ANGELI
CALI-
MHINTI
Opera

VERSANTUR HIS TRIBUS

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

ANGELI SALÆ VICENTINI

Chymiatri Candidis-simi & Archiatri Megapolitani,

OPERA

Medico-Chymica quæ extant omnia.

Editio postrema auctior & emendatior.

ROTHOMAGI
Sump. IOANNIS BERTHELIN Bibliopolæ.
M. DC. L.

ANGELI SALÆ VICENTINI

CHYMIATRI CANDIDISSIMI ET ARCHIATRI MEGAPOLITANI.

OPERA MEDICO-CHYMICA QVÆ EXTANT OMNIA.

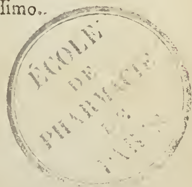
Frustulatim hactenus, diuersisque linguis excusa, nunc in vnum collecta, latinoque idiomate edita.

Editio postrema auctior & emendatior,

In qua præter correctionem crassissimorum errorum plusquam mille locis commissorum in nouissima editione Francofurtensi, integra capita sparsim Gallicè aut Germanicè expressa, latinitate donata reperies.

Huic vltimæ editioni accessit tractatus peculiaris Angeli Salæ de erroribus Pseudochymicorum & Galenistarum, multùm desideratus, & nunquam nisi seorsim editus.

Addito indice rerum & verborum locupletissimo.

ROTHOMAGI,
Sumptibus IOANNIS BERTHELIN, Bibliopolæ.

M. DC. L.

VTRIVSQVE MEDICINÆ STVDIOSIS

IOANNES BERTHELINVS

Ε'ΥΚΡΙ'ΝΕΙΝ.

EMINI cùm ego anni superioris initio sermones miscerem de iteranda celeberrimi Angeli Salæ meis typis editione, cum Doctore Medico huius vrbis, cuius nomen tacere hîc animus est, fortaßis non omninò iam tibi ignotum, & ampliùs propediem noscendum propriis ingenij fœturis statim edendis, & aliis quas adhuc in sinu fouet suo tempore euulgandis, quòd inquam me non mediocriter hortatus ad tanti operis iam suscepti perfectionem, familiariter satis mecum egerit de Angelo Sala, eiusque laboribus: Eum scilicet de medicina chymica multum meruisse hoc sæculo è tenebris veluti emergente, multa ipsum detegisse quæ antiquis Medicis abscondita, vtramque nunc medicinam locupletarent; & quamuis nonnulla paßim apud illum extarent, αὐθεντικῶς & tanquam ex tripode pronunciata, de lapide Philosophico præsertim atque auro potabili, sibi non vsquequaque probata & à se (vt aiebat) publica sed amica diatribe aliquando examinanda, non ideo tamen de Authore nostro alioquin doctißimo & omnium quæ hactenus de rebus chymicis scripsêre sincerißimo iniquè sentiendum, cum nullus esset vultus (inquiebat) qui næuis careret; sibi nunquam idcirco arrisisse recentiorum quorundam nimis amarulentas in Salam animaduersiones, nec vllatenus generosum putasse leoni mortuo barbam vellere, οὐ γὰρ ἐσθλὰ (ex Archilocho referebat ille) κατθανοῦσι κερτομεῖν ἐπ' ἀνδράσιν: Me insuper monitum velle se nullas adhuc Angeli Salæ Editiones Latinas vidisse quæ grauißimis non scaterent erroribus, ex eo quod vir Doctus circa chymica ἐγχειρήματα occuppatißimus, non satis Romano eloquio claruerit, sed lingua contentus fuerit Italica quæ ipsi vernacula erat, Belgicâ etiam atque Germanicâ, quibus in regionibus multa cum laude medicinam fecerit & tandem in vltima occubuerit; hinc contigisse vt huius monumenta his linguis publicata, præsertim verò germanico idiomate, à Germanis auidißime fuerint arrepta, & à variis vario stylo sed prorsus barbaro & inconcinno in Latinum versa, frustulatim diuersis temporibus atque formis in lucem

editæ, n scio quo fato (aiebat) an interpretum supino veterno, (noluit ignorantiam dicere) an Typographorum incuriâ, tam confusè, stolidè, & corruptè prodierint, vt non grauius peccatum in Salam Chymiatrorum optimum excogitari possit; atque adeò metuendum esse ne Beyerus Bibliopola Francofurtensis, qui hæc distracta vndiquaque diligenter requisiuit, simul typis mandauit, & in vnum compingi non sine laude voluit, haud satis fuerit in priorum editionum erroribus detegendis cautus, iisque Doctorum trutinæ submittendis antequam opus vniuersum prælo committeretur; ac proinde mihi sedulò prospiciendum vt eiusmodi exemplar non satis forsan castigatum imitaturo editionis nouæ corrector impiger atque intelligens præsto adesset, cuius operâ oleum & operam bene collocare possem, non autem Operis suscepti seriò sed seriùs pænitere. Huc vsque Doctor Medicus noster talibus aut similibus verbis me arrectis auribus adstantem allocutus est, quippe qui mihi-metipsi iam conscius essem de excuso vno aut alterno quaternione, cum hac fiducia, nullas scilicet aut paucas reperiri mendas, in illo quod mihi veluti Archetypon proposueram exemplari: hos igitur trepidanti manu & fluctuanti animo, ob præmissam admonitionem, legendos porrigo; Nec euentus Doctoris conjecturas fefellit, tantos enim, etiam in limine, mihi palpandos errores detexit, vt vix ambo possemus oculis nostris credere, nec vir Medicus sibi persuadere hosce omnes in exemplari Francofurti edito contineri; quod statim à me oblatum atque passim ab eo & oculo properante lectũ, non mediocrem indignationem mouit, ob grauiora adhuc errata quibus vndiq; scatebat; ita vt mihi libere dixerit me rebus meis parùm consulturum, si vel minimos sumptus in tam menso codice sequendo impenderem; se tamen pro sua in publicum bonum propensione, & erga Salam Authorem candidißimum animo, non dedignaturum horas aliquot succisiuas huic exemplari προῖκα emendando insumere: Lectori Philiatro cogitandum relinquo num lætus oblatam conditionem ipso è vestigio arripuerim; sed bone Deus! quot σφαλμάτων monstra, quàm terribilem absurditatum lernam, in hoc libro debellanda habuit εὐεργέτης noster! Fateor equidem ingenuè, multoties me, ne consilium mutaret remque infectam desereret metuisse, cum scilicet ille aliis implicitus curis non semel referret, animum despondere in tam putido cœno diutinè volutatum, se minori cum labore Αὐγέιου βουστάσιον repurgaturum, nec vnquam opus adeò salebrosum aggressum fuisse, modò difficultates in castigandis defectibus subindè renascentes priùs notas habuisset. Tandem Deo aspirante his vicit labor improbus & grata προσκαρτερία, Prodit nunc in lucem Angelus Sala multò quàm antea intemeratior ac sibi ipsi paulò similior, solæcismorum myriadibus auerruncatis; crassioribus barbarismis vbique fermè pullulantibus succisis; obscuris tricis atque ambagibus infinitis locis occurentibus, interlucatis; præposteris dosibus in remediorum præparatione vt decebat restitutis, nec

non linearum integrarum defectu resarcito, orationis seriem obtenebrante, vt & rerum ἀλόγων redundagine penitùs resecata; idque omne partim ex aliorum codicum fide quos penes se habuit Medicus noster, partim propriis στοχάσμοις & illa qua pollet, in rebus ejusmodi peritia, absolutum est: Optandum solummodo esset librum hunc latino sermone paulò defæcatiori a Germanis interpretibus exaratum fuisse, sed hæc omninò attingere noluit Restitutor, & ea quæ a cordatis viris intelligi possent, quamuis rudiora, & Carmentæ sæculo digna, eo nomine reliquit, ne videretur nouum opus propriâ industriâ fabricasse; curauit denique vt omnia quæ Gallicè aut Germanicè scripta Lectores remorabantur in editione Beyeri, Latinè redderentur: operamque dedit vt huicce nostræ, tractatus nouus Angeli Salæ accederet, de Galenicorum & Pseudochymicorum erroribus, nunquam antea reliquis eius operibus adsociatus: grato igitur animo (quotquot estis vtriusque medicinæ studio inflammati) accipite quæ in vestram vtilitatem perfecit ille qui nullis pepercit laboribus vt tanto Authore vos ditaret vigiliis suis restituto, & vobis inscijs, inuitis, ἄγνωστος ipse tantum creat beneficium. Cæterùm vos obtestor ego, vt si quæ sint errata typographica in hac nostra editione, ea pro vestro candore emendare dignemini, vix enim poßibile credimus tam crassum volumen ἄπταιστον esse, præsertim cum adeò frequentes ac densè exaratæ fuerint correctiones tum Græcæ tum Latinæ in perfluente hinc inde papyro editionis Beyeri, vt ὀξυδερκέστατοις aliquando imponerent, nec omninò per otium Doctori licuerit, typici periculi folia reuisere; sed illud vnum me solatur, quòd cum hominibus rem habere debeam, qui errare humanum esse non ignorantes, me in re tam ardua voluisse boni consulent. Valete, & si Dij velint, instituta inter Partes comparatione, εὐκρίνετε.

ELENCHVS

Tractatuum in hoc opere contentorum.

ANATOME

INDEX PRÆCIPVORVM CAPITVM, QVÆ HOC OPERE CONTINENTVR.

CAPITA LIBRI PRIMI.

CAPITA LIBRI SECVNDI.

Ang. Salæ.

INDEX MEDICAMENTORVM, QVÆ HOC OPERE CONTINENTVR.

FINIS.

ANATOME ESSENTIARVM VEGETABILIVM,

CONTINENS VIRTVTES, VSVS,

nec non modum extrahendi Essentias ex herbis, floribus, fructibus, radicibus, corticibus, lignis, ac reliquis ad rem pertinentibus obseruationibus.

ESSENTIARVM VEGETABILIVM ANATOMES.

SECTIO I.

De Nomine, & antiqua essentiarum inuentione, earumque additione à Chymicis facta; Item vsu, vtilitate, & simplicium ad talem præparationem aptitudine.

SECTIO II.

De modo extrahendi & conseruandi Essentias ex varijs simplicibus.

SECTIO III.

De exsiccatione herbarum, florum, radicum, & qua ratione per illam vtilitatem, aut damnum capiant.

SECTIO IV.

De Essentiarum purgantium extractione earumque virium auctione.

SECTIO V.

De processu extractionis calidorum vehementium & acrium Catharticorum.

SECTIO VI.

De separanda variarum simplicium maximè exoticarum, & gummatum ferulaceorum impuritate.

APPENDIX.

De Vsu, dosi, necessitate, & vtilitate Essentiarum; adjunctis varijs experimentis, annotationibus, & manuali operandi modo.

ESSENTIARVM VEGETABILIVM ANATOMES,

SECTIO PRIMA.

Capvt I.

De Nomine Essentiæ.

VAria est apud Chymicos hujus Nominis acceptio; Primo enim hoc vocabulo quidam Olea intelligunt. Secundo, Spiritus vel aquas vitæ ex simplicibus productas. Tertio, Spiritus acidos minerales Vitrioli, Salis, Sulphuris, Salis nitri. Quarto, Magisteria metallorum, Marchasitæ, lapidum pretiosorum, Corallorum, Perlarum, quorum in libris Chymicis passim obvia sunt exempla.

Quæ cuncta sub hoc nomine, hoc in tractatu, complecti animus non est; sed illos tantum succos, vel infusa, aut decocta, mediante euaporatione inspissata, quæ vulgo à Medicis dogmaticis succi condensati, nonnunquam Sapa, à Chymicis vero Extracta nominantur.

Non tamen hic eas tanquam prima entia, & principia, secundum Philosophorum considerandi modum accipio; non ignarus eas adhuc ex diversis, nec ipsis simplicissimis Elementis constare. Subjecta nempè intelligo, in quibus simplicium potissima virtus essentialiter radicata est, qualis frumenti in purissimo polline, Vvarum in vino defæcato, essentialis, & potior pars consistit.

Cap. II.

De prima Essentiarum inuentione, & processibus antiquitati vsitatis.

PRimum authorem hujus inuentionis nondum compertus sum, contentus probabili ratione, eam cum primitiuo Medicinæ vsu, & inuento in apertum venisse: siquidem in antiquissimorum medicorum scriptis, succorum expressorum, decoctorum, infusorum frequens fit mentio, non alia procul ratione, quam quod præcipuas vires, partibus quasi excrementosis separatis, in succis, vel infusis, & decoctis contineri animaduerterent.

Quæ intentio laudabilis, nec contemnenda vtilitas decoctorum, infusionum, & succorum sedulo ad artis præscriptum paratorum, quæ à tota mixti substantia, exspectari nequit, si hoc ipsum antiquissimos non latuisse extra dubium ponimus, nec illud inficiasire possumus, substantiam istam extractam, & demum per exhalationem beneficio caloris ele-

mentaris aquosa parte liberatam, specificæ, quæ in vegetabilibus expetitur, virtutis subjectum, rectè statuendum esse. Quod ipsum abundè testantur, scripta Pedani Dioscoridis Anazarbei, imperante Augusto Cæsare, apud Ægyptios sub Antonio & Cleopatra Medici famosissimi, testibus Galeno, Oribasio, & Plinio, in quibus ille præter variæ, de simplicibus doctrinæ traditionem, formularum essentias extrahendi, quamvis diuerso nomine inscriptarum, minimè oblitus fuit; vt videre est in capitibus de Acacia, Aloë, Apio, Britannica, Centaurio minore, Chelidonia, Cyclamine, Clymeno, Euphorbio, Gentiana, Halicacabo, Hypocistide, Lentisco, Malo punico, Mandragora, Papauere, Peucedano, Rosis, Scammonio, & aliis hujuscemodi simplicibus, quæ euidenter arguunt tyrocinium harum præparationum non à Chymicis, sed antiquissimis Medicæ facultatis Proceribus promanasse.

Receperunt vero herbas & radices succulentas, vel aridiores quidem sed aliquot diebus prius aqua maceratas, ac ex hisce liquorem expressum, sole, vmbra, aut ignis mediocri calore, ad sapæ consistentiam aut majorem inspissationem, ac porro in pastillos aut trochiscos redactum sedulò in vsum asservârunt, qui etiamnum à dogmaticis quamvis rariùs ac illo æuo, quo nondum siruporum vsus introductus fuit, paucis exceptis, exoticis nimirum succis condensatis, vt Aloe, Opio, Scamonio, Euphorbio, Hypocistidis, Acaciæ, & Glycyrrhizæ succo, crebrius vero nunc illæ essentiæ è vegetabilium familia, Extractorum spagyricorum nomine insignitæ, bono, & rei medicæ profectu, in compositiones medicamentorum accersuntur.

Cap. III.

De modo præparandi Essentias, earumque augmento, & correctione à Chymicis inuenta.

POstquam harum vsum vtilem in praxi medica Chymici cognouerunt, non modo eas ab obliuione vindicare, sed etiam accuratiorem modum ejusmodi præparationum tradere sunt conati.

Antequam enim succos, infusa, vel decocta in consistentiam coagulârunt, studiosè priùs ab impuritate fæculēta (quod à veteribus neglectum fuit, vti liquet ex Dioscoridis operibus) clarificatione, aut colatura, & digestione depurauere, de quo pluribus vltima sectione hujus tractatus: Quin etiam qui priscos latuit, vsu spiritus vini rectificati, Essentias resinas, & balsamicas extrahendi inuentionem addiderunt.

Insuper cum hisce, vt in illis orientalibus plagis, quas Medici isti vt plurimum inhabitarunt, solis calor remissior sit, instrumenta quibus quouis Anni tempore, gradus Ignis ad harum præstantiorem præparationem securè seruari possint, excogitârunt.

Nec tandem etiam hic acquiescere ijs visum fuit, explorandi nimirum auidis, ex quibusnam Mixti partibus, Essentiæ potissimum constarent; Vulcanum igitur in partem operis adsciuerunt cuius ope spiritus, aquas, olea, tincturas balsamicas, resinas, sales, & diuersa tartara segregarunt, quorum plurima, vt antiquis dogmaticis nondum cognita fuerint, à nullo tamen sanæ mentis compote vituperari possunt.

Cap. IV.

De mirifico Essentiarum vsu in Medicina.

HÆ sanè iusto modo præparatæ leuis momenti non æstimandæ sunt in Medicina.

Primò, cum ex diuina benedictione vno verbo fiat, simplicibus ab initio quædam virtus indita fuerit, quæ non æqualiter per omnes mixti partes diffusa existit, sed peculiaribus quibusdam ei virtuti recipiendæ, tanquam proprijs subjectis magis aptis, inhæret, fit vt mixtum partibus recrementitijs liberatum, nobiliorem naturam sortiatur.

Secundò, simplicia hoc extrahendi labore majorem digestionem subeunt, qua mediante, cruditatem, quæ integris adhuc commixta existit, amittunt, ac consequenter corporibus humanis curandis aptiora redduntur.

Tertiò, vi propria balsamica (quamuis haud cuncta ex æquo & similiter) longioris durationis euadunt, vt sine sacchari, aut mellis additione ad plures annos seruari possint.

Quartò, ratione quantitatis in dosi, tum ad curationem morborum, tum mixturas medicinales, majore facilitate sumuntur.

Cum enim propositum fuerit apozema aliquod emolliens, digerens, aperiens, attenuans, aut incrassans, seu cuiuslibet facultatis parare, nullo labore has essentias in ▽ destillata, vel appropriato quouis liquore dissolvere, & tãtillo saccharo condire licet.

2. In confortantes etiam mixturas seu solidas seu liquidas appositè recipiuntur.

3. Ad Alexipharmacorum, in formæ Theriacæ vel Mithridatij, structuram, simplicibus vulgari modo in pulverem contritis præferendæ sunt.

4. Ad Tabulata seu morsellos, capiti, pectori, stomacho, hepati, lieni, renibus, conuenientes, vicem suorum simplicium commodè subeunt.

5. Ad purgantes potiunculas, seu confectiones quæ specifica vi medicamentum ad partes expurgandas ducant, ejusque malignas qualitates infringant, viscera deobstruant, humores alterent, & ad exitum disponant, hocque peracto interiora roborent, sanguinem purificent, hisce essentijs nil præsentius, aut vtilius, quæ ejuscemodi operationum ergo, massis pilularum conuenienter misceri possunt.

Cap. V.

De quibusnam simplicibus Essentiæ extrahantur.

QVamvis omnibus in vniuersum simplicibus insint peculiares quædam, & nobiliores partes, in quibus potissima medendi facultas consistat, non tamen omnes huic operi ex æquo, sine discrimine subjiciuntur, sed singularem aptitudinem ad hoc requirunt, quales sunt omnis generis summitates, corymbi, frondes, flores, folia, fructus, grana, radices, cortices, ligna, inuolucra fructuum, & omnis generis lignorum viridium siccatorumve solidæ substantiæ, frigida vero, humida, viscida parum salis & sulphuris continentia, ad hoc opus vtpotè cito corruptibilia minimè apta sunt; Cujus classis sunt Amygdalæ, pistacia, pignolæ, triticum, & similis farinæ fructus, vel semina, quæ nisi primum fluidum & corruptibile temperamentum, vulcani opera, cum solidiore & sicco mutarint, nihil ex iis titulo Essentiæ dignum elici potest, quod obseruatu dignum.

Cap. VI.

De menstruis ad extractionem Essentiarum requisitis, eorumque vsu, & differentia.

QVemadmodum in pluribus vix tantum liquoris reperire est, quo tanquam appropriato essentiam rerum maximè arefactorum extrahere detur, duo præcipuè liquores in vsu sunt, Aqua sc: fõtana & spiritus vini, illa ad omnes substantias, quæ facilè solui possunt accommodabilis, hic verò extractioni partium resinosarum, quales in Iunipero, Cypresso, Quiajaco, & variis radicibus, ac herbis manifestæ sunt, magis competit.

Nec tamen, vt multi imperiti opinantur, spiritum vini generalis menstrui loco habendum esse judico, Etenim illius opera nihil potest in substantiis, aqua simplici tantum euocari aptis, huius essentiæ obtineri; idque duplici ratione: Prima est, quod temperatorum simplicium qualitas hujus vsu immutetur, vel potius corrumpatur: Secunda, quod subtiliores & volatiles partes spiritui vini vnitæ, euaporatione effugiant; & contra quæ spiritum vini sequuntur ▽ simplici non obediunt; licet improbare non ausim aquas destillatas ad suorum simplicium essentias extrahendas adhiberi. Cæterum sicubi pura fontana sufficit; minus tamen pura, & clara ad manus sit, destillatione à terrestri fœculentiâ liberanda est. Ad quod opus licet etiam vinum, mulsa, cereuisia, & acetum quodammodò apta sint; tamen ob tartarum, aut viscidum quid substantijs eorundem commixtum; nisi, hoc aliquis ipsis extractis, singulari intentione, conjunctum exoptet, repudianda sunt. Quidam etiam aquas ad extractionem eligendas ♎ Vitrioli, Salis, Sulphuris, Tartari, aut alio quopiam, è v[illegible] [illegible]unt; de quo deinceps [illegible]

ESSENTIARVM VEGEtabilium Anatomes.

SECTIO II.

Præmissa in præcedente Sectione, rudi quadam, & vniuersali manuductione, rem ipsam aggredi ordinis ratio postulat: Quomodo nimirum essentiæ ex floribus recentibus, herbis, fructibus, radicibus, corticibus, lignis, arte chymica eliciendæ sint. Licèt verò etiam quorundam aridorum hac sectione negotium suscipiatur, id tamen, vbi eandem, quam recentes præparationem exigant, salua methodo fieri, existimandum est.

Cap. I.

De essentiis, ex recentibus floribus, vtpote Borraginis, Iaceæ, & aliorum succulentorum, extrahendi modo.

IMplere decet cucurbitam, floribus Borraginis, quantum fieri potest arctè compressis, alembico cæco, qui exactè claudat, imposito, simul & fugis accuratè occlusis, ne, vel minimum transpirare possit; quod commodè loris, ex intestinis, vel vesicis bubulis paratis perfici potest, hæc enim aqua emolita, applicata, & indurata, firmiter instar glutinis adhærent. Cucurbitam, ad mediam altitudinis partem, in Balneum demergere conuenit, aucto paulatim igne, eo tam caloris gradu, vt aqua non bulliat; donec flores, colore proprio spoliati, instar pulmenti collabascant. Ex refrigerata porrò massa, linteo firmo, succus in vas vitreatum exprimatur.

Hic succus recentibus floribus, secunda vice, juxta præscriptum modum procedendo, denuò affundatur; qui demùm albumine oui, vsitato depurandi more, cõmixtus, & cucurbitæ redditus, Balnei

calore, per mediam horæ quadrantem, ebullire permittatur; donec fœcibus craſſioribus ſupernatantibus, ſuccus per manicam colatus, purus euadat. Hic modus, ei, qui per longam, in balneo digeſtionem, à Chymicis recepto, præferri debet; quo ſæpè ſucci clari aut turbidi emergunt, aut partium lenientium, vel tartari ſui vtilis jacturam faciunt; quem eſſentiis conjunctum eſſe præſtat; vt pluribus, in Tartarologia noſtra, deinceps docebo. Vltimo aquoſitas ſucci tranſcolati, lento balnei vapore, euaporatione auferatur, ad mellis conſiſtentiam, picis inſtar ſplendentem, perſiſtente odore, & ſapore integro. Hæc eſſentia refrigerata, in vaſe vitreo, tela emplaſtica, & duplici charta aut molli corio duplicato, occluſa aſſeruatur.

In defectu florum plurium, & vbi pauca huius eſſentiæ quantitas expetitur, prima & vnica expreſſio ſufficere poteſt.

Eſſentia hæc cor confortat, vitales ſpiritus recreat, ſanguinem purificat, tetras ab atra bile fuligines, & inſomnia terrifica coercet.

Doſis eius à ℈j ad ʒj in vino vel juſculo, decocto, aut liquore ſtillatitio.

Cap. II.

De Eſſentia florum Tunicæ rubeorum.

Ex floribus hiſce, ſaturato rubore, odore vegeto, ac multiplici folio conſpicuis, nobilis eſſentia paratur: Et quidem ad priorem planè modum; niſi quod florum non ita pridem apertorum, quo tempore viuaciores ſunt, & tempore ſereno collectorum, reſectis particulis albis, ℔ vni aquæ fontanæ tantundem affundatur, in mortario lapideo contundatur, donec pulmenti conſiſtentiam acquirat: Cæterum obſeruato præcedenti, de Borragine, ordine eſſentiam obtinebis, colore, & odore delectabilem, 3. circiter annos vires ſuas conſeruantem. Animaduerſione dignum eſt, ne ferreis inſtrumentis, maximè, antequam in conſiſtentiam redacta ſit, tractetur; hac quippe ratione colorem amittit. Ad hanc normam, eſſentiæ, ex floribus Roſarum, nondum planè apertis, ex floribus Calendulæ, Cheiri, &c. qui tinctura, abſque ſuperflua humiditate abundant, elaborantur.

Potis eſt hæc eſſentia confortare caput, & ſenſus omnes ad ipſum hepar; contra vertiginem, ſyncopen, peſtilentes, & malignas febres, medicamentum nobile eſt. Doſis eius à ℈j ad ʒß.

Cap. III.

De Eſſentia florum Violarum.

Qvamuis huius eſſentiæ præparatio, ſub priore, de floribus Borraginis proceſſu contineatur: Operæ tamen pretium eſſe arbitratus ſum, faciliorem eiuſdem parandi modum exhibere: Floribus nimirum ſereno tempore collectis, integris cum foliis viridibus, rejectis tantummodo petiolis, s: q: aquæ in cucurbita affundatur, iique Balneo Mariæ, donec tincturam fundant coquantur, cuius expreſſio vt de Borraginis floribus habes, ſecundo, recentibus floribus denuo Balneo Mariæ coquatur, & tandem ad aqueæ ſubſtantiæ exhalationem, leni igne coaguletur. Cærulei coloris eſt, vt vitro aut cochleari argenteo affricata, Saphyri tincturam inducant. Nec quicquam folia viridia hic officiunt, cum ▽ magis in violaceas partes agat; vt nec ipſa ſemina conjuncta; vtpote quæ humectandi, & refrigerandi virtute pollentia, medicamenti bonitati nihil detrahant: Quod etiam ſirupus ex integris floribus, illi ex ſolis florum foliis decerptis parato, medendi dote par, ſi non ſuperior conuincit. Quod admonuiſſe ſufficit, pro illis qui turbam famulitij, aut integras herbarum ſarcinas non poſſident, vt hoc compen-

dio non inutili vtantur. Hic ſirupus, modo frigido loco reponatur, colorem, & ſaporem genuinum, biennio conſeruat. Ad ipſum modum, infuſio roſarum incarnatarum fieri ſolet.

Color verò huius eſſentiæ, facultatibus cæteris ſalvis, vix dimidij anni ſpatio durat, vt & aliorum medicamentorum ex violis confectorum, colore fugiente, vires nihilominus integræ perennant.

Efficax eſt hæc eſſentia, in calidis pulmonum & pectoris affectibus, faucium raucedine, & dolore; tuſſi ſicca, hepatis, & renum inflammatione; in lenienda humorum acrimonia per vreteres diffuſa, nec non mitiganda bile vtraque, cjuſque eductione commendabilis.

Cap. IV.

De Eſſentia Hyperici.

Herba Hypericonis vulgo nota eſt; eoque apud Medicos triuiales, qui exoticis, & peregrinis, quam domi naſcentibus cupidius inhiant, propemodum vileſcit: Idcirco tamen reapſe, virtuti eius ne hilumquidem decedit qua vulnera, luxationes, oſſium fracturas, & rupturas ſanandi pollet: Internè vero adhibita, contra renum calculum, dyſuriam, nervorum & articulorum affectus, verminationes ex ciborum corruptione ortas, ac venena inſignis eſt; nec infimum in potionibus vulnerariis locum obtinet: Præterea inſignem facultatem, imaginationes falſas, terrores, melancholiam, & intellectus deprauationem corrigendi ſortita eſt; quæ accidentia, etiam homines proba temperie præditos, & in quibus nullus manifeſtus exceſſus humoris melancholici, quandoque ſubitò inſtar fulminis die vel nocte corripiunt.

Nec ſi vſpiam ſimplex aliquod reperire detur, quod ad veneficia abolenda valeat, vllo merito huic præferri poteſt; teſte Theophraſto Paracelſo, libro primo, de rebus naturalibus, capite quinto, de Perforata: Quod mihi anſam primò in ſimilibus morbis, ſanè, non ſine ſtupendo effectu, eius periculum faciendi dedit; qui alias ad integri pharmacopolij aut pretioſiſſimorum, ex auro, argento, corallis, margaritis, lapidibus pretioſis & Betzoardicis magiſteriorum, vt vix in aliis accidentibus præſtantiſſimorum vſum, fortè ſecutus non fuiſſet: Quod ab inexpertis non tantum difficile creditu, ſed etiam exploſione dignum haberi poteſt.

Accedo ad præparationem hujus ſimplicis, in quo duas natura differentes partes reperio: Vnam in ▽ ſolubilem: Alteram diſſimilem reſinoſam, & balſamicam: Qui itaque ambas expetit, ſequentem proceſſum imitetur;

℞. Gemarum, id eſt, florum hyperici nondum apertorum, cum ipſis foliis tenerioribus inciſorum; his affundatur in cucurbita vitrea Spiritus vini, à ſummitatibus eiuſdem herbæ ſiccis abſtracti q: s: ad irrigationem, piſtillo comprimendis; iique alembico cæco capaci impoſito, & fugis probè obturatis, 2. integros ♂ miti B. calore, cuius contactum, manus temperata facile perferat, macerentur: Exin ex materia refrigerata liquor expreſſus, ad calorem fuſcum declinans, vt clarior euadat, per manicam coletur, ſeu per reſidentiam depuretur, & conuenienti porro B. calore Spiritus vini abſtrahatur, ad conſiſtentiam eſſentiæ competentem.

Nota, quod nec hoc, nec quodvis aliud infuſum reſinoſæ ſubſtantiæ particeps, albumine oui clarificare conueniat, hac n. via ſi non turbidius redditur, potiori ſaltem reſinoſæ ſubſtantiæ parte priuatur.

Virtutes eius abundè ſupra enumeratæ ſunt: Adde quod nullius alterius gummi aut reſinæ, vtpote quæ tota balſa-

mica est additione indigeat: In rupturis verò, & luxationibus, admixtione aliarum rerum, vt in emplastri formam redigi possit, opus habet: Contra dysuriam, calculum, lumbricos, venena, & mentis aberrationem, in vino vel jusculo dissoluta, bis in die, sc. manè ante solis ortum & vesperi ante somnum exhibenda.

At si æger hanc, tanquam resinosam, & potiones turbantem fastidiat sequenti forma liquoris, rubini instar pellucidi, vti liberum erit: ℞. Aquæ stilat: Hyperici ℔j. Essentiæ hujus in ea dissolvendæ ℥ij: Sacchari ℥ij: toties per linteum coletur, donec clarescat, ejusque 3. vel 4. cochlearia manè, & serò exhibeantur.

In hac præparatione, resinosa quidem substantia, inter colandum, linteo adhærescit; ea tamen pars, quæ in ▽ solubilis, & cujus vires, ad plures morbos satis efficaces deprehendi, hac ratione obtinetur. Cæterùm essentia hæc ipsis floribus, aut oculis Hyperici siccatis ad Antidota magna multò conuenientior est; vt etiam illa, quæ paratur ex centaurio minore, rosis, scordio, & cæteris quæ viridia passim, nobis occurrunt; hoc modo n. ipsa composita, altiorem virtutis gradum consequerentur; nisi obstaret nescio quæ stoliditas, ac vana religio eorum, quæ veterum inuentis addere criminis loco haberent; quod alioquin salva antiquorum authoritate, incrementum rei medicæ illustre adferre posset. Hi vero nullo modo, nisi ignauia, & fuga laboris meliora inquirendi, excusari possunt. Dosis huius essentiæ, in quavis medicamenti formula, à 10. vsque ad 30. grana offertur.

CAP. V.

De Modo extrahendi essentias, ex herbis viridibus, & inprimis ex Plantagine.

EST & ipsa Plantago nobilium herbarum, quæ ideo quod passim obviæ sint, vilipendentur, haud postrema. Essentia eius vulgari isthoc modo paratur. Succus expressus ex foliis Plantaginis latifolij; electis, & viridibus, ovi albumine depuratus per pannum colatur, ac porro ad mellis consistentiam inspissatur. Hac methodo ex cichorio, fumaria, acetosa, & quibusvis aliis herbis succulentis, essentiæ educuntur. In prædicta essentia notatu dignus, animalium hepati prope similis, & in aliis extractis nondum conspectus color, occurrit; qui essentia in ▽ soluta & paucis ♎ Victrioli guttis instillatis, in rubescentem, & ferè incarnatum colorem mutatur.

Vsus eius ad eosdem affectus, ad quos à Botanicis herba ipsa commendatur: Cæterum ad inflammationes hepatis, & sanguinis, prodeuntibus vrinis luteis & rubente colore tinctis, subsistente ad fundum, materia spissa bolari, ad ardores item, & vlcera renum, spyncteris, vesicæ, gonorrhæam purulentam, & putidum mulierum cum exulceratione fluorem, hydropem, & vitia alterati hepatis, ex nimia vini ingurgitatione, vrina quodammodo subsistente, & prædicto colore affecta, huius simplicis, quauis forma, præcipuè vero essentiæ eius admirandas & plurium aliorum, quæ ex operosa hepaticorum congerie, concinantur, medicamentorum, præstantiores vires esse, ipsa experientia magistra cognoui. Eius vsum 3. vel 4. dies continuatum, vrinæ non modo in colore, sed & quantitate mutatio consequitur; & simul immoderata sitis compescitur: Quod vnicè omnibus

omnibus hydropicis in votis habetur. Existimo equidem, si ab vllo simplici, in hepatis substantia læsa, ab hoc præcipuè, præ omnibus aliis, auxilium exspectandum esse. Quantum vero in chirurgia valeat, neminem artis hujus peritum latere potest.

Dosis est à ʒß ad ʒj & amplius, pro natura ægrotantis, in propia ▽ stillatitia, aut hordei, vel brodio: Additione raró opus est; ni placeat aliquot guttas ♎ vitrioli, cum portiuncula sacchari iungere. Chirurgi hanc ad potiones vulnerarias, in sauciato hepate, & renibus læsis expetunt.

Cap. VI.

De Essentia Centaurei minoris.

SVnt quidam, qui Galenum, Medicorum dogmaticorum principem, de Centaurei minoris facultatibus, integrum libellum scripsisse autumant: Eius vero essentiæ parandæ modum, Dioscorides tradidit: Et talem quidem ipse sequor.

℞. Huius folia cum floribus, dum maximè turgent, decerpta & contusa & s: q: ▽ madefacta, in cucurbita, alembico cæco munita, per 24. horas B calori macerandа impono; ex iis porro succum expressum, & albumine oui clarificatum, ad consistentiam, vt de aliis dictum, euaporatione redigo. Hoc modo, ex Veronica, Verbena, Pilosella, Agrimonia, & cæteris herbis minus succulentis, essentiæ extrahuntur: Quarum majorem, si quis copiam desiderat, ei infusiones aliquoties repetere, vel vna vice, aliquot cucurbitas replere licet. Potens est in hepatis, & lineis obstructionibus, ictero, sanguine corrupto, hydrope, mensium suppressione, venenis frigidis, & lumbricis; præcipuè contra prolixas & implicatas, à bile, & viscida pituita febres, harum materiam promptè educendo effi-

cax est; eoque amplius laudatur, quod viscerum oppilationes tollere, putredini resistere, & membra corroborare potis sit; quibus scopis, ejusmodi cura ferè completur. Dosis eius à 10. ad 30. grana, in massa pillularum, vel liquoribus appropriatis.

Cap. VII.

De Essentiis in genere ex fructibus.

SVcci ex fructibus, sc. vuis, cerasis, pomis, sambuci baccis recens expressi & decoctis à Medicis Sapæ vocantur: Quarum parandi modus, non modo Pharmacopæis cognitus, sed etiam lippis & tonsoribus vsu innotuerunt easque tum in cibum, tum ægritudinum curationes adhibere edocti sunt. Has tamen ex classe essentiarum relegandas esse non judico; ideo quod potiorem suorum simplicium substantiam contineant; Vulgarem tamen modum minimè probo; cujus error tum in clarificatione, tum coctione, manifestus est; quoniam nihil de fœculenta substantia, expressione collecta separatur; vnde hæ sapæ crassæ, & tenaces existunt: Secundo in vasis cupreis, quorum virorem aliqui succi facilè imbibunt, valido igne percoquunt: Contra ac Chymici faciunt, qui hos probè clarificatos, leniore igne inspissare solent.

Cap. VIII.

De Essentia Tamarindorum.

FRuctus Tamarindorum, à peregrinis regionibus ad nos delatus, plurimo vsui in re medica destinatus, & vulgò cognitus est: Cujus essentia sequenti modo paratur.

℞. Fructus Tamarindorum ℔ 3. vel quatuor, recentioris nimirum (qui colore fusco & splendente, sapore vero instar pomorum Citri acidulo, intermixtis filamentis, & ex granis durioribus arri-

det; his n.notis non præsentibus,fraudis, & alienæ mixturæ suspicione carere nequit) huic in patina vitrea, tantum aquæ calentis affundatur, vt pulmenti instar, liquidum euadat, ac cochleari ligneo agitetur, donec villis, & granis subsidentibus, caro acida, aquæ penitus commixta separari, ac demum percolata, & adjectis aliquot albuminibus ouorum, in cucurbita, alembico cæco munita, 3. vel 4. horas,bullientis aquæ feruore macerari possit; & hoc peracto, iterum per pannum, leui aliqua expressione percolata, leni denique calore, in patinis vitreis,ad mellis consistentiam euaporet.

Vires: Ad febres ardentes, malignas, ac etiam biliosas intermittentes, quarum feruorem mitigat, nec non effervescentias, ac sanguinis ebullitiones comprimit, eumque fuligine adustorum humorum liberat, putredinem corrigit, sitim sedat, facultates naturales fulcit, & spiritus vitales recreat, biliosam congeriem per alvum, & vrinam subducit, prodest in affectu scorbutico, & omni fœditate cutis, à biliosis, adustis, & salsis humoribus; vtpotè scabie, prurigine, impetigine, pustulis curandis excellit.

Potus admodum salutaris, in gratiam ægrotantium, vt sequitur paratur.

℞. Nimirum mensura vna cum dimidia lactis caprini, cui in ▽ bulliente ℥j, hujus essentiæ in ▽ cichorei dissoluta, ad separationem caseosæ substantiæ infunditur, eaque demum colata, & albumine ovi depurata, particula sacchari temperati, & corticibus citri temperatur: Variè autem cum variis, pro solertis Medici judicio medicamentis, misceri potest. Dosis à ʒß ad ʒj aut ℥jß.

Cap. IX.

De Essentia fructus rubi Idæi.

LEui opera, hujus succus probè clarificatus, vt rubinū colorem referat, ad sæpius repetitam consistentiam coagulatur; eodem modo, quo fragorum, mororum, granorum Sambuci, ebuli, & aliorum fructuum succulentorum inspissatio peragitur. Colore, odore, & sapore commendabilis est, in morbis calidis Zulapiis mixta.

Cap. X.

De Essentia granorum Alkekengi.

COquantur grana Halicacabi, s: q: △,eorumque decoctum expressum, clarificatum, eodem modo, quo Dactylorum jujubum, sebesten, & passularum minorum inspissatur.

Specifica est in calculo pellendo; Exhibetur à ʒß ad ʒij, in jusculo carnis,aut alio decocto conueniente.

Cap. XI.

De Essentia Myrobalonorum.

MYrobolanorum fructus,eorumq̄ꝫ 5. generum, colore, & magnitudine differentiam, prunis propemodum similes, suis quoque nominibus distinctos, nobis India suppeditat. Ad purgandum sanguinem,& corporis habitum vitioso humore refertum, magnoperè valent; diuersi diuersos tamen humores ciendo: Nimirum aliqui phlegma, alij flauam, vel atram, pituitam salsam, aut mixtos humores,denique partes nobiles, cum earundem facultatibus conseruant. Hinc etiam antiquitùs, à Medicis in pretio habiti fuere & ad præcipuas confectiones, ac pilularum massas contra fixas morborum radices, ac sanguinis corruptionem inuentas, præ aliis ferè,requisiti sunt. Plurimi Medici ea in sententia versantur, hos antequam ad nos perueniant, indurati, & exsiccati, purgandi facultate, si non ex toto, majore saltem ex parte exutos esse; ac vim adstringendi potius, quam laxandi in iis dominari; vt

eius ſapor acerbus, & ſtipticus teſtatur, præſertim citrinorum; quibus vix aliud hujuſce qualitatis reſpectu præferendum: Hinc rarò illis ſolis, ſed aliis mixtis catharſis inſtituitur. Vt vt ſe res habeat; ijque purgandi vi parum valeant; experientia certè conſtat, hoſce materiam peccantem alterandi virtute pollere, & purgantia ad certos humores dirigere, ac moderari poſſe. Sequitur proceſſus talis. Myrobalanis confractis & groſſo modo pulveri ſatis, demptis, ac rejectis nucleis, in cucurbita, aqua fontana, vel quævis alia ex deſtillatis conueniens q. ſ. ad extrahendam eorum ſubſtantiam, affundatur & leni B. calore cœco impoſito 5 dies digerantur: Succus expreſſus, colatus, clarificatus, in concha vitrea, ad conſiſtentiam lentè inſpiſſetur cauendo interim eum ferrea ſpatula tangere. Hujus eſſentiæ virtutes, cui placuerit, ex ipſius fructu, apud diuerſos authores deſcripto, colligere licet.

Vſus: Poteſt eſſentia hæc, quibuſlibet compoſitis; vtpote Electuariis, Pilulis, Morſellis miſceri. Vnum hoc notandum; præſtare hanc, cum præter ſtipticam facultatem, inſigni acrimonia excellat, ſemper emollientibus mixtam exhibere. Turpiter vero hallucinantur ij qui has eſſentias, correctionis igitur, ſero lactis extrahunt, ob craſſam, lentam, & caſeoſam ſubſtantiam, illi conjunctam, quá temporis progreſſu olidas ac rancidas reddit; vnde illis plus detrimenti, quam commodi accedit: Nec illi errore eximuntur, qui ſuccum pomorum dulcium, in hunc vſum exigunt; ſiquidem eo modo compoſitum fit; & pars, quæ de ſucco pomorum inſpiſſatur, illam de Myrobalanis, longè excedit: Conſultum ergo potius, illam ſimplici forma elaboratam, ſub ipſum vſum additione aliarum rerum corrigere. Doſis eius à ℈j ad ʒß.

CAP. XII.

De Eſſentia Pomorum dulcium.

ETiam hic fructus, in foro medico, ob virtutes ſuas, locum obtinet, quando quidem ad affectus melancholicos celebris eſt; quorum cauſa etiam, Sirupus ille Regis Sabor inuentus eſt: Cui ob lenientem, & ſuauem temperamenti qualitatem eſſentiam hanc præferendam judico.

℞. Succi pomorum dulcium, redolentium, loco aprico natorum & aut reſidentia, aut colatura, ſeu per aliquas horas, Balneo Mariæ bulliente depurati; cuius beneficio, craſſum à claro, & ſubtili ſequeſtratur, vt facilè filtratione, ſeparari poſſit: Qui porrò ad modum aliarum eſſentiarum, lento igne inſpiſſatur. Hæc eſſentia colore pellucido, ſubfuſco, & ſapore admodum grato adblanditur & qualitas flatulenta, quæ omnibus fructibus horariis ineſt, hoc modo conſumitur.

Ad cuius exempli imitationem, ex omnibus fructibus ſucculentis, eſſentiæ extrahuntur; exceptis illis ſuccis acidis Berberum, Malorum Citri, Limonum, Granatorum, quos quantum vis moderato calore, coagulare quis tentet, aut coloris jacturam, aut ſaporis grati, in amarum mutationem faciat, neceſſum eſt: Quocirca ad ſirupos, aut gelatinas conficiendas aptiores ſunt.

CAP. XIII.

De Eſſentia Scortzoneræ.

RAdix hæc ob nobiles ſuas qualitates magni fit: ſubamara, & adſtringens maſticando percipitur: calidis æque, ac frigidis morbis commoda: Cordis imbecillitati, contra venena, & peſtiferos inſultus opitulatur: Obſtructiones

partium principum euincit, ſimul putredinem humorum coercendo, ac ſuperfluam ex maſſa ſanguinis impuritatem, partim per vrinæ ductus, partim per ſudorem, aut inſenſibilem tranſpirationem euacuando. Sequitur nunc eſſentiæ præparatio.

℞. Radicis Scortzoneræ, nec nimis ſiccæ, nec nimis recentis, & crudæ, in taleolos conciſæ ℔ j; quæ, aquæ fontanæ ℔ vj affuſis, Balneum Mariæ fervente 8. horis maceratur: Exin eius decoctum, expreſſum, ouorum albumine clarificatum, per pannum colatum (quod ad nauſeam fere, in aliarum præparatione, ſæpe inculcatum eſt) tandem coagulatur: Ipſum colatum in vitro, aureum colorem repræſentat.

Doſis ejus à ℈j ad ʒj, per ſe, vel aquis deſtillatis, liquori, aut mixturæ alicui juncta: Cæterum ad menſuram vnam potus ordinarij ægrotantium, ʒj ſufficit: Magnis viribus prædita eſt ad venenatam, & contagioſam luem, febres tertianas, & quartanas ex humorum putrefactione reſultantes, Cachexiam, hydropem, morbum gallicum, alioſque affectus corrigendos. Ad præſcriptam normam, eſſentiæ radicis Tormentillæ, Ononidis, Cichorei, Petroſelini, Sarzaparillæ, Chinæ parandæ veniunt.

Cap. XIV.

De Eſſentia Glycirrhizæ.

HÆc radix familiare, & cum hominis temperamento maximè conueniens medicamentum eſt: præter inſignem dulcedinem, humectandi, mollificandi, & blandè abſtergendi facultate, raucedinem, aſperitatem, & eroſionem faucium, pulmonum, pectoris, ſtomachi, inteſtinorum, renum, vreterum, ſpyncteris veſicæ, membri virilis, omniumque cauitatum, corporis humani, ab acrium, & ſalſorum humorum decubitu; modo eatenus penetrare poſſit, bellè demulcēre aſſolet: Variis inde ſymptomatibus exortis, tuſſi nempe, ſuſpirijs, aſtmati, vrinæ ſuppreſſioni à calculo, gonorrheæ, & renum impuritati oppidò auxiliatur: Hinc varia, ſolida, & liquida forma, per ſe, aut aliis mixta, in vſum venit: Cum vero aliquibus ſuſpecta ſit, quod ventriculi vim retentricem exſolvat; Medici prudentis & circumſpecti eſt, vſum, & doſin moderari, adhibita conſideratione temporis, & habitus patientis. Sequitur eſſentia.

Radicis Glycyrrhizæ recentis raſæ & in taleolas minutas conciſæ ℔ j, affuſa menſura vna & ſemis aquæ fontanæ mediocri B calore, per 24. horas maceretur: Si nobilius medicamentum quis expetit, infuſum hoc, ſine expreſſione decantatum, alteri ℔ recentis Glycyrrhizæ, in omnibus vt prius procedendo affundat & vt ſæpius hactenus docui, ad talem maſſam redigat, vt pilulæ prope modum ex ea formari poſſint. Nota, hoc infuſum clarificatione, per ouorum albumina, non indigere. Omnibus in vniuerſum affectibus, quibus alias ſuccus Glycyrrhizæ cōpetit, hæc eſſentia tutior eſt, & cōmodior.

Cap. XV.

De duplici eſſentia ex ligno Quajaco parabili.

OB vtilitatē quidem in vſu medico, hoc lignum, ſanctum vocari meruit; nihilominus ſine ratione, & methodo vſurpatum, propter exſuperantem ſiccam, calidam & acrem qualitatem, damnum afferre poteſt: Et vt exterior ligni facies, alba, læuis, & arida, interior vero ſubnigricans, grauis, pinguis, & craſſa conſpicitur, ita duplices reapſe differentes ſubſtantiæ, prima ▽, altera inſtar reſinæ, oleo ſolubilis, ſequenti modo extrahuntur.

Raſuræ ligni totius ℔ iij, in veſica

ſtanno obducta, aquæ fontanæ ſex menſuræ affundantur, & alembico cum refrigeratorio appoſito, deſtillatio per 24. horas continuetur; aqua quæ promanauit ſæpè iterum per canalem veſicæ infuſa; aut raſura hæc, ſi laboris non pigeat, in cucurbita forti B. fervore per 3. ♂ macerari poteſt: Hinc infuſum albumine oui clarificatum, in eſſentiam condenſetur. Eſt ejuſdem cum decocto communi vſus, in potu ordinario, brodio carnis, vino, ſeu cereviſia diſſoluta, & exhibita; quam cum alijs eſſentijs refrigerantibus, pro varia humorum, & corporis conſtitutione, ac diuerſo Medici ſcopo, miſcere, & temperare conuenit. Doſis pro ciendo ſudore, à ℥ß ad ʒiß, eadem vero proportio, ad duas menſuras potus ordinarij conuenit.

Alterius parandi modus hic eſt, quem in extractione florum hyperici videre eſt. Scilicet hujus ligni parti interiori, nigricanti, & ſub pingui, ſ. q. ſpiritus vini affunditur, in B macerando, donec ſaturato colore tinctus, porrò à parte reſinoſa, quæ eſſentia ipſamet eſt; ſeparari poſſit: Vehementi acrimonia, linguam ferit: Eius uſum internum nondum tentaui, non tamen dubito, quin is tutus ſit; dummodo in forma boli, conuenienti vehiculo jungatur: externè vero in emplaſtris & vnguentis, ad vlcera venerea, tophos, & gummoſos tumores quippe quos validè abſtergere, ſiccare, & reſolvere potis eſt, mihi admodum familiaris exiſtit. Idem operandi modus, ex omnibus lignis extrahendi, vna hac diſtinctione facta, quibus ▽ ſimplex, & quibus ſpiritus vini conueniat, obſeruandus eſt.

CAP. XVI.

De fæcula Aronis extrahenda.

Ex aliquot radicibus, farinacea quædam ſubſtantia ſeparatur, quæ quod ſponte more fæcum, in aliis liquoribus, ad fundum ſecedat, hac appellatione venit; nihilominus tanquam extractum quoddam, ſuum in Medicina locum obtinet: Hic primo loco proceſſum de fæcula Aronis, vt ſequitur, trado.

Tempore vernali, menſe Martio aut Aprili majoris, ſeu minoris Aronis radices, exteriore cortice liberatæ, in mortario lapideo conquaſſentur; dein affuſa quantitate aquæ, vt pulmentum craſſitie æquet, & ſacculo concluſæ prælo exprimantur in ollam vitreatam: Remanentiæ, vt prius iterum cum ▽, contundantur: Expreſſum (opus hoc toties repetatur, quoad, amygdalinum lac, colore referat) in aliam ollam probè tectam reponatur: farinacea ſubſtantia, intra biduum, in fundo collecta, aqua per inclinationem ſeparata, vitro inducitur, ad modum margaritarum, aut corrallorum præparatorum, & loco congruo anemio exſiccari permittatur. Ita fæculæ paratæ ſunt, quæ ex prima, & ſecunda expreſſione, candidæ inſtar niuis, ſubſequentes verò, griſei coloris, ferè conſpiciuntur. Sic ex radice Serpentariæ, fæculæ colliguntur. Ari qualitas calida, ſicca, & acerrima eſt; quamuis primo linguæ contactu dulcedinem præferat, tandem exurentem vim, qualem vix piper hiſpanicum obtinet, exſerrere ſolet; imo manibus tractatum, non minus, quam Tithymalus, aut Ranunculus, exulceratione veſicas inducit: Cæterum maligna, & viroſa affectione caret: dicitur Teutonibus Zingiber germanicum, quod quidem calore æmulatur, acrimonia vero ſuperat; qua debita præparatione liberatum, illuſtre medicamentum euadit, ad diſſoluendum tenacem, & glutinoſum humorem tartaro permixtum, & inde natos morbos, tuſſim videlicet, orthopnæam, obſtructiones viſcerum à craſſa pituita, febres quotidianas, vt & tertianas ſpurias, ac prolixas, quarum fomes,

ex bile crassa, cùm viscido phlegmate diutius subsistit, vrinam mouet, vreteres, nec non vterum à limosa frigida colluuie purgat, menses ducit, & in conjugalem amplexum segniores excitat, pestem, & malignitatem arcet, stomachum flatibus & pituita infarctum extergit: Qua ratione Quercetanus, Arum in Tragea quadam stomachali, & pluribus alijs compositionibus, vt videre est, in pharmacopæa dogmaticorum restituta, summopere extollit. Summatim omnibus affectibus, ad quos alias ipsum Arum commendatur, ob qualitatem acriorem depositam, fæculæ aptiores existunt, inprimis ad expectorationem lentæ, & pectus grauantis pituitę: nec non purgantibus mixtæ, ad thoracem, ventriculum, mesenterium, & intestina, sine molestia mundificanda, ipso ferè Agarico trochiscato præstant. Dosis eius ℈j plus minus pro re nata.

Cap. XVII.

De Extractione fæculæ ex Brionia.

Vix locus patet in Germania, in quo radix Brionia non se offerat, odore & sapore valde ingrata; bilem cum pituita, & sero non sine molestia exturbat: fæculæ ex hac hunc in modum fiunt; Radici Brioniæ, vt supra in Aronis prępáratione, contriti parum ▽ Melissæ affunditur in olla vitreata, liquore paucis post horis separato, in fundo, fæcula niuei coloris reperta, & exsiccata in vsum asseruatur.

Hac præparatione Brionia, qua odorem, qua saporem gratior euadit, seruata facultate detergente, qualis radicis Aronis est, adeo vt etiam in morbis pectoris & aliarum partium, ex viscosa congerie productis, epilepsia item & suffocatione vteri per se vel cum dosi eadem quæ fæculæ Aronis: Eadem methodo, ex omnibus radicibus v. g. liliorum alborum, peoniæ, quæ farinacea substantia præditæ sunt, fæculæ extrahi possunt eiusdem cum ipsismet radicibus virtutis, facilioris vero, & tutioris vsus.

ESSENTIARVM VEGEtabilium Anatomes.

SECTIO III.

Agitur hac sectione, de ratione exsiccandi, & conseruandi simplicia, quæ aliter in vsum ducenda non sint; nec non de differentia recentium & arefactorum; demum de methodo essentiarum parandarum, ex siccis, odoriferis, calidioribus, ac aromaticis simplicibus.

Cap. I.

De modo exsiccandi, & conseruandi simplicia.

Necessaria est hæc inuentio, quandoquidem per totius anni decursum, viridium copia non detur, & putridorum vsus abominandus sit; restat, vt in ijs exsiccandis opera nauetur; sine qua etiam nobilissimis aromatibus, quæ nobis peregrinæ regiones suppeditant, carere cogeremur. Quanta vero pharmacopæorum quorundam, qui vix nomen, & offam merentur (excipio artis peritos & industrios quos hæc nullo modo tangunt) supina in hoc negligentia sit, nemini non constare arbitror; quorundam dico, qui herbas collectas, in tabulato aliquo, superioris contignationis, catis & muribus permingendas, araneis item, & muscis, ac omnibus sordibus pulverulentis conspurcandas exponunt; nihil minus curantes, vtrum sole, vel vmbra, vdo, vel sicco aëre afficiantur, vnde natiuæ qualitatis magnam mutationem, ne dicam, corruptionem patiuntur: Has porrò in saccos, vel scatulas rimarum plenas, per quas aër humidior subeat, recondunt, aut fasciculorum forma, in conclaui aliquo, situ, & fætore pleno, suspendunt; vnde

effectu exoptato, & Medici, & ægroti defraudantur.

Quandoquidem igitur, ad exsiccandi commoditatem hanc, solis efficacia aut aëris puritas, septentrionalibus hisce plagis, non vbique sufficiens; nihil commodius erit quam in hypocausto calido, in quo circumcirca, 6. circiter pedes, distantia sustētacula, parietibus affixa, quibus tabulata innitantur, per medium, aut linteamine crudo, aut viminibus, cribri forma intertexta sint ac super iis, eodem caloris gradu, singulis decem horis, herbas vertendo exsiccare. Quomodo ritè exsiccatæ, vt etiam intra digitos conteri possint, in ampullis vitreis aut vrceolis transylvanicis, mundis, & siccis, corio, & subere probè obturatis, reponuntur. Hac industria Rosas incarnatas, & rubras, quę facilè alioquin primam faciem mutant, per plures menses, odore, & colore integerrimas; flores item Malvæ, colore cum violis certantes conseruaui. Ita nimirum omnes herbæ, cortices, radices, ex his crassiores in taleolas concisæ, viribus diu valentes, & ab aëre qui iis maximè infestus, situm, ac ferè putredinem adfert, immunes redduntur. Observandum quin etiam, quandocunque farragine herbarum, exhalationibus stuffa nimis repleatur, iis per apertum ostium, aut fenestram patentem exitum deberi, nec calorem vehementiorem conuenire, quo simplicia, præsertim pinguiora proprio humido quasi effervescentia, natiua qualitate, & tinctura spoliantur; nec sine damno remitti, siquidem vapor, ex illius remissione condensatus, denuo herbis incumbens, & aliena qualitate eas imbuens harum colorem corrumpit. Si cui herbarum siccatarum copia nullo vsui sit, aut is hypocausto tali careat, ergastulum aliquod ex ligno constructum, suppositis in fornace carbonibus sulphureo fætore liberatis, ad hunc vsum accommodare poterit.

Cap. II.

Quid herbarum viribus exsiccatio detrahat, vel addat.

Qvandoquidem per hanc, simplicia cuncta siccius, & calidius cum adstrictione quadam, temperamentum sortiantur; dubium an non sic quoque propriarum virium jacturam patiantur: Quod hac ratione tollitur: Nempè hæc persistentibus partibus essentialibus integris, quas in prima elementorum mixtione, ex naturæ decreto, vt in primo capite, primæ sectionis docui, consecutæ sunt nullam facultatum labefactationem pati posse; has vero omnes in ritè exsiccatis, nec ætate, aut proprij humoris putredine confectis periisse, nullis argumentis quisquam probare potest; id enim humidum, quod exsiccando consumptum est, substantiale, & proprium non fuit, sed superfluum, & excrementitium, vtpote alimenti ex terra hausti, residuum quid, plenum adhuc flatulenta cruditate prius vero, & natiuum, cum cæteris substantiis elementaribus genuinis & illæsis, in exsiccatis, superesse ipsius Vulcani operatione conuincimus; ac consequenter eorundem vires incorruptas coexistere. Quemadmodum enim frumentum moderatè siccatum, facultatem nutriendi nihilo secius servat; ita virtutes, calidorum, siccorum, maximè odoriferorum simplicium, superflua, qua obtundebantur, humiditate, tanquam compedibus liberatæ, conspicuæ magis, & euidentiores fiunt; paucis illis, ijsque non magni momenti exceptis, ob vim laxantem, actualem humiditatem, & refrigerandi virtutem expetitis. Cæterum, quamvis simplicia sicca, ferè ad compositiones requirantur, recentibus tamen in essentiarum confectione potior locus, & pretium existit.

Cap. III.

Quid in extractione essentiarum, ex calfacientibus, tenuis, & odoræ substantiæ vegetabilibus obseruandum.

Simplicia odorifera, vt plurimum calida, & penetrantia, partibus aërijs, spirituosis, & sulphureis refertæ sunt; quæ à terrestri concretione, actione ignis operante, euaporando facile separantur: adeo vt in horum extractione, decoctione, infusione, quin subtilioris, & spirituosæ partis quidpiam, in auras euolet, ac sic harmonia partium substantialium immutetur, difficulter impediri possit cuius dissolutioni sicca, quam viridia, magis obnoxia sunt. Quandoquidem in illis partes spirituosæ, & crassitie humoris liberæ magis attenuatæ, & penetrantiores existant; sequitur eas, actione ignis accedente, celerius moueri, & volatilitate sua auras petere, quam in viridibus, quæ humido cuidam crasso, adhuc immersæ & alligatæ hærent; vt spiritus vini in musto, antequam fermentationis beneficio, à crasso vinculo solutus, naturæ propriæ reddatur, vix manifestus est.

Nec tamen idcircò volo, essentias ex dictis simplicibus, maximè siccatis, rejiciendas, aut potius talia in substantia tota exhibendas esse, quamuis enim eâ in præparatione, aliquid de substantia spirituosa amittant, tanta tamen ijsdem superest, vt ad nobiles operationes edendas, satis efficaces adhuc existant, vt quotidiana testatur experientia: Suadeo tamen, vbi recentes in promptu sint, ex ijs potius quam exsiccatis, essentias parare, & quæ aromatica non nisi sicca, ad manus nostras veniunt, ea summo studio tractare quò tenuis, & oleosa pars, ipsis essentijs conjuncta maneat, eæque viribus vegetiores persistant.

Nota: In comparatione essentiarum eas in nobiliore qualitatè quàm quantitate obtinendi studio duci magis conuenit; ideoque rebus, menstruum minima, quæ sufficere possit copia, nec iteratò affundi, ne vires simplicium, in majorem, quam par est, liquoris molem, quæ etiam longius, ad euaporandum in igne, temporis spatium requirat, nimis diffundantur. Diuturniore enim, super igne, euaporatione, notabilem virium jacturam faciunt, quandoque etiam fit vt largiore menstruo, eiusque repetita affusione, partes in idoneæ, terrestres, insipidæ tandem eliciantur, quæ extracto commixtæ, deterius id reddunt.

Obseruandum quoque, longa, aliquibus chymicis vsitata, digestione, essentiarum virtutes imbecilliores reddi, quod pluribus, tractatu de oleis destillatis demonstrabo.

Vltimo præstat, infusum in plures conchas distribuere quo citius exhalatione ad consistentiam perueniat, quod alias vnitum, maius tempus, cum extracti detrimento postulat.

Cap. IV.

De Essentia oculorum Absinthij.

Absynthij herbæ nulli ignotæ essentia hoc modo absoluitur. ℞. oculorum Absynthij siccatorum, mox in flores flauescentes erumpentium, & minutim incisorum ℔ ß, quæ post affusionem aquæ Absynthij ℔ iiij in diplomate 12. horis digeratur. Infusum, expressum, colatum, & in aliquot conchas diuisum, super vapore aquę calentis, ad olei spissitudinem, ac tandem in vnam concham iterum conjunctum ad pilularum consistentiam coaguletur, ex ℔ ß oculorum, ℥ j ß essentiæ obtinetur: Restat quidem in remanentijs, amara qualitas Absynthij, quæ illa copiosis viribus prædita esse arguit: Ego vero prima, vtpote nobiliore extractione, contentus, illam cui placet relinquo.

Est

Est etiam essentia formæ liquidæ, spiritu vini extracta, ad vinum Absynthij ex tempore parandum in vsu; quam si quis solidiorem, spiritus vini abstractione reddere tentabit, prodibit is amarissimus, potissimas in se Absynthij virtutes continens relicta massa invalida secus ac fieri solet, aquæ affusione, quæ iterum vapore balnei, vix censibilis amaritudinis particeps separatur, mediante qua, omnia simplicia, resinosæ substantiæ expertia extrahuntur.

Cæterum odorata calida, vt & Majorana, Melissa, Basilicum, Thymus, Rosmarinum, Salvia, Dictamnus Creticus, Origanum Creticum, Mentha moschatina, Schænanthum, Scordium, Folium Indicum, & similia in essentiam, eundem ad modum, elaboranda sunt, etsi consistentiam, neque æqualem, neque tam solidam, vt Absynthium consequi possunt.

Easdem quas Absynthium vires, hujus essentia continet; præcipuè in pilulis, emplastris, vnguentis, roborando stomacho dicatis; contra pestem, & lumbricos plurimùm valet: Quoad cætera viribus cum Aloë, propemodum conuenit; in purganda bile, & pituita abstergenda, somno alliciendo quoque expediens, quamvis calida, & sicca, contra antiquorum erroneam opinionem, qui huius potentiæ medicamenta, sine discrimine frigida esse docuerunt.

Cap. V.

De essentia Rosarum rubrarum.

Essentia hæc à Chymicis vulgò tinctura Rosarum vocatur, sed propria consto sententia, & hujuscemodi extracta, cujuscunque coloris sint, essentias voco, nam si in his coloris ratio habenda esset, omnes essentiæ tincturæ nomine venirent, cum plerumque aut saturatam rubedinem aut prassinum, fuscum ex viridi

Ang. Salæ.

flauescentem, nigricantem, aut quemvis alium colorem representent. Quidam ad hanc extractionem ▽ spiritu vitrioli acuata, ita eam melius perfici credentes, quod nullius est momenti; siquidem hac color tantummodò exaltatur, extractione nihilo meliore sequente, quod experiri facilis labor, communi sc. infuso, vel decocto rosarum rubrarum, aliquot guttulæ spiritus vitrioli, sulphuris, salis, nitri, instillatæ similem colorem conciliabunt; quo modo ipsa conserva carmesino colore tingitur: Quod nec mulierculis ignotum est, floribus enim caryophyllorum, & rosarum arefactis, similibus salinis spiritibus reuocant, quin etiam charta cærulea & flores huius coloris, eum horum aspersione, cum rubro permutare solent; nec etiam de Gallarum essentia est, nigredo illa, quæ vitrioli additione, in eius extractione, per aquam simplicem instituta exoritur, quales accidentales rerũ mutationes, ad mixtionem aliorum, in chymicis operibus, non infrequentes occurrunt, vt in tractatu meo de septem Planetis terrestribus planum faciam: Quem tamen errorem, quo sæpissimè turpiter labuntur, rudiores Spagyri sibi remonstrari ægrè ferunt. Posito vero, non concesso; horum spirituum additione extractionem promoueri, restat tamen dubium, vtrum hi spiritus, qui inseparabiliter cum essentijs cohærent, earundem naturæ conueniant; sic ne essentia Rosarum aut quævis alia victriolata simplex nominari potest: Interest enim, has in simplicissima sua, quantum quidem per artem licet, substantia obtinere; cui vero alterius intentionis ergo, spiritum vitrioli jungere visum est, sub ipsum exhibendi tempus, commodius id facere licet. Eius autem parandæ modus mihi vsitatus talis est: Rosarum rubrarum, resectis vnguibus, seu parte flauescente, minutim concisarum ℥ij affundatur aqua Rosarum, aut huius defectu aqua fontana destilla-

ta, & in Balnĕo Mariæ, *6*. horis macerataæ exprimantur, quibus rejectis, in hoc ipso liquore expresso, recentes bis vel ter denuò infundantur; colatum porro albumine ouorum clarificatum coagulatur. Hæc essentia colore rubens, omnibus affectibus, ad quos ipsæ rosæ conueniunt, peridonea est. Sic ex Salviæ, Rorisinarini, Cheiri, Iasmini, & caryophyllorum floribus, essentiæ extrahuntur. Dosis à ℈j ad ʒj cum vehiculo congruo.

Cap. VI.

De Essentia Croci.

CRocus, vbique gentium, ad rēm cibariam adhiberi solitus, nihilominus in Classe nobilium simplicium, quæ vitali robori addere possunt, numeratur, adeò, vt haud immeritò, aurum vegetabile vocetur. Essentia eius extrahitur aqua Rosarum, aut Naphthæ, & ne muccagine, quæ infusioni tali commixta manet, eam temporis progressu rancidam reddat, oui albumine clarificatur, & ad mellis consistentiam inspissatur. Hanc pellucida rubedine, blandientem, essentiæ cum spiritu vini paratæ, prǫferendam judico: quæ intus, & extus adhibita, ipsius integri croci vice fungitur, & à gr. j ad vj in congruis liquoribus propinatur.

Cap. VII.

De Extractione essentiæ, ex Caryophyllis, ac alijs aromatibus.

QVamuis essentiæ aromatum, quam reliquorum simplicium rariores sint, quod in puluerem comminuta, & in compositis, & per se adhibita satis efficacia sint; ordinis tamen ratio has præterire non permittit. Caryophyllorum ℥ij affusis aquæ destillatæ ℥xij & spiritus vini ℥ij ß, Balnei Mariæ calore, in cucurbita probè conclusæ, 24 horis macerantur: Infusum porrò colatum expressum per residentiam depuratur ac liquor ad tertias Balnei Mariæ abstrahitur, qui ad aliorum Caryophyllorum extractionem; aut alia quædam, siquidem sapor efficaciam superesse arguit asseruatur, & id quod restat, in concha ad consistentiam redigitur. Sic ex Cinamomo, Galanga, Zingibere, Pipere longo, & rotundo, Cardamomo, Calamo odorato, Granis paradisi, Spica indica, Zedoaria, & cæteris aromatibus extractiones institui possunt. Causa, cur spiritus vini aquæ jungatur, hæc est, quod præter bonam partem essentiæ in ▽ solubilis, alia resinosa supersit, quæ non nisi spiritu vini (cuius quantitas pro copia, eiuscemodi substantiæ, augeri, vel minui debet) commodè educi potest. Ad morsellos, tabulata, pillularum massas minore quã pulueres quantitate appositè adhibentur, nec non in epithemata, vnguenta, balsama, emplastra, quæ contra cordis, stomachi & vteri imbecillitatem externè imponuntur, vtiliter recipiuntur.

Cap. VIII.

De Essentia corticis Citri.

FLauedo corticis Citri puluerisata, affusa aqua fontana 24. horas Balneo Mariæ bulliente maceratur, infusum colatum, & albumine oui clarificatum inspissatur more solito, quemadmodum è corticibus Limonum, & Aurantiarum, extractiones fieri solent. Dosis à ℈ß ad ℈j.

Cap. IX.

De Essentia radicis Angelicæ.

DOta est hæc radix, substantia aromatica, & resinosa, quapropter eius essentia ad normam paulò ante Capite septimo traditam paranda; aliarum similis qualitatis, ac ferè veneno repugnantium radicum modo; vt sunt, radix Im-

peratoriæ, Valerianæ, Carlinæ, Petasitidis, Aristolochiæ, Gentianæ; quarum essentiæ haud difficili opera extrahuntur.

Cap. X.

De Essentia resinosa ligni Aloes.

NObile hoc lignum, inter cordialia primatum obtinet, & dolendum eius non nisi parva segmenta, ad nos deferri. Reperiuntur imperiti pharmacopolæ, qui speciem ligni ponderosi, & nigricantis, in longa, & læuia frusta* dissecti, sine aromatico odore, & sapore, ingrato fumo, mox igne in cinerem fatiscentis, pro vero Xyloaloe (post habitis paruis, de genuino segmentis, quæ essentiæ parandæ admodum conueniunt) pharmacis miscunt; quod Materialistis sic vocatis quidem in lucrum; pharmacopœis autem in dedecus, ægrisque in damnum redundat. Essentiæ parandæ processus talis est: Pulveris ligni Aloes optimi (N B. dum in pulverem conteritur, aqua rosarum, ne dissipetur, subinde aspergitur) colore sc. ex atro fusci, sapore amari, ponderosi, in igne pinguedinem picis instar exsudantis, & difficulter in cinerem, conuestibilis, odoremque gratum, & aromaticum exspirantis, ℔ j. in cucurbita satis magna, & alembico cœco munita, Spiritus Vini optimè rectificati ℔ vj. affunduntur, ac moderato calore, sine ebullitione, ne vitrum in frustra dissiliat, aliquoties interim agitando, per ♂ 3. macerentur, liquor refrigeratus alia cucurbita exceptus, rejectis fæcibus, & addita aquæ rosarum ℔ j. per Balneum Mariæ, igne lentissimo destillatur, donec spiritus phlogistici omnes exiuerint; qui ad vsum corroborantem, vel aliorum extractionem seruari potest: Restibili vero in concha vitrea reposito, cum reliquo cucurbitæ adhærescente, spatula lignea abacto, resina ad fundum separatur, quæ aqua Rosarum, vt odore Spiritus Vini liberetur, aliquoties elota, lenissimo igne, ad debitam consistentiam cogitur, ex qua trochisci formari possint, in vase firmo optimè clauso seruandi. Puluis ligni ab extractione relictus, etiam carbonibus impositus, vi odorifera exutus deprehenditur, quantulacunque vero superest, Spiritus vini abstracto, facile extrahitur. Simili modo, essentias resinosas, ex ligno cupressi, & santali albi, essentiæ resinosæ extrahuntur.

Hæc resinosa essentia, colore Ambræ nigræ, vel Padano similis est, sapore amariusculo, grato tamen, cum adstrictione quadam, cuius granum vnicum, carbonibus injectum, suauem, & subacidum odorem spargit, quo cerebrum, & spritus vitales, mirè recreantur, delicatis personis, qui fumum aliarum rerum auersantur, aptissima; nec non ad pastillos ex Ambra, & Moscho pro Magnatum suffumigiis, maximè conueniens, internè sumpta, cerebrum, cor, ventriculum, & vterum corroborat, sensus omnes, & fluxione labefactatos articulos restaurat; contagio pestilenti resistit; ac hæc omnia majori efficacia, quam ipsum lignum præstat; quam medici in publicum ciuium commodum in magnis vrbibus tale pretium ferre valentibus, meritò parandam officinis injungere deberent: hæc etiam, ad compositiones illas trochiscos sc. de Gallia moschata & confectionem Alkermes ipso ligno multo aptior existit. Dosis eius 3. 6. vsquè ad 10. grana, in pollinem redacta, cum vehiculo appropriato exhibenda, vel ex drachma huius cum ℥ ij sacchari in aqua Melissæ soluta, cum 6. vel 7. guttis olei eiusdem plantæ morsuli conficiuntur. Omnes virtutes eius, & vsum describere, prolixiori, quam conuenit, labor futurus esset: Quo circa medico gnaro, & erudito, hæc sufficere arbitror.

Cap. XI.

Succincta instructio, quomodo vires, in essentiis rerum aromaticarum, augere, & conservare conueniat.

QVoquo studio essentiæ, ex simplicibus, quæ subtilis & volatili oleo abundant, pæparentur, fieri nequit, quin partium subtiliorum jactura aliqua fiat; hanc resarciendi modus hic mihi præ cæteris placet. ℞. Essentia quæuis, v. g. ex corticibus citri, cinamomo, caryophylis, Roremarino, Majorana, Sassafras ad supra prescriptum modum parata; cui duodecima pars sacchari candi pulverisati, cum aliquot guttis olei ex eodem simplici destillati permixta, saccharum aliquantum humescat, additur. Aliorum vero, resinosorum simplicium, quæ destillatione, nullum oleum fundunt, hac correctione non indigent. Omnes vero vitris, curiosè conclusæ frigido conclaui asservandæ sunt; calor enim spirituosas illarum partes euocando vires natiuas plurimum extenuat.

ESSENTIARVM VEGETAbilium Anatomes.

SECTIO IV.

De modo essentias extrahendi ex mediocriter purgantibus simplicibus.

Purgantia vulgò in tres classes dispescuntur, quarum prima est benigniorum, vt Cassia, Manna, Rosæ, Violæ, Pruna. Secunda, mediocrium, qualia Aloe, Rhabarbarum, Sena &c. Tertia vehementiorum, vt sunt Scammonium, Colocynthis, Elleborus, ac similia. Prima huius loci non sunt: Duo sequentia autem huc pertinent, de quibus ex ordine tractare, nunc propositum est.

Cap. I.

De Essentia Aloes, seu Balsamo Aloetico.

ALoë est cujusdam plantæ, seu Semperuiui marini, in Asia, Arabia, & Indorum regione, luxuriantis, succus expressus: Nunc etiam passim in Europa, industria sagacium Botanicorum colitur. Succus hic condensatus, essentiæ rationem obtinet, quandoquidem totius simplicis, præcipuas balsamicas partes includit; quo medici ante aliquot centenos annos vsi, & in hodiernũ vsque diem, moderni, cum fructu vtuntur. Cæterum hic purus existens, nulla alia præparatione indiget: Ob fraudem vero, & mangoniam à Turcis, Mauritanis, & Iudæis, qui ejusmodi succos præparant, & distrahunt, committi solitum, hæc depuratio necessario censetur.

Tres vulgo species Aloes cognitæ sunt: Prima & omnium præstantissima, nauali commercio vigente, ex Insula Soccotora, vnde nomen trahit, ad nos in Europam defertur; sicca & friabilis est adeo lucida, vt eius particula solaribus radiis opposita, hyacintum orientalem & in pulverem contrita ipsam rhabarbarum repræsentet: Ab hac secunda, hepatis modo coacta, & colore æmula, nec non insigni amarore prędita, hepatica dicta pura est, & satis laudabilis: Prostrema nigricans, & ponderosa, sordibus referta, veterinariis vsu recepta, & inde caballina vocata, ad medicamentorum compositiones, quod fortasse fraudulenti aliqui Seplasiarij, lucri gratia faciunt, minimè admittenda.

Complures Medici, hanc Soccotrinæ coloris gratiam, adulteratione inductam existimant: Secus sentio, ac istis locorum copiosius nascentis, depurationi, & commodæ exsiccationi, quam aliqui ex Europa, ibidem commerciorum causa

versantes, addiscere potuerunt, potius acceptam refero: Adde, quod tanto temporis decursu, eius effectus hactenus à tot Medicis, ac Pharmacopolis, toties comperti, hanc Aloë hepatica, præstare clarè demonstrent.

Eius adulteratio, quæ ab exsecrandis nebulonibus per gummi arabicum committitur, 5. notis manifesta fit: primo dilutiore colore; 2. defectu amaritudinis solitæ; 3. molliore consistentia nec adeò friabili; 4. prona solutione in loco humido; 5. viscopasite in aqua solutæ Aloes, instar glutinis, digito adhærentis, notabili. Deprehenditur quoque aliquando, pro auctione Ponderis, lapis inferiori nodo vesicæ aut sacculi coriacei inclusus: Qui dolus eo quo ipsa substantia corrumpitur tolerabilior est. Frustra autem, si pura est, eius extractioni labor impenditur: Ad eius qualitatem porrò siccam, calidam, & amaram corrigendam, sequens modus singularis est: ℔ vni Aloes in pulverem redactæ, infusi violarum ad præscriptum essentiæ violarum in secunda sectione parati, ℔iij affunduntur, iisque Aloë lenissimo igne solvitur panno percolanda, vt à lapillis, frustis corjaceis, & aliis sordibus repurgata, calore Balnei Vaporis, quem manus contactus facilè ferat, ad consistentiam tandem euaporet: quæ Aloë violata, magno apud Medicos in pretio habetur. Extractio autem hoc modo fit:

Aloë Soccotrina, affusa s. q. aquæ rosarum albarum, Balneo Mariæ calido, sine ebulitione, per integrum ♂ macerando, & sæpius agitando solvitur; die subsequenti, loco modicè calente, vt fæces ad fundum secedant, reponitur: Hic liquor clarus decantatus, leni igne coagulatur: Ita Aloës balsamus confectus est, qui per se, & aliarum pilularum massæ mixtus, vtiliter exhibetur. Huius, vt & Aloës violatæ dosis, à ℈j ad ʒß, pro ratione subjecti, & accidentium, pulvere glycyrrhizæ conspersæ, aut ℥j sirupi violarum mixtæ offertur. Cum Aloë primo ad bilis, secundariò ad crassi, & tenacis phlegmatis eductionem, à medicinæ consultis, nec non ad correctionem frigidæ intemperiei, ventriculi, & reliquarum partium, tanquam præcipuum præseruatiuum specificum, ægritudinum, à frigida humorum colluuie ortarum, vno consensu celebretur: Iisdem intentionibus, Aloen violatam, ac eius balsamum absolvendis, magis conuenire ratio suadet.

Nota tamen, etiam hoc modo hæc Aloetica aliquantum correcta, calidiore tamen, & sicca temperiæ præditis, maximè ventriculo, pulmone, hepate, splene, vtero, simili affectione, sine materia labefactis, ac instante hæmorragiæ cuiuslibet periculo, cum accurata præmeditatione, & non nisi cautè administranda esse.

Cap. II.

De Essentia Rhabarbari.

Nobilium ex cholagogis medicamentorum Rhabarbarum primum est, bili, & pituitæ purgandæ dicatum, idque efficaciore, magisque securo, quam ipsummet Aloë, modo; potissimum ex ventriculo ac locis circumferentibus: Pueris, & prægnantibus tutum medicamentum, à nonnullis anima hepatis dicta, quod bilis detractione, & mediante virtute adstrictoria, id roborando, dupliciter juuet: Ad profluuium ventris etiam in principio, ad materiam peccantem, sine majori affluxus commotione exturbandam, nulli secundum: ad febres diuturnas, ex materia mixta, icterum, morbum virgineum, prauam viscerum constitutionem, & non tantum renes, eorumq; ductus, à mucilagine liberandos, sed etiam primam materiam Tartari, quæ chylo commixta restagnat, è prima re-

gione, subducendam, nunquam satis laudatum est: Idcirco & calculo affectis, sæpè, ac parua quantitate sumptum, præseruatiui loco est: Verbo dicam, ad omnes affectus innocentius pharmacum, in rerum natura, non occurrit; si febres ardentes & fervorem hepatis absque materia excipias, cujus calorem aliquantum augere & intendere solet: Quocirca in simili casu minor dosis, cum liquoribus, plurimum refrigerare, & humectare aptis exhibetur. Modum, hanc essentiam educendi, quem quidem vt potiorem æstimo, talis est: Rhabarbari optimi; eligi autem debet, quod in albo, rubicundis filamentis intertextum est, sine carie, nodosum, & siccum, croci tincturam continens, quale ex Persia aduehitur, quod enim ex Moscouia, cortice crasso, lignoso, colore obscuro, ponderosum, humidum, & corrumpi procliue, deterioris notæ est.

Prioris ergo ℥iiij affundantur in cucurbita vitrea, ℔iij aquæ cichorei feruentis; postquam refrixerint tela cannabina fortiori, prius aqua cichorei madefacta, omnia ad siccitatem exprimantur: Expressum albumine ouorum in Balneo Mariæ clarificatum, & in plures conchas diuisum, ne alioquin diuturniore exhalatione (quod in præparatione subtilium essentiarum, perpetuò obseruandum) vires perdat, leni igne inspissetur, dosis eius à ℈j ad ʒj quæ conseruæ rosarum, rubrarum, violarum, Borraginis, vel syrupis, decoctis, infusis, aquis destillatis mixta, aut in morsellos recepta sumitur; vel etiam polline Rhabarbari, in pilularum massam redacta, cum aliquot guttis, olei Nucis moschate, pro correctione, & pulvere glycyrrhizæ conspersa asservatur. Hoc modo potissimum, singulis septimanis aliquoties, paulò ante prandium, in 5. pilulas diuisa nephriticorum vsui accommodatur: In genere verò prolixa ægritudine implicatis, qui Rhabarbari saporem, in potionibus auersantur, superbibendo liquorem aliquem humectantem, & refrigerantem ad modum conuenit. Huic acuendæ 1. vel 2. grana scammonij depurati, aut essentiæ Turpethi, quandoque adduntur.

Cap. III.

De Essentia foliorum Senæ.

Sena in ordine Melanagogorum celebris est; non solum atram bilem, sed etiam flauam cum pituita, & tartarea muccagine, ex pectore, stomacho, liene, hepate, mesenterio, & cauitate lumborum exhaurire apta est, nec non morbos, à similium humorum infarctu, obstructione & putredine, luem gallicam, alphos, serpiginem, impetiginem, continuato vsu sanguinem, & ipsum corporis habitum mundificando, profligare potis est; sensus alacriores reddit, juuentutem prorogat; omnibus corporis constitutionibus ratione & methodo adhibita, conueniens: Vnico hoc culpata, quod eius sumptione, quibusdam tormina oboriantur; id quod aliqui per accidens fieri, & non ipsi Senæ, sed resistentiæ tenacioris phlegmatis, & ferè vitrei, aut commotione acrioris humoris, per intestina deuoluti, attributum volunt: At vero similius, à flatulenta, & mucilaginosa Senæ vel infusæ, vel coctæ, parte validius expressa illa contingere. Certum enim est, eam zingibere, vel semine anisi, aut fœniculi correctam; deposita hac malitia, aut nullos, aut leues admodum huius generis dolores excitare, quod nihil ad rem facere:, si illi ad acrimoniam humorum sequerentur, Quin ante alterationem illorum, potius damnum augerent; etenim extra controuersiam est acrium humorum transitu intestina corrodi, imo vt in dysenteria fit, planè excoriari, vnde dolorum immanitas ingruit: Vtut se res habet, etsi vulgare, hoc tamen pretiosum

catharticum ʒ proprius valor tutatur. Singulis vnciis Sene Alexandrinæ, ℥viij aquæ fontanæ extrahendis sufficiunt. Sũt ex chymicis qui magnum quid se præstare autumant, superfundendo foliis senæ aquam Tartaro calcinato aut eo per deliquium soluto acuatum; aduertentes huius opera, colore aureo àquam subito tingi, ignari eam potius ab externa tinctura quam ipsius rei essentia proficisci, quod tamen etiam ipsis tinctoribus lanæ sericæ minimè ignotum, qui colores, additione Tartari aut salis Alkali, momento immutare solent: At posito, rem vt opinantur se habere, quodnam operæ pretium, cum etiam simplici aqua fervente vis purgandi, exiguo temporis interuallo, facilè extrahitur, sine mixtione calidæ, siccæ, & acris ex Tartaro calcinato qualitatis, quæ aliquos maximè, qui internas erosiones patiuntur amplius oblædere possit. Omnibus affectibus ad quos ipsa Sena valet, accommodatur. Dosis fere ʒj plus minus: Magno verò emolumento, sequenti forma exhibetur, ℞. huius essentiæ ʒj aquæ Cichorij Syrupi violarum (vel huius loco Mannæ Calabrini) ℥jß. acidi Tartari ʒj super igne soluta, solerter misceantur, & cum mixtura de corticibus Citri, nonnihil condiantur; quæ potio à jejuno, tempore matutino 4. horas ante prandium sumenda est. In defectu huius essentiæ in decocto ʒij vel ʒiij foliorum senæ vna & altera ebullitione intercedente, parato non tantum supradicta, sed etiam diuerso respectu, aut partium affectarum, aut humorum peccantium, aliquot simplicium appropriatorum essentiæ, vnà dissolvi possunt. Acidum Tartari verò, præterquam Senæ optimum correctiuum sit, vim etiam purgantem, sine noxa adaugendi, humores terrestres, glutinosos attenuandi, & incidendi, meatus aperiendi, sitim sedandi, fervorem bilis obtundendi & stomachum roborandi intentione, commodiùs quam vllum aliud simplex admiscetur.

Cap. IV.

De Essentia Agarici.

INter mitiora phlegmagoga agaricus locum tenet: ex pectore, pulmone, stomacho, epate, splene, mesaræo, intestinis & ex ipso, (licet id aliqui negent) capite, primo pituitam, secundariò bilem vtramque in morbis longis, & diuturnis, qui per epicrasin curari postulant, probè educit, vno hoc vitio notatus est, quod ob ingratum saporem, vt volunt aliqui, addo ob leuitatem, nauseam ciere soleat; quod vitium zingibere, caryophyllis, spica celtica corrigere student, & cum ob mucilaginosam substantiam, internas cauitates, tardissimè permeet, operationem eius additione armoniaci (ad quod etiam acidum Tartari valet) expeditiorem reddunt. Essentia hæc ob partes amaras, & quodammodò resinosas, quas aqua sola euincere nequit, ex agarico trochiscato cum Spiritu Vini extrahitur. Dosis eius à ℈j, ad ℈ij, cum Manna, & acido Tartari, vt in capite, de Sena habes, cum tantillo aquæ Cinamomi aromatizata fit potio, aut cum essentia Aloës pilularum forma fingitur. Si quis illum ob nauseam, quam adfert, sumere vereatur, tertia pars dosis infusæ senæ, aut eius essentiæ juncta, contra febres quotidianas, & tertianas nothas, nec non quartanam inveteratam, commodissimè propinatur.

Cap. V.

De Radice Mechoaca.

RAdix Mechoacanæ concisa, si saporem, & odorem, aliasque qualitates excipias, cum Bryoniæ taleolis forma admodum conuenit, ex Mechoacan, Indiæ occidentalis Insula adfertur cortice

exteriore cinericeo, parte interiore candicante (ni vetustate, aut aquâ marinâ corrupta sit) substantiæ farinaceæ, inodoræ; & quamvis à compluribus insipida habeatur, manifesto tamen eius quodammodo, abstergens acrimonia, qua eis ferè Scammonij, impari licet gradu, inter masticandum deprehenditur. Cæterùm in potionibus, sumptu facilis & innocua est, qua causa, ab aliquibus rhabarbarum album vocatur, & quamvis plerosque ferè humores educat, tamen præ cæteris, mediocris facultatis, catharticis in euacuatione seri citrini, & acris, prærogatiuam tenet & hydragogis adnumeratur, etiam in substantia subtilissimè pulverisata, tutæ, & modestæ operationis medicamentum fit, puerulis, pectoris, & ventriculi cauitatem pituita oppressam habentibus, ferè ℈j offertur; contra defluxiones à capite in articulos, chiragram, gonagram, podagram, ischiasin, luem veneream, cum brodio gallinæ, aut febre absente, cum vino porrecta, magno in vsu est.

Essentia hujus, eundem ad modum, quo agarici extractum paratur, personis consistentis, minori dosi; quam ʒj vix exhibenda. Cum pulveris certior operatio, ac major efficacia, mihi proba cognita sit, nihil singulare, in ea deprehendere potui, nisi quod ob facilem solutionem ad potiones commodior sit, præsertim vt voto satisfaciat acido Tartari aut diagridio acuata, quam mixturam quidam pro simplici essentia obtrudunt. Tantum de mechoaca, ordinis ratione postulante.

ESSENTIARVM VEGEtabilium Anatomes.

SECTIO V.

De Catharticorum vehementium essentiis.

CAP. I.

De præparatione essentiæ gummosæ ex Euphorbio.

Euphorbium quodammodo succus concretus est, vel potius peculiaris gummi species, ex planta ferulacea, in Lybia nascente ad nos delata, vt Galenus, & Fernelius asserunt, omnia gummata, vi caustica & malignitate quadam superans, adeo vt hominem, interiora eius inflammando, diuellendo & corrodendo in lipothymiam conjiciat; Hujus rei exemplum habui Hagæ Hollandorum, in quodam Anglo Musico, qui hemiplegia sinistri lateris, & linguæ correptus, cum etiam doctorum Medicorum consilio maturè restitui nequiret, Empirici cujusdam fidei se commisit, qui extractum Euphorbij, nescio quæ miracula pollicitus, ægroto sumendum persuasit, eique vnius horæ spatio supradicta symptomata, vnàque vitæ periculum accersiuit; quibus temerarius agyrta confusus, fuga sibi consuluit, ad quem tandem vocatus cum collega meo, in cordis inflammatione, dolore, angustia, fauciumq; ac intestinorum corrosiua exulceratione, per epithemata, gargarismata, & clysmata mitiganda diù, multumque desudauimus, perseuerante nihilominus priore affectu, donec integri ferè anni decursu, conuenientibus mediis, eo vsque restitutus, ambulare, ac obscurè loqui cœperit: Vtrum vero Empiricus ille, in dosi, vel præparatione aberrauerit, mihi non constat. Cæterum huic gummi, facultatem, phlegma,

phlegma, & aquas ex ipsis articulis trahendi, magna violentia trahendi, Medicorum consensus tribuit: In speciebus paralysis, lethargi, epilepsiæ, cephalææ, & grauedine capitis, ex lue gallica contracta, febre quartana, & aliarum etiam febrium horrore præualido in pilulas formatum, celebre medicamentum existit, & præter cæteros Iosephus Quercetanus in sua pharmacopæa dogmaticorum restituta propria inventione præparatum, contra diuersas ægritudines, mirificè commendat: Ego quidem nec vnica vice istoc vsus sum, nec vnquam vtar (salvo aliorum iudicio) quamdiu, medicamentorum benigniorum copia, eorumque effectus, seu celer, seu tardus mihi fauet. Tota præparatio in eo consistit, vt adurens, acris, & volatilis qualitas corrigatur, nec non, si quæ superest, permixtione lenientium infrigatur. Complures ex chymicis, menstruum ad similium, sc. Euphorbij, Tithymali, colocynthidis &c. extractiones, spiritu Vitrioli vel Sulphuris acuatum, non tantum fortius reddi, sed etiam ipsorum malignam, & acrem qualitatem, hoc modo, auferri posse existimant; quod nec ratione, nec experientia hactenus assequi potui: Posito (quod omnes fateri coguntur) extra controuersiam, spiritus vitriolatos, seu quosvis alios liquores acidos, decoctis, vel infusis, pingui, & resinosa substantia refertis, eousque, vt acescant instillatos, ea non modò turbare, sed etiam parvo momento, dictam substantiam separare, & ad fundum præcipitare: At præcipua vis purgandi, in hac resinosa parte, comprehenditur: Quî ergo poterit tale menstruum, ei maximè aduersum, ipsam elicere, cum extractio similis, per simile, in hoc negotio, necessariò expedienda sit. Præterea in confesso est, magnam horum simplicium partem, ob siccam, calidam, & acrem qua pollent, qualitatem, potius lenientium, & humectantium, quam horum spirituum mineralium, magis exsiccare potentium, additione indigere, cum nec acrimoniam minuat, nec facultati purgandi adjiciat, quod lenioribus acidum Tartari, celerioris solutionis igitur, junctum præstat, nec operationem catharticam spiritus Vitrioli, vel Sulphuris, ejusdem ambo facultatis adstringentis, & exsiccantis, in laxato partium tono, à causa humida, ac profluuiis inde ortis sæpius probatæ, vllo modo adjuuare potest. Restat ergò hosce, ad talium purgantium extractionem, cuius rei ipsemet periculum feci, nullius esse momenti: Sub ipsum tamen exhibendi tempus, ad effrænem catharticorum violentiam arcendam, aliquot guttas admitto.

Cap. II.

De essentia radicis Esulæ.

HErba hæc vulgò nota, & passim luxurians, in plures species diuisa, quarto gradu calida, & sicca, cuius succus inflammando, & corrodendo partes corporis affricatus in vesicas attollit, ad technas lixarum, & mendicantium, qui membra hoc exulcerata, ad stipem liberalius cogendam, prætereuntium oculis exponunt, aptissimus, ac ipsa vlcera, ferijs finitis, cerusa, aut quolibet refrigerante & siccante linimento, iterum emendare solent; Quorum curam, melius Proceres Veneti administrant mittendo similes impostores ad remigia.

Norunt & mulierculæ, huius vsu maculas artificiose extergere. Huius succus, & lac, atque hoc quidem violentissimè, bilem, & aquas exturbant. Laudatur nihilominus ab aliquot Medicis, imprimis à D. D. Martino Rulando, in cujus Obseruationibus, huius mentio fit, & sequenti modo paratur. Vere primo, pullulantis herbæ radices colliguntur, harumque cortices, in quibus vis potior consistit, separati s. q. vini Rhenani, aut

cuiusvis alterius generosi, in cucurbita, destillationis modo, percoquuntur, donec decoctum, vim horum penitius imbiberit quod expressum, colatum, absque vlteriore clarificatione inspissatur; ejusque denuo, aqua plantaginis dissoluti, 4. dierum, Balnei Mariæ digestione, purum ab impuro separatur, albumine oui clarificatur & in consistentiam cogitur. Nec absurda hæc est, licet alijs alia in vsu, malignas Esulæ qualitates corrigendi ratio; quamvis etiam sic paratam, tertia saltem vice, in praxi præscripserim, nec vbi leniora, in teneris præsertim constitutionibus sufficiunt, hanc magnoperè laudare possum. Huius dosis, à gr. x. ad xx. Nota hanc herbam tractantes, cautos esse debere, ne eius vapore, aut contactu, manus, & facies inflammationem, & tumorem contrahant, quod cuidam famulo meo in Helvetia accidit.

Cap. III.

De Essentia Ellebori.

HVius duæ sunt species, Elleborus albus, & niger, hic vt tutior hoc loco tractandus venit, quamuis eius dosis summa, vehementis est operationis, à remotissimis partibus validè attrahentis, quod & rustici norunt, qui bubulis, aëris corruptione infectis, foramine in cute facto, ad humorum putredinem, & malignitatem euocandam infigunt: Cuius vim, & efficaciam in aliquot grauibus, præsertim matricis, ex mensium retentione affectibus, sum expertus: Quo casu, fœminis cujusvis ætatis, temperamenti, & conditionis ℈j Ellebori nigri, nodulo serico exceptum, per vices renovatum, locis muliebribus applicatum, quoad necessitas postulauit gestare præcepi, à cuius vsu mutatio, & quædam quasi contractio, per totum corpus oborta, eatenus durauit, donec menses, pedetentim promanare cæperint; quod admiratione non caret. Si huius externa applicatio tantum potest, quantum eius (quem quidem Medici, plena dosi, rarò admittunt, & ad Hippocratis sancita, de eius laude obstupescunt) internus vsus præstare possit, considerandum. Sunt qui opinantur Hippocratem alia specie Ellebori vsum, aut tutiorem ex corrigentibus, illi sæculo, vsitatum modum tenuisse, aut istum propter cæli, & terræ Græcæ clementiam, absque malignitate, multo benigniorem creuisse. Apoplexiæ, epilepsiæ, arthritidi, lepræ, cancro, furori præsertim, ex atra bile, & maniæ curandæ dicatus est; vnde illud Elleboro indigere, de insanis, in prouerbium abijt. Diuersa apud diuersos, huius extractio traditur; mihi autem hæc familiaris est. Ellebori nigerrimi extus, & intus albi, radicibus recentioribus contusis, & curcurbitæ inclusis, aquæ fontanæ ℔ iij & spiritus vini ℥iiij affunduntur, ab his, in Balneo Mariæ, temperata digestione per xxxx. horas continuata infusum separatur quod sale, ex residuo concremato, addito denuo per ♂ in B. digestum, & quoad fieri potest clarificatum, ad Pilularum consistentiam redigitur. Dosis à gr. xv. ad xx.

In eius exhibitione corrigentia haud omittenda sunt, hæc quandoque quauis dosi sumpta, haud quaquam operantur: Rarissimè ea vtor, nec non, cum infusione Senæ, acido Tartari, aut massa aliqua pilularum; ac potius eam per vices repetendo, quam majorem dosin, exhibendo.

Perfeci hanc, aliquot ante annos, Cassellis, ex selectissimo Elleboro, quæ ad gr. vj, vel viij, pilularum forma, cum jusculo gallinæ sumpta, sine vlla molestia operabatur; ipsamque aliquoties ex illo tempore sed quoad hos effectus, minimè parem, elaboraui: cuius rei causam ijs, apud quos, huius vsus frequentior est, discutiendam relinquo.

CAP. IV.

De Essentia Colocynthidos.

POma Colocynthidos ſiccata, excorticata, ex Ægypto, & Alexandria aduecta, ad præcipuas, vtpote, quæ bilem, phlegma, & ſerum, promptè ſubducere, queant purgantes compoſitiones, requiruntur: Quamvis nimia penetrandi, venas aperiendi, & inteſtinorum fibras correndi vi vt etiam agreſti amaritie, interdum oblædere poſſint; eius tamen eſſentia ritè pręparata, tutius quam præcedentis, in vſum venit. Hæc duplicem ſubſtantiam, vnam aqua ſolubilem, reſinoſam alteram, & vtramque purgandi vi præditam, continent; quamuis harum cuilibet, ſeparatim extrahere licet, quæ conjunctæ tamen præſtant. Eſſentia hoc modo comparatur.

Carni ſeu pulpæ Colocynthidos albiſſimæ & rejectis ſeminibus minutim inciſæ, nec non aqua Plantaginis irrigatæ, duæ porro, & in ſ.q. aquæ dictæ, partes & vna ſpiritus vini in cucurbita vitrea affunduntur, inque Balneo Mariæ macerantur: Vltimò infuſum, ſeu per reſidentiam, ſeu colaturam clarificatum inſpiſſatur: Hæc eſſentia, ſatis purgando efficax, & in omnibus affectibus, ad quos Colocynthis celebratur multo vtilius exhibetur, potiſſimum puſtulis, & ſcabie maligna ex lue venerea pullulantibus. Doſis à 4. 6. ad 10. grana, adjunctis corrigentibus, & vehiculis, cum debita obſeruantia, minori doſi cæteriſque mitioribus mixta potius conuenit.

CAP. V.

De Eſſentia Turpethi.

RAdix hæc tenuis oblonga, extus cinerei, intus excauata albi coloris, ex plagis orietalibus delata, optima eſt quæ ſub pinguis, grauis, gummoſis in radicem penetrātibus, & non in fraudem ad glutinari, ſolitis referta eſt, ac propterea Turpethum reſinoſum vocatur, quamvis etiam ſatis laudabiles radices Turpethi, ſine tali reſina reperiantur. Potior purgandi vis, in parte reſinoſa contenta, ſpiritus vini elicitur.

A craſſo, & tenaci phlegmate, non ſolum interiora, pectus, ſtomachum, caput, neres, ſed etiam ipſum corporis habitum, & juncturas emungit, vnde Arthriticorum incommoda mitiore, quam ipſius Colocynthidos eſſentia, modo, cum ratione tamen adhibita, ſubleuare apta nata eſt. Doſis eadem quæ Colocynthidos.

CAP. VI.

De Purificatione eſſentiæ Scammonij.

SCammonium, ſuccus cujuſdam radicis peregrinæ, Scammoneæ dictæ, vi purgandi validus, & ferè in Catharticorum pilulis, trochiſcis, pulveribus, electuarijs, quorum exempla, paſſim in diſpenſatorijs occurrunt, & baſis loco ponitur, eſſentiæ etiam rationem obtinet, phlegma, bilem, & aquas, magnopérè quidem ducit, ſed ob acrem, igneam, & quodammodo malignam qualitatem, quę nō ſolum ſtomachum, & hepar, ſed īpſum cor, ac reliqua viſcera tentat cautè adminiſtrandus eſt: Cuius igitur tot præparationes & inuentiones à veteribus inuentæ ſunt: Quidam chymici hunc in ſucco Citri, Cydoniorum, vel roſarum, aut etiam ſpiritus vini ſolutum, & ſordibus purgatum, eoque modo malitia dempta, mitiorem redditum, denuò condenſant; quem ſic præparatum, extractum Scammonij vocant. Proceſſus quo vti ſoleo talis eſt.

Scammonij craſsè pulveriſati, vncijs

duabus, in vitro spiritus vini ℥xij affunduntur, & Balneo Mariæ donec omnia dissoluta sunt, aliquoties interim agitando, 2. vel 3. horas foueantur, hinc per subtiliorem pannum lineum colatus liquor, affusis ℥vj aquæ Rosarum turbari, ac lactis ferè colorem, induere incipit, à quo demum, per cucurbitam destillando abstractus spiritus vini, ad alium vsum seruatur; residui vero, in concha vitrea excepti pars Resinæ similis infundo concrescit supernatante aqua Rosarum cum igneo lactescente Scammonij succo. Hæc resinosa substantia, sæpius aqua Rosarum lauatur, & B vapore leni exsiccatur, vt digitis instar Terebinthinæ coctæ conteri possit: Post hæc mortario, & pistillo ęneo, oleo amygdalarũ dulcium inunctis, leui contritione in puluerem album, mali odoris ac saporis acrioris expertem redigitur. Extractum hoc modo præparatum, in vitro obturato asservatur. Scammonium sincerum, vix vltra tertiam ponderis partem quæ ex fæcibus cõstat amittit. Hæc Resina Scammonij in vicem Diagridij tutius substituitur. Dosis depurati Scammonij à vj ad viij nec non xij & quandoque pro robustissimis xiiij gr. quæ in gelatina, conserua Rosarum &c. cum vna, & altera gutta olei Cinamomi, vel Caryophyllorum correctionis causa, an massis pilularum commixta, cum acido Tartari blandè operantur. N B. Scammonium quantumvis correctum, calidæ, acris, & siccantis qualitatis particeps manet; idcirco lenientibus, humectantibus & refrigerantibus junctum, sicca intemperie præditos minus offendit, & faciliorem præstat operationem.

Cap. VII.

De Purificatione Gummi Guttæ.

GVmmi Guttæ, resinosa quædam substantia, sicca, dura instar Aloës, colore aureo, odore, & sapore satis tolerabili, certa tamen quadam acrimonia, Scammonij resinam imitatur. Hoc Gummi, primò ante triginta annos, ex Indiarum regionibus ad nos deferri cæpit; de quo etiamnum, dubiæ Medicorum sententiæ extant, quorum aliqui resinam, eiusdem plantæ ac arboris, alij factitium quid, & denique quidam, terram antimonialem esse statuunt, quod tamen nec solutio, sapor, aut operatio probat: vtcunque in hoc se res habeat, de virtute, & nota bonitatis quam de origine eius accuratius cognoscenda, maior hactenus cura fuit. Exempli loco Ambram griseam pono, de cuius ortu nihil certum adhuc constat, attamen apud omnes Medicos in pretio est, ob compertam, in roborando capite, & corde virtutem; ita hocce gummi, quamvis de eius pro sapia dubij simus, ei nihilominus, inter hydragoga locum, quę parva dosi, serosorum ichorum euacuationi dicata sunt, nobilem concedimus. Vno hoc vitio notatur, quod vehementer nauseam creet, absque calore tamen inflammate, aut intestina corrodente, hac tamen præparatione, malitiam amittit, vt sine vomitus excitatione, per inferiora blandè operetur. Rasuræ ligni santalini rubri ʒß ad extractionem tincturæ, in leni calore ℥xviij spiritus vini infunduntur, percolato spiritu vini tincto, in cucurbita Guttæ gummi pulverisati, & per 3. horas in Balneo Mariæ dissolvendi ℥ij addantur, quo interuallo, materia quædã subfusca, instar Colophoniæ infundo subsideat: Quo facto liquore, à residua tenaci materia, quæ nullo spiritu vini dissolubilis est separato, & cucurbita excepto ℥vj vel viij aquæ Rosarum affunduntur, quoad in turbidum, flauescentem, & succo Chelidonij majoris similem colorem mutetur, & tandem spiritu vini, vt capite de Scammonio docui abstrahitur, reliqua vero materia, in concha vitrea, miti calore inspissatur, quæ instar luti,

ſole arefacti, in rimas dehiſcere ſolita, tandem pulueriſata, ad vſum ſervatur. Hæc reſina hocce modo præparata, nobili cathartici vicem ſubit, ad aquas hydropicorum ducendas, ſummoperè expetita, Doſis eius à 4. vſque ad 8. & 12. gr. cum acido Tartari mixta & gutta vna vel altera olei Aniſi, in vino, vel jure carnis exhibenda.

Cap. VIII.

De Eſſentia Cucumeris Aſinini.

NOn eſt, quod hic de Elaterio, ſingulare quidpiam proferam ſed ad Pharmaceutica diſpenſatoria hujus præparationem indagantem. Cæterum, vehemens, igneum, & acerrimum, ac quodammodo venenatum (vt ex fructus graui, & narcotico odore patet) medicamentum eſt; quo nunquam vſus ſum, ac ſuo cuique pretio conceſſo, cautè vſurpandum iudico.

Cap. IX.

De Eſſentia Gratiolæ.

GRatiola, multis in locis triuialis, amaritudine, & ſapore vehementi, centaurium minus ferè ęquat, rarus ęquidem eius vſus, cum magis ſecura in promptu ſint, nullum tamen ſimplex phlegma, aquas, & bilem, quamcunque in corporis partem effuſam, pari, ac perfecto modo educit, quod non ex hiſtoria ſeu ſcripta, ſeu oretenus facta commemoro, ſed propria experientia in ictero flauo, & febribus bilioſis mihi notum profero: Quamvis non inficias eam, Thomam Bouium, Patricium, & Medicum Veronenſem, Encomio in hanc herbam publicato, annexis plurium affectuum curationibus, quas mediante hoc ſimplici compleuit, eam experiendi cauſam mihi dediſſe. Foliorum eius ℥j, per noctem vino maceratorum colatura, mane tantillo aquæ cinamomi aromatizata exhibita bilioſam colluuiem, & cuiuſvi generis vermes, ex ſtomacho & inteſtinis, quæ terrifica ſæpè accidentia procreant, ſine vllo periculo, & moleſtia (niſi quod aliquando, congerie tali in ipſo ſtomacho exſuperante, vomitus tolerabilis tamen orietur) mirifice exturbare ſolet: Materiam vero in jecore, liene, meſaræo, & pancreate reſtagnantem per ſeceſſum expellere ſolet: Iis modò, quibus à vomitu, aut fluxu ſanguinis, & hæmorrhoidum periculum impendet, ob acrem & amaram qualitatem, parciùs & accurata circumſpectione offeratur. Huius doſis varia eſt, pro varietate ſubjecti, illam ſumentis. Eius ſuccus cum Saccharo in Syrupum, aut conſiſtentiam congruam quæ à ℈j ad ℥ ß porrigitur redigi poteſt.

Huius defectus, aliquot locis, transplantatione reſarciri ac foliorum, bis in anno, Majo nimirum & Septembri amputatione, vigore radicum per totam hyemem conſiſtente coli ſolet.

Cap. X.

De Separatione acinorum Ebuli purgantium.

EBulus, ex genere fruticum, ſpecies quædam Sambuci, amans locorum viniferorum, ſatis ipſis ruſticis, qui ſapam inde, contra febres, & alui fluxus, ac dyſenteriam conficere ſolent, nota eſt. Eius cortices in Officinis proſtant, ad hydropem laudati, quos tamen ſolos, in aquæ ſufficienti euacuatione, nunquam quid præſtitiſſe, obſeruaui. Facultates ſeminis Ebuli probè perſpectas habeo, cuius tum colligendi, tum adhibendi modus, cum à Botanicis hactenus præteritus ſit, hoc loco eum tradere, viſum fuit. Expreſſo baccarum Ebuli ſucco, & in vulgo

notum vſum èxcocto, tota maſſa, ab expreſſione relicta, in cadum ſ. q. aquæ fontanæ affuſa mittitur, ſemina ab inuolucris, quantum poſſibile eſt, manibus ſeparantur: Aqua cum tunicis, & leuiore ſeminum parte aufertur, toties affuſionem, & depletionem repetendo, donec ſemina oblonga, & ponderoſa, nec non ab inutili parte, liberata, & modeſtè exſiccanda remanſerint, horum virtus purgandi, arthritidem, & aquam intercutem alleuans, abunde cognita eſt. Huius ʒj, vel ʒiß, aut etiam robuſtioribus ʒij, craſſiuſculè pulverisati, (nam pinguedinis ratione, aliter fieri nequit 5. horis ante cibum, ſummo manè, in juſculo carnis, cum aliqua parte aquæ cinamomi offertur, aut ex huius aucta doſi, cum brodio carnis, aut aquis ſtillatitiis, quæ ſaccharo, & aqua cinamomi condita tepida exhibetur.

Vel hunc in modum: ℞. Seminis Ebuli probè contriti ℥iij, Acidi Tartari ſuper Porphyritæ læuigati ℥j, conſeruæ roſarum recentis, & ſuccolentæ ℥xij, miſceantur ſine igne, & infuſis aliquot guttis olei cinamomi, ad gratum ſaporem, fiat Electuarium. Huius doſis robuſtioribus, plus vel minus, pro re nata ℥j per ſe, vel in liquore ſoluta, potionis forma ſumenda. Huius medicamenti vis, & efficacia, in ſingulis annis renouetur, temporis progreſſu exolvitur, atque oleaginea, & rancida fit: cujus vſus, cum ratione ſuſceptus ſatis tutus, & operatio ſufficiens eſt, excepto, quod aliquibus, nauſeam, & vomitum creet; potiſſimum, ventriculo vitioſis humoribus ſcatente.

Sunt quidem præter commemorata, alia adhuc quædam ſimplicia purgantia, vt Mezereon, Chamælea, Lathyris, Cataputia, Sedum, ac plura hujuſmodi, quorum quandoquidem extrahendi modus, in ſupraſcriptis continetur: his tanquam minus vſitatis, ſuperſedere lubet.

Cap. XI.

Repetitio ſummaria, earum animaduerſionum, quæ tam in præparatione, quam conſeruatione eſſentiarum, è vegetabilibus ſeruari debent.

PRimò, licet ſupra, gradus caloris, quō eſſentiæ ad conſiſtentiam cogendæ ſint, ſæpius inculcatus ſit; ordinis tamen gratia id ipſum repeto, ſc. calorem Balnei Vaporis intenſiorem non conuenire, quam manus ſine alteratione perferri poſſit, præcipuè ſub finem, ne Empyreuma contrahant, vapor enim aquæ calentis incluſus, æque ac alius vegetabilium eſſentias corrumpere poteſt: Quare non minore cura regimen ejuſdem, æque ac caloris, ex ipſa aqua, cinere, vel arena tenendum eſt.

Secundò, Eſſentijs ad craſſitiē pertingentibus, tunica inſtar epidermidis facta auferatur, vt reſtibilis humiditas tanto melius euaporare poſſit, & ſpatula lignea maſſa conuertatur ſimulque parietibus conchæ adhæreſcens, antequam exſiccetur, abſterſione congrua, reliquo commiſceatur.

Tertiò cum hæ eſſentiæ, juſtam conſiſtentiam adeptæ ſunt, à calore remotæ, donec penitùs refrigeſcant, lignea ſpatula continuò agitatæ, in vaſa vitrea, lato orificio, qualia ſunt in vſum conſeruarum facta, ſicca, & munda, recondantur, vt in capite de eſſentia, florum Borraginis oſtenſum.

Quartò eſſentiæ hæ, quoad fieri licet, loco ſicco ſervandæ ſunt; humidiore enim temporis decurſu, niſi vaſis probè concluſæ, & obturatæ ſint, ſitum contrahunt, neque in admodum calidis v. gr. hypocauſtis durant; à ſole tamen vix vllum damnum patiuntur.

Quintò, caſu quo hæ eſſentiæ alias

debito modo præparatæ, & asseruatæ, spuma cooperiantur, ipsa aut reliquæ massæ misceatur, aut quod consultum magis est, ita immota relinquatur: Quandoquidem prima ablata, nihilominus altera subsequitur quæ minimè excrementosa, sed vtilis & volatilis Tartari pars, fermentatione separata, superficiei adhærens, paulò post essentias splendidiores reddit.

Sextò, Essentiæ Violarum, Borraginis, Buglossæ, Persicorum, Rosarum incarnatarum, Endiuiæ, Mercurialis, Plantaginis, Cichorei, Polydopij, vtpotè refrigerandi, humectandi, & laxandi facultate pollentes, cum progressu temporis proprias qualitates cum acrioribus mutent, singulis annis renouandæ sunt.

Septimò, Essentiæ natura calidæ, siccæ, & terrestres, vi aromatica, salina, & tartarea præditæ, quousque sapore, & odore incorrupto constant, minimè rejiciendæ sunt: Exoletæ vero concremandæ sunt, eorumque sal alios in vsus seruandus.

Quapropter, Medicus, hisce vtens, eas aut propria industria elaborare conetur, aut industrio Pharmacopæo parandas injungat, & ne quis error committatur sedulò aduertat: Sic vbi locorum, defectu praxis, tot essentias habere non consultum, ne vt aliquando, ac male fit; longa ætate marcidæ, pro recentibus dispensentur; præstat ex viridibus, per hyemem vero exsiccatis, decocta, & infusa parare. Atque hæc sunt, quæ in extractione, & conseruatione simplicium obseruanda esse existimo.

ESSENTIARVM VEGEtabilium Anatomes.

SECTIO VI.

De succorum, exoticorum, condensatorum, ac præcipuorum Gummatum depuratione.

CAP. I.

De modo, succum Glycyrrhizæ purificandi.

QVa incuria, essentiæ, seu succi condensati, ex peregrinis simplicibus conficiantur, & quibus sordibus scateant, capite secundo, Sectionis primæ mentio facta, sequentia vero exempla clarius id demonstrabunt.

Primo loco, succus Glycyrrhizæ venit, vt apud Materialistas, sic vocatos, sigillo munitus prostat, cuius major pars & melioris æstimationis, ex Insula Creta, seu Candia, ad nos peruenit, vsu frequens in re pharmaceutica; qui in Theriacam Andromachi, Diapenidium Nicolai, Diatragacanthum calidum, Looch de pino, Looch de pulmone vulpis, Pilulas bechicas, Trochiscos de Lacca, & Alkekengi vulgò recipitur.

Quantam verò impuritatem, ètiamnum ejusmodi succus concretus contineat, sequens processus demonstrat.

Horum Orbiculorum in tenuas laminas concisorum ℔ j. in aqua calenti dissoluta, & albumine ouorum agitata, ad ignem ebulliat, & per setaceum, leui expressione facta, percoletur, remanente limosa, & abominabili in colo substantia, ipsam Glycyrrhizam, quoad pondus, superante, porcis, quam miseris ægrotis aptiore; cuius vero generis materia admixta sit, an fabarum, pisorum, aut hordei farina, quæ condensationis, ponderis, & facilioris signationis ergò misceatur, mihi nondum compertum est.

Ipse liquor clarificatus, arte Chymicis solita, ad pilularem consistentiam redigitur, & vase vitreato Siburgico eoque firmo excipitur, qui etsi empyreuma, non planè, hoc modo exuat, longè tamen gratior & efficacior fit, pro cuius processus communicatione, tum Medici tum Phar-

macopæi aliqui, grati erga me extiterunt. Hic, infusi violarum & succi tussilaginis, æqualibus partibus mixtus, asperitates, & noxas pectoris, ex defluxione acriore, blandè tollit: Cui tamen essentia, ex ligno recenti, sectione secunda tradita præferenda est.

Cap. II.

De modo purgandi opium.

QVanquam naturam, proprietatem, præparationē, correctionem Opij, cum variis de eo Medicorum sententiis, & tum aliorum, tum mei Laudani Opiati, adjuncto vsu, & confectione, ante complures annos, in Tractatu quodam meo Opiologia dicto, prolixè descripserim; ordinis tamen, & aliquot Alexipharmacorum, vtpote Theriacæ, Mithridatij & Aureæ Alexandrinæ, ad quæ Opium recipitur, eoque opiata dicuntur, ratione commotus de Opij qualitate, & essentiæ extractione, agere constitui. Opium nihil aliud est, quam lacteus, & acris ille succus, ex papaveris albi, & nigri capitibus, expressus, & inspissatus: iisque apud Turcas latissimis Natoliæ, & aliarum prouinciarum campis, studio excultus, frequenti in vsu, Maslach dictus, ad nos defertur.

Modum colligendi opium, vt Bellonius, & alij, qui talia experiundi causa, in Turcarum regione peregrinati sunt, talem tradunt; In capitibus Papaueris, maturitatem adeptis, adhuc tamen viridibus, absque dubio, ordinata serie (relicto per medium spatio) consitis, ne colligentium pedibus atterantur, aut succus vestibus abstergatur; huic labori destinati, sublongas, ferro acuto, inter exteriorem corticem, & interiorem, qui semina inuoluit panniculum cæsuras faciunt; ita ne succus hicce lacteus, intra vergere, sed potius foras emanare possit, qui profluens cochlearibus excipitur, ac sponte sua concrescit; quem æque in nostris ac Turcarum partibus, qui Opio Turcico, sapore, odore, & viribus ne hilum quidem cedit, ni labor in visus esset, colligere licet: Cuius satis magnam quantitatem, ipsemet ad proprium vsum, cum delectatione quadam collegi. Opij probati, sequuntur signa: Primum est, vt in placentis rotundis, aut oblongis pollicis crassitie 6. vel 7. vnciarum, folio Papaueris inuolutum sit. Secundum vt pondere præualeat. Tertium, vt odore infesto instar nostri Papaueris succi, nares valdè feriat. Quartum vt in frusta diuisum, colorem brunneum, vel ex flauo fuscum, quemadmodum Aloes succotrina exhibeat. Quintum vt non friabile, sed picis in modum lentum, manu fotum, citò mollescat. Sextum vt saporis acrimonia, quæ linguam, Tithymali more, ferè corrodat, potius quam amaritudine excedat. Septimum, vt ad candelæ contactum facilè flammam concipiat, vtpotè oleosa substantia præditum. Octauum, vt in pulverem redactum, luteo colore, Aloen imitetur.

De qualitate Opij Medici haud conueniunt, complures enim, ob grauem narcoticum somnum, & stuporem membrorum in quem præcipuè crudam eius, magna quantitate substantiam sumentes cum oppressione caloris naturalis conjicit, siccam primo, & frigidam quarto gradu, esse finxerunt: Alij verò quorum sententiæ ipsius accedo, amarore, acrimonia, & diuersis rationibus, ac exemplis inducti, vt in Opiologia mea videre est, contrarium tenent: Nimirum opium calidum esse, eiusque vim somniferam, neque frigori, neque calori, sed occultæ & à tota substantia qualitati profectæ, adscribunt, nec vlla firma ratio adferri potest, cur soporifera, quorum multa vehementer calida sunt, necessario refrigerantem qualitatem conjunctam habeant.

beant. Depuratio eius vt ſucci Glycyrrhizæ ſoluendo, clarificando, & coagulando perficitur, & quidem à chymicis diuerſi, pro diuerſo ſcopo liquores vſurpantur: Ad febres vero ardentes, ac malignas, & vehementi humorum ebullitione infeſtantes, acido ſucco Granatorum, Limonum, Citri, aut ipſo aceto ſolutum, ab impuritate liberatur.

Facilis vt & vtiliſſimus modus hic eſt: Opij in lamellas conciſi, ℔ vnæ in patina ferrea parua & munda ℥ij vel iij aceti roſacei aſperguntur, ſuper moderato igne agitando, donec acetum, cum opij odore conſummetur & refrigeratum, digitis conteri poſſit: Cautione hac, ne aduſtione vires perdat, lentè exſiccetur; quo modo praua, & narcotica qualitas, ex parte corrigitur: Denique in puluerem contrito in Balneo Mariæ aut arena calenti, per aliquot horas, vt ſoluatur poſito aceti ℔vj affunduntur, ac per pannum ad totius liquoris expreſſionem percolato, eique, vtut turbidus ſit ſine clarificatione inſpiſſato, aquæ ex floribus ſambuci fermentatis fragrantiſſimæ, q. ſ. ab diſſolutionem additur; albumine ouorum porro clarificatum, & per pãnum colatum rubicundi, & pellucidi coloris, in pilularum conſiſtentiam redigitur.

Hæc opij eſſentia ipſo crudo longè tutior eſt: Data voluntate ſecundum præſcriptum proceſſum, acida, & tartarea aceti pars, in hac eſſentia, relinquitur, eo quod, non tantum narcoticam qualitatem, mitiorem, ſed etiam contra humorum putredinem, ac malignitatem, additione aliorum conuenientium efficaciorem reddat: Sæpius enim à me obſeruatum eſt, huius vſu, præter doloris, ſanguinis æſtus, ac febrilis caloris ſedationem, ſudorem facilem, quo materia peccans, partim expulſa, roburque virium fuerit, obortum eſſe: Obſeruata enim methodo, cauſæ morbificæ & temperamenti cognitione, correctione & additione conuenientium, iuſta doſi, & temporis opportunitate adhibito, majorem, quàm pharmacorum Myrias, vtilitatem, ac vice verſa, poſthabitis illis eius vſus, vt ſæpè ab empyricis, potiſſimum Iudæis, balneatoribus, alijſque veræ artis, & ſcientiæ medicæ expertis, fieri ſolet, lethalem noxam adferre poteſt: Vnde factum, vt à quibuſdam, qui inter vſum, & abuſum diſtinguere neſciunt, non ſolum infamis habita, ſed etiam contra rationem, experientiam, ac authoritatem doctiſſimorum virorum, tanquam præſentiſſimum venenum, & ex republica medica exterminandum, proclamata fuerit.

Cap. III.

De modo purgãdi Acaciam peregrinam, einſque defectu aliam ſubſtituendi.

Acaciæ fructus lupinis non abſimilis, cujuſdam fruticis ſpinoſæ ad arboris magnitudinem accedentis, Ægypti ſoboles eſt, cuius ſuccus expreſſus, & coagulatus, in Theriacam, ac cætera famoſa medicamenta recipitur: Iſtoc autem modo à fæcibus repurgatur, aqua florum acaciarum ſolutus, & albumine ouorum clarificatus, iterum condenſatur; vt Lycium, & cæteri ſucci reſinæ expertes ac in aquis ſolubiles. Cum verò acacia genuina, ad manus noſtros rarò deueniat, adeo, vt ſemel tantum germanis notis ſignata mihi oblata fuerit, cumque in pluribus alijs ſimplicibus, æquipollentem vim reperire ſit, ratio poſtulat, in vicem acaciæ ex Ægypto delatæ, aliud compoſitum, hoc modo præparatum, ſubſtituere.

℞. Balauſtiorum, vel corticum granatorum, craſſiuſculè contritorum, ℔ ij quæ aqua fontana maceratæ in aheno ſtanno obducto, aut vaſe vitreato, donec

decoctum virtutis adstrictoriæ particeps fiat percoquantur: Huius decocti expressi & percolati mensuris tribus adhuc ferventibus, prunorum sylvestrium cum nucleis contusorum, ℔ x. per duos dies macerentur, quod denuo percolatum, & albumine ouorum clarificatum, ad consistentiam euaporare permittatur. Hæc essentia frigidæ, & siccantis qualitatis, repellit, adstringit, & incrassat, quare ventriculi tono relaxato, vomitionibus, sanguinis rejectioni, dysenteriæ, hæmorrhoidum, vteri, ac omnium fluxuum abundantiæ, planè appropriata existit. Dosis eius per se, vel conuenienti vehiculo mixta à gr.x. ad ℈j. Ex hac gargarismus paratur soluta, columellam laxatam, & mollitiem gingivarum corrigit, dolores dentium, ab acrium humorum influxu sedat, contra luxationes & fracturas ossium, ac sinoviam, influxum humorum coercendo, partes roborando, vt & sanguinis eruptionem, enterocelem, procidentiam ani, & vteri, magno vsui est.

Cap. IV.

De Ammoniaci, & aliorum ferulaceorum gummatum purificatione.

GVmmi Ammoniacum, assa fœtida, galbanum, sagapenum, quod ex lignosa, & altiore frutice, ferulæ non absimili nascantur ferulacea dicuntur; duplicem substantiam complectuntur, vnam resinosam, ponderosam, in aqua subsidentem; alteram muccaginis, aut gummi cerasorum solutæ instar, aquæ miscibilem. Et si aliqua, in horum qualitatibus, quoad gradus differentia occurrat, virtute tamen calfaciendi, molliendi, penetrandi, discutiendi, intra corpus sumpta, tenacem pituitam, ex pectore, & pulmonibus euocandi, fere conueniunt: Vsui sunt contra tussim, orthopnæam, ex frigidi humoris decubitu ortum, spasmum, apoplexiam, epilepsiam, suffocationem vteri, suppressiones mensium, obstructiones, dolores laterum, duritiem splenis, morsus serpentum: Cuius igitur, in emplastra vsualia, antidota, & confectiones opiatas, massas pilulares à præcipuis Medicis dogmaticis, ob plures rationes expetuntur. Purgatio horum, quæ in partium lignosarum, arenularum, lapillorum, aliarumque inutilium rerum separatione consistit, sequenti modo perficitur. Gummi in conuenienti & ad scopum pertinente liquore, dissolvitur; cuius tota gummosa substantia per pannum, relictis fœcibus expressa iterum inspissatur: Cum vino maluatico, aut alio quopiam generoso, ad Theriacam Mithridatium, ac similes confectiones, aceto verò soluta ad emplastra magis conueniunt, quod pharmacopæis ac chirurgis peritis optimè notum est, & in detergendi intentione admodum quadrat; Cum vero leuiore operatione opus in vlceribus præsertim, quæ Tartari ex aceto relicti, acrimoniam non sustinent; præstat in succis plantaginis, solani, florum sambuci, quibus caloris excessus moderatur, vel in decoctis vulnerarijs, ex Tabaco, Sanicula, Alchimilla, consolida Saruacenica, ad varios scopos, prædicta gummata dissolvere. Intra corpus vero cum appropriatis offerantur v.g. ad capitis, & nervorum vitia, cum Betonicæ aut Primulæ veris; pectoris & pulmonum, cum scabiosæ aut Tussilaginis succo; ad vterum cum Artemisiæ aut pulegij, contra venenum cum scordij expressione, diluantur: Quæ porro inspissata, vasis vitreis optimè clausis, seruantur.

Cap. V.

Quomodo ex quolibet horum gummatum, duæ differentes substantiæ separandæ sint.

SVpra mentio facta est, diuersarum partium in his existentium, quod reapse nunc demonstrabo.

℞ Gummi Ammoniaci, vel galbani, minutim confracti ℥iiij, affunde in cucurbita alembico cæco munita, aquæ fontanæ ℔ IV; & moderato Balnei Mariæ calore, donec dissoluantur, teneantur; hoc peracto, super pannum lineum, super patinam vitreatam extensum, adhibita sub finem expressione forti, percolentur, & si post primam colaturam, vtilis substantiæ quidpiam, in panno restet, liquore colato, & iterato calfacto, dissolvi & exprimi solet, materia tota, tam fluida, quam crassa conjuncta, in vitro lati orificij per ♂ 8. quiescat, donec pars eius ponderosior, ad fundum secedat, liquor autem lacteus flauedine quadam mixtus, & supernatans, in aliud vas à residuo decantatus, & cum ouorum albumine clarificatus, per pannum filtratur, ac mediante balneo, roris ad consistentiam fusi, & splendentis gummi reducitur: Hæcce pars viscosa est sine Sulphuris participatione, & in aqua solubilis exsiccata, haud difficulter in pulverem teritur, ignique admota, flammam minimè concipit, ac per omnia, ad modum gummi Cerasorum, Pomorum, aut Arabici se habet.

Altera supradicta in vitro pars reliqua, in concha vitrea, super vapore aquæ calentis, aut arena fervente, eâ, quæ superest, paucæ quantitatis, aquâ dissipatâ, in resinam concrescit, quæ sequentibus notis distinguenda: Primo, pondere & colore: Secundò, quod ignis contactu liquescat, altera vero tantum inarescat: Tertiò, quod incendio pingue quid exsudet: Quartò consistentia resinosa: Quintò quod saporis, & odoris alteram præcellat.

De ambarum substantiarum, quoad virtutes, & operationes differentia.

Cum prima sapore, sine manifesto caloris, & acrimoniæ excessu, respectu totius gummi, longè mitior existat; nullus dubitandi locus superest, eius temperamento, operationem conformem esse, & pari, ac gummi arabicum modo, sub lingua eliquatam; thoracis, & faucium, ac partium vicinarum, ab acri defluxione, morbis obortis, quam ipsum totum gummi, magis expedire. Postremam vero, vtpote resinosam, majore calore, & acrimonia, innocua tamen ad durities lienis, à glutinosa, & tartarea concretione, resolvendas, mensium itidem suppressionem, ab infarctu similium frigidorum humorum, aliosque morbos, ad quos gummata ferulacea præstant, plus valere ratio dictat: Denique ad emplastrorum confectionem, his scirrhos, & tumores emolliendi, ex profundis vulneribus superflua extrahendi, vlcera mundificandi, & sanandi maior virtus inest; & ex hac olea destillata, maiore, quam ipsis gummatibus, quantitate, sine nidore caustico facilius educuntur, quod peritus Artista ratione facilè assequitur.

Cap. VI.

De solutione Bdellij, & Myrrhæ, nec non extractione resinosæ, & balsamicæ eorundem substantiæ.

BDellium, & Myrrha, nobilia duo gummata, ex certis in Arabia arboboribus, vt Dioscorides memorat, promanantia, & à multis sæculis, magno in pretio habita, vt etiam sacra Biblia, horũ mentionem faciant. Dolendum vero, hæc genuinis signis & effectu secundum præfatum Authorem prædita, ad nos nun-

quam deferri, quare quidam inducti, ea quæ nobis hoc nomine in vſu ſunt, aut adulterata, aut vilioris vel planè alterius ſpeciei eſſe ſtatuunt, quæ tamen quibuſdam cum vera myrrha, & bdellio conueniunt: At vero, cum non ſolum hæc, ſed multa alia medicamenta, Turcarum, Mauritanorum, Indorum, & Iudæorum, nec non impiorum Chriſtianorum, malitioſo mangonio corrumpantur, in eo detegendo nos ſolertes eſſe conuenit, vt quiuis talem fraudem euitandam diſcere poſſit.

Horum gummatum, cuiuſcunque, vt dictum, probitatis ſint, eorum quæ à modernis, in vſum, traducuntur, præparatio talis eſt.

Gummi Bdellij, vel Myrrhæ in cucurbita, s. q. ſucci herbarum, decocti, vel infuſi ſimplicium, ſcopo conuenientium, ad eminentiam duorum digitorum affunditur, & in Balneo Mariæ ſufficienter eliquati, fit expreſſio, eiuſque tandem leni calore inſpiſſatio: Conſultum verò eſt tum demum, quando vſus poſtulat, hoc modo præparare, ne ante illum ſitu corrumpantur, aut plus æquo indureſcant. Sequenti modo balſamica horum ſubſtantia extrahitur. Bdellij, vel Myrrhæ, craſſiuſculæ contritæ ℔j. Spiritus Vini ex vino malvatico vel hiſpanico deſtillati, & rectificati ℔iiij affunduntur; materia omnis, in cucurbita alembico cæco munita, Balnei Mariæ moderato calore, ſubinde leniter agitando, tantiſper contineatur, donec liquor probè tingatur, ab hoc porrò, in aliam cucurbitam, quantum fieri poteſt limpidiſſimo transfuſo, Spiritus Vini ad remanentiam octauæ partis abſtrahitur: Reſidui in concham effuſi, aquea pars vt extractum terebinthinæ conſiſtentiam, ſapore, & odore gummi præcellentem acquirat, euaporare permittitur, quod vaſis vitreis exceptum, loco frigido ſeruatur. Eſſentia hęc balſamicæ virtutis, vtilis eſt, ad maſſas pilulares & antidota, veneno, aut humorũ putrefactioni reſiſtentia; & cum laudano, morbo exigente, ad quem gummata ipſa laudantur, commodum miſcetur. Doſis à 4. 5. ad 18. gr. Fœces quæ in extractione remanent nullius ſunt qualitatis propemodum, à Medico prudenti tamen, ad externos affectus applicari poſſunt.

Cap. VII.

De Purgatione Gummi Ladani.

LAdanum gummi ſpecies quædam odorifera, collecta ex foliis arboris Ladi, vt Dioſcorides refert; præterquam ad odoramenta expetatur, pluribus aliis, à modò dicto Authore, virtutibus notata ac digerendi, calfaciendi, emolliendi, pilos conſeruandi, cicatrices extergendi, dolores aurium leniendi, ſecundinas expellendi, vteri duritiem emolliendi, tuſſim ſedandi, vrinam ciendi, & quoſcunq; alui fluxus moderandi efficacia pollet.

Ladanum duplicis generis, apud materialiſtas vocatos, reperire eſt: vnum in placentas rotundas conuolutum, Alterum maſſæ cuidam craſſiori; quod ferè præſtat, maximè, coloris ex viridi, obſcuri, grati odoris, ſubſtantiæ mollioris, & digitis facilè cedentis. Qualecunque autem ſit, vix vnquam, ſordibus, & arenulis caret, & leui opera purgari poteſt, ſcilicet aqua Roſarum ſolutum, eodem quo de Myrrha, & Bdellio, modo actum, per pannum denſiorem colatum, iterũq; coagulatum, & in orbiculos formatum, vel in maſſa quacunq; ad vſum ſeruatur.

Cap. VIII.

De purgatione Gummi Styracis Calamitæ.

HOc gummi acidodulci ſaporé, odore vero ſuaui, præditum eſt, vnde

vſus eius, ad pefumigia frequens. Dioſcorides huic calfaciendi, maturandi, & emolliendi virtutem adſcribit & contra tuſſim, catharros, raucedinem, capitis grauitatem, anguſtiam pectoris, aphoniam defluxione inductam, oppilationes & duritiem vteri, ſuppreſſionem menſium, obſtructionem alui ſummopere commendat: hoc verò, vt alia exotica, rarò fraude & mangonio caret, vt etiam illud, quod à pluribus præſtantiſſimum celebratur (ſed à Dioſcoride fallaciam ridente exploſam) ſtyrax vermicularis dicta, aliarum enim rerum admixtione, adulteratum, ſole fervidiore exiſtente per ſetaceum agitur, vt talem formam acquirat.

Illud vero melioris, ſecundum præfatum Authorem, notæ; nondum, aut rarò admodum, nobis obtinere licet: Quare optimum quodque, ad nos delatum, quod colore rubro, & ſubſtantia reſinoſa conſtat, vſu medico exigente, in modum ladani paulò ante dictum ſolutum ab impuritatibus liberatur. Cæterum probatur carbonibus injectum, odore Balſamo Peruuiano ſimili fragrantiſſimum: Si verò nidoroſo, & alieno nares feriat, aut aqua roſarum ſolutum, dulcedinem amittat aut pinguedinem fundat; pingui aliquo, aut melle, aut alia re adulteratum eſſe ſuſpicio eſt.

CAP. IX.

De Styracis liquidæ clarificatione.

STyrax liquida, tenacis, & reſinoſæ ſubſtantiæ Terebinthinæ communi, & impuriori ſimilis, colore pellucido, & quandoque ex cinereo fuſco reſplendet, odoris penetrantis & quaſi acidum quid referentis. Dioſcorides libro 1. cap. 6. 7. duas ſpecies Myrrhæ recenſet, vnam Pediſmon, alteram Gabiream vocatam, ex qua ſtyracem liquidam, exprimi docet. In cuius ſententiam Medici quidam cedũt, alij vero diſſentiunt & liquidam ex priori calamita certo modo extractam eſſe ſtatuunt; quidquid autem ſit, nec colore, nec odore aut ſapore, cum gummi illo, quod pro Myrrha accipimus, affinitatem vllam habet, & in igne odorem ſtyracis calamitæ diffundit & ſequenti modo depurata, inſignem liquorem balſamicum ſuppeditat. ℞. Styracis liquidę ℔ij ex his, per cucurbitam, in arena, moderato igne, ne aduratur (qua opera ſimul aliquid pingue pellucidum vehementis odoris inſtar ſpiritus Terebinthinæ extillat, quod per ſe vel vnguentis mixtum, vſui medico commodare poteſt) humiditas abſtrahitur; reſidua vero pars ſtyracis, adhuc calens, linteo excepta, in patinã terream vitreatam exprimitur, vt nihil niſi impurum recrementum reliquum ſit: Quare iterum, in cucurbita, alembico cæco inſtructa Spiritus Vini rectificatiſſimi ℔iiij affuſis, Balnei Mariæ calore ad manus tolerabili, agitando per vices materiam, integro die foueri decet: Ab hoc porrò liquore refrigerato, & fœcibus per colaturam purgato Spiritu Vini, calore Balnei Mariæ abſtrahitur; poſt quem ſubſtantia, inſtar Balſami ad Indis ad nos delati, & Copal dicti, quædam fuſca, & reſinoſa remanet; quæ præſtantiorem hac præparatione odorem nacta, vitreo vaſe ſeruanda eſt.

Balſamus ſtyracis calefacit, emollit, attenuat, maturat, attrahit, qua de cauſa per ſe, vel vnguentis, & emplaſtris mixtus, externorum affectuum, in quibus medicamenta, eiuſcemodi facultatis requirũtur, vſui conuenit: Dolorem ex frigore natum, vi balſamica tollit, conſolidationem vulnerum promouet, intra corpus ſumendum, nondum quidem obtuli; tamen dubito, quin, quam Balſamus Peruuianus, aut liquidanbar, quæ ferè acrioris, & calidioris facultatis ſunt, æque tutò adminiſtrari poſſit: Ad compoſita odorifera gratiora reddenda, ad trochiſ-

cos, & candelas fumales cinamomo præcipuè mixtas, ipsa styrace Calamita præstantior est: Quæ in gratiam studiosorum huiusce artis addere placuit.

Cap. X.

De Assæ dulcis repurgatione.

ASsa dulcis, gummi cuiusdam elegans species, Ammoniaco ferè similis, consistentiæ tamen aridæ, adeo vt nec manuum calore emolliri queat. Cæterum pergrati est odoris, & penetrantis qualitatis; quæ ex pulveris contritione, ad cerebrum delata, sternutatione, largam pituitam excutit, eiusque fumus, copiosius admissus, non solum caput tentat, sed etiam pectus & pulmones (non minus quam Sulphur minerale, cum quo etiam præcipuis siccandi, detergendi, extrahendi, & putredinem arcendi viribus conuenit) suffocationem, quodammodo excitando infestat: Vnde non modo, artem perfumandi sectantibus, ob singularem odoris præstantiam, sed etiam Medicis pulverisata, aut sublimata, ad pectus crassorum humorum infarctu expediendum, in linctus tabulata, & trochiscos recepta, non minus quam ipsum Sulphuris sublimatum frequenti in vsu est: Ex quo aliqui pro illis, qui olida vnguenta, & emplastra molestè ferunt, conuenienti additione, emplastrum spleneticum nobile componunt.

Eius purificatio talis est: Gummi huius pulverisati ℔j, affusis Spiritus Vini rectificati in cucurbita ℔ij per horam in Balneo Mariæ aliquoties agitando, non solutus liquor, colorem vernicis æmulum preferat: A quo refrigerato, decantato, per pannum, in vitrum, ad separationem fœcum percolato, Spiritus Vini per Balneum Mariæ abstrahitur, ad remanentiam materiæ rubicundæ, & splendentis, secundum doctrinam, supra de myrrha traditam. Porrò ad odoris ex Spiritu Vini contracti ablationem, aliquoties, aquā rosarum elota, lapideo vase obturato reconditur. Qui verò hunc sumptum ac laborem ferre recuset, methodum de Ladano præscriptam, sequi poterit.

Cap. XI.

De purgatione sanguinis Draconis.

DE origine huius gummi, multa fabulosa extant; periti verò ex Neotericis Medici, hoc cuiusdam arboris, qui cortice ablato, squamosam Draconis pellem referat, sobolem esse contendunt, & tum propter hanc, tum colorem instar sanguinis rubrum hoc nominis sortitum esse: Quem sensum inprimis Nicolaus Monardus, historia sua, simplicium in occidentalibus Indiis nascentium tuetur: Alij vero hoc gummi, ex fructu quodam rotundo, cerasis conformi, in arbore quadam, qui Draco vocetur, progini autumant: Quidquid id sit, certum est, ipsum nullius generis animalium sanguini, sed vegetabili cuidam substantiæ, originem suam acceptam referre: Rarò autem hactenus, absque fraude purum nobis oblatum est: Quo factum, vt quidam mixturam ex sanguine hirci, bolo armeno, prunis sylvestribus, aliisque adstringentibus succis & fructibus confectam, & nomine sanguinis Draconis notatam, in vsum duxerint: Cui suum quoque pretium relinquo.

Aut nullo non tempore impostores dolum meditantur, qui compositum quoddam ex gummi arabico, & tinctura ligni Brasiliensis, aut fæcibus tincturæ granorum Chermes, coloris rubri in orbiculos redactum, pro genuino sanguine draconis, sæpè distrahunt; cuius vsum cauendum esse adhortor, Germanus colore rubro sub obscuro splendescit variis figuris, rotundis, vel oblongis, quemadmodum cætera gummata, ex arboribus stillantia, & in grana coagulata conspiciuntur,

vt plurimūm segmētis, corticis ligni, ex quo profluxit, intermixtis: Hic vehementer siccus; nullo manifesto odore, aut sapore præditus, & in puluerem contritus, colorem rubrum pingendis vitreis vasis instar vernicis aptum præbet, demum nec aqua, oleo, sed vno Spiritu Vini solubilis, quibus signis quoad externam etiā formam, aut colorem, factitius, aut mangonisatus minimè respondet, sed lentus est, tenax, cito humescens, attritu difficilis, pallorem contrahens, & cum aqua, vt Tragacanthum, aut gummi arabicum misceri ac vniri aptus. Vidi aliquoties, præsertim Hamburgi, apud admodū doctum, & in rebus pharmaceuticis versatissimum D. Benedictum *Gluck*, amplissimi ibidem Senatus pharmacopæum iuratum, peculiarem speciem, in bacillos longos efformatam, foliis Ericæ similibus involutam, quam omnibus notis, & virium pręstantia, cum genuino sanguine draconis conuenientem, sine vlteriore præparatione, ipso effectu probaui: In qua forma, haud multo post tempore factiosos irrepsisse sensi, qui cum modo specie descripta, minimè conferri potuere, qua propter sanguinis draconis vsu indigentes, in eiusdem electione cautos esse iubeo. Reperitur etiam hoc gummi in magna frustra concretum, quod nullo modo improbandum.

Hoc gummi, frigidi, & sicci temperamenti est, facultatis adstringētis, & adglutinantis, quibus venas apertas claudere, interiora fracta sanare, & corroborare solet; omnibus sanguinis eruptionibus, ossium fracturis, herniis, dysenteriæ, hæmorrhoidum fluxui enormi, curandis præstans est remedium, vbicunque, nec venæ sectio, aut ventosarum applicatio, aliaue medicamenta, secundum artis methodum præscripta, casu exigente quicquam euincere valuerunt, hoc in pulverem contritum, & artificiosa ligatura applicatum, quandoquidem sine vlla noxa humorum affluxionēm coërcet, sinoviam sistit, vulnera consolidat, omnibus aliis facilè præferendum esse, ipsa experientia cognoui.

Huius frustra majora, sine aliena lignorum, alteriusvè rei accretione puriora, nulla præparatione indigent, nisi vt in pollinem redacta ad vsum serventur: illi vero in granis quidem sed multis impuritatibus referto, modò alioqui sincerum sit, in pulverem contuso s. q. Spiritus Vini in Balneo Mariæ, vt dissoluatur, affunditur: Huic, qui sanguinem colore, & consistentia refert, per pannum colato, post Spiritus Vini (vt quarta pars reliqua supersit) abstractionem, in vitrea, aut terrea patina, aquæ plantaginis q. s. affunditur; quò gummi, quemadmodum, in aliarum resinarum extractione dictum, à liquore separetur, idque toties elotum, ne quid de spiritus vini odore supersit, exsiccatumque, & refrigeratum commodè in pulverem conteri possit. Dosis eius à gr. 12 ad ℈j aut summa necessitate postulante ʒß, quod pulverisatum, in succis appropriatis Berberorum, Ribium, Cydoniorum, Myrtillorum, Plantaginis, Bursæ Pastoris, cum aquis eorundem & saccharo conditis; ne crassities obstet, quo minus facilè, ad partes affectas penetret: Si cui vsus Sacchari ad scopum facere non videatur; in gelatina ex pedibus vituli, sine sale, & aromatibus parata, adhuc calente, pro necessitate, sine periculo, tertio, vel sæpius offerri solet. Cæterum, vsu dictante, aliis medicamentis misceri, vel ad composita, pro prudentis Medici judicio transferri potest.

APPENDIX

De Mixturis præparantibus.

SEquuntur nunc, appendicis loco, aliquot, & quidem præcipua, ex vegetabilium essentijs, composita, quæ ab aliis

mixturæ vocantur; ac necessitate postulante, materiam peccantem, alterandi, concoquendi, refrænandi, attenuandi, emolliendi, detergendi, meatuum interiorum asperitatem leniendi, eorundem obstructiones aperiendi, aliarumque intentionum causa, ante, cum, & post cathartica, in morborum curis absoluendis, magno ægrotantium solatio adhibentur.

I.

Mixtura lenitiua, aperitiua, frigida, temperata.

℞. Essentiar. rad. Cichor. Syluest.
Graminis
Oxalidis ana ℥ij
Violar. cærul.
Rosar. rubr. ana ℥j
Glycyrrhizæ ℥ ß
passular. albarum ℥iij ß.

Hæ Essentiæ, in concha vitrea super vaporem aquæ calentis equilatæ, probè misceantur; ac porrò in vitreis vasis, ad vsum recondantur.

Vires: Mixtura hæc, moderatè refrigerat, attenuat, aperit, digerit, & abundè resolvit, ad expediendos infarctus, jecoris, lienis; venarum mesaraicarum, ad apparatum humorum euacuationi idoneum, & ipsum corpus habile efficiendum, summopere expetita: Ad icterum insuper, cachexiam, febres prolixas, morbos inueteratos, humorum feruorem, & acrimoniam abolendam, in teneris præsertim constitutionibus, quas violentius, alterare nefas est, peroportuna est. Dosis eiusdem à ʒiß ad ʒij pro ratione, & necessitate indicantium.

II.

Mixtura lenitiua, aperitiua, calida, temperata.

℞. Essentiæ Agrimonij
Betonicæ
Rad Scorzoneræ
Fumariæ ana ʒj
Flor. Borraginis ℥iß
Glycyrrhizæ ℥ß
Caricarum ℥ij
Elæosacchari Anisi ʒß.

Hæc ipsa, ad normam præcedentis fit, eique demùm Elæosaccharum conjungitur.

Vires. Ad modum temperata vi calefaciendi, & digerendi, ad affectus diuturnos, & obstructiones ex frigida materia tollendas, nec non viscera corroborandi virtute pollet. Dosis eadem cum superiore.

III.

Mixtura carminatiua.

℞. Essentiæ Summitatum fæniculi
Florum Chamæmeli ℥j
Baccar. Lauri
Thymi
Rad. Gentianæ ℥ß
Caricarum ℥iiiß
Elæosacchari Carui recentis ʒj

Vires: Hæc mixtura calfaciens, crudam, & frigidam colluviem, in ventriculi, & intestinorum cauitate, restagnantem resolvit, detergit, ad euacuationem disponit, flatusque exin ortos dissipat; dolori colico, & tympanitidi benefacit, vrinarum, & mensium tarditatem corrigit, quam aliquando, sub ipsum exhibendi tempus, acidi Tartari mixtione acuere licet. Dosis à ʒß ad ʒj.

IV.

Mixtura Diuretica.

℞. Essentiæ Parietariæ ℥ij.
Rad. Ononidis ℥iß.
Pimpinel. hircinæ.
Sem. Saxifr. albæ ana ʒvj.
Glycyrrhizæ
Baccar. Iuniperi ana ℥j
Fruct. Alkekengi ana ℥iij.
Elæosacch.

Elæosacch. cerefolij ʒj. Misce.

Vires: Ureterum meatus, viscido, & tenaci humore impeditos liberat, calculum dissoluit, arenulas, & flatus exigit conclusos, lumborum, ac dorsi dolores, ex vrinæ retentione obortos pacat, ad splenis, ex copia seri, instar spongiæ turgentis incommoda, aquam intercutem, ac reliquos affectus, ad quos diureticorum vsus requiritur valdè competit: quæ ipso vsus tempore spiritus salis vel ammoniaci guttis 6-8. acuata efficacior fit. Dosis eadem, quæ supradictorum.

V.

Mixtura Acetosæ.

℞. Succi Oxalidis clarificati ℔ viij.
Tamarindorum recent. ℔ j.

Fructus Tamarindorum, in præfato succo dissoluitur, opus continuando, donec, ex data in capite octauo, primæ sectionis instructione, amborum essentiæ confusæ, istam consistentiam consecutæ fuerint.

Essentia hæc composita, & ea industria elaborata, vt non modo sit Empyreumate libera, sed etiam tartaris suis acidis, & teneris, adhuc prægnans existat sapore acuto, & penetrante, ac omnimodo ipsis Limonum, Citri, Granatorum, ac Berberorum succis, suauitate non modo æqualis, quocunque modo extractis & paratis, sed etiam illos, cum breui temporis spatio, amarescant, vigoris constantia superat.

Vires: Non solum feruori, humorum biliosorum extinguendo sed etiam viscidi, & terrestris recrementi admixtione pertinaciorem redditam, attenuare, & abstergere, vt & sanguinem, à calidis ichoribus mundare, ac per vrinam expurgare, sitim lenire, fauces recreare, vires cordis, ventriculi, & hepatis, immodico calore exsolutas reuocare, succos alimentarios, à putredine, ac ipsum corpus, à pestilenti maligna affectione vindicare, materiamque opilantem, glutinosam, æque promptè ac quodvis aliud ex acidis ad hæc appropriatum, incidere; eoque modo Scorbuti characterem obscurare potis est, & variis omninò scopis per se, aut aliis mixta, inseruit. Dosis eius à ℈j ad ʒj, circiter pro re nata.

VI.

Mixtura Plantaginis.

℞. Essentiæ foliorum Plantaginis ℥iiij.
Rad. Nympheæ.
Violar. cærul. ana ℥j.
Rosar. rub.
Capit. Papau. alb. ana ʒiij.
Camphoræ purificatæ ʒß.
Fragorum Syluestrium ʒvj.
Misce.

Vires: Mixtura hæc refrigerans, fluidos, biliosos ichores sistere, acrimoniam eorum, vt euacuantibus promptius cedant, infringere, febres, dolores capitis, somnia terrifica, insaniam, sitim, ac omnes morbos ex bilis ferocia pullulantes, libidinem effrænatam compescere, gonorrhæam, & fluorem muliebrem corrigere, somnum invitare, partium principùm febrili ardore, dejectas vires, suscitare solet efficaciter, Dosis à ʒj ad ʒiß.

Essentiæ Rad. Nympheæ præparatio.

Talis est, vt sequitur. Radici Nympheæ siccatæ, & in taleolas concisæ, in olla optimè vitreata, aquæ Nympheæ feruentis, ℔ iv. affunduntur, absq; commotione infusum per noctem quiescat, hinc liquor pellucidus, flavus, per setaceum, sine expressione coletur, colatum vsitato modo, leni euaporatione, in cõsistentiam cogitur. Hic ipse modus, in radicum Altheæ, Symphyti, & similium mucilaginosarum extractione optimus est: At cum hujuscemodi essentiæ citò rancescant, haud multò ante ipsius mixturæ confectionem eas parare consultum est.

VII.

Mixtura Betonicæ.

℞. Eſſent. Betonicæ ℥iiij.
Summit. fæniculi ℥ij.
Acori Matthioli
Thymi ana ℥ß.
Paſſularum.
Caricarum ana ℥iij.
Salis Abſinthii granulati ℥ß.
Elæoſach. Origini.
feniculi ana ℈j.
Miſce.

Vires: Hæc mixtura pituitoſis, craſſis humoribus incidendis, & abſtergendis apta eſt, eoque nomine pectus, ſtomachum, hepar, lienem, renes, vterum, & cætera viſcera hiſce grauata releuat, calfacit, & confortat. Doſis à ʒß ad ʒj.

VIII.

Mixtura de Bugloſſo.

℞. Eſſent. florum Bugloſſi, vel Borrag.
Malorum fragrant. ana ℥ij.
Viol. cærul, ℥j.
Flor. perforat. ʒij
Elæoſacchari Meliſſæ ℈j. Miſce.

Vires: Ad vtramque bilem, earumque aduſtas fuligines, vnde cordis, & cerebri grauia accidentia, vt potè vertigo, cephalagia, ſomnia tetra, mania, lipothymia, oboriuntur, ſine noxa coercendas efficax eſt. Doſis à ʒj ad ʒij.

IX.

Mixtura Fumariæ.

℞. Eſſent. Fumariæ ℥iiij
Cerefolij
Aſplenij ana ℥ij
Cauliculor. Lupuli
Polypodij querciniana ℥j
Tartari Acetoſ. depuratiſſ. & ſubtil. pulverizati ℥j
Elæoſacchari ſem. Cerefol. ʒß.
Miſc.

Vires: Potens eſt hæc tinctura, craſſam, tenacem, fæculentam, ac terreſtrem cum atrabile congeriem, edomare, & per vrinam ſubducere, pertinaces viſcerum obſtructiones ſoluere, ſanguinem à putrida, acri, ſalſa, & aduſta infectione mundare, arquatum, febrem quartanam, nec non ſcirrhos hepatis, ac lienis, melancholiam hypochondriacam, Scorbutum, cancrum, pſoram, lichenes, morbum gallicum in habitum corporis ſerpentem, puſtulaſque & tophos germinātem, ac quoſuis alios, huius farinæ affectus, mitigare nouit. Doſis à ℈j ad ʒj.

X.

Mixtura de Anagallide.

℞. Eſſent. Anagallidis flore rubro ℥ij
Betonicæ
Fl. primulæ veris ana ℥j
Iuæ Arthriticæ
Saluiæ
Acori Matthioli
Maioranæ ana ℥ß
Elæoſacchari Roris marini ʒj Miſcē.

Vires: Appropriata eſt, contra apoplexiam, ſpaſmum, epilepſiam, lethargum, tinnitus aurium, memoriæ lapſum, articulorum dolores, ex humorum affluxu, alioſque affectus ex cruda, frigida, & flatulenta materia obortos, plurimum valet. Doſis à ℈j ad ʒj.

XI.

Mixtura Altheæ.

℞. Eſſent. rad. Altheæ.
Symphyti
Viol. cærul. ana ℥j
Glycyrrhizæ ℥ß
Cortic. Papau. albi ʒij
Iuiubarum ℥iiij
Gum. Tragacanth,

Arabici ſubtil. pulueriz. ana ʒij. Miſce.

Vires: Mixtura hæc pectori, & pulmonibus, faucibus, calidorum, acriumque humorum influxu tentatis, refrigerandi humectandi, ac leniendi virtute, expectorationem promouendo; vt etiam phtiſi, peripneumoniæ, pleuritidi bilioſæ, exulcerationi renum, vreterum, gonorrheæ malignæ inueteratæ, vnde dolores, & ſymptomata varia oboriuntur, vna ſimulque acrimoniam vrinæ obtundendo, ſabulum, & ſordes, blandè ſubducendo, egregiè opitulatur. Doſis ʒß, plus minus, pro ratione neceſſitatis.

XII.

Mixtura de Tuſſilagine.

℞. Eſſent. Tuſſilag. ℥iij
Hyſſopi ʒiß
Glycyrrhizæ ʒvj
Rad. Helenii
Praſſij ſiue Marrubij albi ana ℥ß
Fæculæ Aronis ℥j
Elæoſacchari fœniculi dulc. ʒj. Miſce.

Vires: Calfaciendo, maturando, incidendo & abſtergendo affectus pectoris, pulmonum, vtpote, anheloſam tuſſim, anguſtiam reſpirationis, à craſſorum, ac viſcidorum humorum infarctu, expectorationem promouendo, oppidò iuuat. Doſis huius mixturæ à ℈j ad ʒß.

XIII.

Mixtura de papauere erratico.

℞. Eſſent. fl. papau. Rhæadis ℥ij
Scabioſæ ℥j
Betonicæ
Cardui bened. ana ℥ß. Miſce.

Vires: Contra pleuritidem, tam in principio antequam radicem fixerit, materiam adhuc fluxilem, per ſudorem, & inſenſibilem tranſpirationem conſumendo, quam in ipſo ſtatu, apoſtema rumpendo, & mũdificando; vt &, ad omnem purulentam, cruentam, & fœtidam ſaniem, in pectoris cauitate contentam expurgandam, remedium eſt ſpecificum. Doſis à ℈j ad ʒj.

XIV.

Mixtura Myrtillorum.

℞. Eſſent. fruct. Myrtill. cum aqua plantag.
vel Burſæ paſtoris ext. ℥ij
de roſis ſiccis ℥j
Acaciæ noſtræ ʒij
Cydoniorum ℥iij. ʒij. Miſce.

Vires: Hæc adſtringendi, & refrigerandi potentia, acres, & ſubtiles, à capite defluxiones, ad pectus ruentes coercere, ac partes labefactas corroborare, & quemcunque per inferiora, & ſuperiora, ſanguinis & alui fluxum, vteri potiſſimum, acrem, & bilioſam ſiſtere gonorrhæam virulentam, moderata adſtrictione, putredinis correctione, ſanare valet. Doſis communis ʒß.

Quomodo Eſſentia cydoniorum, ad hanc mixturam requiſita, præparetur.

Cydoniorum ſelectorum & maturorum, cum corticibus in tenues, & oblongas taleolas conciſorum, q. ſ. rejectis ſeminibus, cucurbitæ indatur, & affuſa aqua roſarum, ad eminentiam aliquantulam, alembico cæco appoſito & in Balneo Mariæ vt cydonia emolleſcant foueatur; hinc aquâ roſarum aliquantulum tincta & ſeparata reliquum leui expreſſione, ne quid viſcidum admiſceatur, coletur, quod cum aqua dicta conjunctum, iterum blandè, ne quod empyreuma contrahat, inſpiſſetur. Eſſentia guſtu, & viſu gratiſſima exiſtit.

XV.

Mixtura de Rubo Idæo.

℞. Eſſent. fruct. Rubi Idæi ℥viij

Cydoniorum cum aq. Rof.
ext. ℥iiij
Elæofacchari de corticibus limon. recen. ℈j. Mifce.

Vires: Vi refrigerante, & adftringente gratæ aciditati conjuncta, æftum ebullientis bilis infringit; & fpecifica proprietate, cor, ac fpiritus vitales, contra cardialgiam, aliofque affectus, ex calidorum, & venenatorum fuccorum infultu inualefcentes defendit; alui fluxum, & dyfenteriam humorum acrimonia obortam fiftit. Dofis ʒij plus minus, cum liquore conuenienti.

XVI.

Mixtura Scorzoneræ.

℞. Effent. rad. Scorzoneræ ℥ij
Herb. & rad. Galangæ ℥j
Doronici
fl. Tunicæ rub. ana ℥ß
Oxyfalis diaphoretici ʒiij
Elæofacchari Meliffæ
corticis Citri ana ℈ß. Mifce.

Vires: Præftantiffima antidotus, & fimul cordis confortatiuum eft, in febribus contagiofis, malignis, & peftilentibus neceffarium, humores à centro corporis ad periphæriam, & materiam morbificam, in venis, & habitu corporis latentem, per infenfilem tranfpirationem, vel fudorem modicum, euocando omnibus corporis conftitutionibus, & cuiufcunque corporis qualitatibus, admodum conuenit. Dofis à ʒß ad ʒj. Præparatio Oxyfalis diaphoretici, ad calcem huius tractatus reperitur.

XVII.

Mixtura Abfinthiaca.

℞. Effent. Abfinthij recent. ℥ij
rad. Bened. caryophyl. ℥j
Cort. arant.
Agerati ana ℥ß
Elæofacchari Menthæ crifpæ ʒj.
Mifce.

Vires: Vim ventriculi, potiffimum retentricem, vt & hepatis, frigore labefactatam erigit, dolores eius placat, flatus diffipat, icterum curat, bilem per vrinam expedit, lumbricos ex corruptione ciborum natos deturbat. Dofis à ℈j ad ʒj.

XVIII.

Mixtura de Artemifia.

℞. Effent. fol. & flor. Artemifiæ rub.
fl. Chamæmeli ana ℥j
Pulegij
Meliffæ ana ℥ß
Valerianæ
Ariftolochiæ longæ ana ʒij
Fæculæ Bryoniæ ℥ß
Elæofacchari Cinamomi ℈j. Mifce.

Vires: Calfacit, aperit, abftergit, menfes ab infarctu pituitofi, & tenacis humoris impeditos promouet. Dofis à ℈j ad ʒj.

XIX.

Mixtura chalybeata.

℞. Succi fumariæ ℔ viiij
Tamarindor. recent. ℔ j.

Tamarindorum, in fucco fumariæ, vt in Mixtura acida, diffolutorum liquor, in phialam robuftam transfunditur cum ℥vj fubtiliffimæ limaturæ chalybis, ex acubus confecti: Vas continens operculo tectum, in arena calida ponatur, vt fermentatione quadam, per 3. vel 4. dies furfum, deorfumq; feratur materia, interim per interualla agitando, detecto tamen vafe, ne vi vaporum diffiliat, donec tandem penitùs nigrefcat: Liquor porrò per pannum trajectus, ad mellis confiftentiam euaporet: Quæ mixtura faporem validum, à chalybe hac opera acore fere deleto mutuatur, refiduum in pulverem contritum, ficcatum, afferuatur, ad

eandem mixturæ, confectionem, quandoque vſui futurum. Vires: Ad inueteratas viſcerum obſtructiones, cachexiam, arquatum, & icterum flauum pellendum valet: Præcipuè ſpleneticis, & melancholicis, magno auxilio eſt. Doſis à ℈j. ʒß. ad ʒj.

X X.

Mixtura Alchimillæ.

℞. Eſſent. Alchimillæ ℥iij
Saniculæ
Virgæ aureæ
Pirolæ
Vincæ pervincæ ana ʒvj
flor. papau. rhæadis
Hyperici ana ℥ß
Elæoſacchari Nuc. muſcatæ ℈j.
Miſce.

Vires: Mixtura hæc adſtringendi, adſtergendi, & conſolidendi facultate, partibus internis, exulceratis, purulentis, ac ſauciatis; ſanguini item concreto, vulneribus, puncturis periculoſis & rupturis, oppidò auxiliatur. In quibuſuis, & cuiuſcunque tmeperamenti hominibus, quotieſcunque opus, ſine periculi metu, à ℈j ad ʒj exhibetur.

De modo Elæoſacchari parandi, quæ ad prædictas mixturas recipiuntur.

Quandoquidem molea deſtilata vtpote ſubtilia, penetrantia, & aromatica, aut de facili exhalare, aut rancida euadere, aut inter geſtandum, vaſi ruptis effundi poſſunt, huic damno, quo occurrã, modum ea incorporandi, ante viginti annos excogitaui. ℞. Sacchari ſubtiliſſimè puluerizati, infundatur huic guttatim, & ſucceſſiuè, oleum deſtillatum quantum capit vt adhuc in forma pulueris ſubſiſtere poſſit, ac chartæ affricatus, ſolummodò illam, aliqua pinguedine inficiat. Ad hanc normam ſimiles, ex diuerſis oleis, mixturæ confici poſſunt, quæ in vitreis organis, ſeruatu faciles, pro prudentis Medici iudicio, ad medicamẽta aromatizanda, eorundem vires augendas, prauas qualitates corrigendas, frequenti sũt in vſu, à me vero, antehac Magiſteria vocabantur; licet ipſimet mihi, Elæoſacchari nomen, magis competere nunc videatur. Quidam loco Sacchari, ſalem proprium, ſed perperam admiſcent; Neque enim Saccharum, æque ac Sal, qualitates oleorum, immutare ſolet.

Oxyſalis Diaphoretici præparatio.

℞. Salis card bened. in granis ſelecti, cui in concha paulatim, ſpiritus, aceti vini acerrimi, vel (de quo ſi Deus annuat in Saccharologia mea) ex Saccharo per Balnei Mariæ lenem calorem, abſque empyreumate parati, tantum affunditur, vt non modo ſal ſoluatur, & fumus ex pugna vtriuſque orta, ſiſtatur, ſed etiam gratus, aciduluſque ſapor præcellat, cuius humiditas, lenta porrò euaporatione conſumetur, Hinc ex ſale denuo, in aqua roſarum ſoluto, & in Balneo Mariæ, per octo dies digeſto, pulcherrimi, & pellucidi coloris liquor conſpicitur, qui clarus in concham effuſus, in conſiſtentiam ſiccam iterum reducitur, & in vaſis vitreis, accuratius occluſis ſeruatur, neut procliuis eſt, externi aëris contactu liqueſcat.

Hoc numero Mixturas eſſentiarum vegetabilium, præter ſimplices eſſentias, in promptu mihi exiſtentes, ad vſum aſſeruo. Semina frigida maiora, & minora, ad nulla compoſita, niſi mox exhibenda, facilè admitto, cum ob oleagineam ſubſtantiam citò rancida fiant: Sed cum vſus poſtulat, emulſiones recenter, ex ſeminibus paratas aliis medicamentis miſcere ſoleo: Quamuis ſupraſcriptæ Mixturæ, etiam ſine horum additione refrigerandi, humectandi, leniendi, & abſtergendi virtute, nihilo inferiores ſint.

Vſus earum talis. Has in forma apoze-

matis vt plurimùm, aut aquæ destilatæ, sero lactis, decocto hordei, aut cicerum dissolutas, & quandoque parte aliqua sacchari conditas porrigo: Quandoque verò frigore ob læsas partes calfaciendi, flatus discutiendi, vrinas mouendi causa, in vino, vel mulsa benè cocta, aut si scopus ferat vino saccharo dulcificato; quibusdam etiam in Iulepo, alioue liquore appropriato cum saccharo, vel essentia passularum propinare soleo: Aliquas etiam, aquis destillatis, vino, aceto, prout vsus exigit, commixtas addito Saccharo aut melle clarificato in syrupi cõsistentiam coqui jubeo, vel cum aliis speciebus, tabulata, linctus, & electuaria confici, aut in emulsione seminum frigidorum, vel hordei dissolvi, ac porrò edulcorari, & aromatizari curo. In potu verò vulnerario, si quando humores, ac corpus, non tantum præparandi, sed simul laxandi, vel purgandi intentio præualet, facilis labor est, cum cassia extracta, syrupo violarum, aut rosarum, cum Sena & Rhabarbaro solutiuo, aut aliis purgantibus id consequi: In quo etiam harum aliqua, vel deficit, vel excedit, additione vnius, aut duarum aliarum, vt optatum effectum sortiatur, resarciri, ac multiuariis aliis modis, earum vsus limitari potest, qui cùm erudito & dogmatico Medico, sine dubio, cogniti sunt, superfluum esse opinor, singulos recensere.

Tantum de præparantibus Mixturis: Quod singularia mea vomitoria, cathartica, diaphoretica, alexiteria, cordialia & hypnotica attinet, reliquis meis quibus comprehensa sunt, opusculis videre licet.

FINIS.

HIDRELÆOLOGIÆ.

SECTIO PRIMA.

Cap. I.

De Aqua, in genere.

Qua, inter elementa mirabilis eſt, nec enim minus ipsâ terrâ, cæteriſque elementis, ſtupenda altiſſimi opera exhibet. Hæc enim tanquam volatilis, ac fluida ſubſtantia, ad ignis contactum, in vaporem conuerſa, ac in ſublimè aſcendens, aëri, cum quo naturam analogicam, & ſymbolum gerit, permiſcetur; iterumque frigidioris auræ alapſu, ſuopte pondere deorſum vergens, mox ad ingenium priſtinum redit. Quod clarum, & obuium eſt in deſtillatione, tanquam exhalatione aliqua naturali, & artificiali, ab igne vel ſole, mediante aliqua commotione, vel attractione, vt etiam in roris nubiumque condenſatione quotidiana experientia palam fit, quæ leuiſſima cauſa, pro ambientis diſpoſitione, in aquam reſolutæ, ad terram delabuntur: Feraciſſima inſuper, non modo, omnis generis piſcium, ſed etiam vegetabilium, varia figura, colore, & conſiſtentia conſpicuorum, quæ hoc nomine, turbæ phyſicorum, ampliſſimum contemplandi campum exhibet: Admirandæ porrò quemadmodum ex nauigatione patet, poteſtatis eſt, vt vt enim, corpus hoc, fluidum, ac molle, vaſtas tamen ad ſtuporem vſque, remis veliſque inſtructas machinas, ac immenſa pondera ſuſtinet, quæ ventis commota, cum aquilarum volatu, celeritate facile contendant, nobiſque hoc tramite, orbem vniuerſum pandit, & varias nationes perluſtrare, earumque linguas, ritus, mores, proprietates non ſine fructu commerciorum, cognoſcere facit; ſine quo magnalia Creatoris, cum primo Mundi theatro edita, rerumque diuerſarum, ortus, natura, & progreſſio, noſtris non ita commodè oculis paterent.

Quanta denique eius, non dicam vtilitas, ſed neceſſitas ſit, ad vegetabilium, hominum, cæterorumque animalium, ſuſtentationem, quorum nulli ſalva vita carere licet, iis optimè, credo, notum eſt, qui aliquando aridis, & inaquoſis locis, vel degere, vel iter facere, coacti fuere.

Aqua in ſua ſimplici eſſentia conſiderata, frigida, humida & inſipida eſt, eiuſdem vbiuis naturæ, hoc conſiderandi, nempe modo: Reliquæ vero marinæ, ſalſæ, calchantoſæ, aluminoſæ &c. medicamentoſæ, intùs, & extùs adhibendæ, ad ſanitatis vſum, vel morborum depulſionem, Dei prouidentia ordinatæ, ob heterogeneam mixtionem, tales ſunt, cæterum à reliquis, natura, & ſubſtantia

minimè differunt: Accidentalis tamen differentia, in omnibus ferè deprehenditur, mitto illas ex rore, niue, glacie, nubibus resolutas, quæ notabilem qualitatum mutationem, in aëre ex rei alienæ commixtione passæ sunt, nec reperire licet, tam claras, ac limpidas, ex quibus, non modò terrestre quidpiam, sed etiam, oleum, & sal, absque vlla additione, chymica opera separari possit. Ita corpora elementaria, variè permixta sunt, vt nullum sub sensum tactus, vel visus, cadere possit, pure homogeneum, quod aliquot chymicos eo præsumptionis induxit, vt aquam puram, in lapideam substantiam, & vice versa, hanc in illam, transmutari posse, quamvis euentu hactenus destituti, haud erubescant affirmare, cui errori, propè similis est, Chymerica illa opinio, de genuina auri, in salem, aquam, & oleum solutione: Licet n. nulla substantia facilè reperiatur (vt supra allatum est) quæ non heterogeneis, vt ipsum etiam aurum, partibus constet, huic mixto tamen, præ cæteris majorem fixitatem, & quodammodò incorruptibilem naturam, Creator contulit.

Cap. II.

De Aquis stillatitiis in genere, ac destillandi inuentione.

ET si varia, variarum stillantiarum aquarum natura sit, & quoad saporem, colorem, odorem & in his quæ ex herbis, floribus, fructibus, lignis &c. arte educuntur, notabilis differentia appareat; in genere tamen quoad consistentiam & reliquas aquæ proprietates conueniunt, ac si quid diuersum continent, id ab aquæ natura alienum est, oleosum nempè, aut sulphureum, aut terrenum id, vt odor, ac sapor prodit, quod simplici, in prima mixtione, aut alimenti attractione, pro propria cujusquē indole, & soli, quo nascitur proprietate, extrinsecus accedit, quod in odoriferis, ac iis, quæ volatilis sulphuris, plurimum participes sunt, manifestum est; reliquæ n. etsi sulphureæ, ac oleosæ substantiæ haud expertes sint, illis tamen magis terrestres, ac graues, & quæ non nisi violentia ignis, vix sine empyreumate, nulla odoris, aut saporis præstantia commendabiles, elici possunt. Ne autem imperitis, in arte, hoc admirationem pariat, exemplo doceri ne recusent: Sumant nimirum, Cinamomi, Caryophyllorum, Nucis moschatæ, Cardomimi, Piperis, ac similium quantum placet, & s. q. aquæ fontanæ affusa oleum cujuscunque quantitatis, destillatione extrahant ac separent, aquam reliquam, quantumvis rectificare conentur, nihilominus odorem, ac saporem, rerum cum aqua destillatarum nunquam penitus auferent; Nec est quod quispiam sibi persuadeat, hanc aquam, ex siccis aromatibus, eductam esse, qualitates enim aromatum, solummodo sibi adsciscit, quod infusione, vnius guttulæ, olæi Cinamomi, in cantharum simplicis aquæ plenum videre est, quàm mox, eam vehementi odore, & penetrandi vi alteret: Nec cum aromatibus solùm res sic se habet, sed cum odoriferis & sulphureis plerisque floribus, foliis, seminibus, corticibus, Radicibus &c.

Ex aliis vice versa, vt vis, acerbis, acribus, salsis, amaris, vix quidpiam, nisi, inodorum, aut fortè empyreuma redoleat, per destillationem exigere licet, nec aquæ ex catharticis destillando prolectę, purgandi, neque ex stegnoticis astrigendi, ex vulnerariis purificandi, & consolidandi, aut ex alexitericis venenum infringendi, (qualis in eorum substantia oblata, decoctis, vel infusione deprehenditur) adæquatam vim obtinent: Quamobrem prudens ac cautus Medicus eiuscemodi simplicioribus aquis, non magis, quàm

quàm virtus, ac vera eorum laus, sustinere possit, facilè attribuat; ac eruditiores quique, tales maxime refrigerantes, & humectantes vix vnquam basia loco, sed in mixturis, & julapiis, ad morbos calidos, aut aquæ communis vice, ad infusiones, & decoctiones adhibere consueuerunt. Fit tamen interdum vt etiam quædam, nullo acri sapore, aut odore præditæ, sed simplici vi diaphoretica præditæ, cuiusmodi sunt, ex radice Scorzoneræ, Vrticæ, Card. bened. & Veronicæ destillatæ, pro iis ægris, qui delicatuli, viribus fracti, facilè in sudorem diffluant, aliaque remedia fastidiant, per se etiam in vsum recipi possint.

Ac harum præcipuè odoriferæ & appropriatæ, pro ratione circumstantiarum, ac varia intentione, in capitis nimirum vsum Aquæ Lauendulæ, Salviæ Roris marini, Liliorum conualium, Majoranæ; in pectoris leuamen, aquæ Hyssopi, Marrubij, Enulæ; in cordis subsidium, Melissæ, Basiliconis, florum Aurantiarum, Cinamomi, Rubi Idæi; ad stomachi confortationem, Mentæ, Thymi, Absinthij; ad vteri rectificationem, aquæ Pulegij, Artemisiæ, Scordij Valerianæ expetuntur. Absurdum vero in morbis grauibus, ex eorum solo vsu, perfectam curam polliceri, vt quorundam simplicium, ac rudium fert opinio: Quinimo intempestiuo horum vsu, vires ventriculi dejectas, fluctuationes, plurimi senserunt.

Destillationis primum inuentorem, vt fatear, ignoro, antiquissimam tamen esse, conjectura quiuis facilè colligit, cum famosissimi illi, iuxta & vetustissimi Medici, Rhasis inquam, & Albucasis (qui anno, à Christo nato M LXXX, in viuis claruerunt) illius meminerint: Probabilitatem quandam hanc ab Ægyptiis inuentam, & aliquamdiu secretò habitam tandem ad cæteros demanasse, Suidas & Firmicus asserunt. Vt vt sit nullus dubito, quin aqua illa, guttatim in operculi cauo, à vaporibus ex lebetè ascendentibus, collecta, hominibus hujus inuentionis ansam dederit; dum cibos in ollis, vel quid aliud, ad ignem coquebant, hacque ratione moti, porrò singularia instrumenta ad hoc opus finxerint: Quamquam non multum interest, quando, & quis Author huius extiterit. Sufficiat eam iucundam, juxtà & vtilem esse, qua mediante, non solum olea vegetabilium, spiritus ardentes, aquas vitæ, spiritus vitrioli, Salis, Aluminis, imo Sales ipsos ex fœcibus educendi, decocta inspissandi, infusa subtilissimorum aromatum, modo longè conuenientiori quam olim apertis vasis perficiendi nunc facultas datur ac plurima alia, quæ, breuitatis studio, prætermitto.

Cap. III.

De variis modis Aquas destillandi.

AD opus hoc diuersa, diuersæ figuræ, & vsus, instrumenta inuenta, distincti itidem ignis gradus, reperti sunt. Inter antiquissima, cuivis nota instrumenta, primò Alembicus occurrit, in forma campanæ superius acuminatus, inferius latus, cum rostro, à latere, ex plumbo fabricato; quorum tres vel quatuor, super totidem, in fornace constructas aheneàs vesicas, ponuntur, accumulata circumcirca inferius arena, ne æs, vel cuprum, ab igne, immediatè tangatur quibus herbæ, vel flores continentur, atque accommodata ad alembicum excipulo, permanentibus simplicibus, in forma placentæ siccæ: Qui nos ante 40. annos, Nobilibus Italis, eorum que Pharmacopæis, vsitatissimus fuit, qui tamen vitio non caret, quamdoquidem, aquæ acidæ vel alioqui acriores, prauas ex plumbo qualitates contrahentes, turbidæ, albæ, & dulces fiunt, quo circa, vitrea instrumenta, aliis præferenda sunt.

Secundus modus hic est, fornax ei, qui hypocaustis calfaciendis commodus, similis extruitur, inferius latior, & paulatim per gradus, in acumen ascendens, ex fideliis durissimis, & vitreis quæ in externa fornacis parte, concauæ sunt, instar cucurbitæ breuioris, quibus alembici terrei, vel vitrei imponendi, quo artificio, exiguo igne, diuersæ aquæ, vnica vice, destillari possunt.

Alij peculiares fornaces, arena, vel cinere replent, quibus cucurbitas terreas, vel vitreas, aliquantum firmiores, herbis refertas astruunt, ac sic juncto alembico, leni igne aquas prouocant.

Alij vero, animaduertentes, isthoc modo aquas, nisi accurata cura habeatur facilè Empyreumà contrahere, per ahenum, aqua fontana plenum, igne subtus accenso, ex cucurbita opus compleuerunt, qui modus, per Balneum Mariæ nunc audit: Cumque nec hoc modo, adustionem, aqua, paulo vehementius bulliente, euitari posse vidissent, ac insuper plures cucurbitas simul impositas, in operculis ad hoc constructis, aut plumbeis circulis quo minus fluent, obfirmatas, facilè mutua collisione rumpi; elegerunt fornacem, cum magno cupreo vase, præfixo intus sustentaculo, per modum marginis, cui laminæ ferreæ inniti hisque patella cuprea, foraminibus peruia, aut asserculum robustum, seu sporta densior panno lineo rudiore inducte, superstrui possint: Partem cauam aheni, quidam arena, quidam verò segmentis lignorum replent, & per canalem ad hoc factum, qui ad fundum vsque penetret, sufficientem aquæ quantitatem infundunt, ignem augendo, donec segmenta, vel arena, à vapore aquę incalescant, hinc aliquot cucurbitæ, pro fornacis capacitate impositæ, ad medium vsque sepeliuntur, securiore, quam in balneo modo, subsistentes, qua ratione, etiam aquarum major copia, ignis per diem, & noctem continuatione, destillatur, præsertim si fornaci turris conjuncta sit, qui iustam carbonum quantitatem recipiat, qui modus destillandi per arenam dicitur. Alius modus: in fornacem conditur vas aheneum, cum operculo multis amplis foraminibus pervio, quibus pannus lineus annectitur, in quo tanquam in sacco cucurbitæ firmari possint: ita tamen, ne aqua affusa harum fundum attingat, qui Balnei roris nomine venit.

Paratur quoque, non minoris artificij fornax, ex quo mediante vapore, ab aheno extrinsecus aduenìente, plura instrumenta aquas fundant. Quo in genere, hoc præcipuè notandum est, vt semper aquæ sufficiens copia adsit, ne ahenum corrumpatur, aut sacculi per calorem adurantur, vel cucurbitæ frangantur. Quidam etiam destillationes, per descensum, vt vocant, instituunt, ollam vitream, satis latam, ac firmam recipiunt, cuius orificium panno lineo, vel in cerniculo obducunt, floresque, ac herbas, iterum linteo cooperiendas, ad trium digitorum altitudinem, ac insuper orbem ex terra, vel cupro, cum margine, qui arenam capiat, cum ignitis carbonibus, imponũt; vnde fit, vt humor simplicium calore expressus, vaporis modo, deorsum, compellatur. Magna vero diligentia adhibenda, ne simplicia calore exurantur, aut per marginum juncturas euaporent, quod planè quidem, vix impediri potest, cum omnis humidi, in vaporem soluti impetus, sursum nitatur, donec iterum, frigore incrassatum, suopte pondere, deorsum vergat. Induxit quosdam curiositas, rerum odoriferarum vaporem, mediante calore solis, vel lampade, oleo, vel spiritu vini elicere: Vulgatissimum demum mos est, quo spiritus vini, per vasa cuprea elicitur, qui cum lippis ac tonsoribus notus sit, nihil attinet, plura verba facere.

CAP. IV.

Quinam ex supra allatis modis, optimi censendi sint.

QVamvis plures, quàm supra exposui, destillationis modi reperti sint, ac ignis vna eademque natura sit, eiusdem tamen, quo ad gradus distinctio magnaque instrumentorum, haud adeo magni momenti varietas est: Quocircò vt res planior fiat, distinguamus oportet, vegetabilia, ex quibus aquas elicere animus est, in duas differentias scilicet, humidas, frigidas, & terrestres, vt plurimum inodoras, & in calidas, odoratas, sulphureæ, ac oleagineæ substantiæ: Illis mitior calor, qualis est Balneum Mariæ, conuenit, distinctione graduum habita, quandoquidem, quo temperamenti frigidioris, & humidioris simplicia existũt, leniorem, ac vice versa, quo calidioris, fortiorem quoque ignem postulant, quod si tamen supradicta difficultas, per hunc modum destillandi, quempiam grauat, is per arenam humidam, vel vaporosam, negotium absolvere poterit. In hoc enim vnico, rei cardo versatur, vt nulla ignearum partium contaminatione, aut empyreumatis contractione aquæ corrumpantur: His vero multò fortior, quo maximè sulphureæ, calidæ, & subtilissimæ substantiæ euocantur, qui gradus sublimationis humidæ, nullo alio instrumento meliùs, quàm per vesicam procurari potest: Quamvis enim destillata quædam, vt Rosarum, Salviæ, Melissæ, Liliorum conuallium, satis efficacia per Balneum Mariæ quoque obtinentur; duratione tamen, & viribus perpetuò inferiora sunt.

CAP. V.

Quomodo supradicti destillandi modi, in vsum ducantur.

INstrumenta, ad frigidiorum simplicium destillationem, talia in promptu habere oportet, primum ahenum oblongum quod 4. vel 5. circiter cucurbitas capiat, exceptum fornace commoda, catillo, spiraculis, & ostiolis ferreis, quæ aptius claudunt, magisque durant, quam quæ ex alia materia constant, ac tali, in qua, panca carbonum quantitate, ignis multis horis foueri, & pro libitu variari possit.

Qui vero posthabito Balneo Mariæ, normam, per arenam humidam destillandi, mecum amplectitur, is neque cupreo operculo, per cuius foramina cucurbitę distinguantur, nec circulis plumbeis queis illæ pressæ firmentur, opus habet: modo ahenum profundius, cingente, interius ambitum margine procuret, in quo orbita cuprea perforata, ac catillus grosso linteo obductus, appositè locatus sit, cucurbitæ autem, vt & qui has claudant alembici, capitellis capacioribus, quò vapores facilius in aquam resolvantur, ex stanno optimo Anglico elaborati sint. Has herbis minutim incisis vel radicibus, e.g. Scorzoneræ; Cichorei, Bryoniæ, aut fructibus Cucumeris, Citrulli, Melonis, Cucurbitæ, fragorum, Rubi Idæi contusis, vel, provt vsus postulat, herbis, & floribus integris, ad medietatem manibus comprimendo implere decet, & eousque autem in arena sepeliendæ sunt, vt transuersi digiti spatium, à sabuli fundo absint: Sic applicato alembico, & recipiente, curandum, vt sabulum humescat, cum stabili caloris augmento, ad moderatam vsque, non totalem tamen, in cucurbita contentorum ariditatem, primus quisque

liquor, posteriori præstat, secundus mediocris, vltimus vilissimus, qui ignis actione, nidorem accepit, quæ regula, quamvis vulgò negligatur, ab edoctis tamen, studiosè obseruatur. Multoties mage consultum videtur, vt loco herbarum vel fructuum eorundem, succus colo expressus, vitreis organis distilletur; restibilis pars, mage spissa, cum Saccharo, in Syrupum redigitur: Is licet aliquanto impurior, ob terrestreitatem, antequam in cucurbitam mittatur, depurari posset, ab hoc tamen labore abstinendum, ne aëreæ & subtilissimæ partis, quam in his aquis expetimus, jacturam faciamus. Cæterum, quod in cucurbita remanet, nunquam alicujus empyreumatis expers esse potest, quocirca nullo modò id, pro essentia, de qua superiori tractatu actum, obtrudi debet: Et posito, non concesso, succos illos, antequam ad destillationes adhibeantur, clarificari posse, sine infirmatione aquæ destillandæ, succi tamen illi vt experientia ipsa fateri cogit, clausis instrumentis ad crassitiem redacti, cum vapor diù, multumque antequam expiret, vel in aquam resolvatur, in alembico morari soleat, nunquam sapore, colore, cæterisque viribus, ad illorum extractorum bonitatem accedunt, quæ leni igne, in phialis apertis, aquositatem suam deponunt, ac spatula interdum, quò celerius consistentiam consequantur modicè moueantur: Residuum igitur, licet aliàs ex eo Tartarus, seu Sal extractus vsui veniat, ad harum tamen virtutem nihil confert. Si verò animus est succos, ad balsami consistentiam inspissare, qui à me, essentiæ vocantur; necessum est, hos prius clarificare, & tradito à me alibi modo, aquosam partem per exhallationem separare.

Sed vt eo, vnde discessi, reuertar: Malorum Citriorum, Limonum, berberorum, ribium, vuarum immaturarum, aliique hujuscemodi succi aciduli, præcipuè cum residuum in vsum servandi, intentio adsit, aptius in vitreis organis destillantur: In his aquis quod admiratione dignum est, vix vlla aciditas, sed tota in residuo hæret; cuius rei ratio, meo quidem iudicio ea est, quod pars ea, cui aciditas connectitur tanquam tartarea ac terrestris, non visi violentiore igne, elici possit; quod palam fit, si hoc residuum ex retorta, primum lento ac deinceps vehementiori igne vrgendo, vt instar fumi crassi, in recipiens transiens, cum prima aqua, se commisceat; adeo enim acuta efficietur, vt acore cum spiritu vitrioli contendere possit.

Hæc quamvis à secunda destillatione vel rectificatione pellucida, adustionis tamen, nunquam expers, ad varia Chymica opera, ad corallos, Margaritas, oculos Cancrorum, cæteraque corpora duriora solvenda aptissima extitit. Cæterum Acidum Vini, Cerevisiæ, Mulsi, per Balneum Mariæ, aut arenam vaporosam euocare conuenit, cuius vltimum, quod egreditur, magna aciditate pollet, atque ad omnes in Chymia vsus, æque ac illa, per arenam siccam destillata, efficax est: Hi, aliique similes succi, licet aciditate sua, vix ipsi aceto cedant, cum aquis tamen destillandis, per Balneum Mariæ, minimè ascendant, alterius eos naturæ esse quàm acetum, quod multò subtiliores, ac penetrantiores partes, in se complectitur, probare haud est operosum.

Secundum hanc viam, tum Spiritus Vini, & alterius generis aquæ, ex cucurbita, ad tertiam tantum partem repleta, si vinum destilletur, ne ipso effervescente, vitrum rumpatur, lento igne, juncturis probè clausis, educuntur: Qui vero Spiritum Vini rectificatum expetit, eum secundò vel tertiò, ex cucurbita, igne moderatissimo, prouocet, tantum ea pars; quæ maximè aërea (quæ spiritus propriè dicitur) à suo

phlegmatē libēra prodeat: Quod hac obseruatione assequeris; si spiritum, qui per modum striarum, leuissimo igne, in alembicum surgentem tollas, separatim recondendo, qui scilicet igne concepto mox totus conflagrat, vt eius nihil amplius restet, qui enim, licet in principio, flammam cæruleam fundat, penitus tamen comburi recusat, admixti phlegmatis arguitur. Quod quidam pulchro artificio intercipere solent, chartam emporeticam, rostro alembici admouendo, qua partis aquosæ transitus denegetur, qua ratione, spiritus omnis phlegmatis expers extillat, secundus vero ab hoc, in destillatione consequens, præcipuè si ex vino maluatico, Hispanico, Vngarico, moschatello, alijsque id genus generosis, in quibus majorem, quàm in reliquis penetrandi ac digerendi, virtutem advertere licet, quandoquidem, sapore & odore, non ignobilis, loco communis spiritus vini, varios in vsus aptari potest.

Hæc itaque sufficiant de vtilitate Balnei Mariæ, ac arenæ vaporosæ, quæ pro vario gradu, ad rerum infusiones, digestiones, circulationes, dissolutiones, coagulationes, ac rectificationem quorundam liquorum, commodissima habetur.

Cap. VI.

De modo destillandi aquas, per vesicam.

Est & differentia sua, destillationi per vesicam pro varietate sc. instrumentorum, refrigeratoriorum, canalium, serpentinarum, quorum quæ Medico, commodissima esse existimo, saltem proponā. Eligatur vesica ænea fortis, vel è cupro rubro, quæ fundum versus, paulum angustior sit, ac sensim, in majorem latitudinem assurgat, vsque ad collum, altitudinis duorum pedum, ipsius verò colli altitudo, quatuor transversos digitos non excedat, latitudo tanta, vt manus liberè immitti & extrahi possit, totius vasis capacitas 16. mensurarum; Alembicus ex stanno Anglico, cuius collum, in vesicam intret, longitudine transversi pollicis, in pede, refrigeratorio cupreo cinctus, cum rostro, penè refrigeratorij fundum penetrante, ipsum refrigeratorium, iustæ latitudinis sit, altitudinis tantæ, vt repletum ad 3. digitos in altum, aqua alembicum attingat, ac medij transversi pedis, altitudine superet, constructo ad latus epistomio, ad aquæ calidæ, cum frigida commutationem, post hæc furnus, huic vesicæ excipiendæ aptus, ad variarum aquarum, & oleorum destillationem: Cui hæc in majori copia parare, visum est, vesica communis quam spiritui vini, ex fœcibus parando adhibent, sufficit, mutato saltem cupreo alembico, in stanneum, ne aquæ vitæ, olea calidiora, & acria prauas inde qualitates contrahant, quæ sæpissimè, cupri saporem, aut colorem vitrioli referunt, cuius rei experientiam facere, parui laboris est, sumendo nimirum spiritum, ex vino quocunque, Hispanico, seu Rhenano, in cupreis instrumentis destillatum, cumque leni, vt supra docui, igne, ad mediam circiter partem abstrahendo, spiritus prolectus fortis equidem, sed delicatus, & suauis apparebit, restibilis verò flaui, aut viridis coloris, abominabilem saporem continet, quod ad duo cochlearia haustus, homini etiam durissimo, aut vehementer stomachum conturbabit, aut enormem vomitum excitabit: Vnde potatores spiritus vini, ingentes sæpe noxas ventriculi, hepatis, intestinorum, ac diuersa grauia accidentia incurrunt, quæ potiùs, ex praua cupri tinctura, quam ipsius spiritus calore (quamvis, & ipsius abusus, nocendi potestate, non careat)

proficiſci ſolent; quæ noxa à ſtanneis alembicis, nequaquam timenda eſt, etiam ſi enim olea, ac ſpiritus acriores, corroſione quadam, huius metalli aliquid imbiberent, id tamen, prout natura huius metalli fert, nunquam vt cupri partes liquori per minima mixtum manet, ſed in forma pulveris, ad fundum ſecedit, modo ipſum ſtannum, abſque mixtura plumbi purum ſit. Nemini enim non conſtat, recepto vſu, apud complures nationes, patinis ſtanneis ſine diſcrimine, dulces, acidos, acres, calfactos, frigidos, menſæ inferri, ac quandoque in iiſdem coqui, nulla tamen læſione ſubſequente: Huius ergo, Medici, & Phyſici, Locorum, & vrbium, quibus prouincia, officinas pharmaceuticas luſtrandi commiſſa eſt, hos cupreos alembicos aboleri, & vt ſtannei eorum in locum ſubſtituantur, curare deberent: Nec me latet, quod aliqui hac in re ſatisfacere ſibi perſuadeant, ſi canales cupreos, intus ſtanno obduci curent, ſecus autem ſe res habet, præterquam enim vniformiter, per totum canalem, vix ſtannum induci poſſit, calore paulo majore accedente, illud à cupro ſolui contingit. Objiciunt aliqui fruſtra res in cupreis veſicis coctas quæ jam quidquid praui contrahere poſſunt imbiberint, & de facto prauæ qualitatis participes exiſtant, ſtanneos alembicos ac ſerpentinas requirere, Concedo equidem ſuccos vinoſos, acidos, & acres, in ipſa veſica, de cupro quid in ſe recipere; Sed quidquid id ſit, vitriolatum, aut æruginoſum, illud, inter deſtillandum, cum halitibus, tanquam terreſtre ac graue quid, minimè in altum ferri, ratione conſonum eſt. Reſtat igitur, ſi quid tale, aquæ deſtillatæ poſſident, culpa alembici aut ſerpentinarum, id fieri: Quod ipſa operatio, ad oculum demonſtrat, tales enim aquæ à cupro corruptæ, ſi denuo, mutato ſolummodò alembico cupreo, cum ſtanneo, aut vitreo deſtillentur vitiatæ prius, jam claræ, & correctæ, optimo ſaporē ac odorē prodibunt: Quare labem contractam, non à veſica, ſed ex alembico accepit, in cuius, & canalium rimis, magnam ſæpe æruginis quantitatem videre eſt (quod etiam, in huiuſcemodi laboribus, parum verſatum, nedicam probatum chymicum vix latere poteſt) quæ tota difficulter erui poteſt; illud vero in veſica, poſt deſtillationem relictum, ad vſum internum minimè admittendum eſt. Hinc craſſum errorem Medici errant, quicunque decocta ſua, in diplomate cupreo, fieri mandant, ſeu vinum, ſeu acria, ſalſa, & acida vegetabilia recipiant; at vero multo melius illi, qui vaſis vitreis, id negotij peragunt: Atque hic, niſi intra cancellos, deſtillandi, per veſicam doctrinæ, ſubſiſtere conſultum eſſet, latiſſimus pateret campus, de inſtrumentorum æneorum, atque cupreorum abuſu, diſſerendi.

Requeſita ad deſtillationem, per veſicam, hæc ſunt: Primùm materiam in veſica contenta effervescat, ac bulliat: Secundo, additione liquoris cuiuſdam, maximè, in aridorum per veſicam deſtillatione opus eſt: Tertiò omnia ſimplicia refrigerantia, etiam ſi amarore, vel acrimonia prædita ſint, ac frigus temperandi, aperiendi, ſolvendi, detergendi poteſtate valeant, cuius claſſis ſunt, Cichoreum, Endiuia. Card. bened. Fumaria, Naſturtium aquaticum, Beccabunga, à vi, & odore aromatico aliena, ſine virium jactura, commodius, per veſicam quam Balneum Mariæ deſtillantur. Quartò, communis ille, ac aſinino ſtupore, obreptus pharmacopæorum mos repudiãdus, qui cuicunque herbæ, cuiuſlibet temperamenti, ea ſit, cum in cumulum conciſæ fontanam affundunt, & ſuperciliosè deſtillandi opus vrgent, donec ingentes amphoras impleuerint, nominibuſque herbarum, & inſigniis ornauerint; ac ſic denique, egregiam rem ſe præſtitiſſe, opinantur, quæ deſtillata demum, ad Zula-

pia, tabulata, emulsiones, mixturas cordiales, margaritarum solutiones, ægrotis tanquam supremum subsidium, ac vltimum in summa virium dejectione, anxietatibus, Syncope, cæterisque non contemnendis affectibus, Asylum futurum adhibent, quorum errorum, non tantum aliquos non pudet, sed etiam nefando ausu, defendere conantur. Quintò Herbarum, quæ huc referendæ, succus exprimendus, eoque vesica, ad medium vsque replenda, & focus augendus ad succi ebullitionem, ne tantum guttatim, sed instar spiritus vini destillantis prodeat, continuò, ferè ignis gradu obseruato, qui tamen sub finem, paulatim remittendus ne crassum illud, liquoris restibile aduratur, aut aquæ alienum temperamentum, aut virium mutationem subeant, ad quod etiam aquæ in refrigeratorio sæpius cum frigida permutatio, quo facilius vapores, in aquam resolvantur, plurimum præstat: hocque, modo, ex sex partibus succi, quatuor vt plurimum eliciendi sunt; Sal vero, ex remanentijs, in cinerem redactis, more vsitato extrahi potest. Hisce, ac hoc modo peractis liquoribus stillatitijs, confidenter, quà conscientia, quà effectus securitatem, meritò vtetur.

At vero herbarum calidarum, & siccarum, vt Salviæ, Majoranæ, Rorismarini, &c. seu multum, seu minus odoræ sint, destillandi ratio hæc est, minutim incisis ac ollæ vitreatæ impositis, aquæ fontanæ, q. s. ad pultis consistentiam affunditur, ex curiosè contectis, ac refrigeratis, postmodum succus exprimitur. Hic ex præscripto artificio destillatus, sapore, & odore præstantem liquorem suppeditat, tantillum enim aquæ, ad aridæ, & tenacis substantiæ resolutionem specificam simplicis virtutem, infringere nequit; quod alias in majore copia, sc. ad herbæ ℔ j. aquæ ℔ iiij. affundendo contingeret. Qui vero hunc laborem auersatur, saltem herbis concisis, tantum aquæ affundat, vt sine adustionis periculo, ebullire queat, quæ denique eousque abstrahenda, dum sapor ac odor, vires satis validas inesse probet, ac nulla nidoris contaminatio, se manifestet; quam nouis identidem herbis, ter destillationem repetendo conjungere decet: Nec ignorandum, per vesicam stanneam, cum alembico vitreo, æque præstantes, ac per ipsum B. liquores educi posse. Vltimò, & hoc obseruatione dignum, quædam simplicia, antequam ad hoc opus veniant, conditura salis, quædam macerationem per se, in vitro clauso, vel aspersionem vini, alia denique fermentationem, pro varia Medici intentione requirere, quę in gratiam Iuniorum, & necdum in arte consummatorum artificum, sequentibus exemplis declarabo.

Aqua Rosarum nobilis ex Rosis salitis.

Modus hic apud Pharmacopæos vsitatissimus est ac quandocunque major rosarum copia quam ob breuitatem temporis destillari possit, commodissimus.

Rosæ sufficienti quantitate salis conspersæ, mensæ insternuntur, ac manibus confricatæ, in dolium quernum, seu ollam vitreatam, aut quod ferè præstat, in cucurbitam, ampli orificij injectæ, pistillo ad vasis tollerantiam, donec repletum sit comprimantur, ac sic probè clausæ ad vsum destillationis servantur, quæ sequenti modo fit. Hujus conduturæ rosaceæ, mensuris quatuor, sex aquæ fontanæ mensuræ affundantur, ac secundum ante datam instructionem, aquæ stillatitiæ, mensura proliciatur, quæ seorsim, in vitreis lagenis, bene clausis, loco sicco, non admodum calido servanda, relicta, si quę adest, candicante pinguedine, instar spermatis Ceti, quam aliqui oleum Rosarum esse autumant: Hæc aqua, post aliquot

temporis ſpatium, fragrantiſſima redditur, leui quodam amarore, Roſarum foliis, genuino, & proprio, guſtum afficiens, cuius cochlearis menſura, vulgaris ℔ integræ, quandoque præferenda eſt; eius ſcilicet, quæ auaritiæ exſaturandæ cauſa, vel ſtolidorum ementium, potius ad quantitatem, quàm qualitatem attendentium vitio comparatur. Secundaria autem, deſtillationis progreſſu proueniens, vtpotè minoris virtutis, nouis Roſis deſtillandis, loco communis aquæ inſeruit.

Nobiliores tamen & præſtantiores, ad compoſitiones cordiales, & bezoarticas, ni ſumptibus parcendum ſit, hoc modo fieri poſſunt, aqua nimirum primo loco deſtillata, & ſecundaria ſimul, quatuor menſuris Roſarum denuo, affundantur, & quinta, vel ſexta tantum pars, deſtillatione producta, ad hunc vſum ſeligatur.

Variant aquæ Roſarum, non modo, differentibus, inter ſe, Roſarum qualitatibus, ſed etiam pro deſtillationis modo, quæ enim odoris gratia, & refrigerandi ſimul intentione expetitur, illa quæ ex Balneo Mariæ, vel arena vaporoſa & quidem ex Roſis albis deſtillatur, præſtat, ac huius loco, illa per veſicam deſtillata, quantumvis, in aliis affectibus præſtantior, contra oculorum inflammationem, in collyrium adhibita, ardorem præſentem exaſperando, non paruum nocumentum adferret: Nam ſulphureæ, odoræ, & penetrantis facultatis aquam, veſica depromit, potiſſimum ex Roſis fermentatione ſpirituoſis magè factis; Quæ odore excellens, ſapore ſubamaro, ad euanidas vires, calore abſente aptiſſima.

Modus aquam odoriferam eliciendi ex fermentatis Sambuci floribus.

Hiſce floribus, à petiolis liberis, q. ſ. & bene compreſſis, aliquot cucurbitas vitreas, vel ex ſtanno Anglico factas, implere decet, quæ ſi anguſtioris orificij ſint, ſubere, & cera hiſpanica, latioris vero alembico cæco claudantur, vt nihil expirare poſſit; quæ aheno aqua repleto imponendæ, haud profundius, quam vt tertia cucurbitarum pars, ab aqua tangatur, eoque caloris gradu, quem manus, ſine moleſtia perfert, ad quartum vſque diem foueatur, tandem aqua refrigerata, ac floribus, qui in proprio humido, ad pultis conſiſtentiam contabuerunt, expreſſis, ſuccus, per veſicam parvam, cum alembico ſtanneo, deſtillandus eſt. Aqua hæc mirificæ, quà odore, quâ ſapore ſuauitatis eſt, ad externa iuxta, & interna, ejuſdem, cum vulgari Sambuci deſtillato, vſus eſt.

Aqua, ex floribus Caryophyllorum.

Floribus Caryophyllorum, rubris, & odoratis, minutim inciſis, in cucurbita vitrea, aqua roſarum incarnatarum ex Balneo Mariæ deſtillata, ad æquale cum floribus pondus, affundatur, quorum ſuccus expreſſus, poſt 40. horarum in B. fomentationem, vel tota maſſa, ex veſica parva ſtannea, cum alembico, & ſerpentinis vitreis, donec aquæ ℔ iij prodierint, deſtilletur: quæ ſtudioſè ſeruanda, & vſu poſtulante, aquis cordialibus, ac bezoardicis miſcenda.

Aqua Liliorum conuallium.

Paratur hæc aqua, diuerſis modis, quorum complures vix alicuius momenti exiſtunt, hic autem præ cæteris, potior mihi viſus eſt. Floribus Liliorum conuallium recentibus, à viridi parte mundatis, & in cucurbita benè compreſſis, menſura vna, cum media vini Hiſpanici, aut malvatici, affundatur, hiſque in loco frigido ſervatis, elapſo triduo, quinque menſuræ aquæ fontanæ addantur, cuius prima, per veſicam, deſtillatione menſura ſeorſim colligatur, magnæ, & progreſſu temporis

temporis increſcentis virtutis, quæ vero hanc ſequitur, minoris efficaciæ ſecundaria eſt.

Aqua nobilis Veronicæ.

Herbæ Veronicæ, mundatæ, conciſæ, & contuſæ, in mortario lapideo, tantillum vini aſpergatur, eaque per diem & noctem, vt marceſcat quieti detur, cuius ſuccus demum prælo expreſſus, ad medietatem deſtillatus, aquam citrini coloris, odore, & ſapore valentem refert. Virtute pollet ſoluendi, abſtergendi, aperiendi, ſiccandi, & mundandi; quamobrem internis obſtructionibus pulmonis, hepatis, lienis, menſenterij, in ſcabie, pruritu, ſerpigine, febribus malignis, morbillis, ſanguinem mundificando, & ſudorem pellendo vtiliſſima cenſetur. Doſis ab ℥ß. ad ℥ij.

CAP. VII.

De Inſolatione aquarum deſtillatarum, & earundem conſeruatione.

OBtinuit antiquus jam vſus, vt aquæ recens deſtillatæ, per dies aliquot Soli exponantur, idque duabus potiſſimũ de cauſis: Prima eſt, vt impuritatem, quam continent, maximè ſpumoſam, ad fundum deponant, & quadam veluti digeſtione à cruditate repurgentur: Secunda, vt ſi quod empyreuma alienumq; ſaporem, aut odorem contraxerint, illud abjiciant; Non tamen omnibus, ex æquo hæc competit, iis ex frigidis, humidis, & glutinoſis ſimplicibus deſtillatis, viſu albidis, & mucoſis conuenientior; ex calidioribus vero, odoratis, ſiccis, ſale conditis, fermentatis, cum additione vini, aut mellicrati productis minus vtilis. Hac enim ratione ſubtilioribus partibus orbatæ, virium jacturam faciunt, vt cuiuis, etiam parum docto patet.

Ang. Salæ.

Contrahunt aquæ deſtillatæ empyreuma, pro vario deſtillationis modo, maius, vel minus, vel etiam nullum; nullum illæ quæ ex ſuccis, vel ſimplicibus longo tempore maceratis, nec ad ſiccitatem reſidui, abſtrahuntur; quod alioquin contingit, ſiue per B. ſiue per veſicam, opus perficiatur, Semper igitur præſtat, humido adhuc, infundo ſuperſtite, ab opere deſiſtere & nobilioris ſubſtantiæ rationem habere.

Quantum ad conſeruationem aquarum deſtillatarum, excipiendæ ſunt hæ vaſis vitreis, vel terreis vitreatis, & ſufficienter excoctis (qualia ſunt Siburgica, aut Waldeburgica) eæque benè obturatæ, loco temperamento locari debent: hyemali tempore, quæ vim frigoris ægrè ſuſtinent, muniendæ ſunt, ſemel vero frigore concretæ, rancidæ, aut mucilagineæ reijciantur: Quod ſi aquas turbari, aut albeſcere contingat, per arenam mundam, vel pulverem vitri cryſtallini, aut ſilicum alborum, filtratione depurentur, exceptis ijs, quæ ex oleoſis, & aromaticis ſimplicibus, aut cum vino deſtillantur, quarum albicantes præſtantiores ſunt; vt in aqua Cinamomi videre eſt; quandoquidem non ob impuritatem, hoc colore tinguntur, ſed partis aut vinoſę, aut oleoſæ commixtionem: Quamobrem vtilitas inſolationis, ad dictas aquas ſimplices, natiuo vigore imbelles ſolùm extenditur; quamvis etiam in his quædam reperiantur, quæ etiam optimæ, clarificatæ, & correctæ, hoc tamen à natura obtineant, vt nunquam ſine aliqua hypoſtaſi, aut muccagine exiſtant, quæ, modo putrilaginis, & alieni ſaporis expertes ſint, ob id minimè rejiciendæ.

HYDRELÆOLOGIÆ

SECTIO II.

Cap. I.

De Sulphure, pingui & combustibili rerum naturalium substantia.

AQua, vt in prima parte, primi capitis demonstratum, ob volatilem proprietatem, & analogiam quam cum aëre possidet, Mercurij nomine, à Chymicis profertur, substantia vero pinguis, facilè inflammabilis, sulphuris vocabulo, idque secundum Theophrasti Paracelsi dogmata, libro primo, de tribus substantiis, quo loco inquit; Omne euaporabile, & in auras mutabile Mercurius est, omne combustibile sulphur est, quod in cinerem abit sal est cum parte terrestri; vt summatim dicam, vnicum ignis subjectum est Sulphur, nec enim elementum ignis, in mixtis latens, de potentia in actum duci, neque aliter, nisi mediante sulphure, & principio combustibili rerum in quibus absconditur, oculis nostris visibile fieri potest, siue res simplex sit vt oleum, seu mixtum, vt lignum, & stipula: In quo vero subjecto semel flammam concepit, tamdiu potentiam suam exserit, donec vel penitus id consumpserit, vel in cinerem, ac vaporem mutarit, quo facto, coram oculis nostris euanescens, in suum chaos reuertitur.

Nunc verò, in genere, quod attinet nomen Sulphuris, si istud tanquam subjectum ignis, id est vt substantiam quandam ignis nutricem consideremus, vnicum, in rerum natura, sulphur existere, optima ratione astruere possumus quemadmodum in priore parte, genericè loquendo, vnicam in vniuerso, esse aquam.

At cum singularia mixta, quæ sulphuris nomine veniunt ob inflammabilis in ipsis substantiæ prædominium, quæque Archæus naturæ in classem sulphureorum mixtorum constituit, perpendamus, variæ horum species occurrunt: Aliud enim naphtæ, petrolæi, & Bituminis; aliud pinguedinis terrenæ, aqueæ, animantium; aliud sulphur in succino, Resina, Terebinthina, Gummi, Lachryma, Balsamo, & Oleo Oliuarum, & in toto triplici illo regno, v. g. minerali, vegetabili, & animali, quoddam aridum; aliud vero vnctuosum cernere est, & ipsis carbonibus ac mineralibus, sua sunt diuersa sulphura, quamvis in fundamento, ad ministerium, seu alimentum ignis, vnum vnius naturæ sulphur, à Chymicis intelligatur.

Quamvis primariæ sulphuris vires calfaciendi, nimirum, & exsiccandi, omnibus notæ sint, diuersimodè tamen, nec ex æquo singula, sed pro varia eorundem mixtione, supradicta sulphura id præstant, quibusdam etiam, haud exiguam humiditatem inesse, experientia monstrat.

Æquum igitur est, inter hæc, atque inter sulphur per se, & simpliciter consideratum, ne in præjudicium Medicinæ error committatur, distinctio habeatur. Est sulphuris, tum vtilitas, tum necessitas quam maxima, omnibus in vniuersum creatis, ad caloris innati stabilimentum, quo res quæque durant, ad maturationem, coctionem, digestionem, superfluorum expulsionem, & humiditatis restrictionem, obtinendam, nec minus quam aqua, seu Mercurius ille naturæ ad rerum generationem, augmentationem, sustentationem, rorida, & frigida sua qualitate, sulphur temperando, vel sal, ad soliditatem, & putredinis inhibitionem, omnibus mixtis essentialiter inest: Sic Omnipotens, pro immensa sapientia sua voluit, vt mixtione & contraria, in se inuicem Elementarium qua-

litatum actione, Idea Vniuersi huius consisteret.

Quam in Medicina prærogatiuam sulphureæ hæ substantiæ obtineant, frequens eorum præparatio, & ad morborum curas applicatio, docet; Quanti denique momenti sit, ad hominis, ex cuius mole partim constat, conseruationem, tum vt pingui illa, & sulphurea, in cibo, potuq; recondita substantia, corpus reficiatur, tum externo in vsu, supposito, quod sine sulphure ignis esse nequeat, ad ciborum elixationem, frigoris depulsionem, tenebrarum discussionem, natura, & ratio, solerter demonstrat.

Cap. II.

De Substantiis Sulphureis, seu oleis destillatis in genere.

OLea sunt partes sulphureæ subtilissimæ, ex mixtis, virtute ignis, à crassioribus terrenis, in talem formam ac naturam separatæ.

Sunt hæc varia admodum, colore, consistentia, pondere, sapore, odore, aliisque qualitatibus, non solum pro natura mixti, sed etiam gradu ignis, cuius ratione, quædam suorum simplicium, odorem, saporem, & virtutem retineant, quædam vero, temperamento destructo, ita alterata, ac aliena euadunt, vt nihil horum amplius redoleant.

Has substantias sulphureas, in forma olei, non modo res ad oculum pingues, & inflammabiles; vt Resina, Terebinthina, Mastix, Balsamus natiuus, sed omnes herbæ ligna, &c. pro rata portione, innatæ oculis nostris, quamquam haud peruiæ sulphureæ pinguedinis (quorum nullum, qualecunque sit, huius penitus expers est) artificio, & Vulcani imperio compulsæ exhibent.

Quo ad vsum, proprietates, & virtutes, pro ipsarum singularium differentia, vt memini variæ sunt, in genere tamen destillata, vtpote calida penetrantia, non parum ab iis differunt, quæ natura ipsa, à vegetabilibus separauit, aut laboriosa manus expressit, vt experiri licet quotidie in oleo oliuarum, aliisque per expressionem factis, & balsamis naturalibus, quorum natura viscositatem, lentorem, pinguedinem, crassitiem, & grauitatem perpetuò præ se ferre solet; Illorum vero tenuitatem, calorem, & penetrandi vim manifestam, quæ ante destillationem nulla in parte deprehendi potuit; nec etiam olea cruda, his in effectu respondent: Quare ratio, Dux, medicinam facientium, in discernendis viribus mixtorum consulenda.

Cap. III.

Quibus modis olea ex vegetabilibus eliciantur.

PRæcipuum medium est ignis, dein instrumenta vt fornax, & vasa, quibus materia concluditur, & aliquando additamentum liquidum, quo oleosa substantia, tanquam vehiculo, in altum euehi possit quandoque in durioribus maceratis, vt, pori aperiri, & sulphureæ partes facilius separari possint.

Satis operosè, fusè & confusè, de his, antiquitas egit, variosque ignis gradus, mille figuras fornacum, & instrumentorum, mira macerandi præcepta, processus tædiosos proposuit, vt ex eiusdem scriptis constat, huic verò sæculo longa experientia, naturæ scrutinium, ac verus vsus, compendiosam manuductionem vltrò obtulit, qua idipsum, meliùs, citiùs, & securiùs præstare liceat; Eius vanitatem igitur, & inutilem multitudinem missam faciamus.

Longo vsu compertum est, quæcunque vegetabilia, imò ipsius naturæ excreta, in duris, ac tartareis suis visceribus

lentũm, graũe, ac terrestre planè sulphur, in visceribus suis conclusum habere; præter hoc verò, in quibusdam etiam subtile, aëreum, penetrans, & spirituosum sulphur reperiri. Pro huius duplicis sulphuris diuersitate, manualia etiam, ac media diuiduntur: Quod primum attinet, propter tenacem, & grauem consistentiam, vt in lignis, vel materia compacta, ac terrestri, è suo subjecto educi nequit, nisi illo resoluto, & destructo, in primis mediante intensiore ignis gradu, qui pingue illud extorqueat, donec residuum quodammodo combustum, & carbonibus simile appareat, qui gradus in arena, per retortam, ad totam operis absolutionem instituitur; hoc vero postremum sulphur, aereum cum sit, volatile, & valdè mobile, & ad primam caloris instantiam, qua aqua ebullire incipit, facilè sine adustione à corpore suo separatur; ita vt simplicia, affusa aqua, secundum suprascriptam methodum, sufficiat destillare; quo bino destillandi genere, per arenam nimirum, & vesicam, omnis generis olea educi possunt. Reperti sunt quidam Artistæ, qui subtiliora sulphura simplicium, facilius per calorem Lampadis, vel Balneum Roris, euocari posse, literis prodiderunt: Quod inuentum curiosum magis quàm vtile, successus parum respondet, prima maxime destillatione, cùm corporum separatio, quæ necessaria est, tardius fiat, licet hic modus, quodammodo ad rectificationem eorum, quæ hac opus habent, commodus sit. Hunc itaque otio abundantibus relinquo, cùm eo propter prolixum tempus non parum, de nobilissima substantia euanescat: Mihi equidem artis compendia amplecti volupe est, cum palam constet, paucis nunc horis præstantiora olea quam à veteribus, aliquot dierum spatio, destillari. Notandum quoque, quod longa maceratio simplicibus odoriferis, & aromaticam vim habentibus, non parum detrimenti adferat.

Cap. IV.

De Destillatione oleorum, per arenam, & primo eorum, quæ ex lignis extrahuntur.

Cum pro duplici sulphuris differentia, bipartitum destillandi processum, ac duplicia quoque manualia proposuerim; Necessarium est à destillatione, per arenam, cui ligna subijciuntur exordium capessere, ac deinde ordine, ad cætera progredi,

De oleo ligni Guajaci.

Primò, fornax rotunda, aut quadrata in promptu sit, cum catino firmo, ad latus excauato, quo collum retortæ transire possit, ex ferro sc. fusæ quæ figulina, aut lapidea præstat, quandoquidem ignis violentiam tutius perfert, ac mihi vsitata est. Hinc ligni sancti interiore parte nigricante, pingui, in taleolas secta ac demum in minutoria frusta confracta, retorta, firma, vitrea aut ferrea, tantæ magnitudinis, vt capella capere possit, repleatur, ac capellæ, cum arena cribrata, infra ad duos digitos; circum latera vero, vsque ad omnimodam repletionem, vnius digiti crassitie strata, imponatur, quod vt commodius fiat, regionem fornacis, qua retortæ collum transit, ne sabulum effluat, luto munire oportet, ac recipiente apposito, ignem gradatim augere, donec arena incalescat, & liquor acidus manare incipiat, qui acetum Guajaci quibusdam dicitur, eoque cessante, ignis intendatur, donec lignum exardescens, crasso fumo conglomerato, in modum striarum, humidi quidpiam, ac denique crassum quoddam oleum, in recipiens transmittat; hoc gradu ignis continuandus, quoad fumus duret, ac oleum totum transierit, refrigeratis porrò instrumen-

tis, oleūm ab aqua ſeparandum, quod deinceps rectificandum eſt.

Ad eundem modum, è Buxi, Iuniperi, Aloes, Ebeni, Santali, omniſque generis lignis, olea elici poſſunt, paucis exceptis, v. g. ligno Rhodio, & Saſſafras, quæ præter craſſiuſculum illud pingue, etiam oleum volatile continent, quod per veſicam exigendum, aliter nimirum in craſſo illo, ac fœculento pingui extrahendo, aliter in ſubtili illa aërea & oleoſa ſubſtantia procedendum: Ex reſtibili, in cineres redacto, Sal eliciendus eſt. Notandum inſuper, cum vitra inter deſtillandum quandoque diſſiliant, aut data opera frangantur, quo commodè reſiduum eximi poſſit, præſtare ferreas retortas, quæ longè diutius durent, collo, & corpore vtrinque ſeorſim fuſis, ventre rotundo, longiuſculo, ſenſim in anguſtum coeunte, cum margine, vel circulo interius, vt collum luto tenaci munitum, exactè ad duorum digitorum latitudinem, poſt materiam ad deſtillationem aptè inſeri, claudique queat.

Quarundam etiam rerum proprietas, propter promptitudinem efferueſcendi, in retorta, non parum difficultatis adfert, & quandoque loco olei, materia deſtillanda tota, in excipulum delabitur, aut id in plures partes disjicit, quocirca cucurbita ferrea neceſſaria eſt, cum margine infra, ad duorum digitorum ſpatium, qua alembicum imponendum comprehendat, vel abſque margine, ad profunditatem trium digitorum, collum alembici aliquantum gracilius ſit, quo commodè excipi poſſit ab retorta, qui modus etiam in deſtillatione, per veſicam obſeruatur: Quandocunque enim alembicus retortam excipit, aut extrinſecus claudit, oleoſæ ſubſtantiæ magna fit jactura: Denique etſi colla alembici anguſta ſint, quæ orificium retortæ ſubeant, capitella tamen totundæ, & amplæ capacitatis ex vſu ſunt, ne ſpiritus aſcendentes, dilatandi ſeſe ſpatio, & ingenio defraudati, in aquam vel oleū conuerti prohibeantur vel ipſum alembicum diſrumpant. Canales etiam ſatis ampli ſint, vt ſine impedimento, ad recipiens delabi, & citò in liquorem mutari poſſint.

Mediante hoc inſtrumento, non modo omnes vegetabilium, ac animalium ſubſtantiæ, ſed etiam nitrum, cæteraque, quæ ad aquam fortem requiruntur, non leui ſumptus compendio, deſtillari poſſunt: Retortæ enim vitreæ, rarò plus, quam vnicam vicem operationis ſubſtinent, accedit, quod in ferreis, materia vel igne liquata, aut combuſta, pro neceſſitate, commodè eximi, ac ipſæ, ſine periculo rupturæ, abſterſæ purgatæque, ad alios, atque alios vſus adhiberi poſſint. Reſtat modus, ex lignis reſinoſis, v. g. Aloës, Guajaci, magnam quantitatem olei eliciendi, quem ſine invidia communico: Nimirum horum reſinoſa ſubſtantia, repetita ſpiritūs vini affuſione extracta, deinceps deſtillatione ſeparetur.

De virtutibus horum deſtillatorum, propria mihi experientia cognitis, non eſt quod multa adferam, cū illis, ob vim cauſticam, & receſſum, à temperamento ſimplicium, è quo extorta ſunt, vix niſi ſemel aut bis, ad mixturam emplaſtri, aut vnguenti vſus ſim: Sunt qui propter vim anodynam, & ſomniferam, multum oleo Buxi tribuant, de certitudine tamen effectus, hactenus dubitans magis probatis, ac gratioribus vti placuit.

Vires horum liquorum in genere, calfaciendi, penetrandi, & exſiccandi, cognitæ ſunt; quocirca externis, ac frigidis affectibus proſunt: Ego quidem, quod gratis, & odoriferis conſequi potero, haud facile fuliginoſis illis, ac fœtidis oleis empyreuma redolentibus tentabo, experientiâ doctus, his, ac ſimilibus, capitis dolores, vertigines, nauſeas, & animi deliquia, ægrotis promptè accerſiri.

Cap. V.

De destillatione oleorum, ex Resina, & Terebinthina.

EX Terebinthina, seu Resinis arborum, v. g. pinus sylvestris, lentisci, &c. pro vario sulphure, quo abundant, triplicia, quoad odorem, colorem, vires, pondus, & consistentiam, parari possunt: Quorum duo prima, vt magis aërea cum commodius per vesicam educantur, ad alium locum remitto: Illud verò quoad pondus, & substantiam crassius, sic paratur: Terebinthinâ, vel resinâ, olei sui subtiliore parte jam spoliata, ad dimidiam capacitatem, retorta impletur, ac per gradus ex arena, crassæ, & tenacis consistentiæ, coloris subrubri, ad fuscum inclinâtis, oleum exigitur: quæ tanquam terrestris, & sulphurea substantia, à chymicis Balsamus Terebinthinæ vocatur, qui æque ex crudis illis, parte subtiliore, per destillationem abstracta, fusci coloris, & crassæ consistentiæ, secundum vulgò vsitatum processum parari potest.

Quare, cum per vesicam, sine periculo empyreumatis, subtilissimæ, aereæ, & aquosæ partes, quæ non parum incepto labori, in retorta efferuescentia sua obstarent extrahi nequeant, operæ pretium duco vnumquodque horum, suo, qui maxime conueniat, destillandi modo subijcere.

Pollent modò dicta olea, virtute calfaciendi, attenuandi, abstergendi, glutinandi, quocirca per se, vel vnguentis mixta, ad paralyseos, ex frigida causa, scirrhosi, ac etiam œdematosi tumoris, vlcerum fœtore & humore grauium, ragadum in pedibus frigoris injuria contractorum, curationem, egregiè faciunt, nec non ad gangrænam, & carnis mortificationem, ac sæpè aliis rebus mixta, supradictis lignorum oleis præferenda.

Cap. VI.

De modo peregrina & natiua Balsama destillandi

QVandoquidem, natiui Balsami, ex Ægypto, vt plurimum, allati, & antiquorum elogio multum decantati, vix vlla nobis copia detur, nisi quis eum fortè à Turcarum Imperatore, qui vnicus, ac tenacissimus eius possessor est, muneris loco retulerit; Aliunde nobis, ex India orientali sc. & occidentali, diuina bonitas, prouisum voluit, & quidem quantum constat triplici, Balsamo nimirum de Tolu vocato, claro instar Terebinthinæ Cypriæ, altero Liquidambar vocato, tertio coloris ex rubeo fusci, Peruuiano dicto, qui virium præstantia Ægyptiaco vix cedit. Etsi hi Balsami, ex naturæ penetralibus producti, viribus minimè insuaues sint, ac medica virtute plurimum valeant, visum tamen aliquibus, certas ob causas subtiliorem eorum partem segregare, quæ cum propter subjecti tenacitatem, non ita facilè, in prima destillatione, ac in Terebinthina, ac lignorum Resina fieri solet per vesicam euocari possit, hunc modum commendo:

Balsamo Peruuiano, Styraci calamitæ, quoad colorem ex fusco rubricantem simili, odoris vegeti, (quod experiri conuenit, vna, aut altera guttula, in carbones ignitos demissa) retorta firma vitrea, vt in accubitu ad destillationem mediam, ventris sui partem æquet, aliquatenus repleatur, & apposito recipiente, per gradus ignis ex arena continuetur, donec oleosa, aqueæ mixta substantia, guttatim ad quinque pulsuum interuallum extillet, eoque gradu continuato, vsque dum albicantes guttulæ prodeant: flauescentibus vero guttis, & fumo sicco aboriri incipientibus, receptaculum cum destillato amoueatur, ne subsequēte sordidio-

re inquinetur,& reliquũ,intensiore ignis gradu, quoad potest, euocetur, magis fuscum, ac ponderosum oleum. Post hæc recipiens in aquam calidam mittendum, vt aquositas ab oleo soluto, facilius separari queat, residua in retorta materia, nigra, splendens & fragilis est, instar Colophonij. Hac via, reliqua Balsama atque styracem depuratam, in oleum redigere licet, de qua alibi in Anatomia essentiarum vegetabilium, ex instituto docebo.

Ambo olea Balsami Peruuiani, vi calefaciendi, penetrandi, discutiendi, resoluendi, sunt insignia; primum tamen, nisi ex Balsamo mangonisato destillatum, aut errore gradus ignis vitiatum sit, omnino mitius, etiam suauiore odore progressu temporis accrescit; secundum pro violentia ignis, quæ ad separationem illius, à parte terrestri, inter destillandum requiritur, fuliginosum, graue, & adustum apparet: Vtraque tamen maxime primum propter odoris fragrantiam, externis in affectibus, vsu veniunt cum mixtura Balsami apoplectici, vnguento pomato, vel rosaceo; ad lienis inflationes, & tumorum, à causa frigida discussionem, majore vtilitate, quam sordida inguina, de oleo Capparum, ac similia adhibentur, cuius experientiam insignem, in ventriculo, matrice, vitiosorum, ac frigidorum humorum culpa inflatis, adeptus sum, ad sopiendos dolores musculorum, & neruosarum partium, conuenienti mixtura, iis, qui vnguenta graueolentia non tollerant, commodissima: De quo in dispensatorio singulari, à me componendo, aspirante cœlitùs numine, vberius agam. Reliqua quidem Balsama, vt pote de Tolu, Liquidambar, imò ipsa styrax liquida, eiusdem ferè virtutis, odoris tamen præstantia, quæ mihi hoc in praxi commendatum facit, aliquantum inferiora sunt.

Cap. VII.

De Peregrinarum ac balsamicarum Resinarum destillatione.

Resinæ quarundam arborum, vt Resina Elemi, Animes Taccamahacæ, Copal, ex remotis regionibus ad nos delatæ, à Turba Medicorum, in gummatum classem receptæ sunt. Attamen cum oleo, aut ceræ super igne eliquatæ, penitùs incorporentur, quod in gummatibus, diuersa nimirum, & tam aquosa, ac glutinosa, quàm resinosa parte constantibus cernere non est, sed vel in pollinem, prius redigenda, vel aceto solvenda, antequam vnguentis, & emplastris misceri queant: hæc ratio me induxit, differentiam explicandæ horum naturæ commodam, pro ingenij mei modulo constituere. Nam si idcircò solùm, quod ex arborum ramis, ac truncis, velut gummata, exsudant, vnam in classem referenda essent, ratio nulla est, cur non Abietis, pinus, & laricis resinam, ac Terebinthinam illis quoque jungeremus, quod tamen ob natura diuersitatem, sine rerum confusione fier nequit. Vt ad rem ipsam veniam, destillatio horum, sequenti modo peragi debet

℞. Gummi Animes selectæ, colori flaui, intra digitos facilè mollescentis odoris boni, & ferè aromatici ℔j. eoqu retortæ pars tertia circiter repleatur, quæ corpore sit altiore, & sensim vsque ad colli principium, in angustum vergente, moderato igne, primum oleum, secundum, vt de Balsamis dictum, intensiore, & sic reliquarum Resinarum olea eliciuntur.

Oleum gummi Animes, virtute penetrandi, exsiccandi, calefaciendi, quamuis oleo Balsami inferius sit, multum valet, insuper corroborat & adstringit, hinc ad curationem spasmi, contracturæ, paralysis, ex defluxione, & materia frigida

obortæ, per ſe, vel vnguentis mixtum, tanquam ſingulare remedium commendatur: Quamvis reliquarum reſinarum olea, cum hoc, in viribus propemodum conueniant. Proprium tamen Taccamahacæ eſt roborare, & exſiccare, olei Elemi ſubtilioris, per veſicam deſtillati, contra-ċturam, ſpaſmum, apoplexiam, capitis & nervorum puncturas & dolores ex iis proueniendi, ſanandi virtute excellere. In genere, olea hæc in magnis contuſionibus & luxationibus à chirurgis magnoperè expetuntur.

Cap. VIII.

De Gummatum odoriferorum deſtillatione.

IN varia gummatum differentia, tria nobis occurrunt quæ ob præſtantiam odoris, ad compoſitiones requiruntur, v. g. Benzoin, ſtyrax calamita, & Ladanum. Benzoin, præ reliquis, odoris cauſa, commendatur, ſuauiſſimum enim ignitis carbonibus, injectum, ſpargit, & ad perfumigia celebris eſt. Torſit multos chymicos ſollicitudo, quo pacto oleum, ex ipſo elicerent, quod tum ad medicinam faciendam, tum ad ſuffitum complendum, præſtantius eſſet, eiuſque cauſa, varios proceſſus excogitarunt, eius autem parandi difficultatem, experientia docet. Quamvis n. Benzoin gummi ſpecies, & ob pinguem ac ſulphuream ſubſtantiam, inflammari procliuis ſit, ex quo, inexpertus, oleum facilè elici poſſe ſibi perſuadeat; res tamen, cum ad Vulcanum defertur, aliud probat. Etenim vulgatus deſtillandi modus, nihil præter albicantem, & in modum floccorum ſericorum, conuolutam materiam profert, quæ apud chymicos, florum Benzoin appellationem nacta eſt, ac omnis pinguedinis, ad ſenſum expers, igne liquata, iterumque refrigerata, in maſſam, Benzoin ſubſtantiæ ſimilem concreſcit, manifeſtamque cum ſulphure minerali analogiam habere, ratio indicat, quod quamvis ſit admodum pingue, tanquàm genuinum ignis ſubiectum, ad ignem incucurbita fuſum, nihil niſi pulverem flaveſcentem, ſurſum, ad alembicum mittit, qui nihil aliud, niſi ipſiſſimum ſulphur eſt, parum attenuatum, & de facili, iterata fuſione, in ſolidam ſubſtantiam reuertitur. Non deſunt oſtentatores vaniloqui, doctrinam meam chymiatricam ſuſpenſo naſo explodentes, qui multa de oleo Benzoin jactent, nec tamen, quod volunt, obtinent: opere n. & facto, non verbis, demonſtrationem requiro, qua ratione, aut via, oleum ex Benzoin, ſine additione alienæ pinguedinis, ignis potentia prodeat. Vidi equidem, apud aliquos, oleum ſubnigricans, acre, ſubtile, odore nidoroſo, ſub titulo, olei Benzoin per ſe deſtillati, de cuius veritate adhuc dubito, & ne hili quidem iſtud facio, cum eius vſum, nec in pharmacis, nec odoriferis componendis aptum, ac ipſum Benzoin depuratum, ac igne moderato ſublimatum, multo præſtantius eſſe, agnoſcam.

Quod attinet ſtyracem calamitam, & ladanum, ad modum aliarum reſinarum, deſtillari debent, habita obſervatione, vt hæc prius ſuper igne lento, aqua roſarum ſoluta, per pannum exprimantur, ac ſordes, velut arena, & ligna, hoc modo ſeparentur. Irritus quorundam fuit labor, qui oleum horum, per veſicam extorquere conati ſunt, etenim partibus, quas aqua bulliens, exſolvere poſſit, oleoſis, ac ſubtilibus carent. Et vt paucis, nullius propemodum vtilitatis ſunt, aut vſus, ne ad perfumationem quidem, propter empyreuma, ab igne contractum.

Cap.

Cap. IX.

De ferulaceorum gummatum, vt Ammoniaci, & similium destillatione.

HOc nomine accipimus, gummata illa, ex plantis quibusdam ferulaceis producta, quæ viscidum quid, & aqueum, vt gummi arabicum, ac prætereà, resinosum & sulphureum aliquid, vt styrax calamita continent, suntque Galbanum, Ammoniacum, Opopanax, Sagapenum. Plantæ ferulaceæ verò, quæ caule, quemadmodum Angelica palustris, & Leuisticum altius surgunt, de quibus, earumque præparatione in vltima sectione Anatomes essentiarum vegetabilium instructio traditur.

Ex his gummatibus, modo non vetustate exoleta sint, pars subtilior, aëreæ oleaginæ substantiæ per vesicam euocatur, quæ odore, & effectu in congruo vehiculo sumpta eximia deprehenditur, ex altera parte verò, oleum crassum, vt constat ex capite, de resinis peregrinis, per arenam, commodius euocatur.

Vt gummata, inter se, ita olea ex illis destillata, qualitatibus manifestis, in genere conueniunt, & propter acrimoniam illis communem, insignem vim penetrandi, calfaciendi, & siccandi obtinent; hinc in mixturis vnguentorum, magnoperè commendantur, ad tumores duros, membra resoluta, frigida, exanguia, pororum obstructionem, sanguinis crassi & tenacis attenuationem, caloris natiui, in membris torporem, apoplexiam, lethargum, duritiem splenis, dolores sciaticos, tartaream in articulis coagulationem, nec non ad matricis inflationem, vel suffocationem, à causa frigida exortam, vt cuiuis, mediocriter in arte medica versato patet.

Cap. X.

De Myrrhæ & Bdellij destillatione.

HÆc duo, colore, sapore, & odore, adeo cognita sunt, vt Myrrha, quasi alterius Bdellij & Bdellium, quodammodo alterius Myrrhæ species appareat, adeoque inexpertus, difficulter discrimen, inter hæc duo agnoscat, & licet varia, sicut reliqua, muccilaginea tamen potissimum parte constant, qua de causa, non tam facilè, ac ea, quæ resinosa parte abundant, ignem concipiunt, & aqua, vel vino soluta, tota ferè, in muccaginem vertuntur vix aliquo resinoso subsidente, vt reliquorum ferulaceorum natura fert, iterumque coagulata, amarore & odore excepto, gummi cerasorum, vel pomorum speciem referunt.

Vanus plurimorum conatus fuit, ex his, per vesicam, oleum subtile sine empyreumate eliciendi, vt supra de styrace calamita proditum est, compendiosiore via, ex retorta, per arenam opus peragi potest, quæ nil aliud, quam copiam aquosæ substantiæ ac oleum, ad nullum, tum intra, tum extra corpus, vsum, paucum, fœtidum, ac nidorosum exhibet: Atque hæc idcircò moneo, vt quiuis, quantum in arte ex quibusvis consequi licet, intelligat: Quocirca qui posthabito Myrrhæ, vel Bdellij corpore crudo, eius balsamicam, & sulphuream substantiam expetit, nullo, vt in libro de essentia vegetabilium, à me docetur, commodiore medio, quam per spiritum vini rectificatum eam consequetur.

Quidam hunc modum commendant, Myrrham cum segmentis ligni pinastris aliquanto tempore macerant, oleumque alicuius odoris, & amaritudinis compos, extra, & intra corpus, cum fructu exhibendum, per vesicam pellunt. Quod licet sapore, & odore Myrrham referat,

majorem tamen olei partem, de ſegmentis, non Myrrhæ ſubſtantia promanaſſe, atque dictas qualitates, contingenter ſibi adſciuiſſe, credibile eſt, nec id contemno, modo nullus veritatis amans, pro ſincero Myrrhæ oleo, obtrudere, ſeu diſpenſare nitatur: Quam nefariam ſæpè fraudem pretioſa illa olea Cinamomi, Caryophyllorum, per ſimilem macerationem, ad majorem copiam impetrandam, auaritia dictante, patiuntur, ac Materialiſtis vocatis, ac etiam ſtolidis quibuſdam pharmacopæis oblata, grandi pretio ſæpè commutantur, nec ſtulti ſemetipſos tantum fallunt, cum ea temporis decurſu, rancore cito corrumpantur, ſed, quod grauius eſt, miſerandos ægrotos, quibus ſimilia offeruntur, injuſtè dedecipiunt, in quam errorum lernam, medici, & phyſici jurati, meritò animaduertunt. Quamvis in his, non vtrobiuis par ratio ſit, quod ſimilia olea, multum de aromatum ſubſtantia, illud vero de Myrrha nihil participat: Coincidunt tamen in fraudis culpa, quatenus oleum Cinamomi purum, ab eo, quod magnam partem, oleo ex tædis educto, conſtat, non minus differat, quam aurum ex æqua portione cum cupro conflatum, quin grauius peccatur in his, quam in falſi auri, pro vero commutatione, conſiderando jacturam ſanitatis, quæ pretium auri, & argenti excedit: Qui error euitari poſſet ſi officinæ pharmaceuticæ, à viris, tùm in cognitione ſimplicium, tum in arte Chymica verſatis, ſedulò luſtrarentur.

Cap. XI.

De eſſentiæ Tartareæ vegetabilis deſtillatione.

QVomodo oleum Tartari inflammabile paretur, docui in tractatu meo Tartarologico, ſecundum quam methodum, omnia, quæ Tartari nomine veniunt, corpora tractanda. Quædam verò, quæ ignis appulſu, mox in ſublimè tendunt, ex ferrea retorta deſtillare, neceſſum eſt, eadem ratione, qua ſuccos concretos, Aloes, Acaciæ, Hypocyſtidis, Opij: Tandem ex ſaccharo, & melle primum igne lento, aquoſa, dein fortiori, oleoſa ſubnigricans ſubſtantia educitur: Quorum ſanè, non tam vtilitatis, quam curioſitatis cauſa, ne quid mihi, de ſimilibus ratiocinandi, cum fundamento reliquum ſit, experientiam feci.

Cap. XII.

De ceræ ac olei oliuarum deſtillatione.

SVnt, qui ceram in claſſem, de animalibus ſumptorum referant, mea tamen fert opinio, hanc non in animalium, Apium ſc. corpore alteratam, ſed ſubſtantiam ab his, magis dulcem, & aëream ex floribus collectam eſſe, quocunque modo ſe res habet, eius deſtillatio aptè, ex cucurbita, per arenam inſtituitur, hac obſeruatione non omiſſa, vt propter procliuitatem, qua in ſublimè tendit, primo pauca quantitate lento igne, deſtilletur. Si cui hicce, vt pote aliquantum difficilis modus non arridet, hunc eligat: Arenæ mundatæ, vel pulveris ſilicum, q. ſ. affundatur, ceræ puriſſimæ fuſæ ea copia, vt agitando ferè, ad emplaſtri conſiſtentiam redeat, quæ per gradus ignis leuiſſimos, amœnum, & coloris aurei craſſiuſculum oleum fundit, Chymicis butyrum ceræ dictum magnæ emolliendi poteſtatis. Quidam hoc rectificando, ad liquidiorem conſiſtentiam redigere conantes, nihil aliud referunt, quàm empyreumate corruptum, & natiuo temperamento exutum oleum: Oleum vero oliuarum, ſine additione, facilis deſtillandi labor eſt; quamvis hunc nulli, maximè ei, qui alium ratum habet, præcepti loco, obtrudam, de poſſibilitate

loquor. Oleum philoſophorum, ſeu de lateribus dictum deſtillandi modus, vulgo adeo notus, vt eum huc referre, haud neceſſarium ſit: Recipiuntur nimirum, tegularum ab igne candentia fruſta, inque oleo communi extincta, & pulveriſata deſtillantur per retortam, ac hoc modo, oleum non contemnendæ virtutis exhibent, digerendi, penetrandi, frigidos, ac in primis, ſplenis tumores conſumendi, auditum rectificandi, vermes pellendi, dolores ſciaticos, apoplexiam item, & ſpaſmum curandi virtute pollet, quod tamen cautè, in ſicciore præcipuè temperie, adminiſtrandum.

CAP. XIII.

De oleo Caphuræ.

CAphura in claſſe ſulphureorum, propter puritatem, candorem, & penetrandi vim, jure principatum obtinet, & æquè citò quam ſpiritus vini, acceſſu caloris, ne dicam ignis, in auras euolat, accenſaque, nullo poſt ſe inquinamento relicto, puriore, quam Reſina, Terebinthina, aut Balſamus, flamma, penitùs conſumitur, cum etiam cætera olea, quamvis ſubtilia, combuſta, nidoroſa pinguedine, vaſa, quibus continentur, inficere ſoleant: Neque ſatis admirari queo, eius ingenium, quæ adeò aërea ac ſubtilis, vt niſi ſingulari induſtria condatur, ſe ipſam exhalando, interficiat, ac igne concepto, ipſis in vndis ſupernatans, vice lucernæ fungatur. Quamobrem in foro medico non infimum locum obtinet, & ad compoſita cordialia ac antidota plurimo in vſu eſt Hæc meritò vindicanda eſt à multorum Medicorum ſiniſtro judicio, qui frigidam & ſiccam qualitatem ei tribuant, cum tamen promptiſſimè ignem concipiat, cui frigida, ſicca, ob partes aqueas, & terreſtres commixta, naturâ aduerſantur, nec cum vlla re minus, quam cùm terra conuenit, cum hæc arctiſſimè, centro ſuo affixa manet, Caphura verò, minimo negotio, in auras euaneſcit, nec non acrimonia eius, & odor, contrarium euidenter arguunt. Quare aromaticæ, odoratæ, & ſubtiliſſimæ ſubſtantiæ ratione, cum calidis potius, quam frigidis, cognationem habere, rectè ſtatuitur: Nec obſtat effectus, externas inflammationes ſedandi; ſimile enim ſimile attrahere, experientia, & ratio probat; ſiquidem materia, per penetrantem, attrahentem, & digerentem facultatem conſumpta, tumorem, & inflammationem ceſſare, manifeſtum eſt; imò internos etiam ardores, vi ſua diaphoretica, & putrefactionem horum coërcente, vt plura hujuſmodi remedia, temperamento calida, diſſipare poteſt. Eiuſdem valoris argumentum illud eſt, quod ex facultate, libidines infringendi deſumunt, ad aſſertionem temperamenti frigidi. Etenim ſi vnicè, & propriè qualitas frigida, ſicca, ad hunc effectum requireretur, ſequelæ hæc foret neceſſitas, nullum ſimplex, quod calidum, & ſiccum eſt, id perficere poſſe, quod experientiæ, in Ruta, & agno caſto non reſpondet: mitto cætera argumenta, breuitatis cauſa, quæ ad hanc doctrinam confirmandam afferri poſſent. Ad virtutes eius redeo, quæ inſignes ſunt, contra malignas, ac peſtilentes febres, nec propter ſubſtantiæ puritatem, multa præparatione indiget, vbi tamen oleum expetitur, id parandi talis proceſſus eſt.

Caphuræ puriſſimæ ℥iiij. Luti figuli arena præparati ℔j, in modum paſtæ miſceantur, quæ in globulos formata, exſiccata, ex arena, per retortam vitream deſtillatur, qua opera, oleum quidem flauum, inodorum tamen, minoriſq; efficaciæ, ipſa Caphuræ ſubſtantia obtinetur, quam inſigni cum fructu, vel forma pulveris, aut liquoribus appropriatis ſolu-

tam, mixturis cordialibus, alexitericis addere licet: Neque tam doctos informandi, quam quid de similibus sentiam ingenuè communicandi causa intellecta volo.

Cap. XIV.

De oleorum memoratorum destillatione.

RECtificatio, vocula seu terminus Chymicis vsitatus est vi significandi idem, quod substantiæ purificatio, aut exaltatio, quali fere opus habent, aquosi, vel sulphurei liquores, prima destillatione, intensiore igne exacti, vt nidorosum, graue terrestreque commixtum, mitiore ignis afflatu, per repetitam destillationem deponant, quæ tamen omnibus oleis, necessaria non est, vtpote, quæ ex Resinis, Balsamis, Gummatibus, absque ignis violentia, non exspectata adustione, quæ crassam, sulphuream, terrestremque substantiæ primæ parte confundat, secundum artem destillantur, ac multo minus iis, quæ admodum infra præscriptum, per vesicam educuntur, nisi noxam à cupreis instrumentis, vel laborantis negligentia sordidum quid, & mucosum contraxerit, quemadmodum superius tractando, de alembicis & serpentinis vitreis, aut stanneis monui, nec ignorandum, rectificatione præcipuè in arena instituta, virtutes oleorum aromaticorum, & subtilium minui. Exempli loco, oleum succini, quamvis rectificatum, clarius, subtiliusque fiat, non tamen, sine empyreumatis labe, & saporis mutatione repetitam ignis violentiam sustinet, quæ huius, aliorumque natiuam proprietatem destruere potis est. Vbi autem necessitas eam requirit, hoc modo instituenda est:

Oleo rectificando, in cucurbita vitrea, duo decupla aquæ quantitas affundatur, & ex Balneo, vniformi aquæ bullientis calore, subtiliores olei partes blandè euocentur, quæ denuò ab aqua separandæ sunt: Ad eundem modum, quæ per vesicam destillata, & laborantium incuria conspurcata sunt tractantur, diligenti tamen animadversione adhibita, ne per juncturas malè sartas, vel clausas odorifera olei virtus expiret, aut defectu refrigerationis alembicus dissiliat: At si olea crassa, tenacia, & nidorosa occurrunt, quæ ab igne nullam noxam seu proprietatem, seu effectum eius consideres, recipere possunt, arenæ mundatæ mixta, modico igne, quoad omnem fæculentiam deponant per retortam, aguntur: Nec minus commodè destillatio oleorum, quæ subtili, & aërea substantia prædita sunt, per vesicam, quam B. præsertim, cum eius copia major expetitur, perfici potest.

HIDRÆLEOLOGIÆ

SECTIO III.

Cap. I.

De oleorum per arenam destillatione, abundè in priore Sectione, nunc de aëreis, & spirituosis, indolem suorum simplicium, odore, & sapore referentibus, quæ per vesicam euocari amant, agere restat.

℞. SEminis Anisi ℔iiij. Aquæ fontanæ, mensuras sex, secundum supra præscriptum modum, per vesicam, moderato igne tamdiu continuato, donec nullum oleum amplius prodeat, destillantur, mutato subinde excipulo, quo melius finem olei extillantis, experiri possis.

Pari modo, semina cymini, dauci, fœniculi, angelicæ, Sinapeos, granorum Pa-

radisi, Cardamomi, quæ tenui, pingui, & volatili substantia grauida sunt, tractantur: Secus verò cum semine Raphani, Papaueris, Lini, & Cannabis cæterorumque fructuum nucleis, amygdalis, &c. vtpote quæ lento, & graui liquore referta sunt, agendum est, quæ prælo expressa, & à corpore separata, nusquam in alembicum ex vesica, vi ignis pelli possunt: Sunt etiam quæ pro quantitate rei, destillationi subjectæ, mox initio, intra vnius, aut alterius horæ spatium, omnem oleosam substantiam leui destillandi labore fundunt, ex aliquibus contra, vt in semine fæniculi, & Petroselini, aliisque de quibus porrò agendum est, vix biduo oleum separari potest: Hinc labor etiam, pro hac diuersitate instituendus, & aliqua pars aquæ abstracta, oleo separato, simplicibus denuò affundenda est, vt huic pro justa copia, sine adustionis periculo, ad finem destillationis vsque innatare possint. Nec minor, aquam in refrigeratorio, cum recenti frigida, sæpè mutandi necessitas incumbit, illa quippe calidior, vel vaporum ascensum impedit, vel illis, plus iusto rarefactis, receptaculum in frusta explodit. In genere, olea aquis innatantia, per tritorium separantur, quod constet, orificio supernè stricto, ventre amplo, & vnius mensuræ capacitatis, infernè longo, in acumen ducto canali, ligneo obice præfixo, tritorium aqua, cui oleum permixtum, est repletur, iterumq; interposita quiete aliqua, donec oleum supernatet, remoto obice, elabi permittitur, donec solum oleum in illo restet, quod vase vitreo exceptum seruatur: Sunt qui ex lagena, stricti orificij, aqua ad summum repleta, oleum, quod supernatat, spongia colligunt, ac porrò duobus digitis exprimunt, quidam elychnio ad os appenso, illud prolectant. Olei Anisi hoc proprium est, vt auræ frigidioris allapsu, instar floccorum albicantium, aut spermatis Ceti forma concrescat: facultates eius ipsi semini sunt analoga. Dosis 6. guttas, vino, Cereuisiæ, vel carnis brodio mixtas, rarò excedit.

Cap. II.

De Oleo Melissæ, ac aliarum herbarum.

QVandoquidem, inter simplicia cordialia Melissa excellit, ab hac exordium facere lubet. Huius folia, cum herba semine turgescit, concisa, & contusa, more vsitato, s. q. aquæ fontanæ affusa per vesicam amplam destillantur, oleum paucæ omnino quantitatis, vnica destillatione, impetratur: Ad eundem modum Menta moscata, Salvia, Ruta, Absinthium, Origanum, Majorana, Lauendula, Rosmarinus, Thymus, Hyssopus, Satureia, Lepidium, Basilicum, ac ceteræ huius farinæ, calida, odora, ac sulphurea mixtura abundantes herbæ, non tantum virides sed exsiccatæ quoque tractantur; nec etiam seminum maturitas, in omnibus exspectanda, quorum folia, sc. s. q. olei suppeditant, v. g. leui labore, ex ℔ j foliorum Rorismarini, diuæ, vel tres drachmæ olei eliciuntur.

Præcipuum locum tenet, in cordialibus, & Bezoardicis contra cardiacam passionem, ex flatibus, aut atræ bilis feruore natam, anxietates, melancholiam, inflationem lienis, matricis; cerebro insuper corroborando, & memoriæ confortandæ, aptissimum remedium est. Dosis vix 3. guttulas, propter subtilem penetrandi vim, superat.

Cap. III.

De Olei Rosarum destillatione.

ROsæ præsertim incarnatæ, non tantum ob vsum medicum, sed etiam odoris præstantiam, meritò coluntur: Oleum ex hisce, agnitæ suauitati com-

par, non nisi parva copia, per destillationem obtinetur, ob quod magnatibus tantum, ferè in vsum cedit; Quod enim ex salitis rosis producitur, multum de natiua odoris indole deficit; consultum igitur, ex recentibus idipsum elicere, ac quidem ex iusta florum rosarum quantitate concisa, per vesicam amplam, superstructo alembico stanneo capaciore & retuso, cum refrigeratorio: Qui modus, ad vapores, tum aquosæ tum oleosæ substantiæ, innato vigore pollentis, in excipulo colligendos, potior est illo, qui serpentinarum ambagibus, per cadum ductis absolvitur; promptius enim destillatio procedit, frigidæ in locum calidioris aquæ successu, modo refrigeratorium pariter, & semper plenum existat. Omnium vero optimus is est, vt ex fonte vel magno aliquo vase, per epistomium tantum aquæ influat, quantum ex alia parte refrigeratorij subducitur: Alembicus vesicæ arctissimè junctus, vitrum firmum rotundum excipiat, quod porrò, mitioris ignis operatione, ne rosæ in sublimè rapiantur, ex dimidio repletum, cum nouo recipiente mutatur. Oleum aquæ destillatæ innatans, instar pinguedinis albidioris, panno super vitrum lati orificij, expanso, & aqua per tritorium transmissa, excipi, & cutello tenui colligi & tandem in vitro, cuius osculum patella vitrea, & de super vesicæ bubulæ particula obturatur, servari solet. Aqua autem simul egressa, recentium Rosarum sufficienti quantitati affusa, destillatio repetitur, donec, quantum lubet olei, obtineatur: Non minorum virium hæc aqua, ac illa ad eandem, quam paulò ante tradidi, normam destillata, in qua separationis olei nulla mentio facta, quoniam propter exiguam copiam hoc labore dignum non judicatur. Nec etiam exsiccatæ, cujuscunque coloris, & odoris sint, rectè laboranti, pinguem, & aëream substantiam denegant: Quidam etiam, Sacculum ex sindone, rostro alembici affigunt, quo pacto, oleum, transmissa aqua, colligere student, sed mitissimus ignis adhibendus, alias enim euanescit, aut penitius à linteo absorbetur. Acerrimo sapore, amaritudine, & caliditate pollet, & pauco temporis intervallo in auras expirat, nisi accuratè obturatum asservetur, aut mox à destillatione, Saccharo commisceatur. Ad mixturas cordiales aquas vitæ, balsama apoplectica, & cardiaca, quorum vim auget, frequentem, apud Medicos solertes in vsum venit.

Cap. IV.

De oleo Liliorum Convalium.

Ex iusta Liliorum convalium quantitate, vino conspersa, addita fontana, liquor destillatur, qui in loco quiescat, donec oleum album supernatet, cuius porrò, sæpius dicto modo, separatio instituenda: Secundum quam methodum ex floribus Chamomillæ, Verbasci, Ligustri, Aurantiorum, Iasmini, Mirtillorum, Rosarum moschatarum, oleasa substantia, quoque elicitur, omnes tamen vino conspergere, non est opus, nisi aquæ spirituosæ, ac magis calidæ desiderentur. Singulare quid, in oleo Chamomillæ videre licet, quod colore cæruleo, cum saphyro, aut illo Azuro vltramarino, contendit, eorum autem opinionem, qui hunc colorem à cupreis instrumentis contractum volunt, tanquam erroneam rejicio: necessarium enim foret, vt reliqua olea acriora, eodem colore tingerentur, cui experientia reclamat: Licet vero quædam ære viridi ex diuturna destillatione infecta, comperiantur, nullatenus tamen cum hoc conueniunt, sed ex Balneo Mariæ destillata, alieni coloris tincturam ex cupro, in fundo relinquunt, cum vice versa, oleum chamæmeli, nulla rectificatione, vel destillatione, proprium co-

lorem amittit, qualem sc. non per accidens acquisitum, sed natura insitum quibusvis instrumentis, stanneis, aut vitreis destillatum, experientia teste, obtinet, cuius rei rationem, cum ante destillationem præter luteos flores; & virescentem herbam, nihil in dicto simplici appareat, sciolis, & physicis argutis, qui multa, de multis speciosè magis, quam scientificè proferunt, enodandam relinquo. Conuenit oleum Liliorum conualium, ad mixturam balsami apoplectici ac vitalium partium corroborationem.

Cap. V.

De Oleo Iuniperi.

VVlgo, ac passim notum est, oleum Iuniperi, quod, pestilitate grassante, præseruatiui loco, aliquot guttularum dosi, vino mixtum, jejunè hauritur, potenter flatus conclusos dissipat, calculum & mucum ex renibus abigit; raro quidem, sine adulteratione aut mixtura olei terebinthinæ, sæpe viscidum, ac rancidum offertur, quocirca consultum, vt aliquibus medicamentis parandis, solers Medicus ipse operam det, ac modio baccarum Iuniperi contusarum, affusa aqua, vesicam repleat, & destillando quam diù oleum prodit, opus vrgeat, ac tandem ab aqua separet, vt in aliis quoque traditum, qui modus quoque, cum baccis Heredæ, Lauri, Myrtorum servandus.

Cap. VI.

De modo destillandi olea, ex corticibus, Limonum, citri & aurantiorum.

RArò fortasse hæc olea, apud seplasiarios, quæ non ex putrefactis corticibus destillata, vel vetustate exoleta, aut diuturna harum maceratione, majoris copiæ acquirendæ studio non labefactata sint reperiuntur; cum tamen multum intersit, quo integra, & viribus perfecta habeantur, qualia ex sequenti præscripto parantur. Corticibus exterioribus, ex centum limonibus maturis & integris, in vesica s. q. aquæ fontanæ affunditur, ac reliquo secundum priora exempla, apparatu adhibito, spatio quinq; horarum, oleum subtile & instar crystalli pellucidum, vsque ad drachmas decem, vel amplius elicitur; quod in separatione ab aqua, tantam odoris fragrantiam fundit, ac si locus circumcirca Limonibus refertus existeret, & ne vis, ac odor, deinceps magis dissipetur, subere, ac duplici membrana, angusti orificij vitro obturato, & quoties aperitur ad claudendum noua pellicula adhibita, loco frigido, seruandũ est: Qui labor si cui forte tædiosus est, hoc oleum, pulvere sacchari, vt pollinis, consistentiam retineat, incorporari potest, qua forma, sæpius per quinque annos, viribus integrum seruatur: Eandem regulam in malis citriis & aurantiorum sequi conuenit.

Reliqua pars corticum, crassa, & alba, ad condimentum, succus etiam, & semen suos in medicina vsus habent. Calfaciendi, siccandi, incidendi, ac penetrandi facultate, aliqua amaritudine comitatum pollet, aduersus cordis palpitationem, anxietates cardiacas, à flatibus, & tetris vaporibus, ad ventriculi refrigerationẽ, tormina, venena ac pestifera contagia, exigua quantitate exhibitum, magno corticum cumulo præstat. Iulapiis sitim augentibus, potiunculis, & catharticis corrigẽdis, balsamis componendis, quorum odorem perficit, frequenter miscetur: Non tamẽ sine omni læsione, à quibusvis, maximè bilioso, aut sãguineo habitu præditis aut capitis dolore, à causa calida, affligi solitis, potissimum vino mixtum, vsurpari potest, licet cerebrum sensibile, vapore, & odore, cæteris aliquantum mitius, anathymiasi sua, ferire soleat. Huius dosis ad quinque vel sex guttulas ascendit, Elæosaccharum vero, quantum

cuſpide cultri capi poteſt. Cum vero poma citria, limonibus ob alexitericam vim, & corroborantem communi Medicorum ſuffragio, præferenda ſint, eorumque copia, nobis rarò detur, conſulo vt nautis in Hiſpaniam profecturis, quo loco vili admodum pretio veneunt, negotium detur, vt flauedinem, ex aliquot centenis pomis citriis, conciſam, in dolium mundum, ex ligno quercino recondant, idque affuſo quantum capere poteſt ſpiritu vini Hiſpanici, ad ſummum repletum, & exactè clauſum, in fundo Nauigij, loco frigidiore collocatum aduehāt; quo pacto condita, nullam ſex menſium ſpatio, noxam patiuntur; cuius rei, ipſuſmet experientiam feci, in corticibus Limonum, poſt quatuor menſes, ex Hollandia delatis; Oleum porrò ex illis, vt ſequitur, paratur. Hi cortices cum ſpiritu vini, & parte aquæ fontanæ, per veſicam deſtillati, albeſcentem, & ſpiſſum liquorem fundunt, qui mutato, ſubinde recipiente, à ſpiritu ſeparatur, qui denuò ex Balneo Mariæ rectificatus, aptiſſimus, ad mixturas aquarum cordialium, & bezoarticarum exiſtit. Hac ipſa commoditate, Flores Aurantiorum, vino Hiſpanico conditi, ad nos deferri, atque ex iis, ſecundum inſtructionem datam de Liliis conuallibus aquæ præſtantes, deſtillari poſſunt.

Cap. VII.

De oleo Ligni Cupreſſi.

TAmetſi, huic ligno, non vbiuis terrarum naſci detur, ex his nihilominus ciſtæ, aliæque complures res confectæ, propter nitorem, robur, & fragrantiam, varias in regiones commutantur, pauciora equidem ex lignis, quamuis pinguibus, ſolidis, & grauibus, vt ſunt guajacum ac lignum Aloes, quæ, præter hoc vnicum, per veſicam, verum oleum, Vulcano imperante exhibent. ℞. Raſuræ ligni Cupreſſi ℔ viij vel x. & affuſa q. ſ. aquæ fontanæ, per veſicam deſtillatio inſtituatur; Qua via oleum prodit, miræ, & in reliquis vegetabilibus, non vſitatæ proprietatis, præterquam enim pars eius fundo adhæreſcat, vel aquæ ſupernatet, etiam in vaſis ſummitate, inſtar ſalis volatilis, ſuccini, aut cornu cerui concreſcit, ac per totum excipulum, quaſi filamenta, mirè candentia, tenuia, oblonga, pruinam arbores per hyemem cooperire ſolitam, referentia, naturæ inſuper adeo volatilis eſt, vt ſi, quod in collectione neceſſariò fieri debet, parum ad calorem fundatur, magnam partem ferè euaneſcat, & ſpirituoſa leuitate ſua, ipſum ſpiritum vini ſuperet; in frigido etiam loco ſeruatum, in vaſe, ex parte vacuo, quoad datur, ſurſum nititur, & quamvis arctè concluſum, per omnes poros fragrantiam ſuam tranſmittit; & quod magis admiratione dignum eſt, plurimorum annorum decurſu, adeo ſubtilis hæc oleoſa ſubſtantia, in ſubjecto ſuo, ligno ipſo nimirum, ſalva permanet, quod prima deſtillatione comperi; ex fragmentis enim ciſtæ cuiuſdam ante centum factæ, in gratioſi Domini mei Arce Guſtrouienſi, ſatis magnam olei quantitatem impetraui, ac deinceps hunc laborem, cum recenti ligno pari ſemper effectu repetiui: Quocirca nobiliſſima chymia quę arcana naturæ nobis pandit, quæ communia phyſicorum theoremata, nunquam eruerent, nunquam ſatis laudari poteſt. Vt ad deſtillationem huius olei reuertar, illa continuanda, donec oleum omne tranſcenderit, quod aliquot horarum ſpatio perficitur, recipiens porrò, in aquam calidam mittendum, quo oleum ad latera concretum, diſſolvatur & ab aqua decenter ſeparatum reliquo jungatur: Hoc quandoque, ad fundum, in granula, ſali non abſimilia, coagulatur, vt in balſamo Peruviano notaui, quæ tamen pura puta

ſubſtantia,

ſubſtantia, oleoſa, ad priorem formam, ſuper igne redire ſolet; talem certe proprietatem, in hoc oleo, qualem in nulla alia re per veſicam deſtillata deprehendi. Vires autem eius, experientia has cognoui, vnguentum ex eo, cum ſapone hiſpanico, & ſpiritu vini, contra defluxiones frigidas, in articulos decumbentes, vtiliſſimum paratur. Cæterum communis Medicorum fert ſententia, lignum moderata ſua adſtrictione, ſine qualitatum primarum exceſſu, membra relaxa corroborare; aliis autem eius olei, ac aquæ, quæ valdè odorata eſt, ſpecialem vſum explicandum relinquo.

Cap. VIII.

De oleo Ligni Rhodij.

EXoticum hoc lignum Rhodium dictum non quod Roſarum ferax ſit, ſed propter odoris cum Roſis cognationem id nominis ſortitum eſt, ſoliditate Buxū, & exteriore parte inſipida, Guajacum propemodum æmulantur, intus pingue, & amarum, quod autem his notis deſtituitur, tanquam ſpurium rejiciendum.

℞. Huius ligni q. ſ. in fruſta diſſecti, à quo album inodorum, velut inutile ſeparatum eſt, & huius aquâ fontana affuſa ſine præmiſſa maceratione, & tribus vel quatuor manipulis ſalis adjectis, per veſicam deſtillatio abſolvitur, & poſtquam vna aut altera menſura aquæ prodiit, illa mutato recipiente & oleo ſeparato, materiæ deſtillandæ reaffunditur, ſic procedendo opus vrgendum, donec nihil olei amplius extillet, ad quod cum ratione tenacis, & ſolidi ſubjecti, cui inhæret, tum propriæ grauitatis ipſius olei, ſpirituoſa ſubtilitate carentis, ſpatium quatuor, ac plurium dierum requiritur. Hoc oleum in genere, clarum, pellucidum, & ſubflavum eſt; primum, ac ſecundum, poſterius collecto, ſemper nobilius, quod vetuſtate, facilè glutinoſum euadens viribus deficit, præſertim ſi negligenter tractetur, odor eius tamen, additione olei Caryophyllorum, vel Cinamomi, aliquantum reſtaurari poteſt, hoc ipſo, quamvis amari & acris ſaporis ſit, nihilominus à quibuſdam, ad capitis dolores, à cauſa calida prognatos vtuntur, frigidam ſc. & ſiccam intemperiem, ei adſcribentes, potiſſimus eius vſus in balſamis conficiendis, ſuauiſſimam enim, & planè iucundam fragrantiam aliis odoratis Ambræ ſc. griſeæ, Moſcho, Zibeto, balſamo Peruuiano, oleo Caryophyllorum, aut cinamomi mixtum, adſpirare ſolet, & ad omnis generis perfumigia vtiliſſimum eſt.

Cap. IX.

De Oleo Saſſafras.

LIgnum Saſſafras, ob nobilem vſum, Medicis valde commendatum, ab Indis ad nos defertur, minus denſum, ſed leue ac poroſum, quandoque vix craſſitiem digiti, quandoque humani femoris craſſitiem adæquans, cortice Alnum imitatur, diuerſitas coloris, quandoque albeſcentis, iam ex fuſca griſei, vel Cinamomum æmulantis, parvi momenti eſt, modo grato ſapore, & odore, fæniculum quodammodo repræſentante conſtet, quo cortex, lignum ſuperat: Quod calidum, ſiccum, facultate incidendi, diſſipandi, aperiendi, abſtergendi, & frigidam, ac ſeroſam colluuiem conſumendi potens eſt: Quamobrem frigidæ intemperiei, obſtructioni Iecoris, Meſenterij, Lienis, renum, veſicæ, vteri nec non capitis, pectoris, & ſtomachi, à cauſa flatulenta & frigida, aut à defluxione vitiis, vt chiragræ podagræ, luei gallicæ & ſcabiei à ſalſa pituita exortæ, egregiè opitulatur, adeo vt in huiuſcemodi affectibus, propemodum panaceæ locum teneat, dummodo non temerè, & empiricè, applicetur,

ſed obſeruatis obſeruandiſque ſecundum dogmaticos, ætatis, habitus corporis, temporis, conſtitutionis cæli, dietæ, catharticorum, & venæ ſectionis præparationis, ac iuſtæ doſis diſcrimine notantur. Hoc olim majoris raritate magnitudinem pretij augente, æſtimationis erat, quam nunc, in tanta eius copia, quemadmodum ceteræ res, & ipſæ ſcientiæ, nupera inuentione gratæ, communes vetuſtate factæ, errore ingeniorum, qui nouitate trahuntur, citò vileſcunt, & vt nouiter, dummodo benè inuentis, laus ſua concedatur, rei tamen medicæ, quandoque plus damni quam commodi hæc curioſitas adfert.

Præſtat igitur pro ſimilium rerum, abundantia, qua etiam pauperes adjuuare detur, Creatori gratias rependere, quàm imprudenter contemnere. Deſtillatio, huius in tenuia fruſta diſſecti, ſine alia additione, per veſicam cum æqua fontanæ quantitate, ad normam aliorum abſolvitur, ex qua, oleum pellucidum, ex flauo ad fuſcum vergens, tardè quidem, ſed tamen ſpatio vnius diei prodit, quod aliquantum ponderoſius, ſub aqua, fundo vaſis adhærens, vt alibi docebitur, ſeparandum, omnibus affectibus, quibus lignum ipſum competit, ſubueniens, ſed propter acrimoniam vehiculo temperandum, Doſis 3. 4. vel 6. guttæ, vino, cereuiſiæ, aut carnis juſculo mixtæ hauriuntur.

Cap. X.

De oleo Cinamomi.

NObiliſſimi huius aromatis libra integra niſi valdè acutum, & viribus integrum ſit, vix drachmam vnam olei præbet; Quantumvis naſuti, & glorioſuli quidam Chymici, multo plus elicere, ſe poſſe jactent, qui donec id, facto ipſo præſtent, apud me fidem non merentur, hinc eius pretij magnitudo, quamuis rarò, ſine adulterationis fraudè, ad quam quidam tedarum ſegmenta adhibent, reperiatur.

℞. Cinamomi optimi, in partes minutas confracti ℔ iiij. aſpergantur vino albo generoſo, & paulo poſt, 6 aquæ menſuris affuſis deſtillentur, prodibit aqua Cinamomi, alba, turbida oleo ſpicei coloris mixta, quod partim in fundo, partim in corona liquoris, diſperſum conſpicitur, recipiens aliquantum manu agitetur, vt oleum ſupernatans, ad fundum deſcendat & probè obturatū, per aliquot dies, loco frigido reponatur, vt eo temporis interuallo, oleū amplius ſeparetur, hinc aqua, ad duorum cochleariorum circiter cum oleo remanentiam, in aliud vitrum effluere permittitur, quod promptè ſuccedit, ſi recipiens, verſus orificium, cum epiſtomio pro lubito remouendo, anguſtius ſit: Hinc oleo in vitreo vaſe amplo, aquam Sale imprægnatam, & per chartam bibulam, filtratam, ad omnimodam repletionem ſuperfunde, quo facto, mox oleum aſcendit, quod deniq; infundibulo vitreo, facilè ſeparatur, ſi quid parietibus vaſorum oleoſum adhæreat, illud tantillo Sacchari candi abſorptum, in alium vſum ſeruatur: Tota aquæ quantitas quæ reſtat, trium circiter menſurarū in aliam parvam, & mundam veſicam transferatur, deſtillationem continuando, donec menſura aquæ extracta ſit, reliquas, vtpotè imbecilliores, pro vehiculo medicamentorū, ſeruare licet. Hoc etiam modo, oleum Caryophyllorū, quod fundo vaſis, quoq; incumbit ſeparatur, cuius tantum olei ex vnica libra Caryophyllorum, quantum ex duodecim libris Cinamomi producitur. Oleum Cinamomi ſecundum proprietatem ſui ſimplicis, ex quo extractum eſt, ad omnem noxam frigidam cordis, ventriculi, vteri, & partium genitalium, contra humorum putredinem, malignitatem, & anhelitum grauem commendatur, cerebri, & vitalium,

ac cæterarum partium vires recreat, ciborum coctionem promouet, vnicæ guttulæ contactus, oculos adeo vehementi dolore percellit, & tanquam vrtica prurigine afficit; Quod mirum non eſt, cum cinamomum, & vulgo notum, ſummoperè calidum ſit, huiuſque integræ libræ vis, in drachma vnica olei comprehendatur; Quamobrem cautè 3. vel 5. guttulæ, vino, vel alio liquore exceptæ, ac Saccharo temperatæ offerri debent, Compoſitio balſami, cum nulli pharmacopolæ ignota ſit, nullum verbum poſtulat.

Cap. XI.

De oleo Nucis moſchatæ.

NVces Myriſticæ, nulla re, niſi aquā communi addita, vt de corticibus Citri memini, deſtillantur. Libra vna optimarum nucum, 6. drachmas ſuppeditat, quod inſtar Olei Terebinthinæ, albo colore, innatare ſolet: Reſtibile in veſica, & craſſum illud, quod alias torculari exprimitur, poſtquam ora refrigerata ſunt, cochleari colligere inque patella, ſiquid de nucum fruſtulis aliquid permixtum ſit igne eliquatum, per pannum tranſcolare licet; quod ſine difficultate ex veſica excipi poteſt: totâ materia calefacta, in ahenum effuſa, eaque refrigerata, oleum ſeparetur, qua vnica opera, duplex oleum acquiritur, prioris vſus, ad cardiacas, & flatulentas paſſiones colicam, & tormina matricis, renum, & ſphyncteris veſicæ exulcerationem, leniter abſtergendo, & vrinam mouendo, nec nō cephalicis mixti, ad cerebri corroborationem, varia experientia confirmatus eſt: Vltimum vero, contra tormina, & flatus, à frigida cauſa, ac ſtomachi faſtidia, inſuper roborandi, & aſtringendi virtute, contra fluxus alui adhibetur. Chymici vulgò, hoc, ad conciliandam balſamis conſiſtentiam, vtuntur. Doſis eius, vt pote, in calore temperati, à 4. 5. ad x. vſque gūttas, quæ vino, aliiſque liquoribus, ſeu conſeruis, pulveribus, ac cæteris mixturis, prout ratio, & affectus poſtulat, miſceri poſſunt. Cubebæ, grana paradiſi, cardamomum, macis, ac piperis genera, ac huius claſſis aromatica, quæ oleum ſubtilius continent, ad ſupra dicti proceſſus legem, deſtillari poſſunt.

Cap. XII.

De oleo Radicis Carlinæ.

RAdis hæc plantæ cuiuſdam, quę carduo eſculento ſimilis aut animali illi, quæ millies colore variat, vnde etiam nomen trahit, omnibus ferè Germaniæ, ac maximè Alpium apicibus domeſtica, Carlina vero, quaſi Carolina, ab Imperatore Carolo magno vocatur; cui poſt ardentes ad Devm preces factas, quo ſtragem, quam exercitus eius, à lue peſtilenti acciperet, benignè auerteret, Angelum in viſione apparentem, digito in hanc herbam directo, pro antidoto, monſtraſſe, nec euentum defuiſſe, ſed hoc remedio, maximam partem, lethum euaſiſſe proditum eſt, Theophraſto autem Paracelſo, carduus Angelicus dictus eſt, an huius hiſtoriæ inſtinctu, me latet, hic admirandas ei virtutes, præcipuè ſtato tempore collectæ, ac vim alios ſpoliandi robore, ad ſe magneticè attracto attribuit, idque exemplo cuiuſdam ruſtici Alſatæ confirmat, qui cum certo pignore depoſito, cum ſociis certaſſet, ſe per milliare integrum, dolium certæ magnitudinis, vino plenum (quod illi impoſſibile eſſe credebant) humeris, nulla interpoſita quiete geſtaturum, clam iis, de hac radice ſumpſit & dicta mole onuſtus, ex pacto, reliquis omnino liberis pone ſequentibus defeſſis, ad præfixum terminum, alacer & lætus peruenit: Simile quid ſæpè, & à pluribus accepi, equum, qui in

comitatu aliorum, huius radicis particulam, in lupato gestet, reliquis planè defatigatis, firmum validumque progredi: De his tamen cuique, liberum iudicium relinquo: Nec hoc quod fide dignorum relatio me docuit, silentio pręterire lubet, venatoribus in summis Alpium jugis huius plantæ partem carnosam, floribus in ambitu substratam, deuorantibus, cerebrum adeo corroborari, vt porrò, sine vertigine, & periculi metu, per prærupta horrida rupium, altissimorumque montium cacumina, damas audacissimè persequantur: Quin etiam notaui, vbi multa simul simplicia in mixtura Theriacalium compositionum confundantur, hanc vnam ferè præ ceteris, manifesto odore, & sapore se prodere. Hæc inter simplicia alexiterica, insignem prærogatiuam obtinet, in febribus malignis totum corpus penetrando, & in massam sanguinis agendo, facilimè sudorem elicere solet; oleum vero quod ex ea sequenti modo paratur haud inferioris virtutis est. Radicum xv. vel xx. libris, aquæ communis s. q. affundatur, ac per vesicam destillatio instituatur, eaque per plures dies, vt cum ligno Rhodio fit, cum tardè ascendat, continuanda est, primum oleum jucundum, & transparens, subsequens successiuè, colore magis, magisq; saturatum prodit. Dosis eius à 4. ad 6. guttas: Solet quoque antidotis, electuariis, & balsamis misceri, quod in omnibus ferè, sed majori vehementia, simplicis sui virtutem æmulatur.

Cap. XIII.

De oleo Terebinthinæ.

VAria ex Terebinthina olea, vt præcedente sectione videre licet, producuntur, hæc si quis separatim, & maximè subtiliorem sine empyreumate substantiam obtinere conatur, nullo tutiore, quam per vesicam modo eam impetrabit. Ex Terebinthinæ ℔iij circiter cum aquæ simplicis iusta quantitate, per vesicam leni igne adhibito, primo pellucidum, & subtile oleum prodit, quod separatum, succedenti ex continuata destillatione, priori adhuc simili jungatur: Vocatur hoc oleum ob subtilitatem, & transparentiam, spiritus Terebinthinæ. Vrgeatur opus tam diu, donec nihil amplius, quod extillet supersit, ac flauescens quod vltimò egreditur, peculiari vase exceptum, seorsim seruetur: Residuum in vesica, vnà cum aqua, in ahenum vacuum effundatur, quod refrigeratum, licet candidum, friabilitate tamen & duritie Colophonium repræsentat, in emplastrorum, seu vnguentorum mixturam aptum, ex quo demum, vt in priore sectione monstraui, tertium oleum, per retortam elici potest. Hic processus, etiam molli ac nigræ pici nauali, resinæ abietis, Resinis elemi, animes Taccamahacæ, omnibusque pingui, subtili, & aërea substantia præditis, probè quadrat. Spiritus Terebinthinæ præcipuè, qui ex odorata Cypria illa prolectus est, vi diuretica renum, & vesicæ affectus mitigandi, in mixturis, & linctibus pulmonum vlcera, & affectus thoracis corrigendi virtute pollet, in officina chymica, sulphuris in formam vernicis transmutandi artificio, ac in chirurgia balsamorum vulnerariorum confectioni servit. Miror stupiditatem pseudochymicorum quorundam qui ex auro fulminante, imperitè ab iis calce auri vocato, tincturam hoc spiritu elicere conantur: Namque hi boni asini, dictum spiritum huic auro affusum, & calore digestum (quod non aliunde, quam à corrosiuis spiritibus, auro adhuc adhærentibus fieri solet) colorari videntes, iam se arcanum maximum, ex tripode Apollinis excepisse, ridiculè sibi imaginantur, quæ verò analogia huic oleo, cum corpore metallico sit, qua mediante sc. id radicaliter solvi

possit, ac quo loco hæc, & similia habenda sint, doctorum, & in arte chymica versatorum virorum, judicio relinquo.

Cap. XIV.

De oleo gummi Ammoniaci, per vesicam destillato.

Oleum clarum ac subtile, vt hoc gummi suppeditet, sic opus inchoandum eius vni, aut duabus libris, aquæ fontanæ vna circiter mensura affundatur, ac per vesicam parvam destilletur: Residuum in vesica, dum aqua adhuc fervet, panno firmo, super patinam stanneam exprimatur, vt tantum defæcatum transeat, & super igne, aquosa pars exhalet, suo vsui restituendum: Ad hanc imitationem, reliqua ferulacea, modò sint recentia, succulenta, vt galbanum, sagapenum, opopanax destillanda veniunt. Hæc olea summa penetrandi vi, ipsis gummatibus prævalent; præsertim in paralysi, epilepsia, veterno, suffocatione vteri: Quæ tamen cum judicio, pro circumstantiarum ratione, vt multa alia, ad vsum applicanda. Scitu quoque necessarium est, quandoque partem Resinę, vel gummi vesicæ adhærescere, quæ vt etiam serpentinæ, ac rostra calfacta, & oleo illita, oleo præterlabente vnguinosa, facilè elui, & acerrimo lixiuio mundari possunt, vt instrumenta penitùs, odore præcedentis materiæ libera, in alium vsum, subsequente sola puræ fontanæ destillatione renouentur: sic quoque Mastix, Olibanum, Sandaraca, aliæque huius generis lachrymæ resinosæ, quantumcunque olei, per vesicam destillatæ fundunt, exiguo sumptus impendio, parva materiæ quantitate, per minutam vesicam, cuiuis experiri concessum.

HYDRELÆOLOGIÆ

SECTIO IV.

Cap. I.

De nomine Aquæ vitæ.

Siquidem spiritus vini, ab aquositate, accuratissimè defæcatus, flammam ab igne, promptè concipit ad consumptionem vsque, licet aquæ forma, non pingue facere habili constet, nihilominus sulphureis substantiis adjudicandum, earumque ordini inserendum arbitror. Hunc ad imitationem germanici nominis, quidam vinum adustum vocant, à destillatione fortè qua producitur, aut conflagrandi promptitudine, alij aquam vitæ, & quidem non immeritò appellant, tum quod nec vllus, aqueæ consistentiæ liquor, æque ac spiritus vini, summè rectificatus, modo accuratè, ne exhalare queat, conclusus sit, stante saporis, & odoris integritate, eam ætatem attingere possit, tum quod substantiæ balsamicæ vegetabilium, eorumque planè, ad nostræ vitæ conseruationem pertinentium, vtpote panis, vini, cereuisiæ, mulsæ, &c. spiritualis, & restaurare aptæ, sine quo prorsus languida sunt, ac inefficacia, potissima pars existat. Cur vero spiritus vini, quinta essentia vocetur, porrò capite de fermentatione explicabitur. Atque, cum non de spiritu vini solum, sed in genere, de omnibus sulphureis, balsamicis, & incendio pronis substantiis mihi agere propositum sit, etiam deinceps quibuscunque, siue ex frumento, pomis, rosis, melle, aliisque confectæ sint, communi, & spagirico foro maximè accommodato, aquæ vitæ ardentis nomine appellabo, ad differentiam quorundam, sic dictorum spirituum, vtpote Vitrioli,

Sulphuris, Aluminis, Salis, Nitri, qui vehementer acidi, potius igni aduersantur, aliique flammæ concipiendæ inhabiles, v. g. Spiritus Tartari & Guajaci, nihilominus propter subtilem, ac tenuissimam substantiam, vimque penetrandi, à chymicis, hoc titulo, donantur.

Cap. II.

De vsu Spiritus Vini.

SPiritus vini ęstimandus est, ex summa, per rectificationem, acquisita, & crystalli instar, pellucida Subtilitate, ac phlegmatis paucitate, ex vino generosissimo prolectus, quo charta, aut linteum imbutum, incendio ocyus consumatur: Hic corrumpi nescius, calidus, siccus, penitissimè substantias corporeas penetrandi, easque à cruda, & indigesta colluvie, & putredine vindicandi, auditum, memoriam, judicium, sensus, stomachum, uterũ, partes genitales, & in genere vires omnes præcipuè ex quartanæ, aliarumque febrium prolixitate consumptas, spiritus vitales, & hæmatosin confortandi, meatus internos aperiendi, melancholiam profligandi, ventositates dissipandi, venenorum frigidorum vim infringendi, vrinæ remoram, animi deliquia, & vertiginem ex frigida crassa materie, & exhalationes, ex vermium putrilagine tollendi mirifica vi pollet: Quin etiam Acherontis Charybdi, mox imponendi, huius vsu respirasse visi sunt, illi præcipuè, quorum cerebrum, aut exiguum vitale robur superstes memoriâ sopita, & syncope inducta, propemodum suffocata essent, vt necessitati porrò suæ, ad paucum licet tempus, providere potuerint: ad defluxiones consumendas, nuchæ, & coronæ capitis affricatur; veterno, tumoribus frigidis, aurium tinnitui, bombice appositus, ac in cataplasmata, gangrænæ removendæ congrua, sine igne tamen, ne vis eius pereat, aptissimus existit, cùm haud vllum aliud, in regno vegetabilium, calori natiuo fouendo, quod corruptum, & maturum est separando, contusa membra fouendo, coagulationem sanguinis, ipsis ob ortam inhibendo, huic æquiparari queat, quidam insessum in stupha, juncto foramine, per quod caput exseri possit, ac spiritu vini supposito, & incenso, sudòrem provocant, ad membra resoluta, tremebunda, frigida corrigenda. Plurium equidem remediorum vices tenere aptus est de quo tamen plura verba facere, superfluum judico: Atque vt hoc encomium, conuenienti eius vsui debitum, quibusdam arridere potest, ita sanè eius abusu intricatis, ac eo inebriari solitis, terrorem incutere par est, considerando quantum damnum adferre possit, quandoquidem memoriam, judicium, visum auditumque labefactat, ophthalmiam, jonthos, varos in facie, acres ad dentes defluxiones, apoplexiam, epilepsiam, veternum, spasmum, tremores membrorum, inflammationem hepatis, defectum hæmatoseos, ventriculi exsolutionem, fœtorem anhelitus, hydropem, & vt paucis complectar, natiuum calorem suffocando sanguinem adurando, Naturale, & blandum humidum, carnemque vegetam consumendo, anxietates, & melancholiam suscitat, cujus manifestam noxam, spiritus vini, & ipsius meri, aliorumque liquorum, qui hujuscemodi spiritu turgent, potatores, quotidiè ferè experiuntur, iis itaque, qui apoplexiæ, epilepsiæ, dolori capitis, vertigini, sibilo aurium, defluxionibus maximè podagricis, à calida, sicca, & acri humorum constitutione, hæmorrhagiæ, erysipelati, inflammationi internorum viscerum, atrophiæ, diabetæ, urinæ difficultatibus, naturali inclinatione aut actu ipso obnoxij sunt, penitus interdicendum: Quapropter sedulò de talibus ratio, & experientia consulenda, nec sine discrimine, copia

eius per se sumenda; quamvis frigidi temperamenti hominibus, & loca septentrionalia, inhabitantibus, & assuefactis, paulo largiore dosi concedendus sit: Quidam in more habent, huius partem aliquam saccharo temperatam, cum æquis rosarum, fragorum, acetosæ, borraginis, fructus Rubi Idæi probè destillatis, miscere, ac potissimum sequenti modo; ℞. Sacchari albi, & Aquæ Rosarum ana ℥iiij. misce absque igne; ne fragrantia minuatur, ac demum adde spiritus vini optimi ℥ viij; de qua mixtura, quandoque addita ambra, moscho, aliisque aromatibus, cochlearis mensura offertur, per se vel quopiam vehiculo congruo. Vtimur quoque spiritu vini, ad aliorum virtutes acuendas, superfluam humiditatem arcendam, essentias resinosas, balsamicas, & aromaticas extrahendas. Ridicula sanè, quorundam pseudochymicorum opinio est, qui huius potestate tincturas, & essentias, è lapideis corporibus, v. g. marchasita, imo ipsis metallis extrahi posse venditant, vt processus reperiatur, ad tincturam, vel essentiam solis, lunæ, martis, mercurij antimonij, rubinorum, corallorum, quin spiritus vini, ad hoc opus nuncupetur, & quidem sine fundamento, nec enim huius est potentiæ, corpora tam solida penetrandi, aut solvendi, acsi quem, ex calcinatis, vel alio modo resolutis, huiuscemodi corporibus, colorem mutuatur, id per accidens, & mixtura spirituum corrosivorum accidere solet: Et posito, non concesso, is hanc dissoluendi vim obtineret, (quorum nihil tale foliis auri, & argenti, antimonio, mercurio, corallis, margaritis, lapidibus pretiosis superfusus præstat) minime tamen ista in tincturas, sed potius substantiæ partem, in atomos, quo ferè modo, magisteria perficiuntur, redigeret: Quam fallaciam, in aphorismis meis chymiatricis, & Chrysologia aliisque operibus meis, veritatis studio detexi.

Cap. III.

De differentijs Aquarum vitæ, ex varijs rebus extractarum.

QVandoquidem non ex solo vino, & eius fœce, sed etiam ex frumento, fructibus, melle, saccharo, aqua ardens produci potest, huic quæstioni occasio datur, vtrum omnes eiusdem sint qualitatis, & virtutis. Pro huius solutione primò statuendum, rebus propemodum omnibus, duplices connasci qualitates, manifestas nempè, seu primas dictas, secundasvè & occultas, quę proprietatis nomine, ferè nobis veniunt, quarum tamen cognitio manca, nec tam definitione, quā effectu ipso nobis euidens fit: Non n. simpliciter, caloris, aut frigoris, humiditatis, aut siccitatis, amaritudinis, aciditatis, acrimoniæ, grauitatis, leuitatis, densitatis, raritatis, aliusque sensibilis qualitatis energià æstimandæ sunt, sed vi quadam occulta, & inexplicabili à natura, toti composito implantata, quam Medici, nomine qualitatis à tota substantia seu forma specifica designant: In manifestis quidem qualitatibus, aquæ ardentes propemodum conueniunt, excepto sapore, & odore, in diuersis diuerso; Alius n. eius, qui ex vappa, vel fæce vini, alius eius qui ex vino generoso, ex malvatico, muscatello, odorisve aromatici, aut ex frumento, melle, cerasis &c. qui omnes aliquatenus differunt, de quibus Physicorum turbæ, ratiocinandi materiam relinquimus. At lōge secus cum occultis se res habet, eo quod, non de totius mixti, eiusq; omnibus partibus proueniant, imò, nec actu ipso hi spiritus, vt aqua, oleum, tartarum, & Sal in subjecto suo, pręexistāt, sed externa quapiam re, fermentatione videlicet interueniente, producantur; hinc eorum virtus, ac facultas specifica, vt sensum, sic judicij nostri scrutinium eludit

nec quid illi, extra communes,& sensibiles qualitates, præstare possint, nisi experientiâ cognoscere datur.

Cap. IV.

Vtrum aqua ardens, ex vino Rhenano, iis ex aliorum vinorum genere productis præferenda sit.

INualuit apud Teutones opinio, non tantum inter cætera vina, Rhenanum primas mereri, nec æquè salubre aliud, sub sole reperiri, sed etiam spiritum, ex his prolectum, aliis præferendum esse. Noui quoque Præsidem quendam, certæ cuiusdam prouinciæ, qui communi eiusdem consiliariorum concessu, aquàm vitæ, è vino gallico, tanquam sanitati minus commodam, publico edicto prohibuit: Quæres tamen, non tam in emolumentum, publicum redundare, quam occasionem fraudi, Franciam sc. pro Rhenana diuendendi præbere potis fuit: Antequam vero de hoc plura verba faciam, prius de optimi vini notis, pauculas theses proponere lubet. 1. Qualem vini optimi naturam esse conueniat? 2. Quæ sint qualitates eius, in genere? 3. Vnde vino vis æque refrigerandi, ac calefaciendi insit? 4. De Vinorum diuersis proprietatibus. 5. In quo præstantia vini Rhenani, cuius causa aliis prefertur consistat? Quatuor potissimum sunt requisita, ex quibus vini qualitas, & bonitas æstimanda. Primo loco est, ipsius vitis certa species, quæ vvas melioris notæ producat, in his n. vt in aliorum fructuum genere, magna, quoad saporem, odorem, temperamenta, & vires, differentia deprehenditur. Secundò, ipsius soli, in quo vites satæ sunt, proprietas, quæ extranea mixtura mineralium, vel lapide calcario aut vligine nisi careat, etiam optimæ cuiusvis speciei vitis, non nisi vitiosum, & congenerem terræ, ex qua alimentum trahit, fructum, vinumque ex ipso expressum, calculis, arthritidi, & contracturæ generandæ idoneum producere potest. Tertiò, cœli & astrorum cuique regioni peculiaris influentia, cuius respectu, radiorum solis, aëris, roris, imbrium copia, & benignitas varia est, etenim quæ in collibus, terra leui, & pura natæ, versus Solem orientem spectant, iis, quæ in vallibus, seu vmbrosis, vliginosis, & paludosis locis producuntur, longè præstant. Quartò, cultura conueniens, qua neglecta degenerare, & marcescere, vel foliorum onere obumbratas, maturitatem non attingere necessum est. In genere, vinum optimis notis, & qualitatibus insignitum, pro ratione præ & sub-dominij, ex elementari mixtura resultantis; cùm non tantum calefaciendi, siccandi, & penetrandi, sed etiam humectandi, ac refrigerandi virtute polleat, moderatè haustum, sanguificationem laudabilem reddat, putrefactioni resistat, corroborare, & omnes sensus acuere natum sit, cuius igitur hoc non profanæ modò, sed & sacræ literæ laude extollunt, eique à pane, ad hominis vitam instaurandam, secundum locum tribui, æquum est. Vnde porrò hæ è diametro pugnantes, calefaciendi, & refrigerandi, siccandi, & humectandi, contrariæ sc. qualitates profluāt, nobilissima ars Spagirica, in Anatomia vini, per Vulcanum aperit, qua mediante, duplices liquores, vt alias substantias mittam, spiritum, vnum, aquam insipidam, alterum exhibet, quasi in vnum subjectum, ignis, & aqua coiuissent. Spiritus enim ille velut subtilissima quædam, & sulphurea substantia, veluti verum ignis subjectum, calefaciendi, penetrandi, & siccandi vi pollens, corruptionem in se non admittit: Contra aqua propter crassitiem, pondus, & ignauiam, frigidum ac humidum temperamentum putredini plurimum obnoxia est, vnde liquet cui horum subjectorum quæque

qualitas

qualitas adſcribenda ſit, & quonam pacto, vtraque harum ſubſtantiarum, effectum ſuum ſeparatim edat: Etenim in vini, ad membrum aliquod corporis, applicatione, cum eius duæ præcipuè partes exiſtant, Aqua, & ſpiritus, hic vtpote actuoſus, leuis, & mobilis ac volatilis, cito vires ſuas, calefaciendi, ſiccandi, & penetrandi, exſerit, quo à caloris noſtri actione in vapores, & exhalationes verſo, ac diſſipato, aqua ſibi relicta, ſine impedimento contrariæ poteſtatis, refrigerãdi, humectãdi, repellendi, incraſſandi, energiam prodit; & quicunque horum ex vino effectus reſultet, eum non per accidens, ſed virtute diuerſarum partium, quas vinum natura ſua quatenus vinum eſt, ac dicitur, continere debet, per ſe produci judico: Quæ enim per accidens fiunt, non primò & directè, ad qualitatum in ſubjectis virtutem, & operationem, ſed ad aliud quid, per illas productum, ſequuntur: Exempli loco, ſit tumor calidus à materia bilioſa, cuius materiam, ſpiritus vini admotus, vi attenuandi, reſoluendi, poroſque aperiendi, ac per inſenſilem tranſpirationem euocet, vel conſumat, qua ſublata & tumor ceſſet, ac membrum, natiuo temperamento reſtituatur: è contra pars corporis, poris nimium patentibus, vel calore externo, internum euocante, ſupra modum debilitata, affuſa frigida vt meatus conſtringantur, & effluvium coerceatur; membrum priſtinum robur recuperet, ambo effectus ſunt per accidens conſecuti, ſiquidem nec ille per calefacientia, nec hic per refrigerantia, primò ac per ſe abſolvitur, quorum ſimilia contingentia, in medicina facienda, crebrò admodum occurrunt.

Cæterum, qualitates vini generoſi, (vappam n. & vina acida, agreſtia, tractare non dignor) amplius conſiderandæ veniunt, quæ ſecundum coloris, ſaporis, odoris, conſiſtentiæ, mixtionis, ac ipſius ſubſtantiæ modi differentiam admodum variant: Quæ cum tractatum nimis prolixum redderent, breuiter de vino albo, fulvo, & rubro pauca quædam admonebo. In genere ſciendum, omnis generis vina, præter aquam, & ſpiritum, vti paulo antedictum, etiam Tartarum, & viſcidæ cujuſdam lentæque mellis ad inſtar ſubſtantiæ aliquid continere. Quantum ad Tartarum, confertis vino, haud ingratam acutiem, & quaſi vitriolatam, quæ ſitim ſedando, appetitum excitando, craſſa, & viſcida attenuando, per alvum, vel vreteres ſuperflua expellendo, non leue pretium meretur; hæc vltima denique, quæ lenta, & craſſiuſcula, cum primis ſi dulcis, & temperata ſit, facilè in chylum & ſanguinem verti, eoque nutrimentum, vt cætera vegetabilia, corpori præbere poteſt. At licet aqua, ſpiritus, & Tartarum, in omni vinorum genere, eiuſdem ferè qualitatis, exiſtant, hoc tamen poſterius, Tartarum ſcilicet, in aliquibus flavum, & dulce, in modum ſucci condenſati, ex pomis optimis, ac dulcioribus, in quibuſdam verò ſaturatè rubens, ad ſacchari ſaporem accedens, in aliis cujuſuis coloris ſint, dulcedini, acrimoniam mixtam gerit, in nonnullis potius acerbum, quandoque auſterum, non ſine aſtringendi vi deprehenditur: Quæ varietas coloris, odoris, ſaporis, conſiſtentiæ pro natura vvarum, ex quibus illud exprimitur, ac huius cum illis tribus, eorumque inter ſe proportione, differentiam vino conciliare ſolet. Diuerſum quoque eſt Tartarum in vino, exuuiis ſole maceratis, aliud in vinis, à fermentatione, (quamvis turbidæ, dummodo dulces maneant) prohibitis, vel igne excoctis, alioue modo fucatis. Primo, vina alba, clara, conſiſtentia tenuia, penetrantia, odorifera, ſapore nec acido, nec dulci, ſed ex vtroque temperata, quæ vitro infuſa, leuem ſpumam mox interſpretentibus atomis, euaneſcentem, ac ſubtilem ſplendentem ex

modica flauedine reflectionem mittant, quæque vasis mundis excepta, diutissimè coloris, aliarumque qualitatum probam perennant, hæc, inquam, moderatè hausta sitim sedant, appetentiam ciborum prouocant, modicè nutriunt, sine hepatis alteratione, & capitis grauitate, corpus blandè calefaciunt, humores crassos tenaces corrigunt, meatus apertos conseruant, & vrinam absque impetu, prout natura requirit promouent: Quæ vero, colore albo, & pellucido, aquam referunt, spumamque diu servant, nullo modo, sine artis opera, aut sulphuris incensi aspersione durare queunt, & quamvis alioquin, sapore subacidulo, haud ingrata sint, nec tamen calefaciunt, nec vt supradicta nutriunt, sed Gynecæo, & pueris, vel robustis, & sanguineis hominibus, per æstatem, cæterisque febre, ac calida intemperie affectis, aptissima sunt, ac ratione aquosæ substantiæ, vrinam maiori copia fundunt.

Atque quæ colore auxeo, & consistentia, ad multum ferè accidente, vt melleo lentore, digitos propemodum inficiant, nihilominus clara, natura sua aromaticum odorem spirantia, sapida, dulcia, vitro infusa nulla ferè spuma, saltem durabili, guttisque intercurrentibus supra, ac infra micare conspiciuntur; hæc quoque propriis viribus omni temporum statione, terra marique, reliquis diutius, integra servari possunt, ac calefaciendi, nutriendi, sanguinem generandi, coctionem ciborum adjuuandi, spiritus vitales recreandi, insignem potentiam obtinent, ideoque merore confectis, melancholicis, frigidaque intemperie laborantibus, offerenda sunt, quo incalescere, confortari, & exhilarari queant; ab hominibus tamen, teneræ constitutionis, modica quantitate, sumi postulant, hos enim nimium spirituosa, oblædere possunt: Reliqua ab his colore dilutiori, & consistentia tenuiori, recedentia, odore tamen, ac saporē grata, cæterisque bonitatis notis respondentia, illis quidem fortitudine inferiora, vrinam tamen promptiùs exigunt, quam colore saturata.

Nunc vina rubra quod attinet, sunt quædam rubore pellucido, instar granatorum, vel rubinorum, aut lapidis Amethystæ æmulo, tincta, vvarum saporem suauem imitantia, sapore acuto, recenti, non tamen acido, quæ vitro infusa spumam subsultu quodam, citò amittunt, & multo tempore, in vigore consistere apta, salubria sunt, & præter vim calefaciendi, blanda adstrictione dotata, stomachi, hepatis, intestinorum, ac cæterorum viscerum, constitutionem incorruptam seruant. Quædam vero, sunt rubore magis intenso, & ferè, ad nigredinem inclinante, consistentia spissa, à vini fulvi superiùs descripti, qualitatibus, haud multum distantia, calore vegeto, & spiritu plena, subitò vires recreare queunt, aliquantum tamen plus nutrire, & ob temperatam astringendi vim, omnibus rubellis insitam, non tantum humores tenues incrassare, coquere, sed etiam (cuius causa cum discrimine circumstantiarum, offerenda esse censeo) venas, & viscera, aliquantum obstruere nata sunt. Atque hæ præcipuæ, propemodum sunt, vinorum differentiæ, prætermissis acidis, acerbis, immaturis, aquosis, insipidis, igne coctis, impuritate soli, vel fuco inquinatis, de quibus verba facere, non attinet: Et vt summatim complectar, vina cuiuscunque saporis, coloris, odoris, & consistentiæ, quæ omnibus vel pluribus, vel etiam mixtis, quocunque gradu, cum suprascriptis, affinitatem quandam habent, inter vina bonæ notæ censenda sunt, insitũque spiritum, ac generosam inodolem prodent, modo probata vvarum proprietate, aptitudine, & puritate soli, radiis solaribus, maturitate, cultura congrua fermẽtatione, ac vasis conseruationi aptis, non

destituantur, eorumque, qui moderatè eo vtuntur, viribus augendis, & corporis habitui confirmando apta erunt, eaque seu à Rheni tractu, seu aliunde ortum duxerint, nunquam pro natura, & valore suo, titulo vinorum primariorum priuari, æquum est.

Cæterum eos, qui post habitis omnibus aliis, cuiuscunque regionis, vni Rhenano, primas deferunt, in errore versari existimo, cum antequam Germania, viribus consita fuerit, multorum historica relatione præstantia constet. Nec inficias iverim, secundùm notas supra positas, facultatem nimirum calefaciendi, attenuandi, aperiendi, quæ in genere diureticis competunt, Rhenanum optimorum classi inserendum esse, non tamen in reliquis qualitatibus, omnibus omnium regionum vinis præstantius, ne dicam par est, quamuis Teutones hoc auidius amplectantur, quod duabus de causis, fieri arbitror: Prima, quod hoc ipsis, longa consuetudine, familiare factum sit: Secunda, quod malum, longa consuetudine, apud Germanos, potissimum introductum, vt compotationes in plurimas horas protrahant. Rhenanum, caput non adeo vehementi calore feriendo, hepar incendio adurendo, sed ob tenuitatem, ad vreteres penetrando, vel per poros exhalando, horum corporibus, etiam in larga quantitate sumptum, cæteris longè tollerabilius, & conuenientius existat, quas tamen dotes, cum pluribus aliis communes habet. Generosissima autem Galliæ, ac Italiæ vina, quæ proprietate vuarum non minus, ac climatis clementia, & solaribus radiis excocta, spirituum copia, cum Rhenana superent, adeoque in corpus calore suo, & forti exhalatione in cerebrum agendo, vires & sensus turbando, gutturis irrigationem, & voluptatem, in potando protrahi solitam, citiùs interrumpere possunt: vnde isthæc damna valetudinis, quæ ab huiusmodi (vt etiam ab ipso Rhenano potentiori) copiosius haustis oriuntur, non eorum proprietati, quæ naturæ aduersetur, & natiuo vitio, sed spirituositati ob quam tanta copia, sine læsione bibi nequeunt, imputanda sunt: Quapropter, quidam teneræ, & imbecillioris constitutionis, aut etiam, potatores cautiores, qui in corona bibentium triumphare affectant, missis non tantum Gallicis, ac Italicis, sed etiam ipsis Rhenanis meracioribus, mitiora, & temperata, pro sese eligere student: Quod verò, illorum quædam, in specie, ob loci situm, & terræ vitium nociua sint, quibus etiam Germania, multis in locis scatet, laudem cæteris, melioris notę non eripit. Insuper luce meridiana clarius est, vina Rhenana, ob subtilitatem, homines defluxionibus, & catharris, ac cōvultionibus obnoxios, plusquam Gallica, oblædere posse, quæ etiam præsertim rubella, benè matura, in laxitate oris ventriculi, aliarumque partium, nobilissimo Rhenano, præferenda sunt: Idcirco suum cuique, adhibita distinctione, quod meretur, laudis tribuendum. Sed vt ad propositam quæstionem descendam, vtrum spiritus, è vino Rhenano extractus, ei qui ex Hispanico, Gallicove educitur, Germanorum vsui (vt hactenus opinio vulgi obtinuit) commodior sit? respondeo negando, nulla enim probabilitate contrarium fulciri potest; concedo equidem, vinum ipsum quatuor suis sæpè nominatis partibus, adhuc cōprehensum, ac integrum, ob dictas causas magis, quam vehementia illa exotica, Germanorum naturæ, & consuetudini conuenire, non idem tamen in spiritu, ex illis parato, locum habere, nec vinorum differentias, inter se supra comparatas, huic competere posse admitto: Vt ex quovis vino generoso, aut vini fœce, recenti, & odora, cuiuscunque Regionis, & proprietatis sit, spiritus eductus, modo cujusque ex æquo, per rectificationem, phlegmate ablato, ad summam subtilitatem, & conflagrandi aptitudinem, exalta-

tus ſit, eius, niſi quoad ſaporem aliquantum, nullum diſcrimen reperire decur: Nec adducta ratio alicuius momenti eſt; nimirum cum Rhenanum, ſapore acuto & recenti, ſitim extinguere, nec eam, quam cætera caloris vehementiam, in corpore excitare, ſed celeriter meatus penetrare, & exhalare ſolitum ſit, eaſdem idcirco qualitates, & affectus, etiam ad ſpiritum, ex eo deſtillatum pertinere: Quin contrarium potius, experientia euincit; & non ex Rhenano modo, ſed quouis alio aquoſo, & acidulo, dummodo corruptum, fucatum, adulteratum, nidoris, & fœtoris plenum excipias æque ardentem, & penetrandi vi inſignem, odoriſque fortis, ac ex ipſo Malvatico, vino Græco, Canarienſi, & Alicantico ſeparari poſſe; Nec naturæ in vino diuerſitas, ſpiritu vini diuerſitatem parit, quãuis hoc vel illud vinum, prout ſpirituoſa parte, magis vel minus, abundat, etiam maiorem, vel minorem ſpiritus copiam ſuppeditet: Quare niſi in vno aut altero, ſiue ex Hiſpanico, Italico, Gallico vè deſtillato, latentem, & malignam aliquam proprietatem, quod minimè probabile, demonſtrare liceat, cum in reliquis qualitatibus manifeſtis, niſi ſecundum magis, & minus, quod per rectificationem corrigi poteſt, conueniant, cadit omnis, in hoc effatu digna differentia. Quæ tamen opinio hactenus, materiam, & anſam fraudis dedit, cum vulgò ſpiritus, & aquę vitæ, alias ſatis, ſi probè & ſedulò parentur, laudabiles, non tantum, ex vino Gallico, aut Hiſpanico, ſed etiam cereuiſia confecti, leuiori alioquin pretio comparandæ, ſub titulo aquæ vitæ Rhenanæ, multo maioris, paſſim vendi conſtet; Ego ſanè, quandocunq; ſpiritu vini opus habeo, illum ex generoſiſſimis illis, ac dulcibus vini generibus ex Italia, Prouincia Narbonenſi, Carinthia, Hungaria, potiſſimum Canaria advehi ſolitis, vel è Muſcatello, & Malvatico, horumvè fæcibus recentibus, induſtria elicere ſoleo. Atquē his, de Spiritus Vini electione, propriam ſententiam declaraſſe ſufficiat.

CAP. V.

De vtilitate fermentationis.

EXpoſita vtilitate Spiritus vini, & eius ſubjecti, vini videlicet, antequam ad ipſam encheiriſin, ſeu manualem hãc deſtillandi operam, veniam, pauca quædam de fermentatione, ceu re ad hunc tractatum neceſſaria, prælibare viſum eſt. Fermentatio igitur eſt motus quidam, ſeu alteratio, à calore interno, in humidum agente inducta, quæ diuerſæ, & inter ſe pugnantes, ſubſtantiæ elementares, partim ſeparantur, partim in vnum nobiliorem mixtionis modum, ac vnionem rediguntur, quod rerum fermentantium ſtrepitu, pugna, & humidi turgeſcentia apparet, hac mediante, res ad ſubtiliores, ſpirituoſas & balſamicas, varieque operandi, & penetrandi virtutes exaltantur: Id quod quotidiano vſu, non tantum in muſto, pomis, pyris melle, &c. Sed etiam in frumento ad cereuiſiæ, in farina ad panis confectionem experiri, cuiuis obvium eſt: Nec panis, aut vini nomen meretur, maſſa ex farina cocta, aut vvarum ſuccus, niſi hanc alterationem ſubiuerit, ac eam perfectionem, quam à nulla re alia impetrare poſſunt conſecuta fuerint, nec aqua melle mixta pro mulſa, aut humor cum aqua ex frumento expreſſus, pro cereuiſia vſurpanda, quæ corporum humanorum diſpoſitiones, potius in deterius mutandi, quam valetudinem, conſeruandi apta nata ſunt: Sic ſpiritum, & aquam vitæ, ex nulla re vſpiam, quouis modo, cuius ſpirituoſa pars, à corporeis vinculis, fermentationis ope, non prius liberata ſit, ac quaſi à potentia, in actum deducta ad ignis actionem ſurſum moueri

aptitudinem acquirat, sed potius, eius loco, aquosam & igni concipiendo ineptam substantiam educi constat. In hoc objecto spectulationis, naturæ mirabilis habitudo, & potentia apertè demonstratur, quantumvis enim rem non fermentatam. Vulcani machinâ tentes, ex eius Anatomia, præter oleum, aquam, tartarum, mucilaginem, & cinerem, in quo terra, & sal continentur, quæ totà natura à spiritibus discrepant, nihil consequi poteris, quo rationis momento antiquos Philosophos Spagiricos inductos esse suspicor, vt nulli ex quadripartita diuisione, resultanti elemento, sed ex illis quatuor junctim vnitis, nouæ demum substantiæ productæ, quam nomine quintæ essentiæ expresserunt, adnumerauerint. Vnde enormiter hallucinantur ij, qui ex spiritu vini, etiam summè rectificato, quintam essentiam producere conantur: Etiamsi enim huic viginti annos circulando, & transmutando quis insistat, nullam aliam formam, & virtutem, quoad generales qualitates, ipsi comparare potis erit, ipsus enim vini spiritus, suo modo, quinta essentia est. Necminus illi ineptiunt, qui hocce, ex illis rebus, quorum natura fermentationem, penitùs auersatur, vt sunt metalla, ac lapides pretiosi, qui cum vegetabilibus, nullam naturæ affinitatem obtinent, se quintam essentiam elicere posse ridiculè jactitant; de quo pluribus, in Chrysologia mea, Deo dante acturus sum. Vt ad institutum meum redeam, hæc non modo, ad supra dictorum, & ad vitam pertinentium rerum perfectionem, necessaria est, sed etiam, ad alexiteriorum, purgantium, confortantium medicamentorum, præcipuè Theriacæ, & Mithridatij compositionem, diuersissimatum rerum vnionem, crudorum digestionem, & balsamicum, ac diutius consistentem vigorem acquirendum, vsu venire solet. Hæc vt non vtilitate, ita nec (quod patres familias, malo suo sæpè experiuntur) damno caret, cùm massa panis, mustum, mulsum, ac cereuisiæ decoctum, hoc modo putrescant, quod & medicamentis obtingere solet, quorum vires, dum fermentatione partes spirituosæ, penitius expirant, parte crassa, & quasi mortua relicta, non raro exolvuntur. Quapropter temporis, & modi fermentationis, ratio habenda est, nec non distinctio facienda, inter medicamenta quæ hanc sine virium iactura perferunt, & inter illa, quæ eam minus substinent: Etenim, quæ ad humorum fervorem, seu acrimoniam temperandam, asperitates & excoriationes faucium, pectoris, stomachi, renum, sphincteris, vesicæ, aliorumque viscerum leniendas abhibetur, fermentata minus commodæ sunt; hec enim blandam, dulcem oblinendi, ac refrigerandi qualitatem, fermentationis actu exuere, ac cum acriore vel magis acida commutare solent. Quam ob causam Medici, in huiuscemodi affectibus, cereuisia, & vino multæ ætatis rejectis, hordeatum dulcibus mixtum, aut cereuisiam albam, tenuem, aquæ adhuc, cuiusdam dulcedinis, à frumento acceptæ particeps sit, requirunt; diuerso, vt quidam faciunt, modo, quibus tum spirituosorũ, & penetrantium medicamentorum copia præstò sit, sat se instructos existimant, ad omnium morborum curationes; Sed opinione plus, quàm recta ratione ducti, in tenebris ignorantiæ palpitant. Vt concludam, hæc ad concoctionem ciborum, quæ in animalium corporibus fit, potissimum facit, hae enim mediante, Archæus naturæ, subtile à crasso, purum ab impuro, alimentosum ab excrementitio segregando, vtilia vniendo, in stomacho chylum, eumque, accedente noua in hepate fermentatione, alio caloris gradu, & specifica proprietate, in sanguinem vertendum, elaborare consueuit. Cuius rei cognitio, aditum, ad naturæ arcana penetranda, ac insuper principium, non

modò, ad medicamenta præparanda, sed etiam causarum morbificarum curationem, ac curas ritè instituendas, vtilissimum confert.

Cap. VI.

De spiritus vini destillatione.

ETsi in præcedente sectione à me declaratum sit, quo pacto spiritus vini, à reliquis concretis substantiis, per arcanam vaporosam secerni queat, nihilominus tamen, quod ordo rei postulat, modum per vesicam destillandi spiritum, nunc explicabo.

Recipiatur Vini generosi optimi quantitas sufficiens, quo ad medietatem vesica repleatur, superstructo alembico stanneo, & in medium refrigeratorium inferto, ac juncturis probè clausis, ne quid exhalare possit, recipiens adaptetur, & leni supposito igne, simul per vices, aqua in refrigeratorio, cum recenti frigida mutata, continuanda destillatio, donec striæ albæ, in receptaculum manare cessent, aut charta grisea, rostro alembici admota, & humectata, super igne flammam concipere recuset; at si quis spiritum vini purissimum desideret, eum, qui ad bibendi quidem vsum, satis congruit, phlegmate tamen, adhuc scatere deprehenditur, per B. rectificare debet. Quantitas quæ elicitur, varia est, pro natura vini, eiusque potentia.

Cap. VII.

De spiritus è cereuisia destillatione.

COmpluribus nationibus notissimum est, cereuisiam, arte, & industria probè paratam, pro naturæ lege, temperatè haustam, non tantum sitim extinguere, cor recreare, corpus calefacere, laudabile nutrimentum, & sanguinem producere, sed etiam immodicè vsurpatam, cerebrum turbando, rationem & sensus eripere, nec minus, ac meracum vinum inebriare; Causa autem huius rei, non omnibus, ne quidem doctis aperta est, quam Vulcani potentia prodit, ac in ipsa cereuisia spiritum ardentem, huius rei authorem, contineri demonstrat. In huius destillatione, gradus ignis, accuratè obseruandus, ne cereuisia ipsa, in ascensum procliuis, ad receptaculum regurgitet. Notandum quoque, humiditatem spumosam, quæ spiritum antecedit, ad huius aduentum, esse remouendam. Hic Megalopoli, certa quædam alba, & sapidissima cereuisia, *Kiesnach* dicta, conficitur, cui præ cæteris, ob meracitatem, meritò palma debetur cuius mensuræ sex, dummodo ex iusta frumenti quantitate constet, vnam integram spiritus, destillatione exhibent. Bernburgi, in Ducatu Anhaltino, ciues cereuisiam parant, supradictæ quidem, quoad saporis suauitatem, inferiorem, non minus tamen spiritibus prægnantem, cuius sex partes vnam spiritus continent, quam proportionem, in ipsis generosissimis Hispanicis & Canariæ vinis obseruaui, cesset igitur admiratio, cur huiusmodi potus genera, non minus, ac ipsa vina meraca, homines non tantum lætos, & ebrios, sed etiam insanos, & furibundos reddant; aliæ vero, minus fumosæ, cereuisiæ, inter quas illa Breyhan vocata etiam numeratur, cuius, licet, inter albas cereuisias, gratissimi gustus & mediocrium virium sit, vix decima quinta pars tamen, in spiritum verti potest: Atque hoc critirio vini, cereuisiæ, aliarumq; rerum, quæ spiritum ardentem contineant, etiam modica quantitate, per vesicam parvam, explorare datur.

Cap. VIII.

De Melicrati, & potus ex fructibus horariis destillatione.

POpulis Septentrionem, ac frigida loca inhabitantibus, vini, vel cereuisiæ loco Medicratum in vsu est. Hic in Suecia, Moscouia, & Polonia communissimus potus, paratur ex melle mixta aqua cocto, & despumato, probè fermentato, quoad clarus, & pellucidus, gustui blandiens, vinum malvaticum, propemodum æmulentur, quorum Liuonicum Melicratum nobilissimum censetur. Non minus ex saccharo potiones spirituosæ, vt in tractatu meo, Saccharologia inscripto, docebo, fieri possunt. Sunt etiam Pomaceum atque pyraceum, Gallis *du sidre & du poiré* in Normannia Galliæ prouincia, ob fructuum copiam admodum frequentia, ex succo pomorum & pyrorum expresso, & sine additione fermentato confecta, ex quibus similiter aqua vitæ spirituosa arte producitur.

Cap. IX.

De Modo, ex omnium frumentorum genere, aquas vitæ eliciendi.

QVandoquidem, non solum ex cereuisia, vt ostensum, sed etiam immediatè, ex omnium farinaceorum genere, aquas vitæ, ad eundem vsum præparari, omnes septentrionalium regionum habitatores norunt, modus cum per vulgaris sit, longa explanatione non indiget, ac talis est: Recipitur frumentum ad cereuisiam conficiendam (quod aliquibus Byne dicitur) elaboratum, & crassiusculè contusum, aut mola contritum, aut etiam frumentum crudum, & concisum, cui in cado aqua, ex tepore calida affunditur, spatula agitando, donec pulmenti tenuioris formam acquirat, porrò puri fermenti cereuisiæ, pars adjicitur, ac eousque fervescere permittitur, donec odoris vinosi particeps euadat, in quo modus notandus est, nam si minor æquo sit fermentatio, quàm quæ spiritum, crassioribus partibus immersum, de potentia, quasi in actum, deducere possit, omnis labor irritus est, nec vnquam ex tali massa, spiritus prodibit, si verò iusto major, & diuturnior, paucus, quippe maior eius pars, per exhalationem dissipabitur. Hac mixtura mediocriter fermentata, cuprea vesica, vsque ad medietatem impleatur, & supposito igne, spatula agitetur, donec quidem ebullire incipiat, tumorem tamen citò remittat: Hinc remoto aliquantum igne, alembicus cum reliquo apparatu imponatur, ac destillatio tamdiù, donec spiritus omnes prodierint, continuanda, & repetita destillatione sufficiens quantitas obtineatur: Tandem collecti spiritus, vt aquosa parte liberentur, secundò per vesicam destillando, pelluntur: Hac via ex frumento, præsertim ex tritico, quod omnium reliquorum optimum, spirituosa, & laudabilis aqua vitæ impetratur. Cui artificio illæ prouinciæ frumenti fertilitate claræ, quales sunt, Episcopatus Magdenburgensis, & Ducatus Brunsvicensis, præsertim vrbs Werningerod illustri Comiti à Stollberg subjecta, longa consuetudine addictæ sunt, quæ ante ortum bellum, multis amphoris, huius aquæ vitæ, præ cæteris laudatæ, confectis, commercia sua longè lateque extendebat. Ipsa me veritas fateri cogit hanc aquam vitæ ex tam nobili subjecto productam, si ritè, & sedulo, sine adustione paretur, illi, qui ex vino extrahitur, minimè cedere. Ad quam normam reliqua frumentorum genera in hoc opus tractare conuenit.

Cap. X.

De modo extrahendi spiritus ex omnis generis fructibus.

QVemadmodum ex pomis, atque pyris, sic ex malis Cydonijs, mespilis, ficubus, cerasis, melonibus, fragis, baccis Ebuli, & Sambuci, ac similibus cuiuscunque nominis sint, Spiritus elicitur, sequenti modo: Fructuum succulentorum liquor exprimitur, & ad fermentationem loco calido reponitur, ac dein sæpius inculcato modo destillatur.

Illi verò, qui sicciores, tenaces, duri, vt ficus exsiccatæ, passulæ, uvæ Corinthiacæ, Myrtilli, baccæ Iuniperi, primò contusi, aqua calida affusa, ad pulmenti tenuioris consistentiam, loco calido, fermentationem adjuuare apto, reponantur, & secundum modum de frumentaceis traditum, destillantur, qui pro naturæ suæ modulo, magnam, vel parvam copiam spiritus, ac quidam non nihil olei simul emittent.

Cap. XI.

De Spiritu Rosarum.

NEc ipsæ Rosæ, seu rubræ, seu incarnatæ, albæuè, vt spagiricis notum est, hoc spiritu ardente destituuntur, ad quem euocandum sequens processus valet. Rosarum, cuiuscunque generis, contusarum sufficiens quantitas, in dolio è ligno quercino, quod octo circiter mensuras contineat, recondatur, & aquæ rosarum calentis, in qua nucis magnitudine, fermentum dissolutum sit, sufficiente quantitate affusa, & orificio dolij, ne aër penetrare possit, accuratè obturato, loco calido per 14. dies reponatur; Quibus, aut pluribus elapsis, vase recluso, Rosæ in modum mollioris pulmenti solutæ, boni, & acuti odoris, per vesicam, leni igne, donec mensura vna spiritus extillarit, vrgeatur, cuius tamen, quæ minima est, pars spirituosa certo modo, vt postea docebitur, separanda est, & destillatio porrò, s. q. aquæ fontanæ, materiæ, in vesica relictæ, affusa, ad eductionem aquæ, vnius mensuræ, plus minus continuanda quæ præsertim ea à qua paulò, ante dictus spiritus, separatus est, haud contemnendæ virtutis est. Vtiliter quoque infusum Rosarum, absque contusione, cum aqua communi, in vesica, alembico cæco, & capaci, ne quid exhalare possit arctè clausa, instituitur; quod in loco calido, satis fermentatum, destillationi demum subjicitur: Quod quam facilè factu sit, Pharmacopolæ, infuso Rosarum solutiuo, superfuso oleo, & ad Solem exposito, docentur.

Notandum, vt vasa, non omni aëris aditu intercepto, oclusa sint, ne in frusta dissiliant. Hac methodo, etiam spiritus ardentes, ex floribus Sambuci, herbis, radicibus à natura similiter comparatis, quæ omnia speciatim recensere longum foret, extrahi possunt.

Cap. XII.

De rectificatione Aquarum vitæ, post primam destillationem, & purioris, ac spirituosæ substantiæ separatione.

AQuæ vitę, seu ardentes, ex quibus libet supra memoratis subjectis productæ, quandoque turbidæ, & aquosæ, secunda destillatione indigent, qua à phlegmate suo purgatæ, claræ, & pellucidæ, nec non efficaciores, pro lubitu tamen laborantis euadant, nam si primò egresso spiritui subtilissimo, subsequens, quoad spiritus saporem referat, accedere permittatur, nihil efficiente rectificatione, imbecilior manebit: Et qui concientia

ſcientia magis, quàm lucro ducuntur, ad primo loco elapſum, etſi aquoſitate quadam adhuc ſcateat, nihilo tamen plus accedere permittunt, quam vt linteo exceptum, flammam adhuc concipere poſſit: nullus enim eorum, quæ vulgo venduntur ſine phlegmate reperire eſt, quamvis inæquali copia, quo penitùs carere, nec præſtantiſſimus poteſt.

Quapropter, ſpiritum vini èmpturus, nullo certiore ſigno docimaſtico vti poteſt, quam linteo imbibito, & accenſo, hoc enim ſi flamma citò euaneſcente humidius reſtet, multam aquoſitatem continere, ſi vero ſiccum linteum, vnâ flamma, depaſcatur, optimum, & pauciſſimi phlegmatis iudicandum eſt; Minimè ergo, vt quidam imperiti, & ſtolidi opinantur, igneo ſapore, qui fauces adurat, æſtimandæ ſunt, hanc enim fraudem, aliquibus quod ſciam locis, magiſtratui detectam, grauique pœna prohibitam, res acres, & igneę facultatis, ac ſæpiſſimè nociuæ complent: Labor vero, ſpiritum vini in Alcohol exaltandi, à communi rectificatione differt. Cæterùm, cum aliquantum major phlegmatis pars, ſpiritum vini albeſcentem, & turbidulum inſtar ſeri reddat, vulgus eouſque tantum, aquoſam partem abſtrahit, vt clarus, & limpidus euadat, qualis etiam vtpote temperatus, in potum aptior, ac ſui cultoribus ſumptu facilior. Illius vero elaborationem, Chymici varia opera & ſumptu tentarunt, quidam enim multis repetitis cohobationibus, aliqui inſtrumentorum altitudine, alij ſpongia roſtrum alembici obturando, vt ſoli ſpiritui, aqua retenta, tranſitus detur; nonnulli etiam flamma lampadis, vt ad ſummum gradum depurationis exaltaretur: Qui modi omnes, etſi non penitùs aſpernandi ſint, nulla tamen ratione perſuaderi poſſum, quicunque labor & modus adhibeatur, impediri poſſe, quin tantillum aquoſitatis ſimul tranſeat, & ipſi ſpiritui miſceatur, ita vt eum, ad terminum, in quo, non guttulas aliquot aquæ contineat, deduci impoſſibile ſit. Enim verò vt concedam, aquam vtpotè grauiorem, & ignauam, non tam promptè, ac ſpiritùm aſcendere, nondum tamen id, tantam differentiam probat, vt aqua neceſſariò terræ mixta, penitus per hanc deſtillationem, in fundo relinquatur. Experientiam teſtem aduoco, aquam leniſſimo, & vix, ac ne vix quidem ſenſibili calore agitatam, etſi longiore tempore, & minori copia, quam ſpiritum vini, ſurſum quidpiam per modum euaporationis mittere, quidni ergo, illo ſatis ſenſibili igne, potiſſimum cum ſpiritus aquam, tanquam ſuum vehiculum, ſimul ſurſum rapere amet, contingere poteſt, cum quandoquidem tranſvaſari nequeat, quin præterquam, ob calorem, & ſiccitatem, pars aliqua, in auras exſpiret, etiam humiditatem aliquam, ex aëre, qua priuatus eſt, auidè ſibi adſciſcat: Nec vero ſi ſpiritus in linteo accenſus, & conſumptus, nullum poſt ſe, humoris veſtigium relinquens, rectificatiſſimus, & ab omni quantum fieri poteſt phlegmate liberatus ad chymicos labores, magni habendus ſit, hoc idcircò euincit, ipſi non guttas aliquot phlegmatis admixtas eſſe, quæ cum potenti ſpiritu corporeo, vnicè vnitæ perſiſtant, vt nullum ſui, in ſimili experimento indicium præbeant, ſed potius ignis vi, in vaporem conuertantur: Nec adeo nouum id eſt, in mixturis naturalibus magnam alicuius rei partem, minutulam licet contrariam, in ſe abſconditam, adeo ſopire, vt nullo effectu deprehendi poſſit: Exempli loco, tenuioris cereviſiæ aut vini etiam calefacti vaporem, nulla flamma candelæ, aut chartæ accenſæ manifeſtabit, quemadmodum fortiorum, & generoſorum, licet ſpiritus etiam ab iſtis abeſſe nequeat, extra definitionem, & naturam vini, aut cereuiſiæ, enim alioquin forent, quamuis nimis parva

quantitate aëri humido immersus sit, vt non æque facilè hæc ea copia, & vigore spirituum referta vina, flammam arripiant, contra nec spiritus, qui etiam, ex odore, & sapore, in phlegmate, contineri arguitur, vel ℥ß, tantum, mensuræ vni aquæ confusus, vlla arte, quin aliquid saltem restet, planè ab aqua separari potest: Quamobrem, huic cum ratione fundatæ sententiæ, firmiter insisto, nullum spiritum vini reperiri, vtcunque celeriter in purissimam flammam conuertibilem, qui non portiunculam aquæ complectatur, ac proindè, suum cuique tamen liberum judicium relinquendo, concludo, illum qui vna, aut altera rectificatione sublimatus, eumque puritatis gradum adeptus sit, vt examen supradictum per ignem sustinere possit, æquè præstantem esse, ac eum, qui quadraginta cohobationibus elaboratus sit, vix enim aliud iis efficitur, quam vt saporis suauitatem amittendo, peregrina ab igne, calida, & acri qualitate contaminetur.

Quare missis ambagibus, sequens processus sufficit, transfuso in cucurbitam justæ magnitudinis, spiritu rectificando, alembico, & recipiente siccis ac puris accommodatis, rimis accuratè clausis, leni igne subjecto, ex arena humida, vel Balneo Mariæ destillatio instituitur, qua pars spirituosa, relicto in fundo cucurbitæ phlegmate elicitur, quæ attactu flammæ, mox pauca humiditate relicta, conflagrat. Quæ destillatio porrò mitiori igne repetatur, vt ne alembicus quidem incalescat, vt relicta parte phlegmatis, pauco spiritu commixta, qui nunquam ad amussim separari potest, in recipiente restet, clarus, subtilis, & penetrantissimus, qui igne accensus, nihil humidi post se relinquat. Casu verò si quispiam, artis, aut industriæ defectu, hanc operis perfectionem, secunda destillatione, non attingeret, tertia denique, vel quarta laboris repetitione, donec voti compos fiat, propositum opus vrgeat.

Prolixiore equidem stylo, hunc tractatum chymicum extendere potuissem, ni potius consultum judicassem, ea tantum quæ ad institutum necessaria sunt, breuitate non minus grata quam vtili commendare, atque almi Numinis nutu, ad cætera, quæ scribenda supersunt, Botanochymica, cursum dirigere.

APPENDIX.

De Aquis vitæ compositis.

Modum equidem, spiritum ex diuersis vegetabilium subjectis, sine heterogeneorum admixtione, quæ innatas qualitates aliquantum immutent, in simplici forma extrahendi, adjuncto eorum vsu & commodis, vltima sectione Hydrelæologiæ meæ, pro modulo ingenij mei, planum facilemque conscripsi: At verò cum dudum naturæ, & medicinæ scrutatores, his non sint contenti; sed insuper quantum ad hominum publicum vsum composita conferant, id additione variarum rerum tentarunt, quod tum apud pharmacopæos lautè instructos; tum aquæ vitæ institores, ac plurima dispensatoria vsitata videre est: Fortè tamen cum in hoc opere quibusdam minus satisfecisse viderer, ni proprias obseruationes adderem, vt vt aliis præcipuè in arte magis versatis superflua annectere nolim, Tyronibus equidem, & ab horum pleniore cognitione remotis, vtilem operam me locaturum spero.

Cap. I.

De subiectis, & fine, ex quibus, & cuius igitur, diuersa genera, aquarum vitæ componantur.

TRiplicia sunt harum subjecta; primum aqua ardens; secundum, herba, semen, fructus, radix, vel aromatum aliquod; tertium Saccharum additum, quo non tantum haustæ gratiores, sed corporis constitutioni conuenientiores fiant, quandoquidem aquæ per se ardentis aromatum aliorumque accessu, auctior calor & acrimonia fit, eius sine edulcoratione difficilior vsus foret. Non minus aliquos cura tenet, quomodo tincturæ variorum colorum, licet præter oculorum gratiam nullius existant vsus conferri possint: Intentiones compositionum quoque variæ, varias corporis partes roborandi, & nunc capiti, vel pectori, cordi, vel stomacho, renibus, vtero, genitalibus partibus, appropriatorum simplicium, virtute imbuuntur, quandoque theriacali, & veneno resistendi, purgandi, sudorem ciendi, ac vires vniuersas roborandi, facultate imprægnantur, quæ tamen omnes, secundum manifestas qualitates, calfaciunt, siccant, penetrant, affectibus, ac personis, calidæ, & siccæ intemperiei minus commodæ; etsi enim, pro quantitate Iulapiorum, aquarum, succorum admixta, gradum aliquem calfaciendi & siccandi remittant, talibus tamen minus tutæ, & potius mortis, quam aquæ vitæ existunt; quarum abusus horrenda sæpe spectacula exhibuit; estque illorum opinio, qui aquam ardentem, mutata propria indole, naturam eorum, quæ ipsi miscentur ingredientium induere statuunt insaniæ proxima, vt cuivis intelligenti ratio, & vtenti experientia suggeret.

Cap. II.

Quæ præcipuè obseruanda sint, in aquarum vitæ præparatione.

AQuæ vitæ, vel per destillationem, à rebus infusis substantia rara, molle, ac oleo volatili præditis, quas vini spiritus facilè penetrat, pellucidæ & virtute simplicium quoad saporem odorem refertæ abstrahuntur, vel per macerationem, qua mediante, spiritus vini essentiales vires vnà cum colore stabili imbibere solet, accommodatam rebus duræ, & lignosæ consistentiæ, ex quibus hic spiritus, non ita facilè, atque ex supradictis, partes subtiliores, quibus color, & sapor connexi sunt, euocare potis est: Exemplo res clara est in ligno Aloës, & omnis generis santalorum &c. quæ rectius aqua simplici, quàm spiritu vini, vt odorem, & saporem referant, destillantur; quod aqua vtpote grauior, vim ignis, & longiorem moram antequam ascendat, sustinere potis est, cuius ratione dictas substantias melius solutas secum ferre possit; spiritus vini autem, vtpote volatilis, antequam iis vniatur, leuissimo calore euolet: Quamobrem etiam, ad rerum aromaticadum essentias extrahendas, spiritus vini, vt plurimum aptior est, quippe, qui in euaporatione, non ita, vt aqua, eas odore, & sapore spoliare solet.

Paraturo igitur aquam vitæ selectam, ad manum sit spiritus vini optimus, quoad rectificationem & omnes reliquas notas, cui aliæ aquæ destillatæ, meliores ipsius proprio phlegmate iungi possint: Vnde non leuis eorum lapsus, qui ad essentias, per infusionem extrahendas, spiritum non rectificatum eligunt, quibus quamvis claris, & transparentibus, phlegma cuprum, vt plurimum redolens adhæret, vt in prima parte Hydreleologiæ

meæ demonstraui: Hæc igitur, qui in similibus, cum vtilitate versari contendit, studiosè obseruet, ad quæ etiam sequentia servirent.

Cap. III.

Aqua vitæ nobilis, cum Ambra, per infusionem paranda.

ROsarum incarnatarum ℔xx, in vna, aut pluribus cucurbitis vitreis, congestis, spiritus vini hispanici, & odoris ferè aromatici, ℔x. vase obstructo affundantur, atque per tres, vel quatuor dies, loco frigido maceratæ, ex vesica cuprea, cuius alembicus stanneus sit, ad spiritum vini, cum parte aquæ, euocandum destillatio instituatur, in quo iterum, rosæ recentes infundantur, ac post hanc tertiò repetitam infusionem, ac destillationem, spiritus vini rosatus, per arenam vaporosam rectificetur, ad sequentem aquam vitæ complendam.

℞. Spir. vini rosat. ℔ij. ciuil.
Aq. fl. Aurantior.
Rosar. opt. ana ℔ ß
Ambræ grisceæ opt. ʒj
Moschi orient. puri ℈j
Sacchari candidi ʒvj

Ambra grisea, & Moschus cum ℥iiij dicti spiritus, in mortario vitreo dissoluuntur, dein in phialam capacem, probè obturandam, ne quid expiret, ad circulationem, in Balneum vaporis, aut calore arenæ, per octo dies continuandam, transferuntur, hic spiritus tinctus, & per pannum lineum tenerum, colatus, reliquo iungitur, atque hoc modo, sacchar o etiam in pollinem redacto, absque igne in aqua Rosarum & naphæ soluto, & ad Iulepi consistentiam, omnibus mixtis, Aqua Ambrata parta est: Quę licet initio turbida existat, tandem per residentiam clarior euadit: Si verò turbatio liquoris (quæ tamen, cum tam ob pinguedinem ab Ambra communicatam, quam confusionem spiritus vini cum aquis oriatur, nihil, aut parum refert) quempiam anxium habet, facile corrigitur, ad mixta media parte albuminis ouorum, in ampulla vitrea, præuia agitatione, vt probe misceatur, & concessa per 24. horas, in loco frigido quiete, per sacculum, ex linteamine denso consutum, colatus, clarus, ac instar auri fulgens euadat. Hæc aqua, sapore, & odore Ambræ præcellit, quam quilibet aucto eius pondere validiorem efficere potest.

Alia Aqua vitæ Diambræ per destillationem parata.

QVanquam meo quidem iudicio, rectius is facit, qui Ambram, & Moschum, vel in substantia, vel in spiritu vini, alioue liquore appropriato solutum, ad vsum eligit, quàm qui alteri horum, affusum spiritum, aut aquam, destillatione iterum abstractam vsurpat; quandoquidem præcipua, & balsamica, & in primis Ambræ substantia, perpetuò in fundo vasis destillatorij hæreat: Illorum tamen in gratiam, qui aquam vitæ ambratam in votis habent, hanc communicare volui.

Pulvis Diambræ.

℞. Rosar. rub. drach. vj
Ligni Aloës veri resinosi ʒß
Benzoini puri
Styracis calam. depur.
Ambræ gris. opt. ana ʒij
Moschi orientalis ʒß
Bals. de Peru aqua ros. loti ℈j
Ol. Nuc. musc. gut x.
Rosar. pall. recent. dest ℈ß
Sacchari candi ℥ß
Misce f. pulvis subtilis.

Qui in vitro, angusti orificij, & ne quid exhalare possit, benè obturato, aliquot dies, loco moderatè calido, ne Benzoin, styrax, & Ambra liquentur, maceratus, odoratissimus euadet, modo Moschus, qui adulterationi magis obnoxius probatæ notæ sit, sine quo Ambra languidior est.

Huic ita parato, in vase circulatorio, Aq. Rosar. præstantissimæ, ℔ ij affundantur, subsequente digestione, per 14. dies in arena calida, aut per hyemem, in præfurnio, eo caloris gradu, vt aqua quidem in circulum moueri, non tamen ebullire possit: Magni enim interest hanc macerationem rectè complere: Hinc, ex materia in cucurbitam translata, Aq. Naphæ ℔ij. affusis, singulari industria pel Balneum vaporis, aut arenam vaporosam, liquor ad sequentem vsum adhibendus euocetur. Studiosè laborandum, ne pulvis, qui deinceps perfumigiis inservit, empyreumate contaminatus, pretiosam hanc aquam quoque inficiat.

Paraturus igitur Aquam vitæ Diambratam, prædicti destillati, ℔ j. accipiat, dissolvendo in ipso, pulveris sacchari cand. ℥vj, & spiritus vini selectissimi ℔ij affundat, quo modo præparata, insigni sapore, & odore commendabilis est.

Quin etiam saccharum album, finissimum, absque vlla coloris mutatione, cum Ambra & Moscho conficitur, ex quo, in aqua Rosarum soluto, & cum spiritu vini mixto, aquam vitæ ambratam extemporaneam, componere licet, cujusmodi aliquot modos, breuitatis causa, consultò præterimus.

Hæ modò præscriptæ Aquæ vitæ, vires morborum frigidorum pertinacia dejectas, calorem innatum, ac sensus omnes, partes principes, potissimum cor, ac cerebrum, ad quæ Moschus, & Ambra appropriata sunt, recreant: Ciborum coctionem adjuuant, partes genitales, ac vterum roborant, eiusque ex frigida colluuie, oborta symptomata arcent: Temperamento tamen frigidioribus, vtpote senibus, quibusque calor, abundantia humorum phlegmaticorum quodammodo suffocatur aptiores, quam Iuvenibus, cholericis, & concitatis, ac sanguineis, quibus dolorem capitis, sanguinis ac membrorum inflammationem excitant, ideoque cautè vsurpandæ.

CAP. IV.

Aqua Vitæ aromatica per infusionem.

HÆc compositio, ob aromatum admixtionem, talis vocari meruit, cuius apparatus talis est.

Pulvis Diaromaticus.

℞. Crassiæ ligneæ veræ, siue Cinamomi viscosi ℥iiij
Cinamomi vulgaris acuti ℥iiij
Ligni Aloës veri, opt. & resin. vel more nostro vt infra loti.
Santalin. Citrin. fragrantiss.
Nuc. musc.
Macis ana ℥j
Galangæ,
Zingib. ana ʒij
Caryophyl.
Cardamom.
Granor. parad.
Piperis alb. ana ʒj
Croci Orient. ʒß
fol. Menthæ moschatæ.
Coriandri ana ℥ij
Sem. fœnic. dul.
Anisi ana ℥j
Elæosacch. de corticib. Citri vel Limonum ʒij
Ambræ cinerit. opt. ʒj
Moschi Alexand. ʒß.
Sacchari Candidi ℥ij
Misce f. Pulvis subtiliss.

Qui, aromatibus, per ſetaceum, in pollinem redactis, Ambra, & Moſcho, cum Elæoſaccharo Citri, & pulvere ſacchari candidi ſuper porphyride læuigato compoſitus, in vitro ad vſum ſeruatur.

Caſſia lignea, ex genere corticum aromaticorum, Cinamomo admodum ſimilis, niſi quod læuior, magis fuſca ſit, ac denſiore flamma comburatur, ſapore grato, Cinamomi æmulo, & dulci, quæ longiore maſticatione, ſenſum aliqua acrimonia ferit, & in aqua cocta, & infuſa, muccaginem, quemadmodum ſemen Cydoniorum deponit, vnde caſſia viſcoſa dicta, deſtillatione majorem, quam ipſum Cinamomum, olei copiam fundit, atque ex reſiduo eius, affuſo vino malvatico, aut Hiſpanico, liquor cordialis, qui aquam Cinamomi, virtute aromatica, & corroborante ſuperat, elicitur, cuius ſimplicis olim, inſignem quantitatem ex Indiarum regione, ad Hollandos ad vectam notaui, ex illo tempore rarius, nec eadem quantitate, aut bonitate, ad nos peruenit, qua tamen in re, vt ſelecta quæque haberi poſſint, nullis parcendum ſumptibus: Hanc aliquando Cinamomo mixtam, reperiri fertur, quod vero ſimile, cum Authores, in Inſula Zeilan, id naſci, atque caſſiam, Cinamomi ſpeciem ſelectiorem ſtatuant.

Lignum Aloes, quod attinet, eius diſtinctionem, in Anatomia vegetabilium tradidi, cum ſeria admonitione, ne quis pro eo, illud nigricans, & in igne fœtens lignum, vt multi etiamnum Medici faciunt, ſubſtituat: ſi quis autem pharmacopæus, minus ſolers, ac induſtrius, ſelectum conſequi, haud laboret, ex fragmentis ſaltem ligni veri, cum ſpiritu vini, balſamicam partem extrahere conetur; quæ ablutione, ſequenti modo, eligi poſſunt.

℞. Fragmentorum horum, quamvis exoletorum, dummodo partes aliquas vegetiores contineant, ſufficientem quantitatem, horum pulveri per ſetaceum tranſmiſſo, frigida affunditur, ac pars ſupernatans, cochleari tollitur, aliquot porrò diebus elapſis, aqua turbida ſeparatur, ſervato in fundo ligno quod probatum, & exſiccatum in vſum reponitur: Quod experimentum, à me caſu exigente, huius artis ſtudioſis, vltro communicare volui. Quid Elæoſaccharum ſit, in appendice, de mixturis præparantibus, docui, nimirum ſaccharum cand. pulveriſatum, cum ſ. q. olei de corticibus citri, vel Limonum miſcetur, vt pinguiuſculum fiat, quomodo, non tantum geſtatu, ſed etiam ſumptu commodius exiſtit, & vires integras, diutiſſimè conſeruat, quæ hanc aquam vitæ, paranti, probè obſervanda ſunt. Huius pulveris ℥ij. ſpiritus vini rectificati ℔iiij affunduntur, quod infuſum, per triduum, calore maceratum, per pannum lineum colatur, eique ℔ij Aquæ Rubi Idæi, in quo ℥iiij Sacchari Cand. ſolutæ ſint, & inſuper, albumen oui addatur, ac ſpatio vnius diei tranſacto, iterum per ſacculum mittitur, vt aqua vitæ, coloris fuſci, pulchra & pellucida euadat.

Quomodo prædictæ aquæ vitæ, per deſtillationem parandæ ſint.

℞. Pulveris Diaromatici præcedentis, ℥iij, ſpiritus vini rectificati ℔iiij. macerentur, per diem, & noctem, dein aquæ Roſarum, vel Rubi Idæi ℔iij. affundantur; ſpiritu per deſtillationem abſtracto, & Sacchari fini ℥ix in eo diſſolutis, vt ſpiritus limpidus, & clarus fiat, per pannum Xylinum coletur. Aquæ vero ℔ij, poſt ſpiritum deſtillatum educantur.

Aquæ hæ aromaticæ, calore ſuo membra interiora, à frigida, & humida materia labefactata corroborant, coctionem, & appetitum promouent, aquoſam ſuperfluitatem, per habitum corporis diffuſum, vnà cum flatibus conſumunt, tenacem pituitam incidunt, & putredini re-

ſiſtunt, ac non tantum ſupradictorum morborum ſymptomata mitigant, ſed etiam valetudinem pituoſis conſeruant: Calidi, & ſicci tamen temperamenti hominibus, non minus, quam aqua vitæ ambrata aduerſantur.

Cap. V.

Aqua Vitæ cordialis præſtantiſſima.

℞. fol. Meliſſæ, dilig. exſicc.
Roſar. rubr. ana ℥iß
fol. Menthæ moſchat.
Ocymi Caryophyll.
fl. Borrag.
Bugloſſi
Calendulæ
Chamomillæ Romanæ
Liliorum convall.
Meliſs. Turcicæ ana ʒvj
Rad. Doron. Rom. ℥iiij
Pœoniæ debito tempore coll.
Scorzoneræ
Tormentillæ
Iridis florent.
Cort. extern. Citri ana ℥ij
Ligni Aloës reſinoſi vel morē noſtro lotj
Caſſiæ ligneæ veræ ana ℥iij
Santali citrini domeſtici ℥iß
Macis
Nuc. moſchat. ana ℥j
Galangæ
Granor. Paradiſi
Zedoariæ
Caryophyllor. ana ʒij
Spicæ Indicæ ʒj eſſentiæ Flor. Tunicæ rub. rec. ℥j
Croci orient. ℈j
Tartari Acetoſ. depurat.
Meliſſæ ana ʒj
Oleor. Meliſſæ
Menthæ moſchat.
De cortic. Limon.
Cinamomi
Salviæ ana gut. x.
Sacchari candidi ℥iiij
Miſce f. pulvis ſubtiliſſimus.

Saccharo cum aqua Roſarum, ad ſyrupi conſiſtentiam percocto, ambæ eſſentiæ miſcentur, eique in tabulam morſulorum inſtar effuſo, ſiccato, & in pulverem redacto, olea deſtillata cum reliquo pulvere, ac inſuper Ambræ griſeæ gr. iiij. & Moſchi orientalis, ad ſingulas vncias compoſiti gr. ij adduntur.

Pulvis hic, non tantum, ad aquam vitæ, vt ſequitur parandam, ſed etiam, ad confectiones cordiales, epithemata, aliaſque formulas, commodus eſt: Vocatur autem Diameliſſophyllon, non tantum, quod folia, flores, Tartarum, & oleum Meliſſæ in compoſitionem admittat, ſed etiam vt Meliſſa, inter ſimplicia præcipuum quodammodo Cordiale exiſtit, ita & hoc compoſitum, inter corroborantia excellat. Propoſita autem aqua vitæ, ſequenti modo paratur:

℞. Pulv. Diameliſſophylli præſcr. ℥ij
Spir. vini rectiſ. ℔ij. civil.

Tota Mixtura, in phiola obturata, per diem digeratur, ſpiritus tinctus, & quo ad fieri licet clarus, in aliud vitrum transfundatur, atque reſiduo, addita libra aquæ ex fragis fermentatis deſtillatæ, per diem, & noctem calore foueatur, quod tandem percolatum cum reſidui pulveris expreſſione ſpiritui prædicto vnà cum Syrupi flor. Tunicæ & flor. Aurantiarum ana ℥iiij. miſceri conuenit, ac cuncta albumine oui mixta, porrò per 12. horas, calore macerentur, ac per ſacculum mundum colentur. Aqua vitæ inſignis eſt, contra vertiginem, animi deliquium, puncturas laterum, terrores, & palpitationem cordis, ac quæcunq; accidentia, tū ex frigidorum humidorum, ac putreſcentium prauitate, tum ex atra bile effumante, ac maligno apparatu ſuborta, nec non animum exhilarat, cogitationes anxias, & in-

somnia terrifica sublevat, variæque grauidarum imbecillati succurrit.

Dosis eius, Cochleare vnum per se, plus vel minus, & quanquam satis temperata est, præsente tamen febrili calore, cum aquis Tiliæ, Fragorum, Borraginis, Iusculo, vel emulsione amygdalarum, pinearum, aut pistaciorum, exhibere præstat: quarum emulsionum, potior pars nutriens, per alembicum, insana quorundam opinione, non adscendit.

Aqua vitæ Cordialis.

℞. Pul. Diamelissophylli ℥iij
Spir. vini rectif. ℔ iiij civ.
Aq. Rosar. pallid. opt.
Rubi Idæi ana ℔iß.

Spiritus destillatus, & aquæ ℔ ij, postremo egressæ, cum sacch. cand. ℥ viij. pulverisatis edulcorentur, & per sacculum, vt instar fontanæ limpida fiat, percoletur: Qui vero colorem non magnoperè curat, Sacchari loco Syrupi de rubo Idæo, & florum Tunicæ ana ℥v miscere, & colaturâ clariorem reddere potest, quo pacto, virtutes eius auctiores fiunt.

Cap. VI.

Aqua vitæ aurea.

HOdiè non modo Spiritus vini rectificatus, sed complures aquæ vitæ compositæ, commixtis solummodo aliquot auri foliis, potissimum à circum foraneis, ad emungendos loculos hoc titulo decantantur: Vt tamen spiritui vini, ac præcipuè, variis aquæ vitæ compositis suum pretium relinquam, sine discrimine, & methodo adhibita, sæpè parum præstant: Quare nemini titulus, aquæ vitæ imponat, cum folia auri innatantia, ad rem nihil faciant, sed plicis ventriculi, & intestinorum, inhærentia, plus officiunt, quam prosunt; donec nondum alterata cum excrementis alui expellantur. Qui vero cum hisce aquis, Aurum, Argentum, lapides pretiosos, lapidem bezoardicum, corallia, margaritas, terram Lemniam, cornu cerui vstum, vni cornu, os de corde cerui, ac similia metallica, lapidosa, lutea, vel ad cornu duritiem accedentia admixta cupit, primò solventibus appropriatis, in formam magisteriorum, quę in liquore resolvi possunt, redigantur, quæ etiam loco crudorum, ad pulveres, & confectiones cordiales, meritò recipiuntur, & à doctis horum præparationem, vsum, virtutes, non ignorantibus, administrantur: Atque hæc, in eorum gratiam, qui has, panaceæ loco, ostentant profero, qui tamen, qua ratione, aurum has perficere possit, minimè sciunt, cuius, aliorumque magisteria, hic exponerem, nisi rerum confusio vitanda esset: Quandoquidem hoc loco, tantum de vegetabilibus agere propositum est. Dicuntur autem iure merito, huiusmodi aquæ aureæ, non ob folia auri admixta, vel colorem fulvum, sed singularem virtutem, vitale robur augendi, ac cor, cui aurum comparatur exhilarandi beneficium.

Cap. VII.

Elixir vitæ.

NOmine Elixiris Chymici, medicamentum quoddam, partes principes roborandi, putredinem arcendi, vitam prolongandi, virtute pollens subaudiunt. Quidam, nec abs re, Spiritum vini hoc titulo donare cœperunt, ac ipsusmet qualitatem eius considerans, facilè in eorum sententiam concedo, vt in postrema parte Hydrelæologiæ meæ declaraui: Quidam vero, simplici Spiritu vini non contenti, compositas aquas vitæ, cum additione specierum confortantium excogitarunt, quibus pro lubitu, nomen hoc Elixiris imposuerunt, quæ tum, apud Medicos,

dicos, tum Magnates aliquos, ac inter cæteros præcipuè, apud magnum Hetruriæ Ducem, in pretio habentur, qui præter alia selectissima, & illustria medicamenta (quæ regia planè munificentia, non tantum subditis petentibus, gratis elargiri curat, sed sæpè quoque magnatibus aliis, ipsum inuisentibus, muneris loco offert) singularem etiam, & quendam aromaticum spiritum, per ordinarios suos chymicos elaboratum, sub titulo elixiris possidet: Quapropter nec ipse potui, quin etiam hoc loco, singulare aliquod elixir adjungerem.

℞. Pul. Diamelissophylli ℥iiiß
Diambræ nostræ ℥ß
Spiritus ardent. Rubi Idæ rectif. ℔ ij.
Mellis fragrantiss.
Vini malvatici opt. ana ℔j
Aquar flor. Arant.
Rosar. opt. ana ℔iß.

Omnia mixta, per alembicum vitreum, in arena vaporosa destillantur, ac primò egressus spiritus, seorsim seruatur ac porrò in duabus aquæ libris posterius extillatis, sacchari candidi ℥viij vt Iulepi consistentiam accipiant, solvantur, addita ea spiritus salis Melissæ quantitate, quæ sufficit, ad saporem instar Syrupi citri acidulum, conciliandum, cui liquori demum, prius reservatus iungitur. Atque ita Elixir vitæ absolutum est, quod quidem in omnibus affectibus, Panaceæ vicem haud substinet, ac multo minus mortuos excitat, viribus tamen cuivis specifico cordiali, nequaquam cedet. Dosis huius, vt etiam aliarum aquarum vitæ cordialium, se habet, cum vehiculis congruis: Quin etiam spiritum salis Melissæ auro, & corallorum, margaritarum, aut lapidis bezoardici magisteriis imprægnare licet, quo facultas confortandi adaugeatur; quamvis per serite præparatus, virium nobilitate excellat.

Cap. VIII.

Aqua vitæ Diasatyrionis.

INter alias aquas vitæ, etiam aqua Magnanimitatis locum habet, quæ illis præcipuè, quorum natura mollis, languida, frigida, humida, rei venereæ tractandæ impar est, subsidio venit. Nominis autem ratio, ni fallor, hæc est, quod (vt communis fert sententia) illud ipsum, quod calorem, ac potentiam, ad rem veneream confert, etiam animositatem, ad res arduas gerendas, in iisdem augeat. Vnde ille naturæ genius Aristoteles vsum Menthæ militibus, eo quod sperma consumendi & consequenter animum, & corpus., torpore afficiendi vim obtinere, huncque effectum, semper cum defectu animositatis virilis, ad pugnam conjunctum esse crediderit: Vt non abs re, destillatum huiuscemodi facultatis, aqua pusillanimitatis, ac vicissim generandi vim corroborans, aqua magnanimitatis, vocari mereatur. Basis, & præcipuum ingrediens, apud quosdam est certum genus formicarum, cum aromatibus Ambra, & Moscho, ac vino malvatico maceratum, ex quo infuso, Aqua vitæ, ad dictum vsum accommodata destillatur; Sed quoniam huius generis medicamenti (quamvis non negem, huic præ multis, vim confortandi venerem, ac insignem quoque calefaciendi, & penetrandi vim inesse) nullam vnquam experientiam feci, eo misso, quandam aquam vitæ, Diasatyrion vocatam, non minoris efficaciæ, describam.

℞. Sem. Anisi
Dauci
fæniculi dulc.
fraxini ana ℥j
Nuc. mosch. ping. ʒvj
Macis
Costi dulcis

Caryophyllorum
Galangæ
Piperis longi
Sem. Erucæ ana ʒij
Ambræ gris. opt. ʒj
Moschi Alexand. puri ℈j
Mische f. Pul. vltimò add.
Ol. Melissæ
Cinamomi ana gutt. x. Misce.

Huic pulveri in phiola, spiritus vini ℔ vj affundantur, & vase obturato, ne spiritus exhalare possit, per duos dies foueantur, & vt virium dissipatio, commodiùs euitetur, triplici circulatorio in quo spiritus, sine jacturæ periculo agitari possit, excipiantur, ac definito tempore elapso, spiritus tinctus, in aliud vitrum trāsferatur, pulveri vero in circulatorio reliquo, succi Onosorchidis recenter expressi, sine clarificatione, ℔ ii ß addantur, & vase denuò clauso, simul per quatuor dies macerentur, hinc per colum fortiter exprimantur, ad succus colatus, cum mellis virginei electi ℔ $\frac{1}{4}$ in eo solutis, & spiritu vini conjuncto more solito clarificetur.

Hæc aqua vitæ calefacit; partes naturales, vnà cum genitalibus, spiritus, sanguinem, & genituram augendo corroborat, ac propriæ functionis memores facit.

Dosis, pro natura sumentis, vnum, vel duo cochlearia, paulo ante pastum, præcipuè iis, quibus stomachus frigidior negotium facessit, quandoque etiam post cœnam, sumenda sunt: Qui vero obeso, humido, & molli sunt corporis habitu, prius per cathartica, & sudorifera, diætam, & exercitia, corpus, ad eius vsum disponant: Contra exsangues, squallidi, melancholici, vel longo morbo confecti, sola diæta humectante, & restaurante prius corroborati, cum vehiculis analepticis, vt in capite de Aqua vitæ cordiali memini, stata, hora, quam diu, & quantum opus, sumere possunt.

Cap. IX.

Nobilis Aqua vitæ cephalica.

PRæmissis nunc quinque præcipuis compositionibus, totum corpus roborare valentibus, aliæ nunc proponendæ restant, quæ licet, humidam, frigidam superfluitatem consumendo, vnà totum corpus penetrent, peculiarem tamen, ad certum aliquod corporis membrum, respectum habent. Quarum prima hæc est.

℞. fol. Beton. recent. exsicc.
fl. Rosar. rub.
Stæchad. arab.
Cortic. ligni Sassafras
Fruct. Myrtill.
Nuc. Muscat. ana ℥j
Ligni Aloës opt.
Rad. Irid. florent.
Benedictæ Caryophyll.
Pæoniæ
Mastiches el.
Succini albi
Styracis calam.
Benzoini amygdaloides ana ʒ vj
Calami aromat.
Cubebar.
Granor. Paradisi ana ʒij
Spicæ Ind.
Cardamomi ana ʒj
Sacchari albiss. ℥ij
Ess. flor. primul. veris ℥ß
Ol. Salviæ
Rorismarini
Majoranæ
Caryophyllorum ana gūt. vj
Fœniculi dulc. gutt. xx
Ambræ gris. gr. xxiiij
Moschi opt. gr. xij f. pul. s. a.

Huius pulveris ℥iiij. spiritus vini rectificati ℔ iiij affundantur, ac postquam spiritus, spatio vnius diei elapso, abundè tinctus est, is cum expressione, ad pulve-

ris ſiccitatem, per linteum colatur; hinc cum aquæ Meliſſæ, & Roſarum optimæ (in quibus Sacchari finiſſimi, ℥vj ſolutæ ſint) ana ℔j miſceatur.

Præſtat hæc aqua vitæ, ad capitis, & nervorum corroborationem, calefacit, ſiccat, digerit, ſenſuum interiorū meatus aperit, & humida cerebri intemperie, vertigine, defluxionibus, tinnitu aurium, imbecillitate memoriæ, veterno, apoplexia, epilepſia, & ſpaſmo laborantes oppidò juuat.

Doſis. Cochleare vnum aut duo, manè, ſeu veſperi diuturnionem verò eius vſum curatiuum, conuenientia cathartica præcedere debent.

Aqua vitæ cephalica alba.

℞. Pul. cephal. præſcripti ℥iij
Spir. vini rectif. ℔ iiij
Aq. Salviæ ℔ i ß

Pulvis cum liquoribus, leni calorē, tribus diebus maceretur, dein liquori, per deſtillationem abſtracto, Aq. Meliſſ. & Roſar. cum ſaccharo, planè ad ipſum, cum præcedenti modum, addantur, adhibita cui viſum eſt, clarificatione: Spiritus abſtracti pars, antequam cum aquis miſceatur, ſeorſim ſeruanda, ad externum in epithematis vſum, cæterum vſu, & doſi, cum ſuperiore conuenit.

CAP. X.

Aqua liliorum convallium compoſita.

FLores Liliorum convallium, vbicunque terrarum, præcipuè tamen in Germania, à cuiuſvis ordinis hominibus, magni fiunt, ac licet vario modo, in medicinam veniant, liquoris tamen forma vſitatior eſt, cuius deſcriptionem quandam hic ſubjungam. Florum Lilior. convallium, recentium, ablatis caliculis viridibus, ℔ xx, cum pulveris Diameliſſophylli, & pulveris cephalici ana ℥iij, in cucurbita, Spiritus vini rectificati ℔viij affundantur; tota hæc mixtura, per octo dies ferè macerata, duabus menſuris aquę fontanę additis, per alembicum vitreum, aut ſtanneum, vt in ſectione aquarum deſtillatarum docui, diſtilletur donec omnis ſpiritus egreſſus ſit, qui ad aquoſitatis ſeparationem, per arenam vaporoſam pro ſubitu rectificari poteſt: Hoc verò opus, per veſicam inſtituendum, quo oleum, ac nobiliores florum, & pulveris partes ebullitione ſolutæ cum ſpiritibus aſcendentibus, facilius vniantur.

Mirifica virtute pollens, ad affectus omnes, quos vulgaris aqua lilior. convallium ſubleuat, intra, aut extra corpus adhibita, meliori cum fructu vſurpatur, qui temperatiorem verò deſiderat, ſpiritus huius libris duabus, Aq. Roſarum & Aq. liliorum convallium ſimpl. ana ℔ ij. cum ſacchari albi ℥ viij admiſcere poteſt.

CAP. XI.

Aqua vitæ pectoralis optima.

℞. Flor. Scabioſæ
Mal. arbo. rubr.
Fol. Hyſſopi
Marrubij
Glycyrrhizæ ana ℥j
Rad. Helenij
Iridis florent.
Sem. Aniſi
fœniculi ana ℥ß
Origani
Thymi ana ʒij
Croci orient. ʒß
Benzoini
Styracis calam. depurator. ana ʒvj
Eſſentiæ flor. papau. Rhæad.
Veronicæ ana ʒij
Sacchari ℥ij
Miſce. f. pulvis ſ.a.

Processus talis est. Essentia ad huius pulveris ℥ ij, Spiritus vini ℔ iiij affusis extrahitur, in separato autem à pulvere spiritu, sequentia minutim incisa, infundantur.

℞. Iujubar. recent. enucl.
Dactilor enucl.
Caricar. ping. ana ℥ iij.

Mixta, per diem & noctem, calore foueantur, subinde commouendo, tandem spiritui iterum percolato, iungantur Aq. Tussilaginis, & Scabiosæ ana ℔ j. Syr violarum ℥ viij, Essentiæ passular. ℥ iiij. clarificentur.

Vires. Calefacit, digerit, tenues defluxiones à capite in asperas arterias vel cauitatem pectoris procumbentes concoquit: nec minus concoctam, & tenacem materiam, expectorationi appareat, tussi diuturnæ, & respirationi difficili succurit, apostemata interna rumpit, mundat, sanat, anhelitum, à contagione purulentæ materiæ fætentem, corrigit.

Dosis: Cochleare vnum plus vel minus, cum vehiculo pro ratione affectus, ætatis, &c. omnes vero, qui cum pulmonis exulceratione, calida intemperie, aut febricula continua, lenta, carnosam totius corporis partem consumente, laborant, seriò adhortor, ne hac vel similibus spirituosis aquis mortem sibi accelerent: Nulla enim habitualis intemperies calida, similia medicamenta, absque noxa sustinet. Quamobrem analeptica, diæta refrigerans, & substantificè humectans, potius in conseruationem vitæ conspirent.

Depurantur autem ambo Gummata, styrax nimirum, & Benzoin hoc modo, vtriusque partes æquales, cum aqua Rosarum, super modico igne dissolvuntur, & per pannum firmum, vt purior pars relictis sordibus, transeat, colantur quæ exsiccata, facili opera, in pulverem conteritur.

Aqua Anisi.

Cum Anisum, præter gratum, & dulcem saporem, virtutem quoque frigidas pectoris noxas mitigandi, obtineat, eoque tam laudatum, quam vsu tritum medicamentum existat, aquam vitæ ex eo conficiendam hic apponam.

℞. Sem. Anisi recent. grosso modo contusi ℥ xij
Spir. vini rectif.
Aquæ fontanæ ana ℔ vj

Ex his commixtis, & per noctem maceratis, per vesicam, cum alembico stanneo primo spiritus seorsim excipiendus, dein aqua non contemnendæ virtutis, vsque ad duas libras destillatur, quæ cum sacchari finissimi ℥ xij, spiritui primo loco egresso, commixta, mixtura fit laudabilis, quæ aliquantum turbida, per linteum Xylinum clarificari potest. Facit ad colluuiem humorum frigidam, in pectore resolvendam, lac auget, vrinam mouet, medicamentum polychreston est, & familiare.

Cap. XII.

Aqua vitæ Menthæ.

℞. Foliorum Menthæ Moschat. dilig. exsicc. ℥ vj
Spir. vini rectif.
Aq. com. ana ℔ iiij.

Ambo, spiritus sc. & aqua, ex vesica per se destillantur, in quibus Sacchari ℔ ſ. dissoluta, hæc compositio absoluta est: Simili modo Rorismarini, Salviæ, Thymi, Melissæ, ac aliarum, sicci & calidi temperamenti herbarum, Aquæ vitæ fieri solent: Et cum huiusce herbæ diuersæ species existant, ad hoc opus moschatinam, folio oblongo, fusco, odore moschum referente, tam, ob odoris præstantiam, quam acrem, & aromaticum saporem

præferendam censeo: In cuius defectu, Mentha crispa hortensis, qua multis annis vsus sum, meritò succedit.

Huius vires illustres, & raræ sunt, quam Fernelius Dogmaticorum decus, sequentibus verbis commendat.

Mentha vtraque calida, sicca principio tertij ordinis, gustu acris, subamara, tenuium partium, adstringendi & siccandi vim obtinet, stomacho apprimè vtilis est, appetitam excitat, & in condimentis peculiarem vsum inuenit, & in eo, humores frigidos, crassosque excalefacit, attenuat & absorbet, singultus, vomitiones, choleramque sedat, sanguinis rejectiones sistit: Quæ virtutes consideratione dignæ sunt. At vero miror, non modo tantum, ac talem virum, sed complures alios viros doctos, Aristotelis authoritatem sequentes, vt in capite, de aqua vitæ Diasatyrionis memini, quod hanc conceptioni resistere doceant, semenque ipsum extinguere:

Etenim talis effectus, aut vi manifestæ qualitatis sequitur, aut occultæ proprietatis, cuius natura nondum apud physicos, vlla rationis indagine definita est. At vero hæc herba, cum calida, sicca sit, in principio tertij gradus, amara, & subtilium partium, cum sensibili adstrictione; huius operationis, à manifesta qualitate, nulla assertio dari potest: Siquidem consecutionis necessitate, Piper, Zingiber, Cubebæ, Cardamomum, Cinamomum, Caryophylli, & complura aromata, vt ipsæ herbæ, similis propemodum temperamenti, v. g. Majorana, Thymus, Satureia, Lepidium, Sinapi, Carum; cuncta quæ acrimonia & calefaciendi, siccandi, & penetrandi facultate, Menthæ nullatenus cedunt, eundem, quod apertè falsum est, effectum præstarent: Ab occulta vero, nobis tantum sensu & experientia cognita, multo minus demonstrari potest, quandoquidem hæc, à manifestis qualitatibus independens, sine discrimine in omnibus, cuiusquè temperamenti, hominibus, vi quadam magnetica idem efficeret, cui quoque euentus refragatur, hæc enim recens, aut sicca commesta, sine seminis exsiccatione, coagulatione, aut consumptione vlla, sumentes alacres, magisque animosos reddit. Quare aut diuersæ speciei herbam, aut cœli constitutione, solivè natura, alteratam, aut ex idiomate originali non satis intellecto, alieno nomine expressam Aristoteles protulit. Vel vana isthæc persuasio, quorundam veterum Medicorum errore introducta fuit, quemadmodum illa, de ligno Iuniperi, quod vt præsentissimum venenum, hominibus necem adferre, quidam per somnium scripserunt, cui experientia haud quaquam respondet; & qui hoc absurdum, apud Germaniæ populos proferret, vulgò pro insano, & mente capto haberetur, ex eo enim non solum pocula, sed etiam decocta, & infusa, æquè, nec minori ferè cum fructu, ac ex ipso ad varios humani corporis affectus, catharros sc. nervorum languores, dolores articulorum & curam morbi Gallici parata, in vsum veniunt. Enimvero, si sola authoritas, hoc vel illud, approbandi, aut rejiciendi, sufficeret, multa, experientiâ nobis cognita, juxta & vtilissima, ab aliis pro veneno diffamata, ex foro medicinali proscribenda essent. Quocirca, in valore rationum supra dictarum concludo, hanc nec manifesta nec occulta qualitate generandi vim infringere, eamque conclusionem ratam habeo, donec quispiam alius ex Medicis, praxi, & eruditione clarus, succo huius simplicis, in pluribus integris, robustis nullo virilitatis defectu notatis, hominibus sæpius exhibito, iisque conuenienti huius vsu debilitatis effectum talem experientia comprobet. Ego quidem, hoc nobile medicamentum, tum ad curationem, tum ad præseruationem, summæ conditionis hominibus, ac mecum alij

quoque Medici, magno commodo præscripsimus. Cæterum, quibus alioquin, temperamenti ratione competit, horum frigidas, & flatulentas ventriculi noxas, nauseam, dolores, ructus placat, ac præsertim vomitum ex effusione bilis ortum vnde anxietates, & palpitationes cordis imminent, blandè moderatur, appetitum & ciborum coctionem confirmat, quam benè peractam, non solum chyli, sed quoque sanguinis probi, & seminis generatio sequitur. Præter hæc virgines cachexia, cochlorosi, colore fædo, & corporis habitu intumescente, virium, & appetitus deiectione laborantes, præmisso congruo cathartico, hæc aqua vitæ, dummodo malum non inueteratum sit, manè ac vesperi à cœna, iusta dosi sumpta, breui temporis interuallo restituit, & vt paucis complectar, in omnibus ventriculi infirmitatibus, panaceæ loco est, senecces potissimum, inappetentes, ac peius etiam coquentes mirificè iuuat. Dosis, cochleare vnum, vel duo ad coctionem promovendam. Huius vsum diutius continuanti à cœna offerenda est, mane jejuno, cum mica pani contrita, vt ad vires ad melius exserendas, in stomachæ moram agat. Hæc etiam, præsente in ventre, & intestini, pituita ac bile, eam abstergendo, magno sumentium commodo, aliquoties aluum mouet.

Cauendum tamen ne huius vsus, in abusum vertatur, nec illorum, ridiculè argumentantium stolida ratio audienda, nimirum, si duo cochlearia stomacho prosunt, ergo 4. vel 6. illum amplius iuuabunt, qui tamen illius quantitate offensi, & deterius habentes, medicamento, aut consultori causam imputant: minimè etiam quotidianus vsus, sed pro necessitate susceptus approbatur.

Aqua vitæ Limonum, & Arantiarum.

Ex corticibus limonum, & arantiarum, qui non tantum odoris præstantia, sed etiam stomachum roborandi virtute commendabiles sunt, tum condita, tum Aqua vitæ, vt sequitur, parantur.

℞. Flauedinis corticum Citri ℔ß.
Spiritus vini rectificati
Aq. fontanæ ana ℔ vj.

Primo spiritus, per vesicam destillando, dein quantitas aquæ, quæ sacchari ℔ ß. dissolvendæ sufficiat, eliciatur, quæ aqua saccharata, cum spiritu, scrupulo croci tincto mixta, & per pannum colata, aquam vitæ complet. Idem processus, in aquis vitæ, ex corticibus Arantiarum parandis obseruatur, præterquam quod loco croci, eandem spiritus qualitas, rasura ligni santali citrini tincta cum aqua saccharata miscetur. Eadem ratio est cum corticibus Citri, quorum recentium, si copia non detur, exsiccati, dummodo sapore, & odore integro præditi sint, ad opus eligantur, aut etiam, in horum defectu, olei, non quidem illius randici, à Materialistis, & Pharmacopæis quibusdam dispensari soliti, sed odorati, & probati, guttæ aliquot cum spiritu tincto & aqua temperata misceantur, cuius generis olea, vnicuique qui decipi recusat, manu propria, suadeo elaboret.

Cap. XIII.

Aqua Vitæ Iuniperi.

℞. Baccarum Iuniperi contusar ℔ j.
Spiritus vini rectif.
Aq. fragorum ana ℔ vj.
Sacchari finissimi ℔ $\frac{3}{4}$

Fiat Aqua vitæ, secundum superiorem methodum.

Vires huius aquæ vulgò notæ sunt, vrinæ in aliquibus per accidens putrescentis fœtorem, quemadmodum nux myristica, & terebinthina, ac simul calculosam constitutionem emendat, meatus vrinarios, à limosa, & tartarea col-

luvie repurgat, anhelitum commendat, humorum putredini, & pestilenti contagioni resistit. Dosis eadem, cum supradictis, in ipso vsu, contra calculum, cum succo violarum, vel apio quoppiam succo leniente miscente miscenda.

Cap. XIV.

Aqua Vitæ Carminatiua.

QVanquam suprascriptæ aquæ vitæ, vi calefaciendi, penetrandi, discutiendi, in genere, ad flatus pellendos, ex cruda, humida, frigida materia obortos faciant, hanc tamen, tanquam magis specificam huic loco inserendam esse arbitratus sum.

℞. flor. Chamomillæ. Rom. ℥iiij
Baccarum Lauri.
Sem. Anisi
Carui.
Dauci.
fœniculi dulc.
Sileris mont.
Cortic. ligni Sassafras.
Galangæ ana ℥ß
Moschi orient. gr. viij.
Misce f. pul.

Hic pulvis, in spiritus vini rectificati ℔vj. per duos dies maceretur, & pari quantitatæ aquæ affusa, per vesicam destilletur, ac quisque horum liquorum, seorsim excipiatur, aquæ autem ℔ ij. cum sacchari ℔ ß. mixtæ, & spiritui confusæ filtrantur. Hæc aqua vitæ digerit, frigidum, & glutinosum humorem, in stomacho, & intestinis collectum attenuat, & expultricem, ad eum exturbandum excitat, vrinæ meatus viscidis recrementis impeditos expedit, hinc magno vsui est, in colica, inflatione ventriculi, dolore laterum pungente, aliisque ex prædicta causa affectibus prognatis, frigidam & humidam vteri intemperiem corrigit, menses, qui pauca quantitate, cum maximo dolorē, angustia, & flatulenta tensione prorumpunt, frigidos crassos succos attenuando, ac meatus aperiendo, expediores reddit. Dosis eadem, quæ aliarum præscriptarum aquarum esto. His vero, minimè solis, sed catharticis interpositis, insistendum, à quibus etiam prægnantes, & intemperie alicuius partis laborantes, sibi caueant. Plurimum verò facultas eius, tum in colica flatulenta, tum in vrinæ suppressione, additione guttarum 5. vel 6: spiritus nitri rectificati intenditur, ac præsentissimum ægris auxilium est, casu vero calidior, ac penetrantior, in frigidioribus constitutionibus si expetatur, solum spiritum à pulvere abstractum, sine aquæ, & sacchari additione, adhibere licet, qui etiam exterius illitus prodest.

Cap. XV.

Aqua vitæ Theriacalis.

VAriæ sunt aquæ antidotales, vt cuiuis vel in remedica leuiter initiato patet, vnam saltem, ad vsum valdè commodam subjungam.

℞. Scordij nostri ℔ ij
Absinthij Pontici ℔iß
Rutæ ℔ß

His debito tempore, & modo collectis, ac exsiccatis, mensuræ tres spiritus vini, ac totidem aquæ fontanæ affunduntur, spiritus iterum destillando abstractus, vlterius ab aquositate, per arenam vaporosam, vel Balneo Mariæ, lento calore rectificandus, hinc

℞. Theriac. Andromachi opt. ℔j
Spir. Vini præd. ℔. iiij. ℥iiij
Aceti flor. Sambuci
Tunicæ rub.
calendulæ
Succi Citri vel Limon. depurati ana ℔ß
Spir. Salis Absintij rectif. ʒiij

Theriaca, in prædictis liquoribus dissoluta, & vitro conclusa per octo dies, benigno calore fouenda, hinc liquido à spisso separato, Theriacæ linteo exceptæ humiditas paulatim extillata reliquo jungenda, adjecto porrò huic liquori, duorum ovorum albumine, qui sæpè agitatus, elapso diei spatio, per manicam vt clarescat coletur. Cui aqua hæc pellucida, instar aquæ, in votis est, ei totam mixturam, leni calore, per instrumenta vitrea, destillare licet, sed cum Theriacæ, & florum potiores partes, cum spiritibus acidis, & tartaro vtili, per alembicum non ascendant, sed in fundo cucurbitæ hæreant, prescriptus modus præstat. Aqua vitæ Theriacalis, venena, frigidorum, & malignorum humorum noxam corrigit, putredinem, & lumbricos, ex corruptione ciborum natos arcet, & tam præseruatiuum, quam curatiuum non ignobile auxilium est. Dosis eius à ʒj, ad ʒij, per se, vel cum aquis destillatis sumpta, per sudorem, præcipuè in dispositis, & materia in extremitate vasorum, ac intra cutem hærente, blandè operatur, quod animaduersione dignum est, ne diaphoreticis, vt frequenter accidit, sudor extortus, plus damni adferat: Præcipua enim curationis pars, in morbo pestilenti, est sudoriferorum apta, & methodica applicatio: Atque hæc non in arte consummatis viris, sed junioribus, qui theoriam suam, nondum experientia confirmarunt, vel rudioribus, & nulla habita consideratione, mox ad quæuis diaphoretica confugientibus, admonitionis loco adjunxi.

Aqua Vitæ Angelicæ.

Quandoquidem Angelicæ radix, primarium inter antidota locum obtinet, eius aquam, ad præscriptum modum destillatam, hic Colophonidis loco, apponendam esse censui.

℞. Rad. Angel. mont. odorif. exsiccat. ℥iiij
Spir. Vini rectif. ℔iiij
Aq. commun. ℔iij

Radix hæc contusa, vna cum spiritu, & aqua, ex parva vesica more solito destillatur, dissoluta in aquæ vitæ ℔ij sacchari finissimi, ea demum clarificatur, quæ gustui grata, & excellens est, præcipuè, si ex radice Angelicæ montanæ quæ palustrem odore, & virtute superat paratur.

Ad eosdem affectus, quos ipsa Angelica juuat, celebratur, pestem potissimum, & malignos morbos arcet.

Plures equidem aquas vitæ, etiam aluum, & vomitum cientes, quarum tamen cognitio vix necessaria est, in medium proferre possem, sed his tanquam præcipuis, acquiescendum judico, cum hæ non numero, & quantitate, sed virtute, & efficacia ponderanda sint. Pro conclusione, omnes adhortor, vt harum abusum euitare studeant, ac casu requirente, potius hominibus ætate confectis, & penuria calidi innati laborantibus, nulla calida intemperie, aut partium inflammatione afflictis, quàm robustis, junioribus, & sanguineis, quorum hepar, & sanguinem adurere possunt, exhibendas suadeo: Quam admonitionem, valetudinis studiosi, æqui bonique consulant.

FINIS.

TARTA-

TARTAROLOGIÆ.

SECTIO PRIMA.

Cap. I.

De tartari etymologia & quid sub hoc nomine chymici indicent.

HÆc ex lutosa, mucilaginosa ac salsa, ex iis, quæ à vino separantur, fœcibus coagulata materia à Medicis, chymicis, pharmacopæis aliisque artificibus tartari nomine est insignita. Hocque etymon à tartaro, quod Germanis est abyssus, siue loco natali, quod profundè in doliis latitet, non verò ab ipsa rei essentia desumptum videtur. Accurata hæc ac curiosa nominis explicatio cùm omninò nihil in proposito nostro ac materia tractanda nos juuet, non immeritò curiosis Aristarchis ac acutis scholasticis pro lubitu examinandum id relinquimus, non inficias interim euntes, vocabulum hoc Germanicum *Beinstein*, quia lapidi scissili non multum dissimile facilimèque calculi instar conteri potest, vnde Angli etiam suâ linguâ id idem Winstone vocitant, externam rei faciem quàm optimè exprimere: Nomina quidem eius aut Latina aut Græca, quæ accuratiùs ac nervosè magis essentiam ac proprietates materiæ significarent, excogitari facilè possent, sed quia vsus ita obtinuit, ideo idipsum nomen non immutare, sed retinere potius placuit.

Præterea observandum etiam ac probè notandum, hodiernos chymicos prædicto nomine non solùm dictum jam tartarum, sed quasvis etiam alias materias, omnia sc. lutosa, viscosa, mucilaginosa ac arenosa, quibus aqua abundat communis, quibusve aliorum vegetabilium succi ac essentiæ plena sunt, attamen processu tandem temporis vel naturâ, vel artificio separabilia subintelligere sedimenta. Calculum item renum & vesicæ aliasque lutosas, argillosas ac coagulatas, non solum in vreteribus ac renibus, verum etiam in cauitatibus ac venis hepatis, lienis, pulmonum, aliisque humani coporis humiditatibus perpetuò perviis meatibus, extremisque manuum ac pedum articulis (quod in cheiragra, gonagra, ac podagra nodosa videre est) hærentes materias communi ac vsitato tartari nomine eosdem vocare. Hocque non nudæ inventum est opinionis, sed firmissimo nititur fundamento grauissimisque stat suffultum rationibus, quos Theophrastus Paracelsus in suis de tartaro scriptis primus nobis demonstrauit ob oculosque posuit. Quæ ipsius scripta cùm nos fili instar Ariadnæi ad veram & infallibilem substantialis rerum naturalium ducant compositionis cognitionem, firmaq; pro inuestigandis multorum morborum ex inordinato diætæ regimine progenitorum causis materialibus, sint semita, vtilissimis insuper qua methodo curandi sint huiusmodi morbi (quod à nullo ante ipsum excellentissimo etiam medico

obſeruatum nedum factitatum legimus) ſint ornata regulis generalibus, meritò itaque eadem legenda, relegenda, ſtudioſeque ſunt ruminanda. Si n. eius, quâ vſus eſt, prolixitatem non caſtigare, eiuſdemque in alios medicos euibratis ſcommatibus bilioſiſque calumniis conniuere, obſcurioreſve, nihil tamen ad intelligendam rei eſſentiam facientes terminos remouere, doctrinarum è contra nucleum è ſcriptis eius eruere ac enucleare voluerimus, meo certè judicio, ea, quę hactenus prodière typis excuſſa, pathologiæ maximè judico vtilia documenta, quod aliis philiatris in Paracelſi ſcriptis parum verſatis ſignificare breuiſſimis mihi placuit.

Cap. II.

De differentiis tartarorum ſinguliſque eorundem ex vegetabilibus deſumptorum ſpeciebus ortu & generatione.

DE tartaro è vegetabilibus, non verò de illo, quod in corpore coaleſcit humano, cùm noſtrum nunc ſit dicendi inſtitutum, ſciendum, non ſolum in vino, vt ſupradictum, verum etiam in omnibus, tam minutiſſimis herbulis, quàm faſtoſiſſimis arboribus, ſinguliſque harum partibus, ne minimo quidem vegetabilium exempto, tartarum reperiri ac inueniri poſſe.

Diſcrimen tartarorum quod attinet, primò ſciendum, omnia è vegetalibus deſumpta tartara duûm eſſe generum, duplicique ſub forma ac qualitate ſenſibus noſtris ſeſe patefacere. Vnum enim ex illis ſaporis eſt acidiuſculi, qualitatis maximè penetratiuæ ac aperitiuæ, inque aqua calida projectum, vt ſaccharum vel ſal aliquod diſſolubile, vbi verò aqua refrigeſcere incipit, ſeparatum ab ipſa, relictâ ſine ſapore aquâ, fundum ſub priori forma petit. Alterum verò vt tenues arenulæ vel ſubtile gluten omni fermè ſapore carens, qualitate aliquo modo exiccatiuâ, abſque vlla etiam acrimonia ac calore, aſtrictiua eſt prӕditum. Quorum poſterius in nulla aqua, ſiue calida ea ſit, ſiue frigida diſſolui poteſt, ſed vt eiuſmodi terreſtria ſolent, immutabilem ſeruat faciem, ſolumque eandem primò turbidam reddit, poſtea verò pedetentim fundum repetit. Iuxta hoc diſcrimen, primum voco tartarum ſalinum ac ſolubile, alterum verò argilloſum ſiue arenoſum & indiſſolubile.

Prӕterea ſciendum ſuccos vegetabiliũ expreſſos, vtpote vinum & ſimiles alios, non ſolùm ſegregare ac ſecernere à ſe aliquod tartarum, verum etiam tale quoq; in ſe tanquam ſingularem aliquam ſubſtantiam elementarem, quæ præter alias ad illorum ſuccorum ſc. eſſentiam pertineat, in ſe continere, ſine qua nullus vegetabilium ſuccus vel corporalis eſſentia conſiſtere diù ac perdurare poſſit. Primum idcircò quod ſecernitur voco tartarum ſeparatum ſiue externum, ſecundum verò ſubſiſtens ſiue internum, quia alias ſubſtantias in naturali vegetabilium cõpoſitione, à me eſſentiæ nomine donata ad finem vſq; comitatur; non quidem eâ intentione, ac ſi ratione qualitatum duo diuerſa eſſent tartara, ſed ſolius ordinis ac ſcientiæ. Videtur par ratio in ſolutionibus certis menſtruis factis, ſi præter alias ſubſtantias ſolvendas ſal etiam, item ſal nitrum, corallia, perlæ, lapis bezoarticus & alia ſimilia ſolverentur, ſoluta verò per aliquam accidẽtalem menſtrui ſiue ſolventis fermentationem vel deficientem menſtrui quantitatem aut alias ob cauſas pars aliqua ſalis vel coralliorum à liquore ſegregata, relictâ reliquâ portione liquori permixtâ, vaſis fundum peteret, hoc ſeparatum ſal vel corallia ratione ſuarum qualitatum reuera nihil diuerſum eſſent ab illo, quod remanſit

liquori permixtum, si modò quodlibet in suo proprio esse sine commixtione aliarum rerum consideretur ac comparetur.

Tandem etiam dantur fœcatâ, quòd fœcum instar ac terrestris alicuius spumæ à vegetabilibus separentur, proueniuntq; ex pinguedine terrę vel aquæ, quæ tamen ab iisdem in fermentatione succorum rursus segregantur. Similiter etiam inueniuntur tartara peregrina siue aduentitia, terrena ac mineralia coagulata, quæ vegetabilia, pro loci natalis diuersitate, ad se alliciunt, nec omnimodè eadem à se abjiciunt, sed ratione materiæ semper aliquid de iisdem sibi reseruant ac retinent; Hincque desumitur ratio, quòd tanta interdum frumentorum, vinorum, fructuumque non solum sub vno eodemque climate, verùm etiam non longè à se inuicem dissitis locis crescentium sit qualitatum ac bonitatis disparitas ex aduentitia aliqua materiæ prauitate solùm profecta: Non minor etiam est tartarorum differentia ab illis vegetabilibus, quæ proueniunt in excultis agris ac bene stercoratis, desumpta, & ab illis, qui in contrariis. Hujusmodi verò tartara & excrementitias superfluitates quilibet Medicus à veris naturalibus, essentialibus ac vtilibus vegetabilium tartaris distinguere ritè sciat.

Sed quærat quispiam, vnde rerum tartarum oriatur, quareve nullum vegetabile carere hoc possit. ℞. Ante omnia considerande esse essentiam ac naturam duorum inferiorum elementorum, terræ sc. & aquæ, vnius, vt matris, in cuius vtero vegetabilia crescant, vigeant, cujusve maternâ prouidentiâ alimententur, alterius, vt sedulæ ac vigilantis nutricis, cuius curâ lactentur, humectentur & ad augmentum promoueantur. Ast non tam vilis in se ipsa est quælibet fertilis tellus, quàm leuem illam plurimi stupidi ac bardi existimant, fœtus eius, gramina sc. arbores, flores ac fructus, nubilis mentis oculis aspicientes, sed nobilius quippiam in ea reconditum latet, est nempe illa mater tribus diuersis substantiis, aquâ sc. oleo & sale repleta, hæque substantiæ absque vllo labore ac difficultate à quolibet fertili solo separari ac actu ipso oculariter demonstrari possunt, & ita quidem, vt reliquum terræ quod relinquitur, nisi aliis terris vel aquis aliis in locis associatum pristinas suas substantias recuperet, ad producendum aliquod semen prorsus sit ineptum nullarumque virium.

Similiter etiam simplicissima licet appareat, præsertim pluvialis vel roris aqua, quâ terra humectatur ac irroratur, in se ipsa tamen ita est composita, vt, etiam si nihil aliud, quam aquosa humiditas oculis nostris occurrat, nihilominus tamen in eadem, oleum, sal ac terra lateant, quæ tria sine alio aliquo additamento ab ipsa separari arte atque in propriis suis receptaculis asseruari possunt. Cùm itaque in his duobus elementis substantiæ hæ, tanquam in centone composito inueniantur, ipse etiam aër (quo sine nulla creatura aut crescere, vel viuere aut respirare potis est) has licet in forma subtilissima, in se contineat substantias; vt iam de sole nihil, vtrum ille de se his inferioribus quippiam communicet, vel in inferiora corpora imprimat, siue complexionaliter tantum operetur & prædictas substantias calore ac motu suo quasi exsuscitet, vel vtrumque perficiat, litem hanc, pro nunc, non faciam meam. Quia etiam vegetabilia huius substantiarum triados beneficio ac nutu augmentantur, aluntur ac corporaliter nutriuntur, concludere infallibiliter licet, non solum harum esse participia, verum etiam essentialem illorum ab iisdem dependere consistentiam. Quod experientia in anatomia vegetabilium ad oculùm demonstrat.

Quòd si hoc verum vt est verissimum, manifestum ergò est, quæ & qualia

ſint tartari huius ſubjecta & materialia principia, terram ſcilicet eſſe & entium ſal conjuncta & coagulata, reique veritas primum ex ſicca illorum terreſtreitate ac grauitate, dein ex ipſa etiam probatione chymica, clarè eluceſcit. Quod verò in tartaris quippiam etiam inueniatur olei & aquæ, hoc ex mixtione prouenit naturali &, quam habent cum aliis reliquis ſubſtantiis, familiaritate. Vt enim nulla terra ſine aqua, ſale & oleo, nulla aqua ſine oleo, ſale & terra, nullusque ſine terra, aqua ſale & oleo eſſe aër poteſt, & in quolibet licet elemento entium aliquod prædominari videatur, ita etiam in tartaro terra cum ſale licet prædominentur, nihilo tamen minus aliquid etiam aquæ ac olei in eo, vt dictum, deliteſcit; Si de tartarorum eſſentialium naturalem vegetabilium compoſitionem ingredientium diſcrimine ſit ſermo, hoc non ſolum ex diſpari quantitate terræ, ſalis, olei & aquæ, quæ inter hæc eſſe ſolet, prouenit, ſed præcipuè ex occulta operatione Archæi naturæ, qui, ſicut quodlibet ſimplex pro inſcrutabili ac incomprehenſibili Dei prouidentia, è communi ſiue vniuerſali ac elementari ſubſtantia peculiariter format, figurat, ſiguat, colorat, guſtu & odore quodlibet beat, ita ab eodem etiam tartara & aliæ ſubſtantiæ, pro diuerſitate entium diſcriminantur. Omnipotens enim creator multa myſteria in naturalibus noſtris oculis mentique recondita voluit, ne, ſi reuelaret, eadem nihili floccique æſtimando, ſuperbiores ac tumidiores efficeremur, ſed in perpetua potius humilitate Creatorem in creaturis admiraremur veneraremurque. Quælibet enim minutiſſima etiam herbularum abjectiſſimique vermiculi præclariſſima nobis cùm ſint ſpecula ac ſubjecta in quibus omnipotentiam Creatoris ſatis ſufficienterque admirari poſſimus ac in eorundem contemplatione omnium hominum ſapientia fiat ſtultitia, omneſquē ſubtilitates, vanitates, ſicque reapſe miſeri experiamur noſtra omnium ingenia in hiſce indagandis plurimum hallucinari ac in inueſtigandis ac perſcrutandis prorſus cœcutire.

CAP. III.

De vero vini tartaro, eiuſve ac fæcum differentiis.

CVm de tartari nomine, eius differentiis, ſubjectis, & ortu generaliter hactenus à nobis quippiam dictum ſit, nunc ad ſpecialia transeundum ac de variis tartarorum eſſentiis, qualitatibus, extractionibus, præparandi modis ac vtilitatibus dicendum reſtat.

De tartaro itaque vini, vtpote magis cognito & in medicina maxime vſitato, ordiemur.

Nullæ ſub ſole creſcunt vvæ, quæ non poſt expreſſum ſuccum muſtique in doliis aſſervati abſolutam fermentationem, ſi non ſubitò poſt hanc, ſucceſſiuo tamen tempore, duplex deponant & à ſe abjiciant tartarum. Primum dicitur à materia terreſtri tartarum fæculentum, vulgari verò nomine vini fœces. Secundum, quod doliorum fundo & lateribus lapidis inſtar adhæreſcit, hoc illud ipſum eſt tartarum, quod Germani vocant *Beinſtein*. Hæc duo ita ſunt commixta, vt tartarum fæculentum ſemper quippiam de vero tartaro in ſe contineat, tartarum verò terræ fœcum ſit particeps. Præterea, in hiſce duobus aliqua etiam venit notanda differentia, quod ſc. in fœcibus tenuibus, humiditate earundem non omnimodè abſumptâ, bona imò major, pro menſurarum proportione, ſpiritus vini portio, quàm in ipſo vino reperiatur, quod in tartaro neutiquam inuenitur. Duplex itaque harum fœcum vſus eſſe poteſt; primus eſt, quòd exinde deſtillatione eliciatur vini ſpiritus, ſecundus, quod ex capite

mortuo formentur globi majores exsiccandi & in cineres comburendi, ex quibus cineribus alba producitur instar tartari calcinati materia, quà tinctores in Italia, Gallia, & aliis regionibus viniferis maximo suo commodo vti fruique sciunt.

Cap. IV.

De electione tartari.

PRo diuersis, quibus vina eorundemq; fœces ac aliæ quæ se tartaro per accidens associauêre superfluitates tinctæ sunt coloribus, diuersæ etiam sunt ac variæ tartarorum species. Aliâs n. id, quod pro vero ac vtili tartaro haberi debet, eâ, quâ paulò post sum demonstraturus ratione, per & in se ipso semper albicat: Non minor est etiam disparitas ratione quantitatis vt & qualitatum & quidem passivarum, quod omne cuilibet in arte exercitato artifici satis sufficienterque cognitum.

Optimum autem tartarum ab omnibus tam Medicis quàm Chymicis vnanimi consensu habetur illud, quod continuâ serie coagulatum dolij lateribus aut fundo eiusdem in longitudinem protensum adhærescit, maximè est ponderosum duritieque sua non cedit lapidibus, ab eaque, quâ vinum tangit parte, plurimis apicibus adamantis instar acuminatum splendet, quodque confractum, non apparet instar spongiæ porosum aut terrâ refertum, sed substantiâ suâ est solidissimum, contrita etiam minutissima eiusdem particula ex tempore cretæ similis candescit. Has notas habent omnia illa, quæ à vinis rhenanis colliguntur tartara, quæ etiam cœteris, quando crudis vti voluerimus, longè præferenda.

Cap. V.

De tartari crudi vtilitate ac qualitatibus in medicina.

TArtaro hoc non solùm auri fabri, vitriarij Veneti siue crystallopœi, serici item tinctores aliique artifices mechanici pro cuiusque artificio diuersimodè vtuntur, verum etiam maxima eiusdem est in medicina vtilitas, vnumque est ex illis medicaminibus, quæ diuersi donata sunt qualitatibus contrariosque habent effectus. Nam quoad subtilem, acidiusculam ac penetratiuam, quæ in ipso latet, substantiam, non multum dissimile est frigidæ & siccæ qualitati, vt & subtilitati optimi ac purissimi aceti, quâ linguam aridam recreat, sitim à causa calida excitatam restinguit, fervorem ac ebullitionem bilis reprimit, appetitum reuocat, dolores ventriculi sedat, viscidos tenaces ac mucilaginosos humores attenuat ac resolvit, interiorum viscerum obstructiones reserat, aliosque producit effectus aceto familiares. Deinde ratione qualitatum calidarũ ac incisoriæ salis, quæ in aciditate tartari latitat, & acrimonia, obserato in corpore à materia frigida exortos flatus, non solùm melius discutit, verum etiam omnis generis crudos tartareosue humores incidit, & alio quovis medicamine felicius ac commodius blãdissimè educit. Hæcque est causa, cur plurimi è dogmaticis medicis hoc tartarum ita extollant, idque lenientibus ad acuendam eorundem energiam stimuli loco felicissimo successu admisceant, cuius rei exempla habemus in Pharmacopœa Augustana, vbi longo vsui ac experientiâ comprobatus reperitur pulvis senæ, præparatus Montagnanæ, inibique à Medicis Augustanis descriptum ac multis nominibus recommendatum tartarum. Tartarum verò hoc excellens etiam ac vtile

esse purgans medicamentum, præter alia exempla, meo idipsum proprio sanctè attestari ac affirmare possum. Cùm enim in juuentute mea per quinquennium passione colicâ multoties miserrimè discruciarer, nullisque medicamentis aliâs maximè juuantibus ab eadem liberari ac curari possem. Singulari cujusdam magnarum qualitatum patriâ Lucensis in Italia senis consilio ʒ vj subtilissimè puluersati crudi tartari assumebam, cuius effectus, aliorum omnium ante assumptorum purgantium longè erant excellentiores. Hoc enim assumpto in longum & quidem inconsuetum tempus cessabant acerrimi cruciatus, redeuntibus verò jisdem, reiterando huius vsum immunem à tantis ærumnis per biennium viuebam vitam. Ast aliquando ad perstrenuum vocatus virum Dn. Zachariam *Geirzkopfflern*: Equitem auratum & S. R. I. ab ærario p. m. podagra in arce sua *Haunsheim* laborantē, multò atrocius quam hactenus vnquam cum prædictis doloribus torquerer, tentaris aliquot, quæ ad manus erant, tàm internè quàm externè, sed frustrà, remediis, recordabar vsus mei tartari, ac tum temporis offerebatur quippiam tartari à vino Vngarico separati, cuius non consideratâ eiusdem impuritate, nec quam habet, cùm vino Rhenano longa disparitate, ex tempore predictam dosim cum brodio carnis absque vllo alio additamento assumebam, quo satis benignè aliquot vicibus sum motus, materiaque peccans exoptatè expulsa, ita quidem, vt ab acutissimis hisce doloribus plenariè liberatus, nihil amplius de tantis cruciatibus viginti nunc sex annis perceperim & diuina gratia ab eo tempore satis placidè vixerim. Quam mihi factam alleuationem, meo quidem iudicio, ascribo remotioni causæ per tartarum factæ, quia tantas passiones à viscosa, tartarea ac frigida in intestinis collecta ac iis tenacissimè adhærente materia progenitas certo credebam, quam materiam tartarum præmemorata sua qualitate resolutam ac attenuatam, eliminauit, quod aliis medicamentis fuerat impossibile, vt ita remota ex fundamento causa materiali, remotum etiam sit exinde natum accidens. In hisce & aliis morbis à prædictis causis ac flatibus ortis plurimis eiusdem vsum consului ægrotis, laudandosque semper, quos præstitit, sum expertus effectus, nihilque quod remorari vsum ejusdem possit, inuenio, nisi quòd fortè delicatulis ac nauseabundis molesta sit nimia eius dosis, assumendum enim, quando absque vllo alio additamento ac stimulo, verè purgantis munere fungi debet ab ℥ß ad ʒ vj & ℥j.

Optandum itaque esset, vt purgans eiusdem facultas in minorem reduci posset quantitatem. Hactenus autem exoptatam adire non licitum fuit Corinthum, aliis etiam præclusum inuenio aditum.

Quorum etiam aut avaritia aut dura paupertas in pretiosa medicamina impendere nummos prohibet, his conueniens ac vtilis præparari potest potiuncula purgans hunc in modum:

℞. fol. sen. s. st. ℥ß
Sem. anisi ʒj.
Tartari crudi pulveris. ʒiij
coq. in s. q. aquæ, colaturæ adde parum sacchari ad conciliandam gratiam.

Hanc potionem ægrotus manè quatuor ante prandium horis ebibat calidam, Ingredientium etiam dosis pro ægrotorum purgandorum diuersitate augeri minuive potest.

Potiuncula hæc omnes adustos, tēnaces, viscosos, cuiuscunque etiam sint naturæ, nociuos humores per aluum clementissimè educit, hepar & lien obstructa liberat, vrinam pellit omnesque flatulentas materi as potentissimè discutit. Externus eius vsus singularis etiam est in tumoribus flatulentis, & œdematosis,

quos, si aliis calidis conuenientibus permixtum applicetur, valentissimè discutit & absumit. Ex his itaque videre licet, tartarum hoc non tam vtile, vt quidam stolidè sibi imaginantur, sed nobile esse corpus ac pretiosum, in quo perpulchræ sanè inferius manifestandæ qualitates occultentur.

Cap. VI.

De purificatione tartari Rhenani.

Tartarum Chymici (qui vtilem rerum curiosè rimantur ac quærunt nucleum ac exinde medicamenta simplicia ab impuritatibus, quibus è matris suæ gremio referta prodeunt, maximâ sedulitate ac studio liberant, vtileque ab inutili segregant) quod è scriptis illorum, vbi de tam multis ac variis substantiarum tartari præparationibus egêre, manifestum est, nullo modo obliuione præterierunt.

Eius autem purificatio variis perficitur modis; Aliquibus enim placet ac arridet hæc conficiendi ratio: Tartarum crudum crasso modo contusum aquâ simplici aliquoties lauant, deinde adjectâ aquâ fontanâ limpidissimâ in vase figulino vitreato vel lebete æneo intus stanno obducto, horæ vnius spatio sensim ac sensim ebullire sinunt, & remoto ab igne lebete frigidiori loco exponunt, super crescentem glaciei instar cuticulam ligulâ collectam exiccant: Coctionem hanc tam diu repetunt, quam diu cuticulam supereminere vident, quæ per se exiccanda atque ad vsum reseruanda, sicq; præparatum tartarum dicitur cremor tartari. Alij decoctum tartari feruentissimum in vas figulinum purissimum, cuius in medio bacilli in forma crucis sint firmati, effundunt, aëriq; frigido exponunt, donec pars tartari crystallorum instar bacillis immissis adhærescat, quos ab ipsis separant & crystallos tartari nominant: Qui verò crystallos hosce magnos satis ac candidos (processus enim sunt varij ac multiplices) præparare ritè nouerit, is summum se inuenisse arcanum existimat.

Videatur licet ratione formæ externæ inter hæc duo aliqua differentia, neutrum tamen præ altero ratione naturæ ac efficaciæ aliquam habet prærogatiuam, sed ratione essentiæ vnum sunt & idem, nihilque aliud, quàm purificatum & à crassa sua terrestreitate liberatum tartarum, non verò talia corpora, vt chymicorum quidam falsò sunt opinati, quæ diuersæ essent à tartaro productæ substantiæ, cùm tamen pura tartari substantia totaliter in hanc formam redigi possit. Cùm verò processus huiusmodi sint nimis prolixi ac tædiosi valdè, eosdem relinquendo, scopum rei propositum ad ipsam scilicet purificationem me conuerto eandemque principaliter observo, sequorque alium non solum modò faciliorem, sed meliorem etiam processum, qui talis.

Purificatio tartari.

Tartari optimi, candidissimi Rhenani vel alterius etiam sumitur q. placet, reduciturque in subtilissimum cribo trajiciendum pulverem; huic aquæ calidæ bona affunditur quantitas, agitatur spatulâ ligneâ & donec in totum refrixerit (ne de aciditate quid pereat) in aëre relinquitur frigido. Dehinc glutinosa materia, quæ sub illa natat, simul effunditur. Lotio hæc ter, quater vel pluries repetenda, donec tartarum arecæ instar purum ac subtile appareat. Quâ lotione præmissâ tartarum in mundam projicitur dicotam, affunditur aqua ferventissima, agitaturque vt supra optimè spatulâ ligneâ, sicq; pars tartari in illa liquescet ac dissolvetur, acidumque aqua acquiret saporem; Hoc peracto ad manus sint duæ, tres vel plures, pro percolandæ materiæ

quantitatē, manicæ Hippocratis, quæ ſupra vaſis figulinis optimè vitreatis collocandæ, per quas fermentatiſſima aciditate tartari imprægnata aqua ex tempore trajicienda, & ſi fortè à principio illa ſubcitrina tranſeat, ex vaſe ſubitò effundenda ac rurſus percolanda, donec per manicam ſiue colatorium mucilagine tartari obſtructum pura ac cryſtalli inſtar pellucida perfluat, quæ colatura ad finem vſque vt nihil amplius aquæ ſuperſit, continuanda. Repleto etiam vno vaſe frigidoque expoſito aëri, aliud in locum ſubſtituatur, & ſi aqua hæc acidiuſcula à tartaro per inclinationem ſequeſtrata, tota fuerit trajecta, alia, reſiduo tartaro (quæ actu calens in promptu ſit) iterum affundatur, agitetur, & ſi paululum quieta ſteterit, per manicam Hippocratis ad reliquam percoletur, hicque proceſſus tantiſper reiterandus, donec omne tartarum in dycota ab aqua calida ſit diſſolutum conſumptum & colo trajectum, nihilque niſi arena omni carens aciditate ac prorſus irreſolubilis reſtitet, quod exinde etiam nomino tartarum arenoſum: Hoc proceſſu habebis tartarum acidum, verum & vt decet purum per manicam Hippocratis colatum.

In hac præparatione autem duo veniūt obſeruanda. 1. Vt ſolutio fiat aquâ ferventiſſimâ, & quidem, quantum poſſibile, celerrimè percoletur. 2. Si colatoria, vt liquor non confertim, ſed guttatim tantum tranſeat, ſint nimīum obſtructa, illa fervente aquâ in peculiari aliqua dycota à tartaro ac mucilagine ſunt liberanda ac mundificanda, priſtinoq; labori, quàm diu iiſdem indiguerimus, accommodanda. Si itaque percolata aqua tartaro imprægnata verè refrixerit, candidiſſimus cremor non ſolùm ſupernatabit, verum etiam bona ſplendeſcentis materiæ pars congelatæ inſtar niuis in fundo reſidere videbitur: De hac prædictus cremor, vbi ſeorſim eundem colligere cuipiam placeat, primum ſeparatūr. Sin minūs, ſpatulâ leuiter remotus cremor cum materia in fundo reſidente colligitur, dein aquâ purâ ab iiſdem ſegregata, materia albicans colatorio lineo, vt reſidua aqua guttatim tranſeat, inditur, vel manibus expreſſa, ſuper puro ac ſubtili linteo vel papyro rariſſimè diſperſa ſolis vel fornacis calore exſiccatur. Hoc proceſſu ritè obſervato, candidiſſimum ac optimè depuratum, iiſdem etiam prorſus, quibus alia maxīmum laborem requirentia tartara, virtutibus ac qualitatibus præditum habebis tartarum, cuius plus quadraginta ℔. 2. dierum ſpatio poteris præparare. Imò, quod majus eſt, ſi tartaro hoc purificato ſub forma cremoris vel oblongiuſculorum cryſtallinorum lapillorum delecteris, breuiſſimis horis in hanc, quæ juuat, formam tranſmutari idem ac redigi poteſt, hocque commodius, quàm tartarum crudum. Cùm verò formulæ hæ parum ad rhombum faciant, ac ipſum etiam tartarum cryſtalliſatum, niſi prius ſubtiliſſimè fuerit contritum ac pulveriſatum, difficilimè in aquis, decoctis aut infuſionibus poſſit diſſolvi, ideo vanam hanc curioſitatem relinquens, prædictum purificatum tartarum ſuper porphyrīte vel in mortario marmoreo tam diu, vt ſubtiliſſimum ac candidiſſimum ceruſſæ inſtar venetæ euadat, contero, quod ad vſum in vitris reconditum aſſervo, hancque exinde colligo vtilitatem, quod illud in omnibus calefactis liquoribus ſacchari inſtar facilimè diſſolvatur, nec vlteriori pulveriſatione indigeat.

Quid acidum tartari.

PRæparato hoc tartaro nomen impono acidi tartari præparati, vel tartarum id voco depuratum, quia qualitatibus ſuis ac probationibus igne peractis crudo tartaro reſpondet, nec aliud eſt hic diſcrimen, quàm ipſa (vt ita cum artificibus

fecibus loqui liceat) qualis cum saccharo fit, refinatio siue purificatio. Omne namq; saccharum siue purum sit siue impurum, primum sacchari nomen retinet, cognomentumque solum refinitum à non refinito distinguit saccharo.

Tandem denique hîc etiam obseruandum, quod si fortè tartarum semel percolatum in fundo residens præter spem ac voluntatem non satis esset candidum, pro secundo illud aquâ prius feruentissimâ dissolutum, summo studio esse percolandum, tunc habebitur purissimum ac candidissimum, hæcque purificatio breuiori quàm prior absoluitur tempore, vel etiam tartaro si subtilis aliqua flaua simul cum ipso transiens associata esset materia, quod ex flauo aquæ colore, quæ semper, colatorium arctissimæ licet sit texturæ, talis apparet, videre licet, huic vitio ita occurrendum. Tartaro crudo pulverisato, loco aquæ simplicis (vt supra) affunditur lixiuium forte ex cineribus sc. clauellatis, vel alio viliori tartaro adusto, materia probè agitatur ac per integrum diem ita servatur, postea nigrum illud lixiuium cum impuritatibus decantatur, tartarumque frigidâ aliquoties eluitur, ac, vt supra dictum, proceditur. Hocque modo tartarum candidissimum ab omnibus impuritatibus fit liberum & immune.

Cap. VII.

De tartari rubri, aliorumque purificatione.

CVm non quælibet tellus ferat quodlibet, nec vbique locorum eiusdem cum Rhenano qualitatis reperiantur tartara, ideoque, quo iisdem succurri possit artificio, sciendum.

De tartaro itaque rubro præcipuè verò illo, quod ex Italia ad nos defertur, ac à verè rubro vel potius rubido vino segregatur, viliorisque est pretij ac tinctoribus maximè vsitatum, scias, hoc ipsum præ reliquis omnibus in candidissimum redigi arte posse acidum tartarum. Cùm verò vina rubella aliis magis sint terrestria, neque fortassis tam citò à fœcibus suis segregentur vt Rhenana, ideoque in hujusmodi tartaris plurimum mucilaginis ac terrestreitatis, parum verò candidi vt in rhenanis, inueniri potest. Nihilominus tamen hoc ipsum albedine, virtutibus ac qualitatibus Rhenano ne latum quidem vnguem cedit,

Depuratio eius, eo modo, quo superiori capite indicatum, fieri solet, id solùm observandum, crebrioribus aquæ simplicis, remoto lixiuio, lotionibus à nimia sua impuritate, mucilagine ac inutili terrestreitate, quoad tartarum rubicundæ arenæ instar remaneat, esse purificandum, à quo deinde candidissimè splendens, subtile, acidiusculum ac gratum tartarum separari possit. Si verò præter hoc ab aliis etiam impurorum tartarorum generibus puri quippiam ad vsum hominum conducibile speramus, illa prius, vt dictum, ad obtinendum scopum, lixiuio sunt solvenda. Hicque optimi ac certissimi modi sunt ac processus, quibus celerrimè omnis generis tartara purificari rectè ac refiniri possunt.

Cap. VIII.

De qualitatibus ac vtilitatibus acidi tartari.

TArtari purificati qualitates conueniunt in genere cum crudi, quarũ supra mentionem fecimus, qualitatibus, solâque illud ab hoc puritate differt, majorique subtilitate ac in operando fortitudine, tutiorque eius, si præsertim crudum exquisitè pulchrum deficiat, solet esse vsus, experientiaque sum edoctus tartarum vtrumque tam album quàm rubrum, modò eadem, vt dictum, ritè sint purifi-

cata, æqualium esse virtutum æqualiumve operationum, nec, quod à rubro prouenit, magis astringere, quam quod ab albo, hocque informationis ergo illis dictũ volo, qui de hoc ipso plurimum dubitant.

Virtutes verò ac vtilitates huius medicaminis, omnibus medicis iam dudum notissimæ, sunt excellentes, inseruitque contra omnes obstructiones hepatis, lienis, mesenterij, renum, aliarumque partium, stimulique loco simplicibus leniter purgantibus, vt foliis senæ, rhabarbaro, mechoacannæ, cassiæ, &c. vt supra de essentiis purgantium & alibi monui, additur, & quod singularem in eo laudem meretur, corpus non calefacit, eiusve qualitates ita sunt temperatæ, vt vsus illius tam in calidis, quàm frigidis sit commodus ac tutus affectibus.

Dosis & vsus acidi tartari.

Dosis eius est à ℨß ad ℨj, pro necessaria constitutionum corporum aliarumq; circumstantiarum exigentia; exhibetur in aquis destillatis, brodio carnium, decoctis, infusionibus, prius verò calefactis, dissolutum. Misceri etiam pro arbitrio Medici potest cum conseruis, electuariis & pulveribus, concinnari ex eodem etiam possunt morsuli, quorum exemplum hîc apposuimus.

Confectio diatartari simplex.

℞. Sacchari albissimi ℥viij
Acidi tartari præparati ℥ij
Elœosacch. de corticibus limon. ℨß
Aq. rosarum q. s. F. L. A. morsuli in hunc subsequentem modum.

Saccharum subtilissimè pulverisatum cum mucilagine tragacanthi aquâ rosarum extracta, admixtis tartaro ac elæosaccharo, P. L. A. morsuli per se in pura charta siccandi: Hoc modo sapor olei limonum fortior remanet, quàm si elæosaccharum calefacto admisceatur saccharo ante morsulorum confectionem, quod superior processus innuit. Melior enim ac subtilior olei limonum pars calore sacchari ab igne semoti absumitur.

Elæosaccharum de corticibus limonum nihil aliud est, quàm subtilissimè pulverisatum saccharum oleo de corticibus limonum stillatitio q. s. inebriatum ac ad vsum reseruatum. Harum autem ex omnibus subtilibus aromaticis oleis conficiendarum mixturarum modum, cum annexa commoditatis causa, in mea vegetabilium essentiarum anatomia docui.

Morsuli hi gratiosâ suâ aciditate ac si ex recentissimè expresso limonum succo essent facti, gustui sunt gratissimi. In febribus acutis, ardentibus & malignis sitim ægrotantium restinguunt, cor & ventriculum roborant, humorum malignitati ac putredini resistunt, vomitum nimiũ compescunt, appetitum excitant, aliosq; præstant vtilitates, quarum variis in meis scriptis de acido tartari mentionem feci, oculisque demonstraui.

De his morsulis frustellum aliquod tam diu, donec totum sit consumptum in ore teneatur, idq; toties, quoties, in febribus præsertim acutis ac malignis necessitas postulauerit, repetatur. In morbis autem chronicis ad referanda membra principalia & præparandos ad expulsionem tenaces humores aliosque vsus similes, ægrotus manè jejuno stomacho eorundem deglutiat ℨj vel ℨij superbibendo brodium gallinæ recens vel carnis arietinæ, inprimis quando medicamini per angustos est transeundum hypochondriorum meatus ac tenaces sunt dissoluendi humores.

Acidum tartari chalybeatum.

℞. Acidi tartari præparati ℥iiij
Magisterij chalybis vitriol. ℨij.

Magisterium in ℥ij aq. fumariæ dissolven-

dum ac in mortario vitreo cum acido tartari in forma massæ incorporandum, ac vt ante incorporationem fuerat, acidum tartari pulverisandum, additoque pro aromatizatione cinamomi oleo, totus absolvitur labor.

Vires, Dosim & Vsum cum cautelis, vide inferius in spagirico autoris thesauro, vbi hæc ipsa prolixè inuenies tradita sect. 1. n. 3.

Quid sit magisterium chalybis vitriolatum?

Magisterium hoc chalybis vitriolatum est coloris viridiusculi, ex chalybe refinito siue optimè repurgato ac spiritu vitrioli per solutionem ac coagulationē rectificati arte spagirica præparatum medicamentum, quod præter fortem saporem, singularem etiam quandam in se habet dulcedinem.

Aloedarium Tartaro-violatum.

℞. Aloës lucidæ optimæ grosso modo pulverisatę ℔j. dissolve in ℔iij infusi violati de tribus, vt in anatomia mea vegetabilium essentiarum docui, & per pannum laneum in scutellam figulinam optimè vitreatam (cauendo, ne quid in panno, nisi parum arenæ, quod interdum commixtum cernitur, relinquatur) calidè exprimatur. Hæc materia, fac in B. roris euaporet ad consistentiam picis naualis, dein additâ præparati acidi tartari ℔ ß, pistillo ligneo tam diu agita, donec materia justam acquisiuerit consistentiam pilularis massæ, & cùm refrixerit, adde ℈j Elæosacchari cinamomi recentis, seruaque ad vsum.

Vires.

Hæ pilulæ omnibus iis affectibus sunt conducibiles, quibus aloës violata vel balsamus aloës fertur vtilis. Ratione autem tartari, pro incidendis tenacibus, lentis ac crassis humoribus, iisque educendis fortioris ac penetratiuæ magis sunt qualitatis, blandissimeque suam operationem perficiunt.

Dosis & Vsus.

Hæc massa datur à ℈j ad ʒj secūndum proportionatum humorum purgandorum quantitatem & copiam ac vt aliis pilulis, iisdem vtimur.

Diatartarum purgans.

℞. Fol. sen mundat. ℥ij
Rhabarb. selectiss. ℥j
Aq. fumariæ ℥xx

Refundantur in vase vitreo benè clauso in Balneo Mariæ modicè calente per horas vj. coletur postea, & addantur

Sacchari refinit. ℥v
Pulpæ cassiæ recent. extr. ℥iij
Essent. prunorum Damasc. ℥ij
Rad. polypod. q. recent. ʒvj
Violar. cœrul.
Rosar. rubr. ana ℥ß
Glycyrrhizæ ʒij
Acidi tartari præpar. ℥ij
Elœosacchar. anisi ʒj F. L. A. Elect.

Vires.

Electuarium hoc pro educendis nociuis humoribus, tartareisque & tenacibus è ventriculo, hepate, liene vicinarumque partium eliminandis materiebus certissimum ac blandissimum est medicamen.

Dosis.

Datūr ab ℥ß ad ʒvj & ℥j in appropriatis liquoribus pro arbitrio Medici dissolutum. In casu etiam necessitatis, vbi fortiora purgantia necessariò requiruntur, electuarium hoc resinâ scammonij essentia turpethi, colocynthidis, vel aliis electiuè purgātibus specificè humoribus

euacuandis accommodatis, pro lubitu Medici, acui poteſt.

Pulvis phlegmagogus.

℞. Acidi tartari præparati
Hermodactyl. mundat. ana ℥j
Turpethi albi mundi ʒvj
Reſinæ ſcammon. ʒij
Elœoſacch. Caryophyl. ℈j
F. pulvis ſ. a.

Vires.

Pulvis hic omnis generis phlegmata ac ſeroſitates expurgat, in primis verò ſingularis eius vſus eſt contra apoplexiam, epilepſiam, catharros, dolores arthriticos, vt chiragram, iſchiadem, Gonagram, Podagram, morbum gallicum alioſque affectus, qui catholicis indigent purgantibus, pulviſque hic abſque omnibus ventris torminibus ſeceſſum blandiſſimè mouet.

Doſis & vſus.

Fortioribus communiter exhibetur ʒj, debilioribus facilimęque alvi hominibus verò, minus. Offertur tempore matutino cum brodio carnis calido, decocto hordei, vel etiam, præſertim verò iis, qui temperamenti ſunt frigidi ac phlegmaticæ conſtitutionis, cum potiuncula vini. Quibus verò ob peculiarem quandam viſcerum intemperiem calidam ſc. & ſiccam, vel nimium hepatis calorem, hoc & ſimilia alia purgantia calida & ſicca in forma pulveris exhibita in ipſis viis remorantur, iis, præter hunc pulverem ℥j ad ℥ij ſyr. viol. vel mannæ calabr. in brodio carnis diſſolutæ aut ipſe pulvis conſ. roſ. incarnatarum mixtus deglutiendus exhibeatur. Huiuſmodi enim humectantia in his ſimilibuſque conſtitutionibus mirum in modum medicamenti huius promoueant operationem.

Pulvis Hydragogus.

℞. Acidi tartari præpar. ℥ij
Guttæ gummi more meo depur. ℥j
Maſtich.
Spicæ indic. ana ʒiiß
Elœoſacch. ſem. ceref. ʒj M.

Vires.

Pulvis hic omnis generis ſeroſas aquoſitates cum euphoria educit, pellit vrinam, concluſos diſcutit flatus, primariò autem conducit hydropi, tympanitidi, tumoribus externarum partium œdematoſis aliiſque è ſeroſa colluvie pro natis ægritudinibus.

Doſis. Datur huius pulveris ℈j. ʒß & ad ſummum ℈ij in appropriatis vehiculis, vel in forma Electuarij, potionis aut quacunque, pro cuiuſque beneplacito, forma alia, hâc tamen obſervatâ cautelâ, vt accommodato tempore, præparatâ ſcilicet ad eductionem materiâ, id fiat.

De præparatione gummi guttæ egi in anatomia mea eſſentiarum vegetabilium.

Paſſulæ purgantes cum tartaro.

℞. Fol. ſen. orient. mundat. ℥ij
Aq. agrimon. ℔j. ℥iv.
F. infuſio in vaſe vitreo bene clauſo s. a. colaturæ adde
Paſſular. corinth. mundat. & lotar. ℥iiij
Sacchari albi ℥ij
Acidi tartari ʒvj

Paſſulæ in expreſſo ſucco ad turgeſcentiam lentè coquantur, exemptæ dein in patina terrea reponantur, reſtitans verò liquor cum ſaccharo ad ſyrupi conſiſtentiam coquatur, ſuperque paſſulis fundatur, quâ facta affuſione, acidum tartari ſubtiliſſimè inſtar farinæ tritum admiſceatur, additis etiam 15. guttulis olei

ānisi stillatitij: in vitro conseruis aliâs destinato summo studio asservetur.

Vires.

Passulæ hæ corpus ab omnibus noxiis crassisque humiditatibus in ventriculo circumjacentibusque partibus stabulantibus absq; vlla molestia liberant, internas etiam hepatis, lienis, aliarumque partium obstructiones reserant, flatus discutiunt, vreteres purificant, securissimus insuper, propter effectus, quos in infantibus præstant, eorundem est vsus. Inprimis verò excellens sunt medicina iis, quibus conclusa est alvus, vnde euaporationes calidæ, capitis dolores aliaque innumera sæpe sæpius exoriri solent symptomata. Maximè etiam conducibiles sunt pro soluenda ac humectanda ægrotorum alvo in lue venerea, sudoriferis eliminanda.

Dosis & vsus.

Dosis harum passularum est cochleare vnum, plus minus, pro ratione assumentis, paulò ante prandium. Hoc siquidem tempore felicius, quàm alio operantur, ac plerumque tam spumantes ventosas cruditates quàm alias tartareas materias expellunt, quibus æpulsis, ægroti, præsertim verò hypochondriaci grauissima ventosorum symptomatum sarcinâ se liberatos sentiunt.

Pulvis Diatartari stomachalis.

℞. Acidi tartari præparati ℥ij
Fœculæ aronis
Rad. pimpinel. Hircin. ana ℥j
Elœosacchari cinamomi ʒß

Radices pimpinellæ densæ satis, ab omni impuritate liberæ, singularique studio exiccatæ, subtilissimè pulverisatæ ac per cribrum trajectæ requiruntur. Ac tunc omnia secundum præscriptam dosin permiscentur, leuiter in mortario vitreo agitantur & in vitro optimè prius cooperto ad vsum seruantur.

Vires.

Compositio hæc, licet propter ingredientium paucitatem primo intuitu vilis admodum & nullius videatur momenti, scopo tamen, cuius gratia est inuenta, tam æque est conueniens ac salutaris, quam aliud quodpiam multis constans ingredientibus medicamentum stomachicum, lenta enim, tenacia, viscosa frigidaque in pectore, ventriculo aliisque locis hærentia phlegmata incidit, resoluit, obstructaque exinde membra reserat, refrigeratum ventriculũ calefacit, eiusdemq; vt & laterum ventositates absumit, prostratumque à frigida causa appetitum reuocat, ventriculique coctionem adjuuat ac promouet, inque curandis aliis morbis iisque inueteratis, vt cuilibet prudenti Medico id satis est perspectum, summè vtilis eiusdem est vsus.

Dosis & vsus.

Pulueris huius tempore matutino exhibetur ℈j. vel ad summum ʒj. cum vino, brodio carnis calido, vel calida cereuisia & pro cujuslibet lubitu parum potest addi sacchari, ex hoc ipso, etiam eo qui subsequitur modo, concinnari possunt morsuli.

℞. Pulv. diatartari præscripti ʒvj
Sacchari albissimi ℥iiij

Aq. rof. opt. q. s. f. l. a. confectio in morsulis, qui etiam fieri possunt cum tragacantho, eodem, quo supra de conf. diatart. simpl. dictum, modo. Horum singulis mane sumitur vnus vel duo, ac tamdiu eorundem vsus continuatur, quàm diu hunc ipsum necessitas expostulauerit; eodem etiam in forma opiatæ vel electuarij vti fruique licitum, vt:

Electuarium Diatartari stomachale.

℞. Pulpæ cydon. cond.
Myrobalan. cond.
Conf. rof. rub. ana ℥ij
Cort. arant. cond.
Zinzib. Chinen. cond. ana ℥j

Contundantur in mortario lapideo & traijciantur per setaceum, deinde cum sacchari fini ℥iiij.& Aq. rof. q. f. coquantur ad consistentiam Electuarij adde
Pulv. diatartari stomach. ʒxviij
Elæosacch. crisp. ℈j. M.

Vires.

Electuarium hoc, excellentissima est pro ventriculo, ad eundem cum pulvere collimans scopum, medicina.

Dosis & vsus.

Omni mane nucis moschatæ quantitate jejuno stomacho vnicà vice assumitur.

Plurimis aliis etiam modis tartarum in vsum potest venire medicum, breuitatis verò studio hæc sufficiant.

CAP. IX.

De separandis per ignem tartari substantiis,& cuiuslibet harum vtilitate.

TRiplices præcipuè de tartaro separantur per ignem substantiæ, 1. Acidum phlegma, quod hic nomino spiritum. 2. Oleum. 3. Sal, separanturque sequente modo.

Pro hisce elaborandis chymici plerumque vtuntur tartaro crudo, cum verò hoc multis scateat cruditatibus ac impuritatibus, ideoque nec sumptibus parco, nec laboribus, sed ita procedo: Tres recipio libras tartari depurati (hoc est, acidum tartari nondum quidem subtiliter leuigatum, nihilominus tamen probè depuratum ac candidissimum, quod superior processus prolixè satis edocet) has per retortam vitream satis capacem destillo in arena subtùs & ad latera duos transuersos digitos densa, appositoque excipulo, ignem per gradus lentè guberno, ita tamen, vt cum retorta materia simul aliquo modo incalescat ac destillare incipiat, primum itaque ignis si cautè satis tractetur, ne tartarum empyreuma redoleat, extillabit acidum phlegma, deinde augetur ignis, vsque dum nebula prodeat sicca, hocque in gradu tam diu persistitur, donec nulla amplius humiditas exeat, tandem adauctis ignis gradibus, admixto oleo tam in collo retortæ, quàm in ipso etiam receptaculo densa magis apparebit nebula, hic tandem labor tam diu est continuandus, donec tam oleum quàm nebula extillare cessent. Quibus peractis, instrumentisque refrigeratis oleũ ab aqueo liquore beneficio chartæ & filtrationis separatum chartæ adhærescet. Vtraque hæc substantia valdè est turbida grauissimique odoris, illiusque ratione seorsim sunt rectificanda.

Prædictus itaque liquor, illud ipsum est, quod chymici spiritum tartari nominant, & meo quidem iudicio non alia de causa, quàm quia inter destillandum densâ & in receptaculo circum volitante nebulâ comitatur, quæ non ab ipsa aquosa substantia, sed ab oleo potius & aliqua in retorta residui vstulati corporis parte tanquam densæ ac fuliginosæ huius nebulæ causis, dependet, vnde etiam absque dubio aqueæ substantiæ acrimonia ac penetrans prouenit qualitas. Quod enim omnibus expertis chymicis est notissimum, omnium substantiarum sulphurearum fuligo, salinam quandam ac acrem sibi semper habet associatam qualitatem. Hæc siue ita sint, siue non, hunc

nihilominus liquorem præmemorato nomine indigitare mihi placuit.

Rectificatio spiritus tartari.

Rectificatio spiritus tartari, quâ ab impuritate ac tetro odore liberatur, licet sit multiplex, communissimus tamen modus est, vt ex Balneo Mariæ tertiâ vel quartâ vice vasa destillationi inseruientia ob adhærescentem grauem saporem optimè semper lixiuio forti prius eluēdo, spiritus destilletur, & guttulę aliquot olei fortè supernatantes, summâ curâ separentur. Hac ratione spiritus reddetur satis clarus ad vsumquè tutus & accōmodus.

Rectificatio olei tartari.

Cùm nigrum chartæ, vt dictum, in filtratione adhærens oleum suos etiam in medicina habeat vsus, ideoque pari ratione etiam rectificatur: Affunditur oleo huic magna aquæ fontanæ quantitas ac per Balneum Mariæ destillatur, primum prodibit colore citrino, postea verò submissiori, residua verò materia cum quadam aquæ particula empyreuma recipit. Hoc oleum ab aqua separatum ac instrumentis, vt supra etiam dictum, probè elutis, additâ aquâ aliquâ fragrante, illâ inprimis, quæ post olei ligni rhodij destillationem relinquitur, tanquam huic negotio maximè vtili, tertiâ vel quartâ destillatione rectificatur. Quantum enim mihi cognitum, vel olei huius vel spiritus, vt grauis eorundem per destillationem acquisitus odor totus periret, impossibilis prorsus esset aliâs rectificatio. In residuo capite mortuo latitans sal tartari ita est extrahendum. Calcinatur caput mortuum in fornace figulina ad colorem cineritium & feruentissimâ aquâ fontanâ elixiuiatur, hocque lixiuium vbi clarè decantatum in Balneo Mariæ in humiliori cucurbita vel phiala exhalauerit, sal tartari siccum remanebit in vitro seorsim asseruandum.

Vires & vsus spiritus tartari simplicis.

Prædictus tartari spiritus habet in se egregias qualitates, salinas, quibus incidit, penetrat, attenuat, aperit, resoluit, discutit & purificat, nec sibi exhydroticis par habet. Permeat enim spiritualiter vniuersum corpus, membrorumque internorum principalium, vt & venarum obstructiones aperit, totiusque corporis habitum ab omni immunditie ac subtilibus superfluitatibus per sudorem & vrinam reddit immunem. Ideoque pro curandis hydrope, tympanitide, arthritide, paralysi, ictero, scorbuto, lue venerea, impetigine, scabie, aliisque cutis impuritatibus, vt etiam in contractura artuum, ex materia flatulenta, humorali ac fluida, non verò tartarea coagulata & in articulis fixa, præter vsualia purgantia & alia, quæ methodus medendi in curandis hisce morbis, requirit tàm interna quàm externa medicamina, est ex optimis, certissimis & in qualitatibus suis maximè innocuis, quæ in rerum natura huic scopo vtiles inveniri vel arte præparari possunt, spiritus hic primaria medicina reliquisque omnibus præualet.

Dosis.

Propinatur in aquis destillatis appropriatis vel brodiis carnium, vino, decoctis aut infusis pro iudicio Medici à ℈j ad ʒj plus minus, pro ratione substantiarum, reiteraturque toties, quoties eiusdem vsum repetierit necessitas.

Spiritus tartari compositus siue theriacalis.

℞. Spir. tart. simplicis,
Aq. vitæ iuniperinæ ana ℔ij ß
Theriac. Andromach. opt. ℥iiij.

Camphoræ resin. ℥ß
Ol. rad. carlinæ.
rad. petasit.
rad. angelic. ana ʒß

Camphora primùm & olea cum theriaca in mortario optimè mixta, in cucurbita satis ampla, ac, ne quid expiret, probè clausa, superfusis spiritibus lentissimo ignis calore per octiduum digeruntur. Dein liquor hic ad siccam theriacæ in fundo remanentiam in Balneo Mariæ destillatur: Spiritui verò egresso permiscetur ℥ß. spiritus nitri correcti, tingiturque ʒß. croci orientalis & optimè ad vsum reseruatur.

In hac destillatione obseruandum, si fortè pingue quippiam instar olei supernatauerit, à liquore illud non esse separandum, sed relinquendum ac vsus tempore cum ipso liquore vitrum circumagitandum.

Per aquam vitæ juniperinam rectificatam nihil aliud hîc sub intelligo, quàm è recentibus baccis juniperinis cum malta hordeacea prius l.a.fermẽtatis & de hinc destillatis, elicitum spiritum, eundemque vt depositâ humiditate remaneat spiritus ardens, optimè rectificatum.

Per spiritum autem nitri correctum volo fortissimum ac ardentissimum illum spiritum, quem plurimi sapientissimi etiam artifices politicis ducti rationibus, alij verò rudi inscitâ ac cæcâ ratione seducti reiiciunt ac improbant, illeque ex liquefacto nitro cum bolo armena inpastato destillatur, & deinde per Balneum Mariæ igne lento cum eadem spiritus vini cretici vel hispanici puri secundâ vice destillati ac rectificati quantitate permiscetur.

Vires.

Spiritus hic pro curandis febribus pestilentialibus, malignis ac contagiosis, conueniente tempore ac occasione talia alexiteria requirentibus diaphoretica excellentissime est vtile alexiterium. Totum namque corpus humanum penetrat, malignitatemque à corde semotam potentissime per commoda emunctoria expellit, eamque multò efficacius, quàm alia huius generis solent alexipharmaca.

Dosis.

Exhibetur robustissimis, acutissimisque in morbis cum aquis cardui benedicti rutæ caprariæ, scorzoneræ vel alijs liquoribus appropriatis à ℈j. ad ʒj. Ejusque vsus, quoad morbi malignitas fuerit deuicta, bis vel ter reiterandus.

De viribus ac vsu olei tartari rectificati

Sunt nonnulli, qui huius olei guttas aliquot exhibitas ad dolores colicos, stranguriam, dysuriam, aliaque è flatibus orta symptomata, vt etiam vteri strangulatum maximè dicant vtile. Eo hactenus nunquam sum vsus, nec alijs id vtendum præscripsi, attamen, quia aliâs oleum succini vt & alia ex gummatibus elicita balsama, quæ non minus, quàm hoc calidæ nimium ac penetrantis qualitatis sunt participia, grauissimoque ac maximè ingrato nares feriunt odore, summo judicio ritè exhibita nihil nocent, similiter etiam oleum hoc tartari, quod tamen ex nullo deleterio subjecto destillatum fuit, tutò probari posse, existimo.

Oleum hoc tartari quia cutis poros efficacissimè aperiendo sudores promouet, eius itaque vsus maximè est commodus externè, si scilicet vnguentis ad scabiem aut luem veneream admisceatur. Non minori etiam cum fructu adjungitur emplastris duros callososque tumores dissolventibus. Ex eodem etiam ipso egregium paratur vnguentum contra chiragram ac podagram tumorosam, si scilicet nodosi tumores à materia pituitosa, coagulata, frigida,

frigida, articulis impacti hæreant, recipit verò.

Ol. tartari rectificati
Gum. elemi per vesicam destillati
Axungiæ vulpis ana ℥j.
Ceræ flauæ ʒ vj

Hæc ingredientia, ne olea exhalent lentissimo ignis calore in forma vnguenti permixta in vitro optimè obturato in loco frigido deponuntur ac asseruantur. Hoc vnguento illinuntur tamdiu quam fuerit necessarium, tumefacti articuli.

De vtilitatibus salis tartari.

Hoc sal acre est ac calidum, quo tamen vetustius, eò fit clementius. Rarissimus vsus eius est internus, nisi quòd nonnulli eo tanquam arcano specifico in aqua dissoluto pro extrahendis ex tempore foliorum senæ & rhabarbari essentiis vtantur, de qua extractione iudicium meum in anatomia essentiarum vegetabilium sectione de purgantibus tuli. Non contrariabor equidem, huius salis si de eo ipso sit sermo, per se sumpto ac considerato, in larga satis quantitate accommodo stimulo ac additamento, internè præsertim linctibus & potiunculis, tenax viscosum ac frigidum phlegma incidentibus ac resoluentibus additi, vt aliorum etiam è vegetalibus præparatorum salium, tutum satis esse vsum posse.

Sal tartari vitriolatum.

Alias ex sale hoc & spiritu vitrioli mixtis cõficitur aliqua mixtura, sal tartari vitriolatum indigitata, in hunc, qui subsequitur modum: ℞. Salis tartari albissimi q. pl. dissoluto in s. q. aquæ fontanæ limpidæ superfunde parum spiritus vitrioli rectificati, liquor ex tempore ebullire incipiet vitrum egressurus, vitrum itaque huic labori destinatum satis sit amplum necesse est. Hâc sopitâ pugnâ, rursus aliquid spiritus vitrioli affunditur, liquor parum agitatur certaminique finis imponitur. Labor hic aliquoties reiterandus, donec finito omnimodè prælio, acidus satis sapor trophæum deportauerit, his ita peractis liquor in balneo roris in patente scutella ad remanentiam candidissimi sicci pulveris exhalet, quod sal tartari est vitriolatum.

Sal hoc discutit, dissoluit, exiccat, roborat & ratione suæ, quam à spiritu vitrioli habet aciditatis, etiam astringit, hisque obseruatis probè qualitatibus, facillimè Medicus, quibus à se curandis rectâ ratione & methodo affectibus esse vtile possit, colligere poterit. Exhibitum etiam commodis ac appropriatis vehiculis sudorem promouet. Esse verò hoc ipsum, vt aliqui chymiatri autumant, aliquod vniuersale præparans, veritati haud est consentaneum. Vt enim corporum constitutiones materiæque peccantes ratione suæ essentiæ ac qualitatum diuersissima sunt, ita etiam diuersa requirunt, quod methodus medendi rationalis nos clarè docet, præparantia. Plurimum itaque hallucinantur ij, qui hoc sale in hunc finem & inprimis in intemperie sicca & asperitatibus quæ læuigantia potius & humectantia, quàm exiccantia ac incidentia, (qualia hoc & alia huius generis sunt salia) requirunt medicamina, vtuntur.

Oleum tartari eiusque vsus.

Si præterea sal tartari angusto, acuminato ac flauescente lineo sacculo inclusum & in cella supposito vitro suspensum aliquandiu relinquatur, in pulchrè albicantem liquorem qui sub digitis pinguedinis instar læuis apparebit, dissoluetur, hancque ob causam à plurimis Oleum tartari nominatur, licet per & in se ipso oleum reuerâ non sit, nec vt alia

olea, flammam concipiat, nihil enim est aliud, quàm sal tartari humiditate aëris in cella inprægnatum ac in liquorem dissolutum. Crebrior eius vsus est externus quàm internus, in absumendis scilicet spongiosis carnis aliisque in vlceribus inueteratis excrescentiis siue hypersarcosibus, iisdemque mundificandis ac firmandis· Summè etiam est vtile admixtum epithematibus vel emplastris, tam in forma liquida quàm solida, tumoribus aquosis adhibitis, hoc siquidem sal validissimè siccat, dissolvit ac discutit. Cuti exoptabilem conciliat nitorem eandemque læuigat ac purificat, quamobrem sexui muliebri, in extirpanda præcipue faciei, colli ac manuum impetigine maximo est in vsu, maximo etiam cum fructu permiscetur aquis ac vnguentis ad scabiem à crasso phlegmate ortam. Vbi verò salsi, serosi ac subtiles, vt in vlceribus diu manantibus ac feperbentibus videre licet, humores dominantur, in illis omnimodè est ab hoc abstinendum, quia eosdem reddit acriores, ac huiusmodi in vlceribus calorem maximè detrimentosum adauget, doloremque subministrat acerbiorem. Plus etiam damni quàm vtilitatis eiusdem ferre vsus potest, dum mulierum constitutionis plæthoricæ tenerrimæque cutis facies facit excandescere, rubras excitando pustulas. Pro vniuersali itaque præparatiuo vti eo non possumus.

Maximus aliâs huius liquoris, vt & ipsius salis, antequam in forma liquoris fuerit dissolutum, in multis operationibus chymicis, præsertim verò, vbi aliqua metalla, cũ suis corrosiuis prius dissoluta, veniunt præcipitanda, vt commodius de hinc, quando sub forma pulueris fundum petierint, à liquore separari possint, vt in auro & chalybe præsertim videre licet, vsus est. Hoc etiam sale quidam corallia & perlas destillato aceto prius dissolutas, præcipitare solent. Sal enim tartari siue siccum, siue dissolutum, perlis & coralliis additum, illa candidissimi instar pulueris ad fundum præcipitare facit, quem multâ aquâ postea edulcoratum ratione suæ subtilitatis magni faciunt. Quando verò, meâ quidem opinione, hæc ita consequendæ inprimis subtilitatis gratiâ peraguntur, existimo ego melius fore, si corallia & perlæ, aquâ aliquâ destillatâ super lapide porphyrio (vt pharmacopœi hactenus sunt soliti) optimè tritæ in eiusmodi subtilis pulveris formam redigerẽtur, quàm si pro subtilisandis his ipsis aceto destillato & sale tartari vteremur, de quibus in coralliis & perlis semper aliquid hærere solet, vt ita mutato illorum naturali temperamento, conformem cum rudè tritis operationem edere haud possint, quod in aphorismis meis chymiatricis sedulò monui. Quod si magisteria hæc pro acquisitarum in solutione & præcipitatione qualitatum ratione aliis scopis quispiam destinauerit, liberum id esto Medico, qui iisdem pro discretione ac iudicio vti scit ac didicit. Tandem denique sal tartari ingreditur etiam mixturam vasorum vitreorum crystallinorum, eodemque vtuntur tinctores aliique artifices mechanici, de quibus hic vlterior dicendi locus non est.

TARTAROLOGIÆ

SECTIO II.

Cap. I.

Quomodo ex quolibet vino, viniquè aceto, sit extrahendum acidum tartarum.

CVm hactenus de tartaro externo quod vinum in sua defœcatione deponit doliisque adhæræscit prolixè satis egerim. Nunc, quâ ratione è vino, aceto,

aliisque vegetabilium succis peculiaria sua essentialiter latentia tartara extrahi possint ac separari, aliquot exemplis docebo. Vt itaque à vino cui merito inter hæc primus debetur locus, exordiar, eius tartarum extrahitur subsequente modo. ℞. Duas aut plures cuiuscunque etiam id conditionis, siue clarum sit & pellucidum, siue vetustum, aut tantum, quantum possibilis deposuerit tartari copiùm, vini mensuras, illas in cucurbita vitrea cum alembico optimè clauso pone in Balneo Mariæ destillandas, cucurbita fac in principio vt lentissimo calore sensim incalescat, oblongiusculi & humidi radij tunc in alembico & recipiente, sudoris è corpore manantis instar apparebunt, quibus apparentibus subitò incipiet destillare ac prodire ardens vini substantia. Hic ignis gradus tamdiu est continuandus, donec in totum prædicti radij euanuerint, illudque, quod destillatione fuit elicitum, igne candelæ tentatum non amplius ardeat, sed aqueum vaporem ipsam candelam interdum etiam extinguentem, de se emittat. Separato itaque vini spiritu, si subtilis nimium exoptetur, vt superflua humiditas absumatur, secundò vel tertiò rectificari potest. Remanens verò, post destillatum spiritum, vinum, corpus est sine anima, in quo virium ac subtilium qualitatum parum cernitur reliquum. Itaque, nisi fortè ad alios quosdam vsus residuam humiditatem quispiam destillare velit, remoto alembico gradus ignis ad ebullitionem balnei augeatur, quò remanens liquor ad remanentiam quartæ mensuræ partis, euaporet, refrigerato verò balneo & cucurbitâ inde exemptâ, in eiusdem fundo tartarum vini oblongiusculorum crystallorum instar concretum reperietur, qui lapilli siue crystalli separandi, frigidâque aquâ abluendi, siccandi & vsum asservandi.

Hoc verò tartarum eadem ipsa est materia, quæ à plurimis chymicis sal vini chrystallinum fuit nominata, ac non solùm prolixos nimium processus de eodem comparando edidêre, verùm etiam non neminem conati sunt persuadere, hos vini crystallos subtilissimo cum vini spiritu mixtos verum auri soluendi, pro præparando auro potabili esse menstruum, cùm tamen experientia doceat crystallos hosce in spiritu vini non omnimodè dissolvi. Licet n. colore citrino à sale hoc tingatur, hæc tinctura tamen aliunde non prouenit, nisi à sulphure vel oleo prædicti tartari, salina quia substantia, in qua solventem qualitatem delitescere ajunt, spiritui vini non communicatur, sed in ipso corpore remanet. Notissimum insuper est, nec spiritum vini, nec tartarum vini, nec etiam separatum sal tartari, aurum vllo modo aggredi, dissoluere aut alterare posse, nisi prius ab alibus mineralibus salinis spiritibus attenuatum fuerit & præparatum. Quod tamen horum trium modò enarratorum, superfusorum, licet alteratorum alioque colore tinctorum non viribus ac qualitatibus, sed spiritibus mineralibus ipsi auro incorporatis, adscribendum. Spiritus enim hi à spiritu vini, tartaro aut eiusdem sale excitati & illis ipsis coadunati, colore eadem tingunt citrino vel aureo, quam postea tincturam chymicorum aliqui aurum potabile verum, essentiam vel tincturam auri vocitare non erubescunt, cùm tamen aurum semper tale maneat, eiusdem etiam tam exigua portio in hoc liquore subsistat, vt facile ab eodem separari pristinumque in auri statum reduci possit. Hinc itaque hi & alij similis chymicorum processus veram & genuinam auri solutionem certò nobis pollicentes dulcissima apparent somnia mereque vanitatum videntur esse vanitates. Etiam si enim horum permixtione vtilia magisteria & medicamenta in medicina maximè conducibilia, quod ego

non negauero, præparari possint, certissimum tamen est, aurum, quàm subtilissimè etiam attenuatum aut qualitercunque transformatum, semper suam, quâ à natura præditum est, retinere fixitatem, quod in scriptis meis chymicis abundè demonstraui, offeraturque mihi, qualecunque etiam sit aurum potabile vel aliquod aliud ex auro, à subtilissimis etiam ac artificibus præparatum medicamen, breuissimo tamen horarum spatio aurum rursus separabo ac in pristinam formam id reducam. Probè tamen hîc notandum, huiusmodi medicamentum, verè & realiter auri esse particeps nec nudum aliquem ac purum liquorem, vel aliquam super auro quidem fusam, nihil tamen ab eo abstrahentem substantiam, aut aliam quampiam sub auri potabilis vero nomine vendibilem materiam, cuius imposturæ plurima adduci possunt exempla. Quod enim aurum non est, id neque ego nec alius quispiam in aurum verum ac reale mutare poterimus, quam etiam impossibilitatem maximo suo damno multa millia tam Magnatum quàm plebeiorum sunt experta, experiuntur quotidie illam ipsam quàm plurimi.

Tartarum aceti.

Ex aceto vini pulchrum elicitur etiam subsequente modo tartarum. ℞. Duas vel tres aceti vini rubri vel albi mensuras, destillentur in cucurbita vitrea per Balneum Mariæ ad tertiam partem, &, destillatus liquor alicuius licet sit adhuc acrimoniæ particeps, nihilominus tamen aquea paucarum virium est aceti pars seorsim asservanda, reliquam verò (quod conficiendis ac præparandis è lapidibus ac aliis etiam mineralibus magisteriis est commodum) tamdiu destillatur, quoad grossus aliquis liquor remaneat, in quo refrigerato tartarum videre licet, hoc tartarum similiter, vt tartarum vini separandum, eluendum ac purificandum. Hoc verò solùm volo intellectum de aceto vini, cum acetum cereuisiæ, hydromelitis aut sacchari huiusmodi tartara non deponat.

Cap. II.

De ratione ac modo extrahendi tartara acida è pampinis, palmitibus, & ipsa etiam agresta.

Acidum tartarum, ratione naturalis compositionis, vino affinitate est conjunctissima materia, & ita quidem, vt non solùm in maturis vvis & in ipso vino satis sufficienterque defœcato deprehendatur, verum etiam, quàm primum suis vestiuntur palmites, pampinis palmitesque prodire incipiunt foranei, vt in iisdem vvis maturis vires suas exerat, quod subsequentibus sum demonstraturus exemplis. ℞. Bonam quantitatem juvenculorum palmitum cum tenerrimis surculis ac pampinis, grosso modo omnibus primum concisis & in mortario lapideo contusis, succum fortiter expressum cum albumine oui coque, deinde optimè colatum clarifica, ad remanentiam octauæ partis liquoris, fac in Balneo Mariæ in cucurbita aperta exhalet, qui, si refrixerit, per biduum in cucurbita relinquendus, postea eximenda cucurbita in qua bona tartari quantitas in fundo liquoris subsidere videbitur, ambabus his substantiis ab inuicem separatis, tartarū tunc, quantum fuerit necessarium, probè elutum ac purificatum, colorem acquiret candicantem saporemque similem tartaro vini acidiusculum. Si residuo liquori (qui & ipse acidiusculi est saporis non ingratique odoris) s. q. addatur sacchari, satis jucundus exinde fieri potest in medicina etiam vtilis syrupus.

Tartarum Agrestæ.

Hoc eodem etiam modo à purificata agresta candidissimum & splendescens acidum tartarum in sua solutione fermè priori subtilius separari potest.

Quæ qualitas ac dominium tartari in augmentatione ac maturatione vuarum, dum jam dulcescere inceperint non deficit, sed constanter in iisdem, donec ad statu siue ἀκμὴν peruenerint, permanet, in iisdemque præter alias elementares substantias fixâ sede firmatum gaudet, hocque exemplis clarissimè demonstrari potest, dum ab expresso & clarificato dulcissimarum etiam vuarum succo, ante fermentationem eadem tartari quantitas, quæ ab agresta, segregari ac separari possit. Imò dulcissimæ omnium sua vissimæque ac quæ summum maturitatis attigêre gradum, in primis verò, quæ ex Candia, Cypro, Hispania aliisque calidis regionibus ad nos deferuntur siccatæ siue passæ vvæ, quarumve egregius inter lenientia vsus, ab huius tartari consortio ac familiaritate nullatenus sunt liberæ, hinc præter suauissimam dulcedinem subacido sapore gratissimè linguam feriunt, alvumq; blandissimè mouent, ea etiam loca, quæ multo sunt referta viscoso ac mucilaginoso phlegmate, aliisque scatent impuritatibus potentissimè purificant, vt in oris fauciumque vlceribus manifestissimè videre licet, quando post earundẽ vsum deterso loco affecto grauissimos plerumque sentiunt, ægroti ex latente in iisdem aciditate, læsâ inprimis cuticulâ, dolores. Qui quidem effectus primariò à latitante in vuis tartaro proueniunt. Et si fortè quispiam in anatomia vegetabilium minus exercitatus hæc ipsa in dubium esset vocaturus, huius soluere dubiũ posset subsequens hæc probatio. ℞. Passularum Damascenarum siue Zibebarum ℔iij vel iiij (hæ siquidem omnium censentur à Medicis optimæ) superfunde ad supereminentiam digiti aquam tepidam quam super iisdem donec turgescere incœperint, relinque. Deinde per setaceũ, ad remanentiam cuticularum siue folliculorum & acinorum ligneo cochleari easdem trajice, percribratam materiam in s.q. aquæ dissolutam, & cum proportionata albuminis oui quantitate s. a. coctam, cola, quâ percolatâ, perpulchrè clarus, in se vuarum essentiam continens prodibit liquor. Hic liquor scutella vitrea satis capaci lento calore ad remanentiam tertiã tertiæ partis exhalet, quâ in loco frigido per triduum aut quatriduum optimè asseruatâ, in fundo scutellæ pulcherrimum acidum tartarũ pro tuo arbitrio separandum ac reponendum, inuenies. Residua materia fac ad consistentiam mellis euaporet, cuius dulcedine ac aureo quo tincta [illegible]parebit substãtia colore summè delectaberis, eâdemq; in casu necessitati vti poteris. Quòd si superior separatio tartari non arriserit, subitò post clarificationẽ in principio in prædictam reduci potest consistentiam. Hęc est vera passularum essentia, ab aliquibus, ratione coloris ac cõseruationis, quibus melli est similis, mel passularũ vocata, cuius vsus in medicina esse potest varius. Possunt etiam passulæ coqui, illarumque vt quidam solent, substantia extrahi, sed quoniam coctione ex acinis vuarum ac folliculis peculiaris quædam astringens extrahitur qualitas, hunc modũ relinquens, approbo priorem, expertus enim hâc ratione vuarum essentiam magis fieri gratam ac dulciorem, lõgè etiam eiusdem cum lenientibus medicamentis mixtæ, commodiorem esse vsũ. Quod tamen hoc licet in tractatu de extractione essentiarũ nihil agendum præsumpserim, cum id alibi fecerim) ad finem huius capituli ad demonstrandum in vuis passis latitans tartarum, & quid ex residua, segregato tartaro, materia fieri possit, explicare ac indicare placuit.

Cap. III.

De extrahendo è tamarindis & moris tartaro.

TAmarindi ex peregrinis ad nos translati terris omnibus Medicis notissimis sunt fructus, de quorum qualitatibus, vtilitatibus vtendique modo in anatomia mea essentiarum vegetabilium vt etiam in appendice de mixturis præp. prolixè scripsi. Hi præ aliis fructibus refertissimi sunt acido tartaro, quod ita extrahendum.

E. G. ℞. Tamarindorum permixtione prunorum acidorum aut aliorum similium non adulteratorum ℔ ij. carnosam eorundem substantiam in tribus mensuris aquæ remotis strigmentis, digitis contritam, cum duobus aut tribus oui albuminibus s.a. clarifica, liquor in se quidem ipso satis clarus, apparebit subcitrinus, in Balneo Mariæ in cucurbita vitrea ad remanentiam dimidiæ mensuræ exhalandus, qui, vbi refrixerit per biduumque benè custoditus steterit, in fundo cucurbitæ bonam reperies tartari quantitatem. His ita peractis, restitantem in medicina etiam maximè vtilem liquorem in aliud vitrum decanta, tartarumque ad albedinem optimè laua, quod in vasculo vitreo probè asseruandum. Hoc tartarum acidissimo suo sapore subtilissimè penetrat.

Tartarum mororum.

De moris verò expressus succus si percolatus fuerit, clarificatur, in cæteris, si processus, vt supra de tamarindis dictum fuit, idem obseruetur, reperietur verè acidum ac rubrum tartarum, quod pro placito multis solutionibus & filtrationibus purificari ac candefieri eo modo potest, quo in superiori sectione de purificatione rubri tartari vini diximus. Hæc via in aliis etiam fructibus obseruanda.

NB. Insuper hic probè notandum, in aliquibus acidis fructibus licet tartarum acidum delitescat, hoc tamen vel ratione suæ subtilitatis, vel ratione suæ cum materia viscosa mixtionis, difficilimè segregari ac separari posse; quod singulariter in succo citri obseruaui. Quamvis enim eundem optimè priùs depuraueram, remanebat nihilominus tamen peculiaris quidam viscosus liquor pellucidæ gelatinæ instar vel mellis depurati, saporis acidissimi, à quo nullum prorsus, quale è superioribus fructibus colligebamus, sperandum erat tartarum, sed diuturno satis tempore idem semper manebat, meque loco tartari materiâ quâdam viscosa ac mucilaginosâ beabat. Quod necessariò hîc monendum duxi.

Cap. IV.

De separatione tartari ex acetosa & melissa.

ACetosa, quę maximè tam in medicina quàm culina vtilis est herba, pulchrum sanè nobis præbet acidum tartarum subsequente modo extrahendum.

Succi acetosæ recenter expressi sufficiens quantitas more solito albumine oui optimè clarificatur, humiditas vero beneficio balnei vel abstrahitur, vel, si liquorem asseruare velimus, ad remanentiam exiguæ substantiæ destillatur; Quâ factâ destillatione vel euaporatione, tartarum, in fundo vasis residens, vt de aliis supra monui, separatum, eluitur & in aqua feruente dissolutum, nec satis clarum fiat & candidum, percolatur; Hoc tartarum etiam maximè est acidum, satis attamen gratum, subtile & valdè penetratiuum.

Tartarum Melissæ.

In nobili melissa peculiaris quædam

aciditas licet non sentiatur, nihilominus tamen pulcherrimo ac splendescente acido tartaro nos exhilarat, quod ex expresso succo, similiter vt acetosæ tartarum præparatur. Hæc itaque de acidis tartaris dicta sufficiant.

Horum autem ex herbis & fructibus desumptorum tartarorum virtutes ac vtilitates in genere quod attinet, inter has & vini tartari, ratione manifestarum qualitatum, nisi forte vnum prę alio citius sit dissolubile, nullam video differentiam. Si verò de eorundem proprietatibus sit sermo in specie, existimo ego quidem, hæc ipsa à forma specifica earum rerum à quibus separantur, quippiam participare, non tamen eo gradu iisdemq; euidentibus signis, quibus essentiæ rerum (in quibus principaliter elementares in vno composito conueniunt substantiæ) possunt. Quod fundamentum, quæque differentiæ cuilibet Medico probè veniunt notandæ ac obseruandæ.

Coronidis loco, nonnullorum chymicorum vanitatem ac dementiam satis admirari non possum, qui acida hæc tartara salia vocant essentialia vegetabilium, cùm re ipsâ salia non sint. Cuilibet enim physico satis est sufficienterque cognitum, quodlibet sal, ne minimo quidem excepto, siue sit fontale, siue maritimum, commune, gemmæ seu minerale, Indum vel ammoniacum aut nitrum, siue etiam alkali ex herba kali præparatum, aut catinum quod fit è fœcibus vini adustis, ita quoque omnis generis salia herbarum, quæ hodierni Medici salibus annumerant, aquâ frigidâ esse dissolubilia, in eaque subsistere, nullius etiam esse particeps oleositatis flammam facilè concipientis, nihilque de suo salino sapore candidoue colore, quocunq; etiam tentetur igne, amittere. Cùm è contra acida tartara nulla possint dissolvi frigidâ, feruente licet aquâ etiam fuerint dissolutâ, nihilominus tamen vbi illa refrixerit, subitaneum committunt diuortium, aquamque qualis antea fuerat, post se insipidam relinquunt. Secundò, hæc acida tartara igne probata non persistunt, sed inflammantur ac, vt alia oleosa materia, ardent, fuliginoso odore grauissimè nares feriunt & depositâ albedine, acidoque spoliata sapore, carbonis nigredinem induunt; Destillata, verò, aquam, oleum, sal & terram nobis præbent, de quo fusè supra in anatomia acidi tartari vini. In his enim probationibus omnia acida tartara cum depurato vini tartaro, quod à Dogmaticis Medicis nunquam pro sale fuit judicatum, multò minus salia inter recensitum conueniunt. Ex hisce itaque apparet tartarorum huiusmodi cum salibus propriè loquendo neutiquam posse institui comparationem. De hoc tamen sua cuilibet videtur pulchra (hodierno præcipuè tempore) siue falsa, siue vera ea sit, immutabilis prorsus opinio, faciliusque Herculi extorseris clauam, quàm horum alicui semel conceptam mutaueris opinionem. Tam altas nunc in hominum, præsertim verò chymicorum mentibus, ambitio & obstinatio egêre radices, vt vnam eandemque rem pro diuersa alia non solùm agnoscant, verùm etiam alio nomine venditent, quod tam ex hoc quàm aliis etiam exemplis clarissimè apparet. Quam eorundem stultitiam in diuersis meis tractatulis, vtpote spagirica recensione septem planetarum terrestrium, Anatomia antimonij, Crysologia, aliisque meis scriptis satis ad oculum cùm demonstrauerim, huic non necessariæ repeti tioni lub ens hîc supersedebo.

Cap. V.

Quâ ratione è diuersis vegetabilibus viscosa ac arenosa tartara sint extrahenda, quodve de iisdem ferendum judicium.

CVm in præcedentibus acidorum, splendescentium ac in fervente aqua dissolubilium tartarorum extractionem sufficientibus declarauerim exemplis, nunc ad peculiarem aliam lutosorum, arenosorum, insipidorum & in aqua ferуente indissolubilium tartarorum speciem deuenire juuat, incipiendo à tartaro cardui benedicti subsequente modo extrahendo:

I.

Tartarum lutosum cardui benedicti.

℞. Succi cardui benedicti recenter expressi mensuras tres vel quatuor, coque easdem in aheno ad ebullitionem, despuma & more solito albumine oui optimè clarifica. Ab hoc succo si aqua, (satis bona & seorsim asseruanda) ad remanentiam sextæ partis liquoris fuerit abstracta vel in Balneo Mariæ destillata, in fundo subsidentem videbis cineream lutosam materiam, quæ à liquore, vt alia tartara, separata, reiteratis vicibus aquâ fontanâ eluenda, siccanda & ad vsum est asseruanda. Et hoc est tartarum cardui benedicti.

II.

Tartarum lutosum lupuli.

Simili etiam modo extrahitur è lupulo tartarum colorem habens terræ sigillatæ similem, ex eodemque sufficiens elici potest quantitas.

III.

Tartarum radicis ononidis.

Ononis siue resta bouis omnibus philiatris notissima herba cunctis fermè in regionibus crescit. Variæ ac diuersæ eius cùm sint species, hîc tamen illam intelligo, quæ spinosa est ac floret flore purpureo odorato, specificumq; præ aliis omnibus censetur lithontripticon. Eius radices haud exiguam in se continent lutosi tartari quantitatem subsequente processu extrahendam: ℞. Rad. ononidis mundatarum prius ac exiccatarum q. pl. concisæ in taleolas, in lebete figulino aquâ fontanâ tribus vel quatuor horis ad crassitiem decocti coloris dilutioris purpuræ instar, coquantur, hoc albumine oui clarificatum in Balneo Mariæ ad remanentiam sextæ partis liquoris destillatur, in quo paucas intra horas album tartarum subsidebit, quod, vt alia tartara, tractandum.

IV.

Tartarum scordij.

E scordio decantatissimo illo alexipharmaco extrahitur etiam album lutosum tartarum eo modo, quo de carduo benedicto dictum.

V.

Tartarum salviæ.

Tartarum salviæ ita extrahitur. Expressus succus optimè clarificatus si ad remanentiam sextæ vel octauæ partis exhalauerit, in frigido loco per octiduum relictam bonam tartari quantitatem crassæ albicantis arenæ instar, qualem, tartarũ arenosum post purificationem tartari vini

vini residuum, subsidere facit, & si probè eluatur, omnis saporis reperitur expers.

Ex his paucissimis processibus facilimè est colligere, quomodo in communi in omnium vegetabilium, herbarum sc. foliorum, florum, fructuum, seminum, fruticum, lignorum, corticum, radicum &c. expressis succis, decoctis & infusis separari possint & segregari l. a. tartara.

De viribus autem ac vtilitatibus horum lutosorum ac arenosorum tartarorum quod scribam, cum hactenus eorundem facultates nunquam sim expertus, parum habeo. Interim tamen eadem, virtutem sui simplicis, à quo fuêre segregata, æmulari, illaque, quæ à sudoriferis cardiacis & alexipharmacis simplicibus segregantur, terræ sigillatæ, cuiuscunque etiam ea sit conditionis, nullo modo cessura firmiter existimo. Non dubito insuper, quin alij etiam prudentes chymiatri mecum sint asseueraturi, ex his tartaris lapidem præparari posse ac produci virtutibus ac operationibus lapidi bezoartico vero non imparem. Extra enim omne dubium est, lapidem bezoarticum siue orientalem, siue occidentalem è ventriculo animalis Pazan exemptum, nihil aliud esse, quàm peculiaria quædam è salutarium herbarum, quibus hæc animalia vescuntur, succo & substantia elicita ac ruminatione collecta tartara, quæ naturali animalis huius calore lapidescunt, lapidisque huius formam induunt, quod non solum ex illis historiis, quas Nicolaus Monardes, Garzias ab Horto aliique scriptores de hoc animali, lapidisque bezoartici generatione consignatas nobis reliquêre, clarissimè elucet, verùm attestantur id etiam probationes per ignem, quando scilicet is idem subtilissimas in partes diuiditur & calcinatur.

Quòd si huiusmodi tartara in crucibulo igne exponantur, principiò prodit crassus fuliginosusve fumus, dein flammas concipiunt & vt acida tartara solent, ardent, attamen vnum præ alio plus minusue, quæ etiam signa sunt latescentis in iisdem particulę sulphuris vel oleosæ substantiæ cum aliquali aquea humiditate. Quod verò in cineribus remanet, ex eo tale sal, quod in aqua sit, vt alia tartara acida, vel è cineribus totius vegetabilis extracta salia dissolubile, præparari nullo modo potest, sed sapor eorundem idem est naturaliter cum lixiuij calcis, & vbi humiditas exhalauerit, remanebit in fundo sicca aliqua candida materia non absimilis illi, quæ à lixiuio calcinatarum perlarum, matris perlarum, corallorum, oculorum cancri, silicum, lapidis Iudaici, lapidis ignei & aliorum similium in aqua prorsus indissolubilium relinquitur, cùm è contra alia salia facilimè soluantur, sed fundum candidi instar pulueris omnis ferè saporis expertis petunt. Hæc itaque de tartaro in genere dicta sufficiant.

TARTAROLOGIÆ

SECTIO III.

Cap. I.

De vera ac recta extractione, rectificatione & præparatione omnis generis à vegetabilibus desumptorum salium.

Salia è vegetabilibus eliciendi ac præparandi modus ac processus à multis chymicis est descriptus. Cùm verò apud pharmacopœos ac Laboratores chymicos probè depurata ac granulis similia è vegetabilibus extracta salia reperiantur rarissimè, inueniantur è contra apud eosdem vt plurimum impura abominabilisque putrefactæ vrinæ instar saporis, internè nullatenus vsurpanda. Cum præte-

rea etiam hæc materia non multum à priori recedat, ideoque non potui intermittere, quin eum quem obſeruo in præparandis & ritè extrahendis ſalibus modum, breuiſſimis hâc ſectione tertiâ delinearem ac repreſentarem.

Primus & principalis in hoc peragendo opere, labor eſt, vt herbæ ita in cineres aduſtione redigantur, quò ardente ſuâ ſulphureâ ac oleosâ ſubſtantiâ omnimodè priuentur. Sciendum etiam herbas & ſalia recenter concremata pulchrius ſemper ac efficacius ſal habere, quàm exiccata. Si itaque felicem in tuis laboribus exoptaueris progreſſũ, furnus mediocris magnitudinis, cuius focus ex optimè coctis ac firmiſſimè coadunatis ſit extructus lateribus, ad manus ſit neceſſe eſt. Furnus hic optimè primùm calefiat lignis fagineis vel aliis aridis, exemptiſq; cineribus, repleatur viridi abſinthio, arthemiſia vel aliis, quorum exoptas habere ſalia, herbis, præfurnio verò clauſo & oſtiolo, quò vapores & fumi ab herbis egredi queant, aperto, breuiſſimo horarum ſpatio herbæ non ſolùm ſicceſcent, ſed etiam flammâ conceptâ proprio motu ardere incipient. Si de hinc recluſo præfurnio herbæ furcilla ferrea optimè vertendæ quantitas fuerit aliquo modo diminuta, recentes ſiue virides aliæ in locum ad ſufficientiam ſubſtitui poſſunt. Vniuerſa itaque herba ſi dicto modo in carbones fuerit tranſmutata, oſtiolum, præcluſo parùm præfurnio, donec conceptus carbonum ignis in ſe ipſo contabuerit furnuſque refrixerit, ſeruetur apertum. Finito hoc labore cineres è furno exempti percribrentur, carbones verò reſidui contuſi per cribrumque trajecti ac cineribus additi, ſuper ferrea elatæ oræ lamina accenſis ſubtus carbonibus in cineres circumagitati ſæpius redigantur albiſſimos, qui ab igne remoti ac refrigerati, ſequenti modo ſunt tractandi.

Paretur primùm è ligno quercino, tantæ altitudinis vt vaſa ad excipiendum lixiuium ſupponi poſſint, vnam continens aquæ ſitulam, circulis etiam ne loco facilè dimoueantur vbique firmiſſimè munitum ac creberrimis foraminibus peruium infundibulum, quod ſtraminis craſsè conciſi manipulus ac pannus ſtupeus ſuper extenſus, ne cineres præterlabantur, contegat, quibus contectis, indantur cineres, pilliſto ligneo quantum poſſibile, arctiſſimè comprimendi, ne etiam in ſuperfuſione aquæ ſupernatent, libramento panno lineo inuoluto ſunt aggrauandi. Infundibulum inſuper non omnimodè implendum, ſed tertia eiuſdem pars libera relinquenda: Ritè ita compoſito infundibulo cineribuſque vt decet repleto, feruentiſſima aqua ad oram vſque affundatur, &, quò diutius calor aquæ conſeruetur, operculo conformi contegatur, cùm verò cineres ſuperfuſam aquam ſenſim ac ſenſim abſorbere ſoleant, refuſa alia breuiſſimo horarum ſpatio tinctum purpureo colore, ſatiſque forte vt ovum etiam ſupernatare poſſit, maximè turgidum in vitro capaci excipiendum extillabit lixiuium. Repleto vno vitro ſupponatur ac ſubſtituatur aliud, cineribuſque ſecundò ſuperfundatur aqua feruentiſſima, qui labor toties reiterandus, donec aqua pertranſeat nullius ferè ſaporis pallidique coloris, quibus finitis, ſal è cineribus extractum hærebit omne in lixiuio. Hæc lixiuia conjuncta in plumbea quatuor vel plures etiam aquæ menſuras continente fatagine, igne arenæ ſine ebullitione exhalent ac euaporent. Hoc vbi ſuper lixiuio candidè ſplendeſcens apparebit cuticula, ea ligneâ ſpatulâ amouenda, & vbi ſartago ab arena remota refrixerit, ſplendeſcens in granulis ſal colligendum, & in vitreis laminis, vt reſiduum lixiuium guttatim in aliud vaſculum dilabi promptiùs, ſal verò exiccari faciliùs poſſit, peculiariter in hunc finem

cùm elata ora acuminatis, in hypocausto calefacto vel alio loco calido effundendum. Post hæc remanens lixiuium super arena iterum positum, tamdiu ibidem, quoad salina appareat cuticula parumq; lixiuij restitet, relinquendum, quod, vbi refrixerit, sal in minutissima granula cōgelatum quasi, ab eo separandum. Ambo autem hæc salia subsequente modo rectificanda in vno eodemque vitro conjunctim sunt asservanda, remanens verò lixiuium, cùm non solum picis instar sit nigrum, verum etiam grauissimi ac teterrimi odoris particeps, ignisque veluti forte, pro mundificandis ac purificandis vitris vel præparandis cauteriis potentialibus, id asservare soleo, ab eius autem vsu interno cauendum. Quòd verò vulgarium herbarum salia, quæ à Medicis in curandis affectibus præscribuntur, acria nimis sint ac grauissimè oleant, huius rei causa, artificum est vel rudis inscitia vel maledica auaritia, qui lucro inhiantes, vt maximè quantitatis salis cupidi, qualitatem eiusdem, dum euaporando lixiuium, residuam acerrimum grauissimumque empyreuma redolentem partem non segregant, deprauant. Sūmis verò si laboribus huiusmodi sal ad perfectionis gradum exaltare voluerimus, subsequēte ratione erit rectificandum. Præmemoratum sal in vno pluribusve, pro rei ac copiæ salis exigentia, vitreis discis superfusâ aquâ herbæ propriâ stillatitiâ vel aliâ simplici fontanâ frigidâ, vt in ea totum dissolvi possit, in cella frigida per decem aut quatuordecim dies expositum servatur, tunc salis acquisita per ignem calidissima qualitas hisce duobus remedijs plurimùm corrigitur. De hinc, quòd si fortè terrestreitas fundum petijsset, effusum super scutella vitrea sensim lixiuium, per balneum roris humiditas, donec ea, quæ in superiori exhalatione recentisa sunt, apparuerint signa, absumenda, salque eodem modo separatum verè tunc apparebit cryſtallinum. Remanēt etiam hic quippiam de purpureo, forti ac graueolente lixiuio, quod nihili existimandum, priori verò addendum. Artifices quidam imprægnatum sale lixiuium ad vniuersæ remanentis substantiæ salinæ siccitatē decoquunt, quæ postea in crucibulo, superaddito sulphure, vt in purificatione nitri solemus, igni satis forti fusa, rectificatur. Alij, quò facilius granuletur durumque sal permaneat, lixiuio spiritum sulphuris addunt vel vitrioli. Prius ego, quod sine alterius alicujus additamento præparatur, longè præfero, quod non minùs, si ritè tractetur, in pulcherrimos cryſtallos concrescit, inque vitris reconditum siccum permanet, quàm alia, quod in alijs omnibus, quæ sicca conservare voluerimus, similiter optimè observandum salibus. Sunt etiam aliæ, quando ex pauca cinerum quantitate salia cuipiam extrahere libuerit, prædicta non requirentes instrumenta viæ. Interim tamen, quò horum salium optimè præparatorum commodus vsus etiam possit esse internus, sedula eiusdem est instituenda segregatio à graueolente restitante lixiuio. Hæc sunt certissima manualia quibus propria vera ac essentialia omnis generis herbarum, lignorum aliorumque vegetabilium extrahi salia & rectificari possunt.

Cap. II.

De proprietatibus ac vtilitatibus salium è vegetabilibus extractorum.

CIneribus & sali vegetabilium excellentes & admirandæ prorsus proprietates ab aliquibus chymicis ascribuntur, è quibus non minus est *Iosephus Quercetanus, qui in responsione aduersus cujusdam anonymi phantasmata* c. 23. non solùm primò statuit, salia vegetabilium calcinatione ac incineratione herbarum humido suo primigenio nullatenus priuari,

ſed tincturas, impreſſiones proprietates, qualitates, ſaporem ſc. odorem, colorem ac veram ideam ſuorum, è quibus extracta, vegetabilium potentialiter in ſe plenariè ſeruare recondita. Quam ſuam aſſertionem duobus confirmat exemplis, Primùm dicit, ſibi fuiſſe cognitum Medicum Polonum Cracovienſem, qui vltra triginta vitra variarum herbarum prius tamen optimè calcinatarum cineribus repleta ſigilloque hermetico obſerata, in certoque ordine diſpoſita aſſeruaſſet, quibus admiranda ferè naturæ demonſtrare ſolitus fuiſſet. Eundem enim demonſtraturum cuipiam roſam, calendulam vel aliam vegetabilium, quæ incinerata fuerant, ſpeciem, nihil aliud feciſſe dicit, quàm vitri, in quo eius vegetabilis, cuius videndi quiſpiam erat cupidus, aſſeruabantur cineres, ſolummodò fundum calori lampadis, vt concluſi in eodem ſubtiles cineres incaleſcerent, expoſuiſſe, quibus calefactis ſubitò in vitro plenariam vegetabilis faciem, ſignaturam & folia ſuis coloribus tincta ita quidem apparuiſſe, vt firmiter quiſpiam eadem terræ ſuæ adhuc eſſe incolas eandemque amœniſſimè veſtire crediſiſſet. Refrigerato verò vitro, has in ſimul rerum facies ac formas euanuiſſe, nihilque aliud, quam cineres, vt antè, remanſiſſe. Secundò à nobili quodam Gallo in filtrato optimè vrticæ lixiuio tempore hyberno frigori expoſito ac congelato plures mille vrticas in ſubſtantia ſua ac forma cùm ſuis radicibus, caulibus, foliis ac ſurculis ſigillatim ita quidem vidiſſe repræſentatas, vt quilibet eaſdem in tabula quaſi depictas ſecundum omnem earundem formam agnouerit, quam probationem author ipſe multoties imitatus eandemque veriſſimam eſt expertus; Primum autem Medici Poloni arcanum à cineribus plantarum præparatum, nondum ſe explorare potuiſſe ſcribit, nihil ominus tamen viam ac modum, vt illud commodè præparari poſſit prolixè ſatis citato ſuprà loco docet, qui cuilibet artifici conſulendus.

Virtutes ac vtilitates taliùmè vegetabilibus deſumptorum quod attinet, licet ſit extra dubium, eadem, vt aquam, olea & tartara de natura ac proprietate ſuarũ ſubſtantiarum vnde fuere elicita ac ſeparata diuerſo reſpectu quippiam participare, interim tamen eorundem examen ac probatio ſatis ſufficienterque demonſtrat, ea ipſa, vt omnia alia ſalia, acria eſſe, calida & ſicca, licet qualitatum gradibus interdum differant, dictaſque ob qualitates in ſimul omnia incidere, diſſoluere, abſtergere, penetrare, calefacere, ſiccare, aperire, purificare, exterminare, putredinique reſiſtere. Vbi itaque talium qualitatum medicamenta neceſſariò requiruntur, maximo cum fructu vti illis (adhibito tamen iudicio) fruique tutò licet.

Quòd verò ſalia hæc manifeſtes qualitates vegetabilium vtpote colorem, odorem aut ſaporem in ſe contineant, vel etiã proprietatibus à forma ſpecifica ſiue tota ſubſtantia promanantibus ſint donata, E. G. ſalia è lenientibus refrigerantibus ac humectãtibus extracta ſimiliter etiam leniant, refrigerent ac humectent; vel, quæ ſint elicita ex purgantibus, abſtringentibus, ſoporiferis, alexipharmacis & aliis proprietatibus agentibus, hoc eodem modo manifeſtè & realiter operare debeant, id hactenus nunquam ſum expertus, quas tamen ſuorum vegetabilium operationes vt extracta in ſe continerent, exoptandũ maximopere eſſet. Hæc enim ſi ita agerent, nullam certè commodiorem formam excogitare poſſemus, ſub qua ægrotis medicamenta exhiberi poſſent, quàm hanc ipſam Extractorum ſalium. Quæ primùm omni carent graueolentiâ ingratoque ſapore, quorum ratione plurima medicamenta faſtidimus. 2. Quæ facilimè in aquis, non reddendo eas turbi-

das, sunt solubiles & formam suam in iisdem omnimodè occultant. 3. Quæ propriâ suâ vi suas qualitates conseruant, nec situm contrahunt aut putredine consumuntur. 4. Quæ minima in dosi id perficiunt, quod magna satis simplicis quantitas debebat. Et denique 5. Quæ, postquam igne fuerint tentata & purificata, libera sunt ab omni cruditate, ac venenosâ, quibus scatent simplicia vnde fuère elicita, qualitate. Hęc si ita sese haberent, haberemus certè quippiam de quo nobis meritò gratularemur, hocque salium conficiendorum inuentum pro nobilissima artis pharmaceuticæ parte esset existimandum, cum aliâs variis iisque ingratissimis potionibus, electuariis, pulveribus, pilulis & similibus, ægrotis molestissimi simus. Ast experientia huic malo nondum monstrauit medicinam aut vnicum subministrauit solatium.

Idcircò, non spretis salibus, magis ego fido essentiis, in quibus vt suprà dixi, non solum sal, verum etiam omnes aliæ substantiæ vegetabilium elementares, in composito, vndè illorum proprietates specificæ oriuntur, delitescunt. Et si fortè sale aliquo vegetabili vtor, linctibus id, ad tenaces, viscidas in pectore collectas frigidas materias incidēdas & attenuandas commisceo, vel etiam massæ pilularum pro expurgandis crassis & viscosis humoribus ac viis huiusmodi materijs infarctis, referandis, aut acuendis agarici operationibus, permisceo. Vel præscribo illud in clysteribus loco salis gemmæ ad abstergenda & exterminanda tenacia in intestinis hærentia phlegmata; Item etiam sale hujusmodi acuo potiones sudoriferas ac alexitericas, quò potentius penetrent ac malignitatem promptius expellant. Id etiam addo potiunculis diureticis, quando non solùm multæ adsunt Serositates, verùm etiam ipsæ viæ ac vreteres frigidâ lutosâue materiâ sunt referti. Quibus malis medendis vt plurimum vtor sale absinthij, Cardui benedicti, Artemisiæ & Millefolij, ac vnam eandemque eorundem experior operationem. Hæc itaque sunt quæ propriâ meâ experientiâ edidici ac nullatenus silentio prætereunda censui. Si verò quispiam hanc de me concepisset opinionem, ac si salium operationes non satis sufficienterque explorassem, desideraret idcircò prolixiorem informationem, is authores chymicos, præcipuè Curadi Cunrad secundam partem medullæ distillatoriæ consulat, primum sc. tractatum, de salibus præcipuarum, ex quo loco fortasse informationem, pro voto consequetur: Præter alia commoda salis vegetabilis, non tantum in medicina, sed etiam eundem, quem Sal Tartari, in chymia vsum habet 1. ad metallorum fluxum vtque malleabilia fiant, 2. ad metallorum mortificatorum, in priorem formam reductionem, 3. ad aurum, metalla, item corallia margaritas, lapides pretiosos, à soluente, per præcipitationem formâ pulveris separandos, ad magisteria ex iisdem perficienda, aliaque metallurgica perficienda. Vltimo & illud scire conuenit, æque penetrantes spiritus ex hisce salibus, ac ipsismet mineralibus elici posse, vt sequenti capite docebitur.

Cap. III.

De modo ac ratione eliciendi acidissimum ac maximè penetratiuum spiritum ex variis herbarum salibus.

Argillæ arena conuenienter mixtæ ℔ ij. in mortario lapideo, ligneoue, salis Absinthij, aut alterius, cujusvis generis ℔ iij. commixtæ, pistillo subigantur, ex quo globuli exsiccandi magnitudine nucis moschatæ formentur, indantur in cucurbitam terream firmam, quæ ignis violentiam impunè perferre possit,

eaque in anemio posita ita vt collum aliquantum extet, ac flamma circumcirca cucurbitam lambere possit, fornace superius tectâ, relicto tamen in medio foramine, per quod fumus, & flamma transire possint, collum arctè luto obducatur, vt tantum orificium pateat, quod si iusto breuius sit, vt excipulum accommodari nequeat, collum ex argilla peculiariter excoctum & vitreatum, adaptari potest, quibus peractis lento igne, donec lituræ exsiccatæ sint, tandem verò per gradus intensiores, destillatio inchoetur, donec fornax & cucurbita incandescant, relicto interim per duas horas, orificio cucurbitæ aperto, quoad globuli propemodum exurantur, atque omnis fœtor argillæ expiret, nec jactura, quæ interea fit, tantillæ partis spirituum, respectu aliàs contrahendæ impuritati tanti est, vt hic procedendi modus omitti debeat, hinc collo recipiens capacissimum, in quo mensura aquæ dimidia contineatur, arctissimè jungatur, ne quid expirare possit, quam operationem primò fumus citò euanescens sequitur, relictâ materia, in ipso orificio albicante, ac tandem flauescente, seque dilatante, cum aliquot guttulis liquoris, in fundo existentibus & in eo porrò ignis gradu, quo vasa candentia permaneant, ad sex, octo, vel decem dies, pro ratione quantitatis salis contenti, persistendum; igne demum sub finem sponte extincto, ac instrumentis refrigeratis, spiritus rectificandus, sedulò occlusus reponitur, materia subtilis alba, instar farinæ collo recipientis, adhærens, nihil aliud est, quàm Sal Absinthij sublimatum, quod quibusdam flos salis dicitur, ad alium vsum separandus, ex globulis in cucurbita relictis, & ignis vehementia, ad fuscum colorem redactis, aqua communi calente, sal reliquum extrahitur, nullo pacto alteratum, nisi quod aliquantum acrior, & in aëre humido solui magis procliuis sit, quam dispositionem ei violentia ignis conciliauit.

De rectificatione spiritus salis destillati.

Etiamsi aqua in recipiente, ad facilitandam vaporum resolutionem, cum spiritu conjuncta sit, si tamen is satis fortis deprehendatur nulla aquæ separatione opus habet, sed solùm in arena, leni igne, ex retorta vitrea, ad siccitatem, & materiæ in fundo grisceæ ac salsæ remanentiam denuò euocetur, qui totus crystallinus accuratè, ne pasta aut luto inquinetur, excipiendus est; Casu vero, quo is quocunque vitio contracto, deterior aut nimis aquosus esset, cucurbitæ inclusus, sine aquæ ebullitione, è Balneo Mariæ rectificetur, qui modus non tantum in omnium vegetabilium, sed etiam sale communi ex fontibus, aqua marina, vel lapidibus excocto, ad spiritus conficiendos obseruari solet.

Sequuntur quædam puncta obseruatu digna, ad supra dictum processum pertinentia.

1. Quod attinet sal Cardui ben. minimè necessum est vt id summè depuratum sit, sed sufficit illud, ex primo lixiuio simpliciter extractum, quandoquidem impuritas & fœtor orificio aperto exhalat.

2. Cui argilla displicet, quæ, ne sal calore fluxile, in corpus coalescat aut cucurbita fundatur & dissiliat, additur, in eius vicem bolum orientalem, terram sigillatam Silesiacam, cornu Cerui perfecte calcinatum, aut pulverem laterum substituat.

3. Ad defectum sufficientis quantitatis salis, argilla & instrumenta secundum proportionem adhiberi & plurium sa-

tium ſpiritus ſimul, in fornacē capaci diſtinctis inſtrumentis deſtillari poſſunt.

4. Cum eodem ignis gradu 4. vel 5. dies continuato, nullus vapor (qualis è vitriolo, alumine, & Nitro eleuatur) in alembico etiamnum glomeratur, dubiumque oritur, vtrum operam ludere tingat, primum recipiente remoto, & anguſtiore præfixo, aut alembico cæco, præmiſſo in retortam cochleari aquæ impoſito, niſi vaſe fracto alibi ſpiritus penetrent, aut ab argilla abſumantur, dimido horæ ſpatio fumi oboriri, inque ſpiritum guſtu explorandum reſolvi incipient, quod ſignum infallibile eſt, præſentis copię ſpirituum, ideoque opus, ad plures adhuc dies, conſtanter vrgendum.

5. Recipiente remoto, & ſpiritu ad ſupra dictum modum rectificato, ſal reliquum ex globulis extractum, ad idem aliquando opus, additè recentis ſalis quantitate adhibendum ſeruari poteſt.

Spiritus cum ex magna ſalis copia deſtillatur, vix quindecim diebus omnis prolicitur, nec vllo artificio, ſiue per follem, ſiue alias quibuſdam vſitatas inuentiones, citius euocari poteſt, ſed certum ac definitum tempus requirit, non obſtante aliquorum jactatione, ſe perfectum ſpiritum ſalis, additione nitri, paucarum horarum interuallo, elicere poſſe, quod etſi fieri concedam, nullius tamen momenti ſunt, ſiquidem tales ſpiritus probè examinati, nihil præter nitrum redolent, vt & illo pſeudochymicorum inani promiſſo, aurum ſimplici ſpiritu ſalis ſolvi poſſe, cum tamen, ſine additione ſalis petræ minimè fieri poſſit.

6. Addo duas obſeruationes notabiles, prima eſt nobilem, & quodammodo indiſſolubilem ſalis ſubſtantiam, in globulis reſtantem, quâcunque ignis vehementiâ exercitatam, nullo modo alteratam reperiri: Secunda, ſpiritum ſalis non tantum ex aquoſa, & ſulphurea parte, vti ſpiritum vitrioli, & Aluminis, ſed ex toto compoſito ortum ſuum ducere ac nihil aliud eſſe, quam ſal ignis actione ſublimatum, & propter innata in humiditatem, liquoris forma conſiſtens, nullâ propemodum terreſtreitate relictâ, ad ſimilitudinem plurium rerum, quæ potentia Vulcani ſublimantur, ac variè tranſmutantur.

De vtilitate ſpiritus ex ſale Abſinthij deſtillati.

Hic ſpiritus ſubtilis, penetrans, & acidus eſt, inſtar illius ex ſale communi deſtillati, quod cum calidum & ſiccum ſit, eiuſdem quoque temperamenti eius ſpiritum eſſe conſtat, præcipuè cum ab igne, qualemcunque caloris gradum mutuetur, calefacit & ſiccat, eo tamen modo, né vllam ſitim excitet quam aciditatis ratione potius compeſcit, nec corpus calefacit ſicuti cætera mineralia calida & ſicca, ſalva interim digerendi, aperiendi, attenuandi, mundificandi, penetrandi, & putredini reſiſtendi facultate, quibus de cauſis ad obſtructiones meſenterij, hepatis, lienis, renum, collectionem ſabuloſam, tartaream & viſcidam materiam expediendam, ad hydropem, tympanitidem, febres inueteratas, ac morbos, ex meatuum (per quos chylus tranſire ſolet) interceptione, virium ex febrium ardore aut cauſæ morbificæ malignitate dejectione tollendam efficax eſt, acrem & infeſtam materiam per ſudorem, & vrinam expellit, & ad omnes ad quos ſpiritus ſalis communis adhibetur vſus ſeu externos, ſeu internos apprimè conueniens eſt. Vtrum vero, etiam occultarum Abſinthij qualitatum hic ſpiritus particeps exiſtat, nolo hic pluribus diſputare, ſed in eadem, quam de reliquorum, ex ſalibus vegetabilibus, ſpirituum natura ſententiam amplexus ſum, etiamnum perſiſto: Spiritus

Hic ſalis Abſinthij, ſpiritũ nitri rectificato acuatus, egregium quoque ad mineralia, & ipſum aurum ſoluendum, menſtruum eſt, vnde excellens magiſterium auri conficitur.

Præterea ſpiritus ſalis vegetabilis, proprio ſali affuſus procedendo, quemadmodum de ſale Tartari vitriolato docui, ſuaue & ſubacidum, cum cryſtallis Tartari quoad manifeſtas qualitates conueniens ſal ſuppeditat. Spiritus autem huius, cum vino vel liquore appropriato, vti illius ex ſale communi deſtillati, guttulæ 5. 7. ad 15. pro doſi exhibentur, ad cuius mirificam virtutem, (ob eos præſertim, qui in fundamentis chymicis parum verſati ſunt, eumque, vel audito tantum nomine, tanquam corroſiuum deteſtantur) demonſtrandam, longiori orationis contextu opus eſſet, qui cum hujus loci non ſit, hic ſubſiſtere viſum eſt.

FINIS.

SACCHA-

SACCHAROLOGIÆ.

PARS PRIMA.

Cap. I.

Quid sit Saccharum, & quomodò colligatur.

Saccharum, est peculiaris quædam substantia dulcis, soboles arundinis cujusdam majoris, Botanicis cannæ, Saccharinæ dictæ, ad differentia in reliquarum arundinum, quarum diuersa genera existunt.

Prisci Medici, tum Græci, tum Arabes, saccharo, quo ad formam externam, nostro dissimili, nec ita elaborato, contenti fuerunt, ea siquidem harum arundinum proprietas est, vt magnitudinem conuenientem adeptæ, & succo illo dulci turgidæ, hinc inde rimas agant, per quas, quemadmodum quædam arbores, gummi, lachrymam aut Resinam, hæ saccharum protrudant, quod, subtili eius humiditate, virtute solis consumpta, siccum, & coagulatum reperitur: Hoc itaque ipsius naturæ beneficio separatum, & quodammodo excoctum saccharum, in vsum medicum duxêre, ac istoc modo, in parva quantitate comparatum, tanquam rarum quid, in pretio habuerunt; vt Dioscorides in libro secundo, capite septuagesimo quinto sequentibus verbis testatur. Aliud genus mellis coagulati, à quibusdam saccharum vocatum, in India, & Arabia felici reperitur, quod cannis concretum, durum, & instar salis, dentibus compressum finditur, qua ratione fortasse moti Plinius & Paulus Ægineta propter substantiam duram, albam, splendentem, hoc potius salis, quam mellis definitione expresserunt.

Nec sanè eam copiam sacchari antiquos habuisse, inde colligere licet, quod quidem, nostro melle propter abundantiam odoriferarum, & aromaticarum plantarum, multo præstantius meritò censetur. Subsecuti tandem solertiores naturæ scrutatores, copiosiorem longè quantitatem quàm à natura spontè protruditur, in his cannis animaduerterunt, eam extrahendi, non solum singulare artificium, sed etiam modum, cannas per seriem plantandi, ad modum culturæ vinearum, lupulorum &c. excogitârunt.

Quarum non tantum maxima copia, in Indiis orientalibus colitur, sed etiam molendino, magno numero, eas postquam ad maturitatem peruenerunt conterendi gratiâ ac instrumenta ad sacchari confectionem fabricata, ac aliquot millia hominum victum sibi, ex hac opera comparantium, conspiciuntur, cuius etiam maxima onera, per mare, in Europam, ad nos aduehuntur, vbicunque terrarum distrahenda, adeo vt commercia eius, illa cum oleo, vino, sale, serico, lana, & aromatibus fieri solita, æquare possint. Controuersia quædam & sententiarum discrepantia, post inuentum saccharum dicto modo elaborandi, inter Medicos vel

Botanicos orta eſt, quorum quidam noſtrum, à ſaccharo antiquorum natura differre, alij vero ſolo producendi modo, noſtrum, vt arte extractum, & igne coagulatum, illorum verò naturæ impetu emiſſum & ſponte vi caloris cæleſtis exſiccatum, quodammodo diuerſum, viribus, & proprietate tamen, quoad cætera conuenire contendunt: Cuius controuerſiæ compoſitionem, apud Matthiolum, ſuper Dioſcoride, ſupra memorato capite, ac Tabernæmontanum, alioſque authores videre eſt, de quo hactenus dicta ſufficiant.

Cap. II.

De differentia Sacchari.

SAccharum primo impurum, & ſimplex, aqua excoctum, & ſiccatum, ad Europæos mittitur, quod dulciarij porrò candidum, ſplendidius magiſque durum purificando reddunt, cuius ſex potiſſimum ſunt genera.

1. In forma pulveris album, & ſplendeſcens inſtar niuis, ſapore dulciſſimum.

2. Itidem forma pulveris, ſecundum modo dictas qualitates, primo propemodum reſpondens.

3. Flaueſcens, & minoris valoris.

4. Impurum, & luteum, dulcedinis tamen non aſpernandæ.

5. Subpingue, colore fuſco, & ſapore nidoroſo dulcedini mixto.

6. Et vltimum, è pulvere, ac ſordibus repurgatum, cuius generis ex Madera, ac Canaria, albiſſimum & dulciſſimum, ingenti copia adfertur, in metæ formam redactum.

Saccharum, vt vulgi vocula vtar, iterum quadrupliciter diſtinguitur 1. in finum, 2. magis finum, 3. finiſſimum, 4. ſaccharum candidum: Reſtat nunc genus quoddam, in forma liquida, quod in reafinatione, à ſicco, & duro ſeparatur. Illud autem, quod in prima purificatione ſequeſtratur, fuſcum eſt, & melleæ conſiſtentiæ, Italis Melazzo dictum, empyreuma cum dulcedine obtinet, vulgari in vſu, ad cereuiſiæ juſcula, loco mellis, aut butyri, præcipue apud dulciarios propter pretij vtilitatem, & tincturã, quam rebus confert: Huic proximum eſt, ex ſecunda reafinatione, colore aliquantum remiſſius, ad flauedinem accedens, fructibus condiendis, loco mellis conueniens.

Saccharum forma liquoris, ex tertia reafinatione ſeparatum, adhuc purius, in conſiſtentiam coctione redactum, in reliqui Sacchari locum, vſu, ac pretio ſuccedit.

Cap. III.

De Reafinatione Sacchari in genere.

HIc de Sacchari varietate præmiſſis, nunc de reafinatione pauca dicenda ſuperſunt. Dictio hæc reafino, illi chymicis admodum vſitatæ, rectifico æquipollet, atque reafinare, idem ſignificat, ac ſubſtantiam quandam, ab impuritate liberatam, repetita opera, ad ſummam puritatem redigere, quemadmodum olea, à prima deſtillatione, empyreumatis plena, turbidaque & impura, eadem aliquoties reaſſumpta, ad eam (quam quidem eorum natura ferre poteſt) pelluciditatem reducuntur, vt viſui gratiſſima exiſtant, vt quoque ſpiritus minerales, ſulphuris, vitriolis ſalis, nitri, ipſum tartarum vini & ſales herbarum, fœculentia, beneficio rectificationis depoſita, adamantis nitorem acquirunt, vt & nitrum è terra erutum, & depuratur ſplendore cryſtallum mentitur: Quæ omnia chymico perito, pluſquam nota ſunt.

Reafinatio autem, eſt ars quædam, Saccharum è cannis extractum, vt cando-

rem, & duritiem consequatur, ab omni impuritate liberandi, quæ pluribus operationibus absoluitur, solutione nempe, despumatione, clarificatione, fusione in formas, sequestratione à sordibus, coagulatione, & ad finissimam substantiam reductione; Primum Saccharum, aqua & albumine ouorum, à sabulo & pulvere purgatum, clarificatum, & in pileos fusum, denuò in lixiuio claro, & pellucido, ex calce viua parato, solvitur, excoquitur, & despumatur, aliasque in formas in fundo foramen habentes, fusum; à liquore nigricante, Melazzo Italis dicto repurgatur, quem laborem subinde, pro puritate, vel impuritate Sacchari repetunt. Namque hoc lixiuium, acrimonia quadam sensibili, pingues, ac fæculentas Saccharo commixtas partes, secum absorptas aufert. Quod inuentum laude dignum, quandoquidem id, nullo alio liquore, quamuis limpidissimo perfici potest, non obstante artificum præfatione, calcem, aquæ huius clarificandæ gratia adhibitam, nihil in illa propriæ substantiæ relinquere, ne vulgus ab eius vsus abhorreat, aliud tamen gustus probat, etiamsi ob id, vt sequenti capite docebo, Saccharum non reddatur deterius.

Cap. IV.

Vtrum ex dicto lixiuio, cum calce parato, corrodens, ac ignea qualitas, in Saccharo relinquatur.

QVorundam Medicorum opinio est, Saccharo, ex supra dicto lixiuio calcario, in festas, & causticas qualitates, quæ ægris plurimum obsint communicari, adeoque Maderanum, aut ex Canaria allatum, solummodo albumine ouorum clarificatum præferunt: Cuius quæstionis non friuolæ, cum saccharum finissimum, tam sanis, quam ægrotis, sæpius quam alterius generis vllum, in vsum veniat, pro ingenij mei modulo, enodationem subjiciam.

Primum, extra controuersiam ponitur, calcem viuam ex lapidibus, (datur enim etiam ex alia etiam materia confecta) excoctam, ad hoc opus adhiberi solitam, potentem vim causticam continere, cuius rei cerdones, pelles animalium breui tempore, pilis corrosis læuigando, & vespillones, grassante lue pestifera, cadauera mortuorum, in magnam fossam congesta, ne aer, ex horum putrefactione, magis contaminetur, vsque ad ossa illico, injecta calce consumendo, ac chirurgi hac, cauteriis potentalibus mixta, carnes excrescentias exedendo, amplum testimonium perhibent.

Secundò, modo, & intentione, vsus calcis, in diuersis rebus distinguendus est, rebus enim modò commemoratis, in substantia, vt acerrimè corrodere possit adhibetur; Saccharo vero tantum aqua ex eadem acuata, & clara, quæ fæculentam partem, Saccharum obscurantem tollat affunditur, cum prior ille modus Saccharum potius denigraret, & fluidum redderet, eique præsertim solido, nihil corrosiui, & acris, quin cito sui indicia præbeat, Saccharo per mixtum consistere posse, quod argumentum euidens est, Saccharum hac labe vacare. Nec ipsum lixiuium, huius qualitatis, qua Saccharum corrumpat esse potest, nam nec ea quantitate, qua coriarij, ad lixiuium suum, reafinatores vtuntur, sed modica, in magna aquæ quantitate extincta, quæ in vasis ligneis, aut lapideis residere permittitur, donec aqua instar cristalli clara auferri possit, interea per hanc operationem, omnis caustica, calcis ab igne acquisita qualitas, fermè expirat, & consumitur, siquidem hac ipsa, nulla adurandi vi, sed modica abstergendi qualitate prædita,

manus, & facies sine noxa ablui, inflammationes partium, Erysipelas, ac ignis sacer, mitigari possunt: Qui vero etiam, aquam inter coquendum consumptam, sal acre & igneum in Saccharo relinquere arbitrantur, sequentibus rationibus refutantur. Prima est, Saccharum cum salina, acri, ignea, & corrodente substantia, nullo modo posse consistere: Secunda, aquam calcis, in concha, per exhalationem consumptam nullum sal, aut vllam substantiam acrem, in liquore resolubilem præbere, quæ saccharo mixta, calorem, & siccitatem adferre possit: Tertio actu ipso, in nulla sacchari parte, quantumvis anatomicè, per dissolutionem, digestionem, filtrationem, anatomicè distincta, aut etiam combusta reperire datur; Quarto posito non concesso, tale quid commixtum relinqui, huius tamen tantillum, tantæ sacchari copiæ vnitum, nullius efficaciæ esse potest. Concludo itaque Saccharum reafinatum, malæ qualitatis, aut substantiæ, à calce contractæ, haudquaquam particeps esse, ac etiamsi talis quædam, à lixiuio communicaretur, maximam eius partem, iterum cum spuma, aut ipso Syrupo, à dura, & concreta Sacchari parte separari, vt neminem, aut sanum, aut ægrotantem, nisi abusiuè sumptum, oblædere possit, quantum quidem, in praxi tot annis continuata, semper finissimum vsurpando, obseruare potui.

Cap. V.

De qualitate & proprietate Sacchari.

ETiamsi huic aliqui, temperamentum humidum calidum, in primo gradu, adscribant, doctissimus tamen Fernelius libro quinto de methodo medendi Cap. vigesimo, sequentibus verbis reclamat: Saccharum mellis species cum sit, siccat quoque & abstergit, sed quod rubrum, potentiùs, vt pote calidius & acrius. Quidquid sit experientia certè, hoc nulla manifesta vi calefaciendi, aut siccandi multo minus refrigerandi excedere, sed temperatissimum esse docet, cui Galenus Medicorum rationalium Princeps, consentit, illud ipsum in classem rerum, quæ febricitantibus tutò offerantur, referens, nec est quod quispiam putet, leuem abstergendi facultatem ipsi conjunctam, ex acrimonia aliundè mutuata, profluere. Insuper balsamicam qualitatem, non semetipsum tantum, sed res quoque alias conseruandi, ambo, crudum sc. & reafinatum possident: Horum tamen, Medico scitu necessaria, differentia quædam est, crudum enim temperamento, & operatione, ad mellis naturam, ipso reafinato propius accedit, apertè enim in clysteribus adhibitum, abstergendi, & resolvendi vim prodit, imo alui solutionem ipso melle, promptius operatur, & eius, non minus, ac mel corpus inflare soliti, vsum complures recusant: Quibus de causis sequitur, Sacchari reafinati calorem, quam crudi remissiorem esse, siccitatem vero licet innocuam, intensiorem, ideoque ad cibum & potum, confectiones aromatum, ac medicamenta confortantia, magis conuenire, vt crudum ad composita, pro alvo soluenda comparata.

Cap. VI.

De commodis, & incommodis, quæ ex vsu, & abusu Sacchari nascuntur.

SAcchari virtutes, ac operationes, secundum rationem & modum vsurpati, sunt sequentes; Corpus nutrit, sanguinem probum generat, spiritus vitales recreat, semen auget, fætum in vtero firmat, quod nemo miretur, siquidem hoc subjectum, æmulam vini dulcissimi virtutem, vt porrò docebo in se complecti-

tur, cuius proprietatem, in refectione longo morbo emaciatorum, senum, melancholicorum, moderatus vsus comprobat, conducit affectibus faucium, pulmonum, raucedini, respirandi difficultati, ex defluxione acri obortis, exulcerationi item pulmonum, laterum, renum, vesicæ, purisque ex iisdem expurgationi, intestinorum asperitatem lenit, eorumq; excrementa emollit, & expulsioni apparat, vulnera in corpus penetrantia & puncturas, vt etiam oculorum maculas extergit, dolores vlcerum, & tumorum, humores influxos coquendo, aut si ad suppurationem inhabiles sunt, digerendo dissipat, pluresque alios in medicina vsus habet, breuitatis gratia prætermittendos. Vice versa, quantum vsus vtilitatis, tantum abusus detrimenti afferre potis est, concoctionis nimirum debilitatem, appetitus dejectionem, inflationem, repletionem capitis, catharrum, visus obscuritatem, columellæ putrefactionem, dentium denigrationem, & vacillationem, fœtorem anhelitus, dispositionem hydropicam, dolores colicos, ac virtute retentrice, in orificio stomachi, ac intestinis relaxata, fluxus alui inordinatos excitare, cuiusmodi passionibus homines, eo abutentes, teneros præsertim, & delicatos, sæpè multumque aggrauatos conspicimus: Objiciunt equidem, Saccharum balsamica virtute, cum corpora à putredine vindicandi, virtutem possideat, eadem nullo damno afficere posse: Sed parum ad rem, siquidem etiam aliarum præstantissimarum rerum maximeque salubrium, vtpote, panis, vini, aquæ vitæ & salis, quæ omnium basis balsamica, immoderatus vsus præter rationem, admissus enormiter lædere solet, quo errore quamplurimos deceptos, & præmatura morte abreptos, ni lectoris otio abuti vellem, enumerare possem.

Cæterum vnanimi Medicorum sententia constat, non tantum flauæ, sed etiam æruginosæ bilis, aliorumquē acriū, melancholicorum & fermentantium humorum, sanguinis calidioris, impuritate scatentis, vel scorbuto contaminati, ac omnis generis febrium præsentiâ, quemadmodum paucum fermentum, integram pastam acore suo imbuit, saccharum (nisi citra moram, vnà cum materia peccante, è corpore exturbetur) ad illorum humorum naturam, breui tempore transmutari, atque ita cum materiæ morbificæ incremento, ipsos quoque morbos augeri, & prolongari necessum esse. Postremò mulieres suffocatione vteri, ex putrescente colluuie & lubrica constitutione laborantes, aliosque naturâ ab vsu sacchari & rerum dulcium abhorrentes, nauseum, & diuersa symptomata excitando, summoperè lædit, vt nemo mentis compos, illud omnibus sine discrimine conuenire asserat.

CAP. VII.

De vtilitate sacchari, ad medicamentorum edulcorationem.

CVm præcipua medicamenta propter ingratum odorem, & saporem, ægrotantibus, vt plurimum aduersentur. Necessitas inuentionem, qua, sine propriarum virium jactura, correcta, aliquantum suauiora redderentur, à Medicis exegit; quæ alioquin colore, sapore, odoreue, aut consistentia nauseabunda, horrorem, & concussionem toti corpori inducendo, plus ad ægrotantium debilitatem augendam, quam affectum propulsandum faciant.

Saccharum autem, præter adscriptas ei qualitates, ad medicamentorum edulcorationem, non solum sapori gratiam conciliando, sed eorum quoque acrimoniam temperando, & ne fibris intestinorum adhærendo, aut partes inflammando noceant, aptissimum, omniumque

operationem faciliat, acerba, acida, amara, ſtiptica, temperat, cathartica mitiora reddit, quin ipſa aromatica, & cordialia compoſita, ſine admixtione ſacchari, delicatis ac teneris hominibus, non commodè offeruntur.

Vbi vero alij effectus, præter edulcerationem requiruntur, ſaccharo omiſſo aliæ ſubſtantiæ aptiores adhibendæ v. g. ad inciſionem tenacis phlegmatis, in capite, ventriculo & inteſtinis contenti, ad partes calefaciendas, nec non ad medicamenta, contra apoplexiam, & lethargum parata, edulcoranda, mel, quod non ſolùm præter abſtergendi ac mundificandi vim dulcedine ſaccharum ſuperat, ſed etiam ſpecifica virtute, contra dictos morbos multum pollet, præ cæteris eligendum eſt: Ad excorationem pectoris, renum & veſicæ, Glycyrrhizæ eſſentia ſine empyreumate extracta: Ad bilem atram alterandam, & eductioni præparandam, pomorum dulcium ſuccus, ad mellis conſiſtentiam inſpiſſatus, qui abſque condimento ſacchari, vltra annum, viribus integer permanet, omnibus aliis rebus præſtat: Ad apozema digerens, aperiens, & emolliens, quo ſubſequens catharticum feliciùs operetur, commodiſſima eſt paſſularum eſſentia cum aqua communi ſine ſaccharo parata, cuius deſcriptionem in anatomia eſſentiarum vegetabilium tradidi, hæc enim præter dulcedinem, gratæ aciditatis aut tartari acidi particeps, ad intentionem hanc probè facit; ac magnæ quoque vtilitatis, ad potiones vulnerarias, ad mundificationem vteri, in puerperis eſt, & parvo quidem pretio comparabilis, cum ex ℔ j. paſſularum vltra ℔ ſ. eſſentiæ producatur. Tandem ad potiunculas purgantes ex Mechoaca, Sena, vel Rhabarbaro, caſſia, Manna, pulpa prunorum, in vſu ſunt, quorum purgantium actionem non modo adjuvent, ſed aſperitatem quoque, & ſiccitatem corrigant, quorum tamen pro ratione affectus, & ſubjecti, differentia habenda.

Cap. VIII.

De vtilitate Sacchari, ad varia condienda.

PErmagnum ad omnis generis fructus, cortices, radices & cætera condienda, item confectiones aromatum, & ſeminum, Saccharum vſum præſtat, quorum varietate, non modo Pharmacopolia inſtructa, ſed Magnatum quoque menſæ lautæ & ornatiſſimæ conſpiciuntur, cum enim præter dulcedinem, nulla peregrina qualitate imbutum ſit, & rerum quæ eo condiuntur, neque ſaporem neque odorem obtundat, & colores propter cryſtallinam claritatem, tranſparentes pulchrè exhibeat, huic operi aptiſſimum eſt: Denique propter coſiſtentiam ſolidam, & ſiccam, ſuccum rerum conditarum abſorbendo, eaſdem incorruptas diu ſervare poteſt, ex eo enim morſuli, ac marmeladæ cum Cydoniis, Ceraſis, Berberis, Amygdalis, Pignolis, Piſtaciis, varia forma concinnatæ, non tam facilè humeſcunt, atque ex melle, & melazzo confectæ, quorum parandi rationem, & modum, apud plures authores videre licet.

Cap. IX.

De vtilitate Sacchari, ad præparationem variorum medicamentorum.

NOn minor Sacchari vtilitas eſt, ad medicamentorum compoſitionem, conſervas, confectiones, electuaria, eclegmata, & ſyrupos, quorum exempla paſſim in diſpenſatoriis, non modo arabica, græca, latina, ſed omnium ferè nationum lingua conſcriptis extant ex quibus illud, DD. Bauderoni ex gallico

In germanicum idioma, translatum & Argentinæ impressum, non modò medicamentorum præparationes, sed etiam nominum significationes, authoresq; ipsos accuratè conscriptos continet, quibus, breuitatis causa, omissis, lectorem ad præfatum D. D. Bauderonum remitto, pharmacopææ studio initiatis præ reliquis commendabilem.

Cap. X.

An Medicina Saccharo carere nequeat?

ENarratis Sacchari virtutibus, ad necessitatem eius, in vsu medico nunc accedo, & quandoquidem tot pharmacopolia, innumeris medicamentis, Sacchаro conditis instructa, & ornata per Europam conspiciuntur, oritur quæstio, an Saccharum, ad medicinam faciendam absolutè necessarium sit? ad quam negatiuè respondeo, & licet ob saporem, & laudabiles qualitates, plurimum commodi adferat, sine eo tamen curas difficillimorum morborum absolui posse, planum est: Neminem enim in scriptis veterum Medicorũ, qui de origine, & progressu Medicinæ scripserunt, vel mediocriter versatum latere potest, illam ducentis annis viguisse, antequam Saccharum, ac illud excoquendi artificium cognitum fuerit. Etenim antiquissimi illi Medicinæ proceres, explorata morbi proprietate, tantum ferè simplicia, ad scopum tamen apprimè facientia remedia adhibentes, nihilominus ob felicem, in curandis ęgris successum omnibus tanquam Dij admirationi fuerunt. Cuiusmodi fide dignorum complures historicæ relationes, & inprimis de Hippocrate Medicorum principe extant; ac etiamnum in viuis, doctissimi iuxta, & experientissimi Medici reperiantur, qui rarissimè medicamentis, cum Sacchаro mixtis vtuntur, ac nihilominùs felicissimam, secundum tria illa vota, citò, tutò & jucundè, praxim exercent, nec desunt, tam magnæ, quam paruæ conditionis hominum exempla, simplicibus in quauis forma vtentium, quos tamen in re medica, non contemnendam operam præstare in confesso est, vnde sequitur, Sacchari vsus in praxi medica, nullam esse absolutam necessitatem.

Cap. XI.

Vtrum saccharum sit necessarium ad conseruandas virtutes, quorundam simplicium.

COnfirmata supra posita thesi, saccharum nimirum ad curationem morborum, simpliciter non esse necessarium, altera quorundam instantia sequitur, illud tamen ad conseruationem medicamentorum requiri, ergo saltem mediatè etiam, ad curationem plurimorum morborum: quæ simili modo solvitur, ad curationes enim morborum, medicamenta viribus integra necessaria sunt, atqui quouis anni tempore, medicamẽtis, nullo sacchаro conditis, curationes morborum absolvi possunt, ergò tanto tempore talia vegeta adhuc, & efficacia sine sacchаro existunt, ac consequenter saccharum, ad eorundem medicamentorum conseruationem, absolutè necessarium non est: Adde, cum omnia, quæ sub sole existunt simplicia, aut animalium, aut mineralium, vel vegetabilium genere comprehendantur, atqui nusquam compertum sit, pulmones, hepar, intestina, vel vllam animalis partem ad medicum vsum expetitum, multoque minus metalla, marchasitam, lapides, vitriolum, Sal, aliaque mineralia sacchаro condiri: Restat, hanc quæstionem solummodo vegetabilia spectare, quorum partes, vel ipsa integra isto tempore collecta, à putredine

defendi postulant, ac potissimum herbæ, folia, flores, fructus, semina, radices cortices, ligna & succi expressi; Gummata enim balsama, resinæ, terebinthina, nulla tali conservationis ope indigent: Nunc vero conservationem rerum quod attinet, clarum est, nihil in rerum natura existere, quod simplicia, in eodem gradu, & temperamento, quo recens decerpta deprehenduntur, absque eiusdem mutatione conservare possit, quin etiam quovis modo, conditarum vires, temporis progressu exolvantur; ac ipsis tum Medicis tum pharmacopæis notissimum esse, omnes herbas, folia, fructus, semina, radices, cortices, ligna debito modo exsiccata, vires præcipuas diutissimè conservare, succosque ex iisdem expressos, & inspissatos, non solum nostrates, sed quoque exoticos, nulla artis methodo coagulatos, ac simplicia vtcunque exsiccata, absque additione sacchari, multo tempore viribus pollentia consistere, propriaque, & innati balsami virtute, à putredine vindicari, atque ipsorum refrigerantium & humectantium succorum, formâ liquidâ, absque saccharo, vt nullum mucorem contrahant, conservandi modum, vulgo nunc innotuisse constat, etsi etiam coagulati, cum propriis aquis, ad eundem scopum soluti rectè vsurpari possint: Quæ cuncta satis probant, quod Sacchari ad simplicium conservationem, vsus absolutè necessarius non sit.

Cap. XII.

An vires vegetabilium, quæ saccharo condiuntur, melius conservantur?

THemate præcedenti probato, ac concesso, complura sc. simplicia sine saccharo in vigore virium diu consistere, etiamnum tamen dubium restat, an non melius, ac facilius saccharo mixta conseruentur, Responsio partem negatiuam, ratione, & experientia firmatam tuetur. Etenim, cum illa vt supra docui præparata, in harmonia primarum, secundarum, ac tertiarum qualitatum, adeo completa sint, vt eorum virtutes, naturæ propriæ conuenientes, integræ deprehendantur; absurdum est statuere, easdem extranei cujusdam accessione, magis perfici posse, siquidem nulla res, sub cælô lunari, aut arte, aut sponte producta extat, vt aliqui de materia prima ac vniuersali somnia sibi fingunt, adeo indifferens, vt alteri cuipiam incorporata, non alicujus novæ qualitatis impressionem faciat, illamque non nihil alteret, ita vt magis pro composita, quam simplici habenda sit: Quemadmodum etiam lentæ, & ponderosæ sacchari substantiæ, peculiares quædam, ad effectus singulares producendos, qualitates insint, ita vt eo condita mutationem in sapore, pondere, & consistentia manifestam patiantur, nam cum ad alicujus simplicis, v. g. florum Rosar. vel Anthos ℔j. sacchari ℔ß. ex præscripto veterum recipiatur ad eiusdem conservationem, vnde quoque nomen conservæ, quo pacto illa, exactè temperamentum suum nativum retineant, aut altiorem virtutis gradum impetrent dispicere nequeo, ipsa enim ratio dictat, ad qualitatum sacchari extensionem simplicis vires necessariò remitti, nisi quis talem illi vim adscribat, qua instar fermenti, saccharum in propriam suam naturam conuertere possit, quod asserere ridiculum, & dementiæ proximum est. Ad eundem modum se res habet cum Syrupis, quorum magna copia sacchari, essentiæ, à qua denominationem accipiunt, ferè suppressæ, vix aliquid effatu dignum, præstare possunt, adeo, vt succi alicujus simplicis v. g. betonicæ ℥ß. integræ ℔, eiusdem Syrupi penè præstet. Quare qui alia, quam exsiccationis, & extractionis essentiarum via, puras simplicium vires conservari existimat, magnoperè fallitur & nisi alterius inten-

intentionis gratia, in vsum medicum, hujuscemodi substantiæ dulces, requirentur, nulla ratio est, quin ab eo penitùs excluderentur.

Cap. XIII.

Vtrum vsus medicamentorum saccharatorum, reiiciendus sit.

ET si duobus præcedentibus capitibus probaui, simplicium vegetabilium, proprij & innati balsami beneficio, vires, absque saccharo conservari, nec hoc permixta, simpliciter exsiccatorum aut eorundem essentiæ gradus quo ad qualitatem & operationẽ eadem dosi attingere;non tamen eò, occasionaliter, in descriptione sacchari, illatus discursus collimat, quasi omnia saccharata medicamenta sint rejicienda sed vt qualis, horum inter se distinctio facienda sit, innotescat. Præterquam enim saccharo, vt quinto, sexto, & septimo capite videre licet, multum tribuam, concedo Saccharo confectorum medicamentorum, tanquam compositorum, etiam qualitatis, quam à saccharo mutuantur, respectu, magnum in Medicina vsum esse: Ac primo conservæ, & condita, præmissis generalibus, maximè catharticis medicamentis, quasdam intemperies corrigunt, humores præparant, viscera confortant, aliosque effectus paulatim refectionis modo obtinendos præstant, & inprimis ad diuturnos, incurabiles, ac in habitũ abeuntes morbos, qui potius per modum palliatiuæ, quam fundamentalis curæ, cum virium conservatione mitigari postulant, conuenit, exempli loco est saccharum Rosarum rubrarum, quod observata ordinata diæta desperatis phtisicis multo tempore vitam prorogare constat, qui effectus, nec ex solo saccharo, nec ex Rosis per se separatim sumptis, sed virtute totius compositi prouenit; & ipsa Cydonia, quamvis austera, huius præparationis beneficio, ferè cætera condit suauitate superant, vtilissima ad stomachi roborationem, spirituum vitalium restaurationem, ad internarum partium relaxationem, ac alui fluxum immoderatum compescendum: Cortices Citri, Arantiarum, & Zingiber in India conditum, quamvis maceratione aliquam virium jacturam faciant, nihilominus ad stomachum, & interna viscera calefacienda, flatus dissipandos, eodem modo confecta, insignem habent efficaciam; nec facilè morsulorum, antidotorum, aliorumque medicamentorum saccharo conditorum vsu, in praxi medica carere licet, & ipsis Syrupis (quamvis vt supra dixi, simplicium è quibus componuntur vires, quantitas sacchari quodammodo obtundat) tum purgantibus tum alterantibus, precipuè acidis, ipsius effectus testimonio, multum tribuendum: ad looch vero, & eclegmata, affectibus faucium, pulmonum & pectoris dicata, quandoquidem ijsdem saccharum, per se conuenientissimum est, optima ratione adhibetur, quapropter perspecta eorundem vtilitate, nihil caussæ restat, cur ante aliquot cẽtenos annos reperta, ordinata, & hunc in diem vsque vsurpata, imò necessaria medicamenta, è prouincia medica proscribamus.

Cap. XIV.

Vtrum tot genera medicamentorum, saccharo confectorum in medicina necessaria sint?

PLurimæ, & propemodum infinitæ, ex saccharo cum aliis simplicibus compositiones, in lautioribus Europæ Pharmacopoliis reperiuntur, quarum non omnium vlla effatu digna necessitas est, hujus vero & tantæ varietatis triplex fe-

rè causa esse apparet, quarum prima hæc est, quod vix aliquis, è Medicorum numero reperiatur qui ab vno vel pluribus, licet cum iisdem, in affectus eiusque differentiæ, causæ, indicationum, & scopi curatiui definitione conueniat, in electione medicamentorum non discrepet, ex hac vero tanta, ac tam diversa copia, quisque quod sibi potissimum, ex vsu fore auguratur, amplam eligendi potestatem consequitur: Secunda est ingeniorum curiositas, quæ vix vnquam inuentis acquiescunt, sed perpetuò, ad noua perscrutanda feruntur, ac aquæ ad vsum potiora sint, disquirunt, quod equidem culpandum non est, siquidem ad diuinæ majestatis gloriam, etiam his rebus conspicuam præpicandam, & proximi commodum accumulandum spectat: Tertia est abusus quorumdam, qui plurima sine necessitate, ad ostentationem præscribunt, & stolida opulentiorum persuasio, accuratiorem sui curam, hoc modo geri credentium, cum tamen naturæ motus interturbetur ac damnum innato robori inferatur. Concludo itaque hanc varietatem, superfluam & inutilem esse, cum vix vllus Medicus, qualecunque ætatem attingat, decimam eorum partem, ad vsum referre possit, & plurimos, circumscripto certis terminis remediorum penu, suam in praxi fœlicitatem stabilire videmus, cum aliorum vicissim, tum simplicium, tum compositorum oceano, sensus ferè obrui contingat.

SACCHAROLOGIÆ

PARS II.

Cap. I.

De elementarium partium, quibus saccharum constat, distinctione.

EXplicata in præmisso tractatu, natura, qualitate, & vsu sacchari, quæ medicinæ initiatum ignorare nefas, quid ex eo arte spagirica, ad praxin præparato, consecutus sum, porrò docebo. Etsi saccharum quod ad partes elementares, cum cæteris vegetabilibus, quæ oleum, sal, aquam & terram insipidam comprehendunt, fermè conueniat, differentia tamen aliqua, in iisdem cum aliarum rerum partibus, secundum colorem, odorem, saporem, pondus, & operationem chymicam deprehenditur, cujus mentio in Hydræleologia aliqua facta est, sequens autem processus, maximè compendiosus, abundè declarat. Cucurbitæ nimirum altæ capaci (saccharum enim excalefactum promptissimè sursum nititur) sacchari libris duabus aliquo vsque repletæ, iuncto alembico, & excipulo, occlusisque juncturis catino arena cooperto impositæ, lenis ignis supponatur, vt aqua sensim destillare incipiat, quo gradu ignis, vsque dum guttæ tardius prodeant, exin vero adaucto, donec nihil amplius eleuari possit, opus continuandum est & tandem refrigeratis instrumentis, aqua cum tantillo pro quantitate & qualitate sacchari, olei supernatante (crudū enim ipso reafinato plus olei continet) excipitur, quod ab aqua per arenam demum rectificanda separatur; ex residuo sacchari

in cucurbita relicto & in cinerem porrò redacto secundum modum in Tartarologia mea traditum sal extrahitur, relicta terra quadam mortua, nullam propemodum manifestam qualitatem redolente, qua methodo, quatuor diuersæ sacchari partes separantur: Harum virtutes quod attinet, aqua acerrimæ & penetrantis qualitatis particeps, primum locum tenet, adeo, vt non minus ac succi Citri, Berberorũ & illi ex Tartaro, ligno Guajaco, melle, destillati spiritus, Corallia, Margaritas, Cancros, lapidem pumicem, in subtilissimas atomos resoluendi vim obtineat, à cuius vsu tamen, propter nidorem ingratum abstineo: Cæterum oleum easdem cum illo, ex Tartaro eliquato, & sal quoque ac ipsam terram, communes ferè cum reliquis vegetabilibus huius generis substantiis qualitates complecti existimo: Quod vt quid ars chymica valeat, & quomodo, ex hac operatione, ad plura arcana, via aperiatur, quiuis intelligere possit, hisce paucis consignaui.

Cap. II.

De Saccharo cum spiritu vini soluto, à quibusdam oleo sacchari dicto.

QVidam chymici certũm liquorem, oleum sacchari vocatum, tanquam singulare arcanum, in pectoris, & pulmonum affectibus, sequenti modo describunt, ℞. Sacchari pulverisati q. s. spiritu vini, ad eminentiam digiti vnius, affuso, accenditur donec ad Syrupi consistentiam condensari, & spontè extingui incipiat, quem liquorem dictis affectibus, infarctum phlegma incidendo prodesse minimè nego, huic autem olei appellationem conuenire, aut plus quàm ipsum saccharum, quouis modo vsurpatum in medendo posse, neque rationi, neque experientiæ consentaneum est, vtpote, quod nihil aliud est quam mixtura sacchari, cum restibili ex spiritu vini phlegmate, non nihil per adustionẽm spiritus vini quoad saporem & odorem alterata, nec enim sacchari in oleum, adeò leui opera tam repentinam metamorphosin fieri credibile est, atque illi chymici resoluto salis tartari liquori, spiritui vitrioli probè à phlegmate liberato, item illi ex ferro, auro, talco, liquori parato, potius ex aliorum opinione loquentes, propter crassam & lentam consistentiam, olei denominationem tribuunt; ac ipsum saccharum cum aqua Hyssopi, Enulæ, Tussilaginis ad Syrupi consistentiam solutum, non solum gratius, sed longè vtilius remedium est, quandoquidem ipsum phlegma spiritus vini, hoc putatitium oleum, deterius reddit, nec locum habet quod aliqui inferunt, non nihil spiritus vini, aut acidum phlegma, cum illo relictum, ad incisionem crassorum humorum, multum prodesse, siquidem cæteris Syrupis, aut quibusvis liquoribus pectoralibus tantilla spiritus vini rectificati, aut aceti pars infusa, majorem effectum præstabit, adde nec ipsa adustione, saccharum vllam laudabilem qualitatem consequi posse; ita, vt ne quidem ad alicuius communis medicamenti bechici præstantiam accedat: De quo tamen suum cuique liberum esto judicium.

Cap. III.

De tinctura sacchari antiquorum.

QVidam ex prioribus chymicis, solutioni sacchari ad fuscum colorem reductæ, tincturæ nomen imposuerunt, quæ sequenti modo paranda, saccharo in vitro, ad humectationem paulatim acetum destillatum affunditur, hocque mixtum, donec infusum liquorem soluatur, moderato arenæ calore fouetur, cui porrò spiritus vini rectificatissimi, q. s. instillatur, ex quo aliquantum manibus agitatum, fulvum colorem acquirit, quo facto, & spiritu vini per Balneum Mariæ

iterum abstracto, liquor lentus fusci coloris relinquitur, cui miram, in edulcorandis medicamentis, potestatem adscribunt, vt hac in re minima, maximæ sacchari parti æquipollere possit, nec in vllo liquore, quemadmodum ipsum saccharum denuò concrescat: Sed cum saccharum nullum colorem, qualis in floribus Violarum, Rosarum, Tunicæ, Croci cernitur, à corpore suo separabilem complectatur, illum, ei per accidens ratione mixturæ, & caloris extranei contingere necessariò sequitur; quemadmodum in pluribus aliis (de quibus, in diuisione septem planetarum terrestrium, Anatomia Antimonij, & Chrysologia mea, prolixius) non tantum è vegetabilium, sed etiam mineralium genere, substantiis per earundem, maximè diuersarum confusionem, colores, qui nec vni, nec alteri naturâ insunt, exoriuntur, ita vt illi nullo modo, tincturæ appellatio competat: Etiamsi enim hic titulus aliis etiam singularis virtutis medicamentis, quæ humorum malitiam consumendo, cachexiam & fœdam scabiem corrigere, ac coloris gratiam restituere valent, vt in chirurgia magna, ac aliis operibus legitur, à Theophrasto Paracelso tribuatur; huic tamen eum ob defectum eiuscemodi virtutum, conuenire nulla ratio euincet; quin ipsius sacchari temperamentum aceti, & spiritus vini admixtione mutatur, huiusque tantoperè, supra saccharum ipsum deprædicata dulcedo, extractione, & exaltatione comparanda, nulla ratione & experientia, sed friuola, & stulta pseudochymicorum imaginatione nititur, nec solum aceto destillato, sed etiam spiritu vitrioli, & salis nitri, saccharum, vt nullo modo in priorem formam reduci possit, primò solui, denique spiritu vini, in rubicundum liquorem redigi potest, qui tamen partim acidus, partim dulcis, inutilis ferè, & nullius momenti est.

Cap. IV.

De Sale Nitri cum saccharo præparato.

SAlem nitri ad internum vsum, acutioris qualitatis corrigendæ causa, quidam cum saccharo sequenti modo præparare solent: Salis nitri purissimi sufficienti quantitati, aqua fontana solutæ, eam sacchari copiam adjungunt, vt eiusdem sapor ferè præcellat, hinc aquositate, ad mediam partem, per exhalationem separata, loco frigido, Nitrum, ad fundum vasis, in splendentes lapillos concretum, à residuo liquore, saccharum, & partem nitri continente (ex quo, labore repetito, noui crystalli producuntur) separatum seorsim, ad vsum seruant. Sed neque in hoc quicquam singulare deprehendere possum, cum nitrum pristinæ naturæ, quod sapor, & ignis contactus probat, particeps, minimum de sacchari substantia contineat: Quare vtilius fore existimo, vt nitro optimè clarificato in mortario vitreo, competens sacchari quantitas misceatur, aut amborum q. s. in potionibus adhibeatur, quo laboris, & sumptus compendio, cuilibet consultum esse spero.

Cap. V.

Quomodo ex saccharo spiritus phlogisticos eliciatur.

PRæmissis quasi per transitum, horum processuum descriptionibus, ne quis in rebus chymicis minus versatus, quorundam vilium medicamentorum, specioso titulo decipiatur, ad principalem scopum nimirum, ad illius in sacccharo vinosæ qualitatis demonstrationem reuertor. In Dycota lignea sacchari ℔ xij. cum fermenti cereuisiæ crassiusculi ℔ ß. & octo mensuris aquæ

calentis mixtæ, panno duplicato cooperiantur, quousque fermentare incipiant, quo tempore, aperto aliquantum vase, fermentationi spatium aliquot dierum concedatur, ejusque feruore, & motu iterum sedato, per vesicam cupream, spiritus secunda destillatione rectificandus abstrahatur, cuius majoris quantitatis obtinendæ causa separata aliquantum parte crassiore fermentans sacchari liquor, ad quatuor porrò septimanas, in vase conclusus teneatur, vt beneficio blandæ, & diuturnæ fermentationis subsequentis, spirituosæ partes, de potentia in actum, melius deducantur, quæ differentia, in vino, cereuisia, & mulso quoque obseruatur, quandoquidem hæc ipsa, vltimum fermentationis terminum consecuta, alterum tantum spiritus vini suppeditant, exempli loco, ex cereuisiæ Knisenack dictæ, benè fermentatæ 6. mensuris, vna integra mensura spiritus vini generosi, ac vice versa ex recenti, non perfectè fermentata, vix tertia pars elici potest, quæ ad aquarum vitæ compositionem commodior est, quandoquidem ob delicatiorem saporem, vis aromatum minus suppressa, gustum magis afficit, nec tanti momenti pretium est, cognoui enim ex anu quadam, Hamburgi habitante, se ex saccharo communi, aquam vitæ, leni sumptu præparasse, eamque vulgari pretio vendidisse, cuius tamen inuentionis me Authorem, cuius dudum ante aliqui cognitionem habuerunt minimè profiteor. Hac in re consideratione dignum occurrit, quodnam spiritus ardentis, in saccharo proprium subjectum sit, cuius nullum vspiam vestigium, ne quidem per anatomiam totius mixti, sensibus comprehendi potest, qualis à sacchari qualitatibus, multum diuersus, post fermentationem elicitur, nec dubium soluit quorundam responsio, ajentium partem oleosam, in saccharo contentam, fermentatione in spiritum resolui, etenim hic olei quantitatem plurimum excedit, cum ex ℔ j. sacchari spiritus ardentis rectificati ℥v. olei vero vix ʒj educi possit: Ac posito potissimam olei partem, ignis vehementia in vesica consumi vero simile sit, diuersam tamen substantiam, nunquam olei forma comparentem & sulphuri quidem cognatam reperiri constat, ac in rebus aliis etiam combustis, adhuc subjectum aliquod ignis latere palam est, plurima autem ex vegetabilibus, oleo admodum referta, nec tantillum spiritus ardentis, quocunque artificio adhibito emittere queunt: Instant aliqui, solummodo certam dispositionem fermentationem excludentem, in causa esse, vt ex talibus quantumlibet sulphureis, spiritus nullus extorqueri possit, atqui hæc ipsa, ad fermentationem indispositio, & peculiaris natura diuersum quid, à proposito subjecto, & in illis, spiritus à potentia in actum deducendi penuriam arguit; nec illud oleosum esse, quod in spiritum vertatur, experientia euincit. Spiritu enim omni per destillationem euocato, istud adhuc cum residuo sacchari conjunctum manet; Quæ cuncta manifestè probant, spiritum ex his eductum, à crasso illo, & sulphureo subjecto distinctum esse. Aquosam vero partem, spiritus materiam esse, multo minus probabile est, quandoquidem hoc posito, omnia illa, aqua & sulphure constantia, spiritum artis beneficio redderent, quod experientiæ repugnat, & ipsæ chymicæ operationes, re ipsa monstrant, aquam à spiritu perpetuò separabilem esse, nec horum duorum vnum in aliud, vlla artis ope transmutari: Quare cum nulli distinctæ, & ad oculum demonstrabili sacchari parti, secundum saporem, odorem, colorem, consistentiam aliamve qualitatem, definitæ adscribi possit, eam à tota substantia, occultæ proprietatis, fermentationem recipientis adminiculo, promanare ratio conuincit:

Qua de re ingeniis curiosis, qui occultarum qualitatum indagatione pascuntur, philosophandi materia, & magnalia Dei Creatoris, vel in minimis plantis expressa, admirandi, & deprædicandi occasio exhibetur.

Cap. VI.

Quomodo ex saccharo, potus meracus, Hydrosaccharum vinosum dictum, præparetur.

NEmo, vt arbitror dubitat, quandoquidem & saccharo spiritus ardens elici possit, etiam potum meracum, quemadmodum ex vvis, pyris, pomis, melle, &c. euocari posse; sequenti modo. ℞. Sacchari clarificati ℔ iiij. Aquæ fontanæ ℔ xij. dissolvantur in aheno stanno obducto, quæ mixtura, altero tanto, aquæ fontanæ per vices addito, spumam auferendo ad primę quantitatis remanentiam decoquatur, quo cruditate correcta potus fiat salubrior, in cadum vero fusæ, & adhuc tepidæ, fermenti cereuisiæ duo cochlearia addantur; hinc post aliquot dies, liquor clarus, per colum transmissus, vase, è ligno quercino parato, excipiatur, orificio, pro fermentationis necessitate, aliquantum aperto; finita vero penitus fermentatione, ad orificium vsq; seruata ad hoc separatim liquoris parte, repleatur, & in cella, ad minimum per 4. septimanas, ante vsum quiescat, quo tempore robur acquirit, adeo vt paulo copiosius haustus, hominem temulentum reddat. Hic etiam aliarum rerum viribus, quandoque imbuitur, immissis, dum adhuc ab igne fervet, corticibus Citri, Cinamomo, Zingibere, vel cardamomo, floribus Rorismarini, radicib⁹ Enulæ, calami aromatici cũ ipso fermento pro rata proportione quam in hoc artificio versatus facilè nouerit, ac cum potus aliquantum fortior expetatur, aquam minori copia (non tamen ea vt Syrupi consistentiam acquirat) adhiberi conuenit, sed vt ad similitudinem lixiuij mediocris, ovum supernatans gestare possit; quod si profundius se insinuat, imbecillioris potus indicium est, vires calefaciendi, cor exhilarandi, & confortandi easdem cum vino habet, in affectibus pectoris, nervorum item, & capitis frigidis, ipso mulso à Medicis in simili, vsu laudato, modo aromatum mixturæ expers sit, sine tanta acrimonia, longè temperatior existit, vino quoque acidum tartarum, & proprietatem nervos lædendi continente multo vtilior est. Vnde differentia inter res fermentatas, & non fermentatas elucescit, cum saccharum Iulapij forma mixtum, nullam calefaciendi, & caput perturbandi, imò cum aliquibus aquas appropriatis, potius refrigerandi facultatem habeat, eoque ægrotis sine vlla læsione magna quantitate offeratur, hic tamen potus itidem ex aqua & saccharo compositus post fermentationem, modica quantitate sumptus, inebriare possit: Ex hoc ipso colligere licet, quantum illa medicamenta siue artificiosa, seu sponte naturæ aut casu facta alteratione ab aliis non fermentatis, secundum manifestas qualitates differant, vt in medicamentis, ad refrigerandi intentionem præscriptis obseruatum est, quæ calore agitata, & ad fermentationem deducta, ac intra corpus sumpta, ventris perturbationes, inflationes, & similia accidentia excitant, imò absoluta fermentationem, acrem & calidam qualitatem nacta, contrarios planè effectus edunt, quod annotatione dignum, quo neglecto, non solum Medici famam, sed etiam ægrotantium valetudinem, & vitam periclitari contingit.

CAP. VII.

De præparatione Hydrosacchari compositi.

℞. PAssular optimar. ℔ xij. quæ in aqua fontana ad mollitiem coquantur, ac pistillo ligneo in cado contundantur, ac demum per setaceum, pelliculis, & acinis relictis trajiciantur. Huic pulpæ, cum aqua ex decoctione residua, & quatuor ovorum albumine, scopis agitatæ, major aquæ quantitas, vt tota mixtura ℔ xxxij adæquet affundatur, eaque super igne claro, ne fumo inquinetur, amplius coquatur, quoad spumam crassam cochleari æneo separandam emittat, quo peracta, sacco percolanda infundatur, aliquam aquæ calentis portionem, sub finem addendo, residui transmittendi causa, & definita octo cantharorum mensura integra sit, eiq; iterum Sacchari finissimi ℔ viij. in aquæ prius coctæ & depuratæ mensuris viij. solutæ addantur, hinc omnia in dolium, mali odoris expers imponantur, dum adhuc tepent cum sequenti mixtura aromatica & hyeme in hypocausto, æstate sub tecto, vbi solis calore reuerberari possint, quæ breui tempore, emissa ad superficiem corona spumosa, atomisque (quod mixtura in vitro existente visu jucundum est (intercurrentibus, fermentare incipiunt, ac spatio triginta, vel quadraginta dierum iterum desinunt, pro maioris, vel minoris caloris ratione, frigido enim loco, fermentationem tardius absolui rationi consonum est, in qua rerum quarundam fermentatione clauso vase major diligentia, quàm in aperto, pro rebus crassa fæce scatentibus v. g. cereuisia & mulso, adhibenda est, ne vel nimio calore vasa rumpantur, vel æquo minore, fermentationis perfectionem non assequantur, qua absoluta, clarum & limpidum liquorem separare, ac transuasare oportet, qui temporis progressu, vinum maluaticum, sapore & odore aromatico superat. Calefacit hic potus, penetrat, vitale robur, sensus, & partes principes restaurat, senibusque eo modo, quo vinum malvaticum, sumptus plurimum prodest: Apparatus autem ad fermentationem talis est. ℞. Zingiberis excorticati ℥ß, olei corticum Citri, Cinnamomi, ana gutt. xx. Olei nucis moschatæ, Caryophyll. ana gutt. x. Ambræ grifeæ cum dictis oleis, ad olei consistentiam redactæ, ℈j. Moschi orientalis veri cum ℥j spiritus Sacchari rosati soluti ℈ſ, fermenti cereuisiæ cochleare vnum quæ omnia adhuc in vigore constituta, & iusto modo præparata, vtriusque supradicti liquoris quantitati imponantur. Vltimo aqua eligenda illa, quæ etiam cereuisiæ ac mulso alias conuenit, & nullæ alienæ qualitatis particeps sit, non admodum dura, diutius excocta, vt in vase ligneo, per aliquot dies prius, omnem fæculentiam deposuerit ita vt illam cum Saccharo, amplius diu coqui minimè necesse sit, cauendum quoque ne inter coquendum aqua fumo, carbonibus, alioq; inquinamento afficiatur: Ad quem modum etiam durissimæ aquæ ex montosis, aridisque locis scaturientes, & in vasis ligneis detentæ, preparari, ac adhoc opus aptæ fieri possunt.

CAP. VIII.

Quomodo hydromel spirituosum, & meracum præparetur.

CVm Mel manifestis qualitatibus cum Saccharo, nisi quod illud aliquantum acrius, calidiusque sit, in paulo ante citato loco, ex Dioscoride demonstraui, in genere conueniat, & ipsum hydromel parandi artificium non tantum, à variis authoribus describi, sed illud etiam à communi plebecula in Septentrionalibus plagis confici contingat, singularem quo-

que parandi modum hic adjungam.

℞. Sex cantharos mellis cum aquæ prius decoctæ, & purissimæ mensuris xij, impressoque in vase, quo vsque liquor pertingat, aliquo signo, major aquę copia affundatur, super leni ac claro igne percoquendo, & spumam aliquandiu, vt lentescat, relinquendo, donec mensura vna super cantharos octodecim supersit, ad defectum post clarificationem resarciendum, hinc ablata spuma, crassa, & octo albuminibus ouorum admixtis, denuò igni admoueantur, ad vlteriorem depurationem, depositumque ab igne decoctum, etiamnum fervens, per saccum transcoletur, affusa sub finem aquæ calentis portiuncula, ne vtilis quidpiam in sacco residui fiat; quod vno aut duobus vasculis ligneis exceptum, & accuratè clausum, loco calido, ad maiorem fermentationis perfectionem ponatur. Mel autem ad hoc opus eligendum, sequentibus notis, insignitum sit oportet, dulcedine nimirum excellenti, acrimoniæ mixta, odore aromatico, colore quodammodo flauescente, consistentia granulosa, & instar Terebinthinæ lenta, origine, è regionibus, quibus copia est plantarum odoriferarum, ac ipsa aeris constitutio calida & sicca, quandoquidem eiuscemodi locis apes nobilius mel colligunt, & ad pręsens opus, magis aptum, quale ex Gallia Narbonensi, Portugallia, Candia, aliisque regionibus, aromatum feracibus, ad nos defertur. Fermentum autem ad hoc requisitum sequenti modo componitur. ℞. Zingiberis albi, Cinnamomi, Galangæ ana ʒij. Caryophillorum, granorum Paradisi ana ʒj omnibus crassiusculè contusis, spiritus vini vitreis instrumentis exacti, q. s. affundatur, quibus vnius diei spatio maceratis, & expressis, Moschi optimi orientalis g. iij & cochleare fermenti cereuisiæ addatur. Hic potus pro varia aquæ, & aromatum proportione dilutior vel meracior redditur.

Cap. IX.

Aliud hydromel apssulatum.

℞. Pulpæ passularum, ad eum modum in hydro sacchar o composito traditum, præparatæ; hæc cum aqua post coctionem residua, in ahenum, & quatuor cantharis mellis optimi, ac ea aquæ coctæ, & adhuc ferventis copia, vt integra mixtura, plusquam octodecim cantharos adæquet, quæ cocta, despumata, cum decem albuminibus ouorum clarificata, etiam dum fervens in cado, ad fermentationem cum portiuncula fermenti cereuisiæ reponitur, qui potus vinum Hispanicum spurium, aut aliud aromatibus conditum æmulatur. Plura potuum genera huic loco cum malis citriis, pomis Arantiarum, Cydoniorum, Cerasis, fructu Rubi Idæi præparata inserere potuissem, sed cum ex hisce præmissis, quemcunque in arte vel mediocriter versatū summam rei facile comprehendere posse sperem, iisdem supersedere visum est. Vires quod attinet eas cum hydrosacchari qualitatibus, partim conuenire, partim pro mellis proprietate, & calefaciendi energia, ad frigidos nervorum, capitis, & pectoris affectus, maiorem efficaciam obtinet, ac vicem præstantissimi melicrati subit, illoque quod à dulciariis conficitur longè laudabilius, colore sc. fusco, ex melle communi, aut eius fæce parato, nauseam, & tormina concitare solito, quod quidem duris, & agrestibus hominibus, aliquantum tollerabile, in genere vero sanitatis studiosis fugiendum est.

Cap. X.

De liquoribus fermentatis medicinalibus.

Præmissis nunc aliquot potionūm generibus, ad quædam medicamenta fermen-

fermentatione exaltanda, tandem rei ordo vocat, quæ breuitatis causa, solo simplicis fermentati titulo insignita describuntur.

Fermentatum Rosarum, aliorumque florum.

℞. Florum Rosarum incarnatarum, sica aëris constitutione collectorum, & crassiuscule concisorum ℔ iiij, his in cucurbita stannea alembico cæco munita, tantundem aquæ rosarum affundatur, & per horæ spatium, in aqua ferventi detineantur, dein maceratio & expressio liquoris, cum recentibus Rosis, toties repetitur, donec infusum Rosarum essentia satis imprægnatum, digitis propter crassitiem quodammodo adhærescat, quod admixtis Sacchari finissimi ℔ j & ℥iij, ac iusta fermenti quantitate in lagena forti vitrea & loco calido, per tres dies fermẽtationis causa detineatur, qua peracta & spuma crassa, cum fermento supernatante separata, ad vlteriorem, ac blandam fermentationem, lagena, ita vt ad duorum transversorum digitorum altitudinem vacua sit claudatur, donec deposito ad fundum sedimento, liquor limpidus alio vitro excipi, & loco frigido servari possit: hoc fermentatum Rosarum, R. vbinum colore & odore ipsas Rosas superat: Qui modus in fermentato florum Caryophyllorum & violarum parando itidem observandus.

Notandum autem, in fermentatis florum herbere Paralyseos, Liliorum conuallium, ad affectus capitis & nervorum ordinatis, mel virgineum selectissimum, sine coctione & despumatione tantummodo in liquoribus solutum, ipso Saccharo præstare, nec toties repetitam infusionem in calidis, siccis, & odoriferis simplicibus necessariam esse, sed tamen, ad eorum essentiam extrahendam, aliquanto plus aquæ conuenire. Vires quod attinet, eandem cum aliis spirituosis liquoribus, calefaciendi nimirum & penetrandi facultatem obtinet, remissa laxandi qualitate qua infusum, aut syrupus Rosarum præstat, nihilominus tamen corroborandi virtute pollet, ad mixturas bilem, ac serum ducentes, & purgantium acriorum Colocynthidis puta, Scammonij & Hellebori extractiones, ad massas pilularum purgantes, electuaria, & cõfectiones cordiales, apozemata hepatica & stomachica, epithemata confortantia, ad quæ alias Rosæ recipiuntur, maximè cõuenit, quandoquidem bases similium medicamentorum, penetrante & spirituosa subtilitate plurimum adjuuat. Ex hoc fermentato, spiritus ardens, per Balneum Mariæ, aut arenam vaporosam, elicitur, qui excellentissimus est, & ad Ambrę griseæ extractionem & aquarum aromaticarum compositionem adhibetur, vocatur que hic liquor spiritus Sacchari rosatus ad distinctionem spiritus Rosarum simplicis, qui ex solitis Rosis conficitur, quod à prima destillatione reliquum est, facili opera in acetum fortissimum conuertitur, atque cum omnibus cæteris fermentatis parandis par ratio est.

Fermentatum florum Aurantiorum.

Flores Aurantiorum, ob odoris præstantiam, magna in medendo virtute pollent, quam ob causam, ad aceta, conseruas, condita, & pretiosa vnguenta recipiuntur, & inter cordialia medicamenta, præcipuum ferè locum obtinent, fit autem hoc fermentatum eodem modo, quo Rosarum paulò ante traditum, florum nimirum, cum eorundem, aqua triplici infusione & expressione, addita Sacchari & fermenti iusta quantitate. Quorum deficiente copia, vt in frigidis regionibus contingit, in vase è ligno quercino, arctissimè compressi, & clausi ne aër externus eosdem tangere possit, ad quæuis loca de-

ferri possunt, aut prius in tabulato expansis conueniens Sacchari pulverisati quantitas misceri, & prius dicto modo dolio excipi possunt, qua ratione, facilius à corruptione servari, & tandem affusa aliqua eiusdem aquæ stillatitiæ portione exprimi, & cum fermento expressum vt superius dictum perfici potest, quod insignes virtutes obtinet, ad vitales & animales facultates restaurandas, ad exhalationes malignas ex humorum putrescentium minera ortas per sudorem & insẽsibilem transpirationem discutiendas, pestilentem luem arcendam, & animi tristitiam subleuandam, ex iisdem spiritus ardens vt de Rosis dictum euocari, & ad similem vsum adhiberi potest, quamvis fermentatum, ad sudoris prouocationem, propter substantialium partium ex floribus collectionem vtilius est, datur de hoc fermentato pro vice, cochlearis vnius mensura, & aliquando plusculum.

Quomodo ex Betonica, aliisque herbis fermentata fiant.

Succus ex Betonica non valde adulta expressus, cum albumine ouorum clarificatur, cui super moderato igne, per exhalationem quarta eiusdem parte consumpta, iusta (vt de fermentato Rosarum docetur) sacchari quantitas additur. Hac methodo parantur fermentata Melissæ, Menthæ, Salviæ, aliarumque herbarum calidarum & siccarum, illis vero quæ parum succi obtinent, inter contundendum aliqua portio propriarũ aquarum affundi debet & succos omnes expressos, in vase clauso, ne subtiliorum partium per exhalationem iactura fiat, clarificari æquum est: Quomodo etiam ex herbis siccis fermentata fieri possunt.

Hæc præparata, sequuntur vires suorum simplicium, ex quibus constant, quas sacchari conueniens proportio nullo modo obtundere potest, imo hæ ipsæ fermentationis beneficio, ita exaltantur, vt multò maiorem vim, in corpus humanum agendi, altiusque penetrandi, quam alia cruda aut simpliciter permixta medicamenta exserere possint, in specie autem fermentatum Betonicæ affectibus pituitosis capitis, & nervorum conuenit, pectori, stomacho, intestinis, renibus vtero, hepati & lieni obstructis maximè prodest, vulnera interna glutinat, ac plures effectus (quos omnes recensere superfluum est) præstare aptum atque natum est, quos, in peculiari libello, de Betonicæ virtutibus, ab Antonio Musa, Cæsaris Augusti quondam Medico, conscripto videre licet, vt etiam apud Italos, quendam magnopere laudare volentes, prouerbium enatum. Colui ha tante virtu che la Betonica. Dantur huius fermentati, pro dosi duo cochlearia, cum Iusculo carnium cereuisia aut vino mixti, in die semel aut etiam bis aliquando, aliorum vero quæ amaritudine & caliditate excedunt, dosis minor est: Ex his fermentatis vina medicata ex tempore parari & quotidie integri mensis spatio, pro affectus discrimine vsurpari possunt.

Fermentatum succi Cydoniorum aliorumque fructuum.

Succus Cydoniorum recenter expressus, octodecim dierum spatio circiter, donec clarus euadat in vitro clauso reponitur, hinc decantatus in cucurbita ad lenem ignem posita, ad mediam partem exhalare permittatur, in cuius ℔ quinque vna sacchari dissolvatur, ac secundum sæpius iam dictum modum, fermentatum fiat, vt quoque ex pyris, pomis, prunis sylvestribus, cerasis, baccis Sambuci, fructu Rubi Idæi fieri solent, hac distinctione observata, succos densiores minore exhalatione indigere. Conuenit hoc fermentatum potissimum ad

corroborationem stomachi, & ciborum concoctionem; Fermentatum Rubi Idæi ad vitales partes, & sensus recreandos; ac illud, quod ex baccis Sambuci paratum est, ad dysenteriam, aliosque alui fluxus compescendos.

Fermentatum ex Radicibus Scorzoneræ.

℞. Radicum Scorzoneræ, quæ nullam cariem senserunt, ℔ j. his in taleolas concisis in cucurbita stannea, aquæ fontanæ ℔ viij affundantur, quo facto alembicus cum recipiente adaptetur, & moderato igne aliquandiu coquantur, cuius decoctum, cum ipsis radicibus fortiter exprimatur, quod aquæ destillatæ, & aliquot ouorum albumini junctum, iterum, vt ante in vesica coquatur, & destilletur: decoctum cum destillato refrigeratum per saccum colletur: percolati ℔ iij. Sacchari finissimi ℔ j miscetur, & præscripto modo ad fermentandum reponatur.

Hac ratione & via, ex radicibus Asparagi, Cichorij sylvestris, Graminis, Sarzæparillæ, Chinæ fermentata præparantur, quantitas radicum autem arbitraria est, prout quisque fermentatum, majoris vel minoris operationis expetit, aut normam dosis eligit, aromaticorum enim & calidiorum minor copia requiritur, quæ cuncta specie definire huius loci non est. Fermentatum Scorzoneræ, obstructiones hepatis, & lienis expedit, vrinam, & sudorem promouet, putredini, & pestilentis luis contagio resistit. Vesica cum alembico ad hoc opus, de qua paulo ante, sit oportet ex stanno Anglico, alioue optimo, eiusque refrigeratorium ex cupro, de quibus instrumentis, in Hydræleologia plura videre sunt. Commodum est plures vesicas, ad præsentem rem, in promptu habere, siquidem tales non solum ad destillationem aquarum, & oleorum, sed ad quæcunque medicamenta, ex simplicibus in forma liquoris paranda aptissimæ sunt, eo modo enim quod alias subtilissimarum partium, in auras exhalaret, receptaculo exceptum, reliquo iterum conjungi potest, atque decocta ratio hæc solummodo spectat, infusiones enim in cucurbitis vitreis, cum alembico cæco optimè perficiuntur, nec diplomata ex cupro probare possum, quæ ne in frusta dissiliant operi adhibita, necessario canaliculum adjunctum habent, per quem vires rerum coquendarum expirare possunt, adde prauam qualitatem, quam à cupro contrahere solent, præsertim acida, quæ ne quidem in staneis instrumentis, licet ad alia melioribus, sed vitreis aut terreis & optimè vitreatis excoqui debent, oportet autem non longe à collo, epistomium vesicæ junctum esse, per quod deficiente aqua (refrigeratis tamen prius omnibus, ne subtiles decocti partes exhalent) alembico immoto recens infundi possit, quomodo etiam ne vasa etiam ipsa stannea igne liquescant, satis cautum est, ac talem decocta & infusa parandi modum, sicubi à me eorũ mentio fiat, intelligi volo.

Fermentatum ex Cinamomo, aliisque aromatibus.

℞ Cinamomi acutissimi ℔ ſ. Aquæ Rosarum fragrantissimæ ℔ iiiß fiat infusio in cucurbita & decoctio fortis, accuratè adaptato alembico cæco eoque magno, & subsequens maceratio in Balneo Mariæ, aut arena vaporosa, per octo horas, quod infusum, vel decoctum sub clausura refrigeratum, probè exprimitur, ac ℔ j sacchari finissimi soluta miscetur, & ad reliquorum normam fermentatum fiat.

Idem modus observandus, cum cæteris aromatibus Caryophillis, Galanga, Zedoaria, &c. acriorum tamen, &

calidiorum, minor quantitatis, ad certam aquæ portionem ſumenda, fermentatum Cinnamomi, ſtomacho, inteſtinis & cordi opitulatur, flatulentos & frigidos affectus, diarrhæam, ac lubricitatem, à copia phlegmatis corrigendo, nauſeam, vomitum & ructus compeſcit, fœtum in vtero confortat, grauidis phlegmaticis, ac melancholicis comprimis vtile eſt, offertur vti alia fermentata, cum Iulapiis & liquoribus appropriatis, quo etiam apozemata aromatizantur.

Cap. XI.

De liquoribus fermentatis medicinalibus compoſitis.

PRæter jam dictata ſimplicia, fermentata etiam compoſita pro vt ſequitur parari poſſunt, quorum initium à fermentato cephalico in hunc modum facere viſum eſt.

℞. Florum Paralyſeos ℥iij
Lilior. conuallium
Roſar. rubr. an. ℥iß
Foliorum Roriſmarini
Salviæ
Sem. fœniculi dul.
Seſel. Maſſil.
Cort. Ligni Saſſafras
Ligni Aloës optimi
Rad. pæoniæ an. ℥j
Iridis florentinæ
Granorum Paradi. ana ℥ß
Caryophyllorum ʒvj
Spicæ Nardi
Cardamomi ana ʒj
Ambræ Griſeæ ℈j
Moſchi orientalis ℈ß
Aquæ ſucci Betonicæ ℔ vij
Melli odoriferi ℔ ij

Flores herbæ Paralyſeos, ac cæteri ab alabaſtris ſeu viridi ſedimento liberati, vt etiam reliquæ herbæ probè exſiccentur, vt odorem, & ſaporem integrum ſeruare poſſint, quemadmodum in tractatū, de eſſentia vegetabilium tradidi, ſimplicia hæc porrò incidantur, omnibuſque commixtis in cucurbita, Aqua ex ſucco betonicæ per veſicam deſtillata affundatur, vt infuſum more Spagirico fiat, cui expreſſo & colato & cum duorum ouorum albumine in vaſe clauſo clarificato mel ex Gallia Narbonenſi, aut Portugalia ac Moſchus, & Ambra cum ſacchari ℥ſ. pulueriſata adduntur, & cum debita quantitate fermenti reponatur. Appropriatum medicamentum eſt in affectibus capitis frigidis, & humidis, materiam peccantem digerit & expulſioni aptam reddit, ſimulque memoriam, ac viſum acuit. Doſis cochlearia duo admittit.

Fermentatum Cordiale.

℞. Florum Bugloſſi exſiccat. ℥v
Tunicæ rubr.
Roſar. rubr.
Ocymi Caryophyllati
Foliorum Meliſſæ ana ℥iß
Rad. doronici
Agallochi
Caſſiæ ligneæ
Cinamomi acuti ana ℥j
Santali citrini veri
Macis ana ℥ß
Croci orientalis ʒj
Ambræ ℈j
Moſchi Alexandr. ℈ß
Aquarum Rubi Idæi
Roſar. optimæ an. ℔iiiß
Sacchari refinati albi ℔ ij.

Ex quibus ſecundum proximè præſcriptum modum fermentatum paratur, ad cordis debilitatem, ex intemperie frigida, & humida, omnemque moleſtiam à flatibus, & fuligine ſucci melancholici ortam conuenientiſſimum, omnes partes internas, cum calore natiuo corroborat: Doſis eadem, quæ ſuperioris fermentati cephalici.

Fermentatum stomachale.

℞. Foliorum Menthæ crispe ℥iiij
Summitat. Agerati
Absinthij pontici
Cortic. exterior. Arantior. ana ℥ij
Galangæ
Cinamomi
Sem. fæniculi
Anisi
Coriandri ana ℥j
Rad. acori
Caryophyllorum ana ℥ß
Succi Cydoniorum depurati
Aq. Menthæ crispæ an. ℔iiiß
Sacchari albi puri ℔ ij

Ex his speciebus eodem modo quo antecedens, fermentatum paratur, sed propter cydoniorum succum, infusum & clarificatio, in vasis vitreis fiat, necessum est. Hoc fermentatum stomachicum planè est, ventriculum confortat, nauseam, cruditatem, & appetitum dejectum ac humidam intemperiem emendat, nec non hepatis, lienis, intestinorum, & vteri infarctus, à crudis humoribus tollit.

Fermentatum Bezoardicum.

℞. Foliorum Scordij nostrat. probè exsiccat. ℥vj
Rad. Galangæ
Scortzoneræ an. ℥ij
Cortic. exterior. Citri
Rad. Petasit.
Carlinæ
Vincetoxici
Zedoariæ
Sem. Card. bened. an. ℥j

Opij Thebaici, supra laminam ferream cum aceto Sambuci irrorati, postea absque vstione exsiccati ℥ß
Aq. ex succo Veronicæ destillatæ ℔ iiij.
Succi Citri vel Limon. depurati ℔iij.
Mellis odoriferi optimi ℔ij.

Fiat fermentatum, secundum præscriptum modum.

Bezoardicum hoc fermentatum, febrium, variolarum ac ipsius pestis malignitati & putredini aduersatur, humorum corruptelam per insensilem transpirationem exigit, & tum vitalem, tum animalem facultatem contra venena tutatur. Dosis eius cum liquoribus appropriatis est à ʒß ad ʒj.

Fermentatum Nephriticum.

℞. Flor. Chamæmeli ℥iiij
Foliorum Parietariæ ℥iij
Rad. Glycyrrhizæ ℥ij
Ononidis
Pimpinell. hircinæ
Sem. lappæ maj
Saxifrag. albæ
Fæniculi dulc. an. ℥iß
Aq. fragorum
Cerefolij an. ℔ iiiß.

Mellis virginei optimi ℔ ij. Misce & fiat fermentatum secundum artem, quod infarctus renum, & obstructionem meatuum à materia viscida & sabulosa expedit, calculum comminuit, flatus & vrinam expellit, & ad omnem tartaream materiam, in morbis chronicis resoluendam, vtilissimum est. Dosis eadem quæ præcedentis fermentati, cum liquoribus appropriatis, tam ad curationem, quam præseruationem: eius tamen vsus, præsente intemperie hepatis, ac renum calida moderatus esto: Atque hic de liquoribus fermentatis, ad euitandam prolixitatem, finem faciam, cum ad horum imitationem in arte medica versatus, varia fermentata, confortantia nimirum, sudorifera, diuretica, alexiterica, & præcipuè purgantia, quorum malignitas, fermentationis beneficio, plurimum corrigitur singulos in vsus componere potest, minoris vero quantitatis aquæ ad tantam simplicium copiam ratio est, quod parua

dosi offerri, melius conseruari, ac in peregrinatione portari possint, cum eadem facilè nihilominus, sub ipsum vsum, admixtis liquoribus appropriatis temperentur.

Cap. XII.

Aliud fermentum, æque ac supradictum vtile.

EXtra dubium est, saccharum, ac multò magis mel, innata proprietate, ad fermentationem procliuia esse, quod tamen cum sine temporis, & manualis operæ dispendio fieri nequeat, fermenti additionem necessariam esse duco, ex fæce nimirum Cereuisiæ; quæ ad rem præsentem, propter dulcem, & spirituosam substantiam magis facere videtur, vel eius loco sequens etiam, commodissimum est.

℞. Hordei decorticati, & puri in mortario contusi, quantum placet, aqua frigida, ad eminentiam digiti vnius affusa, duodecim horarum spatio, maceretur, hinc plus aquæ addatur, & ad consistentiam mellis, aut muccaginis coquatur, eique justa portio sacchari, ad sensibilem dulcedinis perceptionem misceatur, tandem ad hujus partes duodecim, vna fermenti farinacei communis additur, quæ mixtura olla vitreata excepta, in loco calido, duorum dierum interuallo in fermentum perficitur. Admonitionis loco hoc addo, omnes liquores cum fermento, adhuc calentes miscendos, & denique à frigore ne labor irritus fiat, esse defendendos: Quin etiam ex Byne, hordeo sc. madefacto, & post germen emissum torrefacto, superiori tamen non comparandum, fermentum parari potest.

Cap. XIII.

Quomodo ex saccharo acetum fiat.

NEc hoc controuersum est, ex quolibet subjecto spirituosæ substantiæ participe, acetum secundum omnes qualitates perfectum, ac quidem sequentibus modis fieri posse.

℞. Sacchari ℔ j. Aquæ ℔iiij. mixturæ huic calefactæ, in vrceo lapideo, fermentum panis nucis juglandis magnitudine, cum aliqua parte tartari, aceto conspersi, & pulverisati addatur, hinc totum mixtum, vase probè obturato, calore foueatur, donec fermentatione absoluta, liquor ex turbido clarus, cuticula obductus, & in acetum mutatus appareat, quo pacto acetum, vetustate maiorem vim acquirens, paratum est. Aliud sequenti modo perficitur, ablata per Balneum Mariæ, ex hydrosaccharo vinoso spirituosa parte, reliquo in cucurbita restanti, superius prescripta adduntur, & secundum traditam methodum, ad fermentandum reponitur, quo vnico labore, & spiritus, & aceti duplex fructus percipitur: Nec tantum ex huius Hydrosacchari residuo, sed etiam omnibus cum saccharo fermentatis, infusis, & decoctis, spiritu per destillationem abstracto, acetum parari potest, exceptis fermentatis, cum succo aliquo omninò acido confectis, hæc enim etsi destillatione spiritum ardentem emittant, reliquum tamen vix summo ignis gradu, nec sine empyreumatis contagio elici potest, tenaci, ac crassa, & quodammodo vitriolata præcipuè Cydoniorum, Limonum, Berberorum & Ribium natura reluctante, ita vt nulla ex parte, cum aceto, tum qualitate, tum operandi modo, non minus ac spiritus vitrioli, vel sulphuris cum Nitri spiritu conueniat.

Cæterum, aceti ex saccharo parati,

tùm in cibis, tùm in medicamentis, idem vsus, ac communis aceti esse potest; quin etiam ad quasdam res multò conuenientius est, cum à tartarea illa, aceto, vnicè incorporata, vt separari nequeat, substantia immunis sit, maximè vero ad præparationem magisterij perlarum, corallorum, & in primis, acetum ex fermentatis cordialibus, Rosarum, nempe florum Aurantiorum, Tunicæ, Buglossæ, fructus Rubi Idæi, propter qualitatem appropriatam, vitales partes confortandi ipsis conjunctum, in quorum elaboratione nec labori, nec sumptui parcendum est.

Cap. XIV.

De Essentiis vegetabilium saccharatis.

NOn obstante superius data instructione essentias vegetabilium benè præparatas, à humido aëre intactas & vitreis vasis inclusas vi innati balsami, absque additione, longo tempore conseruari posse, aliæ tamen præparationes, ad earundem majorem perfectionem minimè negligendæ sunt, vt patet ex sequentibus causis.

Quarum prima hæc est, quod cum essentiæ simplicium humectantium, ad eam, per exhalationem quamuis moderato igne consistentiam redigi nequeant sine notabili earundem temperamenti, ad intentionem necessarij iactura, ipsæ per additionem sacchari, non ablata succulentia necessaria, à corruptione multo tempore immunia reddi possint.

Secundò, cum proprium colorem essentiarum, per nimiam exhalationem perire necesse sit, ille ipse, in saccharo conditis, sine tanta per ignem exsiccatione, ac consequenter salua coloris integritate, seruari possit, quamuis alius etiam modus, colorem in sicca consistentia conseruandi, optimè mihi notus est, commodum tamen ex succi integritate redundans, in quibusdam essentiis longè majoris facio; potissimum vero acida saccharo indigent, quæ per se, vi ignis ad eam consistentiam vt durare possint, sine notabili alteratione, ac coloris mutatione redigi nequeunt, sed nimia acrimonia contracta, omnis congenita pars sulphurea corrumpitur. Vltimò quædam harum essentiarum (resinosis exceptis) licet in saccharo conditæ sint, progressu temporis, adeo induresсunt, vt difficulter in liquoribus solui possint: Cuncta quæ incommoda, facilimè sacchari admixtione euitari queunt.

Essentia Acetosæ saccharata.

Acetosam, folio rotundo succulento, ad cordis propemodum figuram accedente, ab aliquibus Hispanicam vocatam, ob gratum ad gustum aciditatem aliis præferendam esse censeo, in cuius succi albumine ouorum clarificati, inque conchis terreis probè vitreatis ad mediam partem consumpti ℔ xij. Sacchari finissimi totidem vnciæ adduntur, & porrò aliquantum magis, ad syrupi consistẽtiam inspissatur: Quæ essentia hoc modo præparata, cum tartaro suo acidulo ad fundum subsidente, in vitro ad vsum reponitur, cuius vnica tribus vulgari modo præparati syrupi vnciis præstat ac pauca quantitate Elæosacchari admixta, Syrupum Citri æmulatur. Essentia hæc contra febrium biliosarum feruorem, pestilentem constitutionem, ac prauas ex hypochondriis euaporationes, viscerum intemperiem, & obstructionem, plurimum valet & in potiones refrigerantes, aptissima est. Tartarum autem, qui postliminio ab eo, in fundo vasis separatur, à saccharo ablutum, ad vsum in Tartarologia mea notatum seruari potest.

Essentia Glycyrrhizæ saccharata.

℞. Glycyrrhizæ rasæ selectissimæ in particulas concisæ, & in sufficienti quantitate aquæ infusæ ℔ iij. quæ post conuenientem macerationem exprimatur, & expressum, additis sacchari ℥iiij. ad consistentiam, per exhalationem redigatur; hoc modo essentia parata, vulgari illo succo Glycyrrhizæ inspissato, satis adhuc impuro, multum præstat ac in liquoribus solutu multo facilior est. Quam differentiam quidam turpiter negligunt, crimen esse putantes, si alia, quamuis meliora amplectando, vlla in re, à veterum norma recedant, quorum tamen væsania parui facienda est.

Essentia capitum papaueris saccharata.

℞. Capitum Papaueris, nondum planè maturorum, succum lactescentem, suprema cuticula solummodo incisa, fundentium, ℔ iij. hæc seminibus, & interna pellicula remota incidantur, ac in vesica cuprea stanno obducta, solo operculo tecta (cum quidquid euaporet parum hic referat) in iusta aquæ fontanæ quantitate, donec viribus capitis Papauerum satis imprægnata sit, coquatur: In expresso porrò, & per residentiam depurato, sacchari ℔ ß. dissoluitur, & ad consistentiam syrupi, per exhalationem inspissatur: Quæ essentia, vt supra memini, propter saccharum, facilè cum liquoribus soluitur, inque omnes vsus, ad quod alias ipsum papauer recipitur cumprimis vero, ad tenues, calidas, & salsas defluxiones incrassandas, & insomnia à causa calida tollendam, ac quorumlibet humorum acrium præparationem, percommoda est, parua equidem dosi, cum vnius cochlearis mensura, vulgaris syrupi de Papauere, trium vnciarum efficaciam adæquat, ac nihilominus, tam ad conseruationem, quam mixtionem cum aliis, nec consumptu, & portatu commodior est.

Essentia rosarum saccharata.

℞. Infusi Rosarum, facti, secundum modum in cap. IX. explicatum ℔ viij, quod addita sacchari finissimi ℔ ß. in patina terrea vitreata, secundum modò superius traditam præscriptionem inspissetur ac sic essentia Rosarum, ad eundem effectum, quo Syrupus Rosarum solutiuus, sed minori dosi vsurpanda parata est. Sic quoque ex Rosis rubris, adstringentibus ad viscera corroboranda, triplici infusione, cum debita sacchari quantitate, essentia Rosarum conficitur.

Essentia Violarum saccharata.

℞. Succi Violarum expressi ℔iiij. ℥iij. cui calefacto, ac tandem post diei spatium, per pannum setaceum colato, sacchari finissimi ℔ ß additur, ac inspissatur, quæ colore viuido vltra annum integra persistit, deficiente vero copia violarum, ex infuso cum floribus integris, secundum instructionem, in Anatomia vegetabilium, & Appendice Thesauri spagirici traditam, ex præscriptione sæpius nūc data; violarum essentia parari potest: Quemadmodum vulgo, ex succis, decoctis, atque infusis, cum additione sacchari, medicamenta durabilia præparantur. Vires harum essentiarum in genere, ferè cum medicamentorum sine saccharo præparatorum qualitate & operatione conueniunt, nec enim modica sacchari quantitas tantam differentiam parere potest, licet dosi aliquantum majori exhibendæ sint, quam quilibet, in arte medica versatus, pro sacchari, & succorum proportione modumque eas diluendi, & cum reliquis medicamentis, vtpote syrupis, electuariis, linctibus, morsulis &c.

miscendi

miſcendi facilè inueniet, quæ omnia in ſpecies, ſi recenſere vellem in immenſum opus excreſceret. Admonitionis loco addo, patinas in quibus ſucci, ad ignem, propter exhalationem ponuntur, latiuſculas eſſe oportere, vt illi fundum vix cooperiant, ita vt eſſentiæ citius, ſine contractione empyreumatis, & coloris jactura, conſiſtentiam acquirant, ad quos patinæ, ex ſtanno Anglico niſi aut acria, aut valde acida ſint paranda ſatis commodæ ſunt.

Cap. XV.

De Elæoſaccharis.

QVandoquidem olea ex aromatibus, calida, odorata, cujuſcunque nominis ſint, difficulter forma liquida ſeruari, & quantumvis concluſa, propter ſubtilem, & nimiam penetrandi facultatem, vix diu conſiſtere poſſunt, quin mucoſi, & viſcidi liquoris, ſpirituosâ ſubſtantia penè conſumpta, naturam redoleant, accedente præſertim, ſæpius repetita apertione vaſorum, quibus etiam, in vectura conquaſſatis & in fruſta miſſis totum contentum perire poteſt: pridem meliorem ea conſeruandi, & ad vſum exhibendi conuenientiorem modum meditatus ſum, nec commodiorem inuenire potui (quo, veluti ſpiritus vini, in phlegmate cuſtodiatur) quàm illum per ſacchari admixtionem quod ſiccitatis ratione, oleum abſorbere procliue eſt, & odoris abſentia fragrantiam eorum, nullo modo obtundit, penetrandi verò vim, modica quantitas quantumuis dulcis minime infringit. De quibus, quidem in Anatomia eſſentiarum vegetabilium prius dictum eſt, ſed propter ſacchari anatomiam, hoc loco, id repetere viſum eſt. Recipitur nimirum, pollinis ſacchari ſubtiliſſimi quantumlibet, eique guttatim olei cujuſlibet deſtillati tantundem affunditur, vt aliquantum humectatum, formâ pulueris ſubſiſtere poſſit, quod phiola vitrea, anguſtioris colli, primo ſubere, deinde charta, & veſica ſupra nexa, obturatum in loco frigido reponi debet, tum ad meliorem conſeruationem quâm facilem cum aliis liquoribus mixtionem purgantiumve correctionem, & aromatizationem maximè proficuum, animaduerſione hac adhibita, vt ad balſami vſum, ſaccharum minori quantitate addatur, ita vt ad vnguenti mollis conſiſtentiam propemodum accedat: Diuerſa quoque Elæoſaccharа, cum Moſcho, Ambra, vel alia quapiam eſſentia aromatica, ad clareti confectionem adhiberi poſſunt: Iis vero minimè conſentire poſſum, qui ſalia ſimplicium extracta, loco ſacchari hujuſcemodi oleis miſcēt, Elæoſacchari autem voce Græca nihil aliud intelligitur, quam olei alicuius adjuncto nomine proprio, cum ſaccharo mixtura, cui tractatui nunc finem impono, diuinum Numen ſupplicando, vt in rei medicæ incrementum, & plurimorum hominum commodum redundet.

FINIS.

SEPTEM PLANETARVM
TERRESTRIVM SPAGIRICA RECENSIO:

QVA PERSPICVE DECLARATVR ratio nominis Hermetici, analogia metallorum, cum microcosmo, eorum præparatio vera & vnica, proprietates & vſus medicinales.

AD LECTOREM.

Orum, qui metallis vtuntur corpori humano medendo, alij corpus integrum ſiue purum, ſiue impurum, ſimpliciter adhibent: alij verò, vt melius ſanitati conſulant, metalla in hunc vſum præparant. Præparationis autem varios modos excogitarunt Medici ſpagirici. Cuidam aquæ & olei extractionem, alij Mercurij & ſalis eductionem tentarunt. Omnium rectiſſimè qui magiſterium tantum vt vnicam & ſolam præparationem in animum induxere ſuum.

Quamuis autem formalem aquam aut oleum adjunctis aliis rebus, quidam nacti ſunt, reuerà tamen neque oleum habent ſed vel menſtruum alteratum, vel corpus integrum menſtruo conjunctum, quod de Mercurio & Sole dici poteſt.

Huius veritatis nos exemplum in hoc tractatu ſtatuimus, ne in errore mundus vlteriùs cæcutiret. Te igitur, Lector candide, exhortatum velim, vt rem ſeriò cogites, & prius capias quàm carpas. Si enim rationes adductæ leuiores, aut authoritates minus aptæ videantur, ne rejicias tamen, ſed Vulcanum conſule, ipſe tibi veritatem rei demonſtrabit. Vale, Dat. Hagæ Comitis vlt. Maij 1613.

Aurum cur sol nominatur.

Vrum metallorum Rex, apud Philosophos tam dogmaticos quàm Hermeticos, sol terrestris appellatur; quem enim corporis splendorem inter Planetas nobilissimos Sol nactus est, eandem luminis & fulgoris dignitatem inter alias aliorum metallorum species hic vnus obtinet. Neque verò deest arcta illa durationis & perfectionis analogia & similitudo, quam tanti ęstimarunt veteres nominum impositores, quos penes arbitrium, & vix & norma loquendi. Adeò purum enim, perfectum & solidum corpus auro à natura datum est, vt id nullâ lædatur corruptione, ærugine nullâ, igne materiali nihil ei adimatur, neue vllo alio modo imminuatur. Vsum autem Solis vtriusque si cogites & inter se conferas, maximum quidem superioris, & varium deprehendes, huius verò non parvum. Extra controuersiam enim, Deo optimo maximo in œconomia administratione summæ & incomprehensibilis suæ prouidentiæ ad opes, honores & ordines conferendum & conseruandum, sic eo vti placuisse, vt totum illud penè discrimen inter principes & subjectos, dominos & ministros, liberos & seruos, pauperes & diuites ex illâ tanquam scaturigine emanasse videatur. Quot enim homines ob aurum minutulũ, se miserè principibus viris subjecisse, & quotidiè vitæ periculum subiisse videmus? Vnde in prouerbium abiit: *Aurum & Homo faciunt omnia.*

Obseruationes analogicæ.

Primò mane exorto solis jubare, princeps ille Planetarum si è terrâ vapores non sunt impedimento, vultum suum croceum & lucidum, sub vesperam autem rubrum Mundo intuendum & obseruandum exhibet: Haud secus sol terrestris aquâ regiâ solutus, croceo velamine amictus, per totum vitrum, flauissimum colorem & pellucidum, intuentium oculis objicit, & verò si progrediare ad menstruum extrahendum, sub vesperam purpureum colorem videbis. Iam autem si ad vmbilicum opus perducas, & aucto igne vniuersam humiditatem extrahas, priorem auri flauissimum colorem perspicies: quam rem solis ortum, labore nocturno peracto, appellare licet.

2. Sol hyemalis (sicut apud omnes obseruatum) viuidum illum & floridum, quem æstate possidet, amittit colorem, idque ob Saturnum frigidum senem, qui eâ tempestate suum præcipuè exercet imperium; Eadem enim interna vbique temporum solis pulchritudo, & eundem à bruma recuperat splendorem: Eodem modo aurum cum Saturno terrestri siue plumbo, & aliis Chymicis mixtionibus in cementum adductum, quod bruma auro est, nitidum faciei colorem perdit, fusum tamen & antimonio perpurgatum antiquum obtinet.

3. Auro aquâ regia dissoluto, & in vitrum, vbi est aqua fortis simplex, in qua argentum resolutum habes, injecto subitò, tantæ & tam obscuræ exoriuntur tenebræ, vt quid vase contineatur, vix ac ne vix quidem oculis percipi possit: Ac si verò in Balneo Mariæ vitrum imponas, continuò aurum se ipsum segregat, &

vt prius clarum fit, radiisque mirum in modum fulgentibus & quauis suâ parte emicat: Hoc solis Eclipsin æmulatur.

4. Aurum præcipitatum (vt post hac dicetur) si igni admoueas, contrario ac aliæ substantiæ ignitæ motu fertur, deorsum nempe; qua quidem in re radiorum & caloris solarium motum imitatur, qui deorsum terram vsque ejaculati mittuntur.

His collatis obseruationibus rationibusque subductis, auro solis nomen attribui non ineptè videtur: Quam verò solis & auri analogiam declarauimus, eandem cordi humano (Soli microcosmi, vitæ & caloris natiui fonti primario, è quo præcipuæ virium efficacia & actiones deriuantur) Philosophi tanquam vtrique consentienti, attribuêre. Vnde varij varias auri præparandi rationes excogitarunt, vt eo pacto substantiæ microcosmi conueniret, & sic tandem assimilaretur, verùm hæc omnia in cassum. Nos igitur quid de eo fieri, & qua formâ præparari possit, ac tandem in vitam redeat, liquido & apertè hoc ipso tractatu declarabimus.

Aquam aut oleum ex auro non elici posse vllâ arte, demonstratur.

Rex Prophæta Dauid, & eius filius Salomon, filiorum Adæ prudentissimus, incorruptam esse & immutabilem auri naturam, cui nihil igne deperit, seriò cogitantes, sacrosanctum & æternum Dei verbum auro contulerunt. Quidam tamen Philosophi liminares sibi somnia fingunt, mera equidem phantasmata, putant enim ex auro aquam aut oleum educi posse, sed oleum & operam perdunt, qui rei tali nervos intendunt suos. Quamuis enim rectè asseritur, ex tribus principijs vnamquamque rem prosapiam suam contraxisse, aquâ scilicet seu mercurio, oleo siue sulphure, & sale, cui rerum anatomia fideliter astipulatur, tamen hoc etiam accuratè tenendum est, aliter hæc se habere in minerali, atque corpore vegetabili & animali. Hæc enim formâ aquæ & olei, facta principiorum segregatione, mercurium & sulphur suum reddunt; illa autem non item, quemadmodum in metallis imperfectis & marchasitis manifesto apparet, vbi tentatâ separatione, mercurius & sulphur se oculis intuenda ad instar siccæ fuliginis objiciunt. Absit igitur tantâ nos insanire ratione, vt mercurium vdum, & sulphur oleosum è perfectis metallis, quibus perfecta, compacta & æquali principiorum pondere colligata corpora à natura data sunt, erui aut extrahi posse judicemus. Et hoc quidem nomine maximum naturæ mysterium aurum existit, quoniam corpore indissolubili tres continet substantias, operationibus & virtutum facultatibus distinctas.

De Mercurio auri currente.

Quæ sit hominum curiositas, vel hinc facile colligitur, dum maximoperè laborant, vt quod ædificauit Natura, funditùs destruant, & perficiant quod ipsa reliquit imperfectum. Quod ij quidem fategerunt, qui Mercurium vulgarem & currentem in fixum redigere conantur, vt eo pacto aurum & argentum sibi in mansupium crearent, & è contra illi etiam, qui malo sibi suisque lucro, aurum mira metamorphosi in Mercurium transformare cupiunt. Quanquam enim hac ratione fieri posse videatur, eò quod Mercurius currens prima metallorum materia statuitur, & facilius etiam cum eo, quàm cum cæteris aurum amalgamatur, experientia tamen (quam stultorum magistram vocamus) certò comprobauit, Mercurium auri adeo fixum, maturum & arctè cum reliquis eiusdem corporis substantiis conjungi, vt nullo modo retro-

gredi possit, vnde magnus Philosophus Rogerius Bachonus Anglus ait, facilius esse aurum facere quam destruere. Ipse quidem laboris multum in hac re consumptum vidi, talem verò Mercurium nusquam videre contigit, varias sæpe & multas agyrtarum pessimorum fallacias, & maleferiatorum technas Alchymistarum detectas & deprehensas perspexi. Sed concedamus Mercurium educi posse, quid hinc vtilitatis ad Medicinam sperare poterimus? Verisimile equidem est, talem Mercurium nihil miraculi supra vulgarem posse, quo cum naturâ vti & specie conuenit. Theophrast. Paracelsus lib. morborum mineral. hæc habet verba: Nostin cur septem metallorum vnum apertum reliquit tibi natura? hæc causa fuit vt arcanam & verã theriacam, morborum Mercurialium medelam, in eo vno solo queras, cætera enim ad fixationem traducuntur. Iis igitur quæ ipsa nobis Natura parauit, & ad manum attulit, ita vt separatio puri ab impuro tantum peragenda restet, audacter aliorum inopiâ vtemur, & eorum magisteria abundè nobis satisfacient.

De tincturâ auri qualis opinio.

Proxima, quæ se offert consideranda, eorum est opinio, qui haud parum laboris conferunt in extrahendâ genuina tinctura auri, (sicut ex croco, santalo & brasileo solemus) ita vt postea aurum ad instar argenti, albi coloris maneat. Quantum autem ipsi Speculatores è scopo aberrent, facilè apparet. Tinctura enim auri vni soli eius corporis non est alligata substantiæ, sed omnes eius partes inseparabiliter vnitæ, exterius flauæ, interius rubicundæ puro existunt modo. Mercurius propter summam maturitatem, sulphur ob igneam qualitatem, sal ex vnione & indissolubili conjunctione cum sulphure propter fixam satis naturam. Et ex his tribus optatus ille color oritur. Quod Experientiâ apertè declaratur. Auro enim aquâ regiâ soluto, idque sine separatione principiorum, huius guttula manum, chartam, lignum aut quicquam tale, baphici cocci colore inficit, ac si granis Kermes colorem eis intulerit. Vnde quidam ait, occultum fiat manifestum, & vice versâ. Sed hic labor, hoc opus est, Mercurius habitantem in medium proferre & extremum intus occludere. Non ait, separate rubedinem ab albo corpore, quippe quod ex quacunque sui parte tinctura est, adeo vt si potuisses dissolvere ipsa rei principia, colorem infectum redderes, quoniam est ex naturâ digestione & inseparabili principiorum conjunctione & vnione. Quod me attinet, totum corpus auri in pulverem rubicundum & incombustibilem, reductum vidi, & eo tamen cum particula plumbi in cineritium posito, & Saturno profligato, auri granulus erat relictus, eiusdem ponderis, excepto argenti paulo, quod plumbum semper ex se relinquit. Manifesto igitur (vt mihi videtur) concludi potest auream tincturam ab albo corpore separandum non esse possibile; verum fateor viuiduum & naturalem auri colorem ita albo obfuscari posse, vt in menstruum elicitum credas. Sed id non est. Nam si id Vulcano probandum (ipse est fidelis explorator) denuo committas, mediante Antimonio pristinum coloris nitorem reductum videbis, imo hoc addam; si modo aquâ regia aurum resolvas, & per aliquot bies in balneo detineas, postea verò aquam regis igne abstrahas lentissimo, & reliquias aquæ limpidissimæ & claræ dissolvendas de nouo remittas, cremorem oleosum & sanguinem elicies, vt si ex prima fronte sententiam proferas, sanctè iurares, te veram & propriam auri tincturam nactum fuisse. Sed hoc etiam erras, tota enim illa reliquia-

rum massa in cremoris figuram dissolvi poterit, & insuper si crucibulo inclusum cremonem igni admoueas, non tincturam, sed solidum auri corpus reperies. Sed nimis hisce prolixus sum, verbum enim sapienti & varietatis amanti satis est, aliis opes & operam male collocando progredi liceat.

De Sale auri quid judicandum sit.

Non desunt multi, qui laboriosâ & inani materiæ vniuersalis indagatione valdè insudant. Hanc materiam variis nominibus insignitam & ad varios etiam vsus assignatam reperio. Apud quosdam enim Mercurius Philosophorum, filius regis, aqua arida, mater metallorum, lac virginis, simplicitas rerum, fons regalis denominatur. Præcipuus verò vsus hic est ad aurum è figura genuina educendum, vt ab eo tempore nunquam ad priorem redeat substantiam, sed instar salis pellucidi purpurâ rubicundioris maneat, qui quovis liquore dissolvi, & igni datus ad instar nitri fundi possit, neque igne consumi. Et hunc auri salem (vt ita dicam) omni morborum generi, tanquam medelam catholicam, summâ cum fiducia adhibent medici cogitatiui. Sed vt rem ipsam paulò altius prependamus, primò materia reducens, dein materia reducta consideranda est. Materia reducens ita dubia & incerta est, vt quid veteres, qui primò de eâ scripserint, sibi velint, nunc pauci, si vlli, certò norint. Equidem & hisce oculis vidi, & ex praxi aliorum audiui, qui multum laboris in omni ferè materia quæ vel visu perspici, vel tactu deprehendi posset, haud parvo sumptu impendêre puta quouis roris genere, vt manna terenjabin, melle, thron, rostoch, id est stellarum muco, in metallis item, marchasitis, lapidibus, aluminibus, salibus, sulphure, nitro, aquis etiam mercurialibus & maritimis, fructibus etiam maritimis, sicut bitumine liquido & spisso, succinis. Quid copias gummatum, resinarum & lachrymarum adnumerarem? Quod plantarum species, herbas, frutices aut arbores adjungerem? quorum omnium vix vnum intentatum hominum reliquit auaritia aut curiositas; neque vero ipsus microcosme etsi venerandum & suspiciendum naturæ ædificium, nasutos hos indagatores effugere potuit, carnem enim, ossa, sanguinem, sperma, pinguedinem & salvâ reuerentiâ, excrementa quæuis ad nauseam vsque & vomitum perscrutati sunt, nullum tamen, omnium horum tale quicquam, in auro effectum dare potuit. Si quis iam vspiam terrarum viuit, tam admirandi & inæstimabilis thesauri possessor, ampla ei occasio oblata est, etsi non euulgandi & publici juris faciendi, tamen in pauperes, miseros, ægrotos & egenos erogandi, quorum maxima vbique locorum est copia, quibus si modò se Samaritanum ostenderit, dignum equidem se ipso & Christiano fecerit. Secus non est quod illud Christi, de Euangelij doctrina prononciatum; ne projicite margarita porcis, inepte nimis, imò pessimè ad excusandum in proximos charitatis frigiditatem, quod multi faciunt, coram adducat. Ex secundo autem quem posuimus loco disceptari potuit, quod & si hæc vera & authentica auri præparatio existat, quæ menti & sensui Philosophorum respondere videatur, tamen Medicina potius Metallorum imperfectorum (quorum scabritiem & immundam aufert naturam, maturitatem & fixam puritatem inducendo) quàm substantiæ microcosmi esset. Horum enim maxima est differentia, hoc quippe hominis corruptum & volatile, illud verò auri ipsius fixum & incorruptum manet, adeo

vt si quid vél medendo, vel restaurando, corpori humano adfert adjumenti, id quoniam non digeritur, neque mutationem in centro stomachi à calore interno patitur, non exquisitæ huic preparationi & multum laboriosæ, sed sympathiæ & operationi specificæ tribuendum est. Aurum enim quemadmodum Sol cælestis in hæc inferiora vires & virtutes suas absque formæ & qualitatum mutatione aut corruptione liberè infundit. Et hic obiter, corollarij loco, observamus, crassiorem illam vtendi rationem, & antiquis & nostro seculo medicis nonnullis familiarem, haud improbandum esse. Nos autem (vt medium inter vtrumque teneamus) quoniam salem auri irreducibilem non habemus, neque adeò idoneum vsum auri non præparati putamus, idcirco mediocri quadam præparatione erimus contenti, vt virtutes suas in microcosmum felicius imprimat.

Aurum demonstratur in Medicinâ vtiliter adhiberi posse.

Ex supradictis ratione & observatione rectè (vt nobis videtur) conclusum est, aurum nullo modo quemadmodum animantia & vegetabilia potabile fieri posse. Et mera equidem & pura puta est vanitas, vt hoc superaddam, illud jam nunc fixatione & maturitate cæteris multis parasangis antecellens, iterum ad infimum gradum reuocare, vt hoc pacto similitudinem & conuenientiam cum substantiis vegetabilium & animalium haberet. Hoc modo enim paratum, non aurum, sed aliud nescio quid, non permanens & durabile esset, & has tamen qualitates caduco & fragili humano corpori acquirere satagunt. Nunc restat vt ex auro salutarem medicinam educi posse paucis demonstremus. Quod etsi neque ratione ex naturæ fundamentis ducta, neque sensus observatione refractariis quibusdam, qui ei Dicam scribunt, declarari potuit, necesse tamen est vt experientiis & observationibus philosophorum, tam veterum quam neotericorum, fidem adhibeant. Si quis autem eò amentiæ & impudentiæ prouectus est, vt eorum authoritates parvi pendat, & tāquam fabellas inanes habeat, ex multi jugâ metallorum imperfectorum operatione & vsu in Medicinâ erroris & leuitatis reuinci poterit. Exempli gratia: Mercurius vomitorium, Catharticum & Diaphoreticum ex suo reddit prædio, non pessima quidem, imo verò optima, & supra omnia in lue venereâ & morbis Mercurialibus alexipharmaca. Mars etiam siue ferrum, maximum existit in icteritiâ & affectibus ex obstructione prouenientibus deopilatiuum: neque minimum est in dysenteria, inordinato menstruorum effluuio, & omni specie hæmorragiæ arcanum in eo continetur. Venus quoque siue cuprum partes suas in medicina exercet, siue regnum quod in stomacho, siue potestatem quam in morbis renum possidet, animo perpendas. Et ne senem grauissimum Saturnum insalutatum negligenter prætercam, ipse scirrho lienis, & cancris, quouis tempore remedium specificum dicatum in se continet. Hæc omnia metalla, tametsi adeo prouectum fixionis gradum, atque aurum, haud nacta sunt, eorum tamen natura ita est compacta, vt natiuus hominis calor ea digerere non possit, quamvis illa è corpore protudat. Neque est quod quispiam has operationes non ab earum naturâ, sed ex mediis quibus præparantur, prouenire cogitet; videmus enim quosdam iis absque vllâ præratione, variis affectibus profligandis, non infeliciter vti, quibus sine dubio meliùs ab impuritatibus segregatis vti potuissent. His igitur quæ in medium attulimus, tanquam veris & rationi consentaneis, concessis, cur locum auro, metallorum omnium perfectissimo in

Medicinâ denegaremus? In cæteris enim arſenicalis & corroſiua eſſentiæ ſuſpicio eſt, de quâ re in auro tam parvum metus eſt, vt illius criminis non inſimulari, ne dum condemnari poſſit. Et ideo in vulneribus & fiſtulis profundis, vbi venenum ſuſpicamur, inſtrumentis aureis aut inauratis, quippe quæ nihil mali carni inurunt, aut in ea relinquunt, optime vtuntur Chirurgi. Et nos etiam ad gloriam Dei altiſſimi & ſalutem & ſanitatem proximi, eo itidem vtemur, parato vt ſequitur modo.

De Magiſterio quod ad aurum applicatur.

Quoniam autem à Natura comparatum eſt, vt ad tantam ſubtilitatis exaltationem metalla adduci non poſſint, vt ſicut animalia & vegetabilia in eſſentias aut arcana adducerentur; artificio vtili in formam magiſteriorum præparantur. Magiſterium autem ſi quæras quid ſit, eſt cum opus abſque elementorum præparatione, aut ſubſtantiarum ſeparatione, conjunctione medij alicuius menſtrui, quod ei qualitate appropriatum eſt, in talem adducitur formam, vt interna tinctura externè ſe guſtu & qualitate manifeſtet, & ea pars menſtrui, quæ cum metallo præparato relinquitur, qualitates ſuas occultet, & totam ſuam operationem ſub ditione virtutum & proprietatum corporis metalli placidè & amicè deponat. Exempli loco hoc cape, diſſolve plumbum in aceto deſtillato, & in cryſtallos redige, quos nactus, ſaccharo dulciores guſtu inuenies. Vbi manifeſtò apparet acetum ſuam occultaſſe aciditatem, & naturam interni Saturni jam reuelatam imperium tenere: Pari modo magiſterium auri, grata quadam aſtringentia, non corroſiuè opertum, terram lemniam longè ſuperat. Quantum enim ſpiritus aquæ regis, magiſterio adhæret, à naturâ auri ſuperatur. Et hinc eſt, quòd aurum forma magiſterij neque ſegnius, neque peius, opus ſuum peragat. Et eodem modo quodvis magiſterium ſecundum ſpecificam ſuam qualitatem operatur. Vide Paracelſ. lib. 5. Archidox. cap. 1.

Quid igitur obſecro bonas horas male collocamus in inueſtigatione rei quæ non inuenta eſt? Et idem author in eodem capite aſſerit; Magiſterium auri, eſt verum aurum potabile, & ſic de reliquis metallis, marchaſitis & lapidibus cogitandum eſt. Et quamuis hac præparatione integrum manet, tamen ita ſubtile efficitur, & ita ipſo operationis actu mutatur vt non ſit, quod quis ab ipſius vſu abhorreat. Et porrò vt vſum Magiſteriorum in lapidibus pretioſis, corallis & perlis, quæ in medicinam hoc genere præparationis (etſi alio genere menſtrui) ornata traducuntur, melius oſtenderet, hæc addit verba; crede experto, mirifica operatio ipſorum eſt: Non tamen fit per artem hæc virtutum actio, ſed in ipſorum naturâ eſt, quæ in groſsâ ſubſtantiâ occultatur, vt non poſſit operari, ſic mortuũ corpus, ſed reſolutione facta viuificabitur corpus eius, de quo ſatis. His commoti hac præparationis formâ erimus contenti.

De corroſiuo in magiſterio auri vtendo.

Quod alias dixeram, verbis Paracelſi ex lib. 3. cap. 3. libri de vitâ longa, de elixire auri, breuiter dicam: Reſolve aurum, vnà cum omni ſubſtantiâ, auri corroſiuo, neque interim abhorreat animus ab ipſa tractandi ratione. Aurum enim quamuis aurum eſt, corroſiuum mortuum eſt; quare quintam eſſentiam auri citra corroſiuum inutilem eſſe aſſerimus. Sequitur ergo reſolutione denuò per putrefactionem eſſe remouendum, & ſi corroſiuum tenacius etiam adhæreat. Nam ſi tanta

vis

vis auri est, vt corpus seruet, & ab omni ægritudine reddat liberum, neque id corrumpi sinat, quanto magis se ipsum, idque citra omnem imperfectionem, corrigit enim & emendat quicquid non est syncerum. Corrosiuum igitur in auro nullo pacto corrosiuum appellari debet, vis enim arcani superat omne venenum. Nam omne Realgar moritur in elixire auri. Quid planius dici potuit? absque corrosiuo in formam magisterij ad vsum medicinæ aurum ad luci non posse: inuenies tamen speculatores multos, qui (etsi cum ad opus peruentum est, sale armoniaco spiritu salis & similibus vtuntur corrosiuis) Paracelsum materiam dulcem, non corrosiuam intellexisse audacter affirmabunt. Sed hæc sunt cogitationis phantasmata, non praxeos regulæ, potius vt sibi placeant populo imponendo, quam vt vtiles fiant, reipublicę veritatem perspicuè detegendo. Illud Paracelsi, ex lib. de tartaro, quædam dulcia aurum dissolvunt, si textum inspiciant, aliud sibi velle deprehendent. Nos igitur media, quæ experientiâ comperta habemus, in rebus cognitis, & analogia hisce respondentibus, realiter declarabimus, iisque vtemur, donec meliora inuenta fuerint.

Temperatum solare, vel aqua regia.

℞. Aq. fortis (ex duabus partibus vitrioli vngarici albificati, & salis nitri fusi & depurati parte vna) sesquilibram, salis armoniaci purificati, salis nitri crystallini, vtriusque vncias tres, Retortæ imponantur & per arenam lento igne distillentur, donec & aqua & spiritus extrahatur, huic operi magno recipiente opus est) hoc peracto refrigerentur menstrua, vltimũ aquam, quæ erit limpidissima, ejice, & ad vsum seruato.

Sal armoniacum sic depuratur.

℞. Salis armoniaci, salis gemmæ partes æquales, puluerizentur mortario lapideo subtilissimè, cum vrinali sublimia, quo facto flores armoniaci extrahantur, misceanturque de nouo cum Sale gemmeo & sublimentur, hoc ter sedulo efficies, & tuum ad vsum repones. Iam nunc salem armoniacum clarum & albissimum habes, ab omni fætore sulphureo, & penetrabili corrosiuo liberatum & exutum, quo re natâ non inutiliter in gargarismatis aduersus anginam & prunellam vti possis. Absterget enim materiam viscosam corruptam, grumos sanguinis potenter dissoluendo, qui aliter in apostemata coirent. In oppilatione hepatis ex causâ tartari, in retentione vrinæ & menstruorũ, à tribus granis ad quinq; in liquoribus oppropriatis non incommodè exhibetur.

Solutio auri & digestio.

℞. Auri puri in laminas reducti & minutè fracti sesquiunciam, illudque in tota superioris aquæ mensura resolve, dein retortæ, coni figuram habenti, cui sit canna siue rostrum à vertice propendulum, cum perpendiculari & basi triangulum rectangulum faciens, vt decet impone & adaptato excipulo dies 10. aut 15. in balneo roris maneat. Si quid extillat, rursum affunde, idque dum infrigidatur menstruum, aliter vitrum disrumpes. Tempore digestionis finito, totam extrahe aquam, & retortam in qua aurum habes, in cellulam frigidiorem remoue, eamque ita supra vas vitreum colloca, vt materia in formam olei resoluta (nam ad resolutionem illic detinenda est) facilimè in inferius vas descendat. Quod retortæ lateribus adhæret, cum aquâ calente elue, & cum reliquo conjunge.

De separatione auri à menstruo.

Vt autem aurum in liquore dissolutum in pulverem redigas, sume tartari viui, tam internè quam externè ad albedinem calcinati, & aquæ communis stillatitiæ quantum opus est, dissolve, dissolutum per chartam emporeticam trajice, vt hoc pacto spissum à subtili segreges. Liquorem hunc ita depuratum infunde, guttatim supra aurum menstruo conjunctum, donec non solum ebullitionem & spiritus corrosiui reluctationem cessare videas, sed etiam dum aurum fundum petat, & aqua euadat limpidissima, quod signum est infallibile genuinę & perfectę separationis, postea aquam calentem adde vt resideat, & clara fiat, finito, vltimò à puluere per inclinationem liquorem segrega, & reliquias vicies aut tricies lauato.

De reliquiarum exsiccatione.

Quod restat peragendum, est reliquiarum siue pulveris aurei exiccatio. Rem autem sic perficies, impositum scutellæ vitreæ, vel terreæ, vernice illitæ, insola, vel in hypocausto per se sponte siccescat, nullo ignis calore adhibito, igni enim si admoueatur cum magno strepitu summâ vi resilit, neque id sine euidenti ministri periculo. vide Basil. Chym. Osvvald Crol. sectione de Cordiali.

De Pulvere Auri.

Puluis hic multis Chymicis aurum strepens nominatur, ob altum, quem ed't, strepitum, aliis calx auri, sed ineptè. Calx enim propriè loquendo, sunt reliquiæ corporis, resinæ naturalis, siue Mercurij depurati, ita vt prætereà fundi non possit; quod neque auri neq; argenti reliquiis deprehenditur: Propriè igitur præcipitatum vocatur. Aliis aurum diaphoreticum, quia tria aut quatuor grana pro vice adhibita, sudorem abundè, neq; inutiliter prouocant. Hanc autem, nequis erret, præparationem, tanquam arcanum aut nouum, & aliis absconditum, non attulimus in scenam: alij enim parant aquis aliter confectis, neque nobis incognitis, sed eo fine adduximus, vt illo tanquam in exemplo disceptationibus adjuncto, prioribus medicis & synceræ veritatis amatoribus, Magisterij auri effigiem ob oculos contemplandam & perpendendam ponamus, in quo solo magisterio medicinalis auri præparatio consistit, quoq; tutò intra corpus vti possimus loco simplicis auri, præsertim quoniam certi sumus corrosiuum in hoc esse mortuum. Sed tanta est hominum curiositas, vt dum impossibilia quærunt, huius virtutes obseruare negligant. Quidam volatilem hunc pulverem spiritu salis vel rebus satis naturæ analogicis, & postmodum spiritu vini in formam liquoris redigere curantur. Verum hoc medium non est adeo idoneum, aut ad edulcorandum, aut ad corrigendum spiritus salini naturam corrosiuam, sed illam magis excitat. Neque quicquam amplius spiritu vini dissoluitur, quàm cum salis armoniaci aut rei analogicæ spiritu adiungitur, neque vero forma liquoris tali spiritu depurata vsque exstat auri præparatio. Pulvere igitur cum vehiculis appropriatis tutius quam liquidis præparationibus vti possumus. Cæterum hoc etiam obseruatum est, liquidas illas extractiones temporis diuturnitate infundo subsidere, & hypostasin auri ad instar splendentium scintillarum apparuisse. Sed ne quid intentatum relinquant ingeniosi hi scrutatores, aliam viam excogitarunt, hanc nempe, pulveris superioris grana 4. aut 5. sumunt, quæ in capsulam auream injiciunt, & cochlear spiritus vini superinfundunt, mox ignem admouent, & cum

Spiritum vini ferè consumptum vident, continuo operculum vitreum, vel inauratum adoptant, sic pulvis exilit, & in formâ fuliginis rubeæ subtilis operculo adhæret, & hoc pacto minutatim totum sublimant, judicantes se veram auri tincturam nactos: verum Magister Vulcanus fidus explorator rem aliter esse demonstrat, quippe fuligo ista & aurum ea actione à spiritu salis segregatur, non aliud. Nam in crucibulum injecta & igne sepulta, mox in aurum redit. Et hîc corollarij loco obseruare licet, quanta eis oritur vtilitas, qui se Medico-Chymicos profitentur, non solum rerum mortificationem scire, sed vt re viuificationem & restaurationem rerum addiscant etiam, & adjungant. Hoc pacto enim effugient, ne iis sophistæ & cacochymici impudenter imponant, aut ipsi se ipsos decipiant, & quanta etiam in ægrotis operatio ex istis præparationibus expectãda sit, sciãt.

De Prouectione Magisterij.

℞. Pulverum auri præcipitati probè exiccatum, quem supra marmor leuiter dispersum spiritu vini Hispanici vel Cretici, cum Melissâ exiccatâ ter rectificati, & à phlegmate separati, irrora, misce, & dein in sole, vel loco calido exiccari finito, irrorationem & exiccationem sexies aut octies repete. Ad vnciam pulveris ita parati, croci scrupulum, ambræ griseæ & moschi orientalis, cuiusque grana sex addito, postea hæc vnâ mole & vitreo vase ad vsum serua.

De Virtute Magisterij.

Doctissimus Fernelius lib. 5. methodi, cap. 21. aurum inquit temperatissimum foliolis, & veluti bracteolis ad naturæ robur, & affectus melancholicos, ad exolutum stomachum, ad cardiacos, & præter naturam mœstos efficax. Hoc est testimonium Medici inter neotericos facile principis, de auro simplici, nec præparato, quid autem de magisterio sentiendum? Palpitationi cordis, deliquiis animi, cæterisque cardiacis passionibus aduersatur. Aduersus syncopen etiam, & vapores Saturninos ex splene ad cor exhalantes, tristitiam & melancholiam ibi procreantes multum præualet; suffocationi vel caduco matricis, epilepsiæ, vertigini, hemicraniæ, lethargo, paralysi opitulatur, in dysenteriâ & profluuio muliebri non nihil adjuuat; verbo, vniuersi corporis humani viscera corroborat, & à putredine & veneno conseruat & liberat. Paracelsus in medicinâ versatiss. & perspicacissimus, inter omnes omnium medicamentorum species, & ad conseruandum valetudinem & ad morbos grauissimos propellendum & extirpandum, auro præcipuas tribuit, lib. de morbis amentium, tractatu particulari de podagra, lib. de contracturis, de pestilitate, & in lib. de vita longa. Cum necessitas postulat à granis 3. ad 8. ex vino malvatico, vel alio liquore conueniente ad vincendũ varia symptomata, quæ ægrotum male habent, feliciter vsurpatur, si patiens probè coopertus lecto sumat, sudor placidus absque debilitate expectandus est.

De Bezoardico aurato.

℞. Extracti viperarum drachmas duas, magisterij auri scrupulos duos, lachrymę cerui præparatæ sesqui scrupulum & grana duo, succi de radicibus Carlinæ recentibus condensati & succi cardui benedicti exiccati cujusque drachmam & grana 12. olei de radicibus angelicæ, olei rutæ ana guttulas 16. fiat horum mixtio & seruetur in vase aureo vel inaurato.

Extractum viperarum. ℞. Carnis viperinæ more Crollij paratæ vnc. tres, paretur in capsulâ, & cum drachma myrrhæ electæ per vires suffumigetur. Sic

pulverem habes & probè exiccatum & embalsamatum, quem in vrinale impone cum ℔ j. aquæ veronicæ opt. & vas prius bene obturatum, in balneo ebulliente dies tres naturales colloca, Finito tempore, exprime & ad consistentiam extracti igne lentissimo adducito, fæces combure, & salem extrahe, & extracto conjunge.

Depuratio lachrymæ cerui. ℞. Lachrymæ cervi gr.5. dissolve in spiritu vini, dein exprime & ad consistentiam mellis reducito.

Virtus.

Et si hæc compositio quinquaginta ingredientia aut 60. non complectitur, ad miraculum tamen operatur. Adhibetur aduersus omnia genera venenorum & symptomata venenata, in peste & febre vngarica cum fructu administratur. Ad præseruationem datur scrupulus per quatuor anni vicissitudines, in calidis complexionibus cum conserua rosarum syrupo de succo citri, aquis stillatitiis vel brodio, in frigidis autem cum vino generoso, aut miscetur cum liquoribus, aut formâ boli sumitur. In curatione à drachma semis ad scrupulos duos pro vice, plus minus vt necessitas postulat.

DE ARGENTO.

Argentum cur luna terrestris nominatur.

ARgentum à Philosophis luna terrestris nominatur, propter summam, & peculiarem quam cum corpore lunari habet, constellationem. Nam sicut reliqui planetæ & signa cælestia, specialem affluentiam & communicationem cum lunâ tenent, ita asserente Paracelso in cœlo Philosophorum, seu libro vexationum canone 6. Argentum est metallorum septimum caput & spiritualiter sex reliquos Planetas includit, quorum quisque ei duas addit virtutes, quæ sunt 12. signa cælestia. Id. auctor lib. archidoxorum de coloribus spagiricis verba faciens (quibus coloribus planetæ superiores repræsentantur, vnusquisque per colorem proprium) ait, sex sunt colores fundamentales ad planetas proprios relati; verbi gratiâ, ater Saturnum, albus Iouem, flauus Solem, rubeus Matrem, Mercurium, liuidus, viridis Venerem repræsentat (& ex his reliqui colores oriuntur) septimus verò qui est color lunaris non est fundamentalis, cæsius enim est. Iam vero quilibet ater cum albo, vel albus cum liuido cæsium constituit. Et reuera spiritualem hanc planetarum cum lunâ conjunctionem videmus, Lunæ corpore in spagirica rotâ posito; illic enim prædicti colores apparent, & varia insuper signa, naturæ miracula, in quibus magnalia Dei omnipotentes legi possunt, quarum rationem & causas dum quidam nimis acriter reddere sategerunt, sensus & judiciorum pondere speculatione submersi fuêre. Sed paulo altius hanc analogiam persequemur. Luna cœlestis cum mundo gloriosè se ostentat, se veste cyaneâ induit, & non eodem, obsecro, colore adornatum est argentum jam purificatum, & ab omni fæce purgatum. Cœlum etiam lunare sereno tempore, effigiem melioris naturæ internæ cæruleo obumbrat colore, itidem & argentum, in cœlo suo seu aquâ solvente, dissolutum, quouis sapphiro pellucidius, colore cælesti apparet. Postremò lunare corpus in interlunio externa est facie nigrum & obscurum, & intra exiguum tamen temporis spatium se renouat. Quam similitudinem in Argento obseruare licet: Si extrahas enim ei aquam solventem per distillationem, ad instar lapidis nigri sese ob

oculos ponit, hoc est interlunium. Sed adducito ad ignem, vt examen subeat more aurifabrorum, multo durius & splendidius quàm antea se videndum præbet. Has obseruationes analogicas quilibet aurifaber facile percipit, quas esse duximus ad hanc rem probandam, nempe prædictos planetarum colores in rota seu circulatione astrorum terrestriũ percipi potuisse. Similes colores corpori lunari inesse per repræsentationem crystalli videmus. Sed iam satis analogiam demonstrauimus, vnde sedulus lector rationem comparationis & similitudinis inter reliqua metalla & planetas suas obseruare potest. Argenti autem virtutes cerebro lunæ microcosmo, ob prædictas & alias, quas recensere supersedeo, obseruationes Philosophi retulerunt. Specificam enim hinc inesse naturam credunt, omnes ferè cerebri affectus medendi, & eâ causâ præparationem, quam cum substantiis microcosmi communionem haberet, magno labore quæsiuêre.

De separatione substantiæ aquosæ & oleosæ ex argento & quali successu.

Quemadmodum in auro, ita etiam in argento haud parvum opus ad educendas substantias aquosas & oleosas, vegetabilium & animantium similes, curiosi nonnulli homines collocarunt, sed oleum & operam perdiderunt. Sed quid de Mercurio ex argento currenti iudicemus? Hoc certum est, tales operarij, quo sensu de mercurio lunari locuti sunt Philosophi, non intellexerunt, non magis quam Archeum naturæ sciunt, dum oleum & aquam ex eodem quærunt. Nos equidem circulatorios lusus quorundam circumforaneorum alchymistarum vidimus, qui limaturæ argenti, Mercurij sublimati, & salis armoniaci sumentes æquales partes, eas primo probè mistas in vrinali parvo supra candelæ flammam collocarunt, donec in vitriollum sal armoniacum sublimetur, & mercurius fluctuans in fundo vasis appareat, & hunc mercurium lunæ miræ virtutis appellarunt. Sed qui prudenter & considerate huius anatomiam aggreditur, reperiet Mercurium viuum à spiritu salis & vitrioli solutum esse, & nihil aliud. Argentum enim integro pondere fluidum, ductile & tractabile, vt prius deprehendetur. Cauete igitur, sultis, ab istis nebulonibus, & malè feriatis agyrtis: vt verbo dicam, talem Mercurium mihi nusquam videre contigit, neque cordi est quærere, quoniam inane est opus speculationis, quod in praxi medicinæ nihil loci habet.

Tinctura Lunæ.

Proxima, quæ se offert consideranda disceptatio, est tinctura Lunæ, quam Dicaculi quidam (vt sibi videntur) subtiles & theoretici Doctores profundi, exhibere conantur, eamque in omni infirmitate cephalicâ, puta, maniâ, insaniâ, stultitiâ dementiâ panaceam & jactitant & spondent; Et hi tamen eâ industriâ nullam sibi opem aduersus nimis stolidam persuasionem procurarunt. Verum equidem est, per amalgationem cum Mercurio, deinde per florizationem cum sale armoniaco, aceto & aliis mediis in pulverem subtilem & cæruleum adduci, quemadmodum viriditas æris aliis liquoribus efficitur: Sed ad judicem & examen producas, in verum & corporale argentum redit. Hujus autem virtutes nec laudo nec vitupero, nunquam enim sum expertus; hoc certe scio, optimum ex eo colorem parare sibi in vsum pictores, qui etiam ex flauo cupro & lapide lazuli; parva tamen quantitate (quod obiter dictum velim) in eundem vsum paratur. Si quis igitur huius rei periculum facere velit haud inita ratione & obseruatione põderis aut signorũ, facile sibi ex fallaciâ

periculum procreabit. Quod sibi dictum putent, qui sibi à circumforaneis fallacibus imponi sinunt, qui aurum & argentum surripientes aliud in locum supposuêre; quo pacto ij decepti sunt, qui aurum & argentum è forma genuina educere satagunt. Quam rem callidè quidem pseudoli hi dominis suis peregerunt. Subducto enim metallo aliud nescio quid in locum substituerunt, quod in aurum siue argentum reduci non potuit.

De reductione argenti.

Alij sunt, qui sibi argenti in materiam primam reductionem proposuêre, adeò vt in forma resinæ existeret, album, pellucidum, ponderosum, fragile, fusile, incombustibile tamen, immutabile in omni ignis gradu; quæ vera quidem esset astri lunæ præparatio. Vide Paracels. lib. 9. de signaturis rerum. Ergo si quid tale est, ingenuè fateor me non vidisse, puluerem equidem argenti reuerberati, qui cuiuis gradui fortiter reluctaretur, non semel vidi, quique neque per amalgationem cum mercurio, neque cum sale tartari, neque quouis sale aut aqua, in argentum iterum reduci potuisset (hic tamen non erat fusilis) tandem adducto in cineritiũ, in consortio auari Saturni, qui profunditatem terræ scrutatur, ipse lunam morte sopitam è sepulchro lapideo reuocauit, quæ tum demum ad pristinam pulchritudinem eodem pondere rediit.

V. I. 642. *De magisterio argenti, Crystallo Dianæ, Cathartico lunari.*

Iam aggressuris magisterium argenti, primo omnium corrosiui descriptio, cujus ope & virtus cathartica, & diuretica exeritur, quarum beneficio humidi radicalis fontem, hoc est, cerebrum, totamq; corporis massam, à superflua humiditate, & humorum illic peregrinantium corruptione vindicat, consideranda venit. Sicuti enim in magisterio auri, auxilio corrosiui opus erat, quod diaphoreticam auri proprietatẽ produceret, vt eo pacto calorem natiuum microcosmi non solum in fonte, quod est cor, sed in riuulis etiam, qui est sanguinis, ab omni putrefactione repurgaret; eodem plane modo in hoc, quod proposuimus magisterio corrosiuo opus est, quod quidem sine fusco ita paratur.

℞. Vitrioli Vngarici, calore lentissimo albificati, & in pulverem subtilem reducti ℔ ij salis nitri à suo sale & omni crassitie mundificati, exiccati & subtiliter pulverisati ℔ j. misceantur optimè, & distillentur more chymico. Habebis aquam fortem limpidissimam suis spiritibus imprægnatam. Servetur ad vsum.

De solutione Lunæ.

℞. Dianæ metallorum per saturnũm à pollutione venereâ, & ab omni alio consortio perpurgatæ, adeo vt simplex & splendida appareat, vncias tres. Has vrinali impone, sex vnciis menstrui prædicti superadditis, deinde in vas aquâ tepidâ repletum collocato, quoad in cœlum lunare è conspectu tuo auolarit, & mercurius sapphirio ornamento oculis sese objiciet tuis, tunc peracta est solutio.

De coagulatione spirituum menstrui cum luna.

Finitâ solutione vncias 9. menstrui superioris dissolutioni superaddito, vt totum liquoris pondus, vncias 15. adæquet. Hunc ita comparatum liquorem in balneo roris collocato, idque per 40. dies igne continuato. Quam interim exstillatam materiam fœcibus propè exiccatis de nouo refundito, hoc sine intermissione peragito.

De separatione magisterij ab aquâ.

Nunc separatio magisterij ab aqua facienda, neque id negligenter, nisi amissionis temporis & sumptus sustinere mulctam velis. Porrò igitur quod potis es aquæ per eundem caloris gradum extrahito, extractam aquam vitreo vase servato Hoc primum est, pergamus. Residuum in alembicum fortem circa fundum luto obductum, imponito, vasi capitellum adhibe, & in arenam colloca, vt quod restat aquę, igne tandem violento admoueas, & hoc loco præcipua cura adhibenda est, vt ita administretur ignis, ne cum humiditate tota spirituum copia aufugiat. Sic enim laborem perderes, & loco magisterij, purum putum argentum haberes, quod experiētiâ edoctus loquor. Eodem enim tempore, quod huic negotio cum quibusdam aliis insudo, amice vocatus, & humaniter impulsus sum in conuiuium (mallem autem in elaboratorio mansisse) interim nimiâ pueri, cuius seruitio vsus sum, diligentiâ, tantus & tam violentus extructus est ignis, vt totum spirituum exercitum in fugam dederit. Proximo mane argenti partem in vitro, partem in arenâ habui. Operatio igitur ita ordinata esse debet, vt magisterium in fundo vrinalis per 4. aut 6. horas fusile ad instar salis nitri maneat: vbi hoc factum est, omnis res est in vado. Quod in hac artificij parte vltimum est, instrumenta refrigerentur, & abducto luto vitrum rumpatur, vel paulum à fundo ferreo ignito scindito, illic reperies materiam lapideam, infra & à lateribus nigerrimam, supra autem candidam, claram sicut crystallum, & astro insignitam, hanc exime & seruato.

Observationes.

1. Magisterium hoc duplum erit argento ferè secundum menstrui & digestionis bonitatem; hæc enim argentatio est spiritus menstrui coagulatio.

2. Quamvis hoc magisterium dissolutum manus nigro colore inficiat, tamen erodentem naturam, quæ in aqua forti reperitur, penitus amisit. Hujus magisterij parum, haud sciens per annum chartæ inclusum apud me servabam, tandem inueni papyrum vbique fusco colore obductum sed à corrosione tutum satis.

3. Si magisterium hoc linguâ probaueris, gustum reddit ad vitriolum crudum, aut vitriolum Veneris accedentem, quod euenit propter analogiam argenti cum cupro, & consequenter cum calchanto. Sapor enim hic in magisterio auri non deprehenditur, quoniam vt ait Paracelsus, in auro nulla est aciditas, neque substantia vitreolacea, sicuti in argento. Eadem sympathia hoc pacto liquet. Dissolue magisterium hoc pollubro æneo, aqua tepida, vel in magisterium lamellos cupri iniicito, mox argentum à magisterio segregatum, & cupro formâ spongiolâ adhærere videbis, quod liquescit & in argentum solidum redit.

4. Si lapidem lunarem pulveratum ad solē exponas instar atramenti nigerrimus euadit. Eandem coloris mutationem percipies, si eum cum auro soluto misceas.

5. Sicut sal nitratū in crucibulo liquescit, & in quamvis formam redigi potest.

6. Si iniicias particulam in ignem apertum ad similitudinem salis petræ ambutitur. Hoc expertus loquor, vnciam enim Crystallorum Dianæ ad ignem exiccaturus supra papyrum explicui, & sic reliqui, mox vt ad summum ariditatis peruenerat, ictu oculi flammam concepit, atque more pulveris pyrij impetu exiliit, charta enim locum carbonis suppleuit. Et hîc observare licet, quod transmutationi sæpe accidit. Vna quæque res in primum corpus sibi destinatum naturâ redire cupit, quod hoc loco in nitro se manifeste

exhibet. Nitrum enim in formâ menstrui omni modo ignem respuit, lunæ autem corpori adjunctum in pristinam naturam reuertitur, ignemque concipit & varia genera morborum propellit, vt postea dicetur.

7. Ad instar salis aquâ dissolvitur absque subsidentiâ. Multa restant quæ obseruari potuissent, sed quia ad hanc rem non pertinet, supersedeo. Hoc tamen corollarij loco superaddo; Cauete vobis à Chrysopæis, qui stannum in argentum transmutare spondent; Crystalli enim huius magisterij cum nitro repurgato ita callide conjungi possunt, vt nisi ex pondere fallacia non deprehendatur.

De reductione lapidis lunaris in Crystallos ad vsum medicinæ.

Vltimum quod in magisterio argenti restat peragendum, est cristallorum è materiâ lapidis confectio, quam rem sic efficies. Aquam per balneum roris extractam tibi sumito, in quam frustula lapis lunaris injicito, & in aquâ tepidâ per 6. aut 8. horas dissolvendas & fæces deponendas relinquito. Aquam claram & defæcatam per inclinationem à spissâ & turbidâ materiâ quæ in fundo vasis hypostasin constituit nigram, aut fuscam, separa, & in aliud vas affunde, quod loco frigido, puta cellâ, relinquendum est, vt crystallos generet. Crystallos adeo splendidos tibi dabit, atque nitrum perpurgatum. Hos exime & supra scutellam vitream in arenâ exiccato, exiccatas in vasculum vitreum probè ab omni humiditate liberatum repone, & loco frigido, vitro optimè obturato, serva, totum menstruum in crystallos rediges, si extrahas paulum aquæ igne lentissimo & tum demum in cellam vas refrigerandū seponas. Cætera cum superioribus conueniunt.

De Proprietatibus & viribus Magisterij.

Inter Planetas cælestes imperium in cerebrum microcosmi, lunæ, non sine ratione à Philosophis tribuitur, cujus res gestæ atque virtutes iisdem, quibus maris cursus, regionibus & terminis continentur, neque vero ad aquas majoris mundi, quarum æstus & malitia illius motus imitatur, sed ad pelagus, fluuios, riuulos, imo guttulas microcosmi, illius sceptrum extenditur: quod in omni infirmitate humidâ & aquosâ intemperie facile obseruatur. Similiter hoc magisterium lunare in omnes aquas microcosmi & superfluitates aquosas, præcipuè meas, quæ cerebrum possident, summum Imperium tenet. In diluuio enim microcosmi hydragogon specificum aquæ intercutis existit, tumores ex frigido coagulato resolvit & abigit, omnes catharri species sistit, in epilepsia etiam aquosa, hoc est, ubi vdâ materiâ abundat cerebrum & tanquam hydrocephalo laborat, haud parum adiumenti affert, paralysi & membrorum stupefactioni, quæ ex defluxione frigidâ oriuntur, acerrimè resistit; dolores iuncturarum & podagram frigidam potenter abarcet, hemicraniam, vertiginem, suffusionem, aurium tinnitus, visus debilitatem, surditatem denique & omnem sensus & intellectus è frigido coagulato, vel resoluto, suffusionem hostilem propellit, cerebrum partim per os, partim per nares purgat, pectus & pulmonis organa per expuitionem mundificat, vt verbo totum comprehendam, breuitati enim studeo, vniuersum corpus ab omni superfluâ humiditate per secessum & vrinam absque stomachi dolore & intestinorum torminibus breui liberat & ad sanitatem reducit. Dosis est à granis 5. ad 8. pro vice, vt exigit necessitas. Exhibendum est cum vino malvatico vel albo generoso in aurorâ.

aurorâ. Interim vtatur patiens cibo & potu optimis, pro conditione, nihilominus enim catharticum hoc partes suas peraget, dum materiam conuenientem inueniet, neque vim facit in naturam, vt alia multa faciunt.

Controuersia.

Apud superciliosos quosdam, qui in veris physicæ principiis parum sciunt, minus autem in arte spagirica, & genuinâ naturâ mineralium, triplex controuersia oriri poterit. Prima quidem de magisterio ipso, quoniam calore natiuo digeri non potest. Secunda de acri gustu ad instar cupri, quod huic medicamento inseparabiliter adhæret. Vltima vero de spiritu aquæ fortis, quod intra copus tutò non admitti acriter contendunt. His vt ordine responsum demus, primam sic aggredior. Etsi argentum ob compactam, quam possidet, naturam, calore natiuo digeri non potest, & ita assimilari (quod quidem in medicamento cathartico non requiritur) tamen in Magisterio cum menstruo conjuncto, virtutes suas internas externè ostentat, & eo pacto aduersus sanitatis inimicos acriter pugnat. Sed si ita res esset, vt nulla ratio reddi possit, tamen impulsi vsu & praxi erimus observationem amplecti. Videmus enim lapidem Lazulum, cuprum, Mercurium, antimonium, etsi nullam eorum in stomacho mutationem vllo modò possimus deprehendere, purgare tamen summoperè; quod de multis aliis mineralibus verè dici potest. Hoc autem neque à similitudine substantiarum, neque à contrarietate complexionis, sed à vi magneticâ & occultâ qualitate prouenit. Ad secundam verò quod attinet disceptationem, acrimonia illa suspicienda, haud suspectanda est, hac enim facultate in detergendo crasso phlegmate, seu frigido coagulato præcipue vtitur. Et hoc insuper apud omnes medicos observatum est, cathartica quæ acidam vel acrem possident qualitatem, à purgatione vim astringentem reliquere, quæ stomachum & interiora viscera roborat & confortat. Qualem operationem in vitriolo Veneris, calchanto, sale vitrioli liquidò videmus. Et hæc tamen medicamina non solum Spagirici, sed ij etiam, qui Galeni castra sequuntur, magna dosi etiam in pueris, non infeliciter adhibent & administrant: acrimonia igitur Magisterij criminis non est insimulanda. Tertia & vltima quæ restat controuersia plus ponderis in se habet, tamen si rem penitùs introspicias, spiritum aquæ fortis jam in magisterio cum argento conjunctum, non malè mereri judicabis. Spiritus enim nitrales hac conjunctione refixi (vt observatum est) nitrum fiunt, neque vim corrodendi aut subtiliter penetrandi (quæ in aquâ forti fuerat) jam dum retinent, sed pristinam naturam salis petræ iterum nacti sunt. Si vsum igitur salis petræ internum non veremur, sed bono animo ad drachmam vsque pro vice in obstructione vrinæ, colica, ardore febrili, prunellâ, peste, magno ægroti adjumento quotidie damus, ita vt modo inter remedia quæ vulgo nota sunt communiter censeatur, quod paucis ab hinc annis inter corrosiua lethifera annumerabatur, cur vsum eius cum optimo argenti corpore conjuncti respuamus, præcipuè cum videamus, naturam veterem nitri, quamvis subtiliorem, ei restitutam? Et certè verendum non erat, si modo qualitas erodens in magisterio remansferit, quippe quod vires in materiam peccantem sibi contrariam exercet, in quo virus suum, si quod est, longè lateque dispergit & dissipat, sicuti in vino, in quo dissoluta fuerat, prius fecerat. Cæterum ipsimet spiritus aquæ fortis externè corpori humano nullam injuriam inferunt,

ſicuti varia corroſiuorum genera faciunt. Et ij etiam qui rebus talibus operantur, hoc obſervarunt, quod etſi horum ſpirituum penetratio aliquantiſper caput perturbet, tamen mox humido genuino noſtro, quod ſal eſt, ſunt miſti, & tum continuo eorum vires & natura corroſiua retunditur, vti videmus in olei vitrioli & ſulphuris, quorum acrimonia ita retardatur ſale tartari & aliis vegetabilium ſalibus, quæ hominis humiditati miſcentur (quemadmodum in aqua ſanguinis humani & vrinâ percipitur) vt primariam corroſiuitatem nunquam poſt id acquirant.

Porrò vt palam fiat, quàm potentes & mirabiles effectus hoc argenti magiſterium habeat, hiſtorias quaſdam memoratu dignas in medium proferam.

Cura prima.

Anno 1604. dum Vultureæ habitarem, valle quadam, quæ ad Illuſtriſſ. Rhætiæ dominos pertinet, in vrbe Sondrio, domina Lucretia Morana mulier generoſa hydropica viuebat, quæ ob ferociam morbi, tanquam incurabilis à Medicis derelicta, me ad auxilium vocabat. Vt rem verbo dicam. Primò in aurora magiſterij prædicti grana quinque vino rubro ſoluta exhibui, quæ ita gnauiter officio functa ſunt ſuo, vt intra 24. horas ad minimum ſedes medicas viginti habuerit ex ſola aqua intercute. Et quod notatu dignum, abſque dolore, vomitione, tormine, perturbatione, & quod maximum eſt, ſine corporis debilitate. Interim optime nutriendam curaui, ſæpe per vices, ſed parum cibi exhibens, potus erat vinum rubrum. Interea temporis exſiccantibus, diaphoreticis, diureticis & confortationibus naturæ, vt res poſtulabat, vſus ſum. Septima jam appropinquante ſeptimana ad priſtinam ſanitatem rediit. Tunc temporis 44. ætatis annum agebat, ante annos duos vixit, & quod ſcio, nunc etiam pancraticè valet.

Cura ſecunda.

Nobiliſſima Matrona, Domina Maria Guizardi in ciuitate Pont, quæ iiſdem Rhetiæ vallibus ſita eſt, circiter trium horarum itineris ſpatio à domo mea, ſpecie phrenitidis aut dementiæ laborabat, & ſuſpicio erat, illud ei è lamiarum maleficio accidiſſe; Mulier erat mediæ ætatis & corpore paulo habitiori. Ego illuc à doctiſſ. & experto Medico, Domino D. Merlo, qui ægrotæ ſanitatem pluſquam ſuperbiam aut ambitionem ſuam æſtimauit, accerſitus, Magiſterium Argenti continuo dedi. Ipſa & per ſeceſſum & per vomitum (quod inter 100. millia hominum huic vni contigit) maximam humorum mirabilium ejecit copiam, & eo pacto à grauiſſimis illis ſymptomatis liberata eſt.

Cura tertia.

Anno 1607. decumbebat in ciuitate Frauenfeld in comitatu Turgau, nobilis & ſtrenuus Antonius, tunc temporis præfectus prouincialis prædicti Comitatus, hydropicus erat, & à capite ad plantas pedum intume factus, ſcrotum ei erat capite maius, & tandem adeo in anguſtias res redacta erat, vt propter tuſſim, halitus difficultatem, & deliquium animi, quo vnaquaque horâ laborabat, in cathedra quotidiè ſederet, & à medicis relictus ſeparationem animæ à corpore expectaret. Hac miſeria tanquam mortuum ſe curandum mihi commiſit, poſt ſex ſeptimanas illum hoc magiſterio lunæ reſtitui ſanitati, appetitum reddidi, ſomno fruebatur ſalubri, & quod maximum eſt, munia conſueta publica obire potuit. Adhibui etiam corroboratiua, quæ tamen non ita accipi velim, quaſi ab omnibus malis

ſymptomatis tam breui ſpatio liberatus fuerit. Tibiæ enim adhuc exulceratæ manebant, propter abundantiam aquæ, quam natura in centrum educere non potuit, vt eo pacto per altum ejiceret. Sed hoc modo rem perfeci, vulnerum autem curam chirurgo commiſi. Non eſt igitur, quod Lauaterus ignorantiam hydropis mihi objiciat, ac ſi cauſam & curam illius morbi ignorem, re ipſa me contrarium demonſtraſſe confido. Annum à cura patiens vixit, poſtea obiit; nam contra vim mortis non creſcit medicamen in hortis. Ego & quidam ex parentibus meis hoc magiſterium ſumpſimus, qui tamen ſuperſtites ſumus, & ſanitate fruimur, quandiu Deo opt. max. placuerit, cui honor gloria & rerum diſpoſitio in ſecula ſeculorum, Amen.

De Marte & ratione nominis.

Aſtronomi, qui ſtellarum naturam obſervant, Martem complexionis ſiccæ, & caloris realgaris eſſe referunt. Et ex hac arſenicali qualitate, qua reliquos planetas aſpiciendo inficit, maxima oritur diſcordia. Hanc autem quam narrant diſcordiam, Hermetis diſcipuli in ferro ad cætera metalla, quibus cum ob duritiem & incomptam naturam in concordiam adduci non poteſt, quotidiana praxi obſervarunt, & ideo ferrum Martem nominarunt. Cæterum vt rationem nominis perſequamur, ferrum, vt Mars planetas, reliqua metalla ſub poteſtate ſua ſubigit & contundit. Quam naturæ ſapientiam admirari & ſuſpicere liceat, quæ inter corpora adeo inſenſibilia tantam diſtinctionis, honoris & dignitatis curam adhibuit, neque id ſine ratione. Quum enim inter homines honoris & dignitatis diſcrepantium videmus quidam Reges & Principes, alij agricolæ & ruſtici nati ſunt, gloriam tamen & ſplendorem Regum & Magnatum ij, qui è terra victum quæritant, præcipuè ſuſtinent & ſuſtentant; eodem pariter modo inter metalla ſeſe res habet. Natura enim reges & Principes conſtituit aurum & argentum, Magnates ſtannum & cuprum, ferrum autem ruſticum & incultum ordinauit. Huius tamen ope & operâ eorum gloria & ſplendor in lumen profertur. Vltimum quod Martis vtriuſque analogiam & contractam ſimilitudinem ad viuum explicat, hoc eſt: videmus enim in bello (quod ad honorem Dei altiſſimi, & laudes nominis eius, & incipitur & perficitur, vnde Deus exercituum appellatur) omnia inſtrumenta vel ad puniendum malos, vel ad Dei milites defendendum, puta gladios, thoraces, caſſides, bombardas, ſclopos ex ferro artificiosè parari. Et quo inſtrumento obſecro, ſi Aſtrologiam calles, familiariùs vtitur Deus omnipotens hoc ipſo Marte cœleſti, cum emittit copias ſuas & exercitus vel ad hoſtes & inimicos puniendos, vel ſubditos rebelles & immorigeros coercendos? Peſtes enim, febres, dyſenteria, puſtulæ & anthraces, vt reliquos epidemicos morbos omittam, nonne proueniunt ab arſenicali veneno, quod Mars cœleſtis expuit? Vide Paracelſum lib. de Peſtilitate tract. 3. de veneno planet. lib. 2. de igne venenoſo, & in tractatu de caduco matricis & in Parag. de Philoſ. & Aſtronomia medica, & variis libris, vbi analogiam corporis cœleſtis & terreſtris & collationem anatomiæ majoris & minoris mundi vbertim explicat. In quo genere ſtudiorum, tanquam neceſſario præcipue verſari debet medicus: Hoc enim vnicum eſt ſpeculum, quo quid ſit phyſica, quid medicina, & qualis medicus, perſpicuè repræſentatur.

De collatione Martis & microcoſmi cum ferro.

Ferrum ad Martem microcoſmi refertur, cui etſi formâ haud conuenit, pro-

prietate & qualitate tamen non multum discrepat: hoc autem est fel. Et ideo sicut superiores & in rerum naturâ maiorum virium substantiæ, similibus suis inferioribus cum debilitate & ægritudine languescunt, opitulantur, & sicut planetæ superiores in inferiora metalla vires & proprietates suas imprimunt, & eo pacto adjuuant ac fouent; pari modo quoduis metallorum specificum suum adjumentum parti microcosmi, qua cum conuenit, ægrotæ & male affectæ communicat, & speciatim Mars robur suum felli ad morbos vi & armis ejiciendos mutuo dat. Et hic obiter notandum est illud celebre medicorum; Contraria contrariis curantur, nullo modo à sensu Paracelsi, similia similibus gaudent, norunt & curantur, esse dissonum. Quod prudentissimus medicus Fernelius lib. 1. method. medendi cap. 2. de remedij inuentione optimè obseruauit.

De Marte rubificato.

Varios parandi ferri modos tentarunt Spagirici, extractionem tincturæ, separationem Mercurij viui, eductionem olei, irreducibilia in corpus, sed frustra: Vsi sunt eo autem vtiliter non solum in infusione vel in vino, vel aliis liquoribus, sed in forma magisterij siue croci. Præparandi varietas multa est, scopus vero in quẽ collimant omnes vnus. Formulas igitur præparationum, quas certas & bonas esse nouimus, primo in magisterio, dein in infusione, breuiter describemus, aliis suas feliciter vtendas relinquentes, nostras nobis vsu approbatas proponentes.

℞. Martis laminati quater aut quinquies purificati, h. e. igne ad rubedinem accensi malleati & in frustula rupti vncias quatuor. Pone has in alembicum, eumque colloca in arenâ ad destillationem paratâ, tum superinfunde aquæ fortis, quam capite præcedenti descripsimus, vncias duas vel tres, & imposito capitello absque igne aut quouis calore dissoluantur. Vbi spiritum à labore & agitatione cessare videbis, iterum nouam infunde aquam, non eâdem tamen mensurâ, aliter enim vitrum disrumperet, tanta est operationis violentia. Hoc iterabis opus, donec vncias sexdecim aquæ fortis infuderis. Hac dissolutione peracta, primò aquam ab agitatione spirituum & calorem astralem huius corporis constellati exstillatam sume, & residentiæ conjunge. Secundò autem quicquid est aquæ cum binâ cohibitione, calore leni distillare facito. In fine destillationis ignem tanto gradu mutiplicato, vt tota spirituum copia vi ignis ejiciatur. Caue autem ne alembico argillâ haud munito vtaris; eo enim pacto cum vrinale ex arenâ erigere conaberis, & Martem, & fundum vasis, illic relinques. Instrumentis refrigeratis extrahe Martem subrubrum, & ponatur 40. horas in reuerberatorio vel in fornace, vbi oleum vitrioli tum temporis paras, habebis pulverem instar coralli rubicundum, hunc seruato.

Virtus.

In dysenteria, profluuio menstruorum, fluxu sanguinis & diarrhœa vtiliter adhibetur, sistit etiam sanguinem in vulneribus, venas ruptas tam internè quàm externè curat & conglutinat, in hydrope exsiccando optimè prodest à granis 3. ad 10. in saccharo rosarum rubrarum cum diacydoniaco simplici in forma boli, vel cum liquoribus appropriatis aut extractis specificis, vt cum magisterio & radicibus Tormentillæ optimo cum successu exhibetur.

Vinum Martiale.

℞. Vini Maluatici, siue cuiusuis generosi albi ℔ 8. medicinales, Limaturæ

ferri purificati vel chalybis ℔ j. ponatur vinum in lagena terrea ventre sphærico & collo oblongo, tum in crucibulo incandescat limatura, quam mox vt accensam videbis, projice in fictile, vbi vinum continetur, & orificium obtura, ne spiritus aufugiat. Notandum autem vas ad tertiam tantum esse implendum partem. Hoc opus ter iterabis, postea quod vltimum est, subsideat per horas 24 & ad vsus seruetur.

Obseruationes.

1. Etsi corpus ferri adeò fixum est, vt absque corrosiuo, puta aceto vel re tali, quibus hic non vtimur, dissolui non possit, tamen huic vino proprietates aliquas largitur, & periculo facto, in hoc vino nihil inuenies, quod substantia martis merito dici possit.

2. Vinum hoc Martiale varios humores alvum subducendo corruptos educit, specialiter flauam & atram bilem, humores terrestres, ponderosos & tenaces aliis medicamentis haud facile ejectos aut extirpatos.

Cura prima.

In Vulturea, de qua capite priori locuti sumus, in oppido Pont, vxor charissima nobilissimi Camilli Quadrini, quæ à matrimonio per nouennium, ob superfluam matricis humiditatem (aliud enim symptoma non apparuit) sterilis permanserat, cum hoc vino per multos dies (quod ei præscripserat Doctiss. Dn. Placeus Medicus ordinarius) vsa fuisset, talem matricis temperiem adepta est, vt post id mundum fæcundo vtero ter beauerit, tot enim formosos natos in lucem edidit, qui per aliquot annos superstites fuere, nunc autem cum matre vitâ functi sunt. Hanc rem accepi non solum à medico ipso, sed ab ipso nobili.

Cura secunda.

Aliam curam obseruatu dignam, ab eodem Medico effectum mediante, eodem vino ipse etiam vidi. In oppido Sondrio, vbi per aliquod tempus habitabam, inerat quidam incola ex oppido Bornis, qui grauiter & periculosè cacochymia, corruptione stomachi & defluxione capitis, quæ nouilunio semper pectus opplebat, diu laborabat, qui morbus adeò misere hominem afflixit, vt pene illum suffocauit, donec natura insurgens materiam corruptam vomitu ejecisset, tum enim per aliquot dies meliusculè se habuit. Multum pecuniæ aliis medicamentis vtando, aquas minerales ebibendo, thermas sulphureas frequentando, consumpserat, nihil tamen ei profuêre. Tandem pristinæ sanitati vsu vini huius martialis restitutus est, vnde Medicus maximam gloriam adeptus est. Modum autem vtendi si quæris, hic est, vnciæ duæ vel 3. in aurorâ administrantur, antegresso conuenienti aliquo cathartico.

Vinum Martiale compositum nostrum.

℞. Vini albi opt. ℔. septem, succi cydoniorum ℔ j. limaturæ chalybis ℔j. infundantur modo supradicto.

Nota. Quamuis succus cydoniorum propter eam, quam possidet, acrimoniam, vino contrarius esse videatur, in hoc tamen negotio res aliter se habet: Acrimoniam enim in ferrũ agens, quemadmodum acetum facit, quo multi vtuntur, penitus amittit. Hoc interim venit ex eo boni quod, partem corporis metalli dissoluit, & eo pacto vinum maiorem copiam virtutis nanciscitur.

Vt autem vinum Martiale perficias, sume ℔ vini infusionis, quo tincturam horum quæ sequuntur, extrahas.

℞. Rad. Gentianæ semiunciam, rad. Carlinæ drachm. 3. rad. Zedoar. dr. ij. Caryophyll. ligni aloes ana drachmam, croci drachmam. sem. Tincturam in balneo extractam exprime, & adjunge reliquo vino. Serua vinum sic paratum sine segregatione chalybis. Vsus vini huius chalybeati, vt paucis perstringam, hic est. In obstructione hepatis, splenis & matricis singulare est remedium. Morbum regium & rubrum & flauum, cardialgiam, cordis tremorem, colicam & iliacam passionem adjuuat. Contracturæ, vomitui, tertianæ & quartanæ, si proueniant ex intemperie Martis microcosmi, h. e. fellis, opitulatur. Vltimò medicamen est erysipelatis, macularum & inflammationum è vaporibus biliosis sanguinis. In hydrope etiam exiccatiuum, & in catharro existit. Modus autem administrandi sic est: Centro corporis specifico mundato purgatiuo, vncias duas vel tres exhibemus, obseruato & curæ & administrationis tempore. Diæta quoque, quæ nunquam prætereunda, hîc maximè obseruanda est.

Emplastrum Stitticum Martiale.

℞. Magisterij Martis rubificati drachm. quinque extracti lachrymæ draconis, vernicis benzoini, succi verbenæ condensati, succi è radicibus tormentillæ exiccati, sanguinis humani exiccati, gummi laccæ, ana drachm. septem, cum scrupulis duobus terebinthinæ laricis, ceræ, colophoniæ, ana vnc. 4. gummi Ammoniaci & galbani, singulorum vnc. duas & semis, fiat emplastrum secundum artem.

Compositio.

Primò extractum lachrymæ fit, ea in spiritu vini dissolutâ & ad consistentiam picis liquidæ redacta, & eodem modo fit vernix benzoini, sic dicta, quoniam ad instar vernicis est. 2. Lacca & sanguis humanus in subtilem pulverem reducendi sunt, 3. Gummata soluenda sunt in aceto virtute ex floribus persicariæ maculatæ imprægnato, & iterum ad consistentiam reducenda. Vltimo quod restat, cuiusque est cognoscere, fiat secundum artem.

Virtus.

Mundificat & abstergit absque crosione, carnem bonam producit, ad cicatricem prouehit, sistit sanguinem. Verbum sapienti satis est.

DE MERCVRIO.

HYdrargyrus, vulgo argentũ viuum, à philosophis modò Mercurius terrestris, modò metallorum, duobus præcipue nominibus, appellatur. Terrestris nominatur ob analogiam & similitudinem, quam cum Mercurio Planetâ cælesti habet, non solum in subtilitate & mobilitatis viuacitate, quibus eum ad viuum exprimit, sed etiam in proprietatibus actionum, & virtutum similitudine, in quibus non ineptè à Philosophis consequuntur. Rationem autem si quæras posterioris, hanc habe. Hoc ipso nomine innuunt Spagirici, Mercurium hunc metallorum alium esse à forma, qualitate & virtute, à Mercurio, siue aquosa substantia reliquorum terrestrium, neque ad ea pertinere, sed ad metalla solum, quæ cum perfectione operis cæteris antecellunt, principia quoque habent perfectiora, quã in hoc ipso spermate videmus, in quo adeo incorruptibilis & immortalis extat natura, vt nullus id calor materialis extinguat, frigus nullum coagulet, quid? quoniam, vt loquitur Paracelsus, calor & frigus Mercurij, calor est cœlestis, &

aqua cæleſtis vno corpori incluſa, non communi, ſed ſpirituali,& ideò quemadmodum ignis Mercurialis aquam cœleſtem non abſumit, neque aqua terreſtris ignem extinguit cæleſtem, pari modo neque adimunt qualitates Mercurij. Cæterum quoniam Deo creatori creaturis cœleſtibus maiorem perfectionis gradum concedere placuit,& Merc. Planeta vires & virtutes ſuas ſpecialiter infundit huic corpori, cur cæteris liquoribus Mercurialibus non antecelleret, & ea propter cæleſtis appellaretur? Hoc metallum,ſeu aqua metallorum, ſi officium ſpectes, ad pulmones refertur, quæ idcirco nomine Mercurij microcoſmi, & ſpiraculi vitæ inſigniuntur: Et hinc colligunt; Mercurium eſſe ſpecificum medicamen morborum, qui aut corrumpunt, aut ſuffocant vitæ ſpiraculum quauis corporis parte,& omnium inſuper ſymptomatum Mercurialium.

Obſervationes.

1. Argentum viuum, & ſi crudum & ſimplex intro ſumatur,nihil detrimenti naturæ adfert humanæ, quidam enim Medici viuum adminiſtrant contra vermes, idque ſine nocumento, & in quibuſdam locis Germaniæ in aulis Principum aſſeclæ & calones, hilaritatis ergò inebriatis ruſticis id vino vel cereuiſiæ permixtum, pondere drachmarum duarum vel trium, haud initâ doſis ratione joco propinant, vnde tamen nihil detrimenti exiſtit.

2. Argentum viuum per ſublimationem vel alium modum ſpiritibus ſalium corroſiuis conjunctum, corpori humano fit venenum: Hoc autem è mixtione,non è Mercurio ſoli prouenit, vt imperiti quidam judicant. Si de ea re hæſitas, ſume ſublimatum pulveriſatum, & projice in aquam calidam, huic infunde paulum ſalis tartari reſoluti, hic ſal ſpiritum ſalis à Mercurio reſoluto ſeparatum enecat, ita vt Mercurium,in formâ pulveris flaui, in fundo vaſis reperias, quo tutò pro vomitorio & cathartico vti poſſis. Et hinc obiter concludi poteſt,ſal tartari non minimum eſſe arcanum aduerſus ſublimatum intrò ſumptum.

3. Argentum viuum in vnguentis aduerſus luem veneream vſurpatum, vt varij imperiti chirurgi faciunt, in corpus per poros penetrat, ibique ſæpe reſuſcitatur,vnde dolores peſſimi, & varia ſymptomata, vt tremor, conſumptio & corruptio neruorum emergunt. Et fumigationibus quidam vtuntur,quæ ex Mercurio, ſulphure & ſale ſublimatis conficiuntur, cerebrum & pulmones inficit. Vnde vbertim paralyſis,lethargus,phthiſis, & alij affectus exoriuntur. In Rhetia quendam mercium conductorem vidi (qui Mercurio eo modo curatus) cui mandibulæ ita cecidere, vt neceſſe eſſet, dentes ei elimare, vt eo pacto cibum & potum acciperet. Iam aliquot annos adeò miſere vixit, vt os aperire non poſſit, nec diſtinctè loqui vt intelligatur.

4. Obſeruatum eſt etiam talem Mercurio proprietatem à naturâ eſſe inditam,qualem in viperà repertam ſcribunt, & ob id therion minerale nominatur. Quemadmodum enim caro viperina optimè præparata non ſolum præſeruatiuum ſui ipſius veneni præſtat; Similiter hydrargyrus artificioſe, & vt decet, & opus eſt, paratus, maximum eſt alexipharmacum, ad curandam morbos mercuriales, quorum maximus exiſtit numerus,partim ex malo & indocto ipſius vſu, partim ex contractione corporis eius, vel in mineris, vel in fuſione metallorum. Fumus enim qui ab eo ſurgit, alte penetrat,& ſicut fuligo Mercurij ferrum, chalybem,& reliquorum metallorum neruos frangit, ita vires microcoſmi frangit & ſenſus ſuffocat, dejicitque, ſuper omnes

omnium mineralium ſpecies, vno excepto arſenico. Quo autem gradu corpus lædit morbos inducendo, eodem hominem reſtituit, non ſolum affectus ex ſe procreatos, ſed alios etiam, vegetabilibus incurabiles, debellando expellendoque.

Propter maximos autem Mercurij vſus variis laboribus & modis variis ſubtiliorem ipſius præparationem indagarunt, adhuc tamen quicquid inuentum fuit vno ſenſu non incongruè magiſterium Mercurij dici potuit, quoniam totum Mercurij corpus ſub præparato continetur. Imò quod magis eſt, etſi ſalubre medicamentũ fuit, & tanto gradu fixum atque coagulatum, vt artifex peritiſſimus efficere potuit, in Mercurium tamen currentem & viuum reduci poteſt, vt talis reviuificatio cuiuis experto Chymico nota eſt. Communiter verò præparatur ad vſum internæ medicinæ duobus modis, primò in formâ præcipitati, vel ſimplicis & per ſe, quæ aquila rubea à nonnullis appellatur, vel cum aqua forti, oleo ſulphuris & aliis corroſiuis, additis correctoriis, ſed hæ omnes formæ ad vnum redeunt præcipitatum, etſi variis nominibus inſignitæ. Secundò autem ita præparatione fixatum, vt licet igne violento reuerberetur, integrum tamen examen ſpagiricum pati non poſſit, ſed hoc parcè vtuntur Medici, quoniam nihil quicquam purgat. In Bohemia & Saxonia 3. vel 4. Spagiros Mercurium ſic paraſſe vidi: Argenti vivi & Mercurij ſublimati æquales partes ſumunt, vrinali alto & anguſto orificio aperto ſexies ſublimant, & hoc peracto Mercurius euadit inſipidus. Pars enim corroſiui ſublimato incluſi argento viuo diminuitur, pars quædam tenues euaneſcit in auras. Huius cathartici, ſic enim eſt, triginta grana vnâ doſi exhibent, quod benigne & placidè ſatis corpus per alvum emundat, citius tamen ad vitam reducitur quàm præcipitatum. Alij præcipitatum cum oleo ſatis parant, alij extracto præcipitati, quod aquâ quadam minerali elicitur, legitime & probe vtuntur. Oblatis enim octo vel decem granis ad inſtar reſinæ ſcammonij artificioſè correcti, vtiliter per ſedem purgat. Sed quò vado? Si omnes enim Mercurij præparationes recenſerem, juſtum librum adimplerem. Rem igitur aggredior. Quoniam hæc aqua metallorum, præcipuas ſuas virtutes, quibus varios affectus è microcoſmo propellit, actu vomitionis perficit, nos formâ vomitiui & cathartici h. e. tali præparatione vſi ſumus, quæ ſine detrimento corporis & per os, & per alvum humores peccantes ejiceret. Et in iis quibus vomitum non prouocat, extracto aliquo ex rebus vegetabilibus jucundo vtimur, quæ efficacius humores cuiuſcunque generis purgant & abſtergent, quàm Mercurius catharticus, vt ſæpe obſeruatum fuit.

Hoc autem loco, priuſquam diſceptationem præparationis eiuſmodi tradamus, aliquid de vomitoris dicendum eſt. Multi enim ſuperciliosi, ratione & argumentis deſtituti, hoc medendi genus criminis inſimulant, cogitantes ſecundum eorum phantaſiam, naturam adigere, vt per ſentinam communem humores peccantes & inordinatos ejicias, quos ipſa prudenter œconomiæ microcoſmi conſulens, per os euacuere & tutius poteſt & magis multo cupit. Hos autem, vt tandem ſapiant, rogatos velim, vt illud optimi & experti Medici Fernelij, legant & meditentur. Hæc ſunt ipſiſſima verba: Quæ vero (vomitionem intelligit) ſi facilis & moderata obtigerit, ſaluberrima eſt, & purgationum omnium præſtantiſſima. Noxios quippe humores ex ipſis fontibus ſynceros elicit, & vacuat, omnem quæ in ventriculi capacitate eiuſve tuinicis hæret illuuiem inprimis expurgat, è præcordium membranis, è cauis jecoris ac lienis, & ex pancreate omnis generis

neris humores noxios sinceros elicit, quos plerumque nec hiera, nec aliud vehementissimum vllum, etiam frequens pharmacum in alvum exturbare potest. In ventriculum enim ex his locis viæ bræues & expeditæ, magis quam in alvum directæ sunt, per quas facilis est vomitio. Quanquam autem primum ab interioribus euellit, consequutione tamen caput reliquumque corpus leuat. Quocirca omnibus opitulatur affectibus qui à præcordiorum impuritate ortum acceperunt. Languenti appetentiæ, nauseæ, cibi fastidio, crebro vomitioni, ventriculo, precordiisque distentis, ictero, cachexiæ, suffusioni, omnibusque capitis affectibus, qui præcordiorum sympathia contracti sunt, & quos è præcordiis in reliquum corpus effusa impuritas protulit. In quocunque igitur affectu languescit appetentia, & nausea, vomendique desiderium fatigat, si pharmaco non satisfit, vomitione curandum. Nam quæ purgatio non eluit, extirpat vomitio, & quæ illinc non facile labuntur in alvum, promptè in ventriculo remanent, tanti igitur vomitionis vis æstimanda. Hoc Fernelij iudicium eis os obturabit qui rationales non apellantur, nisi ratione insaniant, ne immerito rationales appellari videantur. Qui enim opprobrium in vomitoria coniiciunt, ea bestiarum pharmaca, non hominum nominantes, hoc triplici ratione faciunt. Primo quia rationem vtendi vomitiuis non norunt, dein quoniam delicatulis ægrotis inserviunt, catharticis leuioribus curam procrastinantes, quæ radices morbi nunquam euellent. Tertio autem quia vomitivum tale, quod vomitionem facilem & moderatam, sicut naturæ necessitas exigit, tutò prouocet, eos latet. Dum enim aqua & aceto, aut aqua & oleo vtuntur, quæ humores in summo orificio stomachi mouent, non expellunt, nisi patiens humorem in arenam digito, aut alio modo prouocet; difficilis & periculosa fit vomitio. Aut si adeò audaces se præbent, vt vsum ellebori albi aut esulæ & talium causticorum vegetabilium venenatorum admittunt, more antiquorum, quorum præparationes ignorant, vitam ægrotorum sæpe in periculum vocant, semper de corio ludunt humano, & ita curant aliquem, vt cum morbo ægrum è vita tollant. His igitur missis, omnium, quæ vsquam extant, præstantissimorum vomitoriorum, vnum breuiter exhibemus, quod vniuersim omnes humores putridos, venenosos, terrestres, viscosos & contumaces funditùs extirpat, eos partim per os, qui secundum materiæ situationem, corporis constitutionem, & naturæ necessitatem per istud emunctorium euacuandi sunt, partim per alvum, sine corporis perturbatione, eiiciens & pellens, & tale ex mercurio viuo præparatur.

De Mercurio aurato nostro, vomitiuo, cathartico.

Qui Mercurium ita præparare volet, vt absque symptomate malo operetur, is nec laboribus, nec sumptibus parcat oportet, eius præparandi ratio hæc esto:

℞. Argenti viui non adulterati, terræ sigillatæ Silesiæ vel medicatæ, an ℔. j. Terra redigatur in pulverem in mortario lapideo, & reducatur in formam electuarij liquidam cum sufficienti quantitate oxymellitis scillitici, deinde cum ea amalgametur Mercurius diligēter, quem sic mixtum per retortam cum collo alto destilla, hanc destillationem, terram & oxymel renouando, ter repetito, postea Mercurium separa, eumque bis tervé per corium traiice. Hoc pacto Mercurium satis purgatum & ab omni spurcitie & fœce liberatum habes. Color ei erit cælestinus. Hæc fuit purificatio, iam sequitur præcipitatio.

℞. Argenti viui purificati vnc. 3.

aquæ fortis capite de luna descriptæ ℔. medicinalem, destillētur vnà per arenam ad siccitatem semper, vsque in tertiam cohobationem. Vltimo verò continuetur ignis vehemens horas 6. Circa fundum luto obducatur vrinale, infrigeratis instrumentis extrahe præcipitatum, vt supra laminam ferri igni admotam, si quid spiritus aquæ fortis à destillatione remanserit, eo modo exhalet. Quando fumum ascendentem non videris flauum, remoue ab igne, satis est, quo sufficit.

Iam habes præcipitatum, quid in super faciendum quæris? Laua inquam, hoc modo. Primo misce cum vncia salis tartari, clari & rectificati, irrorando species cum aquâ tepida melissæ, donec consistentiam mellis nactæ sint, tum enim imponendæ sunt vitro, & sic horas 40. in calore natiuo relinquendæ. Secundo autem sic elue salem aqua communi destillata, vt nulla salsedo appareat. Nihil iam restat, nisi vt exsiccetur, & ad vsum reponatur Magisterium vomitiuo Catharticum Mercurij.

Quoniam verò necessarium, vt purgantia non solum vim euacuandi, sed vires & partes internas à purgatione corroborandi refocillandique habeant, correctionem siue additionem Mercurij hîc opponam, quæ è minera petenda est. Quamuis enim paria genera corroborantium, & malignitates corrigentium in hortulis pascuis reperiantur, nullam tamen analogiam aut conformationem cum Mercurio vel gradu virium, vel signaturâ proprietatis habent. Hac igitur sequente vtar, quæ certo & indubitabiliter malignitati Mercurij, si qua est, strenuè aduersatur.

℞. Mercurij præparati partes quatuor, auri diaphoretici, martis rubificati, cujusque sesqui partem, misce in vitreo mortario, dein vase ex vitro probè obturato, ad vsum seruetur.

Hic est Mercurius noster auratus qui cum summâ diligentia paratūs, ob maximas virtutes & vires præstantissimas, pluris quam aurum æstimandus est.

Eius Virtus.

Mercurius iste est attractiuum specificum, quippe quod humores corruptos ex vnaquaque corporis parte, absque periculo aut magna virium alteratione, in centrum stomachi vbertim attrahit, attractis verò quidquid est phlegmatis, aut flauæ bilis in superiore ventriculi parte fluctuans, per gulam eiicit, reliquum autem, scil. atram bilem & sanguinis corruptiones per alvum euacuat.

Observationes.

1. Mercurius sic paratus non semper adeo distinctè operatur, modò enim per vomitiuum, modò per sedem plus minus agit, prout humores paratos, materiæ, situationem & corporis constitutionem inuenit.

2. Mercurius vomitiuus correctus ad sanguinem nunquam purgat, neque symptomata periculosa inducit, vt quædam ex officina vegetabilium faciunt. Cura tamen adhibenda est, vt cum discrimine personarum & ægritudinum præbeatur, quod iudicio medici rationalis relinquendum est. In catharris & capitis defluxionibus præstantissimum est remedium, quod in epilepsia aërea cum conuulsione membrorum dici potest. In corruptione stomachi, lue venerea, podagra, chiragra & omni morbo articulari est appropriatum. Febribus intermittentibus ex superabundantia bilis flauæ aut atræ, putridis etiã, & pestilentiali ex venenosa influentia Martis, Veneris & Lunæ medetur. Sicut enim Mercurij fuligo frangit ferrum, pari modo Mercurius præparatus venenum astri martis retundit & repellit. In obstructione menstruorum &

secundinæ eductione, ne vltra quæras. Vermium est medela optima. Aduersus symptomata veneni,& in dysenteria vtiliter pro vomitiuo exhibetur. Dosis à granis 5.ad 10.in vino generoso, vel ouo sorbili, vel in formâ boli, aut saccharo rosato,conserva florum borraginis,&c.vel in pilulis aut aloë lota administratur.

De vnguento Mercuriali.

℞. Pulveris Mercurij dulcificati drach. 4. vnguenti Rosati vnc 3. cum semisse, succi Mercurialis condensati semiunciam,fiat mixtio in mortario vitreo & servetur.

Mercurius dulcificatus sic paratur: ℞. Mercurij viui vnc.j. quam dissolve in quatuor vnciis aquæ fortis communis, dissolutum per arenam destilla,ad extractionem mediæ partis, tu adde ei drachmam salis armoniaci aqua communi dissoluti, eo enim pacto Mercurius in formâ pulveris albi fundum vasis petit, quē separabis & eo vsque lauabis,aquâ fontanâ,dum ei dispereat salsedo.Postea sume pulverem sic paratum & exiccatum, & in bociam impone cum vnciis octo aceti fortissimi destillati, quod cum duabus vnciis lithargyri auri horas 40. in infusione steterit, & per chartam trajectum fuerit.Colloca bociam in arenâ,& destilla acetum cum quarta aut quinta cohobatione ad siccitatem. Vltimo exime pulverem dulcem propter spiritum Saturninum, quem acetum ex lithargyro abstraxerat. Hic est pulvis Mercurij in vnguento superiori vtendus, qui malignam corrosiuitatem in vulneribus & inflammatione reprimit & in vlceribus Venereis super omnia mineralia vtilis est.

Virtus vnguenti.

In vlceribus venereis, pustulis & scabie, cæterisque corrosiuis vlceribus ad miraculum operatur. Dulcificat enim & lenit eorum defluctiones, abstergitque corrosiuitatem, mitigat etiam ardores & inflammationes. Sed ablata corrosionis & inflammationis malitiâ,vlcera consolidanda sunt aliis vnguentis.

DE STANNO.

Rationem nominis Spagirici explicaturo, analogia stanni cum Ioue (sic enim Chymicè appellatur) breuiter enarranda est. Ab Astrologis obseruatur planetam Iouis benignum esse, facile se cuique applicantem, cum bonis bonum, cum malis malum. Eodem modo de stanno rectè judicandum est. Inter imperfecta enim & bonitate & benignitate naturæ facile principatum tenet, fusile, malleabile, clarum, purum. Hic Iupiter ex se bonus est, & cum bonis bonus est. Quàm facilè autem se aliis applicet, hinc constat. Vasa non solum ex re domesticâ in cisternas,caldaria,lebetes,despumatoria, sed etiam arma è re bellicâ, vt manubria, siue capulos gladiorum & sicarum, parmas & thoraces, siue ex ferro, aut chalybe, siue ex ære aut cupro confictа, stanno obducimus, ne æruginem aut ferruginem contrahant. Vasa autem ex hoc instaurata, quibus in medicamentis seruandis vtimur, circumspectè vsurpanda sunt. Mercurius enim & sulphur embrij huius metalli, non sunt adeo perfectè concocta, fixa & colligata, atque duorum perfectorum principia,vnde aliquis metus & periculi & veneni, si acetosa, salina aut corrosiua pharmaca tali vasorum genere contineantur.Si dubites an sit venenum in stanno, quære ab iis qui embrionem fundunt ac purgant, aut ab iis qui calcinant stannum; magno cum suo malo dicent.

Frigidus, ô pueri, fugite hinc, latet anguis in herbâ.

Hoc metallum ad Iecur humanum refertur, quod Hermetici vocant Iouem microcosmi, partem equidem cæteris officio obsequentem, iis enim non solum nutrimentum, quod exigit è stomacho, amanter & liberaliter distribuit, sed concordiam & sanitatem impertit. Sed si semel à malignitate humoris aut intemperie materiæ euicta fuerit, reliquis fit periculosa, morbis & affectibus procurandis, aliter naturâ benigna est ad Venerem aut Martem collata.

Alchymistæ varias rationes tentarunt, vt ad perfectionem & dignitatem Lunæ stannum adducerent, sed in cassum. Nunquam enim Dianam aliter atque pedissequâ hoc vsam vidi, & si fauorem ab aliis mutuauerat, hoc est, cum aliis mineralibus alchymisticè coniunctum fuerat, quo pacto splendorem & apparentiam speciosam habuit.

Medici vtuntur stanno in formâ magisterij, sicut cæteris metallis, non aliter. Quam præparationem sincerus & expertus Medicus Oswal. Crollius tradidit ex Ioue calcinato, per se & à fæce per acetum destillatum liberato. Specificum suffocationis vterinæ non opus est vt exscribam. Ophtalmicum hic tantum à me probatum hoc loco adjungam intra corpus enim stanno nunquam vsus sum.

Ophtalmicum Iouiale.

℞. Iouis Anglici per se calcinati vnc. tres, aquæ mellis virginei vnc. 12. circuletur in fimo caballino mensem integrum, dein separetur subtile à spisso, & seruetur ad vsum. Visum senibus præseruat, si bis vel ter in septimana cum æquali parte vini albi sumatur, inflammationes & epiphoram, hoc est, defluxionem corrosiuam sistit & curat, delet itẽm maculas externas.

CVPRVM.

Æs ab insulâ Cypro in qua laudabile & copiosum emitur, cuprum vulgo dictum, vel aurei coloris est, ob id & multis aurichalcum dictum, vel ob rubedinem audit, & absolutè æs dicitur; vtrũque autem apud Spagiricos Venus à venustate nominatur, quam enim obseruamus in planeta Veneris pulchritudinem, eadem cupro non ineptè tribui potest. Quæ sit externa facies & quam gloriosa, vides quisquis es. Spagiricus autem, qui internam potius naturam rimatur, intus esse viridem tibi dixerit colorem equidem omnium cuiuis animanti gratissimum, non solum propter pulchritudinem quæ maxima est, sed etiam propter voluptatem, & vtilitatem, quibus animalia capiuntur; propter voluptatem inquam, quoniam delectantur aspectu herbarum, fruticum & majorum arborum, quæ vere pullulant, & gemmulas suas, & folia protrudũt viriditate tincta, quæ diu nimis sepulchro Saturni, hoc est, hyemis mortua latuerant. Ex viriditate autem vtilitatem concipiunt, hinc enim colligunt fructum secuturum, ex quo nutriuntur & viuunt. Malignitas verò huic inest metallo, atque cæteris impuris, cui fidem facit eorum testimonium, qui eo purificando, & ære viridi conficiendo operam consumunt suam.

Qui anatomiam majoris & minoris mundi respiciunt, æs renibus conferunt, qui sunt Venus microcosmi, quod enim est officium Veneris in majore mundo, id renum est in minore. Qui oriuntur ex hoc membro affectus, ferè, imò maximâ ex parte sunt periculosi & lethales.

Chymici subtilitatis artifices, non solum exaltationem præparationis cupri

maximo sumptu tentauerunt, sed & summo cum dispendio & bonorum & vitæ, æs in argentum purum transmutandi periculum fecere. Quamuis enim curioso pingendi artificio, optato simplicitatis candore faciem ei obducas, intra paruum tamen temporis spacium meretriciam & adulterinam complexionem manifestabit, vnde in eius amatores patibulum sæpe, propudium semper redundauit. In vsu vero medico non paruam suis gloriam conciliauit, præcipue morbis ventriculi & affectis renibus, externè & in vlceribus putridis. Ex quo variis authores modum reducendi Venerem in vitriolum scriptis tradidere. Nos autem quoniam vitriolum Veneris, & calchantum vulgare in medendo vnum & idem repeniuntur ferè, vitriolo præparato, sicut libro de anatomiâ vitrioli scripsimus, quotidiana praxi vtimur. Nihil igitur illinc accersito, vnicum hic ophthalmicum admirandarum virium trademus.

℞. Cupri flaui bracteati vncias tres, viri malvatici sesquilibrã medicinalem. Circulentur ad solem vitro bene clauso, donec liquor viridis & transparens instar smaragdi fiat. Hæc recepta breuis est, & compositio simplex, virtus autem nec breuis, nec simplex est. In omni enim vlcere maligno oculorum & maculâ delendâ medium est certissimum. Imo si læsione aliqua ex capsula exciderit, in locum restituit. Verbo, qui vsum nouit, efficiet miracula. Varias curas hoc ipso medio feliciter exactas vidimus, quæ relatione tædium offerrent, vnam tamen palam faciam. 1610. Noribergæ juuenis quidam lithotomus ex vrbe Basilea lusu gladiatorio seriò oculum dextrum effossum habuit, ita vt ex capsulâ ad longitudinem Nucis propenderet. Concionatoris vxor in locum reposuit oculum propendulum, & talis adjumento liquoris fixum reddidit & sanum intra 14. dies, visum tamen amisit, nam ex ictu exciderat pupilla. Hanc vidi & ad vtilitatem publicam in medium profero.

DE PLVMBO.

QVam analogiam in cæteris ad rationem nominis declarandam obseruauimus, hic etiam enarranda est, vt appareat filiis artis, veteres non sine ratione plumbum Saturnum appellasse. Hoc autem breuiter vt omnia faciemus. Saturnus frigidus & ignobilis est Planeta, hæc prima est similitudo, quam plumbum metallorum infirmum & frigidissimum Saturnum æmulatur. Et quidem conjunctio Saturni cum cæteris planetis varios morbos & pericula symptomata procreat & excitat, eodem modo spiritus aquæ Saturninæ cum reliquis metallis, iis non leues affectus procurat, qui ad expurgationem auri & argenti laborant, eos enim icteritia nigrâ consumptione & melancholia malâ laborare videmus.

Hoc metallum refertur Saturno microcosmi, hoc est, spleni, quæ viscerum pars extat frigidissima, & reliquarum seruus, ad eorum fæces, præcipuè solis, lunæ & sanguinis euacuandas, si qua tamen laborat dyscrasia, aut ad summum malignitatis exaltatus fuerit. Vt plumbum in cœmentis, auri & argenti splendorem abumbrat, ita lien spiritus vitæ & rationis in fonte ipso, id est, corde & cerebro obtenebrat, imo totum microcosmi cælum cæcâ caligine obducit, quod cum sit agens in terram microcosmi, id est corpus elementare, non mirum si sterilitas corporis, & virium sequatur debilitas vsque ad consumptionem ossium; Nam vt loquitur Salomon, melancholia, id est, tristitia consumit medullas ossis. Quemadmodum enim inferior pars mundi superiori agenti non resistit, ita pars elementaris

microcoſmi cæleſti qualitati & facultati planetarum in homine haud reluctatur; Homo enim ex duplici conſtat naturâ, cœleſti & terreſtri, aliter microcoſmus, quinta eſſentia mundi, rex creaturarum omnium realiter dici non poteſt. Affectus igitur ſplenis non appellabuntur melancholia, hæc enim eſt accidens tantum morbi, ſed ex cauſa primâ nomen ſortietur, hoc eſt, proprietate Saturni: Ergo ſunt mali Saturnini, quod in reliquis ſex planetis microcoſmi intelligitur. Talis theoria morborum etſi à philoſophiâ naturali, & conſideratione phyſica procedit, apud multos, qui opus microcoſmi ſimplici elementari corpori & compoſitis animalium irrationalium conſerunt, tanquam fabula & inſomnium æſtimatur: Proprietates enim ſpirituum, quæ ſuos procreant morbos, non admittunt, ſed qualitates naturæ morborum cauſas ſtatuunt. Reuera autem quanta diſtinctio naturæ qualitatis & proprietatis inter corpora conſtellata metallorum, & ſimplicia elementarium creaturarum ſtatuitur & obſeruatur, tanta differentia naturæ, qualitatis, proprietatis & officij viſcerum principalium & ſimplicium elementarium humorum ponenda eſt, & ſi vni mundo implantata ſunt, hoc eſt, microcoſmo.

De ſitu Saturni in cælo ſeptimo, & quatuor coloribus quæ pertinent ad fabricam lapidis Philoſophorum in eo apparentibus, ſubtiles & acutæ ſunt alchymiſtarum ſpeculationes. Primus enim color qui reperitur eſt niger, quem caput corui, conjunctionem corporum, embrionem, fermentationem ſpermatum, & aliis nominibus appellarunt: Secundus autem albus, filius regis, Iupiter, Mercurius regeneratus, vita Solis, ſplendor Lunæ, draco nominatur. Tertius & flauus ſplendor ſolis & initium maturationis dictus; vltimus vero eſt ſubrubeus, & hunc, maturationem perfectam, Imperatorem rerum, Lapidem Philoſophorũm, breuiter Pellicanum nominarunt, quoniam ſanguine ſuo, hoc eſt, ſuperabundanti tincturâ metalla imperfecta, quaſi pullos ſuos nutrit, & ad perfectionem ſuam educit. Hi omnes in hoc plumbi corpore apparent, ideoque non paruum laborem collocarunt in conficiendo lapide ex hoc minerali, vel ſaltem vt Mercurius currens fieret è frigido ſepulchro Saturni, vt à morte reſuſcitatus vitam & colorem internum argenti recuperaret. Sed itâ naturâ mortuus eſt, vt ad viuos eum reducere longè futurum ſit difficilimum, niſi argenti viui quid excidat in ſepulchro eius. Et hic creduli indagatores inuenirent quid pro quo, & ſi inuenient genuinum Mercurium Saturni, ecquid erit pretij? Dubia erit quæſtio an quidquam poſſit vltra vires vulgaris Mercurij. In medicina Magiſterium Saturni vltima eſt præparatio, quæ efficitur aceto deſtillato fortiſſimo ſupra ceruſam, minium, vel limaturam plumbi infuſo, tum relinquitur in digeſtione per aliquod tempus, poſtea filtratur, coagulatur, & in forma ſalis cryſtallini reducitur. Hoc eſt ſaccharum Saturni à multis deſcriptum. Alij ſubtiliores Magiſterium ſic paratum in retortam inijciunt & ſpiritum aceti eliciunt, amiſsâ aciditate fit ſpiritus ardens inſtar ſpiritus vini, quod eſt magnum Naturæ arcanum, & hunc appellarunt ſpiritum Saturni, ſed ineptè. Quantitas enim eadem Saturni, quæ mediante aceto in forma ſalis exiſtebat, in fundo vaſis poſt deſtillationem inſtar pulueris ſubtilis remanet. Virtutes verò huius magiſterij ritè præparati multæ ſunt; in ſcirrho enim & ſplenis obſtructione ſpecificum eſt medicamen; concordat & coercet omnem omnium humorum acrimoniam in ſtomacho, colicam & iliacam paſſionem ex corroſione ſalis reſoluti integrè ſanat. Purationes hepatis, & renum dolores ex mordacitate &

resolutionē tartari acuti mitigat. In cancro, lupo, & igne Persico est anodynum appropriatum, dolores tollendo, diminuendoque malignitates; omnem enim aliorum dulcedinem vi leniendi superat. Et medicus qui eo vti cum ratione norit, cognitâ causâ symptomatis, constitutione corporis, ætate & tempore administrandi, miracula faciet.

Dosis internè à granis 2. ad quinque pro vice, cum liquoribus vel aliis vehiculis appropriatis, in specie verò spleniticis in vino albo vel magisterio Melissæ exhibetur, mundato prius stomacho. Hic est vsus internus.

Extra.

Vti poteris externè in formâ linimenti cum vnguento vel oleo rosato contra scabiem serosam & serpiginem. In maculis etiam ex variolis mistum cum oleo vitellorum ouorum absque adustione expresso. Aduersus defluxionem calidam oculorum, dolores dentium ex nimio calore, vel asperitate defluxionum, in erysipelate, & omni inflammatione vlcerum; non solum enim restinguit ardores, & eos mitigat, sed, quod plus est, resoluit, vt videmus in laminis plumbi simplicibus, quæ applicata quamuis, carnosam excrescentiam sine erosione resoluunt & consumunt. Vt verbo rem concludam, Saturnus est columna Chirurgię. Presbyterum quendam magnum in Germaniâ noui, qui liberauit se à dolore maximo & corruptione coporis, quæ alias ei contigerat ex vlcere maligno, sub mamillâ sinistrâ incurabili, vtebatur quauis septimanâ mane hoc magisterio, quo tanquam elixire specifico munitus, etsi non à morbo liberatus, à symptomatibus tamen tutus vixit, & tandem senex obiit ex aliis accidentibus.

Hæc breuiter de naturis, proprietatibus & præparationibus septem metallorum ad vsum Medicinæ declarauimus. Si minus sumus assecuti, quàm pro nostro ciuili juuandi studio sumus conati, in eam accipies partem, quæ tuum decet candorem. Hæc ni fallor, tibi vsui fuerint. Interim dum idoneus aliquis author curiosius ea penicillo subtili pinxerit; Nos enim & Rhetorices & Logices artificio destituti sumus, quod fecimus, Deo adjuuante, naturâ duce perfecimus.

FINIS.

CHRYSOLOGIA,
SEV
EXAMEN AVRI CHYMICVM.

In quo demonstratur, aur o nec inesse substantiam aliquam potabilem : nec illud arte spagirica transmutari posse in substantiam aquosam, oleosam vel salinam; & quid propriè intelligatur per aurum potabile.

CHRYSOLOGIÆ
SECTIO PRIMA.

Cap. I.

De natura Artis Spagiricæ, deque eius Potentiâ & Terminis, quibus omnes in vniuersum eiusdem operationes circumscribuntur.

QVum propositum nobis sit hoc libro agere de materiâ, quæ ab euidenti examine & demonstratione Artis spagiricæ tota propemodum pendet: non equidem nullum operæ precium sumus facturi, si huius ipsius naturam initiò paulò altius à sua origine arcessamus. Est enim hoc totius operis quoddam quasi fundamentum futurum, quo primùm jacto, in progressu deinceps de quæstionibus controuersis judicium faciliùs fieri potest; prorsus vt in aliis Disciplinis omnibus vsu venire videmus: in quibus, si quæ nascitur controuersia, eam ex cuiusque disciplinæ principiis decidi oportere, in confesso est apud omnes.

Constat autem ex Paracelso Chymiatrorum facilè principe, quod Ars Spagirica sit illa Chymiæ pars, quæ pro subjecto habet corpora naturalia Vegetabilium videlicet, Animalium, ac Mineralium: in quibus quicquid operatur, id ad vtilem in Medicina finem tendit: quo sensu quibusdam etiam Chymiatria siue Chymia Medicinalis dicitur.

Multiplices illa habet operandi modos, variasque encheireses exercet, quæ tamen in vniuersum omnes ad tres præcipuè scopos collineant: nimirum I. ad Separationem. II. Subtiliationem, ac III. Sublimationem siue Exaltationem.

Ac primo quidem Separare, est diuidere, dispartiri & resolvere corpora in diuersas substantias ex quibus naturaliter sunt composita. E. G. ex omnibus Vegetabilibus & Animalibus, Bitumine item, Asphalto, Succino, Gummatis, Resinis,

finis, &c. separat artifex spagirus, Aquā, Oleum, Tincturas, Extracta, sales cum volatiles, tum fixos: Ex Coralliis, Perlis, Matreperlarum, & aliis consimilibus separat similiter partem quandam aquosam, simul & oleosam relictâ calce albâ & leui: Et salibus præparat, Spiritus acidos & solventes, relictâ parte aliquâ illorum terrestri: Ex Alumine ac Vitrioli similiter spiritus acidos protrahit, relicta terrâ vtriusque minerali: Ita quoque ex Sulphure spiritum fuliginosum salinum separat, qui per haustam à circumfuso aëre humiditatem abit in liquorem acidum, ardere nescium, minus propriè Oleum sulphuris vocatum: Ex Auripigmento, Antimonio, Markasitis, Plumbo, Stanno, Cupro, Ferro, aliisque præterea corporibus Metallicis, quæ quidem in igne consumi possunt, separat substantias Mercuriales & Sulphureas in forma fuliginis siue pulveris subtilissimi, aridi, & sicci, relictis illorum cineribus & salibus fixis, qui neque sapore præditi sunt, neque in aqua solubiles.

II. Subtiliare siue adtenuare dicitur ars spagyrica, quando dissolvit, dilatat, & discontinuat soliditatem, compactionem, & fixitatem corporum Metallicorum & Lapideorum, interuentu humoris cuiusdam acidi & solventis, atque ita illa redigit in formam magis subtilem & penetrabilem, pristinæque multùm dissimilem: eamque vel liquidam, vel salinam, quæ facilimè dissolvatur ac diffluat in quocunque liquore aquoso, non minus quam vel Saccharum, vel Sal: vel pulveream etiam. Posset quidem hæc eadem operatio etiam Conjunctio dici, siquidem per eam volatile cum fixo, liquidum cum solido, & corporale cum spirituali conjungitur: Verum propriissimè non nisi Subtiliatio vocanda est.

III. Denique Sublimare artem dicimus, quando vel separatas dictorum corporum, Substantias, vel corpora solida attenuata rectificat, & ad nobiliorem puritatis, subtilitatis, & perfectionis gradum eleuat.

Ex quibus satis, opinor, adparet, quod omnia Medicamenta Chymica sint, aut Substantiæ separatæ seu extractæ ex supradictis corporibus: aut Magisteria, id est corpora solida per forinsecus accedēs additamentum adtenuata. Addimus & hoc, Artis vi effici non posse, vt vna substantia transmutetur in aliam, id est, vt substantiæ Mercuriales aquosæ, Sulphureæ oleosæ, & Salinæ reuera salsæ & solubiles Vegetabiliū & Animalium similes fiant Substantiis Mercurialibus & Sulphureis fuliginosis & terrestribus, salibusque insipidis & insolubilibus Corporum Metallicorum: ac é conuersò horum substantiæ similes Vegetabilibus & Animalibus, vtque in vnum omnia conferam, non potest ars reapse transsubstantiare lapidem in aquam: Ista enim metamorphosis miraculi loco sit futura, non ab artis potestate profectæ putanda. Et, si quis aliter affirmet, nisi ab ignorantiâ suâ patrocinium petat, nihil profecto eum ab extrema absurditate defendere queat. Atque sic quidem quænam Artis spagiricæ fundamenta sint, quæ bases, termini, pomœria, breuiter declarauimus: ex quibus de questionibus in chymia controuersis judicari debet, siue ex anatomia alicuius corporis, siue eiusdem subtiliationem concernant.

Cap. II.

De essentia, consistentia, & forma substantiarum Metallicarum.

Qvamquam suprà obiter de forma & consistentia substantiarum Metallicarum ejuscemodi mentionem iniecimus, vt iis, qui artis & naturæ metallorum non penitus sint ignari, potuerimus satisfecisse, neque opus proin videa-

tur, plura in hanc rem verba facere: Nihilo tamen minus, quum res sit maximi in Chymia momenti, cuius exactissimam rationem habere oporteat Chymiatrum, qui cum ratione in artis operibus versari velit; non possumus non prolixiorem de ea tractationem instituere.

Quod si ergo penitius in consistentiam ac formam substantiarum Metallicarum intueamur, deprehendemus profectò non minus has à substantiis vegetabilium ac Animalium differre, quam terram ab aqua. Huius prononciati veritas patebit, sic eas inter se cõtulerimus: facto abs Mercurio siue parte rerum aquosa initio. Sumat quis e. g. Argentum viuum, quod ex sententia Hermeticorum est Aqua Metallica, & ipsius essentiam, formam, & consistentiam cum Aqua cuiusuis Vegetabilis aut Animalis comparet; Deum immortalem quanta dissimilitudo, quanta inæqualitas as disparitas primo statim intuitu vtrinque sese obferet! Aqua enim Vegetabilium ac Animalium deprehendetur leuis, rara & transparens: Argentum viuum è contrario solidissimũ, densissimum, grauissimum, & inita mensuræ ratione, decuplo ferè aliis aquis põderosius. Quod qualitates porrò alias adtinet, Argentum vivum non madefacit digitos, nullam frigoris vim aut conglaciationem experitur, neque temporis injuriâ & lõgitudine corrumpitur aut mucescit, quæ aliis aquis obtingunt omnia.

Sicut Sulphur Minerale Resina illa siue Axungia terrestris, cum Sulphuribus Vegetabilium ac animalium hoc ferè solum commune habet, quod instar rei oleosæ & pinguis, in igne reapse comburatur: Cætera, immane quantum differat à Resinis, Axungiis, Oleis aut Substantiis Sulphureis Vegetabilium ac Animalium! Has enim, quis non videt esse leues, aquæ innatantes, vnctuosas, si tangantur, corruptioni denique & situi obnoxias, quum Sulphur Minerale contrario sese modo habeat? Lapidis enim instar ponderosum est, & in aquam projectum de repentè fundum petit, aridum & siccum, nec digitos imbuit, tantumque abest, vt corruptioni subjaceat, vt non sese solummodo ipsum semper, sed & alia res, vt ligna, quam diutissima à corruptione sartas tectas conservet. Differentia quin etiam horum ex eo efflorescit quod ex sulphure minerali nequeat Oleum siue liquor verè oleosus & pinguedinosus prolectari, contra quam fit ex aliis rebus Sulphureis. Hæ ipsæ etiam, si comburantur, fuliginem quandam nigram in altum emittunt, quæ recollecta, instar subtilissimi pulveris de carbonibus, denuò conflagrare apta nata est: Sulphur vero minerale exustum fuliginem quandam candidam, eamque acerrimam, & nares impense vellicantem ex sese effundit; quæ ipsa modo supra explicato in liquorem fatiscit, igni extremè contrarium.

Denique inter cineres corporum Metallicorum & Aliorum, non minor diuersitas occurit, eos inter sese accuratius conforenti. Si quis enim pro Exemplo accipiat cineres Antimonij, Markasitarum, Plumbi, Stanni, &c. qui post cuiusque horum in igne vehementissimo anatomiam, & ablationem partium Mercurialium & Sulphurearum residui facti sunt: videbit liquidissimo, in quo hisce conueniat, cum Cineribus Vegetabilium & Animalium, vel nihil esse, vel nimis quam parum. Etenim Vegetabilium animaliumque cineres sunt leues, & ex illis lixiuium confit, per quod Substantia salsa & in aqua solubilis extrahitur. Cineres vero metallici multò visuntur ponderosiores; Ac Sales quidem hi suorum corporum sunt, non tantùm per definitionem Salis Paracelsicam, quæ illis ad amussim competit; sed & per id, quod facili negocio fundi, & in vitrum, experientiâ teste, duci queant, quod ipsum Salis

proprium esse in quarto, vti loquuntur, modo, quiuis per se facilè intelligit: Interim tamen etiam si illi ipsi cineres Metallici vel per integrum annum in aquâ macerarentur, ne atomus quidem Salis verè salsi inde extraheretur. Non sum nescius, reperiri, qui beneficio aceti destillati aut alius alterius liquoris, acidi, istiusmodi salem elicere glorientur: Sed & hoc scio, oppidò tum falli ipsos, tum alios æquè fallere. Nec enim quod ipsi pro Sale obtrudunt, id reuerà horum corporum sal est; Sed Spiritus Solventium, qui cum parte cinerum Metalicorū coaluerunt in istiusmodi massam salinam; Vulcano teste, qui Spiritus coagulatos segregare rursus potest à cineribus Metallicis, sic vt hi ad solidam suam & in aqua indissolubilem formām & consistentiam, spiritibus destituti, redeant. Vnde breuiter colligere est, vt Metalla in prima suâ origine dubio procul ex Substantiis elementaribus spirituosis, & mollibus, dicantur procreata: minime tamen propterea statuendum esse, istas substantias tales, quale initio fuerint, deinceps perstitisse, sed accedenti longâ diutinaque digestione, mixtione, & coctione à calore naturali subterraneo celebrata, aliam & priori longè dissimilē, consistentiam, dispositionem, qualitatem, vti hactenus demōstrauimus adquisiisse.

Cap. III.

De substantiali compositione Auri, deque causâ compactionis eiusdem, ponderositatis, ac durabilitatis in igne.

Demonstraturi quousque ad Aurum medico vsui accommodandum Artis Spagiricæ potentia sese extendat, nolumus curiosè inquirere, qualis nam res Aurū in primo suo ente extiterit, & num materia mollis & spirituosa antè fuerit, quam ad veram consistentiam metallicam deuenerit. Istiusmodi enim profundam, obscuram ac intricam quæstionem, iis, qui ob lapidem Philosophorum folles noctes diesque motant, & metallorum transmutationi inhiant, relinquentes, id solum executiemus, in quonam tum compositio, tum excellentia auri consistat, posteaquam jam à naturâ coctum sit & elaboratum, inque verum visibile & tangibile metallum formatum.

Statuendum ergo est, id quod nemo etiam negare vel debet vel potest, Aurum, quia metallum sit, necessariò etiam tribus istis substantiis metallicis communibus ad cæterorum metallorum compositionem concurrentibus, constare. Substantias verò istas, eo se modo habere, quem capite præcedenti expliquimus. Nunc vt res clarior & euidentior euadat, visum fuit, adducere aliquot sententias Paracelsi, qui veluti in metallorum natura scrutanda si quisquam alius, fuit doctissimus, ita totum hoc, quod de compositione metallorum scitu necessarium est, in suis scriptis plenè planeque est persequutus.

Primò, quantum mercurij siue argenti viui in metallorum omnium compositione concursum attinet, de eo scribemus verba eius clarissima ex lib. 2. de generatione rerum: Nec minus verum est (inquit) quod mercurius viuus mater est omnium septem metallorum, & rectè mater metallorum, vocari debet. Nam veluti is in se habet omnes colores, quos in igne de se videndos præbet: Ita etiam abscondita in se habet omnia metalla quæ & ipsa extra ignem de se non præbet.

In cœlo suo Philosophorum Regulà primâ de mercurij naturâ & proprietate: Omnia sunt in omnibus abscondita: Vnus ex illis omnibus est eorum absconditor & corporale vas externum visibile & mobile. Fluxus omnes manifesti sunt in vase hoc. Nam vas hoc corporeus est

ſpiritus. Quare omnes coagulationes & fixationes in ipſo captiuæ ſunt & concluſæ, cum fluxu adeptæ, circumdatæ & comprehenſæ, &c.

In Theſſalo 2. hoc eſt de gradibus & compoſitionibus capite 10. Mercurius inter metalla ſupremus eſt, & corpus quoddam rerum ſubſtantialium in quatuor iſtis elementis. Ille ipſe etiam ſingularem ſibique propriam in ſe naturam habet, frigidam & calidam, & illa adimi ipſi nequit. Et paulò poſt: Si jam ex illo generatur metallum; videlicet ex mercurio corporali, per transmutationem Archæi in ferrum ſiue plumbum, aurum, aut argentum, tum ſimul cum hiſce naturis adſumit aliam nouamque complexionem ſine perditione aut deſtructione complexionis prioris: Et ita duæ naturæ erunt in vna ſubſtantiâ, ex ſolis viribus mercurij cum vnione ſulphuris & ſalis: Quare vlterius plumbum loco mercurij eſſe poteſt aut argentum aut aurum, &c.

In Scholiis in lib. de gradib. & Compoſit. Medicam: Vnumquodque Metallum eſt Mercurius coagulatus.

Lib. 3. de Morbis Miralib. cap. 2. Vnumquodque coagulatum Metallum in ſe habet naturam Mercurij: Sed quia coagulatum eſt, ideo iſta vis numquam ibi eſt. Nam in mediâ generatione, & vſque ad mediam generationem omnia metalla ſunt Mercurius. Et paulò inferius: Ideo notanda hic eſt differentia, ſi de Mercurio dici debet, natura hæc, quod non perfectò generetur: Sed ſeruat in ſe naturam & proprietatem viuam & eſſentialem quam reliqua metalla mortuam in ſe habent.

Tractatu primo de mineralib. Ita etiam eſt huius metalli natura, quæ neque malleo tractari poteſt, neque fundi, & eſt mineralis aqua metallorum: Veluti alias aqua ſubeſt rebus aliis, ita hæc metallis. Et in eodem capite: Nam mirabilis eius natura multiplex eſt, nec paruo labore inueſtigabilis.

Hæc hactenus de generali concurſu argenti viui ad productionem metallorum Paracelſus: De eiuſdem porrò ſpeciali in Auri compoſitionem ingreſſu, notari poſſunt, quæ ſequuntur.

De cœlo Philoſophorum cap. 3. Septimum Metallum ex ſex iſtis fluxum, corporaliter eſt Aurum, & in ſe ipſo nihil aliud eſt, quam purus ignis. Quod vero ab extrà pulchrum, flauum, viſibile, tangibile, ponderoſum, frigidum, & ſolidum corpus viſitur & ſentitur, cauſa eſt, quod coagulationem reliquorum ſex metallorum in ſe habeat, quâ cum compactum & comprehenſum eſt in corpus externum. Quod verò ab elementari igne funditur, ratio hæc eſt, quia fluxum habet à mercurio, à piſce, & aquario ſpiritualiter in ipſo abſconditis. Quod etiam externe hìc deprehenditur, quia mercurius promptiſſimè auro adhæret, ipſique permiſcetur corporaliter.

Lib. 3. de Morbis Mineralib. cap. 2. Aurum tantum eſt mercurius.

Quia verò, quando in textu præallegato aurum in ſeipſo dicitur nihil eſſe aliud, quam merus ignis, dubium ſuboriri cuipiam poſſit, ad qualitatem mercurij reſpicienti, qui frigidus vulgò judicatur: Ideò non abs re fuerit videre, quomodo ipſe auctor hìc ſeſe explicet, libro de cœlo Philoſoph. Vbi de qualitatibus mercurij agens: Victi ſunt, inquit, qui de mercurio ſtatuunt, quod humidæ aut frigidæ naturæ ſit, aut eſſe debeat; quod non eſt. Verum immenſi caloris & humiditatis plenus eſt, qui calor & humiditas naturâ ipſi ineſt, cauſa perpetui fluxus, in quo eſt: Nam ſi frigidæ & humidæ naturæ eſſet, aquæ congelatæ ſimilis eſſet, oporteret, & ſemper fixus & durus maneret, & primò per calorem, ignis, vt alia metalla, in fluxum adduceretur. Hoc autem non opus habet, quia fluxum ſuum jam

ãntẽ à calore habẽt, qui eũm in fluxu detinet, à quo ſemper debet viuere, & non mori, neque immobilis fieri, neque congelari, &c.

Quod verò argentum viuum vehementi calore interno polleat, non vno argumento colligitur. Primò enim ſi ad debitum tempus in peculiari vitro, ſatiſque intenſo arenæ calore detineatur, liquidò conſtiterit, hanc ſuam formam nobilem & liquidam mutari in puluerem coloris ſanguinei, phyſicum complexionis igneæ indicium. Deinde iſte puluis internè datus, aut externè in vſu Chirurgico adhibitus, effectus rei, non frigidæ, ſed calidæ habet. Neque tamen propterea negat Paracelſ. quin frigidæ etiam naturæ ſit Mercurius, habito nimirum reſpectu ad qualitatem eius externam; quin potius hoc ipſum elegantiſſimè confirmat Tractat. 2. de Morbis Mineralib. cap. 1. Ita etiam hoc eſt in hyeme terræ, quæ ſola eſt Mercurius viuus, hoc eſt, Argentum viuum: ille, quoad omnes proprietates, Luna eſt & quoad omnem naturam, hyems. In ipſo jacent omnes ſtellæ hybernæ naturæ hyemalis, & quod ad hanc rem facit. Et paulò vlterius: Nam Mercurius ſecundum ſuam naturam rectiùs vocaretur Luna, rectè hyems, rectè nox, frigus, glacies. Verumtamen quia non eſt compactus, ſed metallum apertum nomen eius manet.

Haſce ſententias hoc in negocio adſcribere libuit: ex quibus omnibus ſatis ſuperque videre eſt, Paracelſ. velle, Aurum ex metallicis ſubſtantiis, ipſi cum reliquis metallis communibus, compoſitum eſſe. Quarum licet princeps ſit & præcipua mercurius, per hoc tamen non ſtat, quin reliquæ etiam duæ, ſulphur nempè, & ſal, mineralia, admitti vnà debeant, quum is ſine horum interuentu ſoliditatis & compactionis metallicæ nequeat fieri particeps, id quod non vno in loco Paracelſ. in ſuis ſcriptis declarat.

Quod porrò in auro mercurium prædominari dicimus, nemini mirum videri debet, ſententiam ſaltim conſideranti Philoſophorum Peripateticorum, qui perfectionem auri eſſe ſtatuunt à conjunctione quatuor elementarium qualitatum, perfectiſſimè inuicem combinatarum. Materiem quidem ipſam in ſpecie non exprimunt: Sed nos nullam mercurio in vniuerſâ rerum naturâ aptiorem melioremque dari credimus, quippe in quo, vt oſtenſum hactenus, quatuor iſtæ qualitates, aquæ ſcilicet & aëris quoad extrà, internè verò terræ & ignis, omniũ quaſi oculis clariſſimè ſubjiciantur, quæ ipſæ amplius ita vnitæ, ita inuicem concatenatæ ſunt, vt, licet mercurius corpus mobile, metallumque inchoatum & immaturum ſit, nequaquam tamen propterea ignis vi diuidi & diſſolui queat, quin ſemper artifex eum in naturalem ſuam conſiſtentiam retrahat.

Cæterùm, quod aurum ſit tam compactum metallum, magis quam alia omnia; quod inſtar ſolis ſplendeat; ſpurcitiei odoriſque omnis expers & ab omni parte temperatum; quod item quemcunque ignem triumphet, ac rubiginem neſciat: id duabus potiſſimum cauſis acceptum eſt referendum. Prima auctore Paracelſo (Tractat. 1. de Mineralib. cap. 2. de Procreat. Metallor.) eſt quod ſubſtantiæ auri, mercurius ſcilicet, ſulphur & ſal, ſunt à naturâ exquiſitiſſimè defœcatæ, depuratæ, & ab omni materia corruptionis capace ſequeſtratæ. Altera cauſa eſt, earumdem ſubſtantiarum conjunctio, vnio, & combinatio arctiſſima, per longam ac diutinam eamq; accuratiſſimam concoctionem facta, ſine interuentu alicuius rei, quæ qualitatibus ipſarum adverſetur: Vnde nulla inter eas diuerſitas animaduertitur, ſed vna ſubſtantia, non tres eſſe videntur. Et hæ ſunt cauſæ qualitatis, temperamenti, & excellentiæ ipſius Auri.

Cap. IV.

In quo disquiritur, an ex Auro possit elici substantia bibi apta.

INitiò præmittimus, quod omnes in rerum naturâ substantiæ potabiles, in duplici differentiâ constituantur: Aut enim sunt actu, inque se ipsis liquidæ: Vt liquores tam oleosi, quam aquosi: aut sunt potentiâ liquidæ, siue ex accidenti, videlicet per additamentum; vt est substantia rerum salina, quæ etsi non sit actu liquida, neque proin per se bibi possit; quia tamen in liquoribus aquosis liquatur, penitusque diffluit, vt tum non aliam quam liquoris formam præ se ferat, non refragantur Chymiatri, quin suo quoque modo potabilis hæc appelletur.

Iam si quis scire velit, num ex auro hujuscemodi substantiarum aliqua educi queat, is duo consideret: Ipsam videlicet naturam auri, & deinde artis spagiricæ potentiam. Quoad primum, si quæ de substantiarum metallicarum forma & consistentia hactenus exposuimus, repetantur, simulque ad perfectam maturationem & compactionem, quam eædem substantiæ in compositione auri nactæ sunt, respiciatur; nullo profectò negotio colligi potest, eius quidem substantiæ, quæ secundum dictorum modorum alterutrum potabilis nuncupari debeat, nihil in auro reperiri.

Ars verò ipsa substantias corporum diuisibilium separare quidem potest, easque in actum, idque in tali consistentiâ, qualem naturâ suâ obtinet, educere: Verùm, vt suprà quoque diximus, haudquaquam valet transmutare substantias fuliginosas, aridas, & siccas in substantias liquidas, aquosas, & oleosas; nec vice versâ has in illas; Vnde facile intellectu est, etiamsi maximè chymia posset corpus auri diuidere, & ex eo substantias, quibus constat, separare, veluti facit in Plumbo Cupro, Stanno, Ferro, Antimonio, Markasitis, &c. Quod tamen propterea illæ ipsæ substantiæ à suâ naturali aridâ & siccâ consistentiâ, in aliam humidam & potabilem minimè gentium essent abituræ; non certè magis, quam aliorum corporum mineralium supra nominatorum substantiæ, quæ, experientiâ teste, aridæ semper sunt & siccæ, neque in aquâ simplice vllo modo liquefiunt. Quin potius verisimile est, substantias auri separatas, tanto solidiores & fixiores futuras, quantò id præ reliquis hisce corporibus solidius, compactius, fixius, ac ponderosius corpus nactum est. Tantùm etiam abest, vt ars ex auro substantiam quamdam liquidam & potabilem, tam longè à naturâ auri dissitam, eliquare valeat, vt ne quidem in istas, quibus naturâ conflatum est, substantias illud ipsum rescindere potis sit. Vanissima ergo est hæc de substantia potabili ex auro secernenda persuasio, quæ multorum quidem animos occupauit, sed à veritate est alienissima; id quod in genere hactenus demonstratum sectione sequenti specialius, producto in medium exemplo sumus confirmaturi.

CHRYSOLOGIÆ

SECTIO II.

In qua distinctè & accuratè examinatur processus Chymicus Francisci Antonij Londinensis, Doctoris Medici quo Essentiam & Realem tincturam ex auro se extrahere gloriatur, vendens indies & dispensans subisto nomine duo medicamenta.

SAtis hodiè duobus medicamentis, quæ pro veris ex auro substantiis vendit ac

dispensat, per vniuersam fermè Europam, innotuit Franciscus Antonius Londinensis Doctor Medicus, cuius famæ & existimationi neque nos invidemus, vtpote quibus cũ personâ ipsa nequaquam litem esse sanctè protestemur. Rem ipsam spectamus: in qua vt cum eo sentiamus, non possumus, veritatis vi adacti, à nobis impetrare. Quin potius, vt eorum, quæ precedenti sectione adtulimus, magis magisque inclarescat veritas, & dubitandi omnis occasio præcidatur, nihil vel præter rem vel iniquè fecerimus, si errorem eius, quem publicè non disseminare tantùm, sed & editâ Apologiâ strenuè defendere conatus est, publicè quoque detegamus & detrahamus ipsi laruam hanc, quâ speciosè tectus, toti imponit mundo. Sequemur autem presso pede eundem ordinem, quo libri sui Medicinæ Chymicæ, & de vero potabili auro, dicti, capite quanto, processum suum ipse auctor describit; Quumque is tribus distinctis operationibus 1. videlicet Auri calcinatione, 2. eiusdem calcinati solutione, 3. denique tincturæ ex eodem dissoluto extractione contineatur; Nos quoque tribus hisce partibus secundam hanc sectionem absoluemus.

PARS PRIMA.

De Calcinatione Auri.

EAm quidem hunc in modum describit noster: Corpus auri solidum indiget præparatione longâ, atque operatione continua: Vt primò calcinetur postea solvatur. Calcinatum enim corpus quod solidum prius erat, jam discontinuatum euadit & veluti impalpabile quoad tactum, magis quam prius solutionis susceptiuum. Non calcinatum solutioni nimis erit contumax. Neque tamen cum rebus corrodentibus, aut humanæ naturæ infestis calcinationem moliri debemus: Vt vulgò fieri solet per aquas (nimirum) fortes ex Vitriolo, Alumine, Nitro, & similibus. Ablutiones enim licet vigesies repetantur, venenatas impressiones aquarum fortium aufferre nequeunt. In verâ ac philosophicâ calcinatione, nullæ recidiuæ fiunt cruditates, aut venenatæ impuritates, vomitionum, resolutionum, palpitationum cordis procreatrices. Cauendum semper ne ex hujusmodi malitiâ aliquid in medicando damni patiamur.

Hæc hactenus de calcinatione Antonius noster: Circa quam tria mouemus 1. quid per calcinationem philosophicam intelligat: 2. An in istâ calcinatione Auri forma penitus destruatur? 3. Denique an non in eadem calcinatione accedat ad aurum res quædam peregrina, per quam simplices istius qualitates alterentur?

Quod primò calcinationem ipsam attinet, eius duplex est apud chymicos significatio: Propria videlicet, & impropria. Propriè calcinatur corpus minerale, quando mediante igne solo, humidis suis & glutinosis substantiis priuatur, inque cinerem seu calcem leuem & aridam redigitur, ita, vt redintegrari ac in primam suam formam reduci nequeat. Exẽplum vulgò obuium est in calce lapidum, quâ vtuntur cæmentarij: quæ istis suis substantiis ignis vi destituta, in formam lapidis pristinam omninò est irreuocabilis. Impropriè vero calcinari dicuntur eadem corpora mineralia, quando interueniente aliqua materiâ acri & salsâ, per viam vel solutionis, vel reuerberationis, discontinuantur, & in subtilissimum, tenuissimum & impalpabilem pulverem attenuata, veræ calcis formam mentiuntur, licet verè ac realiter calcinata minimè fiat, sed formæ suæ pristinæ adhuc capacia:

Iam quum præter hosce duos calcinationis modos nullum alium dare vel comminisci queat noster, quæro vtrum

is per calcinationem suam Philosophicam velit intellectum? Certè non nisi secundum, puto: id quod duæ euidentissimæ rationes euincunt: 1. est, quod vnanimi omnium consensu aurum nullâ ignis vi deuastari possit: 2. quod si vel vere calcinari statueretur, consequens necessario esset, quoniam in illa calcinatione, substantiæ humidæ & glutinosæ, siue mercuriales & sulphureæ auri deperderentur, substantiaq; tantùm salina cum terrâ aridissimâ, & siccissimâ, ac qualitatib⁹ ignis abundè imbuta, reliqua fieret: quod aurum ita mercurio suo & sulphure spoliatum, etiam virtutum, quæ ab optimâ compositione & temperamento substantiarum inuicem, conjunctarum, pendent, vnà fieret vacuum: id quod intentioni auctoris nostri cumprimis aduersaretur, vtpote qui in suo auro potabili, veras auri qualitates, easque integras, sine vlla earum vel imminutione vel jacturâ, conseruare fatetur. Calcinatio ergo illa Philosophica nulla alia est, quam secundi, vt diximus, modi.

Neque obstat, quod quis posset obiicere eam ipsam per res salsas & acres institui, quam ob id non videatur intendere noster, quippe qui aquas fortes ex vitriolo, alumine, nitro & similibus præparatas, tanquam res corrodentes; humanæque naturæ infestas rejiciat. Facilis enim est responsio, quod, quantum vis has propter igneam penetrantiam à compositione & destillatione ortam, proscribat: non possit tamen ea propter, vel res, ex quibus istæ aquæ factæ sunt, proscribere, quùm quàm egregia inde medicamenta præparentur, elegantiorum quidem medicorum nemo hodie ignoret: vel etiam omnes materias salsas & acres gradibus & qualitatib. aquarum fortium commensurare. Permagna est enim corrosiuorum diuersitas & latitudo, neque de omnibus, quod humanæ naturæ infensa sint, promiscuè dici debet. Nam quis vel è mediâ plebe, salem, quo quotidiè cibos condimus, acetum, aliasque res acidas, quibus non minus vtimur, venenatas aut corporibus nostris inimicas, ac non potiùs salutares, imò ad sustentandam sanitatem necessarias, fateatur? Quid dicemus de salibus spagiricis cum Animalium, tum Vegetabilium? ij; tantum abest, vt humanæ naturæ venenatâ quadam qualitate insidientur, vt opposito vim alexitericam possideant, humorúque internorum corruptioni, bonis sæpè ægrorum rebus, resistant. Et tamen si qualitates soluentes, incisorias, detersorias, acrimoniamque tam horum salium, quam salis ipsius vulgaris, aceti item, succi de citro aliorumque consimilium consideremus, ratio nulla erit, quare ex numero corrosiuorum hæc debeant excludi, præsertim quum multa corpora mineralia illorum vi corrodi & dissolvi, ipsa nos edoceat experientia.

Vt ergo, quod res est, edisseramus, calcinationem suam hoc modo noster instituat, oportet: Accipit, quantum placet auri, cui addit salem quendam vsualem (qui corrosiuus quidem est, sed non tale corrodens, quale ab opere suo excludit, id est, humanæ naturæ noxium) duo hæc in reuerberium collocat, adhibito tali ignis gradu, ne aurum fundatur, sed vt spiritus salis istius acres & soluti vi duntaxat excitentur, qui ita sensim circa metalli corpus tam intra quam extra coëunt & concentrantur, eiusque fixitatem metallicam, vi acrimoniæ suæ disrumpunt, & per minima dirimunt, neque non instar spongiæ rarefaciunt & emolliunt, vt euadat pulvis subtilissimus, leuissimus, & tantum non inpalpabilis, terræ sigillatæ colore, vel, (pro natura scilicet salis, & modo reuerberationis) etiam alio aliquo conspicuus. Calcem hanc, quam vocant, à reliquiis salis, si quæ adhæserunt, ablutam exsiccat, inque suos vsus reponit. Et hoc est aurum ipsius philosophicè

cè calcinatum: per salem nempè quemdam, qui, communi omnium philosophorum sententiâ, verum elixir, & balsamus est naturæ vniuersalis, vtráque materia, per quam ad vsum medicum corpora omnia metallica dissolui debent & adtenuari, Aurum imprimis, cum quo intimior ipsi cognatio, quàm cum aliis metallis, intercedit. Possemus de hoc ipso vel sexcenta auctorum testimonia adducere, nisi magis adtenderemus ad id, quod agant isti artifices, quam quid loquantur.

Secundum, quod circa calcinationem artificis nostri discutiendum, est, in aurum calcinatum (intellige per salem, aut aliud additamentum) ita possit destrui, vt euadat irrediuiuum? Cujus quidem quæstionis facilis est decisio, ab experientia & probâ artis. Certò enim certius est, quod aurum quidem, per reuerberationem cum materiis salinis aut sulphure factam, quoad externam figuram ita immutari queat, vt aurum non ampliùs appareat, immo in vehementissimo quoque igne fusionem respuat: At hoc minimè impedit, quin si in manus experti artificis incidat, per additamentum conueniens, à spiritibus salium & sulphuris liberari possit, & deinde pristinæ suæ formæ, sine vlla qualitatum suarum læsione, vestitui. Quin omninò tam dictu quam creditu foret absurdissimum, spiritus cujuscunq; etiam vel salis vel materiæ acris hoc in negocio ipsi præpollere igni: Quem videmus Cuprum, Ferrum, Stannum, Plumbum aliaque multa mineralia reuera incinerare, calcinare, & vitrificare, sicut prorsus ad pristinam essentiam reduci nequeant: Id quod neque vllum aliud, neque aqua vlla fortis aut regalis, aut quicunque alius spiritus, etiam vehementissimè corrosiuus, præstare valeat. Etiamsi enim corpora metallica per hæc corrosiua dissoluantur, & quam subtilissimè puluerentur, facilia nihilominus reductu esse & permanere, vnicuique experto spagirico est perspectissimum. Ex hoc fundamento inferimus vterius: Si corrosiua vehementissima nequeunt reapse destruere corpora metallorum imperfectorum, multò minus corrosiuum mediocre, sal, videlicet aliquod vsuale, poterit destruere corpus auri, metalli, vsque adeò fixi & perfecti; Vnde consequens fuerit aurum calcinatum nostri Philosophi reductile esse, id quod credo, neque ipse diffiteatur, quippe qui nihil aliud se hac calcinatione agere perhibeat, quàm in aurũ magis solutionis susceptiuum reddat.

Vltima quæstio est de eo; an videlicet aurum ita calcinatum simplex sit, subsistens in seipso solo, sine additione? Ad quam vti negatiuè respondeamus, tribus indiciis apodicticis adigimur: quorum primum est ipse Color. Quia enim splendoris sui vsque adeô factum orbum est, vt terram quamdam potius, quàm seipsum referat, id perfecto vel ab igne fit, vel ab additamento. Non ab illo: In quo, vt sæpiùs dictum est, inuictus iste terrestris sol, splendore etiam luculentiore, jubilat; Ergo ab hoc, quod erat demonstrandum. 2. Leuitas quæ non aliunde procedit, quam ab additis spiritibus peregrinis, qui corpus auri perminima diuellentes, ipsi sese vnâ affricant, atque ita efficiunt, vti pondus eius multò leuius appareat, quantitatis nimirum respectu: quæ ipsa auctior tum multô conspicitur. 3. Sapor: Gustatum quippe sapore quodam adstringente, cum acrimoniâ quadam conjuncto, linguam adficiet: qui quidem sapor neque est auri proprius, neque ab ipso simpliciter proficiscitur. Accedit hisce omnibus ocularis euidentia, ab ipso Vulcano petita: Sume enim Calcem istam: inque crucibulo positam committe Igni Fusionis; fundet se instar salis, & fumos spiritusque ex Calce manifestê effumentes, tùm naribus hauries, tùm oculis vsurpabis;

vſque quō iſtis conſumptis Aurum ad ſeſe redeat.

Hiſce itaque argumentis irrefragabiliter demonſtratur, Aurum calcinatum non eſſe ſimplex, ſincerum, & impermixtum Aurum, ſed particulam quampiam additamenti iſtius, quo cum calcinatum eſt, penitiſſimè in ſeſe cohibere, Quod ipſum poſtea cauſſa eſt, vt iſta calx, in liquore quopiam acidulo medicinali, neque multùm Corroſiuo, facillimè diſſoluatur, quod cæteroqui factu eſſet impoſſibile. Neque etiam alia eſt auctoris noſtri intentio, vtcunque eam in ipſo textu vel diſſimulet, vel ſubticeat: Qui ſi ſimplicem tantùm Auri attenuationem ſpectaret, nullamque additionis, quam in Reuerberatione id adquirit, haberet rationem, vtique ſubtiliſſimis iſtis Auri atomis, quibus vtuntur, Pictores, & in quas aurum minimo tempore, ſine vllo igne redigitur, abundè ſibi ſatisfacere poſſet atque adeo labore Reuerberationis omninò ſuperſedere.

SECTIONIS SECVNDÆ

PARS SECVNDA.

De Auri Calcinati ſolutione.

HAbitâ Calcinatione Auri, progreditur porrò noſter ad eiuſdem ſolutionem hoc modo: Calcinatum, inquit, hoc corpus Spagirico ritu in vaſe vitreo collocamus: Cui affundimus Aquam cœlicam Raymundinam dictam: quam protinus ebullire conſpicies, & in altum aſcendere, abſque alio calore. Ceſſante ebullitione & juncturis peroptimè clauſis, ne quid reſpiret, in temperato calore per aliquot dies ſtatuimus. Ita ſenſim aqua hæc noſtra flauo calore tingitur, ac ſi croco perfunderetūr. Quod clarum eſt vacuamus in aliam ampullam per inclinationem cautè ne turbentur fæces. Aliam affundimus aquam priori ſimilem, iteratis ſemper vicibus, vſque dum amplius non coloretur aqua. Omnes coloratas hac aquas ſimul collectas, per lentiſſimum Balnei calorem diſtillamus. Exit aqua clara (vt prius) Materia Auri ſoluta ſubſidet in vitri fundo Mellis inſtar, ſolubilis in quocunque liquore. Subnectit poſtea, quibus rem plauſibiliùs exaggeret: Dura illa compages jam ſoluta eſt, & Metallica auri forma omninô deſtructa: adeò vt in nullum vlteriùs Metallum reduci poſſit. Interim tamen nulla ignis violentiâ deuaſtari poteſt hæc ſubſtantia, aut in fauillam aduri, quod perfectionis Auri certiſſimum eſt ſignum. Iſta enim ſolutio eſt ſub conſeruatione ſuæ ſpeciei, & eſt ſolennis ac verè philoſophica, non corroſio illa ſophiſtica, &c. Plura qui velit, adeat auctorem ipſum.

Nos omiſſis variis curioſis inutilibuſque altercationibus, quibus, quæ jam allegauimus, exagitari poſſent, id tātum, in quo rei cardo vertitur, arripimus, ipſam videlicet Auream materiam, mellеæ cōſiſtentiæ, in corpus metallicum irreductilem: de quâ, num ita ſeſe, vt auctor tradit, habeat, inpræſentiarum cognoſcemus.

Ac de nomine quidem initiò: quum materia iſthæc Auri, ſoluta duplicem ſenſum gignat in mente concipientis. Per eam enim intelligere poteſt auctor noſter, vel abſolutam, realem, & perfectam ſolutionem integri corporis aurei: Vel ſubtilem quandam ſubſtantiam ex Auro ſeparatam, tractam in menſtruum illud ſiue Aquam Raymundinam in forma extracti, qualis ex corporibus Vegetabilium, beneficio tùm Aquæ vitæ, tùm aliorum ſoluentium appropriatorum elici cōſueuit. At fallor ego, aut materia iſthæc primo ſenſu venit acceptan-

cta, id quod tũ titulus ipse allegato textui præpositus innuit: Mysterium Auri solvendi, & per alembicum eleuandi: tum præterea sententiæ istæ significant, Ista enim solutio est sub conseruatione suæ speciei &c.: Prætereà suum humidum primigenium conseruatur, &c. Ex quibus conjectura iniri potest, quod secundum ipsum isthæc materia nihil sit aliud, quam Aurum destructum, & realiter formâ suâ metallicâ, sine substãtiarum suarum diuisione, priuatum, perfectè apertum & præparatum, vt ex illo Tincturam aut Essentiam extrahere, vt libeat, liceat, de quo posteà. Idem etiam hæc sententia confirmat, quando dicit: Dura illa compages jam soluta est, &c. Immô verô omninô hæc est eius opinio, quandoquidem tam bene, ac vngues suos nouit, illud calcinati Auri, peractâ solutione, residuum, in optimum, quale antea erat, aurum reduci posse: proinde nimis temerarium foret, asseuerare, istam materiam melleam quandam essentiam, aut substantiam ex auro separatam esse. Id enim in omni omnino solutione obtingit, vt corpus, ex quo fit alicuius substantiæ extractio, substantialiter omni ex parte alteretur, id quod hic non euenit, cum, vt diximus, quædam Auri pars in forma adhuc metalicâ se exhibeat videndam. Quare vlterius, in quæstionem venit, an dicta isthæc materia solubilis, sit simplex aurum realiter solutum, & in formam irreductilem traductum subsistens ita simpliciter, circa vllum aliud additamentum?

Solutio huius peti potest, vel ex jam dictis. Quia enim liquidissimô demonstrauimus, neque actualem ignem, neque potentialem, id est, vehementissima corrosiua, ita posse destruere Aurum, quin in suam formam metallicam sit denuô reuocabile: facile fuerit coniicere, quod id ipsum multò minus efficere valeat liquor insipidus, non corrodens, sed vndiquaque temperatus, qualem bonus ille vir vult esse Aquam suam Raymundinam. Neque enim in Physicis tantùm principiis fundatum est, sed & in ipsâ arte vsu longo obseruatum, quod solutio, aut realis destructio cujuscunque corporis nequeat fieri, nisi per vim & vehementiam qualitatum contrariarum: quum qualitates contemperatæ & proportionatæ corpora conseruent, potiùs quam destruant: Ipseque adeo Spagirus noster, Menstruum suum, propterea, quod eo aurum conservetur, tantopere commendet, proscriptis & in exilium actis, aquis fortibus omnibus, aliisque similibus corrosiuis, quæ, contra omnem tum rationem tum experientiam, aurum realiter corrumpere opinatur. Non dicemus de eo, quam sibi constet Auctor dicens, Aquam suam Raymundinam tum destruere Aurum vt metallum esse desinat; tum etiam simul eiusdem temperamentum perfectè incorruptum conservare: Id huius loci proprium est, demonstrare, quod materia isthæc non sit reuera simplex Aurum destructum & dissolutum, sine additione subsistens: quod sequentibus demonstrationibus palam faciemus.

1. â CONSISTENTIA: Quia enim liquida est mellis instar humida, non potest esse verum Aurum, quod ostendimus minimè gentium actualem quandam humiditatem in se complecti, & vt maximè dissecaretur, non tamen nisi in consistentia aridâ, fixâ, & siccâ, eius substantias apparituras.

2. â PONDERE: Ponamus namque casum, quod ea aurum sit realiter dissolutum, eúmque ad modum, quo auctor tradit, immutatum: Consequens tum fuerit, vt certum pondus, quod certo modo priori ponderi proportionatum sit, retineat. Ita E. g. videre est in Auro subtiliter læuigato, quod licet quoad apparẽtiã seipso non læuigato leuius videatur, nihilominus metallis omnibus simi-

liter læuigatis preponderat. Isthęc autem materia aurea ponderi Auri, secundum proportionem, nullo pacto respondere potest, eam quidem ob causam, quod humiditate aliena & peregrinâ abundat, non differente auctore ipso Parte tertia Apologiæ contra Guuinium: quando inquit: Primo quando solutio Auri est facta suo proprio menstruo, tum menstruo detracto vsque ad consistentiam gummi liquidi, coloratissimi, &c.

3. â DISPOSITIONE SOLVBILI: Dissoluitur isthæc materia promptissime in aquâ, vt mel: quod non tantùm non cadit in aurum, sed ne quidem in multò molliores & volatiliores Corporum Metallicorum substantias: quas etsi vel integro anno in aquâ digereres, nihil tamen earum, nisi accedente fortè re aliquâ salsa & acida, dissolueretur.

4. â COLORE: Etsi enim dicta materia est coloratissima, veluti Author loco supra citato asserit, nequaquam propterea iste color simpliciter est ab auro; Sed à mixtura rerum adjunctarum: per hoc quidem argumentum, quod igne vehementissimo exsiccata illa, coloris istius jacturam faciat: quemadmodum illud quoque medicamentum, quod pro Essentia Auri vendit alibi Auctor, longè alius, vide Apologiæ partem 3. pagina 187. quam aurei coloris esse, vel sexcenti homines, qui id viderunt, mecum testari poterunt: prorsus contra naturam auri, quod in nullo ignis examine colorem suum mutat.

5. ab ODORE: Aurum quidem prorsus inodorum est: at Materia isthæc rei alicuius acris & acutæ odorem præ se fert: quæ, credo, causa potissimum fuit, quod eam cum Spiritu Vini rectificandam censuerit, vtpote qui proprietatem habet, Apolog. pag. 186. odores istos spirituum acrium contemperandi & emendandi, odoremque conciliandi gratiorem.

6. â SAPORE: qui in Auro nullus, in Materia isthac non minus acris, quam in Magisteriis, cum Aceto distillato præparatis persentiscitur: quod ne author quidem ipse ibit inficias.

7. ab aliis QVALITATIBVS: Materia isthæc habet qualitatem manifestam, calefaciendi, exsiccandi, detergendi, incidendi, aperiendi, per sudores, Vrinam, aliasque interdum vias euacuandi, vti ipse ex variis curationibus annotauit: quæ qualitates tam procul sunt à natura Auri,

—— *quàm distant candida nigris.*

Id enim Metalli omnibus suis partibus temperatissimum est, in quo manifestarum qualitatum nulla prædominari animaduertatur, &, quod cor confortet, id non ab aliqua euidente qualitate prouenit, sed, omnium Hermeticorum consensu, est hæc eius proprietas αὐτοφυὴς specifica, magnetica, occulta, à forma, vel tota potius substantia originem referens.

Hæc indicia suffecerint, opinor, ad probandum, quod toties nominata materia haudquaquam sit Aurum purum, realiter dissolutum, vt author persuadere conatur: simul etiam ex iis colligitur, quod soluens illud siue Aqua Raymundina neque absolutam habeat potestatem soluendi Auri: (Nam quorsum aliàs attineret, calcinare primùm per istam, quā diximus additionem?) neque ampliùs, æquale & simile Auro temperamentum, velut idem ad rauim vsquè vociferatur. Etenim si hoc esset, certè aurum non ita alteraret eadem, sed potius Medicamentum benignissimum & temperatissimum, temperamento Aurum omnibus modis respondens produceret: Neque etiam tum foret, vt vel dicta materia per Spiritum Vini rectificaretur, vel, vt hic pro vehiculo ipsi adjungeretur, quod facere Auctorem videmus in suâ Apologiâ Quod si enim Aqua Raymundina tam est temperata, quare non ipsa vehiculi loco

est, potius quam Spiritūs Vini, qui propter violentam caliditatem & penetrabilitatem, tam longe à temperie Auri dissidet, multisque modis corpori nocere sæpè potest?

Quamobrem, vt quid de solutionis hujuscemodi Apotelesmate, statui tandem debeat, in vnum conferamus, omnino tenendum est, Materiam istam, cujus vel centies jam meminimus, nequaquam esse rem simplicem, sed compositam ex Sale, cujus tinctura partim à calcinatione primâ adhæsit, partim â Spiritibus soluentis est, qui sese coagularunt cum particulâ aliquotâ Auri, quod propterea ita attenuatum est & dispersum, vt amplius Aurum non appareat, licet manu dextri Artificis possit resuscitari, & formæ suæ Metallicæ reddi. Neq; verô aliud nomen isthæc materia meretur, quam Magisterij, quale ipsi quoque defert Auctor Assertionis suæ cap. 7. Nostrum, aiens, Magisterium ex auro, de quo jam habetur, quæstio, &c. Qui quotiens eamdem, Essentiam Auri vocat, totiens vel in vocabulo ludit, vel vim facit veritati.

SECTIONIS SECVNDÆ

PARS III.

De Eleuatione Auri per Alembicum.

SVperest vltima & suprematum Processûs Antoniani, tum sectionis hujus pars de Eleuatione Auri per Alembicum: De qua splendidè Auctor declamat. Verba ejus sunt: Coloratas illas superius aquas, non in Balneo destillamus (vt suprà) vsque dum deveniat Aurum in formam mellis, sed per cineres elauamus, quæ fortiorem sustinent ignitionē. Ita anima Auri, quæ in spiritu dicti menstrui hospitatur (vehiculo in quā suo proprio) veluti in ventre venti portatur. Ascendit in caput Alembici, & guttatim decidit Recipiens vas sub colore rubicundissimo. Terram autem Auri in vitri fundo conspicies nigram & siccam, veluti rem mortuam, spongiosam item & leuem. Non tamen proiicias has terras, quæ sunt nigræ & siccæ, vt suadet Philosophus.

Destillatum hoc Menstruum, & vnâ cum Essentià Auri mixtum, in curcubitâ vitreâ munda, cum suo Alembico ac Recipiente, juncturis optimè sigillatis collocamus in Balneo tepido: Blando hoc calore distillabitur tibi aqua clarissima. In vitri fundo remanebit Tinctura, quam optas. Tincturam hanc per spiritum Vini soluimus: spiritum separamus alternis vicibus: & in hunc modum colorem illius clarificamus (vt Philosophi verbis vtar) hoc est ad gradum puritatis summæ exaltamus, &c.

(Nimirum neruus totius sententiæ is est, quod Auctor veram ac realem ex Auro Tincturam, quem Animam auri nuncupat, sese gregare prolixè profiteatur: de qua videbimus vtique.

Quid tanta dignum ferat hic promissor hiatu?

Equidem initiò videtur nobis pro vno eodemque habere, Eleuationem Auri per Alembicum, quam in Titulo capitis promittit, cum Tincturæ eiusdem Extractione. Quasi vero difficile sit expertis Chymiatris, mediate additione conuenienti Aurum subtiliare, dissoluere, & per Alembicum euehere; Quæ tamen operatio non statim Tincturæ extractio est, etiamsi id, quod eleuatur, colore aureo altissimè tinctum visatur: Color enim iste tum est à corpore integro aureo per alembicum adscendente, non à Tincturâ quadam segregatâ: idque manifestò demonstrabit Reductio: & nos supra abundè

euicimus, neque per ignem neq; per Additionem formam Auri posse realiter destrui. Noster tamen, quò plus sibi hac in parte scientiæ, quam aliis Chymicis relictum testetur, contrariam tenet opinionem, Liquorem scilicet suum dictum, non esse nisi verâ Tinctura animaque Auri coloratum: quod 1. Liquor ipse ruber sit. & 2. quia residuum destillationis materia sit spongiosa, leuis & nigra, instarq; terræ aut capitis mortui. Sed toto cœlo errat. Quia enim, quod Materia ipsius toties nominata non sit simpliciter Aurum, sed mixtura quædam; quodque pauculum illud Auri, ex quo constat, facile in Aurum reduci possit, ex abundanti suprâ demonstrauerimus: nulla non dicam ratio, sed ne verisimilitudo quidem est; qua persuadeamur, quod mutato duntaxat, à Balneo ad cineres, Ignis gradu particula illa Auri moriatur, & Tincturam suam animamque deponat, quæ deinceps per Alembicum subuolet, vt Chrysostomus noster adserit. Est ergo vt diximus, non à vera Tinctura Auri hîc color cum menstruo elatus, sed à sola permixtione: quæ quomodo sese habeat, quomodo item ex accidenti variorum colorum procreatrix exstat, majoris euidentiæ ergo, aliquot conuenientibus exemplis declarabimus.

Accipe Cerusam, cui superfunde Acetum destillatum pone ad digerendum in Balneo per aliquot dies: Videbis Acetum flauescere, instar Auri. Liquorem per inclinationem separa, destilla per Balneum, ad partem quartam præter propter, restabit in fundo materia coloratissima, mellis ad instar, & dulcissima. Materiam istam destilla per cineres, in fine destillationis exibit Liquor sanguinis in morem ruber, residua materia nigra, spongiosa, leui, ad modum Capitis Mortui: Quum tamen interim quin Cerusa lactis instar candescat, Acetumque destillatum instar aquæ clarum sit, nemo ignoret. Quod si jam quis affirmare vellet, Liquorem istum rubrum esse Tincturam siuē animam ipsius Plumbi, ex quo Cerusa facta est: ne is in fœdissimum errorem præceps rueret. Quoniam primò plumbum non habet in se talem Tincturam, neque aliam aliquam substantiam aquosam: Deinde, quia cerusa, quæ post solutionem reliqua fit, cum pauculo Saporis & pinguedinis ouinæ mixta, inque ignem fusionis posita, funditur rursus in Plumbum. Funditur eodem etiam modo materia illa cineritia, post destillationem residua, contrà quam fieri oporteret, siquidem Tinctura ex Plumbo esset educta. Nec enim fieri posset, quin tum substantialiter Corpus Plumbi immutaretur. Quoniam, vt multoties jam dictum est, nulla potest fieri cujusdam substantia è corpore separatio, sine corporis eiusdem euidenti ac substantiali immutatione.

Iidem effectus, non in Cerusâ tantum, sed & Ferro, Stanno, Antimonio calcinato, Markasitis calcinatis, Crystallo & Lapidibus preciosis calcinatis, Coralliis, Perlis, Oculis Cancri aliisque similibus corporibus apparent, quæ si eodem, quo Cerusa jam, modo tractentur, exibit semper in abstractione Aceti destillati Liquor non minus rubeus, quam qui ex solutione Aureâ nostri Spagiri prodit. Eadem colorum ex permixtione varietas & multiplicitas per quam multis aliīs exemplis esset demonstrabilis: Vt, quod Aurum in Aqua regiâ solutum rubro colore tingatur; Argentum, in Aquâ forti, nigro; Cuprum in liquoribus acidis, viridi; Et nihilominus vnumquodque horum à Soluentibus suis separatum ad pristinum colorem redeat: Sed hæc satis fuerint, ad declarandum, quomodo author halucinetur, Liquorem suum rubrum veram ac essentialem Auri Tincturam esse opinatus.

Quem eumdem errorem alio quoquē in loco miserè errat. Apologiæ vid. parte

§. pag. 186. & 187. Vbi alterius Tincturæ auri medicinalis mentionẽ facit, hisce verbis: Primo quando solutio Auri est facta suo proprio menstruo, tum, menstruo detracto vsque ad consistentiam Gummi liquidi coloratissimi (vt Lullij verbis vtar) & vnctuosissimi, affunditur spiritus Vini, qui hinc tingitur colore ruberrimo, & separatis fæcibus albis manentibus in fundo conseruatur per se in vitro, vocaturque Tinctura Auri Medicinalis. Hactenus ille. Ex quibus colligi potest, velle illum, quod in ista operatione spiritus Vini veram ex Auro Tincturam eliciat, relictis aliis huius eiusdem substantiis in fundo, quod significantissimè insinuat per id, quod dicit: & separatis fæcibus albis manentibus in fundo. Sed non minus, quam antea, opinione sua fallitur. Etenim si spiritus ille Vini reapse esset reali, & per se subsistente, ac naturali Auri Tincturâ imprægnatus, tum eo per Balneum abstracto, necessariò relinqueretur in fundo substantia rubra, obscura, altiorisque tincturę, quam quum erat adhuc in Liquore dispersa. Quemadmodum vsu venire videmus in Tincturis Vegetabilibus: Alkermes, e. g. ligni Brasiliensis, Coccognidiorũ, Lachrimæ Draconis, Rosarum rubrarum &c. Inprimis Croci, cuius Tinctura, dum in suo Soluente diffusa est, flauescit inque consistentiam spissam coarctata, obscurissimè rubrâ apparet. Nostra vero hæc Tinctura longè aliter se se habet. Nam quod ipse etiam Antonius intus & in cute nouit, si spiritum istum Vini ruberrimè tinctum, & Residuum solventis, per destillationem, modo, quem ipse præscribit, abstraxeris, non relinquetur Tinctura, sed Substantia quædam formam salinam obtinens, in aqua solubilis, colore ex pallido flauescente, ad modum Magisterij ex Antimonio per Acetum destillatum præparati: Qui quidem color Tincturæ Auri rubræ, si quæ talis esset, ad consistentiam solidam redactæ tam bellè conuenit, quam

Candida cum nigris & cum candentibus atra.

Et hæc fortasse causa est, quod tum Aureæ essentiæ nomine vti homo callidus malit, quàm Tincturæ: Dignum mediusfidius patellâ operculum adaptans.

Constat ergò hactenus, tum quod color iste ruber, quo spiritum vini infici dicit autor, non sit vera Tinctura Auri: tum quod in genere omnia Medicamenta aurea Antoniana non sint veræ & sinceræ substantiæ ex auro extractæ, sed res compositæ; Quorum Consistentia, Color & Qualitates ex permixtione rerum extranearum cum Auro, nequaquam ab hoc simpliciter, profiscantur.

CHRYSOLOGIÆ

SECTIO III.

Continens quæstionum aliquot & dubiorum, quæ ex dictis oriri possent, resolutionem.

Cap. I.

Vtrum Aurum in Medicina vtile esse queat, an secus?

QVi Aurum ab vsu medico proscribunt, nihil ferè aliud habẽt, quo se tueantur quam ipsius fixitatem, ac substantiarum eiusdem perfectam combinationem, quæ causa sit, vt nullo pacto Stomachus noster id ipsum concoquere, immutare, aut tantillum succi inde eliquare queat. Sed nimis ruinoso tibicine videntur hi opinionem suam statuminare. Nam eodem nos medio idem de multis aliis corporibus penitus indigestibilibus concluserimus, quæ tamen experientia ipsa humano corpori perquàm

salutaria & cumprimis efficacia esse testatur. Chalybs durissimum illud, aridumque & siccum Metallum in obstructionibus viscerum, Cachexia, Ictericiâ, aliisque quam plurimis affectibus prorsus Θεῶν χεὶρ esse videtur. Lapis Lazuli in Melancholiâ, Maniâ & Epilepsiâ Catharticum est omnibus aliis præualens. Vitrum Antimonium ἄνω ϗ κάτω omnis generis colluuiem ex corpore propellit. In Crystallo, Nephriticis; In magnete Hystericis, posita sunt præsidia præsentissima: Suntque alia præterea corpora Mineralia quam plurima penitus indigestibilia, quæ euidentissimos in nobis effectus medicinales præstent. Quamobrem non dubitauimus, quin Aurum suis quoque virtutibus medicinalibus dotatum sit, & quin Archæus Naturæ noster per certam potentiam occultam eas in actum magneticè deducere, & beneficio corporis nostri applicare valeat, etiam si illud Metallum per calorem nostrum neque digestibile sit, neque mutabile.

Quod porrò in Auro non tamen euidentes, quam in multis aliis similis naturæ corporibus Metallicis, operationes conspiciantur, id perfectissimo illius temperamento tribuendum est, per quod Aurum cor solummodo confortat, non per euidentem quandam & prædominantem, vel frigidam, vel calidam, vel quamcunque aliam qualitatem: Quum è contrariò aliorum corporum intemperatorum, in euacuando, expellendo, aut aliter corpus alterando, manifesta deprehendatur energia. Neque verò vel temerè vel casu factū putemus, quod Medici dogmatici tam vetusti, quam recentiores, Aurum inter res cordiales retulerint, neque nullo non in precio habuerint, & adhuc habeant: idque non scriptis tantum suis testentur, sed quotidianâ insuper medicamentorum Cordialium, quæ Aurum semper ingreditur dispensatione comprobent. Tacemus, quantum simplex eius vsus commodi habeat, quàm periculosissimis affectibus, per solam viam extinctionis in Vino & Aquis destillatis factam, illud medeatur: Vt ratio nulla sit, quarè non suus ipsi in Medicina locus sit relinquendus.

Cap. II.

An Aurum, propter Simbolismum vel Analogiam, quam cum Sole habet: sit subjectum vel Materia Medicinæ Vniuersalis aduersus omnes humani corporis morbos?

Quisquis ex Simbolismo Auri cūm Sole argumentum ducere velit, ad demonstrandū, quod Aurum sit Medicinæ Vniuersalis subjectum: is ita argumentetur, oportet: Quod videlicet veluti Sol est fons omnium Elementorum à cuius regimine & influentiâ totius Vniuersi conservatio tota pendeat: Eodem modo Aurum cum ipso symbolizans esse conseruando Microcosmo, omni intemperieī eiusdem elementari corrigundæ, omnique infirmitatis materiæ tollundæ. In quâ quidem ratiocinatione, quod pro Hypothesi de Sole pronunciatur, falsum est. Is enim, quamtumvis sit nobilissima in firmamento Creatura, vt eam ob caussam Animam nmajoris mundi à Philosophis vocetur, on tamen propterea non est ea nobilitatis certis limitibus & terminis constricta: neque latiùs se extendit, quam vt calorem & siccitatem in globum hunc inferiorem infundat, atque ita generationem & conseruationem rerum promoueat. Harum autem omnium essentia & vita non pendent solùm à calore & siccitate; sed etiam à frigore & humiditate; neque alio fine omnipotens conditor Lunam in firmamento collocauit, quam vt veluti Sol caloris & siccitatis auctor est, ita hæc frigoris & humiditatis causa existeret,

ſteret. Quia ergo Sol per iſtas quatuor qualitates pariter in res influere nequit, non poterit etiam omni intemperiei & diſſolutioni, quæ ex earum diſſidio prouenit, occurrere. Fruſtra enim quis à Sole per ſe beneficium vel pluuiæ vel roris nocturni, ſi alterutrum defiat, exſpectet, qui potius per calorem ſuum magis magiſque exſiccaret, & quaſi cõſumeret omnes fructus terræ. Vnde amplius ratiocinamur: Si Sol res tam ſpirituoſa & actuoſa, quæ 24. horis circuitum mundi abſolvit, non poteſt omnes defectas & intemperantias majoris mundi emendare: multo minus futurum eſt, vt Aurum omnes intemperantias Elementares minoris mundi, illas omnium infirmitatum procreatrices, corrigat; Ipſumque illud, licet ſplendore quidem ſolari effulgeat, interim tamen corpus ſolidum eſt, ponderoſum, mortuum, nullius per ſe efficaciæ, niſi, vt dictum eſt, ab Archæo Microcoſmico magneticè excitetur. Ipſæ deinde infirmitates, quia à diuerſiſſimis cauſis oriuntur, diuerſiſſima quoque remedia, experientia teſte, efflagitant. Neque valet, quod quis objiciat, per id, quod Aurum fontem caloris natiui roboret, naturam excitari, vt cauſis morbificis fortiter tum obſiſtere, tum eaſdem excutere valeat. Etenim, vt non negemus, naturæ robur vel primum eſſe, ad quod in curatione Medico reſpiciendum ſit: hinc tamen nequaquam adſtruendum, quod ipſa duntaxat confortata morbos debellet: Quin potiùs in pleriſque morbis cogimur eam Diætâ, Purgationibus, Phlebotomiâ, aliiſque ſanitatis recuperandæ auxiliis non leuiter ſæpe debilitare, priuſquam æger ſalutis ſuæ, nos finis noſtri compotes reddamur. Quod, quum omnibus omninò dogmaticis medicis perſpectiſſimum ſit, nolumus hîc loci prolixiùs exaggerare.

Ang. Salæ.

CAP. III.

De Auro potabili Hermeticorum antiquorum, qualenam illi habuerint?

PHiloſophi Hermetici antiquiores, quin Aurum potabile habuerint, legente illorum ſcripta dubium eſſe nequit. Id tantummodo in quæſtionem venit, qualenam illud Aurum fuerit, vel, quid per illud intellexerint: Vtrum, quod à ſuâ forma metallica in aliam liquidam, terreſtris & metallicæ corporalitatis penitus expertem realiter tranſierit? vel, quod ſit ſubſtantia quæpiam ab Auro ſeparata, ſimpliciter per ſe ſine additione ſubſiſtens, veluti Aqua quædam, aut Oleum aut Sal ex vegetabilibus elicitum? Certè neutrum intellexiſſe exiſtimandi ſunt; quum veriſimile minimè ſit, qui Artem ipſam nobis tradiderunt, eò eſſe abſurditatis prolapſos, vt, quod impoſſibile eſſe Ars demonſtrat, id ipſi præſtare ſe profiterentur. Itaque aliter longe, quàm imperiti Spagirici factitant, quæ de Auro potabili iſti prodidêre, ſunt interpretanda: nimirum vel de nobiliſſimâ quapiam materiâ medicinali, naturæ ſpirituoſæ, & conditionis potabilis, cui ob prærogatiuam, quâ præ omnibus aliis medicamentis, veluti inter metalla Aurum, elucet, id nominis imponere voluerint: Aut, ſi Aurum Potabile metallicum intellexerint, id non aliud eſſe cenſuerint, quàm quoad conſiſtentiam ſuam metallicam ſubtiliſſimè diſcontinuatum, & citra huius ipſius ſubſtantialem deſtructionem, reſolutũ & merito ſolventis appropriati in formam potabilem redactum: In qua cum conſiſtit, quid vetet, quod minus potabile appellandum veniat? Facit huc ipſa auctoritas Philoſophi, quem allegat auctor noſter aiens: Apolog. pag. 96. Nullum eſt dubium, quin illa Medicina, quæ fit èx Auro Naturæ (vt Arnol-

dus de Villa noua extollit) soluto absque vllis corrosiuis in substantiam melleam & medicinalem, potabilem & solubilem in omni liquore, sit præstantissima, Aurumque potabile verum & genuinum dicendum & habendum: Per hoc, inquam, sententia nostra admodum confirmatur: Aurum enim nunquam potest eò adduci, vt in formâ mellea, per se sine additione subsistat; Per quam quidem etsi apprimè attenuetur, & occultetur ipsa forma metallica, vt instar Tartari in transparente vino hospitãtis sese habeat: non tamen ob id planè tollitur, Aurumque subinde semper est, manetque Aurum. Cæterum quando iidem Philosophi dicunt, Aurum ita debere resolui, vt irrediuiuum fiat, ea irreductilitas non est, artis respectu accipienda, sed respectu caloris Stomachi nostri, quod videlicet ita. Aurum cum debito sibi mẽstruo conjungi debeat, vt ne calor internus possit ea rursus segregare: Neque aliter ea de re judicare poterit, quisquis tum scripta eorum legerit, tum simul potentiam Artis considerauerit.

Cap. IV.

Num Philosophi potuerint Aurum potabile conficere sine Corrosiuo?

QVando quidem est certissima & irrefragabilis, inque arte perpetuo obseruata maxima, quod penitus impossibile sit, Corpora Metallica & lapidea in formam liquidam resoluere, absque menstruo manifesto acri & corrodente: Certum est, neque Philosophos sine hoc soluere aurum potuisse: id quod ne ipsi quidem inficias ibunt. Vnus Paracelsus sic instar omnium, qui id apertè testatur, in sequentibus.

In lib. de Vita longa, vbi de præparatione Elixiris Auri, siue Auro Potabili, hæc de solutione habet: Resolue Aurum vnâ cum omni substantia Auri Corrosiua, & idipsum tantisper, dum fiat idem cum corrosiuo. Neque interim abhorreat animus ab ista tractandi ratione: Aurum enim quatenus Aurum est, Corrosiuum præstat, & citra corrosiuum mortuum est. Quare quintam Essentiam Auri citra Corrosiuum inutilem esse adserimus, &c.

In Fragm. ad lib. de Grad. & Compositiōn. Fragm. 2. de præparatione & administratione remediorum: Quod autem ex Metallis est, id hæc via tractari debet, vt Metalla resoluantur in liquorem per Salina (puta spiritus Salinos, qui certè in rebus Corrodentibus numerantur) & vt in corporibus suis maneant, quia Corpus illorum Mercurius est, & est eorum vis. Quare non debet quæri modus quintæ Essentiæ extra corpus, sed corpus est idipsum.

Ex quibus textibus liquet, Paracelsum non tantùm in solutione Metallorum menstruum Corrosiuum requirere, sed docere insuper, vt integra eorum corpora dissoluentur, neque separationi cujusquam ex iis essentiæ incumbatur: Vt dubium proin nullum sit, quin Philosophi in solutione quoque Auri menstruum tale putarint vsurpandum. Qui sic vbi forte videantur à suis præparationibus Corrosiua amendare, tum secundum differentiam graduum Corrosiuorum sunt intelligendi, & de Corrosiuis noxiis & vehementissimis: non de Corrosiuis medicinalibus & innoxiis. Vt e. g. non de Sale, quem edimus quotidiè, sed de Sale Cauteriali; non de spiritu Vitrioli simplice, sed de Aquà forti; non de Aceto destillato, sed de Spiritu Nitri acutissimo: Quæ distinctio in hoc negocio vt omninò necessaria est: ita diligenter animaduertanda.

CAP. V.

Num aliquam vtilitatem in præparatione Auri Chymia præstet?

POsteaquam ostensum hactenus est, Aurum in formam potabilem sine additione redigi non posse, quippe quod quoad substantiam suam immutabile sit, & in quouis examine Aurum maneat: si jam porrò quæras, num nihilominus Ars Spagirica id possit præparare, Medicinæ bono, Parata statim est responsio: videlicet, quando per Menstruum appropriatum soluitur, & in formam potabilem concinnatur Aurum, quod tum corpus aureum aperiatur, atquè adeò de potentiâ in actum tractæ eius virtutes manifestentur multò herclè efficacius & potentius, quàm quum in simplice suâ formâ consistebat, ipsâ id experientiâ manifestissimo comprobante. Neque est, quod quis istos effectus ad solum soluens referat: quum nullum soluens in dissolutione Auri adhibitum, istos effectus seorsim & præcisè producere queat, quin potiùs statuendum est, ex vnione & permixtione Auri cum Spiritibus Soluentis, id medicamenti oriri, quod neque vt simplex Aurum, neque vt Soluens per se, sed veluti tertium quid, ex vtrisque inter se artificio mixtis, operetur. Declarabimus hoc exemplo Plumbi: quod ipsum in formam Magisterij beneficio Aceti distillati, reductum, non agit vt Plumbum solum, vel vt Acetum destillatum simplex: Sed vt res quædam ex duobus hisce commixta & combinata: in qua qualitates Plumbi minimè obliteratæ & quasi consopitæ delitescant, sed manifestatæ & exaltatæ magis magisque vigeant. Plura quidem exempla non aggerimus, quum eam ream in Lib. suo de Magisteriis, qui sextus est Archidoxorũ, satis superque explicatam dederit Paracelsus: quo etiam Lectorem remittimus; Satis ex hisce, quæ attulimus, constare rati, quod Ars etiam si Aurum dispartiri nequeat, frustra tamen nequaquam sit in eius præparatione.

CAP. VI.

An Philosophi Hermetici, omnibus morbis solo Auro Potabili, exclusis aliis medicamentis, potuerint mederi?

SVnt hac tempestate Spagirici benè multi, qui affirmare non vereantur, Philosophos Hermeticos, solo Auro potabili omnes omninò morbos curare potuisse: Quibus tamen insignem illi injuriam faciunt. Legantur saltem scripta quatuor illorum per Europam celeberrimorum Philosophorum Hermeticorum, Arnoldi de Villânouâ, Raymundi Lullij, Isaaci Hollandi & Theophrasti Paracelsi: patebit, quod Vomitoriis, Catharticis, Diaphoreticis, Diureticis, Anodynis, Somniferis, Stypticis, Alexitericis, aliisque quam plurimis Medicamentis, sed artificiosè præparatis, non minùs tribuerint, quàm ipsi Auro potabili. Quod ipsum, aduersus eos, qui Aurum potabile pro vniuersali Medicina ab antiquis habitum putant, Achillei instar sit argumenti. Quod si namque id omnibus Indicationibus curatiuis satisfacere sciuissent, crudeles herclè fuissent tam in posteros, quibus legitimam ac veram descriptionem non reliquissent, quàm in discipulos suos iniqui, quos per tam facilem, securam, certam, & compendiosam curandi viam noluissent longæ illius difficilis, intricatæ & periculosæ Methodi vulgaris onere subleuare. Veluti autem vtrumque de iis asserere inhumanum sit, indubitatò verum, illos neque per Aurum potabile omnium medicamentorum vices potuisse

supplere, neque proin eodem pro Panacæa fuisse vsos.

PORISMATA.

Quibus, quæ integro libro prolixè hactenus pertractauimus, summatim recolliguntur.

I. In Anatomiâ Corporum, siue, quânam formâ eorum substantiæ consistant; siue, an ea ipsa Analysin sustineant; quæstio incidat: ad ipsam artem recurrendum est protinus, non vanis alicuius imaginationibus, nugis & phantasmatis superstitiosè inhærendum.

II. Quoniam Aurum ex substantiis, solidis, aridis, siccis, & compactis est compositum, frustrà quis fuerit, in eruendâ ex eo substantiâ potabili.

III. Quia substantiæ Auri à naturâ tam perfectè vnitæ sunt, & combinatæ inuicem, vt nulla potentissimorum Corrosiuorum violentiâ dirimi ab inuicem possint: Admodum ridiculum sit, & vesaniæ proximum, velle, cum menstruo insipido, non corrosiuo, sed qualitatibus Auri proportionato, vel Essentiam, vel Tincturam ex Auro extrahere.

IV. Quicunque vult in formam potabilem Aurum redigere; is per menstruum acre, Corrodens, id dissolvat, oportet absque quo sit, ac si Æthiopem dealbauerit.

V. Aurum in formam potabilem per menstruum conueniens reductum, non abiit realiter à suâ consistentiâ Metallicâ, sed hanc solummodo abscondidit, diffusum quippe ac per minima in subtilissimas atomos dispersum: quæ tamen ipsi conjungi & vnini vtique possunt, Auro ad suam consistentiam metallicam reuertente. Ac siquidem in tali forma consistit aurum, rectiùs Magisterium Aureum, quam vel Aurum Potabile, vel Essentia, vel Tinctura Auri, nuncupetur.

VI. Magisterium Auri ita accuratè præparatum, poterit esse loco egregij Bezoardici, respectu Auri: tum primæ notæ Diaphoreticum respectu spirituum soluentis associatorum: At propterea pro Medicinâ Vniuersali haberi minimè debet, quum in morborum curatione aliis præterea quamplurimis Medicamentis peropus sit, nimirum pro caussarum morbificarum varietate & exigentiâ, & Methodi Hippocraticæ Indicationibus curatiuis multiplicibus.

VII. Non est Auri Magisterium, quod non interdum tàm nocere, quam juuare possit, si eius manifestæ qualitates, dosis, rectusque vsus negligantur.

VIII. Quisquis Medicamentum in formâ potabili aut salinâ præparatum, pro verâ, reali & simplici auri substantiâ vendit ac dispensat, is & Proximum fallit, & in artem spagiricam, vel per ignorantiam, vel per malitiam, insigniter est injurius, lucellique, quam propriæ conscientiæ amantior.

Atque hæc sunt, Beneuole Lector, quæ de Auro hoc libro scribere placuit, non sine aliquâ, credo vtilitate tua. Quia enim, quid de Auro potabili statuendum sit, liquidô demonstrauerimus: poterunt jam Artis studiosi & cauere sibi ab imposturis aliorum, & tam sumptibus quam tempori deinceps, in re nihili, parcere. Quod si quis sit, qui materiam hanc meliùs, quam nos intelligere, & contrarium hisce, quæ attulimus, ostendere præsumat: edat, quæsumus, suæ transmarinæ sapientiæ specimen, ac non streperarum nugarum, non futilium phantasmatum larvâ personatus, sed euidentibus Artis exemplis & probis munitus in scenam prodeat contra nos; paratissimos παλινῳδεῖν, siquidem erroris fue-

rimus conuicti. Tu vero, Beneuole Lector, in bonâ nostra voluntate acquiescas, rogamus: qui si in præsentiarum varias Auri præparationes non describamus: quippe quarum alij libri sint plenissimi: non omittemus tamen, primâ quaque occasione datâ, alia majoris momenti Secreta nostra in lucem emittere: publico, vti speramus, bono, cui nos nostraque omnia & addiximus hactenus, & deinceps semper sumus, cum Deo, addicturi.

FINIS.

APHORISMORVM CHYMIATRICORVM SYNOPSEOS.

SECTIO PRIMA.

Aphorismus I.

Ona omnia ſui auctorem conſeruatoremque habent Deum : quippe qui ens eſt entium, fons ſolus & vnicus omnis boni, cui proin ſoli gloria grateſque æternæ debentur.

Aphoriſmus II.

Cuicunque in intima naturæ ſecreta ſiue arcana penetrare animus eſt, eum oportet præ omnibus mentem rectà ad Deum conuertere, & ab eo ſapientiam ſuppliciter petere. Is namque & creauit naturam,& creatam conſilio regit immutabili : vnde liberrimam poteſtatem habet reuelandi effectus operum ſuorum, cuicunque velit. id quod ex admiranda eius prouidentia quotidie licet animaduertere.

Aphoriſmus III.

Quemadmodum luci aduerſantur tenebræ, ita & veritati bellum indixit error. At verò vt tenebris oppoſita lux clariùs emicat : ita errorum obtentu veritas illuſtrior fit, atque conſpectior.

Aphoriſmus IV.

Sicuti inter fruges bonas plantaſque vtiles, vberrimus ſæpe eſt zizaniarum, vrticarum ac ſpinarum prouentus : ita & artes erroribus, impoſturis, præpoſtero denique hominum vſui ſunt expoſitæ. Veruntamen quemadmodum propter zizaniam à laboribus ſuis non deterretur agricola : Ita neque vir ſapiens ab erroribus, fraudibus, & abuſu malè feriatorum tranſuerſum ſe patitur rapi, vt illorum causâ artes bonas vel neglectui habeat, vel contemptui.

Aphoriſmus V.

Quicunque medici verè rationalis nomen mereri diſcupit, ſepoſitis omnibus affectibus, artis Chymicæ cognitionem ſibi acquirat, tribus hiſce rationibus potiſſimum intentus. quarum prima eſt, vt in rebus, quas cognoſcit, bonum diſcernere ſciat à malo. Altera, vt in occultas illas inquirat, modo,terminiſq; quos Deus ipſe præfiniuit. Tertia, vt malis rejectis, res bonas ſuſpiciat, & quo quamque loco habere debeat, diſcat, neque pluris eas minoriſue æſtimet, quàm mereantur ipſæ.

Aphoriſmus VI.

Chymia, non tantùm ars eſt ποιητικὴ ſiue effectrix, ſed & inſuper theoretica. Etenim & modum tradit reſoluendi in ſua principia vnumquodque mixtum, & occultas naturæ vires detegit,humanúmque intellectum jucundiſſima myſterio-

rum naturalium cognitionē exple[illegible] fit, vt & acutiùs videat physicus & [illegible]nes suas firmare meliùs & munire sciat.

Aphorismus VII.

Chymia, impura medicamenta defæcando, iisque imbecilioribus vires acuendo, sapore atque aspectu inamabili præditis gratiam conciliando, non tantum decus atque vtilitatem magnam parti medicinæ pharmaceuticæ confert; verùm etiam multis vtilissimis arcanis, quæque veteres dogmatici penitus ignorauerunt, medicinam locupletat.

Aphorismus VIII.

Chymia suas operationes omnes duobus instrumentis aggreditur & perficit: quorum alterum ignis est, alterum soluens, quod menstruum Chymici nominitant. Horum beneficio illa verum à falso, ac possibile discernit ab impossibili.

Aphorismus IX.

Vniuersus Chymiæ ambitus tribus principibus terminis, ad quos omnes eius actiones vnicè collineant, circumscribitur, quorum primus est, in suas partes essentiales vnumquodque corpus, quod diuidi hoc modo aptum natum est, distribuere, illas à se inuicem separare, & ab omni superfluitate vindicare. Secundus, easdem has substantias puriores, subtiliores ac efficaciores reddere. Tertius denique, corpora fixa, & ad dissecandum inidonea, ope conuenientium menstruorum in formam magisterij vertere.

Aphorismus X.

Corpora omnia, in quæ suas operationes exercet Chymia, in tres quasi classes commodè dispescuntur, suntque aut vegetabilia, aut animalia, aut mineralia.

Aphorismus XI.

Eadem hæc corpora naturaliter sunt composita ex tribus substantiis elementaribus, sulphure videlicet, mercurio, & sale.

Aphorismus XII.

Dictæ substantiæ, forma, pondere, consistentia, proprietate, actione & virtute sunt inter se dispares, idque pro differentia corporum, quanquam hæc omnia in potentia nihil sunt aliud, quam sulphura, mercurij, & salia.

Aphorismus XIII.

Calor omnis, quo quid calefieri, digeri, aut coqui potest, communi ignis nomine continetur, cui soli hos effectus præstare competit, idque vel modo viaque naturali, vel interuentu alicujus materiei, vt lignorum, olei, & quæ sunt eius generis.

Aphorismus XIV.

Et si autem ignis, ratione diuersorum graduum, effectuum etiam diuersorum auctor existit: nihilo tamen minùs ejus qualitates istis sunt limitibus coërcitæ, vt frigidum quid aut humidum producere nequeat. Imo nec compositum quoddam, qui semper maneat calidus & siccus: quæ perpetua eius natura est, omnis mutationis expers. Ea propter neque suppeditare alicui corpori humorem potest, quem nullum habet, neque rei suâ naturâ siccæ & aridæ formam dare liquidam & aquosam, quantumvis multi ita falso sint persuasi.

Aphorismus XV.

Res, quæ in igne tractantur, omnes

alterationem subeant, & de naturalis sui temperamenti statu quodammodo deiiciantur, necesse est. Ac magis quidem si vel vehementissimum eum vel diutius sustinere cogantur: minus, si remissior fuerit, moraque in eo breuior.

Aphorismus XVI.

Quicunque liquores vim habent corpora fixa & densa attenuandi & dissoluendi, eos non injuriâ solventia quis vocauerit.

Aphorismus XVII.

Hos in tria genera rectè dispartimur, vt quidam eorum sint aquosi & insipidi: alij acuti & corrosiui: reliqui oleosi & sulphurei.

Aphorismus. XVIII.

Qui primo genere comprehenduntur, & reuera sũt insipidi, illi vegetabilia, substantiasque animalium, vel per decoctionem, vel infusionem, saccharum item & salia, quæ ipso actu sint salia, dissolvendi facultatem obtinent, vltra quos fines vires suas non exporrigunt. Nolim tamen hoc ita accipi, quasi omnia hæc solventia substantias sulphureas rerum, in quibus sulphur prævalet, elicere possint. Aquæ enim cum oleo, quod ipsum igneæ naturæ est, sympathia nulla vel affinitas intercedit.

Aphorismus XIX.

Solventia acuta recludunt & dissolvũnt corpora metallica & lapidea, vi corrosiua spirituum acrium, qui propter similem quandam ac homogeneam naturam, sal potentiale, quod in se reliquæ metallorum, lapidumque substantiæ vnitę continent, dissolvunt. Ac huic dissoluto cum corpore suo aquoso non secus atque oleum ceræ adhærescentes, transformant ea accidentaliter, vel in liquores, vel pulueres subtilissimos, vel sali similes substantias, plane ad arbitrium Chymici. Nec verò sine corrosiuo dissolvi metalla lapidesvé vllo pacto possunt.

Aphorismus XX.

Omnia metalla, markasitæ, lapides, conchylia, simul ac vel liquidam vel salinam formam sunt adepta, simplicia esse desinunt, vereque dici res compositæ merentur, quandoquidem absque adjectione solventium in his formis neque consistere, neque persistere, diu possunt, vsque adeo, vt, si illis priuentur, has quoque pari ratione deponant, & tanquam postliminio redeant ad consistentiam solidam priorem.

Aphorismus XXI.

Solventium alia in formam liquidam resolvunt mineralia: alia in pulverem subtilissimum ea præcipitant. Et, quæ solvunt vnum corpus, intactum sæpe relinquunt alterum. Quæ se sali associant, ab iis bona pax est Mercurio. Neque, quod huic amicum est, cum sulphure quoque conspirat. Qua de causa arbitramur, non dari in rebus naturalibus siue menstruum siue soluens, quod naturaliter & cõuenienter omnia corpora dissolvere, multò minùs proprietates eorum naturales & facultates integras, in vna essentiâ conjunctas, extrahere queat.

Aphorismus XXII.

Quicunque fusus supra corpus minerale fixum vel lapideum liquor, id in formam liquidam solvendo, aut in pulverem subtilissimum præcipitando agitatur atque efferuescit: is corrosiuis, quæ verè ac rea-

ac realiter talia ſint, meritò accenſetur. Atque hæc quidem non ſunt eadem atque vniuſmodi, ſed tam ſolvendi potentia, quàm qualitatibus ſpecificis mirum in modum inter ſe diſſident. Alia enim corroſiua ſunt de genere vegetabilium, alia ex ſubſtantiis animalium, alia ex mineralibus. Quædam naturalia, quædam naturalia atque artificialia ſimul: ſimplicia item & compoſita: horum eſt vſus intra corpus humanum, illorum ſecus. Neque deſunt, quæ, inſtar ignis, vſui ſint, & quæ damno, habita nimirum ratione doſeos & modi vtendi. Reperiuntur denique, quæ ſpecificè ſint venenoſa.

Aphoriſmus XXIII.

Quicunque in liquore realiter inſipido, nulliuſque omnino acredinis participe, metallicum vel lapideum corpus ſoluere ſe poſſe jactitat, omniaque per æque corroſiua, poſthabitâ diſtinctione & reſpectu eorum, quæ ſuprà diximus, damnat; is aut craſſam ſuam in arte ignorantiam, aut ſtudium arcana occultandi, aut denique ſtrenuum ſe impoſtorem eo ipſo euidenter prodit, qui in gratiam eorum, qui corroſiua ſine ratione deteſtantur ac extremè execrantur, tale quid comminiſcatur.

Aphoriſmus XXIV.

Omnes ſpiritus acidi poſſunt in formam ſciſſilem condenſari, coagulari ac in pulverem verti, eorum quinetiam quidam ita fixari, vt examen vehementiſſimi etiam ignis ſuſtinere valeant, vt vel hinc, cuius illi ſint naturæ, & ex quanam ſubſtantia compoſiti, ſatis ſuperque colligere liceat ſapientibus.

Aphoriſmus XXV.

Solventibus ſulphureis ſiue oleoſis & combuſtilibus nulla eſt cũm metallis & lapidibus conuenientia; etiam ſiquidam chymicorum in ſpiritu terebinthinæ, aut aliis oleis ſtillatitiis, modo non minùs ridiculo, quàm à principiis veræ artis alieno, hæc & ſolvere, & tincturis ſuis exuere poſſe, ſplendidè glorientur.

Aphoriſmus XXVI.

Aqua vitæ rectificata, & ab omni aquoſitate liberata, quam ſpiritum vini vulgô vocant, eſt liquor ſulphureus, multùm ſubtilis, diaphanus, naturæque cœleſtis inter omnia alia ſulphura. Is vtut poſſit ſubſtantias lignoſas atque reſinoſas diſſoluere: ſal tamen & ſaccharum ſunt eius poteſtati exempta: atque idcirco multo etiam magis metalla, niſi imbuta priùs atque impræ gnata ſint humore quopiam corroſiuo. Experiatur quivis, quos velit, modos, ſiue ij in oculos incurrant, ſiue minùs, & vera hæc eſſe cognoſcet.

Aphoriſmus XXVII.

Acetum deſtillatum, quando ſupra corpus quoddam lapideum non fixum coralla, perlas, oculos cancri, ferrum item, ſtannum & plumbum fuſum eſt, ſpiritus ejus acidus ſeparatur, atque ſe his corporibus affricat, &, ſi iterum ab iis abſtrahitur, mutatur pars eius in ſpiritum, inſtar ſpiritûs vini, ardentem, quem ſpiritum ſtanni, plumbi &c. ardentem appellare Chymicis ſolenne eſt, quum tamen ipſiſſimus ſit ſpiritus aceti, hunc in modum alteratus.

Aphoriſmus XXVIII.

Sunt liquorum quidam, qui infuſi ſupra corpora quædam mineralia rubri euadant, aut aliter colorentur, id quod accidentaliter iis obtingit, non quòd tin-

ćturam quandam ex corporibus his adtrahant.

Aphoriſmus XXIX.

Aquas tam vegetabilium, quam animalium, ſi rectè ſe habere debent, neceſſe eſt præuia conueniente digeſtione, & ſine aquæ additione deſtillari, adque tempus circulari. Alioquin minoris erunt efficaciæ temporiſque injuriis magis obnoxiæ. Ac notatu dignum eſt, partem earum, quæ primùm prodit, bonitate reliquis præcellere.

Aphoriſmus XXX.

Quædam ſulphura ſunt adeò ſubtilia & volatilia, vt, additâ aquâ ſalvo natiuo odore & ſapore à corporibus ſuis ſeparari poſſint: è contrario quædam ita craſſa, terreſtria, & ponderoſa, vt ſine empyreumatis notâ non deſtillentur: vnde peſſimum ſæpe retinent odorem, qui nequaquam eſt perfectè emendabilis.

Aphoriſmus XXXI.

Subſtantiæ ſulphureæ, reſinoſæ, atque oleoſæ, ſiue vegetabiles, ſiue animales in tria diuerſa olea per deſtillationem diuiduntur: quorum primum leue, & ſubtiliſſimum quam proximè à natura aëris abeſt: alterum craſſius eſt & tinctum: vltimum viſcoſum, rubrum, ponderoſum, vim exſiccandi habens, quàm cætera, majorem.

Aphoriſmus XXXII.

Benzoinum gummi eſt odoratum, & ſulphureum in modum reſinæ combuſtile; ex eo flores aridi, iterumque inſtar reſinæ fuſiles per ſublimationem conficiuntur. Magna eſt nullibi non chartarum Chymicarum copia, quæ modos illud deſtillandi, toto, vt dicitur, horreo nobis admetiantur. Quorum tamen omnium vi compulſum diſcerptumque Benzoinum, ne guttulā quidem veri gratique odoris olei per ſe reddet, &, quicquid hoc nomine venditatum hactenus eſt, tametſi odorem Benzoini mentitur, nihil tamen aliud, quàm latibulum quoddam eſt, ſub quo Benzoinum alienis liquoribus adulteratum occulitur.

Aphoriſmus XXXIII.

Salia vegetabilium poſſunt à propriis ſuis ſuccis ſine calcinatione ſeparari. Interim tamen, quæ ex cineribus in propria ſua aqua inſtar granulorum coagulatis, & à reſidentia ſiue parte cauſticâ quam combuſtioni vel calcinationi debent, ſeparatis, extrahuntur, Illa Salibus ſuccorum, ſplendore, ſiccitate, ſaporis bonitate & virtutibus ne latum quidem, vt aiunt, vnguem cedunt. At, quæ obſcura ſunt, vrinam odore, ſapore calcem referunt, linguam corrodunt, inſtarque tartari calcinati in aëre colliquantur; ea & minus valent, & plùs nocent reliquis.

Aphoriſmus XXXIV.

Sanguis, caro atque oſſa animalium, præter ſal fixum, quod ſali vegetabilium ſimile eſt, inſuper & volatile quidpiam, quemadmodum & ſuccinum, poſſident.

Aphoriſmus XXXV.

Calidi & humidi debitæque digeſtionis beneficio, ſalia quædam fixa, volatilia reddi poſſunt, ac apta vt ſublimentur.

Aphoriſmus XXXVI.

Tartarum hypoſtaſis, ſiue ſedimentum vini eſt, &, ſi ratio habeatur eius, quod in ipſo prædominatur, ſal quod-

dam vegetabile, mixtum terræ cuidam subtilissimæ, seu parti lutosæ, quam fructificationis tempore vitis ad se allicuit, largiùs nimirum vel parcius, pro diuersitate soli, in quo eadem educatur. Manifesto namque vsu venit, quòd sint vina, quæ plus minusve Tartari, quam alia, contineant, & consimiliter vnum Tartarum magis lucidum, granulosum, salinumque sit altero. Ipsum hoc, quem tradimus, modo compositum esse, reapse deprehendet, quisquis ad depurationem eius oculos conuertit. Nam per hanc secretâ illa parte fęculentâ, lucidum euadit tartarum, instarque salis crystallinum. Neque tamen ideò purum est merumque sal, quemadmodum sunt salia per medium calcinationis à vegetabilibus separata, sed alias adhuc in se substantias complectitur, quod duabus potissimùm rationibus palàm fit. Nam neque in aqua frigida, vt alia salia, liquatur vel dissolvitur: &, si igni submittatur, aqua vnà cum oleo exibit, ac ex calce in fundo residuâ sal parabis, album, & facultatis admodum corrodentis. Hoc humiditatem aëris in loco humido ad se pertrahendo, in liquorem detergentem vnctuosumque resolvitur, quæ eius natura quibusdam imposuit, vt oleum id tartari appellarent, quum tamen nihil aliud sit, quam sal tartari resolutum. Dixi suprà, pro diuersitate terræ, diuersas quoque in tartaro crudo qualitates reperiri: addo, non rarò etiam peruersas. Quapropter censendum est non propter abundantiam tantùm tartari, sed & alias hujus perniciosas qualitates, vini vsum corporibus sæpe damnosum esse: ex quo varios morbos, variis in locis, in homines inuadere, etiam experientia perhibet. Tartarum est quoddam quasi vini fermentum & Sal ipsius præditum qualitate terrestri & spongiosâ, cuius beneficio spiritus acres ab omnibus omnino liquoribus auocat ac imbibit, cumque iis penitissimè se vnit. Atque hac de causa appropriatum est instrumentum, metalla aliaque corpora fixa, à liquore, in quo soluta sunt, modo jam commemorato, liberandi, vt in formâ pulveris subtilissimi in fundo subsidant. Mercurio hostiliter est inimicum? qui chymicè fixatus, inque formam pulveris aut aliam quampiam redactus, vt vt fortissimum etiam ignem ferat, si tamen cum sale hoc misceatur, Vulcanoque denuò subiiciatur, in formam derepente pristinam rediuiuus prosiliet.

Aphorismus XXXVII.

Quemadmodum sal princeps corporum, basis est & balsamus: ita & Chymiæ in nobilissimorum & preciosorum medicamentorum præparatione, si quid aliud, vtilissimè inservit. Aduertendum est; suam cuique sali esse proprietatem, quæ ad illius differentiam quoque euariet. Sali, non ignis vehementia, non multæ magnæque sufflationes, neque etiam instrumentorum varietates suum balsamum extorquent: sed artificis dexteritas temporisque non interrupta continuatio cœlestem illum spiritum de potentia in actum deducunt, vt, per inuisibilem transitum, in gremium adamatæ sibi nymphæ se insinuet.

Aphorismus XXXVIII.

Sal Armoniacum, quo vti Chymia consueuit, duabus partibus est compactum, sale videlicet volatili, quod in fuligine lignorū, sanguine item, atque vrinis animalium reperitur; & sale communi. Id quod euidenter apparebit, si partem salis volatilis cum debita spiritus salis communis quantitate ad artis præscriptum misceas: sal inde Armoniacum, ejusdē cum sale Armoniaco vulgari qualitatis conficiens. Quoniam ergo sal Armoniacum ex duabus tam acutis, subtili-

bus & penetrabilibus substantiis conflatur, mirum non est, spiritum nitri, aliasq; aquas fortes ita ab eo exacui, vt aurum in liquorem transparentem, veluti experientiâ constat, resoluant. Idem sal cum metallis ac markasitis commixtum partem eorum in forma subtilissimæ fuliginis secum in alembicum euehit: Liquor ex illo destillari nullus potest, sed semper in sua consistentia sicca in altum exsilit, nisi forte extraneus quidam liquor ipsi accedat.

Aphorismus XXXIX.

Non est sal, in quo plus mysteriorum, quàm in nitro natura recondiderit. Ipso ortu est mirabile. Nam, præterquam quòd ex proprio suo ente, vt alia salia, crescat, insuper etiam ex vrina animalium, quæ in bonam quandam atque vmbrosam terram continuò cadit, procreatur: atque hoc bonitate & viribus differt, vt ipsa animalia. Evulso semel ex terra nitro, restibile manet semen, siue materia quædam generans, ex quâ communibus elementis innutritâ, id renascitur atque augescit, vt ad tempus debitum vicissim possit inde erui. Ab externis recrementis & sordibus depuratum, Alabastri instar splendescit. In omnis generis figuras transformatur, easque non minùs nitidas & puras, quàm si ex albissima cera forent. In laminas ductum tenuissimas, vt metallum, tinnit: dissolutúmque postea in conueniente aquæ quantitate redit in lapillos. Foris signaturam aquæ, & qualitatem quandã glaciei instar frigidam pręse fert, quantumvis linguam acriter feriat & mordicet: intus verò ad igneam naturam penitus concedit, atque idcirco, quando destillatur, spiritus eius exęstuat, atq; in modum flammæ penetrat in subjectum vas, facitque inibi reflexionem, qualem Sol, quando vesperi ad occasum properans rubicundissimo colore cœlum inficit. Ardet hic in potentiâ, vt ignis, dissoluitque metalla, vel in pulueres subtilissimos vel liquores transparentes, id quod ipsi etiam igni negatum est, ac quod magis, vim nullam formæ illorum essentiali infert. Mercurij fluxilitatem ad certum vsque gradum cohibet, atque vt huius consortio, nobile quoddam, efficax, ac tutissimum diaphoreticum producit, ita aliis corporibus juncto, illi alij sunt effectus accepti referendi. Idem ille spiritus addito metallo fixo, formam Nitri vicissim induit, atque in igne reuera ardet, & viceuersâ ita fixatur, vt ad vehementissimi etiam ignis insultus integer obduret. Tam multis, tamque præclaris, iisque beneficio Chymiæ manifestatis arcanis dotatum est nitrum, vt vnicuique in rerum natura, Sali, Mercurio, sulphuri, hoc nomine palmam, si non præripiat, ambiguam profecto faciat.

Aphorismus XL.

Corallia, Perlæ, oculi cancri, mater Perlarum, omniaque conchylia, & alia similia corpora, quæ mediæ sunt inter ossa & lapides naturæ, marina, aut in aliis aquis nascentia, aquam in se, oleumque cõbustile, licet non tam copiosum, quàm ligna, continent. Horum cinis conformis est calci lapidum, ex quo, quod vegetabilium salibus simile sit, sal extrahi nullum potest. Tantum substantia est terrestrior, gustui, vt calx, apparens: non facilè soluitur: neque, vt alia salia solent, in granula compingitur. Corallos hos perlasque cum spiritu aceti in forma salina præparatas, chymicorum bona pars, sal corallorum perlarumvé vocat, quum tamen realiter sint corpora integra soluta, beneficio spiritus aceti adhærescentis in tali formâ subsistentia. Et, quum dicunt permultas cum aqua destillata euaporationes dictos spiritus exhalare, sic vt à corporibus his acrimonia omnis exulet,

crassissimum errorem committunt, quem, si gustum tantummodo suum, libram, ignemve consulant, facili negotio ipsimet sint agnituri.

Aphorismus XLI.

De corallis & perlis nullam substantiam separat aut educit vel spiritus aceti, vel alia soluentia: sed corpora eorum interiùs permeando dissoluunt. Aliud autem est dissoluere, aliud separare.

Aphorismus XLII.

De Corallis non potest extrahi tinctura, quæ realis ac sincera sit subsistens in seipsa, quemadmodum verbi gratiâ sunt tinctura rosarum, croci, &c. quæ reuerâ à corporibus suis separantur, vt neque tincturæ, neque qualitatum principum, quas possidebant, in his quicquam remaneat. Occlamitet huic aphorismo, quicunque voluerit: integra semper illi sua constabit veritas, neque vllo contrario exemplo poterit conuelli.

Aphorismus XLIII.

De lapidibus preciosis non potest separari tinctura, liquor, aut sal. Qui eos in vehementissimo igne cum sulphure, nitro, aut aliis salibus stratificatos calcinant, & postmodùm eorum substantias separare, vel in liquorem reducere satagunt, duobus modis turpiter hallucinantur. Primò enim calcinatione hac omnem iis tincturam adimunt, & temperamentum naturale alterando proprietates illorum specificas deprædantur. Id quod magnete videre est, qui calcinatus virtutem attractiuam omninò deperdit. Secundò ex illis hoc modo calcinatis extrahunt aut dissoluunt partem salis extranei, quod corpora, cum quibus calcinati sunt, illis appegerunt, quodque tam acutum est, tamque corrodens, ac calcinatum Tartarum. Atque illud demum est, quod olei, salis, essentiæ lapidum preciosorum nomine magnificè insigniunt. Quod tamen non magis ipsi competit, quàm verisimile est, rem suâ naturâ atque intrinsecus insipidam sal habere corrosiuum. Par eorum error est, qui ex crystallis oleum extrahere annituntur.

Aphorismus XLIV.

Talcum album est minerale, formam habens lapidis, squammosum, lucidum resplendens, vt perlæ: gustui insipidum occurrit, tactui molle atque vnctuosum, odoris expers est, ponderosum: in igne permanet incombustile, destillatum, non plus liquoris, quàm aurum emittit; non dissoluitur in spiritu aceti, succo citri, spiritu vitrioli, sulphuris, nitri, aqua forti, regia, multò etiam minus in insipida. Non desunt tamen, qui se ex illo liquorem temperatissimum extrahere posse arroganter perhibeant, qui cùm bellam fœminarum faciem illibatam conseruet, tum etiam rugis obsitam, aliisque vitiis, dedecoratam emendet. Verum in felicem eorum errorem successus optati frustratio satis coarguit. Ridiculum certè est, talcum eos in fornace vitrificatoria, aliisque vehementissimis ignibus, quam maximè possunt, calcinare, & nihilominus ab eo liquorem sollicitare, quem, etiam cum crudum erat, negabat. Nonne rationi est consentaneum, quem ante calcinationem obtinere ab eo non possunt, liquorem, eundem, illa peracta nunquam datum iri?

Aphorismus XLV.

Vitriolum compositum quiddam est, quod inimis terræ visceribus accidentaliter ex fortuito cohæsu trium substantiarum spiritus nimirum sulphuris mine-

ralis, aquæ communis, & ferri siue cupri, cum superfluitate ex illorum minerâ, generatur, quod ad oculum eius monstrabit dissectio, quam nos peculiari tractatu, anatomia vitrioli dicto, perspicuè tradidimus. In illo non est vel sulphur, vel alumen actuale, quod oculariter demonstrari possit, ipsum etiam alumen ex concursu aquæ, spiritus sulphuris, corporisque lapidei coaluit, quorum hoc efficit, vt forma, colore, & gustu à vitriolo differat. Sed neque sal est, neque rectè in salibus numeratur vitriolum. Substantia, quæ ex eo ad colorem, purpureum reuerberato extrahitur, non est propriè sal, sed spiritus sulphuris coagulatus, qui beneficio Vulcani, à residentia mineræ vitrioli maximam partem secretus, in forma salis cum aqua separatur, eaque, si destilletur, præter pauculum tantum residentiæ mineralis, tota abit in spiritus. A vitriolo nequit separati substantia, quæ de natura sua sine additione aut artificio extrinsecus accedente somnum prouocare, sopire dolores, omnesque ardores internos extinguere, vel aliorum nobilium anodynorum vegetabilium loco esse possit. Puluis iste sub viridis vel flauus, quem chymici quidem, mediante præcipitatione, vel attractione per laminas ferri facta separant, non est sulphur, sed pars mineralis & fixa vitrioli, cui nomen sulphuris vitrioli anodyni nequaquam debetur. Spiritus vitrioli acidus, siue primus ille subtilis, siue vltimus, oleum vitrioli dictus, sine additione non potest eò adigi, vt acrimoniam suam & facultatem corrodentem, soluentemque cum dulci & saccharino sapore commutet, &, si id fieri posset, proprietates tamen alias vnà accerseret. Quum dubio procul res dulcis per proprietatem acidam, & vice versa operari nequeat. Qui in hoc laborant, ij animo suo vanis speculationib. dedito, magis velificantur, quam vt arcanorum virtutes, certis suis finibus à Deo destinatas, in gradum suæ perfectionis eminentiorem euchere contendant. A vitriolo viridis quidam liquor abstrahitur, quæ tamen viriditas non est ipsi spiritualiter atq; in indiuisũ, vt aqua alteri aquæ, permixta: potiùs accidentalis quædam res & subtilissima fuligo cuprea, ab eo vicissim separabilis, sic vt liquor is clarus limpidusvé euadere possit. Idque per hanc irrefragabilem maximam, quod nihil sit in vitriolo, aquam ipsius aut liquorem tingens, quàm cuprum.

Aphorismus XLVI.

Quanquam sulphur minerale ad ignem quemadmodum resina dissoluitur, & ob suam vnctuositatem etiam comburitur: interim tamen non est artifex, qui ex illo per destillationem oleum separare possit, aut, si id tentet, nihil aliud in alembico suo vel recipiẽte inueniet, quàm purum putumq; sulphur. Nec verò etiam acida illa substantia, quæ per combustionem ab eo separatur, oleum est, sed sal ejus fuliginosus, qui fumi ad instar in aerem ascendit, meritoque attractæ ab illo humiditatis dissoluitur in liquorem, Cui, cum neque combustilis sit, neque igni materiali minùs, quam aquæ contrarius, non rectè olei nomen vulgus imposuit.

Aphorismus XLVII.

Antimonium, minerale est, compositum in natura ex sulphure combustili, Mercurio metallico fusili & fuliginoso, & sale quodam vitrificante: non est in eo tinctura substantialis, ab his substantiis distincta; sed varios, quos induere potest, colores igni potissimum debet: non aliter, quam quum ex Mercurio, sale & sulphure minerali inuicem mixtis, ac concorporatis, puluerem rubicundissimum, cinnabrium dictum, conficimus.

Quod ipsum tamen non obstat, quin iterum se jungi possunt, ac Mercurius in pristinam suam formam prorumpere. Non itaque separari à corpore potest, quod in eo nullum est, neque eadem sunt separare colorem, & artificialiter colorare. Cætera neque liquorem in se habet antimonium, nisi accidentaliter, comburendo nimirum sulphur illud combustile, in certis instrumentis destillatoriis aërem attrahere aptis. Tum namque salsa illa fuligo in liquorem dissoluitur, nõ alio modo, quàm de sulphure simplici suprà dictum est. Sunt hodieque subtilia quædam ingenia, quæ dejectorium illud reddere conantur, ita vt more quorundam benignorum catharticorum vegetabilium hunc in finem à Deo præcipuè productorum, benigne, securè, & sine omni malæ alterationis periculo, semper atque in omnibus corporibus, humores purgandos per inferiora tantùm deducat. Verùm omnes isti processus, quos hanc in rem hactenus scripserunt, si cum proprietatib. simplicissimorum etiam purgantium rosæ ac senæ comparentur, in nullo vel loco vel precio poterunt consistere.

Aphorismus XLVIII.

Mercurius mineralis siue argentum viuum, substantiæ est inter res naturales maximè admirabilis. Extra, aeri atque aquæ assimilatur, intra, ignem terramque refert. Equidem compositum quiddam est, nihilominus tamen in destillatione tam se heterogeneum, quàm aqua, exhibet, neque ars eum vel dissecare, vel diuersas ab eo substantias separare valet. Potest quidem sub variis formis delitescere, & diuersarum facultatum medicamenta ex illo confieri: at hoc nõ impedit, quin primam suã formam repetere semper possit. Chymici certe, qui eum fixum reddere adlaborarunt, quum se in hoc frustra esse animaduerterent, nomen serui fugitiui appositè ipsi indidere.

Aphorismus XLIX.

Plumbum non habet in se sal, quòd actualiter, quoad colorem, gustum & qualitatem sal sit, sed sal quoddam vitrificans, multo verò minùs saccharum in eo reperire est. Vnde forma hæc plumbi præparati, quam sal aut saccharum Saturni vocant, nihil aliud est, quàm plumbũ, mediante aceto destillato dissolutum, ac in talem formam adductum, ex qua mixtione sapor hic nascitur, saluo interim plumbo, quod intra spàcium quadrantis horæ reduci integrum potest. Par est de similibus, stanni, ferri, chalybis & cupri præparationibus judicium.

Aphorismus L.

Ex argento non potest extrahi tinctura cærulea, sed alicujus additionis interuentu in puluerem cæruleum vertitur, à quo argentum semper repeti potest. Omne etiam vitriolum, sal, aut crystalli argenti, res sunt compositæ, quæ ab hoc simpliciter non procedunt.

Aphorismus LI.

Ab Auro non potest segregari substantia quædam potabilis, sed quomodocunque præparetur, redire denuò in aurum. Huius assertionis inconcussam veritatem, vti & auri vtilitates, modumque, quo chymicè id præparatur, plenè planeque demonstrabit tractatus noster, qui sub chrysologiæ nomine lucem propediem videbit.

APHORISMORVM CHYMIATRICORVM synopſeos.

SECTIO SECVNDA.

VNniuerſum genus humanum, propter transgreſſionem primi noſtri parentis Adami, variis atque innumeris miſeriis ac afflictionibus, morti denique ipſi eſt expoſitum. Miſeriarum principes ſunt, nuditas, fames, ſitis, frigus, calor, morbi, &c. Quorum his potiſſimùm præ aliis Deus opt. max. tanquam virgis vtitur, quibus in homines tam vniuerſim quam particulatim ſeuerè animaduertit, quibuſque maximam eorum partem enecat & perimit. Atque id quidem non ſacra tantùm ſcriptura teſtatur, ſed & longa temporum obſeruatione ita comprobatum eſt, vt, qui id inficias ire auſit, eorum, qui Chriſtiani ſint, & ſapiant, futurum putem neminem.

Aphoriſmus II.

Quando quidem ergo morborum omnium, mortiſque ipſius origo prima à peccato eſt, conſtitutumque perimmutabile & ineluctabile Dei decretum (præter cuius voluntatem ne folium quidem ex arbore decidit) vt hæc in homines graſſentur, eoſque non meritò ſolùm primigeniæ & natiuæ corruptelæ, ſed & quotidianorum peccatorum cauſâ, ad finem vſque mundi, variis modis afficiant: neceſſum eſt, vanæ ſuæ atque ſtultæ opinionis oppidò fallantur, quicumque ordinem hunc Dei per rem quandam naturalem interpellari, ac citra illius voluntatem ſanitatem humanam ſartam tectam conſeruari, protrahi denique vitam ipſam poſſe, exiſtimant.

Aphoriſmus III.

Pendant itaque, tam ſanitas & vita, quàm mors morbique non à natura ſed à ſola atque vnica voluntate & arbitrio Dei: Iobo etiam teſte, quando inquit: Ipſe Deus vulnerat & medetur; percutit & manus eius ſanabunt. Et Amos dicit: Non eſt malum in ciuitate, quod Dominus nō fecerit. Atque hac ineuitabili neceſſitate comparatum eſt, vt & patiatur homo, & moriatur poſtmodum. Vnde conſequens eſt, quod medicamenta, quæ nihil aliud ſunt, quàm media naturalia, morbis, non ſecus ac fami cibus, potuſque ſiti oppoſita, non poſſint magis vel ſanitatem conſeruare, vel ſanare ægritudines, quàm beneplacitum benedictioque diuina illis permittunt. Non alia profectò ratione, quàm de cibo dicit ſcriptura: quòd homo non viuat de pane ſolo, ſed de verbo, quod exit ex ore Dei.

Aphoriſmus IV.

Hac de cauſa morborum alij ſunt curabiles, & breues, alij curabiles & longi eorum, qui curationem reſpuunt, quidam diuturni, qui non niſi cum vita ipſa ab homine recedunt: quidam acuti, qui non ita multis diebus, maximam partem eorum, quos adorti fuerint, conficiunt: quidam acutiſſimi, qui homines vel de ſubito, vel paucis horis, longoque ante tempore, quam iis poſſit medicamentis ſuccurri, è medio tollunt.

Aphoriſmus V.

Ex quo illud conficitur, officium medici his quaſi finibus terminari, vt videlicet aut morbos, qui curationem admittunt, quàm poteſt, citò, tum & jucundè, ad præſcriptum regularum canonumque medicinalium curet: aut incurabiles diutur-

diuturnosque palliet, ac ex parte leuet: semper denique pio suo & bono consilio præsto sit, ad supremam benedictionem, quicquid agit, referendo.

Aphorismus VI.

Atque hæc licet ita sese habeant, nihil tamen obstat, quin res naturales certis sint ordinibus gradibusque distinctæ, ac medicamenta bonitate & præstantia, tam ab insita virtute, quàm modo præparandi profectâ inuicem se excedant. Certum namque est, quemadmodum mustum turbidum impurumque longè est infrà vinum: ac, vt panis ex pura farina confectus beneque coctus granum crudum exsuperat: ita consimiliter medicamentum subtile, purum, beneque præparatum, ei, quod minùs tale est, meritò venire anteponendum. Etenim in pura & spirituali rerum substantiâ, propriisque earumdem elementis, non in terrestri illo corporis crassamento, impuritatibus multis & superfluitatibus referto, vis medicatrix residet. Per quam rationem colligitur, medicamenta chymica in vniuersum, omnia, puritate, subtilitate, penetrantia, ac proin quoque efficaciâ, longè esse supra vulgarium, quæ crasè præparantur conditionem. In his enim purum cum impuro permiscetur, ac per longam decoctionem pars subtilis in auras subuolat, denique, quod reliquum est, prauam quandam, à vasis cupreis, in quibus coquitur, qualitatem sortitur.

Aphorismus VII.

Medicamenta illa generalia, siuè quomodocunque ea quis appellare velit, quibus tanquam basibus, pars medicinæ pharmaceutica vniuersa innititur, qualia sunt Vomitoria, Catartica, Sudorifera, Diuretica, Cordialia, Alexiteria & Anodyna, si diligentissimè secundum ordinem artis chymicæ præparentur, tum in curandis morbis sanabilibus, quam insanabilibus palliandis, operationes suas multò promptiùs feliciusvé, quam medicamenta ordinaria, perficiunt. Quin etiam in morbis desperatis, aque vbi de ægri salute ferè conclamatum est, præcipuè verò in acutis, malignam horum subtilissimamque materiam peccantem edomando, naturæque ad hos expellendum suppetias ferendo, præsentiori sunt, quàm hæc, auxilio. Eodem sanè modo, quo, de scripturæ etiam testimonio, vinum subtile & fragrans calorem natiuum conservat & cor reficit, multò, quàm aqua communis, efficaciùs. Nolo hîc quicquam derogare Medicis illis, qui chymiæ cognitione destituti, aliis medicamentis vti coguntur: potiùs eos, vt chymiæ operam dent, seriò velim, commonitos. Sed neque animus est ab vsu medico excludere particularia medicamenta, in quacunque forma existant, quàm vel necessitas, vel longo vsu experientia commonstrata eorum virtus requisiuerit.

Aphorismus VIII.

Sicut morbi à variis diuersisquē causis oriuntur: ita in eorundem curatione, quemadmodum suprà quoque dictum est, diuersa adhibeantur medicamenta, oportet. Naturam quippe ipsam videmus, non per vnum emunctorium, degenerem in corpore humano materiam, corruptosque humores exturbare. Qui se medicinam vniuersalem, omnium omnino morborum, tam curabilium, quàm incurabilium domitricem possidere profitentur, neque reipsa & effectis hanc comprobant, ij & ingrati sunt in Deum, & in proximum insigniter crudeles. Hoc agere debebant isti nugiuenduli, si tam diuinum ipsis donum esset concessum, vt clarissima eorum in ægros exstarent merita,

nomenque operum & curationum magnitudine inclaresceret, quod editis, de quam nullam habent, libris conspicuum reddere frustra affectant. Nam quemadmodum militem bonum judicamus, qui arma bene tractare nouerit: ita & Medici præstantia omnis ex curationibus elucet.

Aphorismus IX.

Omnia medicamenta, siue simplicia, siue composita, generalia vel particularia, quomodocunque præparata, cum ratione, modoque principiis Hippocraticis consentaneo, vsurpanda sunt. Neque enim in quatuor istis matricibus siue elementis reperitur, neque artis beneficio fieri potest substantia tam temperata, quæ non offendere naturã possit, si temerè & sine accurato judicio eâ quis vtatur.

Aphorismus X.

Quandocunque Chymicus corpus diuidit, atque ex eo substantias separat, vnà etiam proprietates à naturali compositione proficiscentes diuidit & separat. Vnde, quisquis has integras seruare velit, illas etiam ab se inuicem non diuellat necesse est.

Aphorismus XI.

Aquæ simplices vegetabilium destillatæ, non habent in se qualitatem prædominantem virtutesque corporum, à quibus eliciuntur Albæ enim quum existant & insipidæ, facilè dispicitur, quòd sulphure sint & sale destitutæ, quæ tum proprium sunt virtutum principum domicilium, tum colorem mixtis, saporemque contribuunt. Tametsi autem sint aquæ, quæ odorem corporum suorum referant, vt sunt aquæ rosarum, majoranæ, rorismarini, lauendulæ, origani & aliæ: multum tamen illis deest eorum, quibus integra perfectaque corporum essentia completur. Tantùm sulphur subtilissimum, oleumvé volatile, quo vegetabilia hæc prædita sunt, secum auehunt, tincturâ aliisque substantiis post se relictis. Atque idcirco non quasi integrorum, à quibus eductæ sunt corporum virtutes exæquent, sed effectuum, qui per certam experientiam innotuerunt, habita ratione, vsurpari debent. Inseruiunt medicinæ potissimùm pro vehiculis, vt, ad præparandum alia medicamenta, vt, decocta, infusiones, extracta.

Aphorismus XII.

Olea omnium vegetabilium siue herbarum sint, siue seminum, radicum, aut aromatum, &c. per vesicam aut alio modo destillata, quæ proprium suorum corporum odorem saporemvé habent, sunt multò, quàm olea per expressionem aut infusionem, calidiora, subtiliora & penetrantiora. Administraturus ea internè, omnium primò & maximè de dosi solicitus esse debet, quum ab vna gutta olei cinnamomi, perperam sumpta, vehementiùs, quàm à drachma integra pulveris eiusdem, inflammetur corpus & incalescat. Deinde de vehiculo conueniente sibi prospiciat, non solùm, vt calorem eorum immodicum attemperet, sed & vim penetrandi nimiã infringat omniaque ad differentiam oleorum ipsorum moderetur, quorum non vna omnium est penetrantia, calor, aspredo, & subtilitas, quæ singula odoratu & gustu facile est dignoscere. Eandem etiam cautelam animaduertendum est in vsu externo, vt scilicet appropriato vehiculo vnguentoso permisceantur, ne nimioperè vel excalfaciant, vel incidant, vel inflamment, vel cutem etiam excorient: id quod quibusdam vsu venit.

Aphorismus XIII.

Olea omnia vegetabilium terrestria, ponderosa, tenacia & resinosa, quæ per ebullitionem à corporibus suis non separantur, neque instar oleorũ suprà commemoratorum in altum eleuantur, quum sine corporum suorum combustione destillari nequeant, empyreuma semper redolent, quocunque etiam modo rectificentur: id quod manifestum est, in ligno juniperino, buxo, guajaco, ebeno & aliis. Vsus horum oleorum tantummodo externus sit, quum internè sumpta stomachum offendant, aggrauentque cerebrum, Quod si quis internum quoque harum resinarum vsum affectet, is per spiritum vini in formam extracti eas redigat. Retinebunt hoc modo odorem saporemue, ac in forma pilularum, vel simplicium, vel aliorum medicamentorum admixtu compositorum, tutissimò poterunt internè adhiberi.

Aphorismus XIV.

Oleum succini, quod per retortam lento igne in arena, summa cum accuratione destillatur, vsurpari intus potest. Qui destillationem eius reiterant, vt id clarificent, quum hoc modo calidius plùs justo & acutius fiat, neque vsui interno conueniat, in re inutili & superuacanea, nimis vidētur curiosi. Quod majore ignis vehementia propellitur oleum, eius est in accidentib. externis vsus, idem de aliis etiam affinium corporum omniumque adeo gummatum ac resinarum oleis intelligendum est.

Aphorismus XV.

Tria sunt præcipuè olea, multum calēfacientia, penetrantia, ac detergentia, quæ per artem Chymicam bono chirurgico consiunt: oleũm de lateribus philosophorum dictum, petroleum rectificatum, oleum Saponis Veneti vel Hispanici. Sunt hæc ad resolvendum & tollendum contusiones corporis, partesque laborantes à corruptela defendendum insignis efficaciæ, &, si dextrè vsurpentur, effectuum præstantia, omnibus tantùm non oleis antestant, quam longissimè.

Aphorismus XXI.

Olea ex axungiis & pinguedinibus animalium, ipsis axungiis sunt calidiora & penetrabiliora, aliisque insuper, quàm hæ, qualitatibus pollent. Ideo ipsarum potiùs substantiarum, quàm oleorum vsus sit, omnique cura prouideatur, beneque colatæ & depuratæ, in vasis plumbeis, ne rancescant, adseruentur.

Aphorismus XVII.

Oleum cranij humani est multùm calidum, facultatis detergentis, empyreuma grauiter redolens. Qui id in epilepsia exhibent, vana potiùs opinione, quam certa immotaque ratione impelluntur. Cranium quidem ipsum qualitatis est siccæ ac frigidæ, habetque in se vim conglutinandi, ratione cujus subtiles istos ac acres spiritus, qui sua mordacitate cerebrum vellicando & compungendo paroxysmos epilepticos caussantur, condensat ac repellit: id verò de oleo nequaquam affirmari potest. Vnde rectiùs sibi consulerent, vt eo in forma pulveris subtilissimi, non tamen calcinati, cranio, vterentur, aut id cum spiritus vitrioli modica quantitate, sic, vt acrimoniam nullam nancisceretur, attenuarent. Par est de aliis quoque ossibus judicium.

Aphorismus. XVIII.

Impossibile est olea à sanguinē &

carnibus quorumcunque etiam animalium sine adustione destillare. Neque virtutibus corporum suorum olea hæc respondent. Propter deterrimum putidissimúmque odorem vsus eorundem internus sit interdictus. Externè quidem, propter facultatem, quam habent, salinam detersiuam ac penetrantem vsurpari poterunt: ac verò, quoniam natura abundè remediorum, quæ iisdem, quibus olea hæc viribus instructa sint, produxerit, iis vti consultius erit, fœtentibus istis oleis, qui spiritus grauissimè perturbant, ægrosque sæpe non parum lædunt, penitus atq; penitus exulare jussis. Possunt nihilominus sanguis caróque, vel per extractionẽ, vel per reductionem in mumiam, atque inde in puluerem, nostris vsibus commodè adaptari.

Aphorismus XIX.

Spiritus aquosus & salinus, qui per destillationem ex sanguine prodit, substantiarum omnium, quæ per artem chymicam ex partibus animalium separantur, est vtilissimus, quum sal in se contineat volatile, multò, quàm reliqua salia omnia, subtiliùs ac spiritualiùs, instarque spiritus vini in Balneo Mariæ eleuetur, facilè à calore nostro concitari poterit, vt venas ac arterias omnes, alióśque corporis meatus, qui aliis medicamentis ita peruij sunt, facultate sua detergente & aperiente, velocissimo quasi impetu, peruadat. Vndè multorum acutorum & periculosissimorum affectuum, vel solitario, vel aliorum medicamentorum consortio, præsentaneum est remedium, vltrà quàm credant ij, qui nullam inde experientiam sunt consecuti. Quanquam autem destillari nequit, quin empyreuma quidpiam sapiat, interim tamen ita potest rectificari, vt vel nihil vel minimũ odor iste offendat, &, si quam forte offensiunculam delicatioribus adferat, ea tamen cum vtilitatibus, quæ ab eo redundant plurimæ maximæque, ne quaquam veniat comparanda. Hoc modo vt præparetur spiritus iste, cum singulari quadam in chymicis experientia, requiritur etiam vt quis naturas rerum diuersas non vulgariter, sed exactissimè cognoscat.

Aphorismus XX.

Omnia salia volatilia aut fixa vegetabilium aut animalium instructa sunt qualitate non minùs calida & sicca quàm detergente & aperiente, vnde in expulsione humorum superfluorum naturæ non parum auxilij conferunt. Quanquam autem negari nequit, reseruari in sale aliquid proprietatum eius rei â qua separatum est, integras tamen illas, quemadmodum de aqua oleisque supra etiam diximus, nequaquam obtineant. Salia instar granulorum conformata, gustuique non inconuenientia rectè intra corpus sumuntur. Verùm, quæ calci sunt similia, atque in aëre dissoluuntur, caustica, ac magnopere corrodentia, ea vsui tantummodo chirurgico destinantur.

Aphorismus XXI.

Aquæ vitæ nomen à triplici potissimum ratione deducitur: Quarum prima est, quod in eam corruptio nihil juris habeat, quæ tamen alias aquas liquoresque depopulatur. Etiamsi autem in auras exhalet, ac euanescat, non tamen corrumpitur. Secundò omnium omnino vegetabilium quoddam est quasi balsamum, tertiò denique vitam ipsam conseruat ac tuetur, non tantùm quòd cor exhilarare, caloremque natiuum roborare valet, sed quod & cujuslibet grani, ex quo ad vitæ sustentationem panis conficitur, princeps est & primaria substantia. Facilè comburitur, igneæque est naturæ, cujus si magnam etiam quantitatem sub cã-

pana incedas, nulla tamen ex ea prodibit fuligo: vnde & ſubtilitas eius puritaſque conſpicitur, neque injuria ſulphuris cœleſtis nomen ipſi à chymicis fuiſſe inditum. Qualitas ejus immutabilis eſt. Nam, quanquam vinum meritò contrariarum ſubſtantiarum, ex quibus (quemadmodum in anatomia mea antimonij oſtendi) compoſitum eſt, calefacit & refrigerat, idem tamen aquæ vitæ attribui nequit cujus, ſi pura ſit ac à phlegmate omnino ſecreta, calida perpetuò & penetrãs facultas deprehenditur. Quicunque aqua vitæ pro vehiculo omnium omninò medicamentorum abutuntur, eamque in omnibus morbis, ſine cauſarum eorumdem diſtinctione, in omni corpore, tempore & loco propinant, ſibique ſtultè imaginantur, quod qualitatem calidam occultet, eoque rebus, quibus jungitur, in diuerſas cauſas morbificas, tam calidas, & ſiccas, quàm frigidas & humidas conſpiret: illi vehementiſſimè errãt, ſuâque culpa ſæpiuſcule committũt, vt aqua potius mortis, quam vitæ dici mereatur. Ex illa variis herbis aromatiſque aſſociata variarum etiam virtutum vſuumque aquæ compoſitæ emergunt. Quarum tamen nimius abuſus fraudi ſæpe eſt vitæ multorum, præſertim eorum, qui debiliſſimæ ſunt conſtitutionis, calidi ſiccique temperamenti, cerebri infirmi, qui extenuati febribus, internis diuturniſque obſtructionibus, corruptioni & inflammationi partium nobilium obnoxij, epileptici item, & temulẽti, & qui cordis palpitatione infeſtantur, &c. Ancillatur chymiæ in extractione ſubſtantiarum vegetabilium, inque variorum medicamentorum præparatione. Res quaſdam meliores reddit, corrigitque; vt: Extracta ſcammonij, colocynthidis, aliorumque purgantium acrium. Nam quando euaporat, au fert ſecum vnâ ſubſtantias volatiles malignas, acutaque eorum & corroſiua ſalia poſt ſe relinquit: è contrario autem aliorum, vt Senæ, Aloës, Roſarum, Rhabarbari & ſimilium purgantium benignorum facultatem deterit, eam quidem ob cauſam, quod ſulphur eorundem volatile perdat, & bonum tantum ſal reliquum faciat, in quibus junctis vis purgatrix benigna ſita erat. Quamobrem cautum eſſe rationeque duci oportet, eum, qui aqua vitæ vti velit: cultelli acuti exemplo munitus, qui per abuſum plus officit, quàm proficit, ſi dextrè vſurpetur.

Aphoriſmus XXII.

Acetum diſtillatum, vtut qualitatis ſit frigidæ & ſiccæ, primaque ſponte abſtringat & repellat, quemadmodum de eo aliiſque liquoribus acidis communis fert medicorum opinio: nihilominus tamen, pro certo habent experti chymiatri, quod à parte aquoſiore ſeparati illius ſpiritus, inque conſiſtentiam ſalinam cum corpore quopiam lapideo aut minerali, nihil minus frigido & ſicco, coagulati, aperire poſſint, ſudoreſque concitare fortius, quàm res aliqua amara, atque euidenter calidæ qualitatis. Notandum, quòd ab aceti deſtillati ſimplicis ſolitariive vſu interno penitus ſit abſtinendum.

Aphoriſmus XXIII.

Tartarum crudum per viam ebullitionis aut infuſionis depuratum, reductumque in cremorem, cryſtallos, aut ſubtiliſſimum, albiſſimumque puluerem, acidum tartari nobis vocatum, acrimoniam habet guſtui nominabilem. Deterſiuum eſt, aperitiuum, facultatiſq; laxantis. Feliciter vſurpatur vel ſolitariè vel in linctibus, confectionibus & apozematis ad aperiendum, detergendum, atque ex parte confortandum. Quin etiam medicamenta purgantia leuiora, vt rhabarba-

rum, acuit, corrigit, saporémque iis conciliat gratiorem, quúmque incidat, non communiter tantùm, vt res acidæ, sed & insuper vt salinæ assolent: in quibus illud morbis, quibusque corporum constitutionibus, conueniat, necne, accuratè videndum. Ejus calcinati vsus intra corpus per se nullus, sed mixti cum spiritu vitrioli. Tum enim duo hæc corrosiua se inuicem mitigant, & quasi exarmant, compositumque inde nascitur, quod salis tartari vitriolati nomine venit, inseruitque medicinæ pro sudorifero & diuretico, quemadmodum ab aliis quoque chymicis scriptũ est. Spiritus, qui ex tartaro abit aquosus, licet empyreumatis nota ipsi inusta sit, nequaquam tamen hac de causa vsus eius internus suspectus esse debet: securissimum quippe est, & efficacissimum medicamentum diaphoreticum, subtile & penetrabile, multis morbis accommodatum, modo, quem nullibi non inculcant chymici.

Aphorismus XXIV.

Spiritus salis communis acidus, purus, atque apprimè rectificatus exquisitissimum est diureticum, ac præterea aperitiuum, detersiuumque vniuersale, vt non viscerum tantum regionem obstructam aperire possit & detergere, sed & sanguinem grumosum venis, locisque à centro etiam remotissimis infarctum attenuare & dissoluere. Putredini mirabiliter resistit, naturámque collabescentem in diuersissimis morbis recreat ac erigit. Neque tamen interea non requirit Medicum prudentem & circumspectum, qui eum cautè & conuenienter administrare nouerit.

Aphorismus XXV.

Sal armoniacum salium omnium subtilissimum est, quódque magis, quam vllũ aliud penetrẽt ac corrodat, vt aquæ forti admixtum aurum etiam, vt priore sectione dictum est, dissoluat. Quidam id dant intra corpus: neque ego reluctor, quin, si aliquoties cum sale communi sublimatum sit, in certis casibus intrò possit sumi: nihilominus tamen, tam aliis de causis, quam quod spiritibus admodũ corrosiuis, atque odore & qualitate spiritibus vitalibus inimica præditum est, vsum ejus internum reprobo, aliis medicamentis, naturæ humanæ familiaribus, ejus in locum surrogatis.

Aphorismus XXVI.

Nitrum commune depuratum, chymicéque præparatum, ac in formam, quã sal prunellæ vocãt, adductum, etsi qualitatis est, vt reliqua salia, detergentis atque exsiccantis, nihil tamen hoc impedit, quin euidentissimum sit refrigeriũ ac sitis leuamentum, neque non ardores immensos in febribus ardentibus, Vngaricis & malignis extinguat, cõsopiátque dolores à magna inflammatione caloréque interno ortos, plus quam aliud aliquod medicamentum. Mirum est, quod Medicis quibusdam scrupulosioribus in mentem venerit, vt, impulsu leuium quarundam rationum, quas ex qualitate nitri siccante & detergente exsculpsêre, vsum salis prunellæ in dictis morbis formidarent, aliísque superciliose interdicerent, jacturam suæ auctoritatis potiorem æstimantes ægrorum salute.

Aphorismus XXVII.

Magisterium perlarum crudarũ, cum spiritu aceti in talem formam reductum, vt in aqua dissoluatur, melius est iis, quæ, vel cum soluentibus mineralibus, vel ex perlis calcinatis, quarum per calcinationem virtus excellentior omnis intercidit, elaborata sunt. Meritòquidẽ id

reponendum est in censum preciosorum bezoarticorum cordialium, quòd non solum sit cordi confortando, verum etiam in conueniente dosi datum putrefactioni à venenis calidis resistat, & quod errabūdos in corpore malignos vapores, qui in febribus putridis continuis, malignis & pestilentialibus spiritus vitales inficere ac labefactare minantur, coerceat, eósque per sudores ac insensibilem transpirationem manifestò consumat; At quod Phthisicis & Hecticis, respectu febris & ariditatis, auxilij quicquam conferat, irrorando scilicet cerebrum, humidū radicale restaurando, calorem præternaturalem extinguendo, idque instar rerum frigidarū, quales & perlas esse vanè quidā sibi imaginantur, quum tamen Medicorum vno omnium ore frigidæ & siccæ pronunciētur: id verò nullum est. Quin potius ægris his damno sunt, non ratione perlarum, quarum est qualitas temperata, sed ex accidente ratione nimirum spirituum acriū ipsius aceti, qui perlis adhæserunt, tātúmque abest, vt humectent, aut restaurent, vt contrarios effectus præstent, incidant, sudorésque causentur: per quos consumptus humor alimentarius deperit, quem sartum potius tectúmque seruare oportebat: Et si maximè vis quædam humectans in perlis deprehenderetur, quisquis tamē eas in magisterium liquorémque penitus insipidum, omnísque alienæ acrimoniæ expertem reducere nesciret: is quantum dictos quidem morbos attinet, perlis super porphyrium, modo vulgari subtilissimè tritis, cúmque aqua rosarum combibitis, multò vteretur laudabiliùs, quàm vel magisterio cum spiritibus acribus præparato, vel puluere earundem, cum sale tartari, posteaquam in spiritu aceti solutæ prius fuerant, præcipitatarum. Qui quidem puluis etsi gustui euidenter acrem se non exhibeat, summáque cum industria lauetur, semper tamen partem quampiam spirituum aceti salisque tartari furtim occultat, sibiquē reseruat. Quicunque negant; puluerem perlarum modo communi præparatum, esse cujusdam efficaciæ, in graui hærent errore, cujus eos non experientia tantum ipsa, sed & ratio euidentissima conuicerit. Nam ex eo, quòd perlæ, si super paruum ignem in copia comburantur, alterantur fumumque reddunt ac aquam, euidens fit, esse in iis partem, quam calor fermentatiuus stomachi, qui cum salsedine quapiam & acrimonia conjunctus semper est, digerere possit. Commentum itaque alchymisticum hoc est, opinioque erronea, cujus me quoque asseclam olim professus sum. Nunc verò rationes has experientiâ consequutus: alius sum mentis, agnitæque veritati, cui sanctè nemo non medicorum obstrictus esse debet, manus dudum dedi.

Aphorismus XXVIII.

Varias corallorum præparandorum rationes passim tradunt chymici, quarum omnium optima est, quæ corallos crudos, per acetum destillatum in magisterium reducit. Hoc namque modo longè efficacius & manifestius principales suas facultates, quæ ipsis tribuuntur, exserunt corralli: qui cum calcinantur, inque liquoribus mineralibus corrosiuis cum spiritu vini mixtis dissoluuntur, vires alias à natura sua longissimè dissitas nanciscuntur.

Aphorismus XXIX.

Etsi oleum, vel aqua, vel sal, vel tinctura de lapidibus preciosis neque entrahi: nihil tamen obstat, quin ope quorundam soluentium congenerum, possint inde nobilissima magisteria cordialia confici: quorum granum vnum potioris est in multis morbis efficaciæ, quàm grana triginta & vltrà, eorundem vulga-

riter præparatorum. Verum res hæc vti ab vſu communi eſt remota, ita neque cuivis chymico obuia.

Aphoriſmus XXX.

Talcum, quomodolibet etiam præparatum, effectus iſtos, quos in facie perpolienda, de ipſo quidam perhibent, nequaquam præſtat: multò verò minus ad maculas omnes tollendum, emendandumque faciem generale eſt præſidium. Nam quum diuerſis de cauſis tam generalibus quam particularibus, neque temperamentis, neque ætatibus, neque circumſtantiis iiſdem facies vitietur, remedia quoque non eadem atque vniuſmodi perpetuò requirit.

Aphoriſmus XXXI.

Vitriolo duo principalia remedia accepta ferimus, quorum primum, quod ex eo de ſua terra minerali defœcato, & in formam ſalis granulati candidi ſiue incarnati reducto conficitur, præſtantiſſimum eſt & ſecuriſſimum expectorans, & vomitorium deterſivum, multis morbis accommodatum, quemadmodum fuſius in Emetologia mea explicui. Secundum ſpiritus eius eſt, per deſtillationem ex eo elicitus, qui ſtomachum ac epar præcipuè corroborat, putredini veneniſque reſiſtit, extinguit ſitim febrilem, febriumque ipſarum materiam potiorem abſumit, multis denique aliis vtilitatibus abundat, veluti id & apud omnes chymicos in confeſſo eſt, & ego in anatomia mea vitrioli plenius oſtendi. Vſurpari debent duo hæc cum iudicio nòn parum accurato, ac ad regulas medicinales compoſito. Non ſunt namque Panaceæ, vti quidem ſibi perſuaſêre, quin propter qualitates acres & inciſorias non poſſunt non grauiter offendere, ſi dentur in corporibus, morbiſque quibus non competunt.

Aphoriſmus XXXII.

Sulphur depuratum per ſublimationem, ac attenuatum, balſami ad inſtar corruptioni reſiſtit, omnibuſque infirmitatibus à cauſa frigida & humida profectis accommodatùm eſt: venenis aduerſatur, & magis quam alia aliqua res aërem infectum purgat. Balſamum ex floribus ipſis cum ſpiritu terebinthinæ præparatum, non tantum affectibus ſupra dictis, ſed & vlceribus, putridis, aquoſis & antiquis, rupturis inteſtinalibus, fracturis oſſium, ani exitui, vteri procidentiæ, atque aliis denique caſibus multis appropriatum eſt remedium. Spiritum acidum per campanam vitream deſtillatum non puto qualitatibus manifeſtis à ſpiritu vitrioli differre, niſi quod ſimpliciore gratioreque, quam hic, qualitate præditus videatur. In hoc enim ſi non accuratè rectificatus ſit, acrimonia inſtar rei metallicæ inſuauis ſe offert, profecta, vt arbitror, à fuligine quadam metallica, quæ in fine à vehementiſſimo igne compulſa, cum ſpiritibus proſilit in recipiens. Cui tamen malo diligenti rectificatione facilè occurri poterit.

Aphoriſmus XXXIII.

Antimonium, tametſi id multi Medici, qui proprietates eius juxta cum ignariſſimis ſciunt, maledico ore cauillentur, dat nobis vomitorium, omnium, quæ à primis vſque temporibus ad hanc noſtram ætatem in vſu fuerunt, efficaciſſimum & tutiſſimum, quod nulla ſymptomata venenoſa producit, neque vllo modo corpus lædit, niſi forte præparatum ſit cum rebus, quæ nocere poſſunt, aut adminiſtratū ab eo, qui medicinæ ſit ignarus. Beneficio aceti optimum nobis ſudoriferum depromit, quod 4. vel 5. granorum pondere ſudores fortiter prolicit, & in

multis morbis multūm conducit, vſus præterea antimonij eſt in chirurgia. Quoniam autem hac de re fuſe diſſerui in Anatomia mea antimonij, ne actum hic agere videat; hoc in loco operoſiùs hæc repetere ſuperſedebo.

Aphoriſmus XXXIV.

Argentum viuum, etiam ſi eius vſu interno Medici antiqui abſtinuerint, qua de cauſa hodieque à multis, tanquam venenum proſcribitur, ac chymia id ita mortificare neſciat, quin ſemper priſtinæ ſuæ formæ poſſit reſtitui: mater tamen illa artium experientia nos edocuit, quod verum ſit luis venereæ antidoton, potentiſſimum in chirurgia medicamentum, quodque chimia vſui noſtro egregiè norit accommodare. Vt vomitiuum fiat, modus optimus præparandi eſt, cum antimonio id deſtillare, inque puluerem album & inſipidum, quem Mercurium vitæ vulgo vocant, redigere. Quod attinet præcipitata Mercurij, eaque ſiue rubra, ſiue flaua, turpetha mineralia appellata, quum per aquas fortes, ſpiritus ſulphuris & vitrioli, qui acrimoniam ſuam ipſis communicant, præparatio eorundem inſtituatur; ideo multo vehementius, quam Mercurius vitæ corpus commouent, ſaliuationemque inſuper cauſantur. Vſurus Mercurio præcipitato intra corpus, præfero illum, qui ſine additione, ſolo ignis interuentu, conficitur: Proximum illi locum tribuo, quem cum ferro & chalibe corrigit, & lapidis philoſophici nomine inſignit Leonhardus Fiorauanti: ſaltem bene præparetur, atque à ſpiritibus aquæ fortis corroſiuis diligenter ſequeſtretur. Mercurius ſublimatus dulcis, tutiſſimum eſt medicamentum, & ſpecificum purgans, pueris vnicè deſtinatum. Nam in adulterioribus parum operatur, niſi in magna doſi exhibitum, ac tum ſaliuationem facilè concitat. Præcipitatum album, quod catharticum mercuriale vocant, in lue Venerea, aliiſque morbis, quorum à tartaro aliiſque fæcibus in regione viſcerum corruptis origo eſt, tutiſſimo exhibetur. Vomere tamen non rarenter cogit, materiamque commouendo, corpus perturbat, vnde cum iudicio adminiſtrandum eſt. Mercurius diaphoreticus, tutiſſimum quidem eſt medicamentum; at pro Panacæa perperam vendicatur.

Aphoriſmus XXXV.

Magiſterium plumbi, quod ſacchari Saturni nomen impropriè ſuſtinet, medicamentum eſt inſignium in refrigerando, repellendo, deſiccando, virium. Vſus eius feliciſſimus in multis affectibus externis, qui qualitates iſtas reſiderant. Non tamen idcirco cancrum, polypum, fiſtulam, lupumque curat, vti verò quidam falſo putant. Acrimonia certè, quæ ipſi à ſpiritibus aceti adfixa eſt, efficit, vt in magnis ardoribus excoriati, & ab humore virulento, afflicti membri, non ſine cauſa ſuſpectum ſit. Aquæ, acetumve per campanam plumbeam deſtillata, quæ aquam Æſculapij Zapata appellitat, magno cum ſucceſſu contra epilepſiam datur pituitoſæ conſtitutionis corporibus, quippe quod facile & ſine inflammatione interna, ſecus, quàm vel euphorbium vel aliud calidum medicamentum, humores cerebri & ſtomachi phlegmaticos per expultionem eliminet. Caute tamen hic ſe gerere oportet vnumquemque, non minus quam in reliquis medicamentis vacuantibus omnibus.

Aphoriſmus. XXXVI.

Magiſterium ſtanni non deſunt, qui internè ſumptum ſuffocationi matricis mederi aſſerant. Mihi quidem experientia certi de eo nihil conſtat, Hoc affirma-

re possum, quod bonum opthalmicum, tollendis oculi suffusionibus externis idoneum, de se præbeat, præditum iisdem propemodum cum plumbo viribus.

Aphorismus XXXVII.

Cuprum, quocunque etiam modo præparatum, intro sumere sit religio. Et tametsi sint empyrici quidam chymici, qui id hoc modo vsurpent, curationesque recenseant, quas huius ope perfecerint; malorum tamen vel meminisse, vel ea non ignorare debeant, quæ ægris attulerunt plurima. Magisterium cupri cum aceto destillato confectum inter medicamenta chirurgica locum non vltimum obtinet: vlcera putrida absterget & mundificat: saniem ex profundo fistularum attrahit, excrescentias aut carnositates consumit, corruptelam prohibet, desiccat, bonamque carnem producit. Verum tamen quoniam operationes has suas cum acrimonia quadam calida & mordace exserit; judicium requiritur, vt cui casui, quibus adfectibus conueniens sit dispiciatur. Alioquin partibus, quibus sine ratione applicatur, inflammationem ac dolorem posset accersere.

Aphorismus XXXVIII.

Chalybs metallum est, ab omni qualitate maligna alienum, multis proprietatibus atque vtilitatibus refertum, cuius rei Medici hâc tempestate omnes testimonium ferre possunt. Chalybe abstrictorio vsuro; crocus eius per reuerberationem confectus, præ aliis præparandi modis omnibus, sit commendatus. At contra obstructionem crudus præparetur, subtilieturque tantummodò, aut cum vino, aceto, succis herbarum, aut salibus appropriatis, prout cuiuis Medico visum fuerit, in formam magisterij adducatur. Oportet tamen, methodi, qualitatumque manifestarum in eius administratione ratio habeatur, vtque detur in morbis & corporibus non disconuenientibus.

Aphorismus XXXIX.

Ex argento præparatur magisterium hydragogum, quemadmodum in libello meo, Septem planetarum terrestrium sparica recensio, dicto, commemoravi, & in Ternario Bezoarticorum repetij. Eius ope quanquam multas curationes, cuius rei mihi testis Deus est, felicissime perfeci: quia tamen & tempus longum requiritur, vt corrosiui specifici spiritus bene illi vniantur, idque vsui interno reddatur idoneum; & non semper æquè fœliciter hoc obtingat, quin acrimoniam inamabilem sæpe retineat; & si non bene præparatio cesserit, nocendi sit, quàm juuandi potestate instructius; vsum eius internum omissi, aliisque nunc hydragogis, gustui gratioribus, tutioribus, nostræque naturæ familiarioribus vtor; quod vt alij quoque faciant, candidè moneo. Quidam ex argento profitentur se educere posse somniferum & anodynum: planè contra rationem. Nam neque substantia ab eo separari vlla potest, vt priore sectione diximus, neque in mineralibus reperitur, quod facultate somnifera atque anodyna specifica præditum sit, vt in opiologia mea ostendi. Alij magisterium siue vitriolum lunæ ostentant, quod omnibus epilepsiæ speciebus medeatur: quorum tamen verbis magnificis effectum fuisse minorem semper deprehendi. Interim non eo inficias, esse in eo proprietatem quandam cephalicam specificam; at verò ea, vt aliæ facultates medicamentorum, suis est terminis comprehensa.

Aphorismus XL.

Auri magisterium cum suo proprio solvente præparatum, rectè dicitur Au-

rum potabile. Et, quanquam aurum in eo semper aurum manet nihilominus quando hoc modo subtiliatur, & quasi recluditur, vires eius de potentia in actum prorumpunt, ignis ad instar, qui è lapide elicitus, & de potentia in actum deductus, interuentu cuiusdam olei vel sulphuris, similis sibi naturæ, quamdiu cum his vnitus subsistit, ardet. Atque vti consumpto isto subjecto, ille quoque vnà consumitur, ita separatum à sua magisterio aurum, atque à spiritibus soluentis se junctum, est quasi mortuum. Ipsum quidem magisterium est præstantissimum cordiale Bezoarticum, & quemadmodum in Chrysologia mea fusissimè ostendo, inter omnia, quæ hoc nomine commendantur, Bezoartica, facilè obtinet principatum.

Aphorismus XLI.

Auctarij vel superpondii loco addo, studiosum medicinæ boni judiciij, atque impigrum, intra menses sex præterpropter, tantum in chymia posse addiscere, quantum ad vsum medicum satis sit: saltem veris artis, quæ his aphorismis comprehenduntur, fundamentis innixus, rectam viam ineat, caueatque sibi ab his, qui, proprij lucelli amore, artem faciunt longam, inutilibusque speculationibus ac spinosis disputationibus miserrimè intricant rem, quæ manualis tota est, ac in euidentibus artis exemplis consistit.

Habes hic, candide lector, fundamenta Chymiatriæ, quibus eius in medicina vsus vtilitasque ostenditur: & ad quæ, quia generalia sunt, omnes operationes Spagiricæ particulariores exigi possunt. Ego hîc finio, Deumque veneror, vt laboribus meis benedicere, eosque in sui honorem, proximi, meumque ipsius emolumentum cedere omnes velit.

FINIS.

PROCESSVS DE AVRO POTABILI, NOVO, PAVCISQVE ADHVC COGNITO.

Cui quidam alij ex Basilij Valentini, Iosephi Quercetani, Portæ, & aliorum scriptis excerpti, cum commentariolis propter affinitatem vt adjungerentur, non inconsultum visum fuit.

AD LECTOREM BENEVOLVM.

Arij, amice lector & amator secretorum chymicorum, de auro potabili conficiendo, atque præparando, modi ac processus sunt publicati ac circumferuntur etiam secretiores scripti. Inter quos hic præsens, Angeli Salæ, vt fertur processus, non postremas partes obtinet, vt qui non tantùm spagiricus sit, sed etiam philosophiam magnam redoleat. Hunc igitur in gratiam spagirorum publici Iuris reddere & vnà cum aliis quibusdam Processibus secretis, iisque eximiis propter affinitatem adiungere placuit. Quin & clauem tibi, in qua tota rei cardo vertitur & versatur, reuelare non dubitaui, alias nullius vsus futurus. Vale lector amande, & in tuum commodum vtere.

GEBER ARABS.

In Sole & Sale naturæ sunt omnia.

VRVM quonam & modo & methodo, formam medicamentosam, in quouis liquore solubilem induat, atque adeo bibi aptum, quod potabile vulgò vocant, reddatur, ex intimis spagiricis principiis, viuaque αὐτοχειρίᾳ demonstraturus, initio præsuppono hoc: Quod videlicet id, nisi beneficio menstrui, fieri nequaquam possit.

De hoc autem liquore cõuenit inter omnes, primò, quod ille vniri auro ritè nequeat, nisi interuentu tum solutionis, tum coagulationis. Ex quo duos actus, quibus aurum πότιμον principaliter reddatur, & conficiatur, emergere nemo non videt.

Secundò, quòd idem ille liquor solutionis, coagulationisque opifex, quàm maximè fieri possit temperatus, ac blandus esse debeat.

Talis verò liquor, quia in aurum, quatenus ☉ agere nequit, ideò adhuc alius actus, iisque minus principalis, prærequiritur, per quem ☉ ita præparetur, vti solutione promptissimè suscipiat.

Calcinationem Chymici impropriè quidem, attamen significanter nuncupant. Itaque totus processus ☉ potabilis elaborandi, absoluitur tribus hisce distinctis, subordinatisque actibus;

Calcinatione,
Solutione Magistrali,
Et denique *Coagulatione,*

De quibus omnibus nos ordine videbimus.

Calcinatio.

Calcinationem ☉ quod attinet, ea nihil aliud est, quàm actus, per quem corpus ☉ attenuatur, subtiliatur, emollitur, in indiuisibiles atomos disrumpitur, inque puluerem impalpabilem redigitur, hoc quidem fine, vti ad suscipiendam, in sese soluentis, magistralis actionem, habile fiat ac idoneum.

Hæc calcinatio, duobus in vniuersum modis, fieri consueuit, vel per humidum, vel per siccum.

Calcinatio in humido vulgariter fit, in aqua Chrysulca, quam regiam aliâs seu solarem nominant.

Constat hæc ex aqua forti & sale Armoniaco.

Capio aquæ fortis ex duabus partibus vitrioli & vna parte nitri distillatæ, exempli g. limbram 1. in qua dissoluo Salis Armoniaci summè depurati vncias duas.

Hæc est aqua Regia vulgaris, in qua pro instituta calcinatione dissoluo aurum laminatum, & frustillatim concisum, id quod leni calore, non sine tamen ebullitione dissolvitur.

Solutionem claram & flauescentem, in Bociam satis capacem, lixiuio tartari limpidissimo, ad dimidium repletam, pedetentim, & ferè guttatim instillo, quibus inuicem confusis, præuio crepero ebullitionis strepitu, & mirabili exæstuatione, Sol instar limi procumbit in fundum, hoc facto & repercusso omni ex parte sole, aqua calida, eluo salsedines, donec nihil amplius acrimoniæ appareat.

Tum limum illum auri eximo & siccessere facio calore, vel leuissimo, vel potius nullo, atque ita habeo præcipitatum Ceraunochryson, vti vocant Solis, sclopetans, fulminans, ita dictum, quod eius grana duo vel tria, igni exposita, vbi flammam conceperint, concipiunt autem promptissimè, similem bombardæ explosæ sonum faciant, operatione tamen pulueri pyrio contraria, quum non vti hic sursum sed deorsum versus, impetum suum omnem conuertant.

Vidi ego (Sala) satis magnum marmor, vi huius calcis casu accensæ, in frustilla disjectum, non sine astantium periculo.

Cæterum ad calcis modò dictæ partes duas, conjungo Florum sulphuris purissimorum 1. partem. Hisce permixtis in crucibulo comburo sulphur, atque ita calx illa, acquiret colorem boli Armenæ, & vim sclopetandi omnem amittet.

Huius calcinationis ergo, aqua chrysulca, alia ratione pro alio itidem fine à me paratur.

Accipe exempli gratia aquæ fortis vncias octo, Salis armoniaci, & nitri depuratorum vnà vncias tres, misce & per cornutam, seruatis ex arte ignis gradibus distilla: Elicies aquam, quam ob igneam penetrabilitatem, & corrosiuitatem stygiam ego appello, de qua quia vulgaris

illa, instituto nostro apprimè satisfacit, pluribus hic agere superuacaneum puto: nisi forte hoc quis notare velit. Quòd in illa ipsa solutum, præcipitatumque aurum, nullam vim sclopetandi habere deprehendatur.

Sed redeamus ad priorem calcinationem, factam in aqua Regia vulgari, & circa eius historiam quæramus.

Primò, Num illa calcinatio accurato Chymiatro sit admittenda, & non potius damnanda, & execranda, vt pote quæ per aquam tam corrosiuam, & humanæ naturæ infestam, instituatur?

Secundò, an possit solui sine sale Armoniaco?

Tertiò, quænam subsit causa, quare calx auri vim inflammabilem & sclopetantem acquirat?

Quartò, num eadem illa calx intra corpus exhibita, vim habeat diaphoreticam?

Quintò, quomodo eadem cum sulphure igni exposita, non conflagret, & cum strepitu dispereat.

Ad singula quæsita breuiter respondebo, & quidem ad primum: Chymiatros (cum iis enim mihi res est) non magis vel posse vel debere damnare istiusmodi calcinationem, quam damnent mercurium Diaphoreticum ipsum, quem autor Basilicæ chymicę Osuualdus Crollius antimonium Diaphoreticum, ineptè nuncupat, vt qui minimè gentium ex antimonio, sed mercurio constante manifesta reductione demonstretur: Illum inquam mercurium Diaphoreticum, quum partim ex spuma illa venenosa (quam butirum antimonij vulgò, ego rectiùs mercurij, vocant (partim ex spiritu nitri, exercitatissimi quique chymiatri conficiant. Et nihilominus tanquam arcanum summum, medicamentum maximè polychreston, alexiterium item minerale, summis laudibus deprædicare minimè dubitent.

Equidem quare nostræ huic calcinationi magis, quàm suæ Dicam scribant, nihil profectò causæ video. Certè eadem vtrobique Calcinationis ratio est: Vtrinque res agitur corrosiuis, imò ab illorum parte magis, quàm à nostra. Itaque si suam probant, vti certè meritò probant, nostram quoque non improbent. Quod enim pro se respondebunt, in sua illa Calcinatione, ignis vehementis interuentu, euanescere corrosiua, idem nos, de nostra quoque calcinatione, verè affirmabimus, in qua aquam regis separet & eneruet lixiuium, eluant iteratò affusæ aquæ. Ignis denique ipse superveniens exurat penitus atque auferat.

Qua de re quisquis gustum solummodò suum, consuluerit, atque exactam vnà, ponderis rationem inierit, dubitare nemo poterit.

In secunda quæstione dudum fateor hæsi, donec experientia, mihi aliud tum quærenti, omnem dubitationem exemit. Aurum cum æquali parte Lunæ fudi, commixta hæc duo metalla, & in lamellas diducta, inundaui spiritu nitri acerrimo, in quo solutum prius erat nitri resinati tantum, quantum potuerat ille combibere, vidi solutum aurum, argento prorsus intacto.

Tertia quæstio nihil difficultatis præbitura est, ad occultas proprietates hoc in negotio, quemadmodum in plerisque aliis naturæ effectis mirabilibus confugienti.

Nam quod Crollius, Salem Armoniacum percussionis ipsius causam existimat esse, nihilo fit doctior, & ad idem, hoc ignorantiæ nostræ, asylum, proripere sese cogitur, siquidem quis porrò quærat vndenam eam proprietatem. Sal Armoniacus habeat? Sed & ipsa ratio Crollij, vtut speciosa appareat, penitiùs tamen inspecta, videbitur prorsus imaginaria. Nam quare magis contrarietas tartari cum Sale Armoniaco, quàm eiusdem

cum ſpiritũ, vel vitrioli, vel nitri, quo vtroque Aquafortis componitur, repugnantia cauſetur percuſſionem? Æque enim vel nitri vel vitr. ſpiritus, æquè Aquæ fortis, atque ſalis Armoniaci aduerſatur tartaro.

Quin imò omnibus ſoluentibus acidis, & corroſiuis, hoſtiliter inimicum eſſe, experietur, quiſquis in metallorum, gemmarum, Coralliorum, concharum, congenerumque corporum, ſolutionibus & præcipitationibus, aliquantulum fuerit verſatus. Quid? Quod ipſa ſoluentia corroſiua, quotquot ſunt, per ſe cum ſale tartari liquefacta, confuſa, manifeſtiſſimè conſpiciantur, hoſtili confeſtim pugna, ab vtraque parte inter ſe congredi?

Itaque non valet primò, quod ſupponit Crollius, ex mutua pugna tartari cum ſale Armoniaco cadere Aurum. Nam quid quæſo idem aurum præcipitet in ſolo nitri ſpiritu, modo ſupra indicato ſolutum? Nullum ibi eſt Sal armoniacum, & tamen pręcipitatio ipſius ſenſibus obuia. Quid præcipitat Lunam ſolutam in aquaforti, in qua ne vel hilum quidem eſt Salis Armoniaci, vel eſſe per naturam poteſt. Siquidem argentum ſoluere debeat? Sed demus verum eſſe, quod vult Crollius, nihil eo aliud confecerit, quam hoc quod videlicet, mutua illa pugna, cauſa ſit præcipitationis Solis. Atqui nemo, tum non videbit, vim auri ſclopetantem & percutientem, adhuc manere prorſus indemonſtratam, quum diuerſiſſima ſint, præcipitatio ſolis, & vis eius fulminans. Neque vel hilum eo juuatur, quod argutari pergit, Oleum tartari percutere ſpiritum nitri, ſummè purificatum, qui ſe in illo conflictu coniungit cum ſulphure ſolis, hocque à natura ſummè depuratum, & vulgari noſtro ſulphure longe ſubtilius, ideò valentius, & minore quantitate, operationes ſuas potenter efficere, videlicet quia ſal armoniacus, pro conſtituenda percuſſionis cauſa adæquata, minimè ſufficere videbatur, ideò de cauſa adivuante cogitandum erat Crollio, quam video eſſe ſal nitrum percuſſum, ab oleo tartari, & conjunctum cum ſulphure ſolis.

At verò non tantum nitrum, ſed vniuerſum ſal corroſiuum, quod in aqua regia continetur, percutitur, idque exæquo, nec magis vnum quàm alterum. Atque hoc ipſum vniuerſum iunctimque percuſſum, non magis ſeſe ſociat ſulphuri auri, quàm eiuſdem huius mercurio. In calce enim ſolis, teſte reductione, ſubſiſtit aurum corporaliter totum ſecundum ſe totum, nulla eius pars ſubſiſtit ibi ſeorſim, nulla iſtic facta eſt ſulphuris ſeparatio. Itaque quicquid indidem, cum auro vnitur, cum toto auro vniri dicendum eſt, non cum ſulphure ſeorſim.

Quod ſi vim φλγιςικ, calcis auri, cuius ne verbo quidem meminit, à ſpiritu nitri, deduxiſſet, cauſatus quemadmodum omnis res naturâ ortus ſui quaſi memor, perpetuò redire deſiderat, ad id ex quo fuit orta. Ita quoque in calce auri, ſpiritum nitri ad naturam nitri inflammabilem redire, non aliter atque vſu venit Quando idem ſpiritus cum argento eſt, in magiſteriũ chryſtalloides exaltatus, tametſi vel ſic quoque res ad occultas proprietates rediiſſet, aliaſque quàm plurimas difficultates ſuggeſſiſſet, tum etiam vis ſclopetandi ſiue percutiens, ipſi de integro probanda reſtitiſſet, aliquid tamen probabilitatis, adſperſum fuiſſet, illi ratiunculæ, quæ ſanè vt prorſus nulla eſſe cognoſcatur, lubet eam irrefragabili experimento penitus euertere. Cape lamellas chalybis, ſolue in aqua regia, ſolutionem habebis flaueſcentem, & colore prorſus aureo, præcipita ſolutionẽ cum lixiuio tartari, & procede eodem omnino modo, atque in calce ſolis paranda feciſti: perfecto opere dicat mihi Crollius, quare ſal Armoniacus tartarum, & ſpiritus nitri

ipſum martem, qui tamen ſecundum philoſophiam chymicorum, ipſaque atteſtante experientia,pluſquam aliud metallum vllum ſulphuris habet, Quare inquam illa omnia, martem non potuerint eò adigere, vt quemadmodum calx ſolis, ita calx quoque chalybis percuſſionem illam, aliqua ſaltem ex parte ederit, vel imitaretur?

Sed pergamus ad quartam quæſtionem, cuius affirmatiuam miror, quare Crollius, eumque ſecuti alſi ſint profeſſi. Ego certè ternis experimentis, etiam in me ipſo didici,calci auri,non niſi vim catharticam, eamque ſine vlla vel nauſea, vel vomitu ineſſe,quia ipſa mineras præſertim flatulentas, educat per aluum.

Neque res hæc analogiſmo caret rationabili.Quemadmodum enim in aërem microcoſmi, agit ab externo calore, in actum deducta calx, conſimili ratione, à calore interno actuatam, par erat agere, in aërem ipſius microcoſmi.

Quintam denique quæſtionem facilè expediemus,ſi,quod ſtudiosè forte occultauit Crollius, & plerique alij,nos manifeſtemus, Calcem ſolis cum floribus ſulphuris permixtam,priuſquam igni exponas, humecta, & quaſi impaſta, cum ſpiritibus, vel ſalis, vel vitrioli, vel ſulphuris, vel quibuſcunque aliis acidis liquoribus,& omne periculum effugies,& tantum de calcinatione in humido.

Cæterum in ſicco calcinatur aurum. Quando vel cum ſulphure, vel cum ſale quopiam, mixtim coagmentatur, ſeu vti barbarè quidem, attamen ſignificanter loquuntur ſtratificatur, & in reuerberij adhibito tali caloris moderamine, ne aurum fluat, ſubtiliſſimè pulueratur.

De hac calcinatione oritur exigui momenti dubitatio: num ea fiat ſine corroſiuo. Dubitationis cauſam præbuit Crollius, qui quum huius ipſius calcinationis per ſulphur minerale inſtitutæ beneficio, ex marte & venere vitriolum doceret conficere, diſertè profeſſus eſt, ſeſe hoc ſine corroſiuo facere. Nec videtur Crollius ratione deſtitui. Sulphur enim non eſt corroſiuum. Ergo neque per ſulphur quæ perficitur calcinatio, fiet per corroſiuum. Ego tamen vt oſtendam, quod ſeſe facere negat Crollius, id omnium maximè facere. Diſtinguo corroſiua in ea, quæ actu ipſo & abſolutè talia ſunt, & quæ potentiâ. Sulphur actu quidem ipſo, & quatenus ſulphur eſt, nullam certè vel admodum obſcuram vim corrodendi habet, ſed accedente igne, in actum erodendi prorumpit, Spiritus eius fuliginoſus & ſalinus, quem quiſquis corroſiuum eſſe neget, næ is dignus ſit, cui oculos ille & palatum indeſinenter mordicet. Per hunc ſpiritum ſulphuris quum illa quoque calcinatio Crolliana perficitur,vtique negandum minimè eſt, eam per corroſiuum peragi atque abſolui. Simile eſt de ſimilibus calcinationibus Iudicium.

Supereſt adhuc alius calcinationis auri modus, à duabus illis,humida & ſicca, diſtinctus,niſi quis eum malit,ad humidum referre, videlicet corroſio auri per mercurium. Qui tamen modus quum Chryſopœiæ magis,quàm medicinali inſeruiat, eum tanquam à propoſito noſtro alienum in præſentiarum dimittimus. Itaque hactenus tradidimus modos auri duplici via calcinandi, humida & ſicca. Quarum alterutra, ſi noſtro propoſito accommodetur, ſaltem quaſi rude quoddam initium calcinationis vtraque eſt futura. Etenim vtriuſque generis calces, ſi menſtrui noſtri magiſtralis actionem commodam ſuſcipere debeant, neceſſum eſt,vlteriùs adhuc,idque operoſius,ſubigi ac elaborari. Quod quàm conueniente ratione ego faciam, eſt operæ pretium breuiter indicare.

Calcinatio

Calcinatio Vlterior.

Eſt in rerum natura liquor, neque ex vegetabilium, neque animalium, neque mineralium, familia præcisè oriundus, de quo tamen nullum, ſiue vegetabile, ſiue animale, ſiue minerale non participet. Is arte ſpagirica ad ſummum exaltatus, euadit plane ſpirituoſus, aereus, diaphanus, ſubtilis, penetrabilis, eius in ſolvendo & coagulando, vires expertus ſum planè mirabiles, quas non tantum in rebus extra microcoſmum, verùm etiã in ipſo microcoſmo potenter exerit. Magnaque cum admiratione & ipſius microcoſmi commodo ſingulari. Receptus enim intra corpus humanum, ſtatim vim ſuam ſpiritualem, ex centro, ad ipſam vſque περιφέρειαν explicat, quaſcunque tartari microcoſmici in viſceribus præſertim, coagulationes efficaciter reſoluit, ſeparat reſolutas, & mumiam vitæ, quibuſcunque tincturis venenatis, malignis, peſtilentialibus, putredinoſis infectam inſigniter rectificat.

Hunc liquorem (cui nomen ego dedi, mercurij philoſophici) commodiſſimum judicaui, qui inchoatæ calcinationis negotium perficeret atque abſolueret. Itaque calcem auri ſupra paratam, in hoc liquore ſolui, ſolutam coagulaui, idque multoties repetij, donec tandem ſol ille terreſtris, duodecim ſignis Zodiaci (i. e. bidui ſpatio) ſui binies euolutis, deueniſſet, in calcem ſubtiliſſimam, rariſſimam, ſpongioſam & impalpabilem aptam jam ſolutioni, quam & ipſam breuiter exhibebo.

SOLVTIO MAGISTRALIS.

Poſteaquam ex laborioſiſſimo calcinationis opere ſumus eluctati, faciliora deinceps, in ſolutione magiſtrali omnia ſunt futura. Eſt autem hæc nihil aliud, quàm actus ille, quando liquor ſoluens magiſtralis, in calcem auri ritè prædiſpoſitam agit, eamque ſibi penitiſſimè & ſecundum minima naturalia, concorporatam combibit, Hoc quidem fine, vt ex intima illa vtriuſque conjunctione accedente poſtmodum coagulatione debita, corpus auri formam acquirat medicamentoſam, in quouis liquore ſolubilem, & potabilem.

Modus ſolutionis hic eſt, cape liquorem noſtrum magiſtralem limpidiſſimum, eumque funde ſuper calcem. Videbis exactionem menſtrui in calcem niti minimè leuem ebullitionem, atque exæſtuationem, pone in Balneo, & digere per triduum, ſolutio flaueſcet, quam per declinationem effunde, affunde iterum de ſoluente, & ſolue donec ſuperfuſus calci liquor, deſinat ebullire, ſolutiones omnes collige & ſerua.

Hæc videlicet eſt ſolutio magiſtralis, ad eius exactiorem cognitionem, tria pulcherrima problemata diſcutiemus.

Primum eſt, an illa ſolutio poſſit fieri ſine corroſiuo?

Secundum, vtrum in illa ſolutione forma auri metallica realiter deſtruatur vel poſſit ita deſtrui per artem. Quæremus vltimò an propterea negandum, ſit, in eiuſmodi ſolutione aurum exaltari.

Ad primum problema reſpondeo ita, ſolutio calcis aureæ, non poteſt fieri ſine menſtruo.

Illud verò menſtruum, aut erit merê aqueum, & inſipidum, cuuiuſmodi eſt aqua vulgaris, & aquæ diſtillatæ vegetabilium. Aut erit ſulphureum, cuiuſmodi eſt Spiritus vini, terebintinæ, olea aromatum ſtillatitia &c. aut erit ſalinum, cuiuſmodi eſt, e. g. Spiritus vitrioli, ſulphuris, ſalis, Aceti deſtillati, mellis, ſucci limpidi citriorum, Limonum &c. Quartum dari nequit, ſed hiſce tribus generibus, tota ſouentium familia continetur.

Menſtruum aqueum, nihil de calce auri ſoluet, niſi fortè adhæreſcentis ſalis extranei quicquam eluat. Menſtrua quoque ſulphurea, intactam relinquent calcem auri, idque adeò verum eſt, vti ipſe Crollius iſtius modi ſolutiones, deliramenta vocare non dubitet.

Reliquum eſt ergo, vti menſtruum ſolutiuum ſit è genere ſalium atque adeò corroſiuum. Nullum enim menſtruum ſalinum, agit in calcem metallicam, niſi corrodendo. Ratio hæc tam certa eſt, ac euidens, vti ipſe Paracelſus diſertè affirmarit, aurum niſi corroſiuo nequaquam ſolui. At obſtat quidam magni nominis Spagirus in Anglia, qui aurum ſuum potabile, quod conficit, cum ſoluente corroſiuo conficere maſculè inficietur.

Verùm is conuincitur 1. à ſapore ſui auri potabilis, Id enim tam acre eſt, quàm ſunt ipſa magiſteria Coralliorum, perlarum, concharum, gemmarum cum ſpiritu aceti præparata. Secundò à modo actionis menſtrui in calcem ☉. Nam quòd ipſe diſertis verbis fatetur, ſolutio calcis auri fit, non niſi cum inſigni ebullitione. At quid hoc eſt aliud, quàm corrodere & corrodi?

Tertiò denique ab eo, quod aurum ſuum potabile, aëri frigidiuſculo vel humidiuſculo expoſitum facilimè colliqueſcat, quæ ſanè res character eſt corroſiui minimè dubius, ſi quidem Paracelſo credendum. Neque verò tamen eſt, vt audito corroſiui nomine, ſtatim quis cohorreſcat. Quemadmodum enim in arte medica, purgantia tripliciter diſtinguuntur, in fortiſſima, valida & benigna. Perinde in chymia quoque conuenit, ſoluentia corroſiua in tria eiuſmodi genera diſpeſci. Ad primam claſſem referimus: aquas fortes, regias, Spiritum nitri, alioſque liquores præditos, vi erodente ignea, & humanæ naturæ infeſta.

Secundi generis ſunt ſpiritus vitrioli, Salis, ſulphuris, aceti radicati, atque alij, qui quidem facultatem corrodendi minimè debilem poſſident, interim tamen naturæ noſtræ non ita aduerſantur.

In tertio verò & benignorum ordine, collocamus, ſpiritum aceti ſimplicem, mellis, aquam Quercus, ſuccum limpidiſſimum citriorum arantiorum, limonum, &c. Nos primi generis corroſiua, quin etiam ſecundi, à ſolutione noſtra penitus amandamus. Et ſolo benigno liquore corroſiuo rem conficimus, qui acrimonia ſua, ipſum acetum diſtillatum minimè excedat, Acetum autem ipſum certa quoque ſua corroſiuitate minimè deſtitui experientia docet. Quandoquidem illud ipſum corrodendo, non tantùm corallia, perlas, conchas, verùm etiam corpora metallica, chalybem, plumbum, ſtannum, cuprum in liquores reſoluere valeat.

Quod ſi iam quis diſtinctione noſtra, ſuſque deque habita, omnia in vniuerſum corroſiua, promiſcuè proſcribere præſumat, is etiam atque etiam videat, ne ipſum vnà acetum, alioſque ſuccos, naturæ noſtræ familiariſſimos exulare pariter iubeat.

Secundum problema bimembre eſt, primò enim quæritur, num in ſolutione calcis ſolis, forma metallica deſtruatur?

Ad quod reſpondeo, eam minimè gentium deſtrui realiter. Quod ſi namque verè deſtructa eſſet, non poſſet reduci.

Nam quod ſemel corruptum eſt, idem numero redire nequit. Atqui ex ſolutione illa, idem numero aurum, difficulter quidem, reducitur tamen: Ergo in illa ſolutione, aurum non eſt deſtructum realiter. Anglus tamen ille, cuius ſupra memini, gloriatur. Aurum verè ac realiter in ſua ſolutione deſtrui: At hoc ipſum contra veritatem, conſcientiam, & experientiam. Ipſum namque eius aurum potabile, quomodo interuentu ſalis tartari, per ignem primò reuerberationis, deinde fuſionis reducitur, poſſum ad oculum

Reductio ☉i potab in metallicum corpus

ergo demonstrare, & quàm miserè se inuoluat idem, quando ait, in solutione sua auri destrui formam metallicam, & nihilominus in eademmet solutione Aurum sub sua specie conseruari. Ita certè per illum, vnum idemque aurum, simul erit & non erit aurum, erit & non erit metallum. Veruntamen negandum non est, in auro soluto metallicam formam certo modo destrui, videlicet non quoad esse intrinsecum metalli, sed duntaxat, quo ad ipsius esse extrinsecum. Rectius non destrui quidem ipsam formam metallicam, sed superuentu soluentis, in cuius quasi gremio, penitissimè reconditum aurum delitescat, vt non nisi difficulter, inde protrahi possit, solummodò obliterari.

Alterum secundi problematis membrum est, num possibile sit, soluere ita aurum, vt forma metallica prorsus destruatur.

Qua quidem in re, etiamsi omnes chymicos ferè sum contradicentes habiturus, ipse tamen propendeo in sententiam negatiuam, donec viua atque oculari apodeixi, contrarium quis infallibiliter mihi demonstrauerit. Ita namque existimo, quum ignis non possit destruere corpus auri metallicum, multò minus idem destrui poterit abs liquore soluente, & ratio est, quia id quod magis valet destruere corpora metallica, non potest aurum destruere, multo minus poterit, quod corpora metallica destruere non potest, quod sic probo, e. g. sume plumbum, in igne reuerberij per se calcina, calcinationem continua, vsque quo in scorias vitrificantes plumbum abeat, tum videbis plumbum verè ac realiter, secundum suam substantiam metallicam esse destructum, vi videlicet ipsius ignis. Ab altera parte sume aliud plumbum, redige in cerussam, solue cum spiritu aceti, mellis, salis, sulphuris, vitrioli, aquæ Regis, Aquæ fortis aliisque quibuscunque liquoribus, etiam vehementissimè erodentibus; Hac quidem via nunquam eò adduces plumbum, quin id perita artificis manu, queat ex solutionibus illis reduci. Ex quo opinor liquet maiorem esse vim ignis, ad destruendam ipsam metallorum substantiam, quàm sit soluentium quorumcunque etiam corrosiuorum. Quamobrem argumentum meum repeto. Si ignis non potest destruere corpus auri metallicum, multò minus poterit idem destruere, menstruum siue soluens, vt non sine causa pronunciarit, antiquus ille spagirus Rogerius Bacchon: Facilius est aurum facere quam destruere. Atque hæc quæ diximus adeò vera sunt, vt ipse Crollius, vim, aurum physice siue radicaliter, id est, cum destructione formæ metallicæ, soluendi, menstruis in vniuersum omnibus detraxerit, excepto solo menstruo vniuersali. Qui si in viuis adhuc esset, facilè cum eo pacisceremur, vt sententiæ nostræ, interea omni ex parte, subscriberet, quoad vsque probatum daret, fontem illum menstrui vniuersalis, non esse rem imaginariam, sed reuera alicubi in rerùm natura scaturire.

Ostendi hactenus in solutione magistrali neque destrui corpus auri metallicum neque destrui posse? Quomodo ergo inquies per eam aurum exaltabitur? Crollius postquam dixisset, Calcem auri in oleo salis, instar butyri liquescere, subiungit, hanc tamen non esse veram, & radicalem solutionem, quia iterum in corpus reduci possit. Quod autem in corpus redigitur (vti & ipse philosophatur alicubi) hoc ipsum crudum & indecoctum est. Natura enim bonum in melius, per alterationis modum transfert.

Atque aurum quod ita tractatur, neque alterationem passum est, neque solutionem physicam. In melius ergo non educitur. Ego verò mallem hæc ab alio quam Crollio pronunciata. Causa quare solutio calcis aureæ, in oleo salis facta, non sit vera solutio, est, quod per illam solutionem,

aurum minimè gentium acquirit formam in quouis liquore solubilem. Abstrahe enim spiritum salis, non nisi in forma calcis remanebit aurum. Non verò vti vult Crollius, veræ solutionis auri proprietas est, non posse reduci in corpus. Talis enim solutio, quia in rerum natura nec datur, nec dari potest, certe neque vera esse potest, ens enim & verum conuertuntur, & æquè latè patent, vnde si talis solutio est non ens, est quoque eadem minimè vera.

Pergit tamen nos vrgere ratione Crollius, quam melioris intelligentiæ ergo, placet formaliter resoluere. Ita ergo ille ratiocinatur. Quod in corpus redigi potest, id non deducitur in melius. Aurum autem non radicaliter solutum redigi in corpus potest.

Ergo aurum non radicaliter solutum non reducitur in melius.

Propositio Major probatur. Quod Crudum est & indecoctum, nullam alterationem, vel solutionem physicam passum, id non deducitur in melius. Ratiocinatio mehercule satis speciosa & plausibilis, in cuius tamen syllogismo priore, Majorem propositionẽ, ex ipso euertemus Crollio, subsumo n. Antimonium diaphoreticum (rectiùs Mercurium Diaphoret.) Crollij, omnesque alias mercurij præparationes, eiusdem salia, Coralliorum, perlarum, vitriolum artificiale, Veneris, Saccharũ Saturni. Hæc inquam omnia, in corpus rediguntur suum. Mercurius nempe Diaphoreticus, aliæque mercurij præparationes omnes, cũ sale tartari commixtæ, ignique aperto in retortã submissæ, reddent in recipiens vas subjectum, viuum & corporalem mercurium: Salia coralliorum, perlarum, in arena destillata liquorem quidem soluentem, cum quo erant, in salis formã condensata, in receptaculum transmittẽt, ipsa verò corpora in forma lapidum pulueratorum remanebunt, in vase distillatorio. Vitriolum ♁ solue in aqua communi, præcepita cum lixiuio tartari, præcipitatam ex viridi flauescentem funde in igne, & habebis corporalem Venerem. SaccharumSaturni intra quadrãtem ♈, cum tartaro calcinato, ope ignis fusorij, redit in suũ corpus. Quid itaque jam concludemus? Ergo hæ præparationes mercurij, coralliorum, perlarum, Saturni, Veneris nullæ sunt, neque deducunt subjecta præparationi corpora in melius. Atque ita non tantum Crollio, eiusmodi præparationes summis laudibus extollenti, verum etiam ipsi experientiæ contradicemus. Atqui per Crollium non licet aliter, nisi hanc ipsius majorem, ingenua litura prorsus deleamus. Quam ipse fortè, tam inconsiderate non proposuisset, siquidem magisterij propriè ita dicti in genere namque id nominis, quodcunque apotelesma spagiricum complectitur) naturam exactiùs habuisset cognitam. videlicet finis chymiæ, est exaltare corpora medicinalia; Hæc exaltantur, vel separatione partium purarum ab impuris, vtilium ab inutilibus, cuius separationis exempla nulli non sunt obuia, vel citra sui separationem exaltantur, quod fit reductione in magisterium. Estque hoc, vti ex Paracelso alibi elucidaui, opus spagirices, in quo corpus integrum citrà sui separationem substantialem, per conjunctionem menstrui appropriati, & conuenientis exaltatur. Talia magisteria sunt illæ mercurij, coralliorum, perlarum, Veneris, Saturni, ex Crollio supra allatæ præparationes. Tale aurum potabile Angli illius, tale quoque nostrum: Imò verò ipsa vera, & genuina, omnium tum metallorum, tum choncharum, hisque affinium corporum, præparatio spagirica, non nisi in magisterio si ita est, vt rectè magisterium solis quintam essentiam solis, esse Paracelsus affirmet.

Legat initium lib. 6. Archidoxorum Paracelsi, quisquis velit, tam magisterij in genere, quàm in specie, magisterij au-

rei natūram, tūm quomodo Paracelſus Crollio contradicat, & nobiſcum omni ex parte faciat,rectè cognoſcere.

Hæc tamen licet non aliter ſeſe quàm quomodo dixi habeant, objici nihilominus poteſt, neque in magiſteriis, exaltari iſthæc corpora, ſed qualitates omnes, omnemque agendi efficaciam,ſolis menſtruis additis venire adſcribendam.

Quòd ſi hoc inquam verum eſt, qui fit, quòd vnum idemque menſtruum cum diuerſis corporibus conjunctū, non habeat tamen eaſdem qualitates,& proprietates, exēplis ad eam rem vtar manifeſtiſſimis.

Quæro quare ſpiritus aceti,cum ♃ conjunctus,Saccharinam dulcedinem præ ſe ferat, cum coralliis ſaporem amarum & minimè dulcem?

Quare Spiritus nitri cum Luna conjunctus ardeat,mercurio verò concorporatus ſuſtineat ignis etiam vehementiſſimi examen?

Quare cum eadem Luna ſpiritus nitri hydragogum,cum mercurio Diaphoreticum vtrumque certè, efficaciſſimum præbeat? Quare vna eademque aqua regia, cum tartaro ſolem fulminare faciat,martem minimè? Niſi fallor, hæ proprietates ſuo quæque magiſterio, quatenus tali, non ſoli præcisè menſtruo acceptæ referendæ?

Porrò in ſecundo ſyllogiſmo Crollij, quiſquis majorem propoſitionem nolit ſimpliciter admittere, cum eo non multùm ego litigauero, certè præterquam quod in omnibus magiſteriis, vti ex ſupradictis loquitur, corpora integra, & per conſequens cruda & indecocta ſubſiſtant, etiam in ipſis pharmacopoliis notū eſt, quod crudus chalybs per limaturam duntaxat,in puluerem redactus,agat efficaciſſimè in affectibus microcoſmi, quod nequaquam idem faciat integer, Taceo quod fruſtraneæ ſint futuræ plumbi in ceruſam & minium redactiones,niſi per has plumbum deducatur in melius. Ego in propoſitione inficias eo, 1. quòd aurum non radicaliter ſolutum, nullam ſipaſſum alterationem. Recognoſcat quis mecum ſolummodò calcinationem quam ea operoſa fuerit, quæ ſi vnà cum ſequuta ſolutione magiſtrali, alteratio non fuit, eaque multiplex, ego quidem quid alteratio ſit, juxta cum ignariſſimis neſcio. 2. per ſolutionem phyſicam Crollius intelligit,vel talem ſolutionem,quæ fiat debita conuenientique applicatione menſtrui appropriati,vt agentis,cum calce ſolis ritè elaborata, vt patiente, pro hoc fine,vt inde emergat magiſterium ſolubile & potabile, & tunc negamus ſolutionē noſtram auri non eſſe Phyſicam,vbi namque phyſica actiua & paſſiua,naturaliter ſibi inuicem applicantur, quin ibi phyſica quoque actio emergat, inſani fuerit inficiari: aut intelligit ſolutionem, quam radicalem idem vocat, qua auri forma metallica, vèrè ac realiter deſtruatur:& tum principium petit Crollius, eſtque ipſi ſupra ex abundanti ſatisfactum. 3. Denique ex his conſectarium deducimus.

Aurum noſtrum potabile nactum eſſe certam perfectionem, vt non poſſit propriè crudum dici quum tot tantaſque alterationes ſubierit, vti in formam medicamentoſam ſecederet.Nec etiam tamen perfectè coctum dici poſſe. Quandoquidem in forma illa medicamenti ſubſiſtat corporaliter: ſed hanc eius præparationem, eſſe medio loco inter cruditatem & coctionem, medio dico, non per participationem, ſed negationem vtriuſque extremi.Atque hæc de ſolutione quoque ſufficiant.

Coagulatio.

Reſtat coagulatio actus omnium facillimus & vltimus, per quem ſolutio auri magiſtralis reducitur, ad conſiſtentiam ſolidam,

Solutio abſtrahitur lento igne, quemadmodum fit in magiſteriis perlarum, Coralliorum & conſimilibus. Ita in fundo relinquitur magiſterium auri potabile, ſolubile in quouis liquore, ex pallido ſubobſcurè flaueſcens, pretioſiſſimum naturæ arcanum. Quod quàm mirabiles effectus in microcoſmo per ſudores, vrinam, inſenſibilem tranſpirationem, in febribus præſertim peſtilentialibus, malignis, petechialibus, variolis, peſte ipſa, aliiſque morbi, tam ἐπιδημικῶς quàm σποραδικῶς graſſantibus, tam ad præſeruandum, quam ad curandum, idque exigua doſi, à grano videlicet vno, ad grana ſeptem ſumptum, habeat, id & in Anglia ſatis obſeruatum eſt, & à propoſito meo alienum, vlterius commemorare. Ego id ipſum affuſo ſpiritu vini ter rectificato circulo, & ad vſus in vitro bene obturato, aſſeruo.

Circa hanc coagulationem, operæ prētium fuerit, vnicum duntaxat dubium mouere, in gratiam præcipuè Angli illius, cuius iam plus vice ſimplice memini. Is quum videret ſolutionem ſuam auream inſtar auri ſeu croci colorari, cepit inde ad extractam ex auro tincturam, argumentari, deceptus nimirum in eo, quod tincturam menſtrui ſoluentis, putauit eſſe tincturam rei ſolutæ. Qua de re vere ſcripſit Crollius (164) Multa ſunt menſtrua quæ ſi ſtant aliquandiu in digeſtione, per ſe ſponte rubeſcunt (vt in ſpiritu terebintinæ multoties licet rectificato, videre eſt) & ita incircūſpectos decipiunt, arbitrantes ſe tincturam rei ſoluendæ habere, cum tamen ipſius ſit menſtrui ſoluentis.

Hæc Crollius: quæ ſi quis velit ſpiritu aceti, euidentius & magis appoſitè cōprobare, is hunc ipſum ſpiritum affundat coraliis, perlis, conchis, nec non gummis, Antimonio, Ioui, Saturno, calcinatis, & debito tempore digerat, videbit acetum diſtillatum & vbique & ex æquo rubeſcere, argumentum ni fallor inuictum, menſtrui ſua ſponte, minimè verò per extractam ex hiſce corporibus tincturam colorati. Identidem ſequoque res habet, in ſolutione aurea rubeſcente Angli illius (vti & in noſtra.) Idque tum coagulatione ipſius, tum infallibili reductione, vlterius poterit ſi opus ſit oſtendi.

SVMMA BREVIS SVPRA-ſcriptorum, cum claue, ſeu commentariolo eorundem.

Primò aurum purgandum per ♁ l a.

2. In laminas tenues idem redigendū.

3 Soluendum illud in aqua regis Valētiniana, aut ea quam Crollius deſcribit.

Aqua Baſilij Valentini.

℞. Cerberi chymici lib. 1. huic admiſce lib. 2. aluminis probè calcinati, inde retortæ & lento igne euoca ſpiritum prorſus infernalem.

In hac aqua ſolue aquilæ Hermeticæ probè purificatæ lib. 1. & habebis aquam Baſilij. Hac ratione vbi diſtillaueris, ab omni periculo tutus eris.

Alia.

℞. Spiritus nitri vnam partem, & ſpiritus ſalis communis vnam partem, confunde, hac in aqua ſolue aurum, & idem præſtabit quod aqua prior.

Salæ Aqua Regis ſeu aqua Chryſulca.

℞. Aquæ fortis ex duabus partibus vitrioli & 1. parte nitri diſtillatæ. Exempli gratia lib. 1. in qua diſſolue vncias ij. ſalis armoniaci puri. In hac aqua diſſolue Leonem rubeum.

Vbi diſſolueris, cum lixiuio tartari pręcipita. Tum cum aqua calida multoties ad dulcedinem elue.

Limum auri exicca in loco, nec ſoli,

nec igni patulo, ſed tantum vento peruio. Præterea, quando ad ſiccitatem perduxeris, cum floribus ſulphuris miſce. ☉ ſint partes 2. florum pars 1. & combure vel reuerbera. Hoc fit ad ſclopetandi vim auro ſoluto adimendam.

Inſuper auro ſic præparato affunde ſpiritum, è ſale ſanguinis ceruini, aut ſpiritum è ſale ſanguinis microcoſmi paratum, extilla, affunde denuò, & quidem toties, donec ſecundum mentem Salæ ☉ ſit præparatum, & ſolutioni aptum.

Demum affunde ſpiritus vini optimi, (aut aquæ roris majalis nouies diſtillatæ) tantum, vt totum aurum in ſe combibat, ſin minus combiberit, priorem decanta & affunde alium, decanta & in M. B. digere, flaueſcet.

His peractis ſpiritum vini leni calore Balnei extilla, ad mellis conſiſtentiam, doſin & vſum reperies apud Franciſcum Ant. Sala à grano vno ad ſeptem exhibet, in liquore conueniente.

Aurum potabile aliud.

Primo aurum depurandum eſt per Lupum πολυφάγον lege artis, Secundò in aqua Valentiniana ſoluendum & præparandum per omnia vt in tractatu Angeli Salæ indicatum. Ad eſſentiam verò inde extrahendam ſequens menſtruum apparandum erit.

℞. Salis gemmæ, vel etiam, marini aut communis præparati. q. v. 1. partem, & terræ figulinæ, aut boli armeni partes quatuor, (rectiùs opus perficies, ſi ad lib. ſalis, 1. ſumſeris dimidiam libram aluminis optimè calcinati) Sal pulueriſa & cum terra, vel alumine miſce optimè, materiam vtramque ſic mixtam conjice in retortam, cui applica vas recipiens, & optimè l. a. obfirma, vbi factum diſtillare incipe, primum igne leni, ad expellendum phlegma: Tum ignem auge, non tamen nimium: nam parum ſpiritus aut olei proliceres, ſi vehementiore propellere velles, & ſali ad fuſionem anſam præberes, tandem igne in tantum aucto, vt retorta mediocriter candeat, & accipies oleum flauum.

Oleum quod exſtillaſti flauum, inde cucurbitæ humiliori, vel retortæ conuenienti, colli ſcilicet amplioris, & phlegma in B. M. vel ſi retorta vteris, in capella vacua exſtilla: Materiam quæ in fundo vaſis tui remanſerit, igne fortiore ſublima, & ſal quidam Armoniacus in alembicum eleuabitur, fecibus fundo reſidentibus, quæ, vt nullius pretij aut momenti reijciendæ. (Nota ſi diſtillatio cum alumine perficitur, & quidem in retorta, tunc ſal armoniacus in collum retortæ ſublimabitur, diſtillatione ſemel peracta caput mortuum per tempus aliquod aëri humido exponitur, inde denuo retortæ injicitur & plus olei, atque ſalis armoniaci accipietut, poterit ter, quaterue fieri.) Salem hunc armoniacum exime, & in ſpiritu vini optimè rectificato ſolue, & per octiduum in leni calore digere. Tum ſpiritum vini exſtilla, & ſpiritus vini ſalem armoniacum ſecum in altum ſublimabit, aut eleuabit. Si prima vice non omnis Sal aſcenderit, ſpiritus vini reſidentię iterum affundendus & labor ſublimationis iterandus, donec vnà cum ſpiritu vini, omnis Sal eleuetur & tranſcendat.

Spiritus hic vini ſalis ſpiritu impregnatus, aurum non in totum ſoluit, vt docet Baſilius Valentinus, ſed tantummodo animam ſeu ſulphur auri attrahit, remanente ſolis corpore in fundo. Si menſtruum prima vice ſulphur auri non extraxerit, aliud menſtruum affunde, tandem omnes extractiones conjunge, & in balneo vnà exſtilla, & prodibit tinctura ſanguinis inſtar rubicunda.

Menſtruum prædictum etiam inſeruit reliquis metallis, & mineris animam extrahendi.

Alia ratio præparandi aurum potabile.

℞. Salem communem cibarium, hunc funde in tigillo vel olla forti: post effusionem contunde & tere minutissime: vel si volueris sumito Salem Armoniacũ, vel salem petræ, eumque cum calce viua calcina, vt moris est, fusum & calcinatum in aqua dissolue, vt terra calcis resideat permitte, liquorem clarum & limpidum decanta & per chartam emporeticam traiice, poteris eodem modo cum sale tartari & calce viua procedere, sed in hoc tantum mixtione & dissolutione opus est, vt sal tartari, & calcis viuæ vniantur. Filtratio hic locum non habet, propter enim nimiam corrosiuitatem, omnem chartam perrumperet: tantum vt calcis terra resideat expectandum est, & liquor clarus decantandus.

Vbi traieceris, vt euaporet humiditas, & affusa aqua omnis da operam: Tum salem siccatum iterum puluerisa, & in locum humidum repone, vt in liquorem omnimodè resoluatur. Liquor hic Salinus in cucurbitam coniiciendus, cucurbita verò in Balneum cum alembico cœco reponenda, & vt putrefactio fiat per mensem, curandum. Mense elapso, alembicus cum rostro cucurbitæ imponendus, & ex balneo mariæ phlegma extillandum: Quod in fundo restat, denuò per mensem vt prius in putrefactionem collocandum, & inutile phlegma omne extillandum, & in fundo remanebit oleum, quod erit quinta essentia salis.

Hanc quintam essentiam Salis funde super calcem auri optimè præparatam, & in digestionem colloca, ad extrahendã quintam auri essentiã. Extrahet autem secundum Portam tantum tincturam & corpus auri in fundo relinquet.

Quando essentia salis, animâ solis fuerit imprægnata, tum decanta illam, & aliam affunde, ad reliquam, si qua in corpore solis erit essentia, extrahendam: vbi extracta fuerit iterum decanta, & cum priore coniunge.

Iam habeas in promptu essentiam vini optimè præparatam, & super extractam animam solis funde, & animam auri ad se trahet, relicta in fundo essentia salis. Essentiam vini quod attinet, ab auri tinctura per Mariæ balneum separa, & ceu Thesaurum pretiosissimum serua.

Aliud aurum potabile Quercetani ex tetrad. fol. 440.

Aurum calcinetur more modoque philosophis vsitato, sed prius adducatur ad summum puritatis gradum, per lupum caninum, seu multiuorum, vbi purificatum, & calcinatum fuerit, tum immerge in aquam Regis, in qua aliquid de oleo antimonij glaciali solutum sit: Hoc vbi fiet, aurum ecclipsin patietur & splendorem suum deponet, inque nigrum, liuidum, & mortuum colorem mutabitur: Hæc autem mortificatio vitæ ipsius initium erit. Calci solis sic præparata, affunde aquam pluuialem destillatam, & ablue toties, donec rursus inclarescat, & fusco colore deposito splendidior reddatur. Nec quicquam periculi verendum, ex crebra illius ablutione, vt neque ex illius mortificatione.

Quo enim magis extinguitur, eo vitam splendidiorem, maioremque gloriam sibi comparabit, ex sulphureo & ardente liquore fructuum maturorum Iuniperi, qui ex sole, vitalem suum balsamum, & sanguinem exquisitissimum extrahit: Corpusque eius album, pallidum, ac tanquam exanime, aut omni spoliatum vita relinquit. Hunc balsamum & sanguinem solis vitalem, si crebris cohobationibus ex spiritu flagrante Saturni per alembicum exercueris, exuperantem acquiret actiuitatem, ac operandi vim, virtutesque eximias, quibus Balsamum nostrum natura-

naturalem corroboret, ac potentiorem reddat, sese omnibus hostibus suis expediendi, &c.

Tinctura Auri secundum eundem Quercetanum, ex lib. de Med spagir. præparatione.

Primò aurum præparetur per ☿ vt moris est. Deinde cum floribus sulphuris reuerberetur, amalgamatum priùs cum mercurio & hoc sæpius fiat reuerberando illud, & præparando vt dictum, tandiu, donec leue, spongiosum, & irreductibile fiat, & purpureum acquirat colorem.

Ex hoc auro cũ spiritu vini alcoholisato, idest, cum spiritu salis armoniaci cõmixto, vt 4. digitos supernatet, extrahatur tinctura, in matratio hermeticè clauso, & postquam per mensem in balneo digestum fuerit, color cum spiritu vini commixtus separetur scilicet per Balneum.

Liquor hic tandiu circuletur, donec fixus reddatur. Huius tincturæ ℥j mixta cum vncia j. aquæ theriacalis optimæ, ad scrupuli vnius quantitatem mane jejuno stomacho sumatur, continueturque decem dierum spatio. Medicamentum hoc Diaphoreticum est, expurgans vniuersi corporis humores prauos & vitiosos.

Mercurius auri.

Auri album corpus (quod est vera Luna fixa extracta sc. tinctura) cum salibus resuscitatiuis, vt tibi constat, & cum aceto mellis, vt artis est, præparata digestione & sublimatione ab experto spagiro reducetur in Mercurium vivum & currentem paucorum dierum spatio. Mercurius hic in matratium conjectus per se præcipitatus in furno Athanoris, calore non magno sed mediocri, & fiet inde pulvis rubeus, de quo exhibentur grana octo cum vino aut aqua theriacali, ad hydropem curandum, & luem venẽream expellendam, per solum sudorem.

Præterea.

Si hunc mercurium præcipitatum cum sua tinctura rursus conjunges, & debito tempore decoques in pulverem vel potius lapidem, habebis medicinam omnium præstantissimam aduersus lepram & sanguinem corruptum mundandum, juuentutemque restituendam.

Aurum vitæ Quercetani in Sclopetario fol. 208.

Calcinatur aurum more spagirico, vt leuissimum & spongiosum reddatur, & quod reduci nequeat, à quo cum aceto distill. elicitur semen siuè tinctura in Balneo, quod fit digestione, cuius tincturæ vires circulatione cum spiritu vini ita augentur, vt ad innumerabiles morbos sanandos propemodum incredibiles videantur.

Aurum vitæ aliud præstantius eodem folio.

Aurum in tenuissimas bracteolas redigatur, & cum sale præparato toties calcinetur & reuerberetur, donec impalpabile reddatur. Salem ex Alcoole Solis separato solutionibus: tum ipsum rursus calcinato admixto sale candidissimo & Saccharino i. e. Saturni: Huic mixturæ affunde spiritus vini alcolisati cum proprio sale, qui sc. in vino, non fęcibus vini, latitat, vt ex artis præceptis traditur, tantum vt quatuor digitos supernatet. Fac deinde vt accendatur & exardescat vini alcool, hocque sæpius reiterabis. Deinde nouum affunde vini alcool, ac ritè & decenter omnia circulentur, quatuor dierum spatio, tum demum separetur distillatione competenti menstruum, nouum-

que rursus affundatur, totiesque circuletur, & distilletur vt factum est prius, donec auri tota substantia per alembicum efferatur. Separato menstruo vt decet, remanebit in fundo Aurum vitę omnium summum, & præstantissimum.

Aliud Aurum potabile ex cap. 29. tetrad. Quercetani.

Soluatur Sal marinus, Coloniensis seu qui ex aqua marina coagulatur ex arte. Soluatur autem cum proprio menstruo, id est, cum aqua pluuiali, seu fontis distillata, idque fiat toties, donec ad summam purificationem ac claritatem perueniat. Huius sic mundati & clarificati salis lib. 6. adjice dissoluentis vitriolati & melliflui ex vegetabili & animali parati, id est aceti ex melle facti quod sufficit, ad majorem fermentationem, ac corroborationem, vt facta digestione conueniente, quam præiisse oportet, (ideò additur acetum, vt ex eo expeditius & libentiùs spiritus salis per alembicum transeat) vsum vehiculi præbeat, Sal enim si in distillatione vehiculo seu expulsore caret, difficulter spiritum prodire sinit. Quare si quis salem in retortam conjicit & distillat, prodit aqua acida seu vitriolata. Quamprimum verò aqua seu phlegma in Sale latitans prodiit, Sal armoniacus quidam sublimatur: Quod si verò à distillatione cesses & caput mortuum aliquâ aqua irriges, vel in locum humidum statuas, ad attrahendam aquam & rursus Salem illum in retortam conjicias & distilles, tum vt primùm spiritum acidum consequeris, hoc toties repetere potes, donec totum tuum salem, in spiritum conuertas, qui postea in Balneo rectificandus ad commodiùs, spiritus aqueos, sulphureos ac vitriolatos, dulces, acidosque, qui firmissimè sali illi reconditi inhærent, extrahendos. Quod in prixide Waldenburgica, hoc est, quavis retorta terrea firmissima, vel etiam vitrea luto probè munita & loricata, præstandum est.

In hoc versatur rei cardo, vt gradatim ignis admoueatur: in quam rem sedulo artifici, & in huiusmodi opere exercitato incumbendum est. Nec non & fornax reuerberatoria Athanoris requiritur, in qua opus ex norma & mensura dirigatur. Oportet enim, vas incandescat, purpureo non claro calore, ne videlicet sal fluat, cuius fluxus spiritus impediat, & retineat, ne copiosiùs, & opportunè, vt decet, extillent. In eo autem adæquato igne cornutam aut retortam immorari necesse est ad octo dies, quo tempore semper recipienti inuigilandum erit, quod vsque adeò & spissum & capax firmissimoque luto obuolutum vel obductum esse oportet, ne quid vsque expiret: quod & turbidum & spiritibus vaporosis ac albis oppletum animaduertetur in quibus virtus & primum ens metallorum resolutum est in aquam acidissimam. Post spiritus exhaustos tandem ad collum & summitatem recipientis sub finem distillationis sublimabitur aut attolletur terra, quæ foliata dicitur, instar niuis albissima, vel etiam flaua quæ ei collo adhærebit, & mercurius aut sulphur philosophorum nuncupatur, quam vtramque appellationem meritò & jure suo obtinet.

His itaque peractis & refrigeratis omnibus vasculis, vt probè omnia conquiescant, loricis vasa erunt exuenda, conjunctaque per agitationem, vtraque essentia salina ac spiritualis seu liquida in alembicum effundetur vitreũ, ex qua tria principia summè spiritualia simplicissima ac efficacissima seu maximè penetrãtia, quæ in ea continentur separãda erunt, vt seorsim singula seponantur, vt mox dicetur, quæque deinceps in vnum corpus vniantur. Quod verè homogeneum est, ac nihil heterogenei retinens simplicissimum ac

penetrantissimum efficacissimumque futurum est. Alembicus autem & recipiens firmissimè loricata in Balneo vaporoso collocentur, suo quoque loco ac lentissimo calore insipidum phlegma, aquæ tantum inutilis saporem referens separetur. Quo separato, ad iustam satis quantitatem, idque lentissimo igne, vt dictum, alembicus frigori exponatur, vbi pellucidissimi Lapilli Crystallini, gustuique dulces formabuntur. Quibus semotis ac seorsim depositis, redditoque denuò balneo dulci alembico, vt rursum ad lentum calorem insipidum phlegma seiungatur, si rursum alembicus frigori exponatur, concrescent iterum glaciales globuli, iidemque perduces. Quæ quidem operatio toties repetenda est, dum nulli amplius lapilli emergant, & quicquid residui extillabit, non amplius phlegma insipidum, sed aciditatis vitriolatæ, quæ mordicationem summam linguæ inferat, instar acerrimi spiritus vitrioli gustum inducat. Tunc verò ab operatione desistēdum, & fundo alembici quærendum verum salis oleum vitriolatum, acidumque, à quo omne insipidum phlegma, & inutile extractum fuerit. Crystallini verò lapilli etsi sapore dulces deprehendantur, admirandæ tamen sunt virtutis, vt qui Soli vel auro seorsim, vel cum oleo suo, ad idoneam quantitatem permixti sint verum terrestris Solis menstruum, ac dissolvens. Eius proprietates, ac virtutes vitales, vegetantesque locupletans ac exacuens. Liquor igitur iste balsamicus, ex sale eductus, hoc ipsum potest, si ad debitam quantitatem, aquæ, aut passiui liquoris, qui vbique copiosus occurrit, commisceatur. Ista enim sic diluuntur, ac contemperantur inter se idoneè mixtione rosæ, violæ, aliiue flores, vel emarcidi ac sicci, quique omni odore vitalique virtute, vel longo ante tempore exuti fuerint, perfusi ac imbuti, pristinum vigorem ac vitales alias virtutes recipiant, ac in colorem genuinum, ac magis etiam floridum, quo vel dissolvens ipsum etiam tingetur, redintegrentur, vt nec magis sit natura ex verno sole, tot tamque elegantium colorum ferax, quàm hyems ex artificiali nostro sole, ad radices herbarum effuso, fœcunda eniteat.

Hoc igitur modo, qui supra dictus est, si dulcedo illa crystallina salis, cum oleo, aut aciditate vitriolica propria, debita proportione conjungatur, Solque in eo philosophicè solutus, & in quintam ibi essentiam redactus omni sanguine rubicundiorem (quem colorem ex coctione aut digestione, proprioque calore sibi comparat) adjiciatur. Hinc vniuersalis medicina nascetur admirandæ virtutis, quæ vel lepram ipsam tum vniuersalem, tum particularem totius corporis, Epilepsias, & id genus indomitos affectus, vnius aut alterius tantum grani dosi, expugnare valeat.

Accepimus à docto quodam medico &c. quod Ioannes Montanus Strigius, antiquus & magni nominis Medicus, ac singularis raræque in vtraque medicina eruditionis, statim ex lapillis istis crystallinis oleum rubicundum resolveret, quod in proprio vase solem in liquorem reduceret, vnde præstantissima medicina orietur, coctione omnium colorum discrimina experta. Cuius ad granum j. aut alterum, pro dosi, admiranda auxilia, aduersus superiores morbos præberentur.

Laudanum Mercuriale Doct. Hartmanni Beyeri, ex quo aurum potabile.

Nonnulli secundum mentem Paracelsi, ex eo quod ex Chirurgiæ magnæ tot locis colligunt, non contenti sublimatione, vlterius progrediuntur. Ex eodem enim mercurio plenè dextreque rubificato, conficiunt oleum dulcissimum fra-

grantiſſimi & excellentiſſimi in Medicina vſus. Sic.

Imbibe Sublimatum cum ſpiritu vini ad modum paſtæ, vt is tantum in vitro tres digitos emineat, poſt vitrum probè clauſum in digeſtione fimi equini vel B. ad putrefactionem per menſem Philoſophicum, i. e. per ſex ſeptimanas colloca, vel vt vertatur in mucilaginem oleaginoſam, quo facto tolle ſpiritum vini ab eodem ſubtiliſſimè decantando, & per filtrum traiiciendo, & diſtillando, lentiſſimo calore B. phlegma omne, vt reſtet in fundo oleum albiſſimum dulciſſimumq;. Hoc poſtea igne arenæ vehementiore per retortam expulſum, abit in luteum quendam liquorem, & pars ipſius mercurij aliquota ſimul euocatur, quem repetita vice, cum oleo prædicto diſtilla denuò, reuertuntur omnia in oleum graue, dulciſſimi ſaporis & odoris fragrantiſſimi.

Huius olei recipe vncias v. Solis per ſulphur & mercurium optimè calcinati vnc. ß. putrefac in phiala Hermetis ſignata, ad calorem cinerum, integrum octiduum, extrahitur tinctura ſolis inſtar ſanguinis rubens, quam relicto in fundo albicante ſolis corpore in phiala Hermeticè occluſa, coagula lento igne in Athanore, in lapidem rubrum, quem ſuper lapide porphyrio humido ſolve, in oleumque denuò rejectis fæcibus coagula. Tertiò eandem operam repete.

Ea ſummum elixir vitæ & laudanum mercuriale, probè in vitro ſervandum. Eius doſis eſt granum j. in hauſtu vini ſolutum, vel cum extracto Theriacæ, & puluere liquiritiæ, quantum ſatis ad incorporamentum, in formam pillularem, ſuperhibito hauſtu vini, in quolibet morbo, repetitis doſibus, ſi neceſſitas exegerit, datur à grano ſem. ad granum j.

Aurum potabile compoſitum, idemque verè ſpagiricum.

Primum fiat vitriolum ex calcinato cūpro per ſulphur, vt notum eſt, cum phlegmate vitrioli. Ex hoc autem vitriolo Veneris, fiat l. a. ſpiritus, & oleum. Deinde ſolvatur in hoc ſpiritu & oleo limatura martis optimi. Exinde rurſus fiat l. a. vitriolum.

Vitriolum martis vbi purauĕris, faciendum eſt menſtrum ſingulare ex ſpiritu ſalis, aceto deſtillato, & ſpiritu vini optimè rectificato, aceti & ſpiritus vini ſumantur partes æquales, ſpiritus ſalis autem quarta tantum pars. Hoc menſtruum ter per alembicum eſt propellendum, ad tres ſpiritus iſtos vniendos.

In hoc menſtruo, vt præceptum, parato, diſſolve vitrioli martis q. pl. Menſtruum autem in balneo rurſus leniter abſtrahe, poſtea per retortam luto obductam & munitam, igne violentiori pelle, & tranſibit tinctura veneris & martis alembici colore ſimilis, ſeruato tamen debito regimine ignis interdum inſtar fumi rubicundè nebuloſi, qui fumus apud Baſilium Valentinum materia prima tincturarum & perfectionis corporum mineralium nuncupatur.

Phlegma de hoc ſpiritu in Mariæ Balneo abſtrahe, affunde ſpiritum vini rectificatum, & circula, & rurſus ſepara, ſic medicinam habebis prorſus excellentem atque admirandam: ſi verò placeat, ſpiritum hunc tingētem, cum auro vnire ſecundum Baſilium Valentinum, tum aurum finum ſolvendum erit in oleo ſalis, ſolutio in Mariæ Balneo abſtrahenda, in illa abſtracta aqua ſolve duas partes tincturarum martis & veneris, rurſus abſtrahe, & cohoba, dum in diſtillatione omninò ſentiatur acrimonia. Tunc recentes ſpiritus vel oleum recens ſalis ſuperfunde auro, & quidem tantum, quan-

tum pro solutionē acceperas, in cineribus per aliquot dies leniter digere, deinde abstrahe ab iisdem aquam leniter. Aquam hanc abstractam in MB. tepidam prius redditam, rursus superfunde & destilla vt prius, in fine ignem aliquantulum augendo. Sic aliquid corporis solaris, qualibet destillatione eleuatur. Sol hic cum marte & venere animatus & conjunctus, perpetuò irreducibilis existit. Abstrahe aquam in MB. ad siccitatem, imbibe cum oleo tartari summè depurato & in cella secunda vice resoluto, & probe filtrato, rursusque exicca, imbibitionem bis repete, tandem exiccatum, in cineribus phialæ immissum, fortiter foue, vt quasi coalescant, postmodum rursus puluerisa & resolue in cella, in oleum sanguineum, quod extrahe cum spiritu vini & serua ad vsum.

Compendiosiùs sequenti modo hæc peraguntur.

Vbi omnia alembicum transcenderint, abstrahe ad oleitatem, & superfunde spiritum vini rectificatum, cum sale vrinæ acuatum vt scis, & è vestigio omnes tincturas extrahet, pauco de corporis solis subalbido & omni tinctura exuto remanente. Spiritum hunc abstrahe per alembicum & recentem non acuatum superfunde, ad oleitatem abstrahe, quam per retortam pelle, sic habebis tincturam admirabilem ad omnes totius corporis affectus.

Spiritus Solis Domini Ioh. Osiandri præsulis Murbacensis.

Non minus artificiosa, quàm spagirica & philosophica est præparatio, spiritus auri, quæ fit & paratur vt sequitur.

Primùm aurum in tenuissimas bracteolas redactum, cum mercurio viuo amalgamandum est, & per corium rursus transigendum.

Secundò massa quæ in corio post transactionem mercurij viui relinquitur, in testa aliqua vitro obducta, sub pileo vitreo, ad excipiendum auolantem mercurium prunis ardentibus imponitur, vt non segniter in fugam se conjiciat.

Tertiò semper, priusquam mercurius ex dimidia parte, vel in totum expiret, remouenda auri ab igne massa, & rursus terenda est, ne massa coëat, aut coalescat. Qua in parte sæpiùs, etiam ab optimo artifice peccatur, & à scopo aberratur.

Quartò mercurio omni ex parte fugato, & expulso, cum calce reliqua nouus mercurius conjungendus, & semper idem per ignis vim rursus abigendus, donec eadem calx jam ægrè mercurium sibi jungi concedat. In laborè hoc non opus est, vt mercurius in amalgamando soli junctus prorsus fugetur, non refert etiam si aliquid cum auro maneat.

Quintò, quando jam calx solaris incipit, ægrè atque difficulter pati mercurium sibi commisceri ad faciendum almalgama, tamdiu procedendum est, donec calx Solis mercurium viuum & currentem in consortium prorsus nolit amplius amplecti (id quod ego inquit author processus multiplici experientia didici.) Neque refert hîc, quantum mercurij auro admisceas, nihil hîc periculi est, sed tantummodo caueatur, & prospiciatur, ne massa solaris in vitrum coalescat.

Sextò, quando calx solis mercurium prorsus non vult admittere, vel ægerrimè solummodò, tum mercurius omnis expellitur per calorem ignis, sed interim prouidendum, ne calx fundatur, calx talis quodammodò rubet. Septimò calci huic affundendum acetum destillatum, nullatenus autem radicatum (hoc enim huic operi nihil conducit) & acetum illico calcem solarem hoc modo paratam aggreditur, priùs quam in digestionem collo-

cetur, & extrahit quandam essentiam. Tum acetum decantatur, & aliud affunditur, rursus per 24. horas in digestionem collocatur, & tantum ex calce solari extrahet acetum, quantum ad solutionem mercurius aptum reddidit: sed qui quantitatem molarem sibi imaginatur, profectò is sibi somnia fingit.

Octauò calci solari residuæ rursus adjungitur mercurius viuus, vel prior qui in vsum venerat, vel alius nouus, non refert; Et cum calx in continente cum mercurio se copulare permittit, & quidem promptissimè, & tum primi labores ordine repetuntur, donec tota calx solaris in essentiam solvatur, quod tamen non nisi multis, & sæpius repetitis laboribus fiet.

Nonò omne acetum, quod in solutionem fuit adhibitum & decantatum conjungitur, & in cineribus lento igne euocatur, & in fundo residebit sal albicans, qui cum aqua pluuiali distillata est dulcorandus, statim verò in aqua solvitur.

Decimò, quod si sal talis diligentēr in moderato calore fuerit exiccatus, tum retortæ luto optimè munitæ inditur, & magnum vas recipiens applicatur, & probè ad fugam spiritibus intercludendam luto cauetur, per gradus ignis administratur & primum prodibit phlegma, hinc sequitur fumus, qui instar fili lanei ad fundum recipientis contēdit. Tandem verò, vt in tinctura corallorum tam potens & copiosus sequitur fumus, qui nullo artificio tam arctè potest occludi, in recipiente retortæ applicato, quin eius odor nares feriat, & quidem instar croci.

Vndecimò his peractis recipiens vas vt refrigescat cum retorta permittitur, & spiritus diligenter colligitur.

Duodecimò hic spiritus potest rectificari, & quidem in tantum, vt subtilior fiat, quàm spiritus aliquis vini.

Expertus sum inquit author processus, quod eiusmodi spiritus, calci Lunari subtilissimè tritæ affusus, quandam flauedinem extraxerit. Hæc oculis meis vidi, & manibus aliquoties tractaui, & scio processum esse verissimum, sed diligentem requirit spagirum, interim fateor esse laborem haud breuem non exiguam partem calcis solaris requiri. Quandoquidem vna vice per partum extrahitur.

Princeps quidam cum hoc spiritu, hominem deploratæ valetudinis restituit, & multum cum eo præstitit, sed qua ratione intra & extra corpus debeat vsurpari, & an quoque ad metallorum transmutationem aliquid faciat, id mihi non constat, doctis & expertis id philosophis ad experiundum relinquam. Hoc tantummodo notatu dignum est, quod solidissimum & perfectissimum corpus solis nullique igni cedens, in tenuissimum, & subtilissimum spiritum possit reduci, id quod ego non semel, sed multis vicibus expertus sum.

Aliud

Aurum potabile quod est desumptum ex Testamento Fratris Basil. Valentini.

Summum atquē primūm aūrūm potabile, quod DEVS OPT. MAX. in totam naturam collocauit, est probè excocta, præparata & fixa substantia, lapidis nostri vniuersalis, priusquam illa fermentetur: nulla major, præstantior, & excellentior medicina vniuersalis, & aurum potabile, potest in tota natura per orbem vniuersum terræ reperiri, aut in lucem proferri, cœleste siquidem est Balsamum, quoniam ipsius principia & prima exordia, ex cœlo originem sumunt, & in terra formantur, postea verò, post suam summam puritatem, ad summam perfectionem deducuntur. De quo pri-

mo exordio, primaque origine, huius cœlestis substantiæ ego quidem fusè satis & quantum necessitas postulat, scripsi, vt hic repetitione non opus esse existimem.

Quemadmodum verò excocta eiusmodi & perfecta substantia, summa, principalis & maxima vniuersalis medicina microcosmi est, sic viceuersa illa ipsa materia, post suam fermentationem etiam tinctura est, & summa, maxima,& potentissima medicina, omnium metallorum, quæ per hanc ad summam depurationem & valetudinem perfectam, nempe in purissimum aurum possunt transformari, & transmutari. Et sic hoc aurum potabile summum & maximum, atque vniuersalis est medicina, totius mundi, de quo solo, multa librorum volumina possent produci. Quoniam ipsius præparatio ante hac in tertia parte secundum omnes circunstantias est descripta, & docta, non operæ pretium arbitror, vlteriorem institutionem proponendam, sed in dictis acquiesco. Sed vlterius dicam & declarabo, vnà cum absoluto processu, quemadmodum verum aurum potabile, ex communi summè depurato, & perfecto auro possit fieri & comparari.

Recipe extractam ex auro animam siue essentiam, quæ cum spiritu salis communis dulci facta est, quemadmodum te in particulari auri docui, & cum corpus solis totum albicans comparuit, spiritum salis extilla, & animam solis, decem vel duodecim vicibus dulcifica, tandē probè exsicca, eamque pondera,& quatuor partes spiritus vitrioli Vngarici, dulcis scilicet affunde,bene obsigna,inq; Balneum vaporosum colloca, putrefac lentissimo calore atque igne,& quidem tamdiu,donec totaliter soluatur, inque aquam, seu primam materiam reducatur, & ex ambobus illis,liquor sanguinis ad instar rubens,pellucidusq; fiet, sic vt eius cum rubedine nullus rubinus possit conferri.

Hoc interim obserua, quod si anima solis ceperit dissolui, & in primam materiam suæ substantiæ transiuerit, quòd in vitro primum ad spondilia circumcirca, vbi materia tenetur, circulus eleganter viridis conspiciatur, deniq; verò omnes colores arcus cœlestis coëunt, & comparent,qui tamen breui tempore durant.

Quod si verò anima solis jam planè fuerit soluta, & nihil vltra in vitri fundo conspicietur, duplum pondus spiritus vini optimè rectificati affunde. Vitrum sigilla quantum poteris optimè,digere,vel putrefac rursus vnà per duodecim, aut quindecim dies, tum vnà educ per alembicum, & materia transcendet, in forma sanguinis absolutissimi & optimi, aurea tota, perspicua: Toties hanc eductionem & exstillationem itera, donec nihil amplius de corpore solis in fundo remanserit: & tum habebis verum, & perfectum aurum potabile, quod in æternum nunquam poteris in corpus aliquod reducere. Interim notandum, quod corpus solare, antequam destruatur & anima eius extrahatur, oporteat ad summam puritatem & perfectionem reduci.

Aurum potabile Fr. Bas. Val. alterum.

Aliud etiam aurum potabile fit, & arte singulari paratur, quod licet non pro perfecto omnibusque numeris absoluto auro potabili possit diuendi: tamen plus etiam est quam semiaurum potabile habendum, quoniam quoad virtutes & efficaciam suam, potentissimas vires in multis morbis edit,quos alias natura vincere nequit, id quod experientia docuit & comprobauit.

Aurum verò potabile tale, duabus viis atque rationibus præparatur, vbi posterior, priore præstantior & efficacior

est, sed plus ad id faciendum temporis & laboris atque operæ, quam ad primum requiritur, primi verò præparatio talis est.

Recipe extractam animam solis, quæ cum spiritu salis dulci parata est, quam optimè & diligentissimè dulcifica, denique eam siccarisimas, atque in phiolam capaciorem immitte, vel etiam in cucurbitam, huic affunde oleum vitrioli rubeum, quod ab omni phlegmate sit liberatum, & prius per retortam sit rectificatum, vt perspicuum, & clarum fiat, id est album, vt obseruare possis, cum animam solis aggredietur, & soluit, ex qua in rubrum & amœnum colorem transit. Hujus verò olei tantam affunde quantitatem, vt sulphur vel anima solis, in eo solui possit, tum in Mariæ balneum pone, ad putrificandum, seu digerendum; & ignem paulò vehementiorem adhibe donec videris animam auri dissolutam & colliquatam, in oleo vitrioli. Si quas fortè fæces in fundo reliquerit, ea separa ab extracta anima, tum affunde vlterius & quidem in duplo pondere, essentiæ vini, vel spiritus vini optimè rectificati, vt te in meo Testamento docui & institui, vitrum sigillo Hermetico ob signa, ne spiritus vini exitum sibi quærere possit, & denuò in Balneum Mariæ colloca in putrefactionem, moderatissimumque adhibe ignem, mensis vnius spatio, & acrimonia olei vitrioli per spiritum vini imminuitur, & suam acredinem amittit, vt vnà præstantissima fiat medicina. Hanc medicinam toties per alembicum distilla, vel etiã per retortam, donec nihil in fundo cucurbitæ, vel retortæ relinquatur. Et sic acquires plusquam semiaurum potabile, in forma & colore summè flauescentis liquoris. Interim nota, quod cum aliquibus metallis, etiam hac ratione processus potest institui, vt scilicet ex metallo primum fiat vitriolum ex quo spiritus destilletur, & hac ratione cum anima conjungatur, soluatur, & cùm spiritu vini digeratur, donec omnia simul in adæquatam medicinam transeant, vt docui, quæ suas quoque easque non paruas obtineat vires & virtutes.

Aliud eiusdem Fr. Basilij. Valent.

Altera via ejusmodi semiaurum potabile præparandi, quod quidem plus non est aurum quàm semiaurum potabile, virtute tamen & efficacia proximè descriptum multis parasangis superat, & longo post se interuallo relinquit, tale est, vt sequitur.

Rec. animam auri extractam, de qua supra dictum, eam in phialam immitte, & superfunde extractum sulphur philosophorum, quod cum spiritu mercurij, id est, vitrioli ex terra philosophorum extractum est, & mercurius, siue spiritus mercurij vsque ad oleitatem, quæ sulphur est, rursus abstractus sit leniter, per modum distillationis. Huius Sulphuris philosophorum, affunde tum vt dictum antea, tantum, vt in eo anima solis solui possit, & in leni Balnei calore vt requiescat permitte, donec talis solutio facta sit, tunc plus affunde, optimè & summè rectificati spiritus vini, digere porrò leniter & vnà exstilla, donec nihil in fundo amplius restet, & habebis medicinam, quæ vero auro potabili haud multum præeminentiæ concedit. Et hæ sunt præcipuæ viæ, quibus corporale aurum potabile redditur. Hactenus Basilius.

Præparatio auri ad aurum potabile.

Recipe metalli omnium præstantissimi, quod propter indesinentes hominum insidias, quæ ei struuntur pallet, quantum libet, vel quantum tua fert conditio, id funde ter per lupum caninum seu multiuorum, vt ipsum philosophorum spagiricorum celeberrimus Fr. Bas. Val. nominat. Tum

nat. Tum reducatur in tenues bracteolas; seu folia tenuissima, & soluatur in menstruo sequenti: Recipe spiritus aromatis nobilissimi (non quod ex India aduehitur, sed quo nemo non hominum quotidie vtitur) vnam partem, & spiritus cerberi Hermetici optimi quatuor partes, in hoc inijce flauum tuum metallum in cucurbitula, vel matratio positum, & pone in calorem debitum, donec omne soluatur. Si menstruum non omne metallum soluerit, affunde, decantato primo aliud, & solue, tum solutiones tuas confunde. Iam habeas in promptu mercuriũ viuum crudum, purgatum tamen, & tantum in solutionem conijce, quantum metalli solueras, & sic spiritus cerberi Hermetici & aromatis nobilissimi, metallum deseret, & mercurium aggredietur, metallum autem ad fundum in forma subtilissimi pulueris subsidebit; quod cum aceto distillato imbibendum, & ter in Balneo abstrahendum, & sic accipies calcem auri subtilissimam, quam per mensem igne mediocri reuerberare poteris, vt tanto ad essentiam inde extrahendam subtilior euadat.

Aurum potabile πολυθρύλλητον, *seu famosissimum Angli illius Francisci Antonij.*

Primò omnium dissoluatur aurum finum in aqua regis secundum artem, vel. Fiat aquæ fortis libra j. huic addantur vnciæ quatuor, salis armoniaci, in aqua distillata soluti, filtrati, & rursus coagulati, & distilletur primum in cucurbita in Balneo, spiritus verò grauiores demum in retorta in Balneo sicco, hoc est in cupella vacua, sed bene operculata. In hac aqua solue tuum aurum, vel in oleo salis, & spiritu nitri rectificatis, vt paulò ante edoctus es; solutionem in vitri lati fundi effunde, & quod sit colli amplioris. Priori solutioni cum aqua regis facta, guttatim infunde oleum tartari per deliquium facti, donec aqua regia clara & alba euadat. In hanc autem solutionem per spiritum salis & nitri factam funde ad vnciam dimidiam, vnciam vnam Hermetis Chymici, colloca in lentum calorem, in matratio, obturato leuiter vitro cum cera, & aurum fundum petet, spiritus verò secum mercurio conjungent, & ipsum soluent, qui mercurius vnà cum menstruo dum adhuc calet, ab auro est separandus, & in locum frigidiorem collocandus, separabitur phlegma menstrui & mercurius in vitriolum album abibit. Aquam regis quod attinet, vbi post præcipitationem auri clara euasit & perspicua instar Crystalli, dabit tibi signum, aurum tuum omne ad fundum descendisse, sine vt quiescat per noctem, & mane liquore effuso, calcem in fundo quater, aut quinquies communi pura aqua ablue, eamque debito modo exicca.

Nota priusquam calx omninò exiccata fuerit, scilicet, quæ cum oleo tartari præcipitata est, (nam altera hac tractatione non indiget) Imbibe illam cum oleo salis communis, quod oleum tartari mortificat, & fulminationem omnem auertit. Si autem siccare volueris, sine præparatione cum salis spiritu, caue ne calor sit excedens. Quamprimum enim calorem calx sentit, flammam statim concipit, & in auras euolat, sonitum horribilem instar bombardæ explosæ edens, vt qui præsto sit de vita periclitetur. Quare tutius est in aëre vel hypocausto tantum siccare, & spatula lignea diligenter agitare.

Calci si vis adde dimidiam partem sulphuris puluerisati, simul misce, & in crucibulo igne rotæ sulphur conflagrare permitte, adhibendo in principio ignem lentum, & in fine per horam vnam ignem fortissimum, vt calx quodammodo reuerberetur, & tenuissima euadat, quam in phiala optimè clausa, ad vsum serua.

Iam fiat ſpiritus vrinæ hominis ſani, modicè bibentis vinum, in cucurbita bene clauſa, in fimo equino, vel alio loco calido per menſem philoſophicum, hoc eſt per 40. dies digere, finito putrefactionis tempore, diſtillatur vrina per alembicum, adhibito recipiente ſatis amplo, donec omnis humiditas diſtillata fuerit, diſtilletur tertio à capite mortuo per cohobia, rectificetur, vt exinde ſpiritus poſtea juſtè eleuetur. Ex phiala ergo prolixioris colli, cum ſuo alembico & recipiente iuncturis optimè clauſis, bene in cineribus diſtillatio inſtituetur, & eleuabitur ſpiritus inſtar in alembicum, nulla concomitante humiditate aquea. Hæc diſtillatio, ad completam eleuationem, totius ſpiritus continuanda eſt, quod ſublimatione prodiit, cum aqua pluuiali diſtillata ſoluitur, & ex phiala, vt prius diſtillatur, idque ſexies repetitur, ſemper nouam aquam accipiendo. Hinc in phialam Hermetice clauſam per 15. dies & noctes reconduntur cryſtalli, & digeruntur lento Balnei calore, donec in colorem limpidiſſimum abeant. Huic liquori additur æquale pondus ſpiritus vini, è vino bono facti, & quam optime rectificatur, & ſimul in Balneo per 12. dies digeruntur & vniuntur. Recipe nunc calcem ſolis antea præparatam, & ei affunde menſtrui è ſpiritu vini, vrinaque facti vt tribus digitis emineat, in lento calore digere donec ſanguinis inſtar rubicundum euadat, tinctura decantata & ſæpius collecta in B. per aliquod dies digeritur.

Hinc leniſſimo calore ſpiritus ſoluens abſtrahitur, denuò ſemel cohobandus. Hinc remanet in fundo cucurbitæ liquor in forma olei rubicundiſſimi, ſuauem odorem de ſe ſpargentis, in quolibet liquore reſolubilis, propterea oleum hoc auri potabilis ſuccedaneum verum eſſe poteſt, eandem ſolutionem ſi non in Balneo, ſed arena deſtillas, è cucurbita humili vel retorta, poſt partem menſtrui primam, cum reliqua eius parte, ſolis tinctura per alembicum tranſit rubicunda inſtar ſanguinis: Relicta in fundo vaſis terra nigra, arida, ſpongioſa & leui, ipſum autem menſtruum, quod in tinctura ſolis prodiit, per balneum tepidum ſeparandum eſt, vt oleum ſolis in fundo cucurbitæ reſtans, ſolum aſſeruari poſſit. Hoc eſt illud aurum potabile, quod in Anglia habetur, apud Franciſcum Antonium, vnde ſæpius in Germaniam & alia loca allatum.

FINIS.

ANATOMIA ANTIMONII:

ID EST,

DISSECTIO, TAM DOGMATICA, QVAM HERMETICA, ANTIMONII,

Vsum, proprietatem, & Vires eius declarans:

LECTORI BENEVOLO.

Ertißimum est, Amice Lector, inter præcipuas Artis Medicæ partes, quæ addiscendæ sunt illis qui verè nomen Rationalis Medici gerere & tueri volunt (post Pathologiam, quæ morbos, & eorum causas ac symptomata indagat) vnam ex principibus maximeque necessariis existere illam, quæ exactam cognitionem medicamentorum, eorumque præparationem docet, per quæ dictos morbos curare poßit. Hæc profectò Medicinæ pars tanti facienda est, tantumque momentum habet, vt sine ipsa reliquæ omnes subsistere non queant: Nam haud secus ac peritus belli dux frustra tentaturus foret inimicum suum ex vrbe aliqua expellere, si solummodo notitiam haberet de rebus bellicis differendi ac inermia verba faciendi de situ loci, forma structioneque mœnium, turrium, arcium aut propugnaculorum, itemque de numero propugnatorum qui dictam vrbem tuentur, de industria & scientia bellica illius, qui eius præsidii curam habet, quibus munitionibus fidat, & in quibus opibus spem fiduciamque suam collocet dictus aduersarius: nisi ipse insimul perspectum habeat absolutißime, quomodo, quibusque conatibus hostem suum obsidere, oppugnare, tandemque vincere ac expugnare poßit: Eodem prorsus pacto parum aut nihil prodesset Medico qui ægrum quempiam ab ægritudine sua leuare sanareque desiderat: nosse quam subtilißime ratiocinari de temperie seu complexione corporis, modo viuendi, ætate, causa antecedente morbi, materia peccante seu morbifica, parte affecta, quænam in toto corpore maxime affligatur, rebus quæ morbum fouere, alere augereque poßint, effectis & symptomatibus quæ inde originem ducunt, statu præsenti, & in quo mox esse queat: breuiter

de omnibus iis quæ ad cognitionem mali attinent; periculumque quod quantumque immineat; si nihilominus ignoret medicamenta quibus morbum oppugnare, & ægrum in pristinum statum sanitatis restituere debeat; aut saltem (si insanabilis sit affectio) quomodo palliare, hoc est, ad tempus aliquod mitigare, aut differre symptomata possit, impedireque quominus progrediatur ægritudo; quousque videlicet Deus Optimus Maximus, juxta Prouidentiæ suæ beneplacitum, naturalium medicamentorum vires in ægrorum corporibus progredi permittit. Medicus certe quantumuis aliarum quarumcunque Medicinæ partium callentissimus, si in hac parte vacillet, eamque non exactè cognoscat, similis est lampadi oleo plenæ, cuius ellychnio flamma deest: Nam vt lampas sine igne nullum de se lumen expandere potest; sic etiam Medicus si cognitione Medicamentorum destituatur, nullum specimen effectumque dabit, quo pro Medico habeatur agnoscaturque, aut vllo honore dignus æstimetur. Iure merito igitur antiqui Medici (qui apud coætaneos posterosque suos immortale nomen sibi parare semper conabantur) vsque adeo studiosi diligentesque fuerunt in dicta Medicinæ parte excolenda: quod ex ipsorum scriptis patere aperte potest. Quorum ne magnum numerum recensere cogar, ad id quod dico stabiliendum sufficere nobis debebit solum hoc Galeni, Medicorum Rationalium Principis, testimonium; quippe cuius nomen apud omnes doctos tanti sit. Tantus igitur ille vir, tam assiduus diligensque indagator fuit omnis Materiæ Medicæ, vt non contentus iis Simplicibus quæ in patria eius nascebantur, sine vllo metu periculorum, longissimas peregrinationes ad loca quam remotissima susceperit, vt loca ipsa vnde medicamenta peregrina adferri audiebat, propius contemplaretur; eaque penitius cognosceret, atque eorum sufficientem copiam in vsus suos colligeret asseruaretque. Id quod testatur Libro IX. de Simpl. Med. facultatibus, dum inquit: Itaque in Lemnum, Cyprum, Palæstinam, & Syriam eo studio nauigaui, vt medicamentorum istorum cuiusque vim magnam, quæ in omnem vitam meam satis forent, reponerem, &c. Adhæc vt medicamenta plurima quæ adulterari seu, vt loquuntur, falsificari ab impostoribus etiam ipsius æuo solebant, à veris certius infallibiliusque dignosceret ac discerneret, summam non contemnendam nummorum expendit, vt imposturam ipsam addisceret, non vt ipse medicamenta adulteraret, prauaricareturque in fraudem damnumque emptorum; aut vt lucri cupiditate, mercaturam impostoriam exerceret: sed vt signa differentiasque quibus adulterata à genuinis differant, internoscanturque, explorata haberet; sicuti ipse narrat supra citato libro & capite, paulo altius, vbi de Diphryge verba facit: Adijciam vero, inquiens, huic qui de illo habetur sermoni, rem non modo de Diphryge scitu vtilem, sed & de Lemnia sphragide, & Pompholyge, & Opobalsamo, & Lycio Indico, Nam etiamnum adolescens didici hæc ita præparare, vt à veris natiuisque nihil differ-

ne viderentur: Nam qui me docebat ingenti mercede, homo curiosissimus erat, non in his tantum, sed & aliis similibus. Et non solum laborabat ut haberet cognitionem externam rerum, sed studebat etiam cognoscere ipsas vires, tam propria industria, rationali indagine & experientia, quam etiam aliena: nunquam recusans addiscere, cujuscunque tandem conditionis homines forent per quos aliquid proficere posset: veluti manifeste patet XI. de simpl. med. facult. vbi agit de præparatione Cancrorum aduersus morsum canis rabidi: Et raro equidem (inquit) aliter illis vstis nos sumus vsi, cæterum eum modũ plerunque quo Æschrion Empiricus ille medicamentorum peritissimus senex, conciuis ac præceptor meus. Et paulo post narrat modum quo dictus Empiricus, tantopere ab ipso honoratus, Cancros præparare solebat. Ita vt Galenus nunquam destiterit quam diligentissime addiscere rationem, qua omnia quæcumque ad dictam partem Medicinæ tam necessariam Medico requiruntur, certa explorataque habere posset: sicut etiam 3. de comp. med. posteros ad sui imitationem exhortatur. Existimo, inquit, omnes juuenes ingenui animi hac ratione (hoc est, suo exemplo) incitatum iri ad inuestigandam veram exactamque Simplicium cognitionem: quæ non solum semel consideranda sunt, sed sæpius. Nam cognitio rerum sensibilium perficitur continuatione videndi, id est, perpetua oculari inspectione In Præfatione autem Libri 6. de Simpl. med. facult. reprehendit eos, qui contenti sunt comparasse sibi solummodo cognitionem medicamentorum ex librorum lectione, sine vlla vlteriore indagatione. Profecto non sine ratione conqueri debemus de iis qui primitus icones herbarum depictas euulgarunt: cum multo præstantius certiusque sit herbas ipsas contemplari & contractare: alioqui similes fieremus illis, qui se pro gubernatoribus nauium gerunt, cum numquam nauigauerint, artemque nauigatoriam solummodo ex chartis tabulisque depictis didicerint. Quoniam si eo modo instructi progrederemur, sane expeditiores certioresque essemus in cognitione tam non plantarum, quam aliorum quorumcunque medicamentorum. Et libro de Aliment. facult. ita scribit: Librorũ is solummodo vsus est, vt memoriam refricemus illarum rerum quas antea didicimus: & non vt exactam cognitionem alicujus doctrinæ suppeditent illis qui nihil antea sciuerunt istarum rerum. Vsque adeò vt Galenus velit medicos cognoscere exacte res medicinales, non solum ex relatu aliorum sed & ex proprio intuitu & experientia. Quocirca, quicunque pro rationali vereque dogmatico inter Medicos censeri desiderat, verusque Galeni discipulus haberi, debet partem aliquam temporis studiique sui collocare, ad acquirendam perfectam cognitionem medicamentorum, eorumque exactam præparationem, & quænam inde sequantur effecta. Non tamen inde sequi velim, debere nos animum ingeniumque nostrum ingurgitare immergereque in vastum profundumque omnium remediorum pelagus: cuius nunquam fundus repertus ab vllo medico-

rum tam nostri quam antiqui æui, nec etiam ab vllo futuri sæculi inuenietur; Nec item suadeam, vt quisquam immanem cumulum coaceruet medicamentorum, iungens miscensque Indiam, Arabiam vniuersamque Europam simul, vt inquit Fuchsius in Thesauro Medicinæ, dum reprehendit eos qui talia faciunt: Sed hoc solummodo requiro, studeoque, vt Medicus se patronum dominumque faciat alicuius Medicamentorum numeri, illorumque nempe quæ maxime excellunt, efficacissimaque sunt, & generalissima extant in operationibus suis aduersus præcipuos quosque morbos, qui passim communiterque se oggerunt. Quod ipsum & proculdubio à Galeno præstitum fuit, posteaquam plurima medicamenta examinasset, vt ex Methodo ipsius apparet; atque etiam hoc modo fecerunt faciuntque etiamnum prudentissimi totius orbis Medici: præsertim quum immensus numerus remediorum, ingenium iudiciumque Medici perturbet & confundat. Hanc ipsam credimus fuisse causam, ob quam Hippocrates (medicorum maximus) tam paucis medicamentis vti consueuerit, vt in omnibus ipsius operibus apparet: non autem quod non cognouerit magnum numerum medicamentorum; quoniam penes ipsum erat copia & obseruatio omnium remediorum, quorum experientia per vniuersam Græciam facta fuerat. Si igitur temporis tanta longitudo, quæ est à condito Mundo, ad hanc vsque diem, nobis commoditatem dedit addiscendi & examinandi tot medicamenta, certissimum est hoc nostro sæculo eam sese offerre quam maximè: quo non solum omnes antiquorum doctrinæ ad materiam medicam attinentes exactè perpensæ sunt & examinatæ, imò ad culmen summum perductæ: sed quo ipso etiam tanta ad ipsas accessio facta est, per nobile istud excellensque instrumentum Artis Chymicæ: per quam discere nobis datum fuit, oculisque nostris agnoscere dignoscereque substantias corporum ab antiquis prorsus ignoratas, ex quib. omnes res naturaliter compositæ sunt: quo ipso etiam didicimus separare diuersa remedia ab vno corpore: ac vniuersim, præparare medicamenta efficaciora, subtiliora, & penetrantiora, leniora, (& vt ita dicam amicabiliora) & perfectiora, quàm antiqui Medici nos facere docuerunt. Quæ ipsa inquam Ars nobis patefecit mirabiles naturas & effectus corporum mineralium, multo clarius quam prisci æui hominibus vnquam concessum fuit. Verùm hoc in ista re est infortunij, quòd quantumuis tantum nobis bonum ab ista Arte obuenerit, tantum medicis decus, tantusque fauor apud omnes nobis inde accesserit; nihilominus reperiatur etiamnum hodie maximus Medicorum numerus, qui (existimantes esse rem mechanicam, vilem, & planè indecoram Medicæ dignitati) non solùm recusant vllo modo manum admouere eiusmodi operi: sed, quod peius est, malitiosè peruerseque contemnunt exsibilantque eos omnes qui Artem istam exercent. O si Galenus, qui nulli labori sumptuique pepercit in visendo tot regiones, vt Naturæ secreta

indagaret, vt addisceret adulterare & imitari plurimas materias Medicas, & præparare Cancros, ex Empirico magistro, vt suprà diximus: quique non dedignabatur contundere caseum putridum, & cataplasmatis forma imponere vt illum in arthritico experiretur: vt patet lib. x. Simpl. med. qui non abhorrebat obseruare vires viperæ, serpentis tam venenosi, aduersus elephantiasin, vt est lib. 11. Simpl. Med. & lib. de Antid. qui ipse inuenit vsum Sulphuris aduersus venenum Pastinacæ, Phalangij, & Draconis marini, illudque pauperculis piscatoribus remedium communicauit, quo se aduersus eiuscemodi venena præmunire possent, vt habetur lib. 9. Simpl. medicament. qui ipse quinetiam, præter infinita alia experimenta, non existimabat esse rem inhonestam & planè vilem exquirere & obseruare proprietates fimi humani, excrementi tam execrabilis & putentis, supra omnia alia; idque vt synanchem curaret: vsque adeò auidus erat addiscendi omnium rerum vires, vt lib. X. Simpl. medicam. facult. legere licet: Si, inquam, Galenus Chymicum aliquem reperiisset qui ipsi arculam paruam ostendisset refertam excellentissimis Oleis distillatis, Spiritibus aquosis, Salibus, Extractis, Tincturis, Balsamis, & Arcanis Vegetabilium, Animalium, & Mineralium; iisque omnibus diuersarum virium ac operationum; Vomitiuis inquã, Catharticis Sudorificis, Diureticis, Anodynis, Cordialibus, Alexiteriis, Vulnerariis, Specificis aduersus plurimos morbos: breuiter, plenam remediis in substantiâ omnibus quippe quibus vniuersim Medicus opus habere potest, iisque in minimâ copiâ & quantitate aptis ad sanandum mille ægros: si adhæc dictus Chymicus obtulisset Galeno, docere ipsum modũ præparandi & comparandi sibi omnia ista remedia: Quo quæso animo quamque obuiis vlnis credemus Galenum excepturum fuisse, quibusque amplexibus exosculaturum, eiusmodi Chymicum; & quem laborem subiturum ipsum fuisse, vt ad plenariam istarum rerum cognitionem peruenire potuisset: Homines sanè maturi iudicij, quibus heroicum & generosum Galeni animum ex scriptis eius rimari agnoscereque datum est, nullo modo dubitarent quin dictam artem ita excepturus fuisset æstimaturusque, ac si nouum aliquod Oraculum foret; & quin grandia de ea volumina conscripturus fuisset: quippe qui nunquam calamo suo pepercit vt omnia quæ sciebat supra omnes alios medicos, posteris communicaret. Verum enim verò tantam felicitatem non habuit, summus ille maximisque virtutibus scientiisque instructus vir, vt minimam huiusce artis particulam cognouerit. Posteaquã igitur Deus Optimus Maximus nos hoc dono ditare dignatus est, magis quàm antiquos, omnis Medicus ingenui altique animi (qui infinitam Prouidentiam Creatoris sui admirari contemplarique gaudens, simul etiam proximo suo gratificari conatur) cognitionem dictæ Artis Chymicæ acquirere sibi debet: quæ Ars, vt dictum à nobis est, non solùm est instrumentum vtile ad præparanda excellentissima remedia: sed præcipuè idonea est ad exacuendum ingenium

Philosophi, quo penetrare poßit in arcana Naturæ, cognoscereque penitus ac profundè virtutes operationesque eius, idque simplici coniecturâ ac ductu rationis, multo melius quàm sine hac tam necessaria Medicis Arte facere potuisset. Cum igitur propositum meum esset præcipuum, exhortari Medicos quibus otium est, & particulariter adolescentes, ac nouos Medicinæ discipulos & candidatos monere, vt meum consilium sequi in prædictis velint: volui ad illos magis excitandos libellum istum meum ad illorum gratiam in lucem emittere, de ANATOMIA ANTIMONII: *quæ materia particulatim esse poterit vice sigilli, & authenticæ (vt ita dicam) confirmationis prædicti mei argumenti: Quo ipso libello traditum à nobis exactè est, in quo differat opinio Medicorum Chymicorum, quantum ad naturam & proprietatem Antimonij: Adhæc tractatur in eo quæ controuersia sit inter Medicos quòad eius vsum: quinam boni aut mali ipsius sint effectus: itemque vanæ imaginationes plurimorum Chymicorum, qui nullam prorsus ipsius experientiam habent: nec non separatio substantiarum ipsius: modus ac via ipsum præparandi, quando eo pro vomitorio vti volumus: itemque quomodo ipsum sudorificum facere poßimus, & aptum ad operandum per insensibilem transpirationem: vt præparandum sit in vsum Chirurgorum: Breuiter, quicquid meretur in vniuersum sciri ac cognosci de hoc minerali, quod* Antimonium *vulgò vocamus: Idque omne præstitum a me hic est prorsus facili & intelligibili loquendi modo, & qui ab omnibus Medicis capi comprehendique poßit. Qui meus labor, & conatus Reipublicæ Medicæ gratificandi, vt spero, Benigno Lectori, ac præcipuè veris Galeni discipulis, qui heroicum eius altumque spiritum ingeniumque imitari desiderant, gratus obuenturus est & acceptus: (& minimè ab illis reijcietur, vt etiam haud ita pridem accidere consueuit quotiescunque tale quippiam in lucem recens prodibat: quando nimirum Ars hæc Hermeticæ stylo obscuro, terminisque minùs intelligibilibus tradebatur.) Quod vbi mihi contigerit, intellexeroque non ingratum meum esse laborem, accrescet mihi animus vlterius quid in simili materia conandi, & in publicum emittendi aliquot meos Tractatus, quos concinnaui plurimorum annorum spatio, prout longißimo studio & aßiduo labore noui quippiam animaduersioneque digni obseruare & annotare potui: quodcunque nempe mihi, secundum captum, exiguitatemque ingenij mei, dignum videbatur dicta nostra Arte, ac etiam Medicis vniuersis vtile & fructuosum. Vale.*

PARS

PARS PRIMA ANATOMIÆ ANTIMONII,

De forma, min ra, & fodina, qualitate, viribus ac prærogatiuis ipsius: & oppositionibus eorum qui vsum Antimonij inhibere voluerunt: itemque de vanis conatibus experimentisque plurimorum Chymicorum in separatione substantiarum eius.

Cap. I.

De Antimonio, eius viribus, ac vsu, secundum Medicorum Antiquorum examen.

Ioscorides, celebris autor, & Materiæ medicæ studiosorum seu Simplicistarum, vt vocant, omnium tam Græcorum quàm Arabum, princeps, libro V. capite LIX. loquens de Stimmi, quod Latinis Stibium, vulgo verò Medicorum hodie Autimonium appellatur, ita inquit: Stimmi optimum, quod splendidissimum est, modoque nitedularum (vermium noctu lucentium) emicat, confractu crustosum, nihil terræ aut sordidi habens, friabile, quod Stibi appellârunt, alij Platyophthalmon, alij Larbason. Vis eius, adstringere, meatus obstruere, refrigerare, excrescentias in carne cohibere, vlcera ad cicatricem perducere, sordes, & vlcera oculorum expurgare. Sistit & sanguinem è cerebri membranâ profluentem: Et vt in vniuersum dicatur, vis vsto plumbo similis est. Priuatim, ambusta igni, in pustulas erumpere non patitur, cum adipe recenti illitum: crustosas vlcerationes ad cicatricem perducit, cum cerâ & exiguâ cerusâ. Torretur pinsitâ farinâ circumlitum, & carbonibus obrutum, donec carbunculetur crusta: exemptumque restinguitur mulieris lacte, quæ marem peperit, aut vetere vino. Vritur etiam carbonibus succensis impositum, & efflatum, quoad igni deflagret: si enim paulò magis concremetur, plumbescit, Lauatur vt Cadmia & Æs. Sunt qui vt Plumbi recrementum eluant.

Plinius lib. 33. cap. 6. ita de eo scribit: In iisdem argenti metallis inuenitur, vt propriè dicamus spumæ lapis candidæ nitentisque, non tamen tralucentis: Stimmi appellant, alij Stibiũ, alij Alabastron, alij Larbason. Duo eius genera, mas, & femina: magis probant feminam. Horridior est mas, scabriorque, & minùs ponderosus, minusque radians, & arenosior. Fœmina contrà nitet, friabilis, fissurisque non globis dehiscens.

Galenus autem de eodem metallo loquens lib. 9. Simplicium medicamentorum, ita inquit: Stimmi ad facultatem desiccantem, adiunctam habet adstrictionem: quamobrem & ocularibus Medicinis commiscetur; & illis scilicet quæ conformantur in collyria quæ vocant; &

ſiccis, quæ vtiquè ſicca collyria cognominant.

Hæc ſunt vniuerſim quæ Antiqui de hoc Antimonio ſeu ſcripſerunt, ſeu ſenſerunt. Ex quibus omnibus manifeſtum eſt, illos facultates eius non vſque adeò examinaſſe per ignem atque in vſus medicos conuertiſſe, ac noſtrorum temporum homines fecerunt. Quocirca noſtrum eſt nihilominus Antiquis gratiam habere pro iis quæ de eo ab ipſis comperta & tradita ſunt: illoſque excuſatos habere, quòd plurima quæ hodie de hoc metallo ſcimus, ignorauerint: quoniam Artis Chymicæ cognitione prorſus carebant; per quam his vltimis ſeculis Deo placuit hominibus permittere, vt manifeſtè cognitam reuelatamque haberent magnitudinem Prouidentiæ ſuæ in creaturis terrenis, idque multo largiùs apertiuſque quàm Antiquis datum fuit.

Cap. II.

De Antimonio, & virium eius præſtantiâ, vſuque, ſecundum Medicos Neotericos.

ANtimonium, juxta ſententiam plurimorum Phyſicorum ſeu Naturaliſtarum, eſt compoſitio quædam rerum neceſſariarũ ad creationem metallorum, ſeu mineralium; & accedit admodum ad complexionem, proportionem & materiam argenti viui. Minera ſeu fodina ipſius inuenitur in montibus, æquè ac aliorum metallorum; & inde extrahitur diuerſis modis ſeu operationibus. In agro Seneſi & aliis quam plurimis locis fodinæ eius ſatis copioſæ ſunt: optimumque eſt illud quod in Comitatu Sanctæ Floræ prope Syluenam, vel Seluenam oppidum effoditur; vt teſtantur plerique autores. Credo etiam in Hungariâ & Germaniæ mõtibus rẽperiri; partim quia ex aliorum relatu id didici, & quia Matthiolus id ex Germania Venetias adferri refert: partim etiam quia in illis locis tam vili venditur, vt vecturæ pretium ex Italia in Germaniam multo grandius fore putem. Nos illud emere ſolemus à magnariis mercatoribus rhopopolis aut pharmacopolis, liquefactum & in panum formam fuſum, inſtar Saccharinarum maſſarum, ſed paulò minorum. Exteriùs cruſtoſum apparet, & coloris plumbei; manibuſque tractatum, digitos inficit, haud ſecus ac plumbum ſolet. Interiùs refertum eſt venis micantib. reſplendentibuſve vt ferrum expolitum. Fragile eſt & ruptu facile. Pulueriſatum vbi fuerit, ſplendorem amittit, & aſſumit colorem plumbi vſti. Crucibulo ſeu fuſorio vaſi inditum, ignique impoſitum citiſſimè funditur, & in liquorem reſoluitur, odorem ſulphureum emittens, & fuliginem albam per aërem ſpargens, inſtar Phompholygis, aut Tutiæ albæ; quæ ipſa lateribus fornacis aliiſque vicinis lapidibus parietibuſque adhæret. Diu autem igni commiſſum ferreoque inſtrumento concuſſum ac crebiuſculè agitatũm, formam vitri acquirit, planeque ſimile fit plumbo per copellam acto, quo vtuntur ad argentum depurandum. Theophraſtus Paracelſus Antimonium in cenſu ac numero Marcaſitarum reponit, & Marcaſitam Plumbi appellat, vt videre eſt lib. 6. Archid. capite de Magiſteriis Marcaſitarum; & in cælo Philoſophorum 5. Reg. vbi loquitur de naturâ Plumbi. Vno verbo, Vulcanus demum nobis oſtendit, Antimonium eſſe corpus, quod conſiſtit & compoſitum eſt naturaliter ex Sulphure minerali combuſtibili, inſtar alterius Sulphuris; ex Mercurio fuliginoſo, coagulato tamen, magiſque cocto quàm eſt. Hydragirum, & ex ſubſtantiâ quadam terreſtri, quæ ipſa, juxta defi-

nitionem Paracelsi, Sal ipsius nuncupari potest: vt infrà latiùs declarabitur in secunda huius Tractatus parte. Cæterùm Antimonium satis notum est per vniuersum orbem; posteaquam non solùm stanni fusores, speculorum chalybeorum confectores, campanarum, globorumque bellicorum, nec non typorum impressoriorũ fusores, & alij ignium artificialium gnari, quam sæpissimè hoc metallico corpore in operibus suis vti cõsueuerint; sed & multi prudentes Medici huius temporis illud ipsum quàm felicissimè in vsus conuertere soleant, aduersus quamplurimos graues humani corporis morbos.

Quod ad vires Antimonij attinet, Theophrastus Paracelsus, Medicinæ Doctor, (qui & ipse Professor fuit anno 1527. in Academiâ Basileensi, vt ex ipsius scriptis intelligere est) de hac re variis operum suorum locis verba facit, vt mox patebit. Ac primùm, libro 3. De vita longa cap. 6. ita inquit: Sicut Antimonium finit Aurum, sic eâdem ratione ac formâ finit corpus: in illo enim est essentia quæ nihil impuri cum puro confundi finit. Quod ipsum etiam confirmat 2. lib. Magnæ Chirurgiæ, Parte 2. de Curâ vlcerum, cap. 5. de Præparatione Tincturæ Antimonij; & in Præfatione. In quodam suo Tractatu de Leprâ, dicit Antimonium vim habere conseruandi corpus à corruptione; recensetque illud inter maximè efficacia remedia Elephantiasis. Libro insuper 6. Archidox. capite de Magisteriis Marcasitarum, eadem dicit; Antimonium nempe sanare Morpheam, Alopeciam, Lepiam Leoninam. Tyriam, & omnia genera scabierum & cicatricum. Quod & repetit lib. 5. dictæ Chirurgiæ capite de cura Piscium, & lib. 1. Partis Secundæ eiusdem Chirurgiæ, capite 3. quando agit de Scabiebus malignis ac pruriginosis, procedentib. à Lue Venerea. Libro de Morbis Amentium ponit Antimonium pro excellentissimo remedio phrenitidis, epilepsiæ, & aliarum grauium cerebri affectionum. Et Libro de gradibus & compositionibus Receptarum asserit Antimonium esse efficacissimum cordiale medicamentum omnium illorum corporum quæ elementum aquæ producit. Libro 5. de morbis siccis, ait Antimonium corpori siccam illam intemperiem Saturninam (quam metaphorice Stellam Saturni appellat,) adimere, illamque transmutare in statum vegetum, sanum & viuidum, quem ex aduerso Stellam Veneris nuncupat. Dicto Chirurgiæ suæ lib. 1. cap. 9. ait Antimonium habere propriam miramque efficaciam aduersus cancros, & alios corrodentes affectiones, quos lupos & nolli me tangere vocant. Libro 2. ejusdem Chirurgiæ, cap. 10. vbi tractat de modo administrandi tincturam Antimonij pro certo nobis affirmat, si illud ex præcepto suo vsurpemus, aptum fore ad omnia vlcera maligna percuranda, sine admixtione vllius alterius medicamenti. Et sub finem prædicti capitis ita inquit: Optarem, quod ad me attinet, loco omnium receptarum vulgo Formularum, communiumque ac ordinariorum medicamentorum, vt hoc solum apud omnes vsum haberet. Nam hoc pacto Arti Medicæ adimeretur opprobrium illud ac vituperium, in quo passim hactenus versatur: nec tantus foret numerus ægrorum mutilatorum & prauâ curâ decurtatorum, quantus hodie passim reperitur. Hoc enim est medicamentum vulnerarium, cuius simile non extat. Libro 4. Secundæ Partis memoratæ Chirurgiæ cap. 7. confirmat eandem sententiam: vt & 12. cap. eiusdem libri. Ad hæc libris de Pestilentiâ, de Icteritiis, de Transmutatione Rerum Naturalium, De Vitâ longâ, & aliis Operis sui locis de eodem medicamento similia pronunciat. Vsque adeò vt appareat Paracelsum non potuisse satiari

defatigarique decantando maximas excellentissimasque Antimonij vires: quas ipse se primum detexisse reuelasseque gloriatur. Etenim prænominato cap. de præparatione tincturæ Antimonij, hoc ipse de se testatur, verbis quæ sequuntur: Philosophi, inquit, & Artistæ quam plurima in Antimonio quæsiuerunt: sed non suprauixerunt vsque ad illum diem quo fundus istius rei apertè & clarè exploratus fuerit: obierunt enim ante me. Quibus verbis innuere voluit & denotare, vsque aduentum suum, & antequam ipse inuestigandę huic rei se dedisset, & perscrutandæ, vires Antimonij adhuc incognitas fuisse & incompertas. Enim verò Paracelsus plurimas excellentes curationes suo tempore fecit: vt, præter alios quamplurimos testes, magistratus ciuitatis Salsburgensis in Germania (vbi sepultus est) publico elogio constare voluit, dum tumulum eius hoc præclarissimo Epitaphio exornauit: Conditur hic PHILIPPVS THEOPHRASTVS, insignis Medicinæ Doctor; qui dira illa vlcera, Lepram, Podagram, Hydropisin, aliaque insanabilia corporis contagia mirifica arte sustulit: ac bona sua in pauperes distribuenda, collocandaque honorauit. An. M. D.XLI. die XXIV. Septemb. vitam cum morte mutauit. Concludendum itaque nobis est, Paracelsum cognitionem habuisse aliquorum remediorum extraordinariorum, aliis antè incompertorum: qui prædictos morbos tanquam incurabiles descripserunt & deplorârunt: ac proinde Antimonium vnum ex maximis ipsius Arcanis esse potuisse. Nam vt quod res est, de eo pronunciemus, experientia nobis demonstrat, mineralia peculiares & eximias quasdam in sese vires continere, ac præsertim in curis vlcerum malignorum, morborumque inueteratorum, qui non possunt persanari iuxta canones regulasque quas proposuerunt; nec medicamentis quæ præscripserunt in vsuque habuerunt prisci. Post Paracelsum primus propugnator Antimonij, quique vsum eius publicè tueri commendareque ausus est, contra eos qui maximo iam numero aduersus Paracelsi doctrinam insurrexerunt, insimulantes cum imposturæ, quòd tantas virtutes ascripsisset Antimonio, vltra eas quas ipsi attribuissent antiqui; primus inquam fuit doctissimus ille, experientissimus, ac minimè partialis aut vlli parti obnoxius, & benignissimi mitissimique ingenij inter omnes totius mundi scriptores, Dominus PETRVS ANDREAS MATTHIOLVS, Medicus & Simplicista maximæ famæ; qui in Commentariis suis in Dioscoridem lib. 5. capit. 59. agens de Antimonio, ita in fit: Cæterum Stibium vim deiectoriam sortitur præstantissimam: quamquam antiquorum ac recentiorum nullus, præter vnum Theophrastum Paracelsum, hoc literis memoriæque mandauit, &c. Quare non equidem grauabor in studiosorum gratiam ea hîc commemorare de huius medicamenti viribus, quæ vidi, atque etiam a medicis quibusdam fide dignis accepi. Et hinc vlterius progrediendo in eodem proposito, narrat tres excellentissimas curationes factas per hoc minerale; vt eiusmodi exemplis animos aliorum medicorum ad eius vsum excitaret. Demùm infert: Antimonium vniuersim conducit aduersus omnes morbos prouenientes ex humoribus melancholicis: ac præsertim vtile est iis qui hypochondria inflata habent & ventosa: iisque qui diuturnis febribus lancinati sunt: dyspnoïcis, & præcipuè asthmaticis. Vtilissimum est ad sanandos conuulsos, epilepticos, lethargicos, cataphoricos, paralyticos, & colico dolore infestatos. Breuiter, docet nos ibidem modum quo id præparare ipse consueuerit: quem infrà peculiari capite declaraturi sumus, quando de diuersis Antimonij præparationibus agemus.

Post Matthiolum multi alij doctissimi viri non cessârunt eadem de hoc minerali & sentire & prædicare : nomina quorum hoc loco recitare opus non est : & si quis ea ignoret, aut nosse velit, sufficiet ipsi legere hos præcipuè tres authores; quorum hæc sunt nomina : Basilica Chymica, autore Osualdo Crollio, Medico Imperatoris Rodolphi II. Tetras D. Quercetani, Henrici IV. Francorum Regis Medici Ordinarij : itemque scripta Chymica D. Hartmanni Professoris in celebri Academiâ Illustrissimi Landgrauij Hassiæ, quæ est Marpurgi. Atque hæc sunt vniuersim quæ de præstantiâ virium Antimonij præmittenda iudicabam.

Cap. III.

Quibus modis Antimonium humano corpori nocere poßit : & qua ratione id præcauere oporteat.

ENarratis iam satis Antimonij laudibus, iuxta Authorum diuersorum relationem, & iuxta ipsius meritum, reliquum est scire quibus modis nocere corporibus nostris possit : vt hac ratione præmoniti de bono & malo quod inferre potest, manuductionem quandam habeamus, quam secuti prudenter & securè eo vti queamus, in talibus corporibus præsertim, in quibus vrgens & prægnans eo vtendi necessitas obuenire posset. Sciendum itaque nobis est, Antimonium esse vnum ex illis rebus, quales sunt maxima pars medicamentorum, ac speciatim illa quæ Natura produxit ad humani corporis purgationem : illa enim quantumuis vsque adeò vtilia & necessaria sint, vt absque iis Medicina subsistere nequeat; nihilominus indiscriminatim temereque vsurpata pessimos effectus & periculosissimos dabunt, loco bonorum fructuum ; planè contra scopum intentionemque cuius gratia propinata fuerunt. Nocere enim potest corporibus nostris quatuor hisce diuersis modis : Primò incommodare potest vapore aut fuligine sua, quando nimium funditur vel liquatur, & quando nimis diu eius præparationi immoramur : id quod ipse Theophrastus Paracelsus (cap.3. Tractatus 3. libri 1. de morbis quibus obnoxij sunt ij qui in fodinis minerisue operantur, loquens de nocumento diuersarum Marcasitarum) nobis manifestè declarat verbis quæ sequuntur: Spiritus, inquit, aut vapor Antimonij potest inferre illis qui id liquefaciunt, sequentia symptomata, nempe : Tussim siccam, punctiones laterum, dolorem capitis, constipationem ventris, apostemata lienis, adustionem sanguinis, pruriginem & scabies, consumptionem corporis, icteritiam, & similia praua accidentia. Quod experientia ipsa verum esse nobis declarat, in pluribus operatoribus (aut sufflatoribus vel ciniflonibus, vt vocantur) qui continuò in Antimonij fusiosione operantur : qui, contra Dei decreta, putantes elicere ex ipso medicamentum perfectissimum, ad transmutandum metalla impura in Aurum, aut Argentum; & ad conseruandum se ipsos in perpetua sanitate corporis, vsque ad vltimam vitæ suæ horam ; sæpe in grauissimos ac incurabiles morbos labuntur : vnde, loco fælicitatis quam sufflando sibi ipsis proponebant, vitam suam in longissimo tædio ac languore finiunt; seipsos miserandum imò ridendum spectaculum vniuerso mundo præbentes. Quæ cum ita sint, vt ipsi fatemur, posset aliquis inferre: Si igitur Antimonium est medicamentum tam celebre & exquisitum, vt dictum est : Vnde prouenit fumum seu vaporem eius tam nociuum esse & damnosum ? Nonne hoc sufficiens est argumentum, quo probetur, illud esse corpus venenosum & malignum ; nec immeritò ob id à quam plurimis Medicis condemnatum ? Huic ra-

tioni ita respondeo, hoc argumentum non solidum satis, efficaxque esse ad affirmandum simpliciter, Antimonium esse venenum: quoniam res est tam clara quam quæ manifestissima, nocumenta rerum medicamentosarum non procedere semper ab aliquibus malignis substantiis, malisve proprietatibus quæ in iis existant: sed sæpenumerò prodire ex abusu & differenti exhibitione ipsarũ. Vt exempli gratia videre est in Sulphure, cuius flores (id est Sulphur sublimatum) in tam frequenti vsu sunt aduersus innumeros morbos, non solum in robustis corporibus, sed etiam in phthisicis, & hominibus extremè debilibus, & non solummodò vna, sed & infinitis vicibus vsitati, per continuos aliquot menses, imò annos, maximo cum emolumento, & sine vllo prejudicio sanitatis. Interea tamen vbi quæso reperiretur homo vsque adeò robustus, qui posset longo tempore morari eo loco vbi illud funditur; fumumque eius tolerare, sine vllo damno aut noxa? Sal ipsum vulgare, est verum Balsamum Naturæ, nec homini solum, sed & omnibus totius Vniuersi creaturis quam familiarissimum, vtpote tertia pars substantiæ ex qua subsistunt & compositæ sunt: videmus tamen illud, si quando in magno quodam igne fusum aut combustum fuerit, vaporem de se spargere vsque adeò violentum & penetrantem, vt nisi nobis ipsis caueamus, haud pauciora minoraue nocumenta & praua accidentia dare possit, quam ipsum Antimonium. Quod testatur & ipse Paracelsus supracitato Tractatu de morbis mineralibus, dum ita infit: Spiritus aut vapores Salis communis, imò & omnium aliorum Salium, anhelitum breuem faciunt, seu asthma, fœtorem oris inducunt, screatum mouent continuum extraordinariè, magnum ardorem in ore ventriculi accendunt, hepar findunt & lienem, dissoluunt renes, vrinam acrem reddunt, quæ inde rodit & putrescere facit ductus per quos meat: nocturnas pollutiones inducunt, & sanguinem per vrinas expellunt, &c. Nihilominus tamen ob hos tam prauos effectus, non possumus meritò justisque rationibus Sali aliquam venenosam ascribere facultatem. Ipse enim spiritus eius, seu prædictus exhalans vapor, si quando vasis accommodis exceptus & collectus fuerit in nostros vsus, tantum abest vt venenosus sit, aut malignus, vt è conuerso etiam excellentissimum remedium diuersorum morborum ac symptomatum esse reperiatur: quorum omnium numerum hoc loco inire non est necesse, cum id ita sese habere, manifestè omnibus Medicis constet, qui cognitionem aliquam medicamentorum Spagiricorum habent. Quid dicam amplius? Nulla adeo res est tam dulcis, grata & temperata ex omnibus iis quæ in nutritionem nostram cedunt, quin vsta vehementi igne, temporis spatio cerebrum nostrum vapore suo offendat, aut alia symptomata molesta inducat. Non est igitur mirandum, vaporem Antimonij nimis magna copia cerebro exceptũ, nos variis accidentibus afflare posse: post quam propemodum omnes aliæ res eodem modo sumptæ, aut ad cerebrum appulsæ, corpori nostro noxam aliquam inferre queant. Et reuera, quantumuis fateri debeamus, magnam esse differentiam inter substantias Antimonij, & aliarum rerum; itemque inter purgantes, & nutritiuas confortantesque, in quibus longè aliæ elucent facultates, non possumus tamen asseuerare vaporem ipsius Antimonij proprie esse venenosum aut arsenicalem, vt aliqui de eo somniare voluerunt. Et quamuis Paracelsus ipse 1. Tractatu 2. libri de morbis mineralibus, capite 4. affirmet, eos qui Antimonium liquefaciunt, inde haurire vapores sulphureos & Mercuriales, quod

perindè est ac si diceret Antimonium refertum esse Sulphure & Mercurio: non tamen inde arguit, Antimonium Arsenico esse plenum. Quod ipsum adhuc manifestius apparebit ex eiusdem lib. 3. De vita longa, cap. 6. dum agit de præparatione Antimonij, his verbis: Principio vide ne corrumpatur Antimonium; sed totum hoc, quantum est, integrum maneat citra vllam amissionem formæ. Quibus verbis subjungit: Sub hoc enim delitescit arcanum. Quòd si cognouisset in Antimonio latere Arsenicum, non ita locutus fuisset: sed eadem opera jussisset separari ab eo Arsenicum, priusquam operi committeretur. Arsenici enim plane hostis est Paracelsus: vt affirmat libro 1. De Natura Rerum, cap. 9. dum ait Arsenicum (quocunque tandem modo præparatum) non debere intro assumi, aut propinari; quamuis plurimi temerarij, & Pseudo-Alchymistæ, audeant affirmare, in corpus nostrum assumi posse sine nocumento; præparatum quippe eo quo ipsi illud parari volunt, modo. Sed vt ad nostrum institutum reuertar, hoc vlterius addam, vaporem Antimonij non esse venenum, nec directè malignum quid: quod duobus præcipue argumentis declarabo. Primum est, quod vapor eius non nocet omnibus iis qui eum recipiunt, vt solent vniuersim, plus tamen aut minus, omnia venena; idque non nisi quando longâ morâ eum recipere pergunt. Alterum argumentum est, quod dictus vapor collectus receptaculo apto, conuertitur in fuliginem tenuem subtilemque ac albam, quam Chymici Florem Antimonij vocant: quæ ipsa tantum abest vt directe venenum sit, quin potius ex aduerso præstans remedium existat, aptissimum perdomandis quam plurimis morbis; sicut in Secunda Parte hujus nostri Tractatus infra docebitur. Atque hæc sufficiat de nocumentis Antimonij dixisse. Quæ vt preueniantur, caueanturque, certissimum remedium est, quando id liquefacere, calcinare aut sublimare proponimus, id tam prouidè facere, vt dictum vaporem prorsus non recipiamus, aut saltem tam parcè quam fieri potest.

Secundus modus quo nocere potest Antimonium humano corpori, est, si ei admisceantur addanturque res aliquæ corrodentes aut venenosæ: veluti facere consueuerunt plurimi imprudentes & incauti Alchymistæ: quorum alij, vt vitrum Antimonij rubrum euadat Rubini instar, in præparatione eius Arsenicum illi adjungunt persuadentes hoc ipsis solum conducere, quo possint ad scopum suum peruenire; & de cætero ignem depellere rursus, in fumosque ablegare id ipsum Arsenicum, omnemque eius malignitatem absumere. Alij mixtionem quandam faciunt ex æqualibus portionibus Antimonij, Arsenici & Sulphuris, quas omnes nil aliud quam simul dissoluunt, & postea puluerant, asserentes hunc puluerem esse Panaceam quandam, omnibus morborum generibus strenue resistentem. Alij, additione alicuius corrosiui, destillant vehementem quendam liquorem ex Antimonio, quem ipsum etiam audent propinare intus assumendum. Vsque adeo vt per has ita perniciosas res, non solum non præparent Antimonium, vt decet, sed etiam eum primis venenosum & corrosiuum efficiant. Quod cum ita se habeat, fieri non potest, quin damnosum fiat & nociuum; producatque perniciosos effectus in iis qui ipso vtuntur. Hoc ipsum facilè patet per Mercurium: qui adhuc dum planè viuus, aut bene præparatus, non est venenosus, aut vllo modo periculosus; sed imprægnatus (vt loquimur) ab aliquibus spiritibus salsis seu vitriolatis, qualis est quem sublimatum vocant, tunc inquam vsque adeo corrosiuus

adhæsiuusque euadit, vt in corpore assumptus, hominem occidere possit, aut saltem infinita ipsi symptomata inferre. Quicunque igitur eiuscemodi euitare desiderat pericula, cauere debet ne Antimonium vnquam intro assumat, nisi bene præparatum, idque manibus eorum qui modum ipsum præparandi callent, & omnia quæ ad eius legitimum præparationem requiruntur, quam exploratissima habent.

Tertio modo nocere humano corpori potest Antimonium, si quando præparatum fuerit pro vomitorio, in Vitri, Florum, Croci Metallorum, aut alia quacunque forma, indebito modo, aut erroneè, aut nimis magna dosi. Nam eo pacto nimis vehementer euacuando (quasi superpurgando) maximam copiam humorum bonorum vnà cum prauis, causa magnæ debilitatis virium, imò & ipsius mortis existere potest, in corporibus præsertim non robustis. Quo circa, quicunque sanitatem suam amat, prouidere debet quam maxime, ne se hoc modo decipi patiatur.

Ad vltimum, Antimonium vomitiuum (talem distinctionem facio; quia id interdum præparamus alio quodam modo, ita vt non operetur aliter quam per insensilem transpirationem) potest vehementissimè nocere, quotiescunque temerè & indiscriminatim administratum fuerit, & sine respectu hominum qui natura sua inepti sunt ad vomendum: aut etiam qui alia quacunque accidentali indispositione non possunt vomitorium pati: vt & quotiescunque exhibitum fuerit in morbis, quorum materia aut causa alia quadam operatione tolli aut euacuari debet, quam per vomitiuum. Nam tali euentu, quantumuis Antimonium accuratissimè præparatum sit, & dosis ipsius exactissimè perpensa fuerit: nihilominus necessarium nobis est, iudicium adhibere, exquisitissimeque ratiocinari, vt calleamus distinguere, quibus corporibus illud conueniat, quibus minimè; qui sint morbi curabiles aut mitigabiles vsu vomitoriorum; aut qui aliis modis curari debeant: alioqui certissimum est, posse nos tam citò nocere quam prodesse ægris, quibus illud absque dictis considerationibus exhiberemus. Atque hæc est vna ex præcipuis causis ob quas Antimonium odiosum est apud Medicos qui eius vires ignorant: præsertim cum plurimi rudes imò ridiculi Empirici Chymicam artem profitentes, illud indiscriminatim omnibus ægris exhibeant, omnibus anni temporibus, & aduersus quoscunque morbos, sine vlla distinctione: vnde quidem aliquando fortuito aliquo casu euenit persanari aliquos: verum alios excarnificatos tortosque mutillant. Sed hoc euenit abusu, & prauo iudicio: quem errorem ipsum tamen committere possent, intempestiua exhibitione quorumcunque aliorum, imò præcipuorum medicamentorum purgantium, quæ vulgo apud Medicos vsitata sunt; æque atque Antimonij exhibitione. Quare ne vitam nostram nimis temerè periculo exponamus, nunquam Antimonio vti debemus, nisi autore exhibitoreque aliquo ex Medicis doctis, & expertis: qui præter scientiam recte examinandi & considerandi omnes circumstantias, quæ requiruntur ad eius legitimum vsum; norit etiam quid requiratur ad eius bonam præparationem: quique Experientia duce Magisterium eius adeptus sit, haud secus ac bonus miles armorum suorum gnarus est. Hæc sunt quæ breuiter de nocumentis Antimonij præmonenda mihi videbantur; vt hac cautione instructus quilibet, se aduersus illa præmunire possit.

CAP.

Cap. IV.

Num Antimonio Aurum, Argentum, aut Æs insit, quod Chymicorum aliqui existimant.

SVpra ostensum à nobis est quibus modis Antimonium humano corpori nocere possit, & quomodo nos ab eius nocumentis præseruare debeamus: Nunc verò antequam veniamus ad demonstrandum quomodo substantiæ eius separandæ sint, indicandum duxi, quàm inutilem laborem sumant quamplurimi Chymici, quàm vanas conjecturas faciant de hoc subjecto: vt hac ratione ij qui desiderabunt metallum hoc anatomizare vt decet, præmoniti addiscant nunquam suscipere rem impossibilem, & bona sua inutiliter expendere, & incassum operari, & ad vltimum propinare se deridendos prouidis ac scientibus huius artis hominibus. Inter stultas itaque opiniones, quas aliquot operatores Chymici pertinaciter defendunt, quantum ad compositionem Antimonij, vna ex maxime ridiculis est eorum qui putant metallum hoc Aurum, Argentum & Æs substantiis suis intermixtum habere. Ad hoc propositum, memini ante aliquot annos Agyrtam quemdam, dexterrimum ciniflonem (præter diuersos alios Chymicos, quos eandem sententiam, ne dicam phantasiam, tueri audiui) mihi nescio quæ ludibria persuadere voluisse, asserentem scilicet nos ex Antimonio aliquantulam portionem dictorum metallorum elicere posse. Sed cum penes me rem ipsam penitiùs rimatus, idem solus experiri vellem, planè contrà se habere rem animaduerti. Negare tamen neutiquam volo (vt & Paracelsus testatur libro de Signaturis rerum) reperiri aliquos lapides, aut genera Marcasitarum,

in quibus aliqua Auri, Argenti, aut alterius cuiusdam Metalli portiuncula recondita latet; præsertim cum videamus maximam partem Metallorum crescere inter lapides & saxa, quasi iis mixta forent. Sed Antimonium eiusdem esse naturæ particeps, res est quæ experientiâ verificari comprobarique nequit. Quod vt liqueat, sume Antimonium: priua illud suo Sulphure combustibili, & aliis substantiis volatilibus: hinc cum residuum exploraueris per aquam fortem, aquam regalem, amalgama Mercurij, cæmentum, liquefactiones, breuiter per omnia alia tentamenta aut probationes, quibus vti nouit experientissimus quilibet purificator, aut fodinarum Magister, ad separandam dicta metalla à lapidosis corporibus alienisque substantiis quibus permixta latent: Numquam vel minimum quid Auri, alteriusue metalli reperies: nisi explorandi aliquis artifex (qui oculis cuiuspiam præstigium facere volet) portiunculam aliquam eius rectè ac sub manum inter operandum immisceat. Non oportet igitur conari velle elicere rem aliquam ex substantia aut loco quopiam, in quo ea minimè existit. Sed si nihilominus quispiam nihil hisce rationibus permotus, desideret prolicere Aurum, Argentumue ex Antimonio, conetur adipisci scientiam bene illud præparandi ad vsus Medicos: & hac ratione sibi non deerit; sed extrahet ex vnica huius metalli vncia, plus Auri & argenti, quàm ex omni Antimonio quod in vniuersa Europa reperitur, prædictis explorationibus elici posset.

Cap. V.

An ab Antimonio Argentum viuum separari possit.

SVnt aliqui, qui ratiocinantes Antimonium esse corpus plenius Mercu-

rio violatili, quàm vlla alia substantia; vt & reuera est; existimant consequenter rem esse non solum facilem separatu, sed & quæ viuificari fluxilisque fieri queat, prout iudicant illam fuisse priusquam aliis eiusdem Antimonij substantiis permisceretur. Cum autem illos rogamus in quem finem tantopere desiderent separare hoc Argentum viuum ab Antimonio; respondent se hoc ideò optare, quia existimant illud eo modo extractum tanto magis idoneum fore ad faciendum Lapidem suum quem somniando venantur, Philosophicalem, quam est ipse communis Mercurius: imo quod illud sit vnica materia, quam omnes Philosophi intelligi ac capi volunt pro vero subiecto dicti Lapidis. O amentiam amentiarum! Estne hæc egregia contemplatio? Habent abundantiam Viui argenti, quod Natura ipsis in promptu reliquit, currens & viuens: interim tamen, non contenti hoc quod habent, volunt aliud Argentum viuum quærere, idque tantis laboribus & molestiis. Sed quid de hisce hominibus dicemus? qui ab vna parte laborant vt figant, seu proprie fixent, solidumque reddant id quod Natura currens & liquidum produxit, veluti in vulgari Argento viuo conantur; ab altera satagunt strenuè, vt contrarium fiat, & vt mineralia aut metalla quę Natura coagulauit & bene concoxit, quale est Antimonium (si cum viuo Argento conferatur) fluida liquidaque reddant? Ad postremum tamen, post tot in vanum sumptos labores, tam apti sunt aut intelligentes ad fixandum vnum, quam ad reuiuificandum aut liquidum reddendum alterum. Profectò hæc est speculatio prorsus similis illi Chymicorum conatui; qui videntes quod aqua vulgaris non potest satisfacere ipsorum phantasiæ, tam liquida humidaque existens, illam longis distillationibus figere & in corpus aridum redigere conantur, ad formam Crystallinam instar Salis petræ: quod ipsum postea, iuxta illorum somnia, existere debet ille benedictus Fons & Aqua Philosophalis temperata absque vllo odore, aut gustu, nedum acrimonia: quæ ipsa inquam, miraculosè vnius momenti spatio dissoluit Aurum, Argentum, & omnia alia Metalla, & Lapides pretiosos, ea in suam primam materiam conuertens, ac redigens in medicamenta supercælestia, ad sanandos omnes morbos, in quibus tollendis Hippocrates & Galenus cæcutierunt: quod ipsum etiam, quando experientia comprobatum fuerit, non deerunt quj testimonio suo comprobaturi sunt. Relictis igitur hisce tenebrionibus in suo Labyrintho, ex quo extrahi non optant, ad nostrum propositum reuertamur. Accipe Antimonium purum, distilla illud (si potes,) sublima, bulli aut macera in liquore illo qui tibi commodus videbitur, (excepto tamen illo qui præparatus sit ex Mercurio sublimato; nam hoc sumpto falli possemus:) breuiter, vtere omnibus mediis quibus Ars te docet Argentũ viuum à minera sua separare, aut iterum reuiuificare, quando fixum reddiderimus; (vsque adeo vt pene copellam quam vocant, seu ignis summum calorem, sustinere ac pati possit;) aut separare quando alij cuipiam metallo additum aut affixum fuerit: Si inquam omnibus istis modis Viui Argenti vel tantillam guttulam ex Antimonio elicueris, quod illi ipse non permiscueris, Ostende mihi re ipsa opus tuum, experientiaque confirma effectum conatus tui; & tunc demum ostendam tibi fidem ac credulitatem meam. Sin secus, non possum accommodare aures meas talibus contemplationibus; (quas Ars ipsa demonstrat esse vanas; & ridiculas) tanquam Edictum aliquod esset cui assentiri aut acquiescere debeamus.

Cap. VI.

An ex Antimonio distillari poßit aliquis liquor aquosus, aut oleosus, qui directè & sincerè, ac neutiquam accidentaliter, ab eius substantia processiße, dici queat.

SI vellemus colligere compilarêque omnes formulas conscriptas de modo distillandi oleum ex Antimonio, proculdubio magnum inde volumen concinnaremus: Sed cum postea veniremus ad eas vere examinandas trutinandasque vt decet: omnes eiusdem valoris æquipollentesque reperirentur. Hoc tamen hic notari velim, non propositum mihi esse negare, quod per additionem aut mixtionem alicuius alterius rei, liquor quispiam ex Antimonio distillari queat: qui liquor vno vel altero modo aliquid de natura facultatibusque Antimonij participet aut reseruet, quod ipsum alibi demonstrabimus: Sed hoc solum comprobare aut pro vero habere non possum, tales liquores debere sumi aut agnosci loco propriarum substantiarum Antimonij; eodem modo quo dici & recognosci possunt aqua & olea quæ ex herbis distillantur, pro veris ipsarum substantiis, ex quibus componuntur naturaliter & subsistunt. Ad confirmandam autem & tuendam hanc meam sententiam, eam istis demonstrationibus defendere conabor: Antimonium nempe esse corpus compositum ex tribus substantiis, sicut sunt omnes aliæ res, Sulphure nimirum, Mercurio, & Alkali; aut ut clarius eloquar, Oleo, Aqua, & Sale: sed ea tamen adiuncta distinctione, quod quantumuis substantiæ Antimonij, tam quoad nomen quam quoad effectus ipsorum, reducantur vniuersim ad certam naturam & analogiam aliorum: sicut v. g. Sulphur vegetabilium comburitur, Mercurius per vaporem euolat ac dissoluitur, & sal manet fixus: quod inquam eodem prorsus modo substantiis Antimonij idem actu eueniat; tametsi quod ad formam & gustum attinet, eæ à vegetabilium substantiis ita differant, vt terra ab aqua. Hoc verum esse, vt est, hinc patet: Sulphur vegetabilium est liquidum & oleosum; Mercurius est liquidus & humectans, & Sal ipsorum est coagulatum, sed solubile in quoslibet liquores aquosos: Ex aduersò verò Sulphur Antimonij est siccum & aridum, Mercurius pariter; vnde nullo modo digitos pinguefaciunt aut humectant: & substantia quam Salem Antimonij appellamus, est vsque adeò fixa, vt in aqua neutiquam dissoluatur; non magis quam Lapis ex terrena substantia concretus: Atque has omnes substantias manifestè ostendam & apparere faciam, quando ad Anatomiam ipsius deuenturus sum. Itaque, si velimus, nosse num oleum aliquod ex Antimonio distillari possit, an secus, examinandæ sunt tres dictæ substantiç; idque considerando singulas seorsim, sine admistione vllius alterius rei extraneæ: & si tunc inde oleum aliquod distillari queat, tunc (inquam) manum dabimus, credemusque iis qui tantopere se artem istam callere jactitant. Sed tantum abest vt Sulphur & Mercurius huius mineralis, distillationis vi in liquorem dissolui possint, vt contrà ambo illa sublimentur, inque puluerem fuliginosum dissoluantur, eumq; prorsus siccum & fixum vt est terra: quod ipsum adhuc magis euidenter euenit Sali eius; qui prorsus in igne non mutatur, sed fixus manet; nedum liquorem aliquem de se emittit. Atque hæc est causa, ob quam, cùm Antimonium neutiquam compositum sit ex substantiis vnctuosis & madefacientibus, vt sunt res vegetabiles; consequenter pro merâ stultitia haberi debeat, quæ;

rere aut astruere modum aliquem separandi quippiam ab eo, quod illi non inest. Haud me latet, si Antimonium crudum distillationi committatur, principiò inde exsudare aliquot guttulas aquæ subacidulæ: sed sciendum est, hoc ex accidenti posse euenire; idque ob duas causas: Vna est, quod Antimonium, cùm in puluerem redactum sit, aut alioqui naturâ suâ corpus aliquo modo porosum existat, aliquam humiditatem ab aëre acquisiuisse potuit: Altera est, quòd aliqua humiditas reperiatur in vasis distillatoriis. Quod autem ad aciditatem dictam attinet, illa procedit ex vaporibus Sulphureæ substantiæ quæ est in Antimonio; quod euenire etiam videmus quando sublimatur Sulphur commune: nam quum id aliquomodo irrigatum fuerit aquâ, priusquam sublimationi committatur, illa aqua rursus ab eo egreditur per distillationem, sed acidiuscula facta, ob causam dictam: reliquum verò Sulphur in puluerem sublimatur vniuersum. Certè si quispiam vellet asserere aut pertinaciter contendere, pauculum istum liquorem qui egreditur ex Antimonio; synceram aquam, & propriam ipsius humiditatem esse: eâdem itidem ratione arguere, imò & peruincere valet, humorem quemdam elici posse ex Auro: quod tamen corpus est tantopere solidum & compactum: cuius rei si quis periculum facere velit, hoc pro certo affirmare ausim, nuspiam tam sicca & omni aërositate carentia vasa distillatoria reperiri posse, quin vi aut vehementiâ ignis aliquot inde guttæ ex collectione aëris in recipiens vas descensuræ sint: cùm intereà tamen aurum illud idem pondus habiturum sit, ne vno quidem granulo deficiente, quod ante quàm igni imponeretur, habebat. Quocircà verè concludere possumus; quod ad Oleum Antimonij attinet, id quod suprà à nobis dictum est; & si inde liquor aliquis eliciatur, quali denique id fiat modo, necessarium esse vt hoc ex accidenti fiat, ab aliquâ nempe extraneâ humiditate; prorsus eadem ratione ac per exemplum Sulphuris patet: hoc enim si sub campanâ vitreâ vratur, vapor ipsius siccus se colligit, & attrahit aquositatem quæ est in aëre circum assistente: atque ita dissoluitur & distillat in liquorem talem, qualis est is, quem nos Oleum Sulphuris appellamus; non propter formam eius liquidam, sed propter magnam acrimoniam Sulphuream quam habet: ob quam ipsam tamen magis propriè & ex re Aqua sulphurea, quàm Oleum sulphuris nominari deberet. Quod ipsum hoc loco dicendum mihi fuit, vt commone facerem nouitios huius Artis studiosos. Hoc enim ipsis vice fundamenti & perpetui documenti esse poterit: quo freti, iudicare posthac possint de his & similibus erroribus qui in diuersis libris Artem Chymicam tradentibus passim reperiuntur.

CAP. VII.

Num in Antimonio propriè quædam substantia, differens ab aliis, quam Tincturam appellant, reperiatur.

MAgnus prætereà vbique numerus est Operatorum Chymicorum, qui (aut quia Paracelsi verba non intelligũt, aut quia destituuntur experientiâ & vsu anatomizandi res naturales) sibi ipsis persuadent vt credant in Antimonio reperiri particularem aliquam substantiam, differentem ab aliis eius partibus, quam Tincturam nuncupant. Verùm quantopere in ista re decipiantur, duobus hisce præcipuè argumentis deprehendi potest: Primò, quod volunt Antimonio attribuere quartam quandam substantiam, à Naturâ ipsi non datam: Secundò, per examen rei ipsius quam Tincturæ nomine venditant. Sumunt enim Antimonium

calcinatum aut sublimatum, infunduntque illud aceto distillato potentissimo: digerūt id per aliquod tempus: ac interea acetum dissoluit aliquam portionem Antimonij: & mutando accidentaliter ipsius colorem, illam pallidulam, ruffulam aut potius rubicundulam reddit: quo facto, ipsi, videntes hanc alterationem seu leuem mutatiunculam, & ignorantes causam vnde ea procedat, pro certo credunt, hoc esse substantiam quandam rubram; quæ ex Antimonio ipso egressa, acetum ita tingat, haud secus ac lignum Brasilianum, Crocus aut similia aquam colorare consueuerunt. Sed facilè animaduersu est, mirum in modum illos opinionis suæ falli: nam si solummodò dictum liquorem rubrum in vas distillatorium immittamus, vi ignis prodibit acetum prorsus eodem gustu quem habebat antea: & in fundo manebit puluis eiusdem coloris (aut saltem paululum immutatus) quem habebat Antimonium calcinatum priusquam dictum Acetum ipsi super infunderetur: quia reuera nihil aliud est quàm vna eademque res. Quod ipsum quinetiam probari potest hoc pacto; si nempe restituamus distillatum illud acetum reliquo Antimonij, ex quo nimirum putatiuam suam Tincturam extraxisse se credunt, idem prorsus eueniet quod in priori infusione accidit. Adeo vt hoc ipsum per vices aliquot reiterari queat; toties, inquam, donec vniuersa prorsus substantia Antimonij temporis spatio dissoluatur, & prorsus eadem formâ & colore subsistat, vt antea dictum est. Ex quo clarè apparebit, præcipuam basim Tincturæ tantopere ab ipsis prædicatæ, nihil aliud esse quam Acetum distillatum; & reliquum Antimonij calcinati, quod in eo dissolutum jacet, vt prædiximus: nullo autem modo particularis aliqua substantia est aut haberi debet, quæ rubra sit, ab aliisque separata, vt ipsi somniant. Nam si ita esset, proculdubio demonstrare etiam nobis possent, substantiam illam extractam solam, (& ab aceto suo segregatam) subsistere posse, aliâ prorsus forma & colore quàm Antimonium calcinatum habebat. Quod ipsum tamen nullo modo possunt. Et quantumuis vellent opinionem suam tueri, dicentes istam fictitiam Tincturam (aut propriè loquendo, istud Acetum Antimoniale) in humanis corporibus alias operationes edere, quàm Antimonium calcinatum; quod ipsum eis planè concedere volumus; Nihilominus tamen nec hoc quidem est solidum satis argumentum, quo præcipuam suam intentionem sustinere queant. Nam hæc differentia operandi non procedit à substantia aliqua differente naturaliter ab aliis substantiis Antimonij: sed id euenit ex accidenti, ob permixtionem & diuturnam macerationem duarum istarum substantiarum, Aceti nimirum & Antimonij. Nouum enim non est aut captui bonorum Philosophorum & Artificum graue, scire aut comprehendere ignem & mixtionem posse naturam alicuius alterare; facereque vt operetur modo prorsus contrario, quam proprie solebat, quamdiu scilicet in simplici sua formâ quam Natura ipsi dederat; adhuc subsistebat. Atque hæc sunt propter quæ omnia illa quæ allegare possunt, non sufficiat ad persuadendum hominibus sani intellectus, in Antimonio esse particularem quandam substantiam, vt supra dictum est. Eundem errorem committunt etiam aliquot alij in Corallio rubro: quod ipsum, vt eius tincturam eliciant, (prorsus tamen contra omnem rationem & fundamenta seu principia Philosophiæ) primùm calcinant; quo pacto illud nobilissimis & præcipuis substantiis ac tingentibus spiritibus priuant: ac deinde illud quod calcinatum est macerant in sufficienti copiâ aceti distillati: & procedunt modo quem antè diximus: quod acetum, assumpto dicto

colore, & imbutum ac quasi impprægnatum magnâ portione calcinati huiusce corallij, tandem Tinctura Corallij appellatur: cùm tamen aliud prorsus nihil sit quàm Acetum distillatum, & liquor quidam extremè asper & acidus astringensque: quem ipsum non solùm carissimo diuendunt, sub spetioso titulo Tincturæ Corallij; sed & quod plus est, sæpenumerò exhibent ægris, qui inde plus nocumenti, quam iuuaminis percipiunt. Quod ipsum hoc loco dicere volui, vt præmoneam vos breuiter, earum rerum, quæ latiùs olim demonstraturus sum, in Tractatu nempe quem præ manibus habeo, de Anatomiâ Coralliorum, Margaritarum seu Perlarum, & Lapidum pretiosorum. Sed rursus tales Operatores obijcere nobis possent; Si verum est in Antimonio nullam latere Tincturam; quid sibi vult quod Paracelsus (qui extra controuersiam Spagiricorum Princeps audit) eius Tincturæ toties meminit, diuersis Operum suorum locis? His ego ita respondeo, Omnia à nobis supradicta nihil obstare verbis Paracelsi; qui quantumuis de Tinctura Antimonij loquatur, non tamen ita de illa sentit ac modò memorati Operatores de ea loquuntur. Id quod manifestè colligi potest ex instructione ac directione quam dat, ad eam Tincturam præparandam, capite nempe 5. libri 2. Magnæ suæ Chirurgiæ: quæ est talis: Capias Antimonium reductum in puluerem subtilissimum; & reuerbera illud in reuerberatorio clauso, per spatium mensis vnius; & mutabitur in subtilissimam fuliginem volatilem, primò albam, hinc luteam, ac demum obscurè rubram. Ita rubrum & reuerberatum, tam diu quàm opus fuerit, resume; & fac extractionem essentiæ Lilij ipsius, infundendo ipsum in eâ copiâ spiritus vini, quæ ipsi supernatet altitudine viginti digitorum: & quando essentia Antimonij inerit dicto spiritui vini, tunc separa illam per inclinationem; & serua Spiritum Vini ita imprægnatum. Atque hoc est nobilissimum & laudabilissimum mundificatiuum huius Lilij, quod adimit omnes impuritates humani corporis, &c. Per quam descriptionem nos docemur, Paracelsum velle, Antimonium sine diminutione aut separatione substantiarum, suarum, conuertisse primum suum genuinumque colorem rubrum obscurum, quem Tincturam appellat. Vsque adeò vt multum intersit, an quis dicat, Antimonium artificiosè in Tincturam reduci debere; an verò dicat, Antimonio Tincturam inesse. Porrò si præter hæc, adhuc aliud insuper effugium quoddam nouum quærere velint, & insistere firmiter præcipitatis verbis Paracelsi, quòd nimirum oporteat extrahere Essentiam Antimonij per Spiritum Vini; & velint illud ipsum intelligendum esse de extractione alicuius Tincturæ; nec hoc quidem ipsorum sententiæ vllo modo patrocinari potest, Primùm, quia hæc vox essentia, non significat propriè Tincturam (quamuis sæpe vsu veniat tales Tincturas extractas, Essentias nuncupari:) sed potius subtilissimam & perfectissimam partem, in qua consistunt virtutes propriæ quaruncunque rerum. Adhæc non dicit Autor oportere extrahi Tincturam Antimonij; sed essentiam extrahendam ex tincturâ, quam lilium nuncupat. Si cui autem hoc quod modò diximus, absurdum videatur, ratiocinando, vires virtutesque rerum semper in aliquo subiecto aut substantiâ visibili & palpabili consistere, & quod aliquid corporeitatis habeat; nihil aliud illi opus est quàm vt ad experientiam ipsam ablegetur: duarum enim aut trium horarum spatio periculum eius rei facere poterit in Vitro Antimonij: comperiet enim, illud, si infundatur in Spiritu Vini, aut vino albo & claro, vim aliquam vomitiuam dicto vino aut spiritui impertiturum; non immutato tamen vllatenus colore, clarore aut limpiditate eorum: & quod

plus eſt, Vitrum ipſum nec in colore ſuo immutatur, nec in pondere ſuo imminuitur. Quod ſi igitur fieri poteſt, vt ſpiritus vini acquirat facultatem vomitiuam à dicto Vitro Antimonij, cùm tamen nullam inde ſubſtantiam extrahat, aut quid eius imminuat, quod ſaltem oculis cerni queat, quare quæſo non credit, fieri poſſe, vt dictus Spiritus vini aſſumat quandam facultatem diaphoreticam, mundificatiuam, & operantem per inſenſibilem tranſpirationem, ex Antimonio reuerberato? quod tamen longa coctione amittit vomitiuam ſuam vim, prout idem Autor declarat in Præfatione dicti capitis, vbi ita inquit: Iſtud Antimonium eſt purgans medicamentum, quod (ſine ventris tamen laxatione, aut aſſellatione vt vocant) purgat & mundificat corpus hominis ſupra omnia Arcana: quia radicitùs ac funditùs remouet ex eo quicquid tolli debet educique: efficitque illud prorſus purum, ac ad altiſſimum ſanitatis gradum reducit, eijciens ex eo omnes prorſus materias quæ diuerſas infirmitates tam externas quàm internas generare poſſent. Quæ cum ita ſe habeat, reſtat vt iſti Operatores legant & relegant dictum locum (ſeu proceſſum, vt vocant) Paracelſi, de Tincturâ Antimonij, quamdiu ipſis placet: non inuenient tamen in eo vnquam quicquam quod ad confirmandam ipſorum opinionem conducere poſſit. Ecce igitur quo pacto intelligendus ſit Paracelſus in hac materia; & quo modo diſcere debeamus diſcernere Tincturas inter ſe: quarum (prout experientia ipſa declarat, nec non diſtinctiones illarum, quas dictus Paracelſus recenſet in Archidoxis ſuis, libro de tranſmutatione Rerum, ſatis dilucidè demonſtrant) quamplurimæ reperiuntur ſpecies: verbi gratiâ, Tincturæ vegetalium, Tincturę animalium, & Tincturæ mineralium: item Tincturæ ſiccæ, Tincturæ liquidæ; Tincturæ ſolubiles in aliquem liquorem, & Tincturæ indiſſolubiles: præterea Tincturæ actuales, & Tincturæ potentiales, quæ occultis ſuis viribus immutant prauos fœdoſue colores corporum ægrotorum in alios meliores, remouendo omnes ſordes, & debilitates ipſorum; ſicut narrat idem Paracelſus in ſuis Archidoxis libro 5. de Arcanis, cap. 1. Ad hæc differentiæ aliquot ſunt, Tincturarum naturaliter productarum; artificio quodam factarum, permixtione nimirum duarum aut trium rerum in vna; (iuxta teſtimonium dicti Authoris, Præfatione in librum ſuum de Tinctura Phyſicorũ;) aut denique accidentaliter, quippe vi ignis, qui, vt quotidie videmus, immutat res pleraſque ſecundum differentias ſubiecti ipſarum, in diuerſos colores: id quod inter cætera, vtpote digniſſimum notatu, manifeſtè cernitur in Argento viuo, quod ex liquido & albo, (quale naturaliter eſt) per medium ac vires ſolius ignis, ſine vlla vlterius rei additione, efficitur non ſolùm puluis ſiccus & aridus, ſed etiam rubidus inſtar pulcherrimi ac præſtantiſſimi Coralli. Atque hæc ſufficient finiendæ Primæ iſti Parti huiuſce noſtri Tractatus de Anatomia Antimonij.

SECVNDA PARS.

ANATOMIÆ ANTIMONII.

In quâ docetur, quo artificio ſeparari debeant ſubſtantiæ eius præpararique diuerſimodè, vt aptæ fiant, quibus aduerſus plurimas ægritudines tam internas quàm externas vtamur.

HActenus vniuerſim egimus de omnibus circumſtantiis conſideratione dignis, quantum ad eſſentiam, naturam, proprietates, vireſque Antimo-

nij : Nunc verò, partim ad confirmandum pleraque argumenta suprà nobis in medium producta, partim ad consummationem huius Anatomiæ Antimonij, ad manualem eius tractationem demonstrandam nos conuertemus : quomodo inquam ope Vulcani integra accompleta huius metallici corporis Anatomia seu dissectio administrari queat. Et quoniam omnes labores & operationes quæ circa Antimoniũ suscipi peragique possũt, pręcipuè ad quatuor capita reducuntur, seu intentiones : quarum prima est, illud planè demembrare & artubus suis dissecando priuare, & separare segregareque partes seu substantias ex quibus compositum est : secunda, præparare illud vt aptum sit quo pro vomitiuo vtamur purgante : tertia, illud eò deducere vt per sudorem operetur, & per insensilem transpirationem, ita vt nec vomitum, nec secessum cieat : quarta denique præparare illud particulatim vt idoneum sit ad vsus Chirurgicos : Ob id, inquam, diuidemus hanc materiam in quatuor Sectiones, ordine qui sequitur.

SECTIO PRIMA.

De separatione substantiarum Antimonij.

CAP. I.

Quomodo separetur ab Antimonio substantia magis metallica & fixa, quàm est reliquum ipsius corpus, quæ Regulus Antimonij appellatur.

REgulus Antimonij, vt saltem ego conijcere possum, appellationem istã sumpsit à certo quodam termino seu loquendi modo quo vtuntur purificatores metallorum in Germaniâ : illi enim, volentes experiri aliquam mineram seu fodinam metallicam, sciscitarique vt noscant quanta copia boni metalli in ea lateat; tandem illud vltimum depuratissimũ quod, postremo tentamento superstes manet, aut restibile, seu (vt verbo artificibus communi vtar) copellæ probam patitur, idiomate Germanico Konig, id est, Regem appellare solent : ex quo Latinum nomen diminutiuum Regulus formatum est : ex hoc inquam colligi potest, nomen ipsi impositum esse : sed qualis denique etymologia aut originatio sit istius nominis, hoc parum facit ad nostram præsentem tractationem. Regulus itaque Antimonij est substantia metallica; fixior, solidior, resplendentior, candidior, ponderosior & resonantior quàm est Antimonium ipsum integrum, & intactum : qui Regulus separatur ab Antimonio, rarefaciendo poros ipsius, aut subtiliando viscositatem mineralem, additione salium quorundam tempore fusionis: nam tũc Regulus, vtpote existens grauior quam sint aliæ substantiæ ipsius, subsidit ad fundum crucibuli, modo quem paulò post declarabimus. Quocirca non alienum à proposito fore putarem, appellare ipsum Nucleum Antimonij potiùs, quàm Regulum; præsertim cùm sit pars quædam Antimonij discrepans in perfectione suâ ab âliâ parte quæ ipsam circumdat; haud aliter quàm Nucleus differt à suo cortice. Itaque vt hunc nucleum ex Antimonio crudo separemus ab aliis substantiis inter quas absconditus latet, hoc fieri poterit diuersis modis: inter quos maximè communis, ordinarius & passim probatus est iste : Cape Antimonij libram vnã, Tartari, aut Lapidis vini sesquilibram, Salis petrę semilibram. Pulueriza hæc omnia simul quàm subtilissimè : hinc in luculento igne carbonum habeas magnum crucibulum terreum, iam candefactum : inijce dictum puluerem minutatim, donec vniuersim insit : Hinc tege illud lapide quodam: & assiduis carbonibus

bonibus circum circa accensis ignẽ foue: vsque dum, leuato operculo, videas materiam esse fusam & perfectè liquidam ab imo ad summum. Tunc crucibulum igne exime, & projice omnem istam materiam in vas ferreum acuminatum, instar cornu, aut pilei Capuccinorum quem Germanicè Giess. Buckel appellant (aut manicæ, quam vocant, Hippocratis) quod anteà probè igne fervefactum sit, & hinc seuo modicè inunctum: Sine hæc infrigidari: Frigefactum resupira, & effunde materiam contentam: inueniesque in fundo eius massulam materiæ albæ & lucidæ instar Argenti: quam materiam separabis à reliqua massâ; & hic est ille Regulus. Notandum verò est, quòd si tali instrumento ferreo careas, rem eandem adhuc alio modo administrari posse: nempe, pòstquam crucibulum seu fusorium vas ab igne remoueris, sine materiam quæ in illo est refrigescere: & ex hinc rumpe illud vas, & in fundo ipsius inuenies Regulum tuum æquè lucidum & bonum, ac si alio modo separationem molitus fueris: nec vlla in hisce duobus modis differentia est alia, quàm quòd crucibuli rupturâ ferrei istius coni defectum resarcire cogeris: quod damnum vsque adeo parui momenti est, vt propemodum vllius æstimari vix mereatur. Aliqui, loco prædictarum rerum, primò liquefaciunt Antimonium; ac posteâ injiciunt illi ita fuso, in singulas libras Antimonij tres aut quatuor vncias (id est trientem aut quadrantem libræ) clauorum veterum ferreorum, quales ex soleis æquinis extrahi solent cùm referrantur, & nouas soleas ipsis aptare volumus. Hæc mista aliquamdiu eidem igni committant, vsque dum ferrum liquefieri incipiens, substantiam Reguli imbibat, eaque totum se imbuat ingurgitetque: Et tunc duo hæc, Ferrum inquam & Regulus Antimonij simul vnita subsidunt, fundumque petunt: id quod postea collectum reseruatur, eodem modo ac id quod præcedentibus duabus aliis rationibus præparatum fuit. Sed hoc postremum illis propriè Regulus Martis Stellatus nuncupatur, ob admistionem nempe Ferri, quod Martem apellant; & ob stelliformem signaturam, seu exteriorem habitum quem interdum assumit, per puncta nempe & radios diuisus, prorsus eo modo quo Stellæ pingi consueuerunt. Chymicorum aliqui persuadent sibi hoc Regulo se maxima opera effecturos; vsque adeò vt existiment illum esse verum subjectum Lapidis Philosophici. Et eo plus ad hoc credendum incitantur, quia in Regulo isto, operâ ignis valdè temperati & neutiquam vehementis, oculis se offerunt omnes isti colores quos Philosophi asserunt esse signa veram materiam Lapidis Philosophici indicantia: quod tamen præcipuè euenit ex eo quòd Ferrum adjunctum habet. Verùm hæc nihil aliud sunt quàm fallaces quædam metamorphoses: per quas plurimi decepti & miserè seducti, diutissimè laborarunt & torserunt ingenium suum in hoc Regulo; sed frustra, & prorsus eodem euentu quem sortiri solent labores quos in plerisque aliis rebus insumere solemus eâdem intentione, inuestigandi nempe Lapidis istius vsque adeò exoptati. Nam conclusio tantarum molitionum semper est solummodò Vanitas Vanitatum, & omnia Vanitas, vt inquit Sapiens, de aliis mundanis Vanitatibus loquens: qui ipse si cognitam habuisset hanc, de quâ nobis nunc est sermo, eam proculdubio ante omnes nominasset, vtpote quæ vera est omnium Vanitatum Regina. Sed talem laborem nondum expertus erat: nam Deus ipsi dederat aliam Petram Philosophalem, hoc est, plenitudinem quandam benedictionum: cuius rei testimonium nobis luculentissimum dat Sacra Scriptura. Quantum autem ad Regulum Antimonij simplicem & impermixtum attinet, substan-

tia eius valdè propè abest à naturæ Argenti viui: quod facilè deprehendi potest ex eo quòd Aurum, Argentum, & alia Metalla, si illi permisceantur, vi ignis minimo negotio se ipsi associant, & amalgamant, ferè eodem modo quo se Argento viuo annectere imbuereque consueuerunt. Præparationes autem eius & vsus alio quodam huius Tractatus loco infrà declarabuntur.

Operæ pretium verò non leue puto, vel obiter saltem meminisse subsidentiæ Antimonij quæ post separationem Reguli, ab ipso seiuncta manet: ac primò illius præ primam separationem per Salem petræ & Tartarum administratam sequitur. Hæc itaque materia magnæ alicui copiæ calentis aquæ immissa dissoluitur planè, ob reliquias Salispetræ & Tartari adhuc dum restantis, & colorem de se amittit luteum, vsque adeò tingentem & infectiuum, vt si manus ei immergantur, adeò pertinaciter eis adhæsurus sit, vt maculæ ægerrimè postea detergeri queant. Atque hinc fit, quod aliqui hanc materiam pro Croco Metallorum sumant, de quo infra acturi sumus. Si verò ipsi pluscullum aceti affundamus, quassando hæc omnia simul bene, & hinc aliquantisper quiescere sinendo, animaduertemus in fundo subsidere magnam copiam pulueris subtilissimi, coloris subpurpurei, quem tanetum vocant: quem puluerem colligere & in vsus nostros reseruare possumus, effusa priùs paulatim aqua, per vasis inclinationem. Hunc Puluerem aliqui Sulphur Antimonij vocant, alij Sulphur auratum, alij denique Antimonium diaphoreticum. Verum, quod ad nomen Sulphuris attinet, hoc ipsi neutiquam competere potest; quia in liquefactione Antimonij, quæ fit cum Salepetræ, omne Sulphur, aut saltem maxima eius pars, igni absumitur: cui accedit, quod, si dictum puluerem vehementi alicui igni immittamus, rursum liquescat, resumatque iterum formam quodammodo similem pristinæ, cùm adhuc crudum esset Antimonium, hoc solo tamen excepto, quòd Regulo careat. Quapropter nullo modo potest nec debet appellari Sulphur iste puluis, & multo adhuc minùs Antimonium diaphoreticum: nam tantum abest vt sudorem cieat, aut diaphoreticus sit; vt potiùs vomitum prouocet, & ventrem per secessum purget. Altera superfluitas quæ remanet post separationem Reguli Antimonialis, per clauos ferreos factam, si quis colorem & splendorem eius duntaxat consideret, non facilè à vero & crudo Antimonio discerni potest; præter quam quod venas adeò longas non habeat: & si velimus, eam præparando in formam Vitri redigere poterimus, modo quem paulò post indicabimus.

Cap. II.

Modus & ratio aperiendi corpus Antimonij, & separandi substantias eius vnam ab altera.

QVoniam antea (nempe cap. 2. Primæ partis huiusce Tractatus) diximus Antimonium esse corpus natura sua compositum ex tribus substantiis diuersis; nunc non alienum à proposito nostro fore iudico, idipsum euidenter ob oculos ponere, & quasi intentis digitis demonstrare. Idque in duplicem maximè finem: Primò vt sit fundamentum præsentis huiusce Anatomiæ; nam scientes ex quibus substantiis Antimonium constet, tanto procliuius meliusque iudicare poterimus de eius proprietatibus, & diuersis medicamẽtis quæ ex ipso elici præpararique possunt: Secundò ad comprimendam ex parte impudentiam temeritatemque eorum, qui ne minima quidẽ cognitione rudimentorum Artis Chy-

micæ instructi, & (quod sequi inde debet) ignari prorsus dissectionis rerum naturalium, nihilominus tamen non cessant velle iudicium ferre de qualitatibus Antimonij, loqui de effectis ipsius, & ratiocinari de vsu eius, iuxta captum ingenij sui: quocirca reuera merentur assimilari compararique alicui qui sermonem instituere velit de actionibus & operationibus corporis humani, & tamen ignoret ex quibus partibus & humoribus idipsum compositum sit. Sed ad rem. Separandi igitur substantias Antimonij, verissimus, facillimus, & maxime genuinus, ac vt ita dicam authenticus modus, omnium eorum quos ego hactenus addiscere aut comperirē potui, est hic. Primò præparare nobis debemus aquam quandam Regalem, ad istum modum:

℞ Aquæ fortis communis lib. 1.
Salis Ammoniaci,
Salis Nitri ana. vnc. iij.

Tres hasce materias simul immittimus Retortæ Vitreæ, quam in fornace ventosa, vt vocant, arena seu sabulo ab omni parte firmiter circum munitam statuimus: cui magnum Recipiens supponimus, & (iunctura antea probe vt decet luto commissa & paulatim siccata) ignem supponimus, primo modicum, hinc paulatim per gradus intensiorem vehementioremque, vsque dum aqua plane consumpta sit distillando, & spiritus omnes per Retortam exhalauerint. Hinc deposita ab igne vasa, infrigidari permittimus: & exemptam inde aquam Regalem vitreo vasi aquam accuratissime clauso inditam seruamus in vsum qui sequitur. Accipe Antimonij crudi in minuta frustula magnitudine granorum hordei redacti, aut paulo minutius confracti, sine vlla admistione pulueris, pondus circiter vnciarum trium: Vrinali vitreo, cuius fundus planus sit, vbi indideris, super infunde illi tantum aquæ prædictæ, vsque dum aqua digiti vnius latitudine extet: obtura leuiter Vrinale minuto tūraculo chartaceo: & repositū in scamno quodam aut alibi, vbi videbitur, loco tepido aut caloris experte, breuissimo temporis spatio videbis aquam prædictam operari in Antimoniū, extrahendo paullatim omne sulphur ex ipso, cuius particula aliqua supernatabit aquæ, vt resinosa omnia solent; & alia pars adhærebit circū circa dictis granulis Antimonij: quod ipsum facilè animaduertes, quando videbis ea omnē splendorem suum amisisse; & onerata coopertaque esse crusta quadā colore sulphuris impuri, quale est illud quod Sulphur viuum nuncupamus. Hoc facto, remoue aquam regalem, per inclinationem, & effunde illam in aliud vitrum. Atque hinc laua & relaua Antimonium ita crustosum, toties vsque dum aqua non resipiat aliquam vltra acrimoniam; & sicca seu terge illud paulatim in carta. Et si tūc aueas nosse an dicta crusta sit reapse Sulphur, nec ne, immitte aliquantulum ipsius carboni accenso, seu viuo, vt vocant: & confestim videbis vstulatum more vulgaris Sulphuris flammam cæruleam emittere. Quod sulphur vt separetur à reliquo Antimonio, sic præcedendum erit: Sume Antimonium ita sustulentum aut crustosum, vt dictum est; impositumque vitreo vasi, superfusa Lixiuij Tartari tanta copia quæ ipsi per vnū duosue digitos supernatet, sine aliquantisper bullire, reposito prius vitro in sabulo calido; videbisque statim dissoluto Sulphure, & seiungente se à reliquo Antimonio, dictum lixiuium luteo & instar aurei Hungarici colore tingi: quod lixiuium inclinando transfundes in aliud vitrum; & residuo infundes iterum noui lixiuij paululum: procedendo eodem istocce modo quo prius, ne separes illud pauxillum Sulphuris quod à præcedente ebullitione non separatum remansisse potuit. Adhæc, quod plus est, Cape hoc Lixiuium ita tinctum, & affunde ei quartam partem Aceti distillati: & imposito

vaſe cum iſto liquore, feruenti aquæ, totum ibi diem quieſcere ſine; quo temporis ſpatio Sulphur Antimonij fundum vitri petens, ibidem reſidet forma pulueris ſubtiliſſimi, coloris ſubgriſei: quod ipſum, poſteaquam effuderis aquam, inclinando vas, recollectum ſiccari facies; & ſic habebis Sulphur Antimonij. Si autem id plane mundũ habere deſideres, admiſcebis eis Salis communis probe ſiccati pauxillum, inditumque paruulo vrinali vitreo, quod tectum ſit coopertorio ſuo aut capella vt vocant, ſublimari ſines: quo facto Sulphur extricans ſe ſegregansque à pauculo iſto Sale Tartari, quod ante à lixiuio imbiberat, eleuando ſe ipſum in ſublime, adhærebit capitello vitri, floris ſeu fuliginis minutiſſimæ inſtar, prorſus ita vt Sulphuri communi euenit, quando ſublimatur. Atque hoc ſepoſitum ſeruabis.

Reſtant aliæ duæ Antimonij ſubſtantiæ. Has ita ſeparabis. Sume Antimonij reliquum, nempe quodcunque eius ſubſedit & in fundo vaſis remanſit poſt extractionem Sulphuris ſui: laua id probe aqua communi, vt nihil lixiuij Tartarei ipſis magis adhæreat; Abſterſum ſiccatumque vbi fuerit, affunde ipſi aquam Regalem, quam deſumptam à priori operatione reſeruaras, addito quinetiam pauxillulo recentis & nunquam prius in hunc finem vſitatæ. Pone hæc omnia ſimul in Balneo Mariæ diſtillanda: & relinque ea inibi tamdiu, vſque dum Antimonium præcipitetur in minutum puluerem: Pauloque poſt, poſito hoc ſic præcipitato Antimonio, vnâ cum aqua quæ ipſi adhuc ſupereſt, in paruo vrinali vitreo, diſtillare hæc ſimul facies per ſabulum, primum paruo, hinc paulatim vehementiori igne, continuando vſque dum nullum amplius liquorem egredi animaduertas, imò ne fumum quidem. Refrigerari permitte vaſa. Hinc ſublato Recipiente, invenies in ipſo puluerem ſubtiliſſimum & candidiſſimum, ſubſidentem in imo liquoris: quem puluerem ſeparatum ſeruare oportet, lauareque & relauare aqua communi calida tam ſæpe & diu, vt nullam amplius acrimoniam ab aqua Regali retineat: & hic puluis eſt Mercurius Antimonij.

Ad vltimum reſpice fundum vrinalis: & reperies pauxillum pulueris ſubgriſei: quem Sal Antimonij nuncupare poſſemus. Atque hoc modo habebis tres ſubſtantias Antimonij ſeparatas vnam ab altera. Sin verò tantarum obſeruationum aut ſubtilitatum incurioſus fueris, contemplandi nimirum minutatim operationem prædictæ aquæ, videndique quomodo Sulphur ab Antimonio exeat, vt ſupra oſtendimus; & laborem tuum abbreuiare ſtudeas; hac ratione operari poteris: Capias Antimonij crudi, groſſo modo (vt loquuntur) puluerizati, quantũ lubebit: indas vrinali vitreo, tantumque ei præfatæ aquæ Regalis infundas, vt prorſus natet: patiaris eam operari primũ per ſe quantum poteſt, ſine vlla ignis opera, concutiendo ſæpe materiam: & vbi aqua vim ſuam amiſerit, tantundem alterius recentis aquæ affundas, & ſinas agere vt prima. Hoc facto, imponas vrinale tuum in fornacem ſabulo refertam ignemque paruulam ſubdas, vſque dum aqua calefacta incipiat operari iterum: proſequere hoc opus calore ſatis lento vſque dum aqua dicta agere ceſſet, & Antimonium colore ſuo penitus exutum, præcipitatum fuerit in puluerem album. Hinc reſideat id quod craſſum eſt, & inclinatione remoue aquæ Regalis reſiduum (quam aquam ſeruare poteris ad rediſtillandum quando opus fuerit, cum nouis ingredientibus, vt dictum eſt ſupra; aut in alium quempiam vſum repones:) Deinde laua & relaua dictum Antimonium ſic præcipitatum, pluribus vicibus: & abſtergendo ſiccatum, fac vt leniter bulliat in lixiuio Tartari, vt ſupra docuimus; repetendo

hoc opus toties, vsque dum lixiuium nullum amplius colorem assumat: hoc enim denotabit Sulphur omne iam Antimonio ademptum esse. Postea sume hoc lixiuium ita imbutum seu impregnatum Sulphure: euapora omnem aquam paulatim ac sensim, vsque dum in fundo maneat substantia quædam sicca, quæ est Sal Tartari & Sulphur Antimonij inter sese permixta. (Notandum verò, hanc exhalationem fieri debere in quadam scutella murrhina seu porcellanica, vt vocant, aut in alio quodam patenti vasculo probè plumbato, & apto vt vim ignis sufferre queat: nam vitrum plerumque finditur aut liquescit.) Posthæc accipe hanc materiam, & tantundem arenæ aut sabulonis sicci: misce insimul, & sublima vt supra dictum, nam in capelleto seu coperculo distillatorij tui Sulphur tuum ascendisse reperies, quod altum petit: & in fundo remanebit Sal Tartari sabulo mixtum; quod Sal extrahere poteris per aquam; & hæc aqua fiet lixiuium alia vice vtile futurum, si velis. Postmodum cape reliquum Antimonij, cui Sulphur subtraxisti: laua id pluries, ne retineat vllum amplius salsedinem à lixiuio supra memorato: & siccatum vbi fuerit abstersumue, impone illud vrinali vitreo probè lutato: hinc cura vt sublimetur; & capellam ascendet Mercurius Antimonij, & in fundo residebit Sal ipsius. Atque hæc sunt quæ ad separationem substantiarum Antimonij attinent. Sed quoniam duæ vltimæ substantiæ non respondent nomini suo, communibus saltem indiciis & notis, aliquot Chymici satis incauti, & principiorum ignari, quippiam in iis desiderare possent: exempli gratia, vellent Mercurio Antimoniali substantiam liquidam & fluentem dari; & Salem verè salsum gustatui esse: & sic hos nostros processus deridere aut ludibrio habere possent. Verum enim verò his ego ita responsum volo; debere ipsos in hocce negotio legere definitionem quam dat Paracelsus (Paramiri lib.1. de Orig.morb.ex trib.primis substantiis:) Paracelsus, inquam, qui primus nobis repræsentauit hoc fundamentum: reperient enim, quod loquens de tribus substantiis ex quibus naturaliter omnes res componuntur, hoc modo concludit: Quicquid vritur ardetue, est Sulphur: nec aliud quidpiam ardet, quam Sulphur. Quicquid euolat aut in fumum abit, est Mercurius: nec quippiam euolat, quam Mercurius. Demum quicquid in cineres conuertitur, & fixum ac stabile manet, est Sal, &c. Iuxta hanc definitionem cogimur agnoscere substantias præmemoratas pro talibus quales à nobis supra nominatę sunt. Quod si verò differant in aliquibus notis & signis à substantiis Vegetalium & Animalium: (nam verbi gratia, illarum substantia Mercurialis, est aqua; illarum Sulphur est oleum aut pinguedo; ac denique illarum Sal est res verè salsa & Sali vulgari analoga:) in hoc, inquam, considerare debemus differentiam naturum quæ est inter Mineralia & alia corpora: Vt enim Mineralia corpora sunt solida, grauia & terrestria, multo magis quàm Animalia & Vegetalia; sic etiam substantias suas habent siccas, aridas, & planè differentes ab aliis corporibus: ideoque maxima vesania foret, & cassus labor, velle quærere in Antimonio, Marcasitis, Lapidibus & Metallis similes substantias iis quæ in Vegetabilibus reperiuntur. Quod plus est, dicam hic insuper quippiam aliud, vt commonefaciam instruamque eos qui monitione indigent, quod eo modo quo Salem appellare possumus cinerem alicuius Mineralis, etsi nullo prorsus sapore gustum feriat; & fuliginem ejus, Mercurium, quamuis ea non sit aquosa, aut nullo modo liquida; quod, inquam, eodem prorsus modo possumus imò & debemus agnoscere quamplurimas substantias pro sulphuribus, quæ tamen neutiquam actu combu-

ſtibiles ſunt : vt exempli gratia, extat apud Chymicos Oleum Salis, Oleum Vitrioli, & Spiritus Nitri : hæc tamen licet igni admota, reapſe non ardent ; potentiali quippe duntaxat quadam facultate vri apta. Quocirca hæc ſufficient hoc tempore ad vniuerſim declarandum, quomodo intelligenda ſit definitio & differentia trium harum ſubſtantiarum, iuxta differentiam corporum, cui accedit & hoc, ſciendum nobis eſſe has ſubſtantias adeò confuſe inter ſeſe mixtas eſſe ; & alteram ab altera ita ſemper aliquid participantes, vt etiam poſt ſeparationem factam, id eſt, abſtractionem è corporibus quibus infuerant, non appellari poſſint abſolute aut exquiſite puræ aut non mixtæ ; quia ſemper vna retinet quidpiam ex alterius ſubſtantia, ſubſtantiæ ſuæ permixtum.

Itaque, vt ad propoſitum reuertamur; Quod ad proprietates ſubſtantiarum abſtractarum ſeparatumue Antimonij attinet, hactenus adhuc non dum ſatis aſſeueranter nunciare poſſemus quippiam de effectibus eius ; cum nondum omnes experti ſatis ſimus ; ſolo Mercurio eius excepto. Hunc enim comperimus vomitoriam & purgatoriam vim habere, qualem plerunque in ipſo Antimonio deprehendimus ; quapropter & eo in talem finem vti poſſemus. Quod ad Sulphur eius attinet, perſuaſiſſimum hoc nobis eſt, ſudorificum fore, diſcutiens quinetiam, aperitiuum & balſamicum, quale eſt Sulphur minerale : excepto, quòd fortaſſis poſſet habere præterea aliquam peculiarem vim reſpondentem corpori ex quo abſtractum fuit : Ad cuius rei comprobationem accenſere poſſemus Olea Caryophyllorum, Cinammomi, Nucum Myriſticarum, &c. quæ omnia quantumuis ſint Olea combuſtibilia & generaliter calida tam vnum quam alterum ; nihilominus in particularibus ſingulorum viribus maximum inter ipſa diſcrimen intercedit. Tertiam verò ſubſtantiam quoniam nondum vllo pacto examinatam aut compertam habemus ; idcirco etiam ſubſedebimus ab vlteriori eius prædicatione ; vſq; dum penitiorem eius naturam & prærogatiuam experimento docti penitus cognitam & exploratam habeamus.

SECTIO SECVNDA.

De Vomitoriis Purgatiuis ex Antimonio deſumptis.

CAP. I.

De Vitro Anatomij.

VItrum Antimonij ita appellatur, quia forma, reſonantia, ſplendore & fragilitate aliquo modo Vitrum refert, certè multo melius quam quippiam aliud. Præparatur autem diuerſis modis: ſed omnium : optimus & approbatiſſimus eſt iſte Matthioli, quem in Commentariis ad Dioſcoridem deſcribit, capite de Stimmi ſeu Antimonio : quem & hoc loco verbatim exſcribere volui: Vt Stibium Hyacinthinum, ſeu Vitrum Antimonij pares, eligito Antimonium optimum, quod (vt Dioſcorides tradit) ſplendidiſſimum eſt, modoque nitedularum ſeu vermium noctu lucentium emicat, confractu cruſtoſum, friabile, nihil terræ aut ſordidi habens. Id primum in pulverem redigito : deinde in fictile vas, quod amplum ſit, conjicito : tum demum carbonibus ſuccenſis ad calcinandum (vt Chymiſtarum verbo vtar) ſub dio exponito : atque interim cochleari ferreo, ſpatula ita Myropolis appellata, continuè moueto. Hoc vero dum fit, fumus exhalat tenuis, ſulphur & auripigmentum redolens ; qui ſi ore attrahatur, crebras interdum excitat vomitiones : quapropter qui verſant, ventis terga opponant. Verſare autem aſſiduè expedit : nam ſi pauliſper ceſſes, vel comburitur Stibium, vel liquefit, & concreſcit in glebas minutas: (nam

fieri neutiquam potest, quam diligentissime licet versetur, quin aliqua saltem portio liquescat:) Versato itaque diligenter, quousque in glebas concrescat: quas cum videris, sublato ab igne fictili, quod concreuit, rursus in puluerem redigito; atque eidem fictili impositum, carbonibus reddito; assiduoque versato. Id quod repetendum est sæpius, vsque dum nullæ amplius glebulæ coalescant. Ita quoque tamdiu versare conuenit, quoad corpuscula illa, quæ emicant, splendorem suum amiserint; vapor omnis cessauerit, fœtor obsoluerit, & Antimonium in calcem cõuersum subalbicantis cineris colorem contraxerit: perfecti autem operis (id est, an satis calcinatum sit,) signum erit, si prunis ardentibus inspergatur, nihilque prorsus fumi emittat. Posthæc sumito hujusce calcis, exempli gratia, libram mediam; Antimonij crudi vnciam, Boracis (quam alij Chrysocollam factitiam appellant) semunciam. Deinde Chrysocollam & Stibium crudum terito in tenuem puluerem: mox omnia simul misceto, atque in fictili fusorio, seu crucibulo, quo vtuntur aurifices, ignis vehementi admoueto: vas super laterem, aut testaceum aliquod filis ollæ fundum, prius collocatum, & fictili operculo contectũ, carbonibus accensis circumdato. Verumtamen operæ pretium est, in hoc magnam adhibere diligentiam, ne res illæ comburantur. Ideoque necesse est, vt in promptu habeas rudem seu veruculum ferreum, quod crucibulo indas, quando illud rubrum factum seu canduisse animaduertes; vt scire queas an Antimonium liquefactum sit, nec ne. Et confestim abradendum est quodcunque veruculo adhæsit; quod album colore sit oportet. Hinc iterum veruculum crucibulo immittendum, & faciendum vt prius: idq; toties & tamdiu, vsq; dum id quod de veruculo abrasum erit, appareat ruffum, viuidum & splendidum. Quo viso, forcipula ferrea sublato cooperculo, nonnunquam inspiciendum est, an colliquescat. Nam vbi colliquatum fuerit, illico vas ab igne eximito; & super marmorea tabula, aut inuersa pelui ex aurichalco fabricata, qua tonsores vtuntur, guttatim projicito. Quamprimum enim ibi concrescet in laminas, quæ colore, & nitore chrysopatios, quos hyacinthos appellant, atque etiam nonnunquam granatos referẽt. Vbi autem lapillos parvos & rotundos parare sit animus, guttatim è fusorio vasa super eadem pelvi fusum Antimoniũ effundito. Ceterũ chrysocollæ vicem feliciori successu mihi præstat sal fossile crystalli modo pellucidum: sufficitq; in tribus Antimonij vnciis semidrachmam addere. Verum omnes admonitos velim, difficillime à quoquam parari posse Hyacinthinum Antimonium, etiam peritissimo Chymicę artis Magistro, nisi prius ab altero parari diligenter inspexerit, quum non semper ijs etiam succedat pellucidũ, qui sæpe ac sæpius illud parauerunt. Ideoque vbi eius laminæ semel projectę pulverulenta quadam cuticula obducuntur, quę earũ nitorem pelluciditatemque obumbrant, oportet iterum easdem laminas cõterere, atq; etiam addere parũ salis fossilis, & iterum igni admouere, & fundi permittere, atq; inde projicere. Cum autem hoc medicamento vti voluerit, in pulverem redigito, datoque trium vel quatuor granorũ pondere: id tamen pondus in robustioribus nonnihil augeri potest. Stibium ita præparatum commodissimè admiscetur rhodosaccharo, cui etiam masticheṡ modicum adjicitur. Atque hæc est ratio faciendi Vitrum Antimonij, juxta Matthiolum: cui tres sequentes obseruationes addi possunt. Prima est, quod vice fictilis seu ollæ rotundæ ac profundæ, melius sit & commodius ad calcinandum Antimonium, sumere patinam fictilem, quadratam, fundo plano & paruo limbo à latere munitam: quæ sit dura, & bene cocta:

in qua extendi queat Antimonium, expandique latius, itemque versari calcinarique expeditius faciliusque. Secunda est, quod pro eo quod præcipit calcinari Antimonium loco aprico, aut subdio, vbi aër fumum seu vaporem qui ex Antimonio exhalat, mouet & agitat modo huc, modo illuc : melius commodiusque sit collocare vas aut patinam in furno ventilatorio, sub camino satis lato & patenti: & furni superiorem partem effingere in modum fornicis, cum spiraculo, aut ventilatorio in medio furni, quod per oblongum tubulum deducat dictos vapores in altum, ita vt dispergi & in latera flectere se non possint; atque eo modo ei qui operi huic præest, vllo modo nocere. Tertia est, quod in defectu tabulæ marmoreæ, quæ nonnullis locis difficiles sunt inuentu, projici possit liquefactum Antimonium super alium lapidem aut laterem expolitum & leuigatum, aut in sartaginem fictilem seu terream planam, quæ limbum parvum, aut oras inflexas circumcirca habeat, quæ & bene incrustata seu plumbata sit, & quod plus est; anteà modicè calefacta fuerit; ne forte si illi adhuc frigidæ feruens illa materia fusa injiciatur, crepet ob subitaneum & vehementem calorem Antimonij liquefacti: quæ ipsa quin etiam sartago aut patina fictilis injungi poterit olei Amygdalarum dulcium modico, ea causa, ne vitrum nostrum vllibi adhæreat fissuris, quæ plerumque in plumbaturis vasorum fictilium esse consueuerunt. His addo demum & illud, nempe quod, si è Vitro hoc velimus laminas latas & planas efformare, qualia vitra fenestrarum esse solent, non oportet liquefactum Antimonium guttatim stillatimve; sed continuo impetu effundere. Et quod admonitionem attinet, quam dat Matthiolus, vt caueamus scilicet ne Antimonium comburatur; hoc est sanè periculum quod neutiquam vereri debemus : nam cum calcinatum fuerit eousque vt combustioni propinquum sit, nulla amplius superest substantia quæ combustioni obnoxia sit, aut corrumpi queat ob tantillam accessionem ignis aut vehementioris caloris. Id quod obiter monendum fuit.

Eodem autem modo confici potest Vitrum ex Regulo Antimonij, idque sane quam elegantissimum : sed hujus major exhibenda est dosis; quia non vsque adeò vehementer purgat, vt præcedens.

Porrò Vitrum Antimonij est medicamentum hactenus sane immeritò reprobatum, vilipensum & vituperatum à medicis, magis quam vllum venenum quod terra producit : vsque adeò vt etiamnum hodie reperiantur aliqui, apud quos nomen ipsius tam odiosum est, vt eo nominato, horreant, videanturque sibi audire mentionem fieri Beelzebubi Diabolorum Principis. Eousque inquam, vt si medicus quispiam Dogmaticus in loco quopiam constitutus vbi consultatio Medica de aliquo morbo curando haberetur, auderet proponere vsum eius, in sũmo periculo versaretur ne ab aliis pro crudelissimo ignorantissimoque medico haberetur omnium eorum quos terra alit. Rationes autem quæ osores Antimonij ad exterminandum aut non admittendum eius vsum mouerunt, sunt hæ quinque præcipuæ.

1. Hippocratem, Galenum, nec quempiam antiquorum Medicorum, in arte Medica Principum, nunquam eo vsos fuisse interius sumpto, duntaxat autem exterius admoto.

2. Antimonium, accedens ad naturam Plumbi, vt scripserunt Prisci, etiam numero venenorum jure merito accensendum esse.

3. Quod, cum Vitrum Antimonij per calcinationem omnibus suis substantiis humidis sit destitutum, & reductum ad extremam siccitatem, accedens proxime ad ariditatem Vitri communis; etiam tale venenum fiat, quale est Vitrum vulgare.

4. Quod

4. Quod Vitrum Antimonij, cum sit præparatum cum Borace, quod est venenum, hinc etiam maligna eius qualitas veneficaque vis majus incrementum capiat.

5. Aliquot ægros post vsum huius medicamenti, ex eo vehementissimè commotos & alteratos, incurrisse in maximum vitæ periculum; aut etiam paulò post interiisse.

Ad quas objectiones ita respondetur:

1. Quamuis Antiqui Medici non habuerint in vsu Antimonium per os exhibere, aut in corporis interiora admittere; non tamen vsum eius vllibi interdixerunt. Quod denotat eos non habuisse notitiam proprietatum eius: quia si eam habuissent, proculdubio vsurpassent, aut eius saltem mentionem fecissent, vt fecerunt aliarum rerum, quarum experientiam habebant. Inde igitur non sequitur, debere nos ab eius vsu abstinere, ea propter solummodo, quod Antiqui propriam eius naturam ignorarunt: Nam si hoc argumentum valeret, ex consequenti etiam cauere deberemus vsum tot ac tantorum aliorum præstantium medicamentorum, quæ nobis India mittit, aliæque regiones Veteribus incognitæ, aut saltem non nominatæ. Si autem asserere velimus, Galenum & alios antiqui sæculi viros habuisse vsque adeò altam & profundam Physicarum rerum cognitionem, sagacitatemque tantam seu dexteritatem adeptos, vt vel solo aspectu formæ exterioris, vel coloris, odoris, saporis, ponderis & aliarum circunstantiarum, potuerint deprehendere naturam & facultatem insitam cujuscunque rei naturalis; de eaque sententiam absolutam proferre, antequam vsum eius vllum habuerint: vsque adeò, vt ij aspecto solummodo Antimonio, & simul pro explorato habito, Antimonium esse malum & venenosum, nunquam eius periculum facere voluerint, aut ægris suis exhibere: Huic assertioni respondetur, nihil hæc aliud quàm somnia esse, & vanas prærogatiuas quas aliquot nimis simplices aut plus justo creduli Medici Præceptoribus suis Antiquis attribuunt. Præsertim quum, si eorum libros legamus & relegamus, reperiamus (quantumuis fuerint viri maximè iudiciosi) nunquam ipsos sibi ipsis tantam scientiam atque vsq; adeò perfectè absolutam notitiam omnium rerum arrogasse; vt numquam decipi in suis conceptionibus aut animi præsumptionibus potuerint: quin potiùs fassi sint experientiam posse aliquid postea reuelare, quod omnes limites rationis supergreditur: Præsertim cùm ipse Galenus, Medicorum Dogmaticorum Princeps, asserat ad dispositionem rerum duo instrumenta exstare, rationem nimirum & experientiam. Vnde concludere possumus, Antiquos non omisse describere Antimonij vsum in corpore humano, ea propter quòd physicis rationibus inducti, præodoratique viderint id noxium esse: sed è contrario, quòd eius vim nondum experti fuerint.

2. Quamuis Antimonium crudum, aut solummodò modicè vstulatum, aliquo modo accedat ad naturam Plūbi, (exempli gratiâ, in siccitate & frigiditate suâ, vt Antiqui judicabant, vsum eius experti in morbis externis, vice Plumbi:) Antimonium tamen præparatum differt proprietatibus suis à Plumbo, non minùs quàm Ignis ab Aqua: quia purgat per vomitum, & secessum, itemque aperit omnes poros corporis, & prouocat sudorem: cùm è conuerso Plumbum contrarios edat effectus. Itaque ob hasce rationes non possumus illud proportionaliter aut directè comparare Plumbo, quin errorem committamus. Dato tamen, hoc fieri posse: noua quæstio exorietur. Num videlicet, ideò necessariò venenum esse debeat: quia profectò oraculum non est, Plumbum naturâ suâ esse venenosum. Galen. lib. 9. de Simpl. Medicam. vniuer-

ſim de eo loquitũr, tamquam de refrigerante aliquo medicamine, compoſito ex ſubſtantiâ humidâ & congelatâ vi interni ſui frigoris: præſcribitque illud in diuerſis accidentibus externis corporis, ſine minimâ tamen mentione noxæ aut venenoſitatis quam habeat in ſe: & experientia (ex quâ omnium ſcientiarum certitudo procedit, iuxta propria ipſius Galeni verba, dicto capite: Cæterum ſcientificè & certò per experientiam cognoſcuntur,) nobis variis modis demonſtrat, Plumbum non eſſe venenoſum. Vt primo loco videre eſt in illis qui ſclopeti ictu læſi, globum plumbeum alicui corporis ſui loco impactum habent, interdum adeò penitus intro adactum, vt cùm nullo inde modo extrahi poſſit, cogantur eum poſtea reliquo vitæ ſuæ tempore in corpore geſtare: in illis enim nulla inde veneni ſigna aut ſymptomata conſequuntur. Deinde hoc facilè deprehendi poteſt ex plurimis qui limaturam Plumbi intrò aſſumere ſoliti contra Icteritiã nigrã, & alios morbos, nullam inde noxam percipiunt: quin potiùs optimo ſucceſſu eius vſum continuent. Velut & alij illi qui in vſu habent aquam quandam plumbo affuſam, eoque imprægnatam, vt loquuntur (quam Zapata Aquam Æſculapij nuncupat, eamque diſtillare docet Practices ſuæ libro) aduerſus quoſlibet tumores internos, & contra epilepſiam, vt ipſe teſtari poſſim de duobus ægris epilepticis, quos vſu dictæ aquæ, ab Empirico quodam exhibitæ prorſus ſanatos vidi. Huic noſtræ ſententiæ nihil obſtabunt quæcunque Autores ſcribũt de prauis ſymptomatibus quæ Ceruſæ vſum ſequi ſolent, quæ nempe ex Plumbo facta eſt: quia ſi Ceruſa nocet corpori intrò aſſumpta, hoc potiùs attribui poteſt ſpiritibus illis Aceti qui adduntur Plumbo in præparatione Ceruſæ, quam propriæ & ſimplici naturæ Plumbi. Quapropter maximum delirium eſt, velle Antimonium venenoſitatis condemnare, quia ſymbolizat aut analogiam quampiam habet cum Plumbo; quod nec ipſum quidem tantopere pernicioſum eſt, quàm à multis deſcribitur.

3. Etſi Vitrum Antimonij ſimile ſit ex parte Vitro vulgari, tamen non eſt vſque adeò ſolidum aut aridum, ſeu fixum, ac Vitrum: quia ſi Vitrum Antimonij imponatur igni, multo faciliùs liquefit quã Vitrum commune; adhæc ſi diutiùs in igne moretur, fuliginem quandam emittit, id quod denotat illud adhuc aliquam ſubſtantiam humidam (ſi ita nuncupari debeat) in ſeſe habere; quæ in Vitro communi non deprehenditur: quod ipſum fixum & indiſſolutum in igne permanet, ſi cum Vitro Antimonij conferatur. Quod plus eſt, Vitrum Antimonij liquori alicui inditum, facultatem illi impertit vomitoriam: ſed Vitrum commune non communicat rebus quibus infunditur, aut quæ ipſi infunduntur, vllam prorſus qualitatem. Item Vitrum Antimonij diſſolui poteſt & præcipitari aqua forti, oleo Sulphuris, imò & aceto diſtillato: quem defectum vulgare vitrum non habet, nam videmus quotidie vaſa vitrea vſurpari paſſim ob ſolidam & indiſſolubilem ipſorum ſubſtantiam, tam ad diſtillandum, quàm ad conſeruandum liquores quam maximè corrodentes, quos ne aureis quidem vaſis conſeruare valeremus. Ob has igitur cauſas non poteſt natura Antimonij aſſimilari naturę Vitri communis. Prætereà, aſſerere velle, corpora arida & ſicca, ſimilia Vitro, venenoſa ob id ipſum eſſe, quia ſicca ſunt, hoc etiam vanum eſt. Nam ſi ita ſe res haberet, non ſolum Antimonium pro veneno habendum eſſet, ſed & Cryſtallum, quod tantopere in Medicinâ vſurpare ſolemus, contra calculos: imo & Hyacinthi, Granati, Rubini, Topazij, & alij lapides pretioſi Orientales, quos medicamentis cordialibus admiſcere ſolemus, qui adeò duri ſunt & aridi, vt ignis eos lique-

facere nequeat, & aliqui ipsorum vix summâ vi in puluerem redigi calcinarique possint, addito Sulphure, Sale petræ, idque in vehementi igne; tantum abest vt liquari, fundique aut proijci possint, vt Vitrum commune. Et non est res incognita his Reprobatoribus Antimonij, vti nos posse Vitro puluerizato intùs exhibito sine vllo periculo. Manifestum insuper etiam ex, & mille ac mille hominibus cognitissimum, agyrtas esse, qui coram vniuerso populo Vitrea vasa deuorant, haud secus ac si tragemata aut confecturas aliquot deglutirent: & tamen nullum in eo venenum percipiunt. Quod ipsum tamen probare aut laudare non velim. Sed concesso ipsis, Antimonium esse naturæ Vitreæ, & drachmam vnam aut alteram Vitri puluerizati posse intoxicare aut venerare eos qui illud assumpsere: rogatos eos velim an inde sequeretur, quòd quinque aut sex granula Vitri Antimonialis idem præstare possint. Quis denique est ille vsque adeò absurdus ratiocinator, qui asserere velit talem comparationem? præsertim cùm si quando Vitrum Antimonij in substantia exhibetur, æger illud plerunque primo haustu per vomitum reijciat. Sed nos vt plurimùm solummodò infusionem eius dare solemus: cui certè non nisi stultè siccitas Vitri adscribi potest.

4. Non possumus bonis rationum fundamentis insistentes, pronunciare Vitrum Antimonij esse nocuum aut malignum, argumento sumpto à Borace, qui ei in liquefaciendo admiscetur: præsertim cùm primo loco plurimi Medicorum consueuerint eius solius & impermixti à viginti ad viginti quinque granula exhibere vnâ dosi, in retentis menstruis: itemque ad expellendas secundinas nimis diu remorantes: idque sine vllo prauo symptomate inde consequente. Præterea cùm tam parua sit copia Boracis quæ vitrum Antimonij ingreditur, videlicet mediæ vnciæ in libram mediam Antimonij, quod esset proportione æstimatâ in singula duodecim grana Vitri dicti, vnicum granum Boracis: dato illis & concesso, Boracem esse aliquo modo venenosum, nullum tamen inde damnum aut periculum oriri posset: quia ad summum non dari solent plura quàm sex aut octo grana dicti Vitri; in quâ dosi non posset esse plus quàm dimidium granum, aut duæ tertiæ vnius grani è dicto Borace: Sed, quod insuper in hac re notandum est, Borax qui Antimonio calcinato immittitur, ad fusionem eius seu liquefactionem maturandam, quo Vitrum fiat, consumitur maxima ex parte & exhalat, abitque penetrando in crucibulum ipsum seu fusorium vas. Quocirca asserere ausim pro certo, quòd posteaquam Vitrum Antimonij proiectum ac in laminas aut aliam formam effusum fuerit, non supererit in semilibram Vitri, scriptulus vnus residui Boracis, si quippiam eius adhuc non exhalatum manserit. Ecce quâ ratione nec hoc quidem aliud sit, quam vana quædam imaginatio quorundam, credere pauxillulum istud Boracis, quod Antimonij Vitrum subintrat, id ipsum illi venenositatis quippiam dare posse, aut vllo modo malignum efficere: posteaquam, vt dictum à nobis est, Borace crudo soloque vtamur sine vllo damno, idque tantâ copiâ vnâ solaque vice, quantam triginta aut quadraginta doses Antimonij iuxta prædictum calçulum, vix in sese continere possent. Ergo nec aliud est quàm leuis quædam phantasia, vsum Antimonij interdicere velle hoc argumento: & reuera nihil hoc aliud esse opinor, quàm si muscam elephanti instar æstimemus. His tamen & eiusmodi tam friuolis rationibus vsi aliquot sermocinatores, ignaros huiusce rei homines, & principiis hu-

ius Artis nondum imbutos, deterrere voluerunt.

5. Quod ad vltimam obiectionem: Concesserim illis non grauatè, aliquos ægros summoperè alteratos & commotos fuisse à sumpto Vitro Antimonij, adeò vt etiam (quamuis id nunquam viderim) aliquot ex iis vitam finierint ob eius vsum. Interim tamen hoc neutiquam talem consequentiam inducere potest. Numquam eo nobis esse vtendum. Nam si expendamus causam, ob quam hoc euenisse potuit, inueniemus id accidisse ob ignorantiam alicuius Empirici idiotæ, aut arrogantis ciniflonis, medicinam facientis sine vlla eruditione, scientia aut fundamento: qui, morbum vnum ab altero discernere non valens, sine vllo respectu virium ægri, temporis opportuni ad expellendum materiam morbificam, aut dosis quam ægro dare conueniebat, forsan in talem errorem incidere potuit. Quod si autem ob abusum alicuius, prorsus abstinere velimus ab exhibitione Antimonij, eadem etiam prorsus ratione abstinere deberemus ab infinitis aliis medicamentis, quæ quantumuis in vniuersum habeantur pro bonis ac innoxiis, interim tamen sæpenumero, intempestiuo abusu administrata, pessima & lethalia symptomata inducere videmus. Quocirca, si vellemus pronunciare de Vitro Antimonij liberè & vt res est, sine vllo præiudicio, passione aut partialitate, vt vocant, non solùm oporteret oculos mentemque conuertere ad mala quæ ex eius abusu subrepere possunt: sed etiam, imò potiùs, ad mirandos effectus quos præstare potest, debitè & cum iudicio exhibitum, nec non ad illud, quod hoc medicamento sæpe releuantur ægri, de quorum sanitatis aliis quibuscunque remediis adhibitis recuperandâ, hactenus desperatum fuerat prorsus. Vt concludamus igitur, dicere aut iudicare nequimus Vitrum Antimonij aliud mali inferre posse, quàm quòd nimis vehementer purgat, si quando dosi maiori quàm oportet exhibeatur. Alioqui, non magis venenosum est, imò minùs perniciosum, quàm multa alia vomitoria, cuius denique generis ea fuerint, quæ priscis in vsu esse solebant. Atque hæc sufficere debent ad refellendas prædictas obiectiones.

Cæterùm Vitrum istud Antimonij, vt Matthiolus idem refert eodem capite quo nos illud præparare docuit, est præstantissimum medicamen, pretiosissimum, & minùs periculosum aut damnosum, quàm vllum aliud vehemens medicamentum purgatiuum Antiquorum. Omnes humores crassos viscidosque eijcit, in ventriculo aliisque ac circum vicinis locis superfluos, idque per vomitum ac per aluum: Habet quinetiam in se facultatem quandam resistentem venenis: quare admodum fœliciter administrari potest aduersus omnes morbos à Matthiolo nominatos, sicuti suprà à nobis annotatum est in prima huius libri parte, capite de præstantiâ seu prærogatiua Antimonij: & vniuersim aduersus quoscunque alios morbos, prouenientes ab impuritate ventriculi, & pectoris: contra pestem, intoxicationem; breuiter ad omnes affectus qui possunt & debent seu præuacari, seu tolli vomitiuis medicamentis exhibitis, idque siue directè vel primariò, siue per consensum. Equidem non memini me illo sæpiùs quàm vigesies vsum fuisse toto illo tempore quo medicinam feci; sed semper cum fœlici successu: quod autem non frequentius illud exhibuerim, factum est ex eo quòd aliis vomitoriis idem præstantibus vti soleam, quibus paullatim longóque tempore familiariusculè assueui. Interim tamen, quum satis multas peregrinationes per diuersos orbis tractus fecerim, & in varia ingenia hominum inciderim, affirmare possum, vidisse me plurimos pruden-

tes medicos, chirurgos & alios homines boni iudicij, qui eo multoties optimè cum summo suo decore vsi sunt. Inter cæteros nobilissimam quandam Dominam, Comitissam Schlick in Bohemia, quæ admirandas curationes in subditis suis hoc vomitorio fecit, tempore Pestis, Febrium malignarum & Vngaricarum, quas vocant. Administrari verò id ipsis curabat in puluerem minutissimum redactum, cochleario vno optimi Aceti: quod ipsis non solùm vacuationem talem ciebat per vomitionem, quæ morbo depellendo necessaria erat; sed etiam hoc facto, illos multo meliùs ad sudorem adigebat, quàm si Theriacam sumpsissent: ac paulò post sanitatem sensim recuperabant, absque vsu vlteriore vllorum medicamentorum: in illa enim regione (nisi fortè in vrbibus præcipuis) paucissimi reperiuntur medici aut pharmacopœi. Noui item in oppido Cur, ditionis Rhœtorum seu Grisonum, Concionatorem quendam, qui pestilentiæ tempore sine metu vllo versabatur cum infectis lue, & plurimos eorum sanabat Vitro hoc Antimonij: quod ipse in principio assumere solebat, vt se à malo præseruaret. Arcta item mihi fuit familiaritas cum quodam Chirurgo, homine prudente & iudicioso, in oppido Glaris, Pagi seu ditionis Heluetiorum: qui, cùm nullus ibi medicus esset, medicinam factitans, supra professionem suam etiam plurimos affectus internos sanare satagebat. Is igitur Chirurgus assiduò penes se habebat pixidem paruam Vitro Antimonij in puluerem redacto plenam, in sacciperio, quod zonæ suæ incinxerat; & vocatus ad curandum quempiam ægrum, siue is febre ardente laboraret; siue continua, intermittente, intemperie ventriculi, cachexia, siue alio quocunque morbo implicitus iaceret, semper in principio ipsi vnam aut alteram dosim huius pulueris exhibebat, mixtam Rob, aut Syrupo de Cerasis, quibus per Heluetiam pleræque omnes familiæ satis instructæ sunt. Adhæc iubebat vt vterentur decoctione quadam præstantium aliquot herbarum quæ in Heluetiorum Alpibus passim crescunt; iuxta iudicium suum & experientiam, quam istarum rerum habebat: Hoc modo progressus, tot ac tam periculosos morbos sanauit; vt instar Æsculapij alicuius habitus apud suos fuerit: nec vulgus solummodò illius opera vtebantur, sed etiam alij quicunque quantumuis opulentiores ac primarij viri. Memini item dum in Palatinatu Superiori degerem, me bis terue accersitum fuisse ad quendam Quæstorem in Arce quadam parua habitantem Bernsweyn appellata (ni fallor,) circiter duo miliaria distante ab Amberg, prope viam regiam, quæ ducit versus Niemarct, non procul à quodam magnifico & opulentissimo Monasterio, & iuxta riuulum amœnissimum: apud quem cùm versarer, notitia mihi intercessit cum quodam viro honesto, qui degebat in villa dictæ Arci subdita: cum quo cùm sermones aliquot vltrò citróque reciprocarem de variis rebus, quippe cùm & ipse varias regiones peragrasset, tandem ratiocinando de aliquot remediis apud medicos vsualibus, vt vocant, ostendit mihi elegantissimum frustum Vitri Antimonij, quod ex bulga sua deprompserat, pondere semunciæ, vt tunc iudicare poteram, rogans an nossem quidnam hoc esset. Cui cùm annuissem: Age igitur, subdidit ille: Hoc tibi assenero, me isto Vitro solo, non modò liberasse meipsum, & vxorem meam, quam hîc coram vides, à graui morbo, quo ambo detinebamur: sed etiam magnum numerum rusticorum in hac villa, & circumcirca degentium: qui etiam, si aliqui inter ipsos ægrotent, siue febri, siue intemperie ventriculi (cùm valdè procul habitent à medicis & pharmacopœis, quorum consilio iuuari possent) veniunt ipsi, aut aliquem mittũt, vt vsum huiusce

vitri à me impetrent : infundunt enim illud aut imponunt ita integrum, vt vides, in cereuisiam aut vinum, & prout mihi necessarium videtur, ita illud pauciores aut plures horas inibi relinquunt, aut prout purgari vehementiùs aut leniùs desiderant: Cùm satis diu in infusione steterit, liquorem istum bibunt : qui ipsos purgat & sanat. Ac dein mihi Vitrum meum remittunt, adjunctis sæpe numerò duodecim ouis recentibus, aut pullo gallinaceo, quo gratos se, beneficiique à me accepti non immemores esse demonstrent : Atque istoc modo, subjungebat, fui medicus & Pharmacopæus plurimorum hominum, jam tribus aut quatuor annis; ex quo nimirum tempore domicilium meum hoc loco fixi : Et quod plus est, vix possum deprehendere, post tam diuturnum vsum & toties repetitam macerationem, Vitrum meum vllo modo esse imminutum, aut ponderi ipsius quippiam decessisse. Quo sermone percepto, non poteram non stupere & summopere admirari partim quòd tam felix successus consecutus fuerit post ita frequentem huius vitri exhibitionem, planè absurdam & irrationalem, ac sine vllo respectu ad dosin habito; partim etiam quòd res tam solida & fixa, vt vocamus, quale est hoc Vitrum Antimonij, facultatem aliquam purgatiuam de se spargere & liquori cui imponitur communicare potuerit, tam sæpe totiésque repetitis vicibus maceratum, sine vlla tamen suæ substantiæ imminutione, quæ saltem deprehendi potuerit. Verùm posteà hoc ipsum mihi certiùs constitit fieri posse & solere, ex relatu plurimorum Medicorum qui medicamento isto sæpiùs vti solent. Imò aliqui insignem quandam speciosam guttam hujus Vitri annulo aureo includunt, quem digitis suis impositum jugiter gestant: & quando cuipiam medicamentum per vomitionem purgans exhibitum volunt, hunc annulum solummodo imponunt vino per aliquot horas; & èxempto inde annulo, liquorem ægro propinant: idque toties factitant, quoties vsus exigit, sine vlla imminutione gemmæ suæ seu dictæ vitreæ guttæ, quam annuli palæ incluserant. Inter cæteros autem Thomas Bouius, Patricius Veronensis, medicus experientissimus, in libro suo Italico cui titulum fecit, Flagellum Medicorum communium, qui rationales dicuntur, affirmat vti nos posse hoc medicamento sine vllo scrupulo aut metu: nam. pag. 39. memorati libri, vbi præparandi eius modum docet, ita inquit: Antimonij ego integras libras deuorandas dedi, aut saltem vtendas exhibui, nec vnquam toto vitæ meæ spatio eius vsu læsum quempiam fuisse deprehendi & pag. 40. ita scribit : Antimonium innoxiè dari potest cuilibet sexui, ætati & complexioni. Exhibui illud Monachis, Monialibus, hominibus nobilibus, delicatis & in vmbra degentibus; & numquam me destituit, aut pudore affecit. Non diu est, quod hic Hagæ-Comitis diem suum obierunt honestus & bonæ fame ciuis Ioannes van Buren, vnà cum conjuge sua, ambo prouectæ ætatis; qui postquam aliquot annis ante mortem suam (præter reliqua accidentia quæ producere vt plurimum aut secum trahere solet senectus) sæpissimè affligebantur oppressione stomachi, seu cardiogmo, ob debilitatem ventriculi & caloris naturalis defectum, non valentis, vt decet, cibos ingestos concoquere : vnde magna coaceruatio humorum crudorum in ipsorum corpore plurima ac diuersa symptomata inducebat. Illi igitur quotiescunque oppressos se aggrauatosque ista cruditatum congerie sentiebant, sumebant infusionem quatuor aut quinque granorum Vitri Antimonij, cuius puluerem assiduò penes se habebant : qua sumpta bis terue vomebant : atque ita ventriculo inanito, aliquandiu exinde

benè se habebant? Eoquè modo affectum Ventriculi tamdiu sustinuerunt, reliqua sani, donec Deo placuit illos ex hoc mundo vocare, relictis tribus filiis hæredibus, viris robustis & sanis: qui ipsi consuetudine assumpta semel aut bis in anno sese purgandi, prædictum medicamentum more parentum suorum vsurpant: sentiúntque se ex vsu eius planè leuatos, & neutiquam læsos: & veluti homines valdè addicti & prompti ad juuandos pauperes, sæpenumerò (præter alias suas eleemosinas) aliquot egenos homines eodem modo quo se ipsos solent, à morbis, hoc medicamento propinato, liberant. Vt summatim dicam, recensere possem magnam copiam exemplorum certissimorum, quæ longo vsu Antimonij addidicisse mihi datum est: quæ tamen breuitatis studio referre hoc capite supersedebo. Vsque adeò vt verè pronunciare possimus de Vitro Antimonij, id quod in paræmia vulgari de Lupo dici solet, quod nempe non vsque adeò deformis aut turpis sit quàm passim creditur. Hoc bene considerato & perpenso, penè ausim dicere, reperiri aliquos Medicos, qui illud palam vituperant, magis moti inuidiæ stimulis, & metu ne fortè lucro suo defraudentur quod ex aliorum medicamentorum exhibitione faciunt; quò reuerà ipsi illud contemnant: præsertim cùm videant medicamentum hoc tam vilis pretij & tam facilè parabile vsque adeò mirabiles edere effectus. Quocirca illos rogatos velim, vt talem ex animo suo deleant passionem: præ oculis sumentes, Deum Opt. Max. creasse Medicinam ad commoditatem omnium hominum; & non astrinxisse illam solummodo cognitioni & voluntati magnorum & multisciorum Doctorum: verùm etiam interdum benedictionem suam medendique gratiam communicauisse extraordinariè hominibus cætera ignorantibus & indoctis: qui hoc dono instructi non vtuntur eo vt insani mercenarij, aut camponantur sicut agyrtæ complures consueuerunt, sed pio proposito, & integritate animi nudóque ac sincero misericordiæ zelo moti, proximos suos juuare & morbis liberare volunt vbicunque possunt.

Dosis porrò Vitri Antimonij est à tribus granis ad nouem ad summum, puluerizati nempe & mixti aliqua conserua: vel datur eius infusio, id est liquor in quo aliquamdiu steterit, vt paulò pòst declarabo, quando particulatim de ratione & modo eius ritè præparandi, sum acturus.

Cap. II.

Modus præparandi Crocum metallorum.

Crocus Metallorum nihil aliud est, quàm Antimonium præparatum in eundem finem ob quem Vitrum Antimonij parari solet: Est autem laboris longi compendium, quia minimo temporis puncto, aut horæ ferè momento præparari potest major huius Croci copia; quàm Vitri, spatio decem dierum. Quare autem vocetur Crocus Metallorum, aliam causam dare non possem, quàm quod dum dissoluitur in prima aqua, ad lauandum (modo qui paulò post docebitur) colorem luteum emittit, qui manus tingit instar Croci. Modus eum præparandi hic est: Cape Antimonium quod nitidum electumque sit: Sal nitrum purificatum; libram vnam singulorum: redige simul in puluerem: hunc inde in sartaginem aut lebetem ferreum, aut in defectu horum in ollam terream aut figulinam: injicique illis carbonem exiguum viuum seu torrem incensum: ac confestim ignis comprehendens sulphur quod in Antimonio est, illudque peruehens vsque ad Sal nitrum, incipiet ardere haud secus

quàm puluis tormentarius seu sclopetarius madidus, & materia liquescet aut in humorem abibit; quem liquorem spatula seu ridicula ferrea mouebis, vsque dum frigefacta formam grumorum aut glebarum terræ assumat, ferè eius coloris qualis est Ochræ Anglicæ. Hoc facto, scire oportet Sal incombustibile Salis petræ permixtum manere Antimonio, idq; eo separandum esse, projecta nimirum dicta materia in aquam calidam in qua dissoluitur quicquid in ea est salsuginis, & Antimonium subsidit in fundo. Aqua hac abjecta; iterum aliam aquam feruentem affundimus: hoc negotium toties reiterando, vsque dum aqua planè sit insipida cùm effunditur, & Antimonium exactè ablutum sit. Hoc autem postea resiccabimus lento igne, ac tandem maioris commoditatis gratia teremus in marmore, affusa aqua rosata, ac in minutissimum puluerem redigemus, eo modo quo Pharmacopœi solent præparare Corallium, Margaritas, Spodium, Cornu cerui, & similia. Quo facto, siccabis illud rursum, & seruabis in vsum. Atque hæc de Croco Metallorum dicta sunto: cuius vires sunt, vomitum ciere, & easdem prorsus operationes edere quas Vitro Antimonij supra asscripsimus, idque sine vllo prorsus periculo aut noxa. Particulatim autem eo vtimur fœlici successu, aduersus febres intermittentes: cuius rei haud diu est quòd experientiam vidimus in Domino de Cralingerpolder, filio Illustris Domini de Barneueld: qui postquam diuturna febre quartanâ detentus plurimis ac diuersis medicamentis vsus fuisset communibus, ac quartanæ curandæ propriè dicatis, tandem conualuit & planè sanatus est vnicâ solùm dosi huiusce Croci Metallorum, quæ ipsi oblata fuit per manus cuiusdam fœminæ Nobilis, istius regionis, quæ Crocum hunc Metallorum perpetuò seruare & penes se habere consueuit, vnà cum diuersis aliis medicamentis Chymicis. Verùm tamèn, objicere mihi aliquis posset; Valdè afflictus & conturbatus fuit dictus Nobilis Vir à sumpto hoc medicamento, & enormem secessum ac euacuationem per vomitum inde habuit: Sed quicquid fuerit, tandem tamen hoc remedio conualuit. Adde etiam quòd memoratam alterationem & vehementem vniuersi corporis conturbationem non attribuere possumus propriæ naturæ dicti Croci Metallorum: sed hoc potuit prouenisse propter vsum tot ac tantorum apozematum & aliorum medicamentorum quæ ante illud tempus ipsi exhibita fuerant; quæ humores valdè præparauerant, vasa laxauerant, retentricem facultatem debilitauerant; breuiter maiorem in corpore corruptionem generauerant, id quod sæpe euenire solet. Hoc itaque medicamentum inuentâ in istius ægri corpore magnâ copia materiæ præparatæ, causa fuit tantæ euacuationis & alterationis, quantam illi euenisse memorant. Fieri quinetiam potest, hoc accidisse quonam fortassis abusu in dosi: nam (vt quod res est fatear, sine offensa honoris aliorum) non est negotium quod in captum aut intellectum fœminarum nobilium cadat, nosse dispensare exhiberéque vt decet huiuscemodi medicamenta, id est, dijudicare distinctè, quæ dosis cuiq; ægro propriè conueniat: Interim tamen bona ipsarum voluntas animíque promptitudo æqui consulenda est: & considerandum, quòd si Medici aliqui bene vt decet munere suo fungerentur, remonendo aptis vomitorijs medicamentis materias peccantes in morbis, quamdiu adhuc exigua ipsarum copia in corpore residet, & natura adhuc robusta est & valida, juxta instituta antiquorum Medicinæ Antistitum, priusquam corpus paullatim incipiat computrescere ab vsu apozematum, laxantium medicamentorum, prisanarum: (quorum tamen vsum neutiquam improbo, quando debito

bito modo & cùm iudicio administrantur:) tunc sanè non perueniretur ad huiusmodi incommoda : & euitarent calumniam & dedecus, quod illis inde prouenire solet , quando quippe necesse est mulierculam aliquam superuenire quæ ægros à morbo quopiam liberet, quem ipsi persanare nequiuerunt. Nec decet vt quispiam mihi hîc respondeat, hoc interdum euenire casu fortuito , videlicet quando morbus statum & vehementiam suam prætergressus erat, & iam ad declinationem vergit: itémque quòd leniter procedendum sit in morbis , præparandúmque priùs exactè humores, priusquam eos euacuemus : ad hæc, quod nec ipse quidem Crocus Metallorum semper febres sanet; & alias similes excusationes in medium proferat : nihil enim aliud sunt quàm veræ ineptiæ: & optima culpæ excusatio est, agnoscere & fateri peccatum suum , & conari corrigere erratum, & emendare illa quæ anteà malefacta sunt ; præsertim cùm tot se exempla quotidie oculis oggerant. Equidem eius planè sum sententiæ , nec falli me credo, æquè multos ægros malè curando perditos , & ad mortem adactos , pusillanimitate & tergiuersatione aut animi incertitudine medicorum quorundam doctorum, quàm fortassis imprudentia & temeritate aliquot arrogantium empiricorum pessundatos videmus. Quapropter, quicunque medicus desiderat inseruire commodis & saluti proximi sui bona fide, iure merito debet Deum rogare , vt velit intellectum suum dirigere, & opera sua fœlicitare, deducereque per viam mediocritatis, vsque adeò vt in neutrum extremorum impingens, muneri suo satisfacere salua conscientia, & ad ægrorum salutem queat. Verissimum quidem est, reperiri ægrotos quamplurimos, qui malint præscribere medicis quæ agere debeant, ipsisque leges dare , quàm eorum consilij parêre ; & qui in principio morbi neutiquam induci queant , vt remedia accommoda sanitatíque ipsorum conuenientia assumant : qui ipsi tamen postea cùm videant se derelictos & quasi conclamatos, tædio diuturni mali, non recusant sumere quodcunque ipsis propinatur ; quod tamen fieri non potest sine magno periculo. Quare in isto casu non deesse sibi debet medicus , quin moneat in principio, protestetúrque qualis successus neglectum remedij excipere possit ; idque vt conscientiam suam exoneret, & defendat seipsum à calumniis & dedecore ; quod nisi præmoneat de euentu , effugere vix potest.

Dosis porrò Croci Metallorum est à quatuor vsque ad duodecim grana. Datur in substantia, mixtus aliqua conserua; aut propinatur eius infusio, id est, bibitur ex modico vini albi in quo maceratus fuerit.

Cap. III.

Præparatio Floris Antimonij , variorum colorum.

FLos Antimonij est tenuissima fuligo, quæ dum Antimonium sublimatur, firmiter adhæret circumcirca ad latera vasis quo continetur. Nihil autem aliud est , quàm substantiæ Sulphureæ & Mercuriales ipsius Antimonij , quæ vi ignis expulsæ & vt ita dicam fugatæ , separantur per euaporationem à reliquo corpore Antimonij. Quod ad nomen attinet, credo Floris nomen illi tribus hisce de causis impositum fuisse : prima est, quòd hæc sit substantia maximè subtilis & volatilis quæ Antimonio insit , ideóque ita vocetur ad imitationem & analogiam florum arboreorum , qui habentur pro substantia magis aërea & subtiliore quàm reliquæ earum partes : secunda est, quòd sicut ex arbore fusca & deformi ,

naturalis calor suo tempore egredi facit flores variorum colorum; similiter etiam ex Antimonio, quod reapse est corpus nigrum & deforme, veluti Plumbum, per calorem ignis materialis eliciatur substantia leuis, alba, lutea, aut rubra instar arboreorum: tertia est, quòd hæc fuligo interdum se lateribus vasorum ita affigat; iisque adhæreat forma paruulorum florum aut gemmularum germinantium. Quicquid sit, vocetur prout cuique lubebit, substantia hæc semper est & manet Antimonium arte subtiliatum, habens in se præcipuè duas prædictas substantias, & quod igni impositum colorem istum amittit, & eandem propemodum formam Antimonialem reassumit, qualem anteà habuerat.

Modi autem præparandi hosce Flores Antimonij sunt varij: Inter quos præcipuus, maximè communis, receptus & laudatus ab omnibus, est hic: Habere oportet Vrinale fictile seu terreum crucibulum, vt vocant, sesquipedalis altitudinis præstans & densum, quod vim ignis sustinere possit, ita fictum ex professo, vt ab vno latere, circiter quatuor digitorum latitudine infra orificium, exiguum tubulum habeat, per quod inijci possit Antimonium quando necesse fuerit. Imponatur hoc vas aut Vrinale erectum paruæ rotundæ fornaci ventosæ, vt vocant; ita vt emineat vltra oras fornacis paulò minùs media sui parte, quippe vt paulò plus quàm media ipsius pars igne circumdari queat: reple & infarci latera dicti vrinalis circumcirca luto, ita arctè vt inter ipsum & fornacem nihil vacui sit: relictis duntaxat ab vtroque latere, circa fornacis oras duobus aut tribus spiraculis, per quæ ignis aërem capiat, aut ventiletur, & fumus egrediatur: quæ ipsa tamen spiracula pariter obturentur ex parte, exiguis caminulis aut tubulis fictilibus, vt impediatur ne flamma quæ inde exibit, altum petens, vrinalis superiora feriat; sed in latera dispergatur. Habeas insuper tres ollas terreas seu fictiles, rotundas instar pilæ aut sphæræ, bene vitratas intùs: quarum duæ habeant singulæ orificium ab vno latere, & ab altero collum; tertia autem orificium duntaxat habeat ab vno latere, ab altero tubulum aut collum nullum: ita vt inserendo vnam, alter per orificium vnius & collum alterius, tertia (vtpote superior) olla nullam aperturam habeat. Primam autem ollam insere ori aut collo supradicti Vrinalis, atque illi deinceps secundam, ac demum secundæ tertiam; lutatóque omnes earum iuncturas quibus inter sese contiguæ sunt, ita vt nullus per eas exire possit vapor: finitoque eas hoc modo, vsquedum lutum exactè siccatum fuerit. Hoc peracto, accende igniculum paruulum ex carbonib. in fornace: ita vt Vrinale paullatim calefiat: tandémque ignem auge, vsque dum candescat, planèque rutilum fiat, aut saltem adeò calidum, vt existimes Antimonium in eo liquefieri posse. Cape igitur confestim Antimonium in grandiusculas partes confractum, seu in puluerem non valdè tenuem redactum: inijcéque plenum cochlear aut alterum istius puluerati Antimonij per super memoratum tubulum in dictum Vrinale: claude tubulum modico luti: ignémque ita conserua in eodem statu: & semihoræ aut horulæ vnius spatio post, quo tempore videlicet Antimonium quod inieceras sublimatum esse potuit, (quod percipies, aperto modicè tubulo: nam si fuligo alba inde egrediatur, nondum planè sublimatum erit vniuersum; sin contrà nulla fuligo exeat, prorsus sublimati indicium erit:) aperi tubum rursus, aliudque iterum Antimonium immitte: & hoc negotium toties repete, vsque dum duas aut tres libras puluerati huius Antimonij per tubulum istum inieceris. Tandem omnia vasa refrigerari sine; exemptáque de fornacula,

ſtatue adhuc ita inter ſeſe nexa ſuper mẽſam aliquam: deinde ſenſim & leniter lutum à iuncturis ſepara cultro aliquo aut gladiolo; cauendo tamen, ne inter abradendum, ſordes vllæ in ollas cadãt: Hinc detrahe ollas vnam ab altera, inueniéſque in ſuperiori olla puluiſculum quemdam album & leuem, in media alium puluerem minùs candidum; in tertia verò infimaque, quæ igni propinquior ſteterat, puluerem partim luteum, partim rubrum: Hi pulueres ſunt Flores Antimonij; quos ſeparare & ſeorſim vnum ab altero ſeruare poſſumus, aut etiam mixtos inter ſe (ſicut faciunt plurimi) in vſum recondere.

Flos hic Antimonij in magno pretio & opinione eſt apud pleroſque Medicos. Inter quos Zapata, experientiſſimus Medicus, plurimi eum facit, partim (inquiẽs) ob id quòd videatur habere plus virium virtutúmque quàm Vitrum Antimonij ipſum; partim quòd doſin eius exactiùs metiri & adminiſtrare certiùs penſiculatiúſque poſſimus, quàm Vitrum; quod ipſum quotieſcunque præparatur, ſemper in facultate ſua purgatiuâ aliquantulum differentiæ habere deprehenditur: id quod in Floribus non accidit. Ego tamen indubiè crediderim, idem Floribus euenire poſſe: certum enim eſt, ſi ignis in vna præparatione vehementior ſit quàm in altera, Flores qui tunc effloreſcent, non habituros tam validam purgatoriam vim, ac alij; ſed potiùs diaphoretica vi ſudores prouocaturos. Interim tamen, vtvt ſe res habeat, nõ negauero Flores Antimonij eſſe præſtans efficáxque medicamentum, ſi quando debitè & cum iudicio vſurpantur. Memini me nouiſſe iuniorem quendam medicum Pedemontanum, nomine Magnes, Geneuæ, qui cum Floribus Antimonij præparatis modo prædicto, & exhibitis forma rotularum aut tabellarum, ordine modóque quem præſcribit Zapata, plurimas egregias curationes ad bonum finem perduxit, in morbis prouenientibus ex catarrhis & defluxibus, itémque in febribus intermittentibus, intemperie ventriculi, melancholia, mania, & diuerſis aliis infirmitatibus, non ſolùm in vrbe ipſa Geneuenſi, ſed etiam in finitimis regionibus, & pagis, quò ſæpe ab ægris vocabatur. Quod tamen non narro ex ſimplici relatu aliorum; ſed & ex ſermone ægrorum ipſorum, quos curauerat, intellexi.

Doſis Florum Antimonij eſt à tribus vſque ad octo grana: ſumuntur autem in ſubſtantia, (vt loquuntur;) aut bibitur liquor, ſeu infuſio, in quo aliquamdiu macerati fuerint. Præparatur inſuper & Flos Antimonij rubri purpuraſcentis coloris, qualis eſt corticis mali Arancij ſeu aurei, idque hoc modo: Cape Antimonij crudi libram vnam, Salis armoniaci ſemilibram; reduc hæc vtraque in puluerem tenuiſſimum: Impone eum Vrinali fictili ſeu terreo, in parua fornacula: ſtatuéque illum reclinatum ad vnum latus, ita vt collum eius ſit paulò altius quam pars poſtica, & à latere vno extet & promineat: tege ſeu occlude fornacem ſuperiùs, relicto ſuſpiraculo in medio eius, quo flamma exire poſſit: Orificio vrinalis impone vas vitreum, quod Recipientis vicem ſuſtineat: Luta iuncturam, & patere ſiccari lutum: Hinc ignem ſubde Vrinali, paulatim augendo, vſque dum ſublimari incipiat, & fuligo alba, cui lutei quid inmixtum ſit, in Recipiente conſpicuam ſe det: continua ignem vſque dum nullus ampliùs egrediatur vapor: Refrigerari ſine vaſa: & reperies in Recipiente Sal Armoniacum ſublimatum, cum magna parte ipſius Antimonij: quod Sal Armoniacum ſeparabis ab Antimonio per elotionem quæ fit aqua calida, vt dictum eſt de Croco Metallorum; & in fundo habebis puluerem tenuiſſimum, ferè eius coloris qui eſt corticum Aranciorum malorum: quem puluerem

ſiccabis, & ſeruabis in vſus neceſſarios. Flos hic operatur vt præcedens: Doſis eius pariter eſt eadem cum ſuperiori.

Cap. IV.

Modus componendi variandique prædicta vomitoria medicamenta formis rationibuſque commodioribus & magis idoneis ad vſum.

SVperioribus tribus Capitibus vniuerſim egimus de tribus diuerſis præcipuis formis, ad quas redigi & præparando perduci conſueuit Antimonium, ſi quando id pro vomitorio vſurpare volumus: Nunc autem animus nobis eſt modos aliquot oſtendere quibus componi & quaſi vehiculo quodam adiuuari poſſint prædictæ tres formæ, & aliis quibuſdam rationib. expeditis & promptis præparatæ ſeruari in vſus noſtros, quotieſcunque neceſſitas aut occaſio id exigere videbitur. Primo loco erit.

Vinum Hippocraticum Antimoniale.

℞ Vitri Antimonij ſubtiliſſ. puluer. grana LXXX. Vini albi optimi drach. LX.

Infundantur in vaſe vitreo benè clauſo, & ponantur in Balneo lento per horas XXIV. Deinde poſt colaturam adde.

Sacchari albiſſimi ſubtil. pulu. drach. XX. Aromatizetur cum opt. aqua Cinamomi, & ſeruetur ad vſum.

Iſtud vinum ita præparatum, ſaporem habet valdè gratum & delectabilem, inſtar vini Cinamomini, quod Hippocraticum appellant: quo fit vt Antimonij vitrum multo facilius, familiarius & gratius ſumpturis eueniat; & adhæc etiam ſatis leniter ſuauitérque operationem ſuam exerceat. Doſis eius eſt à tribus ad decem drachmas, ad ſummum; ita vt computo facto, in ſingulas drachmas granum vnum Vitri Antimonialis ingrediatur.

Aliud.

℞. Vitri Antimonij ſubtil. pulu. gr. LX. Vini Hiſpanici albi. drach. L.
Infundantur vt ſuprà. Deinde addē.
Syr. violarum cærulei vnc. j. ß.
Ol. Sulphuris gutt. VI. vel VIII.
Miſc. & coletur per chartam.

Liquor iſte erit coloris purpuraſcentis, odoratus, & valdè gratus palato. Doſis qualis ſuperioris.

Si velis copiam potionis adhuc eſſe minorem, duplicabis pondus Antimonij; & ſic drachma vna liquoris purgabit tantum quantum duæ purgaſſent priori modo mixtæ.

Oxyſaccharum Vomitiuum præſtans.

℞. Vitri Antimonij pulu. vnc. ß.
Aceti vini albiſſ. odorif. ℥. VIII.
Infund. in Balneo lento per hor. XV.
Colat. add. Sacchari albiſſimi vnc. IIII.
Et in patina porcellana vel vitrea reduc ad conſiſtentiam Oxyſacch. liquidi inſtar julapij.

Hoc Oxyſaccharum eſt guſtui gratum: & vti eo poſſumus ſpeciatim pro vomitorio aduerſus febres calidas, continuas, peſtilentes, & intermittentes, paulo ante paroxyſmum; item contra venena, exanthemata puerilia, aut variolas, antequam prodierint; & aduerſus alios morbos quibus iungitur intenſus calor, putrefactio, obſtructio, & humorum viſcidorum copia: idque ob admixtum acetum, quod temperat immanes ſanguinis efferueſcentias & humorum calidorum; reſiſtit corruptioni, & vi ſuâ inciſoriâ ſubtiliat & abradit viſcoſos humores & phlegmaticos: præterea eſt pro vehiculo confortatiuo & correctiuo Antimonij. Quapro-

pter quilibet medicus prudens & circumspectus poterit eo vti fœliciter in quamplurimis morbis. Dosis eius est à duabus vsque ad sex drachmas pro vice. Notandum porrò est, quòd ad præparandos dictos liquores, loco Vitri Antimonij sumere impunè possimus Crocum metallorum, siue etiam Flores Antimonij, si velimus: respectu tamen habito ad proportionem & debitam analogiam dosium quibus sumi possunt.

Pilulæ Antimoniales.

℞. Succi Glycyrrhizæ cum aquâ Scabiosæ depurati, & rursum ad consistentiam solidam redacti.
Florum Antimonij ana. ℥. j.
Croci orientalis subtiliter puluerizati. ℈. ij.
Olei Caryophyllorum gutt. x.
Fiat massa: addendo, si opus erit, pro humectatione aliquantulum Syr. Violar. & seruetur in vase vitreo bene obturato.

Dosis huius massæ est à sex granis vsque ad octodecim ad summum. Formantur inde pilulæ vna aut duæ, inauratæ si velimus: & exhibentur ægris tempore convenienti. Præscribo autem hîc succum Glycyrrhizæ primo loco, depuratum quippe; quoniam quomodo passim venditur, plenus est sordibus: quare vt depuretur, primò dissolui debet in aqua; & clarificari cum albumine oui, filtrari ad summam claritudinem munditiémque; & postea condensari iterum: & plerunque eum hoc modo præparando, perdimus dimidium ponderis eius, quod nihil aliud est, quàm farina & aliæ impostura quas illi commiscent ad corpus eius nec non pondus augendum. Quinetiam, vt securiores simus, possumus facere infusionem seu macerationem optimæ Glycyrrhizæ, eamque reducere ad consistentiam solidam, in eundem vsum.

Diamargaritum vomitiuum.

℞. Margaritarum præp. ℈. vij.
Flor. Antimonij alb. ℈. iiij.
Sacchari albiss. pulu. ℈. xx.
Fiat pasta s. a. cum aliquantulo gummi Tragac. in aq. ros. infusi. Et aromatizetur cum gutt. vj. Ol. Cinamomi.

Ex qua pasta formantur paruulæ rotulæ, quibus sigillum aliquod imprimere possumus si velimus, eásque deaurare, sinendo eas desiccari paullatim in aliquo loco sicco, aut inter duas chartas, in sartagine, aut patina fictili: & hinc seruare eas in pyxide bene clausa & obturata.

Dosis huius confectionis aut tabularum est ab vno scrupulo vsque ad quatuor: quæ ita administratæ & exhibitæ purgant vt reliquæ compositiones supradictæ.

Qui volet, poterit & administrarē Florem Antimonij cum Confectione Alkermes, aut cum aliquo alio electuario cordiali; item cum Theriaca, Mithridatio, nec non Conditis, Conseruis, Syrupis, Iulapiis prorsus prout medico prudenti consultum videbitur.

Non necesse est autem latius differere de virtutibus ac viribus particularibus horum vomitoriorum medicamentorum, præsertim cùm iam mentionem aliquam earum suprà fecerimus: quia cuilibet medico prudenti & boni consilij saníque iudicij promptum ac facile erit, cognito quinam morbi possint prorsus curari, aut palliari solùm per vomitum, consequenter etiam hisce vomitoriis vti quando res aut necessitas id postulabit.

Hæc sunt quæ de Vomitoriis ab Antimonio desumptis dicere habui. Cæterùm aliqui volunt asserere, Antimonium præparari posse, ita vt non purget aliter quàm solummodo per secessum, seu ventrem inferiorem, idque valdè leniter & sine violentia: Verùm hæc ars

nobis adhuc dum eſt incognita: & vt illis hoc concedamus, poſſe tale quippiam fieri, quamuis id nunquam compererim, dubitatio noua oriretur, an videlicet tale Antimonium deiectorium eaſdem illas ſuperfluas materias euacuare poſſet, quas eijcit dum eſt vomitiuum; & per conſequens an poſſet ſanare eoſdem morbos: præſertim cùm vomitus euacuet & expellat ſincerè & merè extra corpus materias peccantes; quod interdum nullum aliud medicamentum deiectorium aut catharticum præſtare valeret. Quod ipſum manifeſtè demonſtrat teſtimonio ſuo magnus ille medicus Ioannes Fernelius in Methodo ſua medendi, dum loquitur de vomitione bene & debitè provocata, hiſce verbis: Noxios quippe humores ex ipſis fontibus ſinceros elicit, & vacuat: omnem quæ in ventriculi capacitate, in ejúſue tunicis hæret illuuiem imprimis expurgat, è præcordiorum membranis, è cauis jecoris ac lienis, & ex pancreâ omnis generis ſuperuacuos humores ſinceros elicit, quos plerunque nec hiera nec aliud vehementiſſimum vllum etiam frequens pharmacum in aluum exturbare poteſt. Quæ verba vtique condigna ſunt maximè, quæ notentur, memoriæque commendentur. Vſque adeò vt concludere hinc poſſimus, quòd ſi noſſemus præparare Antimonium modo quem diximus, non daturum tamen eoſdem effectus quos Antimonij vomitorij vſum ſequi videmus. Vidi diuerſos modos proceſſuſque (vt vocamus) hujuſce tentamenti, ad præparandum tale aliquod medicamentum: ſed planè vanus inutiliſque labor fuit. Præterea, ſi fortè inuenta eſt vlla ratio corrigendi aliquantulum facultatem vomitoriam Antimonij, ita vt purget magis per inferiorem aluum quàm per ſuperiorem: itemque ſi in quibuſdam corporib. non purgauerit taliter quàm per ſeceſſum: hoc inquam omne tamen non poteſt reapſe & ſincerè dejectorium appellari: quamdiu illa ipſi vis & facultas adhærebit qua modò vomitum huic moueat, modò verò iſti fluxum alui procuret; & quamdiu etiam illud tam mite & manſuetum factum non reperiemus, vt hominibus debilibus & extenuatis, & quibus vomitus non conducit, id exhibere audeamus. Quocirca tutiſſimum erit, ſi quando corpus aliquod leniter & ſuauiter abſque vlla commotione enormi purgare per ventrem inferiorem volumus, vice talis dejectorij ab Antimonio petiti, vſque adeò incerti & ambigui, vſurpare Senam, Rhabarbarum, Mechoacan, Roſas, Aloën, imò & ipſum Scammonium depuratum juxta artem Chymicam; quod medicamentum operatur exhibitum quam minimâ doſi, & occultari poteſt quamplurimis ſuauiſſimis ac gratiſſimis vehiculis, vt gelatinâ ſeu miua Cydoniorum, conſerua Roſarum, Manu Chriſti, item primo tegumento Coriandrorum & Cinamomi ſaccharatorum; taliter vt æger nihil animaduerſurus ſit, nec vllum ex eo odorem aut ſaporem ingratum percepturus: atque interim medicamentum illud vires ſuas exercebit, operabitúrque purgando per ſeceſſum materias quas expulſas vellemus, cum maxima facilitate, & abſque vlla alteratione, meliùs & certiùs quam ab Antimonio dejectorio ſperare poſſemus: cujus Antimonij inquam dejectorij inueſtigationem ob haſce dictas cauſas relinquemus aliis qui magis ſatagunt nouas & incertas res vndique corradere, & nimis curiosè indagare; quam ſeipſos in vſu & operationib. illarum, quas jam cognitas & exploratas habent, exercendo confirmare, & ſecuriores præſtare.

SECTIO TERTIA.

De ratione præparandi Antimonium, ita vt purget per sudationem & insensibilem transpirationem.

QVamuis fortasse alicui videri posset res incredibilis, Antimonio inesse substantiam quandam, quæ ipsum sudorificum reddat, efficiatque vt per insensibilem transpirationem operetur; præsertim cùm in ipso prædominetur & excellat tanta vis vomitum prouocandi, quæ illi adhæret vsque ad explorationem ignis vsque adeò vehementis, qualem experitur in præparatione Vitri Antimonialis: Nihilominus tamen iis qui aliquam arcanorum Naturæ cognitionem adepti sunt, illud quod dico neutiquam difficile erit comprehensu. Quocirca vt ostendamus hoc tandem fieri posse, solummodò nobis ante oculos ponenda sunt duo præcipua capita; nempe substantialis compositio rerum quarumcunque, & potentia Artis Chymicæ. Quod ad primum caput attinet; res est luce meridiana clarior, omnes creaturas constare diuersis substantiis, differentibus inter sese forma, qualitate, proprietate, & viribus tametsi quam diu in vno corpore vnitæ permanent, potentissima ipsarum imperium in reliquas habeat, eásque ex parte obtundat, aut saltem obscuret; aut operentur simul junctæ modo quodam prorsus contrario illi quo operarentur si à sese mutuo disiunctæ & separatæ forent. Et qui hoc ignorat, nihil aliud opus habet, quàm vt ipsi ostendatur dissectio Chymica Vini, qui est liquor vsque adeò cognitus & vsitatus inter homines: Nam in hac primò deprehendet essentiam subtilissimam ac tenuissimam, incorruptibilem, claram & dilucidam vt Crystallum; non vnctuosam, & interim tamen combustibilem supra omne oleum; quæ vulgo Aqua Vitæ appellatur, seu Aqua ardens, Spiritus Vini, & Sulphur cœleste. Post hanc se offert magna copia aquæ insipidæ, frigidæ & obnoxiæ corruptioni, qualis est aqua communis. Hanc aquam sequitur spiritus quidam fumidus, qui Tartari Spiritus vocatur, quæ est substantia valdè sudorifica: huic mox spiritui subjungitur oleum quoddam verè pingue & vnctuosum, lentum & combustibile instar seui: Hinc sequitur Sal quidam corrosiuus & valdè abstersiuus: præter adhuc partem non exiguam terræ limosæ instar cœni, quæ subsidit restátque post separationem hanc factam, & inutilis abjicitur. Quæ omnes memoratæ substantiæ sunt veluti propria membra & bases vini adhuc inseparati, integri, & indispersi: atque hæ sunt veræ causæ ex quibus procedit: vinum tam diuersos effectus operari: quòd vinum hactenus tota cohors & turba Medicorum Rationalium, quotquot reperiuntur, vno ore pronunciát calefacere naturali suo calore, & refrigerare ex accidenti: quamuis ij, qui probè instructi sunt principiis Artis Spagiricæ, jure merito dicere possint, vinum non refrigerare accidẽtaliter, sed ob substantiam suam frigidam: nimirum quòd in principio vinum calefacit per subtilem suum spiritum calorificum, vt suprà dictum est; (qui vbi agitatus fuerit à calore natiuo corporis nostri, primus in operando est, ac ideò primò sensum ferit) & postea refrigerat; per aquam insipidam & frigentem, quæ ipsa, vtpote ponderosior, & lenta, exercere incipit tum demum vim suam frigefacientem posteaquam spiritus ille vini omnes vires suas exeruit & in auras abscessit. Quod ipsum optimè deprehendimus in magnis vini potoribus: qui primo quidem tempore quando aqualiculum suum vino implerunt, calidos se vegetósque factos declarant &

hilares, tantiſper videlicet quàm vini ſpiritus vagatur & gyratur in circulum per venas & arterias ipſorum: qui vbi tandem dilapſus & euaporatus per inſenſilem tranſpirationem fuerit; ſuccedit ipſi ſubſtantia alia, quæ frigore ſuo eoſdem homines laſſos, inhabiles, flaccidos & melancholicos aut mœſtos reddit pro lætis & hilaribus quales antea fuerant, dum ſpiritus vini in ipſis caleret: quapropter iidem illi ſæpenumerò coguntur aquam vitæ ſuperbibere, vt ventriculo ſuo aliquem iterum calorem reſtituant. Non negarim tamen ob hoc, quaſdam res reperiri quæ ex accidenti operentur, ac contra innatam & genuinam ſuam qualitatem; vt videlicet Petroleum rectificatum, qui eſt liquor extra controuerſiam, ac vt ita loquar indiuiſibiliter calidus, interim tamen aperiendo poros cutis vi ſubtilitatis ſuæ, & dando tranſpirandi locum cuidam materiæ tenui, quæ eſt inter cutem & carnem, poteſt diſſoluere varios tumores calidos, & magnas inflammationes ſanare; veluti nos dilucida exempla vidimus in quibuſdam podagricis, & admirandas experientias fecimus in combuſtionibus recenter factis. Cui & haud abſimile eſt illud quod quotidiè videmus, purgatiua aliquot medicamenta, quæ contra naturam ſuam, & per accidens, remouentem cauſam peccantem, ſanant diarrhœas, & dyſenterias. Sed dum agimus de diuerſis vini operationib. cauſam illius varietatis adſcribere debemus differentib. eius ſubſtantiis, vt ſupra diximus. Si itaque Vinum refrigerare & calefacere poteſt ob differentes ſubſtantias ex quib. componitur, fieri etiam poteſt, Antimonium potentiam habere qua vomitum cieat; itemque aliam qua ſudorem prouocet; præſertim cùm compoſitum ſit & ipſum ex tam diuerſis ſubſtantiis, vt ſuprà demonſtrauimus. Galenus Princeps medicorum Rationalium (diuerſis librorum ſuorum locis quos ſcripſit de Simpl. medicament. facultatibus) teſtatur non ſolùm creaturas terreſtres compoſitas eſſe è variantibus ſubſtantiis (quantumuis Artem eas à ſeſe mutuò ſeparandi ignorauerit) ſed inſuper etiam addit, quòd ob hancce cauſam vna eademque res operari poſſit modis planè inter ſeſe diſcriminatis: quod pręter alias quam plurimas aſſertiones (quas hoc loco recenſere particulatim nolumus, prolixitatis euitandæ gratia) videre nobis datum eſt lib. 9. dictorum librorum de med. ſimpl. facultat. vbi loquitur de Vitriolo hiſce verbis: Cæterum mirari ſubit de hoc medicamento, quo pacto vehementiſſimæ adſtrictioni admiſta caliditas non inſtrenua. Conſtat ergo quòd omnium maximè condire ſeruaréque carnes humidas poteſt, nimirum caliditate humiditatem abſumens, atque adſtrictione ſubſtantiam contrahens atque conſtipans: hoc enim opere nonnihil etiam humiditatis exprimit. Conſtringit verò, deſiccat atque contrahit in ſe totius ſubſtantiam carnis, &c. Atque hoc ſufficiet ad concludendum primum dubium.

Veniendo igitur ad ſecundum dubium, videlicet ad conſiderandum quænam efficacia potentiaque inſit arti Chymicæ; experientia nobis apertè declarat, Artem hanc nobis reuelare quampluримas res quæ occultæ latuerant priùs, & ſæpenumerò reddere factu facilia ea quę antea incomprehenſibilia fuerant, & noſtri intellectus captum ſuperabant. Id quod duobus hiſce præcipuis exemplis comprobauimus. Primum eſt, quòd Galenus loco ſuprà allegato, animaduertens Vitriolum, quantumuis maxima aſtrictoria vi polleat) quæ facultas vulgo à frigida qualitate dependere creditur) habere in ſe qualitatem aliquam calidam non exiguam, cui inſuper adjunctam videbat aliquam humiditatem: interim tamen non poterat rimari aut deprehendere quo pacto hoc ita ſit. In hoc autem

Ars

Ars Chymica adhuc multò penitiùs explicans, & latiùs indagando procedens, quàm Physica, quæ indicationibus suis externis solummodò innititur; docet nos dissecare membratim corpus vitroli: & nobis ante oculos statuit, quo modo componatur ex magna copia aquæ communis; ex spiritu sulphureo vehementer acido & caustico propemodum instar ignis; & demum ex terra minerali, habente in sese Æs, Ferrum, aut aliud minerale, juxta differentiam specierum Vitrioli: Per quas diuersas substantias nobis perspicuè dijudicare datur non solùm vnde oriantur facultates tam diuersæ Vitrioli; sed etiam, quod plus est, vnde proueniat, quòd Vitriolum crudum, & hoc quod impropriè Sal Vitrioli appellamus, purget corpus, euacuetque illud per vomitum & secessum: quantumuis proprium substantiæ ipsius sit corroborare & effectus dare planè contrarios vomitioni. Alterum exemplum sumitur ab Argento viuo, quod ipsum (supra captum tamen & intellectum Medicorum antiquorum, qui illud pro lethali veneno habuerunt) Ars Chymica ex liquido & viuo vt naturaliter est, perducit ad formam solidam, & mortificat illud variis modis; ita vt nunc pro vomitorio, nunc pro cathartico & (quandocunque libebit) pro sudorifico vsurpari queat; idque vsque adeò benigno, temperato & miti, quàm Lapis Bezoar aut Terra Sigillata Orientalis esse possint. Et quod est magis mirandum, postquam in tam varias formas conuersum fuit, támque diuersis modis operari aptum redditum, eadem illa Ars Chymica poterit illud ipsum breui temporis spatio iterum viuum & liquidum repræsentare, vt priùs fuerat: id quod ratio intellectusque humanus nunquam comprehendere potuisset, aut pro possibili habuisset, nisi diuturna experientia nobis huius videndi copiam fecisset. Quocirca quicunque duo hæc memorata capita bene rimari & considerare volet, proculdubio etiam eò perducetur vt credat, & pro certo habeat, Antimonium quoque posse redigi in medicamentum sudorificum, æquè atque vomitiuum factum fuit. Cuius rei, ad confirmandam nostram assertionem, aliquot exempla in medium producam.

Antimonium Sudorificum.

Cape Antimonij crudi, Salis petræ mundati seu resinati, vt vocant, singulorum libram vnam. Puluerentur vtraque hæc simul: & procede prorsus eo modo quo dictum est capite de Croco Metallorum: Calcinatum vbi sic fuerit Antimonium, & à Salepetræ quod subsederit abluto, & siccato, iterum duplum pondus Salispetræ mundi adjungas, & in tenuem pulverem simul comminuas. Puluerem istum imponas magno crucibulo, in medio luculenti ignis è carbonibus: & Antimonium liquescet, ac Salpetræ iterum comburetur, etsi non tanta vehementia ac antea. Sine hanc materiam ita liquefactam manere per duarum aut trium horarum spatium injiciendo illi, si opus est, interdum exiguum carbonem candentem, vt Salpetræ bene vratur, mouendo illud aliquoties veruculo aut rudicula ferrea. In promptu habeas magnam ollam fictilem, aqua plenam: illi dictam materiam adhuc dum calidam & liquefactam, idque sensim, aut vno impetu, injicito, cauendo tamen ne quippiam tibi in faciem inter effundendum saliat. Resideat hæc aqua & clarescat subsidendo. Hinc inclinando vas remoue aquam: & illud quod subsederit laua & relaua, affusa aqua calida, toties donec nullus amplius salsedinis sapor illi supersit. Postea siccatam materiam comminues in marmore, & in tenuissimum puluerem redactam, aromatizabis modicè (si videatur) aliquot guttulis Oleorum Cynamo-

mi, Caryophyllorum, Nucum myristicarum, seruabisque in vitreo bene obturato, ac in vsus tuos necessitatémque recondes. Atque hoc est Antimonium, quod quærebamus, sudorificum. Aliqui autem iterant calcinationem cum Salpetræ vsque ad tres vices: alij item postquam ita calcinauerint, reuerberant id xv. aut xx. horarum spacio: sed si supra dictum modum bene & vt decet resecuti fuerimus, sufficienter fecerimus.

Dosis huius Antimonij Diaphoretici est à sex granis vsque ad viginti, in singulas vices. Vires eius postea declarabuntur.

Aliud Antimonium Diaphoreticum.

Cape Antimonij præparati & redacti in Crocum Metallorum, vncias duas; Spiritus Salis Nitri vncias duodecim. Impone Antimonium distillatorio vitreo, longicolli & injice illi paulatim dictum Spiritum Nitri (tenendo vas memoratum in aqua calenti) & operari permitte: quando incipiet cessare ab opere, infunde iterum aliam portionem dicti Spiritus Nitri, vsque dum totum immissum fuerit. Moue sæpiùs Antimonium in gyrum agitando quassandóque vitrum, ne adhæreat fundo: & conseruat id tamdiu calidum, donec Spiritus nitri non ampliùs laboret, & Antimonium redactum sit in puluerem album. Postea obtura dictum vas, bene & arctè clausum; tenetóque id in Balneo Mariæ per quinq; aut quatuor septimanarum spatium: ac tandem separa ab eo Spiritum per lentam destillationem in arena. Sume materiam quæ in fundo subsederit, ac postea quàm eam siccaueris, impone eam planæ quadræ fictili, crassæ ac duræ, miniméque fragili, adhæc bene vitratæ, supráque lentum ignem è carbonibus accensis agita continuò spatula lignea alba & munda vsque dum nullus ampliùs vapor ex Spiritu Nitri exhalet. Hinc ablue & relue hunc puluerem aliquoties cordialibus aquis quales sunt Melissæ, Boraginis & Calendulæ; & abstersus resiccatúsque vbi fuerit, habebis rem factam.

Dosis hujusce pulueris est à quatuor ad duodecim granula: sed misceatur cum aliquibus conseruis, aut vino albo optimo.

NOTA. Quod Antimonium hisce modis ita sudoriferum reddatur, hoc euenit beneficio Nitri, habentis in se quippe non solùm facultatem acidam attrahentem & elicientem foras substantiam sulphuream Antimonij; (quæ alioqui in Vitro Antimonij & Croco metallorum remanet inseparata:) sed præterea etiam proprietatem quandam fixatiuam, quæ stabilit & coquit Mercurium Antimonij, adjungensque se ex parte dicto Antimonio, repellensq; ac temperans facultatem eius vomitoriam, efficit vt operetur per sudoris prouocationem.

Magisterium Antimonij Diaphoreticum.

Sume Vitri Antimonij præparati vt dictum est, vnciam vnam: comminue id in Marmore aut silice bene duro, & reduc in puluerem: cui affunde Acetum distillatum præstans & peracidum (aliter incassum laboraueris) & contere illud tam diu vsque dum fiat tenuissimum & impalpabile instar collyrij aut vnguenti. Hinc imponas distillatorio vasi vitreo: affunde aliud acetum distillatum, quod illi latitudine duorum aut trium digitorum supernatet. Repone hoc distillatorium in fornaculâ ventosâ, vt vocant, circumjectâ arenâ, supposito modico igne, vsque adeò vt arena non majorem calorem acquirat quàm qui digitis nostris absque adustione tolerari possit: Continua hunc calorem per xx. aut xxx. dies, mouendo

materiam dictam quotidie semel aut bis: & videbis Acetum induere sibi colorem rubrum aut instar vini helvi, vel ruffi, aut paulò rubicundiorem (& est idem de quo locuti sumus cap. 7. Primæ Partis huiusce nostri Tractatus, in quo aliquot Chymici falluntur, sumentes hoc pro Tinctura Antimonij :) atque hinc separa istum liquorem planè limpidum & clarum per inclinationem aut filtrationem per chartam : & postquam eum destillaueris lento igne per sabulum, vsque dum maxima pars Aceti distillati tui exhausta sit, repones id quod subsederit in patinam myrrhinam seu Porcellaneum, vt vocant, vel etiam vitream, exhaletque reliquum humiditatis exiguo igne supposito ; vsque dum in fundo remaneat substantia coagulata subfusca ; acris & linguam mordens : quæ ipsa aëri exposita dissoluitur in liquorem multò adhuc faciliùs citiusque quam Sal Tartari solet. Hoc autem prouenit ex Spiritibus Aceti: ita vt, si verum fateri velimus, nihil aliud sit aut appellari debeat reapse, quàm conjunctio quædam Spirituum Aceti cum Vitri pauxillulo. Quapropter etiam ratio postulat vt istud proprio nomine Magisterium vocetur ; quæ vox nihil aliud significat quàm Mixtionem quandã compositam artificiosè ex duabus rebus simul junctis : quæ ipsa idcirco non operatur juxta proprietates vnius aut alterius ambarum : sed vt res tertia ac neutra. In hoc enim medicamento manifestè videri potest, effectus eius non esse quales sunt Vitri Antimonialis, nec etiam quales Aceti distillati : sed instar noui alicuius corporis nouas etiam facultates sibi insitas declarare. Quapropter etiam appellari possit Arcanum. Porrò Magisterium hoc debet seruati in vitreo vase probè obturato; sin secus, leuissimo momento facillimè dissolveretur & euaporaret, vt dictum est.

Dosis eius est à tribus ad nouem grana : sumiturque ex cochleari Maluatici, aut mixtum alicui confectioni cordiali.

Si verò sumamus Antimonium quod in fundo vasis subsederit, postquam id exactè siccari curauerimus, poterimus quin etiam (addito nouo Aceto, & procedendo iterum prorsus ita vt diximus) facere nouum Magisterium : &, si velimus, hoc opus toties iterare, donec omne illud quod de Antimonio subsederit, in dictum Magisterium ita reduxerimus.

Acetum quod distillando à prædicto liquore rubido separatum fuerit, potest iterum in vsum conuerti ad easdem & similes operationes repetendas.

Modus distillandi Acetum pro dicto Magisterio.

Sumito boni Aceti vini quantum volueris : distillari cura per sabulum, lento igne, vsque dum duæ tertiæ aut etiam tres quartæ partes dicti aceti vi ignis prodierint : & id quod in vase remanserit crassum sit, & ferè consistentiam Syrupi adeptum fuerit. Hoc quod distillatum est, reconde seorsim ; vt in alia quâdam operatione vsum habeat : Hinc suppone aliud Recipiens, & continua ignem, donec reliquum vi ignis in Recipiens extillauerit. Hoc in vsus tuos serua : nam hoc efficacissimum, aptissimumque ad opus tuum. Hac tamen cautione habita, vt semper in fundo vasis aliquid humiditatis remaneat, ne fortè consumpto humore, aduri incipiat substantia Tartarosa Aceti, atque ita omne quod distillabitur corrumpat, & propositum tuum planè frustret.

Bezoarticum Antimomiale.

Cùm prædictum Sudoriferum admodùm difficulter siccum seruari queat, & præterea nonnihil ingrati saporis habeat,

poterimus id admistione alicuius alterius rei corrigere ex parte. Cuius specimen hoc subjungere in hunc finem volui.

℞. Magisterij Antimonij vt suprà præparati drachm. VI.
Corallorum rubr.
Matris perlarum,
Cornu cerui, omnium ad albedinem calcinatorum, an drachm. ij.

Dissoluitur in liquorem, prædictum Magisterium Antimonij cum modico aquæ Cardui Benedicti. Hinc pulverizatis reliquis ingredientibus, incorporamus hæc omnia simul in mortariolo vitreo, & in massam redigimus. Cui massæ adjungimus Ol. Caryophyllorum, Cinamomi ana. gutt. iij. Croci orientalis subtil. pulv. scrup. j. Et dum adhuc humida est massa, formamus inde rotulas paruas instar Terræ sigillatæ. Quas resiccatas seruamus in vase vitreo bene clauso; & in vsum necessarium recondimus.

Dosis huius Bezoardici est à quatuor vsque ad duodecim grana, cum aliquo vehiculo conuenienti, juxta judicium Medici.

Vides hic vniuersim quæcunque ad præparationem Antimonij Sudorifici & Bezoardici pertinebant. Verum quidem est, fieri posse multis prætereà aliis modis: exempli gratiâ, irrigando Flores Antimonij Oleo Sulphuris, & hinc calcinando eum in crucibulo clauso in igne è carbonibus accensis. Itemque, calcinando Antimonium pluribus vicibus vnà cum Floribus Sulphuris & Nitro: addendo insuper Floribus Antimonij modicum Auri dissoluti in liquorem; & hæc longissimo tempore simul digerendo; præcipitando id omne Spiritibus Nitri: hinc calcinando: atque hanc præcipitationem & calcinationem repetendo toties, donec euadat in puluerem luteum, solidum & fixum, qui vehementem ignem tolerare queat. Multis præterea modis præparari potest: quos hoc loco referre non est necessarium; præsertim cùm supra memorati modi præcipui sint & præstantissimi.

Fit etiam Pvlvis quidam Albvs svdorificvs ex Oleo quodam aut Liquore minerali (qui distillatur ex Mercurio sublimato & Antimonio mixtis inter se) & Spiritu Nitri aut Aqua Regis, iuxta modum quem Crollius in Basilicâ Chymicâ, Quercetanus in sua Pharmacopœa, Beguinius in Tyrocinio Chymico, & alij autores declarant: Verùm enim verò puluis iste non debet vocari propriè Antimonium Sudorificum: quandoquidem bene perpenso & examinato hoc negotio, manifestè comperiamus nihil hoc aliud esse quàm Mercurium præcipitatum tali formâ: nam distillando dictum liquorem mineralem, omne Antimonium remanet, & non procedit distillatvé aliud quàm portiuncula aliqua Mercurij sublimati: tametsi non velim negare, posse hîc remanere exiguam aliquam proprietatem Antimonij, quia per medium eius transiuit. Atque hinc fit, quòd hic puluis non ampliùs appelletur Antimonium Diaphoreticum (quod nomen obtinebat apud aliquos Chymicos, antequam rem bene examinatam, aut exploratam habebant:) sed Mercvrivs Bezoarticvs aut Bezoarticvm Metallicvm seu minerale.

Vires Antimonij sudorifici.

Antimonivm præparatum omnibus hisce modis quos suprà declarauimus, conducit generatim aduersus omnes obstructiones inueteratas tam Hepatis, Pulmonum, Lienis, quàm aliarum partium internarum: item aduersus retentionem menstruorum, colorem virginum pallidum, & luteum, ac icteritiam, Hydropem, Phthisin, Cachexiam, Melancholiam hypochondriacam, itemque vlcera tam interna quàm externa,

scabies quascunque & prurigines, & leprarum ac elephantiasis genera. Præsertim verò confert sanandis febribus pestilentialibus malignis, calidis, continuis, & putridis; exanthematibus & variolis, herpetibusque. Breuiter, sanat quoslibet alios morbos qui requirunt remedia resistentia corruptioni, aperientia & de oppilantia obstructiones, sudores leniter prouocantia, & specificam facultatem habentia depurandi massam sanguinis. Aduersus quas omnes infirmitates Antimonium sudoriferum comperimus esse efficacissimum; dummodo administretur manibus Medici prudentis, posteaquam vsus fuerit aut etiam antequam vti proposuerit aliis medicamentis: seruatâ conuenienti diæta, continuando remedia iuxta necessitatem: vno verbo, obseruando omnes alios canones requisitos ad curam morborum quos depellendos suscepit. Id quod neutiquam fieri potest vsu vnius ac solius medicamenti, sine alio circumspectu; quod tamen aliqui Empiricorum putant.

Tinctura Antimonij, aut Flos Antimonij purpurei coloris.

Quia Flos Antimonij purpureus, est medicamentum quod operatur magis per sudorem & insensibilem transpirationem in corpore, quàm alio quouis modo; ideò nulla ratione hoc loco omittendam mihi eius præparationem esse iudicaui. Est autem hæc talis: Sumito Antimonij crudi pulnerati libram vnam, Sabuli fluuiatilis sicci sesquilibram: Mixtis hisce duobus bene inter sese, impones vtrumque Vrinali fictili seu crucibulo, qui egregiè resistere queat igni vehementi sine fissionis metu. Hoc vrinale repones in latus, reclinatum in fornace ventali, ita vt ex fornace extet ad digitos vt minimum quatuor. Hinc ei adaptabis collum pariter fictile, aut vitreum, probè lutatum, vt sublimatio feratur saltêm per distantiam pedis vnius, vltra parietem fornacis. Postea capies Recipiens vitreum ouiforme, mediocris magnitudinis, & applicabis inseresque dicto collo, obturando iuncturam eius arctissimè optimo luto: quod exactè siccari sines; ne forte vllus vapor per fissuras penetrare & exhalare queat. Hoc facto, teges Fornacem superiori sui parte, relicto in medietate coopertorij vnico duntaxat spiraculo mediocriter magno, per quod flamma ignis exire queat. Supposito hinc per quatuor aut quinque horas exiguo leni que igne in fornace, vt Vrinale paullatim calescat; tunc demum incipies paullatim augere ignem, vsque adeò vt Vrinale candefactum rubrum colorem assumat: & hoc statu continuabis ignem spatio XXIV. horarum, nihil tamen vehementiæ ignis addendo, solummodò non remittendo, sed seruandô eundem tenorem caloris, ita vt Vrinale dictum candens maneat hoc eodem gradu quem diximus. Porrò in principio huius operationis videbis Antimonium sublimari in Recipiente instar pulueris albi, qui paullatim fiet luteus, & tandem coloris rubri obscuri, vt vix colorem eius discernere queas antequam ex recipiente exemptus fuerit. Finita hac sublimatione, permitte refrigescere vasa: & sejunge Recipiens à collo Vrinalis, & reperies in eo Antimonium tuum sublimatum, & mutatum ab illo suo primo colore, in rubrum purpureum, vt dictum est: id quod exemptum seruabis ad vsus necessarios. In fundo autem Vrinalis non supererit ampliùs quippiam Antimonij, præterquam solum sabulum seu arena, quam ei adiunxeras. Cæterùm si Paracelsi verba vllo modo ad literam (vt loquuntur) intelligenda sunt, videlicet quando agit de præparatione Tincturæ Antimonij, (vt annotauimus suprà, vltimo nimirum capite Primæ Partis huiusce Tractatus) certissimum est hanc esse eandem cùm

præparatione Antimonij reuerberati ad rubrum, in reuerberatorio clauso: vnde ad hunc efficiendum dicit reuerberari debere per integrum mensem: nam quantumuis tempus hîc â nobis determinatum, sit multò breuius; nihilominus tamen videmus isto temporis spatio tres istas mutationes colorum Antimonij integrè consummatas, illas dico quarum ibidem mentionem facit, & quas statuit pro signis & notis quæ apparere debent inter operandum iuxta ipsius intentionem. Sed quoniam Theophrastus multis locis librorum suorum valdè obscurus est & intellectu difficilis, & sæpe vnam rem pro alia repræsentans, sæpe etiam rem quampiam magis aut minus laudibus aut vituperio eleuans & extollens quam ipsum deceat; idcirco inquam non auderemus hinc inferre aut affirmare, istam esse Tincturam cuius mentionem facit.

Equidem aliquoties exhibui hunc puluerem ægris meæ curæ sese committentibus: & quamuis in quibusdam causa fuerit nauseæ aut fastidij, & vomendi desiderij; tamen aliis solummodo sudorem ciuit: nec etiam nauseam vlli mouit, nisi quando in dosi justo majore exhibitus fuit; aut quando (vt supra notaui) ventriculum prauis humoribus refertum habebant ægri. Inter cæteros autem, memini me illud præbuisse ante duos circiter annos cuidam paralytico, ob aliquod vulnus: vnde accidit vt prima eius dosis ipsi excitarit calorem quendam naturalem in membris resolutis, quæ ipsi ante hac ferè semper frigida & soporata aut sensus expertia fuerant: ac simul etiam tantum ipsi sudorem commouit, ac si in balneo constitutus fuisset: qui sudor ipsi ita adhæsit per quinque aut sex dies continuos, sine vlla tamen sequente debilitatione, quin potius cum aliqua virium roboratione, & restitutione nonnulla in melius, quod antea à magno numero medicamentorum aliorum obtinere non potuerat. Postea autem ad Balnea Spadana deuectus fuit, & nescio quonam euaserit: peregrinus enim erat in hac regione. Quicquid sit, animaduerti medicamentum hoc esse valde aperitiuum, & operari egregiè per sudationem, ac insensibilem transpirationem. Non alienum porrò putem fore, si quis sumpto hoc puluere, inditoque in vas vitreum probe obturatum, id exaltari curaret per ignem quendam mediocrem continuum, depositurum illum fortassis integrè & prorsus vomitoriam suam, aut potius nauseæ excitatoriam facultatem, & magis coctum, maturatum aut ad meliorem perfectionem deductum iri; vnde posset fortassis impunè ac sine vllo noxæ metu vsurpari, tanquam medicamentum maximæ efficaciæ, prorsus tale quale Paracelsus Tincturam suam esse refert: Sed non explorata adhuc nobis eius vi, non ausim nec velim affirmatè asseuerare cuiquam, quid eius rei sit; sed in transcursu opinionem meam indicasse sufficere puto.

Dosis huius pulueris est à tribus ad decem grana, sumpti ex cochleari pleno vini, aut mixti Theriaca, Mithridatio, aut aliqua conserua proprie destinata affectui in quo eius vsum inire constituimus.

Sciendum porrò est puluerem hunc nihil aliud esse, quam Antimonium ratione memorata alteratum: quem si immiseris igni magno & vehementi, fiet niger, & liquescet iterum haud secus quam Antimonium antea fecerat cum adhuc crudum esset. Quod nobis documento esset debet, quo discamus oculari inspectione sumpta, quo modo Vulcanus alteret & transmutet sæpenumero res varias, vsque adeò vt videantur prorsus alię ab iis quæ ante fuerāt; cum interea tamen ad pristinum suum statum reuerti queant (veluti demonstratum à nobis alibi est in paruulo nostro libello cui titulus, Se-

pſēm Planētarū terreſtrium Spagirica recenſio :) quæ res in cauſa fuit, quod plurimi incauti ſimplicesſque homines, operati in arte Chymica, & videntes hujuſcemodi rerum permutationes, obſtupefacti & admirabundi extra ſe ipſos rapti reſtiterint, mentem oculoſque ſolummodo flectentes ad colores externos; ac ſine vlla vlteriore eius indagatione, ibi ſubſiſtendum ſibi putauerint, nec amplius progrediendum: qua in re non ſolum ſeipſos ſed & plurimos alios deceperunt ſcriptis ſuis, prout in quamplurimis libris Chymicis paſſim videre licet.

SECTIO QVARTA.

De medicamentis Antimonialibus, vniuerſim Chirurgiæ idoneis.

DEclarato hactenus ſufficienter quicquid de Antimonio propriè dici meretur, quoad vſus medicos internos, cum vnicuique medico exploratiſſimum ſit, mineralia eſſe præcipua remedia quorum in Chirurgia vſus; nunc hac Quarta Tractatus huius noſtri ſectione declarare volui qua ratione Chirurgi queant, felici cum ſucceſſu, Antimonium in vſus ſuos aſſumere, æque ac aliis mineralibus vti conſueuerunt, aduerſus varias infirmitates externas: ea potiſſimum de cauſa, vt pharmacothecas ſeu myrothecia ſua augere, remediiſque tanto magis ditare queant, ad ſolatium, imo & ſalutem ægrorum, qui ipſorum curæ & induſtriæ ſe totos tradiderunt.

Quomodo ex Regulo Antimonij præparetur puluis quidam candidiſſimus, quem Ceruſam Antimonialem appellamus.

PVluis iſte nomen ſuum obtinuit tam ab intenſa ſua albedine, & à facultate deſiccatoria qualis in ceruſa deprehenditur; quàm à modo quo præparari ſolet. Nam vt plumbum, quod nigrum eſt & deforme, mediante acrimonia Aceti transſmutatur in puluerem albiſſimum, quem Ceruſam appellamus: ita & Regulus Antimonij, qui eſt coloris plumbei & fuſci, in puluerem redactus, per acrimoniam ſpirituum Nitri eodem prorſus modo mutatur, & in candidum puluerem abit: Ac inſuper quo modo Ceruſa albedine ſua exui, & iterum in plumbeam ſubſtantiam reſtitui poteſt; eodem prorſus modo & puluis hic iterum in formam priſtinam redigi, Regulusſque vt prius erat, fieri rurſus poterit. Modus autem præparandi hunc puluerem, eſt talis. Cape Reguli Antimonij, ſplendidi, ſeu clari & electi, vnciam vnam: Salis Nitri purificati, ſeu refinati, vt loquuntur, in claros lapillos, vncias tres. Hæc duo ſimul in puluerem redacta, impones exiguæ ollæ terreæ bene vitratæ: quam ſupra carbones candentes ſeu prorſus ignitos collocabis, ſine vllo operculo, folle ipſi aliquantiſper inſufflando, vſquedum Sal petræ liquefieri incipiens, ignem Sulphuri Reguli intrinſeco communicet: Vtribuſque ſimul exactè combuſtis, videbis materiam tuam candidam factam eſſe inſtar lactis. Quod ipſum plerumque horæ momento fieri ſolet, poſteaquam videlicet Sulphur incendi ceperit. Hinc in promptu habeas aliam fictilem ollam, aut æream peluim, cui ſeſquilibra aquæ pluuiæ inſit, aut paulò plus: illique dictam materiam ita calen-

tem velocitèr iniicies, mouendo eam quam diligentiſſime rudicula aliqua: ac demum patere puluerem hunc in fundo reſidere: poſteaque aquam hanc ſeparabis ab ipſo puluere, inclinando videlicet vas ad latus: quam aquam ſeruabis ad vſum quem infra declarabimus. In ſubſidente autem hoc puluere plerunque grana aliquot aut paruuli grumi Reguli liquefacti remanent: quos à dicto puluere ſeparare debemus crebrò repetitis ablutionibus; affuſa nempe ſufficienti copia aquæ, & mouendo eam donec planè turbida limoſaque appareat: atque hinc confeſtim effundendo eam per inclinationem in aliam peluim. Quod opus aliquoties reiterando, puluis (vtpote leuior quàm dicti grumuli) exibit vnà cum aqua; & Regulus manebit in fundo; quem ſeruare poteris in aliud tempus, quo idem opus iterare volueris. Separatus iſto modo puluis, reſidat in fundo aquæ; effuſaque aqua, reluatur tamdiu, donec nulla ſalſedo guſtanti ſe amplius offerat, & aqua plane inſipida ſit quæ effunditur. Hinc ſiccescat puluis in ſole, aut potius lento igne in patenti ſcutella; & videbis eum candidiſſimum factum lactis inſtar; nec non leuem, fere vt Amylum. Atque hæc eſt præparatio Ceruſę Antimonialis: cuius, ſi velimus, tam cito facileque decem libras, quam vnciam vnam præparare poterimus, eodem hoc, quem diximus, modo.

Facultates viréſque huius Pulueris ſunt, deſiccare, & moderate ſtringere; vt è conuerſo, aliquo modo abſtergere & aperire; idque ratione ſalſuginis alicuius quam à Nitro retinuit. Et quamtumuis Ceruſę nomen ipſi indiderim, propoſitum tamen meum non eſt, illi plane omnibuſque modis facultates Ceruſæ ſimpliciter attribuere: nam hoc puluere non ſolum vti poſſumus extrinſecus, in affectionib. nempe humani corporis externis, quarum curationes ad Chirurgiam pertinent; in quibus Ceruſa plerunquè maximum vſum habere conſueuit: ſed, quod plus eſt, etiam intrò aſſumi innoxie, imò cum maxima vtilitate poteſt; præſertim in curatione inueteratorum vlcerum, ſcabierum, aut puſtularum pertinacium, quæ ob maximam in corpore humano humiditatis copiam ſanari non potuerunt: in huiuſcemodi enim accidentibus, propinando tribus, quatuor aut pluribus ſeptimanis continuis quotidie mane vnam doſim huius pulueris è cochleari vno vini albi optimi, aut permixti ſaccharo in formam Manus-Chriſti, præſcripta inſuper accommodata diæta, mirum quantos edat effectus ſupra omnes potiones ex decoctis Ligni Guaiacani, Salſæparillæ, Chinæ, aut aliorum vulgarium remediorum quæ in hunc finem vſurpari paſſim conſueuerunt. Quod ipſum dico, non tanquam id per ſomnium quodpiam mihi in mentem inciderit, aut è ſimplici coniectura aut reſpectu ad eius facultates habito; ſed experientia ipſa doctus narro: quippe cum hoc modo ſæpe à me exhibitus fuerit iſte puluis, feliciſſimo euidentiſſimoque ac notatu digniſſimo ſucceſſu; idque non ſolummodo in robuſtis, ſed & in tenellis debilibuſque hominibus, & iuuenculis fœminis; quarum nomina hoc loco recitare, meum non eſt. Porrò hoc medicamentum diuerſimode operari conſueuit: nam in quibuſdam ſolet duobus aut tribus primis diebus nauſeam aliquam producere, & faſtidium ſtomachi, cum crebra expuitione; & reliquo poſtea tempore nullam ipſis propemodum alterationem manifeſtè adfert: aliis autem aluum laxat, eamque ſingulis diebus bis terue extra ordinem (id eſt vltra conſuetos ſeceſſus) expurgat: aliis ſudorem ciet, dum in lecto cubant: aliis autem nullã alterationem aut purgationem euidẽtem inducit, ab initio exhibitionis, ſeu propinationis eius, vſque ad finem; nihilominus tamen non ceſſat vires ſuas ſenſim

ſim

ſim ac ſine ſenſu exſerere, ad vtilitatem ægri, in prædictis quibuſcunque morbis. Quo fit, vt cuilibet prudenti cordatoque chirurgo ſummopere vſui eſſe poſſit hic puluis.

Doſis autem eius eſt, ſi intrò aſſumatur, à ſemiſcrupulo vſque ad ſemidrachmam, in ſingulas vices. Exhiberi verò debet manè, quatuor aut quinque horis ante prandium; idque vehiculis adminiculiſque prædictis, ſacharo nempe, aut vino albo.

Vt autem progrediamur ad aquam aut primam loturam huiuſce pulueris, quam ſuprà ſeruandam nobis eſſe præcepimus: ſciendum eſt illam vtiliſſimam eſſe (præmiſſis debitis purgationibus) in lotione aduerſus ſcabiem & pruriginem, itemque ad lauanda mundificandaque ſordentia vlcera: ad ſedandos mitificandoſque (nempe ſi calefacta cum linteis applicetur) dolores arthriticos calidos: ad reſoluendos quoſcunque tumores prouenientes ab aliquibus humoribus calidis & ſubtilibus: ac poſtremò ad tollendas vitiligines maculaſque faciei in fœminis, procedentes à calore, bilioſiſue humoribus; & ad reddendam ipſarum cutim mundam & nitentem; ſi quotidie leuiter ſibi faciem ſingulo mane hac aqua abluant; & ſi vehementior videatur, paululum aquæ pluuiæ ipſi admiſceant.

Vnguentum Album Antimoniale.

℞. Olei ex ſem. Papaueris albi per expreſſionem extracti, & cum aq. roſ. bene loti, vncias vj.
Ceræ albæ vnciam j. ß.
Ceruſſæ Antimonij drachm. xv.
Fiat vnguentum. ſ. a.

Hoc vnguentum refrigerat, mitigat, & moderatè reſiccat. Confert ſopiendis doloribus arthriticis calidis; leuandæ inflammationi intenſoue feruori eryſipelatum; & particulatim ſiſtendis catarrhis calidis acutiſque, in oculos defluentibus: Nam ſi hoc vngento palpebras & oculos ipſos circumcirca exterius illinamus, leuat omnem inflammationem, mitigat dolorem, & inhibet affluxum dictorum humorum. Vtile eſt inſuper aduerſus maculas faciei; itemque ad fiſſuras rimaſque quæ in manibus ac facie tempore hyberno à frigore prouenire ſolent.

Vnguentum Antimoniale cum Mercurio.

℞. Vnguenti albi ſupradicti,
Populeonis ana vncias ij.
Argenti viui puri drach. vi.
Mercurij ſublimati gran. vj.
Miſceantur in mortario lapideo vel vitreo: & ſeruetur ad vſum.

Hoc vnguentum (etſi fortaſſis quibuſdam parui momenti videri queat) adeo excellens eſt & efficax aduerſus. Herpete ſerpiginoſum quem vocant, Scabioſitates quaſcunque, necnon Puſtulas prouenientes à quapiam materia calida ſalſa, & mordaci: quamcunque item aliam cutis affectionem, cum eroſione, vehementi calore, ac pruritu coniunctam: vſque adeò vt ob effectus quos in eo deprehendi, compar ei aut ſimile reperiri non exiſtimem. Quocirca in gratiam eorum qui illo opus habere poſſent, hoc ipſum hic adſcribere volui.

Emplaſtrum Griſeum Antimoniale.

℞. Reſin. Pini,
Elemi,
Ceræ flauæ,
Gummi ammoniaci, cum aceto prius depurati, ana vnc. iij.
Reguli Antimonij ſuper lapidem marmoreum cum aqua Plantag. præpar. & in impalpabiliſſ. pulu. redact. vnc. iiij.
Reſinæ & Cera ſimul liqueſcant, co-

quanturque vsque dum huiusce compositionis modicum spatulæ seu rudiculæ impositum (refrigeratum vbi fuerit) aliquantulum induruisse deprehendatur: quod fit quotiescunque caloris continuatione, Resinæ incipiunt priuari oleosa sua substantia subtiliori, quæ ipsis mollitudinis causa esse solet. Postea, ab igne depositum vbi fuerit, dissoluatur in eo Gummi Ammoniacum: ac confestim ei adiunge puluerem Reguli Antimonialis. Demum vbi hæc omnia bene incorporata mistaque fuerint, magdaleones cylindrosue inde formabis: quos ad vsus tuos repones.

Hoc emplastrum eximiè conducit ad emolliendos resoluendosque tumores quoscunque duros & glandulosos, quales sunt tophi & glandulæ prouenientes a lue Venerea: itemque ad discutiendos tumores scirrhosos duritiesque lienis: ad emolliendos absumendosque margines seu labia dura eleuataque veterum callosorumque vlcerum: ac demum ad sopiendos dolores juncturarum, procedentes ab aliquibus defluxionibus salsis mordacibus pungentibusue. Quapropter Chirurgus circumspectus & prudens, emplastrum hoc in vsus suos conuertere poterit, aduersus prædictos, & alios affectus; idque (quod spondere audeo) fœlicissimo euentu.

Oleum Antimoniale siue Spiritus Mellis ab Antimonio abstractus.

In prima huius Operis Parte demonstratum à nobis abundè est, Antimonium in se ipso, id est in propria sua substantia, nullum prorsus habere liquorem. Nam quantumuis intermedio beneficioue quorundam particularium instrumentorum, per quos aër attrahi consueuit, distillari possit Liquor quidam Antimonialis acidus acrisque instar Olei Sulphuris, sine additione alterius vllius substantiæ; nihilominus tamen (excepta prædicta acrimonia aciditati mixta) si liquorem ipsum solummodo contemplari velimus, liquor iste nō magis est humiditas aut aquositas propria ipsius Antimonij, quam aqua calida liquor peculiaris propriusque ipsius Ignis esse aut dici potest; quantumuis calida feruensque sit quamdiu calorem ab igne per omnes sui partes diffusum habet, & vt vulgo dicitur, quamdiu ab ignea qualitate imprægnata manet. Interim tamen (sepositis omnibus disputationibus, ac friuolis de nomine ipso concertationibus) negare neutiquam volumus aut inficias ire, accidentaliter, siue hoc, siue illo modo, liquorem aliquem præparari posse, resipientem retinentemque facultates ac vires Antimonij: quandoquidem nimirum Experientia ipsa nos idipsum variis modis docuit luculentissimè.

Modi autem præparandi Liquorem quendam Antimonialem, aut Oleum Antimonij (quocunque tandem nomine id appellare velimus) qui in Chirurgicis operationibus vsum habere possit, varij sunt atque diuersi. Quidam enim id præstant medio vasorum quorundam terreorum seu fictilium: quibus aërem dare, liberamque exhalationem concedere possumus postquam igni imposita fuerint: quo fit vt Sulphur combustibile Antimonij, ignis vi concrematum, vapore suo fuliginoso acri (qui ab ipso ascendit) aërem ad se attrahendo, collectionem quandam aëreæ humiditatis facies, in liquorem resoluatur. Alij id faciunt admistione Salis vulgaris: quem processum Theophrastus Paracelsus nobis descripsit in Magna sua Chirurgia. Alij aliis id efficiunt admistionibus. Sed omissis hoc loco omnibus hisce processibus, vt vocant, vtpote non necessariis qui à nobis compilentur, iterumque memorentur; (quamuis omnes & singuli boni sint & vtiles, prout nimirum diuersæ sunt intentiones ob quas iis vti proposuerunt:) hoc tempore vnicum duntaxat modum declarare volo, præpa-

randi nimirūm Liquorēm Antimonialem à me inuentum, qui est talis :

℞. Antimonij crudi subtil.pulu.lib.iij.
Mellis crudi opt. lib. iiij.

Imponantur hæc simul ollæ terreæ seu fictili bene vitratæ, supra ignem moderatum : Bulliant simul, mouendo semper spatula aut rudicula, vsque dum substantia maxime aquosa mellis euaporauerit; & remanserit materia quædam nigra instar Picis, quæ digitis friari queat. Hinc materiam hanc alij cuidam Retortæ seu vasi corniformi è terra crucibulorum ficto indas, cui Recipiens satis magnum subdas. Ignem subijce non tectum; quêm gradatim augebis, vsque ad summum caloris excessum, idque spatio xxiiij. horarum : & prodibit liquor quidam ex isto melle, imprægnatus seu imbutus facultatibus Antimonij, cum aliquot Floribus Antimonij : quem liquorem separabis, clarificabisque ipsum, filtrando per chartam, aut, si mauis, per inclinationem (postquam prædictos flores subsidere permiseris :) & seruatum in vsus tuos repones.

Liquor iste est corrosiuus & penetrans, (vt quilibet facile colligere ac æstimare potest;) interim tamen neutiquam venenosa aut maligna qualitate præditus, vt sunt corrosiua illa quæ ex Arsenico, Auripigmento & Mercurio sublimato parantur. Quin potius hic noster liquor est summopere mundificatiuus, abstersiuus, & resistens putrefactioni. Particulatim autem confert mundificandis antiquis vlceribus plenis putredine, ad absumendas excrescentias cancrosas, & callositates fistularum : item ad tollendam malignitatem vlcerum prauorum, contumacium ac rebellium, & ad ea in meliorem statum reducenda, cicatricemque inducendam, saniorem que carnem generandam : vt & ad mortificandas scabies pustulasue malignas. Aduersus gangrænas verò præstantissimum est remedium; reliquisque omnibus communibus anteponendum. Quocirca meretur, ab omnibus Chirurgis summo haberi loco; si modo formam opinionemque suam augere, triuialeque chirurgorum vulgus in curando superare vllatenus velint. Vti autem eo possumus aut solo, aut mixto cum melle rosato, vnguentis, pulueribus, aquis distillatis, aut vino, iuxta diuersitatem affectionem curandarum, & intentionem quam præ oculis habet is qui id vsurpare voluerit, respectu videlicet habito ad prædictas eius facultates. Quod omne judicio & electioni prudentis chirurgi relinquendum est.

CONCLVSIO OPERIS.

Atque hæc sunt, amice Lector, quæ hoc tempore breuiter dicenda mihi videbantur de Anatomia Antimonij, quo instrui manuducique iuniores Medicinæ candidati queant, aut alij quicunque, qui cognitionem aliquam huiusce materiæ acquirere sibi desiderant. Sin autem errorem aliquem in eo opere deprehendas, velim vt illum benigno animo aut iudicare, aut interpretari digneris; nec vt id mihi dedecori aut probro ducas : ante oculos habens, quoscunque homines, cuiuscunque denique professionis, scientiæ, artis aut opificij, etiam doctissimos, perspicacissimos, circumspectissimosque, obnoxios esse alicui defectui, haud secus ac reliquum omne mortale genus : & consequenter subiectos esse errori, siue is magnus sit, siue exiguus : nemo enim ab eo immunis aut liber est. Hoc fretus, Beneuole Lector; sperando insuper, meliorem aliquando mihi opportunitatem euenturam tibi gratificandi Opere aliquo maioris momenti (rogans Deum Opt. Max. vt tibi gratiam suam inspirare communicareque velit) præsentem hunc Tractatum finio.

FINIS.

ANATOMIA VITRIOLI,
IN DVOS TRACTATVS DIVISA:

IN QVIBVS VERA RATIO VITRIOLI in diuersas substantias resoluendi accuratissimè traditur.

Accedit arcanorum complurium ex substantiis istis deductorum, tum ad conseruandam valetudinem, tum ad grauissimorum morborum vim & intemperiem, sylua.

TRACT. I.

Cap. I.

Ros vitrioli, id est, Spiritus vitrioli humidus.

Ntiquis, vt & plerisque nostræ ætatis Chymicis, prima ista Vitrioli substantia incognita, eoque ab iis inutilis, ad instar phlegmatis, reiecta fuit: Quasi verò Deus & natura (quæ se in omnibus diuinæ prouidentiæ partibus efficaciter exerit) frustra aliquid facerent. Certè constat, rubetis etiam & serpentibus suum in Medicina locum esse. Quid ni igitur dulci isti & limpido liquori sua, eaque rara virtus insit? Tamen si quis imperior hoc negare forsan ausit: eum ego nullo cum negocio manifesti erroris primo isto Anatomiæ tractatu conuicero, in quo, Deo vniuersi opifice & Rectore benigne iuuante, modum resoluendi Vitrioli bona fide ostendam, resolutique vires expertas describam.

℞. Igitur vitriolum, quod tibi ex tribus illis supra commemoratis maxime valere visum fuerit. Eo ampullam vitream quæ aliquãto amplior, nec tamen æquo altior, ad medietatem imple. Deinde cum suo capello & recipiente per balneum Mariæ distilla ad quartum balnei gradum, id est in aqua tam diu bulliente, dum omnis humiditas, distillationi apta, profluxerit. Exemptum rorem in vase vitreo optime obturato ad vsum serua.

Valet aduersus ardentes capitis dolores sumptus, pro re nata duabus drachmis continuatus aliquot dies stomacho ieiuno adustionem sanguinis mitigat, omnia item viscera corroborat, cerebrum superfluo calore & siccitate debilitatum confirmat, humidum etiam radicale restaurat diuturniore vsu, verno tempore, stomacho priùs aliquantulum purgato, sumptus.

Cap. II.

Aqua Vitrioli secunda.

SEparatâ primâ illa aquâ, quam præcedenti capite Roris vitrioli nomine insigniuimus, accipe vas vitreum cum materia illa residua, quam per arenam tantisper distilla, dum reliqua humiditas omnis exierit, quam in aquam claram & odoriferam abire videbis. Euacuata ex recipiente ad vsum reponitur.

Conducit ad purgandos renes: lenit corrosiones internas, sumptâ manè drachma vna cum jusculo carnis: vrinam proritat, & sudorem modicè prouocat. Inflammationem plagarum corrodentium offa aliquantulum calefacta, sedat, lenit & mitigat dolorem, & ad consolidationem confert, infusa gutta vna aut altera olei tartari, vt mordacior fiat. Scabiem siccam mundificat, & carnem solidiorem efficit.

Cap. III.

Liquor vitrioli acidus primus vulgò Spiritus vitrioli.

OLim solebant calcinare Vitriolum, & rubore inficere; vnde substantia sua humida & maximè spirituali exuebatur. Id verò in eum finem ab illis fiebat, vt liquorem eius acidum secundum, vulgò olei Vitrioli nomine notum dicerent, id quod quomodo conficeretur sequentibus capitibus declarabitur. Nunc id obiter monuero, antiquos operatione ista sua majorem partem Mercurialem, volatilem & penetrantem perdidisse. Nec verò ea re rationes aliorum hac in parte planè rejecero, quum experientia constet, mirabiles operationes liquore isto factas. Id tamen confidenter dixerim de liquore isto, quòd is ponderosior Salis istius mineralis pars est, spirituque tantùm non caret: id quod tum ex distillatione ipsa est videre, tum testimonio Theophrasti liquet, scribentis: Vbi cadit, ibi consistit: quo id, quod modò attulimus, denotatur. Nemo certè negauerit, primum istum spiritum, qui floris instar est, subtilitate volatili oleo memorato longè præstare: idque eo magis, quòd primus ex foco prodeat, in morem nebulosi aëris, eoque etiam tutiùs intra corpus assumi posse: Idque adeò experientia quotidiana nos quoque docuit, postquam primus iste liquor acidus in vsum venit. Modus illum extrahendi non est apud omnes vnus. Quidam enim additamento vtuntur: alij non item: ac rursus nonnulli retortam hanc ad rem adhibent: quidam vrinale. Nos omissis aliorum modis, illum, quem hactenus reliquis fortè præstare animaduertimus, paucis trademus. Iste verò sic habet.

℞. Materiam illam, quæ ex duabus illis substantiis remansit, & in tenuissimum puluerem redige. Deinde sume alembicum integrum, id est: Vrinale & capellam, ita ad fornacem vitream simul commissum: vt ad huius extremitatem canon sit apertus, per quem dictus puluis injiciatur. Alembicus iste sit aliquantò altior & amplior: præcipuè capella cum canna sua aliquantò longiore & capaciore, itaque planè, vt fornacem distillatoriam exuperet, & recipiens ab illa aliquantum distet. Vas istud circumcirca diligentissimè ad capellam vsque luto sicco, puta crassitudine digiti, deducito. Id quod si prima vice non effeceris, iteratò absolves. Postmodo puluere supra memorato ad quartam vsque partem impletum, os primò vitro, deinde luto obtura, fornacique appone, foco aperto, qui minimum semicubito fornacem transcendat. Occluso optimè luto circumcirca, relictisque spiraculis conuenientibus, recipientem bene grandem adjunge,

iuncturasque accuratè sigilla. Ignem gradatim ad quartum vsque gradum incende, vti opus esse videbis, & ita perge vsq; dum nullum amplius fumum circa capellam & recipientem apparere videris. Infrigidatum liquorem ex recipiente hauri, qui liquor ea, quâ sequenti capite ostendetur, ratione rectificetur. Nos quas alij oleo Vitrioli attribuunt proprietates & vires longè justiori titulo huic liquori adscribendas asserimus.

Virtus.

1. Exhibentur ad præcauendam Pestem alternis diebus summo mane guttæ tres in aqua Veronicæ.

2. Pesti infecto, guttæ v. huius liquoris ad prouocandum sudorem cum vncia vna aquæ vitæ optimæ dantur bis aut ter, prout necessitas requirit.

3. Febri hecticæ & humorali quatuor guttæ.

Contra febrem quartanam exhibetur cum vncia vna aquæ vitæ, eo die, quo paroxysmus incurrit, sudore interim prouocato. Ad tertianam notham cum aqua tormentillæ, modo iam indicato, magno cum successu bibitur. Ad febrem autem continuam cum aqua Marrubij. Dolores colicos cum aqua vitæ sumptus sedat. Ad renum calculos & excoriationes vesicæ cum vino albo potus, cui sit infusa liquiritia, potens est remedium. Dolores matricis cum vino, cui sit infusa artemisia, compescit. Dentes item corruptos bis aut ter tactos spiritus iste, ac Gangrænam os intrinsecus infestantem, aliasque id genus excoriationes cum succo plantaginis tactam, & cum aqua sua secunda, ad sufficientiam totam sanat. Fluxus corporis aliquot diebus manè sumptus cum vino rubro & nuce Moschata, sistit. Hydropem quadraginta diebus cum vncia semis aquæ ex fraxino elicitæ, accedentibus tamen, quantum opus, purgantibus, sanat. Ad eundem morbum prodest liquor iste vino, cui cortex fraxini immissus fuerit, infusus. Ad venas pectoris ruptas & excretionem sanguinis cum aquæ sanguinis humani calneo Mariæ extracta, summum est arcanum, ter aut quater, si postulauerit necessitas, exhibitus; Sumantur guttæ sex istius spiritus, aquæ sanguinis drachma semis in jusculo. Valet etiam ad retentionem ciborum cum vino bene maturo: instaurat splenem: Graueolentiam oris emendat, & digestionem promouet. Omne febrium genus cum rore suo siue aqua sua prima deglutitus, curat. Podagræ dolores mitigat: & sanguinem attenuat aliquot diebus manè cum aqua perforatæ sumptus. Palpitationi cordis cum aqua corticum citri, aut Pimpinellæ potenter medetur. Psoram & scabiem cum aqua rorismarini aut tamarisci persanat. Dolores capitis cum aqua Majoranæ tollit. Debilitati pulmonis cum aqua fœniculi, vel pulmonariæ succurrit. Humorem melancholicum cum aqua melissæ incidit. Stomachum mirum in modum confortat, & ab internis Apostematis totum corpus defendit. Quocirca magno cum successu in pleuritide, prunella morbo, squinantia seu angina, & conquassatione corporis exhibetur. Nec faciiè potionem vulnerariam præstantiorem dabis, si cum hypericone & betonica vino infusis, administres: Nam sanguinem ad miraculum attenuat: eumque à partibus peccanti materiæ proximis potentissimè reuellit: rupturas item tam ossium, quàm venarum conglutinat: partesque infirmatas mirè consolidat & confortat. Has & complures alias rarissimas virtutes sali isti minerali verè à me adscribi, deprehendet, qui earum fecerit periculum, & pro nata occasione ritè administrarit.

Cap. IV.

Spiritus sulphuris Vitrioli & liquoris acidi primi rectificatio.

POstquam de modo distillandi spiritum Vitrioli acidi, & ex parte de eius in Medicina vsu & virtute abundè diximus, reliquum est, vt doceamus, quomodo liquor ille cuius supra mentionem fecimus, rectificetur, & quomodo ex illo alia quædam substantia, quæ communiter Spiritus vitrioli sulphureus dicitur, separari soleat. Sed cur sulphureus? Tum propter odorem, quo sulphur refert, tum propter proprietatem suam. ℞. Igitur liquorem commemoratum, & infunde illum in vas vitreum, juncturisque vasorum bene obturatis, per balneum Mariæ distilla, quantum fieri potis est. Balneo infrigidato, aquam elicitam bene occlusam seorsim serua. Hæc enim spiritus ille vitrioli sulphureus est. Liquor qui in fundo remansit acidus & ponderosus ad hunc rectificatur modum: Impone in vas vitreum formâ illi, de quo capite primo, vbi de rore vitrioli egimus, non absimile: lutoque aliquantulum obducito, & fac, vt per arenam ascendat; liquorem postmodum & spiritus ipsos impositos aliis vasis ad tertiam vsque & quartam destillationem reitera, illo ipso, quo suprà diximus, modo. Hinc elicies liquorem aquæ instar clarum ac pellucidum satis ponderosum, ac primo gustu acidum, mox tamen in miram dulcedinem degenerantem. Atque hic est spiritus Vitrioli acidus rectificatus, qui non tantùm purior & limpidior, sed etiam subtilior, penetrantior & in suis qualitatibus & proprietatibus acutior hac distillatione efficitur.

Vsus & virtus spiritus Vitrioli sulphurei.

Liquor iste natura sua narcoticus intense stupefactionem inducit: ita vt solus propter acutam illam acrimoniam neutiquam adhibendus veniat. Verùm cum alio aliquo temperatus, in variis morbis vtiliter sumitur: puta in mania, phrenitide & aliis id genus morbis, in quibus vapores aërei in caput ascendentes reprimere est necesse, qui delirationem inducunt, somnique priuationem. Dosis eius est à quinque ad decem vsque guttas per vicem, cum aqua melissæ, majoranæ, aut lauendulæ, vesperi post occasum solis: manè, ante eiusdem exortum. Adhibetur etiam liquor iste nonnullis arcanis contra epilepsiam præparatis, vti suo loco ampliùs docebimus.

Cap. V.

Liquor Vitrioli acidus secundus, vulgò Oleum Vitrioli appellatus.

℞. FÆces ex Spiritu Vitrioli acidi residuas, quæ terram subtenuem purpurascentem referent, & aqua vitæ optima leuiter macera. Deinde materiam istam in retortam accuratissimè luto obductam, eamque satis capacem, collum longum & largum habentem, immitte: Sed vide, ne illam materia ista suprà tertiam partem adimpleas. Impone deinde furno, igne aperto, cui amplius subsit recipiens. Postea ignem paulatim ad quartum vsque gradum adauge, idque totis XL. horis, eoque ampliùs, donec nullum amplium liquorem videas emanare, nec fumum ascendere. Tum enim illum perfectum habebis. Accipe liquorem, qui omnibus suis partibus in recipiente residet, & in balneo Mariæ aquam vitæ separa. In fundo vasis

vitrei liquorem satis grauem & subrubium vel subcæruleum, pro specie vitrioli, gustatuque admodum acidum, qualitatem ignitam corrosiuam manifestè prodentem residuum videbis. Hunc seruabis: Hic enim est oleum Vitrioli more nostro eductum, quod modò flauo, modò rubeo, modò quouis alio colore tingi potest. Quod vt efficiatur, quum nostri non sit propositi, docere supersedeo.

Virtute liquor iste non dissimilis est primo: sed propter causas suprà allatas, maioris difficultatis & longè lentior: Quapropter eum nunquam intra corpus humanum adhibui, nisi cum aliis suis substantiis commixtum: vti capite de Magisterio Vitrioli fusiùs id persequemur. In Chirurgia excellentissimum est arcanum, ad corrosionem carnis putridæ, & callorum plagarum putrescentium extirpationem. Callis & porris manuum pedumue aliquo instrumento euulsis gutta infusa vnica, radicem perimit & ne subcrescat potenter prohibet. Operationes tamen istas non absque magno dolore facit. Quocirca non nisi à peritis administrari debet temerè: qui illum & temperare nôrint, carnemque ab inflammatione, aliisque symptomatis defendere. Immissus foramini dentis putrescentis vermem occidit, & vt absque vllo dolore excidat paulatim efficit. Mixtus pauculo Nicotianæ vnguento diuersas scabiei & impetignis capitis species, vlcera item corrodentia ad miraculum persanat. Item vnguento additus rosaceo pruritum & scabiem salsam toto corpore tollit. Sed & plurimis aliis virtutibus pollere dicitur. Quas quum ipsi non fimus experti, ad Sal Vitrioli accedimus: Id vnum identidem inculcantes, verè vulgò dici: Experientiam cum scientia conjunctam rerum Magistram esse.

CAP. VI.

Ad extrahendum Vitriolum albificatum, quod restat in Colchotare, vulgo Sal vitrioli dictum.

POstquam omnes supradicti liquores extracti fuerint, si forte fortuna omne Oleum egressum non sit (cuius signa sunt si purpurei adhuc sit coloris, & ponderosum, quod indicat oleum adhuc inesse, contra si subnigri sit coloris & leue, abesse) extrahere licet vitriolum quoddam album à nobis priori huius libelli editione nominatum Sal vitrioli, insecutis vestigiis aliorum Chymicorum, quod nunc non cognoscimus pro Sale, sed duntaxat pro vitriolo, nam si igni distillandum exponas, egreditur spiritus quidam acidus, aut oleum vti retulimus, & relinquit insuper materiam quandam metallicam terrestrem. Porrò modus eius extrahendi talis est. Infundatur dictum Colcothar in quantitate sufficienti aqua calida per horas xxiv. dein coletur & filtretur per chartam bibulam, exhalet lento igne in vase vitreo, vel myrrhino donec in fundo materiam quandam albam exsiccatam inueneris, quæ eiusdem est saporis, vt vitriolum, illaque est vulgo Sal vitrioli dicta.

Interim sæpissime vsus fui hoc vitriolo dealbato vel Sale vitrioli prout appellare licet, reperique re ipsa mereri alias laudes quas ipsi antehac ascripsi, est enim optimũ vomitorium, detersiuum ad purgandum pectus & stomachum ab humoribus phlegmaticis & viscosis, quo liberè vti licet, aduersus indispositionem stomachi procedentem ex dictis humoribus, & aliis, ita vt multo largius à me in Emetologia facta est mentio. Dosis est à gran. x. ad xxx. datur cum jusculo, vel alio liquore, idque mane vel quouis tempore si necessitas requirat.

Substantia

Substantia cuprea Vitrioli vulgò Sulphur Vitrioli dicta.

Sale, ex residuis, quorum suprà meminimus, extracto, nihil, præter terram nigram, restat, ℞. illam, & ad focum igne fortissimo exsiccato: posteacum sale armoniaco æqualis ponderis intenuissimum puluerem redige: & primùm igne lento, dein maiores tamdiu sublimato, donec nullum ampliùs fumum altum petere videas. Postmodo materiam illam sublimatam separa, & in vase vitreo satis amplo aquæ communi infusam balneo Mariæ aqua tepida pleno ad horas 24. impone: Vnde subtilis puluis in fundo considet. Aquâ per inclinationem separata, dictum puluerem laua, iterumque laua, donec omnis expers salsedinis deprehendatur: Sicca & ad vsum serua. Inuenias complures, qui puluerem istum sulphur Vitrioli appellent; aliis illum primam substantiam cupri vocantibus. Neque verò id abs re. Enim verò vt gustatu primò cupri similis est, ita illum nunquam postea amittit, & vbi igni fusili subiicitur, pars vna in flammam metallicam comburitur, altera in crucibulo in bonum, malleoque tractabile cuprum funditur. Operatio ista dictam substantiam extrahendi, etiam in Vitriolo crudo fieri potest, in hunc modum: ℞. Vitriolum crudum, ad placitum, illudque in aqua communi, 9. h. dissolue. Postea libræ vni Vitrioli vnciam vnam Salis tartari admisce, & videbis aquam conturbari. Residentia in fundo subsidit: quę ab aqua separata, vt suprà dictum lauatur. Hæc & gustu & potentia priori non est absimilis. Sunt qui laminas ferri bulliant in vitriolo aqua temperato, qua re substantia ista pariter agglutinatur, postea cultro abraditur. Mihi verò non est dubium, istud non verè sulphur appellari: quum omnino metallum, quàm quiduis aliud referat, quod & de duabus aliis præparationibus rectè dicitur, addo vt in cassum laborent illi, qui substantiam istam pro sulphure embryonato ex vitriolo sumunt, quod omnino potentia anodyna prædictum sit oportet. Hoc enim & horribiles easque profusissimas vomitiones concitat. Quapropter omnino opus fuerit, sulphur Vitrioli alia via & ratione delere. Quod ad me attinet, certè etiam multâ obseruatione, nullum hactenus sulphuris istius anodyni indicium, quod est in spiritu Vitrioli sulphureo, nec in odore, saporeué, nec etiam in operatione deprehendi: Quum tamen effectus iste se, & in spiritu acido primo, & in oleo, qui se ex parte anodynum demonstrat, apertè prodat. Sulphur Anodynum Paracelso dictum num sit combustibile, liquidum, substantiaué siccum, hactenus haud deprehendi: Sufficiat virtutem ab illo indicatam, Vitriolo ita inesse, vt hoc apud me sit indubium, puluerem istum Sulphur vitrioli embryonatum nominatum falsò ita vocari: Id circo ego, idque propter rationes suprà adductas Substantiam cupream vitrioli nominabo: Sequentibus capitibus declaraturus, quomodo substantia de vitriolo crudo separari possit, quæ effectu suo, se partem specificam anodynam huius mineralis esse arguat.

Virtus substantiæ huius cupreæ propria est, mundare plagas putridas, incarnare, & cicatrices, more æris vsti inducere; in vnguentum tamen reducta: vti suo loco planiùs ostendemus.

Cap. VIII.

Terra Vitrioli.

Separatis septem illis, quas diximus, Vitrioli substantiis, terra quædam subnigra & leuiuscula remanebit: quam in puluerem tenuissimum redactam

toties aquā communi lauabis, donec omnem illi extractam salsedinem deprehendas. Siccatam optimè ad vsum reserua.

Habet illa constringendi vim & siccādi: vnde in emplastra & vnguenta siccantia & cicatrices obducentia accersetur.

Cap. IX.

Vitriolum rectificatum purgans.

POstquam in præcedentibus capitibus docuimus, qua via & ratione Vitriolum in octo differentes substantias resolui queat, antequam secundum Tractatum, quem arcanis compositis destinauimus, aggrediamur, nonnullas mineralis istius præparationes diuersas ab illis, quas suprà recensuimus, bona fide tecum communicabimus: initio à Vitriolo rectificato facto, quoad purgandum corpus magno cum successu vtimur. Modus est iste: ℞. Vitriolum Romanum aut quoduis aliud ex tribus illis suprà commemoratis, quà volueris quantitate, contusum optimè, in charta, loco quidem calido, non tamen Soli feruenti expone. Siccatum paulatim, vsque dum colorem album induat, infunde in aquam Centaurij minoris, donec omne dissoluatur. Deinde per filtrum, chartámue cola, dum liquorem limpidum promanare videris. Eum balneo Mariæ injectum ad tertiam aquæ partem distilla. Postmodum vase vitreo ex balneo exempto, in locum refrigerationi accommodum repone; impositis aliquot ligni sectionibus mundis, ita vt fundum pertingant. Circum has Vitrioli pars congelabitur: quam partem deinde separatam siccabis, ita tamen vt colore crystallino resplendeat. Vapore aliquantulum iterato aquâ emisso, refrigerationi denuò, vti dictum, exponitur, tantisper dum Vitriolum omne congelatum fuerit: Quod deinde in vase vitreo bene occluso ad vsum seruatur.

Vitriolum isthoc optimè purgat febre putrida pestilentiali laborantes: Vermes enecat: & contra epilepsiam specificum omnino est purgans. Stomachi putredinem abarcet potenter: sanguinem rectificat, & renes: oppilationes & obstructiones omnis generis aperit: Pesti, aliisque morbis venenatis acerrimè resistit. Aduersus morbum caducum & suffocationem matricis valentissimum est remedium: vt quod aciditate sua matricem putredine leuet, aliasque partes, non secus atque acidum auri chalcum emundat. Dosis eius est à granis 5. vsque ad 7. aut 9. plus, minus, per vicem: pro firmitate tamen constitutionis corporis. Necessitate postulante potest intra 8. aut 10. dies administratio eius duplicari aut triplicari. In febribus putridis manè jejuno stomacho ante paroxysmum cum aqua chærefolij aut aliis aquis mundificando sanguini appropriatis, vtiliter exhibetur. In febribus pestilētialibus quouis tempore, si id requirat necessitas, datur. In putredine stomachi cum vino generoso propinatur, parumper galangâ aut nuce moschatâ correcto: vt & accidentibus matricalibus. Contra vermes datur cum aqua hypericonis. In epilepsia cum aqua pæoniæ, in quam viscus quercinus sit injectus: idque crescente luna, semel in mense. Aduersus venena cum aqua rorismarini sumitur, in quam sex grana croci per vicem fuerint immissa; id quod & in omni icteritiæ genere factitabis. Proprium hoc habet vitriolum isthoc, vt semper vomitu & secessu corpus purget, ac corpus (si quod aliud medicamentum) vniuersum tentet ac peruadat: idque exiguâ admodum interposita morâ, & quod boni caput est, sine omni periculo. In summa, Medicus, qui Vitriolo isto ritè vti nouerit, verè gloriari poterit, se pretiosum habere arcanum, præcipue complexionibus

robustioribus adhibitum: in quibus delicatiora illa medicamenta vim morborum expugnare minimè possunt.

Cap. X.

Vitriolum regeneratum.

VItriolum istud regenerati nomine insignitur, quòd ex puris & separatis substantiis indidem reductis aliud vitriolum regeneratur, quod prius illud potentiâ & puritate, colore item & odore, adeoque omni qualitate longo interuallo post se relinquit. Modus præparationis est iste: ℞. Vitriolum crudum, quo retortam ad tertiam vsque partem implebis. Hanc luto accuratissimè obductam, ignique aperto appositam more chymico, gradatim distilla, humoreque omni extracto spiritus vltimos igne maximo tres totos dies, totidemque noctes dispelle, donec circa recipientem nullus amplius fumus appareat. Refrigeratis vasis, omnē illum liquorem separato, in quo quinque substantias inesse deprehendes. Deinde de fæcibus Salem, primamque Cupri materiam per sublimationem separato, vti septimo capite docuimus. Postea liquorem, salem & primam istam materiam Cupri separata commisce, & bene simul occlusa balneo lento per octo dies putrificato: quo facto subtile à spisso per inclinationem, claritate summa, separato. Hinc dictum liquorem vasi vitreo immissum, balneo Mariæ ad duas tertias liquoris distillato. Residuum vt refrigeretur, bene opertum repone. Nec dubium, quin intra tres aut quatuor dies in fundo vitriolum transparens, coloratumque reperias: quod separari ac siccari debet. Remanentem liquoris spiritum acidum distillabis, substantiam Vitrioli sine omni decretione detrimentoué recepturus. Equidem huius rei periculum feci in Vitriolo Vngarico, & modo iam commemorato ita renouari deprehendi vt transpareret, Sapphirique instar cærulesceret.

Vitriolum regeneratum omnibus iis viribus pollet quibus rectificatum, de quo capite præcedenti egimus: Dosi tamen omnino minori exhibendum. Nam vt plurimum quinque grana non excedit.

Cap. XI.

Extractum vitrioli anodynum.

DVm diligentius aliquanto scrutor, num in nonnullis substantiis Vitrioli vis aliqua insit narcotica, stupefactiua, & anodyna, quam aliqui sulphuri suo embryonato attribuunt, non potui virtutem eius exactiùs deprehendere, quàm in sequenti extracto.

℞. Vitriolum crudum, quod tibi ex tribus illis suprà commemoratis præ aliis sumere libuerit, & optimè contusum Soli siccandum exponito: aut alibi, vbi siccatum in pulverem abeat. Pulueris semilibram in vas vitreum iniicito, quod duas aquæ mensuras, aut amplius capiat: & os habeat strictissimum. Affunde postea triginta vncias aquæ vitæ, quæ optimè rectificata, omni phlegmate careat. Aduerte, vt vas hoc sit siccissimum: nec vlla alia humiditas, præter Aquæ vitæ accedat: (cæterà enim incassus esset labor.) Hinc optime occluso orificio vasis vitrei, ita vt nullus exspirationi sit locus, in fimum equinum ad mensis vnius spacium sepelito: Dein ex illo fimo extracto, aquam vitæ per inclinationem separato, fæcibus tamen imperturbatis: quæ prægnans quasi erit subtili essentia vitriolata, odorem fragrantissimum maluatici moschati adeo potenter referens, vt si illam diutius olfacias, cerebrum quodammodo occupare, & stupefacere, som-

numquē prouocare sentias. Impositam balneo Mariæ ad residentiam vsque liquoris flaui, oleo distillato non absimilis, lente distilla: Hinc ignem amoue: & quod elicitum fuerit, ad vsum serua. Est enim aqua virtutis narcoticæ. Quo facto liquorem quoque bene occlusum in vsum repone: qui liquor pretiosum illud extractum est: ac si vere dicitur, vitriolo sulphur inesse anodynum, affirmare ausim, liquorem istum subtilem eius essentiam esse: idque eo magis, quod virtutem istam effectis manifestè prodit. Et mihi verum Balsamum videtur.

Liquoris istius vsus est in morbis, stupefactionem & anodyna requirentibus: Potentiâ certe, nec opio, nec oleo mandragoræ cedit: & sine periculo adhibetur. Ad reprimendos & coagulandos subtiles illos ascendentes venenosos vapores, qui centro aliquo ad caput eleuati, paroxysmos epilepticos pariunt, singularem vim idque proprietate specifica & occulta habet. Dosis eius est à guttis 6. ad 8. vsque & 12. per vicem, cum vino & aliis liquoribus appropriatis: in quibuscunque morbis, quos vel extirpare, vel reprimere volumus, præsertim in epilepsia, ratio omnino habenda est motus Lunæ, & symptomatum ac paroxysmorum. Tutò tamen bis aut ter Lunæ decursu exhiberi potest. Rarum enim arcanum est, magnumque. In iis, qui vel ad letharum, vel paralysin, vel torporem sunt procliues, non debet propinari: Nam in quibusdam casibus tam nocendi vires habet, quam iuuandi. Medici igitur fuerit videre, quid & quibus conferat, secusue. Nec enim cuiusuis empirici, vetulæ, carnificis, agyrtæ, & sophystæ est id hoc discernere: Nam & cognitione omni carent, compositionisque Microcosmicæ sunt inexperti, sed & causas morborum ignorant; itemque quid possit sympathia, & antipathia, quam membra & fructus maioris istius mundi cum Microcosmo habent. Quapropter velim, neminem illotis manibus rem istam aggredi; ne deceptus ignorantiâ, culpam aliquando in me conferat.

Cap. XII.

Liquor Vitrioli diaphoreticus.

℞. Liquoris acidi primi rectificati vti capite quarto docuimus, vncias sex: Salis Tartari, Cornu Cerui, calcinati ana. vnc. ij. commisce diligentissime in mortario vitreo. Deinde retortæ optimè luto obductæ impone, & gradatim in amplo recipiente fac simul distillentur, & postremo igne maximo, donec nulla amplius insit humiditas, nec fumus videatur ascendere: Refrigeratâ ista materia vtraque, liquorem ex recipiente hauti, cui aquam vitæ ad æquum liquoris pondus addes: & bene obturatum ad vsum serua. Valet ad purificandum sanguinem, & abigendam omnis generis scabiem & pruritum. Habet & vires magnas in obstructionibus ex causis frigidis enatis, aperiendis. Sudorem prouocat in Peste, venenis hydrope, icteritia, contracturis, &c. Dosis eius est ℈j. per vicem an ʒ ß. cum vino generoso. Sudandum in lecto aut hypocausto calido: Continuari potest ad libitum sine omni periculo, quouis tempore, plus minus, prout necessitatem postulare videris. Efficacem etiam deprehendi liquorem istum diaphoreticum in mundificandis organis pulmonis. Sed & magno cum successu in principio phthiseos adhibui plus semel.

Atque hæc de Anatomia Vitrioli attulisse sufficiat: Nunc ad arcana Vitrioli composita.

FINIS.

ANATOMIÆ VITRIOLI TRACTATVS ALTER:

In quo de Compositis Vitriolatis agitur:

AVCTOR

CANDIDO LECTORI SALVTEM.

Vanta sit atrocitas peccati, vel inde videas, quod iustus ille judex propter transgreßionem primorum nostrorum parentum terram maledictioni subiecit: adeoque ipsam Naturam nobis aduersari permisit. Hinc fit, vt miser homo nec à vilissimo insecto tutus sit; & quauis herbula mortem poßit attrahere: cælo quippe ipso & terra contra peccatum armatis: adeo vt vere poßis dicere, (nam id ipsa quoque experientia testatur) Hominem Magnetem illum specificum esse, qui omne miseriarum & calamitatum genus ad se attrahit; & maleficum illum Martem, diuinæ quippe vltionis administrum, qui ipsum hominem ad sepulchrum vsque indiuulse comitatur. Interim nec hoc negare poßis, quo magis miserias istas nostras detexeris, eo magis infinitam Dei prouidentiam se exercere, quæ liberali sua misericordia nostram istam gehennam quadantenus mitigat; & vult, vt ex illo ipso centro, ex quo tot tantaque mala & incommoda prodeunt, non pauciora nec minora bona proueniant. Exempli gratia: Natura famis, sitis, nuditatis, morborum mater est fœcundißima. Quid clementißimus ille Pater noster cælestis? Naturæ imperat, vt nobis cibum, potum, vestitum; medicinam ipsa suppeditet, vt vitam nostram, dum in hoc mundo peregrinamur, ad extremum vsque halitum commodius transigere poßimus: ea tamen lege & conditione, quæ Geneseos 3. diserte est totidem verbis expressa: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Igitur si frumentum, vinum, vestitum, Medicinam appetis, terram semine conspergito, vineas cole, iumenta pasce, herbas medicas collige: Labora, vt panem, vinum, vestitum, Medicinam habere poßis. Quid multis? Tota vita nostra in continuo labore occupatur: Enim vero, quid, amabo, mortalis homo est, nisi misellus seruus, & Naturæ cultor, quam-

diu terrestrem illam tabernaculi domum inhabitat. Id quod in specie ad Medicum etiam, eiusque artem non male transtuleris. Quæ enim illius in curando ægroto principalis opera? Nulla certe alia, quam vt naturam in offensa corporis parte, coadjuuet: id est, vt explicatius loquar, destructorem expellat, regeneratorem naturalem stabiliat & restauret: eumque contra antagonistam suum tueatur & defendat: At enim operationem istam lenocinio verborum certe non fecerit Medicus. Sed nec liberali eius formæ se submittit morbus: Quin naturalibus causis constringantur oportet, quibus talis potentia à Deo præpotente, veroque Machaone est infusa. Sed & materiam, quod vocant, laborare Medicus vt sciat, necessum: eamque coadjuuare: quod fit primo quum immunditiem illarum quasi exspoliat: substantias illarum separat, & ad gradum perfectionis reducit. Deinde norit oportet diuersas substantias vnire & conjungere compositumque facere, vt ita virtutem & efficaciam illorum augeat, quasque coadjuuet, & eodem tempore diuersis humani corporis partibus possit assistere, quasique suppetias ferre: Sed & sciat, necesse est, quomodo vehicula danda: & qualitas pro administratione contra infirmitatẽ inducenda: Qui labores & difficultates omnes cuiuis vero & solerti Medico notæ sunt, qui videri vult, se & sui ipsius, & artis suæ rationem habere. Equidem dum insignem illam Altissimi Dei erga me liberalitatem aliquanto diligentius mecum considero: ac memoria subinde repeto, quod ille disertè nobis præcipit, vt liberales simus; eaque dona, quæ ille in nos bono publico benigniter contulit, in medium deponamus: facere non possum, quin particulam vel aliquam donorum illorum cælitus acceptorum proximo cum meo liberaliter communicem. In priori Tractatu docui, quomodo vitriolum aperias, & substantias eius separes ac resoluas. Hoc altero modum tradam composita quædam faciendi, in quæ nonnullæ partes substantiarum illarum quarum mentionem fecimus, ingrediuntur. Medicamenta certe non solum delectabilia, sed ad propulsationem & curationem multorum & difficilium morborum cumprimis facientia. Spero, opellam istam nostram proximo non parum profuturam: sinceritatem item meam pio Lectori probatam iri; cujus iudicium candidum candide exspecto: Proxime, Deo bene juuante, aliud quoddam volumen publici juris facturus, in quo Pharmaciam Chymicam aliquanto latius in genere persequar. Bene vale, & laboribus nostris faue.

ANATOMIÆ VITRIOLI

TRACTATVS ALTER:

Capvt I.

Liquor antepilepticus.

℞. Roris vitrioli,
Aquæ Pæoniæ,
Spirit. vini, ana. lib. ß.
Spirit. acidi vitrioli. ℥. ß.
Rad. Pæoniæ.
Visci quercini, ana. ℥. j. ß.
Cranij humani. ℥. j.
Opij Thebaici super laminam ferri exsiccati ℈. iiij.
Camphoræ. ℈. ij.

Cranium sit furis ex alto suspensi, quod non sit vetustate consumptum. Nam, vt omnes aliæ res, ita & crania diuturnitate temporis putrescunt, & virtutem amittunt.

Compositio.

Radix Pæoniæ, vt & viscus quercinus, minutim incidantur: Cranium verò in puluerem subtilissimum redigatur: Caphura in frustula disrumpatur: Opium puluerizetur. Dein liquoribus in vitreo vase, optimè occluso, contentis, ingredientia ista affundantur: ac fimo equino, aut balneo imponantur, ac in digestione per octo dies relinquantur: postea subtile à spisso separetur.

Virtus.

Si qua species morbi caduci est, quæ medicamentis naturalibus edomari potest, certè id isto liquore, specifico quippe arcano, effeceris; id quod ego magno cum successu semper sum expertus. Nec tamen negauerim, liquorem istum in peculiari quodam epilepsiæ genere, quæ causam à narcotico & stupefactiuo vapore interno trahit, locum non habere: is enim membris paroxysmo laborantis, stupefactis, pedes & brachia ita distendit, vt solis neruis & ossibus constare videatur. Adeò tactum omnem caro occulit. Hinc est, quòd isti generi aliis medicamentis sit occurrendum. In aliis symptomatis istius speciebus manè ieiuno stomacho fœliciter exhibetur, si initio mox à decretione Lunæ facto per 6. aut 7. dies id continues: eòque magis, si liquor iste aliquoties mox à paroxysmo præbeatur. Dosis est à semidrachma ad drachmam vnam pro vice, plus aut minus: pro ratione ætatis patientis cùm aqua aliqua specifica, morbis istiusmodi appropriata. Suffocationem matricis, durante paroxysmo cum vehiculis matricalibus propinatus, illicò dispellit.

Quod si ante paroxysmum præbeas, diuerti certò suffocationem experieris. Atque hoc est, quod de liquoris istius occasione, speciminis vice, obiter semel indicasse volui. Cæterà profiteor me non instituisse hic integram medendi metho-

dum tradere. Sufficiat modò, arcana quædam iis, qui aliqua iam artis principia habent, de longè digito quasi commonstrasse. Generatim tamen dixero, Medici munus esse, non in istis tantùm morbis, verùm etiam aliis symptomatum generibus curandis, authenticè procedere: aliisque etiam columnis, requirente necessitate, de quarum stabilitate certus sit, inniti. Tales fuerint phlebotomia, diætæ naturalis præscriptio: corporis per purgationes euacuatio, obseruatio item symptomatum & alterationum successiuarum, aliáque consimilia, quibus vim morbi iam his, iam aliis mediis edomet ac profliget. In quo omnis Medici scientia consistit. In numerum specificorum medicamentorum, quibus purgantium loco in commemoratis morbis vti soleo, veniunt, Elleborum præparatum, & essentificatum, Vitriolum repurgatum, Vitriolum regeneratum, Diana purgatiua (cuius nomine argentum intelligo,) Mercurius Martialis, & alia id genus, quæ pro varietate causarum, regimine item & authoritate Planetæ prædominantis adhibeo. Sed & diligenter quo in elemento paroxysmus prerumpat, animaduerto. Id quod à quouis pio & solerti medico, fœliciter Medicinam facere volenti, requiritur. Scientia enim curandi morbum talem non potest vno folio tradi. Quod in limine tractatus huius nostri semel ideò dixisse volo, vt si quis artis imperitior in arcana ista mea incideret, ac se adiutum illis, miracula patraturum confideret, spe falsus, culpam in me non conijciat, (nec enim ea me præstaturum, iam nunc edico:) sed in se ipsum totam conferat, vt qui, quum nec à Deo, nec à Natura huc sit vocatus, certè veram medicamentorum præparationem haud teneat, regularum item & fundamentorum scientiæ Medicæ planè sit expers, tamen rem tantam, manibus illotis, quod dicitur, sit aggressus.

Cap. II.

Puluis contra epilepsiam infantilem.

℞. Cranij humani,
Corallorum rutillantium,
Vngulæ Alcis calcinatæ,
Margaritarum oriental. ana. ℥. ß.
Aquæ Fl. Tiliæ, ℥. viij.
Spirit. vitrioli. ʒ. viij.
Sem. Pæoniæ excort. ℥. ij.
Camphoræ. ℈. j.
Ol. Maioranæ gut. xij.

Compositio.

Cranium, Corallium, Vngulam Alcis, & Margaritas in puluerem subtilissimum redige; postea liquoribus omnia ista affunde: exinde in arena calente per dies 8. digerito: postmodum humiditatem omnem igne lento elicito, donec remanentia sicca in fundo vasis resideat. Digestum exime: quod calcem longè albissimam referet. ℞. deinde dictam calcem, additísque reliquis ingredientibus omnia optimè in mortario vitreo incorporata, subtilissimè puluerato: Puluerem diligentissimè obturatum ad vsum serua.

Virtus.

Puluis iste contra epilepsiam puerorum & alios paroxysmos vel timore, vel vermibus causatos, præsentaneo remedio exhibitur. Potest autem omni tempore & hora, necessitate postulante, porrigi: Datur cum aqua aliqua destillata, aut cum jusculo: tenellulis cum lacte propinatur. Dosis est à granis tribus & quatuor in maximè debilibus. Auctior tamen cum ætatis accretione exhiberi potest: & reiterari, si requirat necessitas. At infantibus modò natis per 7 aut 8 dies continuos

sub

ſub veſperam præbitus, tutos eos à memoratis accidentibus præſtabit. Doſi præſcripta ſingulis ſeptimanis per totum ſemeſtre à malo caduco potenter pręſeruat: ita tamen vt doſis pulueris, pro ſymptomatum incurſu, ſubinde augeatur. Sedat etiam puluis iſte tormina infantium, ſi ex cochleari pleno oleo amygdalarum dulcium & recentium propinetur. Phlegmata enim illa frigida, adeóque quemuis peccantem humorem purgat, qui ſtomachum propter alterationem lactis lactentium occupauit: & infantes ab illa corruptione potenter præſeruat, quæ vermes abundanter gignit & producit.

Mulieres, quæ vel tremore cordis, vel ſyncope crebriùs laborant, eóque liberos epilepticos vt plurimum pariunt, puluere iſto bis aut ter ſingulis menſibus ſcrupuli pondere per vicem cum aqua maioranæ ſumpto, mirè ſe iuuari ſentient. Quod ſi 6. aut 8. diebus manè ante partum exhibeatur, naturam confirmat, à præternaturali item pauore defendit: cor lætificat, & partum optatum, Deo bene iuuante, procurat, non ſine magno liberorum beneficio, quos ita à plurimis paroxyſmis ab epilepſia prouenientibus præſeruat. At ſi mulieri grauidæ, quæ, laxata matrice, abortum timet, & infantem ſenſim putat deſcendere, per aliquot dies manè & veſperi pondere ſemiſcrupuli per vicem cum iuſculo porrigatur, aut confectio ex illo paretur, mirè retentiuam matricis virtutem fortificat, adeóque arborem, vt ita dicam, cum fructu ſuo reſtauratam, ad iuſtum pariendi tempus confirmat. In ſumma, & minoris ætatis hominibus & maioris, itémque mulieribus, tutò, magnóque cum ſucceſſu exhibetur: adeóque optandum eſſet, vt obſtetrices omnes tam in vicis, quàm in vrbibus arcanum iſthoc præſtò ſemper haberent. Certè & mulieribus, & infantibus præſentaneo iſto remedio, quouis in accidendente, opitulari poſſent fœliciùs.

Ang. Salæ.

Cap. III.

Liquor Cardiacus.

℞. Fol. Meliſſæ exſiccatorum,
Fl. Borrag. diligenter exſiccat.
Sem. Ocimi caryophyllati,
Rad. Doronici,
Cinamomi electiſſimi, ana. ʒ.ij.
Ligni Aloes reſinoſi,
Croci Anglici opt. ana. ʒ.j.
Ambræ griſeæ, ℈. j.
Spirit. Vini odoriferi. ℥. v.
Spirit. Vitrioli acidi gut. LX.

Infundantur omnia in vaſe vitreo bene clauſo, & digerantur ſub fimo equino per menſem integrum: deinde exprime, colatur per chartam, & adde.

Syr. de ſuc. Citri,
Granatorum,
Violarum,
Borraginis, ana. ℥. ij.

Miſce, & ad vſum reſerua.

Virtus.

Liquor iſte ad ſemidrachmam, vel etiam drachmam integram pro vice, cum aqua ſanguinis Cerui per Balneum Marię diſtillatæ, præſentaneo remedio áduerſus palpitationem cordis propinatur. Iteratus ſeptimana duabus aut tribus vicibus, ſi quæ alia Medicina, certè liquor iſte cauſam iſtius ſymptomatis tollit: & ſi accedente paroxyſmo exhibeatur, feruorem palpitationis mitigat & diuertit. Poſſis tamen loco aquæ memoratæ, cum vino, juſculo, aut alio aliquo liquore exhibere: Niſi pro præſeruatiuo vti velis. Tunc enim præſtat ipſam aquam habere cuius mentionem fecimus: Specificæ quippe virtus illi ineſt, miræ aduerſus cordis palpitationem efficaciæ. In tremore cordis & dolore præcordiorum cum aqua florum ſaluiæ aut borraginis admi-

nistratur: Cum vino optimo, maturitate suam assequuto, aliquoties in septimana datus Melancholicis, obstructum splenem aperit: cerebrum corroborat, flatus discutit, & cor mirè exhilarat.

Phreneticis serò quum cubitum itur, ex aqua hypericonis aut betonicæ fœlicissimè exhibetur.

Cap. IV.

Liquor restauratiuus.

℞. Mellis virginei recent. & fragrantissimi lib. ij.
Roris vitrioli,
Flor. Borraginis,
Buglossi, ana. Lib. ß.
Cinamomi viscosi (si haberi potest) vel loco eius Cinamomi officinar. communis. ℥. ß.

Misceantur in vase vitreo, & digerantur per horas XL. postea distilletur: donec omnis humiditas egressa fuerit, in qua addatur Spiritus Corallorum rutilentium per arenam distil. & per B. M. rectificati. ℥. j.

Circulentur in Sole vel sub fimo equino per mensem: & seruetur ad vsum.

Virtus.

Liquor iste in consumptionē corporis tam generali quàm particulari, ex superflua Microcosmici salis adustione causata, præsentaneo remedio, quippe arcano, exhibetur. Nam si patiens ille aliquamdiu mane & vesperi, pondere vnius aut alterius drachmæ pro vice vtatur in iusculo, aut pulli optimè cocti brodio, sanguinem regenerat: calorem nimium extinguit: digestionem iuuat: somnum conciliat: totumque adeò corpus restaurat: adhibita tamen conuenienti diæta, id est, si laborans interea cibis digestibilibus, humectantibus, & restaurantibus vescatur: vnctionēs idem adhibeat: aliisque regulis, quæ in hoc casu omnino requiruntur, insistat, & in imbecillitate cerebri, siccitate causata, nobile certè & excellens est arcanum, si eo aliquamdiu manè ieiuno stomacho vtaris.

Cap. V.

Balsamum vitriolatum.

℞. Olei vitrioli drachm. x.
Florum sulphuris vitriolat. vnc. j.
Myrrhæ electæ.
Aloës succotrinæ ana. vnc. ß.
Olei de baccis iuniperi clari vn. v.
Olei anisi vnc. j.

Ad producendos flores sulphuris vitriolar. ℞. Vitrioli siccati & ad albedinem redacti ℔. 2. Sulphuris flaui ℔. 1. Sublima in arena, in vrinali, luto optimè obducto: cui galea sit imposita. Vbi sulphur omne ascenderit, Vitriolo alio ingesto tertia vice sublima: & florem habebis sulphuris, quem expetimus subtilissimum.

Compositio.

Contundenda contundantūr subtiliter, postea reliqua omnia ingredientia ampullæ immittantur: quæ vltra materias iniectas ad duas tertias vacua remaneat. Optimè deinde obturata in arenam imponitur calore naturali excoquenda, & ad mensem integrum ibi relinquitur. Inde liquor obscurè rubeus elicitur, odoris acuti, qui per inclinationem à residentia separatur. Operatio ista æstatis tempore ad solem, in hyeme supra fornacem hypocausti, cui arenæ aliquantulum subsit, institui potest. Residentiæ siccatæ vsus est in quibusdam emplastris, aut vnguentis consolidantibus.

Virtus.

Balsamum hoc miræ est efficaciæ in asthmate, peripneumonia, empyremate, catharro: adeòque omni genere tussis putridæ. Nam defluxiones capitis sistit: cerebrum corroborat: phlegmata viscosa incîdit: pectus aperit: thoracem & pulmonis organa mundificat; internas vlcerationes consolidat. Sumuntur quotidiè tres aut quatuor guttæ pro vice cum vino generoso, aut cum iusculo. Partes item principales communit: & sanguinem à putredine præseruat.

Administratum eo, quo diximus modo, valet contra febres putridas: matricem mundificat, & confortat: menstrua prouocat.

Ad plagas veteres & putridas optimum item est remedium. Nam eas & emundat & carne obducit: & puncturas recentes breuissimo temporis spatio, sine vlla sanguinis corruptione consolidat. Exhibitum cum vino, tormina ex causa frigida & humida ortum ducentia dispellit. Nam & flatus discutit, vrinamque & sudorem ciet.

CAP. VI.

Liquor contra Pleuritidem.

℞. Syr. Papaueris Rhœadis,
Card. benedicti,
Spiritus sanguinis Cerui per arenam distillati, & per B. M. rectificati ana vnc. j.
Spiritus Vitrioli acidi gut. xxx.
Misce.

Virtus.

Liquor iste vires contra Pleuritin permagnas habet. Considerandum tamen hîc quoque vulgatum illud: Melius est præuenire, quàm præueniri. Id quod fiet, si mox, vbi vel leue aliquod indicium morbi istius senseris, affecto duas drachmas vel tres, liquoris istius cum iusculo calido illico propines: Sudorem item, nulla interiecta mora, prouoces, venámque basilicam ex opposito punctionis incîdi cures: immò si necessitas postulet, ex vtroque brachio sanguinem ea quantitate, quam feret cuiusque complexio, elicias. Sed & ipse liquor duplo aut triplo, vrgente necessitate, augeri potest. Obseruanda etiam venit conueniens diæta: & à vino planè abstinendum, donec feruor morbi debullierit. Exinde paulatim concedi vinum potest, idque vel merum, vel dilutum, temperatùmue, pro elemento, quod prædominari videris, & affecti ætate. Liquor iste sudorem, lotium, & sputum ciet: & specifica sua virtute morbum illico in suo centro indagat, & sanguinem in fluxu suo retinet.

Sumptus per interualla matutino tempore grassante pleuritide, rarum elixir præstat, quo corpus ab internis Apostematis & suppurationibus potenter defenditur.

In conquassatione totius corporis sanguine extra suum centrum per iuncturas aliquas excurrente, cum infusione betonicæ, aut florum hypericonis, millefolij, pentaphylli, & similibus, manè & vesperi propinatus, sanguinem illum ad locum suum retrahit: coagulatum mundificat & consolidat.

In fracturis ossium cum infusione consolidæ aut serpentariæ porrigitur: quæ infusio cum vino aut iusculo fieri debet.

CAP. VII.

Confectio contra Dysenteriam.

℞. Conseruæ rosarum rub. drachm. x.
Lacrymæ Draconis subtil. pul. drach. j. gran. x.

Laudani opiat. opt. gran. xxiiij.
Spirit. Vitrioli acidi gut. xxiiij.
Misce.

Virtus.

Confectio hæc prodest Dysenteriæ, fluxui Hæmorrhoïdum, sanguinis fluxui ex ore, & naribus; itémque profluuio menstruorum in mulieribus.

Dosis est à scrupulis duobus aut quatuor: exhibetur in Syr. Cydoniorum vel Granatorum, aut alio liquore appropriato, mane aut serò exigente necessitate, repetendo bis aut ter, si opus fuerit, donec fluxus desierit.

Cap. VIII.

Liquor contra Prunellam.

℞. Roris vitrioli,
Aquæ cancrorum vna. vnc. v.
Spiritus vitrioli acidi drachm. ß.

Ad aquam Cancrorum parandam ℞. Cancros viuos & recentes: contusos per Balneum maris distilla.

Compositio.

Três istos liquores in vas vitreum infusos simul commisceto.

Virtus.

In prunella & angina cochleare liquore isto plenum, affecto ter aut quater in die pro vice vtiliter propinatur: Lingua tamen petia in liquore isto priùs madefacta, abluenda. Extrahe etiam quàm primum sanguinem ex venis sub lingua: & mirum videbis proculdubio effectum. Applicatus erysipelis, inflammationes earum tollit.

Liquor contra Arenam.

℞. Spiritus vitrioli acidi drachm. x.
Tartari albi pulu. vnc. j.
Aquæ ardentis ex baccis iuniperi & radice raphani syluestris abstractæ. vnc. iiij.
Aquæ sanguinis hœdini vel leporini vnc. vj.
Radic. Glycyrrhizæ recentis vnc. ij.

Aquam Iuniperi à raphano syluestri abstracturus, ℞. Radic. raphani syluestris minutim incisi. ℥iij. Aquæ de baccis iuniperi. ℥viij. Infunde per horas 30. postea per balneum distilla. Aquam verò ex sanguine hœdino extracturus, ℞. Sanguinis hœdini, & per cineres sine adustione distilla.

Compositio.

Liquoribus omnibus simul commixtis tartarum affunde subtiliter pulueratum; Liquiritia manutim incisa, & per 8. dies digere: postmodum clarum à spisso separatum ad vsum seruatur.

Virtus.

Liquor iste plurimum efficaciæ habet ad dissoluendam & expellendam arenam rubeam, & alias tartaritates internas. Mundificat renes: incidit & resoluit materias illas viscosas & tenaces, quæ nonnunquam officium vesicæ, vt & organa vrinæ, obstruunt: vnde stillicidium lotij, stranguria, & alia id genus symptomata oriuntur. Dosis est à drachma vna ad duas pro vice: si requirat necessitas, cum iusculo, in quo radices petroselini aut pimpinellæ hortensis sint incoctæ. Vitandi interim cibi tartarosi & conglutinantes.

Iis qui de calculo dubitant, optimum præseruatiuum est, si guttis aliquot huius

liquoris singulis diebus mane, aut aliquoties in septimana vtantur.

Cap. X.

Liquor contra pestem.

PEstis, siue ex intemperie elementari, à malis influentiis cœlestibus, siue operatione aliqua malefica, siue quacunque tandem causa originem ducat; siue simplex sit, siue composita; comuniter tamen hominem eo fine aggreditur, vt illum derepentè peremptum è medio tollat. Id quod quatuor istis modis confecturam se sperat. Primò cor cum reliquis partibus nobilioribus inficit: Secundò spiritum vitæ suffocare tentat: Tertiò sanguinem putrefacit: Postremò partes quoque internas exulcerat. Nempe eò tendit, vt putrefactione sua resoluat, & salem Microcosmicum acuat: qui, vbi primùm cum veneno pestifero commixtus est, non secus, ac aqua fortis, ex vitriolo & nitro composita, proximum quidque solet corrodere. Ex quatuor istis, quorum modò mentionem fecimus, principalibus operationibus, plurima, eaque longè diuersissima & periculosissima accidentia exsurgunt: vt sunt paroxysmi febriles, tam frigidi, quàm calidi: intensissimi capitis, aliarumque partium dolores, deliria, furiæ, tremores & palpitationes cordis, syncopæ, deliquia, punctiones, pleuritis, prunella, angina, dysenteria, halitus suffocatio, spasmus, stupiditas, priuatio sensuum: apostemata, carbunculi, vesicæ & maculæ in cute: adeóque infinita alia symptomata pro varietate causarum, complexionum, & constitutionum corporis infectorum. Id quod experientia, grassante peste, nimis abundè testatur. Quid igitur? Si cogitet Medicus, compositum aliquod præparare, quod contra omnes Pestis species vniuersim in genere efficax sit, sequentes habeat proprietates, necessum fuerit: nempe sit alexipharmacum, diaphoreticum, elixir, anodynum & cordiale. Alexipharmacum, vt specifica sua natura vim habeat venena Pestifera retundendi, perimendi, dominandi, & expellendi. Diaphoreticum, vt subtili sua penetrantia omnia organa Microcosmi aperta & munda habeat, quò spiritus vitæ liberè hinc inde commeare, & sine vllo obstaculo à capite ad pedes vsque continuè circumagi possit. Elixir, vt natura sua & qualitate corpus à putredine tueri, & liberatum in suo statu conseruare possit. Anodynum, vt dolores illos vehementes, in quacunque corporis parte, vniuersim mitigare, internis item inflammationibus resistere: & erosiones internas ab acumine veneni, & mordacitate salis Microcosmici consolidare possit. Cordiale denique, vt cor juuet: lætitiam adaugeat: cerebrum corroboret: memoriam confirmet & iudicium: debilesque illas meticulosas animi impressiones, nonnunquam plus mali, quàm venenum ipsum apportantes, diuertat. Has, inquam proprietates habeat, necessum est Compositum illud, quod Medicus, sæuiente Peste, pro antidoto, & quidem discussiuo vniuersali, dispensare cogitat. Quod ad eius præparationem, extra controuersiam est, morbum essentialem, penetrantem & repentinum esse: igitur medicamentum etiam necessariò subtilissimum sit oportet, & essentiale, vt in centrum morbi illicò transire possit, illúmque profligare; cæterà oleum & operam perdideris. Id quod physicè intelligi volo, non Theologicè. Neque enim quicquam decreto Altissimi derogarim, quem noui vitam nostram certis limitibus circumscripsisse: adeòque cum Anna, Samuelis Prophetæ matre fateor, Iehouam vnum illum esse, qui in mortem tradit, & in vitam

restituit, ad sepulchri limen deducit, & ex eodem pro beneplacito suo reducit. Sequitur descriptio ad gloriam Domini, liquoris nostri contra Pestem, quæ examini subjectus, multæ omninò efficaciæ esse deprehendetur.

Liquor contra Pestem.

℞. Spirit. ardentis Baccarum Iuniperi vncias viij.
Spirit. Tartari rectificati,
Spirit. Sanguinis Cerui ana vnc. iiij.
Spirit. Vitrioli gut. LX.
Cinamomi electissimi,
Ligni Aloes resinosi,
Zedoariæ,
Croci Anglici,
Myrrhæ Troglodit. ana vnc. ß.
Laudani opiat. optimi drachm. ij.

Infundantur in Balneo Mariæ per horas XL. deinde separetur subtile à spisso per inclinationem, & seruetur in vase vitreo.

Virtus.

Mirabiliter hic liquor resistit Pesti & aliis speciebus venenorum. Si quando pro antidoto vti velis, dosis erit à x. xv. vsque ad xx. guttas, pro constitutione personarum, ex cochleari cum Syrupo de succo Citri, Buglossi, Borraginis, vel Violarum, singulo mane jejuno stomacho. Sed iis qui iam Peste affecti sunt vel veneno, dabitur drachma vna, quatuor scrupuli, vel drachmæ duæ secundum vires ægroti & vehementiam veneni, bene cooperiendo ægrum, vt sudor prouocari possit: idque reiteretur semel, bisue, si necessitas requirat: vt si ita in tempore opportuno administretur, hoc modo venenum domari, & ipsius vehementia compesci poterit, & postea facillime eius curatio absolui, obseruatis obseruandis: quæ methodus Medica requiritur ad profliganda symptomata præsentia, & ad refocillandas vires ægrorum.

Emplastrum magnetinum in Peste.

℞. Gummi Sagapeni,
Ammoniaci,
Galbani ana ℥ iij
Ceræ
Terebinthinæ larignæ ana ℥ iiij & ß.
Magnetis arsenicalis ℥ iij.
Terræ Vitrioli lotæ ℥ j.
Olei succini ℥ ij.

Magnetem arsenicalem ita conficies: ℞. Antimonij crudi, Sulphuris flaui, Arsenici crystallini ana ℥ ij. Puluerentur omnia subtiliter: & in vaseo vitreo in arenam calentem imponantur, & tādiu in illa relinquantur, donec materia ista omnis colliquescat. Id quod inde cognoueris, si materies stylo ferreo tacta, illi adhærescat, & terebenthinæ instar, ductitetur, Colore est rubea, sub obscura, postea infrigiditatur: deinde rupto vrinali, eximitur materia: quæ in vnam massam concurrit, & dura est, instar picis. Huius materiæ sæpiùs in canibus, felibus, & gallinis in magna copia periculum feci. nec deprehendi eam illis vllum nocumentum attulisse. Applicata plagis, nullam (aliorum venenorum more) inflammationem parit, & tamen corrosiua est. Vnde quæ sit artis nostræ dignitas & amplitudo, qui non videt, nihil videt. Certè ea & venena docet corrigere, & in optima & nobilissima medicamina conuertere: magna Naturæ arcana in apertum producit: sympathiamque & antipathiam rerum manifestat: fundamenta item extruit, quæ ad compositionem medicamentorum cumprimis faciunt. Certè si veneno collo appenso, quo tempore Pestis solennis est, proprietas aliqua inest, quæ corpus ab infectione defendat: multò magis veneno isti mortificato proprietas inerit, quæ venenum illud ime

carni inhærens, tanquam suum simile, potenter attrahat.

Compositio.

Tria illi gummi dissolue vnciis xx. aceti scillitici: Postea solutionem illam per pannum lineum colatam exprime: quam deinde tamdiu bullire cures, donec acetum fuerit consumptum. Excipe pauxillulum spatulâ, & infrigida: dum videas ita induruisse, vti quum gummi essent. Serua in loco calido, donec cum residuo incorporaueris. Quo facto, accipe ceram & terebenthinam, fac vt simul ad lentum ignem in sese coëant: Remota à calore, aliquantulum agitato, donec ad spissitudinem vnguenti reducantur. Deinde adde gummi iam ante soluta, &, vti diximus, cola: postea adjunge magnetem arsenicalem subtiliter pulueratum; terram vitrioli, & oleum succini. Postremò pastillos forma; & corio, vesicaue, oleo Scorpionum inuncta, inuolue.

Virtus.

Emplastrum hoc apostematis, aut carbunculis Pestilentialibus, vti moris est, applicatum, illicò ea maturat: rumpit, & venenum, vti suum simile, ex imo, magnetis instar, potenter attrahit: adeò, vt si illo, quantum opus fuerit, vtaris, non sit, quod dubites, apostemata ante justum tempus occlusa iri, & venenum ad cor recursurum, quod aliàs haud rarò euenit. Nam attractiuum hoc non repercutit venenum, sed simul omne extrahit, & apertum vlcus coire non patitur, donec caro omnis emundata fuerit. Mundificatum malum sufficienter, emplastris consolidantibus cura. Impositum vesicæ, aut aliis emunctoriis venenum cumulatim ex centro ad se in cutem educit. Idem scrophulas, si quod aliud medicamentum, (expertus loquor) personat. Nam illas purificat, & materiam peccantem à longinquioribus partibus attrahit, per 5. aut 6. septimanas operans, postea illas nullo etiam illito vnguento, consolidat. Adhibenda tamen veniunt purgantia specifica; & obseruandæ aliæ regulæ Medicæ; si honorem ex curatione adipisci sit animus. Applicatum plagis putridis & venenosis, quæ non facilè curationem admittunt, intra biduum, aut triduum venenum in cutem educit, & in nigerrimam & putridam escharam condensat; quam, butyro recente emollitam, spatula auferre potes, plagæ fundo rubeo & mundissimo facto. His ex effectis, nisi planè fallor, quiuis judicauerit, emplastrum istud nostrum raræ esse virtutis. Cui si antidotum nostram, cuius paulò ante mentionem fecimus, addideris, procul dubiò curationes longè fœlicissimas, ad Altissimi Dei laudem & gloriam, euidentemque ægrotorum languentium reualescentiam facere poterimus.

Vnguentum Saturninum Vitriolatum.

℞. Lithargyrij argentei pul. vnc. iiij.
Salis Vitrioli, siue Vitrioli albificati,
Salis Tartari ana scrup. ij.
Aceti Sambucini lib. j.
Fiat vnguentum, vt sequitur.

Infunde Lithargyrium in acetum, & in arena calente per 3. aut quatuor dies relinque, & quotidiè semel aut iteratò, agitato, postea per chartam cola. Liquor inde prolicitus clarus est, & dulcedine ad saccharum accedit. Adde duo memorata salia. Postmodum humiditate extracta, quod in fundo album, instar alabastri, residebit, per distillationem separa.

Sed quomodo illo vtendum?

℞. Vnguenti Rosati,

Olei amygdalarum dulcium ana. vnc. iiij.

Extracti modò memorati drach. v.

Optimè in mortario vitreo incorporatum, in vnguentum albissimum redigitur, cui x. grana caphuræ addantur.

Virtus.

Vnguentum istud dolores vlcerum corrodentium lenit & mitigat, erysipelas item, tertiò aut quartò impositum.

Miræ etiam contra pruritum, & diuersas scabiei species efficaciæ est: mundificat, consolidat, & lenit quamuis asperitatem carnis, & peculiari quadam proprietate anodyna multos dolores mitigat, qui ab erosionibus salsis & venenosis humoribus causam trahunt.

Hæc sunt quæ breuiter indicanda duxi quantum ad dissectionem, vel Anatomiam, & vsum Vitrioli, ad elucidationem & instructionem vniuscuiusque qui illis indigebit: quod non dubito quin beneuolus Lector in bonam partem sit accepturus.

PSALM. 115. 1.

Non nobis, Iehoua, non nobis, sed Nomini tuo da gloriam, propter benignitatem tuam, propter veritatem tuam.

PRÆFATIO

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Nouem, plus minùsue anni sunt, ex quo in Heluetia degens, præsentem hunc Tractatum de ANATOMIA *Vitrioli conscripsi, & bibliopolæ cuidam quinque aut sex dierum itinere à meæ habitationis loco commoranti euulgandum tradidi. Quem cùm in lucem dedisset, aliquot eius exemplaria ad me transmisit: in quibus cùm insignes aliquot maximique momenti errores commissos esse animaduerterem, præcipuè in ponderibus & dosibus medicamentorum à me præscriptorum; prætermittere non potui, quin idei quàm primùm per literas significarem: quo factum est, vt dicti errores Indiculo quodam comprehensi, Tractatus istius calci subjuncti fuerint. Cum tamen tandem nihilominus deprehenderem quam plurima exemplaria jam antè distracta fuisse, quàm dicta Errata excuderentur; ac etiam postea sine eodem Erratorum indiculo diuendita; idque maximo meo cordolio, & detrimento operis, (quippe cùm indebita medicamentorum copia aut periculosa aut inefficax sit,) Nunc demum offerente se nouâ opportunitate recudendi dictum opus, quod alij cuidam meo Tractatui (cui titulus* ANATOMIA ANTIMONII) *sociare ac subjungere in animo habebat Typographus; operæ pretium fore putaui non solùm monere Beneuolum Lectorem Erratorum istorum in priori editione commissorum: sed etiam eosdem planè emendare, totumque adeò Opus quamplurimis in locis refingere, augere, ac illustrare: declarando nimirum latius & explicando, quid sit* VITRIOLVM; *emendando aliquot Formulas anteà paulò aliter à me conceptas, abjiciendo quasdam alias, & in eorum locum surrogando sæpiusculè aliquot iis meliores, prout tempus mihi post priorem editionem experientiâ duce, quid dignum quod dicti Operi adjungeretur, suggessit. Quod ipsum homines recti judicij, animique beneuoli, boni consulere dignabuntur, considerantes quòd (vt omnes viri sapientes affirmant) longus rerum vsus & experientia confirmare nos, confidentioresque reddere consueuerint, in iis præsertim rebus, quorum notitiam antea non vsque adeò consummatam habebamus. Vale, Beneuole Lector.*

BREVIS
DEMONSTRATIO

Qui sit VITRIOLVM, aut è quibus substantiis sit compositum: & quantopere fallantur ij, qui Vitriolum, & aquas Vitriolatas re ipsà Ferrum in Æs transmutare posse opinantur.

ITRIOLVM, quod & Atramentum sutorium Latinè, & Chalcanthon Græcè nuncupatur, Arabicè Calcand, & Alcalcadis; Gallicè Vitriol, aut Coupperose; Italicè Vitriolo; Hispanicè Caparosa; Germanicè Kupfferwasser, & Belgicè Koperroot; est substantia satis cognita per vniuersum terrarum orbem; præsertim cùm reperiatur non solùm in Cypro insula, Hispaniis, Hungaria, Italia, Gallia, Germania, Britannia, Leodicensi territorio, & aliis quamplurimis regionibus & prouinciis; sed etiam maximo in vsu sit apud Medicos & Chirurgos, quid illud medicamentis suis accensent; apud tinctores, qui illud ad pannos nigro colore imbuendos vsurpant: apud bibliopolas aut scriptores, quo atramentum suum scriptorium conficiant; apud aurifices, vt ex eo aquam Fortem aut Separationis dictam conficiant; ac demum apud quamplurimos Alchimistas, qui quam maximè satagunt vt per hoc minerale opera sua iucundissimæ spei ad optatum finem perducant. Vitriolorum autem variæ sunt species, variique colores, iuxta differentem naturam mineræ quam in sese habent: quantumuis, quod ad acres eorum substantias aquosásque attinet, in omnibus eædem prorsus ac vniusmodi reperiantur. Præcipua verò genera Vitrioli, quorum hoc tempore maxima apud omnes est existimatio, sunt tria. Primum est cæruleum, Sapphiri instar, compactum frustulentúmque vt saccharum Candi, quod vocant, nitidum splendidúmque, quodque tangenti siccum apparet, nullóque madore manus humectat: Hungaricum cognominant. Secundi generis Vitriolum est sub viride, herbacei coloris, magis granulatum grumosúmque, instar salis communis, paulum vnctuosum, manuique tangentis adhærens: atque optimum huius generis Vitriolum, ex Brunswicensi territorio ad nos infertur. Tertium genus Vitrioli est album, in formam paruulorum panium effictum, planum, solidum, ponderosum & tactu siccum. Cùm itaque Vitrioli vsum inire volueris ad curationem alicuius morbi aut affectus suaserim vt vnū ex tribus prædictis speciebus sumatur: ac præsertim secūdi generis Vitriolum, quod sub viridis coloris esse prædixi, si id haberi queat: cauendo quàm maximè ne eius loco sumamus minutulum illud Vitriolum, subcæruleum, pallidulum & aquosum, manúsque tangentis madefaciens, quod passim venale prostat: tale enim non est

de quo loquor, aut cuius vsum inire velim. Quod ad essentiam compositionémque quorumcumque Vitriolorum generatim attinet, Physicorum & Chymicorum de eis diuersæ sunt opiniones atque sententiæ. Quidam enim eorum asserunt Vitriolum esse materiam præcipuè compositam ex Alumine & Sulphure: quidam existimant esse peculiare quodpiam sal, propriè salium generi accensendum; quin & ipse Paracelsus libro 1. De Rebus Naturalibus cap. 8. huius sententiæ se autorem esse declarat, dum ita infit: Natura producit salem quendam, qui Vitriolum appellatur, &c. Cuius opinioni ego adhæsisse me profiteor aliquamdiu: tamdiu, inquam, donec rem ipsam contrario prorsus modo sese habere, animaduerti. Quod ad primos attinet, si autumant Vitriolum materialiter ac reapse compositum esse ex Sulphure & Alumine, opinionis suæ valde falluntur; præsertim cùm Vitriolum, dum vritur calcinatúrue nullum de se indicium signumque det, quo ad alterutrum dictorum referri possit. hoc enim pro exploratissimo habemus, corpora omnia quib. sulphuris materialis portio aliqua inest, ne leuissimum quidem ignis attactum (vt ita dicam) pati posse, quin quam ocyssimè deprehendamus separari dictam substantiam sulphuream à reliquis, ac in fuliginem abire, aut incendi, flammamque de se dare, sicut Sulphur consueuit; quod numquam adeò occultare potest proprietates suas, quin statim detegantur & in lucem protrahantur. Id quod in Antimonio, Auripigmento, Marcasitis, & quamplurimis aliis similibus corporibus manifestissimè apparet: quæ corpora, cùm sulphureitatis alicuius participia sint, quantumuis fixiora, id est, compactiora solidioráque sint quàm est Vitriolum, confestim tamen & quam primùm ac ignis examini committantur, naturam suam prodere compelluntur: quod in Vitriolo neutiquàm fierit solet. Adhæc Alumen & Sulphur partim ob aquositatem vnius, partim ob vnctuositatem alterius, vsque adeò inimica inter sese sunt corpora, vt non diutiùs permista ac iuncta permanere queant, quàm Aqua & Oleum simul vnita subsistunt. Ob has igitur, aliásque nonnullas rationes, quas in medium proferre possem, manifestum clarúmque satis est, Vitriolum nullo modo compositum esse materialiter ac reipsa ex duabus prædictis substantiis, Alumine inquam & Sulphure. Sed si ista eorum mens est, vt innuere velint, Vitriolum compositum esse ex eadem substantia aut spiritu acri, ex quo sulphur; ex eadem aquositate, ex qua Alumen subsistit; hoc intellectu neutiquam à vero aberrare censendi sunt. Verum enim est ac certissimum, omnia corpora acida mineralia aut subterranea, acrimoniam suam obtinere à sulphure, quod est vnica basis (vt ita loquar) & origo absoluta, sine vlla aliunde veniente occasione, omnium aciditatum mineralium: ac proinde omnia corpora quæ consistentiam Vitrioli aut Aluminis habent, aquosa (& in igne solubilia liquabiliáue) humiditatem splendorémque suum ab vna eademque communi Aqua conquisiuisse, tam vnum quàm alterum: sed quod ea aliquo modo discrepare, & à sese inuicem differre facit, seu forma seu gustu, seu alio quocunque modo, id, inquam, aliquid tertiū est, vt paulò infrà clariùs patebit. Vitriolum præterea non est Sal aliquis, nec generi salium annumerandum venit. Omnia enim corpora quæ salium nomine censentur, non solum modo differunt odore, colore, gustu, & aliis proprietatibus, à Vitriolo: sed & corpora simplicia ac incomposita habenda sunt, si cum Vitriolo comparentur, quæ ipsa producta generatáque sunt singula ex proprio suo peculiaríque Ente, quod mirabiliter creatum, destinatum & ordinatum fuit in istum finem à nostro Crea-

tore, à principio mūndi, haud secus ac alia omnia semina & Entia reliquarum quarumcumque Rerum. E conuerso, Vitriolum (quantumuis procedat à prouidentia Summi & Æterni Creatoris, ad humani generis bonum) non est corpus aliquod procedens à particulari aliquo Ente, ad eius productionem destinato: sed est corpus quoddam accidentaliter constructum, ex concursu coincidentiaque diuersarum rerum, simul & eodem tempore ac loco. Vsque adeò vt sine errore graui Vitriolum numero salium inseri neutiquam possit: quæ salia eius sunt naturæ, vt colorem, odorem, gustum, aliásque suas proprietates conseruent, pertinaciterque retineant vsque ad tentamentum magni vehementísque ignis, sine vllâ mutatione: nam id pauculum eorum quod in vasis distillatoriis remansit, post longas violentissimásque distillationes; ac id ipsum quod in flores sublimatum est, sursúmque raptum, eandem semper albedinem, fragrantiam, ac denique gustum salis constantissimè custodit: quod in Vitriolo neutiquam percipitur. Hoc enim facillimè mutatur, varios colores asciscit, separatur, & in diuersas & à sese inuicem valdè differentes substantias abit. Vitriolum igitur non est materialiter compositum ex Sulphure & Alumine, nec etiam ex substantiis similibus sali: sed est corpus compositum in imis terræ visceribus, ex spiritu sulphureo, aqua & minera Æris, Ferri, aut vtriusque insimul permixti. A spiritu sulphuris acrimoniam suam acquisiuit, & facultatem causticam: ab Aqua, claritatem, & fluiditatem: & à Minera (siue Æris, siue Ferri, siue vtriusque) colorem & gustum metallicum. Veritatem me proferre, duobus hisce irrefragabilibus exemplis peruincam: primum est, quando Vitriolum demembratur & anatomizatur (vt ita dicam) vi ignis, separatur in tres hasce præcipuas substantias, Aquam videlicet, Spiritum sulphuris, & Mineram: secūndum est, quòd per medium coniunctionemque trium prædictarum rerum artificiali quodam modo Vitriolum facere possimus, quod eandem formam, colorem, claritatem, splendorem vitreum, pondus, odorem, gustum, aliásque proprietates obtinebit; & in examine ignis eosdem prosus colores de se promet, eosdemque prorsus effectus dabit; quos in naturali Vitriolo recens è minera desumpto, quotidie deprehendimus: cuius rei omnes docti expertíque Chymici testimonium perhibere possunt; & adhæc modus quem inferiùs docebimus, eius artificialiter conficiendi, clarissimè demonstrabit; vt ij qui huius rei ignari sunt, certiores doctioresque reddi queant. Quocirca nullum, prorsus dubium est, quin Vitriolum eo planè modo compositum sit, quem suprà memorauimus. Si verò (considerando rationem modúmque quo Vitriolum artificialiter fieri solet (ratiocinari, indagaréque velimus, quo pacto Natura (destituta manibus operáque hominum, & igne materiali) easdem operationes ad effectum perducere possit, hoc modo super hac re argumentando procedemus. Primò, præsupponere, pro certóque assumere debemus, in visceribus terræ ignem quendam latere naturalem, qualitate & facultate prorsus talem qualis est ignis elementaris in alio quouis loco supra terram. Itaque planè eo modo quo ignis qui vrere debet & vires suas ostendere, subiectum aliquod habet, quale est lampas, oleum, & sub camino lignum aut carbo (quorum omnium copiam satis largam nobis vbi vis terrarum fecit Deus Optimus Maximus) ita etiam, eodémque prorsus modo, in vasis & matricibus seu receptaculis terræ (in quibus mineralia generari, coqui, & produci debent ac solent, vnumquodque iuxta speciem suam) idem ille Deus mirabiliter prorsus suppeditauit igni isti concluso subiectū quod-

piam, quod proprium ceu oleum, ad incendendum flammámque eliciendam ipsi existat: quod ipsum nos sulphur esse, iudicare pronunciaréque audemus. Hæc duo itaque, cooperando simul in propriis suis vasis, non solummodò vsum habent requiruntúrque ad coniunctionem mineralium; sed & eodem tempore duobus aliis vsibus inseruiunt: primus est, quòd quamplurimos fontes scaturiginésue aquarum, aut balnea calida producant, qualia diuersis terrarum locis videre licet: secundus, quòd præparant Menstruum quoddam aut Soluens (vt appellatur) idoneum ad producendum Vitriolum. Scire enim debemus, sulphur, postquam ab igne naturali, in dictis terræ concauitatibus incenditur, emittere è corpore suo spiritum vaporémue quemdam admodùm acrem, & corrosiuum, qui cadens in aquam circum circa inuentam (nam in omni profundo terræque concauo loco plerunque Aqua reperiri solet) illam pariter acidam corrosiuámque reddit (haut aliter quàm videre datur, quando volentes imitari Naturam, sulphur accendimus, vaporémque eius vase aliquo aquâ pleno per temporis aliquod spatiũ recipimus) quæ postea Menstruum euadit, ad dictam operationem requisitum. Hoc Menstruum aut Soluens (quocunque demum nomine id appellare libeat) vim habet talem, quæ possit dissoluere Æs aut Ferrum (eo modo quo Aqua Fortis Argentum separat & soluit) vt experientia ipsa quotidie nobis in Spiritu Sulphuris manifestè declarat: Cum itaque Menstruum istud, locum aliquem, cui minera Æris aut Ferri subest transeundo peruadit, tunc nobis pro certo persuadere debemus, eodem etiam tempore dissoluere aliquam eius (Æris, aut Ferri) portionem, tantam nempe, quantam secundum proportionem acidi spiritus, qui in ipso est, dissoluere aptum aut potens est. Quo facto, videbis paulo post liquorem inde aliquem prouẽnisse viridem aut subluteum, odoris metallici & sulphurei; acris seu acidi potius & adstringentis saporis: ex quo liquore separamus congelamusque Vitriolum istud, quod est corpus hoc essentiale, de quo præsentem sermonem instituimus. Sed si quis forte verbis meis fidem adhibere non velit, sine vlteriori inquisitione, is legat historiam illam quam Galenus (libro 9. de simpl. medicament.) de Chalcantho recitat: ac insuper illam quam refert Matthiolus (in Commentar. suis in Dioscoridem libro quinto, cap. 74.) de Vitriolo agens: & duobus hisce exemplis adigetur incitabiturque ad intelligendum credendumque de hoc subiecto quodcunque à nobis hactenus memoratum fuit. Atque hæc sunt quæ dicenda habui de substantiis ex quibus compositum est Vitriolum; & quomodo Natura eas simul coniunxerit adunaueritque.

Interea tamen neutiquam obmittere possum, quin respondeam quatuor dubiis seu interrogationibus quas aliquis hosce meos sermones legens, proponere posset.

1. Primum dubium est: Si spiritus sulphuris est præcipua principalisque ac maxime actiua substantia tam Alumnis, quam Vitrioli; vnde quæso procedit, quod ista duo, in forma & colore vsque adeò inter sese discrepantia sunt & diuersa?

2. Secundum dubium est: Si vapor prodiens è sulphure est causa omnium aquarum acidularum mineralium; vnde procedit, dictas aquas differentes esse inter se qua gustu qua odore?

3. Tertium: Si à combustione Sulphuris in visceribus terræ (vt diximus) proueniunt Balnea, aut Fontes & scaturigines calentes; quænam est causa, propter quam fit, vt maxima earum aquarum pars nihil participet ex acrimonia Sulphuris, posteaquam vapor sulphuris

quaſcúnque alias aquas apprime acidas reddit?

4. Quartum: Si aqua eſt corpus ſeu ſubiectum in quo perficitur mixtio reliquarum ſubſtantiarum, quare tandem euenit, quod omnia Vitriolorum genera non reperiuntur ſemper in aquis, aut in forma liquida, vt ſupra dictum eſt; ſed quod reperiantur in minera & materia ſolida, quam diſſoluere debent opifices, antequam Vitriolum ſeparari poſſit?

Responsio. 1. Quod ad primum dubium attinet: Quantumuis dictum à nobis eſt, Alumen & Vitriolum acrimoniam ſuam obtinere, nec non corpus fluidum, à dicto ſpiritu ſulphuris, & ab vna eademque aqua, tam hoc quam illud; non tamen inde eadem opera aſſeruimus, ſoliditatem ipſorum amborum ab vna eademque materia prouenire: Sciendum itaque nobis eſt, differentiam iſtam procedere à tertia quapiam re, quæ nihil aliud eſt quam minera, quæ illis corpus & ſoliditatem impartit. Itaque ſicut Vitriolum habet peculiarem ſuam mineram, ſiue Æris, ſiue Ferri, quæ ipſo ſoliditatem dat; ita etiam viciſſim Alumen habet propriam ſuam mineram ſeu fodinam quæ nihil aliud eſt quam lapis ſeu petra rupium, vnde & nomen ſuum Alumen de Rocha, id eſt, Rupe, acquiſiuit. Atque hæc eſt cauſa, quare veluti Æs & Ferrum differunt à Lapidibus colore, odore, guſtu & proprietatibus; eodem etiam modo diſcriminata inter ſeſe ſint Vitriolum & Alumen, vt quotidie videmus. Quod ipſum tamen non euenit ob aliquod diſcrimen quod eſt inter illorum acidos ſpiritus, aut aquoſitates, ſed originem ſuam habet à differentia & varietate corporum mineralium, quæ ſingulis ipſorum ſoliditatem & colorem impertiunt, vt demonſtratum eſt. Et qui hoc fundamentum perceperit, animoque impreſſerit (habens inſuper & cognitionem corporum metallicorum, Marcaſitarum, Lapidum, & aliorum ſimilium mineralium corporum) poterit quin etiam iudicare non ſolum vnde veniat tam varia rerum compoſitio; ſed etiam quid reuera ſit Chalcitis, Miſy, & Sory; de quib. Galenus, tam. 4. quam. 9. libro de Simplic. Medicament. cum maiori admiratione locutus eſt, quam de aliis mineralibus fecerat. 2. Quod ad differentiam attinet, quapropter nimirum vna aqua acidula aut mineralis, in guſtu, odore, & viribus ab altera aliquo modo differre videatur: Illud ipſum non debemus attribuere diuerſitati Sulphuris aut Aquæ: nam ſulphur ſemper eſt & manet ſulphur, & Aqua ſemper Aqua; quando ſimplicem eorum ſubſtantiam contemplamur, ſine aliarum rerum permixtione. Atque hinc fit, quare, vt quomodo quotidie experimur, quod proiiciendo particulam (minutiſſimam licet) Æris, Ferri, Orichalci, Plumbi, Antimonij, Marcaſitæ, Lapidis Hæmatitidis, Gagatis, Boli, Ochræ, Terræ ſigillatæ, aut aliarum ſimilium; in ſufficientem copiam quantitatemue puri Spiritus ſulphuris, hoc ipſum ei odoris aliquid & ſimplicis acrimoniæ adimere, aut immutare poteſt: ſimiliter etiam & eodem prorſus pacto in aqua acida accidat: nam cum ipſa, meando per varios canales & terrarum diuerſa genera, in illo tranſitu varia mineralia aut peruadat, aut aliquo modo tangat, aliaſque quam plurimas res, quæ ipſam alterare mutareue poſſunt: conſequenter etiam hinc prouenire poteſt, quod tantam diuerſitatem ſaporum quotidie in aquis acidulis deprehendamus: quantumuis reapſe baſis ipſarum & præcipuum fundamentum ſit Spiritus Sulphuris, vt diximus. Quod tamen intelligendum eſt de aquis quæ propriè acidæ exiſtunt: nam reperiuntur & aliæ quædam aquæ, quæ ſalſæ ſunt, aut nitroſæ; quæ ipſæ inſuper & differentes inter ſeſe ſapores habent; ſecundum di-

uerſitates rerum quibus permiſtæ ſunt, de quibus hoc loco minutatim agere, non eſt huius inſtituti. 3. Quod Sulphur ſit vnicum ſubiectum ſub terra, quod accenſum vbi fuerit, calfacit concaua minerarum ſeu fodinarum, & omnes aquas Balneorum calidorum in quocunque tandem angulo terrarum eæ reperiantur; nullus equidem Phyſicus ſeu Naturalium rerum indagator, aut Spagiricus recti iudicij, inficias ibit, aut aliter credet imaginabiturue: præſertim cum pro certo habeamus, nullam reperiri aliam combuſtibilem materiam, ſub terra, quæ magis idonea ſit ad conſeruandum durabilem ac quodammodo perpetuum quemdam calorem, efficiendumque aquas quaſcunque calidas & medicinales, quam hæc ſubſtantia Sulphuris, de qua nunc agimus: Cuius quinetiam rei euidentia exempla videmus (vt plerique autores teſtantur) in ſulphuratis iſtis montibus, qui iam aliquot centenos annos emiſerunt & emittunt continuè ac ſine intermiſſione flammas & vapores: in quorum montium circuitu non reperiuntur ſolum Balnea & Limoſitates calidæ, ſed & cauitates ac ſpecus, vſqueadeò vt propter immenſum calorem qui inibi aſſiduè eſt & manet, nemo in iis locis diu morari valeat: Id quod nobis exemplo eſſe debet ad hoc propoſitum noſtrum aſtruendum: Quod nimirum, cum reperiantur balnea calida quæ acrimonia ſulphurea prorſus carent, vſqueadeo vt ipſorum aqua ſit propemodum dulcis; inde facilè colligere & iudicare poſſimus, hoc prouenire ex eo quod ſcaturigo eiuſcemodi aquarum ſita ſit prope aut circa ignem ſulphureum; eo tamen loco, vbi caloris vim percipere quidem poſſit, nec tamen à magno incurſu acrium ab eo procedentium vaporum feriatur; qui vapores in alio fortaſſis latere montis aut loci prædicti ſpiracula ſua habere, exhalareque poſſunt: aut quia dicta aqua eſt in tanta copia eo loci coaceruata, vt omnem aciditatem diluat; aut etiam quod proportio vaporum ſulphureorum, qui ſeſe dilatant & diſpergunt per illam aquam, non ſufficiat ad reddendam dictam aquam planè acidam: aut tandem quod propter rapidum aquarum curſum, non poſſint dictæ aquæ tantum acoris acquirere, quantum aſſumerent, ſi ipſis diutius in dictis locis quieſcere liceret: Non enim ſtatim conſequitur ſimul atque vapor ſulphureus aquam attigerit, eam inde confeſtim acidam reddi; ſed hoc fit ſpatio & longitudine temporis, & intelligitur propriè de aqua non currente, ſed quieta, aut quæ lento motu rapitur, & cui non magna mixtio alterius dulcis aquæ accedit aut concurrit. Adhæc etiam euenire poteſt, aquam quandam calidam (quantumuis in prima ſcaturigine acida fuerit) amittere aciditatis ſuæ magnam aut aliquam ſaltem portionem, relinquendo ſulphureos ſuos ſpiritus affixos lateribus torrentis aut terræ mineralis per quam fluit, antequam ad locum perueniat in quo coaceruari, colligi, & in vſum conuerti poſſit. Ita vt hinc concludere nobis liceat, omnes aquas calidas minerales, cuiuſcunque tandem ſaporis eæ ſint, recipere calorem ſuum ab igne ſubterraneo ſulphuris, ſiue is flammam edat, ſiue calefaciat modo fermentationis (vt exempli gratia calorem iſtum in fimo equino operari videmus) per coniunctionem alicuius alterius rei, quæ ſubſtantiam ipſius igneam mouere apta eſt, aut alio quocunque modo: nam hoc noſtris oculis quidem eſt incompertum; eodem prorſus pacto quo nobis occultum eſt, qualiter tandem aut quo modo ignis animalis robur ſuum exerceat, operationeſque ſuas edat in corpore omniū animantium, tam in digerendo coquendoque cibos, quam in ſeparando puriſſimas alimento-

rum ſubſtantias & in bonum nutrimentum ac ſanguinem alioſque diuerſos humores conuertendo. 4. Quartum dubium quod attinet: quantumuis materia Vitrioli non extrahatur ſemper ex corpore aliquo liquido, aut lixiuio præparato ſub terra, vt diximus; ſed etiam reperiatur in ipſa terra aut maſſa ſolida, in modum mineræ aut fodinæ: Hoc ipſum tamen nullo modo impedit, quo minus neceſſarium ſit & maneat, Vitriolum tam vnum quam alterum produci per adhærentiam (vt ita loquar) Spirituum ſulphureorum ad quodpiam minerale corpus. Nam ſiue dicti ſpiritus ferantur ducanturue per medium aquæ cuiuſdam in aliquam fodinam ſeu mineram, & ex hoc proueniat lacus ſeu ſcaturigo quædam Vitriolata; ſiue ex corpore ſuo egredientes dicti ſpiritus penetrent intrentque forma vaporis in quandam mineram, & per nullam quidem aquæ copiam aut decurſum eo deferantur, ſed ſolummodo ab aëre humido qui circumcirca iſta loca obſidere ſolet, maſſam quandam Vitriolatam ſolidam producant; ſiue denique alio quocunque modo: Illud ſemper aſſiduoque cogitandum obſeruandumque nobis eſt, pro axiomate indubitato; Omnia Vitriolorum genera ex tribus iſtis rebus componi, Spiritu (inquam) ſulphuris, Ære, aut Ferro, & Aqua: Cauendo quinetiam ne falſæ huic opinioni aſſentiamur, illorum qui credunt Vitriolum reperiri, cui Argenti aut Auri portio aliqua inſit. Nam primò, Spiritus Sulphuris non eſt ſatis efficax ad diſſoluendum Argentum, ſine interuentu ſpiritus Nitri, quæ duo aquam quandam Fortem conſtituunt, aptam ſeparando diſſoluendoque Argento: qualem liquorem nunquam legimus in vlla Hiſtoria, quæ vero conſona ſit, ſub terra repertum fuiſſe: nam ſi talis aqua in fodinis reperiretur, proculdubio penetrando dilatandoque Argenti fodinas, eas plane corrumperet; vſque adeò vt Argentum à maſſa ſua ſeparatum, aut vix reperiretur aut humano generi nulli vſui foret: id quod hac de cauſa Creator omnium rerum Deus neutiquam permittere voluit. Secundò, adhuc multo minus poteſt Spiritus Sulphuris diſſoluere Aurum (vtpote cui planè inimicus exiſtat, ipſum potius indurare, & fractu facile reddere, quam in liquorem conuertere valens) niſi intercedat Spiritus Nitri ſupra nominatus & ſal Armoniacum inter ſeſe permixta; ex quibus Aquam quandam diſtillando conficimus; quam Regalem cognominant, ea de cauſa quia diſſoluit Aurum in liquorem quendam, qui eſt Rex metallorum omnium: quæ ipſa tamen aqua fieri poteſt (eſtque multo melior) ex duobus poſtremis, Nitro, inquam, & Sale Armoniaco, ſine admixtione vlla Spiritus ſulphurei (qui in Vitriolo reperitur, quo vtimur ad conficiendam Aquam Fortem:) qui ipſe, inquam, Spiritus Sulphuris neutiquam neceſſarius eſt ad diſſolutionem Auri. Quum itaque eiuſcemodi ſpiritus actu & reipſa ſub terra non reperiantur, qui Aurum & Argentum diſſoluere queant, eodem modo quo Spiritus Sulphuris Ferrum & Æs diſſoluunt: ſtultitia mera & magna foret, credere Vitriolum quoddam ex Auro, aut Argento proueniens reperiri poſſe: quantumuis eiuſcemodi Vitriolum præparari artificialiter poſſit per propria ipſorum ſoluentia ad talem vſum facta.

PRÆPARATIO

PRÆPARATIO

VITRIOLI

ARTIFICIALIS,

secundum descriptionem

OSWALDI CROLLII,

in Basilicâ Chymicâ.

Modus faciendi Vitriolum è Venere & Marte, sine corrosiuo.

TOtum artificium est, vt metallum bene per Sulphur calcinetur.

℞. Laminati Ferri, vel Veneris, id est Cupri (vna enim est vtriusque via) quantumuis. Scinde in frusta magnitudinis semidaleri. Fac stratum, super stratum, cum Sulphure puluerizato in tigillo lutato; pone in igne Rotæ: Ignis ab initio tigillum non attingat, sed paullatim admouendo augendus est: quem vltimò fortificabis. Ita accenso Sulphure calcinantur prædictæ Laminæ, quod intra horam absoluitur. Vbi omnia refrixerunt, exime nigrocineritiam materiam instar Æris vsti: & tritam cribra, eamque in ollâ non vitreatâ apertâ positam per transuersum (vt in præparatione Vitri Antimonij fit) moue diligenter, supra ignem carbonum ne liquescat, & Vitriolum in Cupro euanescat: sic Sulphur inceditur vel euaporat: moue cum ferro, vel cupreo instrumento, prout Vitriolum facere intendis, de latere ad latus. Vbi ferro vult adhærere, tunc satis est; & ab igne auferatur. Puluerizatam hanc Veneris calcem pondera: & ad quamque libram accipe sulphuris tres lotones: misce, & in olla pone ad latus: moue supra lentum ignem per quadrantem horæ: vt vltimò olla quasi candescat: tunc Cuprum mollescit instar pastæ, & ferrò adhæret: Frigescat, ac tritum cribretur. Adde denuò ad libram vnam tres lotones Sulphuris: calcina, vt antea, per quadrantem horæ. Hoc quinquies, sexies, vel septiès repetitur; tunc calcinatio est absoluta. Nota diligenter, vt Calx semper bene siccetur, & ad libram j. saltem vncia cum dimidiâ Sulphuris præcisè sumatur. Calcem metalli tritam minutissimè accipe, & affunde in patinâ ligneâ aquam calidissimam; soluetur. Calx & aqua è Venere erit cærulea: cola; colatam euapora supra ignem incoquendo donec mediocriter quasi crustam acquirat: reliquum è frigido concrescat. Sic habebis è Cupro pulcherrimum Vitriolum cæruleum, è Ferro viride. Fæces in aquæ fundo remanentes sicca, & non solutas iterum cum Sulphure calcina, vt priùs fecisti, seruato pondere priori. Postea Lixiuium fac: quod filtratum euaporabis. Hoc repete, donec tota Calx in lixiuium abeat: Inde terreo vase Gorlicensi aut Wallenburgensi, vel cucurbitâ magnâ vitreâ (caue ne rumpatur) fac euaporet, donec crustam nanciscatur: pone in loco frigido: tunc in fundo Veneris Vitriolum in strias desidet, sapore subdulci. Aufer aquam, & sicca crystallos concretos. Aquam remanentem iterum incoque parum; & in frigidum locum si collocetur, denuò concrescent lapilli; reiterando, donec totum in Vitriolum abeat. Possunt etiam bacilli imponi, vt Vitriolum eo melius adhærere possit. Sulphur illorum fundum petens, seorsim seruetur ad suos vsus. Ex his duobus Vitriolis Ferri & Cupri, Spiritus & Oleum præparari Chymicè possunt vulgari ac cognito modo, longè maioris efficaciæ & virtutis quàm è Vitriolo communi. Hoc pacto habetur Fons acidus artificialis. Acetum Esuriuum est in hoc Sulphure Vitriolato sine corrosiuo præparato perfectum Arcanum

in corroborando languente ventriculo, &c. Hactenus Crollius.

Potest & fieri Vitriolum Artificiale, sumendo sufficientem copiam Aquæ communis (cui olei Sulphuris tantum additum fuerit, vt planè acida reddita sit) & dissoluendo in eâ limaturam Ferri aut Æris: hinc lixiuium clarum inclinando ad latus, exhalando, & procedendo vt dictum est. Præterea poterimus Limaturam dictorum Metallorum indere cuidam vasi vitreo, aut terreo Coloniensi bene vitrato: incendereque sufficientem quantitatem sulphuris, vsque adcò vt eius fumus præcipitetur in dictum vas supra Metallum: donec videamus illud planè viridescere, aut cærulescere, & humidum redditum instar pastæ: atque hinc Vitriolum inde eximere per aquam, modo quem prædiximus. Plurimis præterea aliis modis idem Vitriolum artificiosè parari potest: sed cum modus procedendi quem Crollius dedit, expeditissimus sit & optimus omnium aliorum, ob hanc caussam eum hoc loco citare maluimus, quàm minùs commodos aut faciles tanquam meliores prædicare aut commendare. Intereà tamen considerare aliquantisper debemus finem & titulum huiusce processus: ex quo apparet dictum Crollium intelligere, velle, Vitriolum istud fieri sine corrosiuo: quod reapse tamen longè alio sensu capiendum est. Nam, quantumuis Æs, Ferrum, & sulphur, singula seorsim, & integra si considerentur, nullum in sese corrosiuum habere videantur: nihilominus tamen, si oculos mentemque ad internum spiritum Sulphuris conuertamus, (qui calcinationis vi actiuus & efficax redditur) comperiemus quòd is demum ille est qui calcinat metallum, qui eius pondus adauget, qui eius colorem immutat, qui illi fluiditatem impertiens, illud in fluidam aqueamque substantiam seu aquam conuertit; breuiter, qui operis huius caput est, & tanquam anima Vitrioli; quod cùm ita sit, certo certius est, nos neutiquam pronunciare posse, Vitriolum absque corrosiuo factum esse: præsertim cùm manifestum satis sit, Spiritum Sulphuris semper corrosiuum existere, adhæc, oleum quod ex hoc Vitriolo artificioso seu factitio distillatum fuit, adeò corrosiuum & vehemens esse, quàm vllum aliud, vt Autor ipse, vbi de dosi huius olei agit, hisce verbis affirmat: Datur in Aquâ Acetosæ vel specificâ alia potandæ tot guttæ, quot dentes stupidos non reddant, manifestam tamen gustui aciditatem concilient: per se nullus sit eius vsus, sed cum vehiculo, & parcus. Dicendum igitur nobis est, Crollium cùm satis exploratam haberet corrosiuitatem (vt ita loquar) hujus Vitrioli factitij, sciretque absque corrosiuo præparari non posse; intelligere voluisse, non sine corrosiuo, sed sine ope corrosiui vulgaris, qualis est Aqua Fortis vulgo dicta, aqua Mercurialis, & alij liquores corrosiui nocui (cum quibus Alchymistæ Vitriolum præparare consueuerunt) Vitriolum hoc fieri posse, ope nempe Spiritus sulphurei, qui (si cum prædictis perniciosis aquis conferatur) corrosiuus dici vix debet; cum tam Sulphur integrum, quàm eius Spiritus in corpus humanum assumi sine noxa (cum iudicio tamen vsurpandum) & possit & consueuerit: Id quod cum aliis corrosiuis aquis tentare non auderemus. Atque ita debet intelligi Crollij sensus, in dicto titulo. Iam verò inferre aliquis posset, si Spiritus & Oleum Vitrioli artificialis seu factitij, tantam aciditatem & corrodendi vim habent, quantam in Oleo & Spiritu è naturali Vitriolo extractis percipere solemus: in quem vsum aut finem tantum laborem & molestiam subimus in præparando Vitriolum artificiale; posteaquam naturalis Vitrioli tantam copiam multo viliori prêcio habere quimus? Huic quæstioni ita respondebimus: Notitia huius rei, eiusq; præparandæ scientia nobis ad hoc est vti-

lis, vt huius exemplo discamus, & quodammodo oculis nostris conspiciamus ex quibus substantiis compositum sit Vitriolum naturale; quo percepto, tanto faciliùs indagare poterimus vnde proueniat eius forma, color, gustus, facultas & operatio: quæ alioqui sine hoc artificio percipere vix potuissemus. Adhoc præterea scientia hæc nobis vtilis est, quod nimirum quando Vitriolum operationi nostræ submittimus, quod præparatum à nobis est ex sincero puroque Ære aut Ferro, ex purâ Aquâ, puroque Sulphur; tunc nihil erit quod vllo modo suspicemur de impuritate aut permixtione rei alicuius prauæ aut nociuæ, quæ in Vitriolo naturali aliquando reperiri posset, exempto quippe ex fodinâ aut loco aliquo cui Auripigmentum aut concursus spirituum Arsenicalium & malignorum subest, qui ipsi infectionem aut malignam aliquam impertire possent qualitatem, vt interdum euenire compertum est. Nam alioqui Oleum, quod extractum fuerit ex bono & puro Vitriolo naturali; & id quod ex Artificiali confectum est in quantum videlicet dijudicari potest ex ipsorum colore, odore, pondere, sapore, facultatibus & proprietatibus in vniuersum) à sese inuicem discerni non quirent: imò ne ab Oleo quidem Sulphuris distingui possent. Et reuera nihil hæc quam vna eademque substantia sunt: excepto solummodo hoc, quòd nimirum, si vllam particularem vim habeant differentem ab Oleo Sulphuris, oportet vt eam acquisiuerint & retinuerint à Metallo quopiam cui adhæsit aut vicinum fuit in naturali suo loco istud Vitriolum; id quod experientia ipsa nos docere debet: nam Physicis rationibus id indagari aut percipi à nobis nequiret. Quamtũuis enim Spiritus Sulphuris (quãdiu subsistit in compositione Vitrioli) gustum quendam metallicum in sese retineat, & differentem à simplici Spiritu Sulphureo; intereà tamen quum distillationis vi separatus fuerit & abstractus à metallo cui adhæsit, gustum & puram suam acrimoniam de nouo creassumit, talem prorsus qualem simplex Spiritus Vitrioli habere debebat. Atque hæc sufficient quantum ad definitionem Vitrioli. Nunc itaque ad reliqua pergendo, progrediemur ad examinandum num Vitriolum ipsum vim aliquam habeat transmutandi Ferrum in Æs, nec ne.

Magnus est numerus Alchimistarum, ex eo ordine hominum, quos, quia ad conquirendum Aureum Vellus plenis cupiditatis suæ velis rapiuntur, verè Argonautas vocare possemus, (de Lapidis Philosophalis quæsitoribus loquor) qui pro irrefragabili exploratissimaque regulâ seu Maxima tenent, Vitriolum vim habere transmutandi Ferrum in Æs. Ad cuius opinionis tutelam (præter autoritatem Paracelsi & aliorum Rabinorum Chymicorum, vt ita eos appellem) hoc præcipuo & principali argumento vtuntur; & isti præsertim exemplo innituntur; historiæ nimirum seu relationi quorundam qui asserunt fontes Vitriolatos in Hungariâ, Suecia, aliisque locis reperiri, in quibus intingendo Ferrum, ibidemq; per spatiũ aliquot mensium relinquendo, colorem suum amittit, & assumit crustam quandam crassiusculam; ex quâ posteà fusa satis magnam boni & puri Æris copiam colligunt dictorum fontium patroni, ex quo (detractis sumptibus ad fusionem separationemque necessariis) redditus censusque non contemnendos quotannis reportant. Hoc exemplum, inquam vsque adeò est efficax, & ita apud dictos Alchymistas inualuit, ac pro indubitato receptum est, vt quãdo agitur de astruendâ veritate, approbandisque proprietatibus incogniti etiam ipsis Lapidis Philosophici, per medium naturalis cuiuspiam exempli, statim ad hoc prædictum recurrant, existimantes sese per hoc argumentum, cum summo suo honore, imò quam

euidentiſſimè conceptam ſuam opinionem defendere, inuiolatamque tueri poſſe. Nam (inquiunt) poſteaquam res maniſeſtiſſima eſt, & toto terrarũ orbe decantatiſſima, Ferrum poſſe mutari naturaliter in Æs purum & bonum; quare non credemus fieri poſſe, vt naturale quodpiã corpus in mundo extet, quod vim habeat transformandi metalla impura in purum Aurum aut Argentum: Certè ſi boni iſti viri nullum aliud norint fundamentum cui innitantur, nullamque certiorem ſpem habeant, quâ freti, bene de euentu ſuo ominari, & de inuentione Lapidis ſui Philoſophici augurari queant; næ illud ipſis certò affirmare poterimus, inniti eos ſcipioni fracto: nam exiſtimantes Ferrum tranſmutari in Æs, in dictis fontibus, opinionis ſuæ mirum ac miſerum in modum decipiuntur: Ferrum enim ſemper manet Ferrum aut abit in ſcorias excrementaque petroſa dum funditur, quale naturaliter exiſtit: & in hac operatione nullus alius Ferri eſt vſus, quàm vt attrahat ad ſe dictum Æs quod eſt in iſtis ſcaturiginibus aquoſis, & reducat id tanquam in formam Tartari, quando inde exemptum fuerit; vt poſteà ſeparari à ſeſe inuicem per fuſionem commodè poſſit; ita tamen vt Ferrum ipſum nullo modo tranſmutetur, aut pondus Æris augeat. In hoc enim conſiſtit rei huius cardo, quòd reductionem metalli ad debitam ſuam conſiſtentiam ac veram puramque formam quam habere debet, pro tranſmutatione interpretantur: in quibus duobus verbis aut terminationibus (vt loquuntur) tanta eſt diuerſitas, quanta inter diem & noctem. Verum enim verò, vt rem hanc in longum deducamus & explicemus, quo tyrones ac nouitij artis Chymicæ amatores manuduci inſtruique poſſint, ij præſertim qui intrinſecam fundamentalémque ac veram cognitionem eſſentiæ, naturæ; & operationum plerarumque rerum, quantum eius fieri poteſt, comparare ſibi ſtudent; in hoc nẽgotio ita progrediemur. Primò intelligenda nobis eſt vera ac legitima ſignificatio duarum iſtarum vocum, Trãſmutationis, inquam, & Reductionis. Tranſmutatio igitur (quando nimirum propoſitum nobis eſt, tranſmutare metalla per viam proiectionis, fuſioniſue ſeu liquefactionis, aut ſimilem modum) debet eſſe integra & perfecta mutatio formæ, coloris, proprietatum & virium vnius metalli in alterum. & qui id Trãs ſubſtantiationem appellaret, magis adhuc propriè loqueretur: quoniam ad perficiendam eiuſcemodi mutationem exactam, neceſſariò opus eſt, vt eædem ſubſtantiæ rei alicuius alterentur & mutentur prorſus, aſciſcentes ſibi aliam formam & perfectionem, quam antea non habuerant. Alioqui enim poſſumus, ignis vi, rem aliquam, quæ liquida erat, fixam, firmam ſeu ſtabilem reddere ac coagulare; & rurſum rem aliquam, quæ fixa, dura & coagulata erat, liquidam facere: poſſumus quinetiam eadem ignis efficaciâ rem quampiam quæ nigra erat, albam, luteam rubram, obſcurè purpuream reddere; & vice verſâ: vt & alias quamplurimas ſimiles mutationes & alterationes rerum, quæ tamen perfectæ & propriè dictæ tranſmutationes non ſunt, quotidiè per ignem facere conſueuimus. Redactio autem eſt operatio quædam, per quam recolligimus & in vnam maſſam coadunamus rem quãpiam quę in minutiſſimas particulas diſperſa & dilatata erat, nec non diffuſa & mixta alij cuipiam rei, tanquam amiſſa & perdita fuiſſet, & interim tamen per Reductionem in priſtinum ſuum ſtatum & eſſentiam reuocatur, & reducitur. Veluti (exempli gratia) videre eſt in Auro: Hoc enim diſſoluto in Aqua Regali reductoque in liquorem clarum & diaphanum vſque adeò vt nihil in eo amplius metallici aut duri appareat, præter colorem quendam flauum inſtar Croci) ſi in id

frustũm aliquõd Argẽnti inijciatur, confestim Aurum exibit ex isto liquore, & adhærebit affigetque se dicto Argento, relinquetque aquam albam & claram: quo facto si quis sumptis hisce duobus ita conjunctis metallis, separet ea à sese mutuo per artem Chymicam, inueniemus Aurum istud in pristinam suam formam reductum, ac prorsus tale quale anteà extiterat. Si verò loco Argenti Hydrargyrum dictæ Aquæ Regali immittatur, attrahit eodem modo Aurum ad sese, & abstractum ab isto liquore in fundo vasis Aurum omne destituit in nigri pulueris formam redactum: quod si autem hæc simul paruulę Retortæ indita, igni committamus, Argentum viuum distillabitur in Recipiens vas, tali formâ qualem antea habuerat; & Aurum subsidebit in fundo pulveris instar: qui pulvis crucibulo inditus & ignis vi fusus aut liquefactus, purum ac putum Aurum fit, quale antea fuerat. Argentum dissolutum in Aquâ Forti, si injicitur laminula aut aut alia particula Æris, paucularum horarum spatio videbitur in fundo residere, adhærescens circumcirca dicto Æri, instar spongiæ: quæ ita juncta si igni iterum committuntur, liquefiantque, inueniemus Argentum & Æs in eâdem prorsus formâ quam priùs obtinebant. Præterea Æs dissolutum in Aquâ Forti, Spiritu Sulphuris, aut alio quopiam Soluente, vt vocant; si eidem vasi Ferrum immittatur; Æs omne separabitur prorsus ab isto liquore, & adhærebit Ferro; vt de aliis duobus Metallis diximus. Atque hæc est differentia, quæ inter duas hasce voces Transmutandi & Reducendi intercedit. Si igitur scire aueamus vtra istarum duarum operationum in dictis Fontibus seu Scaturiginibus Æratis contingat; aquæ ipsarum considerandæ nobis sunt, quippe quas Vitriolatas esse memorant. Aqua autem quælibet, reipsa imbuta imprægnataque Vitriolo (non autem loquor de aquis simpliciter subacidulis) necessariò aliquid in sese habet metalli, siue id Æs, siue Ferrum fuerit, veluti supra in compositione Vitrioli prædictum à nobis fuit. Cùm autem metalli quippiam contineat, certissimum est Metallum illud ab eo extrahi separarique posse, iuxta tria præmemorata exempla, Auri quippe, Argenti, & Æris, & sicut paulò post latiùs declarabitur, quando ad dissectionem Vitrioli venturi sumus. Hinc fit vt indubitanter concludere possimus, Aquas horum Fontium plenas esse Vitriolo Ærato, habentes videlicet Æs in sese: & quòd idcircò Ferrum, quod dictis Aquis immittitur; nullum alium habeat vsum, quàm vt reducat, & colligat abstrahendo ab iis omne Æs quod in iis latet; cùm Ferrum hoc proprietatis habeat; vt videre est, quando ij qui Vitriolum Hungaricum (aut alterius cuiuscunque regionis) quod sit Æratum, in aquâ dissoluunt, illi laminulas aliquot Ferri indunt: tunc enim horularum aliquot interuallo Ferrũ istud attrahit ad sese omne Æs è dicto Vitriolo: quod posteà à Ferro separari potest, & fusione in formam optimi Æris reduci. Quod plus est, vt tantis molestiis & laboribus parcamus, fricetur solummodò cultellus aliquis, anteà paululum madefactus, pauxillulo dicti Vitrioli: videbimus statim, ferrum seu laminam istius cultelli attrahere ad sese Æs illud quod dicto Vitriolo inest, vsque adeò vt cultellus inde ruber fiat, id est Æris colorem assumat. Hoc ipsum tamen neutiquam accidit eo quod Ferrum ipsum transmutetur; sed quòd oneretur Ære quod Vitriolo inerat. Aliud porrò argumentum nobis suppetit, quo asserere contendimus: quòd nimirum si quis madefactum Ferrum affricet Vitriolo quodam alio cui nullum Æs insit (dictum enim à nobis est, reperiri Vitriolum quod è Ferro prouenit) Ferrum istud colorem suum non amittet, sed nullo modo alteratum reperietur: aut si quippiam à

Vitriolo isto ad se trahat, id erit puluiculus duntaxat quidam flauus, qui nihil aliud est quàm Ferrum; sicut apparere potest quando experimenti gratia ignis tentamento exponitur. Quocirca assere possumus vanam opinionem esse illorum qui credunt, Vitriolum vim habere transmutandi Ferrum in Æs: & hoc perinde est ac si quis consequenter velit valdè absurda sustinere, pertinaciterque asseuerare, Æs posse transmutare Ferrum in Æs, nam in Vitriolo Ærato nulla alia substantia metallica reperitur, quàm Æs ipsum: quod vbi separatum ab eo fuerit, Vitriolum hoc amittit nomen suum, & nihil eius ampliùs superest quàm Aqua, & Spiritus acidus Sulphuris, Oleũ Vitrioli nuncupatus (eâ de caussa quòd separatus sit à Vitriolo:) quod ipsum Oleum non magis obtinet facultatem transmutandi Ferrum in Æs, quàm Aqua Fortis conuertendi Plumbum in Aurum: licet Paracelsus (quasi per somnium aut imaginationem tale quid innuens libro suo de Transmutatione rerum naturalium) nobis idipsum persuadere voluit, quia nimirum Vulcanus omnibus suis experimentis quæ facere valet, nobis planè aliud ostendere poterit: id quod quilibet, qui modò dignabitur manus operi admouere, vt eius rei periculum faciat, effectu ipso duce facilè addiscet. Atque hæc sufficient ad confutandam erroneam opinionem prædictam, Ferrum nimirum verti posse in Æs, adminiculo Vitrioli. Quapropter quicunque hanc transmutationem videre cupit, quærere eam debebit in aliis rebus, donec eam inueniat: nam in Vitriolo nihil tale reperitur, quod ad istud negotium conducere queat: nisi sibi ipsi ob oculos quippiam ficti ponere velit, per ignorantiam veræ sectionis corporis Vitrioli ad vana rerum raptus. Non ignoro tamen, hunc meum sermonem nullo modo placiturum generatim omnibus iis qui gestant nomen Chymicorum: (idq̃ue q̃uam pluribus de caussis, quas hoc loco enumerare nolo, quas ipsas tamen prudens Lector paulò pòst dispicere iudicareq; poterit,) quod iam nuper animaduertere cepi, ex editione Anatomiæ meæ Antimonij, quam recens euulgaui. Verùm omnis maledicentia inuidorum aut ignarorum hominum nihil veritati meorum verborum detrahet aut derogabit, penes tribunalæ quorum & boni iudicij Chymicorum ac Naturalistarum. Vsque adeò vt calumniatoribus istis honestius decentiusque multo foret planè tacere: aut si argumenta mea euertere valent, quæ tamen viuis exemplis confirmata in medium adduco, faciant id similibus armis; & viuis, ac euidentibus exemplis, rationes suas stabiliant, measque euertant: ostendentes reipsa, sine omni fuco & fallaciis, fieri posse illud quod ego pro impossibili habeo, & in rerum Naturâ contingere posse asseuero. Prodeant in medium; patefaciantque vniuerso mundo raritatem singularis industriæ suæ, quam tantopere præ se ferunt & jactant; declarent me in ignorantiæ tenebris versari. Quod si efficiant, submittam me libens ipsorum disciplinæ, ludumque ipsorum frequentare non tergiuersabor, vt addiscam alia elementa fundamentaque scientiæ in Arte Chymica, quàm discere hactenus potui aut obseruare. In artibus enim, industriis aut inuentionibus manualibus, quæ consistunt in euidentibus exemplis, & viuis demonstrationibus, qualis est Ars Chymica, non suffici posse argumentari & ratiocinia proferre; & aërem (vt ita dicam) multiloquentiâ in vanum ferire, asserendo album esse atrum, & atrum album: sed necesse est ostendere reipsa, videndum & palpandum dare, comprobareque esse effectualiter rem ipsam quam astruere volumus, talem qualem eam prædicamus. Aliter enim facere, nihil aliud est quam dictam artem corrumpere

& adulterare: quæ ars non consistit in vanis phantasiis & imaginationibus speculationibusque verè Chimæricis; sed in viuis demonstrationibus, vt dictum est. Et non hic est campus aut agon in quo certatur flosculis eloquentiæ: sed hic solummodo locus est exercitatorius, ac vera palæstra demonstrandi & ipso opere effectum reddendi quod prætendimus: præsertim cùm corpora & res de quibus Chymica Ars tractare consueuit, re ipsa corpora sint; & non vana leuiaque phantasmata, sed res visibiles ac manibus humanis tractabiles. Quicunque verò præsumit posse aut scire se hoc vel illud præstare in istâ Arte, nec illud re ipsa ostendere, aut opere effectum dare potest; ignorat Artem, declaratque fundamentis eius imbutum non esse: quare decentius ipsi longè, multoque honestius foret, (vt dixi) discere quæ ignorat, quàm proponere opera, quæ non cognoscit.

DIVISIO

MEDICINALIS

Substantiarum

VITRIOLI.

VT ad rem redeamus: Quamuis suprà demonstrauimus, Vitriolum constare tribus præcipuis substantiis. Aquâ nimirum, Spiritu Sulphuris, & Metallo, siue id Ferrum siue Æs fuerit: interim tamen, vt id melius & commodiùs operi admouere, in vsusque medicos conuertere queamus, in septem partes id diuisimus, modo qui sequitur.

1. Prima est, Aqua quam extrahimus per Balneum Mariæ: quæ quia leuissima omnium est, aërea, & minus participans de siccitate Spiritus Sulphurei, quàm secunda, idcirco Ros Vitrioli appellatur.

2. Secunda est, Aqua extracta per Arenam, partem aliquam obtinens siccitatis dicti Spiritus Sulphurei, & alterationem ab igne paulò magis referens, quàm prima: vocatur autem hæc Aqua Vitrioli secunda.

3. Tertia substantia est quæ iam acidula facta, pars est subtilissima substantiæ sulphureæ, quæ in ipso Vitriolo reperitur: (quæ comparari queat Oleo albo & subtili quod ex Terebinthina extrahere solemus, & Spiritum Terebinthinæ nuncupare: Huic nomen damus Spiritus Vitrioli.

4. Quarta, reliquum videlicet substantiæ sulphureæ, aut Spiritus grauiusculus Vitrioli, appellatur Oleum Vitrioli: qui ipse spiritus, secundùm corporis sui naturalem essentiam, magis terrestris & calidus est, quàm prior eodem prorsus modo, quo vltimum Oleum rubrum, extractum vi ignis è Terebinthinâ, se habet ad primum suum Spiritum: quantumuis ambo ista olea reuerâ sint olea combustibilia, ex eodem corpore prodeuntia.

5. Quinta, tam ratione formæ, quam modi quo extracta fuit, appellatur Vitriolum purificatum, aut iuxta communem loquendi modum Sal Vitrioli: etsi realiter non sit Sal, sed propriè congeries quædam Spirituum Sulphuris concretorum.

6. Sexta appellatur Substantia Ærea Vitrioli, hoc est, Æs quod subsistit in subtilissimo puluere in ipso Vitriolo, quale antea demonstratum à nobis est iterum in Æs reduci posse. Aut potest etiam Substantia Vitrioli Ferrea vocari, vtpote extracta ex Vitriolo quod è Ferro processit aut compositum fuit.

7. Septima & postrema pars vocatur Terra Vitrioli, quæ restat vltima, postquam separatæ remotæque sint reliquæ omnes substantiæ Vitrioli.

Porro ſicut omnes hæ ſeptem ſubſtantiæ inter ſeſe differunt forma, colore, guſtu, pondere, &c. ita & in ipſis reperitur aliquod diſcrimen proprietatum & virium, quare ipſas iure merito diſtinguere à reliquis & ſeparare voluerimus & debuerimus in ſeptem iſtas claſſes: quamuis, vt dictum eſt, Vitriolum nihil aliud ſit quam Aqua imbuta aut imprægnata (vt loqui conſueuimus) Spiritu Sulphuris, & coagulata per quoddam metallum: quæ tria cum in permixtione ſua alterum alterius qualitates immutare ſoleant aut alterare, conſequenter etiam prædictas diuerſitates producere potuerunt.

Hæc ſunt quæ de Natura partibuſque Vitrioli dicenda habui. Vires autem vſumque earum toto hoc opere duobus Tractatibus luculenter ſatis declarauimus.

FINIS.

DE NATVRA;

DE NATVRA, PROPRIETATE, ET VSV, SPIRITVS VITRIOLI, FVNDAMENTALIS DISSERTATIO.

Cap. I.

De nomine vitrioli.

A Vitro vitriolum, cui aliquo modo ob splendorem respondet, etymologiam ducere videtur, quod veteres Romani attramentum Sutorium, Græci vero Calchantum nuncuparunt, tanquam minerale Cupri particeps, vt etiam Germani suo idiomate, hoc ipsum *Kupffer Basser*, ad vitrioli proprietatem exprimendam vocant. Dioscorides non ignobilis author quam in simplicium doctrina dogmatici, ac ipsemet dogmaticorum princeps Galenus, secuti sunt, nullam vitrioli differentiam facere videtur, cuius tamen tres distinctæ, eæque præcipuæ species sunt.

Primæ speciei vitriolum est, quod per modum transudationis guttatim in fodinis Cypriis congregatur, quod Petechius Pinarium, ac quidam fortè significantius σαλακ7τικὸν appellant.

Secundæ speciei vitriolum, in diuersis terrarum cauernis nascitur, peculiaribus ad id colligendum fossis extructis, in quibus facilè coagulatur, quod Græcè πηκτὸν, quasi spissum & vehementer concretum appellant.

Tertiæ speciei illud est, quod in Hispania præcipuè arte excoctum reperitur, minoris pretij, quod primum valde crudum, aqua communi solutum in cisternas, ad hanc rem factas funditur, atque in iis lapillorum forma concrescit, quod quidem, ad medicinam minus conueniens ad tinctorum vero opera aptissimum est: ex omnibus tamen cæruleum, durum & pellucidum, à quibusdam λογχωτὸν vocatum cæteris præstat. Vitriolum calefaciendi ac stringendi nec non fungorum malignam qualitatem domandi, aqua solutum & gossypio exceptum atque naribus immissum, cerebrum expurgandi facultatem habet, drachmæ pondere sumptum lumbricos necat, ac siccum per se applicatum escharam excitat, de quo Galenus libro 9. de sump. medic. & Plinius libro 34. consulantur.

Cap. II.

Quid sit vitriolum, & quibus partibus constet.

Ex diuersis quas recensui vitrioli speciebus illud quod in maiores, & angulares lapillos coire, ac ferrum perfectius colore cupri tingere solet, optimum

esse iudicatur, vnumquodque autem ex triplici substantia minera sc. Cupri, fuligine sulphurea & aqua, compositum est, quarum duæ priores soliditatem, vltima vero splendorem confert, atque in harum trium partium iusta proportione perfectum exsistit, separata vero per calcinationē aqua, maiorem, quam etiam fuligo sulphurea auget, acrimoniam acquirit, quæ sequentibus rationibus demonstrantur. Primum ex vitriolo quantumuis sicco & puluerisato aquam elici posse nullus artis chymicæ Tyro ignorat, atque illud ipsum dum ad destillationem præparatur, & calcinatur aquosa parte consumpta, tertiam respectu crudi ponderis partem amittit, ac nihilominus destillationi adhibitum, phlegmatis insipidæ aliqualem copiam emittit.

Altera pars, fuligo sc. sulphurea, post phlegma extillatum, igne aucto, forma crassi, sicci & ponderosi fumi, in spiritum acidum, illi ex sulphure sub campana producto similem resoluitur restante in retorta materia fusca, cuprum calcinatum non tantum referente, sed etiam in illud transmutabili, quæ tertia huius mixti mineralis pars est, nec vero vitriolum Cupri colore, ferrum solummodo tingere potest, sed etiam illud ipsum certis liquoribus solutum, & præcipitatum in puluerem viridem mutatur, qui demum in cuprum igne fusorio, redigi potest, ac vice versa ex tribus nuncupatis partibus, vitriolum omnes natiui & vulgaris qualitates continens artificio Chymico, parari potest.

Quomodo vero Archæus naturæ has tres substantias vnire soleat, sententiam meam in anatomia vitrioli, tertiæ editionis exposui, qua illorum, qui vitriolum in numerum salium referunt, ac præcipuè subtilissimi cauillatoris Petri Laurenbergij, non tantum contra meos aphorismos chymiatricos, sed etiam Dioscoridis, Galeni, aliorumque Medicorum dogmaticorum & Philosophorum authoritatem, absurdissimum dogma reprehenditur, quandoquidem Sal respectu vitrioli, corpus multo simplicius sit, vt ex enumeratis modo eiusdem partibus constitutivis per ignem separabilibus patet, quod viris doctis iudicandum relinquo.

Cap. III.

Quid propriè sit spiritus vitrioli, & num qualitates Cupri contineat.

Spiritus itaque vitrioli vt ex præmissis colligi potest, nihil aliud est, nisi fuligo sulphurea cum quantitate aquæ, vt chymicæ artis potentiâ formam liquoris induere possit, ab Archæo Naturæ cupro inducta: Chymicis enim optime notum est, sulphur, minimam partem aquositatis respectu reliquarum partium obtinere, ac illud ipsum humidum, in sublimatione eius productum, potius ab ambiente aëre, contractum esse, quam ab ipsius sulphuris indissolubili quodammodo substantia promanare: Talem in sulphure siccitatem, & adscititiam humiditatem, videre est, in præparatione spiritus sulphuris, cuius fuligo alba, acris & densa non nisi attracto ab aëre humido, in liquorem resoluitur, eiusque quantitas pro ambientis constitutione variat, nec instrumento clauso, sed sub campana vitrea, maior tamen eius copia, in cella, locoue alio humidiore, vel aquæ ebullientis vapore disposito percipitur, vnde manifestè patet, spiritum vitrioli acrimoniam à sulphure, consistentiam vero liquidam, ab aliena & extranea humiditate obtinere.

Occurrit autem dubium fortasse alicui, an non spiritus vitrioli aliquid de substantia cupri participet, quod facile soluitur, nullum enim liquorem Cuprum, quauis violentia ignis adactum, sed fuliginem siccum, nil nisi ipsissimum cuprum

redolentem emittit: Quare si spiritui vitrioli, vel minimum admixtum esset, id corporeum necessario foret, ac consecutiue colore & sapore sensibile, quandoquidem duo, vel tria grana Cupri integram spiritvs vitrioli libram colore viridi tingunt, ac sapore cupri inficiunt qui stomachi subuersionem, & nauseam concitat quam alias sincerus spiritus vitrioli optimè curat ac ipse spiritus vitrioli cupro adulteratus, facile destillatione corrigitur, ita vt sincerus prodeat, relicta omni metallica substantia, in fundo vasis destillatorij, nec spiritus vitrioli vlla manifesta qualitate à spiritu sulphuris, differt. Quibus rationibus spiritum vitrioli, nihil aliud esse, quam fuliginem sulphuream, cum alieno humido, liquoris forma subsistentem, substantiæ Cupri nulla penitus affinitate conjunctam manifestum esse arbitror.

CAP. IV.

Est ne spiritus vitrioli Veneris præstantior illo, qui ex communi vitriolo confectus est.

CONstat arte chymica duo genera vitrioli parari, vnum ex ferro sulphure & aqua, alterum ex Cupro sulphure & aqua, quorum primum vitriolum Martis, alterum vitriolum Veneris vulgò appellatur, & ex ambobus spiritus quem hæc metalla lenta maceratione aut calcinatione imbiberunt, eodem modo, quo ex vitriolo natiuo destillatur: Nec desunt vana opinione decepti qui spiritui vitrioli Veneris, multo plus quam communi attribuant, quæ sententiæ nulla ratione fulcita per se cadit, etenim si à cupro præstantiæ suæ originem duceret nihil obstare potest, quin quoque à communi vitriolo non minus minera Cupri dotato eandem perfectionem obtineret, præcipue cum vitriolum Vngaricum, aut Cyprium vtpote natiuum, & selectum nullo modo bonitate & puritate substantiæ artificialis cedat, licet quædam quisquiliis aliorum mineralium conspurcata reperiantur: Praeterea si metalli substantia, (quod paulo ante refutaui) in spiritu vitrioli contineretur, spiritus ex vitriolo Martis, eo, qui ex vitriolo Veneris destillatus est, (cum ferrum ipsum, magnum in medicina vsum habens sine alterius recrementi admixtione nullam malignam, ac stomacho aduersantem qualitatem quemadmodum cuprum complectatur) ad vsum internum (si quidem res ita se haberet) multo tutior ac salubrior esset.

CAP. V.

An prædicti spiritus sulphureè aciditas in dulcedinem mutari possit.

NVllius fere artis cultores, insatiabilis noua inueniendi cupiditas magis quam chymicos tenet, quod non alma natura, liquoris forma & proprio sinu depromit, id in substantiam solidam v. g. Mercurium currentem in lunam fixam aut solem, & vice versa solida, vt modo dicta metalla sunt in Mercurium viuum vertere, nec non in aquas, olea, tincturas & salia: hæcque iterum in mineralia, & vt summatim rem complectar, terram in aquam, hanc in terram, volatile in fixum, hocque in volatile, amarum in dulce, insipidum in salsum transmutare conantur, multa certè ostentatione quadam, falsa tamen de spiritu vitrioli dulci iactari, nec in tota vita vel vnicum de ipso processum justum, comperi: Non me latet additione ferri aliarumque rerum, quemadmodum acetum plumbo affusum dulcescit, acrimoniam vitrioli tolli & cum quadam

dulcedine permūtari posse, quæ tamen nullatenus sincera, sed mox metallica quadam asperitate, & ingrato astringente sapore linguam afficit. Posita etiam quacunq; dulcedine, ex tali mixtura peregrinas qualitates contrahit, vt pro composito potius, quam simplici merito habeatur, veluti etiam pulueri corallorum, aut cuipiam simili spiritus vitrioli affusus, deposita acrimonia insipidam quodammodo aquam refert, sine vlla reali substantiæ mutatione, spiritum enim acrem cum aquositate prius coniunctum corallia absorbent, cuius rei argumentum euidens est, quandoquidem restibilis aquositas pondere leuior, puluis vero corallorum grauior & acidulus hac infusione fiat, & ipse spiritus non difficulter iterum à corallis destillatione separetur, vnde conclusio sequitur, id quod in spiritu vitrioli acre est & spirituosum, ab aqueo liquore sequestrari atque ab alio corpore imbibi posse, & sub eo occultari, nullam vero substantiæ aut etiam qualitatis acris in dulcedinem positiuam mutationem fieri, qua etiam posita nullum commodum sequeretur, quandoquidem ad vsum spiritus vitrioli nihil conferat, & dulcium medicamentorum cætero quin nulla penuria sit, acor autem huius spiritus, suum in medendo scopum perfectius attingat, quandoquidem pro intentione Medici, secundum diuersitatem affectus, temperamenti, materiæ morbificæ, aliarumque circumstantiarum directa, nunc acida, nunc dulcia, amara salsaue eliguntur: Axiomatis enim loco habeo, quæ amara, non dulcia, nec amara, quæ dulcia eodem penitus modo perficere posse. Quare eos qui laborem irritum, & vanam imaginationem spernunt, à me in hoc non dissentire posse confido.

Cap. VI.

An omnia vitriolata spiritum acidulum tantum à sulphure habeant, & cur vitriolum cæruleum cæteris præstet.

QVæstio hic moueri posset, quandoquidem non tantum per spiritum Nitri simplicem, aquam fortem, aquam Regis, spiritum Salis, sed etiam acetum destillatum aliosque spiritus vegetabiles, ex Cupro vitriolum in lapillorum forma concrescens confici possit, an non etiam natura in productione natiui vitrioli diuersis soluentibus vtatur, quorum ratione, spiritus vnius vitrioli ab altero differat. Respondeo negatiuè, ac naturæ operationem diuersam esse ab horum metalla artificiosè soluentium & in spiritum redigentium, proprietate, sequentibus rationib. inductus, quod (vt omnib. in rerum mineralium cognitione versatis constat) etiamsi diuersæ exhalationes dentur, nulli tamen vapori, excepto illo sulphureo, soluendi vis insit, qui in terræ visceribus, aut vt Paracelsus ait, in mundo subterraneo tanquam subiectum igneum omnia metalla maturandi & ad perfectionem redigendi, potentiâ dotatus, à summo Conditore implantatus est, & in quacunque fodina cuiuscunque speciei vitriolum occurit, illud semper vapore aliquo sulphureo concomitari, qui gustu & olfactu percipi possit, ac ipsa experientia testatur vnicum in omnibus vitriolis spiritum esse, & siue illud cæruleum, seu viride, prassini aut cerei coloris vitreiue splendoris, humidum aut siccum in parua vel magna frusta concretum, examine ignis, nihil nisi album, densum ac sulphureum vnius generis vaporem spiritum acidum resolui procliuem, reddere, quod minime fieret, si quibuscunque salinis

substantiis impraegnata essent, cum spiritus nitri dum per destillationem à corpore suo separatur, perpetuo flammeum colorem exhibet, & contractu suo, res fuluo colore tingit, nec gustu aut sapore, quemadmodum etiam aqua fortis aut aqua Regis cum spiritu vitrioli vllo modo conuenit. Ipse vero spiritus salis, etsi colore albo alembicum transit, consistentia tamen subtili, & olfactu ab illo differt: Quamuis tum nitrum, tum alia quoque salia, in locis subterraneis reperiuntur, quorum spiritus in eorundem corpore delitescit, donec artificio, & ignis potentia exigatur, à Vulcano naturæ tamen educi nequit, qui quidem, sulphur vtpote pinguem, & inflammabilem substantiam, facilè in fuliginem & acrem huiuscemodi vaporem resoluit, salia vera non ita, vtpote incombustibilia & fixa, ex quibus, sine materiali & fortissimo igne spirituum separatio fieri nequit: Denique cum spiritus nitri, & aqua fortis argentum, aqua Regis aurum (quod, spiritus sulphuris efficere non valet) soluendo in atomos sibi vniat, si tales actu in mundo subterraneo existerent æque ex modo nuncupatis metallis, atque ex cupro & ferro vitriolum producerent, cuius ne vnicum quidem exemplum nobis constat, quamobrem ratum firmumque manet, omnes vitrioli species, spiritum acidum à sulphure mutari, etsi vitriolum cæruleum aliis speciebus ad medicinam præferatur, quandoquidem hæ sæpius realgari quodam, vel aliis impuris recrementis infectæ sunt: illud vero non solum Dioscoridi, sed etiam omnibus peritioribus Medicis, & Chymicis præ cæteris commendatum est.

Cap. VII.

An Spiritus è sulphure communi arte chymica eductus, diuersos à spiritu vitrioli effectus præstet.

Cum nunc satis ostensum sit, spiritum vitrioli aliud nihil esse nisi vaporem è minera sulphuris resolutum, inque corpus vitrioli immersum, & tandem per artificium mediante Vulcano iterum separatum. Quæstio oritur vtrum dictus Spiritus sulphuris diuersam in medendo à spiritu vitrioli operationem edat? Respondetur in omnium medicamentorum seu simplicium, seu compositorum, seu Galenicè, seu chymicè præparatorum examine, duplicem qualitatem considerari, ex quibus tanquam fontibus, omnes eius virtutes scaturiunt, manifestam nimirum, & occultam; manifestæ sunt, quæ odore, sapore, colore, grauitate, leuitate, raritate, densitate definiuntur; ex quibus primùm sensuum iudicio medicamentorum temperamenta, caloris ac frigoris, siccitatis ac humiditatis gradus Physici rationabiliter colligunt: occultæ vero nullo sensuum critirio inuestigandæ sunt, solaque experientia cognoscuntur quales in purgantibus occurrunt: Agaricus, verbi gratia, phlegma purgandi, Rhabarbarum bilem, Senæ folia succum melancholicum, Manna & Gummi de Peru serum, Turbith è iuncturis tenaces & impactos humores educendi, Caro viperæ & scorpius ac eius oleum contra proprios morsus, nullo qualitatum temperamento nitentes, sed occultas ac specificas vires obtinent, quanquam enim Paracelsus eiusque sequaces, eas per certam signaturam cognosci opinentur, exempli causa, Anacardium cum cordis figuram gerat, eidem, Pulmonariam pulmonibus, Lichen hepati, Asplenium lieni, Satyrium testiculis, Euphrasiam oculis, Dentariam

dentibus, Acorum juncturis, Nucem Moſchatam capiti, Perforatam notatam ſucco ſanguineo vulneribus recentibus ſpecifice conuenire conſtet. Horum tamen ſimplicium virtutes, ab antiquis primum experientia deprehenſæ ſunt, ac demum à recentioribus accedente ſignaturæ inuentione, magis comprobatæ ſunt: immo talia ſeu vegetabilia, ſeu animalia, aut mineralia partes corporis humani, ſæpe manifeſta calefaciendi, refrigerandi, aperiendi & adſtringendi vi juuant. Quam operationem, etiam res aliæ, nulla tali ſignatura præditæ perficiunt, ita vt hoc dogma diſcurſus ſpecioſi potius quam ſcientiæ cum firma ratione fundatæ locum teneat: Et vt ad Rhombum redeam, an ſcilicet ſpiritus vitrioli ſpiritus ſulphuris, ejuſdem ſint virtutis, dico in eodem rectificationis gradu conſtitutum, vt ſapore, odore, & colore alteri ſimilis ſit, eadem quantitate ſumptum, eoſdem effectus ſecundum manifeſtas qualitates intra & extra corpus adhibitum præſtare: occultas vero quod attinet nullas in eo deprehendi, frequentioris vero ſpiritus vitrioli, & deſtillationis & vſus cauſa hæc eſt, quod ex libra vna vitrioli paruo temporis interuallo maior ſpiritus quantitas quam ex pluribus ſulphuris libris longo tempore euocari poſſit.

CAP. VIII.

Quibus notis bonitas vitrioli agnoſcatur, & in quo præparatio eius conſiſtat.

PRimo, vt ſupradictum cum vitriolum cæruleum bonitate cætera ſuperans ſpiritum longe puriorem ſuppeditet, illud ad hoc opus potiſſimum eligatur. Secundo niſi lapillorum figura concretum, ſplendens, & ab omnibus recrementis, ac ſordibus purum ſit, id in aqua fontana ſolutum, & per ſaccum ex lana confectum, filtratum iterum coagulari & in olla ad albedinem calcinari oportet.

Tertio ollæ fortiſſimæ, ad cucurbitæ formam effictæ imponatur, quæ lato orificio, & collo longo extra fornacem aliquantum emineat, ac igne aperto latera vaſis tangente, opus perficiatur.

Quarto dictæ ollæ, vel cucurbitæ, recipiens capaciſſimum, cum parte aquæ fontanæ deſtillatæ jungatur, quo ſpiritus minus diſſipentur & accurata juncturarum perlutatione, ne quid inter deſtillandum tranſpirare poſſit.

Quinto ſub initium lenis ignis adhibeatur donec fumoſa humiditas vitrioli (quæ violentiore coacta igne vaſa diſrumpit) euocata ſit, vt etiam cum demum ſiccus & ſulphureus inſtar nubis albæ, fumus per vas recipiens diffundi incipit, moderato gradu, per 6. vel plures pro quantitate vitrioli (donec fumi colorem acquirant & nigricantes appareant) noctes dieſque deſtillatio continuanda, qua peracta, vitriolum in cucurbita reſiduum, adhuc graue & fuſcum colore reſtet: Etenim ſi ſpongioſum, & nigricans deprehendatur, indicio eſt, igneum & grauem illum ſpiritum prodijſſe, quem non minus primo loco egreſſo ſpiritui ac vltimum illud, quod ex terebinthina fortiſſimo igne propelli oleo ſuo ſubtiliori miſceri nefas eſt: Qua propter mox ad egreſſum ſtriatum luridi vel ferruginei coloris ignis remittendus, vltimo in ſeparatione recipientis, vaſis cura adhibenda, ne quid luti liquori miſceatur, ac porrò ſecundum artem ſpiritus ab aquoſitate adjuncta rectificandus. Signa porrò perfecti & laudabilis ſpiritus vitrioli ſunt ſequentia, primum vt ad cryſtalli claritatem accedat, ſecundo vt lingua exceptus, illam ſingulari acrimonia, & calore feria, ſubſequente mox aciditate ac tandem ſapore dulci qui palatum recreet, qui

hiſcē notis caret, ei aut errore deſtillationis ipſius, aut impuritate mineræ id acci- diſſe rationi conſonum eſt.

Cap. IX.

An ſpiritus vitrioli vtpote ſubſtantia mineralis æque tuto ac cætera medicamenta vegetabilia exhibeatur?

TAndem ad Miſochymicorum objectiones, ne dicam calumnias, quæ idipſum quod non intelligunt carpunt, aut quod ſemel carpſerunt, vera ratione indagare renuunt, accedo.

Objiciunt primo ſpiritum vitrioli, tanquam mineralem ſubſtantiam, nullam cum partibus, ex quibus humanum corpus conſtat analogiam habere, ac conſequenter æque tuto ac cætera medicamenta vſurpari non poſſe. Reſpondeo, omnia ſub ſphæra Phyſica comprehenſa in tres claſſes diſtributa ſunt, in prima quæcunque anima ſenſitiua prædita ſunt, velut animalia terreſtria, aquea & aërea eorumque partes; in ſecunda plantæ in genere, & quidquid ex terra per ſolam vegetationem expullulare, natum eſt, v. g. arbores, frutices, ſurculi, corticès, folia, flores, fructus, ſemina, ſucci, gummata, reſinæ, balſama; in tertia vero quæ diuerſa ratione per modum accretionis in terræ viſceribus naſcuntur à priorum duarum claſſium ſubſtantiis plane diuerſa, vtpote metalla, Marchaſita, Antimonium, Talcum, lapides vulgares & pretioſi, ſulphur, vitriolum, Alumen, Sal, Bitumen, Aſphaltum, aliaque huius farinæ mixta, ad quorum ſeriem etiam ſpiritus vitrioli tanquam ſubſtantia à minerali corpore ſeparata pertinet. Quibus præmiſſis ſequuntur duæ quæſtiones, prima an ſpiritus vitrioli, eo quod è claſſe mineralium ſit, nullam cum corpore humano conuenientiam habeat.

Secunda an medicamentis ad profligationem morborum præſcribendis, cum natura noſtra, quædam analogia neceſſaria ſit. In confeſſo eſt omnia trium prædictarum claſſium ambitu comprehenſa, ſuas qualitates ac temperamenta eoquē aliquas virtutes & operationes 4. elementis, è quibus conſtant acceptum referre; & cum phyſici omnes, hominem non tantum obſtructuram, vel quandam ſympathiam, ſed etiam compoſitionem, ex iiſdem omnium creaturarum principiis conſtantem tanquam Microcoſmum depingant, ac ipſa natura noſtra, corpus illud durum, fixum, & in mineralium genere incombuſtibile licet nullam cum animali, quoad externam formam, conuenientiam habeat, ſalem inquam & ſalē condita, tantopere ac tam auidè appetat inſulſaque reſpuat, idque non ob contrarietatem, cum ſimilia ſimilibus ſeruari poſtulant, cumque ex ipſis corporis partibus, videlicet oſſibus, carne, & ſanguine, chymica arte ſal in ſubſtantia & qualitate minerali penitus reſpondens educi poſſit, quis tam perfrictæ frontis reperiri poteſt, qui mineralia cum corpore humano, nullam analogiam habere neget? Hic ſal naturæ implantatus externum illum quemadmodum mercurialis aquoſam, & ſulphurea pinguem ſubſtantiam ad ſui conſeruationem, & durabilem firmitatem in certa proportione vnicè expetit, Vnanimis conſenſus omnium non literatorum ſed etiam idiotarum eſt, tot diuerſis cibis, iiſque mollibus & fluidis, carnì nimirum, piſcibus, fructibus, ſine additione ſalis, qui ingenitum corroboret, in corpore coquendis, naturam noſtram, minimè parem eſſe ſed eorum putredine, in quam facilè abeunt plurimum offendi poſſe. Sed & ſpiritui vitrioli, licet colore differentem, aliis tamen in qualitatibus conuenientem humorem, in corpore humano reperire eſt.

Ille videlicet qui ex liene in ventriculum regurgitat qui acida austera & terrestri natura sua, Galeno & Auicenna testibus, famem & appetitum prouocat, & non solum cæteras ventriculi actiones adiuuando, sed etiam ad orificium à cibo sumpto claudendum magni vsus esse perhibetur, quibus proprietatibus spiritus vitrioli vnicè respondet, licet enim is impermixtus, ob vehementem acrimoniam, gustum caliditate quàdam afficere videatur, aquæ tamen iustæ portioni confusus, refrigerantem & adstringentem vim exserit, ac cum primis in operatione ventriculum tangente, impedito enim ob infarctum aut imbecillitatem Lienis, humoris illius ad ventriculum recursu, aut stomacho ob humorum lubricitatem relaxato, vt in attractione, concoctione & retentione ciborum deficiat, vix vllum medicamentum ad eiusmodi vitia tollenda hoc spiritu, ratione & methodo quadam adhibito in toto foro medico efficacius reperitur, quod Misochymici etiam nolentes fateri coguntur. Quod attinet secundam quæstionem, analogia medicamentorum cum partibus corporis nostri, ad curationem morborum absolutè necessaria non est, sufficit morbo ac materiæ peccanti contraria sint, secundum illud vulgatum axioma: contraria contrariis curantur, de quo Galen. ille Gallicus, Ambianus Fernelius, disertis verbis sic scribit. Morbus omnis contrariis profligandus, contraria enim sunt morborum remedia: Remedium est quod morbum depellit, quicquid autem depellit, id illi vim infert, quod vim infert, contrarium est omni ratione: igitur remedium morbo contrarium esse necesse est, omnemque morbi depulsionem atque curationem contrariis perfici; contraria autem multifariam dicuntur, quæ non in qualitate solum, verum etiam in quantitate, in numero, in situ, in figura, in omni denique genere plurimum distant: vt calidum & frigidum; humidum & siccum: durum & molle: crassum & tenue.

Neque tamen idcirco illud axioma Paracelsicum, vt quidam opinantur, huic doctrinæ contrarium est, & Galenicam medendi methodum euertit. Verbis enim ambæ sententiæ tantum, sensu minimè distant: licet enim quædam medicamenta morbo similia sint, eius tamen causę primum ac per se aduersantur, morbo autem ex accidenti: huncque tollunt non per se, sed sublata causa. Sic Rhabarbarum, quamuis calidum, febrem soluit, dum ipsius materiam expurgat, & lassitudinem exercitatio lenit, quod humorem per musculos effusum discutiat. Et vomitionem sedat vomitio, quæ proritantem humorem excutit. Et dysenteriam purgatio leuat, noxia materia eius efficiente causa detracta. Ad eundem modum frigidæ larga perfusio conuulsionem (vt est apud Hippocratem) soluere putatur. Cæterum non eiusmodi remedia hic scrutamur, sed quæ primum ac per se affectum submoueant. Sunt autem per eiusmodi omnia curando affectui verè contraria. Itaque cum suum cuique morbo contrarium sit remedium, eademque sit contrariorum doctrina, quot morborum, tot & remediorum certè genera sunt constituenda.

Illorum vero ineptiam, qui talem analogiam requirunt satis admirari non possum, præcipuè cum rationalium Medicorum titulo plurimum glorientur, tam irrationalem tamen consequentiam inferant, aut propriam imperitiam in Authorum scriptis prodant, qui multoties lapidem Lazuli, lapidem Armenum, bolum armenam, terram lemniam, imo aurum, argentum, ferrum, ac varios lapides, tam communes quam pretiosos (vti etiam Andromachus calchantum ad theriacam) varias in compositiones recipiunt. Ipse etiam Dioscorides non solum sulphur, è quo spiritus vitrioli ortum ducit, sed

ſed etiam vitriolum crudum, contra lumbricos & fungos venenatos in vomitorij formula commendat : multo igitur minus, ſpiritus ex vitriolo (qui eiuſdem pars purior, & ſubtiliſſima exiſtit) quam reliqui corporis craſſi & fæculenti vſus damnandus eſt.

Cap. X.

An ſpiritus vitrioli, ob temperamentum calidius, tanquam nociuus vitari debeat.

VRgent quidam Miſochymici obijciendo, ſpiritum vitrioli in quarto gradu calidum, ſine periculo, & deſtructione temperamenti naturalis, intra corpus ſumi non poſſe.

Concedo ecquidem cum ex ipſo ignis ſubjecto, vtpote Sulphure, magnaque ignis violentia elaboretur, ac etiam ligna, oſſa, lapides, & metalla ſoluat, notabilem acrimoniam non ſine caliditate huic Spiritui coniunctam eſſe, maleficam tamen ob id qualitatem habere non ſequitur, quandoquidem etiam ipſius olei vitrioli, quod multo magis cauſticum, & proximè ad vim ignis actualis, aut cauterij potentialis accedit, vſus methodicus, improbandus non eſt : Quin ipſum elementum ignis omnia propemodum conſumens, ita moderari poteſt, vt homo, certa diſtantia inter aërem frigidum & ignem poſitus, ſe iuuari potius quam lædi ſe ſentit : ita Spiritus vitrioli æqua proportione aquæ, vini, aliorumque liquorum ita temperari, & vehementia eius infringi poteſt, vt plurimùm proſit, minimè vero officiat. Quemadmodum enim nullus rationis particeps, carbones ignitos, ad ſtomachi frigus pellendum, ita nec Spiritum vitrioli per ſe, & impermixtum ad eius corroborationem adhibebit. Ad inſtantiam, porro inferunt, quod ignis, prædicto modo per reflexionem tantum in corpus agat, at Spiritus vitrioli intra corpus ſumptus, contactu immediato interiora afficiat. Reſpondeo multum etiam differre. Flammam viuam, ſeu ignem actu ipſo exiſtentem, & calorem potentialem, ſeu elementarem ſubiecto alicui inhærentem, ignis enim actualis in certo aliquo ſubiecto ne minima portio corpori applicata ſine læſione perferri poteſt, vt etiam oleũ vitrioli per ſe adhibitum nihilo ſecius corpora contactu ſuo corrumpit, attamen mixturâ facilè corrigi, potiſſimum vero ſpiritus vitrioli, aliquantum leuior, & ſubtilior certa liquoris quantitate ita miſceri, ac mitigari poteſt, vt in corporis meatibus humore vt plurimum repletis receptus, ne minimum quidem lædere poſſit, diluitur enim ſaliua ipſa in palato exiſtente, vt etiam illud ipſum, quod per ſe cuti impoſitum, exulcerationem excitat, licet acrius nonnihil in corpore ſine moleſtia perferatur. Quibus poſitis, Ganniones friuolis ſuis argumentis, contra rectum vſum ſpiritus vitrioli, certa mixtura, methodo, & ratione adhibitum apud rerum intelligentes & peritos nihil obtinere poſſunt. Nec enim ipſe Galenus Medicorum facile princeps, ex perceptione ſenſibilium qualitatum, mox ſententiam, de operatione medicamenti ferre iubet, ſed ſenſum experientiæ jungere, cum inquit, non abſolutè vnumquodque ipſorum calidum eſt, vt ignis (nam id omnino foret impoſſibile) an per exuperantiam vt ſanguis conſiderare propoſitum eſt, neque an vt ſymmetrum ſui generis, aut ſpeciei dicatur calidum, vt leo in animantibus & quod florentis ætatis eſt, in quauis ſpecie ac ætate prouectum, ſed an ad hominem ſit calidum, frigidum, humidum aut ſiccum, medicamentorum vnumquodque, id vero inquirerẽ ſtatutum eſt. Neque rurſum ad hunc tanquam id quod ad aliquid aliud comparatur ſed ſi facultate, hoc eſt, ſi admo-

tum ipsi, eam partem quam tetigerit reddat ad calidiorem aut frigidiorem, sicciorem aut humidiorem. Itaque in experientia & iudicandi, & dignoscendi consistit ratio, Galen. de simpl. medic. facult. libro 3. cap. 9. certè hunc ipsum spiritum vitrioli, aduersarij in acutissimis febribus inflammatione hepatis, siti propemodum inextinguibili, si experientiam consulant nolint velint probabunt, quemadmodum etiam in calidis tumoribus, antequam in suppurationem abeant, materiam discutiendo & feruorem supprimendo plurimum valet siue is effectus per se seu per accidens contingat eundem æstimationis locum meretur, quandoquidem etiam Rhabarbarum calidum siccum nihilominus hepar ex euentu refrigerat subducendo nimirum bilem, feruoris causam conjunctam & proximam. Quamobrem concesso etiam caloris gradu illo, quem ei Misochymici affingunt, dummodo in curandis affectibus, secundum rationis præscriptum vsurpatus scopum attingat, minime reijciendus est, nec vllius rei vsus, propter abusum tollendus est.

Cap. XI.

An spiritus Vitrioli propter vim corrosiuam ad internum vsum admittendus sit?

INstant porro Antagonistæ & spiritus vitrioli tanquam aquę fortis interanea corrodentis vsum vehementer nocere obtrudunt.

Non leue momentum hoc dogma habuit, non solum penes idiotas, sed etiam viros doctos, qui hunc corpori intrinsecus adhibitum quæcunque interna contactu suo arrodere existimarunt, non secus ac ipsa ligna, ossa, lapides & metalla conficere solet.

Mirum certe, Philosophiam talibus viris ne tantillum quidem lucis afferrē potuisse vt inter sicca exanimata corpora, & corpus humanum viuens, molle, carnosum ac humidum inter dispositionem cutis externæ & internarum partium, inter spiritum vitrioli per se existentem & cum aliis liquoribus mixtum, differentiam aliquam agnouerint: Quis enim tam rudis, qui non dentes omnium primò, licet durissimos ab acidis, & prius cutem vtpote duram siccam, quam partes molles, humoribus, ac potissimum viscosis oppletas affici posse, illumque non per se, sed iusta liquoris quantitate temperatum offerri debere ignoret? vim vero eius corrosiuam quod attinet, illa non nimis calefacientis, aut refrigerantis contrarij additione temperari potest, vsque adeo vt minorem quam acetum, siccus Limonum, Aurantiorum, Berberorum, Ribium vel Tamarindi corrodendi vim acquirat, cum illi etiam margaritas, corallos, ossa, cuprum & ferrum exedant. Quin ipsum sal naturæ nostrę familiarissimum, aquæ forti mixtum aurum soluit, & liquori miscet, quæ cuncta tamen iusto modo vsurpata nullum corpori damnum inferunt. Nec igitur de spiritus vitrioli moderato vsu alia sententia quam de aliis rebus ferri potest, quarum moderatus vsus commodum plurimum, abusus verò detrimentum creat.

Corrosiua præterea facultas Spiritus Vitrioli per se existentis, neminem deterreat, cum tota spiritualis vis, ex magna Vitrioli quantitate in minimum corpus redacta sit, qualem etiam aceti & succi Limonum ab aquositate liberati subtilior pars habere solet, & vnica guttula olei Cinamomi, Piperis aut Caryophyllorum magnæ eorundem aromatum quantitatis vim excudit, quæ nihilominus cum aliis temperata, commodè in vsum venit.

CAP. XII.

An Spiritus Vitrioli partibus internis sese insinuando progressu temporis morbos excitare possit.

OBjectionibus superioribus refutatis, cum intentionem suam Misochymici assequi non potuerunt, aliud figmentum, vel potius somnium inferunt, Spiritum Vitrioli, non mox à principio, quocunque modo adhibitum, sed procedente tempore, penitius sese insinuando, partes internas labefactare. At simplici hac appositione, propriam potius impudentiam, quam vllam argumentandi subtilitatem produnt; quandoquidem hoc modo in terminis generalibus hærentes, potius rudibus imponere, quã gnaros aliquid docere conantur, nec quid velint satis explicant; Etenim aut Spiritum Vitrioli sese insinuando, & adhærendo, intelligunt interanea contactu suo corrodere, vel tanquã fæcem vini, in parte aliqua colligi, vel malignam qualitatem, qua tandem corpus humanum labefactetur relinquere, quorum nullum demonstrari potest. Primo enim Corrosio internarum partium, absque doloris, & inflammationis sensu fieri nequit, quin etiam partes internæ seu externæ aliqua acri fluxione tentatæ vel mitissimi liquoris allapsum vix sine molestia sustinent, multo igitur minus, Spiritus vitrioli, (per illum ipsum, ante exulceratæ partes) acrimoniam ab Misochymicis toties culpatam, si vis ea corrosiua mitigari non posset, absque dolore perferre possent. Nec vlla sui parte tanquam sentina, seu fæculenta materies, corpori adhærere aut meatus infarcire potest, quemadmodum etiam non pauci sibi facere solent, sabulosum excrementum accumulando, imo substantia sua subtili, & facultate penetrandi, potius meatus aperire, viscosam colluuiem abstergere, tartarumque corpore exigere potis est, multo vero minus vlla ratione, malignitas, quæcunque ei attribui potest, licet nimia quantitate, vel per se, sine vehiculo aut mixtura temperato, & abusiuè sumpto, æque magnam læsionem, atque ipsum venenum inferre potest, quod errori, & ignorantiæ vtentium aut illum exhibentium, non venenatæ qualitati, cuius subiecta, etiam quauis copia in corpus admissa, manifestam non dico mutationem, sed potius corruptionem inducunt. Galenus Medicorum dogmaticorum Antesignanus, de Vitrioli qualitate sequentibus verbis scribit. Cæterum mirari subit de hoc medicamento, quo pacto vehementissimæ adstritioni admista est caliditas non instrenua. Constat ergo, quod omnium maximè condire, seruareque carnes humidas potest nimirum caliditate humiditatem absumens, atque adstrictione substantiam contrahens atque constipans.

Ex cuius verbis elucet, Vitriolum ipsum, potius qualitatem balsamicam, & carnem conseruandi quam malignam obtinere, ob qualem Arsenicum, Auripigmentum, Aconitum, Napellus periculosa sunt, & vlceribus, vel excrescentiis spongiosis, cancrosis, aut callosis imposita, quandoque non tantum dolorem sicuti cætera, malignitatis expertia corrosiua, sed etiam putredine cadauerosa inducta, non solum fœtorem abominabilem, sed etiam veneno cordi per arterias communicato, eadem ferè accidentia quæ alias serpentium morsus inferre solet, de quo exemplum memorabile in Ternario meo bezoardico videre est, cuius contrarium à Vitriolo seu crudo seu calcinato fieri videmus, exceptoque leui dolore, quem vlceribus impositum excitat, putrefactionem astringendi & siccandi qualitate prohibendo, ex sententia Galeni,

paulo ante adducta, substantiam carnosam vegetam, & viuam conseruat, affluxum humorum ad Synouiam cohibet. Adde multos in arte medica, viros, clarissimos, non tantum robustis hominibus, sed etiam tenellis infantibus, Vitriolum chymico more præparatum, non sine fructu exhibuisse, quod præter vomitum vi qualitatis metallicæ obortum, nullam molestiam, aut offensionem creare solet.

Cum igitur Vitriolum ipsum, omni malignitate carere abundè probatum sit, quis spiritum eiusdem puriorem substantiam, hac infamiæ labe, iure notare ausit, qui nihil aliud est, quam fumus subtilissimus albicans acetosus, ex sulphure separatus & in liquorem solutus. Sulphur autem omne, inquit Galenus, trahendi vim possidet, estque temperamenti calidi, atque essentiæ tenuis, adeò vt ad multa animalium venena resistat. Quod etiamnum à multis, magno ægrorum fructu ad pectoris affectus præscribitur, nec vllius rei fumus ad aërem purgandum, & pestilentem auram corrigendam, atque ad vini conseruationem æque efficax est, cuius vapore vina aliquantum imbuta, cæteris paribus à tot millibus hominum quotidiè innoxiè bibuntur, quod vel ipsos Misochymicos non ignorare arbitror, qui ferè præ cæteris, vina etiam sulphurata auidissimè haurire solent, probe scientes, damnum ex illorum haustu proueniens, aut nimiæ vini quantitati, aut peculiari ex terra contractæ qualitati potius adscribendum esse, ex quarum rationum solido fundamento patet, Spiritum vitrioli, debita cum aliis liquoribus mixturâ, neque corrodendi vim, neque adhærescendi partibus internis proprietatem, aut vllam malignitatem in se continere.

Cap. XIII.

De Spiritus Vitrioli vsu interno, eiusque virtutibus.

Discussis Misochymicorum obiectionibus, eorumque de Spiritu Vitrioli falsa doctrina solidis argumentis euersa, ad eius specialem vsum accedo, cuius virtutes præcipuæ sunt sequentes.

1. Viscosam, crassam & tartaream materiam incidit & attenuat.

2. Etsi extra controuersiam insigni siccitate polleat, nihil tamen minus, æstum febrilem, & immoderatam sitim ex humorum ebullitione ortam, egregiè mitigat.

3. Omnem humorum putrefactionem vi balsamica prohibet.

4. Substantia subtili, & manifesta penetrandi qualitate, poros cutis, & vrinæ meatus aperiendo, naturam in expulsione superfluorum humorum adiuuat.

5. Proptér moderatam, & blandam astringendi qualitatem partium tonum relaxatum corrigit & membra interna probè corroborat. In genere nobilioribus Medicis notum est, huius guttulas quatuor aut quinque: cùm vini duorum cochlearium mensura, aut aqua destillata permixtas, contra morborum insultus, nobilissimum esse prophylacticum. Neminem quoque ignorare arbitror, quantum Dioscorides, & Galenus ingrato illi aceto scillitico ab antiquissimo Philosopho Pythagora inuento attribuerint, quo Romani imperatores vsi sunt, eo quod facultate sua incisoria quæcunque interna membra pectus vero præcipuè, & stomachum à putredine, vi siccandi moderata vindicet ac leui astrictione corroboret, quibus virtutibus omnia fere medicamenta spiritus vitrioli antecellit, vt pote; non

antum in conuenienti mixtura, sapore multo gratior, sed etiam propter substantiæ puritatem homogeneam, nullo calore, vel frigore, aut longa ætate labefactari aptam, omnibus fere corruptionibus magnoperè resistit. Hic cum conserua Betonicæ, mane à jeiuno, & sub noctem cubituro sumptus, epilepticos multum iuuat, capitis dolores à causa calida auertit, vertiginem abolet, visum acuit, auditum ac memoriam, nimia humiditate, ac vaporibus labefactam restaurat: Cum succo Hyssopi, vel Scabiosæ ter de die haustus, pectus, ac fauces ab omni phlegmate liberat, cum conserua Rosarum mixtus, vt vix sensibilis aciditas appareat, tertiò vel quartò per diem, purulenta, & cum sanguine mixta reijcientium fætorem corrigit, vlcera mundificat, & calorem præternaturalem temperat, manè cum portiuncula vini vsurpatus stomachum abstergit, appetitum & ciborum concoctionem promouet, vermes ex alimenti corruptione natos, & internam putrefactionem arcet, halitumque commendat: Remedium verò propemodum incomparabile est, ad hepatis feruorem, alui & intestinorum nimiam lubricitatem, sanguinis hæmorrhoidumque intempestiuum fluxum emendat, ac præclara corroborandi vi corpus vegetum conseruat, ac laudabilem hæmatosin tuetur: succo Melissæ, aut vino maluatico mixtus, splenis vitio laborantes, & melancholicos, modo corporis squalor & ariditas absit, maximè iuniores, somniorum phantasmate, ac cordis palpitatione, ex adustarum fuliginum impetu oborta vexatos plurimum subleuat, scorbuto quoque non imbecillam resistendi vim obtinet; Mollitiem gingiuarum cruentam, palati putredinem & anhelitus fœtorem aquâ plantaginis, ad gratam aciditatem temperatus, ac quotidiè adhibitus optimè moderatur. In gonorrhæa quoque putrida, & albo mulierum fluore, sequens compositum præstantissimum est. ℞. Rosarum rubrarum siccarum ℥j. aquæ Alchimillæ ℔. ß. mixtura in cucurbita, calore Balnei Mariæ tribus horis maceretur, cui soluta prius in ea Sacchari finissimi ℔. ¼. tantum Spiritus Vitrioli additur, vt gratum acorem acquirat instar Syrupi Limonum, cuius cochleare vnum ægrotanti, mane ac vesperi exhibeatur, nec præsentius auxilium in morbo vngarico, aut febre pestilenti, quàm ab hoc medicamento exspectari potest, cum sequenti decocto exhibitur.

R. Radicis Scorzoneræ selectæ ℥j.ß. Aquæ fontanæ ℔. j. ß. coquantur ad ignem purum in olla vitreata, ad tertiæ partis consumptionem, cui decocto percolato Syrupi violacei ℥.ij. & Spiritus Vitrioli quantum ad gratam aciditatem sufficit & porrò aquæ Cinamomi aut essentiæ corticum Citri tantillum additur, quo, loco potus ordinarij, ad sitim, & calorem in febrilem mitigandum, putredinem arcendam, hepar recreandum, & fuligines cordi molestas pèr insensilem transpirationem expellendas, pro libitu quoties sitis vrget, hauriatur. Idem modus in defectu Radicis Scorzoneræ licet vtilissimæ, cum decocto Hordei obseruari potest, quod decoctum contra diarrhæam, dysenteriam, febres putridas, Scorbutum, vitioso victus genere vtentibus, potissimum verò ad corrigendas aquas impuras, & putridas, militibus terra marique degentibus, maximum præseruatiuum est: fœtorem anhelitus ex humoribus calidis, in stomacho putrescentibus, & inordinata diæta collectis obortum, præmisso cathartico, per aliquot dies, in aqua fontana ea quantitate, vt acidularum saporem referat, sumptus fœliciter emendat, pro aliquibus, etiam sacchari candi & aquæ Cinamomi addi potest: hepaticis autem sequens conuenit.

℞. Aquæ cichorei per MB. destillatæ
Fumariæ
Rosarum ana q. s.
Sacchari candi

Spiritus Vitrioli, cuiúsque q. s. pro rata portione vt saporem dulcem acidus nonnihil superet, addita aqua Cinamomi, aut magisterio corticum Citri f. Iulapium, vltimo in aphtis (quæ non solum pueros in Belgio, sed etiam adultos frequenter infestant), ex corruptione humorum in stomacho & cum febre exortis, & connexu quodam viscidæ, & glutinosæ materiæ, lentes aquaticas, vario tamen colore pro natura humoris peccantis, referentibus Iulapium vitriolatum, aut suprascriptum decoctum Scortzoneræ, magnopere prodest, ac cum hæ etiam appropriatis gargarismis detersæ, nisi euacuata minera, subinde repullulent, materia peccans commodissimè per vitriolum ipsum sequenti modo subtrahitur.

℞. Vitrioli à suo colcotharé extracti, quod vulgo sed improprie Sal vitrioli vocatur, vel loco eius vitrioli albi depurati ʒ. s. aquæ card. bened. ℥. ij. Mellis rosati ℥. j. aquæ Cinamomi pro aromatizatione q. s. misce. Quæ dosis robustioribus pro vice, debilioribus verò minor, eáque repetita exhiberi solet, nullum enim medicamentum magis incisiuum, aut detersiuum, aut quod viscidam & tartaream colluuiem magis euacuare possit, vnquam comperi, quo multos desperatos, & phlegmate à stomacho ad fauces quodammodo repletos, ac pene suffocatos fœliciter restitui, quod ad vitrioli vsum, & vtilitatem declarandam, hisce addere visum est.

Sequuntur singularia quædam medicamenta, ad supradictos morbos, cum spiritu vitrioli composita.

Aqua pestilentialis vitriolata.

℞. Rasuræ ligni Iuniperi odorati ℔. ʒ.
Radicis Cardopatij.
Victorialis ana ℔. ß.
Exter. cortic. Citri siccat. ℥. iij.
Misce.

Omnibus incisis in cucurbita vitrea tantum vini maluatici, quantum ad moderatam humectationem sufficit affundatur, & totum mixtum per 6. dies lento calore maceretur, eique in plures cucurbitas distributo, aquæ fontanæ mensuræ sex addantur, & propè clausis vasis destillatio instituatur, aquæ egressæ spiritu vitrioli ad aciditatem redactæ, salis Iuniperi summa diligentia præparati & granulati ʒ. vj. iungantur, quæ in vitreis vasis, cum subere, & cera flaua obturatis seruanda est, præseruatiui loco tempore pestis, mensura cochlearis circiter pro dosi exhibenda, infecto vero, & actu laboranti, alterum tantum, vel plus etiam offeratur, idque ter vel quater per vices ad sudorem eliciendum, donec cor à veneni insultu, totumque corpus à febre immune euadat, sub finem paulatim dosin minuendo; Atque eodem modo, in omnibus febribus malignis, ardentibus, vngaricis, & quibuscunque aliis, in quibus sudor necessarius est, nec purgatio per vomitum, aut sanguinis missio aliud suadet, aut iisdem præmissis, hæc aqua præscribenda est.

Syrupus dysentericus vitriolatus.

℞. Rad. Tormentillæ ℥. iiij.
Cort. myrobal. citrin.
Sem. sanguinariæ.

Roſar.rubr. diligenter exſiccat. ana ℥. ij.

Inciſis radicibus Tormentillæ, ſemine ſanguinariæ & cortic. Myrobalanorum parum contuſis, ſufficiens quantitas aquę fontanæ affundatur, atque 4. vel 5. horis coquantur ad remanentiam ℔. iij. cuius decocti percolati libræ vni adhuc ferventi, roſæ infuſæ, & probè tectæ per noctem macerentur, eique in vaſe vitreo ſpatula lignea agitando, guttæ ſpiritus Vitrioli 80. addantur, ita vt inſtar ſanguinis rubeſcat: Altera decocti pars cum ſacchari ℥. xij. ad debitam ſpiſſitudinem coquendo redigatur, ac porrò omnibus commixtis olei cinamomi guttæ 6. inſtillentur, & ſyrupus hoc modo abſolutus, in vitro ad vſum ſeruetur. Præſtantiſſimus eſt ad dyſenteriam aſtringendi indicatione obuia, præmiſſo vno, aut altero infuſo Rhabarbari, quod acres & aduſtos humores, venas & inteſtina corrodentes leniter ſubducat, doloribus vero majoribus oboriri incipientibus, clysmata lenientia & glutinantia, non neglecta diæta, adhibenda ſunt, ad loca exulcerata perſananda, hinc fluxu nihilominus diutius permanente, aliquoties in die ʒ. ij. aut etiam ʒ. iij. huius ſyrupi ægro exhibeatur cum aqua Burſæ paſtoris, vel plantaginis mixti: In hoc enim morbo præcipuè, magno cum iudicio aſtringentibus vti conuenit: Etenim haud pauci, intempeſtiuo eorundem vſu, in magnum vitæ diſcrimen, imo ipſam mortem præcipites acti fuere. Par ratio & vſus huius ſyrupi eſt, præmiſſis præmittendis, in diarrhæa, lienteria, in fluore vteri albo & rubro, cum facultatem retentricem firmare, & relaxatas partes multum corroborare poſſit. Interim in potu ordinario, ſpiritus vitrioli ſimul adminiſtratur, non obſtante obſtrepentium Medicorum turba qui in hoc caſu, excoratione ſc. partes infeſtante, ab eo abſtinendum eſſe docent; nam cum ea quantitate liquoris miſcetur, vt vim corrodendi penitus amittat: Denique cum vlcera hæc primum mundari, ſecundo exſiccari, & ab affluxu noui humoris, per aſtringentia præſeruari poſtulant, nullum autem medicamentum, has omnes intentiones perfectius compleat, non eſt quod quis ſciolorum, vanas ratiunculas multum moretur; Præcipuè cum etiam ipſimet ſyrupos de Berberis, de Ribes, de ſucco Citri, cydoniorum, Granatorum, de pulpa Tamarindorum, & ipſas acidulas in hujuſmodi affectibus præſcribant: nec ſolum robuſtos homines, ſed etiam puerulos tenellos quorum facultas retentrix, emulſionibus lubricantibus, vſque ad periculum vitæ labefactata fuit, hoc ſpiritu in aquis deſtillatis, in Syrupo Roſarum aut Violarum oblato, à limine mortis reuocaui. Quod ſi tales Medici hæc ſecundum rectæ rationis trutinam, expenderent, modo iudicij, & mediocris doctrinæ compotes eſſent, rem ita ſe habere deprehenderent, ſed non pauci aliquatenus docti, ſuperbia inflati ſpretis rationibus, ac vera rerum naturalium diſquiſitione (quæ infinita quodammodo eſt) neglecta, vnica ſua authoritate, fraude quandoque & dolo acquiſita, maximè apud imperitos, qui etiam ſomnia pro oraculo habent, ad multorum perniciem abutuntur.

Syrupus pectoralis vitriolatus.

℞. Foliorum Tuſſilaginis
Betonicæ
Botryos ana m. j.
Florum Symphyti
Violarum
Maluæ
Roſar. rub.
Papaueris rhœadis ana m. ß.
Iujubarum n. xl.
Sebeſten n. xx.
Dactylorum n. xij.

Glycyrrhizæ ℥. ij. Misce Incisa, & cum s. q. aquæ fontanæ, ad consumptionem tertiæ partis coquantur, decoctum autem percolatum cum ℥. xviij Sacchari ad Syrupi consistentiam redigatur, cui in vase vitreo, non plus spiritus vitrioli, quam vt vix sensibilis aciditas ex eo deprehendatur, misceri conuenit, ad moderatissimam abstersionem, putrefactionis auersionem, partis exulceratæ modestam exsiccationem, nec non qualemcumque humoris influentis repulsionem, & consolidationem introducendam. In genere, ad omnem pectoris obstructionem, Phlegmatis, aut purulentæ materiæ collectionem, etiam in ipso pleuridis statu ad expectorationem juuandam, dosi eadem, qua cæteri Syrupi pectorales, cochlearis mensura circiter aliquoties in die sumptus, plurimum prodest.

Confectio de Rosis siccis vitriolata.

℞. Sacchari albissimi ℥.xvj.coquatur in s. q. aquæ Rosarum odoriferæ ad consistentiam electuarij, cui pulueris rosarum rubrarum ℥. j. cum sufficienti quantitate spiritus vitrioli, misceatur.

Vsum habet egregium, in stomachi pituita repleti detersione, appetitus ciborum promotione, languoris in hepate, & anhelitus fœtentis correctione, in dysenteria & quocunq; sanguinis fluxu immoderato sistendo, ac vt verbo dicam, in omni affectu, ad quem corroborantia, & exsiccantia requiruntur, manè ac vesperi, quantum cultelli cuspide capi potest, maximo cum fructu adhibetur.

Vsus externus spiritus Vitrioli.

Spiritus Vitrioli, ob qualitatem sæpius repetitam, non infimum quoque locum in chirurgia obtinet. Primo enim cum melle rosato, vlcera putrida probe mundificat, cum aquæ Plantaginis debita quantitate mixtus vt ad acorem acidularum solummodo accedat, pannis lineis exceptus, externarum partium inflammationes sistit; Contusis ac luxatis membris, eodem modo, cum vino vel decocto Tormentillæ aliquoties calidè applicatus, pericula oboriri solita auertit, & quod ferè præcipuum est, in ejusmodi casibus, cum spermate Ceti temperatus, synouiam, seu ichorem in articulis luxuriantem præcauet; Cum aqua Rosarum, in minima tamen quantitate, admixto saccharo candisato, viscosum oculorum excrementum aliquot guttulis instillatis, & pustulam in cornea extergit. Contra gangrænam musculosarum partium. ℞. Oxymellitis scillitici ℥.j. farinæ Fabarum, Myrrhæ ana ʒ.ij. spiritus Vitrioli q. s. ad moderatam acrimoniam, quod medicamentum aliquoties, loco affecto secundum artem applicatum, carnem è mortuam à viua separat. Aquâ Tormentillæ ad modicam aciditatem temperatus linteoque exceptus, & præmissis generalibus, per aliquot dies impositus, procidentiam ani inhibet.

Sequitur vsus & dosis spiritus vitrioli.

Præseruationis causa cum liquore aliquo huius spiritus guttæ 3. 6. vel 8. sumuntur, cum conseruis vero, & electuariis, tot quot ad gratum acorem sufficiunt: Vitrum in quo seruatur, longo & angusto collo, orificio verò lato constet, vt commodè guttatim depromi possit, illudque subere & cera, cum aliqua parte Terebinthinæ mixta, ac particula vesicæ superinducta obturari debet: In mixtione huius cum medicamentis obseruandum, ne vnica vice, maior quantitas infundatur. & sæpius de iusta quantitate gustus consulatur, vas in quo seruatur, misceatur, aut etiam exhibetur, nihil metallicum

metallicum vlla in parte contineat. Ab huius vsu, quantum cunque in aliis laudabili, omnibus abstinendum, qui febri hectica, ficciore temperatura capitis ac neruorum laborant, splenis vitio cachectici, aut prolixiore morbo consumpti sunt, & ad paralysin, spasmum, catalepsin aut marasmum proni sunt, aut à corrosiuis, internam in faucibus ventriculo vel intestinis inductam exulcerationem patiuntur: Nec mulieres mensium suppressione laborantes, aut bilis in ventriculum effusione vexati, antequam illa cathartatico euacuata sit eo vtantur, illi vero etiam quibus prodesse solet, non nisi cum ratione, & certo moderamine vsurpent, quemadmodum in omnibus aliis, non solum medicamentis, sed etiam cibis aurea mediocritas seruanda est.

APPENDIX.

De signis diagnosticis, quibus veri artifices Spagirici, à Pseudochymicis discernuntur.

1. Merito suspecti habentur, qui primam dari materiam Philosophorum, tum ad quorumcunque morborum curationem, tum ad metallorum transmutationem, multis, iisque ad ostentationem & fraudem comparatis rationibus probare conantur.

2. Qui ex auro, quod nec summa ignis violentia, aut vllo corrosiuo cogi potest vt vim suam metallicam penitus exuat, se liquorem potabilem verum sine peregrina mixtura conficere posse iactitant.

3. Qui non solum colorem, & innatam tincturam ex omnibus metallis lapidibus pretiosis, sed etiam spiritus olea, & sales, non minus ac ex vegetabilibus, se separare posse profitentur.

4. Qui ex Talco corpore illo metallico & incombustibili, balsamicum & temperatum liquorem, ad perpetuam faciei venustatem promittunt.

5. Qui veram corallorum tincturam, eiusdem cum ipsis corallis coloris, saporis, & temperamenti, maioris tamen virtutis ad epilepsiæ & melancholiæ curationem vendunt, & ex ipsis Margaritis talem quintam essentiam, quæ humidum radicale absumptum meliùs, quàm vllum aliud simplex, aut compositum restituat.

6. Qui catharticum ex Antimonio pollicentur tantum per inferiora purgans, æque benignum, ac ipsum Rhabarbarum aut Manna, radicitus tamen sine discrimine omnem materiam peccantem euacuans.

7. Qui de sulphure anodyno ex vitriolo parato gloriantur, ad omnem feruorem mitigandum, doloresque quoscunque sistendos confortando solummodo, non stupefaciendo, quemadmodum Opium & Hyosciamus operantur.

8. Qui essentiam sacchari somniant, cuius quinque guttæ, maiorem dulcedinis vim complectantur, quàm integra sacchari libra.

9. Qui talem essentiam vini, quæ aquam in vinum perfectum, naturali penitus simile, tartaro, spiritu, omnibusque perfectionibus dotatum transmutare valeat, artis beneficio se consequi posse aliis persuadent.

Pro conclusione, omnes illi, qui talibus portentosis promissis, quorum ne minimum, re ipsa præstare possunt, multum gloriantur, tanquam Agyrtæ & impostores habendi sunt, licet ab aliquibus, qui facile vanis persuasionibus, ducuntur tanquam profundi arcanorum

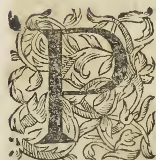
naturæ ſcrutatores, ſuſcipiantur, magnique fiant, & contra ab iiſdem ingenui, ſine oſtentatione quantum in artis poteſtate eſt, exhibentes negligantur. Quocirca admonitionis & epilogi loco, fateor me talia magnalia nondum aſſecutum, quantum autem ipſe manuali operatione & propria experientia comperi, ſine inuidia communicare volui, atque hîc meliora docentem ſemper ſequi paratus, vela contraho.

FINIS.

TRACTATVS DE PESTE.

Quid pestis sit?

Estis (prout ab omnibus Medicis Dogmaticis & Rationalibus definitur) est febris continua, acuta & maximè formidabilis, ab infectione aëris maximè maligna & venenata proueniens, quæ temporis circuitu jam hanc, jam illam regionem afficit, partem hominum, & principaliter illos attingens, qui per defectum naturæ, vel sympathiam occultam ad eandem suscipiendam subiecti atque dispositi sunt; eodem modo, quo verbi gratia, prauas nebulas atque pruinas, decidentes in syluas, certas tantummodò species arborum, sine nocumento reliquarum offendere videmus. Ratione contagij sui veteribus Pestis Epidemia dicta fuit, quasi dicas morbus popularis, quamuis hoc nomen aliis etiam impositum sit, qui ordinariè populum communiter inuadunt, vt sunt variolæ, morbilli, diarrhæa, dysenteria, & alij, qui quanquam etiam à malignitate proueniant, nihilominus cum sint alius generis, nolumus eosdem cum vera, propriè que dicta peste confundere, de qua tantùm impræsentiarum nobis tractandum.

De respiratione & necessitate eiusdem.

Respiratio vel aëris attractio tam necessaria est hominibus, vt sine eadem viuere nequeamus. Necessitatis huius duplex causa est; primo, cum homo sit ex quatuor elementis compositus, necessarium est, vt iisdem, tanquam à matrice ac nutrice sua, nutriatur & conseruetur; quia quidlibet per simile conseruatur; altera causa est. Cor, quod cum singulari prouidentia tanquam Sol paruus, in corpore conditum sit, vt per subtiles spiritus, qui in eodem ex sanguine generantur, mediantibus arteriis, calorem, vitam ac vigorem omnibus partibus maioribus ac minoribus communicet, respiratione, & aëris refectione indiget, quo calor eius excedens temperetur, & in operatione sua perfectus & integer conseruetur. Si enim ob accidens aliquod, renouatio & humectatio, quam habet à respiratione, deficiat, protinus præter naturam inflammatur, vnde substantiam solidam, & laudabiles corporis humores, consumit & exsiccat, sicuti videmus in phthsicis] & aliis ægrotantibus. Respiratio si cui deficit, protinus debilitatur, & calor eius inflammatur, sicuti fit in igne claro, qui in medio furno destillatorio solet accendi,

quò plura vasa & instrumenta majora minoraque calefaciat, cui spiracula obstruantur, quò minus aëris ventilatione gaudere possit. Hanc ob causam summus Architectus corporis nostri, videns respirationis necessitatem, pulmones cordi conjunctos fabricauit, qui sunt substantia suâ totaliter spongiosi & perforati, more calamorum cartilagineorum, & se dilatando magnam aëris copiam per fistulam gulæ trahunt, more follis, quibus se cor cum spiritibus suis recreat ac renouat: postea sese claudendo & demittendo, vapores fuliginosos & adustos à calore vehementiori prodeuntes rejiciunt, vt hac ratione cor pulmonum respiratione non tantum temperetur ac refocilletur, sicuti diximus, sed consequenter etiam omnes spiritus vitales, qui prodeunt ab eodem tanquam riuuli, seseque per totum corpus distribuunt, cui mediantibus arteriis immiscentur, vtpote cum illæ quoque per dilatationem aërem frigidiorem attrahant, & vicissim sese contrahendo calidas fuligines expellant, qualis motus est pulsuum, quos hinc & inde diuersis in partibus nostris percipimus.

Quomodo aër pestilentialis nos inficiat.

Quemadmodum v. aër nos ambiens purus & benignus respiratione ordinariè per pulmones, & transpiratione per arterias attractus prædictos bonos effectus producit, nimirum recreationem cordi concilians, & spiritus vitales, per quos vita nostra defenditur ac conseruatur, restaurans: Ita contrà aër in sua natura alteratus, & per malignam subolentiam admistam vitiatus, contrarios effectus producit. Ponamus enim vitales spiritus tam subtiles, claros atque puros, vt minima res iisdem contraria mox eosdem offuscet atque perturbet, quemadmodum vapores terrestres claritati aëris, & minima etiam immundities puritati & sapori transparentis cuiusdam aquæ distillatæ facere solent: tanto magis eosdem causa maligna, violentaque, qualis est infectio pestifera, corrumpet & alterabit, quæ per inspirationem cordi communicata protinus ipsum inficit. Quod si contrà robustiores & vegeti (quemadmodum vni magis quàm alteri accidere potest) dictam materiam malignam repellant à corde, separando eandem ad alios humores & partes corporis, fit pugna, diuersis symptomatibus obortis, vbi spes aliqua curationis & administrationis remediorum oritur: at si spiritus aliter dispositi sunt, & infectio vires eorum superat, suffocantur, & mors prima, secundáue die, cum vrina bona, totaliter sanorum vrinis simillima, sequitur. Malignitas enim solùm cor occupat, non attingens alios humores, qui vrinas continent, & à quibus vrinæ separantur, vnde sequitur, quod naturalis permaneat, nec vllum signum affectus periculosissimi demonstret.

Causæ, quæ communiter aërem corrumpunt & inficiunt.

Causæ, quæ faciunt ad aeris infectionem diuersæ sunt, nimirum cœlestes, & terrestres, & vtræque mixtæ. Per cœlestes malas influentias Planetarum intellige, quæ in res sublunares impressionem faciunt: vt enim gubernatio Reipubl. totaliter legibus subiecta est, sic etiam omnes actiones inferioris mundi corporum cœlestium cursui & motibus subjiciuntur, quæ per faustos concursus & aspectus fertilitatem & abundantiam bonorum, concordiam, sanitatem & prosperitatem: per infaustas constellationes annonæ caritatem, bellum, morbos & alia mala portendunt. Non ergo mirandum, quando motus & operationes in-

ternas corporis humani (quod à Philosophicis Græcis Microcosmus, vel paruus mundus dicitur) & particulariter naturam septem membrorum principalium, quæ septem planetas repræsentant, obseruamus (quamuis hæc Philosophia calumniatoribus quibusdam ridicula videtur) certiores reddimur, quando Lien, quem Paracelsus Saturnum appellat, vapores de vitioso suo humore extra suam regionem & cursum naturalem emittit ad cor, quod ille solem appellat, vel ad cerebrum, quod ipsi luna est, illud ipsum causare timorem, debilitatem, tristitiam, phantasticam impressionem & imaginationem, memoriæ perturbationem & diuersa alia accidentia. Sic etiam Fel, Martis nomine ab eodem insignitum, suas superfluitates & vapores præter naturæ motum ad cerebrum, quod habet rationem Lunæ, transmittens, causa est cephaleæ, maniæ, furoris, rabiei, & aliorum morborum, quemadmodum, vbi sese supra jecur (quod Iouis nomine venit) offundit, febres, ardores, aliáque accidentia producit, quod etiam in aliis partibus corporis accidit, vbi contra naturæ cursum mouetur. Iam verò si tales alterationes corpora nostra prehendere possunt, ob inordinariam influentiam & operationem prædictarum partium, planetas in paruo mundo repræsentantium, idcirco non difficulter persuadere possumus, quod conjunctio & concursus Martis atque Iouis, Saturni cum Luna, & alij maligni Planetæ cum bonis, spiritus nostros alterare possint, reddendo nos ægros & morientes, cum elementa secunda nostri corporis, spiritus atque sensus ab iis dependeant, quemadmodum caro & sanguis ab alimentis, quibus per nocumentum aliquod corruptis & deprauatis loco nutritionis & refectionis contrarij effectus producuntur. Quod hoc ita sit, sicuti diximus, omnes Philosophi, Astrologi, rerum naturalium scrutatores & prudentes Medici confirmant, experientiâ concordante & continuò idipsum demonstrante, vt nulla contradictionis occasio relinquatur. Non tamen eiusmodi regimen planetis est attribuendum, quasi rebus sublunaribus absque conditione, absolutè imperent, quod Ethnici crediderunt, & eos instar Deorum adorarunt; quia sunt tantùm causæ secundæ, quæ dependent à motu primæ, quæ est DEVS ille, qui creauit ipsos, vtpote qui nullo modo se commouent, absque ductu Creatoris sui, qui per admirabilem suam prouidentiam illos gubernat, & secundum suum beneplacitum in æquitate & justitia disponit.

Inter causas sublunares aërem inficientes, est vehemens & inusitatus calor, qui summam humiditatem sequitur, qualem per annum hunc in tota hac regione vidimus: sicut etiam ventus meridionalis frequenter regnans, quamuis hæ duæ causæ à quibusdam etiam ad cœlestes referantur. Porrò aquæ corruptæ stagnantes de fœtidis paludibus ad inferiores causas etiam pertinent, quæ manifestò faciunt ad aëris infectionem: cloacæ quoque publicæ, quibus totius ciuitatis immundities colligitur: fœtida quoque exhalatio cadauerum non sepultorum, quod interdum post cruenta bella, crudelesque strages fieri consueuit: maxima hominum congregatio conjunctim facta, quod in bello, nauibusque sæpius accidit: vapor fœtidus lini vel cannabis, quando macerantur & humectantur in aquis stagnantibus: spurcities macelli publici: congeries fœtida fori piscium: superfluitates coriariorum: cadauera bestiarum & carnes putridæ, in aquis vel campis propè ciuitates relictæ, & aliæ immundities: finaliter verò praua nutrimenta, quib. pauperes ac milites vti sæpius coguntur, qui crudis aut aliis impuris ac sordidis rebus

vescuntur, & aquas insalubres bibunt, qua ratione sanguis iisdem corrumpitur, & spiritus inficiuntur, vnde morbi maligni contagiosi, nec non ipsa pestis oritur, quæ postmodum paulatim sese extendit, & sæpè diuites etiam, & qui pro voluntate sua viuunt, inuadit. Sic interdum etiam prouenit à veneficis, sagis, quæ cum non possunt malitiosam voluntatem nocendi ad actum traducere, protinus pulueres venenatos per prata spargunt, quibus pecudes inficiuntur, vnde paulatim postea magnum contagium hominib. etiam communicatur. Idipsum etiam absque culpa talium malitiosorum hominum accidere potest; Scilicet quando pecudes ob causam deprauati vaporis terrestris, aut pruinæ venenatæ, quib. herbæ campi corrumpuntur, venenum hauriunt, cuius rei exemplum in hac regione sub initium Maij mensis vidimus. Tunc enim, quando post excessum caloris circa meridiem copiosi vapores è putido solo assurgunt, qui aërem turbant, & inferius per aquas atque prata fumare solent, instar crassarum nebularum autumni, protinus infectio pecudum subsequi solet. Sæpè contrarium accidit, vt causæ inferiores & cœlestes conjunctim operentur, vbi pestis magis vniuersalis & perniciosior est. Atque hæc de causis pestis in generali, quæ nihil aliud sunt, quàm causæ secundæ & instrumentariæ. Vera enim causa antecedens & originalis pestis est, Ira DEI inflammata super nos ob grandia & horribilia peccata nostra, & plus quam bestialem ingratitudinem beneficiorum nobis præstitorum, qui DEVS nos castigando & corrigendo per motum causarum secundarum operatur, instar fulminis cœlestis, quod syluam aliquam tangit atque incendit, quod ipsum absoluta quoque potestate DEVS faceret, si placeret, absque adiumento rei cuiusdam interuenientis.

De signis & præsagiis, quæ pestem futuram denunciant.

Inter causas supradictas aërem inficientes inueniuntur, quæ etiam indicia pestis futuræ dici possunt, sicut est excessus caloris, cum subsequente humiditate continuata, & venti meridionales diu flantes. Inter Prognostica pestis est etiam cometa, jaculam & aliæ figuræ ardentes, diutius in suprema aëris regione subsistentes, quæ communiter subjacentib. regionibus status mutationem, aut crudelem interitum minantur. Similiter signum infallibile pestis est copia ranarum, bufonum, locustarum, serpentum, limacum, murium, erucarum & similium insectorum hinc & inde sparsorum: Sicut etiam extraordinaria copia piscium, tam in mari, quàm in fluminibus. Eodem modo variolæ, morbilli, dysenteriæ grassantes sæpissimè sunt præcursores internuncij pestis, sicut etiam alia signa naturalia, quæ breuitatis causa hîc omittimus.

De præseruatione contra Pestem.

Quia verò (juxta commune prouerbium) facilius & minori negotio domus aliqua defenditur ab incendio, quàm tunc temporis, vbi interius flamma iam grassatur: adeoque facilius etiam est, vt homo sanus pestem fugiat, quàm vt curetur, qui iam infectus est; idcircò proposito conueniens videtur, vt primo de præseruatione, postea de curatione pestis agamus. Dum a. tanquam Christiani nob. in animum reuocamus, ante causas omnes pestis primariam esse Iram & Indignationem DEI contra nos, sicut diximus; primarium ac præcipuum præseruatiuum erit iram DEI placare, sine quo remedio reliqua omnia frustrà nobis adhibentur. Medium verò, quo placamus & auerruncamus iram diuinam, sine lachrymæ cor-

dis contriti, cūm feruētibus precibus, ad obtinendam peccatorum remiſſionem. Hinc igitur ante omnia quilibet (quando ita Deo peſte populum aliquem viſitare placuerit) ſollicitus ſit de ipſo, & quamprimum ad medium illud recurrat, ea propter vt per preces noſtras, in merito Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti fundatas, miſericordiam à Deo Patre obtineamus, quò propter infinitam clementiam ſuam pœnam hanc à nobis auferat, vel ad minimum; ſi ita placuerit eidem, nos caſtigare, ne illud ipſum fiat in condemnationem & deſtructionem noſtram, ſed vt corrigamur, ad eundem conuertamur, & quo ad animum perficiamur; vt à malo liberati, gratias eidem in perpetuum agamus eidemque magis obedientes reddamur. Quod ſi placuerit eidem, nos ex hoc mundo auocare (quemadmodum neceſſariò ſemel vel peſte, vel alia ratione moriendum eſt) vt animam noſtram in regnum cœleſte glorioſum recipiat, quod fidelibus ſuis præparauit, vbi nec Diabolo, nec morti, nec peccato, nec vlli corruptioni quidquam eſt poteſtatis; vbi poſſidebimus veram quietem, perfectum gaudium, nos in præſentia noſtri creatoris vnicè delectādo. Quicunque taliter ſe præparabit & conſtanter reſoluet, illi idipſum certiſſimum remedium contra peſtem erit; ea propter quòd timidiores & conſternati plerumque ſub initium contagionis afficiantur: Et poſito, quod peſtis vnicum tantùm hominem occidere, reliquis autem in republ. quadam parcere debeat, nihilominus nullus erit tam ignauus in eo, quod cuiuis accidere poteſt, id quod eò magis nos incitare debet, quando locum aliquem occupatum ab infectione videmus, vbi rariſſimè quarta pars inquilinorum alicuius domus infectæ remanet, quæ non occidatur & abſorbeatur, vbi contagio prælienditur. Quod ſufficiat hac in parte dictum, vt ſatisfiat meo officio, quantum attinet admonitionem illam, vbi quod ſupereſt ad fideles Eccleſiæ Miniſtros & Paſtores, atque conſolatores ægrotantium remitto, procedendo vlterius in diſcurſu noſtro ad ea, quæ propriè Artem meam concernunt.

De aëre, & quomodo tempore peſtis corrigatur.

Facta reconciliatione cum Deo noſtro & ſpe noſtra fundata ſuper miſericordia & clementia ſua paterna, veniendum erit ad media naturalia, vbi præcipuum ac primarium præſeruatiuum contra peſtem eſt, omnem occaſionem ac formidinem eius fugere, nec non, ſi fieri poteſt abſque incommoditate, damnoque proximi, protinus ab infecto aëre longiſſimè, quantum fieri poteſt, ſecedere, & in loco ſano commorari tamdiu, donec infectio totaliter deſierit. Verùm vbi Reſpubl. noſtram præſentiam requirit, vel etiam aliàs conditio & ſtatus minimè permittit, vt abeamus; aut ſi malum vndique totam regionem occupat, ita vt vix locus aliquis ſecurus inueniatur, tunc animoſi ſimus, & ad voluntatem diuinam nos conformemus, inquirendo media præſeruatiua optima, inter quæ primo loco cogitandum de correctione & alteratione aëris, quæ inconuenientiis eius reſiſtat. Vt autem hoc exequamur, ante omnia (quibus poſſibile eſt) habitationem eligant amplam, amœnam & puram, quæ ſit in loco perſpirabili, remoto ab omni immunditiè, & à domibus mechanicis, in quibus candelæ, coria, ſapones & ſimilia conficiuntur. Porrò ſi peſtifera lues graſſatur, à parte orientis, vel occaſus, neceſſum eſt, vt feneſtræ ab ea parte claudantur, oppoſitis apertis verſus ſeptentrionem: ſi contagium hic oritur, contrarium faciendum vbi tamen ſemper ventus meridionalis ſuſpectus ſit, tanquam fouens & promouens aërem peſtiferum, ob ſu-

perfluam ſuam humiditatem cum calore conjunctam, ad correctionem ſuam contrarias qualitates requirens, nimirum frigiditatem & principaliter ſiccitatem, vtpote cum ſiccitatis ſit humiditatem conſumere, quæ vnica corruptionis & putredinis omnium rerum cauſa eſt. Hoc optimè perpendens Hippocrates aërem Athenis & in Græcia per accenſos ignes purificat, ex lignis odoriferis continuè in medio platearum & domuum conflagrantib. quam ob cauſam Athenienſes eidem Statuas erexerunt, & diuinos honores attribuerunt. Hinc ad aëris contagioſi purificationem nihil melius flammâ, maximè quando per balſamicam & odorabilem materiam alitur. Quod ipſum Excellentiores Medici, qui de peſte ſcripſerunt, obſeruare voluerunt, dum iubent frequentes ignes in cubiculis excitandos eſſe, ſimul etiam curioſè res ipſas combuſtibiles ſeligendo, vnde volunt, vt verno tempore, comburamus ſaluiam, lentiſcum, ſurculos vitium, myrti, ſantalum album & alia ligna frigidioris qualitatis: item quod hinc inde per cubicula flores violarum, roſarum, folia vitis, flores Nympheæ, aqua roſar. flores arantiorum ſpargendi ſint, aliis etiam ſimplicioribus & compoſitis effumigationib. refrigerantibus excitatis. Porrò hyberno tempore flamma fiat ex foliis & lignis Lauri, Arantiorum, Cupreſſi, Cinamomi, Iuniperi, Sabinæ, Roriſmarini, Lauendulæ, aliiſque aromaticis: fumus itidem excitetur ex Benzoino, Styrace cal. Ladano, Thymiamate, Ambra, Moſcho & aliis rebus odoriferis calidis, quas omnes enumerare tædioſum eſſet. Sed nos (qui in nullius jurauimus verba Magiſtri) potius eſſentiam & rei neceſſitatem, quàm externum apparatum reſpiciendo, medium præſcribimus ad aërem infectum purificandum, quod maximè efficax erit, quodque omnibus in locis, vbi ſunt pharmaceuticæ officinæ, pro diuitib. & pauperib. præparari poterit, cuius vſus abſque diſcrimine cunctis conueniens erit, quod hoc modo conficitur.

Trochiſci contra peſtem pro fumo.

℞. Flor. Sulph. vel eius loco Sulph. flaui crudi ℥j.
Benzoini el.
Myrrhæ el.
Caryophyll. ℥j.

Fiat ſubtiliſſimus puluis ex his omnibus, vbi primò caryophylli, tanquam duriores præ reliquis pulueriſentur: poſtea cũ ſ.q. mellis Iuniperini, hoc eſt, ſubſtantiæ baccarum juniperi per ebullitionem cum aqua extractæ, poſt expreſſæ & ad conſiſtentiam mellis coctæ, fiat maſſa in mortario, de qua parui trochiſci formentur, qui exſiccentur, & ad neceſſitatem reſeruentur.

Paruæ candelæ pro fumo contra peſtem.

℞. Carbonum ſalicis vel coryli ℥ij.
Fl. ♀ ℥j.
Benzoini opt.
Myrrhæ el. ana. ʒß.
Caryophyll. ℈ß.

Similiter ex hiſce fiat puluis ſubtiliſſimus, & cum Ichthyocolla fiat maſſa, pro formandis candelis paruis, more earum, quo ad odores bonos excitandos alio tempore formantur.

Acetum compoſitum pro fumo excitando tempore peſtis.

℞. Roſar. rub. exſiccat.
Abſinthij Rom.
Cort. exter. citri exſic.
Myrtyllorum ana. ℥jj.
Rad. Carlinæ.
Santal. al. odoriferi an. ℥j.
Camphoræ ʒj.
Aceti vini potentiſſ. Menſ. 1.

Incidenda

Incidenda incidantur, & contundenda contundantur grosso modo, & infundantur omnia in vase vitreo bene clauso, digerantur per 40. horas, deinde colentur & ad vsum reseruentur.

Vsus præcedentium suffumigiorum.

Tempore pestis regnantis nihil melius est, quàm ignem luculentum in cubiculis alere, iuxta modum supradictum. Hinc ergo curam habeamus ignis accensi, minoris ac majoris, pro ratione temporis, & amplitudine cubiculorum, ex ligno quercino, fagino, vel alio, quod nobis suggeritur. Postea singulis diebus matutino tempore, postquam è lecto leuati sumus, & vesperi, priusquam cubitum eamus, clausis fenestris (egrediendo conclauia) in medio ipsorum prunis ardentibus injiciatur prædictorum Trochiscorum pro fumo pauxillum, vel de candelis præparatis duæ accendantur, quæ carbonis instar comburantur, fumo dissipato rursus ingredere, & sic permutatione facta, totius domus cubicula purificentur. Postea per totum diem leuiter effumatio fiat hinc & inde in tota inhabitatione per acetum compositum, vbi in promptu sint ignitabula, parua vitreata, quæ sint instar paruarum fornacum, focum cum crate tenentium, cui carbones accensi immittãtur, cuique subsit spatium ad cineres defluentes recipiendos, item foramen vel perspiraculum, ad alendum ignem, & superius catinum paruum, cui aceti prædicti vncia vna immittatur vna vice, quorum ignitabulorum tria vel quatuor hinc & inde calefacta ponantur in angulis hospitij, simul obseruando, vt semper eò vsque ignis immissis carbonibus alatur, qui ad euaporationem subtilem aceti, sine manifesta ebullitione sit sufficiens, vt nihil, præter effumationem, percipiatur. Quod pauperes concernit, qui commoditatem plurium cubiculorum non habent, & qui semper in vno conclaui communi cogantur, cum suis, his sufficiat, ignitabulum vnicum cum prædicto aceto, possuntque sulphuris fumos excitare, quanquam in vna habitatione permaneant, collocando suffumigium in locum illum, vbi maxima pars excitati fumi per caminum euolat, transpirationem cubiculis concedendo, vel apertis januis, vel fenestris, donec crassior sulphuris odor sit dissipatus, & quis absque noxa, nauseaque perferre possit. Si sit autem pauperum indigentia tanta, diuitumque charitas tam minuta, vt etiam tali suffimigio destituantur, tunc loco trochiscorum & candelarum prædictarum, sulphure crudo, nec non loco aceti compositi, simplici tantùm vtantur, vbi vicem ignitabuli simplex etiam terreus catinus prunis ardentibus superpositus sufficiet, vt aceti exhalatio fumosa fiat. Quod si superciliosus quispiam & arrogans objiciat, sulphuris substantiam esse satis calidam & fœtidam, & quod potius temperatis sit vtendum, iisque aromaticis, odoreque nobis gratissimis, huic respondemus, quod tempore pestis non principaliter eò respiciendum sit, vt temperata & bene odorata adhibeantur, eapropter quod sit eiusmodi infectio maligna ac vehemens quæ non magis per odorem rosæ, violarum, arantiorum, Iridis, Styracis, Santali, cinamomi, moschi, Ambræ, Zibethi, & aliarum rerum odoriferarum domatur, quàm fortitudo vel rabies Leonis per agni resistentiam, vel propriè magis loquendo, maximum venenum Arsenici per vsum Sacchari Candi: perpendendo, quod non hic intentio sit, aërem ob simplicem aliquem fœtorem corrigere odorabilia, sed potius resistendo subtili vapori, vel spiritui venenato, qui non domatur aut corrigitur, nisi per spiritum seu vaporem alterius rei suæ naturæ contrariæ, cui respectu ipsius sit prædominium. Hinc inter omnes res naturales nulla hîc

est supra sulphur; quod (instar ignis actualiter omnem humiditatem consumentis (potentissimè omnem corruptionem & venenum alterat, & sicuti liquor ipsius omnes aquas viscosas, putridas, ipsumque vinum turbatum atque corruptum purificat, vicissim clarificando, sic etiam vapor atque spiritus eius effumans in accensione præcipitat & abigit omnem aëris corruptionem, & eundem clarificando, purificando, nec non de eodem omnem noxam abigendo, quam ob causam vsus eius meritò magnifit, qui propter calorem minimè damnatur, eo vsque vt ipsa quoque flamma ignis inter ea, quæ aëris infectionem corrigunt, à nobis primo loco ponatur. Adde simul, quod etiamsi sulphur sit calidum in sua integritate, resinæ modo ardens, non tamen affirmari possit, quod spiritus eius, vel vapor iste acidus, qui ab eodem separatur, & sese in aërem ardendo resoluit, qualitatis sit calidæ: Si enim cum omnibus Philosophis & Medicis classicis confiteri debemus, res acidas frigidas esse, per se, vel ex accidenti, simul idipsum etiam de vapore sulphuris pronunciandum erit, qui secundum artem vitreis instrumentis collectus sese in liquorem coagulat, quem communiter oleum sulphuris nominamus, cuius hodie, sicuti notum est omnibus Medicis, frequens vsus est in febribus calidis & ardentibus, tam vt humorum putredini resistat, quàm vt excessum caloris febrilis extinguat, & sitim sedet: & verè dicimus, quod quemadmodum vinum optimum integritate sua permanens calefacit, idq; in acetum alteratum refrigerat, sic etiam idipsum verum est de sulphure, sua tamen graduum distinctione, juxta naturam sibi conuenientem. Cum autem plurimum tribuamus aceto tàm ad spiritus admodum incalescentes in lipothymiis alterandos, quam etiam in deuehendis medicamentis confortantibus cordialibus, in corrigendis venenatis, & aliis vsibus: certum recursum etiam habemus tempore infectionis malignæ ad vsum spiritus sulphuris, qui est verum acetum Philosophorum, rex omnium liquorum acidorum, & verum Elixir, quod res omnes à corruptione defendit. Quod si alicui sulphuris odor in accensione ingratus & abominabilis est, ille potest idipsum corrigere, prout diximus, & in accensione parumper secedat, sicut docuimus: & quamuis cubiculum aliquid odoris redoleat, tempori patienter & necessitati sese accommodare oportet, vtpote cum impossibile sit, vt nasum quotidiè rosis admouendo sanitatem conseruemus. Tantùm de fumo sulphuris tempore pestis.

Sed vt redeamus ad propositum nostrum, præter sollicitudinem istam, quam de purificatione ambientis non aëris in habitatione nostra habere debemus, quemadmodum monstrauimus, necessarium erit, vt etiam similiter curam instituamus diligentem, quò corporis nostri aër purificetur, vel vt exactiùs loquamur, quò in statu suæ integritatis conseruetur per odorem subtilium Medicamentorum Bezoardicorum, qui per instrumenta respirationis, pulmones potissimùm, cordi communicetur, & per arteriarum motum dilatationis atque contractionis per omnes spiritus distribuatur, adeóque consequenter omnes humores facultatem balsamicam, & virtutem veneno resistentem nanciscantur. Hoc fine antecessores nostri remedia infinita consignarunt: sed longum discursum abrogando, & in colligendis quamplurimis confusionem euitando, tantum ea proponam, quæ magis efficacia & necessaria cognoui.

Acetum Bezoarticum, siue Acetum compositum, quod aëris infectioni resistit.

℞. Aceti vini potentissimi,

Succi de Citris, qui ex Hiſpania in vaſculis adſertur ana Menſ.ij.

Hi duo liquores in bal. Mariæ deſtillentur, & collecta ferè media parte phlegmatis, vel ſubſtantiæ magis aquoſæ, ſumatur liquor remanens in cucurbita, qui magis efficax & virtuoſus eſt, cui hæc infundantur.

℞. Rad. Carlinæ
Vincetoxici,
Valerianæ
Zedoariæ
Cort. exter. citri in vmbra ſicc.
Herb. Scordij
Diptamni Cret.
Abſinth. Rom.
Fl. Roſ. rub.
Myrtill.
Cinam. electiſſ.
Sandali el. odoriferi an. ℥j.
Ol. Sulph. rectif. ʒ iij.
Camphoræ ʒ ij.

Vitro benè clauſo (quod vltra dimidium repletum non ſit) vt nihil expirare poſſit, omnia in Bal. Mar. aquæ ebullientis macerentur per 40. horas, & poſtea liquor coletur cum expreſſione, qui ad vſum aſſeruetur. Acetum hoc Bezoarticum duobus modis vſurpatur; primò quotidiè matutino tempore parum naribus, temporibus atque pulſibus illinatur: deinde ſecum geſtetur hinc inde per ciuitatem ambulando, ſæpiuſque naribus admouendo, quod fieri poteſt phiolâ vitrea parua, cui ſit oſculum amplum, in qua particula ſpōgiæ ſit immiſſa, quod obdicatur poſtea membranâ foraminibus paruis pertuſa, per quæ contentum acetum trāſſudet, cui vſui pomū aureum, argenteum (ſed deauratum) eburneum, ligneum, foraminibus pertuſum cum ſpongia commodùm etiam inſeruire poteſt.

Balſamum Bezoarticum, ſeu Balſamum cordiale, reſiſtens aëris infectioni.

℞. Ol. Sem. citri per expreſſ. extracti,
Ceræ flauæ ana ℥j.

Cera in ol. citri ſoluatur ſubjectis cineribus calidis, poſtea remotis ab igne & inſtar vnguenti refrigeratis, adjungantur primò ſequentia.

Gelatinæ citri vel ſucci citr. cōdenſati ʒj.
Ol. citri deſtill.
Angelicæ
Abſinthij ana ʒß.
Ol. Thymi Roſmar. Caryoph. an. ℈j.
Camphoræ ſubtiliter pulu. vel in dictis oleis diſſolutæ gr. XV. Miſc.

Balſamus hic eodem modo conueniens eſt vt manè ſurgentes nos in prædictis partibus inungamus, ſiue exeamus, ſiue domi maneamus.

Pomum odoriferum pro ditioribus, qui rebus odoriferis delectantur.

Quamuis verò nobis non ērat, quidquam remediorum proponere, quod non directè & ſpecificè contra peſtem dirigatur, ſine reſpectu hujus aut illius odoris: nihilominus perpendendo quoſdam penitus aſſuetos, certos odores ſuaues, ita vt alios penitus ferre non poſſe, commotus ſum, quò & ipſis ſatisfaciam, vt ſequētem compoſitionē conſcriberem.

℞. Roſar. rubr. exſic. ℥ij.
Styrac. calam. Aſæ dulc. ſiue Benzoini. ana ℥j
Santali albi odorif. Cinam. electiſſ.
Ligni Aloës reſ. ana ℥ß.
Ambræ griſeæ opt. ʒiij. Moſchi Alex. ʒij. Zibethi Arab. ʒj.

Roſæ ſua natura humidæ ſeparatim ſiccentur, ſicut etiam ſantalum, lignum Aloës & Cinamomum, quæ ſunt ingredientia duriora; poſtea Benzoin & Styrax leuiter terantur, ne mortario adhæreant; hìque pulueres miſceantur: Sumantur deinde Ambra, Moſchus & Zibethum, prædictique pulueris vncia adjungatur iiſdem, & in mortario benè ſubigantur per horam & vltra, tandem quod

supereſt pulueris addatur, donec omnia benè mixta fuerint, tandem cum ſufficienti quantitate Balſami Peruuiani odoratiſſimi fiat maſſa in mortario cum piſtillo, parumper antea calefacto, tamdiu benè commouendo, donec maſſa pellucida pulchraque reddatur, ex qua Poma vel pilæ formentur pro lubitu, quas ſindone vel ſerico quis obducat, vel potius pomis ex auro, argento, ebore perforatis includat, tam propter odoris conſeruationem, quàm etiam ne manuum calidarum attactu continuato nimis molles reddantur, quantumuis hâc ob cauſam deteriores non ſint, quia Pomum odoriferum eiuſmodi mollius & apertum melius eſt, quàm induratum & omnino clauſum, quemadmodum ſunt illa, quorum maſſa cum Gummi Tragach. conficitur, quæ ſæpiùs ita indurantur, vt odorabilium rerum qualitas ſuffocetur & exhalare nequeat.

Pomum odoriferum ſpecificum contra infectionem aëris, cuique conueniens.

℞. Rad. Angelic. reſinoſæ, Valeria, Carlin. Cort. exter. citri in vmbra ſicc. Zedoar. Myrrh. el. & Succini albi ana ℥j.

Omnia pulueriſentur ſubtiliſſimè poſtea cum ſ.q. Gummi Ammoniaci in aceto roſar. ſoluti, colati & ad conſiſtentiam viſcoſam decocti fiat maſſa in mortario, pro pomis formandis, ſicut antea dictum, quæ quamuis non ita ſua via ſint, non tamen minorem aliis efficaciam poſſident.

Acetum compoſitum pro pauperibus.

Pauperes qui his & ſupradictis remediis deſtituuntur, vtantur ſequenti Aceto.

℞. Granor. Iuniperi recent. Abſinthij, Rutæ ſiccæ ana ℥iiij.

Thuris, Myrrhæ ana ℥ij.

Incidantur grana Iuniperi cum herbis tenuiter, groſſo modo reliquis pulueriſatis, quibus optimi, aceti vini vel cereuiſiæ. 2. menſuræ affundantur in vaſe terreo ſubere, bene occluſo; reponatur in loco calido, vel ad angulum ignis, vt materia ſemper calefacta ſit per biduum vel triduum, poſtea exprimatur & ad vſum ſeruetur, eodem modo, ſicut ante dictum fuit.

Tandem etiam infectionis temporē Magiſtratus ſollicitus ſit, vt ciuitates atq; oppida ab omni ſpurcitie purificentur, & vbi magis infectio graſſari conatur, hinc & inde publicis in quadriuiis ignes accendent ex pice nigra cum ſulphuris parte dimidia permiſta, ſi non de die, quando per plateas hom̃ines ambulant, ad minimum tamen noctu, dum ad lectum quilibet ſe confert, tunc temporis ſcil. vbi propter malignas exhalationes à terra prodeuntes, aër tempore peſtis magis noxius eſt. In ſpecie quilibet habitationem ſuam ab omni impuritate liberam conſeruet, latrinis benè tectis, gutturniis cum ſubiectis catinis purificatis, linteis bene lotis, ſed non cum ſapone fœtido, qui de oleo vel pinguedine piſcium confici ſolet: odor fœtidus piſcium, halecum arefactorum, caſei putridi, brodij braſſicæ, raparum & omnium aliarum, rerum, quæ fœtorem ſpirant, vitetur. Caueant inſuper, ne ſemper in abluendis pauimentis cubiculorum laborent, quod pleriſque fœminis in his regionib. in more eſt, & hinc ædes per affuſionem aquæ plurimum humectatas habent inſtar nauium in aqua ſubſiſtentiũ, & in ædibus ſic producunt aërem humidum, qui non tantum tempore peſtis noxius eſt, ſed aliàs etiam catarrhos nocentes, aliáque ſymptomata producere ſolet, quæ poſtea malè aëri exterius irruenti adſcribunt. Fieri enim poteſt, vt nihilominus puritas ædibus conſtet, etiamſi

lotiones eiusmodi noxiæ toties non instituantur. Ante omnia caueat sibi quilibet, ne domi suæ canes rusticos impuros alat, qui fœtore domum replent; & particulariter illos, qui carnibus & interaneis animalium demortuorum nutriuntur, qui halitum fœtidum expirantes sufficiunt etiam ad villæ alicuius pestiferam infectionem: qua ratione formidabilis etiam est fœtor excrementorum atque vrinæ felium. Et hoc modo diligenter omnia sunt obseruanda, propterea quod nihil sit in Vniuerso, quod ita pestem ad se trahat, quàm immundities & fœtor, quod ipsum exemplo maximè confirmatur: Quando enim pestis regionem aliquam inuadit, eadem à pauperibus & sordidis, qui more porcorum cumulatim in angustioribus ædibus viuunt, plerumque sumit exordium. Et hæc de aëris commotione dicta sufficiant.

Motus & quies.

Exercitium vehemens ac violentum communiter tempore pestis formidabile & noxium statuitur, quia corpus cholericum reddit, illúdque inflammat, pulmones laxat, & respirationem frequentem & coactam producendo cor calefacit & debilitat, ipsosque spiritus vitales dissoluit, vnde postea sequitur, vt ipsum corpus ad infectionem recipiendam habilius reddatur. Quocirca qui sese tempore pestis exercere cupit, ille faciat hoc ipsum matutino tempore post ortum solis, in horto, sylua, vel campo, tempore æstatis, cœlóque sereno, miniméque nubiloso, nec admodum ventis agitato, postea domum sese conferat. Somnus post prandium maximè suspectus est hoc tempore, prauásque dispositiones producere potest, præsertim in iis, qui ad eundem minimè adsueti sunt. Hinc igitur omnis occasio vitanda, quæ lassum atque somnolentum hominem reddit, adeóque potius diuersiones quærendæ per honestos ludos, & animi gratia institutas conuersationes, audiendo Musicam, & jucundas historias legendo, eousque donec calor intensior promeridiano tempore remittat, vbi vicissim deambulatio, sicuti dictum fieri poterit, ita tamen vt in tempore priusquam aduesperascat, domum nos conferamus. Hic modus æstatis tempore notetur. Sed hyemalis tempore paulò aliter procedendum, juxta temporis necessitatem. Medici, quibus ægrotorum curatio commissa est, similiter etiam (si commoditas idipsum permittit) suos ægrotantes visitare debent matutino tempore, post solis exortum in vmbra, nec non vesperi, quando sol ferè in occasu est, maximéque solliciti sint, ne pestem in domos proprias adducant, infectionem pro viribus à vicinis suis abigendo: quod sæpius iis Medicis accidisse vidi, qui potiùs lucri quàm charitatis erga proximum causâ sese periculo tali commiserunt, quales non tantùm non raro propriam vitam suam periculo committunt, sed simul etiam omnes illos, qui ipsos frequentant, quam ob causam ijdem, instar pestis ipsius, fugiendi, quam sæpius in vestibus suis de domo in domum portare solent. Hanc ob causam quilibet Magistratus Christianus benè constitutus plurimùm in Throno DEI, (qui eundem ad dignitatem eleuauit, eidémque authoritatem tribuit, quò diligentem curam habeat huius rei, non tantùm propter personam propriam, sed etiam propter populum vniuersum, cuius ipse pater constitutus est) obligatur, ne Medicos ordinarios totius Reipublicę domos infectas ingredi patiatur, sed certos quosdam Medicos atque Chirurgos constituat, homines pios, boni judicij, animosos & expeditos, quibus salarium & sustentatio sufficiens largiatur, quò tempore pestis inseruire possint, qui signum aliquod infectionis tempore ge-

ſtent, quo cognoſcantur, quibus ſub pœna interdicatur, ne alios ægrotantes viſitent. Dixi, quod tales Medici & Chirurgi bonæ famæ & judicij eſſe debeant, quia maximus eſt caſus conſcientiæ, vitam multorum pauperum peſte laborantium negligere, eamq; Empiricis & Idiotis committere, quemadmodum inueniuntur præſumptuoſi audaculi, qui peſtiferorum curam gerere conantur, & magis in arte Medica non profecerunt, quàm ſimiæ. Perturbati, maximámque temporis partem ebrij, beſtiarum inſtar, ægrotos viſitant, & Medicamentis atque præſcriptis Medicorum vtuntur cum eiuſmodi diſcretione rationis, ſicuti facit aſinus in pulſandis fidibus muſicis, vel ſurdus in Inſtrumenti muſici directione. Nam abſque conſideratione cauſæ morbi, ſymptomatum, indicationum, differentiæ corporis, eiuſque complexionis aut temperamenti, repletionis & inanitionis illorum, prædominij humorum, partis principaliter infectæ, ſexuum, ætatum, & ſine aliis quamplurimis obſeruandis, quæ in ægrotantium curatione neceſſaria ſunt, medicamentis abutuntur, ſine omni doſeos & vehiculorum diſcretione: ſudorem imperant, quando primò purgandum, vel ſanguis mittendus; purgant, quando cibus præbendus; venam ſecant; quando confortandum; laxant & aperiunt, quando corroborandum; corroborant, quando vacuandum; nutriunt, quando jejunandum, & breuiter his & ſimiliter abſque intellectu vtuntur: ſi patiens conualeſcit, fortuitus eſt caſus, quamuis honorem & remunerationem expetant, ſi moritur, excuſatio talium Medicorum præſtò eſt, quia nullus eſt, qui proceſſum curationis eorundem obſeruat. Quocirca, cum Magiſtratus condolentiam erga ſubditos habere debeat, huic defectui ei ſuccurrendum erit, quia etiamſi quis optima, ſpecifica nec non vtilia medicamenta poſſideat, quæ veneno, malignitatique peſtis reſiſtũnt, ſine exceptione conſtitutionis ac temperamenti corporis laborantis, non tamen hoc obſtante requiritur, vt iuxta diſcretionem artificioſam applicentur, quia non ſufficit, vt mali cauſam principalem expugnemus, ſed pedetentim etiam eò curatio dirigenda venit, vt non negligantur accidentia ſuperuenientia, quæ mortis cauſa eſſe poſſunt, aut ita corpus laborantis debilitant ac lædunt, vt per totum vitæ tempus habeant, de quo conquerantur, & ita reparetur ac reſtauretur in integrum illud, quod ardore peſtilentiali corruptum fuit, id quod Idiotarum cognitionem & intellectum excedit.

Diæta, vel regimen cibi potuſque.

Quod attinet diætam vel regimen particulare, cibum, potúmque concernens, hoc eſt, electionem certorum alimentorum, & rejectionem minùs conuenientium, reſpectu eorum, qui ſani ſunt tempore peſtis, quò ſeipſos tanto melius in ſtatu ſanitatis defendant, & ab infectione liberiores ſint, diuerſæ ſunt Medicorum opiniones. Quidam fundamenti loco diuerſas alimentorum & potulentorum qualitates conſiderant, & approbant illa, quæ quandam alterationem corpori introducere putant, quæque corpus in integritate ſua conſeruare queant. Alij potius ad conſuetudinem reſpiciendo, quàm prædictam conjecturam obſeruando, ſtatuunt quod homo ſanus liberè conſuetis alimentis ac potulentis vti queat, juxta varietatem anni temporum oblatis, tam irruente infectione, quàm etiam aliàs, quorum opinio priori meritò præfertur. Deus enim ſingulari prouidentia res omnes alimentares eo fine creauit, vt ad nutritionem & conſeruationem hominis inſeruiant, modò temperanter, & cum gratiarũ actione

ſumantur, vbi ſimul ordinauit, vt in ſanitatis conſeruationem cedant, ea ratione, vt radices herbarum crudarum vel fructus arborum quibuſdam conueniant eodem modo, ſicut aliis panis è frumento benè coctus: caro bouina ſimiliter quibuſdam, ſicut aliis caro pullorum & perdicum: his caro porcina, ſicut aliis caro vitulina vel veruecina: his piſces maris craſſi, haleces, aſelli exſiccati, ſicut aliis auratæ, vel alij piſces delicati ſaxatiles: his caſeus & butyrum, ſicut aliis delicata condita & confectiones: & quoad potulenta, vt fontis aqua cruda quibuſdam tam ſana ſit & conueniens, ſicut aliis cereuiſia, aliis hydromel, aliis ſuccus pomorum & fructuum depuratus: & aliis cereuiſia, ſicut aliis vinum Hiſpanicum, Gallicum, Rhenanum: quibuſdam aqua vitæ, calida fortiſſima, ſicut aliis potus benè temperatus, ſicut & alia vitæ genera, quæ ratio inſtituti enumerare non permittit. Hinc ſanguis illorum, qui pane ſecalino, fabarum, milij, & aliis craſſioribus cibis veſcuntur, & qui aquam, lac aut cereuiſiam bibunt, æquè ruber, bonus ac pulcher eſt, quàm eorum, qui panem album, ciboſque delicatos ac leues comedunt, & vinum optimum bibunt. Hoc modo non video rationem vllam, cur Medici diætam aliam introducere, vel mutationem alimentorum ad peſtis præſeruationem inſtituere debeant, in conſideratione, quod talis variatio potius robur corporis alterare, quàm idipſum confortare vel conſeruare poſſit. Hoc verum eſt, quod illi periculoſum ſit, qui quotidiè pullis gallinarum, perdicibus, pane Martio & ſimilibus vſus fuit, ſi poſtpoſitis conſuetis, ſubitò carne bouina, porcina, pane bis cocto nautico viuere velit: ſimiliter & ille ſanitatem periculo committet, qui cibis craſſioribus aſſuetus, delicatis ac leuibus alimentis ſeſe ſatiare conabitur. Sed quid dicamus vlterius? nonne videmus perſonas craſſioribus alimentis aſſuetas ordinariè robuſtiores ipſique infectioni minus obnoxias eſſe, quàm admodum delicatè viuentes? non quidem quaſi hoc ipſum cibis, quibus veſcantur, attribuendum ſit, ſed potiùs propter naturæ robur, quod eiuſmodi alimentis conſeruari vult. Quod ſi caro bouina, porcina, item piſces & caſeus ſunt materia magis accommodata pro recipienda infectione peſtifera, & generatione ſanguinis impuri vel ſpirituum alteratione, præ cibis aliis, caueant ſibi populi Angliæ, Weſtphaliæ & Hollandiæ, quia primi eorum carne bouina, ſecundi pernis porcinis, tertij piſcibus, caſeis & butyro maximam partem, & non ſolùm vulgares ſed illi, qui ſunt alicuius autoritatis & exiſtimationis, quotidiè ferè veſcuntur. Interea, ſi quis exactè idipſum perpendat, non magis penes hos populos peſtem graſſantem, quàm apud aliter viuentes obſeruabit. Hoc ipſum tamen dictum volumus reſpectu corporum ſanorum, quæ probè ſuas functiones peragunt, aliter ſentiendo ratione illorum, quibus ſtomachus debilis eſt, vel ſunt penitus ægri, quandoquidem his conueniēs diæta præſcribenda, juxta præcepta, quæ docet ars medica. Nihilominus tamen non negamus, quin eſculenta quædam tempore peſtis minimè, vel rariſſimè ſint concedenda, ſicuti ſunt cibi ſatis euidenter alterantes & pernicioſi, quales ſunt, caro porcina recens, aprugna, taurina, anſerum, anatum, aliorúmque volatilium aquaticorum: inter piſces anguillæ, tenchæ, ſalmo recens, haleces recentes & ſimiles, qui ſunt extremè dulces ac pingues, quique facilimè corrumpuntur, & febres generant. Sic etiam cibi in ſartagine frixi, nimis pingues, artocreas & ollaria vitentur; quemadmodum finaliter copia fructuum atque confectionum dulcium non immeritò fugienda, quorum loco non tantùm melius, ſed etiam vtilius eſt,

rebus acidis vti, quæ ſpecialiter infectioni peſtiferæ reſiſtunt. Quo ad alios cibos, quilibet pro libertate & conſuetudine ſua ſeſe gerat, ſicut etiam in potulentis, eò potiſſimum reſpiciendo, ne abuſus accedat, aſſumendo ſolum quantitatem conuenientem, quæ corpus non alterare vel aggrauare poſſit. Sic etiam neceſſarium eſt tempore peſtis, vt matutino tempore, priuſquam domo exeamus, jentaculum aſſumamus, quod certum eſt præſeruatiuum contra peſtem: dùm enim virtus concoctrix ſtomachi laborat in concoctione, de centro ad partes externas alimentum ac vapores mittuntur; pariter vbi non habet quod agat, contrarium accidit, vt ſtomachus à cibo vacuus attrahat humores interius, vnde corpus ad infectionem recipiendam habilius redditur. Patet hoc exemplo: dum enim matutino tempore jejuno ſtomacho propè foſſam aquæ corruptæ & putreſcentis ambulamus vel vbi aliæ res fœtentes & immundæ continentur, protinus fœtor iſte caput nobis occupat, quod non tam facilimè fit, vbi cibum potumque ſumpſimus, vnde non inconueniens, vt quilibet parumper aſſumat, priuſquam manè egrediatur. Cum autem inueniuntur homines, qui tantum ad prandium, atque cœnam aſſueti ſint, ita vt ſi quid cibi potuſq; matutino tempore ſumant, per diem integrum deterius habeant, idcircò monſtrabo, qua ratione maſſa confectionis ſiccæ ſit præparanda, de qua eiuſmodi perſonæ ſingulo mane parumper ſumere poterint, quod loco jentaculi ſufficiet, abſque vlla alteratione.

Confectio ſicca pro cordis & ſtomachi confortatione.

℞. Panis tritici bis cocti, Sacch. albiſs. ana lib. j.
Amygdal. dulc. excort. Cort. citri virid. cond. ana ℔ ß
Gelatinæ cydon. ℥iiij.
Zingib. Chin.
Myrobal. condit.
Nucis moſch. cond. ana ℥ij.
Cinamomi el. ℥jſ.
Croci opt. ʒß.
Ambræ griſcæ, Moſchi Alexan. ℈j,
Aquæ roſar. q. ſ.

Bis coctum & Saccharum, ſeparatim quodlibet, pulueriſetur: amigdalæ in mortario lapideo terantur, ſicuti fit in pane Martio: ſic etiam cortices citri, cum Zingibere & nuce moſchata, quæ per ſetaceum extrahantur, ſicut fit in caſſia: cinamomum pariter pulueriſetur, & bis coctum in mortario ſatis amplo optimè miſceatur, deinde adde Cinamomum, cui per triturationem moſchus & Ambra primum incorporentur. Pulueribus omnibus conjunctis addatur conditum expreſſum, gelatina cydoniorum, jus corticum citri, & pedetentim rebus ſiccis cum humidis permiſtis cum piſtillo ligneo conuenienti benè terantur omnia, eouſque, donec omnia benè contemperata & vnita eſſe videantur, pro maſſa, quæ ſi paulò durior fuerit, cum aqua roſarum fragrantiſſima parum irroretur, eouſque, quò commodè vel morſuli, vel placentulæ fomis conſuetis formari queant, quæ poſtea leniſſimo calore, tantùm ad ſuperfluam humiditatem exſiccandam, ſiccentur, & ad vſum ſeruentur. Hæc confectio diligenter præparata, non ſolùm maxime cordialis & corroborans, ſed etiam tam delicata & jucunda guſtui, vix vt ſimilis habeatur, viris principibus digna. Quibus Moſchus & Ambra non conueniunt, in illorum gratiam abſque iis confici poterit. Non intermittere volui, quin etiam Magiſtratum adhortet, vt quantum concernit venditionem carnium, volatilium & piſcium, non ſolùm conſtituant certas perſonas, per quàs primò viſitentur, ne quid morboſum in foro publico ſit, ſed diligenter etiam interdicant, ſub comminatione

minatione pœnæ, consuetudinem antiquam, quam lanij & pullarij quidam obseruant, quando carnem vitulinam, veruecinam & volatilium quorundam inflare solent, halitum oris per tubulum immittendo, quo pulchriores atque succulentæ magis appareant: præterquam enim, quod verendum, ne per morbosam constitutionem illius, qui carnes inflat, malignus & perniciosus halitus inspiretur, etiam optimè sani hominis inspiratio nocere potest, quando talis halitus cauitati carnis alicuius inclusus ad corruptionis generationem sufficiens est. Porrò præter obseruatam victus rationem, tempore pestis maximè diligens sit quisque, quò noxias animi passiones vitet, vti sunt ira, odium, anxietas, timor, melancholia, quibus spiritus admodum alterantur, & corpus ad infectionem facilimè recipiendam præparatur, quam ob causam fugiendi sunt eiusmodi animi affectus, quantum fieri potest.

De vsu Balnei.

Quoad vsum Balnei sudatorij & aquæ calidæ, minimè tempore pestis idipsum conuenit, præcipuè debilioribus, qui etiam aliàs assuefacti sunt, vt frequenter eodem vtantur, nisi tantùm ad sordes corporis abstergendas: ea propter quod corpus ipsorum inflammet, spiritus cordis vitales dissoluat, arterias totius corporis pedetentim relaxet, vt aër pestilentialis aditum faciliorem ac liberum inueniat. Quocirca ejusmodi homines corpus à sordibus & sudoribus abstergere satagant, & spongiâ nouâ cum aqua tepida sequenti modo inebriata sese lauent: Recipe aquæ fontanæ mens.ij. aceti vini rubri mens. dimidiam, aluminis ℥ij. Misce & leuiter ebulliant, postea iisdem vtere dicto modo paulò antequam ad lectum te conferas; præterquam enim, quod aqua dicta totum corpus à sordibus & immunditiè purificat, simul omnia membra corroborat, quod tempore pestis maximè desideratur. Quibus odorifera magis exoptatur, illi pauxillum aquæ rosarum & lauendulæ commisceant. Verùm quibus consuetum est, vt singulis septimanis balnea aquæ dulcis & sudatoria frequentent, qui robustiores sunt, pleni humoribus, quique benè comedunt atque bibunt, illi consuetudinem suam contineant, ea propter, ne abstinentes in morbosam aliquam dispositionem incidant, cui occasionem præbere poterit, retentio & superfluitas humorum prauorum, qui aliàs per transpirationem euacuantur. Hinc igitur, in iis, quibus assueti sumus longo tempore, prudenter procedendum, & nihil temerè statuendum, nec subitò, nec pedetentim, naturam aliis mediis juuando, quò præseruentur ab iis accidentibus, quæ tales mutationes introducere queant.

Euacuatio seminis & actus venereus.

Voluptates venereæ inordinatæ semper sunt noxiæ, maximè tempore pestis, eapropter, quia corpus inflammant, eiusque vires debilitant. Dico inordinatæ: quia moderatus veneris vsus, quo corpus à semine superabundante exoneratur, quantum natura requirit, sine coactione, & secundum leges matrimonij, non tantùm innoxius est, sed etiam sanitati plurimùm confert, maximè, quando conjugum vterque sanus est. Contra penitus intermittere, nec non totaliter exercitium præter dictam istam necessitatem refrenare, grauium ac formidabilium accidentium causa esse potest, quia semen genitale retentum admodum incrassatur aut corrumpitur in vasis, vnde secundum Galenum similiter symptomata generari possunt, sicuti aliàs venenum aliquod introducere solet. Nihilominus

tamen non ita ſtudendum ſanitati, vt in peccatorum ſordes incidamus, dictum exercitium illegitimè, & contrà diuina præcepta inſtituendo, quia nobis propoſitum eſt medium licitum & honeſtum, quod eſt conjugium.

Præſeruatio tempore peſtis per medicamenta.

Poſtquam diximus de cauſis infectionis peſtiferæ generaliter quomodo homines inficiant, quomodo quis animam ſuam reformare, & ſeſe ad beneplacitum ac voluntatem diuinam diſponere debeat; deinde quomodo corpus ſuum in vſu rerum non naturalium dictarum regere debeat, porrò, juuante DEO, qui Medicum creauit, & medicinam è terra produxit, quique medicinam gubernat & dirigit ad omne bonum opus, accedam ad enumerationem remediorum eorum, quæ per DEI gratiam juxta cognitionem & experientiam in rebus naturalibus mihi comparatam præ cæteris excellentiora & fortiora peſtifero veneno reſiſtendo ſtatuo, ſpe bona, quod Pater gratiæ, & fons omnis benedictionis paruum hunc meum laborem propitiaturus ſit, vt cedat in ipſius gloriam, in proximi vtilitatem, & conſcientiæ meæ ſatisfactionem, vt hac ratione contra grauiſſimum hunc morbum ſolatium atque quietem inueniendo, ampliſſimam occaſionem habeamus, vt humiliemus nos ante ipſum, ipſique gratias agamus, agnoſcendo, quod omne bonum ab ipſius diuina bonitate procedat, & quod ipſi ſoli gloria & honor debeatur.

Iam verò Peſtis, quemadmodum experientia, mater ſcientiarum & artium teſtatur, facilius atque grauius vnum corpus quàm alterum prehendit, ſequendo diſpoſitiones diuerſas, quas in iiſdem reperit, ſecundum magis & minus, vt ipſum venenum: & hæc eſt cauſa varietatis ſymptomatum & accidentium, quæ in infectis obſeruamus. Maxima pars Medicorum ſtatuit, quod non multum afficiat illos qui ſunt robuſtioris complexionis, quique peccantibus humoribus deſtituuntur, inprimis vbi pori corporis ſunt rari & aperti, qui ſi peſte detineantur, non tam facilè ſuccumbunt, ſicuti debiliores, qui cutim habent occluſam, duram, rigidam, vnde difficulter perſpirant, nec vapores peſtilentes, & humores vitioſos, quibus replentur, ſeparant, quod non abſque ratione ſtatuitur. Alij quo ad diuerſitatem complexionum aliter ſentiunt: hi enim ſtatuunt, quod peſtiferum malum facilius in corpore puro, ſanoq; radicetur, quàm in impuro. Sed cuivis opinionem ſuam relinquendo, conſilium noſtrum eſt, vt robuſtiores non confidant ſuæ fortitudini, nec cacochymici & impuriores ſuis impuritatibus aliquid tribuant, ſed vnuſquiſque recurſum habeat ad remedia probata, quę clementer à DEO nobis conceſſa ſunt vt iiſdem corpus muniamus & ſpiritus balſamo quaſi reficiamus, iis ſcilicet rebus, quæ ſubtili corruptioni venenatæ reſiſtere poſſunt. Vt enim is, qui nimium tribuit naturalibus mediis ſuum creatorem tentare poteſt, ſic eodem modo peccat, qui poſt habita ratione, media negligit, quemadmodum faciunt homines leuiſſimi, quaſi DEVS medicinam fruſtrà creauerit, eiuſque cognitionem quaſi superuacaneum quid largitus fuerit. Quocirca præſeruationis ergò, priuſquam perueniamus ad vſum cordialium & ſpecificorum alexipharmacorum, eò allaborandum, vt corpus purificetur & præparetur: quemadmodum enim balſamum excellens, quod in vas aliquod impurum ac rancidum immittitur, odoris fragrantiam deperdit; ſic etiam ſubtile Bezoardicum & cordiale, quod exhauritur à corpore corruptis & vitioſis humoribus repleto, robur atq; efficaciam ſuam

perdit, & eo ipso minus efficax est, vt cordi succurrere, eiusque spiritus confortare possit. Hinc ergò necessarium est, vt repletio malitiosorum, peccantium, putridorumque humorum euacuetur per appropriata medicamenta, secundum differentiam naturarum atque qualitatum. Si Plethoricæ naturæ sunt, sanguis per venæ sectionem minuatur. Quoad euacuationem, potissimum eò respiciendum, in qua corporis parte surperabundent humores euacuandi, qui si maximam partem in ventriculo & pectore latent (quod inde colligitur, quando quis à cibis nauseam habet, os amarum est, odor inimicus exhalans quasi piscium putridorum, aut vitelli ouorum nimis cocti, ructus acidi, screatus, somnus post cibum, grauitas & dolor capitis, proxima, breuissima nec non naturalis via est, in iis, qui eandem perferre possunt, vomitio. Quod si peccantes humores sint potissimum in cauitate jecoris, lienis, mesenterij, ventris, & breuiter, in partibus infra ventriculum (quod inde colligitur, quando quis habet punctionem vel dolorem in hypochondriis, flatus ibidem ac murmurationes in abdomine, inclinationem ad alui excretionem & calorem in imis visceribus) tunc bonum erit corpus pugare per eandem viam, nimirum per aluum inferiorem.

Quoad vomitoria tempore pestis vnum maximè specificum contra malignitatem, quod facilimè sumitur & absque vehementia operatur, est sequens liquor.

Oxysaccharum vomitiuum contra pestem.

℞. Vitri Hyacinthini more Matthioli pp. & subtiliter pul. ℥j.
Cinam. el Zedoariæ, Ligni Aloës resinosi opt.
Sem. Angelicæ an. ʒij.
Croci Anglici opt. ʒß.
Aceti rosaci ℥xviij.

Omnia mittantur in vitrum cum subere bene clausum, ne quid odoris expirare queat: postea in B. M. per 24. h. digeratur. Balneo refrigerato, liquor coletur vel per chartam emporeticam filtretur, si opus est, vt optimè clarificetur. Deinde cum aq. rosar. tantum Sacchari soluatur, quantum est pondus liquoris prædicti, & coquatur simul ad consistentiam, quæ requiritur in confectione Manus Christi, quod saccharum solutum calidum, prout ab igne sumitur, cum prædicto liquore pedetentim misceatur, quo facto, seruetur ad vsum; longo enim tempore conseruatur.

Dosis pro debilioribus est ʒij. vel ʒiij. & iis qui prompti sunt ad vomitionem, vsque ad 4. 5. vel 6. pro aliis, imo ℥j. pro robustioribus, & qui difficulter mouentur. Quod si superciliosi quidam, antimonij hostes sine ratione & experientia hoc vti nolunt (de quo DEVM testor, quod etiam infantibus, vbi necessarium est, absque omni timore præberi potest) illi huius loco vtantur Asaro, Gratiola, Nicotiana vel aliis vomitoriis, quæ placuerint.

Quoad purgationem tempore pestis, necessarium est, vt idipsum etiam fiat medicamentis benignis, quæ corpus non admodum commouendo alterant. Hoc fine maxime commendantur pilulæ, quas omnes officinę pręparant, Pilulæ Ruffi dictæ quibusdam pestilentiales, quæ componuntur ex Aloë, Myrrha, Croco, quæ tria maxime balsamica sunt & corruptionibus resistunt, vnde consequenter vtilissima erunt contra pestem. Sic etiam excellentes sunt pilulæ nostræ Angelicæ dictæ, quarum descriptio talis est.

Pilulæ Angelicæ.

℞. Fol. senæ orient. mund. ℥iiij.

Rhabar. electiss.
Agarici albi troch. vt mox docebitur ana. ℥ij.
Succi borrag. depurati ℔ ijß.
Infundantur per h. xxx. in expressione addantur Aloës lucidæ ℥ij.
Coq. lentiss. igne in vase terreo vitreato ad consistentiam picis;
deinde addantur.
Resinæ rad. Angelicæ, Myrrhæ Troglod. Croci Anglici
Salis Card. ben. ana ʒij.
Sp. Salis comm. g. 30.
F. Massa s. artem.

Per Agaricum trochiscatum intelligo sumendum esse Agaricum albissimum & pulchrum, qui minutim incisus humectetur cum decocto absinthij pro conficienda massa, bene terendo in mortario, donec trochisci minores confici queant, qui siccentur & ad vsum reseruentur.

Per resinam Angelicæ hoc volo, nimirum sumantur radices angelicæ recentes, non cariosæ nec à vermibus corruptæ, quæ minutim incisæ in spiritu vini vel aqua vitæ infundantur ad superemineutiam duorum vel trium digitorum: reponantur ad digestionem in loco calido per horas 40. deinde colentur, postea fiat exhalatio per destillationem vel alia ratione, donec in fundo materia remaneat, quæ subsistentiæ ratione sit instar gummi vel resinæ, & consistentiam talem nanciscatur, vt inde pilulæ formari queant, lavetur aquâ rosarum semel atque iterum, & ad vsum prædictum seruetur.

Spiritus Salis intelligitur de liquore qui igne fortiori, ex sale communi extractus, est tam clarus, vt aquam repræsentet, & acidus instar sp. sulphuris qui inuenitur apud eos, qui in chymia laborant, si laborem destillationis subter fugere placuerit. Dosis istarum pilularum est ℈j. vsque ad ʒj. vna vice: purgant benignè crassos & tartareos humores ventriculi, vicinarumque partium, obstructiones aperiunt, flatus inclusos dissipant, stomachum roborant, & corruptioni resistunt. Si quis actionem eorum acuere cupit, quando purgandi sunt robustiores, & qui difficulter mouentur, cuilibet dosi tria vel quatuor grana Diagrydij addantur, quemadmodum etiam in vsu pilularum Ruffi fieri potest, quando cum iis agendum, qui benignioribus non laxantur. Porro cum non semper occasio purgandi per pilulas sese offerat, sicut exempli gratia penes eos, qui fluxui hæmorrhoidum, hæmorrhagiæ narium ac faucium subjecti sunt, item qui sunt extenuati, melancholici, obstructionibus obnoxij, & calidiores, vel etiam vbi humores viscosi & tenaces, quibus Aloë & alia calidiora, quæ pilulas ordinariè ingrediuntur, contraria sunt, tali purgante quis vti poterit, quod sequitur.

Diasena nost.

℞. Fol. senæ mund. ℥iiij.
Rhabar. electiss. ʒij.
Aq. è succo cichor. distill. q. s.
Infundantur 24. hor. in colatura addantur
Sacch. albiss. ℥viij.
Cassiæ recent. extr. ℥v.
Pulpæ Tamarind. ℥iij.
Coq. lentiss. igne ad consist. elect. deinde addantur Crem. Tartari subtil. pulu. ʒij.
Ol. anisi g. xij
Caryophyll. g. iiij. Misce.

Electuarium hoc gustui jucundum est, & blandè calidos atque adustos humores euacuat, & bilis euaporationes, quæ ad cerebrum, cor & alias partes distribuuntur, atque febrium internarum aliorumque symptomatum causæ fiunt, dissipat ac minuit. Quare qui ob dictas causas pilulis vti nequeunt, illi securè prædicto Electuario sese purgare possunt. Si quis validè purgari vult, ille

mane jeiuno stomacho tres, quatuor vel quinque aut sex drachmas juxta roboris naturæ differentiam assumat, & post tres horas parum de brodio carnis vitulinæ vel veruecinæ sorbeant, parumper cum buglosso vel borragine alteratum, si temporis occasio idipsum permittit. Verum vbi quis præparationis gratia, seu pro laxatione tantum eodem vti cupit, qui aliàs ad obstructionem alui plurimum inclinant, his sufficit, vt quotidiè, vel alternis diebus dimidia hora ante prandium quantitate ℥j. & vltra sumatur.

Sic etiam potiuncula formari potest, quæ sequitur.

℞. Fol. senæ mund. ℥iij.
Crem. Tartari ℥j.
Cinam. el. ℈j.
Aq. fumariæ ℥iiij. Infundantur per horas ij. vel iij.
In colat. dissolue Mannæ Calabr. ℥j. & clarificetur cum albumine oui.

Hæc potio rectè præparatur pro dosi vnica, clara est, jucunda, facilisque operationis, quæ cunctis hominibus, quocunque tempore, sine timore, præberi potest. Pondus fol. senæ, pro ratione roboris illorum, quos purgare conuenit, minui vel augeri poterit, cui etiam aliquid Rhabarbari vel Agarici adjungitur, juxta differentias abundantium humorum, semper quantitatem eandem obseruando cum reliquis ingredientibus, & sicuti dictum est clarificando. Hac forma potionis hactenus per multos annos successu fœlici vtor, in omni genere morborum, vbi benigna medicamenta purgantia in forma liquida requiruntur, & vbi minimè conuenit Scammonea, Colocynthis, Turbith & alia cathartica, nimis calida & acria, alterantia & omnes humores ex remotioribus partibus attrahentia, quibus medicamentis penes omnes (vt quidam sentiunt) præsertim tempore pestis, vbi omnes alterationes vehementiores & magnæ commotiones humorum sunt noxiæ, minimè vtendum. Hæc de purgantibus. Quod missionem sanguinis attinet, illa fiat secundum regulas artis medicæ, consilio prudentis & discreti medici, plus, minusve sanguinis emittēdo, vna vel altera vena aperta secùndum differētias repletionis, vel sedis principalis, per quam sanguis magis corruptus deriuari potest, vel secundum differentiam necessitatis vrgentis, siue reuulsionis gratia, propter affluxum sanguinis copiosum ad partem quandam, vt aliò deriuetur; siue propter euacuationem ad exhibendam ebullitionem sanguinis; siue propter aliam causam, quæ diligentissimè considerentur, priusquam concludamus de corpore quodam, cui missio sanguinis adhibenda, nec non de vena, quæ incidenda.

Nunc tandem veniam, ad descriptionem Antidotorum, quibus vti quis potest, vbi corpus purgatum & detersum est, juxta necessitatis leges: non enim necessarium est, vt omnes generaliter purgentur, sed illi tantum, de quibus diximus.

Antidotus Cordialis.

℞. Cort. citri virid. cond. contus. & per setaceum transmiss.
Gelatinæ Cydonior. ana ℔ß.
Sacch. albiss. ℔ j.
Succi Borrag. depurati ℔ ij.
Succi melissæ depurati ℔ j.
bulliant in lentissimo igne in vase terreo vitreato semper agitando ad consistentiam Elect. deinde addantur
Bezoardici Corallini ℥jß.
Essentiæ Fl. Solarium, siue tincturæ Hypericisum m. ℥ß.
Cinam. elect. Ligni Aloës, resinosi, Santali albi odorif.
Sem. citri excort. ana. ℥iij.
Ol. sem. Angelicæ g. 10.

M. & in vase vitreo ad vsum seruentur.

Hæc Antidotus est excellentissima & specifica pro corroboratione cordis, refectione spirituum & resistentia vaporum malignorum, contra sanguinis & bilis ebullitionem. Hinc igitur est efficax præsidium contra pestem, & in specie pro illis, qui sunt timidi, debiles & melancholici. Dosis matutino tempore ℈j. vel ʒß. quotidiè continuando, quamdiu durat infectio.

Bezoardicum Corallinum, quod Antidotum ingreditur, hoc modo præparatur. Recipe sex vncias Corall. rub. præpar. hoc est, tritorum subtilissimè in marmore cum aqua rosar. quod pharmacopæis in vsu est; mittantur in cucurbitam vitream, affundantur mensuræ suæ succi citri clarificati, vbi mox ebullire, & spumam eleuare incipiet, idque continuetur per has 24. absque igne: postea dictum vitrum ponatur in balneum digestorium tamdiu, donec spiritus acidi succi citri coralliorum substantiam penetrauerint, eadem in puluerem album permutando, liquore claro reddito, siue ebullitione vlteriore, qui sapore insipidus, & acrimoniam suam perdiderit. Tunc igitur vitrum eximatur ex balneo, & liquor per inclinationem à Corallis separetur, & abijciatur, remanentia bis terue aqua simplici lauetur, postea in sole, vel aliter siccetur, & habebis puluerem, album, leuissimum & subtilissimum, in quo nulla acrimonia, sed leuis tantum adstrictio, quamuis non negari potest, quin acidi spiritus citri eidem adhæreant, quod inde apparet, quia primum puluis iste maiorem efficaciam habet in corde roborando, & corruptioni resistendo, quàm simplex corallium in corpus adsumptum, sicuti in aliis potionibus cordialibus fieri solet; & deinde, quia permistus cum electuario quodam, fermentationem producit, quod non fieri potest nisi per spiritus succi citri inclusos, quod optimè notandum, sicut etiam differentia proprietatum, quas acidi liquores possident, cum succus citri, sicut diximus, corallia præcipitet in puluerem, & acetum dissoluat eadem in liquorem transparentem, quod etiam in Margaritis præstat. Hinc possumus dicere, quod succus citri plurimum cum natura spiritus sulphuris & vitrioli conueniat, qui etiam Corallia, Margaritas, oculos cancri & similia in puluerem præcipitant, sicut etiam facit succus citri: contra spiritus nitri res istas in liquorem dissoluit, quemadmodum quoque de aceto diximus. Hoc obiter dicere volui in gratiam illorum, qui arte Chymica delectantur, & opera naturæ diligenter contemplantur.

Per Tincturam Florum Solarium intelligo Extractum vel Essentiam summitatum Hypericonis florentium, quæ planta vere solaris est, propter proprietates incredibiles, quas obtinet in dissipandis vaporibus. Saturninis vel Melancholicis in corpore, nec non quod corpore reliquis vegetabilibus omnibus admodum confortet, sicut frequenter experientia edocti sumus. Extractum istud fit hoc modo: recipe summitates bene florentes herbæ Hypericonis, quæ declinante luna colligantur, summo mane, ante solis ortum, postea minutim incisæ in aquam vitæ rectificatam immittantur, eousque donec optimè imbibantur, quo facto in balneo Mariæ (clauso vase ne spiritus vini expiret) per triduum macerentur: postea infusio exprimatur, quæ in balneo destilletur eousque donec aqua vitæ separata sit, & in fundo spissa substantia remaneat instar mellis obscurè rubri, quæ est in tinctura Hypericonis, quam ad præcedentem Antidotum addimus.

Diahyacinthum Aureum.

Eſt puluis pretioſus pro cordis confortatione contra contagioſam infectionem.

℞. Lap. Hyacinthi orient.
Boli Orizei, ſiue auri præparati, vt ſequitur ana ℥ vj.
Gem. Rubini, Saphyricœrulei, Chryſolithi, Topazij, Smaragdi.
Margarit. Oriental. ſplendid. Corallij rub. rutilantis ana ℥ iiij.
Spir. Salis rectiſs. ℥ vj.

Margaritæ, Corallia & lapides pretioſi pulueriſentur in mortario ferreo puriſſimo; vel ſi commoditas idipſum permittit, in mortario vitreo ſatis ſpiſſo, cemento quodam in lignea capſula ad id accommodata comprehenſo, blandè tundantur, donec in puluerem abeant, poſtea cum auro præparato ſuper amplam tabulam è marmore, vel alio lapide duriſſimo ponatur, deinde ſumatur ſucci citri bene depurati cum ſpiritu ſalis permixti quantum ſcilicet videtur, & cum eo puluis prædictus humectetur, qui propter ſpiritus acidos protinus ebulliet, in ſubſtantiam Coralliorum & Margaritarum agentes, vbi neceſſarium eſt vt ſpatula argentea bene deaurata, vel eburnea moueatur eouſque, donec ebullitio ceſſet. Conſequenter teratur ab homine robuſto, plus minus, per ſpatium quatuor horarum, pedetentim humectando, quantum idipſum ad triturationem requiritur, cum aqua roſarum fragrantiſſima. Bene trita vero maſsâ, vt digitis apprehenſa ſit impalpabilis, & linimenti inſtar lenis, quod deprehenditur, vbi parum dentibus abſque alia durioris ſubſtantiæ reſiſtentia maſticatur, formentur tabellæ paruæ, ſicuti conſuetum eſt pharmacopæis in Coralliis, Margaritis & aliis durioribus præparandis, & in loco ſicco ſiccentur ſuper charta pura, cuſtodiendo, ne quid impuritatis accedat, denique in vitro ad vſum ſeruentur. Iſte puluis hoc modo compoſitus maxime cordialis & magnæ efficaciæ eſt, contra infectionem contagioſam, maximeque conuenit Principibus, Magnatibus, & omnibus iis, qui ſunt delicatæ naturæ, quibus ſanguis maxime ſubtilis, ventriculus exquiſitoriis ſenſus, quique non odorem, multo minus ſaporem medicamentorum admodum aromaticorum, calidorum, odorabilium, vt ſunt alexiterica vegetabilia perferre queunt; item pro prægnantibus atque infantibus. De hoc puluere matutino tempore, jeiuno ſtomacho in cochleari ſyrupi de citro, berberorum, vel juniperino, vel quoad perſonas frigidioris conſtitutionis, in pauxillo Maluatici vel vini Hiſpanici. Doſis à tribus granis ad duodecim, plus vel minus, pro data occaſione, &c. Cum additione de puluere prædicto fieri poteſt ſequenti modo.

Confectio de Hyacintho aurea.

Rec. Pulpæ cort. citri virid. conditæ per ſetaceum extractæ.
Pulpæ cort. arant. eodem modo extractæ.
Conſ. Fl. viol ar. Fl. borrag. ana ℥ j.
Sacch. albiſs. ℥ iiij.
Syr. de ſuc. citri. Aq. roſar. opt. ana ℥ ij.

Coq. lentiſſimo igne in Porcellana, vel alio vaſe terreo vitrificato ad conſiſt. electuarij liquidi: deinde addantur.

Pulueris Diahyacinthi aurei ſupradicti ℥ j.
Ligni Aloës reſinoſi, Cinam. electiſs. Santal. citrini fragrantiſs.
Sem. Angelicæ, Carlinæ
Doronici
Scordij, Croci Anglici opt. an. ℥ j.

Pulueriſentur omnia, & miſceãtur ſ. ar.
Doſis iſtius confectionis vel Electuarij eſt à ſcrupulo ad ℥ j. Sumitur autem

tempore matutino, ficut alia medicamenta præferuatiua; non habet faporem ingratum, & eft infigne alexipharmacum. De prædicto puluere folida quoque confectio parari poterit, in forma tabellarum, quæ fequitur.

Rotulæ Cordiales.

Rec. Sacch. albifs. pul. ℥jß.
Pul. Diahyacinthi aurei ℥ß.
Croci fubtiliter pul. ʒß.
Ambræ grifeæ gr. viij.
Ol. Cinā. de cort citri, Angelicæ an. g. v.
Gum. Tragacanth. in fucco citri diffol. ad confift. gelatinæ q. f.
F. pafta in mortario f. a.

Ex prædicta maffa paruæ rotulæ ponderis fcrupuli dimidij formentur, in forma trochifcorum pro fumo, quæ ficcentur in vmbra, & in pixidè claufæ, feruentur, de quibus omni manè, priufquam domo exeamus, vel etiam vbi domi manemus, vna, duæ, tres, plus, minus, prout neceffarium videbitur, fumantur.

Bolus Orizeus, vel aurum præparatum pro puluere Diahyacinthi fupradicto conficitur hoc modo. Recipe Aurum præcipitatum (quod Chymici vocant Aurum fclopetarium, cujus defcriptio eft in Bafilica Chymica Crollij, Tyrocinio Beguini & aliis libris) Vnciæ vnius pondere, Florum fulphuris, olei vel fpiritus falis, qui fit fortis, ana ℥ß. Optimè tria ifta mifceantur, & poftea materia ifta extendatur ad altitudinem amygdalæ in crucibulo quodam fatis magno quod collocabis in ignem carbonum benè accenfum, vt fulphur optimè comburatur & effumare queat, donec fub finem materia refidua rubra glutinofa remaneat: poftea remoueatur protinus ab igne, & aurum inuenietur grumofum in particulas minimas, quafi limi vel terræ per folem ficcatæ, colore boli, quod in puro mortario vitreo puluerifari debet, vt inferuiat prædictis vfibus. Quoad lapides pretiofos, qui ingrediuntur prædictam compofitionem, non aliam intelligo præparationem ab ea, quæ dicta fuit. Nolo enim hic fequi multorum Chymicorum opinionem, qui, dum putant fefe lapides pretiofos optimè præparare velle pro medicina, vehementi igne vel folitariè, vel cum nitro calcinant, vbi loco meliorationis, totaliter ipforum tincturas corrumpunt, eorumque magneticas proprietates, vereque fpecificas virtutes deftruunt, quibus cor confortare debeant.

Antidotus peftilentialis fpecifica.

Rec. Magift. Corall. vitriolati ℥jß.
Effentiæ opij cum fucco citri extr. ℥j.
Croci Anglici Electi.
Rad. Carlinæ, Angelicæ, Hirundinariæ, Doronici, Dictamni,
Petafitidis, Tormentillæ, Zedoariæ,
Sem. citri excort. ana. ʒ vj.
Benzoini Amigdaloidis, Styracis Calamitæ opt. ana ℥ß.
Mellis odorif. defpum. ℔. iij.
Vini Maluat. opt. ℔. j.

Radices omnes conjunctim puluerifentur, crocus feparatim, vt etiam Benzoin & Styrax per modum triturationis, quia dum contunduntur fefe coagulant, & in mortario agglutinantur: poftea femen citri cum radicum puluere contundatur fubtiliter, quantum fieri poteft. Puluerem cum vino Maluatico infunde, & digere in vitro bene claufo in B. M. per quatriduum: quo facto, materia ifta eximatur, & cum melle mifceatur in vafe terreo bene vitreato, adjecta effentia Opij, lento igne coquatur, femper mouendo, donec confiftentiam electuarij acquirat. Poftea cum iftud remouetur ab igne, & vbi ferè refrigeratum eft, incorporetur cum Magifterio Corallorum, Croco,

Croco, Benzoino & Styrace, quæ omnia bene mista in terreo vase bene vitreato, satis capaci pro fermentatione reponantur, vbi quotidiè semel permistio fiat, donec fermentatio cesset. Electuarium hoc est excellens Antidotus contra pestem: si quis enim omni mane quantitatis fabæ, vel etiam plus, pro robustioribus, sumpserit, cor confortabit, ipsumque proprietatibus suis alexipharmacis replebit, ita vt nulla infectio vel venenum iisdem nocere possit. Vsus esse poterit mox post octiduum à confectione. Conseruari potest longo tempore, quam ob causam in quantitate sua magna præparari, & ad vsum conseruari poterit.

Magisterium Corallorum vitriolatum ad prædictam intentionem hoc modo præparatur. Recipe Corall. rub. pulverisat. & pp. ℥ij. immittentur in vitrum, & adde Aquæ rosar. ℥ij. cum aqua ℥ij. optimi Spiritus vitrioli sint permistæ, & statim videbis spiritus acidos in corallia agere, causando ebullitionem & spumæ commotionem, quam ob causam vitrum debet esse sat capax, quod etiam claudendum non est, donec ebullitio penitus cesset, postea ponatur in B.M. ibique relinquatur eo vsque, donec spiritus vitrioli non amplius operetur, ipseque liquor sit clarus super residentia vel sedimento, ita vt nihil bullarum vlterius ascendat, quod signum erit spiritum operationem suam absoluisse. Sumpto igitur vitreo, è Balneo, per inclinationem liquor à sedimento separetur, qui erit insipidus, instar aquæ fontanæ, ipsumque sedimentum in fundo relictum colligatur, siccetur & habebis puluerem albissimum, gustu parum astringentem, sed sine acrimonia, Coralliorum scilicet, spiritus vitrioli insignatorum, qui seruetur ad vsum.

Essentia Opij pro dicta Antidoto fit hoc modo. ℞. Opij exempli gratia, libram dimidiam, incidatur minutim, ponatur in laminam ferream ad lentum ignem carbonum, & instar picis fundatur: moue cum spatula diligenter obseruando, ne comburatur, & ita plurimum crassis suis fumis exhalare sinas, eo vsque donec remoto igne siccetur vt puluerisari queat. Postea sumatur idipsum Opium, puluerisetur, & affundantur succi citri optimè depurati & clari ℔ iiij. per 24. horas in Balneo, vel alio loco calido digeratur, coletur postea per inclinationem liquor obscurè rubrus, vel per chartam bibulam filtretur, vt purissimus fiat ab omni terrestreitate superflua, postea fundatur in patinam vitream, vel in cauitatem cucurbitæ fractæ, & in arenam calidam ponatur ad fornaculam, vel alio loco, tantum caloris excitando subtus, vt phlegma succi citri leniter exhalet, & vt spiritus eiusdem acidi cum Opij substantia permisti relinquantur, inuenta materia nitra, picis instar, spissitudine mellis, qua refrigerata fere pilulæ formari possunt, quæ est essentia Opij nostro instituto seruiens. Supra residentiam Opij relictam iterum succus citri potest affundi, cuius tamen extractio multo debilior est præcedenti.

Aqua Theriacalis optima.

Rec. Theriacæ Andromachi ℥ vj.
Rad. Carlinæ, Vincetox. Tormentillæ, Petasiditis ana ℥j.
Aquæ vitæ vini Gallici per B.M. rectificatæ ℔ iij.
Suc. Cydonior. depurati, citri ana ℔ ß.
Ol. sulphuris rectificati ʒj.

Infundantur omnia in vase vitreo bene clauso per hor. 40. in calore lento, deinde separetur subtile à spisso per inclinationem. In colatura addantur Sacch. albiss. puluerisati ℥ viij. & ad vsum reserua. Hæc aqua Theriacalis est etiam bona Antidotus contra pestem, maximeque conuenit tempore frigido & humido, potissi-

mum iis, quibus ſpiritus vini, tum etiam potiones fortiores non nocent. Doſis eſt cochlear j. matutino tempore tam diu, quam diu neceſſarium eſſe videbitur.

Elixir Citrij,

Seu liquor è ſubſtantia Citri compoſitus, qui facilimè præparatur iis in locis, vbi naues his fructibus onuſtæ adueniũt, quod in Hollandia fieri ſolet, inſignis contra peſtem Antidotus.

Recipe corticum citri recent. dempta maxima parte pulpæ albicantis interius, lib. 4. minutim incide, poſtea in quatuor menſuris aquæ vitæ ſimplicis per 24. horas infunde; deinde per veſicam cupream cum ſuo refrigeratorio ſpiritum omnem iſtius infuſionis (qui dimidia pars forſan erit, vel paulo plus, quatenus fortior vel debilior expetitur, iſtius liquoris affuſi) deſtilla. Vt autem intelligas, totum ſpiritum per deſtillationem exiiſſe, chartulam quandam deſtillato liquore profluente madefacias, & flammæ candelæ vel alij igni committas: ſi protinus incenditur, bonus eſt liquor, & deſtillatio continuanda eſt; at ſi flammam non concepit, extemplo recipiens remoueatur, cum eo quod exiit, & ipſe ignis ſubjectus extinguatur. Hunc ſpiritum deſtillatum odoratiſſimum cum dimidia drachma croci optimi tinges, admiſtis duabus libris ſyrupi de ſucco citri, qui fieri poterit ex iiſdem fructibus, è quibus cortices ablati fuerunt. Hæc optimè miſta conjunctim in vitro clauſo cuſtodiantur. Liquor hic jucundiſſimus, maximè cordialis & infectioni aëris reſiſtens prædicatur, cuius doſis eſt cochlear j. matutino tempore, ſicut etiam de aliis dictum eſt.

Theriaca Pauperum.

Excellens Antidotus, quæ pro pauperibus præparari poteſt.

Poſtquam hactenus docuimus, quomodo excellentiſſimæ & pretioſiſſimæ Antidoti præparari debeant, inter quas priores ob facultates ſuas temperatas Regibus ac Principibus inſeruire queunt, neceſſarium eſt, vt quantum fieri poteſt, pauperibus etiam ſuccurramus, iiſque Antidotos ordinemus, quæ ipſorum naturæ, facultatibuſque conueniant, queiſque facillimè ſubueniri queat. Sit ergò primum medicamen Theriaca, quæ ſic præparetur.

℞. Herb. Veronicæ, Scord. Card.ben. exicc. ana ℥ij.
Fæculæ Aronis
Fl. Sulphuris ana ℥j.
Zedoariæ.
Rad. Imperatoriæ, Helenij, Hirundinariæ, Carlinæ.
Valerianæ, Myrrhæ el. ana ʒ vj.
Ol. Vitrioli ʒj.
Mellis odoriferi deſpumati lib. iij.
Mellis Iuniperini, ſiue extr. bacc. Iuniperi lib. ß.

Herbæ ſubtiliſſimè pulueriſentur, & ſeparatim quoque radices: Radix Aronis præparata ſeparatim, quoque trituretur ſubtiliſſimè. Deinde Mel & Extr. de baccis juniperi in ollam benè vitreatam mittantur, ſubjecto igne lento, quo tantum materia calefiat, non autem bulliat, poſtea puluis herbarum, Aronis præparati & radicum admiſceatur, fortiter piſtillo ligneo mouendo, donec in formam Electuarij redigantur, vbi ab igne remoue, & ferè refrigeratis adde Flores ſulphuris, Myrrham & oleum vitrioli: tandem in vas terreum vitreatum repone ad fermentationem, ſicut de aliis Antidotis dictum fuit.

Theriaca hæc optima eſt pro pauperibus, præter id enim quod Antidotum contra peſtem conſtituit, ſimul etiam conſumit omnes ſuperfluitates frigidas corporis, purificat pectus, & phlegma tenax & viſcoſum conſumit: ſimiliter conducit ſtomacho propter impuritates eius, quæ ſæpiùs ibidem ob victus rationem craſſam ſanitati noxiam colliguntur, flatus diſſipat, putrefactioni humorum maximè reſiſtit, & per conſequens à multis morbis præſeruare poteſt. Doſis eſt à ℈j. ad ʒj. juxta varietatem corporum, quæ eadem vtuntur.

Fæcula Aronis eſt ſubſtantia leuis, alba, quæ extrahitur ex recentibus radicibus Aronis, eo modo, quo idipſum docet Quercecetanus in ſua Pharmacopæa. Cum autem non vbique ſufficientem quantitatem illius herbæ reperiamus, ad faciendam prædictam fæculam, monſtrabo, quomodo alia ratione fieri poſſit. Recipe radices (vel bulbos) Aronis ſiccatas vnius anni, quæ penes Materialiſtas inueniuntur: ſi exterius ſunt impuriores, optimè aqua calida lauentur, & viciſſim exiccentur, & ſubtiliſſimè pulueriſentur. puluis in vas terreum vitreatum immittatur, affuſo vino albo Gallico, vel alio tantæ quantitatis, vt duobus vel tribus digitis ſuperemineat: ſtet in infuſione per diem naturalem, poſtea vinum abjiciatur, affuſo alio, idque tertia vice reiteretur, puluere qui in fundo eſt viciſſim exiccato, qui erit Aron præparatus, pro Theriaca dicta.

Mel Iuniperinum hoc modo præparatur. Recipe granorum Iuniperi recentium, Q.V. groſſo modo in mortario contundantur: coquantur in aqua eouſque, donec videas glutinoſam ſubſtantiam ſeparatam, poſtea expreſſa decoctione, quantum fieri poteſt, coquatur tamdiu, donec in conſiſtentiam mellis reducatur, quod erit dulciſſimum & fragrantiſſimum. Ruſtici circa Noribergam, Auguſtam & alias regiones Germaniæ, Mel iſtud juniperinum in copia præparant, quo non tantùm inſtar Theriacæ vtuntur, ſed etiam in abundantia illud ipſum diebus nundinarum in ciuitatibus vendunt. Hoc eſt quod intelligo per Mel vel Extractum juniperinum.

Aqua Epidemica.

Duabus de cauſis Aquam hanc Epidemicam voco, quia primò proprietate ſua Bezoardica & facultate mundificatiua non ſolùm peſti reſiſtere, ſed etiam homines ab aliis morbis Epidemicis ſeu popularibus dictis præſeruare poteſt; deinde quia eſt medicamentum facilis præparationis, idque in magna quantitate, ſine magnis ſumptibus quod pauperibus ſeruit, & toti alicui populo conducit, ſcilicet pro pauperibus & vulgaribus, qui ordinariè reliquos ſuperare ſolent, quique communiter populi nomine veniunt, quando Medici de Morbis Popularibus loquuntur, qui etiam ordinariè penes illos incipiunt, ob paupertatem, quæ non permittit, vt ſeſe purificent, victus rationem laudabilem obſeruent, ab extremis exercitiis abſtineant, pluuias, ventos, tempeſtates frigidas & calidas fugiant, & pro neceſſitate ſeſe veſtire queant. At Aqua iſta ſic præparatur.

℞. Rad. Angelicæ
Carlinæ ana lib. iij.
Abſinthij Rom. Fol. Card. ben. exicc. Dictamni Cretici
Scordij Roſm. Thymian. lib. j.
Aq. Comm. ℔. xx.

Herbis tenuiſſimè inciſis & radicibus conquaſſatis, omnia infundantur in aqua ad veſicam cupream vel vas deſtillatorium, quo aqua vitæ ſolet diſtillari. Macerentur 24. horis, fiatque diſtillatio per ſerpentinum refrigeratorium, vt ſemper profluat vſque dũ dimidia pars deſtillata

ſit, quod acidit tempore breui. Poſtea admiſceantur Aquę vitę juniperinæ ℔.ij. olei vitrioli rectificati ad acetum, hoc eſt, eo vſque vt repræſentet ferè ſuccum citri, quibus optimè permiſtis, fiat conſeruatio in lagena vitrea vel terrea, vel alio vaſculo benè clauſo. Aqua hæc non eſt magni pretij, quia menſura non conſtabit vltra duos ſolidos, & eam ob cauſam propoſito dicto plurimum inſeruiet. Hanc ob cauſam tempore peſtis præparari poterit, vt inter pauperes diſtribuatur, ſicut etiam in militia terreſtri atque nauali, quò milites incolumes ſeruentur, præcipuè quando peſtis & alij morbi Epidemici graſſantur inter eos, quo in caſu facilimè perſuaderi poſſunt, vt vtantur medicamentis præſeruatiuis: vt quamdiu ſunt ſani, non admodum medicamenta curant, quod militibus in conſuetudine. Dicta aqua non ſolùm præſeruationi, ſed etiam curationi ſeruit: pro præſeruatione quotidiè matutino tempore cochlear j. ſumitur; at ſi quis infectus fuerit, doſis auctior eſſe debet, quemadmodum poſtea, quando de cura peſtis agendum erit, pluribus dicemus. Diu durat, nec facilimè corrumpitur, qua de cauſa per mare & itinera longa inſeruire poterit. Notandum vero quod non in vaſe quodam metallico ſit conſeruanda, ſed in vitro vel vaſe terreo vitreato, vel ad minimum vaſe ligneo, quia alias corrumpitur & qualitatē ſuam deperdit, vt noxia potiùs quàm vtilis ſit. Aqua vitæ juniperina fit hoc modo: Recipe granorum juniper. recent. quatuor libras, conquaſſentur & in 8. menſ. aquæ vitæ ſimplicis quæ ſiue ex vino, ſiue frumento (quod parum importat) deſtillata ſit, infundantur, poſtea per refrigeratorium deſtilletur, vt tantùm ſpiritus ardens ſeparetur, qui ſeruetur, vt cum aqua prædicta miſceatur. Oleum vel liquor acidus vitrioli, ſicut etiam Sulphuris pariter etiam excellens eſt contra peſtem, febres ardentes, pleuritidem, fluxum ventris, dyſenteriam, & morbum illum, qui in mari, maritimiſque locis regnat, quem ſcorbutum vocant, vt & alios affectus, qui ab infectione aëris, aut humorum corruptione proueniunt: etenim ſi quis manè tres vel quatuor guttas in cochleari vini, cereuiſiæ, vel aquæ ſumat, taliter ſtomachum roborat, purificat, & à corruptione defendit, vt impoſſibile ſit, naturaliter loquendo, vt vtens eodem prædictis morbis affici queat. Et hæc ſunt etiam medicamenta, quæ facilimè comparari queunt, præſertim cum libram olei vitrioli rectificati ſex florenis communis monetæ quis comparare ſibi poſſit, cum tamen vncia per annum integrum eidem ſufficere queat. At qui vſurpat, ſibi caueat, ne veſtibus & pennis affundat, quia res ejuſmodi corrumpit: ſic etiam quando quis bibere vult, in vitro & non alio vaſe miſceatur optimè cum illo liquore, in quo ſumitur, quia guttæ fundum petunt propter grauitatem ſuam: poſt vſum, cerâ rurſus diligenter occludatur, quod vitrū ſat forte ſit, cum anguſto collo, & verſus orificium coanguſtatum inſtar tintinabuli, quò guttatim aliquid effundi queat, abſque perditione, quod fieri ſolet, vbi collum amplum atque breue eſt: nec etiam in iis vitris retinendum, in quibus orificium ſtanno clauditur, quia protinus corrodit idipſum, pedetentim ſaporem ingratum & noxium à metallo acquirens, id quod etiam oleum ſulphuris facit. Hoc in gratiam illorum additur, qui liquorum iſtorum naturam non intelligunt.

Bezoardicum vitriolatum.

Cum oleum vitrioli tantæ ſit efficaciæ contra peſtem, maximeque conueniens pro iis, quibus res anguſta domi, quique non multum pro medicamentis expendere poſſunt, qui tamen nihilominus curioſi diligenteſque ſunt in conſeruanda ſanitate, quantum fieri poteſt: conſiderando,

quod sit liquor talis, cuius translatio, propter causas dictas, formidabilis esse possit, præsertim inter milites, tabellarios & peregrinantes, quibus eiusmodi commoditas non est, qualis requiritur, medium inueni, quò eiusmodi oleum in corpus aridum, siccum, sine alteratione vel perditione virtutis suæ parari possit, quod quis secum portare queat absque vitro in pura pixide, vel charta instar terræ sigillatæ, vel boli armeni, quod fit hoc modo.

Recipe Cornu C. vsti calcinati albi, quantum placet, puluerisetur, & in catino vitreo, vel porcellana misceatur cum oleo vitrioli rectificato pedetentim humectando, & cum pistilio vitreo parvo, vel spatula argentea deaurata benè miscendo, donec fiat pasta, ex qua protinus rotulæ formentur, vel tabulæ sicut in terra sigillata: postea siccentur à seipsis, (quod fit in breui tempore, ob ariditatem cornu cerui calcinati, quod statim liquorem vitrioli attrahit) vt siccentur, quò puluerisari queant. Quo facto tabulæ istæ in pixide quadam seruentur, & ita compositionem siccam habebitis, non solùm commodissimam, vt eandem secum quis portet, sed etiam maximè Bezoardicam & corruptioni resistentem. Si quis vsurpare conetur pro Antidoto, pauxillum radatur cum cultello, pisi instar ad 5. vel 6. grana pro dosi, plus minus, juxta robur personarum, & quatenus eædem magis minusué sensibiles sunt (semper enim dosis minor esse debet respectu eorum, qui debiliores & exquisitioris sensus sunt, quàm in aliis) idque sumatur manè, stomacho jejuno in cochleari vini cereuisiæ, vel aquæ claræ tempore æstatis, aut in casu necessitatis, in defectu aliorum, continueturque remedium hoc, sicut de aliis dictum fuit, toto isto tempore, quo pestis & alij morbi Epidemici grassantur, contra quos medicamentũ hoc singulare & vtile est, quamuis non sit tam magnæ existimationis, vt aliæ cõpositiones. Hæc sunt præseruatiua, quæ contra pestem tam pro diuitibus, quàm pro pauperibus, adeoque diuersarum qualitatum hominibus, proponere voluimus. Quod si quis commoditate præparationis destituitur, vel etiam eadem præsidia non desiderat, nec iisdem delectatur (quia semper homines suis opinionibus gaudent) ille vtatur compositionibus aliis cordialibus & alexiteriis, quæ ordinariè in officinis dispensantur, vt est Confectio Alkermes, de Hyacintho communis, Elect. de Gemmis, Diambræ. Diamargar. frig. & cal. Lætificans Galeni, Diarrhodon Abb. &c. Sunt inter Alexiteria Theriaca, And. Mithridatium, Aurea Alex. Elect. de ouo, Aqua vitæ compos. Matth. & aliæ Antidoti, quæ laudabiles etiam & excellentes sunt. Porrò qui neque his etiam vult, vel potest vti compositionibus, ille simplicibus sit contentus: non enim Creator noster voluit, vt sanitas hominis necessariò dependeat à consiliis, receptis & compositionibus Medicorum, ita vt vndique hominem, siue propè, siue longè absit à Medicis & Pharmacopæis, gratiâ sua circumdet, dum infinitum numerum excellentium simplicium tam in propriis nostris hortis, quàm in campis, pratis, rupibus ac montibus exhibet contra omnis generis morbos, inter quæ maxima copia est eorum, quæ tempore pestis seruiunt, vt sunt exempli gratia Ruta, Absinthium, Carduus benedictus, Abrotanum, Majorana, Thymus, Saluia, Hyssopus, Melissa, allium, Theriaca rusticorum dicta. Item Herba Hypericonis, Veronica, Scabiosa, Chamedrys, Origanum, Marrubium, Millefolium, quod in omnibus pratis & viis enascitur, cuius singularis est efficacia contra pestem. Item, Radices Angelicæ, Imperatoriæ, excellentis & regalis Carlinæ, Valerianæ, Hirundinariæ, Morsus Diaboli, Aristolochiæ. Item fructus citri, aurantiorum, granatorum,

bacc. juniperi, Berberorum, in mediis ſedibus & hinc inde creſcentium, & alia quamplurima ſimplicia, ne quid dicam de delitiis Aromatum, Balſamorum, ſubſtantiæ animalium, Reſinarum, liquorum, ſalium, Terrarum, lapidum pretioſorum, quæ miſericors Pater omnium nobis donat, de quibus quodlibet ſumptum quantum conuenit omni manè, ſimulque bonum regimen in diæta ſeruando tempore peſtis Alexiterium conſtituere poteſt.

Præter vſum internorum medicaminum, ſunt ex Medicis qui plurimum tribuunt adpenſis ad cordis regionem, vel ſub axillis, iiſque ex rebus venenatis, vtpote Arſenico, ſublimato, bufonibus ſiccatis, ſcorpionibus & ſimilibus confectis, quæ vocant Amuleta, quaſi dicas hoſtes peſtis: ſed præterquam quod eiuſmodi aſſertio ratione firma careat, quæ ad experientiam incerta & cui parum fidendum, nihil quicquam vlterius hac de re addam. Potiùs iſtius loco probarem olea & vnguenta bezoartica, & alios liquores bezoarticos, adminiſtratos ea ratione, ſicut ſuperiùs de aëris correctione dictū fuit. Cum enim negari non poſſit, quod ſpiritualis atque ſubtilis eſſentia dictorum per reſpirationem & occultam tranſpirationem ad cerebrum, cor & ſanguinem deducatur, idcircò ſequitur, quod imprægnando quaſi ſpiritus multò melius corpus noſtrum à malignitate defendant, quàm venena prædicta circa collum geſtata. Sed de vtroque remedio quiuis eligat, quod placuerit, quod pro præſeruatione ſufficiat.

Signa & indicia Peſtis in genere.

Peſtis crudeles atque malignos ſuos effectus in hominibus dupliciter exequitur, nimirum vel internè tantùm, vel tàm internè quàm externè. Si igitur pro intentione noſtra diſtinctionem aliquam requirimus, cùm Paracelſo peſtem aliam internam, aliam externam vocare poſſumus, quamuis vtraque ſuam eſſentiā atque cauſam in ipſo corpore habeat. Signa peſtis internæ ſunt duplicia, ſuſpecta, & obſcura vel totaliter occulta. Suſpecta ſigna; ſubitaneus & leuis horror intra cutim atque carnem, conatus vomendi, ſomnus profundus, laſſitudo totius, ſubitaneum delirium & furor, totius inflammatio, oculi ſcintillantes, facies rubicunda, vel ſubliuida, cephalæa, pulſatio arteriarum, palpitatio cordis, punctiones laterum cum inſigni calore, pulſus in carpo celerrimus, vel extremè debilis, vrina tranſparens, mali odoris. Hæc ſigna ſuſpecta dico, quia non tantùm ſunt indicia demonſtratiua & infallibilia Peſtis, ſed poſſunt etiam prædicere, vel indicare morbos alios, nempe febres continuas, Synochum putridam, cauſum ſeu febrem ardentem, febrem peſtilentialem malignam, quæ præcedit, vel conjungitur, cum variolis & morbillis, multum à peſte (de quo hîc agimus) differentibus, Item pleuritidem, febrim tertianam, quartanam, aut alias febres atque morbos chronicos ſine contagio, quorum peccans materia in prima commotione, juxta differentiam complexionum atque naturarum corporum eorum, quæ præhendunt, eiuſmodi ſymptomata producere poteſt, quemadmodum omnes exercitati & periti Medici teſtari poſſunt. Signa obſcura ſunt, quando quis ſubitò ſubtili ſpirituum alteratione prǽhenditur, ita vt in ſe ipſo corporis harmoniam interruptam ſentiat, interim tamen dicere nequeat, de quo conqueratur, nec etiam Medicus obſeruare poſſit id ipſum, ſigno quodam, excepto, quod parum intuitus aberrare, ſermoque inconſtans ac dubius videatur, reliquùm ac ſi totaliter ſanus ac benè diſpoſitus ſit, quem tamen nihilominus peſtis ſubitò jugulat, non aliter ac leo fame laborans in tenerum

atque debilem agnum incidens, vel fodina seu mina pulueris tormentarij sub pedibus alicuius inscientis, quæ subitò accensa protinus illum attollit, & in instanti remouet ab illo loco quicquid adest, antequam quis obseruare possit periculum vnde veniat, quare dicere possumus cum Propheta Dauid Psal. 91. quod pestis ambulet in tenebris, quia nō obseruatur, & interitus qui perdit in meridie; est enim eiusmodi latro, qui non curat claritatem vel populi commotionem, homines tam in meridie quàm alio tempore occidens. Signa pestis externa sunt ex parte suspecta, ex parte euidentia: suspecta sunt & talia, qualia diximus, à principio, antequam natura venenum à centro ad circumferentiam propellat: postea sunt euidentia, quando præter alia signa dicta, laborans tumorem quendam post aures, sub axillis, circa pubem, carbunculum, vel furunculum inflammatum, pustulas vel exanthemata lentium instar rubra, livida vel nigra sub cute monstrat, quibus apparentibus pronunciari potest, ejusmodi hominem peste præhensum esse. Tantùm quoad differentias atque signa crudelis infectionis pestiferæ: non autem credendum, more aliorum, quod pestis homines omnes eodem modo adoriatur, & quod natura robustior malignitatem extra corpus propellat, quæ in debilioribus interius maneat; est autem hæc falsa imaginatio, quia sæpius obseruatum fuit, pestem regnasse, quam nos internam diximus, quæ abstulit omnes quotquot aggressa fuit, aliquos subitò per plateas ambulantes, quosdam in tribus quatuorué horis, quosdam in diei spacio, vel ad summum tertia die, sine omni signo exterius expulso, neque in debilibus, neque in robustioribus, nisi post mortem stigmata liuida sese ostentent in quibusdam, qua ratione non negabimus, quia pestis, quam nos externam diximus, certas ob causas in corpore retineatur, vt exire nequeat. Quod si causam istius differentiæ inquirimus, credo quod melior ratio reddi nequeat, quam quod prima pestis hoc sibi proprium habeat, quod statim ictu primo cor petat, & interius spiritus vitales ac substantiam aëream ac Mercurialem corporis inficiat. Vbi cum iam homo sit debilis, & infectio magna, statim vel in paucis horis jugulat: at vbi robustus est, vel vbi probata remedia in promptu sunt, per insensibilem transpirationem consumitur, secundum naturam subtilitatis suæ, sine propulsione materialis impuritatis ad externas partes. Contra pestis altera (externa dicta) propriè & directo sanguinem & alios humores inficit, qui sunt materia tumorum, apostematum, pustularum, macularum, ac scabiei communis, vbi robustum hominem adoritur, natura superat similiter, & malignitatem ad externas partes propellit, easque potissimùm, quæ sunt molliores, rariores & apertas, quibus in partibus iam tumorem, iam carbonem, iam pustulas vel maculas format, secundum diuersitatem humorum prædominantium & magis ebullientium, quos inuenit, quæ similiter sicuti peccans materia maligna est, sunt periculosa & mortalia.

Remedia & Methodus curandi generalis respectu eorum, qui peste præhensi sunt.

Quamuis Pestis duplici modo, sicut dictum est, homines inuadat, non tamen hoc obstat (exceptis accidentibus externis, quæ ad Chirurgiam pertinent) quin curatio physica vel interna tam respectu vnius, quàm alterius, principaliter tribus remediis perficiatur, nimirum per sudorifera Bezoardica, per vomitoria, & per phlebotomiam. Boni effectus, quos Bezoardica sudorifera producunt, triplices sunt, 1. Statim in primo insultu venenum pestilentiale domare: 2. Sanguinem

ab omni corruptione & putredine purificare, quam per sudorem, per vrinas, & per occultam transpirationem expellunt, vel auocando & secernendo longè à corde, ad locum aliquem externum corporis, vbi per remedium aliquod locale vel externum euacuari potest: 3. & cor atque calorem natiuum confortare. Vomitorij effectus tres quoque sunt, 1. ventriculum & præcordia inanire ab humore biliofo & alia materia calida excrementitia, quæ res corrumpuntur, antequam purgari possint, malignitati pestiferæ junguntur, eamque vehementiorem ac periculosam magis reddunt: 2. abigere vapores corruptos, qui cursu suo aliàs venas petebant: & 3. quod præcordia purificent à dicta colluuie, corpus consequenter aptum & habile reddendo, quò eo melius auxilium & succursum Bezoardicorum recipiat, quæ in stomachum purum recepta facilius, & magno cum successu prædictos suos effectus perficiunt, quod non fieri potest, vbi ventriculus & vicinæ partes immunditie plenæ sunt. Boni effectus venæ sectionis sunt etiam triplices: 1. corrigit & temperat magnam efferuescentiam & ebullitionem sanguinis admodum abundantis & calidi: 2. euacuando venas repletas plurimum, ipsisque aërem communicando, superstes sanguis plus spatij habet, vt agitetur & purificetur per Bezoardica: & 3. quò parti cuidam externè laboranti solatio sit, quæ plurimum sanguinis recipiens ad extremam inflammationem peruenire potest, vt timendum sit de gangræna, quæ sufficiens mortis causa esse poterit, cui vt succurratur, necessario phlebotomia tentanda.

Quod Medicamenta Bezoardica, prædictasque Antidotos atttinet, omniaque remedia, quibus ad præseruationem vtimur, si dantur in majori dosi simul etiam ad curationem inseruire possunt, semper tamen perpendendo, magnam esse differentiam, corpus aliquod à peste præseruare, & quod jam infectum est, curare. Nam Antidoti, quibus ad præseruandum vtimur, pedetentim per quotidianam continuationem corpus integerrimè balsamica quasi virtute roborare spiritusque eius essentia sua alexiteria, quò infectioni resistant, præmunire debent. At ex altera parte curare quendam jam infectum, requirit non solùm Medicamenta, quæ sua natura sunt Bezoardica, sed etiam essentialia, subtilia, penetrantia & in suis operationibus efficacissima, quò realiter, sine longâ morâ in stomacho, mox in venas, arterias & habitum corporis se extendant, sese spiritibus immisceant, purificando ipsos ab omni vapore maligno, non aliter, quàm sicuti flamma ignis aërem ab omni sorditie purgat eo vsque, quò sese vis eiusdem extendere potest. Quocirca, si quis pestiferos curare conabitur, necessarium erit, vt sibi prouideat de eiusmodi liquore Bezoardico, sicut est sequens.

Diaphoreticum pestilentiale nostrum.

℞. Granor. juniperi recent. ℔ ij.
Her. Dictamni Cretici
Scordij Montani Cretici.
Rad. Angelicæ
Cort. citri exicc. ana ℔ j.
Aq. vitæ simpl. ℔ iiij.
Aq. comm. ℔. ij.

Omnia mittantur in Instrumentum distillatorium ex cupro, quod vesicam vocant, tantæ magnitudinis, vt tantùm ad dimidiam partem repleatur, postea apposito pileo, juncturæ sigillentur, vt nullus vapor expiret, & posito sub tubulum vel canalem magno recipiente vitreo pro recipiendo liquore distillando, subjiciatur ignis paruus, vt materia calefiat pro digestione & emollitione ingredientium, quò spiritus eorundem eò melius separetur, quem calorem per triduum continuabis.

nuabis. Postea eodem modo destilletur, sicut etiam aqua vitæ destillari solet, donec omnis spirituosa & inflammabilis substantia separata sit, quæ circiter ℔.ij. erit, vel aliquid vlterius, vbi obseruetur, quod supra dictum est de Aqua Theriacali, quò quis certus sit, spirituosam substantiam extractam esse. Postea ad istum spiritum adjunge.

Rad. Carlinæ ℥iiij.
Vincetox. Zedoariæ ana ℥js.
Succi Veronicæ condensati
Croci Anglici el. ana ℥ß.
Camphoræ ʒj.

Digerantur in Baln. Mariæ in vitro benè clauso, ne quid spiritum exhalet, per quatriduum, sed nota quod vitrum capax esse debeat, quo vapores ascendentes circulentur, & vicissim super materiam descendant. Elapso hoc tempore & Balneo refrigerato per inclinationem liquor infusus separetur, & superstes materia exprimatur, quantum fieri potest, & finaliter ad ℥xxiiij. adjunger. syr. papau. Rhæ ad. ℥viij. Spir. salis rectif. g. xl.

Quæ commista diligenter in phiola vitrea custodiantur instar liquoris pretiosi, quia est ex numero præstantissimorum Diaphoreticorum vel sudoriferorum & aperientium, quæ quis præparare potest contra pestem, de quo perinde securè quis vti potest pro omnibus, qui mediocres vires adhuc obtinent, vbi necessitas idipsum requirit. Interim obiter hoc moneo, non timendum esse prædicti medicamenti vsum, propter calefacientem atque penetrantem facultatem, quod arrogantes quidam Medici facere poterũt, qui respiciendo potius ad circumstantias quasdam, quam veram essentiam morbi, lubentius vtuntur medicamentis frigidis vel temperatis, in respectu excedentis caloris, qui ordinariè cum dicto morbo complicatur, & interim non pugnant contra causam morbi, adeoque principalem hostem, contra quem sese armare necessum est. Est enim alia ratio domare venenum eiusmodi periculosum & vehemens, quod homines jugulat neque per caliditatem, neque per frigiditatem, sed per occultam subtilissimam malignitatem, quod fieri debet per remedium aliquod specificum & efficax, sicuti supra dictum fuit; alia etiam est ratio cuidam intemperiei calidæ vel frigidæ resistere. Adde insuper, quod medicamentum hoc, fortiter contra venenum pugnando, seipsum consumat atque transpiret durante sudore, sine vlteriori inflammatione vel alteratione partium; imò veneno expugnato, corpus ipsum alterari potest, prout sese occasio offeret, remediis conuenientibus. Dosis istius liquoris est à ʒij. ad ʒvj. aut plures. Quod si quis admodum debilis & natura extenuatus sit, vel admodum delicatè viuat, ita vt vix pauxillum Theriacæ deglutire queat, ipseque spiritus vini odoriferè totum corpus commoueat, sicuti reperiuntur, in primis inter tenellas atque blandas puellas nobiles, vt etiam illi, qui hypochondriaco malo obnoxij sunt; prægnantes itidem, senes & infantes: his loco prædicti liquoris puluis Diahyacinthi, descriptus in capite de Antidotis, vel Bezoarticum metallicum, quod à Crollio, Quercetano & Beguino describitur, exhiberi potest, quod est puluis candidissimus, sine omni odore & sapore, qualitatibus suis temperatus, sufficiens bezoarticum pro talibus personis, exhibendo de hoc vel illo cum aqua veronicæ vel cardui benedicti.

Quoad Vomitoria, consilium meum est, præ cæteris eligendum Antimonium, cuius antea facta fuit mentio, quod (præterquam quod absque difficultate stomachum ab humoribus & impuritatibus prædictis eluat) singularem proprietatem habet, qua pesti resistit, super alia Empirica, quam ob causam omnibus dari potest, qui ad vomendum habiles

ſunt, toties, quoties, neceſſitas idipſum requirit. Quod ſi quiſpiam Medicorum abhorret ab vſu medicamenti prædicti, propter defectum cognitionis Antimonij, cuius naturam, proprietatem & operationem ignorat: is ſi legere dignetur Anatomiam meam Antimonij, & autoritati multorum doctorum Chriſtianorum, ſicuti paganorum ſubſcribat, certe ſecundum rationem & experientiam confiteri cogetur, omne dubium, quo ad prædictum medicamentum ſibi ſublatum.

Quoad venæſectionem, quilibet ſcit, quid de ea dici debeat. Pro tempore, quò quiſque ſciat, quomodo cum ordine conuenienti iuxta tria remedia, nimirum in vſu Bezoarticorum, vomitorium & phlebotomiæ ſeſe gerere debeat in curatione peſtis, ſequentes regulæ ſunt obſeruandæ.

I. Si quis tempore peſtis ad ægrotantem ſubito morbo correptum vocatur, primum diligenter eo allaborandum, vt cognoſcat, an peſte præhenſus ſit vel non, tam examinando ſigna apparentia, nec non penes ægrotum inquirendo conſtitutionem corporis naturalem; quàm etiam obſeruando, quę exterius apparent. Et poſito quod nihil ſignorum manifeſtorum ſeſe offerat, quod infectus ſit, ita vt dubitare cogamur, ſymptomatibus videlicet æqui vocis apparentibus, quod tam alterius cuiuſdam morbi, quam peſtis indicia eſſe queant, ſicuti ſupra dictum. In hoc caſu, ſi quis methodicè procedere vellet, aliquamdiu expectandum eſſet, antequam medicamenta præſcribantur, donec, qualis morbus ſit, appareat, ad quem poſtea curatio dirigatur. Sed vbi conſideramus occulta ſtratagemata, quibus peſtis frequenter inuadit, quibus in paucis horis aliquem jugulat, priuſquam idipſum obſeruetur; item quod tempore contagij regnantis, alij morbi ſuam originem à corruptis humoribus habentes propter malam aſtrorū conſtellationē, & ſubſequentem aëris alterationem, facilimè in febres malignas & peſtilentiales mutari queant; tutius erit, ſtatim Bezoartici cuiuſdā doſim adminiſtrare nempe pulueris noſtri, vel confecti Diahyacinthi aurei, vel aliud ſupra dictorum: per hoc enim medium cor confortatur & facultas expultrix excitatur, vnde fit vt mox peccans materia occulta propellatur, & per alia ſigna manifeſtetur, quæ ſi peſtifera eſt, corrigitur, vt effectus malignos non edat; ſi alius eſt morbus, eo allaboratur, ne malignus & peſtilentialis fiat, ita vt in hoc negotio Bezoartica ſint inſtar experimenti, quo morbus in principio occultus, manifeſtatur. Neque hoc ſolum, ſed memorabile etiam eſt, quod interdum accidat, vt ſumpto Bezoardico ſub initium alicuius morbi, natura confortata miraculosè ſeſe liberet à materia ſibi contraria, per euacuationem quandam non cogitatam, ita vt morbus abeat, ſine vlteriori remedio. Hunc igitur, oblata hac occaſione, multo tutiſſimum ad Bezoardica refugium eſt.

II. Si laborans, qui Medicum expetit, nullum dolorem vel ſignum peſtis habet in externis corporis partibus: Item ſi pulſus eſt ordinatus, vrina laudabilis: ſi non adeſt dolor capitis, neque extraneus calor: ſi venæ non ſunt tenſæ, ſi nulla adeſt purgatio vel alui ſubductio extraordinaria, ſibique penitus ſanus videtur, excepta leui laſſitudine interna, & parua cordis debilitate, quam ſentit: ſi oculi ſunt ſcintillantes, & non rubicundi, plus juſto lætiori, vel triſtiori ſeſe gerente ægro pręter conſuetudinem, vel aliàs contra naturam ſeſe oſtentante: protinus & incontinenti bona doſis optime conueniens, pro ratione virium, de Diaphoretico peſtilentiali, vel ſi eſt ex numero delicatulorum, doſis bezoarticorum dictorum cum aq. Veron. vel card. benedicti

exhibeatur. Postea in conclaui calido sese ambulando exerceat, si potest, per dimidium horæ, cum tunica nocturna circumdatus, quo facto lecto sese contineat calido, & frictionibus extremorum cum linteo calefacto sudorem promoueat, plus, minus, prout ferre poterit. Post sudorem, frigus fugiat, & obseruet, quid medicamentum operari velit. Quod si patiens se sentit liberatum a priori dispositione (excepta leui alteratione, quæ ordinariè sudorem sequitur, præsertim in personis debilibus) nihil aliud tentandum, quam vt domi sese per biduum vel triduum contineat, bonam diætam obseruet, & si ventris constipatio vrget, clysterem emollientem adhibeat. Si interim nihil mali superuenerit, exire & aërem liberiorem, pro more suo haurire poterit. At si vix dimidia parte post primum sudorem symptomata remissum videtur, post octo horas alia paulo minor dosis Bezoartici reiteretur, quo facto, si bene sese habet, dicto modo gubernetur. Contra si nihil juuamenti sentit ab vsu Bezoarticorum, si debilior, & tristior apparet, & vrina, pulsus, facies nullam alterationem exhibent, nec etiam natura quædam indicia morbi monstrat, sæpius cordi per cordialia succurrendum erit, attendendo, quod malignitatis per modum criseos naturæ exierit, sine tentata venæsæctione vel purgatione, vtpote quod absque periculo fieri non potest, nisi necessitas euidens illud vrgeat.

III. Si patiens peste laborans sese offerat, qui dolorem capitis, soporem, punctionem præcordiorum & appetitum ad vomitum habeat, cui ventriculus bile repletus & aliis viscidis humoribus infectus: huic statim in principio vomitorium aliquod supradictum præbeatur: postea stomacho purgato (quod fit in 2. 3. vel 5. horis, vel pluribus) Bezoarticum ad sudorem sumat, sicut antea dictum fuit. Sit autem, vt aliquod signum externum pestis appareat (posito quod ventriculus repletus sit, vt dictum) nihilominus curatio per vomitorium incipienda est, subsequente Bezoartico: ventriculo enim à vitiosis humoribus liberato, nec non veneno plurimum à corde propulso & fugato, multo felicius aliquis in cura procedet cum particularibus remediis, juxta varietatem accidentium, quæ post vsum medicamentorum generalium apparere possint, sicut postea docebitur.

IV. Si quis incidat in ægrum pestiferum, qui per totum corpus ardeat, capite doleat, oculos rubentes ac flammeos, linguæ, fauciumque inflammationem, sitim intollerabilem, difficilem respirationem, pulsum extremè frequentem & venas atque arterias tensas habet: protinus absque mora venæsectio instituatur, emittendo bonam quantitatem sanguinis, pro respectu plenitudinis, sine parsimonia, quamuis in lipothymiam incidat: in tali enim casu, nisi quis corpus à superbundantia sanguinis ebullientis & inflammati liberet, frustra laborabit. Verum tamen est, si conueniens minime videtur eiusmodi magna euacuatio simul & semel tentata, propter impedimentum vel difficultatem aliquam, vt eadem, duabus vicibus perficiatur, modo fiat spacio quatuor vel quinque horarum, vbi interim, antequam secunda missio sanguinis fiat, aliquid cordialium medicamentorum pro confortatione præbeatur. Facta venæsectione, Bezoardicum exhibeatur, quo venenum pestiferum expellatur.

V. Si patiens sese offerat, qui habeat febrem acutam, calorem excedentem & capitis insignem dolorem, cui simul etiam exanthemata rubra, liuida, vel alterius coloris, protinus ad Diaphoreticum pestilentiale recurrendum, & pro viribus sudor prouocandus, quod paulo post secunda vice propinetur, si necessarium.

videbitur, eousquè, donec cordis vires recolligi, febrim minui, & exanthemata euanescere appareat. Diligenter igitur hîc perpendendum an in eiusmodi cura per vomitorium, aut per venæ sectionem sit incipiendum, vtpote quæ nunquam admittenda, nisi post malignitatem separatam & expulsam, continuatio feruoris ab ebullitione vel copia sanguinis depræhendatur.

VI. Si quis peste præhendatur cum febre lenta, sopore & dormiendi inclinatione, cum dolore post aures, circa collum, sub axillis, &c. sine glandularum apparentia, nec etiam indicio aliquo tumoris istius loci; statim dosis Diaphoretici pestilentialis exhibeatur, sudore prouocato, sicuti dictum fuit, reiterando idipsum semel atque iterum, donec febris consumatur, & dolor euanescat, vel si dictis in partibus tumor aliquis oriri incipiat, qui ad perfectionem perueniens topicis curetur, vt postea dicam.

VII. Tandem oblato patiente, cui prima vel secunda die carbunculus aut tumor, vel exanthemata superuenerint, in hoc casu medicamenta generalia iuxta regulas sequentes obseruentur. Primo si patiens est Plethoricus, & si in parte quam occupat carbunculus vel tumor, aut pustulæ, inflammatio magna & intollerabilis dolor oritur, protinus venæsectio instituatur, sicut ante declaratum fuit: postea detur eidem Bezoardicum cordiale, quod esse poterit nostra confectio de hyacintho, vel similis, non tam ad sudorem prouocandum, quam ad cordis corroborationem, & eiusdem à veneno defensionem, quod duabus vel tribus vicibus iteretur singulis quinque horis, prout necessarium videbitur. Quod si patiens non admodum sanguineus est, & inflammatio atque dolor mediocritatem obseruant, venæsectio intermittatur, & bezoardicum exhibeatur, eo fine, quò venenum lõge à corde propellatur, eousque, donec carbunculus, tumorẽ & furunculi pẽr externa remedia curati sint. Hoc sufficiat de generalibus remediis pro curatione naturali vel interna, tam ad consumendum atque fugandum totaliter venenum Pestis per sudorem atque insensibilem transpirationem in principio, & quando adhuc essentialis est morbus, quam vt à centro ad circumferentiam & superficiem corporis venenum expellatur, tunc temporis, vbi per conjunctionem alicuius humoris, cum quo jungitur, materialis redditur.

Curatio accidentium & causarum particularium pestis, quæ exterius intra carnem atque cutim superueniunt.

Affectus atque symptomata particularia pestis, quæ ad curationem chirurgicam pertinent, principaliter tria sunt, primò est abscessus vehementer inflammatus, rubeus, liuidus, viridis vel niger, quem vocant carbunculum, ob vehementiam ardoris & doloris, quam producit, ferè eo modo sicut carbo ignitus carni impressus: secundò est tumor carbunculo maior, sed minus acutus, qui non ita dolet vt anthrax vel carbunculus, quamuis sæpè sit etiam admodum venenatus & periculosus: tertiò sunt paruæ glandulæ sæpè duriores atque mobiles, quæ in diuersis corporis partibus cutim atque carnem oriuntur, quæ etiam sunt perniciosæ, quamuis non in eiusmodi summo gradu, nec tanti momenti cum prædictis. Hæc sunt accidentia externa, quæ curam chirurgicam requirunt, quæ ab aliquibus causæ secundæ, & ab aliis causæ particulares potiùs quam accidentia appellantur, idque duas ob causas; primò quia sæpius persistunt eiusmodi symptomata, nec cedunt ad curationem generalem vel internam, quam ob cau-

ſam oppūgnanda ſunt remediis topicis vel particularibus ; deinde quia ſæpiùs obſeruatum fuit,quod tempore peſtis homines ſubitò præhenſi fuerunt carbunculis,tumoribus vel glandulis,more ſagittæ ſubitò inflictæ, priuſquam ſignum aliquod aliud, vel alteratio corporis obſeruata fuerit, quibus ſi quis particularibus remediis topicis non ſuccurrat,venenum ipſorum cordi communicatur,ferè modo eodem, ſicuti venenum morſus viperæ, vel alterius animalis venenati. Sit autem vt quis accidentia vel cauſas nominet, pro lubitu, curationem iuxta ſequentem proceſſum accommodatam inueniemus.

Pro curatione Carbunculi, ſit in quacunque corporis parte, triplex intentio principalis requiritur: prima conſiſtit in eo, vt materia virulenta, extremè corroſiua, quæ intus eſt, euocetur: deinde vt reſiſtamus vehementi ardori & dolori, quem in parte laborante producit; tertio vt vlcus mundificetur, & ad perfectam conſolidationem perducatur. Iam verò vt virulenta materia tutò & citò ſuppuretur, neceſſarium erit, vt Emplaſtrum præparatum ſequenti modo ſit in promptu.

Emplaſtrum attractiuum ruptorium Peſtilentiale noſtrum.

℞. Gum. Sagapeni, Ammoniaci, Galbani ana ℥. iij.
Terebinth. coctæ, Ceræ virg. ana ℥. iiij s.
Magnetis Arſenic. ſubtil. pul. ℥. ij.
Rad. Aronis pul. ℥. j.

Gummi depurentur cum aceto ſcillitico, & ad conſiſtentiam Emplaſtri coquantur, & poſtea ponderentur: deinde cum rebus aliis fiat Emplaſtrum lege artis, quod excellentiſſimum atque ſpecificum eſt ad extrahendum virus peſtiferum ex profunditate ad extrà, præcauendo, ne viciſſim ad interiora regurgitet, & cor ipſum ſuffocet, vt credam, inter omnia topica ſimile remedium non inueniri. Hoc Emplaſtro carbunculus obducatur, quod paucis horis venenum extrahet.

2. Ad vehementiſſimam inflammationem linimentum ſequens præparetur.

℞. Minij ℥. j.
Aceti Sambucini ℥. v.

Infundantur in Bal.M.per hor. iij.vel iiij. deinde colentur per inclinationem: colaturæ addantur

Ol. Sambucini
Roſati completi an.ʒ.vj.
Santali rub. pul. ℈.iiij.
Croci opt. ℈. ß.

Miſceantur in Mortario plumbeo, vel in patina vitreata terrea, vſque dum acquirant conſiſtentiam vnguenti. Hoc vnguento vicinæ partes circa carbunculum inungantur.

Præparatio Magnetis Arſenicalis antea dicti.

℞. Arſenici Chryſtallini
Sulphuris viui
Antimonij crudi an. part. æqual.

Hæc tria in mortario ferreo pulueriſentur,in vaſe fortiſſimo vitreo ponantur ad ignem arenæ, donec vitrum optimè incaleſcat,& prædicta ſoluantur atque liquentur inſtar picis, quod obſeruabitur, quando filum quoddam immittetur ad fundum, quod extractum poſtea inſtar Terebinthinæ trahetur, vbi ſatis coctum erit. Poſtea remoue vitrum ab igne, & vbi refrigeratum eſt, rumpe, & ſubtiliter petram iſtam rubicundam, quam inuenies,pulueriſa,quam ad vſum ſerua.Præparationem huius pulueris ſcripſi quoque in Anatomia Vitrioli & Ternario Bezoardicorum: vt autem illi, quibus fortè deſunt libri iſti, proceſſum præparationis habeant, idcircò eundem & hîc repetere placuit, vtpote cum remedium hoc maxi-

mè tempore pestis commendatum sit.

3. Anthrace vel Carbunculo aperto, tumor qui restat, resoluatur, vlcus mundificetur, & curatio sequenti modo continuetur.

℞. Succi plantag. Scabiosæ, Rosar.rub. Nicotianæ veræ an. ℥. ij.
Mellis virginei crudi ℥. iiij.
Terebinth. laric. ℥. j. Vitell. ouor. num. iij. Farinæ Hordei ℥ß.

Coq. lentiss. igne, semper agitando ad consistentiam Vnguenti.

Hoc ipso interius vlcus curetur, & exterius sequens addatur Emplastrum.

℞. Picis naualis, Resinæ pini, Gum. Ammoniaci depurati.
Ceræ virginis an. ℥ js. Asphalti ℥. j.
Mellis adusti ad nigredinem subtil. pulv. ℥. ß.
Camphoræ in ol. succini dissol. ʒ. j.
F. Emplastrum, quod linteo extendatur ad vsum.

Quod si Carbunculus post apertionem cum magna inflammatione & duritie labiorum continuetur, appositis prædictis remediis, tota pars tegi potest cataplasmate emolliente & refrigerante, quod fiat ex foliis Malvæ, Altheæ, Violariæ, Plantaginis, Rad. Altheæ, & similibus, cum pauco croco, & loco oleorum & pinguedinum, melle rosato, Mercuriali, & vitellis ouorum adjectis: oleosa enim poros cutis constipant, & humoris calidi & maligni transpirationem impediunt, qui totaliter inclusi & retenti continuatæ inflammationis causam constituunt, quod experientia sæpè testatur, magna cum jactura patientium.

Curatio tumorum & abscessuum pestilentialium.

Tumores prædicti duplici modo tractantur, primo per resolutionem, absque apertione, tunc temporis, vbi tantùm apparere incipiunt, quando laborans nihil doloris, nec quidquam inflammationis percipit, quibus indicatur, nihil adhuc malignitatis interius esse: deinde per apertionem & suppurationem, tunc temporis, vbi dolor interius & aliquid inflãmationis adest. Primus modus absoluitur per vnguentum vel cataplasma quoddam resoluens & digerens, quorum iuxta suam experientiam hoc vel illo quilibet vtitur, semper tamen eò sollicite respiciendo, quò Bezoartica interna præmittantur, tam vt malignitas cordi non appropinquet, quàm etiam vt sudor prouocetur, ad poros cutis partis etiam affectæ magis aperiendos, qua ratione materia peccans citius transpirat, ipséque tumor facilius dissoluitur. Hinc igitur medicamenta repercussiua frigida fugiẽda, quam ob causam vtiliter oleum sequens adhibebitur:

℞. Ol. Resinæ Elemi per vesicam destil. Bacc. Iuniperi an. ℥.iiij.
Succini rectif. ℥.ij. Rorismarini, Styracis liquidæ an.℥.j.M.

Hoc oleo singulis horis quinquies tumor calidè inungatur. Quod si primà secundaué inunctione videtur dissipari, dictum remedium continuetur. Quod si loco resolutionis tumor augeatur, & patiens de majori dolore conqueratur, concurrente aliqua inflammatione, protinus recurrendum ad alterum curationis modum, & sine dilatione tentanda est apersio, licet perfectè maturus non sit, quamprimum fieri potest. Hoc ipsum aliqui cauterio actuali perficiunt, hoc est, aperturam faciunt ignito ferro, postea sublimati Mercurij quidpiam immittendo: sunt alij, qui caustico quodam potentiali vtuntur, quod ex lixiuio forti præparant, eousque coquendo idipsum, donec aquea substantia penitus exhalet, in fundo sale maximo corrosiuo superstite, simúlque inungunt maturatiuum aliquod oleum, similisque facultatis Emplastrum addũt, vt tumor ad perfectam digestionem perueniat, & materiam instar aliorum

abſceſſuum reddat. Hæc remedia maxima pars Medicorum approbat, vbi nihil difficultatis obſtat, præterquam quod eſcharam & cruſtam duram atque ſiccam introducant, quæ ſæpè diutius hæret, quantumuis digeſtiua & humectantia ſimul adhibeantur, & materiæ exitum atq; tranſpirationem impedit. Hoc mouet quoſdam, vt ſtatim in principio, temporis lucrandi cauſa, cauteriis vtantur: item alios, vt non ſuper ipſum tumorem, ſed in circumferentia eiuſdem imprimant, maturatiuis ſimul appoſitis. Poteſt autem Cauſticum minerale ſat efficax ad hunc vſum præparari modo ſequenti.

℞. Aq. fortis opt. ℥. iij.
Ol. Vitriol potentiſſ. ℥. j.
Sublimati corroſiui ʒ. ij.

Ponantur in Vrinali ad B. M. cum Alembico, & deſtillentur, donec nihil amplius humiditatis exeat, poſtea refrigerentur vaſa, & in fundo vrinalis liquor oleoſus inuenietur, maximè corroſiuus, qui in phiola vitrea bene clauſa conſeruetur. Liquor hic ſubitò operatur ſine magno dolore, cruſtámque mollem producit, quæ facilimè ſeparatur, quemadmodum etiam malignitati veneni reſiſtit, & vlcus relinquit benè paratum, vbi facilis conſolidatio ſubſequitur. Quando quis eodem vtitur, neceſſum eſt, vt tumor Emplaſtro ſatis tenaci, quod paruum foramen in medio habeat, operiatur, poſtea fiat globulus ex linamento vel raſo linteo, qui dicto liquore imbibatur, & in foramen iſtud immittatur, alio Emplaſtro ſuperaddito, ſicut aliàs moris eſt, & breui tempore ſuam operationem perficiet, ſicuti dictum eſt.

Alij Medicorum, quibus Cauteria diſplicent, tumores eiuſmodi per medicamenta non ſolum calida & maturantia, ſed quæ ſimul etiam vim attractiuam, cum acrimonia quadam cauſtica poſſident, aperire conantur, vnde pars ipſa beneficio talis medicamenti calefacta & irritata affluxum humorum attrahit, & tumor citius ad maturationem & repletionem peruenit. Huic intentioni commendatur cepa excauata & Theriaca atque croco repleta, poſtea cinerum calore leni cocta, contuſa, ſubacta, & inſtar cataplaſmatis calidè appoſita, ſingulis ſex horis permutata. Eodem modo maximè conueniens eſt tale cataplaſma.

℞. Pulpæ Corian. per ſetaceum extractæ
Mellis crudi an. ℥. ij.
Rad. Bryoniæ ℥. j.
Aronis ℥. ß. Hell. nigri ʒ. ij.
Theriacæ Andromachi
Ol. Scorpionum an. ℥. jß.
Decoct. Scabioſæ q. ſ.

F. Cataplaſma ſecundum artem, cuius vſus vt ante dictum.

Quidam etiam aliis vtuntur, vt radicibus Eſulæ, cantharidibus, Euphorbio & aliis rebus cauſticis, iuxta cuiuslibet experientiam: imò ſolum etiam ſimplicibus, nempe Scabioſa, chelidonio, cicuta & aliis herbis, recenter contuſis & exterius adhibitis. Sunt etiam Empirici, qui, ſalua reuerentia, excrementa hominum & animalium aliorum apponunt, quibus ſcilicet vis ineſt putrefaciendi ſubitanea, cuius beneficio dicti tumores maturantur & protinus rumpuntur. Iam verò ſi fidendum medicamentis ruptoriis, auderem dicere, quod noſtrum Emplaſtrum peſtilentiale attractiuum ſuperius dictum, omnia ſimplicia & compoſita medicamenta, quotquot mihi cognita, longè ſuperet: nam præter id, quod ratione compoſitionis & ingredientium, iudicio omnium Medicorum dogmaticorum, idipſum Peſtis attractiuum ſpecificum ſit, & quod emollire, digerere, maturare & aperire bubones valeat, ſimul etiam experientia patet idem confirmari. Sic etiam glandulofis ſcrophulis circa collum, bubonibus venereis incipientibus, & induratis eò vſque vt per tres & quatuor menſes

communibus adhibitis remediis instar lapidum nihil quicquam emolliantur, ita conueniens est, vt in 20. horas intumescant, materia repleantur, & cum admiratione Chirurgorum suppuratione rumpantur. Quocirca si tam præsentem effectum & operationem in prædictis tumoribus, potissimùm scrophulis, aliàs diuturnis & rebellibus præstat, non dubitandum, quin multo facilius idipsum perficiat in tumoribus malignis & acutis pestiferis. Hoc ipsum admonere volui, spem certam fouendo, Medicos integritate & humanitate præditos, quando tractatum hunc legent, eò allaboraturos, vt prædictum Emplastrum in vsum veniat, quò pauperibus ægris eiusmodi crudeli hoste pestifero detentis succurratur. Ecce, quod attinet apertionem dictorum tumorum: qui autem aperti sunt, supradictis medicamentis postea curantur, quæ dicti sunt in curatione Carbunculi, vel etiam aliis, prout Chirurgo discreto placuerit: non enim hæ curæ penitus in doctis & ignorantibus Empiricis committendæ, qui ratione & naturalium rerum cognitione destituuntur. Tandem quoad cauteria actualia & potentialia Chirurgus diligenter obseruet, vt in partibus carnosis & musculosis inprimantur: at si bubo vel carbo circa neruosas vel cartilaginosas partes occurrat, eò allaboret, vt in vicinia cuidam parti apponatur, quæ satis robusta sit absque læsione pro sustinendo remedio, supra tumorem Emplastrum vel cataplasma maturatiuum adhibendo. Quod si spes nulla quoad materiam peccantem à prima sua sede mouendam, sese exonerando in partem aliam, veniendum est ad Emplastrum nostrum supradictum loco Cauterij vsurpandum, quia minus formidabile, nec penetrat admodum calore, nec tam profundam escharam producit vt cauteria, sed tantùm in cutem suam operationem perficit.

Pro tertia specie supradictorum accidentium externorum, quales sunt paruæ glandulæ mobiles intra cutim atque carnem, illæ resoluendæ sunt inunctione olei supradicti, vel in forma Emplastri adponatur Gummi Ammoniacum, cum aceto scillitico depuratum, vt artis est. His mediis ægro (quotidiè sumptis bezoardicis sudorem prouocantibus) prædictæ glandulæ disparere solent.

Præter dicta remedia, sunt ex Medicis, qui statuunt, quòd pestis curari possit, mox in principio beneficio hellebori nigri, nimirum cutim hinc & inde in extremitate musculorum brachiorum, & femorum perforando, radicemque hellebori immittendo, quò non tantùm veneni cursus ad cor inhiberi, sed illud ipsum etiam pedetentim attrahi & euaporare statuunt, non permittendo generationem carbonis vel tumoris alicuius pestilentialis: imò si circa caput, cor vel alias partes in medio corporis apparere quidpiam inciperet, per idem medium reuulsionem fieri posse statuunt, à dictis membris malignitatem deriuando, quò in locis à centro remotioribus transpiret & exhalet.

Quamuis autem hic curandi modus minus respectu hominum, magis autem apud plebejos respectu boum & æquorum peste corruptorum in vsu sit, vbi satis mirabiles effectus interdum apparent: nihilominus meo judicio, talis est hæc curatio, vt frequenter etiam in hominibus sanandis admiranda videatur, quum fieri solet. Possum enim hoc laudis helleboro nigro tribuere, quod inter omnia simplicia & composita, quæ noui, cuiuscunque generis vel speciei sint, nihil habeatur, quod eiusmodi magnetica & attractiua qualitate præditum sit, pro facienda reuulsione peccantis alicuius humoris, ad partem aliquam ruentis, & producenda materia in partem distantiorem, quàm Helleborus niger, ita vt experientia edoctus, eodem in diuersis morbis vsus sim, potissimùm

potissimum in Cachexia fœminarum & virginum, ob retentionem menstruorum inveteratam, & aliis dispositionibus, quibus adhibitis miracula præstitit, omnes curas ordinarias aliaque medicamenta superando, de quibus plura non patitur præsentis instituti ratio. Non autem opinetur quispiam Helleborum tale quid operari sua acrimonia, vel facultate mordicante, quam possidet, quemadmodum disputari posset, dicendo, quod omnia facultatem mordicantem habentia vel parumper adurentia, & quæ partis alterationem producunt, applicata calorem præter naturam in parte generent, & juxta Medicorum axioma, vbi calor, ibi attractio, consequenter Helleborum calefaciendo & alterando talem attractionem perficere, quemadmodum videmus vesicatoriis fieri, rebusque causticis, quæ partes inflammando fluxionem & concursum serosorum humorum in iis efficiunt: qui enim hoc modo discurrit, seipsum fallit, quia Helleborus non producit eiusmodi inflammationem, neque concursum serositatum prouocat, quibus pars intumescat, sicuti fit vesicatoriis & euidenter adurentibus, sed absque vesicis excitatis sine inflammatione attrahit humores vitiosos & corruptos: imò verum pus & materiam apostematum è profundo corporis educit, quamuis applicetur in locis ab iisdem remotis, eaque minimè tangentibus, instar veri specifici naturæ. Non quidem nego, quin actio eiusdem cum aliquo calore fiat, cui tamen eadem simpliciter attribui non potest. Hinc ego credo, quod causa vehementioris commotionis inter alia purgantia, quando interius Helleborus sumitur, non sit alia, quàm prædicta proprietas attractiua, cuius ope peccantes humores in partibus à centro remotioribus commouentur, & superfluitates ac impuritates in venis latitantes attrahendo, vehemens alteratio subsequitur. Sed redeundo ad nostros Medicos, author sum omnibus, quibus officium incumbit, vt ægris pestilentialibus præsint, quò sibi familiarem reddant vsum huius simplicis, vt occasione data conuenientem vsum sciant, quia coram DEO obligamur, vt quotidiè discamus, & laboremus, quo magis magísque perfectam rerum medicarum cognitionem adipiscamur, vtpote cum medicamenta Clemens DEVS nobis communicet, vt iisdem proximo inseruiamus, inprimis vbi crudeli eiusmodi morbo, qualis pestis est, resistere cogimur.

Symptomata ordinaria, quæ laborantibus, durante curatione prædicta, solent accidere cum suis remediis.

Posito, quod causâ mali sublatâ, consequenter etiam accidentia sponte cessent: hoc tamen non obstante frequenter fieri solet, vt nisi quis symptomatibus succurrat, frustra laboret in exterminanda causa. Nam exempli gratia, laboret aliquis vlcere quodam maligno cuius ratione dolor vehemens, inquietudo, anxietas, & excedens partis dolentis inflammatio laborantem affligit: hîc sanè conceditur, quod prædicti vlceris curatio consistat in correctione deprauatæ dispositionis corporis laborantis, à qua suam ducit originem, non neglectis topicis, quibus carne bona repletur & consolidatur; certum tamen est, nisi quis eò allaboret, vt patiens ad quietem perueniat, dolorem & inflammationem per anodyna leniendo, nunquam Chirurgus curationem suam ex voto perficiet, quod etiam similiter in aliis multis morbis accidit. Hinc igitur in curatione pestis tàm principalibus & vehementioribus symptomatibus succurrendum particularibus suis remediis, quàm contra causam malignam prædictis vni-

uerſalibus pūgnandum eſſe videtur. Iam autem ſymptomata, quæ peſte laborantibus his vel illis, pro ratione ſubiecti differentis accidunt, & non obſtante cura generali, continuari poſſunt, ſunt virium naturalium imbecillitas; cordis anxietas: vehemens internus calor cum ſiti; grauitas capitis vel maximus topor; vehemens dolor capitis cum inquietudine & peruigilio, linguæ & faucium inflammatio; cruditas atque vomitio ſtomachi; inſignis dolor & punctio laterum, alvi obſtructio, & ſæpius etiam eiuſdem contrarium, ſeu fluxus. His accidentibus ſequenti modo ſuccurrendum.

I. Quoad virium naturalium imbecillitatem, neceſſarium eſt, vt iiſdem ſequenti modo ſuccurratur. Ægrotanti ſæpius juſculum aliquod reſtaurans caponis vel optimæ carnis vitulinæ præbeatur, cui parumper fl. borrag. bugloſſæ, radic. pimpinellæ, incoquatur, addito vitello oui recentis & pauxillo ſucci limonum vel arantiorum. Item hordeum mundum in brodio carnis diu coquatur, & poſtea per ſetaceum coletur, additis emulſionibus amygdal. dulcium, ſem. Melonum, cucurbitæ, &c. cum aq. roſarum præparatis: item panis tritus & in brodio quodam diu coctus, ac poſtea cum amygdalino lacte, paucoque ſaccharo permiſtus. Quibus autem miſtura cum amygdalis & ſaccharo diſplicet, his ſingulis vicibus, quando quidpiam de reſtauratiuis brodiis exhibetur, aliquid gelatinæ cydoniorum vel citri poterit admiſceri, qua ratione non tantùm jucundus ſapor concilietur, ſed ſimul etiam corroboratur, & malignitati reſiſtitur. Inſuper & hoc modo reſtauratiuum inſigne præparatur: Recipe caponem optimè nutritum & carnis vitulinæ lib. j. remotis inteſtinis, pinguedine, collo, alis, pedibus extremis omnia minutim cum carne vitulina incidantur, & in vitream cucurbitam immittantur cum

Aq. ſucci Meliſſæ, Succi Borrag. Bugloſæ, Acetoſæ ana ℥iij.

Poſtea clauſa cucurbita coq. in Balneo Mariæ per horas 10. vel 12. coletur liquor in linteo carnem fortiter exprimendo, quò tota humiditas exhauriatur: deinde adde

Gelatinæ cydonior. tranſparentis,
Gelatinæ citri
Syr. violar. cærul. an. ℥jß
Aq. citri ℥j. Miſce.

De hoc reſtauratiuo laborans ſingulis diebus tribus vel quatuor vicibus ſumat quatuor vel quinq; cochlearia, vel etiam plus, juxta neceſſitatem, vbi ſemper aliquid pulueris corall. & perlarum addi poterit. Quod ſi ventriculus ægrotantis, aliquid ſolidius deſiderat, nec febris admodum affligit, caro magis albicans de pectore caponis adſpergendo poſtea per ſetaceum exprimatur ſubſtantia pultis inſtar, in qua de Gelatina cydoniorum vel citri quidpiam diſſoluatur, & vrgente neceſſitate laboranti præbeatur. Quidam ex rebus nutrientibus & reſtaurantibus aquam deſtillatam componunt: ſed notandum, quod nihil aſcendat, niſi tantùm aquoſa pars earundem, ſubſtantia nutriente & reſtaurante inferius relicta. Melius igitur erit, vt juxta dictum modum procedamus, niſi quis fallere velit ægrotantes, vt credant, quod aqua nutrire & ſuſtentare poſſit. Quoad potum illud ordinariè ſit ptiſana vel decoctum hordei cum Tamarindis, parumper cinamomo conditum. Interim aliquid etiam vini albi, vel clareti, ſi febris non magna eſt, cum aqua pimpinellæ, borraginis, acetoſæ, vel cum pauxillo ſucci citri & ſaccharo temperatum concedi poterit, vtpote quibus additis actio ſubitanea vini ſpirituoſi corrigitur & alteratur. Et hic eſt modus reſtaurationis in ægrotante eouſque, donec vehementiam morbi ſuperauerit, vbi poſtea liberalius cibari, & pluribus ſolidioribus cibis refici poterit.

II. Contra cordis anxietatem, seu pro viribus eius conseruandis, quo curatio generalis eò fœlicior procedat, remedium hoc vsurpetur.

℞. Conf. fl. buglossæ, Gelatinæ citri an. ʒ vj.
Magist. Margarit. ʒß.
Croci subtil. pul. gr. viij.
Ol. Cinam. gr. ij.

de hac compositione vtetur duabus vel tribus vicibus in die, vel solitariè, vel cum destillatis cordialibus. Sic etiam istius conditi loco Iulapium vsurpari poterit, quod Rec. Aq. still. ex succ.

Borrag. Acetosæ, Buglossæ, Meliss. ana ℥ vj.
Syr. Bugloss. Borrag. Acetosæ, de suc. citri an. ℥ij.
Ol. Sulph. rectif. g. xxx.
Misceantur & Aromatis. cum aq. cinam. vel cum Spir. Santali Citrini.

De hoc Iulapio similiter in die tribus vel quatuor vicibus sumatur, vt dictum est antea de conserua. Sic etiam exterius Epithema fieri potest.

℞. Fl. Calendulæ, Rosar. rub. Borrag. exicc.
Fol. Melissæ, Santali Citrini, Ligni Aloes cort. exter. citri an. ℥ij.
Camphoræ ℈j.
F. puluis subtilis.

His puluis cum bombace comprehendatur in sacculis ex sindone rubro paratis & interbastatis æqualiter, postea cum aceto rosaceo & succo citri aspergatur, & regioni cordis paululum calefaciendo applicetur per vices, semper exiccato vno sacculo, vicissim altero apposito, idque tamdiu continuando, quamdiu idipsum necessarium esse videbitur. Imò naribus etiam eadem compositio seruiet, quia odorem spirat restaurationi cordi & spirituum maximè conuenientem, quando quædam anxietas vel à febri, vel ab habito sudore post medicamentum diaphoreticum adhibitum.

3. Contra maximum æstum internum cum intensa siti, bibat æger de ptisana dicta, quantum placuerit, quod si calor non temperatur neque sitis extinguitur, sequens remedium conueniens erit.

℞. Aq. Borag. per baln. destil. ℔. iij.
Sacch. albiss. ℥ ij.
Salis Nitri præp. ʒ js.
M. & aromatisetur aq. Cinamomi.

De hac potione detur patienti duabus vel tribus vicibus in dies, sed aduertendo, ne dum hoc remedio patiens vtitur, alia vitriolata, vel cum oleo sulphuris acido præparata concedantur, quia nitrum & vitriolum minimè conueniunt, nec in vna sede sine pugna morantur. Quod si tantus sit ardor, vt prædicto liquore temperari nequeat (obseruatis regulis generalis curæ superius dictis, & vbi venenum pestiferum jam euictum videtur) sequenti quoque remedio licet vti.

℞. Aq. sperm. ranar. per baln. destill. ℥j. vel ij. pro ratione caloris & subjecti laborantis
Croci pul. parum, Misce

& exhibe manè, vesperi, vel etiam quacunque hora diei, requirenti necessitate, quo medio, vaporibus calidissimis per sudorem & occultam transpirationem euacuatis, calor qui non potest extendi, quique fixus manet & in corpore vigens, domabitur & expugnabitur. Sed nota refrigerantibus eiusmodi sic vtendum esse, ne quis prejudicium sibi creet, tàm quoad materiam expellendam, quàm etiam quoad calorem natiuum. Imò pertinent huc etiam plura, quibus quilibet pro lubitu & indigentia vti poterit.

4. Contra grauitatem capitis & soporem præter naturam, quando patiens tantùm dormire cogitur, vbi frustrà conamur eundem sermonibus, vel etiam capitis commotionibus excitare, sequens remedium conuenit:

℞. Majoranæ Saluiæ cort. arantiorum Fl. Scorpioidis an. ℥ß.

F. puluis ſubtilis, coquatur cum aceto roſac. ad conſiſt. pultis.

Extendatur in linteo duplici, & fronti calefactum apponatur: vbi refrixerit viciſſim aceto vini calefacto humectetur & applicetur, prout erit neceſſarium, ſi ſufficiens hoc non eſt, aliud ſuper addatur.

℞. Sem Amaraci Thymi an. ʒ j.
Rad. Angel. vitrioli albific. an. ʒ ß.
F. puluis.

De hoc puluere parum calamo ſcriptorio vel tubulo, quo fumum nicotianæ vel tabaci bibunt, naribus ad excitandum ſternutamentum inſpiretur.

5. Contra dolorem capitis, cum æſtu, delirio & peruigilio.

℞. Fl. Sambuci exicc. Nymphææ al. Roſar. rub.
Hordei mundi an. ℥ß.
Succini al. ʒ ij.
Croci Anglici ℈ j.
Camphoræ
Opij Thebaici an. ℈ß.
F. puluis ſubtiliſſimus, deinde addantur ol. Nymphææ
Amygd. amar. an ʒ vj.
Aceti Sambuc. Aq. roſ. opt. an. q. ſ.

Coq. in formam Cataplaſmatis, quod vſurpetur modo prædicto.

Quod ſi remedium iſtud ad effectum ſeparatum non ſufficiens fuerit, reſolutio fiat in exhibendo Laudano opiato, quod ritè præparatum ſit, & in cochleari ſyrupi violarum exhibeatur, de quo remedio præparationem hîc non deſcribo, quia plenius de eodem in Opiologia mea tractaui, quod medicamentum extremos dolores lenit, vehementiſſimos ardores mitigat, & naturalem quietem, abſque noxa, producit, maximè quando poſt euacuationes vniuerſales eodem vtimur. Pro ratione neceſſitatis idipſum ſecunda vel tertia vice reiterari poteſt, ſed diebus diuerſis.

6. Contra linguæ fauciumque inflammationem. Quia n. accidit, vt præter cūram generaliter ſuſceptam lingua & palatum intumeſcant & inflammentur, ita vt gangræna videatur inuadere, neceſſarium eſt, vt properetur ad remedia, ne in periculum ægrotantis vita perueniat. Huic effectui ſuccurretur, præter venæſectionem in brachio, per apertionēm venarum ſub lingua, ſanguinem emittendo, donec ſua ſponte ſubſiſtat, ita tamen vt modum etiam non excedat. Iuniores Medici & Chirurgi non perturbentur hoc accidente, quia factum fuit, quamuis rarò, vt ſectis eiuſmodi venis ſub lingua tam vehemens fluxus ſanguinis ſequeretur, qui bombacem oleo vitrioli parum humectatum inciſuræ protinus adhibendum requireret, cuius facultas eſcharotica & aſtringens extemplo fluxum ſiſtit, quo neglecto periculum vitæ ſubſequeretur. Facta tali venæſectione patiens mox gargariſet, & os ſæpius eluat liquore quodam & linguam radat & purificet à ſuperfluitatibus, quæ ibid. colliguntur.

℞. Roſar. rub. Fl. Sambuci Sem. Scabioſæ, Auriculæ Iudæ an. ʒ j.
Aq. Caprifol. vel plantag. ℔ j.
Bulliant parum: in colatura addantur Diamori. ℥ ij. Aluminis mundi ℈ j. Miſce.
Exterius: ℞. Farinæ Hordei ℥ ß.
Pul. Roſ. rub. Glycyrr. an. ℈ ij.
Sacchari albi præp. ʒ j. Croci ſubtil. præp. ℈ j.
Mellis roſar. ℥ j. Ol. amygd. dul. ℥ ß.
Decoct. auriculæ Iudæ, vel ſpongiæ Sambuci q. ſ. F. Cataplaſma.

7. Contra nauſeam & vomitionem. Cùm ſæpius accidat, vt tam vehemens atque continuum ſit hoc ſymptoma, euacuatis etiam vitioſis humorib. vt nihil ægro præberi queat, ſiue ſit medicamentum, ſiue ſit alimentum, mox omnib. per vomitum reiectis, prouidendum ſequenti fomentatione.

℞. Sem. Abſinthij Majoranæ, fol.

Menthæ crispæ
Thymi Ros. rub. Fr. & Fol. Myrtill.
Rad. Galangæ ana ℥ß.

Omnia crasso modo conjunctim pulverisentur, & in sacculo oblongo quadrato comprehendantur, asperso aceto rosaceo calido, pro regione ventriculi, reiterando, quoties opus erit. Præterea conveniet cochlear liquoris stomachalis.

℞. Syr. de mentha, Cydonior. Melissæ de suc. citri. ana. ℥j.
Aq. Cin. ʒj. Ol. Sulph. rectif. g. xij. M.

8. Contra dolorem & punctionem laterum cum calore & æstu.

℞. Mucilag. ex sem. Cydon. cum aq. rosar. ex. ℥iiij.
Aceti rosac. ℥ij. Ol. rosat. compl. ℥is.
Boli Armen. ℈ij. Sandali rub. subtil. pulu. ʒj.
Camphoræ ℈j. Misce.

Hoc ipso duplex linteum humectetur, quod tepidè partibus affectæ mox applicetur. si verò maximus est dolor, vna etiam dosis Laudani opiati præbeatur.

9. Contra ventris obstructionem. Nihil hîc tutius & vtilius est Enemate, quod erit similium qualitatum cum sequenti:

℞. Herb. Borag. Violariæ an: Manip. j.
Polypod. q. ℥ß. Brodij vitulini q. s.
Bulliant ad ℥x. in colatura addantur
Mellis rosati ℥ij.
Vitel. ouor. num. ij. Butyri recentis ℥j. M. pro Clystere.

Hoc toties repetatur, quoties necessarium esse videbitur, & si non sufficienter laxat, Medicus alia purgantia poterit adjungere, semper cauendo, ne calida & acria misceantur. Quemadmodum etiam, si necessarium videbitur infusio Rhabarbari vel Sennæ fieri potest cum manna, per os assumenda: vel sumi poterit lenitiuum aliquod ex iis, de quibus in præseruatione dictum est, queîs absque periculo quis vti poterit.

11. *Contra ventris fluxum, qui sæpius hunc vel illum ægrum prahendit.*

Quando patiens symptomate tali præhenditur, necessarium est, vt Medicus sit vigilantissimus, & obseruet, num euacuatio sit bona & necessaria vel non, quò vel iuxta rationem fluxum istum ad certos vsque limites permittat, vel suo tempore eundem astringat ac sistat: si enim quispiam ægrotantem in vitæ discrimen deducit, relinquendo peccantem materiam in corpore, quæ necessariò separanda venit, sanè similiter & ille nocebit, qui separari sinit illud, quod conseruari debebat. quando itaque necessarium est, vt fluxus ventris in ægro sistatur, sequens remedium conuenit:

℞. Ol. Cydonior. Mastich. de nucè mosch. per express. ana ʒij. Misce.

Hoc vnguento venter bis terué inungatur, & si necessarium videbitur, dosis Laudani Opiati exhibeatur, cum pauxillo syrupi violarum. At si remedia dicta non sufficerent, propter vehementem exulcerationem & debilitatem intestinorum, sequenti modo procedatur. Recipe caput ovillum recens crudum, secetur in partes duas, cui abscindatur lingua, vnà cum cerebro coquatur in s. q. aquæ donec ab ossibus caro separetur: postea coletur brodium, & mox infunde summitatum hypericonis duos vel tres manipulos, rad. Tormentillæ crasso modo incisarum ℥j. ponantur ad cineres calidos per tres vel quatuor horas, postea coletur & in forma clysteris manè vesperíque sine rebus aliis additis ægro adhibeatur, & effectum videbis notabilem, quia liquor iste superat alia omnia, quoad fluxiones desperatas, & maximè tunc temporis, vbi vehementiores punctiones in intestinis deprehenduntur. Tantùm de accidentibus præcipuis.

Modus & ordo generaliter obseruandus in venæsectione tempore pestis.

Cum superius venæsectio referatur inter generalia remedia pro curatione pestis, juxta alios omnes Medicos, vbi tamen in specie non determinatum fuit, quomodo debeat vsurpari, videtur necessarium, idipsum hîc annotare, quo lector eadem conjungenda cum prioribus methodum perfectam curandi pestem assequatur. Priusquam verò venæsectionem instituamus cum aliquo peste præhenso, necessarium est, vt diligens examen instituatur, an si necessaria, vel non, ne sine discretione quicquam faciamus. Quod si necessitas venæsectionis vrget, sequenti modo procedamus.

1. Data venæsectionis indicatione, nullo signo externo in ægrotante sese offerente, nec etiam dolore lateris vnius vel alterius vrgente, sed febre totum corpus affligente, mediana dextri brachij secetur, & sanguinis q. s. emittitur.

2. Si signum externum circa collum, post aures, vel propè mentum, vel in alia parte capitis lateris dextri appareat, vena cephalica dextri brachij secetur: si ex altera parte, sinistri brachij cephalica aperiatur.

3. Si signum est supra frontem, vel sub mento, venæsectio fiat sub lingua, simul, vbi patiens est pletoricus, mediana brachij dextri aperta.

4. Si signum est sub axillis, vel circa locum istum, mediana laborantis partis aperiatur, vel etiam vena propè digitum minorem.

5. Si signum supra scapulas, cor & pectus, mediana dextri brachij secetur.

6. Si signum est in medio corporis, & dolor magis vnum, quàm alterum latus affligit, basilica brachij istius lateris aperiatur vbi dolor major est.

7. Si dolor testiculos affligit, saphena pestis aperiatur lateris dolentis.

8. Si circa regionem genuum aliquid apparet, vena propè digitum minorem in pede secetur.

9. Si accidit, vt nihil quidquam appareat, maxima tamen grauitas in partibus superioribus deprehendatur, cephalica lateris dextri secetur; & si pars inferior magis quàm superior grauatur, saphena lateris eiusdem aperiatur. Hæc breuiter sufficiant quoad venæsectionem, quæ non tentanda, nisi tunc temporis, vbi occasio determinata de qua antea, cum de cura pestis generatim ageretur, sese offerat.

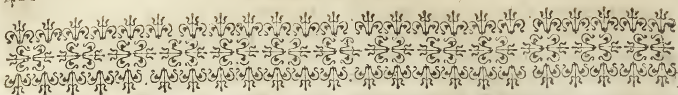
Tandem laudant quidam ventosas præsertim in senibus, debilibus, & fœminis grauidis; sed verisimile videtur, vbi necessitas venæsectionis non est, easdem etiam intermitti posse. Quod prægnantes attinet, si maxima necessitas vrgeret, venæsectio quoque debito & opportuno tempore posset administrari, tã peste laborantibus, quàm tunc temporis, vbi interdum in pleuritide, febre ardente, continua & aliis morbis idipsum requiritur. Quanquam verò ventosæ non videantur euacuare, quod est in venis, sed solum, quod inter cutim atque carnem est, nihilominus non nego, quoad particularem ventilationem vel euacuationem, ad liberandam partem admodum inflammatam respectu plenitudinis ob carbunculum, vel tumorem pestilentialem, ventosa justo loco adhibita, cum profundis scarificationib. leuamen quodam gignat.

Tantùm de aliis rebus, quibus iuxta temporis & opportunitatis rationem quispiam vti potest, semper tamen oculis intellectus eo respiciendo, quod Bezoardica sint vera basis & in fundamentum verum ipsius curationis, vbi reliqua remedia secundum locum obtinent: Etenim in casu necessitatis solis Bezoardicis aliquis infectus curari potest, quod venæsectione, vel purgatione sine bezoardicis,

non abſoluetur, ſi reuera quiſpiam infectus eſt. Interim vtraque conjunctim adhibita cum diſcretione tendunt ad eundem finem, & intentionem noſtram adjuuant. Ecce Lector Amice, breuiter habes, quæ ſuccinctè tam de præſeruatione, quàm curatione peſtis dicere volui, ſine diſcurſu prognoſticorum, criſium & aliarum obſeruationum, quæ in hoc morbo curioſæ magis quàm neceſſariæ, ſcilicet in hoc morbo acuto, fraudulento & ſtratagematis pleno, qui ſæpius Medicos ſagaciſſimos fallit in ſuis prædictionibus, dum potius promptè laborantibus cum bonis & excellentibus remediis præſto eſſe cupiunt eouſque, donec corpus eorum leuamen aliquod percipiat, ad quod ego ſemper & in hoc meo libro tendo, & hoc modo cor meum Deo æterno (qui radix eſt omnium bonorum & verus animæ corporiſque Medicus, ſubjiciens, gratias ago pro beneficiis per gratiam mihi conceſſis, & humiliter petens, vt benedicat laboribus meis, in ſui gloriam, & proximi emolumentum & animæ meæ conſolationem; & vt dirigat actiones meas per reliquum vitæ in timore ſuo, finem faciam.

FINIS.

DESCRIPTIO BREVIS
ANTIDOTI PRETIOSI:

Quâ exquisitissimæ eius virtutes, vsusque multiplex variis in morbis, & humani corporis affectibus, recensentur, nunc primùm luci commissa.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

ENEVOLE Lector, etiam magni nominis Medicis solenne olim fuit, medicamenti alicuius particularis virtutes, quas quisque accurata obseruatione annotauerat, peculiari quodam tractatu literis consignare. De virtute & vsu Hellebori, ad Democritum scripsit diuinus ille Hippocrates: De aceto scyllitico, antiquißimus Philosophorum Pythagoras: De Betonica, Antonius Musa, Augusti Imperatoris Medicus celeberrimus: ipsius quinetiam Medicorum Dogmaticorum Principis Galeni libri duo, vnus de Theriacâ Andromachi ad Pisonem, de Centaurio ad ciuitatem Ticinum alter, extant. Et hodie non desunt recentiores, tam Dogmatici, quàm Hermetici, qui simili negotio suam nobis industriam probarunt. Quod si illis hoc vitio non fuit datum, neque mihi, qui eorum ad exemplum, vsum & vires Antidoti nostri pretiosi describo, eo quòd propter insignes eius virtutes, efficacißimas operationes, & tutißimos effectus, aduersus quàmplurimos grauißimos humani corporis morbos, ac symptomata, meritò instar prætiosissimæ gemmæ, præ omnibus aliis sui generis & ordinis medicamentis, habendum sit. Et quidem, vt hoc modo efficerem, vt eius vtilitas magis ad plurimorum hominum emolumentum & beneficium redundaret, quàm si illud occultum retinendo, in mea tantùm particulari quotidiana vsurparem praxi. Quòd verò hîc modum eius præparandi non doceo, neminem bonæ mentis & recti iudicij credo sinistrè accepturum: quippe cùm optimè nouerit, hoc factum non esse contra charitatem Christianam, aut decorum huius artis, si Chymiater (qui maiorem vitæ suæ partem, in exactè indagandis permultorum remediorum virtutibus, ac illis curiosè propriis manibus præparandis consumpsit, vti ego feci) si, inquam, ille arcanum aliquod sibi retentum

retentum reseruet. Cùm aliâs satis notum sit, me in his, quæ generaliter meam hac in arte cognitionem, scientiamque concernunt, non esse tenacem & auarum; sed huius amatoribus liberaliter & sincerè ea communicare: cuius rei multi eruditione, & doctrinâ clarißimi Medici (etiámnum in diuersis Europæ regionibus Medicam exercentes praxin) mihi testimonium exhibebunt, qui ad discenda Chymiatricæ artis fundamenta, & generaliter inde dependentia, me in præceptorem eligere & acceptare non dedignati fuere. Quod eò magis beneuolum commouebit Lectorem, vt æquius de hoc tractatulo ferat iudicium.

DE COMPOSITIONE HVIVS PRETIOSI ANTIDOTI IN GENERE.

OGNITVM & perspectum est omnibus sapientibus Physicis, & Medicis rationalibus in mundo, quàm excellentes, temperatæque proprietates cordiales sint, quas Deo placuit admirabili sua prudentia lapidibus pretiosis infundere ac imprimere: quomodo item (non obstante eorum fixitate per se indigestibili) Archæus corporis nostri prædictas proprietates eorum vi quadam magnetica & occulta sibi applicet in vsum & auxilium nostrum aduersus multas infirmitates, vltra rationis & intellectus nostri acumen & discursum.

Similiter certum est experientibus Chymiatris, quantumuis ex dictis pretiosis corporibus non potest elici aliquis succus, aut substantia potabilis, subsistens in esse simpliciter, quemadmodum in multis aliis rebus, quod nihilominus tamen mediante additione sua dissolui queant, subtiliari & recludi tali modo, vt occultæ & abditæ eorum qualitates, quæ in fixitate ipsorum latent, sese aperiant, & de potentia ad actum perueniant, eóque consequenter multò cum majori efficacia & vi in corpora nostra operentur, quàm faciant in prima ac simplici sua forma.

Insistens igitur fundamentis veræ Chymiatriæ, sumo præcipuas orientales gemmas & lapillos pretiosos, aliis in medicina prælatos omnibus, quos reduco in puluerem subtilissimum volatilem, & in indiuisibiles atomos, mediante arte Chymica, vt ad soluendum fiant apti: tum liquorem soluentem accipio non corrosiuum, neque offendentem, sed amicum humanæ naturæ, verè medicinalem, bezoardicum, & concordantem cum proprietatibus eorum, in quo soluo puluerem prædictum, eúmque promoueo in magisteria verè potabilia & solubilia in omni liquore. Sumo deinde certas essentias vegetabiles Alexiterij vim obtinentes, & cordiales, cum quibus jam dicta magisteria commisceo, & excellentissimum medicamentum inde compono in forma extracti solidi, quod Antido-

tum pretiosum nomino, tam quia præcipuè ex dictis magisteriis pretiosis constat, quàm propter exquisitissimos eius effectus, qui & rarum, & supra multa alia medicamenta id reddunt in eodem genere pretiosissimum.

De Qualitatibus manifestis, & specificis proprietatibus, Antidoti pretiosi.

OPifex ille rerum Opt. Maximus in principio, vi verbi sui FIAT. Vniuersum hoc mirabiliter condidit, ac efficaciam omnipotētiæ suæ variis elementis modo non vno est impertitus. Atque vt ex vna sola causa multas diuersissimásque procreauit: ita etiam easdem perpetuò ac immoto se fœdere & ordine conjunxit, vt in vniuerso naturæ ambitu firmissima & constans deprehendatur harmonia, eáque partim amico rerum, ex quibus constat, consensu, partim mutuo earundem dissidio contineri ac sustineri videatur. Placuit namque supremo illi numini, non per vnam aliquam solam rem, sed multas, sed contrarias, suam nobis omnipotentiam ostendere. Quod cùm ita sit, vt reuera est, quis non vanitatem eorum agnoscat, qui vel ipsi persuasissimum habent, vel aliis persuadere conantur, esse in rerum natura, vel artis beneficio confici posse medicamentum, quod instar vniuersalis cuiusdam vniuersalissimi, nullis vel limitibus, vel terminis circumscriptum, non tantùm qualitates elementares, æquali proportione commensuratas in se contineat, sed & omnibus insuper proprietatibus specificis, quæ vel ex varia illarum commixtione, vel à certa aliqua naturali prædestinatione oriuntur, abundantissimè dotatum sit? Quod supresso calore suo iam refrigerare possit, iam humectare, sicut exsiccandi potestate nihil damni faciat: iam adstringat, iam incrasset, & contrarias interim facultates planè occultet, Quod idem interdum per vomitum, interdum per secessum purget: sudores cieat: vrinam prouocet: venenis, tanquam alexiterium, resistat: somnum conciliet: denique vt in vnum omnia conferam, omnes alios effectus, quos causarum morbificarum, tam particularium, quàm vniuersalium diuersitas requirit, omni tempore & loco, in omni sexu, ætate, complexione, & personarum constitutione præstet, omnibus adeò infirmitatibus medeatur, ac nulla vnquam ratione corpus offendat? Sunt qui hoc sibi imaginentur, & in inani hac speculatione admodum sibi placeant, non pauci. Verùm illis

credat Iudæus Apella,

Non ego. Certissimæ namque & indubitatæ est veritatis, quòd virtutes, quorumcunque etiam medicamentorum, tam simplicium, quàm compositorum, vel quomodolibet præparatorum, cùm in qualitatibus euidentibus ac manifestis, tum iis, quæ à tota sunt, vt loquuntur, substantia, aut forma specifica prodeunt, limitatæ sint ac definitæ, sitque eorum quædam hoc, alia alio modo operentur. Fateri quidem oportet, quod vnum aliquod medicamentum, secundum qualitatum suarum permixtionem naturalem, diuersas sæpè facultates habeat, calefaciat prima fronte, & post refrigeret, aperiat itidem, & adstringat, & vice versa. Quemadmodum non Galenus tantum iis in libris, quos de simpl. medicamentorum facultatibus conscripsit, non vno loco attestatur, sed & experientia ipsa abundè comprobat. Neque etiam hoc negari potest, in classe medicamentorum reperiri, quæ aliis præstantiora sint ac potentiora, artemque posse in longe maiorem ea perfectionem deducere; ac vnum sæpe medicamentum esse generalius, vel pluribus morbis accommodatius altero, idque ratione partium humani corporis, quibus appropriatum quodque sit. Certum namque est, & in Ternario nostro

Bezoartico à nobis demonstratum, quod medicamentum specificum cordiale, respectu symbolismi, qui ipsi cum corde intercedit, rectius, quàm alia medicamenta, quæ partibus aliis destinata sunt, generale dici mereatur. At quicquid vel illud, vel hoc demum sit, non satis inde causæ est, quare res aliqua vniuersalis medicina absolutè appellari debeat, &, si qui ita vocent, veritati, sicuti supra quoque diximus, insignem eo ipso iniuriam faciunt. Valeant hi cum splendidis hisce titulis, quos sine modo, præterque rationem medicamentis suis deferunt. Nos illorum ab errore alieni, Antidoti nostri pretiosi virtutes, vsumque, vnà cum debitis exceptionibus & respectu, modo quem in tali re Medicus bonæ conscientiæ, rationalis & expertus vsurpare debet, in præsentiarum declarabimus.

Cum medicamentum hoc compositum sit ex multis ingredientibus inæqualibus, & temperamento ac qualitatibus differentibus, vti etiam ex prima simplici eorum consistentia, immutatis in aliam formam subtilem, ac penetrabilem; irriti sane esset laboris, velle particulatim, distinctè, & per gradus eius inquirere qualitates, ad iudicandum de eius virtutibus, vt in multis simplicibus fieri consueuit. Generaliter igitur loquendo, fulti ratione & experientia, quæ sola præcipuè nobis debet detegere virtutes medicamentorum compositorum, sicuti Galenus id commonstrat, scribens de differentibus virtutibus Theriacæ, possumus obseruare, quantum qualitates huius medicamenti manifestas concernit, illud esse præditum qualitate mediocriter calefaciente & exsiccante, cum facultate primò detergente & aperiente, & postmodū adstringente, adiuncta quadam vi anodyna. Exinde non tantum naturaliter corpus calefacit, crassos & viscosos humores incidit, obstructiones internas aperit, flatulentis & noxiis vaporibus corpori inclusis viam, & exitum præbet, & superfluos serosos humores per vrinam, & insensibilem transpirationem expellit: sed etiam partes, & membra relaxata, & debilitata corroborat, ac quamplurimos internos ab humoribus fluidis, acribus, & pungentibus progenitos mitigat, illorum humorum motum & cursum sistendo, illosque ad digestionem reducendo, vt natura postea illos conuenienti modo per propria emunctoria expellere possit. Deinde quantum eius specificas, aut à tota substantia, & eius compositione procedentes qualitates attinet, est illud præcipuè cordiale, bezoardicum, & balsamicum tanquam verum naturæ elixir. Vnde mirum non est, si vitalem cordis functionem roboret, resistat venenis, aliisque malignis materiebus, easque exulare jubeat, si non tantum à bonis quibusque humoribus putredinem fortiter arceat, & abigat, sed & eos, quos putredo iam inuasit, emendet ac emundet. Atque hæc quidem sunt, quæ in genere de eius qualitatibus dicenda fuere.

Sequitur particulatim, in quibus morbis, & symptomatis, hoc Antidoto pretioso vtiliter ac salubriter vti possimus.

1. PRincipio ergo illud Antidotum pretiosum valde confert iis, qui vel à natura debilis constitutionis sunt, vel per diuturnos morbos, purgationes, sanguinisque missiones crebriores, aut nimiam Venerem, plus nimis imbecilliores redditi. His enim si id debita dosi, vel vna vice quotidie, vel ter aut quater in septimana, tempore matutino, stomacho jeiuno, per aliquot septimanas administretur, bonaque interim & accurata diæta imperetur, calorem natiuum debilitatum restaurabit, visceraq; adeo omnia, & partes

labefactatas corroborabit, quantum natura per medicamenta reparare admittet.

2. Si prædicto modo vsurpetur (corpore etiam à crassioribus humoribus per interualla expurgato, conuenienti quodam pharmaco & phlebotomia, necessitate exigente non neglecta) est efficacissimum contra vertiginem, humicraniam, cephalalgias inueteratas, debilitatem memoriæ, visus obscuritatem, & auditus difficultatem, siue ea proprio cerebri affectu obtingant à causa frigida & humida, siue à vaporibus malignis oriantur, qui per consensum, vel à corruptione, deprauata stomachi concoctione, vel corruptela sanguinis, vel menstrui in mulieribus retentione, & labe nasci, atque inde ad cerebrum effumare consueuêre.

3. Confert multum hoc Antidotum aduersus phrenitidem procedentem ab humore melancholico, aut materia maligna. Etenim sua proprietate consumit vapores orientes ex fermentatione iam dictorum humorum, qui infestando cerebrum efficiunt vesaniam, & perturbationem mentis.

4. In apoplexia, datum in principio, & ter quaterue reiteratum per interualla temporis, prout necessitas requirit, extraordinarios præ omnibus aliis remediis edit effectus, vt & in omnibus lethargi speciebus.

5. Contra paralysin est efficacissimum. Nam si non fuerit nimis inueterata, nec ægri nimia confecti senecta, & detur per aliquot dies continuos, illorum spiritus restaurat, partes impotentes & resolutas naturaliter excalefacit, obstructiones tollit, dissipando materiam, quæ transitum spiritibus, & apto neruorum nutrimento intercludit, & consequenter efficit, vt læsa membra motum recipiant.

6. Summo cum successu exhibetur contra omnes epilepsiæ species, tam ad digerendam in epilepticis fluidam illam pituitam (in istis enim hic humor peccat) naturalem calorem illorum confortando, & corroborando cerebrum, quàm ad separandos, & consumendos in centro acres, aut malignos vapores, qui ascendentes in cerebrum, hunc causantur morbum in aliis: veluti inprimis admirabilis est auxilij puerorum epilepsia quæ vitio stomachi à quadam vel flatulentia, vel cibi corruptione, vel vermibus exagitatis obtingit.

7. Est etiam singulare refugium contra illas spasmi species, quarum vna caput versus anteriora incuruat, appellata emprosthotonos, & altera contra ad posteriora illud inflectit, opisthotonos nominata, & tertia, quæ æqualiter ante & retro neruos, & tendines corporis extendit, tetanos dicta. Nam naturaliter neruos excalefacit, consumendo omnem flatulentam, & acrem materiam, quæ dictas conuulsiones causatur.

8. Magnam iis affert opem, qui affectui, quem incubum appellamus, subiecti sunt. Hi enim noctu dormientes, pulmonibus illorum eleuatis, & septo vel diaphragmate tenso (à copiosis vaporib. flatulentis, ex stomachi cruditate, vel crapula eructantib.) redduntur adeo compressi & angusti pectoris, difficilisque anhelitus, vt reuera sibi imaginentur, aliquid illos inscendisse, ac velle suffocare. Nam expurgato corpore, & venæsectione prout opus fuerit, administrata, si hoc vtantur Antidoto per aliquot dies continuos, vesperi post parcam cœnam cubitum ituri, egregiè illorum corroborat stomachum, corrigit omnes cruditates, expellit ac discutit omnem flatulentiam adeo efficaciter, vt omnino ab hoc liberentur symptomate.

9. Egregiè conducit melancholicis, & tristitia affectis, ob melancholiam, quæ fermentata atros suos vapores, instar fuliginis ad cor effumat. Nam hoc Antidotum suis qualitatibus dissipando, & repellendo hos vapores, ægrum à prædictis istis symptomatis liberat.

10. Non minoris efficaciæ eſt in hypochondriacis, aut melancholia flatulenta: quæ variis modis affligere ſolet, idque pro diuerſitate partium, quas vapores iſti maligni impetuosè exagitant. Si enim ad cor ſubuolitent, ſpiritus vitales, eo modo, quo ſerenam lucem nebulæ obfuſcant, & obruunt, idque timore, triſtitia & palpitatione mirum in modum exercent: ſi ad diaphragma & pulmones perreptant, anxietatem inibi, & aſthma cauſantur. Varias verò & ineptas cogitationes, abſurdaſque imaginationes, & mala inſomnia proferunt, ſi ad cerebrum vſque delati fuerint: ſic aliis aliter moleſti ſunt. Nam ſi huius vſui adjungantur purgationes conuenientes, ad emundandas partes affectas à materia peccante, aut venæſectio in plethora, vel ad ſanguinis nimis calidi, & fuliginoſi euentilationem, in his, inquam, affectibus, ſi bis terue hebdomadatim hoc Antidotum detur, aperit omnes obſtructiones, conſumit vapores vagabundos & noxios, corroborat viſcera, & morbidam illorum ita corrigit diſpoſitionem, vt exinde ægri ſummopere releuentur in prædictis ſymptomatis, & niſi morbus fuerit hæreditarius, aut nimis inueteratus, aut nimis altas egerit radices, per huius continuationem omnino curentur.

11. Aſſumptum per aliquot dies continuos, aut per interualla, ſatis longo temporis ſpacio, vtiliſſimum eſt contra tremorem membrorum, exortum tum ex imbecillitate, & relaxatione neruorum, ob ſenilem ætatem, aut humores frigidos; tum ex crapula nimia, & exceſſu, potando vel eſitando commiſſo, modo eiuſmodi homines ſimul bonam diætam & regimen vitæ inſtituant.

12. Catarrhoſos (qui pituita cruda & fluida, ac ſeroſis abundant humorib.) valde juuat, illorum cerebrum calefaciendo & confortando, pituitam digerendo, & dictos ſeroſos humores conſumendo per ſudorem, vrinam, & inſenſibilem tranſpirationem.

13. In catharro ſuffocatiuo magno eſt adjumento. Nam ſtatim aſſumptum quamprimum catarrhus decidit, pulmonibus ſuccurrit, euacuando humores, qui eius meatus, arteriaſque infarctas replent, & ſpiritibus vitalibus reſpirationem præbet.

14. Aſthmaticis, & quibus reſpirationis vſus tantum non intercipitur, ſiue ab obſtructione pulmonum, ſiue alterius partis vitio ita laborent, inſigniter conducit. Nam ſi interdum detur, meatus infarctos reſerat, materiam impactam attenuat, naturamque juuat, vt per vias conuenientes ſe ab hac exoneret.

15. Conſimiliter in tabe, & corporis conſumptione, à ſimplici obſtructione, tam meſenterij, quam aliorum organorum principalium, & meatuum ortis, multum proderit. Nam ab huius vſu cedet obſtructio, alimentiſque per venas tranſitus, qui percluſus erat, concedetur, ac nutritio redibit inculpata. Requiritur tamen vt ſcirrho, & contumaciore obſtructione vacet meſenterium, neque abdomen incuruatum ſit, quemadmodum in quibuſdam obſeruauimus. In hoc enim caſu ad tollendam morbi cauſam quicquam attentare, nihil foret aliud quam laterem lauare. Eodem pacto in contracturis, quas materies flatulenta, obſtructione juncturarum induxit, non eſt nullius valoris, ſic, vt ne alia tamen medicamenta Topica, aliterue neceſſaria interim negligantur.

16. In principio pleuritidis exhibitum, non habet ſui ſimile, tam ad diſſoluendam ac diſcutiendam materiam adhuc ſubtilem exiſtentem, impediendo ne in abſceſſum abeat, quàm ad ſedandum dolorem, & tollendum læſæ partis ardorem.

17. Singulari præſidio eſt in palpitatione cordis, leipothymiis, ſyncope, aliiſque ſymptomatis, in quibus repentina cordis

& cerebri consternatio, spirituumque interceptio existit, propter subitam in præcordiis humorum redundantiam, cruditatem stomachi, acrem quandam materiam orificium stomachi pungentem. Nam statim ad cor penetrans suis proprietatibus cardiacis & bezoardicis, naturam fortificat, & quandam expulsionem aut dissipationem prænominæ causatur materiæ, qua exterminata patiens breui à præfatis liberatur symptomatis.

18. Prodest etiam stomachi ægritudinibus prognatis ex causa frigida, aut humoribus viscosis, qui illum nimis lubricum & imbecillem efficiunt, appetitum deperditum restituit, & digestionem procurat bonam. Ita etiam appetitum inordinatum ex acri & mordaci materia prouenientem, sedat.

19. Nauseam, & non naturales vomitiones cohibet, stomachum corroborat, illorumque causam, vapores, qui in febribus ardentibus & malignis, aliisue morbis à materie in ventriculo coercita, procreantur, consumit.

20. Singulare etiam & eximium est remedium in subuersione & perturbatione stomachi ac ventris, quando nimirum homini spontaneæ vehementes per superiora & inferiora euacuationes accidunt, quem affectum choleram aut fellicam passionem appellitant, ad sistendas eiusmodi immodicas euacuationes, aut postquam spontè, aut post purgantis medicamenti vsum cessarunt, (vt sæpè ratio postulat, ad sufficientem materiæ peccantis expulsionem) datur ad confortandum stomachum, corroboranda viscera, illaq; à cruditate, & vitiosorum humorum colluuie præmunienda.

21. In fluxibus ventris periculosioribus, lienteria & diarrhœa, quæ à qualitate maligna, vel hypercatharsi, aliquem adoriũtur, stomachum confortat, corruptumque serum, quod ex venis & aliis corporis ductibus ad centrum confluit, per sudores, vrinam, & insensibilem transpirationem è corpore eliminat, materiæ peccantis corruptionem & malignitatem comprimit, nec non visceribus robur afflat: quo ipso fluxus securius quam medicamentis prorsus stypticis compescitur. Per hæc enim humores corrupti in corpore retinentur, quos euacuare oportebat, ac proin ipsa corruptelâ fouetur, ex quo lethalia non rarenter accidentia emergunt.

22. In dysenteria epidemica, quæ cum febre ab humorum corruptela & malignitate progignitur, præstantissimum est remedium, si benigno aliquo vomitorio, vel cathartico prius expurgatum fuerit corpus. Etenim si detur semel aut bis per diem, recolligit vires dispersas, opprimit malignitatem materiæ peccantis, sedat febrem, omnemque præternaturalem calorem, ac fortificat venas, & vasa sanguinaria, vt ita his mediis prædictus sistatur fluxus. Quod sicubi fluxus diutius perstiterit, viresque ægri purgationem haud ferant, omittatur purgatio, atque statim ad hoc recurratur Antidotum.

23. Colicam passionem, ventrisque crudeliora tormina, quæ vel tenax, & vitrea pituita, vel flatus nimium lancinantes, vel aliæ demum causæ peperunt, præstantissimè sedat.

24. Maximi valoris est contra omnia periculosa symptomata, prouenientia à lumbricis, quippe cum illos expellat ac putredinem in corpore progenitam absumat.

25. Profligat ac tollit etiam plurimos hepatis affectus à causa frigida, obstructione, aut eius imbecillitate procedentes: efficacissimum quoque est in ictero flauo post purgantium aptorum vsum.

26. In hydropicis, si purgationibus vsi prius fuerint, multos per vrinam serosos humores expellit, flatus discutit, hepar, ac alias partes debiles roborat, & si plane de iis actum nondum sit, præstantiores quoque effectus producit.

27. Nec minorem adfert vtilitatem contra quàmplurima lienis accidentia, ex obstructione & frigiditate ortum ducentia. Et inprimis succurrit iis, qui splenem habent extensum, serosisque humoribus refertum, instar spongiæ aquæ plenæ, quod illis progenerat sinistri lateris extensionem, dolores, torporem, vel corporis grauedinem, halitus, dispnœam, & alia symptomata. Nam si patiens huius medicamẽti vsum per aliquot continuauerit dies, bona obseruata diæta, & moderatis adhibitis exercitiis, expellit dictos humores per vrinam, confortat lienem, & omnes alias partes per consensum huius debilitatas.

28. Scorbuticos, qui multis & diuturnis viscerum obstructionibus sunt obnoxij, sanguinem habent melancholicum & corruptum, suntque valdè debiles, & plus quàm dimidio contracti, plurimum alleuiat, si septimanatim bis terué id vsurpent.

29. Præmissis & adhibitis per aliquot continuos dies appropriatis crassiorum humorum expurgationibus, medetur cachexiæ, pallidis virginum coloribus & febribus prouenientibus ex retentione menstruorum, aut spermatis corruptione: non solùm aperiendo omnes meatuum obstructiones, naturam impedientes, quòminus superflua expellere possit, resistendo omni internæ corruptioni, & mundificando sanguinis massam per sudorem & vrinam, sed etiam vniuersam confortando naturam, & corroborando partes debilitatas, vt inde pristinæ restituantur sanitati, dummodò viscera adhuc sint integra, vt quodlibet suo possit fungi officio.

30. Contra vrinæ retentionem, vel ischuriam, ortam ex obstructione renum aut vreterum, ob arenam, materiam limosam, sanguinem, phlegma viscosum, aut flatulentiam, item aduersus stillicidium vrinæ, vel stranguriam propter calculum vesicæ, collectionem materiæ mucosæ in eius ceruice, aut nimiam refrigerationem, exhibetur hoc Antidotum semel bisué per diem felicissimo cum successu. Non minus juuat in vlceribus vesicæ per aliquod tempus continuatum.

31. Curat subjectos gonorrhœæ, ex imbecillitate retentricis facultatis in vasis spermaticis, aut ex quibusdam tenuibus acribus, & stimulantibus humoribus, exuberantibus in prædictis vasis. Eodem modo singulare etiam est medicamentum contra gonorrhæam virulentam, ex lue venerea procedentem, corpore prius pharmacis huic morbo specificis perpurgato, tam ad expellendam omnem corruptionem in vasis seminariis contentam, quàm ad illa aliasque corporis partes corroborandas.

32. In symptomatibus quibusquè, quæ ex corruptione spermatis in vasis seminariis proueniunt: in obstructionibus item, quibus Venus impeditur, meatus mundificat, neque corruptum tantum sperma per emunctoria appropriata expellit: sed totum quoque corpus mundificat, & à corruptione, quæ totum id inficere posset, vindicat, omnesque in eo partes renouat. Secundò obstructiones adimit, semen attemperat, & quod crassum ante, & frigidum erat, fluxile reddit, actumque ita Venereum promouet, vnde quanti in procreatione liberorum vsus sit, cum conjugum alteruter, vel vterque à dictis causis impeditur, quiuis dispicere potest. Neque enim amouet tantùm hæc obstacula, verùm vires insuper potentissimas cordi confert, spiritus auget, animumque ipsum refocillat.

33. Bono cum successu hoc Antidotum exhibetur in fluore, vel fluxu albo muliebri, procedente ex abundantia humorum vitiosorum serosorum, & cachexia totius corporis, qui ad matricem concurrentes expelluntur per eius ceruicem. Nam datum (corpore prius à crassiori materia purgato) instar hydrotici septi-

manatim semel aut bis, nimirum in satis magna dosi, vt exin in lecto sudent, quantum vires ferre possint, & reliquis diebus pro confortatiuo, hoc est, in parua dosi, qua sudorem nullum excitet, mane è lecto surgendo, Hoc ita continuatim cum bono vitæ regimine, & diæta, incredibiles producit effectus, modò ne morbus temporis longinquitate, ratione subjecti, aliarumque circumstantiarum omninò sit redditus incurabilis, vt interdum euenit.

34. Contra suppressionem mensium muliebrium, procedentem ex superabundantia, vel cruditate humorum, opilatione hepatis, crassitie sanguinis, aut obstructione vasorum, sanguinem ad vterum deuehentium, hoc medicamentum dietim per aliquot tempus vsurpatum, corpore prius, pro necessitate, purgato, omnibus aliis hoc in casu palmam facilè præripit.

35. In vino albo, vel cereuisia dissolutum & exhibitum in suffocatione vteri, magnum est præsidium, consumendo istos vapores, qui facultatem animalem in sua sede inuadendo, causantur eiusmodi symptomata.

36. In fœminis parturientibus, quæ (propter virium naturalium imbecillitatem) fœtum expellere nequeunt, hoc Antidotum, illas confortando, & vires excitando, excellentes producit effectus, vt facilè pariant, & eluctentur, & quidem sine vitæ præjudicio alterutrius. Ejicit etiam secundinam ob prædictam causam retentam.

37. Arthriticis etiam multum ab eo auxilij expectandum est: illis videlicet, quos ex capite, venis, aliisque conductibus, in articulos decumbentes catarrhi, doloribus vehementissimis, chiragra, ischiade, gonagra, & podagra diuexant. Illis enim post vsum purgantium, pulueris nempe arthritici specifici nostri, vel aliorum, tribus vel quatuor matutinis, ter aut quater in forma sudoriferi datum, humores serosos, & subtiles in partibus extremis consumit, tumores resoluit, dolores consequenter mitigat, cerebro, juncturisque robur conciliat, ac has quidem aduersus humorum influxum obfirmat. Quod si quis bis, vel ter in septimana vsurpet, & interim quauis senescente Luna (excepto tempore æstatis feruentiore, frigoreque hyemali intensiore) semel purgationem instituat, neque optimum interea vitæ regimen negligat, experietur profecto totum sibi corpus confortari, sanguinem depurari, vitium aut indispositionem viscerum, siue partium mandantium superfluitatis istius generatricem ita emendari, vti longinquitate temporis malum euidentem imminuatur. Vti verò perfectam curam cuiquam audacter non pollicemur: ita intelligi hic tantum volumus eos, qui bono vigore non destituantur, quorumque humores peccantes sint adhuc fluxiles, serosi, calidi aut frigidi: Non illos, quibus mali diuturnitate viscera corrupta sunt, corporisque œconomia penitus collapsa. Quorum partes externæ debilitate, suum amplius officium ægerrimè faciunt. Qui nodosi sunt, & fluxionibus humorum viscidorum, & glutinosorum tentantur. Etsi enim his pro confortatiuo inseruire, & quandam mitigationem adferre potest, effectus tamen suprà commemoratos nunquam præstabit, quod cùm malum per se incurabile redditum sit, tum materia inexpugnabilis facta, cuiuis per vrinam, sudores, & insensibilem transpirationem euacuationi contumacius reluctetur.

38. In febribus intermittentibus, & præcipuè in tertianis, & quartanis diuturnis, & inueteratis, maximè cùm habitus corporis per illas generaliter est immutatus, sanguinis valdè corruptus, & viscera debilitata, quæ sunt ceu causæ secundæ, vel subjecta, quæ febres fouent,

in

in tali, inquam, casu, postquam corpus à crassamentis fœculentioribus est liberatum, exhibemus hoc Antidotum fœlici cum successu, quinque aut sex continuis vicibus, tempore matutino, excepta hora, aut tempore paroxysmi febrilis, vt æger inde pro viribus sudet. Nam hoc modo sanguis, non solùm flaua, & attrabile, aut melancholico humore, quo infectus & conturbatus erat, emundatur: sed tolluntur etiam omnes internæ obstructiones, partes debilitatæ corroborantur, & si qua restat materia peccans, impeditur, quominus possit augeri, corrumpi & fermentari, vt hoc medio ægroti sæpissimè à febre liberentur.

39. Consimiliter est efficaciæ & auxilij in febribus putridis, continuis, & diuturnis, ob enarratos effectus.

40. In febribus ardentibus, malignis, & pestilentialibus, in lue Vngarica, ecthymatis item, & exanthematis aliisque malignis, & venenatis acutis affectibus, si ægri hoc Antidotum bibant, seque in lecto calidè contineant, cor statim reficit, naturamque aduersus materiam peccantem ita munit, vt hinc tandem triumphet, & per debita ex corpore emunctoria sine vel partium damno, vel bonorum humorum jactura exigat. Vnde insperata sæpè sanitas cum astantium admiratione consequitur.

41. Ob prædictas proprietates est etiam singulare Antidotum contra ipsam pestem & venena, tam præseruatiuè, quàm curatiuè vsurpatum.

42. Qui tinea, scabie, prurigine, aliisque cutis vitiis, quæ ab adusta sanguinis, vel maligna qualitate sunt, lepræque propemodum se assimilant, laborant, ij præmissis purgationibus, & venæsectione, Antidotum hoc quotidie semel vsurpent, tumque in lecto sudent, continuando hoc per duas aut tres septimanas, bonamque interea diætam obseruando, aërem præsertim humidum euitando, sanguis nimis conspurcatus, cutisque defœdata reflorescent, omnia in corpore membra, quæ mali peruicacia, quasi consopita videbantur, reuiuiscent. Quin integra sanitas restituetur, nisi fortè morbus vel hæreditarius sit, vel radices egerit altiores. Tum verò repetita annuatim curatione hac, periculum faciendum, num natura morbum tandem debellare possit.

43. Est etiam, appropriatis præmissis purgationibus, efficacissimum remedium diaphoreticum contra scabiem, pruriginem, & pustulas morbi Gallici, & sæpissimè magnum adfert auxilium in sedandis hîc juncturarum doloribus, præcipuè quando materia peccans adhuc tenuis, subtilis & vagabunda est, nec dum alicubi inter os & periostium in grumos, tophosvé coagulata ac concreta est, quo in casu alia curandi media, & remedia apprehendenda sunt.

44. Contra cancrum, fistulas, & plagas malignas, summi est auxilij, ad resistendum malignitati illorum internæ materiæ peccantis, purificandum sanguinem, clarificandos spiritus, & mitigandas inflammationes, & alia symptomata, quæ sæpissimè dictis accidunt malis: curabilium medelam reddit faciliorem, incurabilia, ne pejora euadant, prohibet.

45. Non minus fœliciter assumitur ab iis, qui in externa quadam corporis parte gangræna affecti sunt, loco Antidoti, ad prohibendum, ne eius maligna qualitas spiritus inficiat, febrem aut alia periculosa in corporis centro symptomata excitando, donec tandem aptis externis remediis gangręna separata exscindatur, modò eius sit constitutionis, vt id fieri possit.

46. Dein contra vulnera, gladio aut telis veneno infectis inflicta, summum præ omnibus aliis est remedium, vt aduersus ictus & morsus animalium vene-

nosorum, si de eo doses aliquot intra corpus assumantur, & parum de eo in conueniente liquore dissolutum, vulneri applicetur.

47. Item discutit omnes contusiones internas, dissoluendo sanguinem coagulatum, à putredine, & aliis periculosis symptomatis præseruat.

48. Similiter excellens est vulnerarium in recentibus plagis, aut vulneribus, quæ ad interiora corporis penetrant, ita, vt confortet naturam ob nimiam sanguinis effusionem debilitatam, defendatque partes internas à corruptela, & aliis accidentibus, suppurationem suppurandorum maturet, & vulnerum consolidationem promoueat.

49. Vltimò, vt paucis rem expediamus, non in his tantùm, quos diximus, morbis Antidotum hoc valet, sed & in omnibus aliis, qui nobilissima, ac earundem cum nostro qualitatum bezoardica desiderant. Præsertim verò tum præferendum venit, quando omnibus aliis medicamentis abstinere, & ad sola confortantia, & cordialia, tanquam asylum quoddam, confugere medicus cogitur.

Dosis & vsus.

DOSIS huius Antidoti pretiosi est à duobus vel tribus granis, incipiendo à paruulis, & per gradus ascendendo, ad sex, octo, decem, quindecim vel viginti grana ad summum in viris & fœminis adultioribus.

Exhibetur hoc Antidotum cum vehiculis appropriatis, siue liquores sint, siue conseruæ.

Vsurpatur pro confortatiuo, aut in morbis chronicis ac diuturnis, ad aperiendas sensim obstructiones internas, ad corrigendum, & resistendum malignitati alicuius peccantis humoris, vt ad expulsionem deducatur: sicut etiam vsui est, vt præseruatiuum aduersus pestem & venena, debet assumi manè jejuno stomacho, oriente Sole, aut paulo serius, excepto si materiam peccantem dictorum morborum symptomata aliqua consequuntur, vtpote defluxiones catarrhosæ à capite ad prœcordia, tussis, diuersi dolores alij, &c. tunc enim administrari debet vesperi, idque hora antequam supradicta accidentia superueniant, animaduertendo, vt id fiat ad minimum duabus à refectione interpositis horis. Et in his iam dictis casibus atque vsibus rectius in aliqua Conserua, in forma Electuarij exhibetur, aut in forma parui boli ad degluttiendum, quàm in forma liquoris.

In morbis acutis porrò, vtpote febribus ardentibus malignis, Vngaricis, pestilentibus, pleuritide, dysenteria, epidemia, morbillis, variolis, quemadmodum etiam in curandis peste & toxico infectis, datur in principio morbi, quàm maturè fieri potest, sine exceptione vlla temporis, quotiescunque necessitas postulat, & poterit reiterari bis terué in die, prout requirit necessitas. Nec solùm administratur in iam dictis morbis acutis, sed etiam ad occurrendum quibusuis accidentibus subitaneis, vtpote in subitanea suppressione vrinæ, passione colica grauiore, doloribus & puncturis laterum, deliquio animi subitaneo, & lipothymia, conuulsionibus subitaneis, suffocatione & præcipitatione matricis ex aliis causis motis: consimiliter in difficultate partus, & retentione secundinæ, detur sine respectu temporis, quoties occasio fert. Et in talibus casibus acutis & subitaneis, propinetur in liquore, in qua forma citiùs penetrat, & operatur.

Aduertendum etiam, cùm vsurpatur pro confortatiuo, conseruatiuo, aut, vt dictum est in morbis chronicis, in minori quantitate exhiberi debet, quam si administretur pro curatiuo in morbis acutis, aut ad expellēdam materiam peccantem per sudorem: quia in tali casu maior dosis

exhibetur,& patiens ſit valdè benè tectus in lecto vt faciliorem operationem medicamento conciliet.

Ecce ſatis ſuperque explicuimus virtutes & vſum huius Antidoti, quantum per compendioli leges fieri licuit. Verum enimverò ſciatis quæſo, hanc prærogatiuam, quam huic Antidoto attribuimus, non eſſe fundatam ſuper intentione quadam empirica irrationali,& confuſa,ac ſi mundo perſuadere conemur, hoc ſolum abſolutè prædictis omnibus iſtis morbis & ſymptomatis mederi poſſe, in omnibus perſonis, & omni tempore, ſine obſeruatione, primò, ſi morbus in totum ſit curabilis, aut ſaltem palliabilis, deinde ſine reſpectu diuerſarum conſtitutionum corporis, ætatis, ſexus, quatuor anni temporum: ſine reſpectu qualitatum manifeſtarum medicamenti,ſineque obſeruatione diætæ, bonique viuendi regiminis, auxilioue aliorum remediorum tam internorum, quàm externorum, & ſummatim, abſque ratione vlla, & methodo: ſed hoc noſtrum fuit propoſitum, demonſtrare ſaltem excellentiam, & magnitudinem eius qualitatum & virtutum, reſpectu aliorum ſui ordinis medicamentorum. Nam res abſurdiſſima eſt, credere vnicum aliquod medicamentum; qualecunque illud ſit, adeò admirabilis eſſe efficaciæ, vt poſſit ſuis effectis omnem medicinæ ordinem & fundamenta (quæ ſummo ſtudio & longinqua experientia à multis ſeculis à majoribus noſtris fuerunt exactiſſimè obſeruata & ſcriptis tradita) penitus euertere, vti multi ex hodiernis Alchymiſtis, contra propriæ experientiæ, atque etiam conſcientiæ, teſtimonium vaniſſimè oſtentant, jactantque. Id, quod ſufficiet ad ſapientes edocendum, qui quid medicina ſit, nôrunt, quæ ſit intentio mea circa prærogatiuam iam antè dicti Antidoti. Pro cuius inuentione DEO gratias quàm maximas agimus, illique debitum honorem tribuimus, à quo omnis bona inſpiratio prouenit, quem & precamur, vt eius operationibus benedicat in plurimorum ægrotorum ſalutem. Quem in finem hoc noſtrum inuentum inſinuamus omnibus.

FINIS.

TERNARIVS EMETICORVM,

SEV

EMETOLOGIA.

Cap. I.

De vsu vomitiuorum, Medicinæ, optimorum quorumcunque Philosophorum & Medicorum antiquorum & neotericorum testimonio, omninò laudabilis & necessaria.

Rbitror certè, quamuis nemo Medicus vllam vspiam vomitoriorum fecisset mentionem: quod nihilominus rationis iudicio naturali (quo summus rerum opifex homines præ cæteris creaturis donauit) deprehendere quilibet possit, magnum illorum vsum & ineuitabilem necessitatem quibus generi humano in variis morbis plurimùm gratificantur. Idque non solùm emunctoriorum, quibus corpus variè hinc inde locupletatum est, causa; sed & quotidianæ experientiæ & admirabilium curationum diuite argumento. Attamen cum non desint phantastica ingenia, Quæ alienæ potius libidinis quàm experientiæ & judicij diuinitùs sibi concessi rationem habeant, non potui non facere, quin antequam de particularibus præparationibus, & quæ de vsu vomitiuorum hactenus obseruare mihi licuit, sermonem aggrederer, osorum virulentis morsibus sequens antidotum opponerem.

Hippocrates enim Medicorum Coryphæus 1. Aphor. 21. Quæ ducere oportet, inquit, quò maximè natura vergit, per loca conferentia, ducere conuenit. Id quod cum sale acceptum idem est, ac si Hippocrat. dicere voluisset, quòd omnes euacuationes qualitercunque etiam institutæ absque respectu ad naturam habito, incommodæ prorsus sint & illegitimæ; Quinimo Medicus naturam, cuius minister est, ceu Magistram intueri semper oportet, vt ne vnquam quicquam ipsi contrarium aut impossibile moliatur; sed benè obseruet, quæ, per quam viam, ad naturæ motus juuandos euacuanda sint; Aliquando enim per secessum, aliquando per vomitum, iam per sudorem, iam per vrinã, modo extraordinaria via (id quod sæpe, imprimis tempore pestis veneno à corde per pustulas, furunculos, apostemata, &c. naturaliter excluso, vsu venit) superuacanea purgari expedit. Hinc eodem sensu Hippocrates lib. 1. Aph. 2. affirmat; Si qualia purgari oportet, purgentur, confert, & facilè ferunt, si contra, difficulter. Et iterum lib. 4. Aph. 3. In medicationibus alia educere è corpore, qualia sponte prodeunt, vtile; quæ vero contrario modo prodeunt, cohiberi oportet. Cui ipsi vt maiorem fidem conciliaret, exemplum haud inconcinnum posuit lib. 1. ab

ipſo Galeno etiam in commentario probatum: Scilicet in perturbationibus alui & vomitibus ſpontaneis ſi talia purgentur qualia purgari oportet, conferre, & leuiter ferri, ſin minus contra. Adeoque euidenter conſpicitur per has Hippocratis ſententias, humores, mineras morbificas, non niſi per propria emunctoria & vias, per quas natura ſe vtiliter euacuare ſolet, deducendas eſſe.

Ex quo ergo recto tale incedit argumentum: quod vomitoria æque remedia neceſſaria ſint ipſi naturæ, quàm reliqua; quando nimirum natura & humoris inclinatio per vomitum viam affectat, vt ſæpe contingit. Dummodo hoc in negotio ſatis prudens ſit medicus, ad oportunitates Naturæ veras à falſis, naturales & vtiles à non naturalibus & noxiis, diſcernendas, ne ignorantia occæcatus expulſionem de properet, cui frenum potius inieciſſe naturæ ſatius fuiſſet.

Hactenus quæ Hippocrates in genere pro inſtructione nobis reliquit; iam & audiendus eſt, quæ in ſpecie de vomitoriorum vſu profitetur.

Libro quarto Aph. cap. 17. & 18. inquit: Eum qui non febricitat, cibi faſtidium, morſus oris ventriculi, vertigo, & oris amaritudo purgatione indigere per ſuperiora ſignificant. Et paulo poſt: dolores qui ſunt ſupra præcordia, quicunque egent purgatione, medicandum per ſuperiora ſignificant, &c.

Videmus inſuper Hippocratem vomitiuorum vſum magnifeciſſe non in robuſtis ſolum, prout alicui videri poſſet, ſed in delicatis etiam & imbecillis. Libro enim de ſalubri diæta poſtquam de tempore vomitionibus oportuno diſſeruit, in hunc tandem Canonem etiam prolabitur: Quicunque homines craſſi & pingues ſunt, & non graciliores, jeiuni vomant, qui vero graciliores ſunt ac debiliores, à cibis vomitum faciunt hoc modo.

Et quod vomitiuorum vſus tutus in debilibus etiam eſſe poſſit, minuſque ſuſpectus, quotidiana obſeruatio, qua prægnantes non vſque adeo validas, in primis menſibus, aſſumptum cibum quotidie per vomitus reiicere liquet, cum nihilominus maxima pars nil quicquam detrimenti neque corporis, neque fœtus ipſius, imò multum potius emolumenti ad facilem & ſalubriorem poſtea partum ſentiat, ſatis ſuperque teſtatum facit. Sic paruuli etiam & teneri infantes ſæpe ſponte ſua vomunt; Quod ipſum tamen tantum abeſt, vt naturæ perniciem adferat, vt potius ſtomacho à ſuperfluitatibus exinanito, multas corruptiones ex quibus poſtea varia ſymptomata, præueniat, eaſque penitus eliminet.

Ex quibus omnibus ſole meridiano clarius apparet: vomitoriorum vſum nunquam interdictum fore in ægrotis, qui alias ſponte vomitiones ferre poſſint, dummodo de bene riteque præparatis, & correctis, ne vel venenoſa, vel nimis acria, quibus æque benigni, quam maligni humores reijciantur, proſpiciatur.

Ne tamen in mentem alicui veniat, neminem, quam Hippocratem aſſertionis noſtræ vel autorem vel applauſorem extitiſſe; Auicenna 4. 1. cap. 18. (cuius & ſchola Salernitana de conſeruatione ſanitatis mentionem facit) quindecim ſequentibus encomiis vomitoria, quantum ipſorum vſum attinet & procul dubio propria ſuffultus experientia extollit:

Primum eſt: quod vomitus capitis grauitatem tollat: idque maxime, ſi ex humorum vaporum multitudine è ventriculo ac membris inferioribus ſurſum vergente contracta ſit. Si verò à proprio ipſius cerebri fuerit nocumento, ab eo cauendum, vt qui grauitatem magis augere ſoleat.

Secundum: quod viſus aciem ſubtiliorem reddat: præſertim ſi viſus ob vaporum copiam è ventriculo ſurſum

ascendentem obscuratus fuerit ? alias enim offendit potius.

Tertium : quod nauscosam auferat satietatem ; Humorem enim in ventriculi spatio innatantem, eumque ad nauseam excitantem euacuat.

Quartum : quod illi etiam ad cuius ventriculum flaua bilis confluens cibum corrumpit,egregiè opituletur : eam enim per superiora exturbat.

Quintum : quod stomachi subuersionem atque abominationem ex pingulum ac dulcium alimentorum esu contractam submoueat.

Sextum:quod appetentiæ amissionem, & corruptum ipsius ventriculi desiderium, quo nimirum acria solum, aut acida, aut pontica appetuntur, curet. Vomitus namque eiusmodi affectionum causas omnes remouet : remotis vero causis,effectus quoque tolli necesse est.

Septimum : quod corporis ex humorum redundantia ortæ lassitudini conueniat : euacuata enim materia, vires corporis omnes leuantur & recreantur.

Octauum : quod renum ac vesicæ vlceribus succurrat : materiam namque eo corruentem ad oppositam abducit partem.

Nonum : quod lepræ auxilietur : & maxime quidem, si cum vehementi vomitiuo, quale veratrum cum primis existit, eliciatur. Hoc enim lepræ materiam eradicatu difficilem è remotis locis subducit. Quinetiam primæ concoctionis errata corrigit ; quo fit vt reliquæ concoctiones absolutiores fiant. Lepræ enim origo est à concoctricis facultatis corruptione.

Decimum : quod corporis colorem ex vitioso aliquo humore deprauatum emendet : ipsum enim à cute alio deriuat.

Vndecimum : quod epilepsiam ex ventriculi cum cerebro sympathia obortam curet ; Humorem enim, cuius euaporatione epilepsia accidebat, è ventriculo expellit.

Duodecimum : quod ictero, illi præsertim qui ab obstructionibus initium ducit, medeatur : vehementiore siquidem vomendi conamine obstructionum materiæ à locis,quos obsidebant,auertuntur. Ad hæc materia etiam pituitosa,quæ eiusmodi fere parit obstructiones, vomitu educitur.

Decimum tertium : quod asthmati subueniat:causam eius antecedentem tollat. Quin thoracem etiam ac pulmonem calefaciendo superfluitates absumat, vnde asthma gignebatur.

Decimum quartum : quod tremorem atque paralysin curet ; harum enim passionum materiam aufert.

Decimum quintum : quod magna & nigra vlcera in extremis partibus, & impetiginem (materiam diuertendo) curet.

Arnoldus de villa noua eximius Medicus Papæ, Cardinalium,multorumque Italię principum,de symptomatibus inordinatum victus regimen subsequi solitis, sermonem tractando, de vomitibus sequentia in medium profert, cap. 10. Breuiarij : Multos vidi, qui ciborum & potionum multam receperunt quantitatem, qui illico ægrotare cœperunt, & nisi eis prouocassem vomitum, in ægritudinem, vel febrem periculosam, & forte mortem incurrissent, qui statim liberati sunt propter vomitum prouocatum. Et vlterius : Competit etiam his qui stomachum habent repletum, Phlegmaticis viscosis, & malis humoribus; & febricitantibus ex plenitudine, & repletione nimia;Competit etiam his qui habent nimiam grauitatem corporis, abominationem, venarum extensionem, & rigorem cum calore : hæc enim plenitudinem stomachi significant, & vomitus his competit. Et paulo post de febribus

inquit; Valet etiam contra tertianam veram & notham, & contra quotidianam & quartanam. Proponit etiam inferius vomitiua, quibus ad prædictos affectus vti commode possimus.

Iohannes Fernelius Medicorum dogmaticorum nostri seculi facile princeps, multa rerum experientia clarissimus, quo nomine etiam apud Regem cæterosque Galliæ principes multos annos in magno honore habitus fuit, diffusè de vtilitate vomitoriorum disserit lib. 3. meth. med. cap. 3. Quæ vero facilis & moderata obtigerit vomitio, inquit, saluberrima est & purgationum omnium præstantissima. Noxios quippe humores ex ipsis fontibus sinceros elicit, & euacuat, omnem quæ in ventriculi capacitate, in eiusue tunicis hæret illuuiem imprimis expurgat, è præcordiorum membranis, è cauis jecoris & lienis, & ex pancrea omnis generis superuacuos humores sinceros elicit, quos plerumque nec Hiera, nec aliud vehementissimum vllum, etiam frequens pharmacum in aluum exturbare potest. Id quod obseruatu dignum est, iis qui omnem stomachi illuuiem non nisi per aluum deturbare vano labore student; Illa enim cum per vomitum potius nata sit expurgari, nihil efficiunt; quam quod corpus debilitent, absque tamen causæ morbificæ demolitione. Et vlterius inquit. In ventriculum ex his locis viæ breues ac expeditæ magis quam in aluum directæ sunt, per quas facilis est vomitio. Quanquam autem primum ab inferioribus euellit, consequentione tamen caput reliquumque corpus leuat. Quocirca omnibus opitulatur affectibus, qui à præcordiorum impuritate ortam acceperunt, languenti appetentiæ, nauseæ, cibi fastidio, crebræ vomitioni, ventriculo, præcordiisue distentis, ictero, cachexiæ, febribus intermittentibus, hemicraniæ, vertigini, incubo, epilepsiæ, suffusioni, omnibusque capitis affectibus, qui præcordiorum sympathia contracti sunt, & quos è præcordiis in reliquum corpus affusa impuritas protulit. In quocunque igitur affectu languescit appetentia & nausea vomendique desiderium fatigat, si pharmaco non satis fit, vomitione curandum, nam quæ purgatio non eluit, extirpat vomitio, & quæ illinc non facile labuntur in aluum, promptè in ventriculum remeant. Tanti igitur vomitionis vis æstimanda.

In sequentibus vero totam vomitoriorum tecmarsin, quomodo nimirum, & in quibus personis administranda sint, luculenter demonstrat.

Iosephus Quercetanus excellentissimorum Philosophorum nostri seculi non postremus, Medicus ordinarius Regis Henrici IV. Gallorum, arcanissimorum naturæ secretorum Mystagogus, & vtriusque methodi medendi, Dogmaticæ puta & Hermeticæ experientissimus, in Pharmacopæa Dogmaticorum restituta cap. 16. de vomitoriis, quantum ipsorum vsum attinet, sequentia notauit:

Vacuatio per vomitum in longe maiore frequentioreque olim vsu erat, quam iam apud nos. Nonnulli inter Medicos recentiores eum idcirco abdicare videntur, quod commoueat, & disturbet, nec non molestissima plura inducat symptomata: adductis præterea his ratiunculis, nostras regiones multo frigidiores esse, quam Græcorum, cuius nationis Hippocrates frequentissimè eadem vacuatione vtebatur, & infiniti post illum alij Græci authores, ipsius exemplum secuti; addunt etiam, homines nostrarum regionum esse multo pituitosiores, & minus ad vomitum prouides. Sed his rationibus & argumentis parum ponderis inesse, nemo non videt: quæ idcirco tanquam friuola explodentur, cum contra huius vacuationis vsus vtilissimus, & summe

necessarius sit ad plurimos affectus grauissimos & desperatos profligandos, quam prouocare licet vel iis, quæ maxima agendi vi & potestate excellunt, quorumque, ne periculum quidem facere audent qui se naturæ amicos dicunt cum potius eiusdem sint inimici, sic enim naturæ adulatores tantum sunt, qui imbecillis nimis, & inualidis præsidiis eam frustrà propugnare conantur, nec potentibus satis armis, illius hostem ferocissimum adoriri cogitant: qui interim veluti inuictus cuncta illorum eccoprotica, imo vomitiua blanda & adulantia ridet, & respuit, quibus elisis vix secundò ad eadem auxilia refugere audent.

Quæ singula tot authorum testimonia (meo arbitratu) merito sufficere deberent, ad opinionem omnibus expectorandam, qua ægrotos miserè perire maluerunt, quam ab initio statim, viribus naturæ adhuc integris existentibus, nec tota massa sanguinis intimiore labe correpta, vomitoriorum beneficio auxilium struere; Neque credo Medicorum turpem ignorantiam, ambitionem, metum, auaritiam, vel quicquam aliud ab ægrorum parte, quod me ipsum, fateor sæpe deterruit, tanti ponderis esse, quæ vomitoriis detrahere, vel illum ipsorum alicui, ne minime quidem suspectum reddere valeant.

Cap. II.

De remediis ad excitandos vomitus Antiquis familiaribus in genere.

Legimus Hippocratis, Auicennæ, Dioscoridis, Rhasis, & aliorum antiquissimorum Medicorum hanc fuisse sententiam: quod si quis menstruo semel spatio Bacchi Genio tantum indulgeat, vt stomacho ad nauseam vsque repleto Vomitus excitetur, sanitas hominis tutius conseruetur, ægritudines præsertim Chronicæ citius & iucundius profligentur. Id quod adhuc tum quoque pro studio Sanitatis infallibili à plurimis obseruatur. Quamuis ergo probabile alicui videri posset, hanc vomitus ciendi rationem quodammodo naturalem, & satis facilem esse, argumento scilicet magnæ illius repletionis in stomacho, cuius causa vomendi conatus magis promptior est quàm jeiuno stomacho; itemque quod ebrij ad quæuis subeunda pericula minus meticulosi sint, quam sobrij; Nihilominus prædicta opinio tanti æstimanda non est, vti ceu Salubrem Medicoque dignam illam accipiamus. Etenim licet hac ipsa vomitionis specie, omnis vini superfluitas ex stomacho exhausta videatur, nihil tamen quam terrestrior tantum tartareaque saburra rejecta est, spiritibus interim sulphureis præcalidis & penetrantibus à tergo relictis.

Id quod communi potatorum suffragio certum est, qui quamuis fortissimos vomitus, non leues etiam tàm per aluum quam per vrinam excretiones habuerint, nihilominus extremis capitis doloribus, inflammatione totius corporis, partum neruosarum languore, tremore, conuulsione aliisque malignis symptomatibus corripiuntur. Prædictum ergo vomendi genus tantum absit, vt salubre naturæque consentaneum statuamus, vt nemine nisi Bacchi æmulis, vini potis, Cyclopicis sponsis Penelopes, & fruges consumere natis dignam æstimemus. Siquidem plura alia magis naturalia vtiliaque hoc ipso nomine expetenda remedia Deus nobis largitus est: Quinimo ipsissimi opinionis illius Magistri scriptis suis ebrietatem liberiusque potandi studium cane peius & angue persequuntur.

Alia ergo Antiquis magis probata vomitoria, in tres classes principales distributa legimus; Quorum quædam sunt lenia, seu dulcia; quædam

quædam mediocria ; quædam violenta.

In primorum censu collocarunt vsum aquæ tepidæ in magna quantitate cum modico oleo oliuarum, aut oleo amygdalarum dulcium ; vel cum Syrupo Acetosæ, Oxymelle simplici, aut similibus, leniente, modicè abstergente, & incisoria facultate præditis.

Mediocrium ordine comprehendunt decoctionem radicis Raphani, Atriplicis, Erucæ, Nasturtij ; sæpe etiam miscent Oxymel scilliticum, aut Hydromel cum radicibus Asari compositum : Quæ ipsa vomitoria practicis Medicis communi stylo inseruiunt, quibus nimirum vel nihil, vel parum experientiæ est, de nouis Hermeticorum inuentis. Quidam etiam in vsum reuocant summitates sambuci, semen & radices Ebuli, Radices Betonicæ ; vidi quoque coagulum, quo ad casei sequestrationem Coloni vtuntur, eodem nomine præscriptum fuisse. Singula enim hæc facultate quodammodo citatiore prædita sunt, quam priora.

In tertium ordinem referuntur Helleborus albus, Tithymalus, Peplus, & id genus similia, venenosa & violenta remedia, de quibus mox sermonem habebimus. Obseruatu autem dignum nobis occurrit hoc in loco ; quod secundo ordine inclusa, quamuis minime maligna, aut periculosa, quoniam tamen superfluitatibus corruptis & in ipsis ventriculi tunicis tenacius inhærentibus imparia sint, aliquando mognas ægris molestias creent, & perturbando, nihil tamen promouendo generandoque flatus, colicam, torsiones ventris, cruditates, & imbecilitates stomachi aliaque id genus symptomata inducant.

Quod vomitoria illa violenta attinet: nemini dubium est, tam perniciosa ea esse, vt dum adhibentur, ne vitæ quidem parcant, Medicoque vitæ custodes vires adimendo dedecus pro gloria concilient. Quod ipsum antiquorum ante signanus Celsus vltro testatur (de Helleboro differendo) quando apertè dicit: quod non semper bonis ægrorum rebus fiat, quinimo plerumque, in Sanis etiam, cum sanitatis maxima iactura coniunctum sit, istiusmodi vomitoriis quicquam tentare ; Vnde & Hippocrates amico suo Democrito Helleborum vel similia propinare, non fuerit ausus, affirmando, fortibus istiusmodi pharmacis robori vitali maximam securim inijci vitæque humanæ noceri posse.

Et hæc sunt principalia argumenta, quæ Medicis prædicta vomitoria vt plurimum exosa merito reddant. Apud Hermeticos vero, quoniam maiori cum securitate præsentem materiam tractant, vti diffusè in hoc ipso tractatu demonstrabimus, longe frequentior vomitoriorum vsus, & meritò, existit, quàm olim apud veteres.

Cap. III.

De præcipuis vomitoriis ab Hermeticis Medicis è Mineris in ventris ; deque illorum præparatione, mirabili efficacia, vero vsu, & approbatione.

POstquam in præcedentibus satis verborum fecimus & demonstrauimus re & ratione, & Medicorum quos vnquam Sol vidit Clarissimorum authoritate vomitoriorum vsum, omnino ad auxilia Medicinæ pertinere, & è contra magno cum periculo Antiquitatem crassis Medicinis vomitus procurasse : cuius nomine quilibet Medicus, qui meliora abscondita, in vniuersum merito abstineret, superest modo, in apricum ponere, magnas gratiæ diuitias, quibus Deus Archiater plurimis Medicis ac ætate benedixit, ingenium scilicet artis Chymicæ, magnæ illius naturæ imitatricis, ape-

riendo, cuius beneficio iam, non solum medicamenta veterum corrigere, depurare, viribus exaltare, norunt, sed & (anatomias omnium rerum in profundo terræ abysso crescentium, metallorum Marcasitarum, Talcorum, Sulphurum, Vitriolorum, aluminum, Salium, aliorumque corporum mineralium instituendo) saluberrimorum secretorum ad sanitatem defendendam talem constituere Monarchiam, quæ omnes veterum medicamentorum thesauros multis antecedit parasangis. Quamuis enim multi è Græcorum & Arabum familia de mineralibus multa literis mandarint, in superficie tamen hæserunt & cortice rerum, nucleum seu veram ipsarum cognitionem nunquam attigerunt.

Id quod in specie trium vomitoriorum mineralium longe excellentissimorum, & à plurimis multo vsu probatissimorum argumento vel maxime liquet. Quantum enim Planetarum & Astrorum cœlestium dignitas & perfectio superior longe est, quam inferiorum corporum; Tantum virtus ipsorum præpondent virtuti antiquorum vomitoriorum. Et hoc est quod Iosephus Quercetanus vtriusque partis censura scite & rite facta, capite de vomitoriis in sua Pharmac. dicit: Inuenta sunt nostra ætate, sicut fæcundo temporis progressu noua rerum inuentio indies incrementum sumit, multo præstantiora vomitiua, multoque tutiora, quorum vsus plurimus hodie existit in diuersis & grauibus affectibus curandis. Iis etiam adiectis, quibus plerique vomitum nocuum & infestum existimant: vt verbi gratia in pleuritidibus, quarum plerisque vomitus valde necessarius est, vt pestilentibus & in iis, qui cum lumbricis siue vermibus complicantur, de quibus supra in cap. de aquis, vbi descripsimus aquam nostram benedictam purgatiuam vomitiuam, mentionem fecimus.

Quæ ipsa Aqua Benedicta nihil alud est, quam infusio croci metallorum cum aqua Cardui benedicti Cinamomo correcta, vti videre est dicto libro p. 126. & 127. Eamque benignissimum & efficacissimum vomitorium in prædictis affectibus multis experimentis idem Quercetanus summopere extollit.

Vomitoria ergo quæ è mineralium familia neoterici citò, tutò, & iucundè vsurpant, præcipue tres materias agnoscunt: Vitriolum, Antimonium, & Mercurium vulgo Argentum viuum dictum. Hæ ipsæ mineræ variis modis ad vomitus excitandos præparantur; quemadmodum hac de re passim plurima.

Cum autem mei instituti non sit singula repetere, multo minus propriis gloriari inuentionibus: quinimo vsum duntaxat vomitoriorum legitimum ostendere, & contra blasphematorum Calumnias confirmare; Descriptiones trium duntaxat, familiaritate vsus, operationis benignitate, & facilitate præparationis, pauperibus æque ac diuitibus commendatissimorum subjungam, vti sunt: Salis Vitrioli, Antimonij præparati seu Croci metallorum, & Mercurij vitæ. Eorum ergo præparatio, verus vsus, & approbatio præsto sequitur.

Cap. IV.

Sal Vitrioli seu vomitorium vitriolatum.

R. Vitrioli Vngarici cærulei, & optimi, quantumuis, fac calcinetur in crucibulo ad ignem rotæ; donec in puluerem bruneum seu obscurè purpureum abeat.

Obseruationes.

Si Vitriolum calcinatum, prædictum

colorem non adipiſcitur, ſed rubrum duntaxat inſtar Boli Armeni permanet, dum ſal inde extrahere cupis purum & candidum, nihil accipies quam Vitriolum eiuſdem coloris, formæ & ſaporis, vt fuit antea.

Pariter ſi nimis calcinatum fuerit, ad nigredinem puta, vel ſpongioſitatem, adeo vt ſpiritus acidis ſpoliatum prorſus ſit, nec multum ſatis inde conficies, nec quod purget multum.

Extractio Salis.

Vitriolum prædicto modo calcinatum ponatur in vaſe vitreo, ſuperfundatur aquæ communis bona quantitas, ſenſim tamen & ſenſim agitando, ne in fundo conglobetur, donec aqua affuſa (quæ tam calida euadit, ac ſi Calci viuæ ſuperfuſa fuiſſet) refrigeretur; alias vitro adhæſio fieret, vt rumperetur. Stent ita viginti quatuor horas, poſtea traijciantur per Chartam emporeticam in patinam latam vitream, & fiat exhalatio ſuper ignem lentum furni minuſculi arenoſi, donec ſal in fundo reperiatur, ſiccum & coloris quodammodo incarnati, qui tamen pulueriſando in albedinem conuertitur.

Hoc ipſum Sal eodem modo extrahitur de capite mortuo ab olei Vitrioli deſtillatione reſiduo, Colcothar dicto. Quoniam tamen operæ pretium non eſt, vt quilibet, qui ſale Vitrioli opus habet, olei ipſius deſtillationem ad manus ſumat; prædictum proceſſum exactius tanto propoſui. Vitriolum enim tanti pretij non eſt, vt quem magna cura, ne perdatur aliquid afficiat; Et Artifex ad prædictum calcinandi modum melius obſeruabit, num ſatis calcinatum fuerit, nec ne; quod in deſtillatione olei fieri minime poteſt.

Alio modo præparatur Vitriolum (vt Medico vomitorij loco inſeruiat) in formam ſubtilis magiſterij ſubſtantias puras à terra impura ſequeſtrando, & iterum vniendo ſimul (quemadmodum in libello meo Anatomia Vitrioli intitulato monſtraui) vnde in lapidem colore Saphyreo, multumque tranſparente coagulatio ſubſequitur, qui Vitriolum Regeneratum appellatur. Attamen quoniam per triennium hucuſque Salis illius confectionem vidi, & ipſemet tractaui, quo multorum morborum curationes fœliciter ſucceſsêre, eius conficiendi rationem potius, quàm cuiuſuis alius huius loci propriam facere volui, vt quæ facilis præparationis ſatis nihilominus virium ad deſtinatas operationes obtineat.

Virtus & proprietas Salis Vitrioli.

Teſtor Deum, & certò cuiuis promitto Lectori, quòd inter medicamenta vomitoria, tàm ſimplicia, quàm compoſita, & quomodocunque præparata, ſiue Mineralia ſiue vegetabilia, quæ vel ab aliis adhiberi vidi, vel ipſemet adhibui, nullum obſeruauerim magis vniuerſale, magis interim præ cæteris ad purgandum ſuperfluitates in ſtomacho, corruptoſque humores in ipſius tunicis impactos, benignum, quam hoc ipſum Sal Vitrioli.

Adeò ſiquidem tutò, adeò facilè operationem perficit ſuam, vt meritò jure Manna vomitoriorum veniat appellanda. Quemadmodum enim manna cœleſtis inter omnia lenientia benigniſſimæ indolis exiſtit, vt propterea nulli non perſonæ abſque vllius periculi ſuſpicione exhiberi poſſit: Ita ſe res habet cum vomitorio noſtro vitriolato, quo ad faciendos vomitus aſſumpto, ordinariè nihil, niſi à Medico proſcripta & præparata, à naturâ verò præſcripta materia ſtomachi regione, abſque maiori humorum in centro vſque ſopitorum perturbatione & naturæ laceſſitis viribus (quamuis eiuſmodi violenta vomitiò aliquando ex vſu ſit pro morbi

& materiæ intus hoſpitantis differentia) reijcitur.

Egregie valet contra Epilepſiam, aliaque cerebri ſymptomata ex corruptis & acribus è ventriculo ſurſum actis vaporibus orta: Item contra ſquinantiam, Pleureſin, Febres peſtilentiales, Lipothymiam à repletione humorum corruptorum & Bilis circa orificium ventriculi efferueſcentia. Vermes enecat, Epar, Lienem, & Renes, deobſtruit, vrinarios meatus purgat, Reſiſtit Catharris in pectora & pulmonum organa prolapſis, vt in ſequenti curationum exegeſi latius patebit.

Ioſephus Quercetanus in Tetrad. p. 153. dum de vtilitate à vomitionibus contra Epilepſiam, Apoplexiam, & ſimiles cerebri affectus procuranda loquitur, ſequentibus verbis extollit: Veteres præſtantius vomitiuum Helleboro albo nullum habuerunt. Multa præſcribere poſſemus, minus quidem vehementia: at aliis omnibus citra diſcrimen, tutiora. Sed inter omnia, hoc quod ſequitur, in omnibus id genus affectibus ſingulare & congruentiſſimum ſubſidium eſt, ſal videlicet colcotharis Vitrioli, extractus, ſi ex ſyrupo ſcyllitico ad ſcrup. j propinetur. Mira enim tum præſtabit. Idem Sal naribus inſpiratus ſternutationem etiam egregiè ciet, citra vim cerebrum ſeroſis ſuis excrementis expediens. Atque hoc quidem ex ſpagirica arte petitum eſt remedium. Et in ſua Pharmacopæa cap. de vomitiuis p. 394. ait.

Satis mihi ſit hic in noſtram Pharmacopœam vnum ſaltem vomitiuum inſerere, quod paratur ex Sale Vitrioli, de quo accipias grana 7. 8. vel 10. pro ægrotantis viribus, idque diſſoluas in vino, juſculo, aut congruo aliquo liquore, & exhibeas iis, qui eo opus habent, & mirandos eliciet effectus.

Quibus omnibus Medici meritò moueri deberent (ſi ipſis hactenus parum hoc de ſale conſtiterit) vt pro genuino illud amplecterentur medicamento; è contra verò longa illa Apozemata, quibus ſæpe ad mortem vſque diſcruciantur ægroti, & ſæpiſſimè abſque profectu, cuius rei plura habemus exempla, poſt terga relinquerent.

De Doſi.

Doſis ſalis Vitrioli eſt à ſcrupulo ſ. ad drachm. ſ. pro vna vice, quando qui purgari debent validiuſculi ſunt. Aſſumitur cum vino, cereuiſia, juſculo carnis, aut qualicunque alio contra morbum ſubjectum inſeruiente liquore.

Num Vitriolum acrimoniæ & corroſionis causâ intra corpus tutò præſcribi poßit?

Medicorum quorundam ſcrupuloſorum nimis communis accuſatio eſt, etiamſi nec naturam Vitrioli nec aliorum mineralium ſatis perſpectam habent, quando alios de vſu huius Salis tam rotundo ore diſſerentes audiunt, quod dicant: Vitriolum corroſionis nimis eſſe particeps, vnde ſtomachus, inteſtina, omneſque partes corporis internæ, quas tranſit, immane quantum lancinentur, & pugnaciſſime pro hac ſua ſententia, cum tamen ne vnicam quidem hiſtoriolam ad illam roborandam adducere poſſint, pugnare non deſinunt.

Ad illorum igitur perſuaſiones, conuellendas, dico; quod ſi naturam omnium purgantium, à ſummis ad minima vſque, vt & rerum balſamicarum & Traumaticarum penſiculatè examinare velimus, rem aliter, ſe non habituram quàm quod ſingula corroſiuam quandam facultatem, cuius beneficio corpori adminiſtrata, mundificationem partium, corruptæ materiæ rectificationem, naturæ corroborationem vnitatemque redintegrent,

intimitùs & potentiæ quodam gradu possideant. Quod ideoque corrosiuum hoc nomine dicitur reuera mundificatiuum existit: naturæque simplici rosione minimè aduersum: Non ignotum quidem est, plura dari quæ intra corpus assumpta partibus inhærendo, viscerum inflammationes, excoriationes, pustulas & vesicas excitent; Cuius farinæ sunt cantharides Buprestes, Euphorbium, Radices & Succus Tithymali, & similia. Sed horum maligna operatio nullo modo corrosiuæ & causticæ ipsorum facultati, simpliciter ascribenda est, sed malignæ ipsius venenositati quâ scatent, & extraordinariæ qualitatum distemperiei, cuiusmodi in Vitriolo simul accusari non potest.

Quod si ergò ad retentiones vrinæ in Hydrope, & aliis infirmitatibus à Medicis dogmaticis ordinentur aliquando huiusmodi vesicatoria quibus ad superficiem tantùm applicatis, vesicæ, pustulæ, & excorationes excitantur, quorsum opprobrium dicamus Vitriolo, cui nemo tanta facinora imputare iure potest? Videtis ergo, quâ distinctione opus sit inter corrosiua & vesicatoria, & venena tenaciter adhærentia & penetrantia. Insuper Vitriolum interius magis corrodens non est, quàm Sal, quem in quotidiano victu ceu verum naturæ balsamum vsurpamus. Quod enim vtriusque internam attinet substantiam, Oleum Salis tam impensè corrosiuum & acre reperimus, quàm nemo dixerit esse oleum Vitrioli; Ab illo enim ritè præparato, ne aurum quidem se defendere potest, vt ne dissoluatur, cum tamen in hoc Vitrioli oleum facile aspernetur, quod ideoque etiam in plurimis ægritudinibus vsu variè frequentatur, dum è contra in oleo Salis adhibendo sat meticulosè, ratione facultatis summè subtilis & penetrantis procedere oporteat: Vitriolum ergò, de caustica, ipsius facultate loquendo, minus periculosum est, quam Sal commune.

Quod ipsius acrimoniam, quam post se reliquit, attinet, quæque aliunde non est, quam ex mixtione substantiæ cupri aut ferri, certò scimus, illud, duplo magis, virtute illam ipsam ob causam cæteris omnibus salibus præeminere. Quod ipsum etiam affirmat Paracelſ.c.8.lib.de Vitriolo dum de vsu Vitrioli crudi ita dicit: Statuendum enim est, quod vnũ purgatiuum cui salsedo & acetositas cum virtute purgatrice conjuncta sit, dupla virtutis nobilitate excellat magis, quàm cætera omnia purgantia. Et libro de specificis, Vitriolum & Tartarum solito fundamento pro specificis purgantibus præ cæteris omnibus confirmare studet, propterea quod Tartarum satis acre sit & acidum, vt Medici dogmatici etiam eo ipso ad segnitiem purgantium corrigendam vtantur; Exasperat enim facultatem purgatoriam, & ita corrigit, vt nullæ torsiones ventris inde subsequantur. Interea tamẽn Tartarum quoque tam vrens est, vt aurifabri præ cæteris illud ad mundificandum argentum, cuius omnem externam spurcitiem absorbet, assumant. Imò nouimus quod Tartarum acrimoniæ suæ causâ cuprum consumat prorsus, & in æruginem cogat. Sed quid anxij sumus in huiusmodi æquè friuolis, quàm superciliosis argumentis refutandis? anne videmus quod ne saccharum quidem, mel, manna, Sal, oleum Oliuarum, acetum, vinum, aliaque balsamica de quibus paulò superius dictum, quorum tamen & Medicina & œconomia celebres fecit vsus, insigni corrodendi facultate careant? In summa omne quod comedimus & bibimus, quàm suaue etiam & acceptum nobis habeatur, nostro arbitratu corrosiuum quicquam participat, vel hoc solum argumẽto, quod per vrinas, per sudores, & per alia excernendi loca, talia euidenter rejiciantur. Non ideoque qualitas vrens in culpa est, quòd corpus offendatur, sed quantitas, & abusus, quibus ipsis limites definire, ad

neminem alium quàm ad Medicum pertinet.

Quantum tamen vsum Vitrioli attinet, legimus apud Dioscoridem antiquum Rei Herbariæ Heroa, crudi quoque Vitrioli drachmam vnam pro vice vsurpandi libertatem ipsum concessisse, quo nimirum cum aqua, vel aceto poto, vel cum melle linčto vomitus proritauit, latos vermes enecauit, & fungorum venenosorum symptomatibus restitit.

Thomas Bouius patricius nobilis Veronensis in suo flagello contra pseudomedicos rationales affirmat: quod plurimis Vitriolum crudum bono cum successu contra Pleuresin, laterumque dolores, & febres pestilentiales exhibuerit; Imo quòd ipsemet in vna aurora septendecim suis domesticis ad pestis præseruationem propinarit. Hoc ego scio quod multi in Italia Musicam exercentes, Vitrioli modicum per vices, cum saccharo mixtũ hauriant, ad pectus purificandum, pulmonumque organa, quibus ad cantandum accuratius vtantur, rectificanda. Sic Vitriolum etiam collyria & aquas Ophthalmicas ad medelas oculorũ, omnium partium, delicatissimorum, tutò ingreditur. Quod si ergo Vitrioli ita crudi non reformidandus vsus est, quid ni meliori ratione ipsius sali locum concedamus? puta quod ignis beneficio non solum à magno spirituum acrium & penetrantissimorum copia, sed etiam à terrâ sua metallica ponderosa, viscosaque liberatum, operationem omnino benignam & salubrem præstat. Cuius rei experientia omnium rationum argutiis longè maior, fidem haud dubiam facit.

Et hæc de vsu Vitrioli, in Medicina probato. Qui prædictis rationibus sibi minus satisfactum videtur, nec etiam obseruationibus infra notandis sibi satisfactum iri arbitrabitur, Huic Deus obstinati sui animi ergo, gratiam & saniorem mentem largiatur, opto.

CAP. V.

Vomitorium secundum, seu Mercurius Vitæ.

ARgentum viuum seu Mercurius Metallicus variis modis præparari potest, non solùm ad vomitiones inferendas, sed etiam ad aluum duntaxat sollicitandam sine molestia, non magis quàm Aloe; Eũdem etiam Mercurium Diaphoreticum efficies, qui non nisi per sudores & per vrinas operetur. Sunt, qui in lue venerea ad humores peccantes per os extrahendos vsurpant; quod tamen absque periculo non existimo fieri; Quoniã, dum vt opus est, continuatur, maxima iniuria cerebro & stomacho accedit, & perniciosissima sæpe symptomata excitantur. Quemadmodum enim magnus ille Paracelsus in Chirurgia magna demonstrat, operatio præter naturam prorsus est, infectos & per totum corpus corruptos humores medicamento versus cerebrum, cor aliaque nobilia viscera deducere velle. Et esto, quod hæc curandi Methodus in vna persona benè succedat; è contra certè infiniti alij ad internecionem vsque miserè torquentur, id quod plurimis Exemplis satis superque constat.

Sed ad vomitoria Mercurialia, de quibus ab initio propositum nostrum erat, nos reuertamur, quæ nimirium salutaria sunt medicamenta, & nemini benè præparata & exhibita noxia existunt. Potissimum autem hoc in loco Mercurium vitæ comprehendimus. Cuius præparationem seu inuentionem potius, vt & plura alia, Paracelsi Archidoxis capite de Mercurio vitæ, debemus. Sic enim inibi: ℞. inquit, Mercurium essensificatum & cum æquali Antimonij portione sublima, postea super marmor dissolue & coagula iterum ad quartam vsque vicem. Quamuis enim plurimi Alchymistæ hoc in loco Paracel-

ſum de longè alio diuiniori & miraculoſiori Mercurio interpretentur: ſaniores tamen prædictum proceſſum ad literam ſequendo, miſcendoq; Mercurium ſublimatum, quem Paracelſus per Eſſenſificatum id eſt ſubtiliſatum & purificatum intelligat, cum Antimonio, & deſtillando, ad cognitionem benedicti huius vomitorij adſpirarunt. Multi deinde pro ſuo inuento venditarunt. Vtut tamen ſit; honorem hunc Paracelſo ſolum adſcribo, & Scapham Scapham dico, ligonem ligonem, donec alius quidam Æſculapius χυμικώτερος, ſi Diis placet, vrgentioribus argumentis probarit, Paracelſi deſcriptionem non, niſi de myſtico quodam Mercurio accipiendam eſſe. Sacra enim Medicina friuolis perſuaſionibus ſe contaminari non patitur, ſed in rerum experientia & viua demonſtratione conſiſtit. Mercurius vitæ ergò conficitur hoc modo:

℞. Antimonij puriſſimi
Mercurij Cryſtalliſati ana ℔. ſ.

Redige in puluerem ſubtilem, & in furno clauſo per Retortam deſtilla oleum, quod rectificatum in arena ad tertiam vel quartam vſque vicem euadit, vt ne niuis candori cedat; ſuperfunde poſtea aquam communem in magno vaſe, & puluis ad fundum præcipitabitur ſubtiliſſimus, quem lauari tàm diu oportet, donec nullam amplius acrimoniam præ ſe ferat, poſtea exicca, & in vitro apto cuſtodi ad vſum.

Quidam Regulum Antimonij ad hoc ipſum aſſumunt non crudum Antimonium. Quoniam tamen prædictum ſatis probaui, nec diſcedere inde, nec de alio, de cuius virtutibus nulla mihi foret certitudo, quicquam aſſerere volui.

Virtus & proprietas Mercurij vitæ.

Vomitorium hoc Mercuriale longè efficacius operationem perficit ſuam, quàm Sal Vitrioli. Nam in ſtomacho comprehenſum, facultatem expultricem mirum quantum ad humorum corruptorum non ſolum in ſtomacho, ſed & omnibus corporis partibus contentorum attractionem, & poſt modum expulſionem per os, per aluum & per vrinam, quemadmodum medicamenta verè catholica facere conſueuerunt, excitat & promouet. Neque tamen vllius calamitatis cauſam præbet, quantum in perſonis plus quàm centum, cuiuſcunque ætatis, infantibus etiam & decrepitis obſeruaui. Maximopere excellit contra peſtem, venena omnis generis, vermiculationes, inprimis ad purgandos lue gallicâ infectos, contra ſciaticam, juncturarum dolores, Hydropicorum aquas, ſupras alia omnia mineralia, Luna purgante ſolum quæ verum ſpecificum Hydropicum meritò celebranda, excepta, ad votum euacuat. In Heluetia Sancto-Galli operatorem quendam Chymicum noui, qui Mercurium hunc ceu Panacæam in omnis generis quàmcontumaciſſimis infirmitatibus exhibet, & miraculoſa dexteritate ab omnibus Medicis deſperatis ſæpè ſanitatem reſtituit. Tale quid Ioſephus Quercetanus etiam Pharmacopæa ſua p. 199. de dicto medicamento ſequente Encomio teſtatur: Eſt enim omnium, inquit, vomitiuorum & purgatiuorum præſtantiſſimum, vltra quam dici aut cogitari poteſt, ſtupendoſque planè effectus prodit in diuerſis morbis profligandis. Præſtantia tam inſignis remedij vi quaſi è manibus noſtris extorſit clariorem eiuſdem deſcriptionem, quam clauſulæ loco, huic capiti appendere volui, ne aliàs mancum mutilumque forti videri poſſet.

Varia inſuper probitatis & virtutis admirandi huius vomitorij argumenta producerem, niſi in bona cauſa & ſapientibus tria verba putaſſem ſufficere.

Dosis.

Datur ab vno ad quatuor & quinque grana vnica vice, inchoando ab infantibus duorum triumue annorum vsque ad robustos & validos in cochleare vno vini optimi vel jusculo carnis calido, vel etiam cum pauxillo sacchari rosati.

Num Mercurius venenum sit nec ne?

Objicere fortè quis posset hoc in loco: quòd Mercurius prædicti vomitorij principalis pars, ab Antiquis, argumento tam horribilium symptomatum, quæ commune sublimatum, Mercurium tamen præparatum, consequuntur, pro veneno mortifero habitus fuerit, ideóque nec jam tum pro salubri medicina rudioribus obtrudendum esse. Respondeo autem ad hunc modum: primò quòd hoc mera duntaxat sit opinio veterum, puta, qui hac de re certam experientiam nullam habuerunt, sed ab extremitate frigoris duntaxat externi coniecturarint, ac si Mercurius bellum prorsus ἄσπονδον cum corpore humano haberet; vel etiam, ob ponderis sui causam intestina fortassis perforaret &c. Tanti autem momenti hæc non sunt, vt illis ipsis infascinati, non vacuas etiam aures Neotericorum Medicorum quamplurimorum dictis & experientiis concedamus. Siquidem de Brasauola celeberrimo Medico, aliisque magni nominis legimus, quod & crudo Mercurio contra vermes non solùm in adultis, sed & infantibus, & parturientibus absque periculo vsi fuerint; Ad hanc sententiam affirmat Fallopius etiam libro de morbo Gallico cap. 26. Si bibatur argentum viuum, nullum facit nocumentum. Vidi mulieres, quæ libras eius biberint, & sine noxa. Ego exhibeo in vermibus puerorum & nullum parit symptoma, solùm necantur vermes, Sic notum est, apud aulicos Germaniæ principum stabularios, minorisque conditionis homines, consuetudinem increbuisse, quod, si quis inter ipsos vino captus nesciat quid faciat, argentum viuum in vino vel cereuisia ipsi propinent, eleuando eò vsque proculum vt argentum viuum simul & semel intra corpus deuoluatur; Nec aliam fundi calamitatem sequi, quàm quod (sit venia dicto) bombis ventris egregiè ebuccinatis, caligas fortè maculando, aliis duntaxat risum moueant.

Adeò luce meridiana dum fudum est, clariùs apparet, antiquos conjectura illa sua toto cœlo aberrasse: dum nimirum quod naturam argenti viui concernit, hisce nostris oculis contrarium asserunt: quod autem viuum sublimatum venenatam labem præse ferat, id non proficiscitur à naturali argenti viui proprietate, sed à permixtione & coadunatione spirituum salinorum, quibus sublimatio facta est, quibus etiam debetur subsistentia illius instar Sacchari. Attamen si sublimatum cum argento viuo anatica proportione mixtum, denuo idque ad quartam vel sextam vsque vicem sublimetur, donec nimirum insipidum prorsus depræhendatur; ad triginta vel quadraginta grana absque omni periculo, ipsius exhibitio esse poterit, & tam suauiter per inferiora purgabit, vt ne Aloe, nec cuiuis alij lenienti medicamento hac in parte cedat. Id quod conspicuum quoque est, quando Vitriolum & Sal nitri inuicem miscentur & destillantur, (quamuis neutrum horum per se non saluberrimum præstet remedium) nam ab hac mixtione corrosiuum intensissimum suboriatur, Aqua fortis nimirum gustui omnino intolerabilis, & ad vsum corporis internum perniciosissima. Videte ergo quàm sagacem oportet esse Medicum, in rerum naturalium sympathiæ & antipathiæ perscrutatione: siquidem & vegetabilia cum mineralibus habeant commune, vt ex duorum

duorum pluriumue valdè vtilium permixtione perniciosissimum quoddam resultare possit. Sed vt vlterius constet argentum viuum cum debitis menstruis etiamsi corrosiuis preparatum, postea iterum dulcificatum, & benè correctum, Medicinam esse intra corpus minimè reformidabilem; eandem sententiam amplectitur Petrus Andreas Matthiolus, eorum qui de simplicibus scripserunt per totam Europam facilè princeps, Archiducum Austriæ tempore Maximiliani secundi Imperatoris Medicus Ordinarius, in comment. lib. Dioscoridis cap. de Argento viuo: vti etiam libro de lue venerea, vbi affirmat, quod morbo Gallico infectis præcipitati (qui puluis est ex argento viuo cum aqua forti factus) cum Perlis, aliisue cordialibus correcti ad dimidium vsque scrupulum vti & contra Melancholiam, non minus, quàm Lapidis Armenij vsus esse possit. Fallopius tract. de Bubone pestilentiali cap. 12. sequentia de vsu præcipitati docet: Sed notare vnum, cuius in superioribus mentionem feci, quod aliqui fœlici cum successu exhibere solent pro pharmaco solutiuo præcipitatum per os. Nos non latet Iohannem de Vigo Medicum & Chirurgum experientissimum in variis, iisque grauissimis luis venereæ symptomatibus hoc medicamento tàm intrinsecus quàm extrinsecus fuisse vsum.

Leonhardus Fiorauanta Medicus Italus in frequenti vsu habebat puluerem quendam ex Mercurio, Ferro, Chalybe, Auro & aqua forti, Lapidem Philosophorum dictum, in forma confectionis ceu tabularum, in omnibus ferè humani corporis affectibus; Quemadmodum videre est libro Coronæ Medicinalis intitulato. Et noui annosum quendam Medicum in inferioribus hisce regionibus iuxta Brabantiæ fines, qui beneficio huius Medicinæ, curationes ad miraculum præstitit; Cuius nomen publicè hic appellare non licuit, ne ita cuilibet ad tàm nobile secretum aditus aperiretur. Thomasus Bouius in Flagello pseudomedicorum Rationalium scribit: puluerem quendam ex argento viuo, Auro & Aqua forti, cum sale communi exasperatum, postmodum dulcoratum, & fragmentis lapidum pretiosorum correctum, quem Herculem propter admirabilem, qua in domandis pluribus affectibus pollet, potentiam, appellat, omnibus aliis catharticorum speciebus multis parasangis, vti multa etiam exempla recenset, antecellere.

Imò non diffiderem centum autores mihi præstò esse posse, immotis rationinibus confirmantes, quod Argentum viuum in sua natura, multò minus benè præparatum, venenum minimè existat, imò quod maximarum virtutum particeps meritò in tanta existimatione apud omnes versetur. Hinc non injuria factum est in celeberrimis totius Europæ Officinis, puluerem illum flauum, Turbith Minerale appellatum, quo peritissimi Chirurgi ad luem veneream, & multos alios affectus curandos vtantur, prostare. Et hæc sufficiant ad faciendam fidem, Mercurio injuriam fieri si veneni astringatur, dummodo experientiæ, veritatis animæ, & Medicis quibuscunque Christianis non minus quàm Paganis, credamus, nec aliis omnia quæ non capiunt, carpentibus fides habeatur.

Cap. VI.

Vomitorium tertium, seu Crocus Metallorum.

Antimonium variis modis præparatur, in forma vitri flaua, rubra, nigra, aliisque coloribus. Destillantur inde liquores cum variis additionibus; sublimantur flores albi grisei, flaui, rubri, & purpurei, per se solum, præcipitatur etiam

variis liquoribus Mineralibus. In summa in varias redigitur formas, ad auxilium corpori humano vtile inde conficiendum, non solum in excitandis vomitionibus, sed & Diaphoresi promouenda. Crocum Metallorum verò quod attinet.

R. Antimonij pellucidi & venis albicantibus pleni instar argenti, Salis nitri purificatiana, quantumuis, puluerisa simul, & in olla ferrea satis ampla vel etiam in mortario, vel olla terrea bene vitrificata super injice carbonem exiguum accensum & in continenti ignis apprehendet materiam; Moueatur ergò bacillo ferreo, & instar pulueris tormentarij conflagrabitur. Inde Antimonium instar resinæ fusum, redige in puluerem subtilem, & laua cum aqua communi ad Salis nitri reliquias auferendas. Nota tamen quod vnica ablutio ad prædictum scopum obtinendum non omninò sufficiat. Postea resicca, inque cistula vel vitro benè obturato serua ad vsum.

Virtus & Proprietas Antimonij hunc in modum Vomitorij facti.

Si Antimonium substantiæ est venenosæ, extra controuersiam versatur, quòd illa venenositas auferenda sit, antequam securè pro salubri corporis Medicina venditari possit. Hoc si vllo modo tentatur rectè, certè eo, quo prædiximus, vel maximè perficitur. Rationes hæ sunt: quoniam videmus quod in illa adustione substantiæ magis volatiles, propter venenositatem maximè suspectæ, consumantur, & in aërem exhalent.

Cuius rei obtinendæ causa olim calcinatio instituebatur, qua Antimonium primo in puluerem albicantem redigebant, postea perfusionem in vitrum, quemadmodum adhuc tùm plures facere consueuerunt. Ea tamen præparatio nimis longa, molestaque, nec interim tam secura, quàm prædicta Croci nostri.

Insuper considerandum est, Sal nitri inimicum sua natura existere Arsenico, Realgari, aliisue mineralibus venenatis, adeò vt cum illis commixtum & Vulcano traditum non possit, cum proprio spiritu non venena quoque illorum vel in acrem abripere, vel penitus mortificare, qua de causa postea quod relinquitur, tutò intra corpus pro Medicina assumatur.

Quinimò eodem artificio Arsenicum corrigitur, vt in vlceribus malignis internus ipsius vsus nil quicquam reformidandus. Quidni ergò prædictum vomitorium ab omni malignitatis suspicione liberum censeamus.

Ergò fœlicem præstat purgationem corporis ἄνω καὶ κάτω, vix minori promptitudine, ac Mercurio vitæ suprà adscripsimus. In genere vtilis eius vsus in omnibus affectibus repertus est, in quibus & aliorum præstantium vomitiuorum. Inprimis tamen bellum indixit Ictericiæ, obstructionibus lienis, Epatis, Febribus intermittentibus, tempore & horis naturæ conuenientibus; Nam

Temporibus Medicina valet, data tempore prosunt,
Et data non apto tempore nulla iuuant.

Martinus Rulandus Imperatoris Rudolphi Medicus ordinarius pro valentissima & verè γνησία habuit Medicina, & sub diuersis nominibus modò hac, modò alia specie, exhibitum occultare studuit. Iosephus Quercetanus itidem Aquam suam benedictam inde conficiebat vt iam tum diximus antea. Modus ipsius perficiendi in Pharmacopœa pag. 126. ita reperitur.

℞. Croci Metallorum vnc. j. aquæ Cardui bened. lib. 2. vel tres: Cinamomi vnc. semis. Macera omnia biduum aut triduum; dein transcola, & vsui reserua hanc aquam, quæ optimo jure meretur nuncupari AQVA BENEDICTA:

Insignes enim & mirandos edit Effectus. De hac sume vnciam j. & semis, aut amplius horis matutinis: Non est ingrati saporis ; blandè prouocat vomitum, & quatuor aut quinque sedes, euacuando per superiora simul, quod vix præstabit aliud remedium.

Sic plures alij, & præclari Medicinæ Doctores, eodem hoc remedio laudabiliter fruuntur. Attamen quo effectu (etiamsi nihilominus fiat, quod maleuoli calumniatores, in me meique similes hoc nomine opprobria dicere non desinant, cum tamen longè maiori jure, quam illi in mystica Artis secreta penitius σύνϑεσ ingressi, naturam rerum accuratius inspicimus) præparationibus hisce vtamur, syncerè iudicantibus relinquo.

Dosis.

Dosin Croci nostri quod àttinet, ordinariè propinatur in infusione à granis sex, ad octo, vel decem vino, cereuisia, alioue liquore congruo, magis aut minus, secundum ægri opportunitatem, ætatem, aut virium robur.

Huius loci erat Censura Petri Andreæ Matthioli, quam in Comment. super lib. 5. Dioscorid. cap. de Antimonio de quatuor memorabilibus curationibus beneficio Antimonij vitrificati peractis subnexerat.

Quoniam verò integra Orationis series ipsius mihi deficit, haud nimirum præstò habito ipsomet Authore, satius duxi, lectorem cum desiderio aliquo, quippe quod ipse facile explere posset, relinquere. Videat ergò qui velit Matthiolum citato loco. Et Zuingerum in Examine principiorum Chymicorum, cap. 3. item.

Gesnerum, Pedemontanum, Alexandrum Bouium, Basilium Valentinum, Alexandrum Suchtenium, Platerum, Penotum, Crollium, & alios, qui non iniuria saluberrimas Medicinas & τῶν θεῶν χεῖρας ex Antimonio parare summo studio contenderunt, & fœliciter quoque consequuti sunt.

Modò appendicis loco, Curationibus quibusdam prædictis medicamentis in locis memorabilibus peractis, recensendis vacabimus.

OBSERVATIONES CVRATIONVM.

Pro confirmanda majori fide, de vomitoriorum nostrorum vsu & efficacia,

CVRATIO I.

ANno 1609. Geneuæ, Filius annorum 13. Illustrissimi Domini, Domini Iohannis Georgij Principis Anhaltini Comitis Ascaniæ, *Berenburg* & *Xerbst* re. magno aliquo morbo afficiebatur, à Catarrho cum tussi & febricula, qui tandem in Epilepsiam quotidianam cum maniacis agitationibus, oris, brachiorum & crurum conuulsionibus coniunctam terminabatur. Curam ipsius gerebant præclari Medicinæ Doctores Dn. Marcus Offredus, Castor Nouus, Bonetus, & Paulus Offredus, magnaque industria, vti omnino decet, Diætam, purgationes, Clysmata, Phlebotomiam, Scarificationem, vnctiones, suffitus, & plura alia suggerebant medicamenta ; Verum tantùm aberat, vt juuaretur, vt malum potius quotidiè magis magisque incrementum caperet ; Tandem itur ad me, qui cum aliis collocutus vomitionem suasi beneficio salis Vitrioli faciendam. Quo etiam exhibito, ad tres vices, quatriduí spacio pristinam sanitatem omninò recuperauit, & adhuc viuit Dei gratia sanus & superstes.

Curatio II.

Mense Septembri præterito filiolus Henrici Majeri opificis cuiusdam, quinque circiter annorum, acerba vehementique tussi afficiebatur, cum febri continua, anhelitus difficultate, quibus superueniens paroxysmus Epilepticus conuulsionem dextri Cruris, postea dextri brachij, colli, oris, oculorumque horribili cum aspectu faciebat. Dumq; plus quàm trigesies paroxysmo correptus erat, in tantam ecstasin incidit aliquoties, vt cuiuis mortuus videretur.

Accersitus ego vesperi hora nona dum magnam respirationis difficultatem in ipso sentiebam, & mali ipsius principium à catharrho & graui tussi extiterat, aliter judicare non poteram quàm quòd materia phlegmatica & viscosa à cerebro in thoracem stomachumque delapsa omnis Calamitatis causa fuerit. Mox ergo dedi salis Vitrioli scrupulum vnum in cereuisia calida, quo factum est, vt statim vomitus materiæ nigræ instar sanguinis coagulati & corrupti cieretur adeoque paroxysmus diminueretur. Tertio post die prædictum medicamentum reiteraui, & aluum duntaxat sollicitauit; Factum tamen est, vt spatio 24. horarum à sæuioribus symptomatibus liberatus fuerit. Cæterum Iulepis quibusdam pectoralibus & specificis febrilibus in dies ter quaterue vsurpatis à reliquis etiam penitus euasit.

Curatio III.

Præterita æstate filiolus Erasmi Perciwalij Musici Angli sex annorum febre ardenti & continua, magnoque capitis dolore & inquietudine, tumore ventris, palpitatione cordis, aliisque periculosis symptomatibus ægrotabat. Propino ego vomitorium salis Vitrioli ad purgandum stomachum. Sequenti vesperi, postquam finita erat purgatio, dedi dosin cuiusdam Bezoardici in formam Electuarij ad sudores proliciendos compositi; Ordinaui insuper julepum vitriolatum ad mitigandum febris ardorem, humores corruptos demulcendos, adeoque confortandum stomachum & intestina.

Et quarto die ab omnibus afflictionibus ita liberatus fuit, vt nil quicquam ipsi ad hæc vsque tempora ad sanitatem desit.

Curatio IV.

Similis alicuius morbi curam præstiti in juniori filiolo prædicti opificis Heinrici Majeri, qui tres annos duntaxat natus beneficio vomitorij Mercurialis, Rosa mineralis appelati, simul cum julepo vitriolato sanitatem recuperauit, vt & hodie superstes viuat.

Curatio V.

Filius Dn. de Beaumont Comitis Heinrici Nassouiaci Officiarij, Febre ardenti exanimatus ferè, assumpto Sale Vitrioli cum prædicto Iulepo tridui spatio lectum dereliquit absque recidiua.

Curatio VI.

Mense Iulio Anno 1611. sub mediam noctem defluxio suffocatiua filiolam meam adoriebatur adeò, vt intortis oculis impeditaque respiratione morti valdè vicina esset.

Ore vi distracto aquam vitæ rectificacatam absorbendam dedi, & frictionem super nares stomachumque ea ipsa, fieri curaui, & post dimidiam horam ad se redire & loqui iterum cœpit. Tertio post die difficultate respirationis laborare

cœpit, & Rosam Mineralem ad granum vnum exhibui, vnde materia quadam viscosa per os proiecta, melius habuit.

Nihilominus octauo die in febrim ardentem subitò incidit, magna cum inquietudine, respirationis difficultate implicitam, adeò vt de vita ipsius iam penitus actum arbitrarer; Minutam pilulam ex prædicto puluere cum Sacchari rosati modico adhibui, tenendo ipsam capite, donec medicamentum operaretur. Et materia biliosa, magna illuuie per os & per aluum rejecta, sanitatem recuperare ab illo ipso puncto cœpit iam tunc σὺν Θεῷ superstes.

Curatio VII.

Æstatè præterita, filiola Edowardi Spillinck Sartoris Angli, tres circiter annos nata, febre lenta & continua diù afflicta, adeò vt corpore tabe consumpto flatibusque ad miraculum distento, nihil spei ferè esset reliquum; potationibus continuò indulgebat, nil quicquam comedendo. Vnica solùm vice pulueris Mercurialis mei granum vnum exhibui, vnde ἄνω καὶ κάτω purgata, & partibus internis per habitum corporis æquè quàm per vrinas deo oppillatis, paucos intra dies integrè conualuit.

Curatio VIII.

Anno 1606. Mense Augusto Notibergæ in Hospitio ad anserem dicto, Carolus Berlingerus Consiliarius Cæsareus Sexagenarius valdè corpulentus media nocte impetuosissimum Catarrhum è cerebro in Thoracem sentiebat, cum difficillima respiratione, interceptione loquelæ, & paroxysmo simul febrili; Per occasionem huic negotio interueniens ego debito symptomatum examine præmisso, dum vsum vomitorij cujusdam valdè oppurtunum arbitrarer, quatuor grana prædicti pulueris, cum vini Maluatici cochleari propinabam.

Cuius operatione fœciliter absoluta statim reconualescere cœpit, & postmodum medicamentis quibusdam pectoralib. confortantibus assumptis quarto post die iter Pragam saluus & incolumis suscepit. Valdè autem admirabatur pulueris huius efficaciam, & inde plures ipsius doses pro viatico sibi comparauit.

Curatio IX.

Anno 1610. cùm Illustrissimi Comitis Iohan. de Nassau Catzenellenbogen, Vianden & Dietz, Domini in Beilstein, &c. Medici ordinarij officium sustinebam, in superiori Palatinatu (vbi generalis militiæ Protestantium præfectus castra locauerat, Bohemum quendam Iohan Adam Dominũ de Zediwitz Asch & Krugesreut, &c. Walthurni sex milliaria ab exercitu nostro, graui Catarrho à cerebro ad centrum corporis, omnesque ipsius partes delapso laborantem inueni, cum magna respirationis afflictione, puncturis laterum, acerbissimo dolore dorsi, vrinæ difficultate, febrili paroxysmo, aliisque symptomatibus. Re diligenter pensiculata, & cum alio, qui præstò ibi erat, Medicinæ Doctore communicata, salis Vitrioli dosin vnam exhibui. Vnde plurima pituitosa materia per os, aluum & vrinam, refusa, statim quietus factus est (per triduum enim ex suffocationis metu nullum somnum viderat) & ab inde nutritione refectus, secundo post die à prædictis symptomatibus magna animi alacritate meique nominis honore euasit. Retrò tamen misi ad corroborandum cerebrum, pectus, stomachumque mundificandum & pulmones à putrefactione præseruandos, Balsamum meum Cephalicum, cum liquore quodam ex myrrha, Aloe, & Croco, singula mane

guttatim assumendum, & horum beneficio pristinam recuperauit sanitatem.

Curatio X.

Iustus Soenen Vir annosus & imbecillis constitutionis, ciuis Haganus, æstate præterita Catarrho suffocatiuo cum febre continua, magna tussi, grauique respiratione, correptus, meoque vsus consilio, Sal Vitrioli intra quadraginta horas bis assumpsit, nec non alia quædam confortantia, & quinque vel sex dierum spatio integrè restitutus ad hæc vsque tempora bene habet.

Curatio XI.

Catharina Petri Sutoris Hagani prope carcerem habitantis vxor, multorum annorum, æstate ex Catarrho in pectus prolapso, nec à natura plus iusto imbecilli digesto, in periculosa plurimaque incidit symptomata: Primò Salis Vitrioli dosin administraui, postea potionem purgantem, ad orificium stomachi emplastro de meliloto nostræ inuentionis admoto; Et quinque vel sex dierum spatio denuò incolumis euasit.

Curatio XII.

Superiùs enarratum fuit, quomodo Dominus Zedtwitz fœliciter mea opera restitutus fuerit, tum temporis nimirum, quando stipendio generosissimi Comitis Nassouiaci Medicinam faciebam illud ipsum causa postea erat, quod paulò post ad Dominum Georgium Christophorum Dn. de Walthurn & WaldouW, &c. vocarer. Is ex defluxione quadam podagrica calida (communiter biliosa, Paracelso verò à calido resoluto Sale pontico vel tartaro acuto dicta) in omnes ferè juncturas extremarum partium præcipitata, tanta inflammatione & intumescentia laborabat, ac si Anthrax seu Carbunculus pestilentialis fuisset, cum grauissimo dolore.

Prima statim vice ipsum vomere feci beneficio Salis Vitrioli; vesperi sequenti propinaui medicamentum Diaphoreticum & confortatiuum, adhibito quodam cataplasmate aperiente specifico ad locum affectum. Intra tridui spatium tàm se in melius recepit, vt equum ascendere, ad libitum expatiari, & venationibus interesse commodè posset. Eodem modo idem aliquando confixus iterum simili medicina ab omnibus doloribus vindicatur. Sic vidi in aliis itidem podagricis Sal vitrioli aliaque vomitoria, inprimis vbi stomachus humorum corruptorum labe coinquinatus fuerit, summam vtilitatem præstitisse. Interim Medicum & in hoc virum oportet esse prudentem. Cuilibet enim pro naturæ viriumque conditione adaptanda sunt remedia.

Curatio XIII.

Affectus Vngaricus seu Febris Vngarica symptoma est, quod homines cum hemicrania, vertigine, cephalalgia extremoque dolore capitis cum inquietudine aliàs furore vel stupiditate omnium sensuum, cordis item passionibus difficultate anhelitus, pleuritide, squinantia, prunella, dysenteria, lienteria, paroxysmis febrilib. immane quantum adoriri solet; Contagiosum insuper est ideo, vt ad pestis naturam verè accedat, quamuis hoc intersit discriminis: quod hoc maiori cum vehementia cerebro, & Spiritibus animalibus insultet, pestis minus: Id quod plurimorum hoc ipso malo afflictorum historiis confirmare possumus. Factum enim est, quòd ægri capitibus muros impetierint, & sic cerebrum penitus conquassando vitam miserè finierint; Alij hoc eodem morbo defuncti, multos annos postea de judicij & memoriæ imbecillitate, &

ferè ad ſingulas Lunæ mutationes, conqueſti ſunt. Idem morbus tùm temporis, cum in caſtris Medicum agerem, breui, antequam exercitus dimitteretur, in noſtri ordinis milites maximoperè ſæuire, & inſultus ſuos de vno ad alium valdè accelerare cœpit, adeò vt infectorum à ſanis ſequeſtrationem inſtituere, inque Noſocomio non multum diſſito curam ipſorum gerere neceſſum fuerit. Variis remediorum generibus auxilia tentabam, nihil tamen fœlicius ſuccedere obſeruabam, nec maiori dexteritate morbo detrahere, quam vomitionem beneficio Salis Vitrioli promotam. Quando enim in prima ſtatim acceſſione adminiſtrabam, paucis diebus omne periculum eluctabantur. An verò dicta ſymptomata ab efferueſcentia quadam corruptorum in ſtomacho humorum ortum duxerint, quorum nimirum eradicatione beneficio Salis Vitrioli facta, remiſſio ſucceſſerit; aut huiuſmodi Vomitoria occulta quadam proprietate huic malo bellum indixerint, litem nemini mouebo; Certum interim eſt, hoc eodem medio me innumeros in integrum reſtituiſſe, quod huius loci facere omninò operæ pretium videbatur.

Curatio XIV.

Anno 1602. dum Dreſdæ primò praxi Medicæ me manciparem, Cæmentarij cuiuſdam curam habebam, is à caſu ab alto ædificio (vnde abſtinendo à potione vulneraria abſtergente & mundificante, ſanguis interius coagulabatur) diuturnitate temporis tandem Aſthma, & tabem cum febre incurrebat, quam affectionem quilibet pulmoniacam arbitrabatur. Conſideratis diligentius cauſis huius mali, adminiſtrabam quatuor vel quinque dies potionem digeſtiuam, poſtmodum doſin vnam pulueris Mercurialis ſupradicti; & tria quatuorue fruſtula materiæ, carnem elixam (præterquam quod durior erat) referentis per os rejiciebat, ſuccedebant poſtea ſanguinis guttæ; Quamobrem potionem conſolidatiuam pectoralem propinabam, & intra paucos dies priſtinæ ſanitati reſtitutus, relictum laborem, magna omnium admiratione, denuò ſubiit.

Curatio XV.

Anno 1606. ſimile ferè curationi ab operario quodam Chymico in quæſtore Dn. Baronis de Pandorff. circa fines Heluetiæ ſuſceptæ interfui; Is ipſe itidem diu ægrotarat, ac ſi fuiſſet pulmoniacus atque adeo phtiſicus, tàm prouectæ ætatis, vt ab omnibus ferè Baſileenſibus & Schafhuſianis Medicis, prognoſtico relictus vix meliora ſperaret. Nihilominus per vomitoria integrè ſanitatem recepit, & bis terue interea per eandem regionem iter faciendo ipſum incolumem vidi. Cautiùs ergò mercari diſcant inpoſterum Medici claſſici, nec ſententiam deproperent, antequam rem planius & plenius perceperint, Iudicium enim ſecundum Hippocratem difficile.

Curatio XVI.

Non abſimile mihi vſuuenit, cùm Secretario illuſtriſſimi principis Chriſtiani Anhaldini, &c. Dn. Auguſtino de Kolen. Ille phlegmatis è cerebro in pulmones decidentis causâ, ſingulo menſe anhelitus ſuppreſſionem patiebatur cum periculo ſuffocationis; Salis Vitrioli vnicam ſolummodò doſin accipiendo, & mox multa per vomitum reiiciendo perfectiſſimum inde ſolatium percepit, adeòque eodem die negotia pertractare ſua commodè potuit. Et hoc auxilio ipſum ſæpius poſtea ſine vlla virium diminutione, vel ſanitatis jactura, quod quis fortè repetito ipſius vſu ſuſpicaretur, ſanatum

vidi. Hinc etiam pro certo ſtatuo, hoc ipſum medicamentum longè ſalubrius menſtrui vſurpatione ad ſanitatem conſeruandam eſſe, (in iis nimirùm qui ex liberaliori Genio ſtomachum Cacochymicum habent) quàm ebrietatem ab Antiquis vſque adeò commendatam.

Curatio XVII.

Abſoluta fœliciter curatione in Cæmentario illo Dreſdenſi, quam ſuprà narraui, fama mihi ſatis inclareſcere cœpit. Hinc ad quendam accerſor lue Gallica immane quantum infectum, ita vt ad minimum magis duodecim tumorib. & vlcerib. ab inguine ad pedes vſque innumeris refertus eſſet. Multorum Medicorum conſiliis vſus, qui ſuffumigationib. variiſque periculoſis medicamentis, cruciatib. immaniorem illam reddiderant, tandem pro deſperato derelictus erat.

Ego cum conditione retinendi honoris vtcunque etiam res ſuccederet, primò vlcera Aqua quadam minerali lauari, Balſamo Sulphuris deinde illiniri, & Emplaſtro conuenienti tegi curaui; poſtmodum vomitiones & purgationes intendi beneficio Vomitorij Mercurialis ſatis validi, ter quinque dierum ſpacio, intercalando ſemper vſum infuſionis diaphoreticæ & laxatiuæ; Et breui tuberculis & vlceribus profligatis, perfectam ſanitatem recepit.

Curatio XVIII.

Anno 1610. Ambergæ Dominus à Schlàmmerſdorff Illuſtriſſimi Principis Anhaldini Chriſtiani Officiarius, aliquando ſub auroram contumaci Vrinæ retentione, cum Colicis cruciatib. ventris inflatione, & anxietate pectoris detentus meum petit conſilium. Quandoquidem verò plurimis remediis fruſtrà laceſſitum ipſum agnouerim, pulueris Mercurialis mei quatuor grana præſcripſi. Quo ipſo fœlici ſubſecuta operatione & confeſtim vrina profluente, ab omnibus prædictis ſymptomatibus liberatus, tertio poſt die gratus diſceſſit. Sic vſum vomitoriorum in pluribus aliis, iiſdem vel ſimilib. morbis ægrotantib. valdè ſalubrem obſeruaui.

Nec obſtat quando principalis huius retentionis cauſa flatus in vrinariis meatibus aliiſue corporis concauitatibus præcluſus aliquando extiterit. Eodem enim modo quo Vinum vel Cereuiſia è dolio euacuari minimè poteſt, niſi aëri supernè liberior commeatus aperiatur, quando verò apertus eſt euacuatio ſubtus facilè ſequitur. Ita quoque dum per vomitus, eructationes & flatuum diſcuſſiones per os ſuccedunt, de repente vrinæ, quoquo modo contumax obſtructio ſoluitur. Et hæc ratio eſt, quare vomitoria, Clyſmata, aliaue carminatiua hactenus iis, qui vel difficultate Vrinæ, vel purgationis laborant, à Practicis plerunque commendata fuêre. Attamen, quoniam Vrinæ retentio æquè à Calculo in veſica firmiſſimè compacto, carnoſitate item & exulceratione fœculentæ nimirum materiæ cauſa, procedere poteſt, Medicus hoc in loco circumſpectè agat omninò neceſſe eſt. Neque etiam ægrotus cuiuis Empirico aureos montes pollicenti, ratione interim ad artem neceſſaria deſtituto, manum, ſi ſe ſeruari velit, inijciat.

Curatio XIX.

Circa menſem April. Dn. Iohanem Georgius à Romrod Illuſtr. & potentiſſimi Electoris Palatini conſiliarius & Præfectus in Neumarck Palatinatus oppido, Ambergam alterius ſui cruris quodammodo intumeſcentis, attamen interea facultate motiua & ſenſitiua deſtituti cauſa me accerſebat: Exhibui doſim vnam pul-

ueris mei Mercurialis Rosæ mineralis appellati, qui non solum per superiora debitum exequebatur officium, euacuando nimirum magnam pituitæ, modicam etiam bilis quantitatem; Sed & attrahendo humorem in dicto crure principaliter peccantem per aluum, absque omni periculo tam prosperè deducebat, vt bidui spatio super illud ipsum crus incedere absque auxilio posset.

Paulo post thermas sulphureas quasdam in Bohemia frequentatum discessit, vt eo ipso partes affectæ magis corroborentur; Quomodo tamen cum ipso factum sit, nondum comperij.

Curatio XX.

Ne longius, quàm par est, omnium curationum beneficio vomitoriorum fœliciter gestarum curatione discedam, vnica hæc instar omnium sit obseruatio; Quod nimirum superiori hyeme anni 1612. Nelecem Iansen in platea vinaria hîc Hagæ habitantis vxor iam triduum δυστοκία laborarit, fætu mortuo existente, & capite alteroque brachio è matrice exertis, ita vt ex pessima hac pariendi figura nil quicquam spei reliquum videretur esse.

Illa enim, multorum Doctorum remediis frustrà tentatis, meum tandem expetit consilium.

Valdè autem imbecillis erat, & calor totius corporis à capite ad calcem vsque exstinctus ferè, præterquam quòd natura facultatis expultricis aliqualiter robustæ speciem præ se ferebat. Confestim ego fomentationem (ex vino & herbis quibusdam appropriatis ad vapores inde excipiendos) fieri curaui, qua ipsa in Cathedra ad Sudores proliciendos affabrè à nobis composita, calore exteriùs vniuersaliter excitato, quatuor grana pulueris prædicti cum vini Maluatici cochleare vno exhibui; Quo facto, dum in lectum iterū deferretur, post horam vnam mirabili prorsus auxilio à mortuo illo fœtu liberata, & postmodum sensim & sensim naturali vigore recuperato, restituta fuit.

Curatio XXI.

Alter iam agitur annus quod Ambergæ vxor ærarij præfecti Illustrissimi Principis Anhaldini eodem remedio à pariendi difficultate liberaretur. Cum enim fœtus iam octimestris multos dies mortuus gerebatur, ab exhibitione pulueris nostri ad ejiciendum fœtum supra commendati, capite aliisque partibus immane quantum diminutus & corruptus ejiciebatur.

Curatio XXII.

Pluribus itidem notum est, quomodo in difficultate partus valdè anxiæ mulieri Hagæ iuxta sphæristerium habitanti, præter omnem spem opitulatus fuerim, quamuis viribus vsque adeò exhausta erat, vt nisi mirabiliter conseruaretur, nemini non moritura videretur.

Nec mortuo solum fætui vomitorium Mercuriale nostrum accommodatum ἔκβολον est, sed & viuo adhuc infanti, dum natura in absoluendo enixus officio deses extiterit, facilem transitum præbet, absque vlla vel matris vel infantis offensione. In hac ipsa ergo difficultate, vti etiam secundinarum retentione, vt existimo, remedium hoc omnia alia facilè superat.

Hactenus testimonia quæ in laudem virtutum prædictorum vomitoriorum mineralium producere ab initio constitueram. Quibus ipsis omnem scrupulum lectoribus remotum esse arbitror, quapropter in legendis Medicorum scriptis de vomitoriis sinistrè judicare potuissent.

De vomitionum in genere administrandorum necessariò obseruandis circumstantiis.

Nemini ignotum arbitror medicamentorum vomitiuorum præparationem minimè Methodi medendi omnem latitudinem absoluere; Sed in primis & hoc ad vnguem tenendum esse: quomodo scilicet præparatorum vsu, respiciendo æquè ad materiam superfluam, viresque naturales, ne nimia medicamenti quantitate frangantur, quàm ad medicamenti ipsius naturam, citò, tutò, jucundè perfrui liceat; Consideranda etiam sunt temporis oportunitas, quando scilicet ad naturæ auxilium administrari debeant, non nimis cunctanter, nec præcipitanter nimis, sed πάντα κατὰ λόγον. Sæpè enim tota medicandi fœlicitas inde dependet. Ideoque in Chronicis affectibus humores, ad Paracelsi omniúmque Classicorum Medicorum præceptum, non nisi paulatina motione proliciendi sunt. In quibus humores rebelles sunt & vix vomendi conatu conuincibiles, diligens adhibenda est præparatio quemadmodum Fernelius hortatur: Quum enim, inquit, vel ex corporis conformatione, vel ex humoris situ & crassitie, vomendi conatus augeri solet, ac faciei oculorúmque rubor, capitis tensio, sudor multus, & interceptus spiritus obtingere, idque citra vacuationem vllam, non nisi adhibita præparatione vomitio tentanda. Econtra in plurimis affectibus vtpote subitaneis fluxionibus & Catarrhis suffocatiuis, in peste, & morbis venenatis, in febribus, tàm acutis quàm intermittentibus in principio statim, materia adhuc in ventriculo, vicinisque partibus cauis hærente & fluctuante, vomitus imperandus est. Quando enim hîc res cum mora ageretur, humorum fermentatio & corruptio totam sanguinis massam, spiritusque vitales adeò inuaderet, vt vel mortis vel morborum Chronicorum incurabilium inuictissima causa facile suboriretur.

Consideratione præterea opus est, qui δυσημεῖς sint, qui εὐημεῖς. Idque propter periculosa inde superuenire solita symptomata, si viscera crebra validaque nimis concussione debilitentur. Ideoque qui corpore nimis procero ventreque grosso; stricto pectore cum ceruice gracili & oblonga præditi sunt; Pulmoniaci item ad febrim Hecticam procliues, stomacho imbecilli, gulæ inflammationibus, doloribus aurium & oculorum ab obstructione & flatibus oriundis obnoxij; Quibus vena rupta & sanguis per os & nares profluit, quibus costa fracta, vel gibbus adest dorsi ac pectoris; quos notabilis intestinorum ruptura, aliaue similia exercent, his omnibus vomitio difficilis, violenta, periculosaque existit. In illis omnibus enim vomitionis motu sanguis nimium alteraretur, roburque vitale euidenter caderet. Sic sunt, qui vel sponte, vel vomitorij viribus lacessiti, indesinenti vomitionis pressura in grauia sæpe incidunt symptomata. Ideóque medicum horum omnium gnarum oportet esse, vt telorum præuisorum aciem conuenienti remediorum lima vel auertere vel obtundere facilius possit. Id quod Fernelio consentaneum, quando dicit: Si violentior vomitio nimiopere fatigat, superueniatque vertigo, æstus, angustia, suffocatio, cordis aut ventriculi compunctio; aut si immoderatius exuperat atque vel succos vtiles, vel Sanguinem elicit, vel ramenta vel nigrum quiddam fœtidum atræ bili persimile, lenienda certè & compescenda, &c.

Pariter scire oportet, quæ signa apparere debeant à vomitu ritè expedito, cuius vtilitas in corpus retundet. Horum quædam Fernelius recte annotauit in-

quiens: Quūmquē ſedata vomitione pulſus plenus & validus exiſtit, placidus ſomnus ſponte obrepit, facilis & libera eſt reſpiratio, appetentia bona reliquumque corpus leuius, vtilis ea cenſeri debet & conſentanea. Contra vero inutilis, & noxia; ſi contraria appareant.

Et hæ ſunt vomitionum maximè generales circumſtantiæ in quas Medicum Chriſtianum officij ſui memorem in prædictorum Medicamentorum vſurpatione animum oculoſque ſedulò intentos habeat oportet. Singulas enim accuratè perſequi voluiſſe, non compendium, ſed integrum volumen ſufficienter compleuiſſet; Quo ipſo tamen nec ignorantiæ quorundam, nec aliorum Theoninis dentibus, malevolíſque animis in minimis ſatisfeciſſem.

Colophonidem ergò huic libello impoſiturus, quemlibet adhortor, vt data vomendi occaſione, ad prædictas leges & circumſtantias, tria illa commemorata Vomitoria tali officio dedignari minimè velit.

Α᾽κινήτως ἔχω, hoc ſi fiat, non ſolùm ſemel adſcriptum dignitatem ipſorum non detractatam iri; Sed vel maiorem illam, & maiori cum applauſu, ſequuturam; vel eandem contra omnium oſorum ventoſas velicationes conſtanter permanſuram.

Abuſum enim illorum quod attinet, tàm parùm, verum vſum exoſum ille reddere debet, quàm parùm comedendi bibendique deſiderium, aliaue vtilia propter exceſſus prohibemus.

Moneo præterea, commendationes hasce meas nemini obtrudi, ac ſi vomitoria in omnibus morborum generibus vnica, æqualia & εἰζοτομα forent remedia, ſed, vt me alia quam plurima ipſis conjunxiſſe videre eſt; ita nemo ſolis Vomitoriis vbique confidat, ſed quilibet morborum ideæ ſuam Medicinam conuenienter adhibeat velim.

Denique quia DEVS omnia operatur in omnibus, adeóque in Medicina quoque ab ipſius benedictione ſingula dependent, vt plurima ſacrarum literarum exempla docent, non ſolum Medicus pro ſe preces ad Deum fundat, vt fœlicem curandi manum habeat, ſed & ægrum ſedulò hortetur, vt peccata commiſſa agnoſcere, pœnitentiam agere, & non minus quoque Deum pro recuperandâ ſanitate ſollicitare velit. Illi ipſi Deo ſit honor & gloria. Amen.

TERNARIVS BEZOARDICORVM,

IN QVO

Tria potentissima Bezoardica

CONTRA PLÆRAQVE VENENA, INTOXICATIONES & corruptiones, tam exterius, quàm interiùs, sanguini aliisque humoribus impressas, innatasue continentur.

Ad Clarissimum Virum.

Dn. ANGELVM SALAM, MEDICVM, χαριέστατον Haghanum; amicum & Fautorem obseruanter suum.

ERNARIVS tuus BEZOARDICORVM, MI SALA, vt Latinitate donatus in lucem prodiret, feci, non tam meimet commodi; (Non enim quod mihi, sed quod multis profuturum ad sanitatem ex officio quæro;) quàm nominis tui, & Medicinæ Studiosorum gratiâ.

Quidam enim, quod scio, ignorantiæ caligine occæcati, nimis auguste; alij angustè nimis de singulis statuebant. Neutrum equidem boni Nominis tui bono; Nec tamen aliter poterant, in re vsque adeò obscura; cum, vt P. Syri versus habet, ad tristem partem strenua semper sit suspicio.

Animum autem ad id eò impetuosius euerberaui, quo tu memet sæpius, cum Hagæ Comitis Chymicorum sacrorum causa versarer, æquè ad huius ipsius tractatus, quam ad ANATOMIÆ Antimonij, quam adhuc breui prodituram spero, explicationem stylum conuertere adhortabaris.

Spontè quidem feci, vt aperto synceritatis clangore, secus quàm tu fecisti, singula ebuccinarentur, & scapha scapha diceretur. Verum dum hoc, vt mihi videor, impensè magis conciliet & famam & Honorem, quibus doctrinæ Filiis commendatior hic tuus libellus existat, ne dicam, in vnoquoque elucessere debere dona Spiritus ad communem

vtilitatem; non committes ſpero, vt ne tu ingenij tui, ego meæ induſtriæ & ſynceritatis, quæ iure poſſumus, merita reportemus.

Cum autem Typographi, cui propter vltimum in Belgiam excurſum, totum negotium commiſeram, incuriâ, Ternarius hic cum Emetologia jam pridem impreſſus, infinitis mendis ſcateret, nec non denuò, etiamſi omnia exemplaria diuendita non fuiſſent, accuratiori limâ opus haberet, non ſolùm ſine mora (errores enim facilè hærent) altera editione illam adhibere volui, ſed & de aſſociandis aliis, quibus cum Gratiis ſacrificarer, meritò cogitaui.

Ideóque quamuis de Tuis, quod noſti, plurima in manibus mihi verſentur, Opiologia tamen tua ad hoc præ cæteris mihi placuit.

Primò, quod, quantum ſcio, de Opio & veris Laudanis parum hactenus proditum ſit. Secundò, quod Catharticis & Bezoardicis in periculoſiſſimis affectibus Laudana aliàs ſubordinata, mirum quantum efficiant. Ideóque vt & alia, illam in Latinum tranſpoſui, & cum Ternario Bezoardicorum & vomitoriorum tria illa Laudana conjuncta, ſub Titulo Ternarij Ternariorum in publicum prodire feci. Idem ergò te quoque, quod alij boni Viri, de ſingulis judicaturum ſpero; donec interea ſuper Exegeſin Chymiatricam meam, ex proprio penu aliquid præclarius (de Catharticorum quorundam Chymicorum tecmarſi aſſiduè laboro) depromam. Vale, & me pro more tuo amore proſequere qui εἰς αἰῶνας.

ὅσος

ὁ σὸς

ANDR. TENTZEL. D.

AD LECTOREM.

Mice LECTOR, ſicum ratione, ceu veri naturæ miniſtri, in omnis generis & ordinis Medicamenta, tùm ſimplicia, quam compoſita, ad cognoſcendum quænam illorum virtutibus nobiliora, quæ euidenter auxilium adferendo, & vniuerſaliter plurimis reſiſtendo morbis, ſpecifica veluti ſanitatis ſubſidia exiſtant, diſquiſitionem inſtituamus: Extra omnem dubitationis aleam verſatur, eiuſmodi ſe nobis offerre medicamenta venenis reſiſtentia, Bezoardica alias à Medicis, item Theriacalia, Alexiteria, & Antidota dicta, vt meritò Gemmarum, aut ſi quid in pharmaceia preciofius, dignitatem adæquent. Quamuis enim multi hanc laudem, propter latè patentem vſum Catharticis adſcribendam exiſtiment; longè tamen alio modo res ſeſe habet.

Id quod quatuor potiſſimum argumentis confirmamus. Primò, quod Bezoardica eius conditionis ſint, quæ vel propria natura, vel beneficio præparationis omni venenoſitate, vitæque hominis inſidiatrice facultate careant, dum è contra purgantia omnium Claſſicorum Medicorum conſenſu, ſua natura (quamuis alia magis, alia minus) noxiam venenoſamque qualitatem, qua ipſa nimirum operantur, participent. Et hæc cauſa eſt, quare ad vſum à doctis Medicis nunquam adoptentur, niſi Bezoardicorum beneficio correcta prius fuerint.

Alterum eſt, quod Bezoardica (ſiue per ſe, ſiue ex accidente) ad id inprimis operationis intendant, vt à venenis Cor, ſedes animæ, Rex viſcerum naturalium, & ſol agens, illuſtrans, calefaciens, confortans, & ſingula Microcoſmi, id eſt, corporis humani ſic à Philoſophis dicti, membra viuificans, cui illa maximam partem bellum indixêre, defendatur, & præſeruetur: purgantia verò principaliter ſuos edunt effectus in ſtomacho & inteſtinis, quæ quidem partes corporis humani perneceſſariæ ſunt, quibus etiam affectis cor male habet, longè tamen ipſo inferiores, cui nimirum omnem vitam, vigoremque ſuum acceptum referunt.

Tertiò, Bezoardica expellunt venena, quæ ordinariè morbis acutiſſimis & ſymptomatibus mortalibus (niſi citò præueniantur) cauſam præbent, cathartica vero humorum craſſorum, excrementorumque cibariorum illuuiem tantum exturbant, cauſam quidem multorum affectuum indubitatam, eorum tamen

curabilium, boni moris, & chronicorum, quibus etiam afflictus citius quàm contagiosis & venenosis affectibus sanitatem recuperare potest.

Denique ita se habet cum Bezoardicis, vt medeantur morbis (aduersus quos specifica, amica quasi acceptaque vitæ hominis virtute pollent) confortando calorem natiuum, & vi suâ cordiali, balsamique humidum radicale à corruptione conseruando; cathartica vero, inimica puta naturæ, partes corporis exuunt spoliantque vtili suo succo, debilitant calorem naturalem, & indifferenter, (de fortibus & famosioribus mihi sermo est) vtiles bonosque humores cum deprauatis ejiciunt, adeò vt misellí ægroti, nisi caute adhibeantur, illis ipsis in summa sæpè desolationis & mortis præcipitia deiiciantur.

Id quod ratio est, quare apud ægrotos & debiles vsus illorum rarior longè sit & restrictior, quàm medicamentorum Bezoardicorum.

Vnde satis inferendum: cathartica ipsis Bezoardicis neutiquam virtute & efficacia æquiparari posse; Quamuis & illa ipsa necessaria habeamus remedia, quibus sæpè, vbi opus sit, vti oporteat, præsertim si vnum duntaxat humorem, vnicamque materiam peccantem morbificam electiuè (veluti sequestratio fit seri à caseo) nihil eliciendo de bonis humoribus expurgare nobis concessum foret: Quandoquidem tamen DEVS hanc scientiam nobis adhuc incognitam reseruauit, hâc difficili viâ incedendum nobis erit, dum iam melior tutiorque, quæ tamen à doctis anhelis votis exoptatur, præsto minus habeatur.

Antiqui tanti æstimarunt Bezoardica seu Alexiteria, vt potentissimi Reges magnique Principes non solum vires simplicium alexiteriorum, ita vt Natura ea producit, sed etiam quomodo egregiæ inde conficiantur compositiones, summo studio, perscrutati fuerint. Id quod de Mithriditate Rege Ponti & Bithyniæ literis proditum est, qui perfectam scientiam de simplicibus medicamentis contra venena assecutus) illorum enim in facinorosis ad mortis supplicium damnatis δοκιμασίαν faciebat) nobilissimum composuit Antidotum, ab ipsius nomine Mithridatum appellatum, hoc etiam tempore maximi in Medicina vsus & existimationis; Qua ipsa Antidoto prænominatus Rex (singulis diebus de eo præseruationis causa aliquid assumere consuetus) corpus suum ita velut balsamo condiuit, suumque sanguinem essentiis alexiteriis adeò repleuit, vt nulla venenorum offensione vnquam læderetur: Siquidem in periculo postea constitutus, vt ne captiuus ad Pompejum abduceretur, Romæque fabula Triumphi fieret, sæpenumero varia ad subitam sibi consciscendam internecionem hausit venena, frustra tamen omnia, quòd multum prædicto suo Antidoto antea fuisset vsus, adeo vt mortem sibi consciscere nescius, socij malè amico officio tandem interfectus fuerit.

Alexander M. Rex Macedoniæ (quibusdam affirmitantibus Historio-

graphis (autor extitit Antidoti, jam tum quoque vsu recepti, Aureæ Alexandrinæ dictæ. Galenus suum contemporaneum Attalum Regem Pergami eodem se delectasse studio refert. Quibus historiis fides facilè habenda, cum orientales plagæ bestiarum, crescentiumque venenatorum prouentu valdè prodigæ existant; dum insuper Magni Monarchæ nullo non seculo veneficiorum insidiosis periculis expositi, subjectique fuerint. Idcirco etiam in id annitebantur, vt sibimetipsis eorum remediorum, quibus à venenis vindicarentur, Magistri, necessitas tempore mediatrices manus, adhibere possent.

Ad hæc Prisci Medici (quorum nimirum hoc proprium erat officium) in hac parte nihilominus fuerunt occupati, quemadmodum ex ipsorum libris posteritati consecratis videre est. Inter ipsos enim Nicander discipulus Hippocratis excellens Medicus & Poëta Græcus, tantum subiit laborem & diligentiam ad omnium bestiarum plantarumque venenatarum nocumenta simulque vniuersalia & specialia ipsorum remedia pernoscenda, vt duos tractatus ea de re scripserit, doctrina & experientia adeò diuites, vt multis postea harum rerum scriptoribus ingenij quasi Lumina extiterint.

Andromachus (qui primus Neronis VI. Imperatoris Romani Medicus fuisse fertur) composuit Theriacam, quæ hodie etiam celeberrima omnium, quæ ex veterum manibus ad nos peruenêre, Antidotus, & Theriaca Andromachi nomen in æuum vsque in perennem autoris memoriam retinet. Esdra Medicus inuenit magnam compositionem appellatam Antidotus Esdræ. Oribasius Theriacam de Bryonia; Mesues Diatessaron; Damocrates compositionem illam autoris nomine Theriaca Damocratis dictam. Philon excellens Medicus & Philosophus græcus, Philonum Romanum. Actuarius Antidotum Asyncritum; Nicolaus Myrepsus Tripheram magnam, & Requiem Nicolai: Et ita plurimi alij in simili labore sudarunt.

Ad nostri seculi examen accedentes, Medicinæ gnaris, ordinum medica tantum lustratione expertis manifestissimum arbitramur esse, quod illustrissimi Principes Europæ à multis retro spectantibus temporibus ad hoc vsque momentum, in tam nobili artis Chymicæ purum ab impuro separandi, & vsque ad sublimiores virtutum gradus exaltandi scientiâ se delectantes, ad multorum virtuosissimorum Bezoardicorum inuentionem simul adspirarint, quæ ipsa multis, quod dicitur, parasangis omnes veterum, artem illam ignorantium, compositiones anteuertunt. Et nemo est Princeps, qui ex hac speculatione aut exercitio non capiat delectamentum, quem non ad minimum cura afficiat, optima quocunque etiam pretio redimenda Bezoardica ad propriam thecam tutioris vsus ergò transferendi. Quin imò non desunt inter Neotericos sedula Bezoardicorum indagine exercitatissimi Viri, qui plura arcana Bezoardica tacita

tacita tamen αὐταρκείᾳ possident, quæ non solum cum quibusuis aliis in seplasiis familiaribus comparare, sed & inaudita difficillimorum morborum curatione illis omnibus iure meritò præferre possint. Quod autem inde theatricales minus instituunt apparatus, illud propterea fit, quod eorum (quibus veterum medicorum sputum tantum sapit, quique omnes nouellorum inuentiones quoquomodo etiam experientiâ stabilitas, imposturis rebusque nihili adjudicant) iniuriam contentumque ferre minimè velint.

Medicamenta Bezoardica insuper tàm necessaria sunt, vt illis destituta Medicina, ne Medicina quidem esset. Nam non solum (diuinæ cooperante gratia) Principes à veneficiis illis se tuerint possunt, qui Satanæ malitia plurimum hoc nomine periclitantur; nec etiam æstuantium climatum incolæ solum à morsibus venenosorum animalium illorum virtute sibi cauent, sed vel maximus & crudelissimus morborum, quotquot illorum, vel ab aëris contagiosis miasmatibus, vel internis corporis corruptionibus sub acutorum vexillo contra vitam & Cor eius arcem militant, exercitus horum aduentum & pertimescere & fugere cogitur. Cuius assertionis testes irreprobabiles habeo, omnes, quotquot reperiuntur, Medicos. Nullus enim vllum vnquam acutum affectum alicuius momenti, superaret absque Bezoardicorum cum simplicium tum compositorum succenturiatu. Et illi ipsi, quorum curam habent, mali longitudine torturæque ipsius contumacia interdum defessi, & velut nauicula impetuosissimis Oceani fluctibus violenta suborta tempestate hinc & inde anxiè rejecti, adhæc ipsa medicamenta velut ad sacram quandam medicinæ anchoram sponte refugiunt; Vnde sæpe vsu venit, quod magna assistentium admiratione leuicula aliqua re vel minuscula portione de lapide Bezoardico, Vnicornu, Theriaca, Mithridatio aut similibus, vitam (naturaliter loquendo) redimant. Quod ipsum in causa est postea, quod multi Idiotæ & plebei (oculis videntes suis quæ curationes, & quibus perficiantur) quando euidenti aliquo affectu corripiuntur, ab illis ipsis etiam expectent & expetant solutionem: & sæpe spe minime falluntur sua; adeo vt absque vllius Medici consilio penitus reconualescant.

Certum est in Alpinis Grisonum Heluetiorum, Wallachiæ, Tyrolensium aliisque montanis regionibus Europæ, quibus Medicorum collegia longe absunt, incolas sibimetipsis in variis morbis solo Plantarum aliquot Bezoardicarum vsu opitulari. Singulari enim DEI (cui bonum non videbatur, vt homines Medicis destituti maioris ἰατρικῆς διαῤῥωστίᾳ, quam ipsæ bestiæ, vt quidam somniant, laborarent) factum est prouidentia, vt nobis Illa Imperatoria fragrans Angelica, Carlina, Gentiana, Valeriana, Hirundinaria, Cruciata, Peucedanum, Rhaponticum, siler montanum, calamentum, Meum, Daucum, & plura alia egregia simplicia alexiteria inibi producerentur, vtque & indoles & modus vtendi, si

quæ necessitas postulet, incolis constaret. In diuersis Germaniæ locis, vbi Pagani longe rejecti sunt à Medicis, obseruaui similiter, singulis annis quosdam succum, vel Rob ex Granis Iuniperi coquere sole, quem Bacholder Latverg, *vulgo appellant. Similiter ipsi faciunt cum succo vel Rob sambuci, Granorum Ebuli, quæ singula Diaphoretica pollent, facultate, venenisque resistunt; Qua de causa etiam per totam hyemem sarta tectaque conseruantur, & in foro ad vendicationem publicæ licitationi afferuntur. Id quod sæpius Norinbergæ, Augustæ Vindelicorum & alibi videre licuit, vbi nihil minus grauem quamcunque passionem sentientes, è vestigio dosin prædictorum (quæ Theriacæ & Mithridatij loco habent) assumpsere, & ad sudandum in lecto vel hypocausto, quo vsque satis visum, se composuerunt: Et certe restituti sunt fœlicissimè. Imo repetitis harum Medicinarum vicibus ægros ab oppilatione inueterata hepatis, lienis, aliarumque partium, ab arthritide, stomachi imbecillitate, plagis & vulneribus & pluribus aliis liberauerunt. Quæ etiamsi verissima si ad viuum resecarem, vereor, vt ne imperitis mendacium, sapientibus, si diis placet, sales profiteri videar. In Vngariæ regno militibus tempore belli, admodum familiaris erat scientia illa præparandi puluerem serpentum, Bezoardicum animale, seu puluerem regium dictũ, cuius vsu sibimetipsis febres acutas, aliosque periculosos affectus* ἐνδημίους *auerruncare poterant. Huius pulueris præparatio & vsus, postquam in Germaniã postea esset translatus, multas extraordinarias curationes morborum venenis complicatorum illo ipso perfici posse obseruatum est. Quemadmodum si res postularet, ad oculum demonstrare possem ex Illustrissimorum principum, Comitum, aliorumque Dominorum, quorum in præsentia* δοκιμασία *haud dubia facta est, testimoniis. Noui etiam multas nobiles fœminas, quæ Medicina se delectantes non solum magnas optimarum aquarum Bezoardicarum simplicium & compositarum diuitias possident, sed & multa alia solidioris substantiæ puta de cornu cerui calcinato, & cum aquis cordialibus præparato, Terram Sigillatam Silesiacam, Lachrymam Cerui (quæ veluti gluten, ad oculum Cerui certo anni tempore reperitur) os de corde Cerui, Sanguinem cerui exiccati, puluerem serpentis supra recitatum, multaque alia Bezoardica in promptu semper habent, quorum beneficio pauperibus magna sæpe præstant solatia.*

Ex dictis ergo, & pluribus aliis rationibus Bezoardica digna censenda sunt, quæ diligenter obseruentur, quæque ab omnibus, qui cum laude & bona conscientia aliquando Medicinam facturi sunt, maximi existimentur.

Quandoquidem ergo multiplicem supradictorum medicamentorum vtilitatem in Medicina sum expertus, & ob id in votis habui, ad eorundem efficacissimorum scientiam penitus adspirare; opus ipsum propriis, quod dicitur, manibus tractare cœpi. Ideoque preciosissimarum rerum, quæ Bezoardicorum compositio-

nes ingredi solent, cognitionem, adeoque TRIA virtuosissima, & nobilissima assequutus sum remedia, quæ dummodo non superent ad minimum tamen quibuscunque veterum & recentium Bezoardicis compositionibus adæquari optimo iure possunt. Compositiones tamen hic intelligo, non quæ venenis solum, quibus fieri potest, vt & simplicia quædam potentius resistant, contrariæ sint, cum tamen in aliis angustiis vel pusillum prosint, vel omnino noceant, sed illas ipsas quæ in genere pluribus diuersissimarum causarum affectibus aduersantur.

Has compositiones publici iuris facere volui, ob tres potissimum causas: quarum prima est, vt qui illis ad necessarium vsum opus haberet, sciret, apud quem nomen suum hoc in casu profiteri debeat. Altera est; quo Filiis Doctrinæ, grauis mysteriorum naturalium indagatoribus ipsorum præparatio innotesceret. Denique vt studij mei rationes, diligentiam & labores, quos ad principalissimorum Medicamentorum, ad praxin Medicam assiduò mihi inseruientium præparationem sustineo, aliquo modo probarem. Nam ille demum (quod D. Lobelius, Rei herbariæ heros in præfatione in Dispensatorium Belgicum Lendsman, *appellatum, & cum illo optimi quique profitentur Medici) Ille, inquam, qui & cognitionem medicamentorum, & præparationem illorum authenticam habuerit, de operatione certus esse potest, quin imo fælicior & confidentior erit in sua praxi, quam qui rem vniuerso pede metiens fecerit contrarium. Quemlibet, vti ad idem Caritatis officium obstrictum existimo, ita de hoc ipso proposito meo candide iudicaturum, omnino spero.*

DESCRIPTIO PRIMI BEZOARDICI, DIASOLIS.

Vic Medicamento DIASOLIS nomen imposui; suæ naturæ & proprietatis causa: Est enim calidum essentiale respectu aliarum vsitatarum è vegetabilibus compositionum; confortat cor, reficit calorem natiuum, restaurat spiritus, expedit obstructiones, resistit corruptionibus, malignitatem demum & violentiam venenorum fortiter expellit & retundit. Vnde cuiuis apparet, quod & naturæ & proprietatis analogia Soli respondeat. Discernenda tamen sunt superiora cœlestia, magna, actiua, ab inferioribus, terrestribus minutis & passiuis. Eo & illi respiciunt, qui hominem magno mundo, Aurum Soli, Argentum viuum Mercurio, sulphur igni, & similia alia inter se comparare solent. Quatuor basibus consistit principalibus, prout & nomina & præparationes illarum ordine sequuntur:

Prima appellatur. Alexiterium vegetabile specificum, & hoc modo præparatur:

℞. Rad: Vincetoxici,
Serpentariæ,
Scorzoneræ,
Bistortæ,
Valerianæ magnæ,
Imperatoriæ,
Angelicæ odoratæ,
Carlinæ
Tormentillæ,
Gentianæ,
Aristoloch. longæ
Pimpinellæ hircinæ ana part. æqual.

Omnes istæ radices eiusmodi debent esse: primo collecta sint tempore suo balsamico, siccatæ curiose, non spoliatæ colore, odore, saporeque naturali, nullo modo corruptæ & obsoletæ; Alias extractum inde conficiendum, aut nihili, aut vix modicum valeret.

Hoc modo electæ radices, minutimque concisæ, optimo aceto ex vino Hispanico irrorentur, lenteque, ad impraegnandum melius cum spiritu aceti resiccentur, postea in aquæ vitæ, vel similis alterius destillatæ sufficiente quantitate per integrum mensem simul, primo gradu ignis digerantur, separetur denique illarum essentia in forma resinosa & seruetur ad vsum, cuius inferius fiet mentio.

Secunda Basis appellatur Diaromaticum essentiale, cuius præparatio talis:

℞. Cinamomi officin. opt.
Santali albi fragan.
Ligni Aloës resinosi.
Macis.
Zedoariæ.
Galangæ, ana part. ij.
Caryophyllor.
Cardamomi maj.
Piperis longi
Zingiberis albi
Cort. extern. Citri in vmbra exicc.
Spicæ Nardi elect. ana part. j.

Infundantur omnia in Quinta Essentia vel sulphure cœlesti ex iisdem aromatibus destillato: eliciaturque extractum cuius singulis vnciis admisceantur.

Ambræ griseæ opt.
Moschi oriental.
Balsami Peruuiani rub. & odorif. ana ℥ß.
Camphoræ scrup. I.
seruanda in vase vitreo bene clauso.

Tertia, Laudanum Benedictum denominata, ita conficitur:

℞. Essentiæ opij Thebaici extractæ ad modum nostræ opiologiæ part. ij.
Tincturæ Croci Anglici per aquam rosar. diligent. extract. p. I.
Extract. Mumiæ elect. seu sanæ, & non ex cadaueribus morbif. & corrupt. ante mortem.
Essentiæ castorei per Q. Essentiam aromat. more spagirorum extract. ana part. ß.
Incorporentur simul, & quousque ad bonum Laudanum conficiendum opus est, digerantur.

Quarta. Elixir Bezoardicum appellanda venit, cuius ἐργασία talis:

℞. Salis Essentialis compositi ex omnium supradict. ingredient. per aquam Veronicæ extract.
Sulphuris potentialis ex Balsamo aquatico, diaphano, fixo, per quartum gradum ignis Spagyrorum sublimati, inque formam liquidam redacti an. p. j.
Sulphuris cœlestis siue Balsami volatilis à liquore Catholico, Specifico, Cardiaco per B. M. distill. & ab omni superfluitate depurati part. iiij.

Tria hæc probe inuicem mixta, inque vase circulatorio ad id apto bene clauso, in calorem naturalem ad digerendum per sex septimanas collocentur; Tum liquidum à sicco per distillationem sequestrando, in fundo residebit Elixir album & fragrans. Et hæc quatuor illæ Bezoardici Diasolis bases sunto, quoniam vniendarum sequens obseruanda proportio est.

Compositio Diasolis.

℞. Extract. Alexiterij vegetabilis specif. vt supra præparat.
Diaromatici essentialis,
Laudani Benedicti ana vnc. j.
Elixir Bezoard. drach. iij.

Hæc in scutella Myrrhina in modico cinerum calore simul mixta, ad lentam nimirum extractorum dissolutionem, melioremque Incorporationem, in vase vitreo postea vel porcellanico, vel aureo, vel argento inaurato, nequaquam plumbeo, stanneo, cupreo vel ligneo, probe custodiantur.

Estque nostrum Diasolis, vel Theriaca aurea, quæ quamuis nihil accipiat de viperarum carne, nihil de lapide Bezoar, vnicornu, terra lemnia, Bolo orientali, fragmentis pretiosorum lapidum, auro, argento, perlis, corallis; nihil de gummatibus, resinis, liquoribus, fructibus, floribus, seminibus, aut infinitis aliis; potentissimum tamen multorum affectuum remedium est, de quo suo loco.

DESCRIPTIO II.
BEZOARDICI CHRYSOBEZOAR APPELLATI.

Alterum nostrum Bezoardicum nomine CHRYSOBEZOAR insignitum propterea est, vel etiam BEZOAR. aurei, quod principaliter ex auro constet; Quin imo etiam, quod virtute & potentia, non minus quam aurum cuncta metalla, omnes res Bezoardicas ex lapidibus & mineralibus facile superet; Id quod experientia ad vsum præ lapide Bezoardico, vnicornu, aliisque preciosis Bezoardicis illuc conferentibus satis demonstrabit. sequenti modo præparatur.

℞. Auri purissimi,
Mercurij Martialis ana part. æqu.
Roris solis philosophici cum Spiritu Salis Mercurialis per medium Vulcani in auram eleuati & rursum in aquam solarem conuersi q. s.

In hac vltima aqua prædictas materias seorsim in paruo matratio solue, postea liquorem Mercurij Martialis depuratissimum in liquorem auri decanta, in Balneo Mariæ phlegma destilla, donec in fundo ipsius liquor instar mellis spissus transparens, citrinusque relinquatur.

Postea in B. roris clausa cucurbita per mensem digere vt Spiritus Balsamici Aquæ soluentis melius cum dictis vniantur metallis. In fine digestionis aperi vas, & cum sufficiente Aqua Tartari sata ponderosum separa à leui, & terram ab aqua; & puluerem habebis subtilissimum, lauandum toties cum aqua pluuiali destillata, donec omnem amittat acrimoniam, siccandumque demum in vase vitreo. Irriga tandem oleo Balsami vniuersalis, vt fiat quasi pasta, ad vmbram iterum exiccanda. Postea misce cum quadruplo pondere Florum Resinæ metallicæ, & in crucibulo oblique super prunas collocando calcina, donec materia incanduerit. Tere cum aqua sequenti aromatisata, vt pharmocopœi in Corallorum præparatione super lapidem Porphyrium solent, vt fiant Trochisci, si placet, ad vsum diligenter recondendi. Exiccati puluerem facient brunei coloris, verum Chrysobezoar.

Aqua vitæ aromatisata,

℞. Spiritus Vini odorati sine phlegmate vnc. iiij. Santali citrini, Cinamomi ligni aloës resinosi ana scrup. j. Ambræ griseæ scrup. j. Infundantur tres quatuorue dies. Postea ad vsum recondantur.

TERTIVM BEZOARDICVM, VNGVENTVM BEZOARDICVM.

Vnguentum hoc, quod Bezoardici nomine appellandum veniat, facultati ipsius, qua principaliter omnibus venenis aduersatur, proprie ascribendum est. Ratio præparationis sequitur:

℞. Succi Nicotianæ lib. iiij,
Rutæ
Absinth.
Abrotani
Cardui bened. ana lib. ij.
Axungiæ Cerui iuuenis lib. ij.
Olei Scorp. opt.
de sem. citri expreff. ana lib. ſ.

Ebulliant simul lento igne, in olla vitreata ad phlegmatis consumptionem, mox cola & refrigerari sine, postea vnguentum superius à succorum sedimento quod viridiusculum, sulphureisque dictarum herbarum substantiis valde repletum, separa & adde:

℞. Extracti Alexiterij specifici vt supra præparati vnc: iij.
Extracti opij Thebaici per Spiritum aceti
Essentiæ Mumiæ
Castorei ana vnc. j.
Ol. Balsami Peruuiani odoriferi per Retortam destillati.
Ol. de liquid ambar.
Ol. Styracis liquidæ.
Ol. succini albi non rectif. ana drachm. iiij.
Caryophyllor.
Ligni sassafras.
Thymi.
Rorismarini.
Camphoræ ana drachm. ij.
Extracta primo cum vnguento mi-

fceantur in mortario vitreo: Poftea affundenda olea deftillata, in quibus tamen camphora fuerit diffoluta, & erit paratum.

Hoc in plumbeo aut vitreo retinaculo bene claufo, inque frigido ferua ad vfum, quem mox declarabimus.

BREVIS DIRECTIO SEV METHODVS PARTICularis, declarans fupradictorum Bezoardicorum vfum ad fe præferuandum & curandum, tam à venenis & intoxicationibus, quam pluribus aliis affectibus.

QVamuis medicamenta Bezoardica, varia, vereque polychrefta fua proprietate, benignaque operatione multis aliis internis præferantur medicaminibus, ijque qui ne extremis digitis quidem fundamenta artis attigerunt, fœlici fæpe illorum fruantur fucceffu quod iampridem in præfatione huius libri fatis demonftratum eft: nihilominus ad genuinum, directumque ipforum in venenis, aliifue Chronicis compofitifque affectibus affequendum vfum, methodicè, rectaque ratione ea adminiftrentur neceffe eft: idque non folum confiderando in genere ipforum naturam, facultatem & dofin; fed quibus aliis medicamentis vfus ipforum propriè profperandus fit, & dirigendus, fecundum diuerfas Artis indicationes & Regulas. Exemplo res fiet manifeftior.

Si quis ægrotet ex ftomacho cacochymico, craffis & deprauatis humoribus repleto, purgandi vtique neceffitas vrget, antequam Bezoardica injungas, modo tempus vt alia non contra indicent; Alias cum ratione infanires, æque ac fi quis conclaue, incenfo à fœtore alicuius excrementi, alteriufue rei malè fœtentis, correcturus Thymiamata velut Diis facrificaturus circumcirca faceret, intacta interim relicta fætente illa forde, vnde bono odore nihil fuperante malum, aër nihil minus infectus remaneret, vt antea.

Exiftente plethora ad phlebotomiam procedas neceffe eft, ad diminuendum fanguinem; alias Bezoardicis commeatus minus effet tranfeundi, nec operationem perficiendi fuam. Si curam geras hominis alicuius gulofi, potationibus, aliifue cupedis dediti, regimen victus ordinatum inftituendi ipfi fcientiam habeas. Similiter fi qua, domitis grauibus affectibus beneficio Bezoardicorum, fymptomata quædam interna; externaue fuccenturientur, occurendum ipfis mature eft debitis appropriatifque remediis. Et ita omnes aliæ refpiciendæ funt circumftantiæ, ad integre reftituendos confolandofque miferos ægrotos. Et fi enim ea laude, quam fupra perftrinximus, Bezoardica dignemur, mens tamen noftra minime eft, abfolutam ipfis proprietatem ac fi omnibus affectibus, neglectis aliorum remediorum, & regularum auxiliariis copiis, fecurim iniicerent, attribuere velle. Nec enim eundem cum Alchymiftis funem trahimus, idem de incognito & inuifibili fuo Philofophorum lapide fomniantibus. Ad quem poffidendum vana, profanaque fpe lactati atque illaqueati, iniqui naturæ coctores, noctes atque dies turpiter terendo, quicquid poffident, dilapidant, expectantes interim ipfius aduentum & fuccurfum, veluti Iudæi fuum Meffiam. Quandoquidem igitur proximo meo pro ingenij modiolo gratificandi defiderio tenerer, præfentem hanc methodum in quibufdam pertexere volui, qua in prætereundo longas caufarum morbificarum enarrationes,

Prognosticationes, regulas Diæteticas, res non naturales, aliasque similis argumenti, quæ ad perfectam Methodi omnium affectuum corporis humani traditionem pertinent, breuiter tantum declarabo, quæ Bezoardicorum nostrorum vsum concernere principaliter visa sunt. Idque pro Filiis doctrinæ ingenij aliqua perspicacitate præditis: Quantum enim ad alios, quamuis omnia ad viuum vsque resecandi & explicandi studio & cura integrum annum me macerassem, anceps tamen essem adhuc, ad eiusmodi res ipsorum tenebricosis oculis, quorum radiis forte occœcari possent, obijcerem.

Cap. I.

Quomodo per bezoardica à venenis fiat præseruatio.

DVæ sunt principaliter rationes à venenis se præseruandi, tuendique secundum doctorum sententiam: Vna prophylactica variis regulis & obseruationibus consistens, quibus nimirum illa & cognoscuntur & declinantur, de qua scriptum à multis abundè est. Altera therapeutica, quæ nititur certis quibusdam antidotis, cuiusmodi illud Regis Mithridatis erat, ad venenum iam conceptum expellendum vincendumque idoneis; Quæ ipsa ratio multo tutior & certior priori. Quandoquidem enim Diabolus omnis improbitatis pater adeò subtilem intoxicandi artem discipulis suggerit suis, vt illis (spreta omnium medicorum cautione) veneficio occultè quoslibet inficiendi nihil fit facilius; ratio vtique patet, quare internis specificis Alexiteriis securius confidendum sit, quàm incertis & fallibilibus prophylacticæ præceptis; Nihilominus tamen & illa suo modo obseruanda erunt; quatenus nimirum cibos, potiones, odoramenta aliaque veneno infecta homini per imprudentiam internecionem afferentia interdicunt.

Quantum ergo præseruationem attinet: si quis assiduo venenorum metuat pericula & ab illorum successu securitatem exoptet, sequenti se subijciat ordini necesse est.

Primò persuasum sibi habeat omnes afflictiones & miserias propter transgressiones homini impendere, omnes è contra prosperitates animi & corporis à Deo esse omnium rerum creatore & directore. Et propterea quemque inprimis in id incumbere decet, vt de remissione peccatorum sollicitus, firmiter sibi propositum habeat ad Deum se conuertendi, inque meliorem se recipiendi frugem, ad benedictionem scilicet demerendam largiorem super id, cui tanquam medio manum admouere cogitat. Illa enim est, quâ sine proculdubio nihil auspicatò, nihil vtiliter cedere potest.

Postcà medicinam quod attinet, si dictis Antidoti vsurus quispiam crudis abundet humoribus, purgationem inprimis aliquo, vel vomitorio, vel etiam cathartico moliatur, ita vt natura humorum, locus, ἰδιοσυγκρασία corporis requirunt. Id quod decrescente potissimum Luna, ad vltimam Lunæ quadram, fœlicius succedet.

Factâ purgatione, vena dextri brachij media secanda dummodo tamen nihil mali in eo, quod impedimento sit; Quo in casu altera eiusdem nominis in sinistro brachio aperienda, ad mediocrem sanguinis euacuationem, plus tamen aut minus, pro habitus corpóris diuersitate, aut secundum quod quis phlebotomiæ antea assueuerit.

Duabus hisce euacuationibus præmissis patienti dosis exhibeatur Diasolis nostri, pondus nimirum 8. 12. vel 15. gran. plus aut minus secundum vires ipsius, manè antequam è lecto surgat, sudetque per horam aut vlterius, quantùm ipsi

ipsi ferendo satis est, ne dissoluatur nimium: Eoque ipso die, vt & sequenti, aërem frigidum studiosè fugiat. Sudore ita prouocato, altero post die, sub auroram 5. vel 6. grana eiusdem Bezoardici, nihil tamen ad sudandum se componens hauriat, & hoc singulo die postea vel ad minus tertio quoque die hebdomatim per annum integrum vel biennium, vel etiam per totum vitæ decursum, quamdiu intoxicationis pericula timet, continuet.

Confectio ista Diasolis commodè assumi poterit, instar Theriacæ vel Mithridatij vel etiam deglutiri, vt pilulæ, ad quarum formam effigiandam, vt & consumendam fluxibilitatem, modicum pulueris rosarum exiccatarum admisceatur. Contemperare etiam poteris cum conserua Majoranę pro phlegmaticis; obseruando tamē quantum cuiuslibet assumpseris, vt ne de conueniente Diasolis dosi, quæ quotidie vsurpando 3. 4. 5. aut 6. grana pro differentia corporis nunquam excedit, dubius postea hæreas.

Quod superest qui huic se credidit medicamento, bono victus regimini studeat oportet, cauendo sibi à crapula, ebrietate, luxuria, melancholia, cholera, violentis exercitiis vt Venere, &c. Hæc enim singula viscerum & partium nostri corporis œconomiam destruunt, functiones vitales animales & naturales dissoluunt, corrumpendoque vtiles humores, breui totum corpus distemperant, adeoque certè, optimis licet contra positis Antidotis, ad facilius intromittenda venena disponunt.

Quemadmodum enim bonum semen in sterilem terram projectum salubrium fructuum messem minus apportabit; eodem certè modo Antidota Bezoardica optatos minus expedient effectus, in corpore valetudinario & distemperato.

Qui sanguine & cholera abundant, temperatam semper obseruent Diætam, vinum nimis vaporosum & forte, tam supercalefactionis ipsius corporis, irritandique humoris, quàm ipsius medicamenti sua natura satis calidi ratione, diligenter euitent. Quin imò per totum frigida potius quàm calida ad corpus eiusmodi in sua temperie retinendum amplectenda victus ratio est.

Pro phlegmaticis & Melancholicis contraria potius eligenda sunto; hâc tamen adhibitâ συγκρίσει, vt melancholicos, emaciatos nimium, attenuatosque ad parciorem, vini presertim generosi, ciborumque calidorum vsum, quàm Phlegmaticos & Plethoricos adstringas. Non enim tam necessarium est, ad Melancholicorum frigidam respexisse crasin, vt illa ad calidam reducatur, quam vti siccus, squalidusque illorum habitus, obstructiones & debilitates mediocriter calidâ, humidâ & restaurante diætâ humectentur, deoppilentur, reficianturque.

Quilibet ita certè persuasum sibi habeat, si Diasoli nostro ad se tuendum contra venena ad præscriptam normam vsus fuerit, maiores quàm à quolibet alio Antidoto expectari possunt successus, se oppidò experturum. Nam assidua ipsius assumptione omnes corporis humores, imò & spiritus essentiis illis alexitericis, cordialibus, anodynis, balsamicis, ex quibus constat, adeò imprægnantur, vt si qua clanculum postea venena se insinuent, illorum vires statim reprimantur, cor ab ipsorum malignitate, omnesque similiter partes totius corporis liberatæ triumphare possint. Pariter efficacem præseruationem nihilominus etiam vnguentum nostrum Bezoardicum, quotidie, vel tribus, in septimana diebus, illinendo pulsui, brachiis, naribus, regioni cordis, spinæ dorsi, volæ, manuum, plantis pedum, pollicetur.

Integrum cuilibet sit, quod velit, eligere, modo in viuendi ratione, quam præscripsimus, præuaricationem fugiat.

Cap. II.

De Intoxicationum Curatione.

QVoniam difficillimum eſt, quando quis intoxicatus eſt, quâ veneni ſpecie hoc factum ſit, cognoſcere, & propterea impoſſibile, particularem aliquam ſecundum naturam, qualitatemque veneni inſtituere curationem. Ideoque confeſtim Medicos eiuſmodi remediis curam aggredi oportet, quæ quaſi generale omnibus venenis indixêre bellum, ad euitandum majus periculum, quod dilatando, inquirendoque in alia ſpecialiora interim irruere poſſet. Id quod ſæpe ſæpius vſu venit, dum nimirum Medici rixantur inter ſe de veneni natura, miſelli ægroti exſpirant, aut in Chronicos deſperatiſſimos, & incurabiles planè incidunt affectus.

Ad curandum ergo beneficio noſtrorum Bezoardicorum eiuſmodi ægrotos, præterquam quod citò citius ad remedia feſtinandum eſt, tria inſuper velut prima capita obſeruare oportet.

Primò: Venenum è corpore iterum eliminandum eſt, ne ad cor vſque ſubrependo malos ibi parturiat fructus; ſpiritumque vitæ ſuffocet. Poſtea particularibus medendum erit affectibus ſuperſtitibus nimirum poſt expulſum venenum in illis partibus, quas tranſiit.

Denique pro colophonide adijcienda, corroborandum corpus, reficiendumque vt ſequitur:

1. Quando in homine bene conſtituto poſt cibum vel potum, vel odorem cujuſcunque rei admiſſum, ex ſubitò inſultantibus ſymptomatibus, veneni ſuſpicio oriatur, ad reijciendum è corpore venenũ, intercludendũque ipſi aditum ad cor duæ potiſſimum intendendę operationes ſunt: Ad concitandum vomitum ſcilicet; & proliciendum ſudorem.

Primæ intentioni ſatisfiet alterũtro ſubſequentium vomitoriorum.

℞. Flor. Antimonij iij. iiij. v. vel vj. gr. prout vires patientis ſeſe habuerint.

Conſeruæ Flor. violar. ʒ ij.

Miſce, fiat Bolus, ægroto ſimul & ſemel offerendus.

Vel diſſoluendus in aqua Borraginis vt hauriatur potus. In defectu tamen Florum Antimonij hoc aliud ſimiles ferè efficaciæ erit.

℞. Salis Vitrioli ʒ ß. magis aut minus pro viribus patientis, & ſtomachi repletione.

Aquæ ſucci cardui bened.

Syrupi violarum, ana ℥j.

Miſceantur & aromatiſentur cum Aqua cinamomi.

Secunda intentio (poſtquam æger iam vomuerit) duobus modis abſoluitur. Primò, corpus patientis vnguento noſtro Bezoardico benè obliniatur, in locis nimirum ſuprà manifeſtatis, idemque ægrum, vel in lectum vel calidum hypocauſtum collocando, ſingulis quatuor horis, donec euidentibus ſignis de mortificatione veneni eductos fueris, reiteretur. Secundò, ſi vnctio ad optatum minus cedat, exhibendæ ſunt duæ vel tres Doſes Diaſolis per interualla ſuprà poſita, eo vſque identidem procedendo, donec omninò decantetut expellaturque venenum.

Hæc tamen dum fiunt, his duobus etiam inſtructum oportet eſſe Medicum.

I. Difficulter vomenti ægro (vndecunque ſiue à naturæ proprietate, ſiue humorum indiſpoſitione illud oriatur,) ſæpe exhibeatur de ptiſana cum hordei itemque paſſularum iuſta quantitate pręparata, cui quotieſcunque adminiſtrandæ tantillum butyri recentis vel olei amygdalarum dulcium miſceatur. In defectu eius, ad opem ferendam ſi breuis hora eſt, eius loco aſſumatur iuſculum carnis, vel etiam ſerum lactis cum modico butyri

recentis. Alterum est, quod ægroto per sudores continuos imbecilli reddito succurrendum sit, spongiis Aceto rosato imbutis, naribusque admotis, itemque etiam administrando cochlear j. vel alterum iusculi restaurantis, in quo dissoluta sit portio Gelu Cydoniorum, vel syrupi succi Cydoniorum. Et hæc quantum ad veneni expulsionem.

II. Quamuis cura veneno infectorum primario in veneni proscriptione sita sit, vt supra declarauimus; nihilominus, cum expulsio ista tam prosperè nunquam abeat, vt ne vel vna, vel altera pars, magis aut minus mali quippiam alterationisue inde contraxerit; sæpe accidentia quædam particularia, quibus remedia adferre omninò ex vsu est, & necessarium, relinquuntur. Multa quidem ea esse possunt, magis tamen familiaria quinque; Cordis deiectio, imbecillitas Hepatis, compressio stomachi, inflammatio Renum, & calor intestinorum præternaturalis.

Quibus extirpandis duplici vtendum est ratione: Vna ex parte, remediis specificis appropriatis; Ex altera certâ diætâ eo vsque nimirum protensa, donec integrè patiens fuerit restitutus, velut sequitur inferius.

Contra cordis deliquia.

℞. Conseruæ fol. Melissæ vnc. iij.
Magister. corall. rub. scrup. ij.
Chrysobezoar scrup. j. Misce.
De qua compositione æger singulo manè ieiunus, vesperi etiam cubitum iturus drachm. j. vel ij. assumat.

Ad imbecillitatem hepatis.

℞. Conseruæ Rosar. rubear. vnc. iiij.
Olei Vitrioli vngarici rectificati gut. xxiiij.
Misce. Dosis drachmæ ij. manè & vesperi vt supra. Circa regionem hepatis sequens applicetur Emplastrum hepaticum.

℞. Tincturæ flor. Hypericonis in consistentiam picis liquidæ redactæ.
Sapæ Cydoniorum.
Succi rosarum rubear. condensati ana vnc. j.
Ceræ albæ
Terebinthinæ Laricis in acèto rosaceo lotæ.
Ol. Cydoniorum ana vnc. j. & drachm. ij.
Santali rubei Subal. pulu.
Coralli rub. more ordinario præparat. ana drach. vj.
Granorum Tinctorum.
Lacrymæ Draconis ana drach. iij.
Cera, Terebinthina & Oleum misceantur simul ad ignē in sartagine absq; ebullitione; Tum ab igne remouendo tam diu agitentur, quousque incipiant refrigerari. Postea succi affundantur condensati, & cætera subtilissimè puluerisata, perque cribrum missa misceantur inque olla vitreata terrea ad vsum reseruentur. Est enim medicamentum externum, si quod aliud, ad confortandum iecur præstantissimum. De quo propterea quilibet Medicus sibi pro necessitate semper præsto aliquid habeat. Emplastro tamen hoc præ manibus non existente, vel sumptibus & tempore ad illud præparandum non suppetentibus, alia communiora ad hunc vsum adaptanda sunt remedia, cuique pro libitu.

Ad compressionem Stomachi.

℞. Pulpæ Cydoniorum condit. vel Gelatinæ Cydoniorum
Conseruæ Florum Betonicæ ana vnc. ij.
Diasolis gr. xxx.
Tincturæ croci gr. x. Misce.

Æger manè & vesperi drachmam vnam assumat. Cauitatem pectoris inungat modico vnguenti Bezoardici vesperi, duabus ante Cœnam horis.

Contra ardorem Renum.

℞. Succ. Plantag.
Portulacæ ana vnc. iiij.
Seminis Papau. albi contusi vnc. ß.
Lactis vaccini recent. lib.iiij.

Ad ebulliendum collocentur supra ignem in olla terrea vitreata, statim vero quando inceperint bullire, auferantur misceanturque Aluminis Rochæ scrupuli quatuor, dissoluti in tantillo aquæ rosarum. Frigida colentur, addanturque sacchari optimi cum albumine ouorum, si opus, clarificati, vnciæ tres vel quatuor, aromatisentur vltimò aquæ cinamomi 6. vel 8. guttis. De hac potione bis terue in die patienti bonus propinandus est haustus tepidiusculè. Ardor tamen nimius circa regionem Renum tali mulceatur linimento.

℞. Seminis papau. albi
Psyllij ana ℥ß.
Cydoniorum ʒij.
Aquæ rosarum ℥vj.
Fiat emulsio s. a. deinde adde
Ol. Nenuphar.
Lilior. albor.
Rosar. ana ℥ß. Misce.

Aliud.

℞. Lithargyrij auri pulu. ℥j.
Aceti rosacei ℥iiij.

Acetum calefactum superfunditur Lithargyrio, miscenturque agitando paululum cum spatula.

Postea infusa per tres vel quatuor horas per inclinationem colantur quàm potest, clarissimè, miscendoque lithargyrio in mortariolo plumbeo olei rosati vncias ij. Linimentum inde conficitur album & subtilissimum, quod fœlici cum successu ad prædictum malum vsurpabitur.

Contra Intestinorum calorem.

Calor intestinorum, qui venenis succedere solet, regulariter ab excoriatione illorum prouenit, producta à venenis intestina sua proruptione permeantibus. In curatione ipsius non solum ad refrigerandum, verum etiam ad consolidandum dirigendus scopus est. Quod vt fiat:

℞. Fol. Violar.
Maluæ ana Manip. j.
Alchimillæ
Summitat. Hipericonis ana manip. ß.

Bulliant in sero lactis quantum ad vncias decem decoctionis sufficient.

Colaturæ adde.
Mellis Mercurialis ℥ij.
Pulpæ Tamarindorum ℥j.
Butyri recentis ℥j.

f. Clysma, toties Patienti inijciendum quoties necessitas postulauerit. Et si calor fuerit exasperatus valdè, singulâ vice adjungere poteris ℥j. Aquæ Aluminis Rochæ in arena lento igne, ne spiritus acres, subleuentur, destillatæ. Loco etiam Aquæ Aluminis Rochæ, aqua spermatis Ranarum commodè substituitur. Varia enemata ad propositum conferentia præparari possunt, ex quibus eligendi cuique integrum esto iudicium

Hæc sunt illa medicamina, quæ contra supradicta symptomata breui suggerere volui, quibus vtendum, secundum quod circumstantiam concesserint. Vnicum namque si se prodiderit symptoma, vnicum etiam medicamentum opponendum ipsi erit. Si vero multa: verbi gratia, affectus cordis & stomachi, remediũ tentandum pro corde sub auroram oriente sole; sub occasum duabus ante Cœnam horis, aliud pro stomacho. Hepate & stomacho simul affectis, stomacho manè

prospiciendum erit, jecori interim rectificando supradictum accommodandum Emplastrum. Insuper si malo renum, intestinorum affectus esset implicatus, medicamenta interna & externa Renibus administranda forent, sub serum nihilominus alioue tempore Clysmate injecto; Et sic pro reliquorum symptomatum differentia etiam gubernanda vtique erit curatio.

Quod si verò necessarium visum fuerit corpus euacuare, intrinsecus præ cæteris omnibus hoc in vsum veniat catharticum.

℞. Rhabarb. elect. ʒj
Aquæ succ. Cichor. ℥iij.
Infundantur per 3. aut 4. horas, & in colatura dissoluatur.
Mannæ calabrini ℥j. f. potio.
Propinetur patienti manè jejuno stomacho, itemque etiam post horam jusculum carnis vitulinæ sorbeat, vel serum lactis tepidum modico sacchari adspersum, accelerandæ operationis causa.

Sed & hoc alterum huic indicationi inseruit.

℞. Syrup. rosat. sol. ℥j.
Cass. recenter extract. ℥ß
Cremoris tartari ℈j.
Aquæ succi fumi terræ ℥iij.

Aqua prius paulisper calefactâ, misceantur inuicem, stentque ita tres quatuorue horas, & interea cassia fermentando mucidum euomet excrementum; Benè cola, & corrigere tantillo aquæ cinamomi.

Pro illis ipsis qui potionum respuunt formulas, eligendum Extractum Rhabarbari est, præparatum scilicet cum succo pomorum dulcium, idque in Bolo vel pilularum forma. Et vt multa paucis comprehendam: Rhabarb. Manna, cassia & Syrupus Rosat. hoc in casu omnibus aliis longè anteferenda sunt.

Quod spectat phlebotomiam, vena incidenda minimè est, antequam corpus ritè purificatum, & à veneni suspitione liberatum fuerit. Hoc verò si præcesserit, & nihilominus perseuerarint symptomata, in corpore plethorico, si vel febris, vel inflammatio cuiusdam partis ex sanguinis abundantia metuenda sit, illam administrandam non nego, modo id fiat prudenter & κατὰ λόγον.

Iam ad Diætam, quæ Medicamentorum prædictorũ indiuidua quasi pedissequa debet esse. Habita ideoque ratione imbecillitatis functionum vitalium & naturalium, itemque ardoris plerumque in corpore, exterminato quamuis veneni residuo, æger istiusmodi tractetur cibariis, quæ εὔχυμα sint & εὔπεπτα, humectantia & lenitiua, vt sunt caro vitulina, agnina, hædina, gallinacea, perdicum aliarumque campestrium auium, oua recentia & præcipuè iura dictarum carnium cum Butyro recenti elixarum. Similiter ptisana seu cremor hordei, jusculum cum pane minuto, butyro recenti vel oleo amygdalarum dulcium nuper expresso accommodatum. Ex piscium genere eligantur Truttæ, percæ, aliique similes, itemque gammari fluuiorum: Quamuis enim illi ipsi aliquantum difficilioris digestionis sint, mitigatoria tamen facultate & nonnihil etiam restaurante proprietate, venenisq; resistente pollent, cuius gratia, nemini appetenti denegãda puto. Ex fructibus hisce ægrotis nulli plus vtilitatis præstant, quàm poma dulcia assata super prunis; Ex conditis verò amygdalata, pistaciata, pignolata recentia, itemque pastæ saccharatæ ex pomis dulcibus & cydoniis &c. Potus esto ordinarius cereuisia mediocris, sapore nec amara nec acris, nec ingrata, cui, si deficiat, bona ptisana de hordeo & passulis, tantillo aquæ Cinamomi aromatisata substituatur; Vinum vitetur prorsus, quousque nimirum ardoris, erosionum punctionumque internarum aliquis sensus. Si qua tamen, quocunque id fiat modo, vsum istius concedere cogamur, vi-

num illud ſit album, ὀλιγοφόρον, bene maturum, dulcedinis potius quàm alterius qualitatis particeps, dilutumque aquâ diſtillatâ ſucci Borrag. Bugloſſæ aut pimpinellæ domeſtic. Et tantum pro Diæta.

Denique pro tertio, poſtquam iam à venenis omnibuſque ſymptomatibus liberatus fuerit æger, ad confirmandam penitus curam, corpuſque corroborandum, exhibeantur xv. aut xx. dies continuos ſingulo mane Chryſobezoardici noſtri duo aut tria grana, in cochleari ſyrupi Cydoniorum. Quibus ſimul cura adjungenda eſt, vt ne ventis, pluuiis, aëri in ſalubri veſpertino exponatur, abſtinendo ab ira, Melancholia, & quæ pernicioſiſſima ſunt, Ebrietate & Venere. Ita ſenſim & ſenſim ad priſtinam viuendi rationem proſerpat. Subito namque hic procedendo diſcedendoque à præſcriptis regulis, metus erit, ne propter alterationem præcipitem in alia grauiora mala incidat, Catharrum nimirum ſuffocatiuum, colicam, hydropem, febrem chronicam, phtyſin & id genus alia.

CAP. III.

De vſu Bezoardicorum ad præſeruationem peſtis.

QVantumuis peſtis omnium, qui genus humanum adoriri ſolent, affectuum vehementiſſimus, contagioſiſſimus, & difficillimæ curationis ſit, tàm propterea, quòd flagellum diuinæ ſuper peccata indignationis, ordinariis naturæ Artiſque remediis minus cedat, quàm quod venenum adeò eſſentiale & λεπτόμερον cor Arcem vitæ præoccupet, antequam medicamentis quis præuenire poſſit: Nihilominus tamen ſæpius obſeruatum eſt, ſæuiente hoc contagio, Deum ad demonſtrandam infinitam Miſericordiam, mitigando ſcilicet iram ſuam in mediâ clade ita benedixiſſe remediis naturalibus, vt beneficio illorũm infiniti, ſalui & incolumes magna Medicorum admiratione euaſerint. Propterea omnibus Chriſtianis tempore huius infectionis inprimis recurrendum eſt ad fontem Medicinæ, vnde nimirum vera aqua vitæ ſcaturit, ſecundum quod ſcriptum eſt: Venite ad me omnes qui ſititis, &c. & hoc nomine adhibitis medicamentis expectent eorum effectus ad DEI benignam voluntatem, in timore, humilitate, precibuſque perſeuerantes; Ita minimè dubitandum erit, ipſum tanquam patrem Miſericordiæ erga pœnitentes, auxiliũque ab ipſo petẽtes in mediis anguſtiis furorem iræ ſuæ remiſſurum, & gratiam abundanter largiturum. Nam quemadmodum Auicenna 1. Metaphyſ. quamuis à Chriſtianiſmo alienus, teſtatur: Ira DEI reconciliari poteſt ſanctis deuotiſque precibus.

Remedia ideoque contra peſtem vſurpantur dupliciter: Primò ad ſe præſeruandum à tali infectione; Secundò ad reſtituendum iam tum infectos. Ad præſeruandum autem illos qui nec debent, nec volunt, nec poſſunt de loco infecto abire, ij noſtris Bezoardicis fruantur duobus modis.

Primò, ſingulo mane accipiant Doſin Diaſolis de quo cap. 1. abſque venæ ſectione, purgatione aut diaphoreſi, niſi neceſſitas ad id vrgeat, idque continuare oportet, quamdiu graſſetur peſtis.

Alter modus, vt pulſus carpi, nares, tempora in omni aurora illiniantur vnguento Bezoardico, antequam foras ſe recipiant: Ex his duobus quilibet eligat quod velit; vtrumque enim ſatis eſt ad defendendum corpus à corruptione peſtilentiali, quantum naturæ poſſibile eſt.

Inſuper multum refert etiam, ſcire quomodo aër domeſticus vel cuiuſcunq; loci in quo ſubſiſtimus, beneficio ſuffumigij purificetur; Ad quod commendo ſequentes Trochiſcos.

℞. Flor. ſulphuris

Myrrhæ electæ ana vnc. j.
Balſami Peruuiani odorati q.ſ.

Ad formandos Trochiſcos. De quibus ſuper carbones poſitis excitetur fumus quotidie, vel ad minimum alternis diebus, intereaque donec fumus ceſſet, in aliud conclaue te conferas.

In defectu Balſami Peruuiani cætera duo ingredientia nihilominus adhibeantur mixta & incorporata cum ſapa granorum Iuniperi; vel etiam flores ſulphuris ſolum poſſunt vſurpari.

Vix enim in rerum natura ſimile his remedium, (propterea quod ſulphur in ſe ipſo contineat Reſinam mineralem, verumque Balſamum terreſtrem, qui nunquam corrumpitur, aut vires ſuas perdit, quod aliàs Reſinis, Gummatibus, liquoribus & Balſamis vegetabilibus commune eſt) ad depurandam aëris corruptionem, reperietur. Id ipſum præterea ignis eſt potentialis, facultate ſua ignea conſumens omnia venena, vti Medicorum anatomiæ rerum naturalium peritorum ſchola vnanimiter teſtari poterit. Sulphur debito modo mixtum cum pice, ſubductum lignis, non permittit, ea aut à ventis, pluuiis, aliiſq; externis iniuriis putrefieri, aut vermibus eſca fieri, quamdiu ita ſeruentur. Vapor ſeu fumus ipſius debito inſtrumento in Aquam corruptam penitus turbidam, præcipitatus, intra paucas horas ipſam fermentat, omneſque impuritates ad fundum dejiciendo clarificat, & purgat ab omni terrena illuuie. Fumo Sulphuris dolia vinaria veluti condiuntur, quo longius in ipſis ſine corruptione perdurent vina; Quin imo quæ à naturali perfectione ex parte declinauerunt, turbidaque exiſtunt, hoc modo priſtino ſplendori bonitatique reſtituuntur. Id quod œnopolę teſtimonio ſuo facile comprobabunt. Eodem quoque fumo Tinctores ſerico crudo ſplendorem puritatemque argenti fere æmulatricem conciliant; Fæmellæ Venetianæ maculas ex vino rubro (quod inprimis Itali valde amant) mappis mantilibuſque impreſſas eo ipſo dextre eluunt; Quædam etiam ſolo dicti vaporis beneficio capillos albos ſplendidoſque præſtant, quibus, & iis quæ, ſi breuitas pateretur, adduci vlterius poſſent, nemini non perſuaſum erit, Sulphur mediante acido ſuo fumo, aërem quoque mundificare, omniaque ipſius μίασματα ſeparare & conſumere poſſe.

Sic diuinus ſenex tum temporis quando Athenienſes horribili peſte ex Græcia affligebantur, integram ſyluam combuſſiſſe fertur, vti calore iſtius flammæ, vel fumo etiam arborum lignorumque odoratorum prędicta infectio conſumeretur, idque fœlici cum ſucceſſu. Quod dum ita fiat, quæ dubitatio reſtet, quin fumo ſulphuris, ignis adeo virtuoſi, & balſamici, aër quoque alicuius domicilij alterati, eoque inhabitantibus ſanitas vel reſtitui vel conſeruari poſſit? Equidem omnes Medici Noſocomiis præſtituti ex prædictis cauſis in id ſedulo dent operam, vt continuo ſulphuris ſuffumigium inſtituatur. Cætera ſiquidem quæ communiter ad hoc vſurpantur, facultatibus ſuis minus paria ſunt tam ſubtili acutoque veneno.

Nec poſſum hoc in loco propter pauperes ſilentio inuoluere, quod ſulphur ſublimatum in omnibus fere Europæ officinis vili pretio redimendum, ad pondus ſcrupuli vnius vel drachmæ ſemis ſecundum quod vires permiſerint, cum modico aceti vini vel oxymellis aſſumptum, liberalem excitet ſudorem, totumque corpus ſubtili vapore ſuffundat, vnde & aër internus & ſanguis, ſimili, quo ſupra dictum eſt, modo egregie mundificetur, ventileturque.

Multis hæc infixa opinio eſt: quod tempore peſtis purgatio inſtituenda ſit venæque ſectio, in iis, quibus corpus natura cacochymicum, corruptiſque humoribus coinquinatum, eam nimirum ob cauſam, vti corpus ab immunditie vindi-

cetur, & consequentèr focus auferatur, in quo ignis pestilentialis flammam facile alias conciperet.

Certum tamen est, nullum catharticum corporis natura impura prauisque humoribus repleti illuuiem adeo radicitus tollere, vt ne simul aliis succrescendi subinde relinquat occasionem. Præterea eo dirigenda ratio est, quod cathartica turbando corpus non deprauatos solum humores exonerent, sed & vtiles simul succos, vnde partium exinanitione facta meatus hient, Spiritusque viribus fractis ægrotent, & sic corpus tanto procliuius ad attrahendum venenum reddatur. Talis enim conditio omnium partium est, vt proportione humorum naturali dirempta, vapores, aëremque contagiosum magis admittant, quàm si plenæ ipsorum extiterint. Id quod à pluribus obseruatum est, qui huic innixi fundamento (nullo ad cacochymiam respectu habito) nunquam foras se receperunt, tempore contagij, nisi vel pastu & vini vel cereuisiæ haustu refecti antea, sentientes eo ipso se præseruari ab omnibus infortuniis, quibus alias jejuni fuissent expositi.

Illis ergo, qui imbecilles, nec purgationibus assueti sint, licet cacochymicis, purgationes minime arbitror conuenire; Quin potius Bezoardicorum beneficio corpora, humoresque ipsorum tanquam balsamo muniantur, & putrefactiones corrigantur. Attamen si corpus Cacochymicum obuiam fiat, adhuc robustum venenoque minus vastatum, &, quod accidere potest, definitis purgationibus assuetum, illam ipsam curationem mereri non nego, ne scilicet à consueta actione subito deducendo ægrum, exitium magis, quam auxilium accersamus.

Quo in casu sequens pilularum descriptio inseruiat:

℞. Infus. Violarum
Succi rosar. pallid.
Succi Cichorei
Borrag. ana li.j. vnc.iiij.
Aloës lucidæ lib.1.

Infundatur Aloës in B. M. sex vel octo horas, postea per destillationem separando humiditatem, in consistentiam picis quasi, vt pilularum formationi congrua sit, redigatur, cuius singulis vnciis adde; Tincturæ Rhabarb. per aquam è succo cichorei extractæ & ad consistentiam solidam redactæ. Scrup. iiij.

Tincturæ Croci per Aq. Rosarum extractæ. scrup.ij.
Balsami Peruuiani odorif. scrup.j.
Flor. Sal. Communis more Spagirorum sublimat. scrup.ß.

Omnia simul in massam conformata, oleoque amygdalarum dulcium oblita cum pelle ouina fictili vitreato vasi committantur vsque ad vsum. Pilulæ hæ materiam fæculentam è centro vsque expurgant, sine humorum attractione vel perturbatione, alimentorum putrefactioni resistunt, & cordi robur conciliant.

Dosis earundem est à scrup.j. ad drachmam semis, ante cœnam singulo quinto die aut menstruo spatio semel. Qui tamen sæpius vti illis velint, ad alui segnitiem solummodo tollendam, singulis septimanis semel bisue accipiant.

Phlebotomiam quod attinet, vtilem illam in corporibus languidis & desolatis nullo modo arbitror esse, modo non euidens necessitatis lex contrarium suaserit. Bezoardica siquidem ad rectificandum sanguinem omnibus phlebotomiis palmam præripiunt; Illa enim sæpius administrata sanguinem deteriorem magis reddit, quam quod quicquam commodi alterius præstet. Quod reipsa videre est, in iis, quibus sæpe sanguinem mittendo, sanguis tanto serosior postea, pallidior & imperfectior affluit. Cuius rei causa neminem Medicum tam plumbei judicij existimo esse, cui non cogitanti statim obuia veniat.

Quod

Quod si tamen persona athletica, robustaque magnopere interim pletorica ad manus venerit, ad occurrendam affectibus repletiones aliàs facile subsequentibus, venæ sectionibus locum minime abrogo.

Diæta talis sit: Comedendum bibendumque liberius est, quantum nimirum opus fuerit ad satiandam naturam, non ad vires opprimendum; Absint carnes porcinæ, lac, pisces, herbæ, fructus, & legumina, quæ facillime corruptionem, cruditatis malique sanguinis ortum promouerent. Qui vero necessitate coacti suo modo viuere minus possunt, firmiter sibi persuasum habeant, diuinam benedictionem, optimum ciborum condimentum, simplicem & frugalem cibum pauperibus æque salubrem quam dubiam diuitum cænam præstituram.

Cæterum Venus & Bacchus, Melancholia & cholera moderata omnino sint, illis præsertim qui valde à peste abhorrent.

Cap. IV.

De vsu Bezoardicorum ad curandum peste infectos.

Notandum ab initio est, duas pestis species esse; vna grassatur duntaxat intra corpus: Altera foras protrudit sub cutem pustulas, furunculos, Apostemata, Carbonesue pestilentiales. Prima appellatur pestis interna; Secunda externa quamuis & hæc principaliter interiora viscera inuadat, suamque originem inde deducat non minus quam alia. Secundum hanc igitur differentiam, Medendi quoque methodum diuersificari oportet.

DE PESTE INTERNA.

Curatio internæ pestis in duobus consistit potissimum. Primo veneno injiciatur frenum, illudque è corpore proscribatur. Secundo symptomatibus, postquam iam veneni nulla amplius suspicio, securis injiciatur. Illa enim, malignorum suorum effectuum ratione, igni optime comparari possunt, qui arborem apprehendens subito tantam refert stragem, vt licet in continenti fere extinguatur, nihilominus tamen vix mica naturalis potentiæ ad pristinum vigorem in arbore relinquatur.

Venenum expellimus, ægrotorum ab initio statim sequenti potione tractando.

℞. Diasolis x. xv. xx. vel xxv. grana ad conferentiam scilicet ægroti, considerando vtique, maioribus ad expellendum è corpore venenum viribus, quam ad prohibendum, ne se insinuet, opus esse.
Spiritus Vini rectificati drachmas ij.
Syrupi succi Cydoniorum vel Citri vnc. j.

Mixta patienti propina & sudabit satis fortiter. Post quinque horas dictam repete potionem, si opus fuerit, atque iterum sudorem prouoca, donec nihil intus veneni adsit amplius. Vicem huius potionis commodè supplere posset Vnguentum Bezoardicum supra citato modo adhibitum. Quod si quis ægrotat, nimis tenellus & medicamentorum abstemius, vt neque saporem neque odorem ferat; superiorum loco, Chrysobezoar iij. iiij. v. vel vj. grana pro dosi in cochleari Aquæ è succo Veronicæ vel cardui benedicti exhibeas, idque quamdiu necessarium ad Methodi legem judicaueris.

DE SYMPTOMATIBVS.

Symptomata magis communia & σύνεδρεύοντα Pestis, quibus manu opus est medicatrice, sunt, Deliquia, Ardor, Angina, punctiones laterum, difficilis

anhelitus, deliria, Vomitus & fluxus ventris. Contra deliquia

℞. Conseruæ Flor. Buglosſ.
Gela. Citri ana ʒ vj.
Magiſter. Margarit. ʒß.
Croci ſubtiliter pulueriſati grana iiij.
Olei Cinamomi gutt.ij. Miſc.

De qua compoſitione patienti bis terue indies porrige per ſe, vel cum aqua quadam deſtillata.

Pariter etiam inſeruiet Iulepus Cordialis ſequens.

℞. Aquar. Borraginis
Bugloſſæ
Acetoſæ
Meliſſæ ana vnc. vj.
Syrup. Bugloſſ.
Borrag.
Acetoſæ
De ſucco Citri ana vnc. ij.
Ol. Vitrioli rectificati ad acorem.

Miſceantur & aromatiſentur cum Aqua Cinamomi, vel cum Spiritu Santali Citrini. De dicto Iulepo ſæpius patienti bibendum concedito.

Sed & aliud minoris pretij pro iis, qui dictis conſeruis, aquiſue deſtillatis deſtituti ſunt, præparari poteſt.

℞. Aquæ fontanæ libr. xij.
Flor. Roſ. Rub. exiccat. Man. j.
Cinamomi opt. ʒ. ij.

Supra ignem in olla vitreata ad ebullitionem vſque cum aqua coctis, & colatis ſtatim, (aliàs amarus adſtringénſque ſapor nauſeam excitaret,) poſtquam tamen refrixerint, adde Olei Sulphuris vel Vitrioli ad acorem; Sacchari item pro ſingula libra compoſiti vnciam vnam, vel ſemis ad minimum. Hæc duo clareta, aut quomodocunque appellare velis excellentiſſima ſunt in peſte. Nam ratione olei Sulphuris vel Vitrioli, quod ingreditur, (quod omnino corruptionem reſpuit, paritérque acidum ſuauemque præ ſe fert ſaporem) contrariatur corruptioni, ſitim extinguit, cor confortat, omneſque alias corporis partes robore magis demulcet, quàm quiuis alius liquor fructuſque acidi, aliàs Medicis familiares.

Contra intemperiem calidam internam.

Deproperandum hic eſt, quantum poteſt, auxilium, præſertim ægro viribus deſtituto.

Quemadmodum enim ſtipula arida citius in cinerem ignis violentiâ reducitur, quam viride aliquod lignum; Non aliter eiuſmodi corpora citiùs calore febrili ad internecionem marceſcunt, quàm ſanguinea adhuc & ſucci plena. Ideóque ad id reſpiciendum ſedulò eſt, vt ne ſitim longiùs ferant; Quinimo liberaliter bibant de ptiſana, aut ſuprà dicto clareto.

Poſtea ſemel in die hanc pategoricam & refrigerantem bibant potionem.

℞. Aquæ Spermatis Ranarum per Baln. deſtillat ℥. j. vel ij. ſecundum patientum conditionem, malique vehementiam.
Tincturæ croci grana ij. Miſce.

Porrigatur ægro manè vel veſperi aliaue diei hora, quandocunque oportunitatis poſtulat.

Ad eundem finem R. Aquæ fontanæ poculum, diſſolue in ipſo Salis Nitri præparati vnciam ſemis, & propina ægro ſemel vel bis in die, vel ſæpius etiam, ſi neceſſitas poſtularit; Curatione tamen adhibita, ne oleum Vitrioli aut Sulphuris ſali petræ coniungatur; Nunquam ſiquidem illorum eſt auſpicatum in corpore matrimonium. Hic potus quamuis alicui vel ſimplex, vel ingratus ad diuitum præſertim palatum videatur, magnarum tamen certè virium eſt. Refocillat Epar, totámque ſanguinis maſſam mundificat, vrinam promouet, cōductus aperit, deop-

pilat, & denique vapores æstuantes per διαπνοὴν λόγῳ θεωρητὸν absorbet. Vsus eo ipso sum liberaliter; nunquam non auspicatissimè. Cum in Germania alicuius, qui me multis discursitationibus, equitationibusque huc illuc oneraret, officio adstrictus versarer, tempore aliquando æstiuo immane quantum iecur & renes propter succussatorem equum ad calorem distemperatos habui, dictam potionem aliquoties reiteraui, & actutum restincto calore, vrinaque de rubro in naturalem & inculpabilem colorem reducta, melius habui. Id quod tenendum illis est, meum consilium qui sequi velint; Quorum in gratiam si inter illos aliqui præparationem Nitri quidem minus intelligant, nihil obstante, quod & alibi descripta reperiatur, illam de nouo huc adducere volui. Salis petræ puriss. l. j.

Funde in crucibulo & accensis super ipso floribus sulphuris, donec drachma vna ipsorum ab igne deglutiatur, in ollam vitreatam ad coagulandum iterum effunde. Dissolue in Aquæ Rosarum tribus libris, per chartam emporeticam, calidum adhuc cola, & vltimò Aquam iterum lento igne euaporare sinito, continuò interim mouendo materiam cum spatula lignea, donec Salpetræ iterum siccescat, inque puluerem subtilem & album redigatur, quem serua ad vsum.

Contra Anginam.

Huiusmodi affectibus tria potissimum obuiare remedia solent. Primò Gargarismi frequentes ex sale petræ, vt supra dictum; Itèm Scalpra absterforia, quibus lingua mundificetur; & Linctus quibus abducitur lingua, ex quorum classe hic inprimis eligendus.

℞. Syrupi Diamori simpl.
Dianucum ana ℥. ſ.
Sal. Nitri præpar. ℈. j.

Misce ad auferendum subtus natam crustam tartaream.

Alterum est potus Aquæ supra dictæ sæpè reiteratus.

Tertio si venæ sanguinis copia nimis turgeant vel etiam φλόγωσις ipsius in parte affecta vehemens timeatur, Basilica secanda est in dextro brachio, & sub lingua etiam si necessitas postulet, aliter minus. Continuando enim eiusmodi remedia, symptomata protinus cessabunt.

Pro quibus tamen Salpetræ præ cæteris veluti specificum, ob id à Medicis Salis prunellæ nomine indigitatum, non leui brachio commendamus, quamuis illud factum quis dicat, ad rem indoctis suspectam quodammodo abscondēdam, probrumque ipsorum declinandum. Sub morbi declinatione scabrities, asperitasque linguæ fortè superstes, adhuc Syrupis emollientibus & lenientibus de Tussilagine, Dianucum, vel etiam sero lactis, in quo flores Maluæ, violarum, Caprifolij aliorumque similium bullierint, arceatur.

Ad somnum, Narcoticum.

℞. Majoranæ.
Saluiæ.
Flor. Rosarum rubrar. ana ℥. ſ.
Cortic. Aurantiorum ʒ. ij.

In puluerem grossum redacta aceto florum sambuci vel rosaceo irrorentur, itaque calefacta, duobusque linteolis interposita, fronti patientis applicentur, redintegranda, si calorem deposuerint.

Præterea ad sternutandum insuffletur naribus tantillum pulueris sternutatorij sequentis.

℞. Summitat. Maioranæ
Thymi ana ʒ. j.
Rad. Angelicæ
Salis Vitrioli an. ʒ. ſ. f. puluis.

Ad inquietudines & deliria.

Ægro inquietudine, perturbationibus mentis, vigiliis, capitisque doloribus multùm discruciato, ita subueniendum puto: Primò respicias, num fuerit plethoricus; num ventriculum nimiò plus bile habeat onustum; Num aluus contumax sit egestionibus; Si enim Plethoricus, venam tunde sub pollice dextri pedis, si fuerit possibile, ad reuellendum magis sanguinem, præter naturam ad caput vsque ebullientem; Secùs alia quædam vena incidenda in talos magis incurrens, iuxta prudens Medici consilium. Ventriculo plus æquo humoribus inquinato medeberis tali vomitorio.

℞. Syrupi violar.
Aq. Borrag. ana ℥. ſ.
Salis Vitrioli ℈. j. vel ʒ. j. pro re nata.

Misceantur & aromatisentur cum aqua Cinamomi pro dosi. Pro tollenda ventris constipatione cogitandum est de clystere quodam emolliente, vel suppositorio aluminoso, supremis ad hunc scopum auxiliis, in hunc modum.

℞. Aluminis Rochæ puluerisati q.v.

Cum Tragacantho in Aqua Rosarum soluto fiat massa, & inde suppositoria maiora minoraue, prout videbitur & exiccari sinito. Ad vsum verò commodiora ut fiant, oleo Amygdalarum dulcium lubrica facta applicentur. Euidenter inde experiemini effectus non solùm ad intestina à recrementis repurganda suis; Sed ad vaporum etiam amarorum calidorumque ad cerebrum vsque euolitantium reuulsionem.

E capitis dolore quod superest molestiæ, facili postea deletur negotio, administrando scilicet supra frontem tale linimentum:

℞. Emulsionis è sem. papau. albi & Hyoscyami cūm Aqūa Rosar. extractæ ℥. ij.
Aceti Rosacei
Olei Nympheæ ana ℥. j. Misce.

Pari modo petiæ cum Alumine Rochę puluerisato, albumini ouorum & Aquæ Rosarum misto, retrò caput adhiberi rectè possunt. Illud enim sæpe numero magnas tulit suppetias.

Quantùm ad inquietudinem debellandam, somnúmque conciliandum: audacter exhibeas dosim vnam Laudani in forma pilularum, vel etiam in Aqua destillata appropriata dissoluti idque vesperi occidente sole, vel mane illo exoriente.

Ad dolorem laterum.

Quando æger de dolore ardoreque laterum, vt sæpè accidit, conqueritur.

℞. Mucilaginis, seminis Cydon. cum Aqua Rosar. extractæ ℥. iiij.
Aceti Rosar. ℥. ij.
Olei Rosati completi ℥. j.
Boli armeni ʒ. ij.
Santali rubei subtilit. puluerisat. ʒ. j.
Camphor. ℈. j. Misce

Linteolum duplicatum, intusque madefactum, & tepidum quodammodo admoue: Et dolore existente prænimio, tria insuper vel 4. gr. Laudani boni ad supradictum modum præscribas.

Ad dissolutionem stomachi.

Quandoquidem symptoma hoc in ventriculum sæpè tanta irruat sæuitiâ, & ab initio morbi statim, vt nec medicamenta, nec cibus absque reiectione ingeri queant, roborationem moliri sequenti fotu necesse est.

℞. Summit. Absinth.
Majoranæ
Fol. Menthæ Crispæ
Thymi

Flor. Rosar. rub.
Fruct. Myrtill.
Rad. Galangæ ana ℥. ſ.

Pulueriſata ſimul groſſo modo, acetóque roſato adſperſa & calefacta loculo ſiue ſcuto inſuta ſuperimpone extùs regioni ventriculi. Frigida facta, calore, iterum recuperato, denuò adhibeantur, donec opus amplius non videatur. Interim oleum Vitrioli vel ſulphuris ordinariæ ipſius potioni admiſce; Vel etiam ſequentis liquoris ad confortandum ſtomachum præ virtuoſi cochlear vnum per intervalla propina.

℞. Syrup. Menthæ
Cydoniorum
Meliſſæ
De ſucco Citri ana ℥. j.
Aquæ cinamomi opt. ʒ. j.
Olei ſulphuris rectif. gutt. xij. vel xv. Miſce.

Ad fluxum Ventris.

Ægroto ventris fluxione detento, Medicus etiam atque etiam cogitet oportet, num neceſſaria & vtilis eiuſmodi euacuatio, nec ne; neque Naturæ in ſuo motu laudabili remora inijciatur, neque vltra limites frenum ipſi laxetur. Nam ſi ex materia, quæ naturaliter excerni debeat, in corpore retenta, vitæ diſcrimen imminere poteſt, pariter etiam ex nimia fluxione illius, quo commorari intus debebat pertimeſcendum erit. In caſu ergo profluuij præternaturalis ad ſequentia confeſtim properandum erit.

℞. Ol. Cydoniorum
Maſtichini
De Nuce Moſchata ana ʒ. ij.
Miſce

Hoc linimento bis terue in dies Venter inungatur, & circa hepar Emplaſtrum noſtrum Dyſentericum ſupra cap. II. deſcriptum applicetur. Quin imo, ſi ex vſu videatur, doſis Laudani cum Syrupo Cydoniorum ſemel atque iterum exhibeatur.

Quod ſi tamen dicta remedia malo huic extirpando, ſuperuenientis fortaſſe excoriationis inteſtinorum ratione, minus ſufficientia fuerint, ad ſubſequentia confugito:

℞. Caput ouinum crudum per medium diſſectum, linguaque exutum cum cerebro, ad bulliendum in aquæ ſufficiente quantitate conſtitue, donec caro ab oſſibus penitus ſecedat. Iuri colato ſtatim immitte duos vel tres manipulos ſummittatum Hypericonis & radicum Tormentillæ groſſo modo pulueriſatarum vnciam j. vel ij. Infunde per tres vel quatuor horas in cinere calido. Colatum duabus terniſue vicibus in die in forma Clyſmati inijcito, & mirabiles ſeſe prodent effectus; Liquor enim iſte præſtantiſſimus eſt in deſperatis ventris fluxionibus, inprimis etiam vbi continuis vomitionibus ægri excarnificantur. His Clyſmatibus etiam ægros perſanaui, quibus omnia corporis emunctoria hiabant, adeò vt nimiæ inanitionis & diſſipationis ſpirituum causâ periculoſæ conuulſiones, torſiones oris, ſenſuumque deperditio plane ſequerentur, quibus inſuper ne tantillum quidem neque medicinarum, neque alimentorum ſuggeſtorum intus retinebatur. Id quod annotari hic diligentius volui, illorum cauſa, qui dum hoc cum morbo confligantur, eorum remediorum præualente auxilio, forte opus ſunt habituri.

Cap. V.

De peste externa.

In peſte externa, quæ nimirum foris parturit ſymptomata, duæ quaſi curationis ſpecies occurrunt: Vna Phyſica, interna concernens viſcera & quomodo cor à veneno defendatur, illudque à cen-

tro ad circumferentiam, vel quorſum natura voluerit, expellatur. Altera Chirurgica, quæ in eo occupata eſt vt venenum topicis remediis attrahatur, à regreſſu intercipiatur, pars affecta ab humorum concurſu præſeruetur, maturandâ materia ad maturitatem reducatur, aperiendum aperiatur, ſuppurationem materiæ peccantis promouendo & denique digerendo, mundicando, conſolidando & omnia ad perfectam ſanationem manuaria opera perducendo.

Quantum ad curationem Phyſicam; Illa eodem modo quo ſupra diximus ad peſtem internam abſoluitur, in principio nimirum ſtatim noſtri Diaſolis vnguentiue Bezoardici vna, duobus vel tribus doſibus, vicibus ſucceſſiuis, obuiando, vti ſupra declaratum eſt.

Curatio Chirurgica varianda eſt pro differentiis externorum affectuum, quorum tres potiſſimum ſunt. I. Glandulæ mobiles intra cutem & carnem. II. Tumores majuſculi duri renitentes abſque ſuppuratione. III. Apoſtemata ſordida, excrementitiâ quadam, maligna virulentaque materia tumida, quæ Anthraces, Carbones, Buboneſque peſtilentiales appellantur. In quibus hanc ſubſidiarum præſtabitis operam.

Ad glandulas.

℞. Gummi Ammoniaci depurati, q. ſ. impone, quaſi Emplaſtrum & conſumentur, modo curatio phyſica antecedat, vel ſimul cum hac ipſa conjungatur.

Ad Tumores renitentes.

Ad tumores renitentes & difficulter ſuppurabiles, Cataplaſma componito ſequens;

℞. Amygdal. amarar. contuſ. vnc. ij.
Gummi Ammoniaci clari
Farinæ Fabarum ana vnc. j.
Salis Gemmæ vnc. ß.
Oxymel. ſquillit. vnc. iij.
Decoct. carduibenedict. vnc. viij.

Bulliant ad conſiſtentiam Cataplaſmatis & addatur Theriacæ Diateſſaron vnc. j. De quo ſatis inſpiſſato applicetur tumori q. ſ. Aperit poros, tranſpirationem materiæ peccantis proſperitat, reſiſtit putrefactioni, & duritiem ſine periculo reſoluit.

Anthrax ſeu Carbo.

Ad medendum Anthraci ſeu Carboni tribus rem aggredi oportet operationibus. Primò exceſſiuus partis affectæ calor & dolor mitigandus. Poſtea intra corpus, & ſuppuratio promouenda. Tertiò vlcus detergendum ad perfectam vſque ſanationem.

Ægro ideoque exiſtente plethorico, & viribus aliiſque circumſtantiis phlebotomum permittentibus, ante omnia ſanguis ad partem offenſam præter naturam affluens & olei inſtar ignem exuſcitans reuellendus eſt, tundendo venam ſecundum celebrium authorum inſtitutionem magis conuenientem, mittendoque neceſſariam quantitatem. Quod ſi verò in omnibus minus probetur, eius loco Ventoſæ cum profunda ſatis ſcarificatione non ita procul ab Anthrace, vti maior ſanguinis copia profluat applicandæ ſunt: Circa Bubonem tamen ad duos treſue digitos hoc defenſiuum adprimè confert.

℞. Minij vnc. j.
Aceti Sambucini vnc. v. Infundantur in B. M. per hor. iij. Deinde colentur per chartam & addantur
Olei Sambucini
Roſati completi ana drachm. vj.
Santali rub. ſubtil. pulu. ſcrup. iiij.
Croci opt. ſcrup. ß.

Miſceantur in mortario plumbeo vel in patina terrea vitrificata, vſque dum acquirant conſiſtentiam vnguenti, Quo

ad prædictum modum vtendum, resiccatum subinde renouando. Et his duobus auxiliis maximis ille ardor mulcebitur, parsque ab aliis perniciosis, quæ ipsi accidere aliàs possent, accidentibus tuta retinebitur. Postquam ita Defensiuum administraueris, mox Anthracem sequenti quoque Emplastro super delicatam pellem satis largiter extenso cooperi.

℞. Gummi Sagapeni
Ammoniaci
Galbani ana vnc. iij.
Terebinthinæ coctæ
Ceræ virginis ana vnc. iiijß.
Magnetis Arsenicalis subtil. pulu. drachm. xviij.
Rad. Aaron pulu. drach. viij.

Gummata defæcata prius oportet esse aceto scillitico, coctaque in formam Emplastri & pondere æstimata. Tum demum Emplastrum inde cum aliis speciebus s. a. continuetur. Ad foras alliciendum venenum virusque in pus conuertendum excedenti specificaque virtute pollet.

Præparatio Magnetis Arsenicalis supradicti.

℞. Arsenici Crystallini.
Sulphuris viui
Antimonij crudi ana part. æquales.

Pilo simul subigantur in mortario ferreo, mittanturque in matracium vitreum satis forte. In furnum venti postea in arenam posita ignem tamdiu subtus habeant, donec vitro benè calefacto dictæ species simul instar picis colliquentur. Id quod cognosces, si dum filo fundum contigeris materia adhæreat, trahaturque instar Terebinthinæ. Postea frange vitrum, refrigeratamque materiam, subfuscum quæ repræsentat lapidem, subtiliter tere & ad vsum custodi.

Anthrace ita aperto tumorem superstitem dissolue, vlcus absterge, & colophonidem demum toti negotio inijce sequentem ad modum.

℞. Succi plantag.
Scabiosæ
Rosar. Rubrar.
Nicotianæ veræ ana vnc. ij.
Mellis Virgin. crudi vnc. iiij.
Vitellos ouor. num. iij.
Terebinth. vnc. j.
Farinæ Hordei vnc. ß.

Coquantur igne lentissimo, semper agitando materiam, ad consistentiam vnguenti, quo ipso vlceri intus prospiciendum, sequenti super imposito Emplastro.

℞. Picis naualis
Resinæ Pini
Gummi Ammoniaci depurati
Ceræ Virginis ana vnc. j. ß.
Asphalti vnc. j.
Mellis adusti ad nigredinem, & subtil. puluer. vnc. ß.
Camphoræ in oleo succini dissolutæ drachm. j.
Fiat Emplastr. s.a. quod seruetur ad vsum.

Quod si Carbone aperto magna instaret inflammatio, orisque ipsius durities seu callus; præmissis duobus supradictis remediis, cataplasmata ex foliis Maluæ, bismaluæ Violar. plantaginis, Radicum Altheæ, vel similium, emollientia, & refrigerantia adhibere & loco oleorum vel pinguedinum, Mellis rosati, Mellis Mercurialis, & lutei ouorum aliquid admiscere oporteret: Res enim vnctuosæ poros constipant, transpirationem humorum malignorum impediunt; quibus conclusis & repercussis continua partium inflammatio dolorque vt magno Medicorum probro quotidiè testatur Experientia, consequeretur.

Quod spectat ad Diætam ipsorum, ab initio vsque ad ἀκμὴν, quamdiu nimirum & febris & ardor internus excedunt, ab omni assumendorum superfluitate,

quamuis etiam appetierint, valdè caueto.

Natura enim seu restaurator (vti Paracelsus loquitur) in conflictu contra destructorem occupatus , superueniente stomachi repletione , vti cadat victoriâ, non minus perturbari potest , quàm si quendam, ducto contra hostem exercitu, iam iam aciem aggressurum , amicus totius negotij componendi nomine à qualibet pugnandi superandique potentia & occasione interim detinuisset.

Propterea vires naturales tantum conseruare studeas, facilis digestionis victu , ardorem febrilem contemperante, corrigenteque materiam peccantem. Ad quod conueniret Hordeum mundum in aqua pura coctum, butyroque recenti & aceto rosato, vel Sambucino vel iure Citri, Aurantiorum, Granatorumue ad libitum præparatum. Omnes enim istiusmodi liquores gustus suaues, prædictoque vsui conferentes existimo. Quod si grata aliorum vicissitudo sit, panem minutum, lentè diuque in aqua coctum præparatumque vt de hordeo diximus, imperabis. Existente ægro valdè delicato, sequentibus consummatis & iusculis restaurantibus confidendum.

℞. Caponem benè nutritum & visceribus, pinguedine, pedibus, collo, extremisque alis spoliatum.
Carnis Vitulinæ lib. j. in minutas partes scinde, & matratio impone cum:
Aquar. Succi Melissæ.
Succi Bugloss.
Succi Scabiosæ ana vnc. iij.

Clauso matratio ne quid exspiret, in B. M. bulliente aqua spacio 8. vel 10. dierum retine, postea cola & per linteolum exprime, addendo

Gelatin. Cydonior. transparentis.
Gelatinæ Citri.
Syrupi Violarum Cœrulei ana vnc. j. ß.
Aquæ Cinamomi drachm. j.

De quo patienti debito tempore vnum, duo, tria cochlearia pro dosi exhibeatur, singulis vicibus admiscendo 4. vel 5. magisterij Perlarum grana , vel etiam duas tresue guttas auri potabilis, quod alio nomine Magisterium auri appellatur in forma liquida. Ad potum, Vinum minus conuenit, donec periodus morbi omninò absoluatur, cuius loco interea ptisana iucunda & delicata accipiatur. Declinante tamen morbo paulatim ad iam pridem interdictorum eduliorum vsum procedere nihil interest. Et tantùm de modo & ordine ad legitimum Bezoardicorum nostrorum vsum in peste obseruandis. Quamuis etiam dicta occasione & Methodo deficiente adhibere illa non esset religio, de quo sub fine huius tractatus.

CAP. VI.

De vsu Bezoardicorum pro extirpanda febre ardente.

QVamuis καῦσος seu febris ardens malignitate contagioneque adeò effrenata non sit , vt pestis; nihilominus tamen tanta symptomatum sæuitia , tamque præcipiti decursu quemquam adoriri solet, vt vel sex octoue dierum spatio robustissimos etiam jugulare queat. Ideoque mora hic æquè perniciosa , ac suprà de peste diximus. Posito enim , causam huius febris aliam non esse, quàm igneum calorem in putrida quadam materia, absque veneno; minori tamen diligentia, consilioque regenda curatio non est, ad illum extinguendum, quàm ad expellendum venenum in lue pestifera : eò quod vtrinque subitanea , acuta , lethaliaque symptomata. Verum equidem est in febre ardente sæpenumero vsu venire , quod absque vllo remedio, natura motu Critico corpus à morbificæ materiæ tyrannide redimat, eoque ipso persanet. Qua de causa multi Medici ad Criticum naturæ conatum

conatũm attendentes, ægris diætam rerumque non naturalium legitimam administrationem ſolum abſque Pharmaceuticorum medicamentorum vſu commendant.

Verum tamen cum DEVS ter Opt. Max. tanta medicamentorum, quibus tum temporis opportunitate vti liceat, copia nos locupletauit; Ego ſapientiſſimorum Practicorum opinioni adhæreo, qui ipſi naturam ſæpè deſidem nimis ad neceſſaria ſua officia, gnauiter medicamentis adjuuare, corpus debitè purgare, caloremque attemperare in tempore ſtudent. Et hac Methodo decem reſtitues dum vix quatuor poſſis, ſi alia incedas via, id quod experientia abundè demonſtrabit.

Triplici ergo via incedendum tibi, vt febre ardente correptos reſtituas. Primò minuendo humorem biliosũm, focum nimirum febrilis inflammationis, qui totam venarum molem ſubrepens, ſanguinem inflammat, & corrumpit, ſpiritusque alterat, vniuerſum corporis habitum deſiccat, & quibuſcunque eiuſmodi febricitantibus hæc ſymptomata producit.

Secundò vti cor à vaporibus malignis, aduſtiſque defendatur. Tertio vti in vniuerſum, corpus, ne in tanta combuſtione ſuccumbat, humectetur, refocilleturque.

Quod attinet ad primum, in principio ſtatim ei qui tali ſe morbo confixum ſentit, modo facilè ferat vomitus, ſequens exhibe vomitorium.

℞. Fol. Gratiolæ drachm. j. ß.
Fl. Centaurij min. ſcrup. j.
Tartari albi crudi drachm. j.
Aquæ Scorpionidis ſiue calendulæ vnc. iij.

Infundantur per horas iiij. Colaturæ addantur Syrup. roſar. ſolut. cum Rhabarbaro vnc. j.

Aquæ Cinamomi gutt. x. vel xij.
Fiat hauſtus.

Quem dum offers patienti, in promptu habeas ptiſanam, vel ſerum lactis clarificatum, vti in ſiti bonos ipſius hauſtus præbeas. Illud enim in partibus ſitim reſtinguit & operationem medicamenti facilitat ἄνω καὶ κάτω. Hic potus quidem amarus valde, virtute tamen tàm præſtat, quàm vix aliud purgatiuum. Si æger tamen liberaliter genitus & mollis fuerit, facilis item ad vomitiones & purgationes, non niſi mediam, vel etiam tertiam ipſius partem concedas. In hoc enim prudenti conſilio opus eſt. Quod ſi acerbitatis cauſa talia non ferrent, ipſorum loco flores Antimonij quemadmodum cap. de intoxicationibus dictum eſt, aſſumas. Si nec his proficias, quod fortaſſis à vomitoriis prorſus ab hac vel illa cauſa abhorreat, ex infuſione Rhabarbari cum Manna, vti cap. de peſte infectis oſtenſum fuit, purgationem inſtituas. In ſumma, quoquo potes medio, humorem bilioſum egregiè, quantum res poſtulat, vireſque patientis ferendo ſatis ſunt, ab initio ſtatim diminue, & ita propriiſſimum febris ſubjectum è corpore remouebis.

Secundò peracta purgatione vti nuſquam impingas, num corpus Plethora laboret, numque miſſionis ſanguinis opportunitas adſit; conſidera. Si namque Phlebotomia neceſſaria viſa fuerit, ipſam ſine hæſitatione moliri, ſi minus ſuſpendere oportet; poſtea dare tale Bezoardicum:

℞. Aquæ Succi Veronicæ vnc. j.
Diaſolis grana viij.
Chryſobezoar gr. iiij.
Miſce.

Quo aſſumpto, ſudori viam, ſecundùm quod patienti tollerabile naturæque conſonum, paululum concedito. Si namque pori nimis hient, ægerque ſudore vltra modum ſponte ſatis ſuperque diffluat, ſudorem remorari ſatius eſſet.

Tertiò ad reſtinguendum nimium calorem & inexhauſtam ſitim, nihil dubites, quin ſubinde potum, quandocunque velit, excepto ſudationis tempore,

porrigas; Dum tamen modicè calefacias antea. Nunquam enim non humectandum corpus est, præsertim in gracilibus ad prohibendum, ne, vt ita dicam, tanto calore nimium præassetur. Potus magis conuenientes hoc in casu sunt ptisana simplex vel vitriolata; aqua fontana tantillo syrupi violarum oleoque sulphuris & Aquæ Cinamomis guttis quibusdam correcta: Aliàs hæc potio singularis ad hunc scopum efficaciæ est:

℞. Seri lactis caprini vel vaccini lib.x.
Succi Buglossi
Borrag.
Endiuiæ ana vnc.iiij.
Sacchari vnc.v.vel vj.

Mixta simul clarificentur albumine ouorum ad pellucidatem vsque Aquæ fontanæ: Aromatisentur Aqua Cinamomi, & frigida pro potu liberaliter dentur. Restinguit enim sitim, lenit partes internas nimio calore exasperatas, humoremque biliosum per vrinam euidenter educit.

Quod si adhuc aliorum refrigerantium opem implorare necesse est, eo nomine Sal nitri præparatum cum Aqua Sperniolæ eligito. Et sic aliis superuenientibus symptomatibus, ceu vomitionibus, ventris fluxionibus, doloribus capitis, &c. cuique suum opponere remedium oportet.

Æger pridem valetudinarius, tenellus & languidus, nec purgationibus nec phlebotomo turbandus est. Quinimò ab initio statim grana 4. vel 5. Chrysobezoar cum cochl. j. Syrupi Cydoniorum assumat, idque tertio quoque die interponendo vsum Magisterij Corallorum & perlarum in tabulas cum Saccharo redacti ad roborandum. Lenitioni promouendæ Eccoprotica vel clysmata non nimis δραστικὰ, sed lenia adhibenda. Purgantia enim si dentur minus quàm debent ἐνεργητικὰ, operatione frustaberis, propter maximum, qui intus est, squalorem, dum nihilominus satis perturbent stomachum; Si iusto fortiora, his viribus impares penitus fortè succumberent.

Quod superest, postquam ita Methodo & pietate ægrum tractauimus, quilibet benedictionem diuinam spe seria expectet. In omnibus enim actionibus ad Medicinam pertinentibus vt & aliàs, Colonos imitari debemus fideles & cautos. Ii enim cum terram excoluerunt, semenque suo tempore & modo iniêcere suum, tùm toto onere leuari spontè acquiescunt, & prosperitatem expectant, ab illo qui, dum vult, vitam & incrementum singulis largitur creaturis; postquam autem ad sententiam messis aduenit, cum reuerentia & gratiarum actione fructus colligunt & amplectuntur, cognoscendo in vniuersum Sapientiæ, Iustitiæ, & Misericordiæ DEI, quæcunque acceperunt, accepta referenda esse; Quin imò totum vniuersum supra captum nostrum ab eodem conseruari & gubernari, vt nec immutare quicquam, nec corrigere vnquam possimus.

CAP. VII.

De Pleuritide.

QVamuis diuersæ pleuritidis species, diuersæ producentes symptomata, ab antiquis recenseantur Medicis, considerando tamen generale ipsius subiectum, & in quibus partibus soleat hospitari, reipsa cognoscimus, omnia Medicamenta sanguinem attenuantia, corruptioni resistentia, meatus partésque obstructas deoppilantia, euaporationem humorum calidorum in alia atque alia corporis regione conclusorum promouentia, singulis pleuritidis speciebus mederi posse.

Vt ergo in tempore hoc morbo confixis Bezoardicis nostris statuatur auxilium; primò dispiciendum est: num φλόγωσις sanguinis, venarumque distentio adsit.

Secundò: num bilis aliiuè crassi, vel acres & vellicantes humores in stomacho superabundent. Sanguine enim existente præcalido, incunctanter vena Basilica lateris affecti tundatur, eò vsque mittendo sanguinem, quousque Temperamentum, ætas, morbi magnitudo, anni tempus, aliæque phlebotomiæ circumstantiæ permiserint, de quo vt & aliis in morbis, Capiuaccius & accuratiùs & vberiùs.

Hora post altera hanc præscribe potionem:

℞. Aquæ succi papau. Rhæadis diligenter destillati vnc. j.

Diasolis gr. viij. vel x Misc.

Quo assumpto in lecto coopertus stragulis benè sudet quousque vires absque incommodo ferant.

E contra stomacho humorum illuuie nimis refarcto, auspicanda cura est à sequenti vomitorio.

℞. Salis Vitrioli ʒß. vel ℈ij.
Mellis Rosati ℥ j
Aquæ cardui bened. ℥iiij. Misce

Vel propinetur Aqua Vomitoria præstantissima in hunc modum præparata.

℞. Vitri Antimonij Hyacinthini more Matthioli præparati & in subtilem puluerem redacti.
Salis Cardui benedicti ana gr. xl.
Aquæ succi Veronic. vnc. v.
Aqu. Cinamomi gutt. xxx.

Infundantur in B. tepido per horas 24. postea colentur per chartam, & seruentur ad vsum.

De quo patiēti 3.4.5.6. vel 7. drachmas secundum quod repletus, robustus, facilis, vel difficilis ad purgandum fuerit, propinabis; Singula enim drachma huius aquæ singulum Vitri ipsius granum viribus adæquat. Excitato sedatoque iterum vomitu, potio Bezoardica, ad præscriptum assumatur.

Non equidem dubito, quin Vomitoriorum mineralium à multis pro venenis potius, quam pro Medicinis habitorum vsu, stomachum plurimorum valdè concitaturus sim. Verùm sua cuique esto Helena, Mihi mea. Quamuis enim quis dicat: Vomitiones medicinas esse exagitorias, Spiritus impensè nimis exaggerare, alterare sanguinem inque partibus affectis magis inflammare, &c. singula tamen ad veritatis trutinam ponderantibus tanti momenti hæc non reperiuntur, vt (si vanarum ociosorum ingeniorum coniecturarum, & experientiæ contrariarum machinationem turpitudinem effugere velint) quenquam à vera sententia abducere possint. Vomitoria siquidem supradictorum humorum massam, subiectum scilicet, ex quo multi vapores, iique mordaces & acres ad partem affectam subinde ascendunt, expurgant; adeoque febrem ipsam diminuunt, inflammationem præcauent & vel punctiones laterum tollunt vel mitigant. Quæ ipsa profectò non contemnenda pericula minantur, si corrupti humores in corpore impunè relinquantur. Concedo quidem tùm, quum vomitus cietur, spiritus partesque quodammodo ad indignationem perturbari, attamen illam eousque non persequi, vt ne æquo animo ad integram postea sanationem consequendā sufferri possit. Et quid tibi aut mihi, aut vlli viro bono argumēta, vbi sensus iudex est, & multorum etiā celebrium Medicorum authoritate arbiter.

Sed ad propositum μελέτημα reuertor. Si ergò accideret, vt ambæ huiusmodi repletiones sanguinis scilicet & vitiosorum humorum, in corpore concurrerent, & euacuatio vtrinque æqualiter indicaretur, quod sæpe fit, tunc vomitoriis prima, venæ sectioni altera, Bezoardicis tertia Curationis cura debeatur.

Alias, quando neutrum eorum præstò est, nec vel purgatio, vel Venæsectio indicatur, interim etiam natura patientis viribus prostratis succumbit à Bezoardicis, mediocriter sudorem prouocando auspicari oportet.

Attamen & venis meatibusque apertis si sudore fluxo, sanguis phlebotomiâ adhuc ventilaretur, maxima alleuiatio sequeretur; Inprimis Melancholicis, frigidis, imbecillis & meticulosis. Venis enim apertis & spiritibus calore excitatis, (vsu nimirum Bezoardicorum) sanguis tenuior & fluxior, æger etiam ad ferendam sanguinis missionem idoneus magis redderetur. Quæ ipsa etiam militat ratio quòd in febribus intermittentibus aliquando, ægrotis nimirum Melancholicis existentibus, venæsectio necessaria visa, durante paroxysmo magis quam ἀπυρεξίας tempore committatur; idque vel pari, vel maiori successu, quàm dum aliàs in febricitationis tempore vana sanguineis & robustis secetur. Hactenus de remediis generalibus, & specificis.

Iam quando dolores in parte affecta valdè sæuiunt, sequenti vnguento bis in die vsurpando, illos demulcias.

℞. Succi Nasturtij aquatici vnc. viij.
Quinque neruiæ vnc. vj.
Butyri recentis vnc. vj.

Bulliant lento igne ad consumptionem humiditatis. Deinde addatur olei succini albi non rectificati ℥ ß. Misceantur pro Linimento.

Ægro tussiente, & sanguinem aliamue materiam per os respuente, ad digerendam & abstergendam eam, conuenientia pectoralia subministrabis.

Ad restrictam aluum emolliendam, & ventos vaporesque conclusos dissipandos Clysmata rectè inijcias. Cæterum pro diæta, cane pejus, & angue habeatur vinum, potius esto ptisana hordeacea vuis passis communibus vel Corinthiacis, Hydromelite, Cereuisiâ secundariâ, Syrupo aliquo vel Tussilaginis vel violarum dulcorata, fugiantur acetosa; Nutriantur pane, Cremore hordei, cum butyro recenti, vel oleo Amygdalarum dulcium præparato; Lacte amygdalino, pomis dulcibus, assatis cum saccharo, &c. debito tempore dum febris exulat. Post febris finitionem jusculа restaurantia, oua recentia, pullorum, auiumque campestrium caro, modicum vini etiam cum ptisana, assuetis præsertim, maximopere prodest.

Cum tamen febris abest, & horripilatio, & imbecillitas insuper molestias creant, vinum petentibus non denego, dummodo in decenti illud exhibeatur quantitate.

Cap. VIII.

Curatio Variolarum.

Variolarum Morbus vniuersalis adeò est & communis, vt rarò videas, qui quadraginta vel circiter annis superatis, ab illis intacti prorsus immunitatem jactare possint.

Communiter pro salubri & exiguo malo habetur, puta quòd naturalis euacuationis modo corpus mundificare & à menstruosa malignaque ab aluo matris vsque contracta labe liberare creditum est.

Verum enim verò illud sæpè adeò contagiosum & crudele existit, vt non solum quàmplurimos, adultos etiam quos corripit, jugulet, sed etiam pestilentialem prorsus aërem post se relinquat.

Quin imò sæpe obseruatum est illius malitia multos in externis partibus adeo deuastatos fuisse, vt, ne penitus internecioni ipsos tradere oporteret, Medici ad crudelissima, veréque cruenta remedia, ferrum scilicet & ignem vsque, peruenire coacti fuerint.

Fieri non potest, vt quenquam à tali morbo præseruemus; imò cum periculo non leui conjunctum est, periculum ipsius facere.

Officium ergò Medicinæ, quantùm hic præstare potest, in hoc consistit: vt naturæ iam afflictæ, & delassatæ, auxiliarias mittat copias; vtque viscera à corru-

ptionē defendat, & in doloribus aliisque symptomatibus remedia suppeditet.

Ad humores (quibus natura tantopere delassatur) foràs eijciendos, considerare inprimis oportet : num stomachus, communésque vitæ, superfluitate aliqua redundent nec ne. In tali siquidem casu à purgatione tanquam à linea auspicaberis, duplicem ob causam. Primò quod eo ipso Corruptionis subiectum, ab humoribus, dum præter naturam retenti fuerunt, fermentatis, corruptis, & à calore interno, qui totius fundi calamitas est, accensis, obortum rescindatur & expurgetur.

Secundò quod stomacho ita perpurgato Bezoardicis postea locus magis detur, quàm dum ille variis sordibus adhuc scateret.

Quandoquidem ergo Ventriculum ab illuuie sua vindicare omnino necesse est, statim in prima morbi inuasione, antequam pustulæ foris conspiciantur, ita agito.

℞. Salis Vitrioli gr. v. vj. vij. x. aut minus pro circumstantiarum conditione.
(Adulto debetur ʒ. ß. ad ℈. ij.)
Syrupi Violar.
Aquæ Scabiosæ an. q. s. ad magnam vel paruam potionem. Fiat potiuncula,

Propria ad vomitum excitandum. Vice Salis Vitrioli, si sapor ipsius formidabilis sit, Vomitorium Antimoniale præcedenti cap. descriptum assumere licet. Pariter quando parentes ex inscitia neutrum admiserint, purgationem ex Mannæ & Cremoris Tartari simul vnitorum sufficiente quantitate institue. Illa ipsa enim ex purgantium familia benignissima verè sunt & Benedicta. Parem tamen cum prioribus efficaciam & operationem ab his nemini polliceor. Non enim satis est cauere, ne corpus purgatione aliquantulum sollicitantibus Medicamentis atteratur ; Quin imò ad id sedulo conuertenda cura est, ne illa nimis tardè perficiant operationem, relinquendo ea quæ relinquere minus oportebat.

Quidam periculosum valdè arbitrantur vsum purgantium medicamentorum in hoc affectu, quomodocunque etiam siue per secessum, siue per vomitum operantium, his suffulti rationibus, quod nimirum materia peccans à circumferentia versus centrum ea ratione magis alliceretur, impedireturque materiæ per poros dissipatio : Attamen possum affirmare contrarium ab ipsis effectibus, quos sæpè hisce meis oculis vidi. Nam quoniam purgatio porrigitur antequam pustulæ prorumpunt, eáque minus violenta vel hydragoga, qua humor serosus de longè attrahatur, tantùm abest, vt naturam ab expulsione per loca conferentia impediat, vt potius illam hoc modo exoneratam, ad reliquias per poros detrudendas alacrius confortet, & impellat. Id quod obseruaui, in propria filiola annorum quatuor cum dimidio, inprimis morbi prædicti symptomatibus valdè afflictata & stomachum, pectusque impurum habente, adeò, vt natura hoc modo impedita ab officio, cedere prorsus malo cogeretur ; Statim enim dum per vomitoria purgationem vna aut altera vice tentaui, ipsáque biliosa simul cum phlegmatica illuuie rejecit, pori recludi, totumque corpus pustulis abundare ceperunt, ita vt fœliciter absque vllo symptomatum, pectoris, gutturis, consueto succenturiatu, restituta iam tum quoque sana viuat.

Similiter superiori æstate mihi accidit Hagæ cum Ancilla Domini Baumont, Illustris Principis Henrici Nassouiæ Equisonis, triginta quatuor annorum, hoc eodem morbo ægrotante.

Postquam enim stomachum valdè coinquinatum, magnam oris amaritudi-

nem, vrinam valdè biliosam cum magno vomendi desiderio vnà sentiret. Vomitorium propinabam mole ad constitutionem ipsius mihi visa conueniente. Quo factum est, vt humoribus ad exitum benè dispositis (minima enim medicamenti illius erat dosis) purgatio adeò succederet, vt postquam quater vel quinquies vomuerat leniter, continuò postea ad vesperam vsque nonnullis arduis symptomatibus superuenientibus, deijceret. Exhibui ipsi dosim vnam Laudani & postridie benè quietam iterum inueni, ventris enim fluxus desistebat, mensque benè habebat iterum. Sequenti verò die tota pustulis obsessa à capite ad calcem vsque fuit, & breui postea ad se tutò rediit. Quod si purgationes materiæ morbificæ secretionem impedirent, in hoc casu, vbi æquè subtiles quàm crassi humores eliminabantur, minimè curatio successisset.

Insuper quid dicendum de Laudano ex opio ad omnium ferè Medicorum sententiam frigido in 4. gradu, & narcotico? Anne secundum hanc theoriam inferendum fuisset, quod in corpore vsque adeò exinanito sensus esset stupefacturum, incrassaturum materiam peccantem, & reliquum caloris natiui suffocaturum? Nihilominus tamen contrarium vsu venit, dum Laudanum suas Laudes in hoc fluxu sistendo, somnum inducendo, vires restituendo & sic materiam morbificam naturæ viribus auctis secernendo, egregiè probauit. Et plures obseruationes adducere facilè possem, si opus esset, & breuitas scripti pateretur.

Ad rem autem reuertendo dico, statim post purgationem infanti exhibenda esse vnum, duo vel tria grana Chrysobezoar in aqua destillata succi Veronicæ in forma potionis ad sudandum modicè. (Nimia enim sudoris prolicitatio vtilis non est,) tenendo ipsum calidè donec pustulæ foras prodierint. Quod si cum difficultate fiat, vt sæpè accidit, repetēda prædicta Chrysobezoardici dosis est, etiam ad tertiam vicem, si opus videtur. Hoc enim modo facultas expultrix robore aucta, apertisque poris, facile noxia à se protrudit.

In puris corporibus loco purgantis medicamenti statim Bezoardicum administretur. Et tantùm in genere de prædicta cura.

Insuper valdè necessarium est in accidentia quoque huius morbi animaduertere, sequenti modo.

Primò oculis suppetiæ ferendæ sunt, ne corrumpantur, hocque nomine in vsu celebria sunt Crocus & Lac, mixta inuicem & mox ab initio circumcirca inuncta. Crocus enim facultate sua incrassante, & anodyna penetrationi malignorum subtiliumque humorum resistit, ardorem mitigat, & concursum materiæ peccantis eo modo impedit, vnde communiter benè habere solent, si ab initio antequam materia fluxerit, adhibeatur.

Sæpè inflammatio & putrefactio in gula & ore, præsertim prætermissa ab initio purgatione negotium facessunt, tàm ratione officij partis affectæ, qua sine homo sustentari non potest, quam respectu situs. Optimum igitur erit per interualla cochlear liquoris lenientis modicè abstergentis, resistentisque putrefactioni propinare. Ad quod inseruiet sequens Iulepus.

℞. Aquarum succi Fragariæ.
Plantaginis.
Sambuci.
Succi Glycyrrhyzæ.
Tussilaginis.
Dianucum simpl. an. ℥. ß. Miscé.

Dosis ipsius ter quaterue indies exhibeatur, & in casu constipatæ alui applicetur suppositorium ex melle rosato.

Corruptioni & putrefactioni partis cuiusdam externæ, quæ interdum, quamuis rarò, accidit, vereque periculosum symptoma est, occurrendum est

remediis infra de Gangræna descriptis.

Contra sitim potus audacter, ad satietatem concedatur de Iulepo aliquo suaui, vel de ptisana edulcorata & tepefacta, præsertim in principio, ne calor natiuus subitaneo horrore repercussus à laudabili proposito desistat. Cauendus etiam magnopere vini vsus est, præsertim vbi febris adfuerit, quippe quod & febri focum accenderet, & paroxysmis Epilepticis, Spasmo, conuulsionibus, ipsique morti etiam ansam præberet.

Si caput dolore prænimio afficiatur, noctesque insomnes habeantur, commendatum tibi habeas granum dimidium vel integrum Laudani in pauxillo aq. Carduibened. dissolutum, dummodo pectus minus viscidis humoribus repletum & respiratio libera fuerit, Et hoc medicamentum somnum conciliabit, dolorem, ardoremque mitigabit egregiè.

Quando variolarum vestigia turpitudine faciem afficiunt, dupliciter resistendum est; Primò impediendo, dilatando, dissipandoque materiam, ne tàm in facie hospitetur, quàm in aliis corporis partibus. Posteà præcauendo, quando jam foras gliscunt pustulæ, ne nimium carnem derodant; Quandocunque ergò in principio infantem tali morbo decumbere animaduertis, singulo die, ter quaterue vnguento aliquo adstringente & mediocriter refrigerante faciem illinias, verbi gr. liquore Myrrhæ vnguento rosato permixto; idque sine interuallo, donec pustulæ cutem totius corporis benè occupauerint. Sic enim pori adeò constringuntur, vt materiæ peccanti omnis aditus egregiè præcludatur.

Interim tamen benè prospiciendum est ipsi Naturæ, vt diximus, ad eum finem nempe, vt in exterminanda materia noxia, eaque longius à corde propellenda, sese alacriorem præstet.

Alterum illud ne nimium erodant carnem, obtinebis, humectando pustulas jam formari cœptas, tepida maluæ decoctione cum pauxillo sacchari concinnata, vel instar Cataplasmatis superposita; puluere itidem pomorum dulcium in lacte coctorum, perque cribrum actorum, & cum saccharo & croco permixtorum. Eius enim remedij beneficio celeriter marcescunt: Quo facto abscindendæ sunt subtili forcipe, & postea foliorum plantaginis decocto lauandæ, permodicóque mellis rosati ad purificationem juuandam demulcendæ. Deníque quando iam arescere incipiunt, seque benè habet infans, faciei omni sero fomentum superinducatur ex decoctione furfuris frumentacei cum sacculo in lactis sero cocti, ad poros cutis aperiendos sudoremque proliciendum. Sublato eo inunge oleum, quod antea in promptu habeatur, tali modo præparatum.

℞. Olei de vitellis ouorum per expressionem.
Olei de Ben.
Vini albi opt. ana ℥. iiij.
Myrrhæ electæ subtil. puluer. ℥. j. ß.
Gummi Sandarachæ.
Asæ dulcis siue Gummi Benzoin. ana ℥. ß.

Infundantur in vitro, & ponantur in B. M. vel fimo equino per 40. dies, deinde colentur & seruentur ad vsum. Quæ ipsa inunctio semel quotidiè, vel ad minimum alternis diebus, per duas vel tres hebdomadas continuanda est sine intermissione. Nisi enim quibusdam in casibus, veluti si infans nimis paruus; & delicatulus extiterit, contra indicetur, proculdubio egregiam experieris operationem. Nec ignoro ad hoc idem ex variis classibus Medicamenta desumi posse, quibus, qui volet, proprio ingenio fretus, ad prædictum scopum dextrè vtatur. Meum interim bono publico inseruiendi studium boni consulatur. In adultioribus, tam purgantium quàm Bezoardicorum dosis ad proportionem ætatis

virilis, & ipsiusmet morbi semper dimetienda est.

Cap. IX.

Contra morbillos:

HIc affectus, nisi febri ardenti implicatus, vsque adeo periculosus non est, nec etiam tam contumax vt variolæ, propterea etiam vt plurimum ad Medicorum manus non peruenit: Nihilominus quia materia peccans naturam lacessendo expultricem eius facultatem impedire potest, ad sequentia attendere oportet:

℞. Chrysobezoar. gr. j. ij. iij. ad proportionem ætatis & virium.

Aquæ stillatitiæ de succo Pimpinellæ cochl. j. misce & propina.

Postquam propinaueris in lecto se gerat calidè mediocriter, & dubio procul, dummodo natura non omnino victa fuerit, morbilli foras apparebunt. Quo facto, tam regiminis victus, quam aliorum particularium accidentium ratio rectè habeatur. Ad quod superius caput remedia quoque subministrabit.

Cap. X.

De Dysenteria.

DYsenteria seu profluuium sanguinis per intestina & aluum, ad Classem morborum acuratorum & populariter grassantium pertinet. Propterea, quod in populum grassando, breui tantam excitet stragem, ac si fuisset pestis ipsa. Idque potissimum circa Autumnum, quando fructuum abundantiâ, ex stulta Cupedia, vel etiam penuria homines nimium repleti ad aquæ potum sese conferunt. Eo ipso enim vires ipsorum deijciuntur, stomachus prauis humoribus repletur, Temperamentum Epatis alteratur, sanguis deprauatur, humores dissoluuntur, facultas retentrix partium labefactatur, expultrix irritatur, adeo vt in febres ardentes fluxui sanguinis complicatas facile incidant, & paucissimis diebus vitam finiant suam.

Tractabimus hoc in loco tantum de dysenteria illa maxime vniuersali, & maligna, non item de cæteris sanguinis profluuiis.

Duobus itaque remediis cura ipsius absoluenda est. Vno Prophylactico; Therapeutico altero.

Prius consistit in eo, vt caueamus nobis à nimio fructuum esu, à potu tenui & frigido, præsertim vt fructus comederimus, sumantur item singulo mane guttæ iij. vel iiij. olei sulphuris vel vitrioli in cochleari vini, vel cereuisiæ, vel aquæ communis. Et hoc tam vili emitur pretio, vt nemo, credo sit, cui ad illud ipsum per totam æstatem redimendum non suppetant sumptus. Ditiores à fructibus prorsus abstineant, in eorum locum salubri victui operam dantes. Quod si etiam cum ægrotis familiaritatem habere oporteat, sæpe vtantur Diasoli nostro cum conseru. rosar. rubr. vel etiam Syrupo Cydoniorum permixto. Mane nares muniant vnguento Bezoardico, contra malignitatem aëris, graueolentiam item ab hoc morbo subortam. Stomachum prauis humoribus onustum si sentiant, pilulis nostris Balsamicis supra 3. Cap. descriptis sero ante cænam purgationem instituant, potissimum quando Lactucâ, fructibusue horariis pasti, mali aliquid suspicantur. Et sic à dicta labe σὺν Θεῷ, conseruari quemlibet posse existimo.

Curam auspicari oportet subitò, quando nempe vires adhuc valuerint. Primò, expurgando humores viscosos & peccantes. Secundò, robur partibus conciliando: Profluuio simul resistendo vel eundem omnino præcauendo.

Ad primum scopum collimamus sequenti emetico.

℞. Lapid.

℞. Lapid. Philosophici Fiorauanti gr. v. vij. viij. ad jx. ad x. pro virium differentia.

Conseru.rof. rubr. ʒ ij.

Ol.Cinamomi gut.j. Fiat Bolus.

Quo deuorato, os liquore aliquo colluatur, vt melius ad stomachum succedat, possunt etiam pilulæ inde formari, cum syrupo quodam & Boli loco deglutiri cum custodia. Hoc loco dignatus sum Vomitorium istud commendare, quòd egregium se mihi pluries præstitit, tam facultatis, qua pollet, emeticæ, quàm adstringentis, & roborantis causâ.

Et hoc inde proficisci arbitror, quod in eius compositionem Chalybs & ferrum magna satis copia ingrediātur, prout videbunt, qui præparationi ipsius horas operasque impendent. Consulatur Fiorauant. in Corona Medicinali, Attamen ab aquæ fortis spiritibus cum beneficio Ignis tum ablutionibus rite vindicaretur necesse esset. Nec enim sufficit, rudi tantum Minerua medicamentum præparare posse, sed & opus est, scire particulariter, in qua substantia, in qua operatione, benignæ malignæ ve ipsius sitæ sint qualitates & multa alia. Et necessariam hanc fuisse admonitionem arbitror, quod plures nouerim hisce arduis studiis sese intermiscentes, eo ipso veri sanitatis turbatores, qui ne tantillum quidem instructi, de corio humano immane quantum ludunt.

Alterum vomitorium, cui in Emetologia nostra, & hoc etiam in locò, meritò suas quoque debemus laudes, tale est:

℞. Salis Vitriol. ℈ j. ʒß. vel ℈. ij. ad differentiam corporum. Syrup. Cydoniorum.

Aquæ Betonicæ ana vnc. ß. vel j.

Aquæ Cinamomi gut. x. Misce & propina.

Quod si quid vomitoriorum vsum prohibeat, vt sæpe vsu venit, materiam peccantem infusione Rhabarbari cum Māna ad sufficientiam purgari operam dabis.

Aug. Salæ.

Purgationi succedat venæsectio, quando ea indicabitur, postmodum Chrysobezoar, in cochleari Syrupi Cydoniorum. Pro pauperibus Crocum Martis (pro cuius integra libra justo pretio numeratur dimidius coronatus) ad grana x. vel xij. cum conserua rosar. rubrarum commendo. Et quodquod horum vsui destinaueris, viginti quatuor horarum spatio bis exhibeas.

Si magnus dolor vrgeat, pilula vna Laudani deglutienda detur. Eâ enim dolor fugatur, quies conciliatur, totique curæ egregium auxilium præstatur.

Ita quoque venter inungatur bis in die oleo Cydoniorum, Myrrhæ, Mastiches, inuicem contemperatis. Et dubio procul bonus inde sequetur effectus.

Quod Diætam attinet, jusculis potissimum, cibisque aliis restaurantibus facilisque digestionis, ratione tamen diligenti ad omnes circunstantias, an item febris adsit, necne, habita, nutriantur. Potus esto ordinarius bona ptisana, bene cocta, dulcorata, & Cinamomo aromatisata, aliquando etiam modicum vini Clareti, aquâ Menthæ vel Melissæ mixtū.

Reliquas dysenteriæ species quod attinet, particulariter nempe ab Epatis imbecillitate, & vlceribus intestinorum procedentes, earundem remedia ex superioribus singulatim hauriri possunt. Pro Epatis imbecillitate operas præstabit suas, Emplastrum Dysentericum; pro intestinis, Infusio Hypericonis cum jusculo capitis Veruecis facta, vti diximus cap. de febribus ardentibus, & sic pro aliis alia.

CAP. XI.

De Hemicrania.

QVoniam Bezoardica præcipuè venēnis acutisque affectibus opposita sunt, magis pro re nata fore duxi, toto veluti libello in duas partes diuiso, prius

de acutis morbis tractasse, antequam sequentium, Chronicorum nempe curam auspicarer. Quamuis tamen animus nunquam fuit generalem Methodum, vel medicinales institutiones, quin potius directionem, & vsum trium nostrorum Bezoardicorum tractasse; Nihilominus beneuolus Lector meam manuductionem hanc, dum jam ad Chronicos etiam affectus vtilitatem Bezoardicorum demonstro æquo animo, spero, accipiet. Pro iis ergo quibus caput Hemicrania laborat.

℞. Conf. Flor. Betonicæ.
Melissæ ana ʒß.
Diasolis grana iiij. Misce.

De hac mixtura singulo mane per 3. quatuorue septimanarum spatium ægro exhibeatur, corpore tamen sequentibus pilulis Cephalicis rite purgato.

℞. Suc. fæniculi.
Rof. rubr.
Betonicæ
Melissæ ana ℔ j.
Majoranæ ℔ ß.
Aloës lucidæ ʒ viiij.

Aloë in succis depuratis in olla vitreata dissoluitur & humiditas decoquitur, donec simul picis consistentiam adepta fuerint, pilulæque formari apte possint. Postea aloë ita composita accipitur, & ad singulam ipsius vnciam incorporantur sequentia.

℞. Essentiæ fol. senæ per aquam Tartarisatam diligenter extractæ. ʒiij.
Essentiæ Hellebori nigri strigoniensis (vel ex alio loco) ver. & opt. per lixiuium ipsius Hellebori extract. ℥j.
Ligni Aloës resinosi
Cariophyll. an. ʒiiij.
Spicæ Nardi Ind. ʒ ij.
Ol. Majoranæ.
Angelicæ
Nucis Moschatæ, succini albi non rectif. an. gutt. x.

Mixta & incorporata in membrana oleo amygdalarum dulcium irrorata bene custodiantur ad vsum Dosis earum esto à ℈j. ad ʒß.

Dentur mane jejuno stomacho; Vel etiam vesperi ante cœnam, & tum in minore pondere vsurpantur. Post purgationem hanc & venæ sectio institui potest, in corpore sanguineo calidoque: alias minus.

Sic & tempora inungantur interdum vnguento Bezoardico.

Ex his remediis rectam victus rationem obseruando, ventis, nimio calori aut frigori se subtrahendo, breui morbo huic nuncium remissuri sunt, nisi forsan radices egerit, vel senium naturæque imbecillitas difficultatem pariat.

Cap. XII.

Contra obliuionem vel hebetudinem memoriæ.

Ad memoriam, à frigidis humoribus in cerebro predominantibus deperditam, restituendam, sequentia præscribimus capita.

1. Semel atque iterum purgatio pilulis Cephalicis ex præcedente capite instituatur.

2. Singulo mane per tres septimanas tria vel 4. grana Diasolis cum conserua florum Rorismarini sumantur; Caputque pectatur, & hebdomatim lotione purgetur, capillis inspergendo puluerem Ireos, Majoranæ, fricandoque pannis asperis calidis; vel caput lauetur lixiuio super Rosmarinum, Majoranam, Thymum, Melissam, radices Acori, Iridis, aliarumque rerum capitalium aliquandiu infuso.

3. Mane aliquando Nucha inungatur vnguento Bezoardico. Adhæc si recta victus moderatio accedat, per tempus diligenter à frigore cauendo, nullum

erit dubium, quin breui, memoria in pristinam viuacitatem restituatur. Exceptis iis casibus, vbi hebetudo ista à generali corporis debilitate enata fuerit, vitæque melior pars sic transierit.

Cap. XIII.

Contra Vertiginem.

VErtiginosis consulendum est, vt omni mane pauxillum Diasolis cum conserua Florum Betonicæ intro deglutiant, interdum etiam stomachum per Sal Vitrioli expurgent, sanguinemque pro necessitate ex vena Cephalica dextri brachij (attamen discretione) mittant.

Denique & ipsis inunctio circa tempora & nares ex vnguento Bezoardico, præsertim vbi mali Originem ex cerebro magis quam stomacho suspiceris, valde conuenit, cum alias si ex stomacho malum proueniat duobus prioribus remediis totum negotium conficere liceat.

Cap. XIV.

Contra Lethargum vel stuporem cerebri.

QVamuis Lethargi nomine nullus alius morbus proprie appellandus veniat, quam magna illa cerebri stupiditas, cum priuatione memoriæ, continuo somno, & linguæ titubatione, qua ipsa plurimi etiam affliguntur? Nihilominus tamen Carus, congelatio, & coma quæ quamproxime ad Lethargiæ propriè sic dicti naturam accedunt, generaliter sub Lethargi cura tractari possunt.

Et sunt tales affectus, præsertim congelatio, periculosissimi, & verè deformium & horribilium symptomatum causæ.

Quod ipsum multi mecum superiori æstate experti sunt in quodam Iuuene hoc modo ægrotante, cuius nomini hoc in loco parco, annorum circiter viginti sex, boni corporis habitus, temperamenti inter sanguineum & phlegmaticum medij, bonæ indolis, & ingenij ad modestiam & amorem nati. In accessione enim mali (quod quidem interdiu nullos obseruabat typos, attamen noctu infallibiliter reuertebatur) tanta sensuum orbatione corripiebatur, vt nec motus, nec vitę ipsius vllum reliquum erat indicium, præter lentam respirationem, caloremque corporis; Oculos semper fixos & apertos instar glaciei micantes tenebat, per horas aliàs plures, aliàs pauciores, secundum vel minorem vel majorem copiam materiæ in cerebrum influxæ. Expergefactus omninò inscius omnium rerum erat, nec insomniorum, quæ proculdubio viderat, recordabatur amplius, imò pro certo statuo, quod, si auris, manus, aut pes ipsi decisa vel abrepta fuissent, (quamuis aliquando, licet rarò in titillatione plantæ pedis, absque tamen vlla experrectione, mouebatur) ipsum dolorem non nisi obscurè percepisset. Aliquando enim, cum ita stupidus jacebat, sub sinistrum genu, ruptorium ad cauterium excitandum applicare feci, & paulo post ligaturas remouendo & super escharam digestiuum apponendo nihil quicquam doloris percepit, sed alto sopore obrutus semper mansit.

Post aliquot horas demum experrectus doloremque & ligaturam sentiens, mirari subiit, quomodo sibi inscio hæc omnia aduenissent. Aliquando idem eodem paroxysmo triginta aut quadraginta horas sine experrectionis internallo detinebatur; Quinimò ad hæc vsque tempora, quamuis mitius, eodem modo interdum affligitur. Sed vt ad rem redeamus, quamprimum Lethargi halitum olfecerimus ante omnia purgatio per sufficientem Salis Vitrioli dosin, vel per Mer-

curium vitæ instituatur; eaque postridie, etiam si necessitas postulet, pilulis cephalicis nostris, aut quibuscunque aliis continuetur, donec corpus ab omni humoris pituitosi superabundantia optimè rectificetur.

His præmissis quatuor aut quinque autoris in lecto sudor proliciatur vnguento Bezoardico toti corpori obducto ad modum, quem capite de intoxicationibus significauimus, frigus postea summo studio cauendo. Humore seroso ita per sudorem exhausto, & sanguine fluxili reddito, in plethorico & juuenili corpore, vena etiam Cephalica dextri brachij cum fructu aperiri posset. Sic enim & spiritus quodammodo alterarentur, & venæ capitis exonerarentur.

Tribus his peractis, ægro singulo manè sequens compositio commendetur.

℞. Conseru. Majoranæ
Melissæ an. ℥j.
Diasolis. ℈iiij. Misce.

Insuper tempora, nares, nucham modico vnguenti Bezoardici aliquando oblinias, & sternutationes, capite de peste infectis, eiusque particularibus symptomatibus descripto, cieas. Hanc methodum quinque vel sex hebdomadas vsque continuando, & Diætæ conuenientis regulas obseruando (abstinendum enim est, à cibis phlegmaticis, ventosis, acribus, alterantibus, variis, nimio potu, somno, violentis exercitiis, Cholera, Melancholia, Venere, humorum ebullitionem causantibus) humorem illum narcoticum materiamue peccantem cerebro impactam breui consumptam, sensus redintegratos, totique morbo per omnem vitam maximam securim injectam iri nullum erit dubium.

Quod si malum fuerit inueteratum, vel ex naturali propensione obortum, semel singulis annis vel ad minimum biennio, tempore veris prædicta repetenda sunt remedia. Inprimis multùm confidat in pilulis nostris Cephalicis, Luna Sextiliter solem adspiciente, postmodum etiam in vnguento Bezoardico, vt dictum est, præsertim in aurora, cœlo existente nebuloso humidoque, quòd, quàm fieri potest, declinandum.

Cap. XV.

De Epilepsia.

Epilepsia morbus est vt plurimum infantibus magis quàm adultis familiaris, idque duplici ex causa. Vel enim ab vteri Matris sanguinisque ipsius inquinamentis mali hoc secum apportant; Vel ab humorum acrium & vellicantium copiâ, flatibus item ventris, dolorem & extensionem intestinorum causantibus facilius in illud incidunt.

Et hæc distinctio adprimè ex vsu est, ad infantium curationem. Illis ergò quibus Epilepsia connata est, ad duplicem scopum collineando auxilium præstabimus: primò nutriendo ipsos rebus Epilepsiæ specificè oppositis. Secundò administrando Medicinas conuenientes secundum ætatem.

Vtrumque humorum corrigendorum spirituum illustrandorum morbique ipsius essentiæ diminuendæ causa.

Quod primum attinet considerandum est: anne Mater infantis Valetudinaria, natura Melancholica, timida, cuius gratia spiritus facilè turbantur, & impressionibus phantasticis, ærumnosis, obnoxij existunt. Miselli enim infantes ab eiusmodi matribus tantam labem lacte quotidie insugunt, vt per totam vitam postea morbidas ærumnas eluctari nequeant.

Inprimis ergò nutricem habeant juuenem, sanam, & temperantem in cibo, potu, Cholera & reliquis rebus non naturalibus. Victus, itemque potus ipsius esto, non ventosus, neque nimium calfa-

ciens sanguinem, singulo manè (si se pro salute infantis dare velit) assumat conseruam Betonicæ quantitate nucis castaneæ cum grano j. vel duobus diasolis permixtam; Sæpius bibat Aquam Betonicæ, Hypericonis, florum tiliæ, vel infusionem illorum solam vel ordinario potui attemperatam: Idque decem vel duodecim continuos menses vel etiam per totum lactationis spatium.

In matrimonio si viuit, sedulò attendendum est, quando imprægnetur, vt infans vel ablactetur, vel ab alia nutriatur; vel etiam pultibus aut pane trito cũ aqua & pauxillo butyri recentis oleiue amygdalarum dulcium satietur.

Quoad pharmaciam: singula Lunæ mutatione detur granum j. vel j. ß. Chrysobezoar in cochleari Aquæ succi hypericonis, vel eiusdem Syrupi ex floribus composito, quod summum mali huius remedium laudo, si ad prædictum vsque tempus continuetur. Et hoc modo morbus felicissimè profligabitur, dummodo ab initio paroxysmi non vsque adeò impetuosi & vehementes, functiones vitales & animales penitus abolucrint. Aliàs enim intra paucos dies, quotidiana docente experientia, vitam cum morte commutare solent. Infantes labe hac accidentaliter ab acri quadam materiâ, sanguine in stomacho grumescente, flatibus &c. decumbentes, præterquam quòd ad supradictam normam tractandi sint, singulo quoque die dimidium granum, gr. j. ij. ad ætatis differentiam, Diasolis, cum cochleari olei amygdalarum dulcium recenter absque igne expressi sorbeant, & vnguenti Bezoardici tantillo vmbilicum & pectoris concauitatem inungi patiantur. Si sunt constipati applicetur suppositorium ex melle rosato ad dejiciendas intestinorum fœces. Quibus remediis magnum ipsis solatium adferes.

Adultiores Epileptici vtriusquè sexus ad sequentem ordinem tractentur.

℞. Conseruæ Hypericonis ℥iij.
Diasolis ʒ iij. Misce.

Detur singulo mane ad ʒj. per 6. 8. vel 10. menses. Singulo bimestri spatio ad vomitum prouocentur sufficiente Salis Vitrioli, vel Vitrioli nostri Regenerati dosi (illud reperitur in nostra Anatomia Vitrioli) pridie Nouilunij vel etiam biduo ante.

Sic & tempora & Nucha vnguento Bezoardico inungantur. Et notandum patienti temperamento calido prædito, cui aduentante vel finiente paroxysmo, nares & os sanguine diffluunt, loco Diasolis singulo manè duo vel tria grana Chrysobezoar cum conserua rosarum rubrarum magis conuenire; Hebdomatim etiam exhibeatur dosis Laudani nostri vesperi duabus horis ante cubitum. Sic & vena dextri brachij hepatica semestri spatio semel aperiatur, diligenter in paroxysmorum tempora aduertendo, in quibus nempe planetarum concursibus, vel quadrato aspectu Martis insultum faciant. Obseruaui enim sæpius venæ sectionem paulò ante paroxysmum factam, egregiè successisse. His regulis obseruatis, vti etiam bono victus regimine, secundum cujuslibet temperamentum, morbique diuersas causas, æger sublcuabitur multum; Medici verò honorem & existimationem inde reportabunt, dummmodo morbus simul cum generationis principiis, & sic naturaliter non fuerit implantatus, vt sæpe factum experimur.

Cap. XVI.

De Catarrhis.

AD auxiliandum iis qui phlegmatici sunt, quique propter nimiam cerebri humiditatem, Catarrhis frigidisque defluxionibus laborant, sic erit procedendum.

Primo ℞. 4. 5. vel 6. grana Mercurij Emetici secundum personarum constitutionem, cuius in nostra Emetologia mentionem fecimus, ac porrige ægroto in cochleari vini albi ad declinationem Lunæ, tempore matutino ante solis ortum dum adhuc in lecto decumbit. Dignum autem obseruatu est, quod per vices jusculum aliquod calidum ad promouendam medicamenti operationem vomentibus præbendum statuamus.

Die sequenti, nisi quid contra indicet, vt perfecta fiat euacuatio per aluum, subsequens detur Bolus.

℞. Resinæ scammonij seu scammon. more spagyrorum depurat. gran. x. vel xij.
Conseruæ rosarum rubra. ℥ij.
Ol. Caryophyllorum gutt. j. fiat Bolus.

Corpore euacuato, tribus aut quatuor auroris, sudor proliciatur vnguento Bezoardico, modo in capitulo de lethargia prædicto.

Demum 15. vel 20. dies continuos exhibeatur horis matutinis 4. vel 5. gra. Diasol. in conserua florum Rorismarini, inunganturque tempora vnguento Bezoardico. Atque hac ratione breui mitigationem sentiet æger, adde, quod viuendi rationem ad curationem, pro virili, quoque dirigere necesse sit.

Quam ipsam curam reiterare quotannis semel, verno, aut autumnali tempore operæ pretium erit.

Aliàs in Catarrhis non tàm à frigidorum humorum superabundantia, quàm sanguinis præternaturali ebullitione, vaporibusque calidis vellicantibus, & pituitam cerebri colliquantibus, exortis, quod sæpe plethoricis, intemperatis, & bibonibus, item mulieribus suppressionem Menstruorum patientibus accidit, sequentem normam obseruare debent.

1. Viris vena sæpius secetur, singulo triduo, postea dosis j. Chrysobezoar cum conserua rosarum exhibeatur, decoctiones item herbarum refrigerantium & hepaticarum cum sero lactis vel Iulapiis ad refrigerandum sanguinem accommodatis. Interim etiam purgatio instituatur infusione Rhabarbari quantum vires portauerint.

2. Quod fæminas attinet, dabis operam, vt menses prouocentur, modo id ætas non dissuadeat, medicamentis, quæ peculiari capite sumus proposituri:

Sic enim sanguine diminuto caloreque ad temperiem reducto, cessabunt vapores & Catarrhi simul, dummodo facultas cerebri retentrix non omnino labefactata, vasa ipsius resoluta, aut longo tempore natura ad malum habituata fuerit; Eo enim in casu, quicquid ad integram curam molieris, operam & oleum perdes; Ideoque suaserim, palliatiua potius & mitigatoria administrare remedia, veluti Laudanum, quod singulares ad vapores prædictos inhibendos, humores subtiles incrassandos, partesque imbecilles corroborandas, præstabit effectus; Abstinendũ tamen est inprimis à fortiter purgantibus remediis. Illa ipsa enim valde perniciosa esse ratio manifestè probat.

Cap. XVII.

Contra Tussim.

TVssis morbus diuersas habet causas, quas recitare hoc in loco mei propositi non est. Quilibet enim qui volet in infinitis aliis libris omnia reperiet. Eius tantum curam attingam, quæ ab humore frigido à cerebro per interualla in asperam arteriam delapso, aut frigida simplici pectori nocente qualitate, vt decrepitis vsu plerumque venit, exoritur.

Tussis ergo à catarrhosa & frigida destillatione vt auerruncetur, ad generalem Catarrhorum curam superiori capite descriptam, confugiendum est.

Demptis enim hoc modo causis, accidentia quoque inde suborta, domari facilius poterunt, sin verò alia difficultas in causa sit, verbi gratia, quòd tussis sit inueterata, corpus debile, quod prædictam curam sustinere minus possit, vel quòd morbus adhuc sit in fieri, nec tum confirmatus, leuioribus medicamentis superandus; sequentem curationis viam calcabis.

℞. Axungiæ caponis ℥ iij.
Vnguenti Bezoardici drachm. ß.
Misce.

Quo ipso pectus ægroti obliniendum serò ante lecti ingressum, mappulâ benè calidâ superpositâ.

Dum hæc fiunt porrigas simul tria quatuorue grana Diasolis cum pauxillo Syrupi Tussilaginis; idque duabus vel tribus vesperis vsurpatum, magnum adferet solatium.

Stomachus, cacochymicus si adfuerit, ad euacuandum ipsum, Sale Vitrioli pro virium morbique magnitudine vtaris: Inter vomitoria siquidem non vltimum illud obtinet locum ad hunc præsertim scopum. Attamen si quid obstet, eius loco pilulæ Balsamicæ substituantur, quarum descriptionem tertio cap. de peste tradidimus.

Infantibus tussi à nimia refrigeratione absque phlegmatum concursu vexatis satis erit, pectoris cauitatem duntaxat supradicto linimento inungere. Humoribus autem crassis & viscosis in pulmonum bronchiis infarctis, & respiratione quodammodo impedita, protinus 4.5.6. vel 7. grana Salis Vitrioli cum pauxillo Syrupi consolidæ regalis ad euacuandum pectus, majoraque euitanda symptomata, administrentur. In hoc enim, leuissima etiam mora vel mortis ipsius, vel maximarum sollicitudinum causa esse potest, quemadmodum sæpè videre est ab ipsis, qui parentum plus justo meticulosorum causâ, arma hæc salutis è manibus extorqueri sibi patiuntur, & omni spe conclamata, in vigorē demum morbi velint quod incipientibus morbis tempestiuè secundum Hipp. 2. Aphor. 29. exequi debuissent. Illi verò parentes non magis affectus in filios demonstrant bonos, quam simiæ, quæ sobolem amplexu interficiunt.

Cap. XVIII.

Contra paralysin.

Paralysis inueterata ad sanitatēm rarò reducitur, imo dixerim nunquam, nisi longa Balneorum specificorum, medicinarum egregiè confortantium, & diætæ denique restauratiuæ continuatione, inque iuuenilibus & robustis corporibus.

Bezoardicorum verò vsus vti methodice contra paralysin dirigatur, considerandum protinus in principio est, num curationis spes habenda sit nec ne: Ea ergò existente curabili, examinandum est: num corpus fuerit plethoricum nec ne; vtriusque enim sortis homines, æque debiles & exinanitos, quàm plethoricos inuadere sæpè solet. Plethoricis ad Catarrhos & defluxiones dispositis inprimis vomitus prouocetur conueniente quantitate Mercurij vitæ. Aliàs si sanguis solummodo abundet, è Cephalica oppositi brachij mittatur, quantum sufficiet.

Præmissa euacuatione & partibus affectibus hoc modò ab humorum illuuie quodammodo liberatis, postmodum etiam vnguente Bezoardico perunctis, linteolo calido totum corpus inuoluatur, & mantili ligneo peculiari industria ad sudores proliciendos concinnato includatur, vt linteolis vndique subductis pauxillóque Asæ dulcis aut ligni Aloës, in ignitario subtus pedes, accenso, sudor, quantum opus est, prouocetur. Quod vti fœlicius succedat, puluinis & lodicibus

circa collum præsertim, ita cooperiâtur, vt nec fumus foras prorumpere, nec capiti molestias creare possit.

Hoc facto, instrumentum iterum remoueatur ægerque calidè ad sequentem auroram vsque quiescat, Camerâ conclusa & ligno Aloës acetoque florum Lauendulæ perfumatâ. Superueniente deliquio spongiâ aceto prædicto imbuta nares demulceantur, & aqua florum Lauendulæ seu Cinamomi cum Aqua Rosarum in B. Mariæ destillata & ad dulcedinem insaccharata ad cochleare exiguum exhibeatur. Ventrem constipatum emollias Clysteribus.

Postridie dabis operam, vt eodem, quo suprà factum est, artificio, sudores prolicïantur. Si tamen vires non suppeterent, die adhuc vno vel altero interposito, idem si fiat nihil interest.

Postquam hoc modo per sudores, quantum necesse erat, superabundantiam serosorum humorum, defluxiones, sanguinis incandescentiam, & pororum constipationes amolitus fueris, singulo mane 3. vel 4. gr. Diasolis in cochleari Syrupi Melissæ propinentur. Vesperi partes affectas sequenti tractabis vnguento.

℞. Axungiæ vulpis ℥ij.
Liquoris lumbricorum sine additione olei ℥j.
Vnguenti Bezoardici ʒij. Misce.

Et hoc vnguento, quamdiu opus erit, perseuerabis. Quod si stupor partis tantus sit, vt vnguentum calidum magis magisque aperientis naturæ oporteat esse, pondus vnguenti Bezoardici augeatur, & singula vnguenti vncia mediam drachmam salis plumosi subtiliter puluerisati, mediam item Aquæ vitæ rectificatæ vnciam accipiat. Quo ipso vnguento ita acuto reddito diutius non vteris, quàm donec coloris mutatio partisque quasi intumescentia persentiatur. Pari enim industria, vt frigida in hoc morbo vitanda sunt linimenta, ita quoque calidorum abusus omninò perniciem infert, dum nimirum neruos vltra modum exiccat, nutritionem auertit, aliaque symptomata generat, quo in respectu satius esset totum negotium naturę ab initio reliquisse. Idem accidere potest vnguentis quamuis temperatissimis, si terminus adhibitionis eorundem plus iusto prolongetur: Tantùm enim abest, vt influxa materia eorum virtute exhauriatur, vt econtra illa ratione prohibitæ transpirationis magis pertinax, spissa, & immobilis reddatur. Medicum igitur & in hoc virum oportet esse prudentem, qui loco vnguentorum, morbo vsque adeò perseuerante, fomentationes ex specificis herbis cum lixiuio aliisque liquoribus factas præscribere commode possit. Notandum tamen accidentalem illam humiditatem à fomentationibus relictam beneficio sudorum exhauriendam iterum esse. Quæ tamen molestiæ euitari possunt iisdem herbis in Emplastri formam sequenti modo accommodatis.

℞. Sapæ Baccarum Ebuli.
Mellis Iuniperini
Resinæ pini.
Olei sambuci an. ℥iiij.
Gummi ammoniaci in succo sūmit. Ebuli vel sambuci depurati. ℥ij.
Chamæpityos.
Fol. Melissæ.
Flor. Lauendulæ
Camomillæ ana ℥j. ʒij.
Gummi Arabicj ℥j.
Salis Gemmæ torrefacti.
Tartari ad nigredinem calcin. an. ʒiij.

Sapæ primum coquantur in consistentiam satis viscosam, postmodum Resina pini, & gummi ammoniacum (quæ pura sint, & spiritibus adhuc repleta) dissoluantur in oleo Sambucino. In fine dum ab igne remota modiceque agitata fuerint, vsque dum sponte vnguenti spissitudinem acquirant, admisceantur sapæ, gummi

Arabi-

Arabicum, cæteraque subtiliter puluerisata. Vnde massa instar Emplastri de Meliloto communis, non nimium vnctuosa, nec nimium humida euadet.

Hoc emplastrum partibus paralyticis applicatum mediocriter calefacit, materiam peccantem subtiliat & abstergit, sudoremque promouet absque omni symptomate ab vnguentis aliàs metuendo.

Diætam quod attinet, ordinanda illa est non ad morbi solummodo naturam, verùm etiam ad ægroti temperamentum & consuetudinem.

Quemadmodum enim terra non nisi arida pluuiam sitit, humida verò solis radiis gaudet; Ita se res habet, cum corporibus nostris. Emaciata corpora, humida, pinguia contraria postulant; Aliàs eodem modo, quo semina vel suffocantur vel corrumpuntur, ita quicquid naturale est, in corpore distemperato, victuque necessario destituto funditus perire necesse est; Potus paralyticorum non sit vinum, præsertim ab initio morbi, nec propter calorem vini, sed quod subtilis substantiæ causâ spiritus impellat, cerebrum perturbet, pituitam colliquet, & consequenter neruosum genus debilitet; Verùm potius Hydromel simplex, Cereuisia secundaria, vel ptisana radicibus Caryophyllatæ aromatisata vsque ad morbi declinationem. Et tantùm de Paralysi à manifesta defluxione cum pituitosi humoris redundantia suborta. Ad alias enim paralyseos species, vt & reliquas curationis circumstantias sermonem extendere animus non fuit.

Cap. XIX.

De Febribus intermittentibus in genere.

QVamuis Febres intermittentes diuersissimæ sunt, tam ratione periodicationum, quàm ipsiusmet materiæ peccantis; nihilominus tamen prudens Medicus ægrotum in omnibus sequacem & robustum, institutis secundum Hippocratis sententiam, generalibus medicamentis, restituere posse minimè inficior. Meam nihilominus sententiam, vtut plurimi in contrariam inclinent, nostraque vsu comprobata medicamenta hoc in loco recitabimus.

Et notandum ab initio est, quod Hippocrates lib. de veteri Medicina immotis rationibus confirmat; febres nimirum non à calore, nec frigore ortum simpliciter ducere, verùm inprimis à materia amara, acri, salsa, pontica, insipida, &c. calori aut frigori conjuncta, intra corpus corrupta & fermentata; qua etiam expulsa febres oppidò cessent. Quod item Paracelsus amplectitur, dum docet, quando eò vsque peruentum sit, vt hominem febris inuaserit, iam tum materiam peccantem necessario præparatam esse, & propterea absque morâ purgationem imperari debere; & præparationi humorum diu incumbere nihil aliud esse, quàm corruptioni & alterationi per reliquam sanguinis massam occasionem impertiri.

Quod dum ita se habet, quid de calore & frigore vanis speculationibus nosmetipsos discruciamus, dum nimirum non sint nisi fermentationis illius materiæ peccantis accidentia? quid longis illis. Apozematibus & Syrupis digestiuis tempus frustrà perdimus? Liberari se & breui tempore in integrum restitui qui cupit, sequentibus medicamentis aut similibus, quorum natura ditissima est, curam aggrediatur.

Primò quando quis in febrem incidit, intermittentem, chronicam, vt ex signis facilè deprehenditur, examinandus æger est, de natura sua, de temperamento, ætate, viribus, eo fine, vt iis omnibus postea curationem accommodare, materiam expellere, vel fortibus, vel leuioribus & minoratiuis medicamentis, possis.

Statim ergo in principio, si vires

ſuſtinuērint, vomitorium è Gratiola herba ſupra cap. de febr. ardent. pręparatum, vel etiam Syrupum ipſius è ſucco, vel denique Infuſionem Antimonij cap. de Pleuritide deſcriptam propinabis. Sequenti autem biduo, triduo, vel quatriduo, Apozemate hoc purgante inſtabis.

℞. Fol. ſenæ ℥xij.
Tartari albi crudi ʒ iiij.
Summitat. Carduibened.
Abſinthij.
Centaurij minoris.
Fol. piloſellæ ana ʒj.
Aquæ ſucc. Card. bened. ℥xiiij.
Infundantur in vaſe terreo vitrif. per horas vj.
In colatura diſſoluantur
Mannæ Calabrini. ℥ iiij.
Clarif. cum albumine oui ſ.a. & aromatiſentur cum Aqua Cinamomi.

Doſis ſit quarta ipſius pars, plus, aut minus, ſecundum quod corpus robuſtum vel alias diſpoſitum fuerit.

Quod ſi vero æger à prædicta potione abhorreat, vel propter amaritiem, vel ob formam potulentam quod ſæpe vſu venit, ſubſtituendæ erunt pilulæ noſtræ Cephalicæ duobus tribuſue Diagridij granis acriores factæ.

Corpore ita purgato, penitus (hoc enim omnino, quamuis imbecilles fuerunt ægri, neceſſe eſt) febris ſponte euaneſcit, vel de vigore ſuo multum remittit. Vlteriori tamen cura ſi opus eſſet, hac via incedito: Mane ſcilicet Mediana vel Baſilica dextri brachij ſecetur ad mittendum ſanguinem pro copia ipſius & virium conferentia.

Veſperi proximo quatuor vel quinque grana Chryſobezoar in cochleari aquæ ſtillatitiæ è ſucco papaueris Rhæadis ad ſudorem in lecto promouendum exhibito, poſtridie & tertio poſt die idem repetiturus, adeoque Medici officium penitus abſoluito.

Diætam oportet eſſe è cibis boni ſucci & facilis digeſtionis, nec cibandus vnquam æger eſt, niſi finito paroxyſmo. Vinum pro potu ſub menſam nemini interdicatur, dummodo conſuetudo etiam coindicet, illudque ſobriè aſſumatur. Nimis tamen generoſum ſi foret. Aquâ fontana vel Borraginis, pimpinellæ, cichorij, cerefolij, & empyreuma non redolentibus diluatur neceſſe eſt.

In ipſo paroxyſmi ardore ad ſitim ſedandam, ad libitum ptiſanam, vel Aquam fontanam oleo ſulphuris modo cap. de febr. ardent. propoſito correctam concedimus.

Poſt paroxyſmum, lapſas vires diſſipatoſque ſpiritus, pane toſto vino & ſaccharo imbuto, ſeu panatella, hauſtulo item eiuſdem vini reficimus. Et hac ratione ægri ſanitatem, Medici exiſtimationem aſſequuntur.

Quod ſi æger vſque adeo debilis foret, vt ſupradictam curam tuto minus perferret, mitigationi tamen ſymptomatum humorumque rectificationi incumbere oportet.

Ad quod opus eſt, vt ſtomachus pilulis noſtris Balſamicis ad purgationem ſollicitetur, & per interualla ante paroxyſmum Chryſobezoar vel exigua pilula Diaſolis exhibeatur. Sitis, dolor capitis, alui conſtipatio, vigiliæ, aliaque febrium ſymptomata remediis ſupra de peſte deſcriptis ſubleuabuntur, conuenientem victus rationem ſecundum quantitatem, qualitatem & tempora diligenter obſeruando. Et ſæpe accidit, quod iſtiuſmodi ægroti imbecillis ſcilicet conſtitutionis, vili aliquo remedio æque fœliciter reſtituantur, quam qui fortibus vtuntur medicamentis; idque has ob cauſas, quod in corpore debili, lenis Medicina tantum operetur reſpectu naturæ ipſius, quantum efficaciſſima alia, reſpectu corporis compacti & robuſti; Quod item tantam humorum illuuiem in imbecillibus febris non reperiat, vt ſine commutatione cum

salute vel morte diu hospitari queat; Cum econtra robusti, iuuenes & plethorici, ratione superabundantis materiæ, sat habeant, vnde febris longissimum tempus, nisi fugetur medicamentis, nutriatur.

Qui gloriantur de secretis febri-fugis specificis, quod absque corporum purgatione modò illam febrim profligarint, & proinde vniuersaliter inferre non erubescunt, ac si omnes cujuscunque generis febres simili modo profligari possint, illi certe veritatem non dicunt; Certo enim certius est, eiusmodi remedia, quamuis in suo genere ἐνεργικώτεροι, nullum vnquam habiturum effectum, nisi vel naturæ vel artis beneficio purgatio præcesserit. Accessiones febrium intermittentium impediri posse non ego, nunquam tamen hoc fiet, vt ne recidiua vel alia grauiora symptomata reduplicentur. Vidi talem & talem, inquiunt, qui tantillo puluisculi albissimi cultelli cuspide comprehenso, febricitanti ab initio exhibito intra 24. horas sanitatem fœliciter restituit.

Alium item qui post habitis purgationibus, phlebotomiis, & à Medicis prouincialibus pro desperatis habitos, exiguo aliquo secreto pristinæ sanitati restituit. Respondeo: primum casum de non alia, quam febre Ephemera accipiendum esse, quæ ipsa sua sponte etiam intra 24. horas terminatur. In alio casu quodcunque factum est, illud potius præmissis medicamentis attribuendum dico; purgatio siquidem si præcessit, huic merito acceptum referatur, non secreto illius Agyrtæ, si quid præstitum fuit; Quod vero vsurpatis catharticis nihilominus aliquando febris æqualis, vel etiam acrior perseueret, id fit propter subtilium humorum intra venas, quas Diaphoretico prius dissipari oportet reliquias; Vel etiã, quod corpus ita apertum, aut dilatatum, à frigido quocunque aëre iterum offendatur, vt febri postliminio locum cedat.

Item autem vsu venit istiusmodi Empiricis, qui purgationibus radicalibus ab aliis præmissis, corroborante aliquo sanitatem demum conciliant, ac illis qui propugnaculo seu porta bene munita hostibus foras propulsis, sine armis arcem occupare & defendere dicuntur. Nulli tamen Medicinæ, qualicunque etiam, dicteriis hisce probrum dixerim, quum nulla tam tenuis videatur, quin proprietatum virtutumque quarundam certa de se præbeat testimonia; Quinimo magis ad docendum illos, quibus curæ & cordi est, morbos tutò & iucundè curare, ea omnia prolixius persequor.

CAP. XX.

De Febre quartana inueterata.

OMnium febrium intermittentium Quartana, secundum quod Hippocrates, & quotidiana testatur experientia, mitissima est, tutissimaque; Attamen dum vitam nostram querelis, vel maxime exosam reddit, ob id variis modis ægrotantibus infestissima est.

Postquam enim corpus occupauit semel, raro ante 6. 7. 8. 12. 15. 18. 24. mensem, prout inuenit, quo nutriatur, resoluitur. Absumptá etiam materia corpus vsque adeo labefactatum, macidum, & nigricans derelinquit, ac si in Arabia vel Ægyptia aliquandiu vixisset. Quidam asseuerant sanitatem inde constantiorem implantari; attamen horum.

Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.

Verum ideoque est, quemquam absque ipsius auxilio sanum persistere posse; Quinimo quisque non exoptet aliter, cum antequam ad id perueniat, homines tam discruciet, tantisque ærumnis, scirrhis renum & hepatis, hydrope, ictero, melancholia Hypochondriaca & id genus aliis languoribus afficiat, vt nihil supra.

Inter Medicos valde controuertitur de loco primario, vbi materia huius febris propriè diuerforium habeat, adeo vt nullo modo indagari medicamentis nedum fugari queat: Qua de causa etiam opprobrium Medicorum dicitur. Verum relicta hac disputatione, ad duo principalia puncta consideranda nos accingamus. Primò num quid obseruatum sit à febre quartana confirmata, medicinæ operâ quenquam vnquam conualuisse? Secundò, si qua conualuerint, quibus remediis illud factum sit? Quibus vtrinque debitè pensiculatis, facilius postea de loco, vbi materia consistat, (à perceptione namque effectuum sæpe in causarum notionem fœlicissime prouehimur) iudicabimus.

Quod primum attinet, nullo modo abnegandum est, febrem quartanam confirmatam à quibusdam tam externis quam internis medicamentis profligatam esse, nec erit, Medicus practicus, qui Æsculapium tam difficilem habuerit, vt ne semel vel aliquoties hoc ipsemet perfecerit.

Si iam inquiramus in Medicamenta eorumque qualitates, quibus hoc factum fuit, reperimus ea calida, acria, penetrantia, quæque omnia meatus aperire, sanguinem agitare, spiritus alterare, & inprimis in venis operationem edere potuerunt.

Ex numero siquidem externorum, alter Apium vel Rutam minutam concisam carpo, duabus tribusue ante paroxysmum horis super imponit. Alter cæpam medio Theriacâ repletam, tostam & in Cataplasma reductam; Alius telam aranearum Terebinthina oleoque spicæ commixtam adhibet; Alius iterum vnguentis calidis & subtiliter penetrantibus vtitur. Quin imo egomet ipse (absit jactantia) quosdam curaui, brachio solummodo applicando mixturam è cornu Cerui nuper combusto ad nigredinem, Mumia item & allio additis. Quæ singula calidam, subtilemque facultatem impense participant, pustulas etiam, ruborem & inflammationem in subdita parte, dolorem item capitis, Spirituum alterationem, sudorem modò lecti iuuamen adsit, suscitant. Similiter non nemo ad se rediit, infusione Aquæ vitæ cum pyrethro, Zingibere, pipere longo, ante horripilationem larga dosi assumpta. Quo ipsi etiam Empiricus quidam in his regionibus plurimos è Rusticorum tribu curæ se concredentes ipsius, sudorem nimirum in lecto prouocando vel forte aliquod exercitium injungendo, liberauit.

Alij pristinam sanitatem integrè assequuti sunt, solo Sinapi in aceto vini calido assumpto; Alij beneficio succi Chelidoniæ & Rutæ; Multi etiam liberali dosi Theriacæ vel Mithridatij, floribus item Sulphuris cum acetoso vino: Aquâ etiam vitæ multi, cum Vitrioli Aqua; Sic Cuprum, Stannum & Mercurius præparata rite, & Diaphoretica facta, aliaque plurima, quæ singula ad prædictorum naturam accedunt, plurimum profuerunt.

Proinde ex illis curationibus medicinarumque enumeratarum effectibus colligere indubitata ratione possumus: Caussam febris quartanæ confirmatæ proximam, aliud nihil esse, quam subtilem materiam in sanguine hospitantem ad cuius incrementum, fluxum & refluxum, statis temporibus, interueniente Caloris vel frigoris commutatione, paroxysmos parturiat, instar æstatis & hyemis, cuius tamen causas ad vnguem reddere nullus & nemo potest.

Eiusdem argumenti est, quosdam Quartanarios nuper restitutos, transeundo Aquam, vel loca concaua, humida, in idem malum facilime incidisse, quod satis superque etiam confirmat nostram sententiam, in hoc casu nimirum esse subtilem quandam, & naturæ contrariam essentiam in sanguinis massa & spiritibus, quæ in instanti quasi alterata febrim iterum ceu crabones excitet.

Quod opinionem attinet illorum, qui putant materiam febris quartanæ esse humorem viscosum, Melancholicum in liene, hepate, Mesenterio aliisque stomacho vicinis partibus delitescentem, eam tribus potissimum argumentis proscribo; Primo quod non video, quomodo Epithemata aliaque pulsui superposita ad profunditatem vsque, corporis transire, & prædictum humorem expellere per loca conferentia possint; Quem ipsum humorem tamen, puta febris ipsissimam causam, necessario antequam febris solueretur, è corpore remoueri oporteret. Attamen illa sine omni dejectione, per quam grossi humores alias exturbantur, fœliciter operantur. Quin imo nec Diaphoretica interna vsui forent, vtpote, quorum vsu, dum serosos & subtiles tantum humores spectent idque per sudorem & vrinas, crassior humorum viscosiorque & consequenter febris difficilior status esset subsequuturus.

Secundo quod, secundum hanc theoriam, Medicamenta purgantia, vere ῥιζότομα harum febrium quamuis confirmatarum penitus, forent remedia, vbi è contrario purgare corpus in quartanis fere nihil sit aliud, quam perturbare, dirisque cruciatibus absque vlla mitigatione corpus augere. Id quod aliundè non proficiscitur, quam quod prædictæ partes subtiles è venarum mole, purgantium opellâ ad centrum corporis & ad cor vsque reuellantur, absque tamen absoluta earum per sedes amolitione, vti demonstrauimus.

Tertia ratio est; quod illas partes, si causam febris istius fouerent, necessario obstructas & aggrauatas oporteret esse, quod in omnes non cadit, sed in quosdam duntaxat; Quamuis contendere quis vltra posset, à diuturnitate potius febris, illa accidentia in vno quidem magis, in alio minus pro partium dispositione multiplicari: Si namque ex vitio hepatis & lienis, sanguinis alterationem & corruptionem contrahit, quidni etiam eadem facilitate sanguinis peruersitas ad illa ipsa serpet? Verum enim vero, quod diximus, tantâ fundamentorum euidentia nititur, & cuilibet in oculos manifestè incurrit, vt sermonem ea de re longius producere, omninò superuacaneum existimemus.

Neque ergo inconueniens dictis, neque impossibile arbitror esse: quod materia febris Quartanæ ab initio quidem in stomacho concepta, postea vero humoribus crassis intimitus mixta, sanguinis massam coinquinet, vti dictum est, ibique mansionem eius statuas. Et super hoc fundamentum totam curationis normam superædificandam censeo. Quicunque ergo affectum hunc tam immanem præuertere cupit, statim in principio, vbi stomachus male habere, & superabundantiâ humorum alterari incipit, ad methodum generalem supradictam se conuertat, purgando scilicet corpus repetitis vicibus, donec ab omni impuritate penitus exhauriatur, postmodum constipatos meatus aperiendo, sanguinem sudorum prouocatione clarificando, ventilandoque venæ sectione. Quorum omnium beneficio æger à multis morbi miseriis, & afflictionibus præseruabitur.

Quod curationem attinet, ægro quartana aliquandiu satis exterminato, posthabita quorundam rudi sententia, in cursu nimirum suo quartanam non esse impediendam; neque tamen purgato, purgationem inprimis instituas mitiorem quàm vt stomachi vicinarumque partium regionem superet, ne scilicet in curationis progressu humorum efferuescentia eorumque ad periculosiora inferenda Symptomata peruersitas metuenda sit. Ad id muneris perficiendum vomitoria præsto sint supradicta, non tamen scirrho lienem vel hepar infestante: Eo enim in casu non tam vomitoria, quam Cathartica vsui sunto: Ægro vero ema-

ciato, humoribusque viscosis redditis, biduum vel triduum (indies tres vel quatuor haustus assumendo) sequens digestio prodest.

℞. Seri lactis vaccini recens. vnc. xviij.
Syr. scolopendrij D. Fernelij
Fumariæ simpl. ana vnc. j.
Violar. solut.
Mannæ calabrini ana vnc. ij.
Salis Tartari Vitriolati gran. xxiv.

Misceantur in vase terreo vitrif. clarif. cum albumine oui, & colata aromatizentur cum A. Cinamomi, pro 4. dosibus. Stomacho hoc modo euacuato, pro exigentia ipsius (aliàs Cathartica missa faciamus) tribus quatuorue horis ante accessionem, totum corpus, potissimum tamen spina dorsi vnguento Bezoardico bene inungatur, & sudor in lecto, vel beneficio Instrumenti ligni supra nominati, liberaliter prouocetur. Attamen si patiens eneruatus nimium, prædictam tractationem sufferre nequeat, in peculiariter ad id composito instrumento sedeat, capite foras protenso, subtusque decoctione Maluæ, bis maluæ, florum Meliloti & Camomillæ collocata, ad calorem natiuum excitandum, poros aperiendos, sudoremque denique facilius proliciendum. Decocti enim illius vapor cutim humectat, poros penetrat, materiam præparat & simul educit, multo maiori cum conferentia, quam alias in sicco aëre fieri solet. Ideoque accedente victus humida ratione, potissimum hausto jusculorum carnis, tepido, seri lactis, vel hydromellis simplicis assumpto, mirum in modum & sudorem & morbi profligationem promouebis.

Tertio post die operationem hanc reiterare necesse, vbi prima vice febris non fecerit diuortium. Corpore autem bene calefacto, ventosas, vnam vel alteram cum scarificatione super lumbos applicabis, easque sanguine bene saturatas secunda vel tertia etiam vice, secundum quod ægroti vires sufficient, reiterabis.

Proximo vero die paroxysmi ab omni vacandum remedio, ad attendendum solum, num cessarit necne. Hoc enim si factum est, salua res est, sin minus, singula ad tertiam vel quartam vsque vicem repetere operæ pretium erit.

Cæterum durante eadem cura, debito tempore, & victu multum restaurante nutriendus æger est, ventris constipatio tollatur Mannâ cum pauxillo infusionis senæ, vel per Clysteres.

Peracta fœliciter curatione, in victus regimine, quantum potest, recte se gerat, aërem frigidum, ventos, pluuiasque fugiendo, donec penitus pristino vigori restitutus fuerit. Quocunque enim errore in recidiuam delapsus, septies tanto periculosius decumbet.

Quod restat oppilationes Epatis, lienis, labefactatum ventriculum, à febre relicta, suo quodlibet remedio profligare oportet.

1. *Contra duritiem & Obstructionem lienis.*

℞. Vnguenti rosati ℥j.
Vnguenti Bezoard. ℥ß.
Oleum Gummi Elemi. drach. ij.
Misce f. vnguentum.

Hoc ipso regionem lienis singulo sero, duarum vel trium septimanarum spatio superinunges.

Contra Oppilationem hepatis.

Hîc maximopere valebit vnguentum Nasturtij aquatici vt supra de pleuritide præparatum; Quotidiana itidem Diasolis cum conserua cichorij, flor. bugloss. vel borraginis exhibitio. Super omnia tamen, in icteri etiam & Hydropis initio, his duabus partibus obstructionem commodissimè jugulabis, decoctione vulnera-

riarum herbarum, aperitiuarum, detergentium, expellentium, virgæ nimirum aureæ, vincæ peruincæ, veronicæ, centaurij saxifragiæ, Aquileiæ, Millefolij, pentaphylli, Cærefolij, scolopendrij & aliarum similium.

Sola imbecillitas si adfuerit, nulla indispositione partium relicta, decem vel duodecim dierum spatio, singulo mane Chrysobezoar ad ij. vel iij. grana cum pauxillo Gelu Cydoniorum deglutiat, & multum sine dubio confortabitur.

Cap. XXI.

De Hydrope.

HYdrops ad morbos pertinet Chronicos, & insanabiles, præsertim si fuerit inueteratus: diuersas agnoscit causas, prout Doctores earum mentionem faciunt: Tres vero duntaxat ex vsu sunt ex tribus his sequentibus indicationibus, ad huius therapeiam necessariis, inuestigandæ.

Primo Aqua in hypochondriis collecta exhauriatur, postmodum singulæ partes corroborentur, & feruor hepatis contemperetur. Sic enim & generationi materiæ in ipsa parte, & collectioni in partem debitè resistimus.

Quod primum attinet, cogitandum est, num materia ad expulsionem disposita satis nec ne. Id quod particulariter colliges ex vrina alba, quodammodo subjugali instar seri lactis, & quando calori admota confestim dissoluitur, ex parte tamen instar coaguli inspissatur. In hoc ergo casu tali Hydragogo opem parabis.

℞. Magisterij Argenti dejectorij grana iiij. v. vel vj. pro viribus.
Vini Maluatici vel albi opt. ℥ij.
Dissoluendo inuicem f. potio frigida.

Exhibeatur bis terue, tertio semper die, si opus est, eo vsque donec omnes aquositates penitus absumantur.

Aliud.

℞. Sem. Ebuli recent. ℥ß. vel drachm. vj.
Secundum virium differentias.

Fiat emulsio cum jusculo carnis vitulinæ veluti Amygdalarum, modico sacharo dulcoranda & Aqua Cinamomi aromatisanda. Bibatur satis calidè, reiterando, quotiescunque opus est.

Aliud.

In defectu superiorum sequens substituatur.

℞. Scammonij more Spagyrorum depurati gr. x. xij.
Ol. Salis Gemmæ gutt. iiij.
Ol. Caryophyll. gutt. j.
Conseru. rof. drachm. j. Fiat Bolus.

Non minori promptitudine quam priora aquas per aluum & vrinas deturbabit.

Huic vsui etiam Extracta Esulæ, Elaterij, Hellebori aliorumque hydragogorum inseruire, commode possunt. Quisque pro suo arbitratu vel potius pro suo experientia eligat, quod velit.

Ad corroborandas partes labefactatas quinque vel sex auroris continuis detur Chrysobezoar cum Syrupo succi Cydoniorum, sed nec sudor prohibeatur, si natura eo sit procliuis.

Calorem hepatis restinguit Sal prunellæ per 3. hebdomadas singulo mane, ad viij. gr. cum Aqua succi Cardui benedicti exhibitum. Interim victus instituatur è pullis, auibus, carne vitulina, agnina tosta, ouis recentibus. Potus sit Claretum si fieri possit.

Tumor ventris rebellis existens adeo vt nec superioribus rite administratis cedat, sequenti vnguento, modo de præ-

gressa purgatione nullum sit dubium, tractandus est.

℞. Summit. Ebuli vel Sambuci viridis ℔ iiij.
Butyri recentis ℔ ij.

Bulliant ad consumptionem humiditatis. Colaturæ addatur.

Ol. Sem. carui recenter destillati ℥j.
Misce.

Corpus eo ipso vngatur circa tumorem bis in die, & consumetur.

Interdum vesiculæ, pustulæ, vel inflammatio in scroto, coxendice, cruribus aliisque partibus, acris materiæ intra cutem restitantis causâ, alias in principio, alias in declinatione suboriuntur, & tum inter plurima remedia hoc fere primatum obtinet.

℞. Auricular. Iudæ num. xx.
Aqu. Sambuci vnc. xx.

Infundantur per horas xij. Deinde bulliant ad casum medietatis, Colaturæ addantur.

Semin. Mali Cydonij drachm. ij. & fiat Mucilago in qua permisce.

Olei Sambuci
Rosar. completi an. ℥iß.

Quo ipso subito omnis ardor & dolor mitigari, profligarique poterunt.

Cap. XXII.

Contra mensium retentionem.

PRouocatio menstruorum præter naturam retentorum, operatio est tam incerta, variabilis, tamque infinitis subjecta circumstantiis, quam forte vlla alia in tota Medicina. Quemadmodum enim Matrix ratione formæ, facultatum, officiorum, proprietatum & operationum vere secundus Microcosmus, & vas mirabile existit, adeo, vt intellectum nostrum natura ipsius longe excedere videatur; ita & affectus ipsius eius conditionis sunt, vt vix ac ne vix quidem eorum omnium causas ad vnguem indagare & cognoscere liceat. Liquet illud vel maxime, quod suppressio mensium, non solum à manifestis qualitatibus, intemperie calida, humida, frigida, sicca, repletione, inanitione, humorum corruptione, venenis, contusionibus, in sensum incurrentibus, sed & ab amore, gaudio, subita consternatione, cholera, Melancholia, aliisque plurimis Methodo minime substantibus exoriatur. Ad quorum cognitionem Medicus nunquam perueniret, nisi ἐνπλάτῃ ab ipso patiente instrueretur.

Nostrorum Bezoardicorum vsum eò solum dirigemus, quomodo illorum beneficio Retentioni duplici ex causa ortæ mederi liceat: Primò, quando menses retinentur, propter cacochymiam phlegmaticam totius corporis; Secundò, quando à propria Matricis vicinorumque meatuum obstructione.

Ad primam intentionem dabis Mercurij vitæ dosin, quo frigidi humores per os & per aluum mirabiliter purgabuntur.

Postridie exhibe Scammonij depuratissimi gr. v. vj. vij. viij. vel x. cum conserua Betonicæ vel Gelu Cydoniorum ad majorem gratiam dissoluti; Idque tamdiu, donec nihil impuritatis in corpore reliquum fuerit; ægrum interea bona victus ratione sedulo tractando.

Peracta euacuatione sudori studendum est, tribus, quatuor, vel quinque auroris, vnguento Bezoardico; Quo ipso nimirum frigidæ partium externarum superfluitates consumentur, sanguis attenuabitur membraque calore refecta à frigidorum humorum detentione liberabuntur.

Post sudorem, duarum triumue septimanarum spatio singula aurora, quatuor vel quinque granis Diasolis cum Syrupo Melissæ vtantur. Abstineant à frigidis, humidis. Et sic bonis & laudabilibus succis regeneratis, temperamentoque in naturalem statum reducto, non

poterit

poterit non fœlix effectûs succedere.

Quòd retentio ab alia causa nempe particulari constipatione Matricis profecta fuerit, deprehendere est ex eo, quòd tempore, quo alias fluere consueuerunt menses, omninò desistant, dolorque capitis, inflammatio oculorum, defluxiones calidæ & aliquando hæmorrhagia per os & nares subsequantur.

In hac obstructionis specie nisi forsan insignis plethora, & sanguinis abundantia intersint, non vsque adeo necessaria est venæ sectio: Quamuis enim à venæ sectione è Saphena facta sanguine ad inferiora detracto adjumenti aliquid fiat, quantum præsertim Capitis symptomata attinet, primarium tamen scopum, qui est, vt obstructio tollatur, non attingit; Et vix vna è millibus venæ sectionem admissa in Saphena, sanitatem recuperat.

Curationi ergò huic sequenti modo Colophonem imponimus; Statim ab initio dum stata purgationis tempora relinquuntur, & menses retineri incipiunt, exhibeatur. Extractum Hellebori nigri ad gr. xv. vel scrup. j. mane ante exortum solis, eoque die sæpè juscula calida propinentur, vitenturque frigida. Et quando corpus strenua Medicamenti actione forte alteratur nihil interest. Nec enim præter rationem illud accidit, & cochlear Aquæ vitæ Matthioli vel Aquæ Theriacalis in continenti iterum auxiliabitur.

Bis terue si dejecerit, bene est, corpore præsertim humoribus non multum referto; Attamen si nihil omninò operetur, altero die idem repetatur.

Factâ purgatione, quinque vel 6. grana Diasolis cum Syrupo Artemisiæ manè jejunæ ad decem vsque vel duodecim dies commendantur.

Et ab hinc quiescendum vsque ad proximum mensem, quò alias fluere naturaliter consueuerunt, ad cognoscendum, num sponte cursum iterare forte velint.

Ang. Sala.

Sin minus eâdem viâ incedere oportet quâ prius; Sed si ad quartam vsque vicem repetita singula nihil proficiant, per 2. vel 3. dies continuos propè matricis orificium pessarium hoc gestitet.

℞. Pulu. Fol. persicariæ maculatæ sole existente in Leone collectæ in vmbra exiccatæ drachm. ß.
Radic. Ellebori nigri pul. ℈ß.
Et cum Gummi Tragacanth. in vino albo infuso formetur pessar. s. a.

Hoc ipso sanguis menstrualis cum multis vteri quisquiliis prolicietur.

Quod si vero remediis prædictis, quamuis specificis attractiuis, in cassum laborauerimus, & ægrota fortunam artemque vlterius experiri voluerit, vltimum præsidium esto Balneorum vsus, secundum Medici alicuius συμβουλευσιν institutus, & interea per interualla pessarium interponatur. Si verò nec tum ex sententia succedit, incurabilis prorsus habeatur obstructio, nullisque remediis imposterum tentanda. Diæta correspondeat Medicamentis necesse est, idque secundum constitutionem, temperamentum, consuetudines, ætatem, morbi durationem & alias circumstantias.

Ad eundem modum puellis quoque mensium primitias promouemus, attamen cautè, nec hoc fiat prematurè, ne plantarum flores carpantur antequam crescant. Fieri enim potest, vt majori hinc afficiantur damno, quàm ad sanitatem auxilio.

Cap. XXIII.

Ad difficilem partum.

Difficultas parturiendi, à diuersis causis procedere solet. Ad harum itaque diuersitatem diuersa quoque excogitentur remedia necesse est. Nos verò ea tantum perstringemus, quibus labo-

res istiusmodi, quamuis fætu naturaliter jacente, & tempore completo, ob facultatis expultricis ignauiam tantum, exaspetari, subleuari & promoueri possunt. Quo in casu ad duo præsertim, veluti sanitatis anchoras confugiendum.

Primo detur Diasolis quantum conuenit cum cochleari vini Maluatici, vel alterius vini albi generosi.

Secundò vmbilico illinatur vnguentum Bezoardicum, &c. Si tamen minorem, quàm par est, efficaciam præstiterint, Mercurius vitæ debita dosi exhibeatur in cochle. vini vel jusculi carnis. Et in continenti, quando nauseare & vix vomere cæperit, facultas expultrix ad expellendum fætum simul calcar accipiet. Nec abhorreatis à tali medicamēto, eo ipso enim plurimis in acie nouaculæ quasi constitutis, hoc in casu præstò fui, æquè delicatis quibus nulla spes superstes erat, quàm robustis & paganis, vt vndiquaque hariolari quis posset: Quin imò fætum semi putridum sæpè, & secundinam biduum vel triduum post partū relictam beneficio istius, salua matris vita, discedere fecimus. Mercurium vitæ ergò quilibet Medicus hac in parte optima de nota commendatum sibi habeat. Inter omnia enim quæ huic vsui natura suppeditauit, (quamuis in maxima copia) illum ipsum experientia veluti Regem nobis probauit. Neque existimādum puerperas nimium tormentis eò ipso discrutiatas iri, dum aliàs ἄνω καὶ κάτω satis perturbat: Operari enim incipiendo, vt sic loquar, operam finit suam; vnde meritò cuiquam videri posset, confortando potius, quàm quouis alio modo prædictos effectus omnes perfici & exerceri.

Cap. XXIV.

Contra Calculum.

CVrationis eorū qui calculi tormentis afficiuntur, summa hæc est: Vti nimirum adsumant dosin Diasolis in cochleari vini albi, & lumbis vnguentum Bezoardicum obducere sinant.

Dum enim in lecto prædictis remediis sudare cæperint, meatibus vrinariis diductis tophi facile dejicientur. Attamen ad hoc etiam attendendum est, quòd ventre plurimum constipato & hypochondriis flatibus distentis, Clystere Carminatiuo flatus dissipare oporteat. In casu, quod prima vice frustranea fuerit opera, nec aluus Clystere dejiciatur, ventositatibus interim respirationi frænum injicientibus, ita vt sæpè repetitis clysteribus vtendum sit, Mercurius vitæ vel Sal Vitrioli vomitum ciendo integram curam præstabunt.

Præseruationi studemus commodissimè, exhibendo bis quotannis (vere scilicet & autumno) salis Vitrioli quantum sufficit. Interea dosin Diasolis cum vino albo mane ante nouilunium ad sudandum porrigimus.

Et hoc modo diætæ conuenientis regulas simul obseruando, temporis successu causa huius mali sæuaque symptomata ipsius penitus extirpabuntur; Nolo tamen intelligi de iis, qui vitio hæreditario aut naturæ defectu decubuerint.

Cap. XXV.

Contra scabiem pruriginosam & malignam.

QVi scabie à sanguinis corruptionē humorisque melancholici confusione exorta, diuexantur, nec delumbes interim, inprimis ad curandam valetudinem dosi mercurij vitæ ad ciendum vomitum opus habent. Altera post tertioque die purgationem Extracto Ellebori nigri instituant, Viribus autem destituti hanc assumant potionem.

℞. Epithymi recent.
Fol. senæ ana ℥ j. ß.

Agarici albiſſimi non troch. ℈j.
Tartari albi ʒj.
Seminis Fœniculi ʒß.
Aquæ ſucci fumariæ ℥iij.
Infundantur per horas ſex, colaturæ addatur Mannæ Calab. ℥j. fiat hauſtus.

Poſtridiè etiam vel tertio poſt die pro re nata reaſſumendus; Qui verò hanc potionem auerſantur, pilulas noſtras cephalicas (præmiſſa tamen humorum, appropriato aliquo, vt lactis ſero, capite de febre ardente ſupra deſcripto, præparatione) in locum ipſius pro purgatione adſciſcant: Reſpiciendum autem ſedulo eſt ad ſiccitatem corporis; Pilulas enim in ſiccis conſtitutionibus, ſine humido vehiculo ante & poſt ipſarum vſum exhibitas, plerumque ſteriles ſequuntur operationes.

Poſt purgationem ſanguis mittatur, poſtmodum quinque vel ſex dies continuos mane ſudori ſtudeant, beneficio inſtrumenti ad eum vſum capite de paralyſi peculiariter deſtinati, exhibendo ſcilicet intrinſecus Diaſolis aliquot grana & ſuperbibendo ad promouendum ſudorem hydromelitis ſimplicis bonum hauſtum; ſi tamen adhuc ſanguinis euacuatio vſui foret, illam repetere tantò magis prodeſſet.

Diætandi ratio ſit, vt quæuis ſalita, dulciaria, ferina, alia, cæpe, ſynapi, vina aliaque ſanguinem calefacientia, ſpiritusque irritantia, ſtudioſè euitentur. Pro potu inſeruiat hydromel, ptiſana, aliquando etiam ſerum lactis, Betonica, Bugloſſa, Borragine, cærefolio, fumaria, ſcolopendrio, cichorio, ceterach, vel id genus aliis contemperatum, & albumine oui vno vel pluribus, ſecundum indigentiam clarificatum, denique ſaccharo dulcoratum, & aqua cinamomi modicè aromatiſatum. Et hoc modo triginta vel quadraginta dies procedendo, per vices etiam leue catharticum propinando, & ſingulo mane exiguam Diaſolis pilulam abſque tamen ſudoris prolectione, niſi poſtulet natura, deglutiendo, fieri non poteſt, quin ſanguis mundificetur, & proxima ſcabiei cauſa penitùs peſſum prematur.

Durante hoc curationis negotio, quando opus videtur linimento aliquo extrinſecus vſurpando, ſubſequens præparatio præeligatur.

℞. Suc. Naſturcij aquatici depurati
Plantaginis ana ℔ ij.
Rad. Peucedani recent. in minutiſſima fruſt. inciſ. ℔ ß.
Vnguenti roſati ℔ j. ß.
Bulliant in vaſe terreo vitrif. ad conſumpt. ſuccorum.
Expreſſioni addantur
Spirit. Terebinthinæ ſulphureat. vulgò Balſami ſulphuris ℥ß.
Sublimati Veneti ſubtil. pulueriſ. ʒj.
Camphoræ ʒß.

Hoc vnguento corpus ſubtiliter bis terue ſingulo biduo, decreſcente luna, delibatum, ilicò ardoris mitigationem, materiæ digeſtionem, eiuſque per poros cutis depulſionem, deſiccationemque quæ omnia in ſcabie per habitum corporis curanda neceſſaria ſunt, experietur. Quibus ſingulis lectoris mentem informare volui, ne deſint miſeris ægrotis veræ medicinæ ſolatia. De gallica illa ſcabie tractare hoc in loco animus non fuit. Quamuis enim prædicta remedia nonnihil eo in morbo prodeſſe poſſint, nihilominus tamen methodus medendi alia meritò inſtituenda.

Cap. XXVI.

Ad ſugillata & contuſiones.

SVgillatorum ſeu contuſionum medela ordinaria hæc eſt: Contuſio vehemens magnæque actiuitatis venæſecium ilicò indicat in brachio oppoſiti lateris;

Toto autem corpore conquassato, in vena dextri brachij media; Vnctio item bis terue repetenda ex vnguento Bezoardico: dummodo os fractum, vel dislocatum non fuerit, & interim contusio exterius apparuerit. Atque hoc adeò proficitur, vt nullo alio opus sit vnguento.

Interna contusio præter venæ sectionem, sequentis traumaticæ potionis vsum quotidie mane & vesperi ingeminari postulat, ab vncia dimidia ad vnciam integram per vices.

℞. Oculor. Cancri pulu. ℈iiij.
Aceti vini albi odoriferi ℥vj.

In magno vitro fiat infusio in Balnéo Mariæ tantisper, donec acetum non ebulliat amplius, postea colaturæ per inclinationem adde sacch. pulu. ℥ij. Diasolis gr.xxx. Æger se teneat calidè abstinendo à frigida potione, studendoque calidæ victus rationi. Ventrem constipatum Clystere emolliat. Hâc Methodo paucos intra dies sanitas redintegrabitur, dummodo non pars quædam principalis noxam acceperit, ad quam resarciendam nulla forent remedia.

Cap. XXVII.

Contra Gangrænam.

CVi Gangrænam curare animus est, ante omnia malignitatem ipsius benè perspectam habeat necesse est. Non multùm enim differt à morsibus venenosorum serpentum. Quamuis enim tam acutis, subitaneis & perniciosis symptomatibus in vitæ fontem non sæuiat, vt in morsibus viperarum, aspidum & similium fieri solet; nihilominus tamen sensim & sensim tantam corruptionem inducit, vt & spiritus quoscunque tangit, lethaliter inficiat. Quæ ipsa infectio, dum per Arterias ad cor vsque subrepit, intollerabilium symptomatum, imò ipsiusmet mortis, quamuis tale quid ab initio suspectum non fuerit, ansa existit.

Ad detruncandam ergo Hydram hanc, idque Herculeo successu, non solum collimandum est ad remedia Topica eaque Balsamica essentialia, quibus nimirum membra à corruptione defendantur, & natura in exuperatione carnis mortificatæ adjuuetur; sed etiam ad Bezoardica, quibus cor athleticè muniatur, & supradicta infectio eminus arceatur.

Quod externa remedia contra Gangrænam attinet, quæ ἄνευ παρέλκης & cito administranda, eorum magna est diuersitas; Et quod vis fortè approbari potest in suo genere oportuno tempore adhibitum. Inter maximè generalia tamen & securissima hoc se nobis offert.

℞. Ol. Salis communis diligenter destillati.
Ol. Vitrioli potentissimi ana ʒ. j.ß.
Salis ammoniaci purificati ʒ.j.
M. in vitro.

Vsus eius est, vt superior carnis mortificatæ pars scarificata, Emplastro quodam pro defensione circumposito, eo ipso subtiliter fricetur. Si enim pars sana tangitur, non tàm metus est, eam corruptam, quàm dolorem fortassis immanem excitatum iri. Illico etiam cataplasma tantæ magnitudinis vt, circumjacentes partes bene cooperiat, imponatur.

℞. Farinæ Fabar.
Hordei ana ℥. j.
Decoct. summit. Carduibenéd. & Anethi q. s. coquantur in formam Cataplasm. & addantur Oxymell. simpl. ℥.ij.
Theriacæ Diatessaron. ℥.j.
Myrrhæ Trogloditic. subtil. pulu. ʒ.ij.
Misce.

Ad hæc si visitando ægrum Gangræna in Escharam quidem redacta reperiatur, ea tamen optatò non progre-

diatur; repetendus supradicti corrosiui vsus minime est; Quinimò Cataplasma solum eò vsque continuandum, donec caro mortua à viua perfectè separata conspiciatur.

Hoc enim dextrè peracto, Chirurgi ad alia medicamenta, pro vt se indicationes offerunt, tutò progredi poterunt. Circumcirca etiam pauxillum Diasolis si placeret inunctum, malignitati Gangrænæ summoperè resisteret.

Prædictum causticum escharam inurit separatu facilimam, humorum concursum sistit, carnem à corruptione præseruat & vndiquaque laudabile fundamentum producit. Neque saltem æqualia iis metuenda erunt symptomata, quæ aliàs Arsenicum singulari licet artificio (si Diis placet) ad eum vsum præparatum, & fixum vel dulce redditum inferre solet. Docebo prius ἐϱγασίαν ipsius, postea historiam de sinistro prorsus, & funesto ipsius vsu, (quippe venenum est specificum, naturæque humanæ inimicum) recitabo. Optima ergo præparatio huius, quæque ab omnibus etiam Paracelso lib. 1. de reb. naturalibus cap. 9. pro suspecta minime habetur, talis est:

℞. Arsenici Crystallini,

Salis Nitri purificati ana part. æq.

Puluerisata in Crucibulo, cooperculo in medio perforato tecto mittantur ad Ignem rotæ, tantisper, donec albus eleuetur fumus (à quo sibi cauendum benè est) nec amplius vapor aut fumus appareat. Refrigerata materia, quæ alba est instar Salis Nitri fusi iterumque coagulat', eximatur.

Maxima enim eius pars Nitrum est; quippe dimidium ponderis absumi, prædictumque fumum non aliunde quam ab Arsenico proficisci, in propatulo est.

Dicere quis posset, quum Arsenicum totum in auras euolauit, consequenter etiam malignitatem Arsenici abolitam fore. Verum enim vero Arsenicum quidem totum fugatum est, non item Arsenicale; tantumque abest vt Sal nitri Arsenicum correxerit, vt potius venenositate Arsenici potitum, seque ipso redditum venenosius, quando vulneribus applicatur longe sæuiora symptomata inducat, quàm alias simplex nitrum, quippe quod intrinsecus etiam assumitur, facere consueuit. Assertionem hanc luculentiùs Historiâ confirmabo: Æstate præterita contigit, vt ciuis quispiam magno vlcere sinistri Cruris laboraret. Huic carnis spongiosæ & fœtidæ demendæ causâ, Chirurgus Arsenicum, vt supra, præparatum adhibuit: Æger certè paucas post horas tantis conuulsionibus, stupiditate manuum pedumque, sudore frigido, palpitatione, deliquio cordis, & vomitionibus correptus fuit, vt nisi in continenti Bezoardicis aciem intus forisque contra instruxissent, procul dubio dispeiisset. Ab hoc & similibus aliis quæ simili successu in Cancro, aliisque malignis vlceribus obseruaui, quisque summo studio sibi caueat. Ego certè quousque vixero tale remedium meum nuncupare, nec etiam vsum ipsius approbare nunquam audebo. Et quorsum hoc? Cum rerum omnium Archetypus plurimis aliis, de quorum ἀσφαλείᾳ dudum nobis constitit, nos liberalissimè locupletarit.

Adsumpsi quidem Arsenicum ad Emplastrum Bubonibus pestilentialibus adhibendum, verum multùm interesse cogitabis, an super vel subter cutem, adhibeatur, an item cera & Terebinthina delibutum vel non; præterea concursus humorum attrahentium admixtorum facultate elicitus, retro magis repellit, quàm quod intrò serpens venenum admittat.

Denique Arsenicum eo modo quem de peste externa descripsimus, cum Sulphure & Antimonio præparatum, eorum virtute facultatem escharoticam &

causticam planè exuit, dum è contra Sal petræ illud acutum magis reddit. Inter Salia enim nullum magis penetrat, nec inflammatiora reddit vlcera, quam Sal petræ in furno calcinatum. Hanc ob causam etiam Emplastrum meum diutius non vsurpo, quam donec Bubones maturari & suppurari incipiunt, materiaque purulenta foras protrudi.

Iam ad μελέτημα propositum reuertendo, statuimus, statim dum hæc fiunt, vel etiam paulò ante, ægro dosin Diasolis cum Syrupo Cardui benedicti porrigendam esse, idque continuandum postea singulis auroris, donec victi mali istius signa euidenter acceperimus.

Victus præterea moderandus sedulò est, ne spiritus alterantibus, sanguinem nimium calefacientibus, febremque excitantibus cibo potuue vtantur. Hoc enim ordine Gangræna domari facilè, & exstirpari poterit, dummodo vel delumbis ętas, vel partis alicuius principalis offensio moram non injecerint.

Vsum ergo nostrorum tot numero morbis resistentium Bezoardicorum iam satis superque (quantum ad χειραγωγίαν solummodo opus videbatur) declarauimus. Colophonidem ergo Tractatulo huic addendo: DEVM ter Opt. Max. supplex precor, vt his omnibus Medicamentis ad vsum afflictorum exoptatum benedicere, meque ab Inuidiorum virulentis morsibus, ad quos ipse solus antidota nouit, munire & custodire dignetur. Cæterum candidum lectorem peto, vt hunc qualemcunque laborem æqui bonique consulere, & si qua error ignoranti subrepserit, illum syncere, æquè, ac sibimet vellet, meo si sederet loco, interpretari velit. Quis enim homo est, errare à se qui alienum prorsus affirmauerit? Deus est, vt Propheta dicit, qui solus iustus est; Omnes econtra homines mendaces.

Πάντοτε δόξα ΘΕΩ.

FINIS.

TERNARIVS LAVDANORVM.

SEV

OPIOLOGIA

De Natura, proprietatibus, vera præparatione & vsu OPII,

SVB TRIBVS PRÆCIPVIS LAVDANIS,

Pſalm. 145. v. 10.

Confiteantur tibi DOMINE omnia opera tua, & ſancti tui benedicant tibi.

IN OPIOLOGIAM Dn. ANGELI SALAE, &c.

ILla Opij abſtruſim detenta ſcientia, Praxis,
Vis, varij effectus, delituere diu.
Hic timet admixtum, fortè alter abutitur, ille.
Vel leuiter ſacrum præparat anodynum.
Hinc patitur genus humanum, pulchra Ars latet omnis,
Graſſatur paſſim corpore dira lues.
Dira lues frænanda Opio, ſananda Opiatis,
At SALA pulchrum Opio, credite, pandit iter.

Andreas Honterus.

AD LECTOREM.

Enigne LECTOR. Nullus dubito, quin, quando hunc meum libellum in publicum emitto plures futuri ſint, qui dicant: Num Sala hoc ipſo annititur ſcribere, quid ſit Opium, & quomodo exinde nobile illud medicamentum, Laudanum appellatum, concinnetur contra omnes corporis humani internos dolores, febriles ardores, fluxus ventris, vigilias & inquietudines, &c. Anne vtroque

respectu agit, tùm quia idem & antè, nec absque industria & judicio, multi præclari Veteres sub manibus & literis habuerunt; tùm quia, quod ipsius Opij παρασκευὴν medicam attinet, moderni quóque Medici in scribendo industriam & experientiam, in communicando cum aliis sinceritatem satis probarint? Illis meritò hîc scutum obuerto, &, quantum sermonem suum de Natura Opij accipi volunt, quæro; Quisnam vnquam antiquorum Medicorum hoc de medicamento tàm abundanter, tamque solidè scripserit, vt nihil eorum, quæ scripsit, vel contrariis labefactari, vel imminui, vel melioribus aut similibus augeri possit? Profectò vix ac ne vix quidem erit, qui ad producendum talem quemquam satis instructus prodeat. Quid enim opus esset hac in parte tot disputationibus in Academiis, & priuatis Medicorum consultationibus, tàm laboriosè institutis lucubrationibus, de Natura Opij, ejusque vsu, vti hactenus consuetum est. Vanæ certè curiositatis argumentum magis, quàm solidæ prudentiæ foret, de re & doctrina disputare, & dubitare velle, quæ jam dudum ratione & experientia confirmata, & certis regulis comprehensa antiquitùs proponeretur. Vsus ergo Opij ambiguus adhuc, & incertus plurimis existimandus est.

Si verò ita sese res habet, nec interea interdictum, vel Veterum inuentis addere, vel de ipsis opinari; vanitas, meo judicio, obtrudi mihi non potest, quod & meam ea de re sententiam ad Rationem, & Sapientum tàm veterum, quàm recentium authoritatem, ipsámque Experientiam conformatam bonis multorum rebus in medium producam. Inprimis cum institutum mihi non sit, neque in hac, neque in alia scribendi materia, quod plurimis commune est, mihi seorsim docendo vendicare.

Porrò quod diuersi Medici nostri temporis, Opij & præparationum Chymicarum ipsius in Laudano Opiato, & aliis mentionem faciant, non inficias eo. Quin imò partim authoritate & testimonijs ipsorum vtor: Verùm quòd propterea Laudanum, & vsus ipsius res vulgò trita, & communis sit, nemo est, qui vel credat, vel contrarium mecum non probet. Certum enim est, vix è centum Medicinæ Doctoribus, prout in Europa medicinam faciunt, quinquaginta reperiri, qui Theophrasti vel aliorum libros de LAVDANO scripturientium legere dignentur; tantum abest; quod illud vsque adeo ipsis familiare, vel notum existat; Ex his quinquaginta difficulter viginti erunt, qui eo vtuntur; E viginti hisce mirum iterum, si decem reperias, qui αὐτόχειρες illud præparare poterint. Ex his iterum & magis mirum, si tres solummodo sint, qui inde cognitas sibi virtutes, vt nunc homines sunt, consulto aliis manifestare, vel ægrotis audacter vsurpandum proponere, proque merito commendare velint.

Possum certo adfirmare, plures Europæ ciuitates Medicos alere, quibus ne γρῦ quidem de ipso Laudano, vel in sermone, vel in vsu; puta, qui vel insolitum illud,

vel

vel à re medica alienum prorsus habitum sibi, aliter tractare non possint. Certus etiam sum, vt popularius rem examinemus, hoc ipso in loco (non obstante quod supra dixi) è millibus tam viris quàm fœminis, alias magnarum quarundam Compositionum velut Theriacæ Mithridatij, &c. ad titulum & vsum gnaris, vix quinquagesimum quemque de Laudano quicquam vnquam alicujus momenti auribus percepisse; Ad quos singulos tamen ob multiplicem vsum æque Laudani ac supradictarum rerum cognitio spectaret.

Quòd si ergo hic Tractatulus meus vel adhoc duntaxat conferat, quod simpliciter nomen Laudani ad multos deferendo, occasio sit: quo tempore necessitatis illud à Medicis quærant & expetant; siquidem sæuissima quæque morborum symptomata nulli alij remedio tam citò, tutò & facilè, quam huic ipsi cedant; sane vel hoc solum nomine labor meus sat vtilis commendandus foret. Ad quod tamen aliud aditus multis aperiat, prudens lector statim animaduertet.

Cæterum vero qui ad vulgare prouerbium, Qui a la gorge pleine de fiel, ne peut cracher doux*: propriis passionibus correpti, sibi soli sapere videntur, nec alterius quomodocunque etiam vtilem institutum laborem probare consueuerunt; Horum authoritas certè minor est, quam vt iis obstaculo sint, qui operas suas ad Dei gloriam, emolumentum proximi, & propriam vtilitatem conuertere conantur.*

NVM MEDICAMENTA CHYMICA IN VNIVERSVM VEHEMENTIORA SINT & PERICULOSIORA, QUÀM VULGARIA & NUM PROPTEREA NULLIUS VSUS, NISI IN EXTREMIS AFFECTIBUS, QUOD QUIDAM OBSTREPUNT.

Sunt nonnulli Medici, iidemque multi, (vel artis Chymicæ parum gnari, vel δοκησίσοφοι *duntaxat) qui ab ægrotis suis interrogati, quidnam Chymicis medicamentis in genere tribuendum sit, aliud responsum haud reddunt; quam quod laudabilia quidẽ remedia sint, verùm quod nihilominus violentas & periculosas perficiant operationes, secus quã vulgaria medicamenta faciant; & propterea non nisi extremis affectibus, in acie nouaculæ, quod dicitur, accõmodari & debeãt & possint.*

Ideoque antequam sermonem hîc de Opio eiusque præparatione vlterius protraham, ignominiam illam à Chymia & cultoribus ipsius auertere, & quæstionem debitè resoluere operæ precium duxi.

Quod ergo responsum aduersariorum attinet, duobus potissimum argumentis Censuram ipsis complebimus, quibus tamen ὀφθαλμοφανῶς *apparebit, insipidum prorsus illud esse & futile:*

Primùm in eo consistit, quod sibi de rebus judicium arrogent, quarum nec cognitionem, nec experientiam habeant, sed ex vana tantum conjectura, vel lubrico aliorum relatu.

Secundum: Quod nulla adhibita distinctione vitio duntaxat vnius vel alterius commoti, omnibus eo nomine insultare, eaque conspurcare audeant.

Verum vt ne plus operæ insumam ad redarguendum id, quod nemine non animaduertente, heautontimorumenon est, ad alterum progrediendo, dico: vehementiam ruditatemque falsò medicamentis Chymicis imputari; siquidem eo ipso nomine in genere, non solũ magna illa Vomitoria & cathartica, ex Antimonio & Mercurio; verum etiam singulas Vomitoriorum species, mediocres & benignas; omnia è vegetabilibus sumpta purgantia dejectoria, à maximo vsque ad minimum, veluti à Scammonio vsque ad Rosam & Aloen; vt & totam classem Diaphoreticorum, Diureticorum, cordialium, Anodynocum, hypnoticorum, Roborantium ad varias partes affectusque appropriatorum, & denique totam medicamentorum seriem Galenicorum æquè ac Spagiricorum impugnent, maleque audire faciant; quamuis ea quidem in methodo componendi præparandique à se inuicem discedant.

Quando ergo maculam hanc Medicamentis chymicis inurere constanter vellent, è generali pronunciatione particularis formanda esset, dicendumque; Esse quædam inter spagirica illa, quæ δραστικὰς *& violentas perficiant operationes; Non tamen absolutè, Medicamenta Chymica esse violenta: Hoc autem dum faciunt; quamuis ita veritatem ipsis non cedere non possimus, ad confitendum tamen hortamur eos, quod non solum nos ejusmodi quædam habeamus, sed quod & ipsi non dissimilia multa ad varios vsus ambabus manibus amplectantur.*

Huc vsque concordiâ inter nos factâ, si nec vlterius accusare cessant, probandum vtique incumbit ipsis, quod Medicamenta Chymica vehementia & δραστικὰ, *crudiora tamen sint & periculosiora ipsis vehementibus vulgaribus aut ordinariis, & quod benigniora illa vulgaria Chymicâ præparatione periculosiora euadant, quod in ipsorum potestate esse minimè existimo. Certum enim est inter sanos Medicos, (præterquam quod Experientia quoque plenis tibiis acclamat) hujusmodi remedia chymica cum Veterum fortibus illis vomitoriis, Elleboro, Tithymalo, cataputia, & aliis collata, adeò mansueta, benignaque censenda esse, vt quis meritò dicat; non Sennam, non Rhabarbarum, ad Scammoneam, Colocynthida aliaque fortia ejusmodi esse. Dicant, si placet quod Elleborum album in vsu ipsis non sit, nec Tithymalus, idque propter exitiales eorum, quas metuunt, operationes, en sibimet ipsis manifestè aduersantur, quod egregiè ad nostram sententiam confirmandam facit. Nunquam siquidem obtinuerunt; Antimonium & Mercurium ritè præparata parem in corpus tyrannidem exercere, ac supradicta. Porrò si se laudabile quid perfecisse putent, dum Veterum instituta imminuendo, periculosa ipsorum Medicamenta proscripserint, èque salubriũ classe exterminarint; quid non nobis quoq; ad malignorum extirpationem & salubrium quorumcunque introductionem eadem licentia restet? Nec est quod ipsis parum ad rem hæc*

dixisse videar, propterea quòd ipsorum judicio vomitoriis uti nimis periculosum sit, vomitusque nullo modo proritare liceat: Sufficienter namque frigidæ huic objectioni respondi, & contrarium ad oculum demonstraui in tractatu illo, quem Emetologiam inscripsi. Ideoque actum agere hoc in loco nolui. Instant: Antimonium tamen & Mercurium quodammodo corpori humano esse infesta; imò visceribus tenaciter inhærendo, illa occultam infectionem toti sanguinis massæ imprimere, quæ non statim quidem, attamen decursu temporis instar Ichneumonis foràs proserpat & calamitatem abundanter nimis adferat. Argumentum ad persuadendum magis aptum, priuatim rudi plebeculæ, quàm quicquam certi demonstrandum: Euidenter enim constat, dummodo non ipsi sponte cæcutire vellent, maximam partem eorum, quibus Antimonium vel Mercurius ritè præparata exhibita sunt, foras singula rejicere, idque vel per vomitum, dum vix operari illa cœperint; vel per aluum, prout in euentu postmodum excrementa satis euincunt.

Insuper Metallica illa quia sunt & fixa, digestioni stomachi minime obediunt, nec in Chylum conuertuntur, & consequenter sanguinis massam, aliasque partium substantias neutiquam subeunt, id quod aliàs medicamentis è Vegetabilium & animalium classe desumptis, propter commune symbolum, quod intra se inuicem alunt, familiare est. Et hæc proculdubio causa est, quod Venena plantarum malignarum, Serpentum, aliorumue animalium venenosorum, sæuiora sint, magisque subitanea, quam vel ipsum Arsenicum vel Realgar minerale.

Verum etiamsi hujusmodi rationes ad demonstrandum, Medicamenta chymica vehementia, inprimis duo jampridem citata, in quæ plurimùm inuehuntur, benigniora esse, quàm Antiquorum illa sæua vomitoria, imò tuta magis, quam quæuis ex Helleboro, & aliis supradictis desūptæ species, copiosa pertexere serie facile possim, singulas tamen ꝓpter breuitatē cōtrahere meritò hoc in loco placuit.

Accedo jam ad quæstionem: Num Medicamenta vulgaria simplicia naturâ benigna & innoxia, Chymicè præparata, plus justo vehementiora & periculosiora euadant, & quod boni habēt, cum malignitate commutent? Quemadmodum verò à purgantibus ceu usitarioribus in plerisque corporis affectibus exordiri placuit; ita illorum exempla satis erunt, quod identidem etiam Diaphoretica, Diuretica, Alexiteria, &c. eâ suspicione liberentur. Ratio ergò luculenter dictitat, quodlibet medicamentum fæculentiâ & terrestreitate sua spoliatum, purgatumque beneficio Vulcani, minus noxium, malignum, vel periculosum esse; imò ad citò, tutò, jucunde curatoriis indicationibus satisfaciēdum longè magis dispositum esse, quàm quoduis aliud crudum, vel male præparatum, puta impuritatibus adhuc suis, vel nihil ad rem facientibus, vel multùm nocentibus, coinquinatum, vinctum, & ligatum. Nec causa eius obscura est, quia quod ignis exa-

mine ab impuro nondum fecit diuortium, dum in ventriculum ægri deglutitur naturam jam tum in certamine contra morbum satis labefactatam, ad coctionem illam intempestiuè rapiendo lacessendoque eousque veluti enecat, & examinat, antequam quicquam conferat, vt sæpe sæpius vel eo duntaxat nomine ægros iugulatos manifestò conspicias.

Econtra quod Artificis industriâ purificatum, coctumque intra assumitur αἴευ παρολκῆς, κατὰ τὴν λεπλομερεῖαν, *quâ pollet, dissolui, dilatari, vel leuißimo etiam calore actuatum, incipit, absque graui negocio, quod Naturæ facessat, absq; alteratione, ad instar coniuratißimi amici, cum prædicta illa sæpe magnas molestias Naturam fatigando creent, vt meritò Tyrannorum more in ægros sæuisse, non seruasse quempiam confitearis.*

Præterea nec illud susque deque habendum, quod τεχνουργήματα *Chymica à fecibus repurgata, quando in corpus ingrediuntur minus habeant, quod conspurcando quisquilias accumulent, partesque ad internecionem præcipitent, quemadmodum vulgaria apozemata solent.*

Quod siquidem rationibus hisce contradicunt, denuò obiiciendo quod tantùm absit, vt vera profitear, vt Chymica illa ob subtilitatem, tenuitatemque, quam habent, nimiam, naturam magis irritare, & ad præternaturales actiones cogere poßint, quàm quæuis alia, Responsio tamen in promptu est satis valida: quod quidem inter species chymicas, plurima sint valde subtilia, velut olea destillata, Essentia Vini aliorumque vegetabilium, & varii liquores efficaci potestate penetrantißimi, & hoc vltrò concedimus; illa tamen non sunt extra vsum; Sunt enim morbi, in quibus nihil vtile indicatur, præterquam quod vsque adeò subtile penetrans, tantæque actiuitatis est, non autem crassa feculentaque illa. Proinde absit, vt vndiquaque quod subtile est & tenuium partium, vel insalubre censeamus, dum modo citra ἐπιζόπραξιν *ad indicationum materias assumatur, quæ tamen cautio non magis Chymicis, quàm Galenicis remediis necessaria est. Ad hunc porrò censum nec omnia alia ex Chymico agro prolata pertinent, nec quod aliquibus duntaxat familiare est iisque paucis, omnibus improperari debet. Quis enim iure in extracta purgantia hoc nomine inuehatur, quæ nec subtilia sunt, nec* ταχύπορα *nec* λεπτόμερα *puta quæ in Sapæ succiue condensati formam decocta, Spiritibus subtilibus & irritantibus exuta planè sunt: quæque à quibusdam fortè subtilia celebrata fuere non tam causâ virtutis penetrantis sortita sunt, quàm citæ in quouis liquore resolutionis ergò, quâ res cunctas è quibus extracta erant, facile superant.*

Postea experientia non mentitur: Extracta Mechoacæ, Rhabarbari, Senæ (quæ Benedictis annumerantur) multò benigniores effectus dare, quam res ipsißimas adhuc integras, vel craßâ solùm Mineruâ præparatas: Sed quid vlterius? Nonne chymica arte Colocynthidem, Scammoniũ, cathartica aliàs impensè aërea & venenosa,

adeò domari videmus, vt liberè, velut cum Rhabarbaro facimus, ad humores sibi proprios vsurpemus? Priuatim hoc notatu dignum; Scammoniũ spagyrice præparatum ad viginti vsque grana robustos vnica voce in Conserua Rosarum, &c. exhiberi posse, ad debitam, solummodo corporis euacuationem, absq; vllis ventris torminibus, perturbatione, vèl viscerum inflãmatione, quæ tamen vix rarò ab aliis diiuduâ sunt purgationibus. Imo veluti Maxima est in hac arte, non Scãmonium solùm, sed & alia Cathartica venenata, & plus justo vehementiora, vt sunt, Elleborus, Tithymalus, &c. Artis nostræ industriæ facultate, malignitate & acrimonia priuari, èque Draconibus igniuomis mites columbas, in variis scilicet corporis affectibus veræ salutis nuncias, reddi conciliarique posse. Cui ipsi tanquam verißimo Epiphonemati, cum sexcentis aliis sat profundè edoctis, hoc in negotio merito acquiescimus. Et immotam hanc qualemcunque defensionem contra licet acerrimas quorundam ἐπιπληκτικὰς ῥητορεῖας *facile retinebimus. Medicamenta tamen ordinaria in officinis hoc in loco culpare animus non est: Etenim & illa bona sunt, & salutaria inuenta, dummodo vero fine definiantur, non abusu aut artificum pertinaci ignorantiâ; Nihilominus opera danda est sedulo, vt Medicinam ritè excolamus, illustremus, exaugeamus, si non ipsiusmet artis quæ per se dicente Hippocrate de leg.* πάντων τεχνέων ἐπιφανεστάτη, *attamen Charitatis ergo in proximum; Nec quicquam vtut recens introductum simpliciter auersemur, priusquam rectæ rationis examine experti fuerimus*

—— —— quid turpe, quid vtile, quid non,
—— —— —— quid distent æra lupinis.

OPIOLOGIA
SEV
TERNARIVS LAVDANORVM.

Cap. I.

De natura & qualitate Opij, ad veterum Medicorum sententiam.

PIVM quemadmodum Veteres testantur, nec moderni inficiuntur Medici, est lachryma seu liquor viscosus, è capitibus papaueris albi, vel nigri, certo anni tempore incisione in primum corticem seu vltimam superficiem ipsorum facta, extractus, prout Dioscorides tradit lib. 4. Simpl. cap. 62. Hic liquor seu lacryma, postea condensatus, vt monstrabitur, vsui accommodatur pro necessitate: Id quod ex Historia Petri Bellonij de succo ipsius, dum recitauero, dilucidius patebit.

Præstantissimum habetur, secundum Dioscoridem, aliosque veteres quod fuerit ponderosum, densum, gustu amarum, odore soporiferum, & quod facilè aquâ soluitur, læue, candidum, neque asperum, neque grumosum, non ceræ instar adhærescens, dum colatur, nec ad solem liquabile, quod lucernæ admotum non atra lucet flamma, & extinctum integrum retinet odorem.

Impostoriè vitiatur Glaucij, vel lactucæ syluestris succo & gummate, cuiusque tamen notâ facilè perceptibili relicta. Flauedo enim deprehenditur ex Glaucio, quando in partes dirimitur, diluiturque. Adulterium ex succo lactucæ syluestris indicatur ab asperitate, & quod odore nimis obscuro præditum sit. Quando lucidum est, minorisque efficaciæ, gummi admistum habere non dubium præbet indicium.

Crudum erui ferè quantitate sumptum, omnes dolores leuat, digestionem adjuuat, tussibus & stomachi defluxionibus subuenit. Facit etiam ad capitis dolores cum rosaceo inspersum; In aurium doloribus cum amygdalino oleo, Croco, Myrrhaque vtiliter instillatur: in oculorum autem inflammationibus cum tosto oui vitello & Croco. Prodest item vulneribus sacrisque ignibus cum aceto; podagris verò cum humano lacte & Croco. Quin etiam sedi pro balano subditus somnum facit. Diagoras, Ætius, Mnesidemus vsum Opij reprobant in prædictis malis propter virtutem quam habet stupefactiuã; Dioscorides verò defensorem ipsius agit non ignauum, falsamque ipsorum redarguit opinionem. Experientia enim remedij huius vim ex euacuatu contrariam testatur. Nihilominus in alio loco magnam ipsius noxam futuram agnoscit, vbi in quantitate quis modum excesserit; & lethargium & in fine, vitæ jacturam sequuturam. Id quod vlteriùs etiam confirmat libro 6. de venenis eorumque remediis, vbi symptomata in magna nimis quantitate Opium potum subsequi solita recenset. Ita nec Nicander, nec Ætius nocumenta Opij silent. Itidem Galenus lib. 2. & 3.

de comp. Medic. Opium medicamentum periculosum & lubricum proclamat, quod sensus hebetet, & mortalium symptomatum causa existat. Vnde accidit, quod tàm rarò in vsum veniat, nisi in extremis vitæ periculis dolorum sæuitiâ subortis. Cui quoque Plinius multique alij calculum adjiciunt, quamuis ab altera parte non desint, qui contrariam opinionem propugnent, iique tàm Neoterici, quàm Antiqui Medici.

Causa tristium operationum, quas Crudum Opium producit in liberaliori copia potum, nimio ipsius algori attribuitur, siquidem maxima Medicorum pars in quartum vsque frigidorum ordinem illud collocauere.

HISTORIA DE OPIO EX LIB. III. CAP. XV. Petri Bellonij de singular. rerum memorabilium Græciæ, Asiæ, aliarumque Regionum.

Rerum omnium, quæ quemquam in sui admirationem trahant, nulla prope obseruatione magis digna videtur, quam Opium, quod jam in Turcia, præcipuè Achaia, Carachara, Spartada, Emetelinda, inque vicinis aliis locis Paphlagoniæ, Cappadociæ & Ciliciæ copiosè nascitur. Agrum ibi conserunt papauere albo, vti nos solemus tritico; tamque dediti huic seminationi sunt, vt quilibet Agricolarum tantam messem affectet, quantam seruorum suorum opera & metere & colligere possit. Et quando iam papauer capitibus emergit suis, incisione duntaxat in exteriorem corticem facta, lachrymam guttatim promanantem ad instar lactis excipiunt, quam ad spissimentum vsque coagulare faciunt. Sunt Agricolarum quidam, qui decem vsque libras huius colligunt; alij sex, alij etiam plus & minus, secundum quod vnusquisque majori seruientium opera & auxilio stipatus. Nam non tam interest, quod quisque magnam agri partem inseminarit; quàm quod satis seruorum habuerit, qui metant, & colligant. Ideoque quamuis Turcis in magno vsu sit, non tamen vulgo ad instar aliarum domesticarum mercium, hinc & inde venditur. Nec Turcarum quispiam est, qui non assiduè sibi comparet; Si vix asprum possidet, medium eius ad Opium emendum insumit, quod & armatus & togatus secum vndiquaque gestitet. Mercator quidam Iudæus, ex Natolio pro certo indubitanter nobis asserebat, nullo non anno quinquaginta Camelorum onera à paganis Paphlagoniæ, Cappadociæ, Galatiæ, Ciliciæ eo ipso compleri, quæ in Persiam, Indiam nostramque Europam, & alias longè dissitas terras, vt non minus etiam, quæ Turcico imperio adhuc subsunt transmittantur: Cui fidei parum habuissemus, nisi ille ipse, ratione accuratè instituta, probe monstrasset, quid quantumue vnusquisque vicus ex confinio Characharæ, aliarumque ciuitatum Paphlagoniæ, Cappadociæ, Armeniæ minoris & Gallogræciæ finitimis nationibus suggereret. Dicebat etiam quod Persis epulum hoc longè familiarius esset, quàm Turcis. Aliquando autem experiri animus erat, quantum satis esset, quod pro vna vice quispiam assumeret, sine periculo. Et Ianitschirum antea nobis notum, cuique quotidie eo vti alias insolens non erat, offendebamus, is pondus semidrachmæ haud ægrè deglutiebat, nobis præsentibus. Postridie insuper in Taberna quadam drachmam integram nobis ponderari curabamus, quæ denuò data ipsi nihil omnino nocumenti, præterquam quod ebrij instar paullulum turbaretur, attulit. Vsque adeò Opio vesci in Turcia res insolens aut noua non est. Ratio verò quare illud tàm ardenter & appetant, & deuo-

rent, alia non est: quam quòd persuasum sibi habeant, eo ipso se alacriores & quorumcumque periculorum bellicorum contemptores euadere. Hinc etiam bellicis obortis motibus, quando milites conscribuntur, tanta eius, increscente nimirum vsu, penuria oritur, vt omnis ferè regio his suis diuitiis careat. Ideoque etiam in triuio ipsis dicitur vt probri objiciendi causa; Esitauit Opium; æquè nempe probrosum, ac si nostrates aliquem ebriositatis insimulent. Armenius quidam Christianus, cui diuersorio nos diu eramus conjuncti, sæpè nobis præsentibus partem aliquotam Opij assumebat, & facto periculo nihil quicquam mali inde experiebamur, nisi quod pectora aliquantisper exæstuari, cerebrumque leuiter turbari, ac in somniis turbulentis quodammodo affici faceret.

Si cuidam animus esset, papauer huiusmodi in Europa, Gallia, Germania, Italia, &c. plantare, rem simili successu, ac in Asia, non carituram existimaremus; dummodo tempus colligendi debito studio obseruaretur; Clima siquidem Natoliæ non magis calet, quam illud Galliæ: Et factum est eiusdem sortis & bonitatis cum eo, quod ab authoribus descriptum legitur. Quod si verò eo vsque progredimur, de mixtura eius, ac si parum candidè quid interuenisset, dubitare minimè possemus: Mercatores enim antequam in nundinas secum ferant, quo possunt modo multiplicare illud, adeoque adulterio contaminare non intermittunt. Ideoque vt quisque sibi ab huiusmodi fraudulentia cauere ritè queat, notas, è quibus optimum eligitur & agnoscitur, describere haud cessabimus. Probatissimum ergò est, gustu amarum, acre, imò linguam nonnihil mordicans & ferè inflammans, colore ruffo, intus grumosum, odore fastidiosum & forte, vt temperamento frigidum statuatur. In Natolia in frusta conficitur, quatuor circiter vnciarum, aut ad summum semilibræ. Mercatores vero lucri causa medietatem aliunde sufficiunt, adeoque massæ in Seplasiorum Venetorum officinis integram ferè libram adæquant.

Hucusque Bellonius de Opio. Quamuis autem ante hac in Europa Opium omnibus his notis absolutum perfectúmque vix reperiebatur, hoc tempore tamen Terra nostra copiâ eius abundanter affluit, quod quidem omnes probitatis notas euidenter exhibet; nullis verò seminariis aut granulis intus refertum (quod fortè ab alio collectionis modo prouenit) nihilominus & vtile & preciosum satis deprehenditur. A plerisque Opium appellatur Thebaicum, κατ' ἐξοχὴν, quod probatissimum illud æstimetur, quod Thebaides conficiunt.

Capi II.

Quod Opium siue crudum, siue mixtum, in Medicinam tuto veniat, absque vllo vitæ damno.

SVnt inter Neotericos plurimi, qui plus justo veterum opinionibus addicti, juratique Opij hostes, non ipsi solùm credunt, sed & aliis persuadere conantur, omnia horum authorum in ignominiam medicamenti huius dicta & prolata, irrefragabiliter oraculi instar accipienda, tenendaque esse. Hos responsi loco scire volo, non licere liberalem Medicum se mancipium dare alienæ libidini, ad credendum quidquid etiam per somnum dixerint alij; Verum quotidianas rerum obseruationes, & matrem scientiarum Experientiam esse, quæ in quolibet negocio iudicium nostrum ad Veritatem aptè

aptè conformet, & confirmet; & quicquid minus inde depromptum, vel eidem contrarium, deteſtandum mendacium agnoſcendum eſſe. Non minus enim quàm nos hoc noſtro tempore, veteres etiam tam Græci, quam Arabes, vt apud plurimos in magna exiſtimatione habiti, infirmitatibus & vitiis veluti arrogantiæ, inuidiæ, contradicendique ſtudio dediti fuere; vt vel inde cauſæ ſatis ſit, nemini manum injiciendam eſſe, niſi orationem Veritati & experientiæ conformem attulerit. Galenus, Plinius, & alij errores ſuos de vſu Opij per totum mundum ſpargunt, cumque nemini non ſuſpectum reddunt; Econtra Oribaſius, Dioſcorides & alij illud valdè vtile, & ad multos corporis affectus debellandos non minus neceſſarium deprædicant.

Neutra pars fidem conſtanter derogat alteri; Vtra verò recto talo incedat, quis melius arbiter extiterit, quàm ipſa Experientia? Ea ergo fruſtraneum illum metum monſtrat de Opio, quin imo, illud intra corpus etiam ad ſanitatem conſequendam tutò vſurpari poſſe. Ideoque Oribaſius & Dioſcorides de Opio verè ſcripſerunt; illi alij verò oſores valdè lapſi ſunt, vndecunque etiam ſit, quòd mendacio magis quàm veritati blandiri voluerint; Hoc enim multo ſtudio inquirere ad propoſitum nihil facit; ſiquidem qualiſcunque etiam illa cauſa ſit, tanti ponderis eſſe nequeat, quæ Experientiæ ſacra dicteria euertat.

Quod autem OPIVM dignum ſit, vt intra materias indicationum à ſingulis recipiatur, duo mihi ſunt potiſſimum argumenta.

Primum ab eo ſumitur, quod Petrus Bellonius, imò ſexaginta alij magnifaciendæ authoritatis, de Opio teſtantur, quod Turcis larga etiam copia in vſum veniat, vt vix dies ab aſſumptione iſtius vacuus tranſeat, idque tamen abſque vllo ſanitatis incommodo. Vnde ſatis ſuperquè conſtat, Opium multis paraſangis abeſſe, à venenoſitate & malitia illa, qua plures illud mendaciter inſectari, & vituperare conſueuerunt.

Dicat quiſpiam me hoc ſermone meo parùm receptui canere: Clima ſiquidem calidum, ſub quo Turcæ degunt, frigiditatem Opij, vt fœlicius digeri queat, longè ſuperare; Id ipſum verò Chriſtianis Europæis minus ſperandum eſſe, quorum nimirum loca habitationum longè frigidiora. Huic objectioni reſpondeo: Etiam ſi conceſſerim omnia illa præſuppoſita, nihilominus digeſtionem majorem, minoremue impropriè Climatis temperaturæ aſcribi, ſed, ſi quid rei ſubſit, vnicè in cauſa eſſe Robur virtutis naturalis hominibus. Sic enim Hippocr. ſ. 1. Aphor. 15. καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτεόν καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλεῖον ἔχουσι. Et Gal. in Comm. Non aliud quidquam præter calidum hoc innatum, animal ab initio finxit formauitque, non aliud poſtea ad iuſtam magnitudinem perduxit, non aliud denique ad finem vſque vitæ aluit ac ſuſtentauit, ſiquidem omnium naturalium actionum cauſa exiſtit. Imò ſi quicquam valeat regionum habitus ad appetentiam, concoctionem & digeſtionem; tantùm abeſt, vt loci caliditas ea promoueat, vt econtra magis impediat, & labefactet: Quia aëris nos ambientis calore reſolutâ natura, Gal. in commen. eiuſdem Aph. calor natiuus, qui concoquere & perficere debet, paucus habetur, in Comm. Aphor. 17. Econtra calor circumſtante extrinſecus frigore intus coërcitus major & vegetior. Iam videamus, vtrum ille Turcarum à noſtrorum hominum naturis tantùm abſit, vt ſpecie differat, nec potius ſecundum magis & minus? Vel, vtrum tantæ actiuitatis ſit, vt, quod aliis populis venenum, hiſce ſolis corporis & animi commoda pariat? Ad vtrumque reſpiciendo ſtatim pronun-

cio ; virtutem naturalem in ipsis Turcis non specie aliam esse, sed accidentibus duntaxat differre & quod dicitur, secundum magis & minus. Si enim intenderetur secundum speciei diuersitatem, eo quoque modo intenderetur, etiam essentia ipsorum, atque adeò ipsi Turcæ vel magis homines essent, quam nos, vel nos magis quam illi, quod valde ridiculum. Est omne accidens proprium non solum æquale essentiæ, ita vt conuersione mutua vtriusque de vtroque sit prædicatio, sed etiam vt voluit subtilissimus Iohannes Duns, idem cum ea. Ideo cum eadem species virtus naturalis sit in Turcis & in nostratibus, non alius toto genere effectus erit in illis, ac in nobis ipsis experimur ; & consequenter pro alimentis non habebunt, quæ nobis totâ substantiâ subitanea sunt venena. Est quidem obseruatio, quod planta eadem vni sit homini salutaris, alteri exitialis & mortem inferens, velut Cassiæ fistulæ haustu certam interiisse familiam ; Item Cicutam quosdam interficientem, in Liguribus Taurinis pro deliciis haberi in acetariis, addo etiam elogio salubritatis. Vrinas quoque ciere validè admodum. Ea autem singula non ipsis herbis, earumque diuersitati debentur : Venena enim non sunt indiuidualia ; sed vel persuasio in causa est, quæ sæpè tantâ impressione animos afficit, vt ea deleri nunquam possit ; Vel aliud aliquid externum, potestatis vndiquaque impetuosæ, velut in illo qui ab Antimonio semel læsus, ne videre quidem Antimonium poterat, quin aluum dejiceret. Alicubi etiam venenata crescunt, quæ ratione loci venenositatem exuunt : Quemadmodum enim speciebus sua cuique est natura proprietatis, in qua item inuenias indiuidua ab aliis diuersa, si in mores inspicias, indiuiduis; ita & loca certa certis speciebus. Neque solum illa longè lateque patentia, aërem quibus ; aquam piscibus, terram aliis ; sed etiam designatis præscriptisque regionibus aliqua, quæ in aliis vel non sunt, vel non eiusdem naturæ sunt reperies. Quas inter species & loca illa, priuatim nonnihil naturæ peculiaris est, non omnibus aliis semper communicatum, aut vulgo cuiuis notum.

Illa omnia aduersario parum conducunt ad propositum. Quis enim persuasionis aut phātasiæ locus in venena, si Opium in gratiam ipsius pro veneno habendum sit ? Et hîc præsertim, vbi per tot annos Turcæ prælia inituri, vel conuentus annuos celebraturi epulum illud esitent, inque eo irreuersim perseuerent, neque Turcæ solum, sed totius Orientis incolæ. Ita enim Scaliger philosophorum huius seculi phœnix ait, ex affinibus atque amicis nostris illud pro vero non dubitanter affirmare possum, Opium in multis Asiæ agris ex albo papauere satiuo expressum, esse toti Orienti in quotidiano vsu ad animi, vt ajunt, commoda comparanda. Quis alicui externo hæc tribuet dum omnes de Natura Opij referūt, quòd omnibus indiscriminatim (quamuis, vt arbitror, pro temperamentorum diuersitate aliis magis, aliis minus) compartiatur ? Neque Opium quod in vsu apud Turcas est, pro Turcis peculiare seruatur, sed & ipsum transferri in hæc loca vsque conceditur ; nuspiam tamen de eo proditum est, quod ipsis solis prosit, cæteris verò noceat, & mortem inferat,

Ais, consuetudinem multum posse, ob id à Galeno naturam acquisititiam dictam : Velut apud Indos consuetudo peti seu Tabaci, herbæ non solum narcoticæ, sed vehementer quoque vomitoriæ, quæ inde sensim & sensim in Europæ prouincias introducta, neminem assuefactum vsu suo periculosè afficit. Multum equidem potest, eaque procul dubio in causa est, quòd tam frequens vsus Opij Turcis minus exitialis sit. Nec quicquam dubito, quin plurimi quoque inter Europæos,

dum prius assuefiant, æque Opij ac Tabaci, quamuis haud eadem quantitate, nec toties assumpti (Opium quippe velut pura essentia est ex herba; essentialia vero ἐνεργικώτερα sunt integris & impuris) futuri sint decoctores. Et certum est, si è Tabaco resinosa sulphureaque substantia separata, inque Opij consistentiam redacta, iis, qui alias Tabaci fumos trahunt, exhiberetur, vix sextam partem eius, quod in foliorum substantia alias hauriretur, tanta facilitate quenquam pati, vel concoquere posse, quod sæpius probatum, fidem iure optimo meretur.

Neque ignoro Empiricis vel maximè familiarem, attamen non vsque adeò crudelem crudi etiam Opij exhibitionem esse, ad varios affectus, vel eadem, vel largiori paulò dosi quam Dioscorides præscripsit, & nihil corrigentis loco miscere, præter modicum seminis Carui in puluerem redacti. Ex his ergò concludo, Opium non solum non venenum esse, sed & salutare, ac vtiliter, æquè ac Turcis, nobis quoque vsui esse posse. Quamuis enim illi ab infantia, agrestiori & crassiore victus genere enutriti, & educati, robustiores sint, & ad largius edendum Opium ob id magis dispositi, quàm Christiani; Correctio tamen Opij, quam infra addemus, quodquod Natura parcius nobis concessit, optimè & cum fœnore compensabit. Propterea affirmare haud verear, vbi casus indicationis huius necessarius accideret, me absque vlla animi suspensione, crudum etiam Opium, pondere duorum triumue granorum exhibiturum. Quamuis enim Opium nunquam penitus deglutierim non præparatum, sæpe sæpius tamen gustu saporem, olfactu vaporibus in magna copia in cerebrum & pectus attractis, odorem & efficaciam, absque vlla offensa satis exploraui. Interea verò author nemini extiterim, vt, dum commodius liceat, crudum in vsum assumat.

Alterum, quod Opio vtendi libertatem nobis confirmat, est, quòd saniores quoscunque Medicos eiusdem sententiæ asseclas habeamus; quodque ipsorum suasu in nobilissimas quoscunque compositiones, Alexiteria, Diaphoretica, Anodyna, Confortantia, & alia desperatissimorum morborum remedia velut basis optima ingrediatur; Vnde & ἔτυμον est, quòd Opiata appellantur, cuiusmodi sunt Theriaca Andromachi, Mithridatium Damocratis, Tryphera magna, Aurea Alexandrina, philonium Romanum, Tarsense, Persicum, Requies Nicolai, & alia quorum vsus à multis seculis ad hæc vsque tempora perseueranter mansit, & adhuc in posterum haud dubiam vigoris spem in laudatissimis quibusque seplasiis promittit.

Rationum quibus Antiquitas commota Opium prædictis confectionibus admiscuit, momenta certè non leuia fuerunt.

Proprietas enim Opij est, sedare omnis generis dolores internos & externos, roborare meatus nimium hiantes & apertos; præcipitare & consumere vapores malignos hinc inde productos; incrassare subtiles & rodentes humores, corrigendo illorum malignitatem & acrimoniam; sistere fluxum dysentericum & menstrualem, extinguere calorem ardoremue febrilem; prouocare inquietis somnum; & denique instar Balsami partes à corruptione defendere.

Quæ ipsæ virtutes omninò necessariæ sunt omnibus compositionibus, pluribus simul morbis dicatis; ad quorum depulsionem, ordinariè, vel vna, vel altera harum proprietatum desse non potest. Cuius sententiæ testem Quercetanum habemus in pharm. vbi de facultate Opij tractat his verbis.

Pauci enim sunt morbi, qui non simul complicentur vel ardoribus, vel inflammationibus, vel inquietudini-

bus commotionibus, languoribus, oppressionibus, vigiliis, defluxionibus, vel varij generis doloribus, capitis, pectoris, ventriculi, ventris, vel cuiuscunque alterius partis: ad quorum omnium symptomatum ferociam compescendam Opium specificam & peculiarem quandam habet proprietatem, quâ vel vnum ex his symptomatis seorsim, vel plura cum malo conjuncta, simul cum admirabili adstantium, & ipsorum ægrorum admiratione euincit ac subigit, vnde sæpenumero in eiusmodi casibus tàm mirandos sanationum effectus prodere videmus theriacam, Mithridatium, antidotos Esdræ & similes, quæ Opium excipiunt, &c.

Et hæc sunt, quæ singula vsum Opij, securum nobis ad plurimos corporis humani affectus promittere, & præstare benè possunt; Quin imò, quibus sanitatem conseruabimus, morbosque profligabimus, dummodo pietate & methodo (cautione æquè in aliis medicamentorum Speciebus necessaria) singula administrauerimus.

CAP. III.

De causis benignorum malignorumue effectuum, ab Opio corpori humano contingentium.

QVod OPIVM eo, quo suprà dictum est modo, appositè scilicet exhibitum, ægris varias præstet vtilitates; econtra verò accedente abusu infinitis & immedicabilibus malis fomitem accendat, extra omnem dubitationis aleam versari arbitror. Quod verò causæ subsit, seu τὸ δὶ ὅτι, non omnibus ea de re eadem sententia. Maxima Medicorum pars, extremam quam ad quartum vsque gradum habere dicunt, frigiditatem accusant. Argumenta ab effectibus desumpta hæc proponunt; Opium vigilantibus somnum conciliat, subtiles & tenues humores incrassat: Vigiliæ verò causam habent vt plurimum calidam & siccam, vel cum, vel sine materia; tenues item & dissoluti humores à caliditate oriuntur. Ergò cum his contrariatur OPIVM, prædicta qualitate præditum oportet esse: Insuper authoritates jactant Galeni, Plinij & multorum aliorum, nec non obseruationes & exempla, quod OPIO abutentibus inexpugnabiles somni, Lethargus, sensuum priuatio, membrorum stupefactio, suffocatio caloris natiui, & denique mors ipsa acciderint.

Agedum non inficior me eo vsque Logicum non esse, vt in verbosæ disputationis ϰρεδίσμαϰ magis quàm rerum ipsissimarum fundamenta, adeoque Veritatem intentum habeam animum; nihilominus & tantò magis quidem, quia rerum naturalium scriptoribus licitum est de rebus experientiâ ipsis notis pro libitu differere, meum quoque judicium, salua tamen eruditiorum authoritate, eadem de re aperiam. OPIVM ergò non sub frigidorum medicamentorum classe contineri, vt vulgaris opinio est, Ratione & Experientia certissimè comperio: Ratio calorem præfert, quia sentit non solum amaritiem, sed & adustionem & excoriationem, quæ calidi temperamenti signa esse abundè docemur è communi sapientum de rebus amaris judicio, & quòd ex lumine Naturæ constet inter elementa ignem duntaxat corrodere, inflammare, & calefacere; sentit insuper, quando Opium siccamus, inque puluerem redigimus, obscuram flauedinem illi quam Aloë & Myrrha præ se ferunt, non absimilem; Vulgò autem creditur, Omnia flauedine tincta præsertim amara, simul calore exuperare. Quod Experientiam attinet illa duplex nobis magistra est, quòd opium calidum potiùs, quàm frigidum statuamus: Primò enim Turcis comedentibus hilaritatem alacri-

ſtatem & magnanimitatem præſtat ad concertationes.

Poſtea ad vnum duoue grana ægris exhibitum, in lecto decumbentibus tantos ſudores rorare facit, quantos vix aliud ſudorificum remedium eliceret, quod me hercle nullatenus à frigiditate procedit.

Objiciunt fortaſſis: Turcas impensè calidum habere temperamentum, & ob hoc ad actiones rectè obeundas ignauos eſſe & minus hilares, æquè ac in nimis frigidis corporibus accidit; Opium verò hunc temperando calorem, atque adeò ex accidenti animum augere, roburque corporis viribus addere. Pariter hauſtum frigidæ ad bibendum conceſſum æquè ſudorem prouocare, nullâ, quòd manifeſtum, caliditatis culpâ.

Reſpondeo verò: ſi Turcæ vires animumque ſibi compararent, à temperatione caloris per frigidum, fruſtra illos ſumptus impendere in Cerealis huius ſationem Opiique collectionem; ſiquidem eundem appetitum quælibet aqua profluens ſeu fontana majori cum ſucceſſu expleret, quæ nimirum omnes corporis partes actuali frigiditate non ſine voluptate etiam mulcerent, citoque reficerent; tantum verò abeſt, vt hîc idem aquæ effectus cum Opio, vt contrarium potius; virium ſcilicet animiq; dejectionem, & ignauiam ſequi videamus. Quod autem aqua quamuis frigida actu & potentia, nihilominus ſudorem promoueat, intellige, à cauſis per accidens non duci firma argumenta.

Non enim in omnibus temperamentis vel affectibus hujuſmodi aquæ effectus eſt, ſed in aliquibus duntaxat: veluti quando febricitanti vel corpori calido exhibetur; Tum enim imbibitione frigidæ (velut infuſione in flammam vel lapidem ignitum) copioſi excitantur vapores, qui à natura condenſati, iterum vel per poros, vel per vretêrês expellantur neceſſe eſt. Ideoque hoc tale non à facultate quadam diaphoretica proficiſcitur, ſed contingit ita ex euentu, & accidentaliter, vt dictum eſt, & non ſemper.

Ad prima ergo argumenta illorum qui Opium frigidum probare conantur, ex eo quod ſomnum prouocat & ſubtiles incraſſat humores, dico: illa infirma eſſe, & nullius authoritatis, hoc in loco. Primo enim non ſolum ſomnus à cauſa calida impeditus ab Opio reſtituitur, ſed & cæteræ ſomnum intercipientes cauſæ ab huius actione immunes non ſunt, quamuis illæ variæ ab Auicenna & aliis definiantur.

Deinde nec calidi duntaxat humores ab Opio incraſſeſcunt, ſed & alij impenſe frigidi pituita nimirum Cryſtallina, ſeu vitrea, è cerebro in ſubjacentes partes deſtillari idonea. Quam neceſſarium ergo lemma ab operationibus Opij, quemadmodum ἀντᾳγωνίσαι arbitrantur, deſumendum ſit, quis ſanæ mentis non videt? Si enim ad hunc ſenſuum argumentorum concluſio neceſſaria foret, certo ſequeretur, quæque frigida eſſe ſoporifera, quacunque etiam de cauſa vigiliæ fuiſſent productæ; item ſedare dolores, incraſſare humores ſubtiles quoſcunque, ſiue calidi illi eſſent, ſiue frigidi; & denique omnes Opij actiones æque à quibuſcunque aliis frigidis expectandas eſſe, calidis è contra contraria efficientibus: quibus tamen Experientia expreſsè contranititur.

Neque enim Argentum viuum potum, neque Magiſterium plumbi, quod tamen Saturno propter ſummam frigiditatem comparatur, neque Salpetrę, neque Alumen; ſingula frigidis ſalibus annumerata, neque Aqua ſpermatis Ranarum ſeu ſperniola, quæ vel ſanguinem etiam frigiditate ſua coagulare dicitur, cũ Opio ſimiles hos effectus edunt. Quin imò dicam quod ne quidem glacies vel

nix, quamuis iis in magna copia vti liceret, dormire, omnesque dolores cessare faciant; sed vel singula in statu eodem permanere, vel exasperari; Quamuis fieri posse non nego, quod quædam frigida somnum inducant, is tamen effectus neque semper, vbi opus est, neque tanta cum fiducia, velut ab Opio, sperari potest.

Deinde tantum abest, quod calida inquietudines, humorumque crassorum subtiliationes causentur, quin potius illorum plura reperiantur, quæ somnum conciliare, humoresque subtiles & virulentos incrassare tam possint, quam nec infinita quidem frigida; Id quod videre est in Myrrha, Aloë, Styrace, Olibano, Absinthio, Betonica, Croco & id genus aliis; Quin imò ipsum Sulphur, quod tamen ignis instar Naturæ potentialis est, somnum inducit, adeoque calidos acresque humores coagulando retinet; vt & physicis ad fluxiones retardandas dextre præscribatur.

Præterea res veris Spagyris notissima est, Aquam, Vinum, Spiritum vini beneficio Sulphuris tam coagulatam consistentiam adipisci, quam vel in mortario pulueris instar subigere, atque iterum pristinæ formæ reddere liceat.

Non ignoro dicturos quosdam: quaslibet res tam frigidas, quam calidas operationes in corpora perficere diuersimode, secundum diuersitatem subjectorum, quę offendant: pari modo, quo ignis res quædam coagulat, quasdam resoluit, & eliquat; Eodem modo de frigore rem accipiendam: Quod item Opium quia extreme frigidum alicubi agat, vbi alia minus frigida nil quicquam possint.

Hæ duæ rationes tamen scopum disputationis nostræ parum attingunt; Opium siquidem de quo sermo nobis hactenus, in corpus humanum per electionem non agit, neque discernit diuersitatem temperamentorum; sed indifferenti odio cunctis vigiliis, cunctis item doloribus à quacunque demum causa ortis, vigorem præscindit, quemadmodum supra quoque dictum est.

Secundo: etiamsi Opium ponatur frigidissimum: nihilominus in tantilla portione, qua propinamus, fieri non posset, quin magnitudine frigidorum aliorum, quæ in vsus medicos veniunt facile superaretur.

Et quæ non absurditas dictu audituque foret, vnicum duntaxat binaue Opij grana majori frigore prædita affirmare, quam integram Aluminis siue crudi, siue præparati drachmam? pluris illius frigiditatem æstimare, quàm vel scrupuli Magisterij plumbi, vel vnciæ Sperniolæ, vel binarum vnciarum Aquæ Nymphææ; vel vnius alteriusue vnciæ Argenti viui, pluribus in casu vermiculationis & alibi remedij consueti, quodque instar frigidissimæ glaciei corporis singula membra percurrit?

Pariter singula prædicta os omniaque membra, per quæ trajiciuntur, manifesto algore afficiunt, quod Opium tamen non solum non facit, sed & contrarium, calefaciendo vrendoque & os & pectora, facit.

Hæ ergo similesque rationes veritatem rei non spectant, neque certo de frigiditate probant, quod authores proposuerant: sed velut declamationes otiosæ in verbis potius artem, quam in re ipsa præ se ferunt.

Quantum iam symptomata ex nimia ipsius quantitate attinet. Experientia monstrat: Vinum adustum, essentiam calidam & subtilem, in extrema quantitate exhaustum eosdem prorsus effectus prodere. Siquidem multoties visi sunt plus justo ebrij, tanta stupiditate, sensuum priuatione, tremore, lethargo affecti, quantum vix ab Opio etiam nimio credas; & quando vitam finierunt suam, tantus in corporibus repertus liuor fuit, ac si

summo frigore inglaciati periissent. Similes effectus simplex quoque Vinum ab vtentibus præstare, funesta exempla illorum probant, qui, quod in papatu pluribus in locis valde inoleuit, ad supplicia rapiendi vino prius nimium inebriantur: Pars enim plus quàm humana audacia cantantes morti obuiam quasi currunt; pars velut stupidi instar bestiarum supplicia ferunt, nullo martyrij metu, dolorumque nullis morsibus perceptis, imo, quod pessimum est, absque facinoris patrati recordatione, pioue ad Deũ misericordem se conuertendi affectu. Vinum secundum omnes Authores imo ipsam experientiam, abusu, phrenesim, Maniam, rabiem, furorem, stupiditatem, Lethargiam, paralysin, aliosque detestandos affectus temporis successione parit, non minus quam Opium; interim quis, illud frigidum statuendo contra totius mundi confessionem, Experientiæ scuticam non pateretur.

Ideoque libere nobis concludendum restat: OPIVM qua Turcis audaciam, & hilaritatem præstat, qua ægris vigilias doloresque internos compescit, minime, neque frigidum neque calidum esse (quãuis in eo quod calidum exuperet, manifesto liquet) sed vnice à specifica occultaque totius substantiæ proprietate illa omnia proficisci; Simili prorsus modo, quo Cathartica non calidæ, non frigidæ, vlliusue purè elementalis qualitatis virtute, sed specifica item proprietate sua, omnis mirabilitatis subjecto, corpus mundificant. Purgantia legitime vsurpata excrementa corporis dejiciendo non dici potest quantum commodi producant, sed abusu contaminata & distorta tanto magis offendunt, vitæque nocent. Ita OPIVM salutari suo vsu bene sacrum est, abusu vero, intempestiuum, stupendum, & lethale.

Quod ergo in omni Medicina opus est, id vel maxime ad hoc dextre vsurpandum: Medici duces esse debere, Rationem, Experientiam, bonamque Conscientiam. Iis qui innititur, honorem Dei, & salutem proximi ad Artis ingenium ritè promouebit.

Cap. IV.

Quid Theophrastus Paracelsus de anodynis statuerit, & priuatim de OPIO.

IAm Veterum sententiâ de OPIO in genere, eius natura, virtute & vsu explicatâ, & quid intercedat controuersiæ inter neotericos aduersus se inuicem de ipsius qualitate: operæ pretium etiam visum fuit, Theophrasti vnici pene illius Naturæ miraculi, & Chymicorum principis judicium quoque ponderare.

Hic ipse ergo vsum medicamentorum anodynorum in genere tanti habet, vt non aliter quàm pro principali totius pharmaceuticæ artis columna discipulis suis eadem offerat & commendet; quodque ad auerruncandos grauissimos morbos nobilissima omnium sint remedia.

Lib. 7. Archidox. cap. de specifico anodyno sequentia habet: Ad scribendum etiam de specifico hic anodyno multæ causæ nos induxerunt: Multi enim morbi nobis occurrerunt, in quibus quæuis arcana nos deseruerunt, excepto solum anodyno specifico: Non enim aliter Anodynum specificum extinguit morbos; quam aquam ignem extinguere videmus; Quod enim quiescit vel dormit, non peccat, non intelligitur naturaliter, sed paroxysmus dormit, quo fit vt impediatur eius operatio, frangaturque, &c.

Et lib. 1. de reb. natural. cap. de Sulphure Embryonato, vbi in genere hypnoticorum & anodynorum laudes celebrat, his vtitur verbis: Quodnam Medicus magis arcanum haberę desideraret, quam

hoc, quod & omnes dolores & ardores omnes auffert & compescit? Hoc qui potitur, nec Apolline ipso, neque Machaone, neque podalirio scientia minor. Sententia vtique digna, quæ candide ad animum reuocetur.

In comment. ad 2. Aphorism. Hippocra. sect. 2. Vbi somnus delirium &c. vbi de vtilitate somni in fine explicationis loquitur, hæc adfert: Somnus in Medicina reuera maximum arcanum est, super omnes gemmas & lapides preciosos, (quod tamen in opprobrium ipsis non dico) & vellem videre, qui ad quoscunque corporis affectus diuinius mihi monstraret remedium.

Somnifera ergo vndecunque etiam desumpta, minime despicienda sunt; Quin imò Medicus qui arcana somnifera à vera essentia sumpta naturæ egenti commodè applicare potest, merito apud omnes magni faciendus veniat.

Quod autem Theophrastus & Opium intra somniferorum & anodynorum censum referat, expresse videre est, è prædicto cap. de specifico anodyno, in quo nullum aliud somniferum in confectionem illam assumit, quàm solum Opium, eique tantas adscribit virtutes, vt non hominem eo ipso dormire sed totum morbum duntaxat dicat.

Lib. de morbis amentium, dum de vesanis Lunaticis, Maniacis, phreneticis, & Epilepticis tractat, Opium in quintam essentiam redactum eodem titulo, & ordine dignatur, cum Auro potabili, argento potabili, magisterio gemmarum, aliorumque pretiosorum prædictis morbis aduersantium medicamentorum.

Hoc in loco forte inuidus quispiam litem nobis intempestiuè moueret, obtrudo, si tam preciosa nobis præsto sint arcana, qui fiat, quod non omnium morborum quorum curam suscipimus, radices & cruciatus tollamus? Hinc κατ᾽ ἀντιποφορὰν respondeo: Quare nec ipsorum medicamenta, institutiones & Regulæ ad eosdem curandos sufficiant? Non enim illa Chymica eousque sese extendunt, quamuis magis cito, tuto, & jucunde operentur, melioris præparationis ergo, quâ cuncta quidem Galenica post se longe relinquunt, in omnibus affectibus, siue hæreditarij illi sint, & ingeniti, siue per alia incurabiles.

Libr. de morbis resolutis: lib. 1. de morb. mineral. & in pluribus Operum suorum locis magis honorificam Opij mentionem facit, quàm quispiam alius medicus, quamuis magni fecerit illud.

Ad hæc loquendo de Opio pro vt remedium in corpus exhibendum est, non intelligit crudum illud & simplex, vel etiam crassa minerua duntaxat cum aliis permixtum & compositum, sed rite præparatum & correctum. Lib. 1. namque de reb. natur. cap. de Sulphure Embryonato affirmat malignitatis quiddam habere OPIVM, Mandragoram, & Hyoscyamum, & propterea non vsurpanda illa esse, nisi sub forma duntaxat quintæ Essentiæ. Ideoque occasione inde sumpta Medici Spagirici opus operi adhibendo, modum tandem inuenerunt, tam pretiosum & nobile medicamentum rite præparandi, cui certe, quoad subitaneam miraculosamque operationem, neque in Spagirica, neque in Dogmatica pharmacopæa vllum æquale, ne dicam eo ipso præstantius vnquam repertum fuit remedium, pro quo quilibet Christianus omnium bonorum Datori DEO merito gratias immortales agere debet.

Cap. V.

De vera Opij præparatione, & in quibus illa consistat.

POstquam ergo de mirat vtili necessitate Opij in Medicina varia produximus; progrediamur jam ad declarationem

nem Methodi, qua Spagirici ad liberiorem tutioremque Opij exhibitionem, secus quam Veteres, qui crudum admiscebant medicamentis, in præparatione ipsius vsi fuere. Ita enim Quercetanus de compositione Theriacæ in sua pharmac. dogmat. restit. pag. 414. de Opij correctione queritur.

Deplorandus enim error est, nobili hujus medicamenti alexipharmaci compositioni, in tam magna, trium scilicet vnciarum dosi, admiscere tantum venenum, quale Opium crudum & minus præparatum esse constat. Quo ipso Quercetanus non authores Theriacæ, multo minus ipsam Theriacam, cuius successum quotidianus vsus satis probat, vituperat; sed duntaxat insinuat, quàm majori cum fiducia vti Opio licuisset hactenus à multis seculis, si Artis Spagiricæ veram cognitionem qualis Dei gratia nobis concessa est, habuissent. Æquo tamen gratoque animo accipienda merito sunt, quæcunque illi secundum Experientiam quam acquisiuerunt, literis nobis posteris prodiderunt.

Interea inuentionem veræ præparationis Opij jure merito in honorem Theophrasti Paracelsi, ceu omnium classicorum philosophorum, & Chymicorum facile primi, referimus; Is ipse enim vniuersam fere Medicamentorum materiam Chymicis præparationibus nobilitauit, & ad morbos profligandos tutò jucundeque vsurpandos præstitit, cum alij è contra in ancipitis propositi de Lapide philosophorum biuio hæsitando, non solum non vtiles labores maxima cum totius Reipublicæ, tum eorum qui sese æmulos præstarunt infelicitate, sed & perniciosissimas fraudes, nugose tantum tractarint.

Consistit autem præparatio illa Opij in tribus potissimum: Primò substantia quædam oleaginosa in ipso superflua, malignæ ipsius & narcoticæ facultatis propria quasi sedes, auferenda est.

Secundò corrigenda leniendaque prænimia ipsius acrimonia, & febrilis ardor, quæ Tithymalo aliisque lactescentibus acribusque plantis fere similia obtinet.

Tertiò beneficio aliorum quorumcunque præstantissimorum prosperanda, adjuuandaque ipsius actio est; quemadmodum ex sequentibus descriptionibus in Specie manifestabitur.

Cap. VI.

De triplici modo Opium à sulphure suo narcotico malignoque vindicandi, quod primum omnium esse debet, antequam essentia extrahatur.

AD Opij superfluitatem auferendam tria media principaliter exhibētur:

Primum est: quando ad mentem Paracelsi Tract. 2. de morb. Amentium, rebus aromaticis admixtum, cumque Sapa, vel Rob Cydoniorum, in massam reductum, in malo Cydonio excauato, & pasta farinacea inuoluto, in furno panificiario coquitur, posteaque exemptum in puluerem teritur, macerandum in idoneo liquore ad extractionem vsque ipsius Essentiæ; quamuis eo loci Paracelso sermo tantum sit de Spiritu Vitrioli ad Epilepsiam composito.

Alterum medium est: vt Opium in minutas partes dissectum, in patinam immittatur ferream, seu laminam etiam ferream, assetурque tamdiu, lentè tamen, donec Sulphur ipsius in specie fætidi densique fumi, à quo sibi pro virili cauendum, euaporarit; Quidam aceto Rosacce irroratum spatula miscent vt instar Aloës fundatur, postea super Laminam extendendo tamdiu euaporare faciunt, donec omnis fumigatio cesset, & quod restat, tam siccum euadat, vt in puluerem abeat, non tamen, quod sedulo obseruan-

dum, vstionem contrahat. Qui ipse modus à Quercetano, & multis aliis neotericis valde approbatur; Neque egomet habeo quod in hoc vituperari possim. Ideoque quandocunque Laudanum concinnaui eam ipsam rationem semper magnifeci, & adhuc magnifacio.

Tertia præparationis σκευασία est: vt Opium antequam misceatur reliquis, in liquore aliquo digeratur prius, bulliatque lentè, donec sua Sulphura, & Venena noxia, spumam nempe seu cremorem vnctuosum, in superficiem rejiciat; succus autem qui restat vsui tantum commodus seruandus est.

Hæc eadem ratio Crollio in Basil. Chym. cap. de Laudano valde accepta secretaque existimatur.

Ex his tribus præparandi methodis, antequam extractionem moliatur, quilibet pro libitu, quam velit, eligat.

Cap. VII.

Quomodo extrahatur Tinctura, Quinta essentia, seu quomodocunque etiam substantia Opij appellanda veniat, in qua bona ipsius virtus inest; Quomodo item exitialem ipsius acrimoniam auferre liceat.

AD Tincturam Opij à malignitate Sulphuris sui jam defæcati, extrahendam, communiter vsurpantur Aqua vitæ rectificata, vel acetum, jus Citri, Aurantiorum, Cydoniorum, aliiue liquores aciduli; omnibus aliis tamen præfero semper acetum. Nam in vniuersum omnes liquores acidos proprietatem quandam venenositatibus rerum aduersam habere, vt &, qua illarum acrimoniam, vimq; causticam retundant, Chymicis notissimum est. De Aqua vitæ autem nemo tale quid vere affirmarit.

Hanc eandem ob causam Veterum quoque instituta postulant, vt Scammonium cum succo Cydoniorum, liquore scilicet acido, vel etiam Spiritu Vitrioli philosophicè corrigatur. Sic Euphorbium, Elleborus, Esula, aliaque venenositatis, & corrosionis nomine suspecta, beneficio aceti, vel irroratione inde, vel infusione facta, mitescunt.

Antimonium eodem modo, ad vomitus prius & secessus paratum, extractione cum aceto destillato instituta, secundum modernorum experientiam, loco quod nauseam & magnam corporis alterationem excitarit, Medicinam præstat Bezoardicam, ad sudores naturaliter prouocandos conuenientissimam.

Ita quoque Arsenicum perniciosissimum venenum, & Mercurius sublimatus corrosiuum insigniter noxium, cum aceto per digestionem adeo correcta castigataque apparent, vt in Chirurgia tutissimus ipsorum vsus esse possit.

Præterea acetum, aliaque acida, in tanta omnium existimatione versantur, vt nullatenus fere excellentissimarum Medicinarum, veluti Lapidis Bezoar, Vnicornu, Terræ Lemniæ, Theriacæ aliorumque alexipharmacorum vsus permittatur nisi vel oxymellis simplicis, vel syrupi Cydoniorum, vel Citriorum, vel Granatorum, de Berberibus, Acetosæ, aliorumue acidulorum societate directorum. Nec mehercle sine causa, vt arbitror: Singula enim acida in vniuersum, stomachum confortant, venenis resistunt, ardores internos mitigant, & corruptiones arcent, & vel maxime acetum; Quod, si non aliunde patet, ex eo satis colligere est, quod & se, & immixta alia integra inuiolataque conseruet, secus quam succus Citri vel Aurantiorum, vel Granatorum, non oleo quodam superficie tenus super infuso, vt ne crassus aër subire possit, facere consueuerunt. Insuper experientia fret[illegible] affirmare omnino possum, Opij essentiam cum Aceto factam, longe

efficaciorem esse, quàm cui extrahendæ spiritus Vini seruierit; cum tamen is ipse spiritus, subtilitatis, veræque essentiæ causâ qua plures aliæ prosperantur medicinæ, aliàs super omnia merito extollatur, quamuis in hoc, vt acetum, æque commendari certas ob causas nequeat: Administratio ergo Essentialis Opij extractionis hæc est:

℞. Opium ad supradictum modum præparatum & puluerisatum, immitte in cucurbitam recti colli, & singulis eius vnciis affunde adminimum octo vncias vel Aquæ vitæ vel aceti, quodcunque magis placuerit: Orificio bene clauso stent in Balneo Mariæ vel ad solem, vel qualemcunque fornacem, in qua panis conficitur, triginta vel quadraginta dies, ad digestionem consummandam. Hoc enim modo Opij acrimonia, & cruditas omnino mutantur; Non aliter, quàm fructus aliàs immaturos, & austeros, & acres, ad solis feruentes radios, dulcedo, maturitasque sequitur. Id quod Ficus exemplo patet, quæ in principio lac valde corrosiuum præbet, & quod carni superinductum pustulas & scabiem excitat. quando vero ad solis gratissimum jubar maturescere incipit, succum dulcissimum delicatissimumque prioris loco offert.

Consummata ergo Opij digestione, subtile à spisso separatur decapulando, inque B. Roris, ad extracti debitam consistentiam redigitur. Et vsui destinatur, qui infra sequitur.

Cap. VIII.

De tribus diuersis confectionibus Opiatis, Laudanis à Spagiricis appellatis.

Spagirici Paracelsum, qui in pluribus locis medicamenta anodyna & confortantia LAVDANORVM nomine insigniuit, sequuti, Opio compoto illud nominis, quemadmodum videmus, imposuere: Nihil autem hoc nomen significat aliud, quàm medicinam propter raras nobilesque virtutes multis laudibus dignam prædicandamque. Qua de causa etiam Crollius ad propositum valde adposite loquitur: LAVDABILE, inquit, medicamentum, quod plane suo nomini respondet, si Laudanum dicas.

Variæ, imò vix numerabiles Laudanorum præparationes passim venduntur, & arrepta semel ipsorum vtilitas, adeo partim curiosis, partim sciolis imposuit, vt quisque fere Medicus de proprio, quod commentus est, certare possit. Ne vero absque magnete hoc in mari rudiores nauigare permittamus, tria velut præstantissima famosissimaque Laudana, ad quæ cætera quoque omnia apte referri & applicari possint, candidè recitabimus. Et ὑπομνημάτων χάριν, vtq; applicationis istius vel vnicum tantum exemplum ob oculos exhibeatur, nostram quoque Laudani Opiati vsu & experientia fortè [illegible] minus, quam alia prob[illegible]pectatique, confectionem, syncere adjiciemus.

LAVDANVM PRIMVM.

Seu Anodynum specificum Theophrasti Paracelsi, secundum descriptionem lib. 7. Archidox. tract. de Specificis.

℞. Opij Thebaici vnc. j.
Succi pomorum Aurantiorum Cydoniorum ana vnc. vj.
Cynamomi
Caryophyll. ana vnc. ß.

Contusa perquam optime simul omnia, mixtaque ponantur in vitrum cum suo coopertorio cæco; digerantur in sole, vel fimo per mensem, postmodum exprimantur, & imponantur iterum cum sequentibus:

℞. Moschi scrup. ß.
Ambræ scrup. v.
Croci vnc. ß.
Magisterij Corallorum.
Et perlarum ana scrup. j. ß.

Commisce, postque digestionem ipsorum vno mense factam, adde Quintæ essentiæ Auri scrup. j. ß. qua permixta cæteris, Anodynum specificum erit, ad auferendum quoscunque dolores internos & externos, vt nullum torqueatur, vel arripiatur membrum latius.

Et hoc Specificum Anodynum est Paracelsi, in quo pro basi anodyna solum ordinat Opium, quod notatu hoc in loco dignum. Quoniam enim in virtutum relatione, illud medicamentum prædicat omnibus doloribus à forma specifica fugandis conueniens, non leue certè pondus, quæ suprà de qualitate à nobis dicta sunt, ad demerendam fidem accipiunt.

LAVDANVM SECVNDVM.

Iuxta descriptionem Quercetani pharmacop. dog. pag. 452.

℞. Essentiæ Opij, à suo dissoluente per Balneum vaporosum, vt suprà separatæ, (id est, beneficio aceti fortis vel juris Limonum extractæ ex Opio siccato supra laminam ferream, vt semetipsum interpretatur pag. 451.) vnc. ij.
Essentiæ Croci, cum aquâ Limonum extractæ ℥ j.

Hæ duæ essentiæ confundantur inuicem in paruo quodam vasculo argenteo: his adde

Magister. Hyacinthor. & Corallor. ana ʒ j. ß.
Terræ sigillatæ veræ ʒ j.
Puluer. Bezoard. veri.
Vnicornu
Ambræ griseæ ana ℈ ij.

Hi puluères sufficient ad bonam consistentiam Laudano inducendam: miscendo & agitando omnia continuò ad ignem lentum, donec ex materia frigefacta pilulæ formari possint: sufficit exhibere de hoc Laudano magnitudine piperis grani: Et insignes, ac suspiciendos percipies huius Anodyni effectus, quod de spe tua nunquam te frustrabit: Nam confert citra molestiam, & cerebri vllam perturbationem, aduersus omnis generis dolores à quacunque causa subortos: contra omnes hæmorrhagias: siue fluxus sanguinis, in quacunque corporis parte fuerint: contra omnes defluxiones, & fluores ventris, dysentericos, hepaticos, lientericos, & similes: & ad adducendam gratam tranquillitatem, in febribus ardentissimis, in quibus ipsis rationis sensus læditur, & in phrenitidem æger plerumque delabitur.

Huic & aliud subjungitur, quod Hyoscyamum, & triginta circiter alia Bezoardica & cordialia recipit. Si placet curioso lectori, idem expendere poterit. Huius loci illud facere haud placuit, propter operosum molestumque nimis processum, quem ad sui præparationem requirit; & quòd eius vicem quod modo descripsit, vbique & commodè supplere possit. Hyoscyamus etiam multis est suspectus, de quo tamen alibi.

LAVDANVM TERTIVM.

Osvvaldi Crollij descript. in ipsius Basil. Chym. pag. 173.

AB initio Crollius de vsu omnium Anodynorũ laudabili hæc præmittit: Multi sunt morbi, qui absque Anodynis sanari non possunt. Ergo in omnium morborum curationibus, vbi dolorum comites vigiliæ, viriumque resolutiones adfuerint, Anodyna intrinseca appropriata possunt administrari, vt abla-

tis symptomatũm ipsis radicibus perniciosis scilicet cruciatibus, amica quies Naturæ reddatur.

Postea Compositionem sui Laudani, quod Paracelsi Laudanum indigitat, ita recenset:

℞. Opij Thebaici ℥iij.
Succi Hyoscyami debito tempore collecti, & in sole prius inspissati ℥j. ß.
Specier. Diambræ & Diamoschi fideliter dispensat. ana ℥ij. ß.
Mumiæ transmarinæ select. ℥ß.
Salis perlar. Corall. ana. ʒiij.
Liquoris Succini albi per Alcool Vini extracti.
Ossis de Corde Cerui ana ʒj.
Lapid. Bezoar.
Vnicornu animalis vel mineralis ana ʒ j.
Moschi, Ambræ ana ℈j
In defectu genuini Auri potabilis nullis corrosiuis coinquinati, addantur
Oleorum Anisi.
Carui,
Aurantior.
Nucistæ,
Caryophyll.
Cinamomi
Succini ana gutt. xij.

Fiat ex his secundum artem Chymicam massa seu Extractum, è quo ad necessarios vsus possint pilulæ efformari.

His obseruationes quasdam notabiles de Opij & Hyoscyami præmittendis præparationibus aliisque circumstantiis, vt & eâdem seorsim componendi ratione subjungit.

Dosis huius à granis 2. ad 4. ad Authoris præscriptum. Virtutes quod attinet, illas inferius sub instructione de Vsu Laudanorum in genere posita comprehensas communicabo.

NEPENTHES AVRVM nostrum

hypermeri loco adjectum.

℞. Essentiæ Opij, per Spiritus Aceti Cardiaci extractæ ʒiiij.
Tincturæ Croci more Quercetani extractæ ʒ ij.
Lapidis Bezoardici Regij, seu Auri purissimi more Spagyrorum purpurisati & in veram Medicinam Cardiacam redacti ℈ij.
Resinæ Ligni Aloës.
Ambræ griseæ opt. ana ℈j.
Misceantur & incorporentur simul in vase vitreo, eoque benè clauso seruentur ad vsum.

Animaduersiones.

1. Intelligo Opium à Sulphure suo maligno, beneficio prædictæ exiccationis probe vindicatum; postea per integrum mensem cum aceto super debitam quantitatem Santali albi odorati, Melissæ, Rosarum rubrarum, & Cinamomi distillato, digestum: denique in picis liquidæ, vel paulò solidiorem consistentiam redactum.

2. Pro lapide Bezoardico Regio accipio Aurum purissimum in formam lapidis, beneficio menstrui Balsamici philosophorum elaboratum, inque Medicinam verè Bezoardicam & Cardiacam redactum, adeò vt vnum duntaxat istius granum nihil cedat sex octoue granis Bezoar Orientalis optimi. Id quod requirente necessitate ὀφθαλμοφανῶς demonstrari potest.

3. Crocus debet purus bonæque notæ esse: infunditurque in Aqua Limonum ad Quercetani mentem, donec eliciatur tinctura; Ea sensim decantando separanda est, & lento calore, ne nobi-

lior Spiritus auolet, inspissanda.

4. Non immisceo Magisteria lapidum preciosorum, Corallorum & perlarum aliorumue Cordialium. Puto enim Aurum prædictum instar omnium horum esse, postea singulares alias habeo rationes, quas allegare hoc in loco minus conuenit.

5. Quod Ambram griseam, quæ ingreditur, attinet, testari possum me vnquam vidisse, mulieres hystericas ab eius vsu quicquam mali, vt fortè inspicio quorundam est, percepisse; Qui tamen ea in re anceps erit, pilulam prædictis mulieribus exhibendam modica olei succini portiuncula tangat, & audacter postea deglutiendam offerat.

Et hæc Laudana illa sunt, seu confectiones Opiatæ, de quibus hoc in tractatu tractare mihi proposueram. Bona illa omnia sunt, & præ cæteris omnibus quæ Opium recipiunt, laudatissima, & quamuis alterum differat ab altero, in methodo compositionis, & ratione ingredientium, præcipua tamen basis Opium scilicet in omnibus æquè retinetur. Quòd verò non singula apertè, & quod dicitur, cibum præmansum in os, omnibus ingesserim, vt primo intuitu semiluscis etiam appareant; respondeo quomodo dicimus παροιμιαζόμενος: Οὐκ πάντα, οὐδὲ πάντοτε, οὐδὶ περὶ πάντων. Quamuis enim omnibus idem libri huius commodum & vtilitatem non inuideo; conscientia tamen non patitur, vt lucripetis æquè, & qui ad hanc messem aliena vtuntur falce, ad tàm grauia τεχνουργήματα fenestram aperiam. Propterea etiam author omnibus sum, qui sanitatem magis æstimant, quàm pecuniolam, vt ne Laudano vtantur, quod non experientissimi & fidelissimi quique Medici composuerint.

Quod restat, non ignoro esse inter Chymicastros quosdam, immodicos sui æstimatores qui intemperantissimè gloriantur, se Laudana possidere, Anodyna præcellentissima, quibus tamen ne micam Opij admisceant: Talia quidam è rebus duntaxat cordialibus concinnare pollicentur; Quidam è Sulphure quodam Embryonato Vitrioli, quod medicamentum somnis & doloribus vtilissimum & preciosissimum jactitant: Meræ tamen ampullæ sunt, cum nimirum sine Opio, aut simili facultate præditis, nemo generale verum tutumque Anodynum præparare possit.

Negare quidem non possum, ex rerum quarundam sapore, odore & natura inter se differentium certa permixtione, speciem Laudani elici posse. Ipsemet enim tale quid præparare noui, è Nuce Moschata, Mace, Myrrha, Croco, Ambra, Moscho, Aqua vitæ, Quinta essentia Sulphuris, &c. absque vllo Opio, cuius solo odore somnum, & pro administrationis modo dolorum etiam variorum sedationem promittam.

Multum tamen abest, vt illud Laudano Opiato comparandum veniat. Etsi etiam æquale ipsi censeatur, eadem tamen accusatione illud insectari liceat, quâ id, quod ex Opio conflatur. Si namque Opium corpori malè conuenit propter facultatem somniferam, quam naturalem habet; quid ni Aromata vtut cordialia etiam, quæ eandem somniferam facultatem mutuò tantum & adscititiè ab arte acquirunt, ex eadem culpa malè itidem audiant?

Quod porrò Sulphur Anodynum Vitrioli attinet, Paracelsus quidem mirabiliter de eo philosophatur lib. 1. de Reb. nat. cap. 7. vbi & plura de multis aliis sulphuribus metallicis prodit; Animus tamen inclinat, confiteri magis cum Crollio, apud neminem mihi tale hactenus videre licuisse: Quamdiu enim Vitriolo operam & sumptus tribui, nunquam quicquam reperire potui, quod cum opio ad somnum doloresque pares virtutes habeat; quemadmodum pin-

guiori Mineruâ demonstraui in Anatomia Vitrioli nostra, ante paucos annos in lucem emissa. Fallunt igitur & falluntur, qui beneficio præcipitationis cum Oleo Tartari bulliendo in Catino ferreo, vel per sublimationem, puluerem Vitrioli viridiusculum separatum, Sulphur Embryonatum Vitrioli nominant, quod nimirum cultro Vulcani dissectum, merum cuprum oculis objicitur; & inde exhibitum, stomachum potius alterare, vomitusque proritare, quàm vel confortare, vel somnum naturaliter inducere potest. Paracelsum ergò eo in loco homines phaleratis dictis pro more duxisse, fictamque personam sustinuisse necesse est, vbi aliud legere, aliud intelligere expediat. Interea cum certum propter incertum deserendum non sit, meritò prædicta Laudana, vel similia amplectantur & magnifaciamus, & candidis eorundem authoribus gratias agamus potius, quàm vanis jactoribus aures patefaciamus.

CAP. IX.

De virtute & vsu Laudani Opiati tam in genere, quam speciatim.

HVc vsque, vt lineis constanter insistamus, de præparatione Opij satis. Nunc proficiscamur ad declarandum virtutes ipsius, & vsus, quo ipso iis, qui eo opus habent, nonnihil fortè gratificabimur.

Proprietates ergò Laudani ad prædicta fundamenta præparati cuiuscunque, sex principales sunt.

1. Sedat omnes dolores internos à quacunque causa, quocunque tempore, in quibuscunque personis, nullâ temperamenti habitâ ratione, neque ætatis, neque constitutionis corporis, solâ dosis, aliarumque necessariarum circumstantiarum cautione obseruatâ.

2. Somnum vel à morbo, vel errore externo deficientem prouocat, absque vlla sensuum stupefactione, membrorum debilitatione, ventris adstrictione, aliorumue timendorum accidentium inductione, quod aliàs plurimùm somnifera alia, propter nimiam frigiditatem, vel malè institutam præparationem sequi solet.

3. Egregiè facit ad sistendas omnes defluxiones subtiles, mordicantes, catarrhosque tenues à cerebro in subjacentes partes prolapsos, sensim & sensim incrassando illos, roborando cerebrum, & vapores syluestres defluxionum plerumque causas antecedentes reprimendo.

4. Hæmorrhagias, fluxus alui, & menstruorum, siue ratione exuperantis caloris, siue humorum peccantium & mordentium exorta compescit.

5. Pellit omnes ardores febriles, caloremque præter naturam ex vlceribus, vel per fermentationem humorum biliosorum, vel materiam rodentem venenosamque exortum.

6. Roborat viscera, meatusque nimium relaxatos labefactatosque, vt & virtutem retentricem imbecillem, vel ex Chronico morbo, vel à superpurgatione.

In specie contra sequentes affectus fæliciter vsurpatur.

1. Contra Capitis dolores; Hemicraniam inueteratam, cephalagiam, aliasque dolorum species. Stomachus tamen ab humoribus crassis & viscidis inquinatus non sit.

Datur ad pilulam vnam, vesperi ante somnum, duabus post pastum horis, in cochleari Aquæ Majoranæ, Betonicæ, vel eius syrupo, alioue liquore capitali. Potest etiam exhiberi cum cereuisia, vel jusculo, vel etiam deglutiri in substantia sicca, quamdiu opus fuerit.

2. Contra subtiles defluxiones Catarrhosas, è capite in oculos, dentes,

aures, pulmones, stomachum irruentes, &c. Vsus eiusmodi, vt suprà: Caput ægri tamen custodiendum à nimio calore, vel frigore; Vinum interdicendum, cereuisia item vetusta aliaque generosa potulenta. Neque etiam conuenit Sinapi, allium, cæpe, & quæcunque aromatum & fortiter alterantium nomine appellanda veniunt.

Quando purgatione opus fuerit, & alui lenitione, non nisi Aloë cum aqua Rosarum lota, eiusque succo condensata, Rhabarbarum, Manna, Syrupus Rosatus, vel quod melius est Clysma quoddam vsurpandum. Omnia enim alia purgantia, alterantia, & attrahentia, in hoc casu periculi plena.

3. Contra Aurium dolores cum sonitu vel tinnitu flatulento, siue ab inclusis flatibus in cerebro, siue à vaporibus è stomacho ascendentibus. Sumitur in aqua Fæniculi, Saluiæ vel vino albo, serò vti dictum est supra.

4. Contra Epilepsiam vaporosam (loquor cum doctis) cum magna sanguinis ebullitione, hæmorrhagia, & capitis subsequente dolore. In aqua pæoniæ, florum papaueris syluestris, seu erratici alioue appropriato liquore, ante vel post paroxysmum. Datur etiam singula Lunæ quadra semel, mane ante Solis exortum, conuenienti Diæta, & venæsectione pro necessitate indicationum instituta.

5. Contra dolorem dentium à calida & subtili defluxione proficiscentem Laudanum in aceto dissoluitur, eiusque guttæ quædam in ore retinentur, paulò post, priori rejecto, denuò sumitur ad doloris finitionem vsque.

6. Qui noctes insomnes habent, quacunque de causa illud veniat, cum cochleari aquæ Hypericonis, vel Melissæ, quantum opus fuerit hauriant, bis terue in septimana.

7. Qui narium hæmorrhagiam patiuntur, vel sanguinem per os rejiciunt; dijudicatâ prius causâ, propter quam vel venæsectio, vel scarificatio ad reuellendum imperanda veniat, incontinenti Laudanum cum Aqua plantaginis, Bursæ pastoris, Tormentillæ, vel quod melius est, cum aqua spermatis Ranarum per descensum destillata bibant, stillanteque sanguine, iisdem liquoribus Laudano madefactum gossypium naribus intrudant. Ex eodem etiam Epithemata fronti imponant, & statim fluxus cessabit.

8. In vomitionibus, vbi nec materia stomachi peccans in causa; ibi enim materia per loca conuenientia euacuanda; nec flatus in hypochondriis (vti sæpius accidit) propter renum aliarumue partium obstructionem conclusi; quo in casu diuretica, diaphoretica, aliaque ex vsu sunt; sed peculiaris stomachi debilitas, vel vlcus, aliaue, præter prædictas, causa adest, exhibeatur cum Syrupo Cydoniorum vel Betonicæ, quoties opus visum fuerit.

9. Contra febres ardentes, malignas, & pestilentiales: vomitoriis, Bezoardicis aliisque ad diminutionem humorum & sanguinis, vbi expediat, remediis præmissis, cum aqua Carduibenedicti, Veronicæ, Chelidoniæ & similium. His enim in casibus mirum quantum vapores sursum in caput vergentes & deliria, furorem, phrenesin aliaque symptomata producentes deprimit & consumit. Extinguit insuper calorem febrilem, confortat Corpus, Spiritusque recreat.

10. In febribus intermittentibus, minera crassiori per Vomitoria, vel dejectoria debita expulsa, serosiori illa diaphoreticis item propriis dissipata, vt & Astro ignis Microcosmici phlebotomiâ probè ventilato, cum aqua Centaurij, Carduibenedicti, pilosellæ, aliorumque febrifugorum, vna vel duabus horis ante inuasionem, idque bis terue repetendo. Vidi enim hoc ipso remedio ad prædictum modum administrato, febres, nullo alio juuante remedio, penitus curatas fuisse, vereor

reor tamen affirmare, hoc omnibus febribus æquale fore remedium. Sunt enim quædam ad tam difficilem coagulationem destinatæ, vt nec Æsculapij manibus, si curator ipsis adesset, etiamsi ὑποκαρδίῳ ὀργῇ rem aggrediatur, ante fatalem terminum cedant.

11. Contra colicam & ventris tormina, aluo, vel medicamentis laxatiuis, vel clysmatibus prius liberatâ, vbi opus fuerit; Datur cum cochleari vini albi: Quando tamen tantæ actiuitatis sit dolor, vt ferri minus possit, nullo ad alia remedia respectu habito, eligatur ab initio statim; Dolore tamen fugato, postea ordinariæ curæ ad remouendam causam morbificam datâ occasione indulgere, minus prohibeo.

12. In extremis illis intestinorum tenuium cruciatibus, quos Iliacam passionem, seu Miserere mei appellant, fœliciter administratur cum oleo Amygdalarum dulcium, seu Mucilagine seminis Cydoniorum.

13. Contra dolorem matricis, cum aqua Camomillæ vel Artemisiæ exhibitum prodest: Quando tamen in menstruorum retentione peccatum fuerit, prouocationi illorum inprimis studere oportet. Nihilominus ad hoc parùm solliciti, quando dolor nimis vrget, tutò ad mulcendum dolorem vaporesque malignos reprimendos Laudanum propinamus. Dolore enim mitiori facto, cætera cum majori facilitate absoluimus.

14. Mulieribus, doloribus post partum denuò exortis, vocant *die Nachwehe* concomitantibus vigiliis, delirio, febre ardente, & omnimoda corporis imbecillitate, egregiè opitulatur: Sic & nimium sanguinis fluxum, excluso jam partu compescit, paruâ ipsius pilula deglutitâ, vti dictum est.

15. In menstruorum profluuiis præter naturam, datur bina ternaue vice, si ex vsu fuerit: Remoram illis fœliciter injicit, quiete solummodò, & diætâ conuenienter institutis. Multas hoc remedio liberaui, omni ferè sanguine exhaustas; simul tamen necesse fuit naturam viribus lapsam cibis euchymis restaurare, & medicamentis confortantibus, ceu Magisterio Corallorum & perlarum, Elixire item cordiali, alias Auro potabili philosophorum dicto, viscera firmare.

16. In dysenteria, vt & aliis alui profluuiis materiâ peccante, beneficio Rhabarbari aliorumue pro differentia mineræ partisque affectæ conuenientium prius exclusa, cum Syrupo Cydoniorum semel bis terue, quantum ad dosin requiritur, vtiliter vsurpatur. Non posthabitis interim venæsectione, si necessaria fuerit, aliisue externis remediis, vel vti vnctionibus, vel Emplastris ad rem conuenientibus.

17. Post purgationem hypercatharsi affectis; quorum plurimos in extremum vitæ periculum præcipitatos nouimus, Laudanum bis terue cum vino rubro datur, donec omnia fuerint quieta.

18. In magnis Renum doloribus seu Nephritide; vt & vrina guttatim profluente, cum acrimonia instar lixiuij mordicante, cum modica sacchari Rosati quantitate, vel Syrupo violato mixtum bonis ægrorum rebus exhibetur.

19. Calculosis etiam, doloribus fortiter vrgentibus, cum Hydromelite vel syrupo Glycyrrhizæ porrigimus, præmisso tamen clystere emolliente, & carminatiuo, aluo scilicet constipata, vt solet.

20. Non minori cùm successu damus etiam doloribus ex hernia intestinali cruciatis cum cochl. vini boni; inungendo interea ab extra oleum Nucis Moschatæ, & calidè tenendo ægrum.

21. Inseruit laudabiliter contra podagricos, ischiadicos, & singulos artuum dolores cum inflammatione materiæ hinc & inde in varias partes decumbentis. Hoc

enim in casu dolorem sedat, materiam digerit, & incrassat, vt catharticis postea lubentius obtemperet; vel per insensibilem transpirationem dissipetur. Medicamentum certè manu sapientis Medici præscriptum excellens & nobile. Turgente enim materia & vagabundâ existente, purgantia magis magisque irritando, causandoque inanitionem partium, dolores dilatant, exasperant, & omnem ægri statum deteriorem faciunt. Arthriticis porrò, materia quieta existente & fixa, interea verò non doloribus saltem, sed febre ardente etiam, & imbecillitate cum somni priuatione molestantibus, valdè conuenit, ad symptomata illa remouenda, & purgantibus postea quibus aliàs natura nondum quiete se habente parum proficimus; liberiorem locum conciliandum.

22. Vulneratis, superueniente febre ardente, inquietudine, hæmorrhagia, aliisque symptomatibus; quibus vulnus irritatum ad Gangrænam facile inclinat, valdè conuenit. Et Cheirurgus meritò magnifaciendus, qui Laudani vsum ritè nouerit.

23. Nimios dolores à chronicis vlceribus, Crurum, brachiorum, &c. quòd sæpè accidit, certò lenit, exhibendo quantum pro dosi sufficit, vesperi duabus post pastum horis.

In Heluetia aliquando rustici nonaginta circiter annos nati curam habebam, ratione duorum vlcerum in crure subortorum, quæ quinquennium magnâ cum molestia, quam ob causam tandem vocatus aderam, portauerat. Neque enim noctù, neque interdiu præ nimio dolore somnum viderat. Administrabam consuetam Laudani dosin, mox dolore cessante, quietè se habebat, & paulò post foras exspatiabatur, multaque alia, diu intermissa peragebat: Imò beneficio Laudani sine dolore ad sesquialterum vsque annum se sustinebat, donec tandem propter senectam è vita discederet; vlceribus interim nil quicquam mali, etiamsi semper apertis, sentientibus, cum tamen nullum remedium adhibebatur, præterquam Aqua Persicariæ, quam meo Consilio linteolo tepidam admouebat.

24. Denique quando quis diu qualicunque etiam morbo afflictus, omni medicamentorum ordinariorum genere in auxilium vocato, non solum solatij nihil percipit, sed & dolores, siue continuos, siue intermittentes acriores patitur, vnde humidi radicalis consumptio, calorisque natiui extinctio præmaturè metuenda, tùm Laudanum iure merito Languentium suffragium celebrarim. Sistit enim dolores, corroborat viscera, calorem natiuum tuetur, & quæ σύνεσιν ἀνθρωπίνην ὑπερβαίνει, multa alia fœlicissimè operatur. Huius assertionis exempla plurima memoratu digna in memoria habeo. Factum enim scio, vbi Laudanum extreme languidis in agone pro doloribus constitutis exhibui, quod citò melius habere, & sensibus restitutis bona dispensare, & denique cum ratione & vera precatione, piaque multorum adstantium institutione se Deo commendando expirare potuerint. Econtrà accidit sæpè vbi prædicta medicina destituimur; Quippe nullam aliam, quæ æquè pro salute hominis propugnet, huic substitui posse ipsa Experientia demonstrat. Quare quicunque sit Medicus qui huius cognitione caret, omnem rudentem moueat, vt illud in tempore assequatur, & pœnam neglecti Deo & proximo debiti officij cautè declinet.

Certum enim est rationum strophas, ἐπιπληκτικὰς ἐνθορείας, Charitati erga proximum in cuius legitimo tenore totius mundi conseruatio subsistit, quæque omnium bonarum scientiarum & Artium firmissimum creditur fundamentum, quicquam detrahere nec posse, nec

debere; & si turpi desidia in rerum nobis ad sanitatem ægrorum commissarum scrutatione, siue Galenus, siue Paracelsus illa primum prædicarit, peccauerimus, nos minus coram Deo aliquando excusabiles fore. Experientia enim magnus ille & vere fundamentalis liber est, qui quotidie lumine Naturæ ob oculos nobis versatur. Quilibet ergo non solum legat, sed & intimius euoluat, penficulateque intelligat. Vere enim hoc sensu Paracelsus dixit: omnia remedia, quæ morbos naturaliter tollunt, veras Medicinæ regulas & Canones esse; cæterum vixumbram Medicinæ affectare, ea qui negligant.

Id quod, salua vndiquaque venia, hoc in loco, quamuis extra oleas fortassis, non admonere non potui. Interea Rationis & Authoritatum memores, suam cuique laudem, & veritatis præmium, suo tempore & relinquimus libenter, & concedimus cumulate, & deferimus liberaliter.

Cautiones de Laudani vsu obseruandæ.

Sciendum hoc in loco omnibus est, in toto vniuerso, nilquicquam tam aptum natum ad Medicinam homini præstandam, esse, quin singulari judicij perspicacitate, & prudentia opus habeat, vt ad apposite curandum, recte adhibeatur. Res enim tam sancta nulla est, quæ abusu profanari nequeat: Imò quo diuinior illa, eo deteriores patitur abusus. Ideoque de vsu Laudani pauca edisserere operæ precium duxi.

1. Statutum equidem supra est, quomodo & quibus cum vehiculis in quolibet affectu Laudanum vsurpari debeat; Sunt tamen aliquando, quibus Aquæ illæ destillatæ, & Syrupi, &c. nullo modo commode præscribi possunt; Idque non solum propter qualitates, quas manifesto præ se ferunt, vt & odorem, saporem, &c. sed etiam propriæ antipathias ergo.

Plura huius exempla scimus: quosdam Rosarum odores ferre absque deliquio animi non potuisse; quosdam ne quidem saporem Cydoniorum; Quibusdam maximam voluptatem à dulcibus accessisse; quibusdam econtra summum tædium; In quibusdam aquas destillatas bonos edidisse effectus; in quibusdam nihil nisi nauseam aliaque symptomata excitasse, qualiscunque etiam occulta natura subjerit, nobis certe ignota; sed & sapienti haudquaquam vestiganda.

Quandocunque igitur in eiusmodi naturas inciderimus, satius erit LAVDANVM cum vino, cereuisia, jusculis Gallinarum, aliisve Naturæ cuiuslibet familiaribus rebus exhibere.

2. Vno die binâ vice Laudanum non detur, nisi in extremis dolorum casibus; sufficit enim vnica exhibitio. Præterea non audeas tria quatorve grana pro dosi excedere, nisi in valde robustis, vbi vehementia affectus vrget; In ijs aliquando ad sex vsque grana ascendimus: Tempus exhibitionis est, duabus horis post pastum elapsis, attamē Necessitas sæpe terminum præscindit, vt quauis hora conueniat.

3. Obseruatione etiam dignum est; ante vsum Laudani ventrem ab excrementis cibarijs vacuandum esse, vel leniente aliqua Medicina, vel emolliente Clystere vel suppositorio: In personis tamen aridis, imbecillibus, & extenuatis, ardore interim & sanguine plenis, illud vsque adeo respiciendum non est; Cura enim hîc ad mitigandum potius ardorem, & corpus humectandum, quàm ad alia, quæ purgando incrementum caperent, dirigenda.

4. In Asthmaticis, vbi pectus & pulmones materia viscosa, & tenui obstruuntur, cautè procedendum: Indicatio enim educendi & abstergendi est; Laudanum verò roborat, & mediocriter incrassat.

5. Non conuenit Hydropicis, ob aquarum copiam difficulter respirantibus, somnumque suffocationis metu merito fugientibus. Aquis tamen exhaustis, & jecoris aliarumque partium obstructionibus decentibus remediis expeditis, vt de supradictis nihil amplius timendum sit, nihil prohibet, quo minus ad roborandum viscera, corpus à subtilibus fluxionibus defendendum, & vltimam curationi Colophonidem imponendam adhiberi possit.

6. Denique παντελῶς ἀπροσδιόνυσον, ægrotis stomachum impurum habentibus, & vel vomitoriis, vel catharticis euacuari cupientibus, Laudanum exhibere.

Pariter prorsus abstinendum in pustulis & variolis, quorum nimirum causas conuenientioribus remediis impetimus.

Breuiter, nullius prorsus vsus esse debet, vbicunque vel Vomitoria, vel Cathartica, vel sudorifera, vel diuretica, vel Alexipharmaca, vulneraria, phlebotomia, diæta, aliaque genere differentia remedia locum apte merentur. Quot enim morbi natura diuersi, tot remediorum oportet esse Ideas. Quodlibet enim remedium, quemlibet sub se morbum continet, cuius ratione naturæ partisque affectæ, consentaneis, ratione vero affectus contrariis spiritibus, diuersorium nouit & impetit. Quamuis haud inficias eam, plura sæpe in vnius medicamenti copulam venire, pro diuersa & multiplici morborum complicatione.

Cap. X.

De Confutatione trium erronearum objectionum, quas proponere quis posset, contra vsum Laudani.

OCtauus fere iam annus agitur, quando Medicorum quorundam consultationi interessem de Ægroto iam quatuor septimanas à fluxu ventris febri continuæ complicato cum somni priuatione, & grauissimis in ventre cruciatibus decumbente. Variis quidem remediis tentatus, nihil tamen propius habebat, quam vt propter nimiam virium amissionem, periret, nihil longius, quam vt sperare meliora auderet. Ordine disserendi ad me deuoluto, Laudanum vtiliter vsurpandum recta ratione proposui; Vt autem Veritatis regnum nunquam infestos non habet obtrectatores; ita tribus sequentibus objectionibus propositionem meam debellari conabantur, quæ singulæ tamen tanti ponderis non erant, vt meis quicquam detrahere, vel res verbis æquare, vt Naturæ diuinitatisque negotiis impedito animo studendum est, potuissent. Ne tamen in ægroti interitum, Medicinæ studiosis imponant, eadem hoc in loco & repetere, & non Tullianis, sed certis rationibus confutare volui.

Objectiones.

1. Quod Laudanum principaliter ex OPIO compositum, proprietatem ipsius somniferam retineat, & consequenter calorem natiuum suffocare, omnesque sensus stupefacere possit.

2. Quod, quia humores subtiles & tenues incrassat, dolores quidem sopiat, postea vero causas morborum malignas, permanentes & incurabiles efficiat.

3. Quod vsu obseruatum sit, ægros nonnullos sumpto Laudano paulo post pejus habendo mortem oppetiisse; qua de causa vsus ipsius omnibus merito inuisus esse debeat.

Responsiones.

Quæ dicta sunt contra Laudanum partim falsa, partim confusa, partim inconsequentia sunt, & hinc παιδικὰ illa judico, νηπίων φόβητρα.

Quod tamen primam objectionem

seorsim attinet, omnino arbitror, si aduersarij experientissimorum authoritate, & veræ Experientiæ, quæ vtraque ne crudum quidem Opium in minima quantitate calorem natiuum suffocare, sensusque stupefacere concedunt, sese ascriptores statuerent, in bonam Laudani famam non tam crudeles illos fore.

Esto tamen, Opium crudum non posse non prædictos effectus dare: non propterea omne Opium, à superfluitate sulphuris sui narcotici liberatum, ab acrimonia correctum, & postea Bezoardicis & cordialibus, vt supra patet commixtum, eadem pertica tractandum venit. Opium ergo prout Laudani basin constituit, quia & formâ & substantia mutatum, non antiquis illis & crudo propriis virtutibus præditum potest esse; quique hoc non videt, parum videt, nec illi puto sanum esse synciput. Et quamuis Laudanum somnum prouocet, experientia tamen monstrat quotidie δὶς διὰ πασῶν abesse, quod eandem ob causam calorem natiuum suffocare consueuerit, Quin imò, quando ille consumitur, & ad manifestam perniciem, propter nimias dolorum insultationes & exagitationes tendit, ab Opio prompte, conseruatur & defenditur. Eadem enim hîc conditio est, quam vbi Lampas nimia ventilatione plusjusto valentior facta, longe citius & flammam & oleum perdit, quam vbi in quiete retinetur.

Ad alterum respondeo: Laudanum causas quasdam morbificas præparare, & ad expulsiones magis idoneas reddere, vt supra quoque de vsu ipsius in Podagra mentionem fecimus, ne dum vt deteriores illas efficere possit: Accedat autem hæc appendix ad munimentum iam facti judicij; Nam prudentiores Medici vnanimiter consentiunt, præparationes humorum expurgandorum (corporis illæ huc non pertinent) ad duas potissimum operationes referri, Crassos nimirum & viscidos humores attenuandi & liquefaciendi & nimium subtiles, virulentos, vaporosos, & turgentes mediocriter incrassandi, & compescendi? Cum autem maxima dolorum acutissimorum ardorumque intollerabiliũ pars, à causis Symbolo sibi merito conjunctis, salsis, acutis, mordicantibus, inquietis, causticis, vaporosis, &c. proficiscatur; Quo sensu Galenus quoque bilem acutos semper morbos facere affirmauit in comment. 7. Aph. 33. Quibus in vrinis biliosa sedimenta, sed supra tenuia, acutũ morbum significant, &c. Quid præclarius, quid vtilius in his exoptaremus, quàm Laudanum, quod & incrassare, & digerere prædictos humores, vapores reprimere, omnemque malignitatis modum abscindere natum est? Adsit superfluitas expurganda, nulla à loco in quo inhæret, contradictione insurgente, securius certe post Laudanum vsurpatum illam attentabimus, quam si intactam antea reliquerimus. Et num sententiam hanc varia vlcera externa abundè satis confirmant, quæ certe, quia phlegmonosa, subtilibus, & rodentibus humoribus scatentia, & magnos sæpe dolores, lancinationes, & febres symptomaticas pariunt, præstantius remedium non postulant, quam, quod dolores mitiget, ardorem temperet, & simul humorem morbificum maturet, & incrasset, quibus omnia Symptomata mitescunt? Hæc ergo tam præclara effecta, quia Laudanum perficit, non dicam, quod & mundificet, putrefactionem arceat, instar Balsami consolidet, partesque imbecilles reficiendo, varia tollat symptomata; multum abest, quod omnia deteriora & incurabilia reddat; Longius illud, quamuis mediocriter incrasset, quod sanguinem aliasque humorosas in corpore substantias in lapidem coagulet; vel partes instar Gypsi constringat & conglutinet, quas fortassis ineptias ad male obtrectandum LAVDANO bardus

animus, ridiculè sequatur.

3. Quod accidere possit, vt quis sumpto Laudano nihilominus paulo post mortem oppetat, tam clarum est, quam Sol in medio cœlo, dum sudum est. Experientiæ scutica dignum quoque me præstarem, si inficias irem. Quod autem Laudanum mortis huius causa non extiterit, sed potius committi Elenchum non causæ vt causæ; pure & neruose in ambulacris nostris suppeditatas rationes, non lutulentes ac languide vt fit in nouis Academiis, quæ nihil nisi rabularum ventosas velitationes olent, dabimus & explicabimus.

Primo ergo è præcedentibus liquido manifestum repetimus; Laudanum nequaquam veneni tam reum esse, vt vtentes interficiat; Ideoque importuna illa morientium exempla, omnibus Rationum & Experientiæ, quæ singula Laudani vsum summopere commendant, monumentis anteponere, tam absonum est & absurdum, quam procul dubio foret, si dicerem, Vidi ægrotos minima Lapidis Bezoar, Vnicornu, perlarum aliarumque rerum cordialium portiunculâ sumpta perijsse; Ergo prædicta omnia interitus fuere causa, ideoque digna, quæ pro rejectamento habeamus.

Vel æque pueriliter, Vidi Clysma fuisse injectum dum moriretur; Ergo Clysmata vel periculosa vel lethalia, quemadmodum Supina ingenia Clysteribus insultando ridiculè colligunt, in quibus perspiciendis, si & nos Supiniores essemus, jam id committeremus, vt illorum simplex error, culpa esset nostra.

Eodem modo absurdum prorsus est & inauditæ consequentiæ argumentum. Bonam Laudani famam eo ipso allatrare, quod dum vsurparetur, mors paulò post alicui superuenerit: Quamuis enim contra dolores potentissimum remedium sit, nec ad somnum conciliandum, se quicquam præstantius ferat, neminem tamen à Morte, ejus præsertim fatali limite obuersante, posse præseruare, contra omnium reliquorum Medicamentorum naturam peculiariter statutum est. Dormire quidem, & doloribus exemptum esse, necessaria sunt, cùm sanis tùm ægrotis, hoc quidem absolutè, illud suo modo: attamen vtrumque propterea, vel vitam hominis conseruare, vel redintegrare, non tam illorum, quam Naturæ sibi ipsi debito officio parcentis culpâ fieri arbitrandum est. Id quod notioribus exemplis patet: Edimus & bibimus, & alijs rebus non naturalibus vtimur, immutatâ ipsarum natura, aliquando tamen prosunt, aliquando minus, aliquando etiam valdè obsunt, singula pro alia atque alia Naturæ partitione. Tam variæ siquidem Naturæ vices sunt in ijs, quæ condidit, vt idem non solum diuersis sit diuersum speciebus, sed etiam eodem in corpore alias atque alias comparet effectiones. Cujus rei opportunum exemplum præbetur in homine indefessis laboribus adeò fatigato, vt neque manus, neque pes officium faciant, sed omnia in somnum & quietem inclinent; Dormit etiam in vtramuis aurem, Experrectus verò tàm vegetus corpore & animo existit, vt antea, antequam laborem subiret. Is ipse homo ad labores redit suos, eosquè duplo tantos sustinet, vt sanitatis & virium limites excedendo, jam virtutes vitales, animales & naturales dehiscant, & humoribus sursum deorsum agitatis nihil quicquam reliquum sit, quàm vt mortali morbo miserè decumbat: Hac occasione denuo in somnum, pristinam illam corporis & animi fulturam, se conjicit, ad eandem morbo medicinam faciendam; Tantùm abest, vt meliuscule inde habeat, vt & vitam finire ipsum ineuitabiliter oporteat.

Similiter iudicandum est, de ægro, qui vel vigiliarum, vel dolorum acutissimorum, vel esuritionis diuturnæ excessu, iam morti vicinus factus, vel ex sponta-

nea lassitudine, vel quia Laudani pilulam, vel potionem restaurantem assumpsit, somno obruitur, nec tamen reficitur, sed vel pejus habet, vel prorsus moritur.

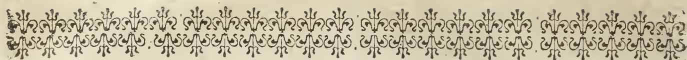
Ideoque quod sinistrè hoc in loco cecidit, non quia aliquid vel somno, vel nutritioni, vtrumque enim ad vitam necessarium est, imputari debet, sed quòd appropinquante Morte, assumpta illa bonos suos effectus edere non poterant. Loquar meo more barbarè, & ab Oxonio, non è rostris aut comitiis: Verum non est, Æger medicamenti salubri motu mouetur: ergò salubriter mouetur. Quia receptiuum non recipit per modum inprimentis, sed per modum receptiuitatis. Præterea naturalia ὡσαύτως agunt, ἐὰν μή τι ἐμποδίσῃ, nisi aliquid intersit, quod impediat, vti hoc in loco. Et hæc ad tertiam quoque objectionem confutandam breuiter sufficiant. Laudani enim ritè ac scitè præparati, & prudenter adhibiti causam agimus; non Opii Turcarum, Hyoscyami, Mandragoræ, aliorumue Narcoticorum cruderum, vel sinistrè adhibitorum, quorum nocumenta non est meum vel excusare, vel commendare.

Id quod ἐν τῷ παρόντι de Opio & Laudano sufficiat.

Protestor ideóque coram omnibus, hæc qui legerint, absque omni vel odij vel calumniæ affectū, in quemcúnque, etiamsi alicui videatur, totum hunc libellum me conscripsisse inque lucem edidisse; neque aliud ad scribendum hac de re calamum armasse, quàm quod cognitionem & famam medicamenti huius apud non paucos, valde angustam, pinguiorem, splendidioremque facere voluerim, & meum simul studium, quod in rerum Medicinalium inquisitionem quotidiè colloco, omnibus probare, in præcipua Christiani Medici laude posuerim. Spero etiam, quibus in causæ huius iudicio, aliquando odium & insectatio magis cordi fuere, quam Regni literarum anima, virtus & veritas, illos ambitiones & factiones contradictionibus hactenus in me exercitas relicturos, & cautius in posterum, contra honorem proximi ad propriam solummodo authoritatem supercilioseè præferendam, præliaturos.

Nemini hoc sermone litem seorsim moneo, nisi qui forsan propria oratione semet accusando litigiosum prodat, quem sua culpa reum rideo magis, quàm excuso. Omnem autem causam meam Domino tribuam, qui & corda & renes hominum scrutatur, & justitiam, æquitatem, misericordiam & gratiam exercet super omnes creaturas; Illi vni soli & semper sit laus, honor, & gloria.

FINIS.

EXEGESIS CHYMIATRICA,

ANDREÆ TENTZELII, GREVSS. Med. D.

QVA IN

QVÆCVNQVE IN PRIORIBVS ANGELI SALÆ LIBRIS tacta quidem, attamen planè detecta non sunt, multaque alia διεξοδικῶς *interpolata.*

DESCRIPTIONIBVS VERE & SINCERE ENVCLEATIS

CVILIBET, VEL MEDIOCRITER DVNTAXAT IN ARTE CHYMICÆ exercitato ob oculos exhibentur.

1. ad Corinth. 14.

Siuè linguâ quis loquitur, per binos fiat, aut ad summum per ternos, idque vicissim, & vnus interpretetur.

CANDIDO LECTORI SALUTEM.

IN mundo si quid est, Amice Lector, quod odiosum est, illud vel maximè odio plus quàm Vatiniano dignum existimo: quòd qui ab artis perfectione rerum occultarum manifestatores & detectores audiunt, optima quæque arcana Harpocrati magis, quam Hippocrati; magis famæ, quàm conscientiæ sacrificando, tanto studio silere, & si vel spontaneo Naturæ ductu (illa enim benigna Mater nunquam deficit in necessariis) emergere velint, adeo inuidiosè supprimere soleant.

Mala mens, malus animus

Equidem nulla ars diuinior, nulla perfectior Medicina foret, nisi artificum inhumanam illam, & nec diuinis, nec ciuilibus, nec gentium legibus concessam inuidiam tantopere experiretur.

Alia ideóque mens mihi est, & sanior multò. Boni enim si sumus, si quid boni

boni à DEO accepimus, cur non viciſsim collocemus benè, vt ne calamitoſiſsimæ vitæ noſtræ adjutores deſint? Gaudeo, ſi quæ ſcire mihi perſuadeo, cognita eſſe omnibus intelligam, Quin has noctes, (inquit ſubtilitatum Profeſſor) infeſtiſsimo Cauro gelidiſsimas hujuſce rei cauſa vigilo, vt ingeniorum fœlicitates communicentur. Is ſapientum finis eſt, qui libros condunt.

Ideóque affectum illum jam primitus exequi ſtudeo, cum TERNARIVM TERNARIORVM &c. Dn. Angeli Salæ publici juris facturus, quæcunque obſcuriora perplexioraq; plurimis ſtuporem inijciebant, hac ipſa Exegeſi mea enucleare, & explicare mihi adſumam. Quamuis enim à tali propoſito plurima me detinere viſa ſunt; Chymiæ tamen ſtudium, & vel maximè vtilitatem ipſius, non minus è D. Angeli Salæ libris, quàm aliunde guſtatam, tanti habui, vt illa omnia, ne non animum ad id alacrius hortarer, ſuſque deque haberem. Eò enim, poſtquam Chymia Medicinæ pediſſequa facta eſt, rediit, vt Medicinam duabus tribuſve guttis Olei Thimi Saluiæ, ad Apoplexiam; tribus guttis vel granis Olei Corallorum, aut Cinabaris Antimonij ad Epilepſiam; Eſſentiæ perlarum vel Auri totitem ad Syncopen; Roſæ Mineralis ad difficultatem partus, & ejuſdem cum totidem granis Specifici Antifebritici contra febres: Olei Ammoniaci ad Melancholiam Hypocondriacam & Splenis obſtructiones; Olei Ferri vel Laudani liquidi ad Diſenteriam, & menſtrua mulierum; tribus denique guttis Olei Cryſtallorum, vel Ludi Humani ad calculum &c. potentiorem adfirmarim, quàm ſi eadem pluribus eorundem non Chimicè præparatorum libris inſtructa, olim aduerſus eoſdem morbos arenam conſcendiſſet.

Ideoque cum duplici argumento, (quod boni Viri, ſupradicta intentione feciſſe arbitror) argumento, dico ſynceritatis affectus erga Filios doctrinæ, & publico pro virili ſtudendi commodo; ea lege mea legas peto, vt me diligas etiam, & ad lectiſsimos vſus penitus intelligas. Pauca quidem ea ſunt: Attamen meo, meque & hæc, pede ſum metitus; Et primo vere fructus nimis numeroſa effloreſcentes ſerie, plerumque marceſcunt, non matureſcunt; Attamen tàm bona (non audiat Nemeſis) quorum cauſa & illuſtriſsimam perſonam, nec non multos Medicinæ ſtudioſos ſollicitaſſe noui; Et ſi meliora, id meam vix probet culpam: Tam plana, & perſpicua, quæ ſi ne ipſe noctem in oculis adferas parùm aduertenti tibi facilè obuia φέγγος μὲν ξυνετοῖς, ἀξυνέτοις σκότος. Et ſi planiora, omnem tibi attentionem excutiam, imò Arti & mihi pænè authoritatem. Alias tamen plura, Deo dante, & meliora quando ſcilicet plura & meliora ſcribendi animi poteſtatem, ſementiſque huius fructum, ſalubritatis nimirum & Gratitudinis erga me veſtræ ad ſuauem authoritatem aliquando adſpiraſſe ſenſero. Vale, dabam Gruſiæ, pridie Cal. Aug. Anno 1617.

D. Andr. Tentzelius.

EXEGESEOS CHYMIATRICÆ,

PARS PRIMA.

DE LIQVORIBVS,

ΠΡΟΟΙ΄ΜΙΟΝ.

VICQVID sit, quod hisce pagellis in me tractandum suscepi equidem ἀμεθόδως καὶ ἀτάκτως illud exequi, cum impensè illud placeat, *Ordine fac doceas, & dexter habebere Doctor. Ordine fac discas, & benè doctus eris*, animum planè adducere non potui.

Quamuis verò ordo ille maximè idoneus mihi visus fuerit, qui ex Operum Chymicorum partitione maximè congrua, & singulis Chymiæ speciebus, (è quarum singulis classibus puta & hic aliquid in medium proferendum) adæquata fuerit erutus; adeoque diuisio Operum seu specierum nostrarum sub disparatorum & Comparatorum serie tituloque (hæc etiam Magisteria, illa Separata vocari possunt) omninò instituenda videatur. Omnibus enim subductis rationibus, nulla pragmatum Chymicorum Partitio amplectenda magis, quàm qua prædicta pragmata vel in DISPARATA, vel in COMPARATA, seu Magisteria primariò dispescuntur. Quascunque enim tota Chymia sub se continet Species, siue Simplices siue Compositas, siue Magisteriorum siue Extractorum, siue Elixiriorum, siue Clyssorum censu recensendas; & vel elaborationis, vel exaltationis, quibus omne opus Chymicum primùm perficitur, beneficio productas; omnes illas duo illa summa capita rectissimè comprehendunt, inque se coarctant, διχοτομία non inconcinna. Verùm enim verò quoniam in hoc libello accuratam Methodum obseruare propterea non possum, quod, vt iustam molem commentariolus hic assequatur, non solum ea consignare quæ in præmissis SALÆ libris tacta, inque certas classes Disparatorum & Comparatorum eorundemq; simpliciũ & Compositorum, ordinanda facilè fuissent, sed sæpè διεξόδως, ferè Ambubajarum modo, ad alia genere & materia quidem conuenientia, specie & forma tamen plurimùm diuersa dilabi, & sic fasceatim quasi construere, non quæ secundum operationem essentialem conuenientia cohærent; sed tantùm ex confinitate materiæ, vel interdum facietenus duntaxat similitudinem præ se ferunt, oporteat; Accedit quòd, cum in priore plus nimis deproperata editione, Superficiaria illa partitione in liquida, mollia, dura, contenti fuerimus, jam demum totam titulorum seriem permutare, adeoque singula transcribere, ordinariorum laborum cumulus prohibuerit; ideoque vtut diuisio illa sua natura sese habeat, præsertim in acutorum Logicorum oculis, vt ne tamen planè ἀτάκτως progrediamur, vel laborem humeris nostris imparem subeamus, vel

deniquē ſubtilitatēm quandam affectando, in manifeſtam confuſionem incidamus, ob hanc cauſam inquam, ordinem, quo Species quaſdam ſub duris tractemus, quamuis quodammodo rudem, retinuimus. DEVS ter. opt. max. qui ſolus omnia in omnibus, animos noſtros cœleſti modeſtia faciat temperatos, noſque aliàs inutiles & malos, immenſo atque ineffabili ſuo Spiritus compleat, ſuaque mortalibus ignota & admirabili Sapientia ditet & regat, vt quantum loci, temporis & argumenti captus fert, ipſi grata dicere liceat, proximoque non inutilia.

SECTIO I.

DE SPIRITIBVS.

Sulphur cœleſte ſeu Spiritus Vini.

VEra illa ſententia Theophraſti εἰς ὑπερβολὴν in Philoſophia & Medicina ἀρίστου, omninò eſt, lib. 1. de Origine morb. ex tribus primis ſubſtantiis, (cui & Fernelius Neotericorum Philoſ. & Medicorum facilè princeps libr. 4. capite tertio phyſiol. haud obſcurè annuit.) In rerum omnium analyſi ſic ſe habere, quidquid reperiatur quod vratur aut ardeat, ſulphur eſſe; quicquid, quod euolet, aut in fumum abeat, Mercurium; demum quodcunque fixum ac ſtabile maneat, ſal appellandum. Ea enim omnium Neotericorum tria illa principia aſſeruantium mens eſt vnanimis, aut, niſi ἀσύστατα loqui velint, eſſe potius debet, vt non tria illa corpora hoc nomine vulgariter venire ſolita. (Illa enim ex omnibus eniti nemo poteſt) ſed quicquid in reſolutione Chymica iis analogia quadam reſpondeat (licet in aliis atque aliis diſparem ſubſiſtendi modum ſeruet) principiorum illorūm nomine dignentur.

Hinc Sal, Sulphur & Mercurium, cum ita intellecta vltima ſint, in quæ permanentibus rerum ad Medicinam deſtinatarum aſtris & ſcientiis, ſingula naturalia reſoluantur, tàm vera Chymiæ principia habeo, (illa duo phyſicæ ſunt Materia & forma, de priuatione nemini litem moueo) quàm vera item Medicinæ quatuor illa, ignem, aërem, aquam, terram, vel calidum, frigidum, humidum, ſiccum, ex quorum puta legitima inter ſe ἑνώσει & temperatura partes ſimilares & diſſimilares gignuntur; imò ratione quorum ſub humoribus mixtorum; pars quæuis vel benè vel malè habeat ad agendum; vt affirmat Galenus 1. de Element. capite primo, lib. de Artis conſtit. capite quarto, de morb. diff. capite quinto, &c. Naturalis enim Philoſophus objectum ſuum contemplatur ſolummodo, quatenus naturale motus & quietis ſubjectum, id eſt naturam corporis naturalis, in quantum naturale eſt, ſecundum materiam & formam conſtituentia principia; Medice illud conſiderat, quatenus ad ſanitatem conſeruandam & recipiendam aptum natum eſt, ſecundum principia ad quorum conditionem ſanitas vel conſtituitur & conſeruatur, vel deſtruitur. Chymicus porrò alium conſiderandi modum adhibet, quatenus ſcilicet reſolutionis & coagulationis ſubjectum eſt, plurimis ad medicinam neceſſariis facultatibus, ad manifeſtationem ſui artificioſa elaboratione & exaltatione opus habentibus præditum. Et hoc reſpectu niſi tria principia Chymica præſupponantur, atque adeò illa nominis ſui triumphum mereantur, non magis artifex perficeret, quam Polyphœmus occœcatus ſtellas numerare; quàm Icarus ſine pennis volare. Omnis enim Medicina Chymicè elaborata ab

Artificē alitēr conſpici non ſatagit, quàm ſub trium principiorum illorum hypoſtaſi tanquam proprio ſuo vexillo. Dico quod elaborata haud aliter conſpiciatur, non enim dixerim cum Paracelſo, Seuerino, Petreo & aliis, Principia illa actu ſemper ineſſe rebus, cum ad elaborationem Chymicam adſumuntur, ſed, quia ſub propria non ſubſiſtunt forma, à qua propria & peculiaris dimanet ἐνέργεια, deſtinata ſolùm ſunt in miſto naturali gigni, quando artem experiuntur.

His ideoque præmiſſis cum in vini viribus indagandis adeoque ἀναλύσει Chymica manifeſtandis, vlterius abſque totali cum corporis, tùm aſtri ipſius euerſione peruenire non licet, quàm ad Spiritum & eſſentiam quandam ardentem, deinde ad aqueam, & terream denique materiam; ſicut hæc vltima artis conſuetudine, Mercurius & Sal analogicè appellantur, ita Spiritum ardentem illum meritò Sulphur indigitamus; cum adjectione verò Sulphur cœleſte, modificatè: quòd vel aliis liquoribus puritate & ſubtilitate, (vel inde duntaxat æſtimanda, quod ex eius incendio nihil quicquam fuliginis prodeat) diſſimilimum, in operationibus Chymicis nunquàm non Alembicum, analogia haud obſcura cœlum referentem petat; vel quod ritè elaboratum omnia metalla etiam ac lapides, ab impuro puncti quaternarij coagulationis vinculo naturaliter liberet, adeoque cœli inſtar omnium Aſtrorum ſeu Specierum impreſſiones, velut cera recipiat, in Sphæra ignea, igneam vim edat, in Sphæra aëris, aëream & ſic in reliquis. Qua ratione aliàs Raymundus Lullius Aquam cœlicam vocat, qua centum quadraginta trium ſpecierum ſelectiſſimarum, eſſentias euocauit; Et Quercetanus menſtruum cœleſte, Sulphur Bezoardicum vegetabile, quo ex pluribus (vno enim is haud contentus eſt diſſoluente.) vires & eſſentias extraxit. Hoc idem Sulphur vini cœleſte eodem ſenſu alij, teſte Euonymo, cœlum vel clauem philoſophorum, alij cœlum medicum, corpus æthereum, ex igne & aqua conſtans appellarunt.

Angelus Sala, cuius ſuperiora opuſcula explicanda potiſſimum hoc in loco ſumpſimus, prout in rebus & nominibus inueniendis ingenij eſt ſagaciſſimi, idem hoc, non aliud quid, in deſcriptione DIASOLIS ſui, Sulphuris cœleſtis, vel Balſami volatilis à liquore catholico, ſpecifico Cardiaco, &c. nomine nobilitauit.

Sulphur hoc, ſi ſimplex quæſieris, tale eſt:

℞. Vini generoſi q.v.

Digere per 14. dies in Fimo, vel eius vicario, poſtea per phiolam deſtilla, idemque deſtillatum aliquoties per eandem phiolam rectifica, donec ad ſummam ſubtilitatem peruenerit.

Huius Spiritus libras duas miſce cum recentis vini eiuſdem libris ſex, & per phiolam denuò eandem librarum duarum quantitatem deſtillando prolice. Hunc eundem iterum cum recenti vino homogeneo in prædicta quantitate, & deſtilla, idque toties, ſepties ſcilicet, vel pluries, donec Alcoolis vini fortiſſimi libras duas ſortiaris. Reliquum ad reſiduos vinoſiores ſpiritus inde deſtillandos reſeruato.

Hic ipſe Spiritus, ſi rectè fuerit operatus, tàm fugax & tenuis erit, vt ne bibi quidem, ne inter labra & calicem diſſerpat, nec guttatim è manu deſtillando, ne amittatur, terram attingere poſſit. Ideoque in vaſe probè clauſo aſſeruetur.

Cum adjectione ſequenti optimum etiam, & cum hoc modo inter aquam & Spiritum faciliùs diuortium fiat, in majori copia deſtillatur; imo etiam pellucidum magis.

℞. Vini ardentis ex fecibus vini optimi libras xij.

Tartari crudi albiss. mundificati & puluerisati vncias sex.

Inde in cucurbitam majorem vel quod melius in phiolam majoris capacitatis; Superimposito Alembico magno bene locato, tunc Recipiente identidem spacioso Destilla per labrum aheneum, vt ahenum serraturâ lignorum ad dimidiam Spithamam adimpletum, & serratura madefacta mediocriter compressaque sit. Super hanc collocando cucurbitam, & circumcirca adhuc serraturam, vt vinum vix vnum aut alterum digitum latum superemineat, adspergendo; affundendoq; aquam, vt nec vas natando titubet, nec in serratura prorsus discontinuata nimis molliter cubet, destilla lentissimo igne (vt guttæ quartum non præproperent pulsum) donec non amplius striæ in Alembico, sed guttæ potius hinc inde adhærere incipiant. Tum enim Spiritus omnis prodiit & phlegma stillare incipit. Quod plerumque fieri notabis, postquam quatuor circiter mensuras prolicitaueris. Singula seorsim excipiendo, Spiritum vini habebis ad multos vsus satis perfectum.

Quando tamen subtiliorem exoptas, supra destillatum eodem modo per eadem vasa bene tamen mundificata, iteratò destilla, addendo ad singulas libras duas Spiritus vini, singulas vncias Tartari albi crudi puluerisati. Et, Postquam mensuræ tertia vice sine adjectione Tartari duæ vel circiter destillauerint, remoto priori excipulo sæpius periculum facito, num adhuc purus putus Spiritus fluat, necne, idque comburendo Spiritum in cochleari quodam; vel instillando oleum, prout nosti.

Quando enim phlegma simul cadit, seorsim excipe, & per B. rectificando Spiritum vtrinque ad vsus diligenti cum custodia reserua.

Vel eund. Vini Spiritum hucusq; s. a. præparatum adhuc duplicata charta emporetica cum panno spissiori in summo cucurbitæ, vel etiam spongia oleo suaui irrigata, interpositis, eodem modo destilla, non tamen ad absolutam siccitatem ne heterogenea misceantur; & Spiritus vini permeat purissimus, propiusque ad quintam essentiam accedit.

Reliquam portionem per se adhuc imponere, & per chartam iterum rectificare poteris, quamdiu Spiritus suo signo, prodire agnoscis. Quo enim spissioribus striis Alembicus refertus, ò vberior semper spirituum euaporatio, dum prorsus desinunt, nec spiritus amplius ascendunt. Tartarum in fundo reliquum ad spiritum, vel Sal Tartari conficiendum non inutile reseruabis. Oleum quod lenta hac destillatione peracta, guttis quibusdam innatare videris; quamuis vina in hoc valdè inter se inuicem discrepent, vera vini essentia, singulari genio humanum genium exporrigens æstimetur.

Prædictus Spiritus si quorundam sententia in secunda, tertiaue destillatione cum Cohobio, super idem Tartarum ad viriditatem prius fusum, & aliquandiu retrò fornacem digestum, donec instar sanguinis rubens euadat, rectificatur, & in fine vrgentiori ignis flamma, Spiritus Vini Tartarisatus, aliquib. quòd dicente Quercetano omnib. veris philosophis ad vnguem cognitus, Aqua Philosophica appellatus, dextrè habebitur. Et idem ille in Spagyrica cochlea Hermeticè conclusus, & circulo actus, fiet balsamicus, è fragrante fragrantior, & è cristallino carbunculans, haud secus ac cor sanguinem Epatis continente pulsuum circulo in auram vitæ Balsamicam, viuidamque Spirituum vitalium sedem elaborat.

Hoc itaque sanguinis in vino mysterium! Ad quod penitiùs considerandum, paradoxum ἄδοξον non est, sed omnino ἔνδοξον scilicet neminem vnquam à condito mundo vsque extitisse, qui abhorruerit ab hac Essentia meracia, cum aliàs abstemiorum Casei, Brassicæ, Carnis, Ro-

sarum, Cydoniorum, pomorum, (viciniaque quendam alit, qui vinum vel cereuisiam, à quibus tamen per se minimè abhorret, ob naturale odium in vitrum, è vitreis poculis nunquam, aut non impunè bibit) magnus numerus.

Huius essentiæ guttæ tres vel quatuor tantùm reficient, calidumque natiuum quasi in eclampsin euocabunt, quantum vix vulgaris integrum cochleare.

Spiritus ipsius (est n. medicamentum quasi generale, vt cuiusq; propriæ naturæ studeat, & cum morbo præsente pugnet) inprimis ad Tincturas & Extracta omniū purgantium in genere, Radicum nempe, herbarum, seminum & Florū elicienda, ad conseruandas Metallorum, vegetabilium & animalium facultates καὶ τὰ περιττὰ vsus longè præstantissimus est. Sic si purgantia, quorum plurima seipsis meliora reddit, immaceres, purgantes Spiritus facies, inter quos & ille Rulandi aureus est; si stomachica stomachicos; si cardiaca, cardiacos, si carminantia carminātes, &c.

Conquesti hactenus multi sunt & meritò de Saccharo succis conseruandis aliisq; in tanta copia inutiliter destinato. Affunde illi spiritum Vini Maluatici, dempto sero, cum Syrupali illo post destillationem restitante sedimento, & meliùs certè rerum perennitati, tum salubritati studebis. Quod ipsum etiam obtinere est, si vinum Maluaticum materiis auxiliorum superfusum destilles, Spiritumque rebus filtro trajectis inque Syrupi consistentiam redactis misceas.

In Therapeia arcanum est ad plurimos affectus, inprimis ex seminib. impuritatū ad fixam (salis fixi) coagulationem vel propria scientia, vel errore externo productis; aut vbi Sal fixum ex deficiente illa Coctionis (cuius authores Spiritus Mechanici similitudinis appetentes omnia quasi Spiritu ascere faciunt) πολυματῶσι nimis abundarit, vel deniq; vbi Spiritus ventriculi, & reliquorum viscerum mechanici frigidis qualitatib. seu tincturis infirmari, vel quo minus solenniter purum ab impuro secernant, vt loquuntur transplantari incipiunt; velut in obstructionib. viscerum contumacissimis, quib. sæpe Spiritus vitæ adeò ab actionib. suis impeditur, vt & phthisis (licet vulgariter practicantes filum Curationis huius alio prorsus trahant) aliaque immedicabilia mala succrescant, in Tartaro hypochondriorum, Scorbuto, Asthmate, Cachexia, syncope & aliis.

Qui huiusmodi Vini spiritum cum croci essentia dilutum exhibet morbosa vigilia affectis, somnum conciliabit verè medicum; puta ex quo expergefactus membrorum gratissimam sentiat restaurationem. Et hoc est quod pulchrè quidam, nec indoctè: *Ægrotantium somni excitari debent ex balsamico-Vinoso dulci rores & excipi restauratione virium.*

Imò ausim affirmare, nullam medicinam, quam ab initiis vsque è simplicibus inuentam iam tum quoq; in vsu habemus, tantæ nobilitatis, vsus & efficaciæ esse quàm Spiritum vini ritè stillatum (sine quo, Medici Apollini & gratiis minus sacrificaturi) dummodo ad vsum rectiùs conferatur. Tutela sanorum & fulcrum languentium! κακῶν καὶ γήρως ἄλκαρ! Hunc qui vel ignorat aut præuaricatione quadam vilipendit, præclarissimorum arcanorum, ipsiusquemet Auri potabilis, prout à plurimis pro summè confortante Medicina haud fucatè venditur, nunquam participem futurum, nihil est quod me detinet affirmare. Hic ipse est, qui summè exaltatus sub nomine Roris Iouis Amphibij vegetabilis ad admirandum illud Biolichnium parandum confert. Est etiam, (quantum de re nunquam aliàs audita conjicere est) cuius beneficio Organum illud Musicum in Anglia, cœlo sereno ad solis jubar conuersum suauissimam harmoniam, nullo digitulo tactū, edens, regitur & perficitur. Est deniq; cuius meri-

to, quod audio, Perpetuum mobile (cuius motus machina exemplaris, licet minoris vulgo admirationis velut res trita & omnibus conspicua passim à me visa) ex Anglia Cæsaris missum sempiternos sycerum motus, temporumque leges & vicissitudines, &c. ad momenta & accuratè repræsentat.

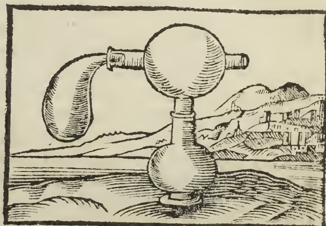
Eius etiam analogica natura radicali maturantur, vegescunt, & præcipuos fructus edunt, fructus salubres omnes & herbæ omnes, odoremque eius quadamtenus demonstrant. Proinde in harum injectarum intimas partes is se insinuat facillimè, & meliores vires ilicò, velut ignis ignem prolectat, & in se traducit, nec inuita rerum Minerua, nisi crassiori aliquo repagulo, vel limo, vel ligno, vel alio externo aliquo detineantur.

Taceo plura alia Artis & Naturæ non minus vtilia, quam rara & admiranda opera, quibus annumeranda meritò etiam Crasecocriterium in Italia conspiciendum; & Lampas absque vllo aëris impetu aërem ventumque mirè projiciens. Quæ singula ope Spiritus vini ex absconditorum Operum scena à sagaci studioso produci certò possunt. Cæterum quæ curiosè potius, quàm vtiliter Spiritum Vini præparandi artificia, absque igne, modo aquæ frigidissimæ, modò etiam argenti viui; ea non tàm facienda quàm contemplanda cuiuis hoc in loco relinquo.

Vnicum tamen adhuc mouendum duxi: quòd ad Spiritum hunc faciendum nihil compendiosius, quàm vasorum fabrica. Tale ergò, vt in promptu semper habeas, quod duplici orificio, inferiori & anteriori, ritè factis pro Recipiente adhibeatur; vel quod depressioris phiolæ vel Cucurbitæ forma cum Alembico duplici rostrato destillationi inseruiat (a) vel. denique quod tricollatum inter vtrumque, rostrum scilicet phiolæ & Recipientis interponatur, vbi ventri tubulus phlegmatis deorsum, cauda verò Spiritus sursum, ducẽs existants, (b) nulli labori parcendum suadeo.

(a) Vas duplicis Alembici.
(b) Ampulla trium fistularum pro compendiosa Spiritus Vini destillatione.

De admirandis Spiritus Vini facultatibus, Consule Leuinum Lemnium, Euonymum Gesneri, Coronam Medicinal. Fioarauanti, Andream Libauium, Iohan. Liebaut de Philosoph. Chymica, & Medullam destillatoriam Conradi Khunr. &c.

Spiritus & Quinta Essentia Sambuci & Ebuli.

Magnus mehercle Sambuco & Ebulo honor in re medica debetur, & longè major quàm secundum antiquitatum authores quosdam in templis ipsis erat olim & religione. In hoc Superstitio impiè credentibus mirè imponebat;

Nobis autem vsus dictitat & Experientia virtutes ipsis inesse vberrimas, & plurimis aliis vitæ remediis longè præstantiores verèque admirandas. Quas si stylo ad vnguem persequi vellem, quanta nimirum in semine, quantæ & quales in Radicibus, foliis, floribus, corticibus, medulla, fructibus, fungis caulibus, & locustis, adeoque singulis ipsorum partibus, debito tempore collectis & præparatis, intra & extra corpus hactenus deprehensæ, integrum sanè libellum facilè implerem. Nullum enim Medicamentorum insigne genus est, veluti purgantium, vomitiuorum, digestiuorum, Diureticorum, Diaphoreticorum, Confortantium, lithontriborum, Specificorum & Consolidantium, (quod mirum vni rei tam varia inesse auxilia) ad quod non operam suam, magno, si id prudenter fiat, ægrotantium bono, vtiliter conferat.

Et huius admirabilis præstantiæ argumentum haud obscurum est, quòd Quintæ illius Essentiæ ætheræ, in qua omnium mistorum vires præcipuæ, totaq; natura essentialis posita, complexu suo vix minorem, ignobilioremve radium post Vinum & Triticum obtineat, quàm quiduis aliud in tota crescentium familia. Vnde etiam laudum illarum prædicatione non indignum arbitror esse, quæ aliàs Quintæ Essentiæ meracæ materiæ Vino scilicet, magnificè accommodantur. Quòd nempe in se conclusam habeat naturam proportione elementis stellarum respondentem; cuius virtute Spiritus ipsius æquè, quàm Spiritus vini à suo corpore tractus & separatus, potestatem habeat extrahendi quosuis alios sibi familiares ab omnibus corporibus, tam vegetabilium, quam mineralium & animalium per solam infusionem. Quamuis autem in vino Quinta Essentia κατ᾽ ἐξοχὴν inque Tritico & baccis Sambuci quas ob id Dioscorides ὀινάδας scribit esse, abunde lateat, & à nulla re alia tàm facile & absque vehiculis separari possit, Quam ob facilitatem Philosophi etiam Vinum hactenus prætulerunt, non quod ipsius Quinta essentia melior & præstantior sit, quam de quouis alio corpore; Omnibus tamen vniuersalis est illa cœlestis virtus, nec nisi propter diuersitatem subjecti diuersa, neque diutius, quàm in eo fuerit; libera verò omninò suam ad vnitatem redit. Id quod vnum ex arcanis occultioribus Naturæ est, per quod ad altiora peruenerunt Philosophi. Hanc ob causam doctrinam de Quinta Essentia suprà attactam, exemplo Q. E. Sambuci & Ebuli ampliare maximè volui. Hic ergò Spiritus ipsorum, & inde Quintæ Essentiæ operi ipsi conformis apparatus est.

℞. Baccarum Sambuci vel Ebuli succulentarum q. s.

Stent in loco frigido in vase ligneo clauso, ob fœliciorem Spirituum, Spiritibus jam in actu existentibus in suam materiam reflexis, eductionem & augmentationem; donec incipiant fermentari, & quod intra octiduum ferè perficitur, recluso corpore odor Quintessentialis actuosior organum olfactus quodammodo moueat. Tum per Vesicam s. a. destilla, & striare quando cessat, iterum atque iterum rectifica. Ex hoc spiritu Essentia illa paratur hoc modo: Recondatur ille in duplici vase ad tertiam partem pleno, in Baln. Maris, debito igne moderatum, inque continuis rotationis motibus ibi permittatur, donec Rotæ circulo finito, vapores ascẽdere & descendere quiescant & Spiritus nullis vaporibus amplius galeam impleant, sed in fundò maneant mirum in modum clari & odori.

Vsus vtriusque similis est cum illis è vino paratis. Phædro tamen peculiariter Spiritum ad mala vterina magnifacit. Nec desunt etiam qui contra Nephritidem, inprimis aliorum lithontriborum virtutibus

virtutibus stipatum valdè comprobant.

Ad Clyssum sudoriferum parandum, meo judicio, faceret, si Aqua è floribus in spiritum redacta, omisso phlegmate, cum Spiritu baccarum misceretur, atque simul super succum, sale Foliorum prius conditum, debita digestione coadunarentur. Vsus tamen eiusdem hic vnice dominetur.

Spiritus & Quinta Essentia Cerasorum.

Demonstrandi fauoris causa in Quintam illam Essentiam addere etiam libuit Spiritum & Quintam essentiam è Cerasis quæ destillantur. Non quod non in omnibus Quintam E. reperire liceat. Impensè enim placet, quod Paracelsus de Q. E. dictitat: Intelligendum est, inquit, in omnibus Quintæ E. paruam inesse quantitatem, vt in ligno, herbis, lapidibus, aliisque similibus. Et: Quintam Ess. esse tantùm Naturam, vires, virtutes & Medicinam quæ rebus insunt, vt in suis domiciliis præter extraneam incorporationem: esse etiam colores, vitam, proprietatésque rerum; quæque curat sanat ac tingit corpus totum, vt Sal cibum aliquem optimè condit. Et Dorneus in Artificio supernaturali cap. 2. Vniuersalis est omnibus, atque æqualis illa cœlestis virtus, &c. Sed quod in huiusmodi crescentibus Quinta essentia ad magnæ illius Essentiæ meracæ scilicet, naturâ & gradum quàm proximè accedat, adeoque secundum gradus operationum, quos ex insita subjecti proprietate habet, excellentior sit multis aliis. Notandum enim est, Quintas Essentias prout in Medicinam veniant scilicet non nudas, sed in elemento adhuc aliquo pro cuiuslibet mixti natura prædominantes, similes vbique vires non habere, sed virtutum prædestinationis & dispositionis nonnullas esse differentias. Ideoque aliquando contra febres inseruit vt Opiatorum; aliquando contra Hyposarcam, vt Essentia Tartari Quinta; aliquando contra Epilepsiam vt Vitrioli; aliquando contra Apoplexiam vt Cerasorum, Rorismarini, de quibus vt & spiritibus ipsorum hoc in loco:

℞. Cerasa dulcia nigra q. p. Succulenta eorundem materia, rejectis lapillis, inferatur in tinam, addendo si placet, propter fermentationis accelerationem, partem aliquotam fæcum Vini vel cereuisiæ. Relinque ita ad aliquot septimanas, donec nempe reclusis per fermentationem vinculis spiritus olfactu deprehendatur.

Tunc per vesicam leniter destilla & rectifica. Postea circulo tractari debet, donec exaltatio voto respondeat. Vsus eius inprimis commendabilis est contra Apoplexiam dosi. cochl. s. m. & v. Cum Castorei Essentia Epilepsiæ medetur & multis capitis affectibus.

Spiritus Rorismarini.

℞. Rorismarini cum floribus absque madore collecti q. v. Contunde accuratè, inque vase terreo vitreato vel querno benè comprime concludendo in cellario (adsperso pauxillo salis, quod tamen omitti etiam potest) per mensem vnum aut alterum donec fermentando vinum acidulum odore referat, repone. Acor enim fermentationis sufficientis nota. Postea vbi interea frigidi menses ingruerint.

℞. ℔. vj. vel circiter, & destilla in B. per Alembicum ad siccitatem ferè. Aquam destillatam denuo parti Rorismarini reliquæ superfunde & (aliquandiu inuicem fermentata) vt prius, destilla. Idque toties repetendum, donec omnem Roremmarinum fermentatum hoc modo per Alembicum transegeris, fecibus tamen singula vice rejectis.

Tandem omnem aquam è Rorisma-

rini extractam è cucurbita longi colli lento igne in B. rectifica, partem saltem duodecimam destillando, eamque denuo, sin minus spiritualis, rectifica.

Vsus eius prænobilis est in frigidis capitis affectibus, in syncope & cordis imbecillitatibus. Ad vterum rectificandum fæcunditatemque inducendam.

Eodem modo saluiæ, Betonicæ & Rosarum flores spiritum vtilissimum dabunt.

Spiritus purgans.

Quoniam Spiritus purgantis & Spiritus vitæ aurei Rulandi mentionem iam pridem fecimus, de vtroque & iis quæ affinia, locus tractandi hic non incongruus. Spiritus autem non intelligo destillatos; Hos enim ad purgandum præparandi ratio multò rarior est, & difficilior. Atqui tamen injuriam fecerit arti, illam impossibilem prorsus qui dixerit. Plurima enim eius generis esse, cùm sua natura, tùm aliorum admixtione & præparatione, quamuis postea cum in destillatis pares vires non habeant, quis est qui penitus inficiatur; An non enim Flores persici & pruni sylvestris aquas, quando destillantur, leniter purgantes præstant? Quid? quod Clarissimus Beguinus, spiritum Vini cum Rhabarbaro & senna digestum post per Alembicum destillatum, robustissimum quemque ad purgandum sollicitare? Credo equidem Libauio, ex Esula succulenta, Elleboro recenti, corticibus Sambuci & Ebulo, quando aquas valdè purgantes ritè destillando futuras affirmat. Euonymo & Quercetano; dum hic Aquæ purgantis simplicis & compositæ ex pluribus aliàs quoque receptis purgantibus, ille Aquæ Rosaceæ purgantis meminit. Vnus tamen Fernelius instar omnium mihi est lib. 2. de abd. cap. 18.

Quæ ex herbis, inquit, aut aliis purgantibus aqua vaporario elicitur, purgandi vim etiamnum retinet. Confusæ ergo illæ obiectiones sunt, & nihili, Liquorem destillatum tenuitate potius vrinalem fieri; & quia similitudo mutua medicamenti est ad humorem, vi ignis nempe violatis partibus purgatricem vim cessare. Neque enim quæ purgant, quod purgant, qualitatibus debent; nec vrinalia semper tenuiora catharticis, nec quælibet destillata tenuiora quibuslibet Catharticis. Et multorum vires, inquit Fernelius d. l. eousque penetrarunt, vt non solum in Spiritu, & in tenui substantia firmius inhærescunt, permaneantque abeunte totius forma, illiusque temperamento dissoluto. Ideóque ad Aquas seu Spiritus purgantes destillandos non tam Naturæ potentia, quàm artis, eleuatiorumque adminiculorum scientia plures deficit. Vt enim Natura mirè partita est suas vices & operas, in iis, quæ condidit; Ita & variis encheirematibus, instructam artificem postulat, quo ad elargiendas illas satis concilietur.

Sed hoc in loco saltem Spiritus purgantes volumus, qui per infusionem purgantium vires hauserunt.

Spiritus purgans.

℞. Spec. Diacarth. rec. dispensat. ℥. iij.
Spiritus Vini q. s.

Digere aliquandiu, postea per chartam filtra, & si opus est, ad puriorem substantiam, noua circulationis opera fiat Spiritus Catharticus.

Spiritus purgans alter.

Accipito Scammonij p. iiij.
Succi Cydoniorum p. ij.

Mixta probè ponito in loco calido, & moueto quotidiè, donec mediocriter induretur massa: Deinde formato pastil-

los, eósque, quantùm satis est, exsiccato. Hinc superfunde Spiritum Vini Maluatici q.s. stentque aliquandiu ad digerendũ. Et consummata Digestionis opera, Spiritus fiet solutiuus, lucidus, & egregiæ virtutis. Scammonium enim hoc modo diu nutritum & correctum Meracia illa vsiosi seu spiritus vini, neque stomachi vires infirmat, nec cum fastidio irritat; verùm analogia Meraciæ stomachum nutrit, & quæ subest, salsilagine cicurata vellicat ad excretionem. Ad annum etiam aut circiter seruaui Scammonium, cum supernè cumulabantur rubræ Olei guttæ instar picis liquidæ, aut Olei succini crassioris, & vulgaris illa veneni contumacia facessit, vt vel minimum cochleare Catharsi auxiliaretur absque torminibus. Dosis tamen vbique esto, pro Scammonij ingredientis mole, quod ita præparatum absque formidine exhiberem in robustis ad grana xx. vsque, vel ad scrupulum integrum. Vis enim Cathartica nimis ferociens aliàs, æquè in Scammonio, quàm aliis purgantibus Spiritu Vini, valdè infringitur; vtque is Hypercatharseos, & medicamentorum enormiter purgantium veluti antidotum est, & frænum tutissimum; Ita vix aliud vehiculum commodius excogitari potest pro Scammonio, Colocynthide, & id genus aliis, in corpus humanum tutò jucundéque perducendis; præsertim cum hoc in Spiritu ex abundanti Scammonij præparatio obtineatur, omnibus aliis longè anteferenda.

Exhibeatur enim illud cum oleo Anisi & Vitrioli tritum & mixtum, vt & Neotericis quibusdam impensè placet. Soluatur etiam prius cum Aqua Rosarum & coaguletur, idque iterum atque iterum, antequam Spiritui Vini subjiciatur, prout aureum Darioti Gazophylacium commendat; Vel denique vsitatè correctum quoquo modo exhibeatur; Dixerim tamen ex parte viscositate scammonij veluti picea remanente; necnon accedente Olei Anisi suffumigatoria qualitate, tormina, aliaque vulgare Diagridium consequi sueta nihilminus feriatura; Ex parte Aqua Rosarum non sufficienter solutionis munus obeunte jacturam rerum & temporis sequuturam; Ex parte denique multum de substantia & viribus Scammonij periturum.

Spiritus purgans tertius.

℞. Electuar. de succo Rosar. ℥ ij.
De psyllio ℥ j ß.
Diaphænici ℥ j.
Elescophi ʒ vj.
Fol. senæ elect.
Rad. polypodij mundat. ana ℥ j.
Mechoac. veræ ʒ vij.
Diagridij opt. ʒ iij.
Elaterij opt. ʒ j.
Sem. Maluæ ʒ ij.
Spec. diatriasant. ℈ iiij.
Aromat. rosati ʒ j.
Diarrhod. Abbat. ℈ ij.
Rosatæ nouellæ ℈ j.

Stent infusa in alcohole infusionis Anisi ℔ j ß & ℥ ij. per triduum, bis quotidiè agitando: Colatura ritè facta seruetur vsui.

Dosis ℥ ß. ad ʒ vj. vij. cum ʒ j. Syrupi viol. nisi per se satis placeat.

Spiritus vitæ Rulandi.

Non vnicum Rulando Spiritum Vitæ purgantem fuisse, quamuis omnes, quos legi Authores, in vno, diuersimodè licet descripto, acquiescant, argumento est: Quia Cent. 2. c. *96.* expresse distinguit, Spiritum aureum vitæ, & spiritum rubeum vitæ; Quoniam inquit, hic & alibi mentionem sæpe numero incidet, de spiritu aureo & rubeo vitæ, suasit res ipsa vt hic alterius vires commemorarem.

Effectus etiam prorsus dissimiles &

contrarij ad vnum referri non patiuntur. Eadem enim Cent. & Curat. Spiritum vitæ aureum per ſolam aluum, in vtroque ſexu, & in quauis ætate purgare adſerit. Cent. vero decima Spiritus vitæ meminit per aluum & vomitum vacuantis.

Idem præterea Quercetanus pharmacopææ p. 392. & 393. conceptis verbis teſtatur. Vtitur, inquit, alio vomitiuo, quod ab eo nominatur Spiritus aureus. Et: Spiritus item eiuſdem aureus vomitiuus, purgatiuus, &c.

Ita Iohan. Werneri Belgicus Tractatulus, quem *der Kranken Vvingart* inſcriptum Lugduni Batauorum vidi; in quo de pleriſque Rulandi Medicinis, quantum, & quibus in morbis conferant, aliquoties exprimit: Spiritum vitæ ipſius medicinam eſſe ἄνω καὶ κάτω purgantem: *materiam* (inquit) *peccantem ad os deducet, & ſine moleſtiâ contentos acreſque humores ἄνω καὶ κάτω purgabit.* Imo, cum ſermonem cum hoc ipſo Enkiſæ communicarem, ipſiuſmet Rulandi clariſſimo teſtimonio abundanter probauit Spiritum vitæ & vomitiuum eſſe, & eiuſdem cum Aqua Terræ ſanctæ originis: pro certo ideoque ſtatuo, RVLANDVM, quemadmodum & Aquam Benedictam variam modo ex Croco metallorum, modo ex calce, aut terra ſancta habuit; non vnum duntaxat ſpiritum vitæ; ſed duos eiuſdem nominis vſurpaſſe, ad quorum differentiam tamen alterum rubeum, alterum aureum nuncuparit.

Spiritus vitæ aureus.

℞. Trochiſc. Alhandali ℥ ß.
Spiritus vini Maluatici ℥x. vel xij.

Digere aliquandiu poſtea decapulatam vel filtratam eſſentiam ad vſum probe ſerua.

Præterquam quod ad omnes effectus, quos ipſi Rulandus Cent. 2. ca. 96. aſcribit, ſatis efficax eſt, in hydrope etiam, præſertim Anaſarca & vermiculatione præſtantiſſimum auxilium præſtat.

Eſtque vere Spiritus vitæ aureus Rulandi, qui per ſolam aluum, in vtroque ſexu, & in quauis ætate abſque omni periculo omnes humores viſcoſos, bilem vtramque, pituitam, ichores atque flatus purgat, ſi tertio quoque die mane ex hoc frigide propinas à ʒ ß. vſque ad ℥ j. vel ad ſummum ſeſcunciam, donec ſoluatur, & auertatur morbus.

Nec quenquam offendat, quod non gratum habeat ſaporem, quem quis inde ſibi polliceretur; Multa enim Rulandi medicamenta, & pleraque ferè purgantia palato valde aduerſa, ſed quid intereſt, dum eo ipſo etiam vtilia? Αἱ ζῶσι κάμνουσι χάριτες, inquit Hippocr. 6. Epid. ſ. 4. ἃ μὴ μεγάλα βλάπτει, ſed adagium habet.

Quod ori amarum eſt,
Idipſum cordi ſalutare.

Spiritus vitæ Rubeus.

Spiritum vitæ rubeum Rulandi ab Aureo alium eſſe, & officio, & nomine diſcrepare, ſupra ipſiuſmet Rulandi aperto teſtimonio abundè declaratum eſt. Qui ergo non diuerſa huius à prædicto præparatio? Hæc verò quia nullibi, quod ſcio, neque in Rulando, quippe qui optimis & maxime ἀξιομνημονεύτοις omiſſis, nomina adeoque vix vmbras rerum pluries venditat, reperire eſt, diuinationi magis, quam definitioni locus datur, quid & ſit, & quomodo eius inſtituenda præparatio. Præterquam enim quod ſcripta Rulandi, plerumque vbi res in Cardine eſt, δυσκαταμαθήτως ἔχει, cum tamen ἄφθονοι debeant eſſe μυστῶν θύραι, hoc non parum difficultatem eorundem & auget, & perplexiorem reddit, quod vel ſollicitantes ipſum non reſponſo dignatus fuerit, vel hinc inde, rem licet eandem explicando, Prothei inſtar mire varium ſe præſtiterit: Res ipſa, me tacente, loqui-

tur in Croco Metallorum ad Aquam Benedictam concinnandam, non loquitur, sed vociferatur verius in Aqua Antipodagrica eius, in Aqua Ophthalmica, Terræ sanctæ, in oleo Heraclino, Linæleo, saccharo Bezoardico, spiritu pantanosagogo & pluribus aliis; adeo vt & nunc nec ij, qui ita apud ipsos Rulandos olim, ac si ex ipsis, ne dum alij certum habeant, quæ singula illa, & quomodo sub singulis arte singula.

Auguror ergo, ex eo quod supra luculento testimonio, Spiritus vitæ vomitiuus, quem pro rubeo omnino habeo, quippe qui aureus est solum aluinum remedium prædicatur aliunde oriundus nõ sit, quam è Terra sancta; illa ipsa vero Terra clarissimi Libauij assertione, à Rulando patre & filio infallibiliter collecta, nihil aliud, quam Antimonium sic & sic vstum, crematumue; & quod Operatio Spiritus ipsius Vomitiui nulli alio Rulandino hactenus cognito remedio, excepto vino sublimato pantanosagogo (quãuis in hoc spiritu Vini assumpto pro ipso Vino, aliaue aqua non sublimata dosis minor conueniat, Spiritum prædictum rubeum, vel Aquam Benedictam esse, cum spiritu Vini, vbi ruber ratione ingredientis, vel cum Vino Maluatico spirituoso, vbi per se ruber (quippe varius Rulandus in liquoribus suis ad Aquam Benedictam adhibendis) concinnatam, vel Aquam Terræ sanctæ ipsi proxime affinem. Quãuis enim luculentior AQVÆ TERRÆ SANCTÆ dosis sit, quam Aquæ Benedictæ, hoc tamen non à debiliore Basi, sed à copiosiori proficiscitur liquore, quo τὸ ὄχημα præstat. De Aqua ergo Benedicta adsignificabo pauca.

Aqua benedicta optima.

Ex libris colligere, quæ prodiderint authores, longe est periculosissimum. Rerum ipsarum cognitio vera è rebus ipsis est, adeoque non dulcis modo, vt Hippocrates ait, sed & verissima, ex opere quæ finit oratio. In rem præsentem hoc deduco exemplo AQVÆ BENEDICTÆ à Chymicis hactenus tantopere elatæ & commendatæ, vt præ hac Sacrificulorum illa παραδοξότερον sordeat prorsus. Quæ enim non varietas eiusdem quęso? Tanta mehercle, vt in iudicanda ea nisi te Oedipum præstes, oppido deceptũ te videas. Plurium descriptionum haud meminero hoc in loco, quam quæ pluribus simul notæ.

Talis primo illa est Quercetani, à quo Beguinus, Sala & alij mutuarunt, quæ ex Antimonio & Nitro anatice mixtis, calcinatis, & elotis conficitur. Verum equidem rudior illa est, & crudior, qua vt de meliori & magis cocta adinuenienda non major ponenda opera. Neque enim ex vero Croco Metallorum paratur, sed ex Hepate duntaxat Antimonij.

Egregia illa Hartmanni Dicta super Crollium & Beguinum aliam (quamuis non dixerim, eam ipsi Hartmanno vsu esse geminam nam & alia atque alia hinc inde ipsi ascribitur) exhibent, & quæ prima facie nonnullam à superiori differentiam præ se ferat: Nitro lento igne fluxo, & quoad sine inflammatione ac detonatione Antimonium patiatur refrixo, puluis Antimonij primo paulatim, continuè agitando, postea confertim miscetur, & tum vel carbone viuo, vel ferro candente ad detonandum accenditur; sed quæ secundum parandi, vtendique modum eiusdem cum illa farinæ, nec vllam vel ἀλλοιότητα vel ἀνότητα inducit. Fluxi siquidem Nitri admixtio siue detonationem anticipet, siue minus, dummodo postea detonando rite Nitrum fluat, adeoque penitus Antimonium subeat, quid discriminis adferet?

Sunt etiam qui in modum extracti magis, quam Magisterij, Epar nempe Quercetani in Aqua feruente ebullien-

do, donec Aqua colore, velut à Croco imbuatur, per chartam postea filtrando, & relinquendo donec rubedo probè subsideat, eluendo denique & siccando Antimonium in Crocum pulcherrimum redigunt: & pro Aqua sua Benedicta eligunt. Verum vtut Crocus eo modo purior & excellentior euadit, non modo imbecillior redditur ille, & minori cum fœnore; plurimum enim Antimonij vix modicum Croci præbet; sed & Crocus ille Rulandi minime est, aquam illam Benedictam tot experimentis decantatam ingredi assuetus.

Ideoque talem hic Crocum & Aquam inde Benedictam, omnibus hactenus enarratis præferimus, qualem ipsemet Rulandus rei medicæ causâ toties, propria manu teste, fabricauit, totq; præclaris encomiis nobilitauit: Qui ita se habet:

℞. Antimonij electi.
Salis Communis
Salis Nitri ana p. æqu.

Minutissimè trita & mixta in catino luto probe munito, foramine tamen paruulo in medio superficiei, spiritum arsenicalium exhalandorum gratia, relicto, in furnum anemium collocentur, igne follium adhibito, donec omnia sufficienter fluant, tamdiu hoc continuando, quamdiu fumus per foramen illud prorumpere non desinit: Quando vero desinit, ignem probe ad quadrantem horæ adauge, deinde exime, vbi vase infrigidato, Antimonium in fundo à salibus supereminentibus instar Reguli à scoriis sequestratum sese malleo aliquo detruncandum, atque in puluerem terendum facile dabit. Erit autem quãdo teritur, (etiamsi ab initio præsertim, cum ignis moderamen excesserit, obscure duntaxat rubeat) instar Cinabrij rubicundissimus & florentissimus. Modus eo vtendi in Medicina varius est; Is vero qui sequitur vsu receptissimus.

℞. Croci Metallorum prædicti à gr.iij. ad gr. xij.xv. Vini Maluatici, vel etiam liquoris cujuscunquẽ conuenientis, præsertim vbi Vomitiuo-catharticum velis ab vnc. semis ad vnc. ij. & amplius.

Macerentur, vel etiam necessitate vrgente, ebulliant, & vsui reseruentur.

1. In doloribus capitis sæpe ab impuritatibus ventriculi illud lancinantibus, cum Aqua Betonicæ, Buglosſ. Borraginis.

2. In Epilepsia cum Aqua Pœoniæ, florum Tiliæ, Cerasorum, Lauendulæ, &c.

3. In pleuritidè tam notha, quam èxquisita aliaque sanguinis coagulatione cum Aqua Carduibenedicti, Mariæ, Pap. Rhæados, &c.

4. In tussi inueterata, asthmate, pẽripneumonia, angina, in Aqua Tussilag. hyssopi, violarum.

5. In plerisque vèntriculi affectibus cum Aqua Menthæ, Betonicæ, Absinthij.

6. In Melancholia Hypochondriaca.

7. In peste ab initio cum Aqua Carduibened.

8. In præseruationè ab arthritide eiusque speciebus omnibus cum Aqua serpilli, &c.

9. Eius Croci cum Aqua quadam vel vino cocti vel macerati drachma ſ. vel j. juri vel decocto mollientium admixta pro clysterum vsu valde vtilis.

10. Insignis item vsus est Aqua Ophthalmica inde confecta. Querc.

11. In vermibus cuiuscunque generis sint, licet veneficio productis, de quo mirabilis historia, in promptu mihi.

Quinta essentia laxatiua.

Propter materiæ affinitatem superioribus annectere placuit Spiritum vitæ purgantem compositum, quem Fiorauanta lib. 2. cap. 58. Coronæ Med. sub titulo Quintæ essentiæ laxatiuæ miris laudibus prosequitur.

℞. Cinamomi, Ligni paradisi.
Turbith. ana vnc. j.
Aloës Epaticæ.
Colocynth. ana vnc. ij.
Caryophyll. Croci.
Moschi orientalis ana drachm. j.
Iulepi violacei lib. j.

Infundantur in Quintæ essentiæ vini libris duabus duodecim horas. Colatura arte facta seruetur ad vsum. Dosis à drachm. ij. ad vnc. ß. in iusculo carnis, vel Syrupo conueniente. Suaserim tamen antequam Colocynthiaca vel Aloëtica hauriantur, siue pyrethro siue Cinamomo linguam fatuam reddere.

Spiritus vini rhodo-saccharatus.

A plurimis hactenus desideratum fuit, præsertim in parandis aquis ex Spiritu Vini, Aquas vitæ vocant, quomodo saccharum parari possit, vt cuicunque liquori mistum facile eo soluatur, & omnibus partibus exacte misceatur, neque vnquam subsideat; inuentum scilicet tam naturæ, quam oculis & linguæ valde gratum. Ideoque varij variè illud tentare conati sunt; Alij enim vuis passis id efficere sperarunt, alij vasi recipienti Iulep infuderunt, cui Spiritus Vini destillans misceretur; Beguinus ad Andreæ de Blauuen mentem à Matthiolo in Epistola explicatam, saccharum aceto soluere nititur, postmodum cum spiritu vini circulando à fæcibus tincturam separare, iterumque inspissare, quo saccharum seipso dulcius, & purius reddatur, & quemlibet liquorem flauo colore æqualiter sine subsidentia tingat. Quàm illi fœlici, hi facili (ob digestionis diuturnitatem, cæteris quidem paribus) successu, ipsi viderint.

Verum cùm eius experientiam sæpius fecerim, cuius scilicet ampullosorum quorundam apud nos insolentia, ac si illud ἐκ τῶν ἀδυνάτων foret, causam præbuit; idque solius filtrationis & mixtionis proportionatæ opera, eius modum, exemplo Spiritus Vini, sacchari & Aquæ Rosarum, quæ alias æqualiter, & vt diaphana maneant, misceri vix possunt, in sequentibus expeditum dabo.

℞. Sacchari Candi albiss. pulu. lib. j.
Aquæ Rosarum odoratiss. lib. j.

Mixta stent in loco calido, & conquassentur aliquoties, vt saccharum melius liquefiat. Quo facto affunde lentè, Spiritus Vini non adeo recens rectificati lib. ij. Repetita filtrationis opera per chartam leucophæam donec nimirum & sapor & consistentia placeat, adjectoque interea scrupul. j. vel altero Diaromatici Essentialis vel Alkermes nostratis, fiat Elixir Rhodo-saccharatum, insigne reconualescentium & imbecillium restaurantium, sitisque haud vulgare sedatiuum in quibusdam febribus, quippe quod & Aurum potabile Zapathæ, & mixturam Quintessentialem Rosarum Fiorauanti, vtut magnificis exornata laudibus, longè superat.

Idem processus in Rhodo-saccharatis eiusmodi compositis locum habet. v. gr. pro roborando stomacho è pulegio & Melissa recens siccatis tincturam Spiritu V. extrahas, digerasque, & postea eadem proportione confusa inuicem coles. Sic puto, variæ variis vsibus dicatæ Essentiæ concinnandæ facilè erunt. In simplici illo si Colorum varia delectamenta ipsi conciliare velis, idque rebus vires nihil imminuentibus, veluti, pro viridi, exiccato petroselino, pro rubro, tinctura Caryophyllorum coronariorum, vel Santalo; pro citrino santalo cum Croco, &c. oculis & palato valdè placebis.

Spiritus citrinatus vel Elixir Citri.

℞. Cortic. Citri recent. ab albicante medulla benè mundatarum, minutimq; incisarum ℔ iij.

Macerentur in Spiritus vini non rectificati ℔ xij. postea destilla per vesicam cum refrigeratorio, donec prolectis spiritibus omnibus phlegma prodire incipiat. Ex hoc spiritu cum pauxillo Croci tincto, mixtoque cum Succi Citri purificati ℔ j ß. Elixir Citri parabis, elegans Cordiale & Antidotum contra pestem, & aëris contagia. Dosis cochl. j. singula aurora jejuno, nisi Epatis calidior intemperies, capitis vt imbecillitas prohibeant; Eo enim in casu, satiato ventriculo melius confert.

Cæterum si Diamoschum ad Magnatum corda roboranda velis.

℞. Ambræ griseæ. p. vj.
Moschi odoratissimi Alexandrini p. j.

Adde Sacchari albissimi aliquantulum. Tere subtilissimè in concha, ac postea cum Spiritu Citri prædicto, miscendo olei Vini guttam vnam atque alteram, diutius perge, donec totum quasi pulmentum fiat. In cucurbita sigillo Hermetis clausa sub terram vel B. M. per mensem philosophicum reconde, donec totum sibi vndiquaque simile & rubicundum euadat: Postea serua ad vsum. Dosis ad pisi magnitudinem.

Spiritus antapoplecticus.

℞. Florum Lilij conuallij. Man. iij.

Macerentur cum vini opt. ℔. viij. in loco frigido octiduum circiter. Postea destillentur. Destillatum reseruetur donec Flores Tiliæ ad manus perueniant. Illarum itidem Man. iij. immacera aliquandiu, & destilla quousque Florum Lauendulæ Man. j. nanciscaris. Tum enim non Lauendulæ flores adde tantum, sed & florum pœoniæ ℥ ß.

Flor. Cheiri
Rorismari ana ℥ j. ß.
Rad. pæoniæ
Zedoariæ,
Galangæ
Zingiberis ana ℥ ß.
Rosar. rubr.
Cortic. Citri
Visci querni
Nucis Mosch.
Macis
Cinamomi ana ʒ iij
Caryophyllorum
Cubebar. ana ʒ ij.

Stent mixta aliquandiu ad faciendam digestionem; postmodum lentè destilla.

Vsus in paroxysmo est apoplectico cochl. j. Imò etiam extra paroxysmum prophylaxias causa singulis diebus ante & post Lunæ mutationes.

Spiritus cephalicus.

℞. Florum Lilij conuallij, M. ij.
Saluiæ M. j.
Spiritus Iuniperini vel etiam Cerasorum ℔ iiij.

In sole digerantur dies quindenos circiter; Deinde exprimantur & colentur. Colato indatur

Conseruæ Lauendulæ
Rorismar. ana ʒ ij.
Sacch. Candi in Aqua Lauend. soluti ℔ j.
Spec. Diambr.
Diamosch. an. ʒ ij.

Mixta macerentur per mensem. Tandem destillentur Chymicè. Vsus eius insignis est ad confortandam memoriam, auertendam Apoplexiam & Epilepsiam. Dosi cochlear. j. aliquoties in hebdomade.

Spiritus stomachicus.

℞. Radic. Zingib. albi ℥ iiij.
Nucis Moschatæ.
Macis
Galangæ
Zedoariæ.
Caryophyl. ana ℥ j.

Grosso

Grosso modo contusa macerentur aliquandiu in

Spiritus Vini ℔ viij.

Postea lentissimè destillentur in Balneo, osculis Alembici benè conclusis. Denique misce concutiendo

Syrupi de succo Cydonior. ℥ x.

Santali rubri tessulatim incisi ʒ ij.

Quiescant aliquandiu, & hinc mediante filtro chartaceo in aliud vas transferantur.

Spiritus Cardiacus.

℞. Cinamomi electi ℥ viij.

Ros. rubr.

Cortic. Citri

Arantiorum ana ℥ iiij.

Santali albi odoriferi ℥ ij.

Ligni Aloës opt.

Storacis Calamitæ

Caryophyll.

Macis ana ℥ j.

Macerentur in Aqua vitæ quæ vno aut altero digito supereminеat, postea blando calore destillentur. Tinge violis cæruleis, aut Syrupo Violaceo cæruleo, Dulcorentur Iulapio ex sacchаro simplici. Vltimo adde

Moschi Alexandr.

Ambræ griseæ ana ʒ ij. & ad vsum reconde.

Spiritus flatus discutiens.

℞. Seminum Anisi

Fæniculi

Carui

Cumini ana ℥ iiij.

Flor. Camomæl. M ij.

In Aqua vitæ aliquandiu macerata destillentur in diplomate. Spiritus petraselini exsiccat Manipulo j. denique Iulapio quoque dulcescat, & filtro Chartaceo trajectus seruetur.

Ang. Salæ.

Spiritus Saturni ardens.

Neque etiam è Vino, aut vegetabilibus tantùm, sed etiam ex omnibus metallis & mineralibus arte Chymicâ Spiritus flagrans elici potest. Exemplum esto de Saturno:

℞. Sacchari Saturni cum aceto stillatitio è Saturno calcinato siue Minio s. a. extracti q. v.

Hoc purificetur per reiteratas solutiones & coagulationes, & in frigido fiant crystalli. Hos pone in Retortam vitream luto optimè munitam, cui adaptabis recipiens satis capax, & clausis juncturis destilla. Exibit primò fumus albus, deinde oleum rubrum. Rectifica in B. M. & serua ad vsum. Cuius dosis gutt. ij. vel iij. in aquis appropriatis, in Peste, Melancholia Hypochondriaca, febribus ardentibus, lue Venerea &c.

De hoc spiritu quidam existimant, quòd ex Aceto Vini, minime verò è Saturno proliciatur, atq; adeò turpiter hallucinari plerosq; Chymicos, quibus Spiritum hunc Saturni Spiritum appellare solemne sit. Rationem addunt; quòd quantitas Saturni, quæ mediante aceto in forma Salis præexistebat, in fundo vasis post destillationem spiritus, instar pulueris subtilis eadem remaneat. Belle! Quis enim credat, omne id, quod in fundo manet, saturninum esse nec quicquam de aceti fixo sale restitisse?

Et sit, inquam, Saturninum; spiritus tamen volari è corpore posse, non diminuto ipsius pondere, in Chymia plurimis exemplis notissimum est. Parum præterea prædicti sermonis authores sibi constant. Vel enim restitit aliquid aceti in fundo simul; vel nihil restitit. Si aliquid, vtique argumentum magis est, quod destillauit, de Saturno potius esse, quàm de aceto. Si nihil, si quod prodiit Saturninum negas, falsum sit necesse est, quod

fundamẽti loco habent, Quòd nimirum eadem Saturni quantitas cum aceto ante destillationem existentis, separatô eô etiã remanet. Et quid arguměta, vbi Spiritus Ardens è plumbo elicitur; nullo aceto adhibito? Ita enim Libauij descriptio habet: Plumbum calcinatum per Vitrioli Spiritum, soluitur deliquio (alias aqua stillatitia communi) solutio filtratur, coagulatur, & Spiritus inde propulsi consistunt in aquam vitæ ardentem seu inflammabilem. Et cur acetum prædicto modo tractatum, per se spiritum ardentem non præbeat? Per quod enim vnumquodque tale, illud meritò debebat esse magis tale. Vtuntur vocabulo alterationis; Spiritum hunc Aceti esse, hunc in modum à Saturno alteratum.

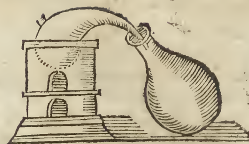
Ergò in Saturno vel Spiritus eiusmodi ardens inest, vel aliquid aliud, quod ardentem hanc qualitatem in Acetum inducat. Vtroque modo flagrantia Spiritus aceto non debetur, sed Saturno. Omnis enim alteratio, generatio est qualitatis, quæ aliam sibi contrariam præexistentem ponit; ita videlicet, vt vnius acquisitio ab altera, tanquam à termino à quo proficiscatur.

Concludo ergò ἀνεμποδίστως: in Plumbo, vt & plurimis aliis, Sulphur radicale delitescere, quod calcinatione attenuatum, & liberatum à corpore impuro, tandem destillatione debiti ignis ex potentia actum acquirat, fiatque liquor proximè inflammabilis.

Arcanum Regis, Aqua Regia etiam, & Aqua pugilum dicta.

℞. Salis Armoniaci,
Nitri depurati ana ℔ j.

Tere simul, & misce cum duabus vnciis silicum grosso modo puluerisatorum. Inde Retortam postica parte tubulatam, huius figuræ:

Pone in Ignem Reuerberij, præmisso capaci recipiente, & paulatim ignem subministra, donec Retorta paululum incandescat: Postmodum vbi juncturæ benè munitæ fuerint, injice per tubulum prædictæ materiæ Cochl. vel vnciam vnam, & statim cum impetu surget nebula in excipulum; Qua in aqua resoluta, denuò nouam materiam injicito, rectò regimine ignem gubernando, semperque tubulum argilla madida cooperiendo, donec satis spirituum elicueris.

Aqua regia alia.

Quoniam destillatio duorum Athletarum Salis Armoniaci scilicet & Nitri propter impetum periculosa quodammodo, nec Spiritus inde in copia haberi possit; Quin imò sal Armoniacum plerumque in fundo remanet; transeunte Nitro. Idcircò sequens tutior præparatio est:

℞. Nitri per se, & cum tribus partibus silicum contusorum vel boli Armeni, misce & destilla igne libero per retortam & sic habes Spiritum Nitri, quem rubicundum præstiterit Camphora, si ritè interpolatam adhibueris.

Postea habeas cineres, è quibus per aquam calidam extractum sit sal, vt omni acredine careant. Hos misce cum sale Armoniaco. Sit autem salis armoniaci tantum, quantum antea erat Nitri; Tum præposito Recipiente cum Spiritu Nitri, destilla igne libero, per Retortam, vel per Alembicum, & transibit Aqua Salis Armoniaci, & miscebitur cum Aqua Salis

Nitri. Et sic habebis Aquam Regis ex duobus Athletis.

Si rursum per Alembicationem velis destillare, clarior & lucidior euadet. Hæc arcana Aqua Regis à Basilio summoperè commendatur, & multi vsus est, ad Auri ceu metallorum Regis præparationes, vnde & nomen sortita est, quod Aqua regia dicatur. Estque verè Ros Solis philosophici Angeli Salæ, cum spiritu salis Mercurialis per medium Vulcani in auram eleuatus, & rursum in Aquam solarem conuersus, de quo in præparatione Chrysobezoar; Denominatione inde sumpta, quòd ille instar Roris pyrotechnia generatus, solus Auro ceu soli philosophico & terrestri dissoluendo menstrui munus sufficienter obeat.

Ros Solis.

Vt ἐνεργῶς magis appareat, quâ analogia D. Angelus Sala menstruum regium supra, Rorem solis philosophicum appellarit; En qualis ille Belgis & Anglis valde vsitatus.

℞. Roris Solis (herba est, quæ alias Rorella dicitur) Man. iij.
Rorismarini, Majoranæ,
Melissæ, Lauendulæ,
Saluiæ, ana Man. j.
Sem. Anisi, Fœniculi, Coriandri ana ℥ ij ß.
Nucis Moschatæ ℥ ij
Gummi Ladani ℥ iiij.

Infunde in ℔ xxxv. Aquæ vitæ & destilla per vesicam. Optimo, quod prodierit, infunde Cinamomi electi vncias quatuor. Caryophyl. Macis ana ʒ ij. piperis ℈ j.

Secundo verò: Liquiritiæ ℥ iiij.
Ladani ℥ ß.
Tertio: Rosarum, Flor. Lauendulæ
Rorismarini ana ʒ iij.
Roris solis M. j.
Quarto: Tornæ solis ℥ ij.

Post aliquot dies omnia misce, & cola. Tunc ℞. aquæ Rosar. cantharum vnum. Sacchari ℔ iiij. solue, & adde Vini Alicanthini cantharum j. Misce & iterum cola.

Oleum Balsami vniuersalis, vulgo Spiritus Salis.

Balsamum quid sit, & quas vires habere debeat, jam in plurium intellectu est, quàm vsu.

Vel enim verum est, quod quidam existimant, hac nostra ætate Balsamum interiisse; vel, naturale illud rarius ad nos perferri.

Ad hoc ipsum autem cum inter cætera antibalsama sal facultatibus suis proximè accedat; adeoq; inter mineralia nihil sit quod æquè aromaticam obtineat naturam (Cogito enim cum Gesnero, aliquando Balsamum ab excellentia dictum esse, quod pretiosissimum nobilissimumque inter aromata esset; Nam Baal dominum significat Hebræis, Sam verò aromâ) oleum siue Spiritum salis ritè præparatum, oleum Balsami vniuersalis, consuetudine Chymicorum seruata, appellari posse, explicatissimè patet.

Sequitur ipsius præparatio.

℞. Muriæ, vel salismarini calcinati q. v.

Terræ sigillatæ vel boli armeni duplam portionem, misce & impasta ad orbiculos inde faciendos, quos ad duritiem exsiccatos Retortæ terreæ imponas, benè lutatæ, vt vix dimidium ipsius repleatur, adaptatoque magno Recipiente, Igne forti per gradus aucto destilles. Primò enim, lento igne phlegma egredietur, postea vrgentiori Spiritus albi, quo ignis regimine instabis, vt Retorta benè incandescat, & receptaculum diaphanon iterum euadat: Eadem ferè destillatio, quæ in Aqua forti adhiberi solet. Refrigerata fornace spiritũ exime, & adhuc semel in B. M. per

alembicationem phlegmatis rectifica. Et sic Spiritum salis elegantissimum cum ente Terræ sigillatæ embryonato maritatum tenes. Caput mortuum, quod in prima destillatione restitat, Lapidem habeas, quorundam opinione, externo saltem vsu verè antipodagricum.

Notandum tamen hoc in loco est, quòd non omnis salis spiritus his solis operationibus eleuetur, sed multa ipsius pars Artificem in caput mortuum se subducendo ludere soleat: quod per aquam communem (coquendo simul) ex eodem sal collectum, & priori modo destillatum æquè efficacem Spiritum præbeat.

Vel idem Sal cum priori spiritu conjunctum & aliquandiu debito loco digestum, tandem cũ Terra sigillata, vt supra, commixtum, & quoties opus est, destillatum, vniuersas salinorum spirituum reliquias refundet. Si enim ex capite mortuo sal toties prædicto modo extraxeris, & destillaueris, quousque quippiam salis in ipso restiterit, quamuis inde non vsque adeò lucrareris, totum salem tandem in forma spiritus transire facies.

Et hoc reuera est illud Oleum Balsami vniuersalis Dn. Angeli Salæ, quo in Chrysobezoar suo conficiendo vtitur.

Alias quoque ad medicos & metallicos vsus efficaci potestate nobilissimum est, de quo vide Crollium Basil. Chym. pag. 151.

In diuretico & lithontriptico meo specifico, quod qui mihi venditabat, more paracelsico, Sal Nitri philosophicum appellabat, & in hydrope, vrinæ retentione, & Nephritide magnarum virium asserebat esse, non minimas huic spiritui salis tribuo. Cæterum vsus ipsius in febribus lentis præsertim & quotidianis præmissa vacuatione non vulgaris est, si cum Aqua è succo Veronicæ destillata intermiscendo saccharum, singulis diebus m. & v. debita dosi pro Iulepo exhibueris.

Spiritus salis compositus ad Medicinam præstantissimus.

℞. Salis Nitri puri
Salis communis decrepitati ana. q. v.

Misce cum dupla vel tripla quantitate argillæ siccæ & per setaceum cribratæ, & è globulis probè post malaxationem exsiccatis, per Retortam igne Reuerberij Spiritum propelle.

Huius Spiritus libra vna cum satis fusi vnciis quatuor, aliquandiu digesta, vt sal adjectum soluatur (per diem sc. vnum vel alterum) & per Retortam denuò destillata, idque toties, quoties placuerit, cum nouo sale fuso, factum Spiritum fortiorem auctioremque dabit. Ab illo Spiritu phlegma in B. abstrahe, & deinceps Spiritum per Retortam vel cucurbitam in arena rectifica, tandemq; cum Spiritus Vini partibus æqualibus conjunge, & tùm in vase circulatorio aut pelicano in cineribus commacerando, atque iterum rectificando spiritus istos, vini nempe & salium inseparabiliter vnitos, hinc Spiritum Salis compositum notandæ virtutis inde conficies, ad conseruandam sanitatem & propulsandos morbos egregium auxilium.

Inprimis prodest ictericis, hydropicis & vermiculosis.

Podagram lenit exterius illitus.

Epilepsiam curat, teste Neandro, in aqua vitæ vel Tiliæ singulo manc exhibitus.

Ad Therapeiam dosis est gutt. vj. viij. ad scrupulum semis in vino. Aqua vitæ vel alio appropriato. Ad hygieiam gutt. iij. septimanis singulis semel atque iterum accipiendo.

Denique quicquid de Oleo, Spirituuè salis apud Paracelsum aliosque modernos authores patet, idipsum hic potentissimè præstabitur.

Spiritus salis dulcis.

Vtut gloriosa & sesquipedalis de Spiritu Salis edulcorando ostentatio est, apud Chymicos magni nominis etiam, ipsorum tamen demonstrationibus, quibus, nec nisi magno pretio conducti, summam illam dulcedinem & impermixtam prorsus pollicentur, fidem adhibere nunquam potui. Nec enim τ' ἁμαρτάνειν à magnis ingeniis etiam alienum prorsus, quamuis hoc ipsum credere, multis superciliosis videatur alienum.

Mordacem tamen acrimoniam à Spiritu Salis quomodocunque auferri, eumque subdulcem reddi posse non inficior. Idque sequenti modo: Vt nimirum vel Spiritus Vini, vel oleum Tartari ab initio cum sale commisceatur, & secundum artem Spiritus inde destilletur; Vel etiam: vt Spiritus salis iam prolectus cum alterutro illorum sæpius cohobando subtilietur; vel etiam: vti fæces vini sali adjiciantur, &c. Idem enim & in aliis Spiritibus fœliciter obtinetur. Hic suo modo exhibitus egregium præseruatiuum suppeditat in peste.

Sal Gemmæ seu fossile quod attinet, ex eo itidem extrahitur liquor eodem modo, quo ex sale communis seu muria ipsius, qui & oleum & Spiritus salis Gemmæ fusibilis Mercurialis à chymicis vocatur. Huius beneficio solutorio & fixatorio Regulum Martis eò reductum vidi, vt mediante digestione, destillatione & rectificatione liquorem præbuerit, vel pro libitu puluerem, quorum hic ad grana tria quatuorve; ille ad guttam vnam vel ad summum duas singulis vicibus ex conueniente liquore, vel Tartaro Vitriolato exhibitus, ad alterandum; ἄνω καὶ κάτω, tutò tamen, vacuandum, aliosque curationum scopos complendos, potentior erat centum lagenis herbarum decoctionibus refertis, nec non ipsis de Rhabarbaro potionibus. Eundem ipsum Spiritum Salis Gemmæ bonâ fide accipias, pro vero illo Angeli Sale Sulphure potentiali ex Balsamo aquatico, diaphano, fixo, per quartum gradum ignis Spagirorum sublimato, & in formam liquidam redacto; de quo sub Elixire ipsius Bezoardico.

Spiritus Salis Corallatus.

℞. Salis communis lib. iij. vel iiij. Corallor. tenuiss. tritorum lib. j. Misce læuigando. Postea, gradibus exceptis, igne destilla vehementissimo in excipulum capacissimum, & Spiritum salis accipies vnà cum Sp. corallorum, in affectibus insuper cordis, palpitatione, &c. dosi ℈ ß. maximarum virium.

Spiritus salium vegetabilium pretiosus.

Sed & spiritus è salibus vegetabilium magno Medicinæ commodo conficiuntur, de cuius apparatu διεξοδικῶς vt & plura alia, hoc modo:

℞. Silicum contusorum
Sabuli puri ana p. ij.
Sali herbæ cuiuscunq; p. j.

Madefac cum Spiritu siue propria aqua istius herbæ (Spiritus autem hebdomadali digestione, affusa ad herbam aqua calida cum modico fæcum cereuisiæ, postea destillatione perficitur.)

Destilla per Retortam loricatam, lento primùm, ne sal fluat, postremo quando Spiritus albi prodierint, fortiori igne, flammæ scilicet, vt & sicci Spiritus prorumpant. In Excipulum ipsa herba quoque præposita sit, ad manipulum vnum vel alterum; Phlegma in B. rectificando abstrahe, atque capiti mortuo denuò ad sal extrahendum affunde, quod coagulatum vicissim (capitis mortui extractione semper repetita) destilla, donec omne sal in spiritum abierit. Qui Spiritus salis est cuiuscunque herbæ, quam ad

illum salem conficiendum assumpseris.

Pro natura diuersorum salium diuersas etiam & præstantissimas virtutes ad Medicinam obtinet. In hoc verò præ cæteris mirabilis perhibetur, quòd propriæ herbæ impositæ essentiam, & tincturam vsque adeo spoliet, vt illa pallore velut vniuersali lepra penitus obducta videatur; cum interea herba in terram implantata iterum, quamvis perenni illo existente colore, jucundo miraculo reuiuiscat.

Ad rem propiùs accedam exemplo Clyssi Carduibenedicti.

Clyssus Carduibenedicti.

℞. Spiritus Carduibenedicti supra dicto modo destillati, atque bina rectificatione, primo per Cucurbitam, postea per phiolam in B. à phlegmate liberati q. v.

Salis aqua propria è capite mortuo ipsius eliciti lib. vnam.

Misce cum silicum & sabuli puri vel Terræ argillaceæ lib. iij. aut iiij.

Pastilli inde facti destillentur per Retortam in furno anemio, super herbæ Carduibenedicti Man. ij. donec vltimò Retorta incandescente, spiritibusque cessantibus, Recipiens inclarescat.

E capite mortuo denuo sal extrahe, & vt prius, Spiritum inde destilla.

Hunc spiritum in B. sicco gradatim rectifica, & guttis flauisculis prodeúntibus, alio substituto Recipiente, ignem vrgentiorem adde.

Spiritus apricetur in sole, vt elegantior euadat.

Estque Clyssus Carduibenedicti ad præcedentem modum, magno sanitatis bono, elaboratus. Guttæ siquidem ipsius v. vj. ad ℈ ß. exhibitæ sudorem, inprimis in febribus, salubriter promouent.

Et hoc Hermetis nepotes ex triade vnitatem facere dicunt alij circulum ex quadrato &c. cuiusmodi & illud est valde secretum de resuscitatione plantarum è suis salibus, quod eandem ob causam, stylo quamvis contractiori, sequi volui.

Secretum è cineribus philosophicè paratis plantas resuscitandi suas, de quo Quercet. cap. 23. in responsione ad Anonymum.

℞. Sal cuiuscunque plantæ fixum ac volatile; Spiritus item aëreos & phlegma (modo autem quo decet præparata) solue & coagula. Et superfusa Aqua Roris Majalis vel cuiuslibet herbæ propria, in vase idoneo optime clauso, herba in aqua illa, mediante calore Cinerum vel natiuo nostro, corpore spirituali explicatissime repræsentabitur, confestimque superante frigore euanescet: mirare, & iudica.

Spiritus vitrioli, seu Acetosa mineralis.

Paracelsi proba in æstimando Vitriolo est: cum lamina ferrea humectatur aqua, & Vitriolum affricatum subito colorem cupreum gignit; Hoc enim magis de Venere, quam de Marte participat.

Aliàs Tinctores & atramentarij vulgare Vitriolum; quod ferrum non tingit, tanquam vtilius præferunt, vulgo atramentum dictum; sed hoc magis de Marte, vti volunt; quam Venere participat, & in Medicina & Chymia non æque præstat.

Alia probitatis nota est: quod si liquefiat in Crucibulo & humor aqueus exhalet, calcinatum flauescat, prius quam albescat, densceturque viscosa quasi tenacitate.

Quod vero Spiritum Vitrioli attinet, licet eius præparationem vix quicquam vnus sit qui nesciat; Quoniam vero Angelus Sala in præmissis libris non vulgarem illum Spiritum per rubrificationem Vitrioli præparatum, & hinc Spiritu Mercuriali, & volatiliori prorsus destitutum,

licet valde corrosiuum vsu dignum existimat; interim tamen Liquor Vitrioli acidus ipsius cuius laborem in Anatomia Vitrioli describit, propter nimis curiosam adeoque molestam præparationem non omnibus arridet; necessum duxi, talem Spiritus huius σκευασίαν tradere, quæ & facilis esset, & ad Vitrioli corrosiuam acrimoniam viscositatemque adimendam aufferendamque æque appositissima: Eaque talis est.

℞. Vitrioli optimi q.v. in aqua communi beneficio coctionis dissoluito; vel etiam si sapis, per ignem Naturæ simplicem quorundam. Stent aliquandiu & residebit Terra Vitrioli subflaua. Hinc colaturâ factâ, ad ignem coque, vsque dum pelliculam contraxerit, despumando interim ab initio coctionis, si qua impuritas ad superficiem ebullierit. Postea in loco frigido collige Crystallos, recondendo potissimum superiores, & quæ cæruleo radiant colore. In fundo quod est terræ priori simile separetur. Hoc enim resiccatum, & per Retortam igne Reuerberij destillatum, oleum dabit rubicundum penetrantissimum, dosi gutt. sex ad decem ad plerosque capitis affectus perutile. Guttæ eius xv. & xx. annotantibus quibusdam, vomitus expediunt.

Vitriolum vero nisi prædicto modo satis depuratum fuerit, denuò solue, per filtrum cola, & coagula, idque adhuc semel atque iterum, donec colore appareat purissimo. Tum inde in vitream cucurbitam, satis spaciosi orificij, luto munitam, superfunde Spiritum Vini subtilissimum, vt fiat pasta; Circula, appositoque alembico immite in furnum aperti ignis, cum suo Recipiente satis amplo. Hinc rite clausis omnibus juncturis destilla, primo lento ad Spiritum Vini seorsim prouocandum, mox fortiori ad phlegma quoque intercipiendum, tandem incipientibus prouenire spiritibus siccis, sensim & sensim fortissimo igne.

Liquori destillato in cineribus abstrahe phlegma cum spiritu Vini, donec guttulæ cadentes acescere incipiant. Tum apposito nouo excipulo, pellatur quoque spiritus per arenam, qui ipse Liquori Vitrioli acido, quo Dn. SALA sub olei nomine in Ternario Bezoard. cum plerisque officinis (licet improprie) intrinsecus multoties vsus est, in omnibus facile æquiualet.

Eodem prorsus modo etiam patruus meus IACOB LANGENHAYN parabat, à quo primum inter chartacea illa breui ante obitum mihi legata accepi.

Aliàs etiam ad Spiritum Vitrioli quem dulcem vocant, ita tenditur.

℞. Vitrioli calcinati ℔ iij.

Superfunde acetum destillatum vt bene supernatet, stent aliquandiu in leni calore; decanta acetum, & affunde nouum. Hoc quinquies vel sexies, semper dies aliquot digerendo, repete. Aceta illa mixta inuicem destilla, donec Spiritum Vitrioli destillantem detegerit odor. Tunc inde in Retortam adjectis sabuli puri manipulis duobus, & liquor Vitrioli promanans dulcem referet saporem.

Nonnihil etiam arbitror esse, quod post phlegmatis separationem Spiritus vulgariter destillatus, super Cornu Cerui ex arena rectificetur. Ita enim sine omni corrosiuo prodire apud plures iam in propatulo est. Nec non, quod Vitriolum cum Vrinæ pueri ἀφθόρου vinumque bibentis debita quantitate satis maceratũ, omnique phlegmate rite exutum, (vbi scilicet ad siccitatem ita est redactum) per Retortam destilletur. Sic enim non solum Aquam egregie paregoricam, sed & in fine spiritum ad Epilepsiam tam transplantatam quam aliunde infestam pueris præsertim, quod de vulgari illo frustra hactenus promissum, maximopere vtilem suppeditabit. Vbi merito mirari subit, Crollium Chymicæ scientiæ exercitatissimum tam hospitem hac in

parte esse, vt ipsum Spiritum Vitrioli dulcem ne vidisse quidem se vltro fateatur; Cum tamen dulce Vitrioli ab acido separare nihil aliud sit, quam modicum illud Sulphur Vitrioli ab flumine vindicare suo; id quod variis modis, & vel Chalybis immissione, tantum non dico non imminutis, vel plane deperditis quibusdam Vitrioli specificis proprietatibus, obtineri potest.

Eius vsus & virtutes infinitæ prope sunt cum in Medicina, tum etiam in Alchymiæ illa parte, quæ Eucaria dicitur ad metalla pro vsu humanorum corporum varie elaboranda, quo forte respectu non immerito à Paracelso quarta pharmacopolij pars Vitriolum æstimabatur. De vtroque videndus est Crollius, Quercetanus, Bouius, Liebautius, Libauius, Sala in Anatomia Vitrioli, & alij.

Illud hoc in loco, ἐν παρόδῳ quasi excutiendum nobis: an spiritus Vitrioli Conseruas Rosarum, Violarum, &c. reuera tingat, vti Beguinus arbitratur; an vero nitorem, quem ipsemet habeant, eliciat saltem, vt eius commentator. Quod reuera tingat, non saltem eliciat, argumento est, quod æque aliis floribus, qui diuerso colore splendent, vtpote v. g. Buglossi, Borraginis; &c. similem tincturam conciliet.

Hæc ad complendam paginam.

Huc referimus etiam spiritum Vitrioli coagulatum, quem alij describunt, quod digestione & cohobatione super Terram Sigillatam; alij, quod ex Oleo & sale Vitrioli simul digestis perficiatur.

Ego Spiritum & Oleum destillaui cum s. q. laterum puluerisatorum forti igne, & quamuis Spiritum vulgarem me accepisse putabam, vbi tamen per 5. milliaria portatum deprompsi aliquando, totum in albissimos crystallos coagulatum reperio, aciditate eius multum retusa. Vsum vero quem habeat, cum cognitis saltem vtendum, nec facile ad ea, quorum facultates & operationes adhuc obscuræ vel dubiæ sunt, confugiendum duxerim, nondum expertus sum. Ideoque plura hic disserere supersedeo, eiusque loco de Volatilitate spiritus Vitrioli, puta in qua summum deoppilationis & corroborationis spirituum cerebri & cordis arcanum statuitur, pauca annotare curæ & operæ pretium duxi.

Primus autem laudum eiusdem buccinator, nec immerito, Paracelsus extitit. part. 3. de morb. Amentium tract. 2. Nec admirationem inquit, vel indignationem pariat, Vitriolum tantis (auerruncandi nempe Epilepsiam) virtutibus pollere. In occulto enim vim solarem absconditam habet, nec eam corporalem, sed spiritualem, quę multis modis Auri facultates antecellit. libr. de Contract. c.v. edit. Dorn. Non reperitur medicamen aliquod penetrantius membra citius, aut materialius isto perquirens à fundamento. In tract. de trib. essentiis. cap. 7. Experientia, affirmat stabilitum, Oleo Vitrioli vel spiritu eiusdem species Epilepsiæ curari.

Hunc quidem plerique nisi indignatione in Chymiam occæcati, hactenus sequuti fuerunt, & in capitis affectibus præsertim Caduco eradicando ad cœlum vsque laudibus extulerunt, multis eorundem minime curantibus, qualenam Vitriolum, & qualis eiusdem præparatio, ad hæc obeunda à Theophrasto requirantur: Hinc secundum Galeni illud 4. κατ. τόπ. nempe promissiones omnium medicinarum esse magnas, operationes vero ipsarum interdum valde exiguas, imò quandoque nullas, factum, vt ne vnus quidem eorum, eo ipso, quicquam memorabili præstiterit, quin imò loqui hic & operari, velut ab Hippocr. de lege pronunciatum est, prorsus contrarie sese habuerint. Quo argumento impulsus Crollius apud nullum veram illam Vitrioli

præpara-

præparationem videndi facultatem sibi datam, nec vllum affirmare potuisse, quod confirmatam Epilepsiam solo vulgari & simpliciter præparato Vitrioli Spiritu profligarit, conqueritur. Nec adhuc quispiam erit, qui hanc objectionem facile diluere aut præeunte Experientia (monente Paracelso paragraphor. c.4. qui ad Curam Caduci secundum Experimenta, ingenia cum Speculatione, pluraque elementa composita, Arcana cum Experientia exigit) contrarium obtinere possit: iam ergo non iniuria quis litem hic moueret, de causa, vnde isthæc Vitrioli facultatum præuaricatio proficiscatur. Aliis causam illam tribuentibus diuersitati temporum qua fiat, vt senescente quasi mundo res singulæ juuenilem fortitudinem exuant; vel crescente hominum malitiâ, justa DEI irâ, morbi magis magisque viribus indies augeantur; Aliis, Cœli concordantiis, in cuius scilicet ductu & directione omnes Medicinarum potentiæ sitæ; Cuius ratione vsu venit, quod sæpe eadem Medicina in eodem morbo eadémque hora deleteriam & alexiteriam vim edat; quod porrò non Medicina Medicinà euadat, & contra, Veluti hoc ipsum Theophrastus tract. 2. de Astronomia, exemplo Bursæ pastoris, Hypericonis, silicis, & aliorum, insigniter corroborat; dum ait, *Et si quidem sciatis, quid in herba sit, sic in nihil nouistis, nisi etiam hoc compertum habeatis, quomodo virtus in hac herba perficiatur, quo morbo mereatur, & quomodo deducit velit: Hoc enim ignoras, tua nauci omnia sunt. Si nihil herba commodat aut vtilitatis confert, obstupescis ilico velut ad conspectum monstrum quoddam, ac inquis; Per Deum hîc illîc hoc scriptum est; Herba isthæc apud hunc vel illum ita operata est; Oportet hanc pœnam à Deo esse. Mea n. ars proba & certa est. Culpa verò tua est, in hoc quod stultius sis, nec concordantias naturæ perspectas habeas.*

Item, *Si cœlo visum est, ac talis ipsius motus existit, iam virtus in lapidibus inest. Si placet minus, abest virtus, hoc est, si eius concordantia non præsto est.*

Ideoque quo pacto hoc excusare aut velare velitis, Medici vniuersi Vobiscum rationem sedulò vnite, dum scilicet ipsi fatemini remedia vestra iam iuuare, iam nihil iuuare. Eodem modo lib. de Tad. parag. 4. multa edisserit de Visco querno & sanguine humano, è quibus in Caduco aquoso perfecta quidem medicatio; Sed non nisi in suo Vlech & secundum signa sua Ascendentia. Ibidem porrò disertis verbis de Vitriolo scribit, Arcanum eiusdem non in Oleo, sed Volatilitate ad summum exaltata, & ad Astrorum & Exaltationum eorundem tenorem administrata situm esse.

Idem lib. de cœlest. Med. Metallis, licet per se ad illos vsus minime aptis, morbos fere omnes tollendi & præcauendi potestates adscribit, hoc vnico fundamento, quod fabricationes eorundem suis determinatis temporibus, adeoque iuxta corporum cœlestium influentias instituat. Ego non quidem omnino rejectis prædictis rationibus (saltem quæ primo loco posita parum physica est) rationem in tribus hisce inuenio.

Primò. Non omne Vitriolum, quia non omne perfectum, teste Paracelso, sed quod optimum, ad hoc eligendum; Tale scilicet quod solaris naturæ particeps idque magis spiritualiter, quam corporaliter. Quod αἰτιολογία ipsius vnde scilicet Vitriolum tantis viribus dotatum sit, superius annotata perspicuè docet. Huius generis est Cyprium & Vngaricum. At vero raro sine sophisticatione ad nos perueniunt. Ideoque inprimis curandum, vt de probitate ipsius certi simus.

Secundò Non omnimoda Vitrioli eiusdemque spiritus præparatio, sed ea tantum, quæ subtilissimum & penetrantissimum spiritum, adeoque Essentiam quasi volatilem ipsius reddit, ad hoc solum prædicanda. Hinc variam quidem confe-

ctionem ipsius agnoscit Theophr. sed pro varietate illa etiam varias virtutes. In quo adhuc euidentius sese explicat; quod nimirum non omne Arcanum ad hæc sufficiat, sed summa efficacia in præparatione & laborum subtilitate consistat. Quin imò etiamsi per biduum destillationem summa cum industria continuat, nihilominus tamen reiteratò, cohobando videlicet super Caput mortuum, spiritum destillat, eaque ipsa operatione verum & insignem gradum Essentiæ, debitamque penetrandi virtutem obtineri asserit. Lib. de Contractur. cap. 5. igne violentissimo, nec non in recta Cucurbita vsque ad nonum alembicum per Reuerberatorium in Atanore locatum ad quartam diem naturalem vrget. lib. 3. paragraph. ter destillat. vltimo per Phiolam.

3. Ad fœliciorem facultatum adscriptarum executionem nonnihil expediet, non vbi vis Arcanum hoc Vitrioli per se, sed, quia aliquando, monente Theophr. minus integrum aut viribus exhaustum, aut non debita industria præparatum, aut aliquo alio modo viribus impeditum, cum aliis appropriatis & adiuuantibus ceu sunt juxta prædictum Authorem Coagulatiua, constrictiua, specifica, & sedatiua, compositum, ad vsus conuertere.

Si nec dum laudibus istis satisfaceret, quod tamen minime arbitror, vel certe Authorum scripta nihili facerem, vel morbi istius majorem modò ac tum temporis fuit, vehementiam accusarem.

Agedum vero procedamus ad ipsum τεχνήργημα.

quaque fœcibus & ablato ad cuticulam vsque menstruo, in frigido toties colligendo Crystallos, quoties id fieri potest. Horum calore Solis vel Hypocausti exsiccatorum lib. v. vel vj. per Cucurbitam terream probe loricatam in Atanore igne nudo, tam phlegma (nam & huic tantum fere tribuit Paracelsus, quam ipsi oleo, seu spiritui) quam spiritus omnes excipiendo secundum artem sensim nimirum & sensim ad bidui vsque decursum, alembicoq; amplo, luto sapientiæ munito præfixo destilla; Caput mortuum exemptum tere, & vel per Phiolam, vel per erectam Cucurbitam igne violentissimo, vsq; ad nonum Alembicum, altero alteri, mediante cuiusque exteriori limbo tanquam Zona, factoque in fastigio amplo foramine ita adaptato, vt spiritus ascendens ab imo ad summum vsque absque vllo exitu pertingere queat, sapienti industria Spiritum superfusum denuo destilla; id quod intra quatriduum vix absoluitur, & ita Essentiam Vitrioli habebis penetrantissimam, arcanum illud contra Epilepsiam dudum quæsitum & optatum. Quod si vero ex instrumentorum inopia ad prædictum modum operari nequeas; scito, non deesse è probatissimis authoribus, qui phrasin istam Theophrasti, ad nonum vsque Alembicum, &c. in sensu disiuncto accipiendo, priorem destillationem super Caput mortuum octo Cohobiis, ita vt non nisi per nonum Alembicum absoluatur, repetunt. Horum vestigia sequendo, nullius etiam neque laboris, neque impendij te pœnitebit. Vsus ipsius patebit in sequentibus.

Arcanum siue essentia vitrioli.

℞. Vitriolum Vngaricum verum non corruptum nec sophisticatum. Gradetur per solutionem in Aqua Tereniabin stillatitia; colando postea solutum, & digerendo in calore Fimi vel B.M. vel Cinerum per mensem; abjectisque vndi-

Arcanum antepilepticum.

℞. Summita. Hypericonis
Anagall. flor. rub.
Rutæ,
Rad. pœoniæ,
Visci quern.
Theriac. Andromach. ana ℥ ij.

Infunde in B.M. cùm Spiritus Vini ℔ ij. vel tribus.

Colaturæ adde prædictæ Essentiæ Vitrioli. ℔ j. Cranij humani subtiliter puluerisati ℥ ij. Opij rite præparati ℥ ß. Camphoræ ʒ ß.

Hæc omnia simul colloca ad circulandum in calore putrefactionis, ad minimum septimanas sex. Postea subtile à spisso separa, & tanquam thesaurum reserua. Dosis ipsius à ℈ j. ad ʒ ij.

Eandem illam essentiam Vitrioli si cùm Oleo Cinamomi & Anisi in circulum aliquandiu egeris, in plerisque ventriculi affectibus à guttis decem ad quindecim vsque, in iure Galli, inprimis in ipsius cruditate exhibendum, haud leui brachio commendamus.

Spiritus antepilepticus alius.

Hic penitus ad Paracelsi canones compositus est, & quia eximiæ contra Caducum virtutis, hactenus sæpe αὐτοχείρως à me elaboratus pro γνησίῳ mihi hoc in capite inseruit.

℞. Rad. pœoniæ debito tempore collect.
Visci quern. itidem certo tempore collect. ana ℥ iiij.
Opij Thebaici vere præparati ʒ ij.
Camphoræ ℥ ß.
Spiritus Vini Theriacalis ceu Santali tinctura præditi
Spiritus Vitrioli Volatilis prædict. ana ℔ j.

Stent in fimo per mensem philosophicum, & circulatione ita expedita, subtile à spisso decantatum serua. Aurum vel gemmas ad robur ipsius adiuuandum addere liberalitas est omnibus concessa, mea id hactenus non tulit inopia; Aliàs in fine Auri potabilis Anglici accessu præstantiorem ipsum existimassem.

Dosis ipsius à paucis guttis ad ℈ j. in appropriatis. θεραπείας causa, quandocunque Paroxysmus irruit; prophilaxias vero gratia vel quotidie præsertim decrescente Luna, vel tantum in singulis Lunæ nodis; tertio quoque mense breui ante Nouilunium, præmissa cerebri & stomachi purgatione, idque maxime vel Sale Vitrioli de quo in Emetologia, vel Antimonio infra ad secessum parato. Antimonium enim, teste Varignana in Secretis, à singulari proprietate Epilepsiæ confert.

Hactenus de Spiritu Vitrioli volatili, quatenus Epilepsiæ in simplici & mixta forma vt plurimum confert. Iam prout aliis copulatus, aliis affectibus etiam accommodatur.

Liquor Dianæ.

℞. Vitrioli Vngarici albificati p. ij.
Tartari ad nigredinem calcinati p. j.

Puluerisata inuicèm misce, & spiritu Vini paulisper conspersa, destilla per cucurbitam seu phiolam magno imposito Alembico forti igne: Liquorem destillatum super Caput mortuum reaffunde, & cohoba. Hinc rectifica ipsum in arena distincte capiendo & Spiritum Vini & liquorem reliquum, qui pro temperato sudorifero in omnibus internis obstructionibus, in sanguine grumoso, contra scabiem ad mundificandam & læuigandam cutim, cuius respectu, vel etiam coloris saporisue limpidi & accepti ergo ita appellatur, egregias vires exhibet ad sudandum per tres auroras continuas, datur à ʒ ij. ad ℥ j. per se vel cum brodio, vel cum pauxillo Vini Hispanici. Et parum aberit, quin hæc descriptio conueniat cum Nectare succoso Paracelsi de quo lib. 2. de Tartaro part. 3. operum, præterquam quod non insimul destilletur, atque adeo à fætore

Tartari ingrataque ſua auſteritate liberetur.

Diaphoreticum in peracutis.

Quod hoc titulo propoſiturus ſum, varie quoque multorum authorum ſcripta paſſim habent. Paracelſus idem libello de peſte, & in 3. parte cap. lib. 2. cap. 2. quamuis ſtylo paulo preſſiore & parabolico: In conſiliis medicin. ſub eodem nomine eius mentionem facit; Idque nominis multi quidem retinuere; plures tamen vel mixturam ſimplicem vocant; vel mixturam de tribus Vitriolatam, &c.

Nec enim noua prorſus inuentio eius eſt, ſed extat etiam apud Andernacum de vet. & nou. Medic. ſub nomine Aquæ peſtilentialis Camphoratæ; extat etiam apud Conrad. Khunr. Weckerum, Duncanum & alios.

Quia tamen pleraque illorum ſcripta δυσκαταμαθήτως ἔχει, non immerito etiam de ipſo σαφέστερον καὶ παχύτερον ego in ſequentibus: Ita paſſim deſcribitur:

℞. Spiritus Vitrioli vt ſupra præparati. p. j.
Tartari opt. correcti p. iij. vel iiij.
Aquæ Theriacalis Camphoratæ p. v.

Miſce, inque vitro anguſtioris orificij optime clauſo, ſpatio trium quatuorve ſeptimanarum probe digere; Conſummata digeſtione, factaque trium illorum ſpirituum ad triplicem ſpirituum noſtrorum ſeriem rite accommodatorum vnione medicamentum habebis, nec acrimoniâ vitriolatum nimis, nec fætore nimis tartariſatum, ad plures affectus extirpandos ſatis efficax. Veluti de eo Dn. Graſbecij Chymiatrica, in qua porro Mixturarum Specificarum variæ formæ, nonnullo ſane pharmaceuticæ bono concinnantur, aliquando luculentius declarabit.

Pluris autem ego hanc eius διατύπωσιν facio, quod nimirum Paracelſicæ illi magis reſpondeat, & jucunditate & viribus nobilior ſit:

℞. Spiritus Tartari ſuper caput mortuum ſuum rectificati ℔ j.
Spiritus Vitrioli Volatilis noſtri vncias quatuor.
Spiritus Vini lib. duas.

Digerantur cum Colchotare Vitrioli, ac capitis mortui ipſius Tartari ana ℔. vna, in Baln. per aliquot dies. Poſtea per Retortam ſenſim quidem ab initio, ne ſubtilitates exhalent, vltimo tamen vehementiori igne, ita vt vix tridui ſpatio operatio hæc abſoluatur, deſtillentur.

De deſtillato liquore ἀκινήτως ἔχω, vix quicquam in internis viſcerum obſtructionibus, Hydrope incipiente, in Cachexia, pleuritide, Colica, Epilepſia, ſcabie, Venenis & denique in Tumore ventriculi præſtantius reperiri poſſe.

Spiritus vitrioli Philoſophicus vulgo Cohob Antimonij.

Hoc ipſum quidem multis cognitum hactenus, attamen nihilominus ſeſe habet ſecundum parœniam, quod nec omnia, nec vbique, nec ab omnibus. Etiamſi enim Quercetanus & Zvuingerus eius mentionem faciant; celeberrimus tamen Hartmannus, ni fallor, ſub Spiritus Vitrioli philoſophici appellatione inprimis introduxit, & fere diſcipulis duntaxat ſuis pro ſtomachico commendauit.

Talis autem eius eſt perigraphe ℞. Aquæ Floribus Butyri Antimonij ad ſalia corroſiua eluenda, affuſæ, iiſdemque ſalibus bene imprægnatæ, quantum placet. Deſtillando à phlegmate libera eouſque, donec vel liquor acidus ſubcitrinus, vel nihil quicquam etiam phlegmatis aſcendat amplius: Reliquum exime pro Spiritu Vitrioli philoſophico, vel etiam quorundam Aqua Mercuriali philoſophorum. Potioris hic Hartmanno virtutis

est, quam vulgaris, cum ad metalla lapidesque dissoluendos, tum etiam ad eximios in Medicina præstandos vsus. Dosis gutt. 3. 4. 8. 10. contra febres, præsertim stomachales, Luem Veneream, Vermes, pestem, &c.

Haud concinne tamen facturos arbitror, qui propterea spiritus Vitrioli nomine insignitum hunc existimando, quod vitriolata tantùm facultate polleat; nullis non affectibus, quibus spiritus Vitrioli alias per se conuenit, nec pluribus, quibus ille haud conuenit, administrare auderent: Non enim Spiritus Vitrioli dicendus hic est, nisi per tropum & analogice; quippe qui nihil aliud est, quàm salinorum æquè (è sale Nitro, & alumine) ac vitriolatorum in salibus post sublimationem Mercurij restitantium spirituum mistura, ablutione producta; Quamuis autem spiritus isti per se sanitati nihil aduersentur, & κατάμηλος πρὸς τινά illorum vnusquisque doctissimis quibuscunque satis probetur; animaduertendum tamen, multa fieri conjunctis, quæ non separatis, & è contra; Et multa Methodum medendi ambabus manibus accipere, quæ componendi illa & pathologia plane arguat. Neque hoc non inuentum in Natura dicimus, aut Mineruam sine Iunone, id est, sine exemplo, proprio cerebro parimus; fecimus enim Tartarum Vitriolatum hoc ipso cum spiritu, Fecimus inquam animo, reipsa, mixtione decenter facta, quiduis potius factum erat, quàm Tartarum Vitriolatum; quippe quod ad Medicinam prorsus inutile nedum Chymica prosapia dignum. In his igitur & similibus probè Galeni j. de simplic. facult. c. 33. sententia retinenda est: Quemadmodum, inquit, haud secura est, procul à sensu ducta de explorando medicamento ratiocinatio; ita nec ipsius alteri cuipiam permisti vsus. Siquidem ipsum per se solum, quod judicandum venit expendere oportet, &c. Et quod lib. 2. c. c. 9. habet: Quippe experiri solùm oportet, quæ impermista sunt, & ab omni extranea qualitate aliena.

Ex quibus omnibus liquidò patet: mistione sæpe naturam medicamentorum adeò peruerti, vt injustè faciamus, dum à natura simplicium exorsi, de compositorum virtutibus judicium faciemus.

Non enim omnia medicamenta, quas facultates habent, actu habent, sed multas in potentia æquè inutiles, quàm vtiles, quas tùm demum exerunt, quando aliis permixta exhibentur. Sæpè enim in permixtis ἀνεκλάλητος ἀλληλουχία surgit, quâ compositi vires non diuersæ tantum, à simplicibus, sed & pugnantes ac sæpè subcontrariæ efficiuntur.

Sit itaque Spiritus prædictus, vel Spiritus Vitrioli, vel quiduis aliud; eximij sit etiam vsus in Medicina contra quamplurimos morbos; ad eadem tamen ipsum cum Spiritu Vitrioli per se concinnato, vel easdem vel potiores virtutes obtinere, quod quibusdam ex Etymologia, aliorumque suggestione placere posset, nemo mihi persuadebit.

Spiritus Vitrioli Philosophicus alter, vulgò Antepilepticus Basilij.

℞. Viride æris ad placitum, superfuso aceto calido toties extrahe, quoties viriditatem de se præbet. Liquorē per Alembicum abstrahe; Reliquum in Aqua pluuiali solue, filtra & ad tertias coquendo inque cella colligendo Crystallos, coagula. Residuam aquam iterum ad tertias decoque, donec nulli amplius confiant Crystalli.

Hos in Retorta fortiter destilla; Prodibit enim Aqua subuiridis, subnigra quando incipit, cessa; Aquam illam subuiridem denuò per Retortam destilla per se, & instar Crystalli clarissima destillabitur. Cuius vsus in caduco valdè nobilis perhibetur, Dosis, in Aqua pœoniæ ad ℈ j.

Et huc vsque ἐξ ἐπιμέτρου de Angeli Salae Liquore Vitrioli acido sulphureo.

SECTIO II.

DE AQVIS DESTILLATIS.

VArios aquas per destillationem eliciendi modos esse, neque interim omnes omnibus vbiq;conuenientes,nemini non certum arbitror esse. Cum autem ex duplici fine, qui destillatori propositus esse debet,nempe, vt & multum aquæ accipiat,& multæ efficaciæ, aliæ aliis palmã præripiant; is ipse verò modus quo Dn. Sala in plerisque vtitur, præ cæteris hoc nomine plurimum commendãdus veniat; ab omnibus aliis supersedebo, huic soli in plantarum aquis eliciendis addictus: Vt nimirum è rebus destillandis balsamico tempore collectis, vel per se, contusis rorico Baln. calore humiditas proliciatur; vel per commacerationem cum liquore, pro singulæ naturæ analogia, vel vino, vel propria aqua, vel aqua simplici affuso, succus exprimatur, & ipse postea per B. M. in aquam debito ignis regimine destilletur, quousque Aqua progrediatur. E fecibus Sal eliciatur, qui & ipse, loco quòd alij guttas quasdam aceti admiscent, ad depurandas melius & conseruandas aquas inseruire potest. Efficaciores si velis, res nouas ipsis infunde, & post macerationem prolecto succo aquosiori iterum atque iterum destilla. Vel eas ipsas exsiccatas in Alembicum interuentu Craticulæ impone. Sic enim vaporibus transeuntibus non vegetior solummodò virtus, sed & Tinctura aliquando egregia simul enitescit.

Quod verò vires Aquarum stillatitiarum spectat: falsitatis omninò insimulanda est opinio, quæ destillatis aquis easdem virtutes cùm Raymundo & Gesnero parùm cautè tribuit, quas ipsa corpora, è quibus eliciuntur, habuerunt, etiamsi Matthioli additamento se munierit; atque esse eâdem, sed non pari efficacia præditas. Quemadmodum enim pars non est totum, nec Aqua Plantæ cuiusdam tota plantæ substantia; sed vix pars Mercurialis, Sulphure & Sale (excepta, si arcte sumatur, subtilissima & maximè volatili eorum parte) destituta; Nihil autem, teste Fernelio, de abd. rer. causis lib. 2. c. 17. in vlla Naturæ parte est, quod non peculiari, & occulta proprietate vigeat; Ita nec effectus virtutesque totius compositi, puta quæ non nisi harmoniæ & compositionis beneficio insunt, nec etiam singularum partium constituentium omnes exæquare Aquæ stillatitiæ poterunt.

Hanc ob causam Aqua Menthæ & ocymi, teste Manardo in Epistol.15. mali potius quàm boni odoris est. Aqua Nasturtij hortensis (quod ipsum etiam Montanus in Consiliis de Calamentho refert) quod alias linguam sinapi instar mordet, vix leuem calefactionis sensum excitat; Et Aqua Radicis Africanæ, teste Scaligero, pota intra horæ spatium mortem adfert, cum tamen radix illa per se minus vegeti, aut præsentis sit veneni. Vsque adeò eadem omninò vis nequit esse destillatorum cum suis integris.

Ais, è purgantibus destillari Aquas purgantes, &c. de quibus suprà: Benè, purgantes, sed nec æquè, ac ipsa corpora extitere, nec ex omnibus purgantibus. Etiamsi enim proprietates formæ toti subjecto immergantur, inque singula vsque segmenta eius penetrauerint: tamen nec vspiam puræ illæ in vlla parte totius seorsim (adeò vt & falsum sit, quod de secreto illo Sulphure quidam jactitant) consistunt, nec etiam in omnibus illis partibus à se inuicem diremptis æqualiter. Quin imò totius substantiæ vis & habili-

tas agendi, ita singulis partibus se adsociando imminuitur, vt quod antea toti vniuocè & absolutè inerat, jam eo vsque diuisum vix secundum analogiam in quibusdam reperiatur, id est, quod quidem in omnibus partibus reperiatur, in alia tamen principaliter, in alia minus, & infirmissimè in Aqua, puta in qua è stirpe viridi prolecta humor exuberet alimentarius, nondum stirpis vim omnem ac proprietatem adeptus. Accedit, quòd præparationis meritò ex agentis ignis cõmunione nouæ nonnihil qualitatis accipiant. Ideoque fieri non potest, quin Destillata nõ solùm in quibusdam facultatibus minoris sint efficaciæ; sed plurimas earundem vel è nimis tenui vel crassiori materia oriundas, &c. penitus amiserint; tum etiam planè nouas, & quæ primordia non redoleant, acquisierint.

Propterea, quod vsum Aquarum stillatitiarum attinet, is ex præcognitionis corporum simplicium viribus & vsu æstimandus minimè est, sed solà experientia norma & Regula Lesbia judicandus, juxta quam pro vtentis Medici scopo ad hunc vel illum affectum adhibeantur.

Rhodostagma odoratum.

Ne rem actam agamus, loco Aquæ Rosarum vulgaris hanc compositam eiusdem Salæ substituimus.

℞. Fol. Rosar. recent. libram j. vel ij. Santali albi odori, styracis Calamitæ, Benzoin, Cinamomi ana ℥ ij. Caryophyl. Ladani ana ℥ j. Moschi ℈ x. f. puluis, & facto strato super stratum stent in fimo per Mensem. Postea destillentur. Vbi enim ad jubar Solis ita steterit aliquandiu, fragrantior erit quauis alia.

Aqua veronicæ.

Si è Veronica contusa inque Vino macerata succum extorques, & destillando herba sicca iuxta Rostrum Alembici interposita, Aquam elicis, multarum erit virium cum per se, de quo Libauius, tum cum aliis etiam. De quo Angelus Sala in Ternar. Bezoard. Inprimis mirabilis est ad vlcera lauamenti ratione, quæ Chironiis ferè deteriora, præsertim in pueris, inde sanata esse, sæpè his annis expertus sum. Cum saccharo in variolis puerorum exhibita, maximè vbi seminis Napi drachma immacerata fuerit, egregie confert.

Aqua cichorij herbæ & radicum.

℞. Herbarum & Radic. Cichorij, ambarum debito tempore collectarum q. v. Tusis & minutim incisis affundatur propriæ aquæ q. s. & postquam per triduum vel amplius macerata fuerint, donec nempe tumere incipiant, coquantur parum; postea exprimatur succus ad destillationem vtilis.

Aliàs ex floribus ipsius itentidem præparatur in Ophthalmia & plurimis oculorum affectibus aqua valdè insignis & secreta, hoc modo.

℞. Flor. Cichorij Sole in principio Leonis existente recenter collectorum. q. p.

Inde in Vitrum fortiter concutiendo, postea orificium diligentissimè claude, & circumcirca farinam ad panem pinsendum subactam applica trium quatuorue digitorum crassitudine. Stent in Clibano; donec panis eximatur, & inuenies aliquando Flores tantùm in se collapsos, attamen rubicundo liquore, tinctura scilicet producta ipsorum, plenos. Hanc tincturam fortiter expressam, vel per se ad vsum mox instantem serua; Diu enim conseruari non potest; vel per Alembicum in Cineribus destilla, (potes idem commodè perficere cum floribus simul) & Aquam habebis Ophthalmicam ad oculorum plures affectus, calidos præser-

tim sola illinitione vtilissimam. Quo eodem modo & ad idem, Flores Calendulæ in Aquam (quæ aliàs in vitro vitta muliebri crinali interposita, per insolationem, ad oculos, membri virilis & mammarum dolores præparatur, redigi posse existimo.

Compositæ inde Aquæ istæ fiunt variis modis: vt, quæ inter omnes alias minimè contemnenda est.

℞. Tutiæ octies vel decies in vino restinctæ, & in puluerem redactæ.
Camphoræ mediante oleo oliuarum puluerisatæ ana ℈ j.
Aquæ Flor. Cichorij.
Rosarum ana ℥ ij.
Misce.

Valdè conducit in calidis oculorum fluxionibus, Ophthalmia, nubeculis, suffusionibus &c.

Aqua spermatis Ranarum.

℞. Spermatis Ranarum circiter Martium & triduo ante Nouilunium collecti, (sic enim non tam facilè fætet aqua inde destillanda) q. s.

Destilla per Vesicam, ignem moderatè adhibendo, ne superebulliat, & reserua.

Intra corpus à quibusdam vtiliter assumitur in febribus ardentibus; sedat enim dolores & ardores mitigat. Cum phlegmate Vitrioli mista multum confert Ambustis.

Contra hæmorrhagiam etiam, præsertim cum Myrrha, Croco, & Camphora incorporata, ex Crollij præscripto vtilissima est.

In ea si tantillum aluminis soluatur, doloribus podagricis, linteis madefactis commodissimè applicatur.

Experientissimus Angelus Sala vtitur eâ in prænimio ardore pestis, item in clysmatibus contra intestinorum calorem. Vide Ternar. Bezoard.

De crudi spermatis Ranarum vsu ad hæmorrhagias, quod eodem ferè modo, si nimirum tibialia inde confiant, in Erysipelate efficax est. Vide Experimenta Fernelii. Quoniam verò in se Mercurium habeat cum Saturnina quadam proprietate, qua membrum, ipsumque malum quasi mortificatum iri metuendum, cum Decocto Myrrhæ & Olibani laudabilior existit eius vsus.

Aqua spermatis Ranarum Antipodagrica.

℞. Spermatis Ranarum, Mense Martio circa Nouilunium collect. ℔ iiij.
Stercoris bubuli recentis, ℔ vj.

Misce, stent per noctem. Postea destilla & serua, calidiuscule membris affectis applicata in petiis, dolores fœliciter sedat in podagra calida.

Aqua spermatis Ranarum antipodagrica altera.

℞. Aquæ spermat. Ranarum ℔ ij ß.
Vrinæ Adolescent. ℔ iij.
Theriacæ recentis ℥ ij ß.
Vitrioli albi
Salis, Alumini ana ℥ iiij.
In aquā inde per arenam destillatis miscē
Salis Vitrioli ℥ j ß.
Camphoræ
Croci ana ℥ j.

Exteriùs in petiis applicata, quoties resiccatur, eousq; donec & dolor & tumor cessent, eximiè antipodagrica est.

Aqua Theriacalis simplex.

℞. Theriacæ Venetæ, ℥ iij.
Aquæ vitæ rectific. ℔ j.

Misce, stent per aliquot dies ad digerendum. Tinctam aquam decanta, & recentem affunde, donec non amplius tingatur:

gatur: & ita ſerua ad vſum, qui egregius eſt ad ſudores eliciendos in peſte, ictero imbecillitate Ventriculi, Catarrhis, Hypercatharſi, vermibus &c. De qua paſſim Angelus Sala inter Bezoard.

Doſis cochlear. j. vel dimidium. Non nemo hac ipſa à Podagra, quam aliàs ſæpè eſt perpeſſus, ſeſe fœliciter præſeruat.

Aqua Theriacalis frigore deſtillata.

Aquam Theriacalem appellare lubet, non propter Theriacæ ingreſſum; ſed quod cuncta, quæ Cor contra venenum ſtabiliunt, ac illud lætius reddunt Theriacalem, vt ita dicam, vim ſortita fuere, quibus & hæc annumeratur.

℞. Spiritus Vini opt. ℔ j.
Camphoræ ſelectæ ʒ. ſex vel ſeptem.
Croci ℈ ß.
Sacchari eſſenſificati in quocunque liquore liquabilis ℥ iij.

Miſce, ſolue, & per Chartam bibulam deſtilla. Ita tenuiſſimæ partes, quæ à mitiſſimo etiam foco fugarentur, protectantur; Et maxima cum vtilitate à gutt. ij. ad Cochl. j. ß. in peſte vſurpatur tàm prophylacticè, quàm therapeuticè, & hîc per ſe datur ad ſudandum; illic ſingulo die cum pane, juſculo, vel aliis appropriatis.

Egregiè etiam conducit hyſtericis, & febricitantibus febribus lentis, vt Quartana & ſimilibus.

Aqua Theriacalis Compoſita.

℞. Theriacæ Andromachi Veteris ℥. v.
Myrrhæ rubeæ ℥ ij ß.
Croci Orientalis ℥ ß.
Spiritus Vini opt. rectif. ℥ x.

Mixta in B. M. lentiſſimè deſtillentur, vt vix 3. vel 4. dierum ſpatio totum extilles, camphora in Alembicum ad drachmas duas interpoſita.

Tandem ceſſante deſtillatione hoc eodem ignis gradu calor augeatur ad ebullitionem Aquæ in B.

Finito hoc opere per Cohobia denuò repete, idque tertia etiam vice, & Voti compos eris.

Oleum Theriacale, quod ad guttas aliquot progreditur ſimul, per infundibulum ſecerne, & ceu precioſiſſimum reſerua contra peſtem & plurima venena.

Aqua verò à cochlear. ſemis ad integrum valde ſalutaris eſt in venenis, febribus, quartana, ictero Vermibus, &c.

Angelus Sala ſupra ad extracti Ellebori ferociam compeſcendam adhibet, nec id immeritò.

Etenim ilicò à Theriaca reſtagnare laxiorem alui effuſionem, vimque purgatricem remediorum domari, experientia & ratio ſatis oſtendunt. Eſt enim purgatrix vis vehementior, media quædam potentia inter alimenta & venena Naturæ, Galeno teſte, noxia, vaſa debilitando, oſcula laxando, mordicandoque. Quibus ſingulis Aqua Theriacalis potenter reſiſtit. Deinde pharmaca à peripheria ad centrum ſuccos & ſpiritus abducunt. Theriacæ autem vis properat ad cutem, & per eam excrementa corporis exigit. Gal. 11. de ſimpl. facultat.

Cum Spiritu Tartari & Vitrioli debitè maritata quid præſtet, præſertim in antiquis viſcerum obſtructionibus, inque Melancholia Hypochondriaca, quia ſuprà prolixiùs tradita à hoc in loco meritò prætereo.

Aqua Tartariſata.

Aquam Tartariſatam cum nonnulli percipient me notis jam explicaturum, arrectis procul dubio auribus ſtabunt, expectando, quoniam extrahendis pur-

gantium viribus idonea perhibetur, si qua fortè de modo illo Beguini in Tyrocinio Chym. p. 107. obscurè attacto, tincturas nempè, omnemque vim Catharticam spatio quadrantis horæ è medicamentis purgantibus absque vllo calore externo, aliaue re minerali eliciendi compendiosiori interpretaturus sim; Idque secundum Marpurgensium quorundam Studiosorum sententiam, per Oleum Tartari Mercuriale, per deliquium paratum &c. Neutiquam verò; Ea quippe Beguini ratio longe alia est, & longè diuersæ ab illa indaginis; Menstruum, inquam, subtilissimum, simplicissimum, temperatissimum ex simplici Aqua pluuiali, vel Majali rore in locum spiritus Vini, aliarumque aquarum, quæ nec facilè nec purè, nec sine salis Armoniaci purgantis spoliatione ab extractis purgantibus separantur, surrogandum.

Prout ipsamet Beguini altera Tyrocinij longè melioris editio à me in Gallia apud ipsum Authorem tùm temporis mortali morbo confixum visa, breui fortè declarabit.

Quid, inquiunt, quod ab instillatione olei Tartari mox contingat, extractum Medicamenti colorem foras apparere. Ad id ergò muneris perficiendum in extractione purgantium, quod illo fœlicius reperietur? Verum à coloris mutatione ad extractam iam facultatem argumentum valdè arenosum est, & imbecille. Siquidem Magisteria colorum causas sæpè abstrusas habent, quæ non imperitis solùm imponunt, sed & sagaces valdè ludunt.

Veluti, quòd Spiritus Vitrioli trajectione per chartam emporeticam rubicundior euadat; Quod Aquæ à Spiritu Vini scammoniato vel Guajaci Sulphure vapido; vt & aceto sale Saturni imprægnato &c. injectis lactescant. Quod vel vnica tantùm guttula olei Caryophyllorum alteriusue aromatis, in corrosiuam illam Auri solutionem, antea Citrinam, dimidio quadrantis horæ totam ferè mensuram rubicundam reddat. Sic lapis ille Lunaris de quo inferius, si cum Auro soluto injiciatur instar atramenti nigerrimus euadit: Taceo inexplicabilem tincturæ rationem esse, quod Aqua regia Auro satiata faciem rubedine sanguinea inficiat; Aqua fortis verò argenti plena nigredine; Quòd aqua in qua ebullierint gallæ perspicua, mista aliæ calcanthinæ ilicò nigerrimæ euadant.

At nihilominus inficias ire non possum, Menstrua non satis acuta ad purgantium viscera vsque & breui subeunda, olei Tartari guttis quibusdam, vti & sale fæcularum vini, spiritu mellis, aliisque rebus mineralibus commodè exasperari posse. Et hanc eandem ob causam Angelus Sala quoque in defectu altioris illius menstrui locoque olei Tartari, meritò Aquã suam Tartarisatam ad purgantium succos foras extrahendos adhibuit. Eaque talis est, opinor, quæ infra, vbi de Tartari præparatione, à Tartaro depurato inque Crystallos redacto purior remanebit superstes. Non inutilis præterea ad obstructiones stomachi, lienis & renum est, si ad cochl. aliquot cum jusculo quodam exhibeatur. Imò potest & illa esse, in qua Tartari depurati portio tantùm soluta seu liquata fuerit.

Aqua Cinamomi.

In Aqua Cinamomi destillanda multiuarias Operariorum Chymicorum industrias videmus, quorum quidam hoc, quidam alio modo destillationem perficiunt, vt semper toties centenas opinionum vanitates, quoties semel veritatis vsuram capiemus.

Multi Cinamomum cum vino generoso superfusum destillant; Attamen inde lactescens & subjugalis aqua, parumque olei. Quoniam oleum virtute Spiritus

Vini propria per totam aquæ molem adhuc disperſum eſt, ac diſcontinuatum; Quod inde patet, quia Spiritu Vini per digeſtionis diuturnitatem ab Aqua Cinamomi exhalante, oleum & copioſius & clarius redditur.

Hoc autem Angelus SALA in ſua Aqua Cinamomi non curat; Quin imo benè gnarus, quando vel Spiritus Vini excipiendus venit, vel aqua Cinamomi &c. Vel etiam artificij ipſius peculiari menſtruo Oleum ab aqua ſeparandi &c. ſequentem profitetur modum.

℞. Cinamomi opt. Confracti q. v. ſuperfunde Spir. Vini p. ij. Aquæ pluuialis p. j. Stent aliquandiu, poſtea per veſicam deſtillentur.

Ex hac aqua præter ſimplices vſus, auxilio Tincturæ Santali croceati & ſacchari, adjecta aliqua Alkermes particula Elixir paratur viſu jucundiſſimum, vſu excellentiſſimum.

Aqua Æſculapij.

Iohannes Baptiſta Zapata in Med. mirabil. c. 13. Aquam Æſculapij miris modis deprædicat ad peſtem, Epilepſiam, alioſque capitis, ventriculi, jecoris, lienis & Renum difficillimos affectus, & quod poſſit omnia, quæ Lac Virginis poteſt, cuius vſum in Chirurgia eodem libro luculentiùs proſequitur.

Deſcriptio ibi habet: quòd in veſicam intus ſtanno oblitam immittatur acetum, tertia parte vacua, & per Alembicum plumbeum Aqua dulcis, aurei coloris, vſque ad corroſiuam fæculentiam, quæ ſtatim exhaurienda, ne vas lædat, deſtilletur.

Verùm inter SALÆ experimenta id nominis habet, quod ſequitur;

℞. Aceti fortiſſimi q. v.

Deſtilla per campanam plumbeam, fietque dulcis liquor.

Doſis ab ℥ ß. ad ℥ ij. vel iij. Operatur per ſputum & vomitum, multum phlegmatis euacuando & in morbo caduco, vbi duobus vel tribus ante Nouilunium diebus bibitur, ſpiritus efferueſcentes ſedat, velut arcanum longè maximum, & quod nominatim Filiolo Symphoniſtæ Baſileenſis Epileptico ſanitatem conciliauit.

Aqua Aluminis.

Aquæ Aluminis Rochæ ſupr. cap. 2. Ternar. Bezoard. factam mentionem in rem præſentem perducimus ſequentibus:

Præcipua autem ex Alumine Chymicè paranda medicamenta, quatuor nobis data ſunt:

Aqua, Magiſterium, Saccharum & Sal fixum Aluminis.

AQVA talis eſt: ℞. Aluminis Rochæ pulueriſati q. ſ. impone Cucurbitæ & lento igne, ne Spiritus acres qui quidem ab aliis vſibus penitus proſcribēdi non ſunt, ſequantur, per arenam deſtilla, & quæ egreditur aqua, phlegma, ſeu Aqua Aluminis vocatur.

Vſus ipſius ἐν τῷ γένει dirigitur ad ſiccandum, mundificandum, adſtringendum & refrigerandum. Ideoque variè ſcopis inſeruit Chirurgicis ad vulnerum ſanationes, eorumque ſymptomata.

Magni aliquibus æſtimatur in omnis generis febribus, vbi quoque Spiritus ipſius interuentu major videbitur ἐνέργεια.

Neque decipiuntur, credo, effectu. Quippe clariſſimorum Authorum authoritate conſtat, Aluminis crudi drachmam ſemis cum Aqua Centaurij vel Tabaci in febribus intermittentibus præſcribere licere, quum nimirum plus millies id fœliciſſimè ſucceſſerit, vniuerſali aliqua, inprimis ex Antimonio peculiari induſtria ad id elaborato, purgatione præmiſſa. Sic Author noſter in decocto refrigerante contra ardorem magna

cum fiducia exhibet; Et Fiorauanta Capr. Medic. lib. 2. cap. 10. Aquam, regiam dictam, cuius basis & hæc Aqua Aluminis est, in dentium & Gingiuæ putredine & nigritie, inque febribus scrupulari pondere sæpe sæpius probatam proponit.

Magisterium aluminis.

Paulo aliter ἐγχείρησις sese habet, dum ad Magisterium Aluminis adnitimur.

Sumitur Aluminis purissimi & pellucidi pars quotacunque, in vesicam bubulam, suillamue aptè componitur, & sic in aquam feruidam immergitur, donec alumen contentum liquescat, inque liquorem penitus conuertatur. Liquor filtro depuratus destillatur per alembicum, cucurbita breui in cineribus posita, ad siccitatem vsque materiæ seu remanentiam Capitis mortui. Quod ipsum denuò prædicto modo in liquorem soluitur, destillaturque. Idque eousque repetendo, donec tota Aluminis substantia, saltem rejectis inquinamentis alembicum transcenderit.

Stypticum hoc μηδὲ ἀδέσποτον, μηδὲ ἄδοξον est; imò inuentum haud rejectitium quod vix Essentia Ferri, Boli, Acaciarum, Sperniola, aut quocunque hac in classe præclari nominis est, ne Iaspide quidem ipsa inferius; Quibus etiam partim hoc arte vnitum Specificum Stypticum vel non, à Theophrasti illo (de quo libr. de Specificis) aliud, vel parum dissimile redditurum haud leui conjectura nitor.

Aqua Aluminis fixi.

Si non tàm ordinem ab initio nobis præstitum, quàm rem ipsam jam sub manibus habitam respiceremus, de Saccharo Aluminis pauca hic præfari, non vsque adeò ἐκτὸς δρόμου foret. At verò satis superque de his Paracelsus, Libauius & alij. Ideoque progredimur iam ad Medicinas non minus nobiles ex fixi Aluminis sale præparandas. Prima arcanum inprimis est contra Ischiadem; Altera contra ariduras, & membrorum diminutiones.

Aqua contra Ischiadem arcana.

℞. Aluminis Rochæ, q. v. solue ad ignem vt phlegma & spiritus exhalent, (vtrumque vrgentiori phlegmatis superioris destillatione obtineri potest.) Terram, quæ in fundo residet, aqua communi solue, & filtro trajectam euapora. Reliquum Sal Aluminis fixum collige. Hujus

℞. Vncias octo, salis fusi subtiliter triti ℔ j. Misce, inque tigillo luto firmiter clauso, pone ad ignem Reuerberij intensissimum duodecim horas, Materiam porrò exemptam separationis causa in Aquæ fontanę mensuris quatuor infunde. Pars, non soluta quæ residet, fiat puluis; quæ verò soluta in Aquam abiit, aquam filtrando constituit contra Ischiadem arcanam. Modus vtendi est, vt ea ipsa locus dolens totus calidè illiniatur & fricetur primò, postea præcedentem puluerem misce cum oleo Laurino, quo idem locus semel in die ad vigesimum vsque diem vngatur. Insuper

℞. Prædictæ Aquæ p. j.
Verbenæ
Centaurij ana part. iiij.

Coque in Aquæ communis q. s. adinsessum, eoque vtere decrescente potissimum Lunâ, quater vel quinquies, singula vice horam vnam vel alteram.

Tempore Balnei verò hanc potionem ordinariam habeas:

℞. Rad. Caryophyll. ℥ j.
Calami Aromat. ʒ ij.
Summitat. Centaurij ℥ j ß.

Veronicæ ℥ j.
Absinthij ʒ vj.
Cinamomi ʒ ij.

Infunde in Vini libris circiter octodecim, & seruetur pro potu.

Aqua Arcana contra Ariduram.

℞. Pulueris Aluminis ab infusione Aquæ, vt suprà, residui q. v.

In cucurbita superfunde spiritus Vini rectificati ad supereminentiam duorum digitorum, stent aliquandiu, donec ad prædictum morbum, cuiuscunque generis ille sit, opus habeas. Est enim, cum vtilibus vnguentis mixta, siue illa ex oleo Laurino, siue Axungia humana, &c. composita sint, & postmodum membro arido, bis terue affricta, nullo ad nodos Lunæ habito respectu, longè præstantissima. Vnctione enim hoc modo facta, membrum, absque dolore tamen, in tumorem attolli incipiet, & fotu ab exuuiis vulpinis, feliuis, caninis, &c. continuò sequente, breui penitus, restaurabitur.

Aqua Lumbricorum per se.

Huius Dn. Sala supra in Ternario Bezoard. cap. 18. ad Vnguentum Antiparalyticum mentionem facit. Ideoque & illa huius loci est; Non propter conficiendi, difficultatem, sed quia occasio simul erit, arcanarum, quas habet, virtutum monumenta memoriæ suspendere. Estque talis:

℞. Lumbricos terrestres rubeos, qui in agrorum versionibus potissimum visuntur qu.

Purga bis terue, prout nosti, per muscum arboreum. Quidam Brassicam rubeam aliquandiu deuorandam præbent. Postea ciba cum vitello oui ad duritiem cocti, donec quod breui fieri solet, lutei euadant. Tandem vitro angusti orificij inditos, & massa panis iam coquendi inuolutos in clibano cum pane simul coq; donec panis eximendus veniat. Inuenies eos in Aquam conuersos elegantem. Fæces subsidentes separa; Aquam verò ad plures affectus haud contemnendam serua.

Dicata inprimis est neruis & articulis roborandis, eorumque vulneribus mulcendis glutinandisque. Hinc etiam membris paralyticis & aridis inunctione confert, præsertim vbi magis penetrantium, velut Vnguenti Bezoardici nostri, vel Aquæ Magnanimitatis consortio adjuuatur. Nobilissimus tamen vsus ipsius est in Hydrope, adeoque meritò Specificum Hydropicum prædicatur, cuius nimirum exhibitio, ad cochl. s. cum Syrupo Cinamomi, sæpius repetita raro infructuosa existit.

Similis lumbricorum terr. strium vsus est, quando ab aliquibus in Aquam destillantur, eaque mane & vesperi ad cochl. ij. assumitur; vel quando decoctum ex iis concinnatur cum Cereuisia, cui denique calamus aromaticus in debita quantitate incoquitur, singuloque m. & v. plurium septimanarum spatio assumitur. De quo vide ἰατρεῖον Clauseri. Si quis tædium capiat ex vulgari vermes hosce fossionibus insectandi modo, is capturam eorum capessat ita: In aqua simplici Vitriolum soluat, quantum absque igne poterit; hac aqua Terram superfundat, in qua ipsos cuniculos suos agere putabitur: sic abundantia eorum longè major cum nonnulla videntium admiratione suppeditabitur.

Liquor Oculorum Cancri.

Huius supra cap. 26. Ternarij Bezoard. Traumaticæ mentionem fecit Author. Ideoque nos ἐξηγούμενος ἕκαστα, quod de oculorum Cancri verè medica præparatione nobis constat, spongiæ incumbere haud voluimus.

Lex κατ' αὐτὸ vero de liquore tantum hoc in loco libertatem concedit, quem variè docent Magistri. Quidam antequam essentiam extrahunt, lapides Cancrorum calcinant in Reuerberio.

Hi autem quia crustacea non egent calcinatione, superfluè laborant, cum sola læuigatio ad eandem intentionem sufficiat. Quidam menstruo variant, & iam Spiritu Vitrioli vtuntur; iam Spiritu salis, ex quorum mistione tamen nauseabundus prætimendus sapor; iam Tartari oleo per deliquium facto, de quo tamen experientia me fecit dubitare; iam aceto non destillato vt Author noster, iam destillato, iam vino; iam Hydromelite vinoso; iam succis acidis, & aliis. Omnes autem in hoc conueniunt, vt acribus solutionem tentent. Nec sua cuique sine causa, stat, arbitror, sententia; prout scilicet vel ad hunc magis respexerint morbum, vel ad hanc Naturam, quibus vtrinque Medicum intentum oculum habeat, oportet. Sequitur ergò & ratione & experientia modus comprobatissimus.

Liquor Oculorum Cancri Nephriticus.

℞. Oculorum Cancri tenuissimè puluerisat. ℥ j. ß.
Aceti destillati oleo Tartari alcoolisati ℥ ij.

Misce, inque B. vel eius vicario, septimanam vnam vel alteram digere, Decapulatum liquorem spatio viginti dierum in matracio lento igne coagula, indeque tere in puluerem tenuissimum. Denique Spiritu Vini dilatetur ad Essentiæ Tincturæue modum; qui vel liberaliori dosi ad vsum seruetur; vel cousque in B. abstrahatur, donec liquor maneat austeriusculi caloris. Vel denique vltimò cum optimo Spiritu Vini digeratur, abstrahaturque fortiter in Cineribus, donec fixum fiat volatile, id quod addita Salis Vrinæ volatili aliqua parte, factu sine dubio facilius. Vbi enim Alcool vini fermentatum est, cum virtute lapidum sæpius antea solutorum & coagulatorum, vim resoluendi calculum hominis adipiscitur non vulgarem; Quemadmodum Alcool vini fortificatum cum Tartaro, Auro & Corallis, Aqua cum sale Calcis viuæ, ex Antimonio rubedinem, tincturamve certò extrahere possunt.

Et ad eundem modum puluerem Ludi seu calculi humani, & lapidum Cyprinorum in liquorem redigere licet, quorum guttæ perpaucæ in aquis appropriatis exhibitæ calculum Renum & vesicæ efficacissimè soluunt & expellunt.

Dosis prædicti liquoris est à gutt. paucis ad cochl. ſ. in Aquis petroselini, Ononidis. Genistæ, &c.

In Lithiasi, Nephritide, hydrope, Ischuria, Dysuria, obstructione mensium, &c.

Dn. Sala quamvis rudius paratum cum Diasoli, præsertim vbi ad inflammationem prohibendam venæsectio præmissa fuerit in Casibus & contusionibus internis vtilissimè exhibet. Alioquin ad eadem valet cum Aqua Cerefolij.

Aquæ Ophthalmicæ.

Aquæ Ophthalmicæ Vitriolatæ ab Authore Emetologiæ cap. de Sale Vitrioli occasio sunt, quod & nos hoc in loco & de argumento ipsius, & de Aquis ipsis pauca.

Argumenti causa notandum Mischymicorum gratia, Dioscoridem lib. 5. c. 74. Vitriolum tam crudum vt exulceret, & erodat, ex aqua potum venenosis fungis opponere, & latos alui lumbricos eo ipso enecare; Oribasium adfirmare, quod per superiora purget, sudoremque moueat; Alexium Pedemontanum eodem fauces angina pressas colluere; Gesnerum vix Medici persona dignum iudicare eum, qui oleo Vitrioli carere se posse

existimet: Horatium Augenium scribere Vitrioli oleum ad febrem pestilentialem sanādam esse Medicinam quæ non habeat parem;Capiuaccium cum Gal. c. 2. lib. 4. κατ.τόπ.in vngue oculi ascendendum suadere ad Collyrium ex Atramento sutorio; imò haud absonum esse, confugere ad oleum ex Calcantho cum lacte correctū.

Et denique quod in Medicinarum viribus æstimandis Medici, teste Galeno, propriis finib. excedere minimè debeant id est, velut alibi dilucidus explicat, omnia rationum nimis physicarum præcipitia fugere, & medicamenta non qualia in sua Natura & per se, siue metallica sint, siue alia; Verùm quid in nobis & vbi efficere possint, exquirere; Atque si huius meminerimus, certissimam omnium & iunctis saltèm paucis quibusdam epilogismis sufficientissimam esse iudicatricem experientiam, quam qui derelinquunt, atque aliunde ratiocinantur, (quandoquidem & secundum Hippocratem περὶ χειρῶν κάλλιστον διδασκαλεῖον) non solum falsa pro veris ducere, sed & omnem tractationis vtilitatem destruere, &c. De Aquis autem Ophthalmicis Vitriolatis plurimi plurima; veluti Gal. 1. 2. & 3. de facult. facilè parab. & Quercetan. Riuerius, Platerus, Heurnius, &c. passim.

Inprimis Crollius duo Specifica Ophthalmica ad omnes oculorum affectus valdè prædicat, quorum alterum, quia obscurè descriptum, Alterum verò omnium affectuum ocularium indicationes minimè explet, sed partim materia duntaxat est remedij requisiti, non indicati, propter aquas & alia oculis specifica proprietate dicata, partim ex Auicenna, & cap. 2. lib. 4. κ.τόπ. Lippitudini, hypopyo, sugillationi & strabismo, quod pace tanti viri dixerim, parum conueniens, meritò sequuntur Ophthalmicum Crollij explicatum, & quæ alia Oculis valdè dicata, non sine prece & pretio, ad manus mihi peruenerunt.

Ophthalmicum Crollij explicatum.

Mirum illud stupendumque Crollij Ophthalmicum è Cancris & Chelidonio debito artificio & tempore præparandum, quomodo non tàm surdis promissis ad credulum illaqueandum, quàm reipsa ægrotum ab infirmitatibus redimendum vsurpari debeat, facem haud obscure lucentem Clariss. Dn. Petræus Nosol. Harmon. dissertat. 21. ob oculos nobis exhibuit. Affirmat enim fieri illud ex Chelidonij & Cancrorum succis depuratis & conjunctis & ex B. destillatis. Ad hoc ideoque prolixiùs percipiendum.

℞. Succis Flor. & Fol. Chelidonij major. verno tempore collecti, in B.M. ad sufficientem depurationem vsque digesti.

Succi Cancrorum fluuiatilium ritè expressi ana.

Misce, inque Balneo destilla ad vsum.

Eodem tempore puluerem confice tenuissimum, è Cancro in Clibano exsiccato, & incerniculo succretum vt tactum effugiat, serua.

Vsus est ad oculos desperatè læsos eorumque vulnera eodem modo, quo puluis & Aqua prior Crollij ad nebulas.

Aqua Ophthalmica Hartmanni.

℞. Vini albi opt.

Aqu. Rosar. odoratiss. ana ℥ ij.

Sacchari Candi albiss.

Vitrioli albi purificati ana ℈ iiij.

Misce; postea ex hac aqua tamdiu super cotem Zinziberis digitum vnum tere, donec in Aquam absumatur.

Colaturæ per chartam emporeticam institutæ, adde spiritus Vini, in quo Camphoræ drachmam vnam solueris, cochlearia duo. Sic demum promendæ

viui, in multis oculorum affectibus velut suffusione, Ophthalmia, Epiphora, Rhæade & vbicunque adstringentium, reprimentium, detergentium & attenuantium indicatio est.

Cæterum quod è Vitriolo Veneris per vaporem vrinæ pueri ἀφθόρυ arte extracto, in Anglia Clariss. Dn. Daniel Mollerus Londinensis practicus mutuò mihi communicabat, Vnguentum sine cera & oléo vnctuosum, sine colore, cœlestino colore coloratum, in Ophthalmia & suffusione seminis sinapi magnitudine in Oculum indendo efficacissimum, & Galeni etiam Authoritate lib. 1. 2. 3. de facilè parabilibus comprobatum, etiamsi cum prædictis probè affine, quia tamen Classi liquorum parum conuenit, in alium locum haud immeritò rejicimus.

Aqua Magnanimitatis.

Superioribus propter assertiorem in Ternario Laudanorum allatam quod Opium Turcis animum masculum & fortem reddat; non apponere hoc sequens non potui. Præsertim quia ab aliis studio pressum, non gregatim turmatimve, sed viritim duntaxat, & singulis data acceptaque fide proponitur.

Aquam Magnanimitatis nuncupo, non propter Martialem aut heroicum, sed propter Medicum eius duntaxat vsum, quo & ægro & Medico desperatis animus sæpe redit. Qui autem animo eo ipso inexpugnabilem armaturam ad quæuis pericula conciliari scribunt, simillimos præconibus habeo, qui notas & bonitatem fugitiui mancipij, licet ipsi non viderint vnquam, præconio tamen publicant. Notas enim ab aliis, qui norunt, accipiunt, & ceu cantilenam proferunt, vt si forte is, quem præconio indicant propè adsisteret, agnoscere tamen non possent.

Bibi enim & ipse aliquoties illam aquam, & aliis bibendam propinaui, benè quidem habuimus inde, vt opinionem de eius confortante natura medica præcóceptam non dereliquerimus; animo autem vtrinque neque audaciori, neque ad mala perferéda obfirmatiori facto, Achilleum seu Martialem ipsius vsum planè nullum percepimus.

Nec me mouent historiæ de inusitato illo Maximiliani primi Imperatoris Rubricapras insectandi aut aliud quid suscipiendi studio & ardore, cuius memoriam, Crucifixi Seruatoris imaginem prope Cyrillum pagum trium duntaxat horarum itinere ab Oeniponte in sublimi rupis pariete ipsemet ex italia redux vidi: Peccatur enim vel Elenchi ignoratione, vel Elencho non causæ vt causæ; Non enim historia narrat; Imperatorem aquam illam in vsu habuisse; & quamuis habuerit, vt Alexander Magnus fortè caseum, quis non indubitatò affirmet; Omnes illius res gestas vel innatam, vel longo vsu comparatam animi præstantiam fecisse, non misellam hanc Aquam. Nec enim leue est in iis, quæ sensui apparent, & in propinquo posita sunt, discernere, quod ex se est, & quod ex accidenti peruenit; ne dum in iis, quæ interna, & animum hominis & rerum occultas proprietates concernunt.

De signatura his bestiis diuinitus ad id impressa, parum attexere Assertoribus huius placet; quia omen est, nullam eam subesse: Fors illa placet: quòd Formica animal sit ad nocturna, & extra patriam gregatim, & cum periculo sæpè expediunda negotia valdè audax & arduum? Quid autem, quod Gal. 11. de simpl. fac. aduersus metum vtiliter edi cerebrum leporis velit? Præstat ideoque à talibus coniecturis recedere, vtpote quæ iudicium ad sensum haud referunt, neque ex propè positis aut vicinis, sed è longinquo, & longis lemmatis rationem colligunt.

Denique si aqua illa tàm præstans animi

animi confortatiuum foret, vt vix vna aut altera hora vti scribunt, antequam periculum adoriantur, vtentes tali Metamorphosi afficeret; neque iuxta medium potius cum aliis confortantium materiis consisteret, non certè tanta de facultate ipsius,num tanta & talis sit,controuersia incidisset; sed vti de Cicutæ, Mandragoræ, ignis & piperis viribus nemo ambigit, ita quòd Aqua Magnanimitatis è timidioribus Heroë, faceret, vno ore omnes faterentur.

Apollinei ergò non Achillei vsus causâ hoc in loco præparare,& pingui satis Mineruâ docebimus.

℞. Formicarum ollâ intus melle imbuta, vel patina ex orichalco cum bacillis, (de quibus in cumulum formicarum impositis tanquam senes de Ponte præcipites dentur,in Spiritum Vini) collectarum suff. q.

Superfunde adhuc Spiritus Vini genialis illius Roris à Vulcano lustrati, tantum, quantum opus est ad superemineniam. Digere vase clauso, donec digestione & putrefactione consummata in liquorem abierint. Quod vt fiat Magnæ Matris filio, id est, Balneo Mariæ exponito, aut Saturno cuipiam calido, id est, Fimo deuorandas deponito. Deinde destilla per idem Balneum, & liquori sic à Vulcano iterum perlustrato, tantum, quantum satis esse videbitur immittito Arboris infæcundæ, quàm è Zeilan & Mutir Moluchorum aduehunt, condimenti amœnioris ergò, & in vase vitreo diligenter clauso ad vsum custodi.

Per arborem infæcundam intelligo Cinamomum; in Zeilan enim nascitur in Cinamomum, & in Mutir vna ex Moluchis; Nullum gerit fructum. Inde in duas species Cannellam partiuntur; Zeilamitam, & Mutiream, ex Scal. exerc. 144. sect. j.

Vsus est: si species conf. Anacardinæ ad faciendam extractionem addantur, & dosi 4. vel 6. guttarum in Aqua Lauendulæ,vel quotidiè,vel sæpius in hebdomade exhibeatur, Extractum liquidum erit ad memoriam insigniter iuuandum.

Mirabiliter etiam atrophiam pellere perhibetur, si cum pane tosto ter quaterue in septimana exhibeatur, & interea toti corpori vel partibus exuccis inungatur; Promouere item conceptum, & Lepræ curam; & liquoris antequam destilletur cochlear j. contra calculum prodesse.

SECTIO III.

DE OLEIS.

Olea Aromatum & Seminum odoratorum, veluti Caryophyllorum, Nucis Moschatæ: baccarum Lauri, Cardamomi, Cubebarum, piperis, granorum Paradisi, Seminum Anisi, Fæniculi & similium.

℞. AROmatum vel seminum exsiccatorum q.s. ad implendam vesicæ medietatem: Contusa macerentur per aliquot dies in Aqua fontana, vel Vino pro cujusque natura modoque substantiæ,in loco tepido, vt liquor infusus quinque vel sex digitis materiam excedat. Destilla, vt moris est per vesicam cum refrigeratorio, igne non interrupto, horas circiter sex pro materiæ multitudine; & non solum Aquam sed & oleum prolicies.

Seminum grosso modo contusorum singulis libris in vase ligneo, addere expedit Tartari & Salis ℥j. & macerari cum Aqua feruente per aliquod tempus indies agitata materia, & si opus est, aqua denuò superfusa. Destillabitur ita, dum vix duas partes aquæ prius affusæ

receperis, Aqua & Oleum, quantum optaueris, & vbi aliquandiu steterint, rectè separabuntur.

Oleum Cinamomi.

℞. Cinamomi opt. ℔ j. (Hartm. ex Cassia lignea præstantius sibi promittit oleum) contunde minutim extemplò intermiscendo, idque per quatuor vices, Olei Amygdalar. pulc. lothones quatuor, & parum vini Rhenani, vt scilicet humectetur aliquantisper. Stent per noctem & diem, donec humiditas penè euanescat. Vltima tamen vice humidior massa fiat, & digeratur vitro clauso ad solem.

Postea per lutatam Cucurbitam in arena gradatim destilletur, & oleum cum aqua accipies, tàm copiosum, quàm vix alia enchiria.

Oleum Cinamomi aliud.

℞. Cinamomi in plenilunio. (Eo enim tempore singula Aromata astraliorum sunt virtutum) q. v. Modicè contunde, affundendo Aquæ pluuialis vel roralis destillatæ, vel alterius cuiusdam stillatitiæ contra morbum calidum frigidæ, contra frigidum calidæ, ad supereminentiam materiæ. In putrefactione Fimi, vel B. vaporosi per mensem detineantur; postea per vesicam destillentur. Peracta destillatione refrigerataque materia, secundum artem vel beneficio instrumenti, vel olei vaporosi, quod & D. Tanckium fecisse constat, oleum separetur.

Aquam adhuc semel relictæ materiæ affusam destilla, idque toties, donec nihil amplius ascendat olei. Quod ipsum vt fœlicius succedat, alembicum habeas aliqua in parte tabulatum, ad eum finem vt aquam ab initio ab oleo transeunte, separatam mox restitanti materiæ reaffundere liceat. Antequam item materiam in putrefactionem immittas.

℞. Fermenti part. iij. Fæcum Vini, salis. Tartari ana p. j. ß. globuli exsiccandi, & magnitudine Nucis juglandis puluerisati adjiciantur.

Oleo Cinamomi vtimur ad Diamoschum hoc dulce conficiendum.

℞. Olei Cinamomi ʒ j. Ambrægriseæ, Moschi ana ℈ j. Sacchari Candi albi ʒ ij. Terendo misce. Valdè confortat, & pro odorifero inseruit.

Oleum Baccarum Lauri.

℞. Baccarum Lauri ℔ ij. Contusis superfunde Aquæ tepidæ ℔ iij. vel iiij. Postquam aliquandiu steterint, destilla per Alembicum, & Aqua simul cum oleo prodibit, quæ per tritorium à se inuicem, separanda. Guttæ ij. in vino assumptæ, (vt & odor duntaxat, quod perhibetur) aluum relaxant, & ventositates expellunt. Membra syderata illitu restituit.

Auribus ad gutt. j. inditum dolores compescit, & auditum confortat.

Delet impetiginem, lentiginem, & quascunque faciei maculas cum Aqua Rosarum.

Denique ichorosis capitis vlceribus medetur & phteriasin; tineas, &c. pellit. Prout hæc & plura in Adsignationibus Neandri prolixius recensentur, vt & hoc, quod cum Mercurio subactum linteoque exceptum, & cinguli instar ventri nudo circum impositum contra tineas alui & lumbricos valeat.

Oleum Rosarum stillatitium.

℞. Rosarum fragrantiss. libr. decem. pulu. ℥ x. Sacchari Candi.

Misce in mortario contusa: postea Cucurbitæ spaciosæ indantur, fortiter inculcando, & superinfusa Aqua Rosarum, stent benè loricata ad solem tres ad minimum septimanas. Dein arte destil-

fentur per Alembicum, & Aqua & oleum fertur suppeditari odoratissimum, quamvis in magna quantitate largaque manu illud non sit expectandum. E ligno Rhodio quorundam opinione oleum artificiosè extrahitur, quod procul dubio vel huic æquale, vel satis æmulum.

Vsus ipsius præclarus est ad roborandum, præsertim in Balsamis de quibus in part. 2.

Oleum Succini albi.

Crollius & alij multi Succinum crasse tusum & elotum per Cucurbitam affusa Rosarum Aqua per arenam destillant, & oleum inde destillatum per eandem Rosarum aquam rectificant. Cuius quidem animi & ego olim fueram ebullitionis metuendæ causa. Verum quia Oleum ægrè eo vsque in Capitellum assurgit, sed vel nimis æstuando jacturam vasorum facilè infert, vel empyreuma & adustionem contrahit; Ideoque jam quotiescunque illud parandum in me suscipio, hoc pacto omne negotium adsoluo. Accipio succini albi modice tusi ℔ j. atque alteram.

Fragmentorũm silicum pro libitũ.

Mixta per Retortam luto munitam ex arena igne debito in Amplum Recipiens destillo, vbi rubeonigrum subsequitur oleum, prægressum cum Recipiente priore remoueo; (Illud enim vix ad internos vsus reseruandum) Quod quia justo turbulentius, adhuc aceto Vini commixtum super Caput mortuum itidem, vt antea, ex arena rectifico, vbi quod primo loco destillat, aquæ fontanæ instar oleum est limpidissimum; quod subsequitur subflauo colore præditum, paulo minoris conditionis. Quod restat pro rejectitio habeo. Sal volatile quod eadem opera nancifcor, Cineribus Onyscorum & saccharo Candi in iusta proportione olei Balsami vniuersalis paucis duntaxat guttulis interueniente conjunctum mirabile mihi præsidium in Calculo & Hydrope.

Oleum Ebulinum.

Lac Ebulinum inter Bezoardica supra præscribitur, ad aquas cutem subeuntes exhauriendas. Nec immeritò. Quippe & Fernelij suffragio drachma acinorum tusa ex mulsa aut vino albo aquas hydropicorum facilè deducit; & Dioscorides testatur, τὴν ῥίζαν ὑδρωπικοὺς ὠφελεῖν. Quinimo Quercetanus Extractum granorum Specificum prædicat contra Hydropem & cachexiam. Quòd verò ventriculo aliquantum graue est, aquâ Cinamomi, quæ admiscetur, cauere haud disconuenit. Sed & Oleum ex iisdem acinis paratum, vsum in Medicina iure meritò obtinet:

℞. Granorum Ebuli ℔ j. Macerentur in Cineribus per noctem in Aqua vitæ q. s. vase clauso, quoad sensim absorpta aqua vitæ, grana in tumorem accreuerint. Postea fortiter exprime, & dabitur oleum valdè efficax, non solùm contra Hydropem, sed & icterum, morbum Gallicum, febres, epilepsiam, interna Apostemata, venena, imo etiam pestem. Siquidem dosi cochlearis dimidij camarinam ventris expurgat fœlicissimè. In febribus datur cum iusculo, & vt haustus vini superbibatur. Aliàs etiam cum iusta dosi Aquæ vitæ.

Hic si verum Dioscorideum illud: δυνάμεις δ' ἡ αὐτὴ ἀμφοτέροις (ebulo & sambuco) καὶ χρῆσις, idem omnino expectandum est à granis Sambuci.

Eorundem tamen Oleum elicitur facilius, si grana exsiccata prius contundantur, & inter tundendum vino præhumectentur, usque dum vnctuositas in apricum veniat: Tum ad ignem calefiant ad euaporationem humiditatis;

Postea prælo subigantur, & Oleum exudat copiosè, insolatione aliquandiu purificandum.

Oleum Ligni Guajaci & Sassafras.

℞. Ligni Guajaci raspati q. v.

Imple Retortam loricatam & colloca in fornacem anemiam, adaptato Recipiente, luto itidem obductis, substerne ignem Carbonum primò lentum, & per gradus auctiorem, vt aquosior pars destillet; Spiritibus succedentibus vrge paulo fortius, ne tamen Spirituum turbulenter prodeuntium copia Recipiens disrumpatur; perge in eodem Ignis gradu, donec spiritus cessent quodammodo.

Vrge ignem magis ac magis, & vltimo fortissimè ad incandescentiam Retortæ, donec Oleum subfuscum penitus transeat. Id quod penè spatio 24. horarum perficitur. Refrigeratis omnibus totum destillatum per vitream Cucurbitam in Arena gradatim destillando rectifica, & phlegma, spiritus & oleum simul transibunt, magna impuritate retro relicta. Oleum per tritorium separa ab aqua & spiritu, & serua. Poteris iterum atque iterum per arenam rectificare, & instar sanguinis rubescet.

Nota tamen, Lignum illud, quò majorem nucleum habet, eò oleosiorem obtinere naturam; Quò minorem; eò spirituosiorem.

Spiritum & phlegma simul mixta adhuc separentur in arena per Cucurbitam lentissimo igne, ad phlegma eliciendum, donec aciditas spiritus surgat, Spiritum in B. M. abstrahe, erit acidus & boni saporis. Dicitur Spiritus Guajaci correctus.

Ex capite mortuo ad albedinem calcinato, sal communi more confice, & singula reserua.

Eodem modo Oleum Sassafras paratur, attamen superfuso vino optimo, & digestis per octiduum, per Retortam seu Cucurbitam in catino cinerario per arenam destillatur primò vinum, seorsim capiendum, postea Spiritus & oleum, non tamen ad omnem materiæ siccitatem, ne empyreuma contrahatur nimis fætidum.

Vtriusque vsus insignis est, ad omnes morbos Diaphoresi opus habentes, inprimis ad morbum Gallicum, Hydropem, Catarrhos, &c.

Dosis olei vtriusque guttæ iij. vel iiij. in Aqua quadam appropriata vel vino.

Possunt etiam guttæ decem vel plures sacchari ℔ ß. admisceri vt fiant Rotulæ, de quibus quotidiè vnam atque alteram assumere ad morbos paulatim consumendos, multùm prodest.

Spiritus Guajaci à ʒ. ß. ad ʒ. j. vel per se, vel cum æquali quantitate Spiritus Tartari, in spiritu Vini, Aqua Theriacali, seu Carduibenedicti propinatur.

Oleum Camphoræ.

℞. Camphoræ ℥. ij.

Terræ Argillaceæ purificat. M. j.

Concisa prius Camphora misceantur, tamdiu malaxando, contundendoque inuicem, donec nihil de Camphora in oculos incurrat. Globulos inde formatos ad solem vel fornacem exsicca. Inde in Cucurbitam cum lato Alembico, & adaptato Recipiente destilla in modum Aquæ fortis, & primò albicans quædam materia ascendit niuis instar aliquando; mox Aqua perspicua; Exinde igne fortiori oleum fragrantissimum, f. separatio.

Bina vice rectificatum per spiritum vini instar Auri pulchrum euadit. Drachmam vnam aut alteram tamen facilè perdis.

Vsus hujus olei vbiuis obuius. Affusum super Talcum, haud vulgariter pulucrisatum, ad macerandum per bi-

ctuum in B. albeſcit, virginibuſque ad nitorem faciei egregiè inſeruit.

Huic ſimile oleum etiam abſque igne actuali præparari poteſt, cuius cum aliis quibuſdam aromaticis debita arte mixti beneficio, Calcis Auri ſolutio, magno, vt Crollius arbitratur, ægrotantium juuamine in vſum medicum perficitur, de quo tamen alibi; Attamen ſui parum conſcius ille (vti ſæpè alias) paulò inferius in Baſ. Chymica, vbi de Auro Cardiaco ex profeſſo agit, deliramentis annumerat, & vanitatis ipſiſſima Experientia deprehenſæ adſtringit. Iudica.

Oleum Vitrioli rubrum.

℞. Vitrioli ad rubedinem calcinati ℔ iij.

Tere, pone in Retortam terream, luto bene obductam clauſis vndique juncturis, adaptatoque magno Recipiēte in fornace ad regendum ignem rectiſſimè conſtructo, deſtilla primo die, lento, altero, fortiori igne, & guttatim liquor cadere incipiet, permeantibus ſimul phlegmate & ſpiritibus. Denique ad tertium vel quartum vſque diem perge ignem ſubtus ſuperque Retortam augendo, donec & oleum & Spiritus non amplius permeant. Sine refrigerari ſenſim, & exime, & oleū Vitrioli, ad hoc antea mutato recipiente, habebis ad Medicinam etiam non contemnendum.

Quemadmodum enim fimus & ſtercora, vegetabilia quidem nidore ſuo interficiunt, eaque corruptioni tradunt; ſemina verò omnium creſcentium Terræ, & campos reddunt feraces; Et quemadmodum Aqua vitæ vino ſemi corrupto immixta illud redintegrat: Ita certè Oleum hoc Vitrioli, teſte etiam Bouio, intra corpus aſſumptum non venena, & quaſcunque impuritates ſolùm fœliciſſimè ſoluit, ſed & centuplando & millecuplando virtutes Aquæ, Vini aut cuiuſcunque demum medicamenti, immane quantum creſcere facit. De quo vide Bouium, qui idem Oleum hoc à ℈ ß. ad ℈ j. in Aquæ Reſtæ Bouis vnciis duabus tribuſue pro potu exhibitum contra calculum maximopere deprædicat. Nobis in hæmoptyſi vtiliter inſeruit.

Ad externos potiſſimùm vſus quia idoneum, in ſequenti Vnguento (Vnguentum vitæ dicitur) ad gangrænoſas partes linteolis applicamus:

℞. Mellis virginei ℥iiij. Extracti Flor. Hypericonis cum Aqua vitæ facti, Liquoris Myrrhæ itidem cum Aqua vitæ extracti ana ℥ j. Olei Vitrioli opt. vncia ß. vel drachmam vj. Miſce, & facta ſcarificatione applicetur. Vſurpari etiam aliquando poſſet, in Vngue oculi & Encanthide pro medicamento Cathæretico.

Oleum Vitrioli Smaragdinum valdè elegans & vtile.

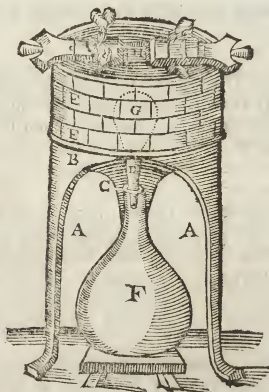
℞. Vitrioli opt. crudi ℔ iij. vel quatuor. Inde in cucurbitam terream bene loricatam, & interuentu craticulæ ſeu laminæ foraminulentæ in medio quodammodo concauæ, in fornacem ad deſtillandum hoc modo colloca:

Fabricetur furnus cum camera in imo, in quam ſine impedimento poſſit intrare Receptaculum. Huic incumbat pauimentum in medio tanto peruium foramine, vt tranſmitti poſſit (Canali tubæ inuerſæ mediante) collum ipſius Cucurbitæ.

Iam demittatur collum cucurbitæ, ſique explet tubam, ſatis eſt, ſin minus, luto impleantur inanitates, ne carbones poſtea accenſi intercidant. Infra pauimentum Recipiens capaciſſimum lapidi mobili impoſitum tranſeunti Cucurbitæ inuerſæ committatur, juncturis benè munitis. Inde omnibus ritè peractis ignem accende circularem per gradus

ſatis fortem, & vt carbonibus parcatur, tegulis vel lateribus ſupernè ad fouendum ignem, cum pluribus ad ſummum & ad latera infumibulis conſtructis, antitypum quaſi redditum, vt fiat tranſudatio, quæ ipſa duabus tribuſue diebus perfici ſolet. Delapſum liquorem filtra, & rectifica per arenam, & habes oleum Vitrioli Smaragdinum haud fucatum; cuius virtutum præſtantiſſimarum, & naturæ Vitrioli &c. ipſe prudens eris diſpenſator. Hoc enim illud Oleum Vitrioli eſt de quo Paracelſus in Manuali primo ait, Quod Vitriolum per deſcenſum deſtillatum Oleum reddat viridiſſimum, Lac Mercurij appellatum, quodque debeat habere magnum ignem & aſſimiletur Balſamo.

Sequitur Structura Fornacis.

A. *Camera in imo.*
B. *Pauimentum in medio peruium.*
C. *Pars tubæ inuerſæ.*
D. *Collum ipſius Cucurbitæ.*
E. *Focus.*
F. *Recipiens capaciſſimum.*
G. *Cucurbita inuerſa.*
H. *Oſtiola ad immittendos Carbones.*

Specificum purgans Paracelſi.

Huius Author noſter in Ternario Vomitoriorum de Vitrioli efficacia mentionem fecit: De eodem Paracelſus de Specificis affirmat, quod in omnibus cuiuſcunque humoris putrefactionibus, & ſuperfluis corporis fœcibus, vndecunque proueniant, non aliter purgantis munus obeat, quàm aqua in abluendis pannis lineis, & ſapones in iiſdem à cuiuſcunque ſordis nocumento clarificandis. Compoſitionem etiam tradit, quod ex Magiſteriis Tartari & Vitrioli in vnum commiſcendis, & poſtea æqualibus Eſſentiæ Croci partibus addendis, inque pelicano per menſem digerendis fieri debeat.

Attamen hæc talia, quæ de maximè duntaxat neceſſariis, & non niſi apud eruditos, vt ipſemet fatetur, intelligentiam relinquunt.

Propterea accurata eius præparatio ad ſequentem modum ſe habet:

Primò præſto ſit Spiritus Tartari ita elaboratus:

℞. Cryſtallorum Tartari, vt ſuprà præparat. ℔ ij. Affunde Spiritus Vini rectificati ℥ xij. digere aliquandiu in loco calido. Poſtea deſtilla in lento cinerum calore, donec incipiant cadere guttæ flauæ & oleoſæ; tunc ceſſandum. Egreſſum liquorem ſerua, & caput mortuum eò vſque in igne permitte, donec Tartarum mediocriter, ad nigredinem ſcilicet, fuerit calcinatum. Per cohobia reaffuſo ſpiritu prædicto & putrefactis ſimul iiſdem per aliquot dies in Balneo, deſtillatio primò fiat in arena; mox per Retortam loricatam in igne Reuerberij. Eſtque Tartari Spiritus ad propoſitum requiſitus.

Secundò, Oleum Vitrioli in promptū habeas, multoties cohobando ſuper caput

mortuum, destillatum, & sale ipsius proprij menstrui beneficio extracto perque digestionem imprægnatum.

Tertio ℞. Olei huius Vitrioli & olei Tartari vt suprà, ana partes æquales. Stent per mensem in putrefactione, & separetur phlegma. Postea destilla vt oleum Vitrioli, vltimò igne forti, tunc salia vna cum spiritibus egrediuntur.

Egressa salia cum spiritibus in B. M. cohoba, donec sponte sua repercussi in fundo apparere incipiant. Ac tum spiritibus in B. abstractis specificum purgans in fundo instar pulticulæ remanet.

Hoc cum spiritu Vini croceato per aliquot septimanas digestum, in omnibus morbis purgatione opus habentibus pauca dosi præstantissimum est. Inprimis in morbis Tartareis, contracturis, Tartaro Hypochondriorum, Quartana & pluribus aliis, de quo Paracelsus 7. de specif. & Crollius Bas. Chym. pag. 148. Ad majorem præparationis huius euidentiam, consule Conrad. Khunradi Medull. destil. de Balsamo Tartari.

Oleum cordiale valde odoriferum.

℞. Cinnamomi ℥ viij.
Santali albi
Nucis Moschatæ
Caryophyllorum ana ℥ j.
Cortic. Citri. minutim incisar. ℥ iiij.
Moschi ℈ x.
Aquæ Rosarum ℔ iiij.
Vini Maluatici ℔ j.

Infundantur per aliquot dies. Deinde destillentur per vesicam.

Oleum ab aqua per tritorium separetur & ad vsum custodiatur. Est enim guttatim exhibitum specificum cordiale præstantissimum; & si sacchari admixtione in puluerem vertas, Diaromaticum essentiale jucundissimum. Huius beneficio multoties apud Anglos & Hollandos quibus nimirum vina saccharata in frequenti vsu sunt, minima portiuncula cyathum Vini integrum, aliquando nemine aduertente in continenti adeo aromaticum, & velut peregrinum feci, quàm vix longo tempore Pharmacopæi cum claretis suis præstarent. De alio quodam simili consule Heurn. Meth.

Idem eodem compendio, arbitror, efficies, per species diaromatici essentialis ipsius Salæ in ternario Bezoard. descripti. Huius siquidem causa hoc in loco de oleo hoc cordiali.

Oleum Sulphuris campanatum.

Ego quidem communi via ad hoc oleum colligendum vtor, & nunquam non voti compos mei.

Sunt tamen qui hanc sequentẽ meliori nota, (quamuis vt mihi videtur, ad flores colligendos commodior sit, quàm ad oleum) commendent.

℞. Retortam in medio ventris latere perforatam, aut postica parte tubulatam. Hanc in furnum firmiter colloca, adaptato magno Receptaculo, aquæ communis destillatæ libra addita.

Injice frustulatim de Sulphure paulatinis vicibus, & vel substrato igne deflagrare facito, vel quod compendiosius, sulphur ferreo candenteq; baculo accende, clauso semper post singulam injectionem foramine. Completo hoc opere, Aquam Oleis & spiritibus sulphureis plenam in B. M. abstrahe, ad aciditatem vsque, & serua.

Addo: cum fumi facilè quidem super materiam ad summitatem prociæ eleuentur, sed interim non libenter transeant, itaque cum folle postica parte immittendo, sufflandum est interdum, donec fumi Sulphuris in vas Recipiens propellantur.

Vtilissima hæc Sulphuris aciditas est

ad vermes, dissolutum stomachum, pestem, Asthma, febres & pleuritidem. Dosis est ad ℈ ß. cum vino aliisue liquoribus. Exteriùs variè prodest & in procidentia Ani aliquando vtilissimam se præstitit hoc modo:

℞. Oxymell. s. q. v. Olei Sulphuris hujus quantum ad tollerandam aciditatem sufficit. Cum spongia in eo madefacta intestinum tange, intraque corpus etiam per dies aliquot exhibe.

Huius super Limaturam Chalybis infusi opera, quiescendo colliguntur Crystalli, mediante aqua stillatitia soluendi & filtro depurandi, qui in Asthmate cum syrupis pectoralibus, & in Hydrope à ℥ j. ad sex summopere excellunt.

Oleum Sulphuris pestilentiale D. Fincelij.

℞. Sulphuris sublimati ℥ ij. Furfuris tritici ℥ ij. In Cucurb. per arenam modeste destilla, donec cernas oleum. Postea clausis spiraculis æqualem destillationem serua, ne vasa perfringantur, & dimidio die drachmas duas, vel tres olei sulphuris destillando comparabis. Majori enim in quantitate, Sulphur hoc in loco imponere periculo non caret.

Arcanum hoc habent contra pestem, si ad decem guttas infectis ad sudandum in tempore exhibeatur.

Præparatio Arsenici.

Nullo non tempore fuerunt, qui Arsenicum æque crudum, quàm præparatum Medicinarum salubrium censu dignati sunt. Ab eius suffitu non abstinuit Auicenna, Alexander Trallianus, Ægineta, Ætius; Et hunc ipsum quoque Galenus tussientibus præscribit. Dioscorides ait, ex mulso dari tussientibus, vocem expedire melle delinctum, &c. Nihil dicam de junioribus Paracelsi sectatoribus, quorum qui variis modis illud salubre homini remedium parant, tanta fere copia est, quam æstate muscarum, dum caletur maxime. Attamen vulgò tritum illud & hic retineatur, οὐδὲ πάντα, οὐδὲ παντὶ, οὐδὲ περὶ πάντων. Et exempla Authorum sæpe doctrinæ magis sunt, quibus mens exerceatur, haud imitationis, quibus manus; magis consilij, quàm præcepti. Ideoque Saia noster in Ternario Bezoard. cap. 27. haud injuria conqueritur, de Arsenicali illo caustico cum Nitro calcinando duntaxat:

Priuatim enim hoc verissimum arbitror, Arsenico salium siue Nitri siue communis præsentia ad ferociam magis efferendam tàm stimulum addi, quàm vix illorum mixtione cum Mercurio sublimato, quem potu internecionem adferre lippis & tonsoribus notum est.

Cum enim Arsenicum praua in spiritibus potissimum hærente qualitate, & acrimonia salis sui lethiferum sit, velut similium additione, similia augentur, roboranturque; ita salis Nitri, (quem nimirum ignem subtilissimum habere vsus ipsius fusorius, solutorius & separatorius in Docimastica & Aurifabrica satis ostēdunt) societate, ipsum, quantum malignitatis fixatione amittit, tantum ferocitatis à pungente ipsius acrimonia participare, adeoque seipso crudelius & nocentius reddi, facile patet.

Econtra Arsenicum quoque salubris Medicinæ materiam esse posse, si Artis Chymicæ industriâ tractetur, abunde idem Sala docet exemplo Magnetis Arsenicalis sui, quem scio ab ingenio suo venenoso tam recessisse, vt non solum sine vlla inflammatione aut corrosione dolorifica pro Cauterio inseruiat potentiali, sed animalibus sine noxa adhibeatur. Ad quod credendum, tantò magis cuilibet author sū & hortator, quàm quia Parisiis non solum fama fuerit certissima, sed & Tyrocinium vltimum & penitus manumissum (nunquam, quod scio, patriam

triam

triam euolauit) hoc in se habeat, Beguinum scilicet repetitis duntaxat sublimationibus (in vltima tantundem sulphuris miscendo) & Arsenicum ad sex octone grana; & Auripigmentum ad scrupulum semis assumenda, Diaphoretica & pulmoniaca efficere absque vlla temeritate posse.

Hac vtrinque lata acceptaque sententia, animo armatiores, hanc ipsam sectionem, Oleo Arsenici ad internos etiam vsus idoneo in collect. nostris D. Fabricio adscripto ditabimus.

Oleum Arsenici.

Inprimis πρὸς ἔργυ hoc esto:

R. Vitrioli ℔ j. Ad flauedinem ferè cocto adde Boli Armeni ℔ ß.

Borracis ℥ j.

Ad calorem benè misce, & intercedente, si placet, læuigatione super Porphyrium calcina ad vsque rubedinem, & serua.

Augmentatio fiet: si libris tribus Vitrioli Vngarici, eodem quo suprà, modo cocti, ante præparatum lapidem immiscendo, calcinatione itidem ad rubedinem perrexeris, & sic consequenter.

Iam sequitur τὸ ἔργον.

R. Arsenici Crystallini ℔ j.

Affricetur ipsi præcedens calcinatum, & facile in aëre soluetur: Adde Vitriolum Vngaricum crudum, anatica proportione, intermiscendo parum Salis Nitri & fiat S.S.S. in tigillo, vt repleatur. Huic postea adaptentur quatuor vel quinque ollæ, ea parte, qua se mutuo capiunt, perforatæ.

Cæmetentur primò igne moderato, in progressu auctiori, vt per horam integram in liquatione permanendo penitus, sine fumo tamen, incandescant, & Vitriolum cum sale Nitri, omnem Arsenici virulentiam absumpserint in fundo Arsenicum vero instar Lapidis Crystallini sursum collectum reperiatur. Hoc demum per Retortam successiue pellito, & præteritâ humiditate aqueâ, Arsenicoque albo, & leui in collum retortæ protruso, quod fixum ac Medicinale factum est, facie crystallina in fundo hærebit: Frustatim contusum putrefiat, per Mensem in Fimo Equino, postea ad modum Aquæ fortis destilla in Oleum sanguineum: Rectifica per Balneum, & aureum colorem adeptum, non formidandos vsus, tàm intra, quàm extra corpus præstabit. Intra corpus enim assumptum fœtidum sudorem proritat, & aluum leniter mouet.

Dosis gutt. iij. in jusculo.

Oleum Balsami Peruuiani seu Balsamaleon.

Balsamum Peruuianum non præparatum, & prout in seplasiis prostat DIASOLIN ingreditur; Miraris forte, ad Vnguentum Bezoardicum, non nisi destillatum quod assumatur, & quomodo? Viscositas quasi gummosa ipsi inest Balsamo quæ non solum mixtioni contumax, sed & aliorum viribus, vt ne cito penetrent, aduersa. Ad hanc partim adimendam, partim attenuandam non falso dixerim destillationem suscipi; Idque non nisi per Retortam in Arena, & per se, sine vlla additione.

PARS SECVNDA DE MOLLIBVS.

SECTIO I.

De Balsamis seu oleis compositis.

BAlsama conficiendi varij modi sunt. Quæcunque vero cum sæuo, Manna, vel cera parantur, partim præmature rancescunt, partim emplasticæ, & suasmet virtutes impedientis sunt naturæ. Vel ideoque singula industria præparanda sunt, vel loco istorum magma olei Macis seu Nucis Myristicæ expressi post extractionem album remanens substituendum. Apparatus talis est: Cape magmatis olei Myristicæ seu Macis post extractionem infusione aceti, vel, si præsertim oleum antiquum fuerit, coctione cum Aqua rosarum factam, residui, q. s.

Subige tincturam Spiritu Vini extractam & inspissatam; Mox adde oleum destillatum, quantum capere potest Balsamum; Denique Sal post incinerationem ministerio Aquæ è suo capite mortuo prolectum; singula quidem ad calorem, non tamen dissipatorium.

Quidam ceram non infœliciter corrigi posse putant, si oleum de Been ad aliquot guttas ceræ virgineæ antea cum aqua Rosarum aliquoties coctæ in singulorum Balsamorum concinnatione addatur. Aliàs in superioris Magmatis defectu, ceræ aliquid & Balsami Peruuiani, vel etiam Vnguenti Pomati Pedemontani adsumendo cum oleo & tinctura, verbi gratia, Cinnamomi vel Nacis Moschatæ, non rejicienda confiunt Balsama. Interdum etiam consistentia ex mutua ingredientium mixtura absque alieni admixtione dependet: veluti, si misceas tantillum Moschi, Ambræ, Zibethi, ana cum oleo quocunque odorifero, velut Rosarum &c. Quercetanus pro medio seu Corpore Manna cœleste optime depuratum sumebat, quod sunt, qui nimis superciliose explicant, cum tamen, si verum sit super hanc rem testimonium Dn. Matthæi Quercetani, illud ipsum Manna nihil aliud sit, quam Ceræ albæ rasura, sæpius in Aqua Rosarum, vt nullam saporis alienam qualitatem referat, cocta, depurataque. Nec quicquam obstat, quod alij elegantiorem modum didicerint, qui beneficio Lorchæ omnis qualitatis alienæ expertis, tincturæque vitalis perficiatur, & facili postea negotio, quod singulare habet, in tenuissimum pollinem ad multos annos durabilem redigatur. Nam & alij, quos scio, norunt Balsamicas compositiones, ex quibuslibet Oleis facere, idque in momento, quod non minus singulare, absque vlla rei corpulentæ admixtione aliena, solius Microcosmici Echeneidis vsu, absq; vllo calore, virium perditione aut similibus.

Num vero jure dixerim, hoc illud nuper inuentum Quercetani artificium esse olea in Essentias reducendi, quamuis illud aliter venditarit?

Si quid insuper est, quo ipso Balsamis Gratia concilietur, color certe est pro ingredientium conditione cuiuis analogus. Corpora ergo variis coloribus prædita in promptu semper habeantur: Viridia ex Majoranæ, Hederæ terrestris, vel petroselini succo, vel succo Rutæ pro Balsamo Rutæ; Miniata è corticibus radicis Anchusæ, vel extracto extremitatum forficum Cancrorum, pro Balsamo Rosarum; Rubra ex Rubia Tinctorum, Brasilio & santalo &c.

Balsamum Cephalicum.

Hoc adjungere placuit, quia in Ternario Vomitiuorum supra curat. 7.

eius facta mentio.

℞. Ceræ Virgineæ decenter præparatæ & radicibus Anchusæ rite coloratæ ℥ j.
Olei Amygdalar. dulc.
Nucis Moschatæ ana ℥ ß.

Misce ad calorem, Adde Olei Succini non rectificati gutt. xxj. Majoranæ, Thymi, Caryophyllor. Nucis Moschatæ stillatitij, ana, gutt. xv. Camphoræ, Moschi, Ambræ, griseæ, ℈ ß. Misce lenissimo igne.

Valde confert in Hemicrania, Vertigine, Cephalalgia à causa frigida, Apoplexia & Epilepsia, Vertici, temporibus, & naribus singulo mane inunctum. Eodem modo semel in mense duabus post cænam horis vsurpatum egregias vires præstat ad memoriam confortandam. Matricis etiam & ventris doloribus sedandis confert, si inungantur, venter & vmbilicus & Naturalia mulierum; Vel ex eodem pessulus in linteo ipsis indatur, odore interim ex perdicum pennis succensis naribus adhibito. Seruatur commodissime in pixide argentea inaurata.

Balsamum sulphuris.

Spiritus Terebinthinæ Sulphureatus, de quo Angelus Sala in Ternario Bezoard. cap. 25. nihil aliud infert, quam Balsamum sulphuris, extractione primo cum Spiritu Terebinthinæ, postmodum Vini spiritu concinnatum.

Eius ἐγχειρήματα, quibus conficitur, vndique veluti in triuiis obuia; quamuis translatio illa Tincturæ de spiritu priori in posteriorem dictu facilior, quam factu: Præterea vix Chymicæ jucunditatis particeps erit, nisi vulgaribus illis præparationibus aliud quid (velut in terra purus æther) subsit, quod affatim præstet, quæ vix parca manu descriptiones pollicentur.

Ideoque ad Balsamum hoc interioribus vsibus applicandum (exterior Salæ applicatio minus accurata præparatione contenti, facilis est) fætor à Chymica solertia alienus, faxis vt tollatur, vt & illud, ne, quod cum liquidis exhibitum facere debet, non diffluat. Hæc enim in Balsamo & Rubino sulphuris, in quantum vulgariter proponuntur, parum Chymica sunt.

Balsamum sulphuris Rulandi verum, si in hoc vera est schola Hartmanniana, non cum Oleo Terebinthinæ, sed vel oleo Nucum vel papaueris expressio præparatur hoc modo: ℞. Flor. sulphuris ℥ j. Ol. papau. vel Nucum ℔ ß. vini ℥ ij. Macerentur per 8. dies igne leni, aliquoties mouendo. Postea bulliant igne carbonum, vsque dum vinum fuerit consumptum. Hinc trajice per laciniam & serua. Nolim tamen intra corpus præ alio assumere.

Balsamum benzoininum fragrantissimum.

℞. Styracis Calamitæ select. ℥ iiij.
Asæ dulcis ℥ ij.

Tritis superfunde Aquæ Vitæ rectif. ad quatuor vel sex digitorum eminentiam. Macera in Balneo per aliquot dies, postea cola separando subtile à spisso. De colatura spiritum per balnearem destillationem abstrahe, vsque dum residuum olei forme appareat.

Vsus internus est: quod Asthmaticis & catarrhosis guttæ quatuor vel tres cum syrupo de Betonica, vel jujubino, exhibeantur; Cum syrupo de Ceterach prodest obstructo lieni, vrinasque promouet. Extra, vulnera sanat, & defluxionibus resistit.

SECTIO SECVNDA,

DE TINCTVRIS.

Tinctura croci.

R. Croci optimi libram ſemis vel circiter, cum ſindone in Alembicum collocetur, per quem deſtillandus Spiritus vini eſt in Balneo, eo vſque donec coloratus ille deſinat fluere, & ſubſtantia Croci alba remaneat. Hunc Spiritum denuo deſtilla ad Tincturam vſque. Varios hæc vſus agnoſcit, ad lætificandum Spiritus & Cor hominis &c. Hæc dum ſcribo, ipſius vſus mihi eſt ad Eſſentiam Camphoræ alexiteriam quæ ſequitur.

Eſſentia camphoræ alexiteria.

℞. Camphoræ.q.ſ.ſolue in oleo Amygdalar. dulc. & pone in digeſtione; Colaturam poſtea cum ſpiritu Vini circulatam aliquandiu, moxque ad ſeparandam Eſſentiam denuo deſtillatam; cum Tinctura Croci ad aureum vſque colorem miſce. Guttatim intus & extus mirabilis eſt ad præcauendam & curandam peſtem, item in ſuffocatione Matricis, & febribus.

Tinctura florum ſolarium ſeu hypericonis.

℞. Summitates perforatæ contritas. Macera octiduum in Aqua vitæ rectificata, vt herba vndiquaque madefiat, vaſe clauſo. Expreſſionem inſtar ſanguinis coloratam reſidere permitte. Hinc partem puriorem decanta in vrinale vitreum, & in Balneo M. aquam vitæ abſtrahe, & in fundo inuenies Tincturam, Balſamum vere pretioſum.

Doſis ℥ 6. 8. 10. ad ℈ integrum, in pluribus contumacibus affectibus, de quo vide Ternarium Bezoardicorum.

De auro potabili.

Duplici de cauſa potiſſimum de Magiſterio ſolutionis Auri, ſeu de Auro potabili hoc in loco agemus: Cum quia Author Ternariorum Auri potabilis vel à ſeipſo adhibiti, vel ab aliis ſuaſu ſuo adhibendi mentionem facit; tum etiam, quia hactenus cum viris profunde doctis, quibus eiuſmodi ardua ſtudia curæ & cordi ſunt, & quid velit, & poſſit rerum concordia diſcors, ſermones & res communicandi ea de re mihi non defuit occaſio.

Aurum ergo potabile Dn. SALÆ quod attinet, aliud certe illud non eſt, quam Aurum mediante corroſiuo, Aqua regia ſcilicet, in formam potabilem eliquatum, & poſtea ſpiritu Vini (Aqua regia ex parte remota) ad tutiorem vſum dilatatum. Scio enim ipſum tenaciter defendere, abſque corroſiuo in formam Magiſterij ad vſum Medicinæ Aurum adduci non poſſe.

Quamuis aliud mihi videatur eſſe, Aurum potabile Theophraſti ad certos vſus certo in loco deſtinatum, (poſſet enim hoc tale nomen ſortiri propter Magiſterium conſiſtentiæ apparenter ſolummodo mutatæ, quamuis interim liquor ſolummodo Auri ſit) & aliud Aurum potabile verum philoſophicum & Magiſtraliter ſolutum irreductile, & in quouis liquore ſolubile, abſque omni peregrino, ſed cum menſtruo vniuerſali temperato, & permanente præparatum; Quale celeberrimus & Amicus meus honoratiſſimus Franciſcus Londinenſis ad Raymundi Lullij mentem in Anglia mihi exhibuit, eiuſque ad plures doſes copiam mihi fecit. Aliud item eſſe puto, de corroſiuo loqui, vt Auri ſoluente & permanente menſtruo, quo ſine ipſe Paracelſus lib. de Tart. Aurum diſſolui poſſe

conceitur; Imo alibi, Aurum ita liquidum factum, vt reductile sit in pristinam naturam, in intestinis adhærescere; Et aliud de corrosiuo, vt liquore vero menstruo præuio, aperiente nimirum & attenuante firmam illam Auri compagem, vt facilior postea veri menstrui ingressus. Quod ipsum ex rei natura depromptum esse, vel ex eo patet, quod veram veri Auri potabilis proximam materiam non vulgare illud Aurum agnoscant, vt infirmissima illa partium impurarum etiam compage consistit, aurum fabrile seu monetarium; sed præparatum & attenuatum. Siue autem per ignem hoc fiat, siue per Aquam Chrysulcam, siue Sulphur, siue Mercurium, quid interest, dum singula iterum terga vertere oporteat, & vt ipsiusmet Theophrasti verbis vtar, Mori & resolutione denuo per putrefactionem remoueri necesse sit? Si enim tanta vis Auri est, vt corpus seruet, & ab omni ægritudine liberum reddat, neque id corrumpi sinat; & si seipsum ab Igne Elementorum Tyranno, vt ne destruatur, seruare potest, quanto magis seipsum, idque circa omnem infectionem à corrosiuo? Inprimis cum præter putrefactionem illam Paracelsicam nonnihil inuentum sit hactenus, per aceti radicati siue etiam Crystallorum Mercurialium socialem meteorisationem, quo ipso Aurum & reliqua metalla à salibus Nitri & Armoniaco tam pure vindicari possit, quam caro rite cocta ab igne est, quando iam mensæ pro pastu apponitur.

Concludimus ideoque: Omnino & Naturæ & Artificum testimoniis conuenire, propria cuiusque authoritate, & negatiue quidem ab ea ratiocinando, frustra interposita, Aurum absque corrosiuo in Magisterium reuera & constanter mutatæ essentiæ redigi posse.

Interim quamuis Aurum ex hypothesi veri Magisterij hoc modo & possit, & debeat solui; absolutæ tamen necessitatis non est, sic, vel alio modo præparatum aurum adhiberi ad medendum.

Admonendus tamen lector mihi est, de SALÆ sententia absolute hoc in loco nihil dictum; sed in quantum, quæ de septem planetis scripsit, ex sua potius, quam Paracelsi opinione, prout prima fronte apparent accipienda sunt, de quo vero si dubium interest, dubio procul Chrysologia ipsius duodecim Medicinis nobilissimis velut iuratis satellitibus stipata breui proditura disertius commentabitur.

Aurum potabile cum corrosiuo.

℞. Aquæ Regiæ ex Aquæ fortis communis ℥ xviij.
Et Salis armoniaci salisque Nitri crystallini ana ℥ iij. mixtorum simul, destillatæ. q. s.
Auri purissimi in laminas ducti, & minute concisi quantumuis.

In Cucurbita solue super lentum Cinerum calorem, (pars quædam cuprosa indissoluta manet) Digere aliquandiu Balneo Roris; Postea guttatim affunde Aquam Tartarisatam, vel oleum Tartari Mercuriale, donec spiritus corrosiui reluctatio per ebullitionem cesset, & auro fundum petente, aqua euadat limpidissima, & rubicunda; Quod vt melius fiat, aquam calentem affunde, vt paulum residat.

Liquorem per inclinationem vel destillationem separa, & reliquias multoties abluito, postea lentissimo igne, ne strepitu dissiliat, exsicca, & super marmor spiritu vini Melissati rectificatissimi irrora, atque iterum lente exsicca, idque sexies vel pluries repetendo. Ad vnciam pulueris huius adde Croci ℈ j. Ambrægriseæ & Moschi orientalis ana grana sex, & serua pro Magisterio Auri.

Dosis huius à gr. iij. ad 8. ex vino vel alio liquore conueniente.

Quod si in formam liquoris exoptes; aquam illam à Tartari infusione rubicundam in B. per Cucurbitam destilla ad consistentiam oleaginosam vsque (satius foret ad extremam vsque siccitatem) Quam superfuso spiritu Vini rectificato additis guttulis aliquot Olei Caryophyllorum infimo equino per mensem digere, & postmodum subtile à spisso liberatum odore quodammodo fragrans, nec flauo colore, vt aliàs non radicales solutiones per corrosiua fiunt, sed sanguinea rubedine tinctum, pro Auro potabili cum corrosiuo præparato reserua.

Cum vino Maluatico vel alio liquore, vel etiam syrupis exhibitum multos affectus domare dicitur, præsertim ex obstructione ortos, vt sunt Melancholia Hypochondriaca, icterus, febris alba Virginum &c. Dosis à gutt. 4. ad 10.

Expertus autem sum (quia sub nomine Diaphoretici aurei meis vsibus etiam aliquando inseruiit, iam frugibus inuentis glandibus vesci nolo) liquidam hanc extractionem temporis prouectione in fundo ad instar variorum crescentium, Arborum, & plantarum hypostasin constituere, & omnem liquorem, vt vt custodiatur, tandem penitus amittere. Quodipsum aliunde fieri non arbitror, quam à siccis calidisque Armoniaci, Vitrioli, & Tartari salibus, quæ in copia adhuc, præsertim calcinatione forti non fugata, inhærent.

Aurum potabile philosophicum.

Aurum hoc potabile quadruplici completur artificio: Primo Elementorum ad naturam igneam deductione.

II. Dissolutione in Aqua debita.

III. Eleuatione in aërem.

IV. In terram compressione.

Primum fit calcinando reuerberandoque.

Secundum, vero ac philosophico menstruo soluendo.

Tertium per Alembicum destillando.

Quartum Igne leni coagulando. Calcinatio debet fieri in calcem vsque tenuissimam, & tum quia factum est Naturæ igneæ, facile soluitur; solutum rite destillatur, iterumque in Terram vel oleaginositatem coagulatur.

Calcinatio solis.

℞. Sal Gemmæ, in igne Carbonum fluat, sæpius agitando. Hoc impasta postea cum Aqua pluuiali destillata, & tum folia Auri tere super marmor cum illo sale; semper adhuc parum ac parum irrorando ex Aqua illa pluuiali destillata, vel etiam cum sale, si velis, bene terendo donec calcem videas mundissimam.

Quo facto, pone in vitrum, vt resideat ad fundum. Effunde aqueam substantiam subtiliter, affundendo aliam, donec nihil salsedinis in aqua deprehendas. Tunc calcem solarem bis in furno Reuerberij reuerbera, ad diem integrum, vt bene subtilietur.

Subtilem hunc puluerem amalgama, cum quadruplo Mercurij pondere non tamen in Igne vti solent, ne solutiui Mercurij spiritus discedant; sed per putrefactionem, vel calorem lentissimum, per octiduum, eximendo tamen singulis 24. horis, terendoque bene super porphyrium, iterumque immittendo. Absoluto octiduo, prunis admoueatur, vt à solis calce Mercurius expiret, non tamen fundatur. Et tum iterum reuerbera per diem, & satis habile redditum erit ad solutionem cum Aqua vitæ nostra faciendam.

Et hoc debet fieri, quod Aurum tam fortiter naturali coctione compactum sit, vt nunquam non solutiones respuat, nisi prius per Mercurium, perque salia acuta perfodiatur, & per ignem calcinetur.

Aqua soluens philosophica.

Destilla spiritum Vini ex vino rubello optimo, eumque rectifica subtilissime.

Postea etiam destilla omne phlegma cum oleitate quæ destillare potest, donec in fundo remaneat materia nigra instar picis.

Terram hanc ad solem exsicca bene, & calcina in vitro lutato, apposito Alembico ad excipiendum oleum viscosum per 3. vel 4. horas, & terram inuenies acutam & igneam. Hanc dealbabis cum Aqua propria rectificata immacerando eam, destillandoque, donec terra finaliter dealbetur, & partes aliquotæ Aquæ in terram figantur. Quibus peractis pone in sublimatorium furnum, & sublimabitur alba & clara non nimis alte spondylibus vitri adhærens, quam collige & illa Sulphur illud vegetabile est, quod in Aqua vitæ rectificata solue, iterumque coagula atque iterum solue. Hac eadem aqua poteris soluere calcem Auri ad Aurum potabile in Oleum rubicundissimum, quod est verissimum Aurum potabile.

Modus operandi.

℞. Calcem solis factam vt supra. Superfusa Aqua nostra philosophica digere ad cineres, quousque in rubeum colorem mutetur. Affunde aliam, idque toties, quoties aquam coloratam ita abstrahere licet. Tunc calx calcinetur denuò & extrahatur color, vt prius. Postmodum à collectis his Tincturis phlegma per Alembicum destilla, idque caute, vt puluis Auri rubeus remaneat. Nouam aquam philosophicam superfunde, & coagula in puluerem, vt supra; idque quinquies vel sexies, donec Sol de terra in cœlum sublimetur & fixum fiat volatile. Quod ipsum lento igne destillando ad oleaginositatem coaguletur.

Estque summa Medicina ad plerasque corporis ægritudines. Cæterum si præcedenti menstruo ad scopum pertingere diffidis, quod sequitur ex Basilij Valentini Chirotechnicis desumptum nonnullas etiam habet rationes.

Menstruum Basilij ad Aurum potabile.

℞. Lixiuij è Cineribus Sarmentitiis, cum Aqua calida facti q. s. coquendo inspissetur, vt subrubra maneat materia. Hanc reuerbera, tres circiter horas, aperto igne continuè agitando, donec materia incineretur & albescat. Dein solue in Aqua fontana & residean tfæces.

Purum destilla per filtrum, & coagula in Cucurbita vitrea, & quod remanet sal philosophorum appellatur. Exinde spiritus ille genuina Auri clauis conficitur hoc modo:

℞. Spiritus vini rectificati q. s. superfunde Sali Tartari philosophico ad supereminentiam trium digitorum in phiola longissimi colli. Digere per tempus in lento calore, postmodum destilla, & si quid boni mecum nactus, Deum lauda.

Aurum potabile Anglicanum.

Vera omnino est, & hinc omni applausu digna sententia, Si aliqua major, vlterior aut perfectior medicamenti Prædestinatio est, propterea inferiores alias minime esse negandas. Idcirco fiducia vnius Auri potabilis incaute faceremus, dum omnibus aliis nuncium remitteremus. Omnis siquidem in eo genere constituta Medicina est, vt magis & minus recipere & (vel ad minimum propter præparationum varias circumstantias) aliàs optimæ, aliàs mediæ, aliàs infimæ conditionis esse possit. Quamuis ergo firma stet sententia, Superioribus in

quantum celebrata sunt, minime diffidendum esse; non tamen sequenti quoque omnem fidem propterea præscindimus. Publicum enim in Anglia & multis Germaniæ locis examen per oculatos testes, & multiplicem Doctorum & ægrotorum probationes, quod loco Auri cuiusdam (si non summi philosophici quod dari, cum in vnoquoque genere ad summum aliquod ascendere oporteat, omnino non dubito) potabilis optimo jure vsurpari possit, constanter sustinuit; de quo extat veri Auri potabilis Assertio Francisci Antonij cap. 5. & eiusdem Apologia pro vero Auro potabili.

Descriptionem ab ipsa coram cum Authore concessa mihi collatione haud alienam hypomnemata nostra exhibent talem:

Corpus Auri solidum primo indiget præparatione longa, atque operatione continua, vt calcinatione quod solidum erat, solutionique contumax, iam disconti nuum euadat, & velut impalpabile, quo ad tactum.

Deinde soluatur non cum rebus corrodentibus aut naturæ humanæ infestis; Ablutiones enim licet vigesies repetitæ venenatas horum impressiones non tollunt: sed menstruo temperato, Mercurio scilicet philosophorum, de quo scriptum, quod ex Leonis Corde sanguinem fugat; quod quamcunque impressionem recipiat, velut cera; in Sphæra ignis, igneam; in Sphæra aëris, aëream, & sic in reliquis, quod tale est:

℞. Spiritus Orionij ex sale volatili ritè facti.

Sulphuris cœlestis simplicis ana. p. æ.

Misce, inque frigidissimum locum paucas horas colloca, & albissimum in salem coagulabuntur, qui denuo lento B. vaporosi calore in phiola Hermetice clausa spatio 20. vel 30. dierum liquorosam substantiam recipiet, propter singularem leptomeriam cum custodia asseruandam. Denique ad summum puritatis gradum exaltetur, necesse est, tincturam à corpore per Alembicum eleuando, vt vis δραστικὰ & potentissima in Tinctura inde clarior elucescat.

Praxis prædicti auri potabilis.

℞. Boli Orizei, in tactu impalpabilem puluerem optime & s. a. redacti q. v.

Huic Spagyrico ritu in vase vitreo affundatur AQVÆ cælicæ prædictæ q. s. & protinus ebullire conspicies, & in altum ascendere in leuissimo etiam calore. Cessante ebullitione, & iuncturis peroptime clausis, ne quid expiret, in temperato calore per septimanas aliquot statuatur; ita sensim aureo colore perfundetur. Quod clarum est, euacuatur in ampullam aliam per inclinationem, & caute, ne turbentur fæces. Alia affunditur Aqua priori similis, iteratis semper vicibus, vsque dum vlterius non coloretur aqua. Omnes coloratas has aquas simul collectas per lentissimum B. calorem edistilla. Exit aqua clara, vt prius; Materia auri soluta subsidet in fundo mellis instar, rubicunda tamen & solubilis in quouis liquore.

Hoc ipso Author per integrum annum, & amplius, optimo cum successu in grauissimis morbis vsus est; antequam in ventre venti portabilem ipsius facere potuit. Tandem verò exaltationem ipsius assequutus est, dum coloratas illas aquas non in B. destillauit, vt supra, sed per cineres vel arenam, quæ fortiorem sustinent ignitionem, idque vel per Retortam, vel cucurbitam depressiorem. Sic enim post aliquotam menstrui partem, & Auri ipsius Essentia Tincturaue sub colore rubicundissimo in Caput Alembici, jucundo spectaculo ascendit, & guttatim in Recipiens vas, (terra nigra velut mortua, spongiosa & leui, non rejicienda tamen in fundo relicta) decidit.

Destillatum

Destillatum hoc menstruum, & vna cum Essentia Auri mixtum in Cucurbita vitrea munda, cum suo Alembico, ac Recipiente colloca in B. & aqua destillabitur clarissima. In fundo Vitri manebit Tinctura, quam optas, alternis spiritus vini subtilissimi abstractionibus Balnearibus clarissima. Quod ipsum vera Auri medica præparatio est, & (taceo infinita Classicorum Medicorum testimonia) propria experientia in febribus intermittentibus, hypercatharsi, & cordis Melancholicis affectibus, aliquoties comprobatum remedium.

Dosis ipsius à granulari pondere ad vncialem vsque. Cum enim singulas curationes roboratione, sedatione, & mitigatione potissimùm perficiat, & hinc juuando neminem grauet, dosin ipsius, vt in aliis, accuratè dimetiri nimis curiosum.

Luna potabilis.

In superioris materiæ euolutione refert Lunam potabilem quoque attigisse, attamen id meritò perfunctorie facit, & prout à filiis doctrinæ duntaxat capi possit, non quod non vera lucem fugiat claram, sed quia indirectò & secundariò solummodo huc respiciat.

Ideoque si Lunam potabilem exoptas: ℞. Animæ Lunæ è Luna ritè calcinata, & artificiose cum spiritu Vini extractæ & sublimatæ partes duas. Salis eiusdem crystallini part. j.

Trita & mixta in marmore destillentur per arenam in Retorta vitrea lutata, ad substantiam cæruleam & olei formem eliciendam:

Eius dosis à gutt. ij. ad iiij. in conuenienti vehiculo in omnibus capitis affectibus; præsertim in phrenitide, Mania, Melancholia Hypochondriaca. Item in Apoplexia, Vertigine, Epilepsia, memoria deperdita, Paralysi & catarrhis.

Ang. Salæ.

Elixir proprietatis.

Explicandum hic nobis est, quid Angelus Sala per Liquorem ex Myrrha, Croco, & Aloë ad cerebrum, stomachumque roborandum velit in Ternario Emet. parte vltima. Mea equidem sententia nihil aliud, quàm Elixir Proprietatis lib. 8. paradox. tit. 9. à Paracelso obscurè descriptum. Descriptio ita se habet.

℞. Myrrhæ
Aloës epatici.
Croci ana quartarium vnum.

Quæ simul in pellicanum ponantur, & in arenâ mensibus duobus ascendant lenissimè. Separa tandem per Alembicum Oleum à fœcibus præter adustionem. Oleum hoc vna cum circulato per mensem digeri permitte, pondere quidem æquali, post serua. In hac præparatione Paracelsus necessarium menstruum, quo sine fieri non potest, vt absque empyreumate concinnetur, vt aliàs multa, studiose præteriit. Idque ipsemet fatetur, quando dicit, Processum hic tantum afferimus, origine relicta. De Origine ergo illa seu menstruo, vti alias vocant, vt in re obscura semper variæ Authorum Opiniones; ita alius hâc, alius aliorsum suâ distrahitur sententia. Neque etiam in Origine solum definienda, sed & speciebus compositi numerandis & constituendis, & in tota præparationis serie.

Crolius in Basilica Chym. species anaticè mixtas, & Spiritu Vini alcolisato præhumectatas, oleo Sulphuris acido extrahit primum, postea Spiritu Vini, & fæces vltimas lentè destillat. Destillatum superioribus tincturis addit, & completa digestionis opera Elixir componit.

Alij prædictas species aceto stillatitio primum per tempus circulant, postea destillant. Oleum ab aqua per tritorium separatum cum spiritu Vini rectificato

aliquandiu in digeſtionē collocant & inde verum proprietatis Elixir ſibi promittunt.

Nec ſinē ratione, cum omnia ferè gummata niſi aceto cocta in ſpiritum acidum potius, quàm oleum deſtillando redigantur, vt videre eſt in Oleis Aſæ dulcis, ſtyracis, Ladani, Myrrhæ, &c. Nec Chirurgi gummata in Emplaſtra niſi illa in aceto prius macerata, coctaque, aſſumi vtiliter cenſent. Alij compoſitum menſtruum in medium adferunt ex oleo Terebinthinæ & Iuniperino, nec non ſpeciebus ſupra nominatis Sulphur ſimul inſinuant. Sunt etiam qui Theophraſti obſeruantiſſimi ſpiritum Salis ad id muneris perficiendum vnice laudant, eoque ipſo ad præceptoris ſui mentem ſe propius acceſſiſſe arbitrantur. Ita quoque Salæ ſuo ſenſu abundare placet, qui quamdiu in Belgia cum ipſo viuerem, nunquam non ſequens hoc præ cæteris vſu dignum exiſtimabat.

℞. Aloës ſuccotrinæ
Myrrhæ Trogloditicæ ana ℥ ij
Croci optimi Anglici ℥ j
Olei Caryophyll. aut Nucis Moſchatæ ʒ j.
Spiritus Terebinth. Venetæ per veſicam ſ. a. deſtillati abſque empyreumate ſeu rancore, ℥ viij.

Infundantur omnia in vitro benè clauſo, & per menſem philoſophicum ſub fimo digerantur. Deinde ſeparetur ſubtile à ſpiſſo per inclinationem, & ſeruetur ad vſum. Superfuſo denuò prædicto menſtruo tincturam extrahe, ac priori affunde. Reliquum deſtilla & quod prodiit, prioribus admiſce, &c.

Hactenus variæ Elixiris proprietatis enarrationes, quotquot ſcilicet hoc nomine ad manus vnquam peruenerunt. De Crolliano illo, vt & de illis, quorum alterum per Acetum; alterum per ſpiritum Salis conficitur, tutius arbitror eſſe, quod ſuſpendam ſententiam, quàm quòd certi aliquid definiam. Quippe de his quæ incerta prorſus ſunt, quomodo certas rationes adferes? Nam ſiue ex Elixiris Natura ea de re diſputetur, ſiue ex Theophraſti ſuggeſtione, nullibi profectò, neque confutationis, neque confirmationis immota fundamenta.

Stet ideoque ſententia: Parum referre, ſiue Oleum Sulphuris, ſiue Acetum, ſiue ſpiritum ſalis, illam à Paracelſo relictam Originem ſtatuas, dummodo virtutum ex ingredientibus non numero auctis, neque contra Authoris mentem ſpecie commutatis, commodè & pro Elixiris huius aſcripta proprietate & præſtantia eliciendarum & exaltandarum origo eſſe mereatur.

Nec enim abſurdum, aut in Chymia infrequens etiam, ad eandem Medicinam pluribus mediis & modis viam cum ſucceſſu attentare. Quod hoc in loco tantò magis locum habet; Quoniam Elixir tale parum virium præparationis beneficio acquirit, quamuis Origo ab externis ſit, velut, cum Lignum aliquod in ignem projectum vritur; ſed quas habet vires, ingenitas habet, & à Natura, in quo ab omnibus aliis Theophraſti Elixiriis diſtinguitur. Tandem, ait ille de Elixiriis, ponendum Elixir aliud eſt, (h.e. Elixir proprietatis) quod ex propriæ ſuæ Naturæ viribus eiuſmodi conſeruationibus dotatum eſt; De aliis autem in genere paulò ante dixerat: ſciendum Elixiria hæc ſuas operationes à Natura non habere, nec à complexione, ſed myſteria fore magis, quàm ſpecifica, quæ etiam virtutum ſuarum originem habent non ex Natura, ſed per compoſitionem & digeſtionem, velut aqua Vitrioli cum ſale ammoniaco deſtillata moſchi refert odorem, quorum tamen ſimilem per ſe neutrum habet; vel etiam: vt Spiritus Vini cum Sale Tartari & Vitrioli deſtillatus fragran-

tissimum pomorum odorem spirat, quo tamen nullum illorum per se aliàs præditum est.

Præterea hac in re ita comparatum est: vt, qui mentem eius scire audet, cuius nullus Character foras datus, dicat quid velit, etiamsi post mediam noctem cœnæ rationem ineat, vt suis pallescat probationibus, par periculum reprehensionis cum aliis; imo si paulò inuerecundius palmam quæsierit, ignominiam aliquando, & meritò, incurrat, φιλοσοφεῖν ergò paulò crassiusculè mihi videntur ij quorum scripta intestina discordia laborant, quique huic vel illi ob menstrui duntaxat varietatem, quo tamen, testimoniis ab exactis experimentis superuenientibus idem perficitur, gloriose insultant, ac si ipsis solum datur sit nosse, quod ex rerum Natura aliàs nemo potest.

Quod Salæ modum attinet, meum illum non agnosco, etiamsi in priori editione ceu de meo, ex propria mente non nemini videar scripsisse. Aliud enim est μιμητικῶς quædam scribere, aut Syncriticωs; aliud absolutè & vt res in sua Natura commeruit. Compositio ergò illa Salæ, quæcunque sit, bona malaue, laudanda vituperandaue (illam enim catacrisin acrior Aristarchus faciat) equidem nec Paracelsi est, nec ad Paracelsi illam conformata.

Primo namque numerus ingredientium longè alius est, est & alia proportio illorum, & totius præparationis series. Insuper dicendum: menstruum Paracelsi appropriatum & idoneum fuisse pro rebus vtiliter extrahendis; spiritus Terebinthinæ autem è speciebus, non aliter quam supra dispositis, vix centesimam perfectæ necessariæque extractionis partem perficiet, siue per mensem digerantur, siue per annum. Et hoc est, quod Libauius vir omnis cultioris literaturæ protomysta in Alchymia pharmaceutica c.4. ait: Aloen si præparare essentialiter cupias, non assumes Oleum Terebinthinæ. Tantùm abest, vt per Alembicum simul à fœcibus suis separentur. Vis, vt per destillationem, spiritu Terebinthinæ ad siccitatem abstracto, species torreantur prius? Tum enim affusus spiritus Terebinthinæ densam rubedinem extrahit. Verum quid virium remanebit, cum ex Paracelsi descriptione Oleum à fœcibus sine adustione separandum veniat? Quare non sum, vti visum aliquibus, qui penitus à Theophrasto discedendo, Salæ compositionem absolutè omnibus aliis anteponam. Ethoc idem de altero illo per menstruum compositum instituendo (si enim in aliorum fallaciis iudicandis supiniores simus, iam id committimus, vt illorum simplex error sit culpa nostra) perpetuo statuimus.

Vsum huius Elixiris quod attinet celebratissimum, is recens natus non est, sed si auxiliorum materiam spectes, à multis retro seculis repetendus.

Nam & Ægineta cap. 36. lib. 3. de morb. popular. potionem tradidit ex Aloë, Myrrha & Ammoniaco in vino odorato tritis, &c. Et pilulæ Ruffi, quas & communes appellant, quid aliud sunt, quàm hoc nostrum Elixir impræparatum? Elixir verò hoc pilulæ Ruffi essentificatæ? Loquor de pilulis Ruffi prout Arabes retulerunt, Croco substituto pro Ammoniaco. Quamuis vtraque compositio in peste insigniter præstet: Siue hoc siue illo modo composuerim, Trincauella ait de composit. Med. lib. 1. cap. 12. Mirum est (in pestilentia) medicamentũ, & à posterioribus omnibus probatum, & multis clarum laudibus. Nunquam vidi, Rhases ait, aliquem deuorantem hanc Medicinam, qui non liberaretur aut præseruaretur ab Epidemia; & nunquam inuenta est Medicina ipsi compar. Fernelius affirmat crebro vsu iuuare concoctionem, nec cibum sinere corrumpi, humores atque corpus à putredine vin-

dicare, atquē hac rationē aduersus luis pestiferę contagia mirificè prodesse. Vnde quiuis facilè colliget; cum hæc de crudis encomia tot Authoribus ex omni familia constent, quid & quantum tribuendum illis sit, in subtilem & essentialem formam redactis. Nimirum singula hæc paucis effatur Theophrastus, In eo, inquit, virtutes omnes Balsami naturalis existunt, & virtus conseruatiua sensuum amplius quam adsignare sit licitum; & vim & naturas eius exprimere vix possibile.

Tinctura Rhabarbari.

Attento nonnihil studio difficiliora hac in sectione commemorauimus; remissiore nunc animo nec non vulgaria narrabuntur:

℞. Rhabarb. el. q. v. Cinnamomi acuti modicum. Concisa projice in Aquam succi Cichorij vel Rosarum. Posito colore decanta, idque toties repete, quoties color expectandus. Tum ad dimidium circiter lento igne coagula. Addita f. q. sacchari in syrupum etiam coquitur qui ad pestem, & vermes, etiam infantibus confert.

Tinctura Corallorum.

De Tincturis classem constituērē, non tacta materia Corallorum, vel eorundem Tinctura, propè esset Regnum ponere absque Rege, vel spretis margaritis, vitrū admirari. Quanti enim fit Corallorum Tinctura, imò cruda etiam substantia, (alias præparationum formas Tinctura ipsa non minores lubēs prætereo) plerisq; magis notum est, quàm quòd mea explicatione opus habeat. Scire ea qui satagit, legat Anshelmum Boëtium de gemmis, Theophrastum, Quercetanum & alios.

Verùm ènim verò cum hoc in campo sese exercere, parum vtilitatis habeat si lumine Naturæ destituti, Generationis eorundem modum penitus omittamus; Agedum primò.

De generatione Corallorum.

Sit ergò quæstio. An, quod Dioscorides lib. 5. cap. 93. & ex eo Medici & physici cateruatim referunt; Corallia intra maria mollia & planta sint, & tum demū, ὅταν ἐκ τοῦ βυθοῦ ἑλκυσθῇ, cum retibus extrahantur, indurentur. Dioscorides refert matrem Corallorum esse Mare, & quidem ὁ βυθός ipsius. Hoc ita accipe: Mare scilicet non simplicem continere aquam, sed multifariis rerum tincturis & seminariis à prima vsque creatione instructam, & variis imò contrariis substantiis & qualitatibus permistam. Quemadmodum ergò in terra & super terram, in aëre & igne, Natura nuspiam otiosa & nec nimis nec minus quicquam faciens, variis rerum exortibus & generationibus gaudet; ita ipsa quoque, ex Archeo maris in eius profundo, vbi scilicet sedimentum quoddam glutinis ipsius Aquæ, vel potius eorūdem principiorum substantialium separatur, ex illo ipso glutine ad proportionem materiæ, vel idæam propriam (natura enim sua cuique idæa est) ministrante Spiritu Salis, materiæ & loco appropriato, intercedente debito tempore frutices Corallorum producit & coagmentat; eo modo vt à singulari Sulphuris dispositione, vel rubedinem vel nigredinem vel albedinem; (corallorum enim & album & nigrum, Antipathes dictum, reperitur) à materiæ & loci qualitate, secundum quam quæuis aliæ maris plantæ, cacuminatæ, nitroq; turgentes, fruticis vel in aqua putrefacti, vel ad aëris demum tactum putrefieri incipientis figuram assequantur.

Dixi in maris profundo; In eo nihil recedens à Dioscoride. Cuius nempe hæc non minima causa est, quod eius loci propter abyssum, internosque recessus intensissimum sit frigus. Vt autem ex omni-

bus elementis entitas quædam frigida, & ex ea coagulationes; Ita ex illa frigidissima maris entitate, quà nimirum gluten prædictum quod quidem ex maris digestione sua natura sedimentum inibi constituit, spiritu salis concentrato, magisq; cogitur ac coagmentatur, non minus etiam Coralli generantur, cuius rei species quodammodo videre est in Aluminibus, Entaliis, vitriolo, tàm in natura, quàm quum artificis manu tractantur, quamuis in Coralliis natura impensè majores fecerit progressus. Hinc etiam Paracelsus lib. 2. param. Corallia frigidum coagulatum appellat.

Secundò accedit, quod agitationes & motus in Maris profundo vel prorsus desinant, vel multò languidiores sint, quàm in alto vel medio eius corpore, qui etiam status concretioni plurimum salutaris. Notus enim affert rarefactionèm, quia partes differt, inde aquam motam in glaciem cogi non videmus sed quietam, sic teste Gesnero lib. 4. de ortu & causis subterraneis: quidam fontes, riuuli, & lacus res in lapides vertendi vim habent; succus tamen is (cuius causa illud perficitur) cum cietur, & motu agitatur non facilè compingitur, & coagmentatur, nisi admodum crassus fuerit; sed simul ac in foramina ligni aut alterius rei receptus ac dispersus quieuit, frigore cogitur & concrescit, atque eas res simul mutat in lapides. Guttæ quoq; fontis Gothici propter cursus impetum sparsæ fusæque super terram, quia moueri & agitari desinunt, ab ambiente aëre densantur atque lapidescunt.

Non minus Vicinia terræ, quæ in quouis maris recessu eius fundamentum est, huic coagulationi plurimum ministrat. Per totam naturam enim simile ad simile colligitur, ita gluten illud terrestre naturali motu ad terram inclinat, & vt humidi & frigidi beneficio congregatum est, segregatum calore (siue solis illum, siue proprium maris calorem intelligas, de quo Piccolominæus lib. Meteor. c. 20. à quo scilicet eiusque calidis halitibus æstus maris) ita sicco terrestri temperatur, & juxta illud paradoxum, frigidum humidum cum sicco frigido (à quo tamen non calidum penitus excluditur) omnium concrescentium est vinculum, ad coagmentationem aptius redditur. Insuper caules & ramuli exiliores herbarum maritimarum adhæsioni materiæ coralliferæ occasionem præbent, in quorum corpus etiam illa vt plurimum sese induit, illosque tandem penitus simul in Corallos conuertit. Cuius rei indicio est, quod quidam lithodendri huius ramuli sint cauernosi, nonnunquam etiam virgulis aut juncis intertexti. Denique per totam naturalium historiam liquido patet, Maximas subinde elementorum & elementalium contingere mutationes & generationes, circa finitimas eorundem regiones.

Verùm in sequentibus, quando Dioscorides, cumque illo plures alij scribunt, Corallium maris plantam, intra aquas esse mollem, durarique dum profundo extrahitur ὑπὸ τοῦ περικεχυμένου ἡμῖν ἀέρος, à circumfuso nobis aëre, velut candens ferrum aqua mersum temperatur ac solidescit, id à natura & experientia est alienum. Ita enim cum Corallorum generatione comparatum reuera est, vti oculis videre est, non vt auribus aliquando percipitur. Iam non solùm visum mihi, sed & antea ab oculatis testibus auditum, Corallos reuera duritie dotatos è mari extrahi, siue in fundo radicibus colligati duritiem habuerint, siue ab ipsis auulsi, interea scilicet, dum in Aqua versus superficiem elati fuerint, eandem contraxerint. At verò rationi nullo modo consentaneũ easdem causas, cum iisdem circumstantiis, & quæcunque demum ad effectum concurrere possunt, nulla majoritatis aut impetuositatis ratione vllibi apparente, alicubi minutissimo temporis spacio, imò quasi

ad ictum oculi, effectum reddere id, quod ne longissimo illo, ad aliquot annos sese extendente, aliàs ab iisdem perfici antea potuerit. Si enim mare tum causa est, illud idem interea permanet, dum extrahuntur; si frigus, major ratio quod duritiem nacti fuerint in fundo; si quid aliud, jam ante dictum, nihil facile compingi ac coagmentari, in motu quo cietur & agitatur, nisi admodum crassum extiterit, quod de Corallis si affirmatur, ratio danda, quare ob illam crassitiem non in fundo, diutina illa naturæ sollertia potuerint indurari: Hoc enim experientia & natura comparatum est, vt omne agens, dum in termino est, dum firmum est, fortius & efficacius agat, quàm dum in transitu est, & motu.

Ais multa dum matri adhærent mollia, vel lenta, veluti cornua, ossa, & ex succis lapidescentibus in terra, lapides illos osseos, quorum mehercle stupendum in vicinia exemplum præbet Cauerna illa non procul ab Elbingeroda, *Beaumansshöhl* incolis dicta; Item oua Gallinarum, quæ Libauius in emittendo molli membrana obducta refert, refrigerata verò ad aërem obrigescere; At à matre segregata duritiem adipisci, Primò dispar omninò ratio est, eius, quod cito & veluti in instanti committitur, ab eo, quod non nisi sensim & sensim, mutata scilicet vel nutricationis, vel aëris vel loci excipientis, vel denique alia atque alia rerum interuenientium, diuturna conditione; ob quas causas non minus me sciente contingit, herbas & arbores quoque varias non solum qualitatum & exterioris formæ, sed & speciei mutationes subire. De quo prolixè Lemnius 1. de occult. naturæ mirac. c. 17.

Reliqua de ossibus, cornubus & ouis partim falsa sunt. (Inuenio enim cum Marsilio occisâ Gallina, intus antequam adhuc calor expirarit, ouum durum, imò à viua gallina illud naturaliter exclusum, dum enim corpus aliud durum vel leuissimè tangendo, frangitur, natiuam duritiem satis probat) partim ἀπροσδιόνυσα & à scopo aliena. Cornua enim & ossa mollia aliquando, aliquando dura, sed à termino à quo ad terminum ad quem, à priori ad posterius nulla interest mutatio momentanea, neque antequam aërem passa, nec postquam aërem passa, quæ omnia si ad rem dicta fuissent, vera esse oporteret.

Accedit vberior ratio ad munimentum jam facti judicij; Quod si enim in aëre duntaxat Corallorum concretio, ab aëre & eius siccitate procul dubio eius concretionis esset causa. Iam quæ à sicco coagulantur, ab humido resoluuntur.

Corallia verò non ab humido, quatenus illud tale sed ab igne & quæ eius naturæ sunt, resoluuntur. Denuò etiam mollirentur ab aqua marina, vel ad minimum quocunque modo emollita in eo statu retinerentur, non secus ac in sale simplici Nitro luto & aliis videre est. Id quod Experientiæ euidenter contradicit; Liquescunt enim ab igne & in aqua iterum acquirunt duritiem.

Denique non video, quomodo in consueta forma conspicerentur Corallia, si mollia cum impetu ita euellerentur. Dato enim eo, quod instar plantarum extraherentur, danda etiam nihilominus essent necessaria extractionis accidentia, nimirum varia illa variorum flexuum, contorsionum ac conuolutionum forma, cum tamen quod figuram spectat, nunquam non illa æqualiter in altum erecta exhibeantur.

Certum itaque est vt quidem antiquam & vulgarem ita tamen erroneam illam opinionem esse: quod intra mare molles sint coralli; quodque non nisi aëre tacto tanquam Medusæ conspecto capite obrigescant. Quin potius ita se res habet; Cum Coralli more plantarum siue per introsusceptionem siue supperaditionem

ſucci lapideſcentis creſcant aut grandeſcant; adeoque in principio vel medio incremento, ſucci ipſius vbertate nondum vltimam formam adepti re vera teneri ſint, vbi verò finem & perfectionem nacti fuerint, atque is ipſe ſuccus cum tota Corallorum ſubſtantia duritiem acquiſierit; modò & vt plurimum Coralli penitus ſolidi in & extra mare inueniuntur; modò verò ſed rarò aliqua ex parte molliuſculum quid intus medullæ oſſium ferè analogum adhæret, (proxima ſcilicet eorum materia) quod in & extra aquas vel per ſe paulò poſt in conſiſtentiam abit, vel vbi ſuper lapidem, lignum, ferrum aut ſimile quid ceciderit. Hæc de generatione Corallorum ὥσπερ ἐν παρόδῳ jam propriè ad Tincturam eorundem.

Verè & vtiliter Theophraſtus paſſim: Multum intereſſe non ſolùm rerum virtutes, ſed & virtutum proceſſus intelligere; quippe qui æquè ac illæ à Natura ipſius ſanitatis conſeruandæ & reſtituendæ ergò dati & conceſſi.

Quidni ergò remis veliſque in id annitamur, vt corallorum à nemine non pleno ore hactenus deprædicatorum genuinam præparationem aſſequamur; Eandem cum ipſo pleriq; tribuunt Tincturæ, quam, ſenſu medico, verum ipſamet eſſe corallia, quod verò extra ipſam detur, pro rejectamento habendum; illam ipſam enim corpus quaſi Corallorum Spirituale eſſe, in quo omnes eorũ virtutes plene conſpirent. Non aliter ac in Moſcho dempto odore nihil eſt præterquam cadauer; ita Corallorum Tincturam eſſe totum formale ipſorum, quo habito, cætera ſuſque deque habenda.

Qua arte verò & quomodo prædictam Tincturam comparemus hic Delio natatore opus.

Quidam ſucco Limonum vel Berberum viam parant; ſed eo ipſo inſcij in Magiſterium, quamuis non extra præclarum in Medicina vſum, non in Tincturam incidunt.

Quidam cum dimidia parte ſuccini mixta Corallia per Retortam deſtillant; ſed rubedo inde emanans obſcura nimis, non Corallorum eſt, ſed ſuccini. Erubeſcant ergo qui ſcribunt ſuccinum eſſe Tincturæ Magnetem.

Alij cum Vitriolo deſtillant, rubrum oleum ſperantes, quod pro Tinctura eſſent accepturi. Verum vtut Corallia rubedine ita exuantur quę etiam aliquando viſa, ac ſi realiter in vas deſtillatorium, albis relictis coralliis, fuiſſet tranſlata; fruſtra tamen in eo etiam laborant, dum illa ipſa in excipulum nunquam porrigetur, & tinctura ſi vlla aſcendat, non tamen niſi deſtructo corpore detur, quod à vera Tinctura alienum docente Paracelſo de Caduc. paragr. 4.

Quæ beneficio pumicis extrahitur, multorum animos hactenus detinuit, & ſcio illam ab ampliſſima quadam ſchola approbatam, cui ipſemet quoque fidem ptopterea habui. Donec tandem rem ipſam αὐτοχείρως aggrediendo, expertus fuerim, quod prima vice circulari igne ad aliquot dies calcinata Corallia rubedinem quidem amiſerint; pumex vero eius minus particeps factus ſit; Altera vice repreſſiori igne ad aliquot horas tantum adhibito, primum, rubeſcere cæpiſſe pumicem, coralliis interea fere nigricantibus, poſtmodum nihilomagis tincto pumice, corallia penitus albo colore fuiſſe ſuffuſa. Qui vtrobique labor propterea mere illuſorius, quod ex vna parte remiſſior rubedo in ſubjecto nimis quanto, indigna extractione; ex altera parte mota ſuſpicio, pumicem totius Aſtralis tincturæ vere non eſſe capacem, nec verum artificium, quo fixus coralliorum color ex potentia in apricum debitè producatur, ad quod ipſum tamen principaliter eadem actione reſpicitur.

Aliàs enim quanto Corallia magis rubedine exuerentur, tanto magis, (ad mi-

nimum) ipſa in pumicem deponeretur, quod Experientiæ contrarium. Ne dicam ignem iſtum calcinatorium, naturale corallorum temperamentum frangere, proprietateſque Specificas & Tincturam vere Aſtralem deprædari. Siquidem à prædatoria hac ignis facultate ne Metalla quidem ſolidiora Coralliis tuta, id quod etiam probat Magnes qui calcinatus virtutem attractoriam omnino deperdit, nec ſuccinum vſtum vim trahendi paleas nec colorem retinebit, quod tamen cum conchis & cochleis Corallis plurimum affine. Breuiter niſi error fuerit in diſpoſitione materiæ, quod forte contra Libauij ſententiam recentia adhibuerim (cui tamen parum tribuo) aut prædictus proceſſus omnino ſeductorius eſt, aut gradus quidam calcinationis indeterminabilis fingendus,

Vltra quem citraquè nequit conſiſtere rectum.

Hoc ergo cum non omnibus daretur, & potius caſu quam arte obtineri poſſet; plurimi etiam abſque corroſiuo (quidni etiam abſque igne, qui corroſiuorum ipſo actu potentiſſimum ?) cum Turqueto Tincturam elicitam velint, laborandum ſedulo, vt iſtiuſmodi menſtrua inueniantur, quæ ſub mediocri acrimonia auſteritate quadam prædita ſint, qua quidem partem aliquam Corallorum ſoluendo aggrediantur, tenuiſſimam nempe in qua Tinctura ſiue Eſſentia hæret, cumque ea Tincturam ſpecificam apprehendant, figant, fixamque ſeruata diſpoſitione, (cum Angelo Sala enim hic facio, Tincturam Corallorum ſinceram in ſeipſa ſubſiſtentem non dari) de ſubjecto in ſubjectum traducant adeoque actualem Tincturam concilient, non vero quæ corrodant, aut corallis omnino nihil detrahant. Id quod in Melle, in ligno Quercino, denique in ſorbo ſylueſtri abundantius reperi quam forſitan alij in quouis alio. Sapienti ſatis. Hic enim lampada currens trado.

Tinctura ſmaragdi.

Corallorum Tinctura manum præbuit illi etiam, quæ ex Smaragdo à quibuſdam magno cum præconio extrahitur. Ea ita paſſim deſcribitur : ℞. Vrinam puerorum vinipotarum recentem, deſtilla per alembicum in B. M. idque cohobando repete, & prodibit ſpiritus cum ſuo phlegmate miſtus ; huius ſufficientem quantitatem funde ſuper Smaragdi puluerem, & cærulea Tinctura extrahetur. Iterum extrahe ſuperfuſa alia vrina deſtillata, & demum abſtracto per deſtillationem menſtruo, reduc in puluerem griſeum, quem de nouo cum ſpiritu Vini extrahe in ſummam viriditatem. Spiritu Vini denique ablato ad aliqualem conſiſtentiam, relinquitur Eſſentia Smaragdi in fundo. Cuius doſis gutt. 6. 7. 8. Dyſenteriæ & fluxibus alui quibuſcunque mirifice vtilis, nec non cordis affectibus, palpitationi, Melancholiæ &c. medicina præſentiſſima &c.

Si inuentis addere facile, addam pauca : Vt merito punctum fert Aphoriſmus Salæ :

De lapidibus pretioſis non poſſe ſeparari tincturam, liquorem, aut ſal ſed ; ea tantum eſſe reſolutiones Salium externorum ; ita nec Smaragdi Tinctura, pura, ſimplex, & propria omnino æſtimanda. Quin imo maxima eius pars ſali volatili vrinæ accepta referenda. Id quod vel inde ſatis probatur, quod vrina ſimpliciter deſtillata nullum colorem, etiamſi integrum annum cum ſmaragdo relinquatur in digeſtione, eliciat ; ſed tum demum ſpatio vnius diei id muneris abſoluat, quando ſale volatili ſuo exacerbata ſuperinfunditur.

Quod item remota aqua vrinæ, reſtitante tamen prædicto ſale cum puluere extracto, ſpiritus Vini officium ſuum in extrahendo Tincturam citiſſime obeat; illo ipſo vero ſale ablato ſeu adempto per edulcora-

edulcorationem, otiosus penitus subsistat. Quod insuper de colore viridi in grandiusculis partibus Smaragdo aut nihil aut parum decedat. Denique quod aliis lapidibus aut corporibus per se eodem colore minus prædititis, vrina vel Sal ammoniacum rite admixtum, eundem tamen colorem afferat. Exemplum sit aqua rosacea, in qua sit sal Ammoniacum solutum, cuius potissima ac potentissima pars sal vrinæ volatile est, ea affusa coralliis rubris, quæ tamen nullum præterquam rubrum colorem obtinent, cæruleum impense extrahit; Is autem sub se complectitur viridem. Sic Spiritus Vrinæ à phlegmate liberatus, purgatusque rite, ex argento pretiosum illum colorem cæruleum vltramarinum dictum prolicit, cum tamen nemo non causam videat dubitandi an Tinctura illa Lunæ genuina sit an vero ab vrina.

Vno verbo: Tinctura hæc Smaragdi, vtut pleno ore decantata, vera & simplex, (atque adeo astrum sui cœli specificum & proprium) non est, sed maximam partem è sale vrinæ aduentitia, quod ipsum sal mirificam colorum varietatem potentia continet, secundum quam ad variam subjectę materiæ διάτεσιν modo hũc, modo alium, frequentissime tamen viridem aut cæruleum colorem exhibet.

Ideoque magis Elixiris quam Tincturæ vel Essentiæ nomen meretur, quippe quod medicina è pluribus sit composita.

Porrò cum duplex in Smaragdo insit Tinctura, velut etiam in Corallis, Volatica seu spiritualis vna, in tenuissimis & vix perceptibilibus particulis hærens, facile quidem trahentibus morem gerens, sed sub incerta & inconstanti forma, Non enim in constanti corpore subsistit; Altera fixa, quæ per totum corpus radicitus diffusa, nec eo vsque exaltata; Hæc ipsa trahens menstruum non sequitur nisi particulatim & subjectiue, id est, quatenus & quousque compagẽs corporis simul soluitur, adeo vt eius nihil quicquam secedat, nisi & aliquid corporis dissolutum fuerit. Id quod non solum diminutio ponderis ipsius Smaragdi peracto opere, sed & sedimentum abstracto vrinæ spiritu, corporale commonstrat.

Ne ideoque hic laterem lauare videaris, menstruum Sale vrinæ prægnantissimum adhiberi necesse est (quamuis hoc per seipsum determinatis corporibus vnitum aut conjunctum talem colorem potis sit oculis offundere.) At sic communi illo more & modo præparatum vrinoso & sulphureo fætore tam fragrabrit, ac vix vrina in matulis putrefacta, quo eodem fætore etiam Tincturam sine dubio inficeret, res Chymico Medico prorsus indigna.

Ideoque non solum vrinam oportebit destillare vt aquâ, sed eo modo, vt & sale volatili, eoque ab omni fætore correcto inde potiaris. Alias enim non cassa nuce emerem tanti pretij Tincturam. Quod vt recte fiat.

℞. Vrinam Oenopotæ pueri. Destilla per alembicum in feruenti B. denuo cohobando super fæces proprias destilla, & prodibit vltimo sal volatile vrinæ instar niuis seu pruinæ in alembicum, quod collige. Super hoc sal funde Spiritum Vini correctum, & eundem ab eodem leni calore euoca, qui si semper recens adjectus & per destillationem ablatus fuerit, demum omnem eius aufert fætorem, eidem vice versa gratum odorem conciliando. Hoc phlegmati vel etiam Aquæ Rosarum commistum pro menstruo adhibeatur.

Quod si etiam sal communė cũm ipso Salæ Vrinæ sublimetur, omnis terrestreitas, à qua alias etiam syluestris color, cum ipso fætore tolleretur. Nec dubito Sal ammoniacum depuratum bene, eandem operam præstare posse.

SECTIO TERTIA,

DE EXTRACTIS.

ANtequàm calamum hortemur ad Extracta, de menſtruis illis inſeruientibus pauca, & vel perfunctorie tantum.

Hæc ergo menſtruorum vndique conditio eſt, vnde ſcilicet, quæ in quoquo caſu conueniant, exiſtimemus: Quod vnumquodque debeat eſſe ſoluens, nec ſine neceſſitate corrodens; extrahens, non eſſentiam vitians, corrigens, nihilque coinquinans.

Hoc ſenſu inter omnia palmam offerrem, dummodo haberetur, Vniuerſali illo philoſophorum menſtruo, velut palmario, quod omnia metalla ac lapides ab impuri puncti quaternarij coagulationis vinculo philoſophice & naturaliter liberet; quod omnium ſpecierum animas; tincturas, eſſentias & facultates euocet, & ſuas illis reciproce participet vires, non tamen inimicas; ſed cuilibet analogas & appropriatas, vnde & illorum operationes augeat, & impenſe proſperet; quod diſrumpat ſolidiſſima Auri & Argenti membra, & teneros Roſarum flores conſimili attritu, eodemque plane artificio. Quid enim plura in Artibus, vbi æque commode, imo longe commodius pauca ſufficiunt?

Verum hac de re aliter philoſophari mihi datum non eſt, & ſentire, quam quod vel ambitionibus & factionibus exercitis conjurationibus aliorſum aliis diſtrahentibus Sapientia & φιλομαθεία, quæ in medio ſunt nimis lacerata, non omnia κατὰ τὸ λεγόμενον, omnibus, etiamſi in Naturæ gremio fouerentur, contingant; ſed vel vtiliſſima καὶ τὰ πρωτεῖα turpiter abſcondantur. Turpiter inquam & impie. Sapientũm enim finis, teſte Scaligero, Sapientiæ communicatio eſt; & qui ſcientiam rei vtilis habet, eamque non confert in commune, ſecundum Paulum 1. ad Cor. 14. nec DEO placet, nec ab hominibus ſapientibus commendatur; Vel quod vniuerſale huiuſmodi menſtruum in rerum natura actu & realiter non magis, quam τὸ ζῶον τὸ καθόλου, ὃ οὐδέν ἐστι, teſte Ariſtotele 1. de anima cap. 1. ἢ ὕστερον offendatur. Siue enim ipſius menſtrui, ſiue objecti menſtruo illo tractandi naturam accuratius mentis oculis intuearis, argumentum nullum eſt, quo ad credendum hoc impellaris. Neque etiam tam vniuerſaliter ſinceri tractus, quo omnium rerum vires in libertatem adſertæ fuerint, abſque vlla mutationis impreſſæ nota, teſtimonium perhiberi ab vllo cum veritate poteſt.

Imo contradictio potius eſt in adjecto, & σιδηρόξυλον plures ἀπιστεῖν,, Menſtruum vniuerſale tanto ſtudio prędicare. Si enim menſtruum eſt, vtique particulare eſt, & artificis aliquod inſtrumentum, quod virtute ſibi communicata nempe per directionem & determinationem Chymici ad actionem eleuatur, nec extra vſum menſtrui rationem habet, ſed materiæ duntaxat ad menſtruum huic illiue vſui pro Artificis ingenio parandum accommodandumue aptæ. Quemadmodum ergo Chymicis ſapientia nunquam cœlitus demiſſa eſt talis, quæ omnium rerum ſoluendarum miſtiones, temperamenta & ἰδιοσυγκρασίας ad vnguem perſpiciat, ſed ea de re magna & varia ad hunc vſque diem vt majores noſtros latuere, ita nos indigniores adhuc latent, quæ vel omnis poſteritas, ſi quæ futura eſt, niſi diuinitus adjuta, nullis temporibus eruet; Ita ſane ex lubrica hac artificis directione non niſi particularem fieri menſtrui θέσιν nemo, arbitror, inficiabitur.

Deinde num Quintæ Eſſentiæ (cuius

meritò tamen omnem paginam absolui hic arbitrantur) vt formarum differentium numerus innumerabilis, ἄλλω enim εἴδει, ἄλλη ὕλη, ita complures imo innumerabiles ordines sunt, adeo vt quæ illarum vni naturalis est (quamuis omnes origine cœlestes) continuò omnibus æquè naturalis minimè sit, & amica? Et num si vinculum coagulationis liberare debet, eo ipso totius compositi harmonia & ordo, & omnes inde dependentes facultates turbabuntur & pessum abibunt, ad quas, principio scilicet illarum dissoluto, nulla neque menstrui, neq; Medici dirigentis obstetricatio, vt recolligantur, quicquam poterit? Quo certè argumento nemo in Succino vel Magnete exemplum dedit, quod Essentiæ illorum extractæ æquè paleas & ferrum traxerint, ac Magnes & succinum integrum.

Si objectum menstruo illo tractandum respicias, non solum Plantarum quod Theophrastus libri de plantis author, agnouit, sed & omnium rerum sublunarium Natura verè πολύχυς est; adeoque impossibile, vt illa simpliciter vni hac in parte amica subditaque compareat; quin potius, ad decantatissimum illud Philosophorum axioma: Receptiuum non recipere per modum imprimentis, sed per modum receptiuitatis; idem qualecunque diuersis diuersum sit speciebus, eodem modo, quo Scaliger subtilitatum Magister, idem mouens eadem vi vario motu diuersa mouere immota ratione dictitat. Hinc fit, vt quod alicubi acerrimum, imò Corrosiuum se penitùs sistit, alij vix leuem mordicationem inferat, ne dicam aliquando dulcissimum præbeat alimentum; nec idem calidum æquè calidum sit Salamandræ & Testudini, aut pulueri Tormentario & Aquæ, &c.

Quapropter anomalium corporum Theophrastus de V. Essentia perspicuè docet: etiamsi è Metallis Quinta Essentia, & quidem cum corrosiuis in apricum produci possit, longè tamen abesse hoc à corporibus sensitiuis, quæ Essentiam seu spiritum Vitæ absque νεκρώσει aut destructione non dimittant.

Si verò nos ad hunc modum præter corruptionem, vitam cordis extrahere possemus, vt ex insensibilibus possibile nobis est absque dubio sine mortis morborumque perceptione perpetuo viuere possemus.

Ideoque cum Menstruum simpliciter, vniuersale vix, ac ne vix quidem, nisi Logicè, detur; præmisso duntaxat generali aliquo in certo respectu sic dicto, ordine deinceps ad diuersa genera instituto aliis multis exemplo illis qui non nisi verbis magnicrepi sunt, in opere verò nihil aut parùm pollent, doctiorum locum minimè denegabimus.

Quod ideoque nos generale menstruum appellamus, Quinta Essentia meracia est, vel simplex vel Alcolisata, (quo etiam Sulphur cœleste Orionium, de quo suprà, pertinet) rotationis circulo in tantam simplicitatem redacta, quantum Naturæ & Arti possibile est, adeoque proximè accedens ad naturam æthercam. Hanc enim Essentias, facultatesque rerum omnium in genere, sartas tectasque extrahere, vbi inprimis præuia σκευασία accesserit, nullus dubito.

Siquidem nec Auro, vt vt firmissima compage stabilito, ab ea pax est, dummodo prius Philosophica calcinatione solutionis susceptiuum, & velut impalpabile efficiatur.

Quod ordines rerum ad quas menstrua seorsim pertinent, tangit; Lapidum generi maximè appropriata sunt, Crollij Acetum radicatum, Penoti Acetum Hydromelitis, Spiritu Vitrioli Philosophicus, Acetum destillatum, Spiritus Guajaci rectificatus, &c.

In genere Mineralium & Metallorum meritò laudantur, Aquæ Mercuria-

les, Aquæ Philoſophicæ è Nitro, Vitriolo, Sale; Aceta, Lixiuia, Spiritu Vini Alcoliſatus, nec non Olea interdum aromatica, interueniente hoſtili Aquæ fortis acceſſu exaſperata, vt in Auro potabili Thurnheuſeri, Huſeri & aliorum.

In vegetabilibus denique primatum obtinet: Spiritus Vini, Ros majalis deſtillatus, Aqua pluuialis aliquoties deſtillata, Aqua Tartariſata, Aqua Theriacalis, Aqua pomorum redolentium & multorum ſimplicium. Prout autem alia aliorum, modo ad hunc, modo ad alium vſum Symbola magis ferunt; ita varia ſingulorum electio eſt, varia eorundem rejectio, ſecundum quod ad Artificis mentem ſcopi conſequendi cauſa vel optimè congruunt, vel minimè congruunt; Inſtrumenta enim ſuo fine propriè definiuntur. Sic ad purgantis facultatis è vegetabilibus extrahendæ rationem, vniuerſali velut conuenientia quadrat AQVA pluuialis ſexies (ſingula vice ad certam menſuram) deſtillata; Aqua item Tartariſata, de quo ſuprà. Verum interea haud diſconuenit ſpecialiter, Aqua pomorum redolentium, Aqua Fragorum, paucis olei Tartari guttis exaſperatæ ad Catharticum è foliis Senæ præparandum: Sic Aqua Cinamomi Agarico dicata eſt, Endiuiæ Rhabarbaro. Quando è diagridio virtutes quærimus, in cæteris picis inſtar lentore corripitur, ſolum menſtruum Cydoniorum aut Spiritus Vini conuenit. Pariter Saccharum non Spiritus Vini ſoluit, ſed is ipſe acetoſatus primum, vel Rodoſtagma. Tinctura cærulea è ligno nephritico Aquis fœlicius obedit, quam Spiritui Vini. Econtra is præſtantior eſt ad Santalum, &c. Oleum Amygdalarum melius ad Tincturam è Radicibus Anchuſæ, quàm Aquæ ſimplices vel deſtillatæ. Denique etiam Spiritus Terebinthinæ parum proliciet ex Croco, Myrrha & Aloë aliiſve rebus combinatioribus, niſi calcinatis & digeſtis, vbi tamen Spiritus Salis, Vini, Sulphuris, ad votum operantur.

Quæ ſingula (plura breuitatis cauſa recenſere nolo) αὐτοχείρως ſæpius expertus ſum. Specifica tamen ſpecificis vbique aſſocianda, & quæ Cephalica, cephalicis inſeruiant; quæ hyſterica, hyſtericis, & ſic in reliquis.

In genere etiam hoc notandum venit: quoniam menſtrua quædam Sulphurea magis, quædam Mercurialia; quædam Salina: Suo quæque generi analogo maximè eſſe dicata. Propterea Diaphoreticorum & confortantium extrahendis viribus conuenientiſſimus eſt Spiritus Vini vt in Camphora, Croco, Benzoin, Santalo, Opio, Theriaca, Guajaco, Saſſafras, &c. quorum vapidas partes potiſſimum cupimus; Non æquè in purgantibus quibuſdam, Sulphuream partem enim (Natura dum ſua & appetit & vorat) petit, vim purgantem in Sale volatili ſitam vel non extrahit optato, vel, dum iterum deſtillatur, ſimul abripiendo infringit. Adeò enim Diagridium, vt cætera taceam, viribus fractum eſt, poſtquam ſpiritu Vini facta inde extractio eſt, vt per ſe ad ſcrupulum integrum, vix granis ſex octoue Diagridij ſeplaſiorum æquiualeat.

Sic Mechoacæ in vino exhibita ſubſtantia tantùm abeſt, vt non vitiata ſit, vt vix drachmam ſemis ipſius in Morſulis ex vno vel altero duntaxat Diagridij granulo ſimul confectis aluum pluries dejeciſſe, quàm drachmas duas Mechoacæ cum vino datas, perſpexerim.

Doſin Colocynthidos Meſue eſſe, ait à granis ſex vſque ad decem. Si verò dupla Spiritus Vini infuſione eius Extractum concilietur, adeo miteſcit illud, vt vix duplo pondere aſſumptum ad moderatè purgandum ſufficiat, & hinc Diagridij aliquot granis pro ſtimulo opus habeat.

Sic Sulphur & quæ eius naturæ ſunt, oleo ſoluuntur, quam tamen Aqua fortis illud ſoluere nequeat. Vtut etiam Spiri-

tus Vini substantias Sulphureas, lignosas & resinosas dissoluit: Sal tamen & saccharum eius potestati sunt exempta &c.

Quorum virtus Mercurialis est, iis extrahendis Aquæ & Liquores stillatitij descensorij commodissimè inseruiunt.

Hoc respectu Oleum Tartari vel Sal ipsius Mercuriale ad guttas vel grana duntaxat quatuor vel sex menstruis liquoribus indita, egregiè infusionum terminos accelerant. Idem sperandum esse ab Aqua Tartarisata supra dictum est.

Id quod æquè pharmacopæis illud ignorantibus, quam ægris ignorantium manibus se committentibus; his molestas expectationes, & hinc sæpè damnum creando; illis labores & sumptus in vanum multiplicando, plurimum incommodi hactenus peperit. Sic inter Gummata quæ aqueæ sunt naturæ, vt Gummi Arabicum, prunorum, cerasorum, aqua commodissime soluuntur, non oleo aut quæ contrariæ sunt naturæ.

Sàlina quorum virtus est, vti oculi Cancri, testæ ouorum, Limacum, perlæ, Coralli, Rubini, Hyacinthi, Smaragdi, Crystalli, &c. menstrua requirunt acida, nempe, acetum Vini, vel Hydromelitis vinosi, alcolisatum, mellitum, Succum, Limoniorum, Berberorum, vrinam, Spiritum balsamicum salis & sulphuris naturæ, spiritum Vitrioli, &c.

A quibus dum statim eorum dissoluens separare velis (quod elegans mysterium est) exemplo Quercetani in septem Magisteriorum præparatione, opera cuiusdam salis vegetabilis (id aliud non est, quam liquor seu sal Tartari dissolutum) ad aliquot guttulas superinjiciendi, statim videbis Magisteria ipsa vasis fundum petere, & postea vsu, absque scilicet Salis Ammoniaci acidi & vitriolati (quod alias per exhalationem si fieret, relinqueretur) conjunctione valdè commode inseruire. Sic Ammoniacum, sagapenum, Galbanum & id genus alia, quæuis soluentia facilè respuunt, nisi cum Spiritibus salicis, cum acetoso spiritu in ipso aceto contento solutionem instituas.

Denique operæ pretium quoque est scire, quia copia menstruum superfundatur; vt ne deficiendo in fœcibus optima pars relinquatur; excedendo, citra necessitatem sumptus crescant, aliaque & præparationis & nauseæ incommoda inde sequantur. Non enim facultas recipitur secundum magnitudinem subjecti; sed secundum modum receptiuitatis in ipso recipiente. Hinc velut Spiritus Salis, Nitri, Vitrioli, &c. Auro, Argento & Antimonio superfusi non omne corpus ipsorum in qualibet quantitate soluunt; Quin potius illa reaffusione noui menstrui opus habent; primum enim saturatum iam ab actione cessat sua, quæ nimirum in termino, vt loquuntur Philosophi versatur; ita etiam in vegetabilium aliorumque extractionibus quantitas menstruorum recte dimentienda est.

Quo argumento haud absurdè Beguinus asserere videtur, duas Senæ drachmas, quatuor Aquæ vnciis infusas, ad purgandum æquè validas esse, quam si quatuor drachmæ totidem vnciis duntaxat committerentur. Vnde quoque haud obscure colligere est: errorem minimè leuem esse, licet Crollio, aliisque magnis Authoribus familiaris sit, menstrua tincturis aromatum onerata, speciebus ad extrahendum demum supetfundere. Quæ non annotare hoc in loco velut prolegomena, quam ad Extracta fœlicius præparanda, omnino necessaria visa sunt, non potui.

Nepenthes siue Laudanum Opiatum.

℞. Opij ad Quercetani mentem super laminam ferream exsiccando præparati & correcti: q. v.

Extrahe aceto stillatitio Essentiã ipsius

Ad singulas huius vncias adde
Tincturæ Croci vt supra præparatæ.
Pulueris Corallorum Vitriolatorum ana ℥. ß.
Ambrægriseæ grana xv.

Ambram terendo primum cum Corallis, postea cum reliquis ad lentum ignem miscendo fiat Laudanum Opiatum.

Simplex quidem præparatio est; Sed & Natura simplicitatis studiosa; & multa in huius medicamenti compositione à Crollio aliisque consarcinantur, quæ tamen vt exitiosa partim, partim superuacanea à Theophrasto in Specifico anodyno, à Quercetano in pharmap. rest. à Wirtzio & aliis penitus omittuntur. Quare enim innumera ad corrigendum Opiũ hinc inde colligantur, cum occulta vis illius, partibus noxiis remotis, correctione nullea egeat?

Laudanum hoc, vt & illud è Vitrioli Sulphure Narcotico, quod à Reuerendo & clarissimo Beguino habeo (sunt enim Laudana remedia generalia, & pluribus grauissimis affectibus quibuscunque corporis nostri partibus inhærentibus accommodata) quomodo specificis extractis mixta, modo hysterica, modo antepileptica, modo hæmoptyica, modo alexipyreta, &c. fiant; reticere hoc in loco, vel medio in sermone cum sapientibus lubentius volui, quàm ad Platonis sententiam cuiuis vulgo artem credendo, ridiculam facere Philosophiam; Interea lectori, vt spero, satisfacturus, quod prædictam descriptionem Angelo Salæ etiam familiarem, hoc in loco, vt perspicuè, ita candidè, enarrauerim.

Laudabile hoc est medicamentum, quod planè suo nomini respondeirt, si Laudanum dicas:

εὕρεμα θεὸς πάσας ἐστὶ παθῶν ὀδυνάς.

Omnium dolorum mitigatiuum, ardorum consumptiuum, quietis conciliatiuum, fluxionum restrictiuum. Cuius laudibus tamen ἐν τῷ γένει vt mē abdicam: quod Theophrastus de Magnete pronunciauit, hoc ipsum ego de Laudano verius propono:

Nullus in omni medicina videtur thesaurus extare pretiosior, quam vt morbus in suo centro cohibeatur, ita, vt ne illud egrediatur: Et posteà vt Medicus peritus sit, illum in suo centro digerendi & maturandi. Hoc facto, morbus naturaliter & non præter naturaliter exire potest, siue bonus siue malus sit.

Inprimis autem, pro vt mihi præstitit adprime, imo ac vix aliud quid in omni auxiliorum materia, confert.

In Catarrho, & tussi sicca, tenui; licet illa epidemia fuerit, aut maligna, vulgo vocant, qualis anno 1615. & 19. forte ex præcedentis anni nimis humida constitutione, totam Thuringiam, ne dicam, aliàs etiam nationes peruagabatur.

In profluuiis alui, siue ex hypercatharsi

In Tenesmo.

In phthysi.

Vbi notandum illud de Trochiscis ad vniuersas opiniones Oribasij. Constabant enim ex Opio, Mandragora, Iusquiamo velut basi: Prodest, inquit, ad phthysicos; in prima potione incidit frigus, in secunda incidit febrem, tertia potione tamdiu sudatur, donec incidat omnem typum. Ideoq; phthysicos Crollius diu eo ipso foueri posse dicit. Idque vel facultate fluxionum constrictiua facit, quibus phthysici plerunque obnoxij; vel frigiditate cum humida quadam tenacitate conjuncta, (modo vera quorundam de Opij temperamento sententia) qua nimirum & Rhases & Auicennas ad impinguanda corpora, papauer hyosciamum & alia impensè refrigerantia laudat; & Lucretius cicutas capris impinguescendis adjudicat; siue proprietate occulta, qua ad pinguefaciendum à Dioscoride & Auicenna proponitur Sarcocolla, à Mercuriali semen Cannabinum, &c.

In affectibus dolorificis: Iliaca, Colica, Podagra, Caduco Matricis, &c. in quibus singulis fructus ipsius tantò major, quantò cum specificis aliis felicior eius coadunatio.

Denique in febribus intermittentibus, Quotidiana, Tertiana & Quartana, præsertim cum specificis extractis ritè commixtum. Vbi propria ab Experientia certior factus, febrium intermittentium curam tàm perfectam, quàm vix in aliis licet famosis practicorum voluminibus quis reperiat, auxilio ipsius institui posse adfirmo. Cùm enim febres potissimum digestionibus & resolutionibus impuritatum mineralium generentur, quæ sine dubio, mira aliquando in corpore excitant symptomata; illas mirificè & intra paucas horas sedat & tollit. Id quod sequenti cum distinctione accipiendum: Quando non aliunde morbi dilatatio fiat, id est, vbi materia febris tantùm vnica est, & sine fluxione aliunde facta, sed solummodo in membro determinato, in ventriculo pancreate, &c. genita, & putrescente, quod ab initio febrium communiter accidit, sola purgatio febrilis per Diaceltatesson, à quo fortè Rosa mineralis nostra, vel specificum purgans antimoniale non diuersa, omnem paginam absoluit. Quando verò morbus cum fluxione est, vel per venas, vel per totum corpus, & vt Galenus ait cap. 6. l. 2. de Crisibus, inquinamento aliquo putredinali (Gal. 2. de differ. febrium cap. vlt. περίττωμα σηπεδονῶδες vocat,) post singulas accessiones in foco relicto, id quod in omnibus intermittentibus febribus contumaciter perseuerantibus obuenit, confestim duabus tribusue horis ante inuasionem hoc Opopyron Laudani sequatur: Hac enim vi, qua omnes ardores mitigat, fluxiones & fermentationes sistit, qua denique quosdam humores alterat, quosdam penitus dissipat, febrem vnà cum dilatatione, id est, morbum & διάθεσιν in corpore restitantem, penitùs intercipiet & profligabit. Imò dum fluxiones in singulas partes coërcendo non leue robur ipsis conciliabit, quicquid inquinamenti in fomite adhuc hæret, intercedente facultate partis naturali concoquet & superabit.

Addit Paracels. 2. de vita longa cap. 5. minutionem causalem per venæsectionem. Hac autem vtendum nemo sibi putet, nisi tantum sanguinis, cui simul materia febrilis mista, vitium sit, vt nisi onere aliquo leuata Natura, quod peccat vincere nequeat, Gal. lib. 11. cap. 15.

In continuis febribus à Laudano aliisque somniferis summo studio cauendum. Hoc enim nisi fiat, Crisis, turpi sæpè Medicorum probro perturbatur, &c.

Modum recipiendi quod attinet, is talis mihi hactenus, quando vereor, vt à contemptoribus animaduertatur.

℞. Laudani nostri ℥. ij. iij. 4. 5. quantum pro re nata suffecerit.

Magisterij Perlarum & Corallorum ana ℈ ß.

Terendo sedulò super porphyrium fiat puluis, & ex hoc pro lubitu beneficio sacchari & Tragacanthi in Aqua Rosarum soluti formula vna aut altera.

Quod verò Auicenna & Gal. cap. 31. lib. 3. de aliment. circa intercipientia & papauer inprimis notare voluere: eo ipso vti non licere, cum materia jam in pectus destillarit, sed antequam destillet, illud ipsum de Laudano etiam scitu cuiuis valdè necessarium, ne scilicet promiscuè fluxione in partem impacta, vt multi non obseruant, adhibeatur: Nam quando agendum, indicatur ab indicante præsenti vt vincit alia indicantia. Vnde materia fluens indicat retrahens; materia fluxa indicat expectorans, euacuans. Tale non est Laudanum. Nec fluens materia tàm potēs est, quàm fluxa. Nam materia verbi gratia, in pulmones fluxa magis nocet, vt propterea vti licet medicamento potius

euacuante; Medicamentum autem retrahens per modum interceptionis, vt Laudanum, materiam fluxam reddit magis rebellem euacuationi.

Quare vtendum est medicina intercipiente, antequam materia fluat; non vbi copiosè influxa, qualis in pleuriticis & Asthmaticis euacuante opus habet.

Ex quibus πορισματικῶς & hoc sequitur, quòd, cum per somnum materia fluat, & vigiliarum tempore materia fluxa expurgetur. Laudano post cœnam potius vtendum sit, hora autem vigiliarium euacuantibus.

Plura de Laudano & Opio, velut de temperamento ipsius, &c. quum verissima sint, & satis aperta, quæ de illis posuit Author Ternarij Laudanorum cap. 3. de his commentari superuacaneum duxi. Saltem parasyllogismi causa, quem ibi à Colore opij extructum ἀκροσυλὸς quispiam animaduertat, notetur, à colorum differentiis ad temperiem rerum arguendam nulla valere argumenta, necessaria scilicet consequentia, attamen probabiliter & Rhetorismo quodam ad persuadēdum illud, quod vel paulò antè, vel post immota argumentorum ab Experientia ductorum sequela, pro certo creditur. Qua de re prolixè Galen. lib. 4. de simpl. facult. cap. 23. his verbis: Certum tutumque non est, de tota medicamentorum facultate ex odore conjicere, multò minus ex coloribus de medicinarum virtutibus colligere quid valeas: quippe cum in singulis coloribus, calida, frigida, humida, siccaque reperias: quemadmodum inprimis huius operis commentariis (lib. 2. cap. 3. vbi ridiculum argumentum vocat & inutile & palam falsum) ostendimus. In quoque tamen singulatim genere, aut seminis, aut Radicis, aut succi, ex colore indicationem temperamenti licet sumere: vtpote Cæpa, scilla, vinum, quantò fuerint albidiora, tantò & minus sunt calida, quæ verò subflaua fuluaque calidiora. Idem vsu venit tritico, milio, ochris, phaseolis, Ciceri, radici Asphodeli, aliisque complurib. In quoque enim genere in vniuersum fulua, rubraque omnia albis calidiora.

Itaque etsi hinc quoque de medicamentorum viribus conjectura fieri queat, tamen sermoni adjiciatur: Optimum sanè esse (vt & dictum & ostensum sæpe numero) per Experientiam discretam facultates inuenire; In hac enim falli non potes. E quibus omnibus abundè est, si candidus es, quod Angelum Salam in dicto argumento excuses; si niger, quod errandi occasionem videas.

His operæ pretium est associare quæstionem de Hyoscyamo: An is, quomodocunque etiam depuratus, in Laudani compositionem laudabiliter ingrediatur: Idq; propterea quod Angelus Sala hyoscyamum in multis suspectum dicat, in Ternar. Laudan. cap. de Laud. Quercetanus rationes tamen eius dicterij sicco pede transeat.

Hoc ergò plurimi negant, & inter illos simpliciter quos noui eo consensu totius Collegij medici scripsisse. Esse enim, ajunt, Hyoscyamum narcoticum, adeoque deleterium, vt non tantùm in hominibus insaniam, capitis vertigines, & veternum gignat, verum etiam, Æliano teste, pastu ipsius resoluantur Apri, vnde & suilla faba appelletur; imò quod fumus ipsius gallinas præcipitio adfligat; & semen cum caseo antiquo, cochlea, farina hordeacea siue fabacea temperatum pisces ad commodiorem capturam infatuari faciat. Fortè etiam experientiam testem habent, quod eiusmodi Laudana non raro vel minima quantitate ægros damnis potentissimè auxerint, & furiosos, amentesque reddiderint, &c.

In eandem etiam sententiam plures simul descendunt, velut quod Theophrastus, Wirtzius, Quercetanus in prima Laudani descriptione, Rondeletius in cap. de Colica in suis pilulis ad colicum dolorem

dolorem sopiendum; Zvuingerus, Reusnerus, &c. non solum Hyoscyami additamentum negligunt, sed & quidam illorum de illo ab aliis admisso valdè stomachantur, putantque Laudanum ex anodyno fieri narcoticum, & per antiphrasin minimè laudandum.

Videamus autem num prædictis vndiquaque fides habenda, & quis vbique nexus consequentiarum, quibus non tàm simplices, quàm periti etiam capiantur.

Hyoscyamus narcoticus est.

Ergò è Laudani confectione expungendus.

Prius haud simpliciter verum; Deinde consequentia etiam vitiosa est. Audiant enim Dioscoridem lib. 4. cap. 67. εὐχρηστος ὁ εἰς θεραπείαν ἠπιώτατος ὢν ὁ τρίτος. Vtilis & ad medicinam placidissima tertia. Ergò de primæ & secundæ speciei Hyoscyamo (tres enim species agnoscit Dioscorides) verum duntaxat est: quòd narcoticus, μανιώδη καὶ καρωτικός.

Ille tertius autem albus; si propter aliorum vitia malè audiat; quare non Helleborum nigrum etiam rejicimus, propter albi veneficia?

Huc ideoque respicit Fernelius lib. 5. M.M. cap. 17. Hyoscyamus albus, inquit, eligendus est, cui flos & semen album est, cui verò flauum aut nigrum, quòd vel insaniam vel soporem inferat, fugiendum. Et quamuis dementationis causa minus tutum prædicet, immodico tamen vsu illud fieri aperte dicit.

Porro his parùm cohæret illatio. Quod ob vim narcoticam Hyoscyamus ablegandus sit. Ita enim Marcellus Virgilius interpres Dioscorideus: Intulerit fortè aliquis tàm grauem noxam non minore bono illum rependere, optandamque in orbe nostro plantam, quæ tàm efficaci remedio contra dolores, quibus tota aliquando perit vita hominis, pugnet.

Nec quia menti noceat, ideò doloris lenimenta, quæ habet abjicienda. Parum sapienter enim, quia malo conjunctum sit bonum, ex altero vtrumque damnatur, cum liceat distractis in diuersa contrariis malo prudenter carere, bono autem fœliciter vti. Adde, quod hoc nostro sæculo ars perficiendi Magisteria, & essentias puras è mistis separato corpore extrahendi, plurimis sit notissima.

Etsi illud locum mereretur, quidni Opium etiam, quo sine tamen Opiatum nullum, ad Sauromantos ablegant & glacialem Oceanum? quippe non minus (de crudo & impræparato loquor) narcoticum & μανιώδες, quàm Hyoscyamus, vt vult Gal. lib. 2. 3. 8. de compos. medic. s. loca, eique assenserunt plurimi.

Quid autem reliqua mereantur maleficia, quib. Hyoscyamum longè superat? Numerantur enim à Nicandro in Opij potu, præter perfrictiones, soporem, languorem, pruriginem, & in toto corpore Opij odorem: notæ sunt aliæ plures: pallida facies, labrorum igneus color, exigua & frigida respiratio, liuescentes vngues, & concaui oculi; Et Dioscorides expresse Venenum cognominat. Quò sine dubio respexit Capiuaccius, quòd dum Galenus cap. 4. lib. 7. κατ. τόπους inter intercipientia catarrhos in Tussi proponit Hyoscyamum album & Opium, Hyoscyamum retinet; Opium autem licet fermentatum improbat: Quod item in Dysenteria ab Opio inprimis cauet, in suppositoriis etiam, nihil mali suspicando ab Hyoscyamo. Sic Fernelius, qui optima & præcipua quæque in quouis genere medicamenta selegit, cæteris vt inutilibus prætermissis, lib. 7. M. M. ex Antidoto, Requie appellata, Opium exterminat; attamen interea semine Hyoscyami albi contentus, etiamsi vulgaris eius medicamenti compositio, aliàs minus Opij habeat, quàm omne Philonij & Opiati genus.

Deleterium esse, alicuius quidem momenti foret, & quod culpam Hyoscya-

mi augeret: Sed exuamus hoc ſenium: ſi Hyoſcyamus totius ſubſtantiæ diſſidio naturam noſtram depopularetur, &c. ad morem venenorum, nunquam impunè in corpus vſurparetur, ſine aduerſariis venenorum, & Alexiteriis. Atqui, teſte Dioſcoride & Ægineta, facillimè curantur qui Hyoſcyamum hauſerunt, ſi copioſa pota mulſa illis, & lacte ſuccurratur; imò dicunt quietem imperandam eſſe, nec aliter quàm ebrij potum ſomno concoquunt vinum, ſic etiam quiete ſua, qui hauſerunt Hyoſcyamum. At qui hæc à deleteriorum natura nonne alieniſſima? quæ quo ſomno intimius recipiuntur, tantò citius internecionem pariunt. Quos viros nunquam ſatis laudatos ſi parui faciunt, verecundiæ ſaltem ipſis ſit Galeni facult. ſimpl. Dictatoris authoritas. Is lib. 8. Hyoſcyamum flore ac ſemine candido ad ſanationes vel maximè idoneum prædicat, & à deleteriis illis ſpeciebus expreſsè diſtinguit. Inuiſus ne adeò ſit, vim propter ſummè refrigerantem, qua contingat, calido extincto innato ſpiritus congelari? Quis autem hic melior arbiter ipſo Galeno? qui citato l. ex tertio duntaxat ordine refrigerantium eſſe dictitat, quem non Opium ſolùm longe excedit, veterum ſententiâ; ſed & ſedum, Lens paluſtris, Lactuca, & Fungi, quorum tamen noxam ignis efficacia tolli, notius eſt, etiam in culinis, quàm vt egeat narratione. Denique ſi neſciant, quis deleteriorum numerus, è vegetabilium pro ſapia ſaltem, quorum plurima tamen vſum habent in Medicina ſaluberrimum, præſertim dum Artis Chymicæ poteſtatem, vt nunc eſt dextrè experiuntur, videant Catalogum deleteriorũ Matthioli in Opuſc. de ſimpl. Med. fac. ſ. loca & genera. Vnde Cajus I C. Quis venenum dicit, adjicere debet, vtrum malum, an bonum. Sed videamus & reliqua, quod videlicet amentiam pariat, veternum, & capitis vertiginem, & quod Faba ſuilla appelletur, à ſuibus illato maleficio. Quid autem illud intereſt, cum de crudo duntaxat hæc admittantur, de tali Amentia, ſcilicet quæ teſte Dioſcoride, ebrietati duntaxat ſimilis παραφρονητικοῖς μεθύουσιν ὁμοίη, & qui ea affecti ſunt, ἐν τῷ ἡσυχάζειν ὥσπερ οἱ τὸν οἶνον πίοντες reſtituantur? Si Carum faceret, imperanda non erat quies, pro remedio Hyoſcyami oppoſito. Fabam ſuillam vocatam verum eſto; pro ſuibus autem argumentum valeret hoc, non item pro hominibus, ſpecie diuerſis.

An enim quis abſtineret ab amygdalis, quod eſu ipſarum vulpes malè habeant? Quis Antimonio omnem in nos agendi facultatem deneget; quod illud videat, ne anſerulum quidem in magna licet copia & crudum quicquam affeciſſe.

An omnis peſtis; quâ ſæpè multa millia hominum intereunt, nulla peſtis, quòd non æquè boues & ſues periclitentur? Non enim, quòd Author libri de flat. tex. 20. annotauit: omni animantium generi, eadem aut non conferunt aut commoda ſunt, ſed ſunt alia aliis magis conuenientia.

Huic tamen ex aduerſo ponatur: cum ope eius à dolore ad indolentiam, quaſi diuino quodam beneficio multi reſtituerentur, non ampliùs Hyoſcyamum, fabam ſuillam à ſuibus; ſed à Ioue Dioſcyamum, id eſt, Iouis Fabam, herbam Apollinarem & Pythonion dictum eſſe, prout idem commentator Dioſcoridis pulchrè monet.

Pugnent Authoritatibus pro ſententia ſua; Nos noſtram propugnaturi non dejectiores obtrudimus Antiquorum videlicet & Neotericorũ εἰς ὑπερβολὴν ἀρίστων: Dioſcoridem, Oribaſium, Galenum, Philonem, Andromachum, Capiuaccium, Oporinum, Fernelium, Quercetanum, Crollium, & plurimos alios, Quorum non ſolùm Laudana ex Hyoſcyamo, γνήσια pharmaca Deorumque manus quaſi; ſed quibus etiam

eiuſmodi compoſitiones acceptiſſimæ. Ex Hyoſcyamo enim conflantur philonium Romanum Perſicum, Tarſenſe, Athanaſia, Aurea Alexand. Triphera, Theriaca, Mithridatium, Trochiſci de Alkakengi, Diaſulphur, pilulæ de Cynogloſſa & plurima alia. Imò Coryphæus illorum, qui Hyoſcyamum hoc è loco perpetuò proſcribunt, nonnullis affectibus velut hæmoptyſi, &c. pro tutiſſimo æquè quàm præſentiſſimo remedio ſemen eius in ſcholis ſuis priuatiſſimis præſtituit & optima de nota commendat.

Neque ἀπροσδιόνυσον hoc in loco, quod Thurnheuſerus lib. 59. de vrinarum probationibus de hac eadem herba magnificè profitetur. Iudæis, inquit, à multis ſeculis planta hæc Birjahbadal dicta eſt, id eſt, quæ fertilis ſit & variis fructibus prodiga. Omnium enim terræ creſcentium pro modo magnitudinis ſuæ ſemine abundantiſſima eſt, feraciſſimaque non mehercule abſque ſingulari Naturæ prouidentia. Quo etiam pertinere arbitror, quod ab ea ipſa Natura prædicta ſemina velut ollis, operculis ſuis accuratiſſime munitis incluſa, abſcondita ſint, adeò vt Apelles artificioſiſſimus ita depingere, aut quiuis alius ſculptor accuratiùs elaborare nequiverit. Taceo quod arcanum longè excellentiſſimum, & ad hæc vſque tempora ne ſapientibus quidem cognitum, in duplici ſuo diſtinctis alueolis comprehenſo ſemine, vbi alterum ἀρρενικὸν, alterum verò fœmineum, & alibi par, alibi impar, & plerumque ad 190 & 191. numerum aſcendens (quo factum, quod ſemina vni radici innaſcentia ſæpè ter centena millia numerauerim) ad iram alioſque cordis humani effrenes affectus iam ſedandos, pro differentia prædictorum illorum alueolorum, quod mirum, reconditum habeat. Ideoque à Thurnheuſero in Tincturam ſeu oleum elaboratur, quod ipſe in prædictis intemperantiis valdè nobile deprædicat, remedium.

Cum ergò antagoniſtæ illi tantorum Heroum, ne dicam ſuaſmet ipſas ſententias parum ſui ſimiles contempſerint; affirmatiuam in hac quæſtione ductu illorum meritò retinemus, cum limitationibus tamen his breuiter delibandis.

1. Hyoſcyami ſpecies ſaluberrima eligatur, non illa flore, & ſemine nigro, luteoue.

2. Non crudus aſſumatur, aut tempore minus balſamico collectus, ſed ritè & ſcitè præparatus, ſed à partibus noxiis, atque ſulphure venenoſo, ſi quod habet, defæcatus & ſeparatus.

3. Apponantur ipſi debita κατορθώματα quæ frigidam retundere poſſint intemperiem, neruos roborare, craſſos humores extenuare, & flatus diſcutere.

Et hoc modo cum Hyoſcyamus, non ſecundum omnem latitudinem in corpus agat, ſed & ſimul in medicamentum, ita vt hoſtilis efficacia, ſi qua eſſet, haberet, quo cum confligaret, Naturæ medicatrici ſtuderi eo ipſo omninò ſtatuimus.

Interim tamen res hæc tàm anguſtis terminis non cohibetur, quin Hyoſcyamus nobis volentibus, in Laudanorum compoſitionibus, præſente Opio, quod per ſe ſufficiens tutumque ſatis, omitti inuitis etiam doctis viris aliquando non poſſit.

De Matſlach Turcarum.

Sed dum exemplar propoſiti Laudani, & quæ eius conſectanea ſunt perſequor, latiùs mihi circumſpicienti ante omnia ſe offert Matſlach Turcarum. Ideoque etiam de eo aliquid, quantum ex relatu fide digniſſimorum accepimus, proferatur in medium.

Vt autem decentiùs tranſitus inſtituatur, nec inutili relatione implicemur, delibemus prius paucis, quomodo anima-

ti simus in animum illum Turcarum Medicinis animatum, de quo Sala in Ternario Laudanorum suprà. Non enim ἀναγ-καίως quis dubitaret: An verum sit,

Animum hominis remediis quibusd. animatiorem & lætiorem ad quæuis obeunda conciliari posse? Videtur enim, si quis bona corporis valetudine fruatur, ad quæuis objecta ipsum & hilarem & animosum spontè esse, pro modo naturæ suæ cuiuslibet congruo, absque eiusmodi Martialibus assumptis, quale Matslach Turcarum perhibetur esse, pro qua etiam sententia inprimis perspicuum illud Hippocratis 6. Epid. part. 5. Aphor. 2. Naturam sua sponte inuenire motiones, quibus ipsum corpus regatur, quantum expedit. Videtur etiam, hoc si fieret: Corporis imperio, animæ seruitio nos vti, secus quàm veritas patitur à Salustio in Catilinaria iisdem verbis expressa. Omnes siquidem Medicinæ in corpus directæ sunt, quod & vnicè ægrotat & malè habet. Hinc falsò voluisse Hippocratem 2. Aphorism. 6. nisi cum grano salis accipiatur, Scaliger docet: Mentem ægrotare, cum dolorem, quo cruciamur, non sentimus. Animus autem, animæ vis & facultas propria est, quæ tota ipsa actus est, ac proinde pati minimè nata; multò minus à corpore, cum quo genere minimè conuenit. Vnde nam ergò fiat, re quadam assumpta in exaltationem & animositatem, quæ scilicet ab animi motibus, quemquam concitari, inque ea feruidè præcipitem esse, quæ aliàs scitè magnopere euitarit. Præterea argumenta suprà contra vsum Aquæ Magnanimitatis Achilleum, idem inferre videntur; ac si nempe parùm eiusmodi remediis tribuendum.

Atqui hæc speciem tantummodò veritatis habent, non ipsam declarant veritatem. Si enim, erit Spirituum vbertas & splendor, iis quæ materiam spirituum vel dissipant, vel impuritate contaminant, vnde corlanguescit, & cuncta in tristem mœrorem abripiuntur, velut sæpè contigit à Medicamentis veneficis, morsu canis rabidi, &c.

Quare è contra remediis robur & tenuitatem spiritibus conciliantibus, non venustiorem hominis & lætiorem animi refectionem tribuamus? Et affectus quid aliud sunt, quàm motus cordis pro spirituum & sanguinis constitutione in homine & inchoati & perfecti? Ita in tenebris pauitant Melancholici, quia spiritus atri & tenebricosi; Quando verò in corde Spiritus exactè elaborantur, lumine quodam vitali perfusi gaudij & hilaritatis authores euadunt.

Atque hoc sese adeò vsquê extendit, vt & sacra tangat intellectionis, puta quibus initiari anima non potest, ne dum perfici, nisi hoc fideles animæ satellites, spiritus legitimè temperatos habeat. Hi verò spiritus pro corporis œconomia Medicinis variè substante, augeri diminuique possunt.

Insuper fieri omninò potest: iudicium & phantasiam hominis re quadam assumpta adeò peruerti, vt ad tempus erret, in dijudicatione objectorum, nec inter læta & tristia, vel detestabilia & apprehensibilia discernere possit. Ita canina rabie affecti aquam timent, & hydrophobiâ laborant, citra rationem duntaxat propter abundantiam succi atrabilarij, quo spiritus animales tenebricositatem patiuntur, & mens alienationem; Et philtra quorundam animos non raro ita occœcant, vel potius in furorem abripiunt, secundum illud, philtra nocent animis, vimque furoris habent, vt pulcherrimis relictis deformosissimas deperditè ament fœminas.

Quod idem etiam euidenti conuincit testimonio Vinum, quo in præsens gaudium extra occursum sæpè rei lætæ, oppidò abripit hominem, mentemque ad objectorum rationem aliàs profundâ soli-

citudine affectam, omni exuit molestiâ. Etenim spiritus gignit moderatos temperie & consistentia mediocres, humore moderato perfusos, ac splendidissimo lumine emicantes; immoderatè verò assumptum, subtili acrimonia Spiritus impellit, & ad quid vis agendum expeditiores reddit. Quod de se ipso vsu compertum suauissimus Anacreon, vino suauiter tinctus canit:

Vbi suaue poto vinum,
Subitò molesta cura, &
Operosa consilij vis
Rapidas eunt in auras.

Et Horatius 1. Epist. 5. in simili confirmat:

Quid non ebrietas designat? operta recludit;
Spes jubet esse ratas, in prælia trudit inermem:
Sollicitis animis onus eximit, addocet arteis, &c.

Simile affirmatur à Fiorauanta de Oleo Cannabino lib. 5. de Secretis cap. 61. scilicet. *Milites illud adeo animare, vt hostem audacter, omnique abjecto timore aggrediantur.*

Taceo in eodem hoc negotio antiquissimos pariter, & recentiores Authores esse ὁμοψύχους, qui nimirum plura notarunt ad vigorem animi redintegrandum reficiendumque; cuiusmodi est Confectio exhilarans Rhasis, Electuarium lætificans Galeni, Nepenthes & alia. Quibus merito annumeratur etiam Nepenthes Anglorum & Belgarum, Tabacum, quod quantum animo conferat, cum sit κακῶν ἐπιλήσμη ἁπάντων, abundè explicat D. William Barclay in libello, quem Nepenthes, siue de virtutibus tabaci inscribit.

Neque illud hominum exempla duntaxat probant, sed & brutorum animalium. Sic Agallochum in puluerem redactum admixtis aliquot Caryophillis, atq; osse de corde cerui, oleoq; Nigellæ, Galli gallinacei vertici inunctum, tantam ei alacritatem conferre, vt Gallus cantillare, ac crocire non desinat, author est Lemnius cap. 4. lib. 2. de Complexion.

Et triuiale est exteris præsertim nationibus equis suis aciem ingressuris robur cum corporis, tum animi, quibus sæpè incredibilia cursionum spatia sine pastu, vllaue extra potum refectione, absoluunt, addere, cuius etiam Philippus Cominæus Gallorum Regi à Consiliis & historiis lib. 1. comment. hac ferè sententia meminit: Erat mihi, inquit, tum equus & vetulus admodum, & fractus laboribus, is fortè situlam vini repertam hausit, eaque potione sic fuit recreatus, vt alacriorem antea nunquam fuerim expertus. Eiusdem argumenti sunt quæ Theophrastus de radice Chamæleonis tempore suo balsamico effossa prodit, quòd non solum vires adimat, & in quouis labore collaborantem à tergo multis parasangis relinqui faciat, sed quod etiam ingenitum animi corporisque robur equo ita accendat, cui illa in os indita, vt in decursionibus parem, quod exemplo probat minimè habeat. Quis dubitet Anglos Gallis suis in medio hominum consessu pro more concertantibus quippiam deuorandum dare, cuius virtute feruefactis animis ad internecionem vsque saltibus egregiis sibi inuicem insultent. Neque etiam ab hac animos immutandi facultate Fontium quorundam Natura cessat: de quo Ouidius lib. 15. Metamorph.

Quodque magis mirum est, sunt qui non corpora tantum,
Verum animos etiam valeant mutare liquores.
Cui non audita est obscænæ Salmacis vnda?
Æthiopesque lacus? quos si quis faucibus hausit,
Aut furit, aut patitur mirum grauitatè soporem.

Qui ergò primum illud objiciunt, minimè audiendi sunt, si de functione animi & cordis loqui velint, non vnicè saltem

de dispositionē ad hanc ipsam functionem. Sanitas enim ineptè in ipsis functionibus reponitur, cum ab iisdem etiam qui sani sunt, recedant, & quiescant; vbi certè aliquo externo, velut ingenij virtutisque incitabulo, calefacto simul refotoque animo, si quid in eo, vel frigidæ tristitiæ, vel torpentis metus, aut verecundiæ fuerit, lætiores, atque ad intentiones masculè capiendas habiliores reddimur.

Aphorismo Hipp. opponitur eiusdem alius, quando dicit: Hominis animam semper refici, vsque ad mortem &c. Quod alterum attinet, certum est animam per se diuinam, sibi seruientem, sibi imperantem, si à corpore absoluatur, impatibilem esse, nec quicquam à Medicina vel ipso corpore accipere; atqui implicata corpori, ἐν σώματος, per eius officiales, atque administras partes recipit impressiones. Fit ergo talis, qualis & illæ sunt. Hinc quorum peruersa corpora, eorum item peruersæ cogitationes sunt, siue, quod, Gal. authore 3. de locis affect. cap. 6. anima à partinm temperamento mutetur; siue quod corporis & animæ vnum esse sit, quod est esse compositi. Proinde & Aristotel. in physiognomicis dicit, ὅτι ἕπονται τοῖς σώμασι αἱ διάνοιαι, vt in ebrietatibus & morbis de quibus abunde Scaliger exerc. 265.

Quæ suprà de Aqua Magnanimitatis proposuimus, responsa sunt non ad præsentem quæstionem; verum duntaxat ad illam, quæ de Aqua ex Formicis discutienda mihi erat.

Fabula ergo non est, nec risu dignum; Esse quædam posse, quibus vtentibus mens animusque non consistant solùm, vbi aliis velut vi quadam icta labascant, sed & quæuis in pericula, præsertim vbi anima vel ortu vel educatione praua, solito multo animosiora, expeditioraque comparentur.

An verò idem hoc de Opio affirmandum sit, quod nempe vel caloris vel frigoris magno excessu, vires haud parum deiicit, vel etiam abdita quadam vi Spiritus & sanguinem (quorum tenuitatem, fulgorem & motum consimiles etiam affectus animi sequuntur) ad motus quoscunque ineptiores & torpidiores reddit, haud parum dubito. Proinde & aliam sententiam in ipsiusmet Turcæ cuiusdam fideli reuelatione fundatam, & ob id viris doctissimis haud paucis acceptissimam breuiter subjungere haud verear. Esse scilicet Turcarum Matslach non Opium, vt Scal. Quercetanus, Bellonius & Sala voluerunt; sed pretiosum Clyssum Ceruariæ, à Meizenis sacerdotibus Turcicis ex ea planta singulis duodecim annis semel in Trachonitide regione, ad radices Libani diligenti cum obseruatione temporis, & non nisi solis ipsis cognita præparatione factum, postmodum ad excitandum cupiditates animi & corporis maximè proficuum & nobilem. Ceruaria communiter dicta, est ἔλαφις, siue cauda cerui. Statim enim dum in vere germinare incipit, profert à terra comam copiosam & spissam repræsentantem figura sua caudam. Cerui: Turcis & Arabibus dicitur Mats. Tota planta subnascitur è radice exterius subnigricante, sed interius subflauescente, estque instar Mastiches odora. Caulem emittit gracilentum & cauum, & instar Ligustri articulatum. Folia ex parili internodiorum situ vtrinque æqualiter prominent, suntque læuigata & crassa, aliquantulum rotunda, & per ambitum leniter serrata, ceu in petroselino conspiciuntur, & ex colore viridi in luteum desinunt, suntque boni odoris. Flos est vmbellosus & albicans; semen copiosum & angulosum, penè vt semen Angelicæ, odoris suauissimi, saporis verò acerrimi. Gignitur in locis montosis & saltuosis, vbi præsertim feræ syluestres gaudent, quæ lubentissime ea vescuntur, vt nullo modo dubium sit, hanc plantam esse eam, qua

Plinio 32. cap. 8. ceruæ ante partum purgantur.

Ex hac eadem planta Matſlach conficitur, & præparatio iſtius apud Turcas vulgaris non eſt,ſed arcana ſolis ſacerdotibus Meizenis in ſecretis habita,quam ab omnibus aliis etiam domeſticis ſingulari ſtudio abſconditam tenent.

Colligunt ſingulis annis in fine Auguſti vel initio Septembris, Venere præſertim vel Ioue ſignum Leonis percurrente, ſemen, quod magna cura aſſeruatum, & ſæpius aëri expoſitum ventilant, ne noxam aliquam aut mucorem contrahat. Redeunte porrò præparatione ſolemni nempe duodecennali tempore, collectum & hactenus ſtudioſè cuſtoditum ſemen omne tundunt, & exprimunt, oleumque inde expreſſum ſeruant. Deinde ſole medietatem Leonis ferè emenſo magnam quantitatem iſtius Plantæ recentis cum tota ſubſtantia & floribus conuehunt, ex radice contuſa exprimunt ſuccum: Folia caulem & flores Aqua Fluminis Iordani coquunt, & vbi refrixerit ſuper natantem mucilaginem cautè aufferunt.

Ex ſeminis oleo expreſſo, ex ſucco radicis & mucilagine huius plantæ, deinceps famoſum illud Matſlach concinnant. Recipiunt enim mucilaginis iſtius partes tres, olei & ſucci ex radice partes ſingulas; has inuicem miſtas in ſitula cum operculo foraminibus hinc inde peruio inſolant, eamque per machinulam radiculis tranſuerſim infra duplicatis ſupra cum aſſerculis cancellatis à vento inſtar Crotalæ truſatilem, continuò mouent. donec nempe partes omnes inuicem probe miſtæ in ſuccum exudantem tranſeant. Hujus inſpiſſati Cryſſi ſeu Matſlach drachma vna apud ipſos vœnit viginti Aſperis: Magnitudine vnius fabæ in Hydromelite ſolutum,& ſumptum Matſlach è veſtigio animoſitatem hominis mirabiliter excitat, & furibundis ſimiles facit, vt ſumentes quaſi extra ſe rapti, præſertim in bellis nullum periculum quantumuis maximum reformident. Facit etiam pronos in Venerem.

Verum huius ſumptioni à teneris aſſueſcẽdum ipſa ratio dictitat. Secus enim periculo non vacat. Quo modo Opij natura quoque mutatur, quo copioſius nemo veſci poteſt, niſi idipſum ab ineunte ætate, conſuetudine, quæ ſæpe in alteram tranſit naturam, didicerit.

Neque etiam à vino Plato dixit prorſus temperantes ſatis tutos eſſe. Nam cui Libentiæ Gratiæque omnes conuiuiorum incognitæ ſunt, quique illarum omninò expers eſt, ſi eum forte ad participandas eiuſmodi voluptates, aut voluntas tulerit, aut caſus induxerit, aut neceſſitas impulerit, deliniri plerunque & capi; neque mentem animumque eius conſiſtere, ſed vi quadam ictum labaſcere contingit, cuicunque ergo Matſlach iſtius vſurpandi erit copia, congrediendum ſibi putet, & tanquam in acie quadam cum iſta Matſlach licentia cominus decernendum, vt aduerſus illud non fuga tutus ſit, nec abſtinentia, ſed vigore animi, & conſtanti præſentia, moderato & iuſto vſu temperantiam continentiamque tueatur.

De Opij correctione.

De Opij Quercetanæa illa correctione, per toſtionem, cuius gratia primum in exigua inciditur fruſtula, inque patina, orbe, quadraue aliqua adpoſite, ne ſe inuicem attingant, collocatur, eo vſque moderatum ignem ſubſternendo, donec ſulphure narcotico & fætido penitus fugato Opium omnem odorem amittat, & planè ſiccum inſtar Aloes, reddatur, facileque in puluerem verti poſſit; quæſitum à multis eſt, an pro compendioſiori & præſtantiori agnoſcenda.

Equidem fieri facilè poterit, vt iſto

ingenio, si medium transiliatur, anima specificaque facultas simul cum venenoso illo sulphure expellatur; nihilque nisi purum putum cadauer relinquatur. Quippe & hoc in reliquis omnibus succis vsu venire cuiuis satis est obuium.

Correctio autem medicamentorum Theophrasto teste, non quoad formam esse specificati, sed ad ea duntaxat, quæ esse sensificati sunt, pertinet &c. l. de Carduo Angelico.

Verùm enim verò cum certo constet: fœtidum illud esse & noxium Opij sulphur, quippe, quod vel odore ipsius tetro testante, planè excrementitium est, & ab Opij genuina essentia diuersum, & quando tostionem ritè sustinuit, omnemque malignitatem, euaporando exuit, Opium nihilominus facultates verè efficaces prę stò habere, adeoque viua nimis operatione, vel leui ἐπροσεχέξει intercedente, plurimum negotij facessere, veluti eius rei testimonia sexcenta adduci possent, nil dubitandum de Tostione, si ritè administratur, ac si totam Opij substantiam exurere & spoliare posset. Præterquam enim quod Tostio non sit Vstio, Philosophorum etiam sententia, qui Zonam torridam exustam dici non patiuntur, nequè vtrinque vnus idemque terminus, omnis videlicet humidi expiratio, idque magis, quatenus illa in succis & resinis ad Medicinam adhiberi Artis consuetudo hactenus obtinuit, videbimus Rhabarbarum, Gummi Arabicum, Coriandrum, Crocum, & plurima alia torreri, absque eo, quod anima spolietur, & vires perdant suas. Quid quod Extracta quædam purgantia, veluti Scammonij, Colocynthidis &c. quorum energia tamen in tenuissima substantia consistit, vt propriam illam, quam habent formam induant, haud vel minorem vel breuiorem caloris impetum, sustineant. Ais non omnem illic cessare humiditatem, qualem habeat Natura, quod vires sartas tectasque seruet? Nec hic tam morose Quercetanum intelligas; quando dicit, quod ignis eo vsque continuari debeat, donec Opium omnem ferè amittat odorem, & omnino siccum reddatur instar Aloës, & facile in puluerem vertatur; ac si de alia loquatur siccitate, quam potentiali; ad quam nimirum Opium satis tostum reducatur, puta ad halitus inutiles abigendos, licet adhuc roridum satis, liquidumque super lamina, tum demum, quando ab igne remotum, refrigeratumque de facili in puluerem vertatur; & de alio item odore, quàm quem paulo ante Sulphur fœtidum & narcoticum dixerat.

Si enim de illo bono benignoque sermocinaretur, vnde nam tanta Opij correcti fragrantia? Vnde vires humido omni deperdito? Odor enim ex aërea humiditate est, terrenæ naturæ exuberanti, & calore torrefactæ permixta. Sic enim Aristot. in probl. τὰ πυρόμβρα πως τῶν ὑγρότητα ἐχόντων ὀλίγην, εὐώδη γίνεται; Ἄχυμα vero & arida prorsus non sunt odora.

Et hanc eadem sententiam γνῶσιν fuisse Quercetani, haud obscurè desumitur ex eo quod liquorem superfusum, clarum, & rubicundum instar granati apparere adfirmat.

Quomodo enim Opium penitus exustum exanimatumque non nigrum, vel ad minimum austerum præstaret? Accedit & hoc pro munimento jam facti judicij, quod calorem moderatum, cuius ope sensim exhalatio fiat, requirat; Calor vero moderatus, quid commune habet cum calore Vstionis cinefactionisue? Ideoque adduci non possum vt credam, Quercetanum, tantum nempe Medicinæ pharmaceuticæ imperatorem, hanc correctionis speciem Opio elegisse, quæ omnibus primo statim intuitu absurda falsaq; videretur. Quin imò arbitror eam ipsam eiusmodi esse, quæ non minus vtiliter, quam compendiose, quicquid in Opio displicet, auferat, adeoque Opium tostione hac prudenter adhibita, non inferioris

potentiæ

potentiæ nobilitatisuè esse, quam quod vllo alio modo præparetur.

Si quis tamen in contrarium adhuc rapiatur, vereaturque Iauam Insulam (vt exemplo vtar) quia illa haud procul ab æquinoctiali, adeoque torrida sit, quicquam boni producturam; Cum tamen nullius rei copia & excellentia cæteris partibus Orbis cedat, propter fluminum nempe illis in locis restagnātium multitudinem; cuiusmodi medio Opium etiam, vtut res alias se haberet, omnino à corruptione tutari possit, sequentia ad calorem forte nimis torridum retundendum obseruet.

℞. Opij concisi ℥ ij. tresue, super laminam ferream collocato superfunde Acetum Rosaceum vel simplex, bis terue, singula vice tantum quantum ad Opium spatula instar pastæ hinc inde agitandum miscendumque satis est. Accendatur ignis Carbonum moderatus, isque tamdiu duret, donec particula exempta, quamuis adhuc satis humida aut liquabilis, quādo refrixerit, Aloēn quasi referat. Tūc enim cessa, vbi & odoris & humiditatis & efficaciæ, propter humiditatem Aceti dissoluentem, vstionem restinguētem, naturamque ipsius fixatoriam, plurimū retinueris.

Quemadmodum enim sulphur narcoticum in Opio tenuissimæ maximeque volatilis substantiæ est, quæ quin in coctione primo loco efferatur, nullo modo potest; ita illud ipsum sulphur procul dubio prædicto modo expirabit; Econtra vero facultas vere anodyna exoptataque, puta quæ partim terrestrioribus Opij partibus, fundum maxime occupantibus, innata & essentialis, ab aceto, quod & ipsum intima sui parte difficulter attollitur, inuiolata seruabitur.

Ex quo, ceu Corollarij loco, admirari omnino subit, quod de Arcano illo Helidæi, quocunque etiam modo hactenus vendito (plures enim & differentes eius circumferuntur descriptiones) quidam præclari vsque adeo præclare scribant & sentiant; Quum tamen reuera, si rēs intimius spectetur, ea ipsa parte, qua Medicinam quæsitam vel maxime expectemus, aliud nihil sit, quam sulphur illud narcoticum fætidum, pernitiosum, & detestandum, quod omnes, quicunque de Opio hactenus quicquam boni sibi polliciti sūt, summo studio cauere, & à vera Medicina remouere soliti sunt.

Laudanum liquidum.

℞. Opij Thebaici super laminam ferri lentissimo igne exsiccati ℥ j.
Croci Orientalis,
Macis ana ℥ ß.
Ambræ grisea ʒ j.
Spiritus Vitrioli albi per vrinale destillati ℥ iiij.
Aquæ Rosarum opt. ℥ vj.

Infundantur omnia in vase vitreo, & digerantur per mensem. Deinde facta colatura, abstractaq; Aqua Rosarum seruentur ad vsum, quo nec Arcano Helidæi è recenti Opio & nudis Allij capitibus destillatis minime cedit. Dosis eius à gutt. v. ad 10.

Liquor sine opio anodynus.

℞. Nucis Moschatæ,
Macis,
Croci Oriental. ana ℥ j.
Ambræ griseæ drachm. j.
Santali Citrini
Ligni Aloës
Cinamomi opt. ana ℥ j.
Spiritus Vini rectif. ℥ xij.
Spiritus Vitrioli ℥ iiij.

Infundantur sub fimo equino, vel eius vicario per mensem. Dein colatura separetur liquidum à spisso.

Datur scrupulus semis in Epilepsia, suffocatione Matricis, vermibus &c. Et hoc verum Anodyni Aromatici cap. de Nepenthe aureo in Ternar. Laudan. attacti exemplum habeatur.

Sulphur Vitrioli anodynum.

De Sulphure Vitrioli anodyno hæc Authoris noſtri ſententia hoc in loco non reticenda eſt: Eſſe in Vitriolo quippiam Sulphuris naturæ, & anodynum & narcoticum; proq; eo is in Anatomia Vitrioli Spiritum Vitrioli acidum primum, vt & oleum ipſius ſuſcipit. Quod vero ſit Paracelſicis encomiis in tract. de Sulphure tomo 6. dignum, quod tantam habeat dulcedinem, vt à Gallinis deuoretur, eaſque in ſomnum conjicias abſque damno &c. ingenue neſcit, vt aliàs, quos inter & nos ſumus, plurimi, plurima, ſcientes Valerij Maximi illam de repulſis γνώμω: patientia quæri debere, quod gratia impetrari nequierit.

Vtinam vero cap. 8. Ternarij Laudanorum, hæc ipſius ſententiæ vnica limitatio foret: quod pares cum Opio virtutes habeat. Nam & Paracelſo hoc placet: Addit enim, modo illud prodeſſe, non Opiatico, ſine omni noxa, quamuis à Natura ipſa decoctum & correctum tantum.

Interim (quod in haud vulgarem Angeli Salæ laudem cedit) magnum veracitatis contemptuſque glorioſi ſpiritus ſignum eſt in quolibet, quæ prudenti experientia minus comprobauit, etiamſi plurimis vulgariſſima, ab iis orationem abrumpere, ſuamque inſcitiam fateri malle, quam quicquam gloriæ dulcedine captum temere falſoque adſerere. Plures ab his virtutibus auerſi idem non fecere, ſed jam ſubſtantiam Vitrioli cupream, pro Sulphure paregorico ipſius; jam totum Vitriolum, licet purificatum; jam Colchotar dulcoratum ſimplicioribus obtruſerunt, inque ſummos labores plures fruſtra conjecerunt. Argumenta ſpeciatim ſingula pertexere, ne quid viribus impar ſuſcipiamus, intermittimus, & quæ maxime ad propoſitum titulo hoc ornanda viſa ſunt, alterum à Beguino acceptum, procul dubio è Quercetani ποιητηείῳ, dummodo is verum Vitrioli Sulphur potius vidit, quam olfecit, alterum è Charotechnicis Baſilij annotabimus.

Sulphur Vitrioli paregoricum & fixum.

℞. Limaturæ Chalybis mundiſſ. part. j.
Vitrioli communis elegantis, aut etiam Vitrioli veneris. part. ij.

Trita miſce inpendendo in cucurbitam vitream, & ſuperfuſo aceto deſtillato ad digitum vnum, lente ad ſiccitatem vſque in arena coquantur, in fine ad incandeſcentiam vſque vrgeantur. Refrigeſcant, & è ſicco puluere nouo aceto ad trium circiter digitorum eminentiam affuſo colorem extrahe, digerendo tres ad ſummum dies. Decapulando filtra, & aliud affunde, donec tinctura non amplius ſequatur.

In hoc aceto Sulphur Vitrioli κάυσιμον deliteſcit. Immitte guttatim de oleo Tartari, donec Sulphur narcoticum totum ad fundum repercuſſum videas, quod poſtea, ſeparato aceto, aqua aliquoties affuſa, ſtudioſe ab acrimonia eluendum & ſiccandum.

Sulphur Vitrioli dulce anodynon alterum.

℞. Vitrioli opt. q. v. ſolue in aqua fontana, ſolutioni depuratæ per reſidentiam affunde lixiuium cineris clauellatæ, & exæſtuando ſulphur Vitrioli petet fundum. Hoc age donec ſulphur amplius deprimi nequeat, eiuſque aqua clara exiſtente, magna copia habeatur. Siccatum hoc per ſe ſublima, & fœcibus rejectis, additaque dimidia ſalis Tartari parte per Retortam in Oleum rubicundum deſtilla; cui poſtea

modicum Aceti infusum puluerem puniceum præcipitabit, oleo Tartari in aqua restitante, qui ab omni acrimonia bene eluendus.

Hic puluis affuso Vini Spiritu octiduum circuletur, & optata sulphuris prædicti substantia, ad superficiem instar olei Cinamomi separabitur, tritorio secernenda.

Vsus.

Ad omnes corporis prauas humiditates consumendas, purificandam matricem, semen fæcundandum, aquam intercutem exsiccandam, sanguinem coagulatum expellendum, & denique aperienda apostemata. Dosis ℥ 1.2.3. in Aqua Melissæ petrosolini &c. continuatus aliquandiu hic vsus Lepram, malum alias δυσκαταμάχητον fœlicissime expugnat, quamuis ratione istius & Viridellus vulgaris suo modo & artificio venenum Elephanticum domare & vincere, super omnia communiter nota possit.

Extractum mumiæ.

℞. Mumiæ ex homine sano, integro, suspenso vel rota contrito, id est, carnis musculosæ femoris, brachiorum, aliarumque partium q. s.

Hanc à Luna & sole semel illuminatam, & constellatam frustulatim conscinde, & adsperge puluere Myrrhæ, vel tantillo saltem Aloës, postea imbibe, macerando aliquot dies in spiritu Vini Sambucino seu Iuniperino, suspendatur parum ac iterum imbibatur. Tandem in aëre frusta siccescant, tunc assimilatur carnifumo castigatæ sine fætore. Et postea Spiritù Vini seu Sambucino secundum artem, Tinctura rubicundissima extrahatur.

Spiritu destillatione abstracto remanet extractum Mumiæ supra in Ternario Bezoard. ad Laudani Benedicti compositionem assumptum.

Quomodo Theriaca de hoc Mumiæ Extracto contra pestem, aliaque venena conficiatur videre est apud Crollium Basil. Chym. pag. 258.

Extractum Rhabarbari.

℞. Rhabarb. electiss. ℔ j.
Cinamomi electi incisi ℥ ß.
Santali rubei ʒ ij.

Omnia simul commista digerantur cum Aqua Endiuiæ, Cichorij, vel etiam Aqua pluuiali debita arte destillatâ ad extrahendam rubram Essentiam. Hoc toties facto, quoties opus est, per alembicum demum menstruum abstrahatur; & in fundo Extractum Rhabarbari erit instar sapæ rubicundissimum.

Leniter tutoque vias communes expurgat, & proprietate peculiari, quod ajunt, veneno resistit. Cuius euidentia motus Zacharias à Puteo Med. Venetus in claui sua Medica rationali pag. 224. sequenti historia adstipulatur: Equidem, inquit, fateri possumus (Dei permissu) ex frequenti eiusdem (Rhabarbari) masticatione absque alia antidoto à sæuissima pestilentia, quæ anno M. DIC. in Ciuitate Fluminis Sancti Viti in Liburnia grassabatur incolumes, & ab omni infectione immunes toto illius pestilentiæ tempore (quæ per viginti sex, & plures Menses) vitam protraximus, quamuis multos Lue illa infectos tangere, & cum eis commorari & diuersari coacti fuimus.

Ideoque SALA non inconcinne in casu leniter euacuandi corpus Peste infectum, Rhabarbarum aliis omnibus anteferendum existimat.

Præterea aduersus icteritiam, lumbricos (quibus aliàs hac de causa Diaturbith cum Rhabarbaro in rotulis à ʒ j. ad ℥ j. maximopere aduersatur) & plures alios

Chronicos affectus haud vulgari præstantia pollet.

An verò ad hydropem dotibus ascriptis præditum sit, non omni dubitatione caret.

Comprobare videntur Fernelius, Ioh. Baptista Montanus, Heurnius, Valleriola, Zacharias à Puteo, Platerus, Adolphus Ocho, & nuperrimè etiam doctiss. vir D. Heinricus Petreus. Inprimis Adolphus Ocho in lib. Epist. philosoph. Medicar. ac Chymicarum à summis ætatis nostræ philosophis extractarum epist. 15. historiam ex ore proprio Baptistæ Montani refert; Hydropicum in summo periculo constitutum & à Medicis pro desperato derelictum, primò modicè Rhabarbarum sumendo, postea à drachmis ad vncias & tandem ad integras libras, fuisse restitutum, imò eundem in senio, acuto gladio lethaliter sauciatum, frequenti Rhabarbari vsu conualuisse.

Εὔζωρος ἐστὶ Capiuaccius ἐξεταστικώτερος τῆς πλεωτέρας κατὰ μέθοδον ἐξεργασίας. De Rhabarbaro, inquit Pract. Med. lib. 3. cap. 18. nihil dicimus, quia in hydrope est instar pestis, cum non bilis sed pituita sit euacuenda, &c. Verum Rhabarbari vsus in hydrope diuersimodè considerandus est: Si enim adhibetur vt præseruatorium, seu medicamentum vitale, proportionem, & calidum innatum jecoris respiciens, vel humidam eius intemperiem alterans, & in minore, quàm vt omnem bilem deducat, dosi; laudabiles in hydrope vsus obtinere omninò potest. Rhabarbarum enim teste Trincauellio lib. Consilior. 1. consil. 12. & de Compos. med. 1. cap. 16. ea ratione quâ calefacit, aperit, qua verò moderatè adstringente virtute præditum est, colligit viscera, & addit illis robur, quę à frigidioribus & humidioribus redduntur laxa & mollia: roborat autem ventriculum, caloremque eius custodit, & jecur mirum in modum juuat, vnde est prouerbium, quod Rhabarbarum est vita jecoris & ventriculi. Prædicat etiam Auerroes de ipso, quod, vt nulla eget correctione, ita alias omnes medicinas corrigat.

Si verò detur vt curatorium seu vacuans materiam, vsus eius omninò improbandus venit.

Et quod hic de Rhabarbaro in genere edissero, idem de Extracto ipsius intelligi haud detrecto. Cum enim purgatrix vis Rhabarbari per se satis benigna sit, fieri non potest, quin coctione ad extrahendas vires necessaria, illa plurimum diminuatur. Imo dixerim si cum Spiritu Vini extractio fiat, omnem purgatricem vim penitus cessare, & vrinalem acquiri. Proinde de hoc eiusdemque similibus Extractis, quatenus ad purgandi scopos assumuntur, vtut alij illa laudibus prosequantur, anguste sentio.

Reformidant sapores in infusionibus vsitatis plerumq; à Gratiis alienos? Non est, quod ob id omnes infusiones penitus abjicias. Sunt enim Infusionum exemplaria hinc inde, quibus molestissimorum purgantium gratissimè conciliantur potiones, & gratiores quam extracta eorundem concinnari possunt.

Cuius rei vnicum hoc non illaudatum, propter Chymiæ æquè in vegetabilibus, quàm metallis corrigendis præstantiam multum certè deprædicandam, non effari non volui.

Rhabarbarum & Senna in infusionibus ingrati quæ sunt saporis, Gratiis quomodo concilientur.

℞. Foliorum Senæ. ℥ ij. vel iij.
Aquæ ad infusionem conuenientis, cinamomisatæ qu. s.
Crystallorum Tartari acidulorum. ℈ j.
Macerentur per viginti quatuor horas.
Expressioni adde

Succi pomorum redolentium recens extracti ℥ j ß
Sacchari Candi ℥ ß
Albumen oui.

Exquisite prius agitata admoueantur igni ad Albuminis indurationem vsque. Colatura per manicam facta detur. Hæc potio non palato tantum grata valdè, sed & oculis.

Si verò consistentia adeò perspicua minus cordi tibi sit:

℞. Fobiorum Sennæ & Rhabarbar. ana ʒ j ß.
Salis Tartari aciduli de quo infra.
Spiritus Cinamomisati ana ʒ ß.

Infunde in brodio primæ decoctionis Gallinæ vel aquâ Fragorum. q. s.

In colatura cum mediocri expressione facta solue.

Mannæ Calabrini vel
Sacchar. finisl. vnc. j. detur pro potu.

Extractum Hellebori.

℞. Rad. Hellebori nigri veri, Luna infelici cum Ioue vel Venere aspectu existente collectarum, in vmbra siccatarum, & à terra, non item à filamentis suis, vt quidam volunt, mundatarum. q. s.

Coque in vino tres circiter horas continuas in fine augmentando ignem vt bulliant.

Expressis radicibus abjectisque, vinum leni igne, vt ne fortiter ebulliat, exhalet ad consistentiam Extracti.

Dosis ipsius est à granis 8. ad gr. xv. & sæpe ad scrupulum integrum; ad mundificandum sanguinem ab adustis præsertim humoribus, ad obstructiones mensium, Vertiginem, Epilepsiam, Melancholiam, & plures alios affectus. Non inconcinnè aliquot Olei, Mastiches vel Menthæ guttulas admiscueris, dummodo dosis quadamtenus auctior exhibeatur.

Ad eundem vsum conferunt dosi semiscrupulari & vltra præsertim cum Extracto alio per inferiora purgante Radices Hellebori nigri, phlegmate Vitrioli ad calorem arenæ toties madefactæ, & suffumando exsiccatæ, donec non amplius cum fætore venenositatem spirent, sed omni fætore abacto, nigricantes & boni odoris relinquantur.

Est enim ita, quod in phlegmate Vitriolato plurimorum simplicium purgantium vera lateat præparatio, quo nimirum vt & aliis acidulis ab acrimonia & venenositate sua exquisitè corriguntur, cum aliàs tanquam venena ab vsu salutari penitus abdicentur.

Extractum Scammonij.

℞. Scammonij opt. q. v. superfunde Spiritum vini ad supereminentiam vsque quatuor digitorum, & digerendo in B. solue. Calida adhuc trajiciantur per chartam ad fœces intercipiendas.

Quod transiit, infundatur in Aquam frigidam simplicem, vel rosatam, & tota Scammonij essentia soluta, ab omnibus sordibus, & visciditate quodammodo perpurgata, picis instar coagulabitur.

Exime, inque formam malaxando redige, quam velis. Super porphyrium in puluerem verti potest albissimum atqui adeo quia alias digitis hærens, noxia: hæc præparatio verè Resina Scammonij est, siue Scammonium more Spagirorum depuratum, cuius supra D. Sala in Hydrope & Catharro mentionem fecit.

Multi certè vsus est in Medicina, præsertim cum nulla medicamentorum forma sit, quam non induat.

Quando cum succo Cydoniorum, saccharo & Spiritu Vini vase optimè clauso maceratur, Spiritu postea decolato, purgatorium jucundum concinnabis, cuius dosis ad cochlear vnum vel duo satis potens.

In Spiritu ſolutum miſce Electuario Citriorum vel Cydoniorum circa finem decoctionis ad lentum calorem decoquendo Spiritum, & Electuarium Citri vel Cydoniorum purgans præſto habebis.

Cum Tartari Vitriolati ſcrupulo vno mixtum ad ℈ß. vel grana. xv. puluerem reddit egregiè catharticum.

Ita acinisè baccis Sambuci vel ebuli ſaccharo conficiendis media cruſta ex hac Reſina adſperſa conficiatur, ſi confectionem nulla cum moleſtia aut animaduerſione purgantem delicatuliſque gratiſſimam volueris.

Huius diagridij ad modum Paracelſi in Manuali, aliquid cum farina & Aqua Roſarum miſcere liceret, & hoſtiam conficere purgantem.

Hic, quo majori ἐξεργασίᾳ ſingula luſtrentur, pilulas quas magnifacio, Diagridiatas ob fœlicem & multiplicem vſum, animo deinceps incluſas non geram, ſed proferam & præferam clarè, vti ſequitur.

Pilulæ Polychreſtæ ex Scammonij Extracto compoſitæ.

℞. Scammonij puri ℥ iij.

Colocynth. non recentis, ſed ad annos aliquot reſeruatæ, ſine interioribus arillis ℥ viij.

Extrahe cum Spiritu Vini & aliquandiu macera.

Poſtea ſeuocato menſtruo ad extracti molliorem conſiſtentiam vſque, miſce.

Reſinæ Scammonij in puluerem conuerſæ quantum ſufficit, ad redigendum omnia in maſſam pilularem. Doſi granorum ab 8. ad xv. vel ad ſummum xviij. egregie purgant, apteque inſeruiunt vt Mercurium & Antimonium ad ſeceſſus parata excipiant. Commodiſſimè exhibentur cum Syrupo violarum vncia vna, eandem ob cauſam, quâ alias poſt Diagridiata Syrupi violarum vnciam j.ß. cum Aqua Endiuiæ ad Scammonij ardorem & incendium reprimendum propinamus.

Quidam ſuis hiſce purgantium Extractis iterum atque iterum Spiritum Vini affundere, iterataque ſemper Extractione deſtillare conſueuerunt. Quid ad hoc? Num ſecundo tertiove hoc extrahendi ritu fruſtrà (dummodo, quod quærunt eo ipſo, virtutis eſt, non vitij) quærunt, quod in prima Extractione in manus fœlicius acceperunt? Interea verò Spiritus Vini purgantium vires adeò infringit, vt niſi aucta remedij mole, poſt ſæpius quidem eiuſdem factas infuſiones, vix ac ne vix quidem quod voti noſtri eſt, perficiant. Hanc ob cauſam vi nempe purgantium labefactata, vt ne longa præparationum ſerie peracta, nihilominus ad eandem doſin cum Dogmaticis recurrere cogantur, quidam addere dimidíam partem puluerum crudorum ſolent. Sed vt illud inutile & superuacaneum; Ita hoc parum eſt Chymicum, arguitque in euentu præparandi eiuſmodi ritus imperfectiores eſſe, quàm vt crudis Galenicorum rudimentis, à quibus ſe tamen ſtudio prius auerterant, carere poſſint.

Chymia enim promittit, imò τῷ ἔργῳ ſcit præſtare non quod vires Medicamentorum præparationis injuria dejiciat, adeo vt vi operandi nobiliori projecta ad ſpreta prius craſſamenta refugere opus habeat, quin potius obſtetricatione ſua vegetiora ſingula præſtare, inque paruam molem, qua per ſe aliàs in vſum venire non poterant, contrahere.

Hac eadem reprehenſione dignum eſt, quod ſæpenumero in extractis purgantium æque (à quo tamen in ſuperiori Compoſitione ſingula aromata omittendo, nobis meritò cauemus) ac in aliis purgantium formulis, paucis purgantibus valida multaque calefacientia & ſiccantia aſſocient, argumento, quod & purgandi ſcopum complere, & quamlibet noxam

medicamendi reprimendo, Naturæ intentius prospicere velint.

Quo ipso tamen eo vsque progrediuntur, vt si non mole, virtute tamen purgantia ab aromatibus vel superentur, vel impediuntur. Hinc ergo necessariò hoc incommodum exoritur; quod & moles medicamenti crescat citra necessitatem; & actio eius nihilominus eneruatior euadat; Vtrobique dum parum concitatur aluus, à leptomeria remedij metus erit, ne agitati succi & attenuati nobilibus partibus imbibantur, penitus illapsi validius obstruant, & denique magis perturbent corpus, quàm euacuent. Quæ singula à plurium Aromatum mixtione, dum pharmaco studemus, nos absterrere meritò deberent.

Extractum castorei.

℞. Castorei ℔ ß. superfuso vini Spiritu extrahe in loco calido, postea abstracto spiritu ad Extracti consistentiam redige. Hoc ipsum contra suffocationes vteri vtiliter inseruit, vmbilico illitum, vel etiam intra corpus assumptum. Valet cum Spiritu Vini saluiato dilutum contra Spasmum.

Mel Iuniperinum.

℞. Grana juniperi recentia & matura; In mortario lapideo crasso modo contundantur: Postea superfusa aqua ebulliant, donec pulpa foras penitus fuerit extracta: Per cribrum trajice agitando benè, vel etiam exprime fortiter.

Quod transiit, tunicis & arillis retrò relictis, coque ad mellis consistentiam. Cuius dosis ℥ j.

De vsu ipsius consule Quercetanum in pharm. Beguinum de Theriaca: German:

Ternar. Bezoard. cap. xvj. nec non tractat. ipsius de peste.

Accessu Aromatum quorundam velut Zingiberis, Macis, Cubebarum, Calami Aromati & sacchari compositum magis redditum, inque formam Mithridatij redactum, longè præstantius existimatur, de quo Conrad. Khunrath. in Med. Destill. Haud absimili modo Syrupus ex Ebuli granis (cuius libræ Fiorauanta Olei sulphuris scrup. j. Aquæ vitæ vnc. j. & parum Moschi addit) coquitur, inprimis hydropicis & podagricis vtilis.

Huius loci Mel Mercuriale foret, de quo idem Ternarius Bezoard. cap. 2. in clysmate contra intestinorum calorem. Quia verò non, vt quibusdam visum, aliud est à vulgari, quod in Dispensatorio Coloniensium describitur, de eo hic indignum se per plura diffundere.

Extractum Esulæ Minoris.

℞. Radicum Esulæ minoris prout in officinis prostant. q. v.

Coque lento igne cum Aqua simplici, semper despumando, dum spumat. Aquam inde cola & serua; Interea superfundendo aliam, iterum coque. Euapora ad spissitudinem; Postea distempera cum Spiritu Vini, & vase clauso serua ad calorem vt Spiritus Vini leniter euaporet. Dosis à scrupulo j ad ʒ j. ß. inprimis in Ascite.

SECTIO IV.

DE EMPLASTRO MELILOTI.

Variæ Emplastri huius à multis temporibus vsque proditæ sunt descriptiones. Suum Galeno est 8. de Comp. Med. s. loc. cap. 5. Suum Tralliano de

quo Rondeletius in officina pharmacop. pag. 125. Cordus in vulgari illo Anisum omittit in quibus Mesues exemplaribus haud lectum, &c. Sic & SALA proprium habet eodem nomine insignitum & multis aliis præferendum. Prout curat. 7. Ternarij Vomitor. fatetur.

In eo ipso Melilotus basis, omnes tumores & dolores in quocunque corporis loco permulcet; iuuant vi emolliente & paregorica: Chamæmelon, Althæa, Fænugræcum, Ammoniacum, Terebinth. Ficus, cera: Materiam emollitam, doloribus mitigatis ratione λεπτομερείας, quâ altè subeunt, fortiter incidunt & attenuant, Oleum Laurinum, Nucis Moschatæ, Carui, Spicæ, Iris, Zedoaria, Carduus bened. Tartarum. Præparatam denique discutiunt Ammoniacum, Oleum Spicæ, Laurinum. Ideoque valdè confert in omni frigida & crassa materia, in lentis inguinum bubonibus, tumoribus Ventriculi, Epatis, Lienis, &c. calefacit, attenuat, emollit, aperit, discutit, & suauissimè dolores mitigat. Et tale est:

℞. Meliloti, ℥ decem.
Camomillæ. ℥ viij.
Rad. Althææ.
Fænugræci ana ℥ vj.
Tartari albissimi crudi ℥ iij.
Caricarum ℥ xx.

Aquæ communis lib. x. Infunde per horas xv. Colaturam reduc ad consistentiam extracti. Huius.

℞. Vncias xij. Ceræ, sæui hircini ana ℥ iiij.
Gummi ammoniaci depurati ℥ ij.
Terebinth. Lariceæ ℥ ij.
Olei Laurini ʒ vj.
Olei Nucis Moschatæ expressi ʒ iij.
Seminis Carui destill. Spicæ ana ʒ ij.
Florum Meliloti subtiliss. pulueris.
Zedoariæ
Carduibenedicti
Iridis Florent. ana ℥ j.

f. Emplastrum s. a. boni odoris & consistentiæ.

Pilulæ Angelicæ.

An & aliud igitur restat sub hâc sectione referendum? Imò & aliud, & alia, si modò tot onera ferendi tua, Lector, ferat patientia. At feret arbitror, si bonus es, dum id fiat tuo bono. Pilulas enim balsamicas dum recenset Author Ternarij Bezoard. agnationis iure & illas, quas moderno tempore Angelicas appellant, sub calamum vocare non indignum. Accede igitur bono animo, has & firmiter tibi imponam, & veritatis vinculis ligabo. Sed quid Author, dum ipsi arcanæ sunt? Ab Authore non habeo, attamen jure bono, & affatim, quòd, sicut in scenam actores prodeunt, poëta latet, ita nomen ipsius, parum candidè olim denegantis illas, consultò omittatur.

Compositio illarum talis est:

℞. Croci Orientalis ʒ ij.
Agaric. albiss.
Costi Indici
Myrrhæ finissimæ ana ʒ iij.
Gummi Ammoniaci
Rhabarb. electiss. ℥ j. ß.
Ligni Aloës ʒ j.
Aloës succotrinæ ℥ vj.

Solue prius ammoniacum in aceto. Squillitico, Myrrham in aceto rutaceo, Aloen in succi Rosarum ℥ xij. & succi Citri vel Arantiorum ℥ viij. His mixtis adde Agaricum & Rhabarbarum, vtrumque Aqua Cinamomi prius adspersum, hoc in succo Cichorij, Pimpinellæ, Fumariæ; illud in succo Apij, fæniculi, & Absinthij. (Corrector guttulas aliquot specifici purgantis adsociat) in formam pulticulæ solutum.

Tum Crocus & Lignum Aloës in Aqua Rosarum & succo Citri diluta inferantur.

Demum affundantur in Cucurbita.
Aquârum Borrag.

Betonicæ
Carduibened.
Fumariæ ana vncias octo.
Agrimoniæ
Arantiorum
Cinamomi
Veronicæ ana ℥ x.

Stent in Cucurbita cum Alembico cæco in B. per triduum. Postea abstrahantur Aquæ in Balneo, ad Syrupi, & postea exsiccatione ad pilularem consistentiam.

Cum eandem ferè progeniem habeant cum Aloëdario Marocostino Dn. Mindereri, operæ pretium hic erit, tractatum ipsius, quid de compositione huius, vsu & dosi sentiendum sit, accuratè inspexisse.

Pilulæ Aloëticæ illæ, Moniales dictæ, in Italia præsertim Patauij magni vsus, simpliciores quidem sunt, attamen ad vtilitatem non minus compositæ. Hinc Fabricius Aquapendens Equ. S. Marci in consultationibus aliquoties, ob multiplicem, imo ferè quotidianum vsum in semet probatum, prouerbij modo effabatur, Qui exoptat viuere annos Noæ, multum vtatur his pilulis de Aloë. De his autem videatur Iohannis Tract. de pilularum ex Aloë cum succo Rosarum vtilitatibus.

PARS TERTIA

DE DVRIS.

SECTIO I.

DE CRYSTALLIS, MAGISTERIIS ET SALIBVS.

Sal Absinthij.

℞. SAl Absinthij, seu liquorem ex Sale ipsius vulgari in cella factum. Depuretur per filtrationem Artis; postmodum exhalatio fiat, vt in frigido quando steterit aliquandiu, in crystallos concrescat. Sic Salia instar sacchari Candi fient crystalliformia. Si verò dealbationi eorundem vnicè intentus sis, purificationi per filtrationem & coagulationem repetitæ sedulò studeas. Qui enim cineres cum æquali Sulphuris parte adhuc semen comburunt, indeque extractione facta sales vegetabilium crystallinos seu transparentes instar salis petræ, & absque lixiuioso sapore promittunt, noui inuenti specimen vsque adeò laudabilis non edunt. Nam non solum salium hyparxis inde immutatur, sed & vires & ἐργασία simplicium mistione Sulphuris perit, quæ vtique nisi longa obseruatione præsupposita denuò, aliorum antiquitatis experientiis rejectis, constare minimè poterunt. Sulphur etiam dixerim sua pinguedine crystallisationi inimica obscuritatis potius causam subdere, non tollere. Ne dicam, si salia diuersis rebus conspurcare nihil intersit, plurima alia fore, inter quæ Sal petræ, exemplo Lunæ purgantis, de quo infra, vel etiam Spiritus Salis operi ritè interueniens non infimum haberet locum, quibus ad eadem longè melius peruenire licet.

Sal Vitrioli.

Sal Vitrioli nobis duplex est: Alterum relictum, hoc est, Terra Vitrioli mortua, siue Colcothar indulcatum seu insipidum. Illud sapidum seu acidum, aliquando è capite mortuo; aliquando è Vitriolo albo confectum, de quo alibi satis. De SALE Vitrioli relicto (scilicet post destillationes & extractiones) seu Terra Vitrioli mortua huius duntaxat loci est quædam assignare.

℞. Colchotar Vitrioli perfectum, puluerisa, affunde Aquam calentem quamcunque bacillo exagita, postea per-

mitte residere; Aquam remoue, (Inde excoquitur. Sal prænominatum excoctum, Vomitorium abstersiuum non contemnendum in Vermibus, Epilepsia, &c. Imò pro verè γνησίῳ habendum remedio in putridis & phagædenicis vlceribus, in fistulis; Inspersum enim mundificat, & carni supercrescendæ laudabile ponit fundamentum.) Hoc toties repete, quoties in rejecta aqua vel leuissimam acrimoniam percipis. Denique cum Aqua Veronicæ, in vlceribus curandis verè mirabili ebulliat ad omnimodam ferè aquæ consumptionem, residuo ad lento calore desiccandum relicto. Hoc ita planè desiccatum, Terra vitrioli est ad multos vsus reseruanda. Hoc itidem enim vlcera fœlicissimè sanat manantia & rodentia, Erysipelas etiam vlcerosum cohibet, & noua Epidermidis arrosæ super additione partem ægram vestit. Cum albumine oui vel Emplastris debitis superposita synouiam reprimit: Imò quod maximè prædicandum Ischæmon in vulneribus sanguinem ad syncopen & mortem stillantibus seu fundentibus præstat nulli alio secundum. Inprimis Mumia inde ad prædictum jam vsum conficitur plerisque ex hoc genere anteferenda:

℞. Sanguinis ægri è vulnere stillantis, vel si promptum paratumque semper velis auxilium agnini vel ouilli; stare facito, donec Aqua seu serum à crassamento sanguineo, vt fieri solet, secedat. Sedimentum, aqua rejecta desicca imò arefacito prorsus. Huic in puluerem redacto adde Tragacanth. spermatis Ranarum, Terræ benedictæ huius ana pulueris. part. tertiam. f. puluis vulneribus inspergendus, Emplastroque santalino aut alio simili tegendus.

Puluis Bezoardicus serpentinus.

Quia & huius meminit SALA in Præfatione Ternario Bezoardicorum præmissa, non pœnitebit illum (qualem in vsu ipsi præ cæteris esse existimo) hoc in loco annotare. Equidem puluis serpentinus à Quercetano, Crollio & Sennerto &c. varie descriptus est, non tamen in omnibus ille cum hoc nostro consentaneus, multo minus idem. Ideoque ℞. Serpentes aut Viperas in Majo vel Iunij principio, excluso veneno, exuuias depone. Exime, & abijce intestina & pinguedinem, & caput detruncato; Corpus vero reliquum vino albo cum Myrrha essensificato elutum ad solem vel locum quemcunque calidum ad arescendum suspende.

Hinc scinde in minutas particulas, atque super cribrum vel setaceum ad perfumandum rite colloca suffimento ita parato:

℞. Ligni Aloës elect. ℥ j.
Styracis calamitæ,
Gummi Benzoini ana ʒ ij.

Perfumata iam in puluerem redige, cum costis simul, & in quamlibet vnciam j. adde:

Olei Cinàmomi.
Caryophyll.
Nuc. Moschatæ ana gutt. iiij.

Fiet puluis alexitericus excellens, dosi à ℈ j. ad ʒ j.

Inprimis excellit contra venena maxime quæ sui generis sunt, cum Extractis Bezoardicis vel Theriaca exhibitus.

Hartmannus præterea in Causode ad sudorem ciendum commendat. Idem in pleuritide maligna, in hydrope; in Tabe & phthysi ab acribus fluxionibus, hic cum sale fusili mixtum, & ad quemlibet cibum assumptum; illic cum Aqua Carduibenedicti vel scabiosæ egregium deprædicat remedium.

Cum aqua Fumariæ vel similibus non parum confert in affectibus cutaneis, imo etiam in Psora, & ipsa Lepra. Proculdubio etiam in morbis articularibus locum obtinet. Sic enim Ætius Tetra. 4.

ser. j. c. 97. Quidam viperas totas extendunt, & exsiccant, posteaque terunt, ac eas in potu contra morbum articularem exhibent, &c.

Imo dixerim in singulis morbis, in quibus salium Theriacalium apud Veteres vsus, cum fructu accommodari posse.

Num vero notam aliquam improbitatis aut malitiæ præ se ferat, quod quibusdam referentibus, præsumptus purgationes effætas inutilesque reddat? De nihilo hoc non arbitror esse: Præterquam enim quod à pluribus obseruatum sit, à pulueris colubrini vsu vel difficulter purgationes successisse, vel ad minimum à tempore purgationis pristinam (ajunt enim semel sumptum aliquot annos Alexiterij officium præstare) à Venenis prophylaxian exspirasse, insuper à rationum quoque momentis munimentum varie accedit; Ea enim Viperarum facultas est, vt cuncta in periphairiam corporis traijciat, qua de causa etiam Elephantiasin curat & cætera cutis vitia.

Et si summum Alexiterium est, vt apud Quercetanum, Crollium, Hartmannum &c. audit, contra omnis generis venena; quidni contra δραστικὰ illa purgantia vim ac facultatem aliquam obtineat? Est enim purgatrix vis vehementior media quædam potentia inter alimenta & venena, quam vt Theriaca, ita non minus etiam vipera & vincit & eluit. Quod enim Theriaca vim purgantium remediorum sistit ac impetum ruentium humorum compescit, non inde proficiscitur, quod Opium, vt quidam opinantur, omnium fluxionum aliàs restrictiuũ, in se recipiat: Plurima enim Theriacæ genera; licet de Opio nihil quicquam participantia, eadem virtute pollent; sed inprimis propter Viperæ ingressum, quam à Centro ad superficiem corporis humores ciere, adeoque vim pharmaci frænare posse nullum est dubium.

Ideoque non immerito Doctiss. Heurnius in Meth. ad praxin pag. 355. hanc cautionem purgantibus submittit: ne vnquam dum purgare consilium est, Theriaca vtamur, nisi frænare vim pharmaci velimus: Etenim illico restagnare à Theriaca laxiorem alui effusionem, &c.

Deinde cum Hartmanni testimonio, puluis hic, Arsenici, Napelli, aliorumque corrodentium venena domarit, nec non acribus & tabificis illis fluxionibus in phthysi & pleuritide auxilium fuerit, omnino arbitror, vim ipsi inesse, vel acria demulcendi vel Naturam quasi surdam aut fatuam reddendi; insuper humores incrassandi, & coarctandi vias; quibus stipatum hunc puluerem prædicti effectus tamdiu causam sufficientem dixerim, quamdiu integras illas facultates & immutatas in corpore retinuerit.

Etiamsi vero hæc ita se habeant, & τὸ ὅτι, quæcunque etiam eius rei causa admittatur, extra dubium versetur, deterrere tamen ab eius pulueris vsu neminem debet, cum ab eadem accusatione ne quidem Theriaca, Opium, Laudana & Aquæ Theriacales, immunitatem habeant. Quin potius secundum regulam practicam, naturam plures eodem tempore & contrarios motus non sustinere, tum temporis vbi purgandi scopus est, ab Alexiterio hoc abstineant, & vbi Alexiterio vtendi, cathartica relinquant. Neque etiam subinde eodem puluere vtantur, absque detrimento enim sanitatis illud non fieri posse plane existimo. Sed velut Virtus, Galeno de Melancholia teste, continuo Medicinarum vsu sæpius languet, & torpescit, ita discolorata inde sequitur facies, sterilitas & multa alia; sed per longa temporum interualla semel in casu necessitatis duntaxat vsurpetur, nec nisi corpore vel puro antea vel præpurgato satis.

Clarissimus D. D. Iohann. Iacobus Guggerus modo ἐν ἁγίοις inter γνήσια, & vsu vero comprobata sua remedia dictitabat aliquando Basileæ, sequens illud.

Balsamum serpentum.

℞. Serpentes exsiccatos abjectis cute, capite, caudâ, intestinis & pinguedine q. v. tere, & per Cucurbitam in B. phlegma abstrahe. Adde Florum Sulphuris per se sublimatorum ℥ j. & affusa Aqua vitæ tam diu digerantur, donec Tinctura extrahatur. Aquam Vitæ in B. destilla, reliquum per Retortam in Arena propelle, & prodibit oleum cum rectificandum, tum cum Sale è semetipso extracto in cineribus ad Balsami consistentiam vsque circulandum.

Inter destillandum dicebat in Alembico apparere niuem in imbrem tandem se soluentem, cum grandine; iridem item cum multis coloribus, vt & tonitrua cum coruscatione. Vsumque Balsami esse in Peste, Lepra, & lue Venerea, guttatim exhibiti.

Crystalli Tartari.

℞. Tartari albissimi puluerisati ℔ ij. vel iij.

Ebulliant cum aqua fontana in catino non metallico, vt dissoluatur. Cola per manicam Hippocr. in sartaginem terreã, vel ligneum aliud receptaculum (in tali enim ob poros, quibus sorbetur aliqua salis portio, cui semper succedunt aliæ, fœlicius absoluitur) inque loco frigido collige Crystallos.

Si prima vice non satis purè prodeunt, recenti aqua affusa, adhuc semel coquantur, ne tamen pluries, siquidem plus justo coquendo, de albedine aliquid amittitur. Crystallos coagulatos aliquoties aqua fontana ablutos, in vase porcellanico lentè exsicca, & super porphyrium multum contere. Erunt ita, propter attenuationem & ingressum aëris, niuis instar candidissimi, & subacidi saporis, vnde & Acidum Tartari ab aliquibus appellatur.

Aqua residua pura, id est, in quã Crystallos hosce bulliendo liquaueris, Aquam illam Tartari satam præstat, menstruum pluribus Extractis idoneum, de quo supra.

Crystallorum vero vsus est ad incidendum, & attenuandum crassos quoscunque humores, ad omnes obstructiones aperiendas; Magis fœlix, quam Cremoris Tartari. Hic enim propter subtilem nimis aciditatem valde diureticus, in corpore impurgato, dum crassos simul humores præcipitet, tuto exhiberi vix potest: Et quis labor, quis sumptus, tantillo Cremoris totidem Tartari libras consumere, cum Crystallorum prædictorum ad minimum vigesies plus prædicto modo præparaueris? Cautio tamen sit, ne non dissolutum in puluerulenta illa substantia, vel non satis mistum cum jusculo exhibeas. Sicut enim ex quolibet puluere, cum humidis misto nascitur gluten; sic & hic metuendum, ne glutine facto, venæ circa ventriculum & hepar obstruantur; vel etiam ceu noxia paulo post sumptionẽ per vomitum, vt obseruaui, reijciantur.

Inde potionem leniter purgantem frequentissime conficio, sapore nil quicquam abominabilem, interim propter securam operationem valde benedictam.

Potio benedicta purgatoria extemporanea.

℞. Extracti nostri Benedicti (ex Fol. Sennæ & Rhabarb. ana p. ij. Agarici p. j.) à ℈ j. ad ʒ j.
Tartari, vt supra, purificati ℈ j.
Mannæ Calabrini ℥ ß.

In Aqua Fontana seu Fragorum leniter coquantur ad solutionem duntaxat, & colatura additis guttis vel seu Elixiris, seu spiritus Cinamomi, detur pro potu.

Sal Tartari vitriolatum.

Olei Tartari per deliquium facti vnc. iij.

Olei seu Spiritus Vitrioli vnc. fere j.

In loco calido & sicco (frigida enim & aquea huic operationi sunt contraria) hoc illi antea ab omni humiditate rectificato guttatim misceatur, & coagulum in fundo dabitur albissimum. Repone paulisper, & cum tempore major fiet residentia.

Aqua supernatans pro Diuretico inseruiat; vel euaporet, & major Salis copia suppeditabitur.

Ego Sali Tartari per extractionem è calce ipsius facto purissimo, Oleum Vitrioli æquali fere proportione admisceo, & ad ignem primum exsiccando, postmodum fortiter calcinando, idem fœlicius obtineo.

Qui nauseabundum eius saporem auersantur, cum Spiritu Vini, digerendo scilicet & destillando, mitius præstant.

Valet pro vniuersali fere digestiuo. Hac enim in parte Crollio adstipulari non possem, quando in omnibus tam corporum, quam humorum præparandorum indicationibus Vniuersale prædicaret.

In morbis tamen ab obstructione ortis inprimis excellit: velut in Febribus, Melancholia Hypochondriaca, Nephritide, Hydrope (in Hydromelite Enulato) Virginum cachexia, &c.

Vbi memoria haud indignum quod quispiam Italus de eodem hoc Magisterio: *Hæc transmutatio admodum est mirabilis, & ita absoluitur. Vitriolum optimum immitte in phiolam, huic tantum affunde olei tartari, & quando hæc per dies decem mixta fuerunt, misce huius tincturæ ʒ j. cum ℥ j. aquæ vitæ, & laua vlcera concaua, quæ breui temporis spatio sanabuntur, vt & scabies finea, & alia huius generis.* Si quod Mercurius vitæ solubile atque iterum in Sal reductile habet, oleo Spirituue Vitrioli superfuso excipiatur, & in medicamenti huius vnionem adoptetur, κάτω purgans oppido obtinueris.

Sal armoniacum regen. ratum.

Sicum sale fuso mixtum ter quaterue sublimatur, purissimum euadit, & in febribus, Quartana præsertim haud vulgaris vsus. Sed & resolutum in Aqua calida, & per chartam trajectum, postea euaporata aqua secundum artem in crystallos redactum, tanto puritatis nitore splendebit, vt in puluerem subtiliter tritum, sublimationibus nihil cedat.

Ex hoc cum quatuor partibus Cinerum misto destilla per Alembicum Spiritum Salis Armoniaci; qui cum æqualibus partibus Spiritus Vini mixtus & plumaceolo loco à podagra dolenti illitus confestim dolores restringere scribitur.

Crystallum minerale cum Saccharo.

De Nitro præparato hoc ipsemet Author cap. 4. Terrarij Bezoardic. Verum vt ne vrinosus sapor molestiam pariat, cum saccharo conficiatur hoc modo: Nitro scilicet ad SALÆ mentem liquato, per Sulphur accenso, iterumque in Aqua Rosarum soluto decoctoque, inter coagulandum saccharum immisceatur anatica fere proportione, donec miscendo acquirat duritiem. Vel solue saccharum in Aqua Rosarum; postmodum etiam Sal Nitri purificatum; Coque secundum artem, vt in doliolis in cella colligantur Crystalli. Varios hoc habet vsus, de quibus alibi.

In hæmorrhagia vulnerum intro sumptum cum Aqua Cerefolij, vel fontana Wirtzius pro arcano habet lib. 4. Chirurgiæ c. 4.

v. f. 174. *Magisterium lunæ dejectorium, seu luna purgans hydragoga.*

Primo omnium habeatur menstruū hoc:
℞. Vitrioli albificati part.ij. vel ℔ ij.
Salis Nitri refinati ℔ j.
Destillentur in Aquam fortem s. a. Postea
℞. Lunæ per Saturnum à pollutione venerea, & spiritus crudi Mercurij, ac Sulphuris non fixi consortio purgatæ & laminatæ ℥ j.
Aquæ fortis prædictæ ℥ x. plus minusue, secundum quod spiritibus magis minusue prægnans.

Stent in Matracio super cineres, donec argentum fuerit solutum & liquor euadat cæruleus.

Tum immisce salis Nitri fixi absque additione præparati ℥ ß. vel integram. Sic enim spiritus Nitrales melius figuntur, & in pristinum corpus redeunt. Colloca in digestionem in fimo equino per mensem philosophicum. Postea phlegma in B.M. destilla, vt vix tertia pars reliqua maneat. Vtrumque serua diligenter.

Tertiam illam partem residuam per Cucurbitam latam, non nimis altam & ad notas perfectionis discernendas (quando enim pars baculo exempta albicans fuerit, desistendum est) apertam, in arena igne secundi gradus per horas tres quatuorue destilla. Sine refrigerari, & fracto vitro lutoque remoto inuenies Lunam instar Alabastri, aliquando totam nigerrimam, aliquando superne candidam stellatamque,

Lunam hanc in frustula fractam infunde parumper per horas 5. vel 6. in suo phlegmate ante abstracto in B.M. vel arena & dissolutione pulcrè defæcabitur. Separa purum ab impuro, & in loco frigido Crystallos collige De reliquo menstruo extrahe parum aquę, iterumque in cellam depone, & totum illud in Crystallos conficies. Hos lentè exsicca & adserua.

Verum hoc est, & verius, quam vnquam hactenus quod scio, proditum est. D. Angeli Salæ illud Magisterium Lunæ dejectorium in Ternar. Bez. cap. de Hydrope, in diluuio Microcosmi hydragogum esse specificum. Egregiè enim & supra quam cogitari potest, omnes aquas è corpore, ad grana tria vel quatuor duntaxat cum Vino Maluatico vel Spiritu Vini dilutum, dejicere perhibetur.

De quo vide Curationes in lib. de 7. Planetis enarratas. Cum a. dubitare de illarum certitudine quis posset, deque acrimonia ipsius medicamenti facilè maliquid suspicari, facere non potui, quin ea quæ nuper in Epistola ipsemet Author ad me dedit, huc transferrem.

Domine &c. coram Deo testor, veras esse quas attuli obseruationes lib. Septem Planetarum, &c. *Deum etiam testem appello, me jam à sexdecim retrò circiter annis Magisterium illud in propriis meis affectibus innoxiè vsurpasse, nec non propriæ vxori, affinibus, & intimis fœliciter καὶ ἀμέμπτως propinasse, Quod etiamnum factitat quidam Medicus Pharmacia peritissimus, vulturni degens, quem præparationis modum edocui. Rationes quoque à me libro prædicto designatæ, Item Naturæ Argenti, nitri, & vitrioli contemplatio, administrandi modus, aliæque circumstantiæ, nos certiores reddunt Medicamentum istud venenum minimè esse, quamuis acre sit aliquatenus & corrosiuum: potest etiam contingere quòd ex majori vel minori diligentia in eius præparatione hoc vel illo tempore adhibita, nunc acrius, nunc minus acre reddatur: vno verbo tale debet considerari, quale est ex sua Natura, sicut fieri solet in Euphorbij, tithymalorum, aliumque acriorum remediorum examine, Quæ tamen à prudenti Medico vsurpata, sæpe laudabiles edunt effectus, quamuis aliàs vel ratione subjecti, vel alia aliqua causa successibus contrariis non rarò spem Medici euertant. Vix adduci possum vt credam ægrotum illum qui curæ tuæ commissus supremum diem obiit, illud Medicamenti huius ratione passum fuisse;*

Epistola Angeli Salæ, prius ab ipso idiomate Gallico, sed barbarè scripta, nunc latinitate donata

forsan ex aliqua alia nobis incognita causa fatis cessit, non leues enim vt probè nosti hydropicos curantibus occurrunt difficultates: vidi hydrope laborantem, cui guttas 8. Spiritus salis ex Iulepo rosato aquâ cinamomi Aromatizato exhibuerant, magna subsequente per vrinas serositatum euacuatione, atque maximè notabili, vt videbatur, leuamine, postridie tamen vitâ defunctum. Nihilominus vt paucis expediam, si hæc tibi scrupulum moueant, consuetiùs ages si ab eius vsu abstineas, quod ad me pertinet, cum viderem eiusmodi medicamentum multorum σαρκώσει *obnoxium esse, vt calumnias declinarem, aliasque ob rationes illo ampliùs non vtor, nec à multo tempore vsus sum, præsertim in tanta copia aliorum medicamentorum optimorum, quæ eius loco substitui possunt; quod & præstare tibi non erit difficile, &c.*

Ideoque stante prædicta huius medicamenti nobilitate, affirmare non vereor, Medicum istius aut Rosæ Mineralis quæ vix minor, & DD. Sanctorij Professoris Patauini mirabilis paracentheseos, vti & Confortantis cuiusdam Epatici, quale Diacubebe Paracelsi, rite gnarum, vel omnes Aquas inter cutem curabiles abarcere, vel quosuis alios Medicos nullas posse.

Neque illud mirum cum Argentum in Cœlo philosophico instar Lunæ terrestris reliquorum planetarum omnium influxibus, maritatum, omnium illorum vires expleat, de quo vide Paracels. in lib. vexat. can. 6.

Quidam vt in Gallia expertus sum; hoc idem Lunæ Vitriolum cum Spiritu Nitri solum concinnant: Lunam scilicet purgatam, per solutionem, digestionem, & Spirituum volatilium destillatione iteratò facta, fixis Nitri Spiritibus benè augmentant; Postmodum abstracto phlegmate residuo, interueniente digestione in liquorem quasi viscosum redigunt, & in loco frigido concrescere faciunt. An tamen hoc cum nostro Magisterio idem valeat, adhuc nescio. Noui tamen huius ipsius artifices panaceam vix magno illo Sapientum Magisterio minorem polliceri: Si Vitriolum Solis in debita proportione ipsi conjunctum, in Athanore omnium colorum Sphæras præcise percurrerit, tandemque in rubedine perstiterit. Aqua illa viridiuscula à Luna præcipitata quæ restitat, & Spiritibus nimis Nitrosis spoliata jam est, scabiem manuum pedumque illita tantum, præmissis tamen præmittendis perfecte tollit.

Nec reticere hoc in loco possum: hanc ipsam Dianam in Lucum suum cũ Athletis procis suis deductam, & loci lubricitate, vt per Actæonis salutationem in deliquio cadam, deceptam, mirabile artificium, Secreti libelli testimonio, præstare. Si eam ipsam in vase vitreo à perlis obscuris destillando abstraxeris, eo modo vt ne perla vna tangat aliam nitor perlis perfectissimus conciliabitur. Quidam addunt illam à sordibus purgatam, oleosoque Salis Mercurij liquore refocillatam, & in Balneo demum per sudores ab efferuescentiis biliosis liberatam, omnibus alui humorumque restrictione ægrotantibus, æque viris quam fœminis, vsu præsentissimum fore remedium.

Sunt vicini nostris regionibus Medici, qui Aurum & Argentum purgantia ad varios affectus summopere extollunt; vix tamen persuaderi mihi patior facultatem purgatoriam vel vnice Auro & Argento, vel æque illis, ac vel Aquæ forti, vel Mer. curio simul Meteorisato aut præparato, ascribi iure posse.

Multorum etiam Lunam purgantem, nihil, quam Mercurium dulcem, sub tali tamen nomine summe ab ipsis derisam, fuisse certis notis experior.

Nec desunt, qui dum Lunam in Aqua forti solutam; iterumque præcipitatam cum Saturni duplo pondere admixtam ad ignem confluere faciunt, & refrigerari, sal Lunæ volatile album & dulce in superficie reperiri affirmant (oculorum

obtutum facile effugit) quod ad omnes Cerebri affectus, ad Hydropem, profluuia & retentiones mensium, item Scorbutum, à granis quatuor ad octo pro maximo secreto reseruant. Quomodo tamen (etiamsi non vulgarem Medicinam esse, à viris peritis habeo) Sal Lunæ potius quàm vel spirituum Nitrosorum ex Aqua forti efflorescentia, vel sal plumbi volatile sit, cum Luna eodem pondere in corpus, suo artificio, redeat, doctioribus judicandum relinquo.

Laudat venales qui vult extrudere merces.

Magisterium corallorum & perlarum.

Simplicissimus eius apparatus est:

℞. Corallorum q. v. Aceti nostri philosophici, id est, spiritus vitrioli philosophici, ad sufficientem supereminentiam. Stent per noctem in calore, vt fiat solutio. Decanta, & filtra per Chartam. Mox reliquis aliud affunde acetum, absoluendum, eo vsque illud repetendo, donec penitus, quod reliquum est, non nisi fæcibus remanentibus soluatur. Colaturæ instilletur Oleum Tartari, vt puluis dejiciatur: Hunc seorsim positum elue aqua fontana aliquoties; Tum postquam exsiccaueris, res in vado erit. Valde quidem confert ad hominis naturam roborandam, multorum testimonio à scrupulo semis ad scrupulum integrum; Dubito tamen præsertim de perlis, cum hoc nostro tempore tam carè veneant, ne pretium earundem Medicinæ juuandi promptitudinem & præstantiam longius excedat, quam vt alia ad hanc eandem medicamentorum classem manifestius pertinentia, viliori pretio comparanda, his ipsis postponendi negligendique iustam habeamus causam.

Quid porrò virtutum Corallia in se habeant, quando in Butyraceam & in ore liquabilem substantiam parantur, de quo non nemo inter Neotericos, parum expertus affirmare non ausim. Quantum vero de ipsorū præparandi modo conjicere est, vix aberit, quin Spiritus Vini solutioni Corallorum per alium Spiritum factæ interueniens, istius coagulationis causam suppeditet. Nam spiritus confusi in se agunt mutuo & dissipant subtilissimas suas partes. Ideoque corpus antea solutum ex parte à spiritu solutionem sustinente deseratur, inque spissiorem pristinæ illius æmulam formam redeat, necesse est.

Simile namque videmus in hoc ℞. Corallorum ℥ vj. Auri ℥ ß. Rore solis philosophici &c. soluta confundantur, & vbi per noctem steterint, affuso Sp. V. donec Tragacanthi soluti instar crassescant, destilla per Baln. quod destillari aptum est. Materiæ in fundo nigricanti Aquam affunde sæpius, vt edulcoretur.

Denique arenæ inferatur, igne ad vasorum incandescentiam vsque durante; & Corallia sanguinis instar rubicunda, tenuis admodum substantiæ, reperies.

Et huc respicit thesis Disputationis Giessæ habitæ: Humani Cerebri substantiam respondere sali perlarum per infusum vini Spiritum coacti siquidem indito eo Sale Spiritus Vini velut butyrescit. Posset tamen idem fortasse à Spiritu Salis Vrinæ vel Nitri proficisci. Vidi enim lapidis Lazuli solutionem hisce factam in gelu abiisse, formam scilicet à butyracea non vsque alienam. Sed manum de tabula.

Hoc vnum saltem notandum; prædictum Magisterium, etiamsi à multis pro sale Corallorum venditetur, Sal tamen reuera non esse; quippe quod ex toto citra extractionem, impuritatibus duntaxat ablatis elaboratur; cum Sal è calcibus extrahendus veniat; ita: ℞. Corallos post extractionem Tincturæ residuos (Corpus q. mortuum) cum Sulphure rite, & si

opus

opus est, aliquoties, donec scilicet plane in cineres vertantur; calcina. Ex his cineribus superfusa Aqua Vrticæ minoris destillata, mediante hebdomadali digestione in B. postremò ad ebullitionem excalefacto, sal extrahatur, à fœcibus per filtrum separandum & vsque ad cuticulam euaporandum. Sic enim in frigido eleganter concrescit, & laudatissimos vsus habet in morbis dissolutis, in ventris fluxionibus & hæmorrhagiis qualibuscunque quibus aliàs præcedens Sal non Sal Corallorum opponitur.

Dosis à ℈ vj. ad x. in Aqua plantaginis vel Syrupo Cydoniorum.

Vitrum Antimonij hyacinthinum.

℞. Antimonij opt. q. v. Tere & pone cum olla non vitreata super ignem lentum & incipiet fumigare. Rutabulo in extremo reflexo & prolixi manubrij agita sedulo, ne adhæreat. In nodos forte si concrescat, iterum tere, & ad ignem denuò colloca, procedendo, vt prius, donec ad fumum non amplius euomat, nec in nodos concrescat, sed maneat in forma pulueris. Id quod octo ferè horarum spatio perficitur. Refrigerum in olla fusoria colloca ad furnum anemium, per tres circiter horas, vt penitus fundatur, idque mox funde super peluim æneam, vel modulum pro libitu effigiatum. Vidi enim Lubecæ vasculum hoc ex vitro ad modulum insufflando egregiè fabrefactum, à cuius liquore quocunque per noctem infuso purgationes fœliciter succedebant, de quo etiam Quercet. & Libauius. Vsum vitri Antimonij, quamuis plurimis cane pejus & angue exosum redditum, non dici potest, quam fœlicem in plurimis vomitione opus habentibus morbis expertus sum. Communiter tali formâ vsui inseruiebat meo:

Ang. Sala.

Iulep Emeticus.

℞. Vitri huius ritè præparati ʒ ij.
Vini Hispanici ℥ vj.
Syrupi violarum ℥ j.
Olei Tartari guttas aliquot.

Macera ita per noctem, hinc facta colatura detur: dosis cochl. j. ij. Cum oleo Vitrioli, loco olei Tartari assumpto amethistinum colorem conciliabis.

Cæterum Vitro hoc Antimonij cum media parte Auri per antimonium purgati, & in tenuissimam calcem redacti, fuso, & per digestionem virtute aceti radicati optime defæcato, Tincturâ inde extractâ, mox post destillationem restitante puluere abluto, & cum spiritu Vini per octiduum circulato, eoque iterum vel ad puluerem abstracto, vel forti igne per Retortam depressiorem, oleo vltimò propulso, Medicina inde habebitur paucis guttis Diaphoretica, longè excellentissima.

Purgat etiam satis promptè, si Basilio credendum, addita Essentia Rhabarbari, & Tinctura Corallorum, quod qua ratione fiat, consulatur idem Basilius Valent. in Curru Triumphali.

Aurifices sumunt Sulphuris Antimonialis huius partes iiij.
Auri, part. j.

Conjungunt cum Aquæ Mercurialis Auri solutoriæ part. ij. Et cum sigillo Hermetis coagulant, & figunt, ad Tincturam pro Luna & Mercurio, vt in aurum abeant, comparandam.

Spiritum etiam proliciunt ex prædicto Vitro quando Vitri ℔ j. cum Farinæ laterum & salis montani ana p. æ. In globulos mixta, per Retortam loricatam, s. a. destillant, &c. qui multis vsibus accommodatissimus perhibetur.

Huius loci est Antimonium beneficio Aceti, quod Author Ternarij Laudanorum cap. 7. memorat ex Emetico Bezoardicum factum, vt sequitur.

Alexiterium Antimoniale.

℞. Vitri Antimonij Hyacinthini q. v.
In marmore cum aceti Spiritu forti tritum infunde aliquot septimanas in B. vel eius vicario, affuso aceto destillato ad 3. vel 4. digitorum eminentiam, quotidiè mouendo, ne fundo adhærescat, atque adeò Acetum colorem induat rubicundum. Euapora, vsque dum in fundo substantia remaneat subfusca, coagulata, acris & mordicans, facilè liquabilis, nisi in vase probè obturatò seruetur. Reliquo vitro exsiccato denuò affundendo acetum, procedendoq; vt antea, idque toties reiterando, donec omne vitrum in dictum reduxeris Magisterium, nouam tincturæ extractionem moliri poteris, &c.

Huc vsque Diaphoreticum est per se, dosi à ℈ iij. ad ix. vel x. in appropriatis.

Quandoquidem verò, ne liquescat, difficulter retineri potest, pro Bezoardico parabis hunc in modum.

℞. Spiritus Aceti rubri Antimonialis ad tertias circiter, lentè decocti, ad consistentiam instar oleagineam ℥ ij.

Cornu Cerui præparati ℥ j.

In mortariolo vitreo misceantur, postea in patina myrrhina super arenam exhalent, & benè sicca, vt in puluerem abeant, seruentur.

Poteris, si placet, aromatisare guttis sex, octoue olei Cinamomi vel Caryoph. & Lacryma Draconis jucundè coloratum exhibere à ℈ 4. ad ℈ ß. vel per se, vel cum succo Veronicæ inspissato, vel etiam cum Theriaca instar boli.

Conducit ad obstructiones Hepatis & lienis inueteratas, retentionem mensium, icteritiam, Hydropem, febres pestilentiales, putridas, malignas, morbillos & variolas, scabiem, malignam etiam, & lepram, si singulo manè ad horas aliquot sudandum detur.

Inprimis hoc notatū dignūm: Vitrum à prima infusione residuum, vel primariò etiam cum aceto montano aliquoties adspersum, exsiccatumque iterum atque iterum, donec scilicet albescat, egregios vsus habere in febribus ad sequentem modum:

Vomitorium Febrifugum.

℞. Vitri ad prædictum modum albificati part. j. Sacchari albiss. part. vj.
Amyli part. v.
Pulv. Cochlearum Crollij tenuiss. part. iij.
Croci parum.

Soluto prius saccharo in Aqua Centaurij vel Tabaci misceantur singula, & ad pultis spissitudinem redacta fiant pasta, & hinc globuli seu rotulæ inaurandæ, sigilloque si placet ornandæ.

Dantur adultis ʒ j. fæminis & delicatioribus ℈ ij. pueris ℈ j. vel, pro re nata ℈ ß. ingruente paroxysmo.

Hactenus de Antimonij vitrificati quibusdam præparationibus & vsu; an ad Medicinam satis accuratè, alij ferant iudicium. Inprimis verò de hoc, idque candidè: Num Vomitoriorum Antimonialium vsus laudabilis quoque sit in Variolis? Occasio eius quæstionis est, quod quidam cauillentur aut mordeant, plura citra judicium Medicum Dn. SALAM in arduis sæpè rebus statuisse, nec minimum eius exemplum esse, quod vsum Antimonij supra Ternar. Bezoard. c. 8. ad ciendum vomitum in variolis tantoperè deprædicârit. Causas dubitationis, cum ea de re pensiculatè cogito, has eruo:

1. Quod Authores classici ferè omnes in hoc conueniant, nequaquam vtendum esse medicamentis vehementioribus in variolis consule practicos.

2. Quod Hippocr. 6. Epid. part. 2. Aphoris. 23. hanc sententiam ponat:

Lana Exanthemata non valdè pruriginosa, qualia hyeme Simon habebat, qui sanè cum ad ignem inungeretur, vel calida lauaretur, juuabatur, Vomitiones non expediebant; Existimo si quis calefaceret, juuaretur. Vbi & Galenus videtur consentire; atque simul docere huiusmodi operationes contrarias esse naturæ; Quod ipsum Valesius in Comment. prolixius explicat in sequentibus: Vomitus certè talibus exanthematibus vniuersim sunt inutiles. Atque iterum postea illa variis modis ad internam etiam cutem secundum corporis ventres erumpere posse, & hinc periculosa symptomata ostendit: Conandum igitur est, inquit, extrorsum agere humores, non solum jàm, ne non exeant, quæ inceperint exanthemata (hoc enim aliis fortasse euacuationibus posse supplere) sed multò magis ne introrsum exeant. Ac proinde motus introrsum vitari debent, multò autem magis vomitus, quàm alui subductio, &c.

3. Videtur, quòd huiusmodi pharmaca, nec possint, nec debeant vsurpari in hoc morbo. Vbi enim vsui forent in principio, nemo Medicus vocatur, sed quando feruor & ebullitio est in sanguine. Adhæc ab omnibus Medicis præceptum habemus: Mouente natura nihil agendum esse, nisi illa imperfectè moueat, intelligere verò an imperfectè moueat, in initio non possumus. Hippocr. Aphor. 11. & 20. sect. 1.

Quod ipsum tanti momenti Nicolaus Florentinus habuit, vt nec apparentibus Variolis Clysteribus vtendum voluerit esse, ne iis ipsis Naturæ motus impediretur.

4. Vehementia pharmaca Antimonialia, alui profluuia excitarent, & metus esset lethalis Dysentheriæ ex humorum in aluum διαδοχῇ & effusione. Econtra sententia SALÆ adfirmatiua his nititur fundamentis:

1. Necessariò vomitorium indicari, & efficax, vbi materia viscida, copiosa, impacta abundat, habens inclinationem ad superiora, vel imminutam vel abolitam, & hoc imperandum esse, nisi vel virtus vel aliquid aliud, quod magis vrget, prohibeat, & hanc ipsam conditionem in plurimis hoc morbo laborantibus præsto esse.

2. Vbi humorum infestorum secundum ipsorum momentum vacuatio facta, majorem vtilitatem adfert, quàm est detrimentum, quod inde corpori imminet, vacuationi omninò vacandum esse. Gal. comment. 24. Aphoris. 1. Fernel. 1. M.M. c. 6. Hoc autem in variolis se ita habere. Nam causa putredinis intercipitur, leuatur Natura, & si quid aliud vitij reliquum est, celerius & tollerabilius in superficiem corporis repurgatur. Cum alioqui periculum sit, ne ex magna putredine ardentissima consequatur febris, & natura oppressa multitudine, vel nihil exponat in superficiem, vel tantum partem vitij, quâ propter imbecillitatem oppressæ Naturæ, intro facilè recurrente suffocetur æger. Porrò vbi in alto corporis humorum copia est & hâc neglectâ prius discutere aggrediaris, obstrues potius, quàm per cutem euacuabis.

Idem Naturæ licet fortiter agenti contingere potest; Quidni si debilis fuerit, facile penitus fatigabitur atque succumbet?

3. In omni ordinata curatione, quodcunque causæ rationem habet, illud primò exscindendnm, &c. Exemplum esto febris Tertiana putrida, & Arthritis. Hîc prædicto respectu venæsectio auxiliatur, teste Celso lib. 4. de re med. cap. 24. Illic redundantia primum tollitur, postea obstructio, vltimò febris. Gal. 10. M. M. cap. 10. Quod autem superfluitates circa stomachum, venas, & in venis simul materia sint variolarum, & eius affluxus causa obstructionis, ex eo patet, quòd Vario-

læ oriantur, natura corporis profundum expurgante, maximâ expulsione, cum febre continua; & quod sæpè liceat, videre, cadauera laborantium variolis secta, viscera, imo cor etiam & os ventriculi omnino variolis & morbis habere maculata.

4. Deniquè vt iis, quæ singulis artibus solerter sunt in euenta, ipsum etiam ab euentu rei testimonium & confirmatio accedit, teste Gal. comment. 2. Aphor. 17. & hinc veritas obtinetur; ita exempla non pauca probant, Vomitoria hoc morbo confixis vtile esse præsidium, cum crebrò ad ipsius vsum leuatio accesserit. De quo vide Salam in Ternario.

Hic vtrinque quis Polypi instar hæreat, Inualida enim surdaue quis dixerit hæc argumenta? Ideoque absque distinctione nulla ex parte certi quid definiendum erit. Distinctio illa triplex est. Secundum morbum, materiam & ipsa pharmaca.

Circa morbum requiritur, vt sit adhuc in principio vbi pustulæ nondum extuberarint. Et hoc Galen. subministrauit 5. M. M. Vbi inquit omnes seruatos ab Exanthematibus pestilentialibus esse, qui purgati ante fuerint. Circa materiam

1. Vt ne putrida sit aut corrupta; Ea enim non vacuatur per vomitum, nisi inclinationem habeat Tum autem quia citò pertransit, teste Galen. capit. 9. ℔ ij. M. M. leui saltem opus habet medicamento, non Antimoniali. Si autem non puttrida est, & adsit inclinatio, eaque maxime abolita, vehementioribus, quale Antimonium est, ritè præparatum vti haud disconuenit. 2. Vt ne pauca sit, serosa, &c. sed viscida, copiosa & impacta, 3. vt non supra venas existat, sed circa stomachum, & proxima viscera, multò minus in superficie corporis.

Denique multum differunt Vomitoria à Vomitoriis. Vomitoria ēnim maligna, lubrica, nimis copiosa ingrata, acria, & calida, & vel inutiliter, vel molestè, vel exuperanter vomitum pellentia; quæque magis conturbent quàm euacuent, illa hoc in loco meritò exulent. Huius autem vitij Antimonium rite præparatum (de Vitro sermo mihi non est) accusare constanter nemo poterit.

Aurum Purgatum.

Auri purgati Chrysobezoar Authoris meminit in Ternario Bezoard. Non igitur extra testam de purgationis modo interserere aliquid; Et hoc in loco, quia sub nullo titulo aliàs conuenientius.

Sumuntur sex partes Antimonij puluerisati, & pars vna Auri & simul in crucibulo funduntur. Postea præstò sit vagina ænea vel ferrea in fundo acuminata, in qua quid ceræ sit liquefactum, aut saltem seui parum. Tùm infunditur Antimonium vulgare, cum Auro, infundendoque leniter pulsatur, vt Aurum descendat ad fundum, & faciat Regulum.

Frigefacto vase, Regulum separa; postea Antimonium iterum funde in crucibulo (Regulo priori seruato) & cum fluxerint, immitte parùm de scobe ferri & postmodum benè fluxa in vaginam iterum effunde, vt prius, & pulsando Regulum in fundo iterum reperies, non quidem tam pulchrum, vt prius. Sic potes tertia vice agere cum Antimonio, donec habeas Regulum Auri per Antimonium transfusum,

Hos Regulos supra testam patentem in furno conflatorio ante follem colloca circumpositis circumcirca, supernè etiam, Carbonibus, ne tamen Aurum attingatur. Postea cum folle ventilandum est, donec totum Antimonium effumarit, & Aurum penitus mundatum

fit. Aurum ita secunda vel tertia transfusione radiantissimi euadit coloris. Id quod in Antimonij fœcibus residuum est, per fusionem cum Nitro & Tartaro, vt Regulus amplius descendat, & postmodum cùm folle separandum est.

Sed & compendiosior modi huius apparatus est: quo Aurum non solum mundum, quale hic requirebatur, sed & simile vitro mundo (quale Apocalypsis cap. 21. vers. 21. tangit his verbis: Muri ex auro mundo erant, vt vitrum pellucidum splendente) compareat.

℞. Auri Vngarici ʒ j.
Reguli Antimonij perfectiss. ℥. ij.

In crucibulo fundantur ante follem. Fusa, effusaque & refrigerata contundantur. Hinc super laminam ferream, absque fusione tamen, calcinentur, donec fumus Antimonij cesset. Postea in crucibulo adhuc liquefactum, in patinam æneam effunde, & Aurum dabitur vt vitrum transparens.

De hoc toto negotio Basilius Valentinus periphrasi vtitur non insueta, vel inconcinna: *Oportet vt leo deuoretur à lupo cano & ter ab ipso deglutiatur. Posteà leo rursus deuorabit lupum cum se prius per sanguinem lupi mundificauerit, & inde oculos suos clarificauerit.*

SECTIO II.

DE CROCIS.

Crocus Martis.

CRocus Martis duplicis sortis est: Alter per fortes calcinationes, igne Reuerberij, &c. perficitur; Ab hoc dum vis sulphuris & Mercurij, ablata, extincta, separata est, vel grandi igne, vel Aqua forti, sistuntur fluxiones, partesque roborantur.

Alter laminis ferri vel Chalybis candentibus in Magdalæonis Sulphuris immissis, vel aquarum quarundam affusione conficitur; Et hic, quia partem Chalybis abstergentem, aperientem, & repurgantem, excrementitia, solummodo separata, retinuit; aperit, attenuat, purgat, simulque corroborat.

Magna itaque circumspectione opus est, ne, quando Crocus Martis ex vsu est, alter pro altero non temerè solùm, sed & noxiè exhibeatur.

Crocus Martis adstrictorius.

℞. Limaturæ ferri ℔ j. Ablue benè iteratis vicibus. Adde Sulphuris triti libras ij. Misce & in calore per sex octoue dies digere, sæpè agitando, & fiet instar sapæ ferè. Abstrahatur humiditas ad siccitatem pulueris, quem calcina ad ignem vt omne Sulphur inde conflagretur, vltimo forti igne, & puluis restabit subfuscus, Ablutione hunc cum aquis conuenientibus dulcora, ac denuò Reuerberio examina, idque toties, donec asperitate & pondere penitus priuetur: sic præsto tibi erit, Crocus Martis Adstrictorius.

Pro ischæmo vsus habet in puluere Dysenterio, in omnibus, maxime cruentis fluxionibus hoc modo.

℞. Croci Martis adstrictorij,
Corall. rubr. præparat.
Lacrymæ Draconis opt. ana ℥. j.
Laudani Opiati ʒ. ij.
Aquæ vitæ Santali rubri tinctura impprægnatæ ℥. iiij. vel v.

Primo Coralli & Crocus Martis in Aqua vitæ coquantur ad siccitatem. Adde postea Lacrymam Draconis, & super lapidem in puluerem tere; Huic sensim misceas Laudanum exsiccatum, & concisum, vt longo attritu in puluerem simul abeant.

Dosis exurgit à gr. iiij. ad ℈. ß. & vltra.

Crocus Martis Aperitiuus.

℞. Laminas è ferro vel Chalybe puro ductas, obline eas oleo, vel Spiritu Sulphuris, vel Vitrioli. Colloca in cellam, & post aliquot dies Crocum deradendum inuenies, obscurè rubeum, insigne Hepatis restaurativum & deoppilatiuum. Vide Epist. D. Doringij. Defensiuum quibusdam mirabile est in Melancholia Hypochondriaca, vbi nimirum morbi penitus deprimendi causa cum vino assumptus Emplastro Magnetico ad lienem rectà allici dicunt. Mera autem phantasia est hoc, & ῥημάτων θαῦμα. Experientia enim docet contrarium.

SECTIO III.

DE FLORIBVS.

Flores Sulphuris.

INter Flores Sulphuris, quorum in Medicina vsus agnoscendus, isque vicarius Sulphuris scissilis, vel cuiuscunque quod à Natura purificatum in pluribus locis, velut in Agro Cracouiensi in Polonia, in Foro Vulcani la sol fotaria vulgò appellata propè pozzuolum in Regno Neapolitano & alibi reperitur; vix alij sinceriores sunt & vtiliores, quàm qui per se sublimantur hoc sequenti modo.

℞. Cucurbitam terream mediocris capacitatis, huic duos pluresue Alembicos benè accommoda, ita vt alter post alterum, requirente necessitate adhiberi possit. Pone vacuam in arena, & vbi gradibus ignis paulatim fuerit excalefacta, adeo vt vix manus admota in eminentiori parte ferat; Injice sparsim Sulphuris flauissimi in frusta redacti cochlearia tria vel quatuor. Alterutro alembico superimposito, paulo post videbis primò liquorem subdulcem, Aquam scilicet, quam Ens seu Lac Balsami vocant; mox intra dimidiæ horæ spatium flores elegantissimos circa limbum Alembici collectos.

Ignis intensior si fuerit, jactura operis oppido sequetur. Quia sulphur liquatum effluit, nec flores amplius assurgunt. Quod si itaque nonnihil Florum eleuatum fuerit, priori Alembico sublato, substituatur alius & alius, donec omnes colligantur Flores.

Hos flores intelligē sub titulo Florum Resinæ Metallicæ, quos supra in Ternario Bezoard. SALA in compositionem Chrysobezoar adsumpsit. De vsu eorundem vbertim Crollius in Basilila Chym.

Extractum Florum sulphuris cum Oleo Terebinthinæ concinnatum Ictericis in super summopere profuturum existimo.

Inprimis Sulphur ita præparatum magni vsus est, aduersus phthysin, & lentos pulmonum affectus. Cuius gratia cum paucos ante annos in Anglia Medicina contra phthysin decantatissima quædam à viro Doctore, alias spectatæ authoritatis, in hoc verò Mercurio magis quàm Apollini Musisque dedito, mihi offerretur, & hoc vt plurimum nomine; quòd Sulphur ritè præparatum quæque pulmoniaca hepaticaque reciperet, & secretissima, non nisi magno pretio redimenda, immane quantum; vt id hominum genus χρηματιστικὸν solet, deprædicaretur; quatuor Iacobæos, (testis est nobilissimus & arte & marte excellentissimus Heinricus à Quaad) & multa sui generis alia pro illa enumeraui. Medicinam non increpo; melior enim multis est aliis: Animum tamen adhuc rodit, Medici parum ἀδελφισμὸν indignæ simultatis studium. Et propterea gratis singulis communico, prout sequitur:

Claretum pectorale.

℞. Flor. Tussilag. no. v.
Endiuiæ no. xij.
Acetosæ no. x.
Scabiosæ no. xij.
Capill. Veneris M. j.
Rad. Althææ ʒ ij.
Liquiritiæ ʒ j.
Passular. enucleat. ℥ ij.
Santali Citrini ℥ j.

Bulliant vase clauso in libris iij. Vini Muscatellini ad libras ij. Decoctio perficitur duarum horarum spatio. De colatura detur omni manè v. vj. vel vij. cochl. secundum ægrotantium ætatem. Assumpta hac Medicina super dormiat patiens, & eandem dosin repetat eundo cubitum. Postquam autem edormiuit, capiat de sequenti quoque Electuario, ad quantitatem Nucis Castaneæ.

Electuarium Pulmoniacum.

℞. Fol. Tussilag. no. v.
Endiuiæ.
Scabiosæ ana no. xij.
Acetosæ no. x.
Capill. Veneris M. j.
Liquiritiæ ʒ j.
Sem. Anisi ʒ j. (forte frigida conuenientiora)

f. puluis subtilissimus, & cum Syrupo Capill. Veneris & Tussilaginis ana q. s. Electuarium permiscendo extra ignem.

Vlterius æger sumat in die quater vel sexies ex rotulis ita paratis.

Rotulæ Sulphuratæ.

℞. Flor. Sulph. ℥ ß. vel quod melius Lactis Sulphuris ʒ iij.
Rad. Ireos Florent. subtiliss. puluerisat. ʒ j. ß.
Sacchari Candi puluerisat. ℥ iij.

Misce optimè & cùm mucilagine Tragacanthi in Aqua Rosarum soluti f. pasta, & inde rotulæ.

Interea vtatur cibis facilis concoctionis, abstineat à vino, & forti cereuisia, & eorum loco commendatum sibi habeat, Decoctum terræ argillaceæ. Vbi simul notandum: multos alios esse, qui ad pinguefaciendum corpora, laudant vsum Aquæ frigidæ, & ego noui, inquit, Mercurialis, duos magnos principes hoc vsu impinguefactos, vt ideo mirum non sit, (dummodo ægri assueti sint, nec nimis extenuati, aut calore spoliati) prædictum decoctum non contemnendas vires habere hoc in casu posse.

Flores Sulphuris albicantes.

Lac Sulphuris apud plerosque magni vsus est & meritò; Quippe quod purissimam & subtilissimam Sulphuris partem habet, & veri pulmonum Balsami, multorumque morborum velut consumentis ignis nomen ritè sustineat.

Verum enimvero præparatio illius propter fætorem nonnihil sordida, odiosaque est, nec absque meretricia salis Tartari contaminatione. Ideoque illius loco Flores sequentes, viribus nimirum & potestate Lacte Sulphuris haud minores nemini religio sit habere.

℞. Nitri purificati q. v.

Liquefac in Crucibulo igne Rotæ, postea per vices ingere Sulphur. puluerisatum, idque tamdiu, donec Nitrum indurescat in ipso igne. Ignem postea auge, operculo super addito, per horas duas ita relinque.

Tandem vbi omnia refrixerint Nitrum habebis fixum.

℞. Nitri ipsius part. j.
Sulphuris puriss. ij.

Misce & sublima igne arenæ mediocri, Flores collige albicantes.

Flores Salis.

Quemadmodum è Succino destillato tandem Flos eleuatur, Sal Succini volatilis dictus, omnium calculo vrinarum difficultati dicatissimum remedium; Ita quando SALA Flores Salis in Ternario Bez. in pilulas Balsamicas assumit, alios intelligi non vult, quàm qui in destillatione Spiritus Oleiue Salis ignis vehementia simul euehuntur.

Attamen eorundem non minor tibi copia erit, si Sal commune cum Sale Armoniaco misceas, & sublimes.

Varios equidem vsus ad incidendum crassum phlegma corruptosque humores à putredine vindicandum habere cum per se, tum in pilulis illis Balsamicis non nego, præsertim vbi Spiritu Vini fuerint dulcorati. Verum vt omnium Salium ad liquefactionem facilis natura est, ita Flores hi pilularum massis subacti absque dubiò in causa sunt, quòd pilulæ inde conformatæ perpetuæ mutabilitatis & diffluentiæ obnoxiæ reperiantur.

Rosa Mineralis.

Rosa Mineralis illa in Ternario Vomit. nomine tenus aliquoties attacta quæris, quam radicem habeat, & vnde oriunda? Certè alia mihi sententia non est, quàm quòd nata præparataque sit, ex Antimonij nucleo cum Mercurio essensificato in liquorosam substantiam sublimando aliquoties redacto, posteaque cognito liquore per præcipitationem in puluerem coagulato. Ergone, ais; illa cum Mercurio vitæ Theophr. eiusdem farinæ? Est inquam, & quid interest? Nam frustrà aliàs SALA curationes ea ipsa peractas pro confirmatione ipsius adduxisset, prout videre est in Emet. Cur. 6. & 19. Taceo, quòd modus vtendi & operandi ipsius per omnia idem sit cum Mercurio Vitæ in eodem libro descripto.

Color tamen ipsius Rosis incarnatis similis (Hinc Rosæ nomen ex parte obtinuit) nonnihil admirationis excitat: Quî enim hic, & hoc modo à Mercurio, si cum SALA Mercuriale quid esse putes Mercurium Vitæ? Quî itidem ab Antimonio, si nostra sententia inferiùs proponenda palmam obtineat? imo hariolari quis posset eam ipsam Rosam Aquilam rubram Turqueti esse, vel hanc illamue præcipitati speciem; vel fortè purpureos illos Antimonij, è Minera ipsius, factos flores: vel tale quid aliud, fortè etiam altioris indagini. His enim exemptis rarissimè sub tali colore in Theatrum Medicum aliquid prodit. Atqui si hanc incultam viam insistis, & per eandem alios quoque ducere satagis, ad scopum Authoris neque deduceris, neque deduces. Statua namque Mercurialis supra posita est, hanc obseruare oportet, nec aliorsum faciem flectere; Ideoque certò sibi quisq; persuasum habeat, Colorem hunc Rosæ non aliunde dari vel excitari, quam vel caloris instantia in vase conuertibili. Ita enim Libauius in syntagm. Album illum Mercurium vitæ reuoca ad Retortam & destilla bis, terue; Deinde Spiritu vini elabora, vt rubescat penitus: Oleum rubeum præcipita, aut alio modo coagula, habebisque Mercurium vitæ rubeum.

Dummodo non errandi occasio sit hic, quod Libauius materiam hujus medicamenti putet esse Mercurium, rubri scilicet & albi habentem principia, secundum quod Philosophorum illud, ego sum albus & ruber; Non item Antimonium, vt tamen reuera est, quod quidem omnium, colorum facultatumque differentias in sinu suo tanquam in circulo gestitat, attamen fortè eadem hac via rubedinem non in apricum projicit: Vel datur etiam liquorosæ substantiæ illius super Tincturam è Scoriis Regulis Antimonij repetita destillatione. Ita enim Mercurij vitæ

vitæ propria Antimonij tinctura prægnantis descripti habet.

℞. Scorias Reguli Antimonij sine Marte; aceto Vini destillato extrahe Tincturam, & in puluerem elabora, super eundem puluerem Butyrum Antimonij benè destilla, rubicundissimi erit coloris. Vel denique, si neutrum priorum remipsam tangat, non intelligo, quomodo non color ille à Spiritu Vini santalato superfuso, iterumque euaporato aduentitius sit. Neque enim inauditum, aut incompertum nobis est; idem Antimonium eodem ingenio cœruleum factum esse & mirum quantum jucundum, per solam cum oleo Balsami Peruuiani destillato, Ambra grisea, Moscho & Tinctura Lapidis Lazuli læuigationem. Quamuis Moschus, aliaque vehementer odorata Catharticis ad præfixum scopum parum conferant. Quemadmodum enim Paracelsi sententia 4. Chirurg. Spiritus Vini à Mercurij administratione exulare debet, vt ne Mercurius citiùs ad cor vsque compellatur, & illud afficiat; & Camphora qualitate sua Nitro valdè analoga, deprehensa est non propria dûtaxat ἀναθυμιάσει, sed & aliorum præsertim calefacientium, Diaphoreticorum sæpè associatorum, quorum vim vapidam secum rapit, caput prænimio replere, atque variis symptomatibus sæpè disturbare; ita Moschi nullum cum Catharticis consortium sit, cum indè Medicamentum in humores directum, Cor, Caput, & Vterum simul impetuosiùs feriat, spiritus resoluat vel quandam molestiam intollerabilem inferat.

Adhæc vt ad rem adeamus, in opus deduxi prædictum tingendi modum aliàs cum sanguine Draconis, aliàs cum Santalo spiritui Vini communicatis; & vix ouum ouo tàm simile: lac lacti, quàm is ipse tinctus Vitæ Mercurius Rosæ minerali SALÆ fuit.

Sit quodcunque sit, interea Rosa illa efficacissimum remedium est, & verè φιλόπονον, in plurimis, iisque ad contumacissimam coagulationem destinatis morbis, de quo lege Auth. Emet. cap. 5. & Ternar. Bezoard. cap. 18.

Adferam solummodò ego, quæ ipsemet ex opere & experientia didici, & quibus in affectibus mihi potissimum Manum DEI se præstiterit.

Inprimis ergò in febribus tàm continuis, & Epidemiis ab initiis. (*Non exspectandum vsque ad articulum mortis*) quàm intermittentibus, Quotidiana, Tertiana, & Quartana egregiè suppetias tulit: eaq; ipsa, juro plurimas earundem, auxiliari tamen aliquando Laudani antifebrilis beneficio (accedat & hoc, ne robore instrumentorum coctioni inseruientium frustrato, quod vel fugatum est, vel consumptum semel, noui succi vitio denuò suggeratur, de quo Gal. 11. Meth. Med. capite decimoquinto & accuratius lib. 12. p. 3.) prima statim inuasione à me sublatas fuisse.

Vomitu quidem formidabilis quibusdam est; attamen sine causa; cum omnium humorum saburram potius majori cum successu ἄνω καὶ κάτω è toto corpore expurget, quàm quiduis aliud. Mitior tamen euadit, & vel secessiua tantùm, si, antequam colore induatur, cum sale communi sedulò teratur, & per ablutionem, descendente puluere, salsedo iterum eximatur; Præterquam enim quod plurimorum exemplo in minutis minor Spirituum vehementia, in Sale etiam abunde est, quod Antimonium domare possit.

Vel si cum sale decrepitato igne reuerberij fortissimo sublimetur. Imò ex obseruatione, quod in iisdem etiam morbis differens eius præparatio, modò purgat per vomitum solum, modo per aluum solùm, modo vtrinque dixerim, neque sub vomitoriorum neque Catharticorum aluinorum censum illud propriè & vnicè

pertinere; ſed cùm materiam expurget, ὅκου ἂν μάλιστα ῥέπῃ ἡ φύσις, διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων, Specifici purgantis locum facile ſuſtinere. Ideoque purget quâ velit, & quomodocunque, credas equidem, malæ Medicinæ notam non eſſe, in centro morbi, cum dolorem excitat & motum. Et in hoc omnes affectus præter naturam conueniunt, vt quæ difficilis paſſionis ſunt, vel in habitu, indicent medicamentum quod efficaciſſimè agat.

Gigantei morbi ſe eijci & expelli non patiuntur à medicamentis pymæis, ſed à potentioribus & validioribus.

In hydrope quoque excellens Hydragogum eſt, nec vſque adeò periculoſum cum reliquis Antimoniatis, vti Capiuaccio viſum. Quin imo duplo pondere hydropicis exhibitum, cum euphoria tamen, operationem perficit. Vndecunque enim accidat, ſiue à loci affecti ſitu (ſi quid enim nos malè habet in jecore, per ventrem aptius excernitur, teſte Galen. com. 1. Aph. 21.) ſiue humorum aquoſorum propria indole, & inclinatione Hipp. lib. 4. Aph. 6. 7. & 9. Siue à fixatione ſalium in aliquis illis deliteſcentium, Hydropicis, Aſciticis præſertim, per alůum duntaxat mira fœlicitate aquas exturbat. Id quod etiam in Paralyſi & Apoplexia, fortaſſis obneruoſi generis ſtupiditatem, aliquoties obſeruaui: Offertur à gr. j. ad ſex, octo & decem pro naturarum morborumque differentia. Communiter tamen definitur à gr. j. ad iij. vel quatuor.

Si verò cum Aqua Cinamomi & Endiuiæ infuſum Elixir Catharticum vt apud nonnullos vſu receptum eſt, conſtituere debet, in duplo pondere aſſumatur neceſſe eſt.

Acetum montanum prædicti medicamenti facultatibus per infuſionem dotatum, & Tartaro vitriolato faciendo, loco olei Vitrioli, quod aliàs recipit conjunctum, ad euacuationes inferiùs perficiendas illud præſtat idoneum.

Specificum purgans alterum.

℞. Mercurij Antimonialis optimè parati quantumvis,
Aquæ Philoſophicæ non tamen athleticæ q. ſ.

Digere, & phlegma lentè deſtilla. Aquâ eâdem affuſa recenter, denuò euocetur phlegma, idque toties, donec Mercurius iſte Aquæ ſpiritib. ſaturatus, vlteriorem abſorbitionem reſpuat. Poſtea deſtilla, & diligẽter obſerua, primò aqueam humiditatem, quæ ſeparanda; poſtea liquorem ponderoſum, ſedulò aſſeruandum: Hoc enim beneficio olei Tartari ad ebullitionis ceſſationem affuſi, præcipitatum, & ab acrimonia ablutionibus vindicatum, humores quoſcunque peccantes ad tria quatuorue grana cum Extracto Scammonij compoſito, &c. innoxiè, idque per ſeceſſus tantùm eliminat. Quod ipſum ſi Crollius penitus nouiſſet, nunquam quicquam laboris de excellentiori adinueniendo cathartico aſſumpſiſſet. Quamuis Crollij votum modeſtè moderateque accipiendo, vti in ſeniorum ſcriptis interpretandis decet, non ſit quod diffidentium rationum experientiæ ipſum reclamare ſtatuamus.

Nec enim POSSE ipſius pag. 137. Baſ. Chym. de potentia naturali, ſeu prædeſtinatione, quam vocant, ipſius Antimonij intelligendum eſt, ſecundum quam ex Emetico catharticum, ſiue ſubjectiuè ſiue tranſmutatiuè, ſiue objectiuè fieri vel non fieri poſſit. Vnde enim ſcire potuiſſet, (cum quod non ſit, ἀδιανόητον quoq; ſit & ἀμεμφὴς) vix fore in rerum Natura catharticum jucundius & excellentius, adeoque cum aliis comparationem inſtituere rei nullibi, nec exiſtentis, nec quadantenus intellectæ? ſed de potentia ἐπιγινομένη cùm ſua, tum plurimorum Docto-

rum, qui ex ignorantiæ culpa, tùm temporis, potentiæ passiuæ naturali in Antimonio actiue respondere minimè poterant. Eodem modo, quo Galenus 1. de fac. simpl. cap. 19. acetum partim frigidum, partim calidum promptè quidem concedit; se verò machinam, seu artem, qua sicut in lacte contrariarum partium separationem institueret, nondum inuenisse. Quo & Fernelij illud spectat: Nullam vsquam remediorum penuriam esse, sed nostram plerumque eorum turpem ignorationem.

Quod virtutes eius attinet, plura quàm quæ ipsemet compertus sum, testari nolo. Dedi adolescenti Quartanario, Tartaro Vitriolato prius ad purgationem præparato, cum Extracto Hellebori nigri, in die infebricitationis: Hinc purgato corpore instante paroxysmo Laudanum alexipyretum, & à febre, solum lassitudine redeunte statim melius habuit. Postea verò cum singulis diebus Theriacam præscripsi, & hanc tempore accessionis cum vino calido assumendam, penitus conualuit.

Flores Antimonij.

Latissimus hic dicendi campus, de variis Flores Antimonij iam albos, iam rubros, iam flauos & miniatos; modo ex crudo Antimonio; modo ex Regulo; modo ex Croco Metallorum vulgari; ad vomitiones & dejectiones simul, & ad dejectiones solitariè conficiendi modis & artificiis.

Secus enim se res habet, quàm multorum judicio Crollij & hinc aliorum, velut Dn. Salæ etiam opinio tulit quòd Antimonium, vt sola per secessus deturbandi vi polleat, præparari non possit.

Si enim vera physicorum regula: Ab extremis ad extrema non nisi per media fieri progressus, nec naturam saltus committere; Quis dubitet Antimonio à summa volatilitatē, quā vomitus ciere creditur, ad summas fixitates, quibus alias fixas perficit operationes, intermedium relinqui gradum, eundemque vel separationis vel alterationis solummodo industria retinendum, quò purgationes per sedes duntaxat promoueat.

Et his missis quid tibi aut mihi aut vlli viro bono argumenta, vbi sensus & experientia judex? Ea enim de re quid apertius, quàm quòd Beguinus in Tyrocinio recens edito & aucto scribit? Quod item generosus Iohannes Wood in Tractatu quem Amalgama de capitis ægritudinib. vocat. Inprimis, inquit, de lethargia, dedi Antimonium meum ad secessus præparatum, cum duobus cochlearib. vini, quod intra septem horas operabatur ad minus vigesies, ipsa (ægra) toto tempore sicut mortua (ex morbo) jacente & circa horam quartam vespertinam desiit operari, &c. Et de vertigine paulò antè; idque accuratius: Quibus diebus inquit, accepit aut medicamentum antedictum ex Helleboro, aut parum Antimonij cum oleo Vitrioli ad secessum præparati. Quamuis in hoc cuilibet manum injicere non vsque adeò tutum: Multi enim tituli authoritatem, pauci scientię certitudinem præ se ferunt: Nec quicquam Chymicis magis consuetum, quàm pro missis triumphare, quæ omnia tamen, vbi ad opus acceditur, vltrò cadunt. Neq; etiam docti & probi ab hoc vitio, dum stochasmis nimium confidunt, planè immunes. Neque enim verò conuenit illud Zvingeri; Si vinum Maluaticum superfundatur Mercurio vitæ, qui aliud nihil est, quàm Flores Antimonij albi, sentiant alij quid velint, macerenturque aliquandiu, abstractis spiritibus & phlegmate, liquorem manere secessiuum tantum. Falsum, inquam, hoc deprehenditur. Liquor quidem manet syrupalis consistentiæ, non autem, qui aliàs, quàm Mercurius vitæ vires obtinet. Multò minus succedet, quod quidam Destillator in

Germanico Tract. nuper proponit: Mercurium Vitę aceto stillatitio primò, postea etiam Spiritu Vini solutum & per Chartam trajectum, &c. tale quid posse. Factu enim illud impossibile est, & longè alia ad sui solutionem requirit, nisi sub illis soluentibus aquas alias validas seu Mercuriales catachresticè intelligat.

Attamen cum receptui hoc in loco canendum est, sequentibus solum præparationibus Antimonij, quas nimirum Florum Antimonij nomine. Dn. SALA præ cæteris magnifecit, & dubio procul in superioribus compositionibus, vbi eorundem florum meminit, vnicè assumpsit, sub hoc titulo contenti erimus.

℞. Antimonij crudi ℔ j.
Salis Armoniaci ℔ ß.

Subtiliter marmore trita, impone vrinali fictili ad latus reclinato, in fornacula superiùs occlusa, absque quod spiraculum tantummodo relinquatur. Super impone vas vitreum pro Recipiente, lutatis juncturis. Hinc ignem paulatim subde, vsque dum sublimatio succedat, & adsoluatur. Sal Armoniacum ab Antimonio aquâ calidâ separa, & puluerem tenuem siccatumque serua. Vsus eorundem ad vomitus præstò est, vt sequitur:

℞. Margaritar. præpar. ℈ vij.
Flor. Antimonij ℈ iiij.
Sacch. pulu. ℥ vj. ß.

Cum Tragacantho in Aq. Rosarum infuso f. pasta, & hinc cum guttis vj. Olei Cinamomi Rotulæ, sigillandæ inaurandæque. Dosis ℈ j. ij. iij. ad iiij.

Flores Antimonij alij.

℞. Antimonij crudi optimi, q.v.

Affunde Aquam fortem; stent aliquandiu, donec Calx in fundo alba videatur (cauendo à fumo) postea abstrahe Aquam per destillationem, & calcem elue aqua tepida, donec spiritus Aquæ Fortis non amplius sentiantur. Denique siccatum puluerem colloca in crucibulo clauso in Reuerberium per sex circiter horas, & perfectè calcinabitur Antimonium, fietque rubeum fixum.

Cujus dosis ℥ ij. iij. vel iiij. pro captu, æque deorsum, quàm sursum fœlicissimè purgantia; Idque non tàm sua, quàm humoris biliosi circa ventriculum stagnantis natura.

Panchymagogon Mercuriale.

Si sublimatus Mercurius cum Mercurio vulgari anatica proportione mixtus denuò, idque ad quartam vel sextam vsque vicem sublimetur, ad 30. vel quadraginta grana ipsum exhibitum suauissimè, imo prout alibi legere est, non magis quàm Aloë, purgare, Author Ternarij Vomitoriorum supra seriò recenset. Hoc idem fecerunt & alij, & inter Cathartica Panacææ loco habuerunt. Ideoque omnibus humoribus expurgandis præscripserunt, vel per se, vel in conserua Rosarum, vel in hostia vel jusculo, &c.

Verum enim verò nec rectè præparatus est Mercurius ad purgandum hoc modo, nec rectè exhibitus. Si enim toties sublimetur, tantum abest, vt purgans sit panacæa, vt omnino non purget; etiamsi in maxima præscribatur dosi.

Neque etiam, quando per se vel cum Conserua Rosarum vel iusculis non purgantibus exhibetur, conuenit: Dulcificatus enim Mercurius, etiamsi potis sit, humores primum resoluere, & post in ventriculum attrahere, quia tamen vis incitatrix & purgatrix ipsius planè infirma, aliter fieri non potest, quam quod sentina illa relicta, stomachus crudis humoribus repleatur, nerui & cerebrum impetantur, & denique fluxiones in fauces, omnesque corporis partes molestissimæ perniciosissimæque oriantur. Idque maximè in

frigidioribus & humidioribus naturis obtinet, in quibus si contingat fieri fluxiones illæ ἀθρόως plerunque & immodicè ruunt. Propterea compertum est abundè mulieres, quarum nimirum corpora & celerius & magis humida trahunt, à Ventre, quàm virorum, teste Hippocr. περὶ γυναικείων, non solum Mercurium hoc modo præparatum & datum non commodè ferre, sed & sæpè in maximas inde molestias, imò non rarò in summa mortis pericula, ratione cum Cordis, tum cruciatuum ventriculi & intestinorum incidere. Præterea sæpè & hoc in dolorem & ignominiam dat & ægrum & Medicum, quòd, dum jam inde purgatio euenit, nec diminuta nihilominus ægritudo natura potissimum biliosis, varia incommoda obuersentur. Mercurius enim hic eius naturæ est, vt humiditates in extremitatibus ad centrum ad se, & fortiter alliciat, prout apparet in externis affectibus. Ideoque quemadmodum ex missione sanguinis in febribus biliosis bilis acrior & acerbior redditur, & hinc periculum ebullitionis Cholericorum imminet, sanguine nimirum fræno ipsius euacuato; ita humiditatibus phlegmaticis seorsim à Mercurio deductis, bilis præsertim in parte determinata superabundans, tantò magis ferocire & efferuescere incipiet, quantò copiosior pituitæ successerit euacuatio. Vnde, arbitror, non inconsideratè quis dixit:

Ex Mercurio in biliosis, èx Antimonio in pituitosis non succedere medicationes.

Prætereo: quàm non impunè misceatur cum conseruis, succis, & jusculis, quæ vel masticatione dentibus Mercurium affricando, vel liquiditate vndiquaque offundendo, haud parum detrimenti adferre constat. Ideoque non nisi sequenti aut simili stylo in vsum veniat.

℞. Mercurij Meteorisati.
viui puriss. ana q. v.

In Mortario vitreo marmoreoue ad Mercurij viui absumptionem vsque misce, & in matracio per arenam ad sex octoue horas sublima. Si purum insipidumque obtinueris, etiamsi vix prima sublimatio sit celebrata, acquiesce; sin minus, rejectis cauda & stercore Draconis, id est, salibus & fuliginibus, adhuc semel absque additione sublima, non vlterius, & postea operatio minus frustranea erit, hoc inprimis modo:

℞. Extracti Scammonij compositi ℥ viij.
Mercurij prædicti ℥ xv. vel circiter.
Misce & fiant pilulæ no. vj. vel vij.
Vsus ipsius est pro Helminthagogo in vermiculationibus.
in Febribus putridis.

In morbis Renum, Gonorrhæa, Calculo, &c. Alui constipatione post cœnam inprimis exhibitus, & cum lenientibus potius velut Aloë præparata, &c. quàm purgantibus.

In scabie, Lue venerea & vlceribus malignis, vbi externè quoque valdè prodest, si in Aquæ salitæ ℔ j. ebulliendo soluatur ʒ j. & post colaturam in prædictis casibus eluendo vsurpetur.

Notari autem & hîc, vt in plerorumq; Metallicorum vsu, accuratè volo: Hunc Mercurium dulcem ad medicum gradum præparatum, recentem maximè vsurpari debere, minimè obsoletum; Neq; etiam obseruationes à recentibus signatas metallicis, adultioribus vlla fidem mereri. Idque cum ratione sui, qua inter metallica, quæcunque summè fixa non sunt, vti, quod operetur, nec Mercurium hunc esse decet, ad ingenium pristinum ex relicto seminario facilè redeunt, tum ratione salis Vitriolici, quod non nimis vehementi, neque longo igne præparatum adhuc participat. Illud enim ita comparatum, vt se temporis protractu regeneret, & maleficium resuscitet suum, quod multæ ἐπιπροσθέξεις Mercurij dulcis sequutæ

sunt, de quibus, vt viris simul doctis parcam, alibi.

Hic Mercurius tantisper sublimationum cohobiis eleuetur, donec in fixum abierit Crystallum, postmodum, in tempore, ritèque sub solis eclipsin, tempestate præsertim nubila in liquorem soluito.

Solutum in triplo pondere cum sole calcinato, in phiolam ritè læuigatum conjungito, vt fermentum eius hoc ipsum fiat; Denique celebrata putrefactione menstrua, toties cohobando, donec in cucurbita instar Ceræ maneat, coagula. Ad summum Medicinæ gradum Mercurius ita deductus est, & in Epilepsia & morbis Venereis admirandæ virtutis.

Sunt etiam, qui parte eius vna projecta super decem Lunæ purgatæ in aurum illam conuertere student perfectissimum.

Spiritum ex Mercurio dulci conficies Exulcerationibus Renum & vesicæ dosi guttar. ij. vel iiij. quotidiana mirabiliter dicatum: Si ab illo puluerisato Spiritum Vini aliquoties cohobando per cineres abstraxeris, donec vltimò omnia in oleũ seu Spiritum albicantem prodierint.

Denique & hoc experientiâ certâ comprobatum est: quod ex Mercurio per Sal & Vitriolum sublimato, si in Aqua communi calida soluatur, & oleo Tartari guttatim infuso descendat, post ablutionem Mercurius luteus diaphoreticus fiat, in ictero bis terue in septimana exhibitus à ℈ iij. ad vj. in Mithridatio, ad omnes obstructiones expediendas præstantissimus.

Postea additis ad ℔ j. istius aquæ salis exsiccati ℥ iij. destillatio reiteretur secundum artem, & Aqua quodammodo flaua prolicietur.

In eius vnciis octo solue Auri per cæmentum purgati ℥ j. In reliqua parte verò Mercurij purgatissimi ℥ iiij. Has solutiones conjunctas per Retortam destilla, & igne aucto, Aurum & Mercurius præcipitabuntur partim, partim sublimata collo Retortæ adhærebunt.

Totam illam materiam puluerisatam denuò in Aqua forti solue, & vt antea destilla, bene clausis juncturis, & vltimò per sex horas forti igne, & in fundo materia Croco similis reperietur. In collo etiam pars sublimati & argenti viui hærebit. Idem soluendo & destillando adhuc repete, ita vt vltima ac tertia vice tota materia in pulcherrimum præcipitatum conuertatur. Postea (nec obstante quod interdum impuri aliquid restet) præcipitatum super ferrum ignitum candefacito, ad fugandos Spiritus Aquæ fortis superstites, & ferreo stylo sæpius misceto. Denique, postquam cum Aquis cordialibus edulcoraueris per tres quatuorue menses in loco calido serua. Si vis, potes admiscere corallos, lignum Aloës, Crocum, Rubinum, Hyacinthum, Smaragdum, omnia læuigata, item Moschum & Ambram.

Vsus & dosis.

Exhibetur à ℈ iij. ad vj. vel viij. cùm Saccharo Rosato, etiam in ouo, vel brodio, vel in pilulis, inprimis si conjungatur cum Scammonio & humectetur Aqua Vitæ & comburatur desuper.

Tum enim longè melius euadit. Est domitor vermium, luis venereæ, petechiarum, pestis, febris quartanæ & mille aliorum incurabilium morborum. Vnde & nomen accepit, quod Hercules appellatur. Vide plura in Tract. Bouij Veronensis de Medic. rational. putatit. *Herc les B uij.*

SECTIO IV.

DE TVRBITHIS.

Turbith Mercuriale Crollij Secretum.

INter modos tractandi Mercurium pro Medicina corporis, (de quorum altero sub præcedenti titulo) Crollius & hunc secretissimum recenset: Quo nimirum beneficio solius instrumenti sine vlla additione in cinnabarim redigatur rubicundissimam. Idem de eodem Quercetanus, quod Mercurius in vase circulato ad id apto per se concinnetur in Mercurium præcipitatum, puluerem rubeum, purpureumque, &c.

Et Beguinus modum præparandi profitetur quamuis rudiorem pag. 133. Tyrocinij Chym. cui in fine hæc subjungit encomia: Quod admirandas habeat in Medicina facultates; Quod catharticum præstantissimum præbeat in Lepra, blandè adeò aluum soluens, vt pueris & prægnantibus dari possit, acres humores mitigare; pituitosos expurgare &c. Taceo quæ miranda Theatrum Chymicum ex Theophrasto de eodem hoc Mercurio profitetur.

Hac laudum dulcedine velut Iyngè tractus ego, non potui non in res medias ire & apparatum in itinere acceptum meo, manibus & operi non subjicere. Ideoque placuit, quis ille apparatus sit, & quos effectus habuerit, promere & reuelare:

Crollio is secretissimus est (lingua, si non tàm vtendi rationem, qua sæpe & à veteribus ad secratissima extendi ut, quàm præparationis formam spectes, suo æuo non incongrua.) Etiamsi enim, Gebrum & Chymicorum Thesaurum si consulueris, is Antiquorum omninò inuentũ sit; eiusdem tamen dexteritatis non est, opera scilicet subinde ad carceres & incudem redeunte. Ideoque dum Mercurius totus volaticus sit, qui vel calore immodico totus scandat; vel totus ab imbecilli maneat in imo; haud contemnenda subtilitas est in tanta Mercurij homogenia, qua Spiritus duntaxat ad rem parum facientes, impuritatesque facili opera & beneficio solius instrumenti eleuentur; essentialibus interim partibus subsistentibus.

Is ipse talis est.

℞. Mercurij medianté corporé perfectissimo probe purificati ℥ ij. vel iij.

Per se, vel cum auro per amalgama mixtum, colloca in phiolam superne compressiorem, intusque rostro cum angustissimo orificio in ventrem vsque producto; Et beneficio arenæ ad mensem integrum Philosophicum per septem sphæras age, donec demum in colore omnium perfectissimo totus consistat. Quod vt melius succedat, trigesimam circiter partem jam ante præparati Homogenei misce, & igne ritè administrato, primo enim is lentus, postea ad operis finitionem fortis requiritur, Cinnabarim tandem inuenies rubicundissimam.

Effectus ipsius quod attinet, aliquoties an ascriptas laudes merito sustineat, periculum feci.

Atqui etiamsi interdum effectus dedit vtiles, velut in vermiculatione aliquando, vbi vermem per ventrem deturbauit vastæ magnitudinis, illis ipsis tamen citra tumultus vomitiuum & sudorum, non rarò μέχρι λειποθυμίας vsque sequutorum, frui non licuit. Insuper examen veri præcipitati, quod cum auro fortiter tritum non albedine illud inficiat, minime sustinet.

Et hoc est, quod Crollius refert Bas. Chym. p. 125. Præcipitaui, inquit, aliquando amalgamata Auri & Argenti seorsim, per duos annos, & quamuis pul-

uerem rubicundum nancifcerer, tamen nondum erat debitè fixus, nec in vfum Medicum commodè adhiberi poterat, fine vlteriori, (puta cum oleo Vitrioli vel Sulphuris) præparatione. Hoccine autem non eft apertum cum fuperioribus diffidium & fibi res non fe rebus fubmittere, quod poëta dixit.

Ideoque penes authores omnia eius fint encomia, vt & illud Theatri Chymici: Quod in Medicina propemodum idem operetur, in corpore humano in morbis incurabilibus, quod lapidi Philofophorum afcribitur. Quid tamen Mercurius corporum poffit, hoc eodem inftrumento fi tractetur, fub hanc cenfuram nondum expertus non accerfo.

Eodem inftrumento quoque domari Mercurius Vitæ poteft: vt ad aluum follicitandum magis idoneus euadat, fi nimirum in arenario foueatur, donec rubere incipiat, & Spiritus Vini fæpe inde abftrahatur.

Lapis Philofophorum.

Dubitaui ab initio, num Lapidem hunc Tractatulo noftro inferendo non limites excederem, dum jam dudum fcilicet in Corona Medicin. Fiorauanta de eo luce clarius tractaffet. Verum cum ad animum reuocaui, quàm non multis librorum Fiorauantinorum, præfertim in hujus libelli turbulenta lectione auxilium; & quod Dn. Sala, dum adhuc in caftris viueret, ex eius fœlicitate, in qua Chirurgus Caftrenfis vnice propemodum geftiebat, anfam potiffimum acceperit Medicinæ fe totum mancipandi; huic eiam Ternarij Bezoardicorum parti cap. 10. vt & Ternarij Vomitiu. c. 5. velut ad Medicinam non inutiliter inuentæ, partes fuas dandas exiftimaui.

Is ipfe ergo Lapis Philofophorum tres diftinctas operationes requirit:

Prima eft deftillatio Aquæ fortis:

℞. Sal Nitri depurati
Aluminis Rochæ
Vitrioli leuiter calcinati ana ℔ ij.

Puluerifatis admifce Salis Gemmæ ℥ iiij. & deftilletur Aqua fortis.

Secunda Purgatio Mercurij eft:

℞. Mercurij
Calcis viuæ ana ℔ j.
Saponis nigri ℥ iiij.
Cineris vulgaris ℥ iij.

In mortario lapideo mifce. Poftea igne valido per Retortam Mercurium inde deftilla.

Tertia eft ipfa Lapidis præparatio:

℞. Aquam fortem, infunde in cucurbitam vndique loricatam, ad tertiæ partis repletionem.

Adde Mercurium purgatum primo; poftea etiam Ferri laminati ℥ ij.
Chalybis laminati ℥ ij.
Auri laminati pondere duorum, quos vocant, Coronatorum argent.

Subitò capitello & Recipienti aptetur, admotoque igne, omnis Aqua & Spiritus eliciatur. In fundo fracta cucurbita inuenies Lapidem Philofophorum tenuiffime puluerifandum, inque vafe claufo probè afferuandum. Aqua fortis inde deftillando referuata ad Lapidem hunc conficiendum (dimidium materiæ fumendo) denuò vfurpari poteft.

Fiorauanta inde Aromaticum conflat fuum, & Electuarium Angelicum, in plerifque ventriculi & vifcerum morbis remedia ἐξαίρετα.

Præcipitatum Nobile aliud.

℞. Mercurij p. j. Sublima cum fale communi & Vitrioli p. ij. tertia vice. Tunc per fe fublima fexies, vel fi placet, fæpius. Sublimatum reduc per Retortam cum fcoria ferri pellendo; vel aqua feruente in ferreo vafe coquendo. Reductũ præcipita Oleo Auri, feu Auro foluto;

Præcipitatum

Præcipitatum solue Aqua Philosophica facta ex sale Armoniaco & petræ, solutum coagula, coagulando fige. Quod fixum remanet in fundo, Medicina erit non contemnenda.

In hoc describendo tanto breuior sum, quanto is ipse superiori adfinior, quem qui legit, facile huius quoque Oedipus.

Erat hoc, cum Argentinæ versarer, Domino Doctori Ruxingero eiusdem Academiæ Professore, in magno vsu, & cum nobilissimum juuenem Bernhardum à Flothau à scabie maligna curaret, præcipuum, eo curationis integram negotium absoluebat. Ideoque quauis etiam arrepta occasione, quamuis pluris mihi constitit, candido Lectori gratis communicare volui; Et inprimis, quod multis inani supercilio arcanorum intumescentibus familiare esse videam, præcipitata non amplius proprio nomine Præcipitata & Turbith appellare, etiamsi ne inter illa quidem optimæ notæ sint, sed statim Hygieiarum aurearum, argentearum, Solis purgantis, Lunæ purgantis, fucatis titulis venditare. Tolleranda enim, quantum judico, sententia illa non est. Cum nec Aurum per se purgans sit, neque Luna, nec quid ἰδιότητι illorum, sed vel Mercurius, vel Salia aquarum fortium, quibus illa adhærent.

Quî enim purgaret Aurum, cum æqualem temperaturam habeat, & Naturam hominis similitudine grata corroborat? Neque enim stimulando hac in parte quicquam proficiet, dum stimulo caret; Neque similitudine substantiæ, dum ea ipsa Naturæ potius, humoribus præter naturam omninò contrarianti deuinctum sit. Vnum autem per Essentiam vnam, vni tantum est, non pluribus contrariis amicum & conjunctum.

Mercurius dejectorius.

℞. Mercurij viui probè purgati ℔ j. *Ang. Salæ.*

Aquæ fortis q. s.

Fac stare per 8. dies in loco frigido, & coibunt in massam, quam vocant Crystallos. Hi effusa Aqua, sua sponte siccentur, teranturque in vase vitreo, spatula lignea, superfundendo postea Oleum Tartari per deliquium, donec, etiamsi moueatur non amplius spumam sentias. Stent paululum, postmodum facta filtratione exsiccentur. Super materiam in filtro relictam denuò superfunde Aquam pluuialem destillatam, & triduum circiter in loco calido collocentur, interdum mouendo.

Postea decapulando filtra, idque ad tertiam vsque vicem. Siccatis denique acetum affunde in arena per tres quatuorue dies. Eodem depleto, aqua pluuiali edulcora & exsicca.

Habebis Mercurium instar foliorum Argenti, & hinc grandiloquis Flores Argenti appellatum. Suauiter purgat per secessum à ℈ ij. ad v. vel vj.

Bezoardicum Minerale auratum.

Hactenus de Mercurialibus sub sectionem hanc pertinentibus, jam ad Antimonialia, & quomodo, dicente SALA in Emetologia cap. 6. Antimonium non solum ad vomitiones & secessus, de quibus supra; sed etiam ad diaphoresin promouendam vsui esse possit. Idque pro huius loci captu in forma Præcipitati.

Auspicabimur autem à Bezoardico Minerali aurato. Nam falsum est Mercurium vitæ, & hinc facta Bezoardica, Mercurialia magis, quàm Antimonialia esse, licet plerisque, (mirum) vt & SALÆ, Bezoardico minerali propterea parum tribuenti, secus videatur.

Quis enim Mercurium Vitæ dicat & ducat aliud, quàm Regulum Antimonij à Salinis Mercurij sublimati Spiritibus mediante calore in liquamen reda-

ctum, inque aqua iterum diffusis illis, quorum scilicet vi continuitas fluxus congregabatur, in pollinem conuersum? Probat illud fixitas huius medicamenti, & quod fusione in Regulum iterum redeat, non in Mercurium aut fumum Mercurialem. Probat etiam effectus Vomitorius, qui Antimonij est, non Mercurij sublimati; Et si Antimonium cum Spiritu Salis, vel flores ipsius albos cum Aqua forti imbiberis, postea destillaueris, itidem oleum ponderosum elicies, eiusdem prorsus qualitatis cum Mercurio vitæ, quod tamen à Mercurio nemo expectabit. Taceo Mercurium viuum in forma adhuc currente post finitam cum Antimonio destillationem, partim in Recipiente, partim in Collo bociæ cum Sulphure Antimonij reperiri. Quod Bezoardica ex Mercurio vitæ attinet, & illa probant, quod probatum cupimus. Eundem enim processum si cum Antimonio absque Mercurio instituis, parem effectum, & formam Medicamenti experieris; non item, si hoc idem facias cum Mercurio.

Cape Croci Metallorum, qui hac in parte Mercurio vitæ respondet, p. j.

Spir. Salis Nitri part. vj. Mixta teneantur aliquandiu in loco calido, tandem in arena destillentur. Nam quod remanet, à Spiritu Nitri super Carbones liberatum, idem valet, quod Bezoardicum Minerale, & ad eandem etiam dosin extenditur cum illo, prout infra definiemus.

Pariter ex Regulo Antimonij quoque puluerem concinnabis à Bezoardico minerali haud difformem.

℞. Reguli part. j.
Nitri part. ij. vel iij.

Ad ignem candescant & statim Antimonij Regulus in puluerem abibit candidissimum & fixum.

Quæ singula tantum abest, vt à Mercurio sublimato speres, vt potius ipsum conjunctione salium huiusmodi nocentiorem tantò feceris. Mercurius ideoque sublimatus hac in parte nihil præstat, præterquam, quod beneficio Spirituum salinorum liquefactionem, & faciliorem Antimonij destillationem promoueat. Iam ad præparationem Bezoardici aurati:

℞. Auri, Rore Solis philosophici, &c. soluti, & ab ipso per Balnearem destillationem, vel potius in Cineribus, iterum atque iterum ad oleiformem vsque consistentiam liberati. Superfuso aliquoties, destillatoque aceto forti dulcoretur; Siquidem duo acria conjuncta se mutuò jugulant; & hoc idem sperandum foret, si siccam Auri substantiam haberemus, à Mercurio sublimato. Tandem cum Menstruo Basilij supra descripto per mensem ad extrahendam Tincturam digeratur, quæ ipsa, abstracto per B. spiritu rubicundissima habebitur. De hac auri Tinctura misce partem j. cum Liquoris gummosi Antimonialis ℥ vj. vel viij. (hunc liquorem verò oportet esse solutum prius in Spiritu Nitri.) Ex arena spiritum Nitri semel atque iterum per cohobia destilla, & quod restat, denique super prunis in catino plano per horam, per bacillum agitando, crema in puluerem subtilissimum.

Dosis huius à ℈ vj. ad x. in conuenienti liquore vel succo, contra morbos plerosque, quibus per sudores medendi indicatio est.

Bezoardicum Lunare.

℞. Lunam, vt supra ad Magisterium Lunæ, per aquam fortem solutam, idque sæpius, semper abstractis volatilioribus Nitri Spiritibus. Vltima vice digere aliquandiu, postea omne phlegma leni igne destilla; vtque per mensem in Fimo steterint, atque interim incrassescere cæperint, velut in aquam viscosam,

tùm misce cum solutione Butyri Antimonij cum Spiritu Nitri factæ, in subdecupla proportione, & lege art. destillando fige.

Vsus ipsius laudatur in Cerebri & Matricis affectibus, dosi supra Bezoardico Solis præfixa.

Bezoar Ioniale.

℞. Antimonij crudi ℔ j. cum puluere ad fluxum parato ex Nitro & Tartaro fiat Regulus s. a. In iterata fusione adde ad singulas Reguli ℥ iij. stanni puri ℥ ij. & fiat de nouo Regulus. Huius Reguli Iouialis.

℞. ℥ ij. Mercurij sublimati totidem & fiat Butyrum Antimonij s. a. Hoc rectificatum, spiritu Nitri per cohobia ab ipso destillato, decenter fige.

Sudores abundanter prouocare creditur dosi ℈ 4. vel vj. viij.

Bezoar Martiale.

℞. Antimonij electi, Nitri, & Salis vulg. ana q. v. Tenuiter trita misceantur & per vices (secus enim nimis ebullirent) catino super ignem follium inferantur. Catinus operculo tectus relinquatur, donec liquescat materia. Subsidentia priore hac vice factâ, nouam materiam ingere & ita ad finem vsque pergendo.

Denique per horæ spatium confluere sinatur, dum non amplius tàm confertim exhalet.

Eximatur catinus, & pulsetur, quò melius fundum petat Regulus. Sic aliquanto post Regulum inuenies rubrum, qui à fæcibus separatus, tenuiter tritus, & aquæ communi aliquoties ablutus per inferiora saltem purgare creditur.

℞. Butyri Antimonij, ex hoc Regulo & Mercurio sublimato facti prout nosti, q. v.

Eo ipso ex Croco Martis solius ignis beneficio conflato për digestionëm elice tincturam; separata impuritate, adsumatur ad Bezoardicum cum spiritu Nitri, consueto more, faciendum. Præstantissimum perhibetur in omnibus alui fluxibus, dosi reliquis cognata.

Pari modo ex limatura cuiuslibet metalli, vitri, lapidis, &c. (cum butyro Antimoniali,) siquidem illud verè omniuorum est, Bezoardica variis morbis, pro cuiusque natura & proprietate adaptari possunt.

De singulis verò, quæ hic annotauimus, & maxime de Bezoardico minerali simplici, quod omnibus notum jam meritò omisimus, experientia hoc didici: parum de illis expectandum, eaque minus virium habere, quam Grato cum pluribus aliis, de quibus Bauhinus de Lap. Bezoar. cap. 37. Bezoar animali tribuit, dum in febribus pestilentialibus parum sibi profuisse scribit, &c. nisi dosis illorum justo hactenus moderatior, in liberaliorem transmutetur, vel ab aliis commixtis auxilium præsto habeat; Dum e contra si dosi exhibeatur satis valida, efficacia suâ adeo eniteant, vt & Bezoar. & Vnicornu superare quis merito dixerit.

Et hoc de Vnicornu tantò magis, quanto probabilius: Vnicornu reuera in rerum natura non existere, & nusquam vnquam tale animal reperiri; sed per cornu more Hebræo vim significari, potentiamque monarchicam, qualis tribuitur Domino IESV Christo, ac rebus ipsum aliquâ virtute repræsentantibus.

Ideò & phædro in furno Chymico Vnicornu solutum vocat Margaritas præparatas confortantes summè Cor, & facultatem quoque naturalem.

Quidni enim, si tam virtuosum quadrupes inueniretur, integrum apud Regem Hispaniarum vel Turcarum, vel aliquem alium fuisset visum, & experientiâ comprobatum, sed dicente Sanctorio in Methodo vitandor. errorum Medic.

apud neminem istorum virtutes vnicornu celebrantur.

Ergo non est credendum, quod alicubi inueniatur. Et Authorum ea de re scripturientium tàm discors etiam concordia est, vt ad fidem rei aliàs nullo argumento firmiter stabilitæ demerendam parum ponderis obtineant. Ergò si qua cornua raræ substantiæ aut magnitudinis passim hoc nomine exhibentur, vel lapides osseos dixerim, quorum fodinæ & in his regionibus nonnullæ, vel cornua quidem aut ossa, quæ tamen arte, cuius exemplum Delphi in Belgia ex dente Elephantico mihi monstratum, in eam formam fuerint redacta.

SECTIO V.

DE APPENDICE QVORVNDAM SCITV ADHVC NECESSARIORVM.

Mercurius Martialis.

DAndum denique & hoc in medium est, de Mercurio Martiali in Chrysobezoar SALÆ in Tern. Bezoard. quid sit, nostro arbitratu.

Ambigua enim illa locutio est, aut in verum sensum ad minimum subobscura. An non enim quilibet eò interpretetur, ac si Mercurius Martis foret, altera illa pars Martis, in quam per coctionem seu coagulationem naturalem ex illa natus denuò resoluatur, vt ex mortuo viuus euadat, & speciem hydrargyri accipiat? Illud enim factu possibile, experimentis rerum omninò stabilitum est. Ideoque (non diffitear) ne suspiceris aliud in hac re esse, quàm Chalybem simplicem purissimum, in acubus Hispanicis, si non aliunde, reperiendum.

Fors, (nisi synecdochen dixeris) ea cum multis SALÆ sententia est: Totum metallum esse Mercurium, adeoque solam congelationem quodlibet metallum à suo cuiuslibet Mercurio distinguere.

Hoc enim vtrinque sensu rectè dixeris: Mercurium cuiuslibet metalli (concretum) pro quolibet metallo, & Mercurium Martialem pro ipso Marte.

Quis autem chalybis tàm simplicis, quàm præparati vsus sit, & hinc ad Chrysobezoar magis prosperitandos effectus ἐνέργεια, partim satis notum arbitror esse, partim aliunde junioribus expetendum.

De cauterio actuali in dolorifico.

Quandoquidem SALA in superioribus libris passim Escharoticorum mentionem facit, & vel optimam etiam Arsenici fixationem, quo aliàs multi in casibus ruptoria adhibēdi, contenti fuissent, malignitatis insimulat; interim tamen non adferendo, quibus mens timida audacior, docta curiosaque saturatior reddatur. (Causticum enim minerale cui aliàs multum tribuit, sicco pede transit) non potui non & hîc è tenebris & caligine quædam educere. Est ita quidem, quod illud ex Antimonio, de quo Solenander in Consil. Medicis; Illud item Zvingeri πυράπυρον ex albo nihil passo, rubro, & nigro vnctuoso; vel in quo celeberrimus Platerus gestiebat; singula sine dolore eschatam facientia, multis aliis palmam præripiant. Atqui hæc non tàm omnibus data sunt scire, quàm vires habent ad medendum laudabiles. Ideoque detur primò quid sit;

Pyrapyron Zvingeri.

℞. Calcis viuæ p. ij.
Minij p. j.

Pulverisentur simul, & cum sapone nigro miscendo formentur globuli.

Aliud.

℞. Calcis viuæ ℔ j.
Tartari vsti ℥ j.
Colcothar. Vitrioli ℥ ij.

Fiat ex omnibus lixiuium, quod decoquatur in iustam consistentiam.

Ego cum successu nunquam meliorando ex Cineribus quibuscunque & calce viua lixiuium paraui, sæpius super infundendo aquam, quod in vase ferreo in melleam vsque consistentiam decoxi, hoc ipso, quoties opus fuit, fonticulos excitaui absque omni sensibilitate, ne dicam molestia vel dolore.

Causticum minerale Angeli Salæ.

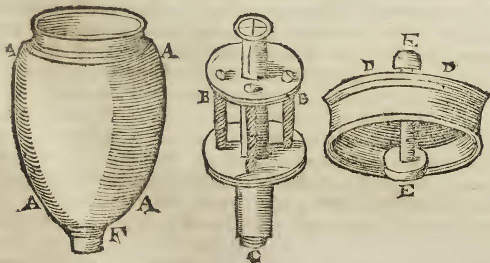
℞. Aquæ fortis efficaciss. ℥ iiij.
Olei Vitrioli ℥ j.

Colloca in matracio in B. M. & destilla phlegma, adde Mercurij sublimati ʒ ij. (alias salis Armoniaci totidem drachm. miscet) solue conjunctim in vitro benè clauso & ad vsum serua. Arcanum est ad tumores pestilentiales, Cancrum, callos fistularum, ad gangrænam, & omnes carnis excrescentias, plumaceolo inunctum, Emplastro defensiuo, vbi opus est, circumposito, cito, sine magno dolore, & mollem & facile separabilem escharam facit.

Eodem, nisi majori encomio dignum puto Magnetem Arsenicalem de quo supra in Ternar. Bezoard. cap. 6. Quia & is sine inflammatione, aut corrosione dolorifica operationem perficit suam, & hinc magnorum virorum vsibus cum laude inseruit.

Placentini tamen illud in Italia à mē visum, indeque comportatum omnibus numeris (si & hoc addas, quomodo iam facta fontanella humor euocetur, alias enim actualia Cauteria roborant & siccant potius) perfectissimum. Nec enim in hujus adhibitione propter extremitatum vaginæ frigidiorem grauioremque ex depressione incubitum nonnihil stupente cute, adde miram operationis celeritatem & occultationem, vel quicquam doloris, vel exquisitæ subustionis percipitur. Quam eandem ob causam nec vicinarum partium offendiculum in minimis metuendum est.

Fabrica ipsius vmbratilis hæc est:

A. *Vagina lignea, cornea vel ferrea.*
B. *Rotulæ quæ per fila ænea complicata infigendæ sunt in propria loca inferioris laminæ cannulatæ.*

C. *Stylus ferreus ignitus escharam faciens.*
D. *Operculum foraminatum.*
E. *Clauis ferrea suprà & infra lata, desinens in stylum ignitum à cujus depreßione in applicatione ipse cogitur inferius.*
F. *Locus, quo egrediens stylus cutim tangit.*

Modus applicandi talis est: Quandocunque cum festinatione, roboratione, citaque euacuatione cauterio opus est actuali, vbicunque etiam conuenientior locus ratione partis affectæ, καὶ τῆς εὐθείας visus fuerit, stylus ferreus primum candefiat, intereaque locus atramento accuratè notetur; postea candefactus stylus cannulæ in medio vaginæ transeunti mox injiciatur, suppositoque operculo manu dextra destinato loco fortiter imprimendo administretur. Ita non diutius, quam quod caput interea rotasses, inhærendo, escharam faciet, sine dolore vllaue alteratione partis. Ad illam separandam & putrefaciendam butyrum cum folio Brassicæ apponas, donec cadat; Hinc à decidua crusta puluere primateriali metallico adspergatur vlcus, id arcet consociationem, & euocat materiam. Denique rorante humiditate pila cerea vel grano ciceris albi, vel pila ex argento perforato parata expleas, & hac quotidie purgata fontanella rite continuabitur. Posset hoc in loco fabrica doceri, quomodo paruuli instrumenti impositione Venæ sectio facienda, vt nec leuius, nec profundius, nec vltra citraque venam feriendo quicquam timendum sit, res vt expedita & facilis, ita inprimis tempore pestis ad vitanda contagia valde idonea. Potest enim eo ipso pro arbitrio & tuto sibi quisque aperire venam. Verum hæc & alia à me habebis, quando vsu passim notiora facta, sicut & hæc, quæ hactenus vulgaui, magis pro vulgari gustu.

Mantellum Ligneum sudoriferum seu Laconicum.

Nec extra Rhombum de Mantello illo ligneo, de quo Author Ternarij Bezoard. cap. de paralysi pauca. Nec enim & illud cuiuis forte obuium.

Hoc ergo siccum & humidum esse potest;

Siccum: quando ex arida Carbonum, vel silicum candentium exhalatione poros corporis laxante sudor promouetur. Humidum: quando, quod pari facilitate fieri potest, sudor vapore ex sudoriferis ex Aqua, vino, vel his mixtis in ingente lebete coctis, intusque in mantellum positis elicitur.

Vtriusque structura hæc est: primo machina struatur, instar lecti afferibus in fundo & vtroque latere sufficienter munita, tantæ longitudinis & latitudinis, vt virum cujusuis staturæ, aut proceritatis capere, & nihilominus pars aliquota præsertim post pedes vacua restare possit; Pars antica, capitis nimirum, & ceruicis basis, sublimior fiat ex oblique posito assere. In imo fundo sit lecti stragulum; subtus caput vero ceruicalia collocentur pro libitu. Postea orbes lignei semicirculares octo pluresue, penes collum tamen minores, cœlum desuper constituant ad hunc finem: vt interstitiis (linteolis) obturatis, exhalationibus intus retinendis occasio fiat, capite, interim rite exerto. Possent etiam asseres glutine conjuncti instar excauati argumenti superimponi, eo modo vt superne foramine vno vel altero per vsum caloris intus conclusi moderamini rectius præsit. In postica parte fixa pedum sedes sit, postea patina seu olla capullo quodam exemptilis, in quam vel carbones vel scilicet candentes; vel Herbarum Diaphoreticarum decocta, commode imponantur. Sic enim ægro intus decumbente, va-

per exhalationē totum corpus feriet, & ſudorem cito exiſtimulabit.

Eiuſdem fere fabricæ lectum pro Gallica lue infectis Pariſiis à Clariſſ. D. Iohan. Genand. reſeruatum vidi; Attamen ægri funiculis cum tenuibus linteolis incumbunt, ſubtus camera in qua Carbones vel decocta ponuntur, exiſtente. Vtriuſque ergo imagines depictæ, vt & aliorum, in ſequenti tabula ſequuntur.

De ſigillatione Hermetica.

De ſigillatione Hermètica in ſuperioribus ſæpè attacta, quoniam illa tam neceſſaria eſt quàm à plebeis ingeniis capi difficilis, en perfunctoriè pauca: Lampadem conſtruo cum fiſtula inferius ponè finem ventricoſa, pedem ſeſqui alterum longa, in ſe eminentioribus digitis ita fixa, vt extremitas ante ignis flammam terminetur, illaque ſtante Lampade abſque contrectatione ab ore ſufflatum excipiat & ideo ambabus manibus vaſis vitriue tractationi præeſſe rectiùs poſſim. Poſtquam igitur ventum ſuffiatione excitauero, radius flammæ projicietur intenſiſſimus, cui ſi collum vaſis prominens ſiniſtra obuerto, facilè illud & excandeſcere & emolliri incipiet, adeoque dextrâ forcipem, vel aliud idoneum inſtrumentum, vel bacillum vitreum adhibeo, vt artificiosè colli ipſius iam liqueſcentis ſiue contorſio, ſiue compreſſio, ſiue glutinatio, pro orificij ipſius conditione fieri poſſit.

Labor tanto expeditior & facilior, quanto, qui illud efficit, ea in re eſt exercitatior, collumque vitri vel exilius, vel facilioris fuſionis. Artificium dubio procul à vitrariis inuentum primo, & hinc ab aliis cum neceſſitatis, tum gloriæ cauſa acquiſitum.

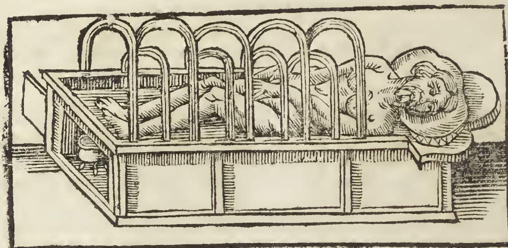
Venetum enim vidi, eo ipſo qui mirum quantum in variis animalium, fruticum, arborum, fructuum, picturarum, machinarumque figuris è vitreis ad id ſeorſim elaboratis bacillis ad libitum ducendis & perficiendis, Apellea verè dexteritate perfecerit.

Ad eundem finem globus conficitur æneus colli ad latus præcisè reflexi, orificij in extremitate ſtrictiſſimi, in medio tamen ad infundendum ſ. v. amplioris, rotularum beneficio exemptilis. Hic quando æſtuare inceperit magno impetu data per roſtrum via, ventus eructabitur ad ſigillationem aptiſſimus.

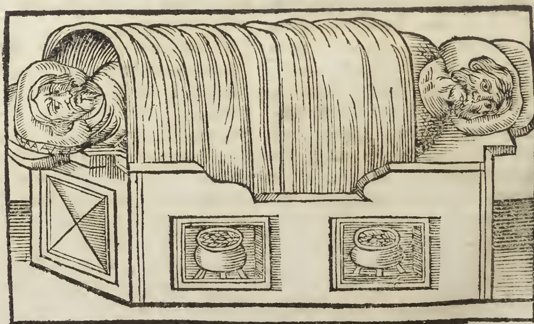
Locum tamen inſtrumenti hujus, dum deficit, complere poterit, quod conos vitreos variæ magnitudinis præſto habeas, eorumque vnum orificio vaſis arctiſſimè immittas circumcirca rimis inſpergendo vitrum cum borrace vel felle vitri pulueriſatum, poſteaque in olla foramine ſubtus pertuſa igne carbonum liquefacias; poſtquam enim, quod paulatim fiat, refrixerit, vas Hermetice clauſum vndiquaque reperies, præſertim vbi ferrea ſpatha candefacta oras aptè linere iungereque non intermiſeris.

SCIAGRAPHIA QVORVNDAM *ſupra memoratorum.*

Mantellum Ligneum Laconicum *Engliſch Kredell.*

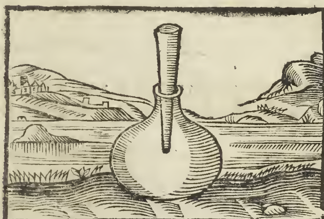

LACONICVM PRO GALLIGO MORBO *infectis D. Genandij Pariſienſis,*

Phiola

Phiola circulatoria ad Cinnabarim Mercurij conficiendam.

Globolus æolius ad ſigillationem Hermeticam aptus.

Hæc tibi, Candide Lector, bono animo, quo impleo & facio, ſi quid ore aut ſtylo omiſi, vel commiſi. Vlterius ſi inſultas, tu aut alius faciant, vti volent. Ego ſine fraude hoc quicquid eſt, vulgaui, & in hoc DEO TRIVNO ſummo Archiatro euentus permittendo & errores ſi quos commiſi, deprecando, ſermonem finio meum.

ANGELI SALÆ VICENTINI VENETI CHYMIATRI CANDIDISSIMI,

MYROTHECIVM.

Ex quo omnis generis, præparantium ſc. Emeticorum, Catharticorum, Diureticorum, Hydroticorum, Anodynorum, Corroborantium, Alexipharmacorum aliorumque pretioſorum chymicorum, variis humani corporis morbis inſeruientium medicaminum doſis & vtendi modus candidè docetur & ſyncerè demonſtratur.

CVM

APPENDICVLA DE ALIORVM COMMUNIUM ac euporiſtorum, præter ſuperiora in curandis morbis neceſſariorum præparatione.

MYROTHECII, SECTIO I.

De medicamentis præparantibus ſiue digeſtiuis.

1. *Acidum Tartari ſimplex.*

ACidum hoc Tartari nihil aliud eſt, quam candidiſſimus acidiuſculi ſaporis ex Tartaro præparatus puluis, attenuandi, incidendi, penetrandi, aperiendi, purificandi, abſtergendique qualitate præditus.

Tartaream verò è pectore, ventriculo & inteſtinis præcipuè educendo mucilaginem, eadem mundificat, obſtructiones hepatis, lienis, venarum meſenterij aliarumque humani corporis partium aperit, hypochondriacis etiam vel flatulentæ melancholiæ ac ſcorbuto obnoxij maximopere acidum hoc Tartari ſimplex eſt conducibile.

Excitamentum appetitus eſt excellens, oriſque ab indigeſtis cibis aut alia quacunque in ventriculo ex nociuo & maligno humore collecta putredine, exortum fœtorem corrigit. In ardentibus febribus, exſiccatam calore febrili linguam, labraque dehiſcentia recreat, ſitim extinguit, ebullitioni ac fermentationi bilioſi ſanguinis non minus quàm puriſſimi vini acetum vel ſuccus citri reſiſtit. Præterea admixtum ſimplicibus leniterque purgantibus, vt ſunt, Rhabarbarum, folia ſennæ, agaricus, ſyrupus roſarũ ſolutiuus, caſſia

&c. vires eorundem acuit, facultatemque purgandi ita corrigit, vt sufficienter quidem absque tamen vlla molestia ac periculo vires suas exerant noxiosque humores expurgent.

Sciendum insuper puluerem hunc, siue acidum Tartari simplex, phlegmaticos per se & naturâ suâ facile mobiles, absq; vllo alio additamento exhibitum, posse satis sufficienterque mouere: Iis denique ægrotis, quorum morbus vehementiora requirit purgantia. Horum verò operationes si à viscosa ac tartarea mucilagine prædicta loca obstruente, impedirentur, haud fœlicius ac conuenientius præparans hoc ipso acido tartari vix vllum exhiberi poterit.

Dosis & Vsus.

Exhibetur vt plurimum jejuno stomacho in brodio carnis vel alio conueniente liquore ad ℥ ß. plus minusue pro ægroti & morbi conditione, dissolutum. Non inconuenienter etiam miscetur conseruæ rosarum aut fl. arantiorum, vel aliis conseruis appropriatis ac electuariis, vel ex hoc ipso concinnantur morsuli, vel multiplici alio modo (vt in tartarologia nostra videre est) vti fruique illo licitum.

Cautio.

Ab huius autem vsu caue in internarum partium excoriationibus, quæ humectantia, emollientia, lenientia vel humores tenues incrassantia potius, quam attenuantia ac incidentia postulant, itemque in affectibus aliis, acida quibus deleteria ac summè nociua, ab huius vsu abstinendum esse, seuera lex esto.

2. *Acidum Tartari chalybeatum.*

Medicamenti huius, sub forma subtilissimi ex Tartaro & chalybe arte chymica præparati ac prædicti acidi simplicis viribus æmuli pulueris vtilitas est maxima. Majori tamen aperiendi, deobstruendi, dissoluendi ac exsiccandi virtute pollet priori; Quocirca non solum majori cum emolumēto in inueteratis supradictarum corporis partium obstructionibus, verum etiam ad dissoluendos scirrhosos tumores eosdemque absumendos, partesque nimia humiditate obrutas ac debilitatas, exsiccandas ac corroborandas, fœlicissimo successu ægrotis exhibetur. Crassum insuper, atrum adustumque humorem melancholicum, quo facilius ac fœlicius purgantibus obtemperet locoque cedat, attenuare, resoluere ac præparare insitâ vi ac virtute potis est hic puluis. Hinc maxima ei adscribitur efficacia pro curanda melancholia, Ictero nigro, Febre quartana, aliisque similibus ab hoc, siue qualitate, siue quantitate, peccante humore progenitis morbis. Venas præterea matricis obstructas egregie reserat, menses exinde suppressos vel cessantes, promouet, salutare etiam est medicamen in Febre alba mulierum siue chlorosi Hippocratis, ventriculi inflatione, cachexia & principio hydropis. Genitales tam virorum quam mulierum partes superfluâ humiditate indecenter relaxatas ac debilitatas roborat. Inueteratæ denique gonorrhœæ, ac diuturno, putrido ac fœtido vterino fluori summa est medela.

Dosis & Vsus.

Dosis modusque vtendi pro lubitu Medici ac ægroti cum superiori prorsus vnus idemque est.

Cautio:

Cum verò prædictorum morborum contumacia ac resolutionis difficultas longiorē pulueris huius vsum requirat, ideo ad eductionem per hunc ipsum præparati humores, quod in aliis omnibus curationibus, in quibus medicamenta chalybeata

in vſum veniunt,obſeruari etiam ſolet,repetitis vicibus lenitiuis erunt expurgandi.

Liquor Martialis.

Subtiliſſimum eſt in forma liquida pręparatum ex chalybe magiſterium, præcipuis ſuis qualitatibus ac virtutibus cum modò dicto acido tartari chalybeato conueniens. Liquor verò hic maximè vtilis eſt iis, qui chalybe in forma potionis, vtpote, vino, aquis deſtillatis, decoctis, infuſionibus vel ſyrupis, quò anguſtiſſimas vias facilius penetrare inq; longè à ſe inuicem diſſitis partibus majori cum fructu vires ſuas exerere poſſit, vti fruique geſtiunt, iis etiam apprimè commodus, qui pulueres faſtidiunt.

Doſis.

Exhibetur à guttis x. xv. xx. pro rei ac neceſſitatis exigentia in liquoribus conuenienter appropriatis.

Vires & Vſus.

Scitu etiam digniſſimum eſt, liquorem hunc cum aquis appropriatis mixtum, amicabilem iiſdem conciliare ſaporem, vt omnibus iis affectibus,in quibus Aquę Spadanæ, Acidulæ ferreæ aut aliæ ſimiles ſummopere à Medicis laudantur, ac ab iiſdem ægrotis bibendæ præſcribuntur, ſummè ſint vtiles. Præmiſſa namque corporis purgatione, & vbi neceſſaria, venæ ſectione,potæ hæ per aliquot dies,quibus liquor hic martialis commixtus fuerit in bona copia aquæ, ſeruataque debitè diæta, tantum illæ valebunt, quantum prædictæ naturales.

4. *Elixir Antifebrile.*

Peculiare eſt elixir,quo in putridis febribus, vt quotidiana, tertiana, hemitritæa,quartana & aliis,ſiue ſimplicibus ſiue compoſitis ex humorum putredine ortis, commodiſſimè vtimur, non ſolum enim præmemoratam putredinem inhibet ac arcet,obſtructioneſque viſcerum, hepatis ſc.lienis venarumq; (quæ in hujuſcemodi febribus vt plurimum ſemouēdæ) aperit, verum etiam materias peccantes incidendo ac attenuando ad expulſionem habiles reddit eandemque facilitat.

Doſis.

Doſis eadem, quæ liquoris martialis.

MYROTHECII.
SECTIO II.

De Pharmacis emeticis.

1. *Vomitorium Benedictum.*

HOc emeticum ſub forma rotularum punicearum præparatum ſingulariter vomitum mouet,quod in varij generis morbis, qui omni Iuniorum Medicorum ſententia ac judicio violentia neceſſario requirunt medicamina, admirando cum ſucceſſu exhibetur.

Inprimis autem ſalutaris eſt medicina.1.In doloribus capitis diuturnis,vertigine, auditus grauitate, tinnitu aurium, oculorū caligine,memoria debilitata,epilepſia,apoplexia, ſoporoſis affectibus,mania,inſania,ciborum faſtidio,nauſea,ventriculi inflatione ac laterum diſtenſione, ictero,febre tertiana,quartana,& aliis ſimilibus diuturnis ac intermittentibus, ex putridis, craſſis maximeq; nociuis in ipſo ventriculo, coſtarumque ſpuriarum cauitate itemq; hepate,liene ac pancreate collectis humoribus, ortis febribus.

2. Maximè etiam approbatur in acutis ex acceſa flaua bile vel alia maligna ac epidemiali qualitate quæ à principio crudis

ſeſe inſinuat humoribus, in iiſque (vti in morbis ac febribus epidemicis malignis videre eſt) dominium ſuum exercet, pronatis febribus , itemque in ea, quæ à bile progignitur, pleuritide.

3. Si fortè quiſpiam vel incius ſumpſerit toxicum vel ebiberit philtrum , aut imprudenter deglutierit venenoſas muſcas, araneas, &c. itemque ob adhærentes gulæ & faucibus piſcium ſpinas vitæ periculum incurrat, vel etiam pili, vngues, fruſtula pomi vel ſimilia ſtupenda in corpus humanum veneficio ac artibus diabolicis immiſſa certum minentur interitum , præſentiſſimum in his omnibus ac ſingulis eſt remedium.

Doſis.

Rotularum harum emeticarum facilè vomentibus duæ, mediæ conſtitutionis tres , robuſtis verò exhiberi poſſunt quatuor, quadratis autem, vt bajulis & aliis huius farinæ hominibus pro ſumma doſi quinque non plures. Multò enim tutius eſt vnicâ vice ſubſiſtere in minori doſi, quàm temerè cum ſummo ægrotantis periculo experiri velle majorem , conducibilius etiam bis ægroto eaſdem (caſu neceſſitatis ita exigente) porrigere, quàm vnico quaſi intuitu totam deſtruere humani corporis compagem.

Vſus.

In affectibus chronicis ſiue diuturnis non contagioſis , nec malignæ alicuius qualitatis participibus , eiuſcemodique naturæ ac qualitatis, cuius §. 1. huius capitis facta mentio, ante omnia, priuſquam materia peccans expurgetur, conuenientibus eſt præparanda. Præmiſſa igitur commodâ præparatione, æger aſſumat has rotulas ſummo mane ante è lecto exitũ ſuperbibendo abſterſionis ergo aliquid liquoris, vel ſi eaſdem faſtidiat, in pollinem redactæ vinoq; vel hydromelite, bile non prædominante nec febre præſente, iis verò præſentibus, aquis deſtillatis ſyrupiſq; acidiuſculis commixtæ ſub potiunculæ forma exhiberi commodiſſimè poſſunt. In acutis autem morbis ac repentinis caſibus (quorum ſupra §. 2. & 3. mentio facta) nihil cunctandum , ſed ex tempore, ſiue diu, ſiue noctu, quacunque etiam hora neceſſitas id efflagitauerit, vomitorium hoc intrepidè dicto modo exhibendum : Quòd ſi fortè ob defectum neceſſariò requiſitæ in ventriculo humiditatis ægrotus ad emouendum fuerit difficilis, notandum hîc , ipſi quadrantis horulæ ſpatio ante vſum vomitorij porrigendum eſſe decoctum paſſularum vel prunorum, ſemel etiam vel bis ad facilitandam emetici operationem , quo materia libentius obtemperet ac facilius expurgari poſſit, propinandum conuenientem ac morbo appropriatum liquorem.

Cautela.

1. Qui capitis infirmitatibus , morbis præcipuè per idiopathiam ſunt ſubjecti. 2. Quibus ſtrictum ac anguſtum nimis eſt pectus, aut gibboſi ſunt , vel alio aliquo coſtarum vitio laborant. 3. Phthiſici vel alio quouis partium adjacentium ac continentium vitio dediti , vnde perpetua moleſtantur tuſſi, purulentamquè tuſſiendo ejiciunt materiam. 4. Quibus in interioribus ſunt apoſtemata, quique hæmorrhagiam narium, ac ſanguinis patiuntur ſputum. 5. Qui natura difficiles ſunt ad vomitum. 6. Quibus etiam altàs in meſẽterio , hepate ac liene egêre radices, diuturnæ obſtructiones, itemq; ſcirrhoſis referta viſcera tumoribus. 7. Muliebris ſexus , in menſtruorum, non ab impuritate viſcerum ſed ſola venarum vteri obſtructione ex orta retentione. 8. Febribus acutis , peſtilentiali ac malignâ quarto nunc vel quinto die afflicti , morbique

malignitatē viribus omnibus fermè exhaustis, maximè imbecilles, quibus ipsa etiam natura per aluum, sudorem, narium hæmorrhagiam, vel vrinam peccantem materiam motu cœpit exturbare critico. 9. Qui in ardentibus ac periculosis aliis febribus perpetuò medicamenta, cibum potumque abhorrent, atque non proprio ventriculi, vel contentæ in eo ipso alicuius materiæ, sed alterius alicuius vicini visceris vitio, nauseabundi facti sunt. 10. Qui, quacunque etiam interna, non à bile, sed sanguinis ebullitione ac fermentatione, exortâ inflammatione sunt grauati. 11 Tandem prægnantes aliæque mulieres quæ ob diuturnum mensium fluxum aliasque infirmitates nimiam virium fecere jacturam.

His omnibus ac singulis emeticum, siue vomitorium porrigere velle, piaculum esto.

2. *Oxysaccharum vomitiuum.*

Oxysaccharum hoc emeticum, colore flauum, sapore verò aromatico-acetosum omnibus humani corporis affectibus, quod etiam de vomitorio benedicto supra dictum, apprimè est vtile, præsertim, quia blandum admodum est, delicatulis & mediocrium virium subjectis. Inprimis autem accommodatissimum est in febribus tertianis ac aliis morbis biliosis, vt etiam in epidemica maligna dysenteria, pestis tempore grassari solita, itemque febre vngarica siue petechiali aliisq; malignis, assumptum etiam toxicum potenter expellit.

Dosis.

Exhibetur hoc emeticum valentioribus ad ℥ vj. imbecillioribus autem ac ætate junioribus delicatulisue, habita semper ætatis, virium, temperamentique ratione, minus.

Vsus.

Porrigendum est hora matutina, vel quouis necessitatis tempore, assumptoq; illo singulariter regendus est æger vt pluribus supra.

3. *Sal Vitrioli.*

Hoc ex vitriolo concinnatum vomitorium, mediante sua acrimonia tantarum est virium, vt viscosa crassaque phlegmata attenuet, incidat, eademque partim vomitu per superiora, partim inferius per aluum ejiciat.

Singulariter autem conducibile, primùm epilepticis ac pituitosis siue phlegmaticis, iis etiam, quorum pectus præ nimia phlegmatis crassi copia ita grauiter est oppressum, vt difficillimè spiritum ducant. Secundò inseruit iis, qui ex inordinato vitæ regimine, validis potationibus ingluuieque ventriculum debilitârunt, ac ita quidem, vt fungi suo amplius nequeat officio, hincque collectis in eò copiosissimè cruditatibus, variis morbis, nominatim autem lienteriæ, diarrhœæ, periculosis dysenteriis, variis febribus, vermium generationi, scorbuto & aliis inde scaturientibus innumerabilibus malis summo cum detrimento ac maximo vitæ periculo largissimè pandantur fores, hinc etiam & non aliunde tot ac tantæ in diuersis locis, præcipuè autem in vrbibus vulgi, in campestri verò marinoque bello militum miserandæ sine gladio, sine sclopetis ac tormentis commissæ videntur miserandæ strages. Ad aphthas, pro remouenda ac educenda materiali earundem causa, hoc sale nihil vnquam pretiosius sum expertus.

Dosis.

Quantitas eius est ʒ ß. qui verò faciles

sunt ad vomitum ℈ j. robustis verò pro vna dosi exhiberi potest ʒ j.

Vsus.

Communiter offertur matutino vel alio etiam, pro morbi exigentia, tempore in jure vel cereuisia dissolutum. Dissoluitur in aqua aliqua destillata, & , quò acrimonia ingratúsue eius sapor demulceatur corrigaturque, syr. viol. ℥ j. commiscetur, eiusque vsus, quoties eundem necessitas requisiuerit, absque vllo periculo repeti potest.

MYROTHECII

SECTIO III.

De catharticis siue per aluum materiam peccantem educentibus.

I. *Catharticum polychrestum.*

GEnerale ac vniuersale hoc sub forma extracti per aluum purgans medicamen omnem nociuam humorum materiam satis fortiter per inferiora expellit.

Præcipuè verò nobile est in epilepsia, apoplexia, affectibus capitis soporosis, debilitata memoria, sine manifesta causa membrorum lassitudine, qui affectus omnes ac singuli ex abundantia humorum pituitosorum traxêre originem. In arthritide ac podagra, doloribus ischiadicis, juncturarum, morbo gallico, scorbuto, cancro, fistulis, vlceribus inueteratis & manantibus, impetigine, pustulis, tinea, omnis generis scabie, præcipuè verò ferina non multum lepræ dissimili, item in cachexia, ex impuritate sanguinis progenita, hydrope, febribus diuturnis & aliis affectibus, qui purgantibus vniuersalibus sunt exterminandi. Tandem denique semel aut bis per annum vsurpatum pituitosis salsoque phlegmate abundantibus laudabilis est medicina.

Dosis.

Communissima huius cathartici dosis in robustioribus est ℈ j mediæ verò constitutionis ac debilioribus pro ratione virium, ætatis ac sexus, facilisque vel difficilis alui, dosin determinare prudens Medicus ipse pro arbitrio sciet.

Vsus.

Cauendum autem ante omnia sedulò, ne venter sit constipatus, humoresue peccantes exsiccati, viæ ac meatus per quos sunt expellendi, obstructi, sed vt medicamentum absque vlla remora penetrare fælicius possit, viresque suas, vt par est, exerere queat, necessaria præmittatur præparatio. Dein ex extracto, digitis prius probè mollificato, formentur tres vel quatuor pilulæ puluere glycyrrhizæ conspergendæ, vel auro, ne cohæreant, obducendæ, quæ cum syrupo violarum vel alio conueniente vehiculo tribus post cœnam horis deglutiantur; quas dulcis sequatur requies placidusque excipiat somnus. Hæ siquidem pilulæ sub aurora blandè sine vllis torminibus operantur, si præter bonum regimen, ne corpus frigido exponatur aëri, decubuerit in dormitorio calido. Pro cuiusuis etiam placito summo manè assumi possunt, vnaque aut altera hora indormiscere licitum.

Si motus lunæ obseruare libet, pilulis his tempore plenilunij, quo humores maximè sunt turgidi vel paulò etiam post, vtendum, ast interim nihil interest, necessitatis casus si materiæ peccantis expulsionem seriò postulet, quo illæ tempore sumantur, illa enim cum cunctis sit exempta legibus, ideoque cœleste hoc lumen non ita curiosè obseruandum.

Cantela.

Cauendum ab hoc carthartico in principalium membrorum inflammatione ac læsione, vtpote pulmonum, epatis, lienis, pectoris, membranarum costas succingentium, ventriculi, matricis, intestinorum ac renum, similiter etiam in diuturnis dictarum partium obstructionibus aut scirrhosis earundem tumoribus: ij insuper sibi ab hoc caueant, quibus ventriculi intestinorumque retentrix maximè est debilis, vnde ad alui fluxum valdè sunt procliues. Corpora præterea eusarca viuidique coloris, quæ lenitiuis facilè soluuntur. Simili etiam ratione, quibus corpus putredinis notis tàm internè quàm externè ita est defœdatum, vt viribus exhaustis spiritum vix ducere possint, hoc catharticum angue & cane peius fugiant, quod etiam illis dictum, quibus vel inferiorum vel superiorum venarum est infesta hæmorrhagia, itemque prægnantibus ac senio confectis.

His omnibus de hoc carthartico nihil præscribendum, sed consideratis probè eorundem viribus, ætate, corporis constitutione aliisque necessariis, tractandi sunt lenitiuis, temperatisque purgantibus noxij humores eliminandi.

2. *Pilulæ familiares.*

Hæc singulari in pilulas formata massa, lentum viscosumque phlegma, bilem aliosque humores crassos incidit, attenuat eosdemque per aluum blandè educit.

Præcipuè est dicata affectibus capitis internis, tum asthmati, inflationi, debilitati ac ardori ventriculi, obstructionibus hepatis, lienis, mesenterij, retentis mensibus, cachexiæ virginum, aliisque ex prædictis superfluitatibus originem ducentibus morbis, qui violentioribus exacerbuntur, benignis verò possunt edomari ac educi. Præter facultatem purgandi, pollet etiam virtutibus corroboratiuis vereque balsamicis, quibus frigidi humores exsiccantur, debilitata viscera corroborantur, putredini resistitur, vermesque radicitus exterminantur. Præseruationis ergo iis etiam esse salutaris hæc massa potest, qui natura sunt catharrosi, ventriculum habent impurum ac debilem & exinde vitam viuunt perpetuis calamitatibus refertissimam.

Dosis.

Massa hæc exhibetur humidissimis facilimeque mobilibus à ℈ j. ad ℈ ij. aliis verò ad ʒ j.

Vsus.

Ex hac massa formantur pilulæ in modum, supra de carthartico polychresto dictum, deglutiunturque vel horis matutinis, vel vespertinis ante lecti introitum, vel etiam immediatè ante prandium aut cœnam, exindeque earundem operatio promouetur, celeriusque in actum deducitur. Acuitur autem earundem virtus additione alicuius syr. lenitiui, vt rosʃ. viol. de prunis & aliorum similium; vel si cum oui vitello exempto eiusdem albumine exhibeantur. Quocunque anni tempore non considerato etiam motu lunari, tutissimè iis vti fruique licet.

Cautio.

Phthisicis, Hecticis, emaciatis, pulmonum item, hepatis, lienis, renum aliarumque partium inflammatione laborantibus, harum vt & aliorum medicamentorum, quæ Aloë ingreditur, vsus noxius, nociuus est etiam iis, qui ad hæmorrhagiam quamcunque sunt proni, vt & prægnantibus ac senibus.

Modus

Modus conseruandi.

Massa hæc, vesicæ oleo amygdalino dulci prius illitæ inuoluenda, capsulæque inclusa, ne colliquescat ac ad vsum inhabilis leui ignis calore ad pristinam consistentiam sit reducenda, in loco sicco non tamen calido est collocanda.

3. *Pilulæ cephalicæ.*

Pilulæ hæ ex appropriatissimis capitis simplicibus insita vi ac balsamo naturali cerebrum inprimis confortantibus formantur: omnesque à superflua humorum frigidorum copia debilitatas ac relaxatas principaliores humani corporis partes, inprimis autem pectus, ventriculum, intestina, hepar, vterum, partes etiam genitales, primariò verò cerebrum potentissimè calefaciunt, corroborant, omnesque sensus confortant & acuunt, internasque putredines inhibent ac remouent.

Dosis & vsus.

Pilulæ hæ, ea, qua superiores exhibentur dosi. Singulari vi cathartica nulla prorsus, nisi ex accidente quando sc. copiosam jam dudum præparatam in corpore humano humorum colluuiem natura fuerit aggressa, sunt præditæ. Præcipuæ autem earundem virtutes sunt calefacere, exsiccare, ac vt dictum, corroborare ac confortare.

Cautio.

Abstineant ab harum vsu omnes plethorici itemque biliosi, ac ij quorum pulmones, ventriculus, hepar, lien, renesque, &c. intemperie laborant calida, quo pertinent etiam emaciati, quibus vix ossa pellibus hærent.

Ang. Salæ.

4. *Puluis diatartari solutiuus.*

Puluis hic singularis est efficaciæ in educendis è primis viis omnis generis, tam qualitate quàm quantitate naturæ molestis, qui aliàs lenitiuis facilè cedunt, humoribus.

Maxima vtilitate omnibus hic inseruit affectibus, quibus, vt dictum, Familiaris, aliisque siue cum siue sine febre morbis, ac symptomatibus, cunctis insuper quæ temperatis purgandæ veniunt catharticis, indiscriminatim complexionibus. Singularis prætereà est medicina hypochondriacis, flatulentis, circa præcordia ex viscerum obstructione ac humorum cruditate progenitis spiritibus copiosissimè refertis. Maximè denique conducibile iis audit medicamen, quibus passio est infesta colica, infestusq; renum calculus.

Dosis.

Communis huius pulueris pro vtroque sexu dosis est ʒ j. quibus facilis est aluus, naturæque sunt debilioris, in minori porrigatur quantitate. Pueris etiam in proportionata dosi securè absq; vllo periculo exhiberi potest.

Vsus.

Puluere hoc quatuor vel quinque horis ante prandium cum brodio carnium vel decocto prunorum aut passulorum, in febribus verò acutis, cum aqua destillata syrupo violato in forma Iulepi dulcificata vtendum. Pro rei exigentia secundò vel tertiò, in morbis etiam chronicis pluries sine omni periculo repetitur. Viscera autem, quod probè hîc notandum, salua sint necesse est ac illæsa, viresque ægroti integræ. Nulliusque cathartici, seposita prædicta cautela, sub cœlo tutior magis est, quàm huius pulueris vsus.

5. *Confectio arthritica.*

Electuarium hoc peculiari ſua qualitate quoſuis in juncturas prolapſos tenues catarrhos, varia exinde ſolitos excitare ſymptomata, per ſeceſſum educit. Iis inprimis maximè eſt vtile, qui catarrhis, chiragrâ, Iſchiade, Gonagra, Podagra aliiſque funeſtis juncturarum vitiis miſerrimè excruciantur.

Doſis.

Communis huius electuarij doſis in viris ac mulieribus ſatis robuſtis eſt ℥ ß. in paulò fortioribus eadem aliquantulum augetur.

Vſus.

In brodio carnium, decocto hordei, paſſularum aut alio (pro cuiuſque beneplacito) liquore diſſolutum, quatuor vel quinq; ante prandium horis jejuno ventriculo propinandum. Quod vna, duabus aut tribus horis poſt accommodum ſubſequatur abſtergens, quo humorum expurgandorum reliquiæ ad expulſionem promoueatur, inteſtina eluantur ac mundificentur. Quocunque etiam tempore, neceſſitate ita vrgente, ſumptum, ſuam abſque vllis torminibus tutiſſimè abſoluit operationem. Si modò hoc ipſo ad præcauendam humorum colluuiem vſurus, tempus obſeruet aut vernum, aut autumnale, itemque quos immediatè ſubſequuntur plenilunium, dies, domumque ne excedat aëre exiſtente turbido vel nubilo ventoſque euitet auſtrales. Sciendum verò, ſi pro humorum educendorum copiâ muneri ſuo non ſatisfecerit, ſecundò aut tertio ſubſequente die eâdem doſi repeti tutò poſſe.

6. *Electuarium Hydragogum.*

Electuarium hoc omnes ſeroſas vel copia turgidas vel aduentitia humorum nociua permixtione collectas in corpore expurgat humiditates. Ideoque vſus eius eſt ſalutaris in omnibus ab his, & ſimilibus cauſis, productis affectibus, inprimis verò hydrope aliiſque aquoſis humani corporis & externarum partium tumoribus. Egregium etiam ad educendos in cauernis laterum ac alibi latentes, variaque ibidem, vt in plurimis ægrotis videre licet, producentes ſymptomata ſeroſitates, à quibus affectas humani corporis partes mire liberat.

Doſis & Vſus.

Huius ℥ ß. in brodio carnium calido, vel alio ſimili ac conueniente liquore diſſolutum manè quatuor aut quinque horis antè prandium jejuno ſtomacho, neceſſitatis tempore frequentiſſimè ebibitur. Maximè autem (ſi modo morbus inducias ferat) vſus eius eſt conducibilis in vltima lunæ quadra.

7. *Paſſulæ purgantes.*

Paſſularum harum purgantium vis ac facultas in edulcendis blandè abſque vllo periculo per aluum tartareis varij generis humoribus, mira eſt; Impuritati ventriculi corrigendæ, affectuiq; ſplenetico inueterato, melancholiæ hypochondriacæ, diuturnæ fæcum retentioni, aliiſque morbis à principalium viſcerum obſtructionibus ac concluſis flatibus ortis, vbi lenientia ſunt neceſſaria, ſingulares ſunt.

Doſis & Vſus.

Harum paſſularum pro aſſumentis natura, viribus ac ætate aſſumitur cochleare

vnum plus minusuẽ paulò antẽ prãdium, quæ absque vlla molestia ac fastidio munere suo ritè funguntur.

8. *Cholagogum lenitiuum.*

Cholagogum hoc lenitiuum singularẽ est electuarium pro expurganda bile flaua aliisque calidis, feruidis ac ebullientibus humoribus, quos non solum educit, verum insimul etiam alterat, corrigit acrimoniamq; eorundem demulcet, viasque, per quas sunt exterminandi, reddit lubricas. Ideoq; conducibile in febribus à bile flaua exortis, erysipelate, podagra calida, hepatis inflammatione, vehementissimisque cum alui constipatione ex renum calculo pronatis doloribus, gonorrhæa virulenta, fluore albo mulierum, retentis ab intemperie sicca fæcibus, aliisq; qui emollientibus potius, humectantibus ac leniter purgantibus, quàm fortioribus veniunt eliminandi, affectibus.

Dosis.

Fortioribus datur ad ℥ j. debilioribus verò ac delicatulis facillimeque mobilibus sufficit ℥ ß.

Vsus.

Electuarium hoc in brodio carnium, vel si febris, aut alius p. n. calor adfuerit, in decocto hordei dissolutum manè jejuno ventriculo quatuor ante prandium horis, propinandum. Quòd si verò cuipiam electuarij vsus ob continuas alui constipationes vaporumq; calidorum ascensum veniat multoties reiterandus, huic dimidiam supra præscriptæ doseos partem semi horulæ quadrâ ante prandium propinasse vel deglutiisse sufficiat. Dicto tempore assumptum, tantum, quantum necessarium, circa vesperam educit. Prægnantibus etiam purgantibus sollicitandis vt & infantulis securissima ac tutissima est medicina.

MYROTHECII

SECTIO IV.

De Diureticis.

1. *Mixtura saxifragiæ.*

Singularis hæc sub forma electuarij concinnata mixtura nobilissimis ac experientia approbatissimis est prædita qualitatibus, internas namque angustissimarum venarum, mesaraicarum sc. lienis, hepatis aliarumque partium, inprimis verò vreterum obstructiones potentissimè reserat ac aperit, tartareamq; in iisdem collectam mucilaginem abstergit, dissoluit gnauiterque educit. Contritum renum ac vesicæ calculum expellit, dysuriæ medetur, profectos etiam ab vrinæ retentione dorsi partiumq; vicinarum dolores sedat. Inprimis autem vtilis est medicina contra hydropem, tumorem lienis aquosum, flatus siue ventositates, œdema aquosum, aliosq; similes morbos, quorum cura diureticis simul peragenda medicaminibus.

Tandem etiam obstructas vteri venas mixtura hæc deobstruit, crassum frigidumque in iisdem contentum sanguinem excalefacit & attenuat, ac ex hisce causis productam mensium retentionem tam in mulieribus quàm virginibus promouet.

Dosis.

Exhibetur plerunque ad ℈ j ac rationẽ assumentis augeri potest dosis à ʒ ß ad ʒ j.

Vsus.

In vsu huius vt & aliorum diurẽ-

ticorum, corpus antè omnia (necessitate sic exigente) à præsentibus impuritatibus, non per vreteres sed per aluum educendis, liberandum. Præmissis hisce, mixtura hæc in vino Rhenano, maluatico vel hydromelite, si ægrotus à febre vel alio calore p.n. fuerit immunis, vel recentissimo lactis sero, decocto hordei vel alio conueniente liquore dissoluta, matutino vel alio etiam, quando moras non patitur necessitas, tempore exhibetur, repetique pro lubitu potest.

Non negligenda interim, præsertim verò in ipso calculi paroxysmo, vehementissimis etiam doloribus, inflationibus ac extensionibus corporis, vtiles clysteres, inunctiones, fomentationes & alia vsitata remedia quibus incarcerati discutiantur flatus, vreteres emolliantur, humectentur ac lubrici fiant, quo præparatam hanc ad eductionem tartaream materiam facilius ac fœlicius nobile hoc medicamen expellere ac exterminare queat. Quòd si verò præseruationis ergo hâc mixturâ coagulatam nondum materiam cuipiam educere placeat, is præter necessaria purgantia, prædicto lenitiuo vel alio infuso rhabarbari, syrupo violarum vel cassia permixtis, duobus aut tribus diebus continuis sub vltima lunæ quadra horis matutinis, præcipuè autem verno vel autumnali tempore vtatur, sumptoque medicamine paululum requiescat, dulcemque post requiem demandato sibi munere rursus vt ante fungatur.

Cautio.

Huius mixturæ vsus vitandus iis, qui internas patiuntur inflammationes, excoriationes vel alias quascunque læsiones, quorumue vrina sanguinis instar rubet, itemque illis, qui diabete diuexantur vt & prægnantibus.

2. *Oleum nephriticum.*

Hoc instar sapphyri splendens destillatum oleum calefacit, digerit, aperit, discutit, vrinamque potenter promouet.

Singularis autem est medicina in asthmate, inflationibus ventriculi, passione colica, Pleuritide notha à flatibus siue inter membranas externas siue internas collectis exorta; contra immanissimos etiam dorsi ac coxendicum dolores à crasso frigidoque in renes prolapso catarrho profectos est egregium. Conducibile etiam pro educendis è renibus ac vesica arenulis, omnique mucilaginosa ac tenace expurganda materia, illis præsertim, qui pituitosæ siue phlegmaticæ sunt constitutionis, in quibus sc. facultas dictarum partium expultrix maximè reperitur debilis. Excellens etiam est contra stranguriam, dysuriam, gonorrhæam, itemque ad renes collumque vesicæ à purulenta ab aliqua exulceratione profecta materia mundificandum, ac quantum in hisce, ratione eorundem substantiæ ac temperamenti possibile per consolidantia rectificandum, vel ad minimum, ne malum latius vel profundius serpat, impediendum est optimum. Non minus etiam lochia in debito suo fluxu subsistentia promouet, acerbissimisque doloribus post partum laudabile est mitigatiuum.

Dosis & Vsus.

Iunioribus huius olei guttæ tres, adultioribus verò pro re nata x. vel xij. cum vino generoso, vel brodio carnium aut decocto hordei additis passulis & glycyrrhizâ, vel conueniente liquore, propinantur. Pro expurganda in fundo hærente purulenta vel viscosa materia, ac vrina exinde liberanda ac educenda, duæ vel tres guttæ cum decocto fl. maluæ vel glycyrrhizę cũ siphunculo jucundè immittantur, idque

toties, quoties præceperit necessitas.

Cautio.

Ij, qui hepatis inflammationi ac nephritidi sunt obnoxij, ab vsu huius olei interno abstineant.

3. *Nitrum præparatum.*

Nitrum hoc peculiari præ aliis vsualibus salibus est donatum penetratiua, aperitiua, incisoriaque acredine. Quamobrem etiam majori energia cutis poros aperit, potentiusque aliis vrinam expellit. Et quod fortè alicui mirum vel etiam absurdum videbitur, quod hoc sal solum ratione caliditatis suæ (vt & alia salia) frigidis, verum etiã secundũ easdem qualitates, calidis etiam, quibus refrigerando succurrit, vtilissimum sit affectibus, non minori siquidem cum fructu exhibetur in febre ardente siue periculosa linguę inflãmatione quàm aliis acutissimis morbis, in quibus pro mitigando intollerabili æstu ac compescenda ac restinguenda siti præsentaneum est auxilium. Peculiaris etiam eiusdem vsus est in liberandis à prædictis vitiosis materiebus vesica ac renibus, inprimis iis ægrotis, qui calore interno ferè exuruntur, quia præmemoratarum partium calorem p. n. temperat potius, mitigat ac refrigerat, quàm, vt alia solent diuretica, excalefacit & vrinæ acrimoniam adauget.

Præterea, quando ab equitatione tempore æstiuo facta, aut aliis vehementioribus exercitiis, sanguis alicui vehementissimè ebullire incœperit, hepar ac renes valdè incaluerint ac flammeam rubeamque excreuerit quispiam vrinam, is melius hoc ipso medicamentum non inueniet. Eodem etiam in febribus quotidianis vt & chronicis tertianis, item semitritæa putrida (qua ex illa chronicarum febrium familia censetur) quæ certis ac statutis anni temporibus grassantur, ægrotosque doloribus capitis, vertigine, corporis viriumque languore, septimanis aliquot miserrimè excruciant, hisque febribus nonnullo etiam tempore peculiaris conjuncta est malignitas (quam vulgus ab adjunctis symptomatibus hisce in oris febrem appellat Hungaricam) maximo cum successu vtimur. Ægrotis enim conuenientibus & accommodis prius purgatis pharmacis si bis aut ter duabus aut tribus ante accessionem paroxysmi febrilis horis, hoc nitrum, seruatis eisdem in loco moderatè calido, offeratur, morbi ideam ita immutat, vt breui exoptata subsequatur reconualescentia. Peculiare denique est alexipharmacum, inseruitque summo cum fructu iis, qui forte fortuna venenatas deglutiuêre herbas.

Dosis & vsus.

Nitri huius ℈ j. vel ad summum ʒ j. cum vino, brodio carnium calido, vel aliis liquoribus oblata vnicâ vice sufficit. Sciendum etiam, nitrum hoc in aqua dissolutum ac in ore retentum, exsuscitatum ab acri ac calida defluxione mirè mitigare ac sedare dentium dolorem.

4. *Spiritus salis.*

Clarus, albus ac acidus hic ex sale communi præparatus salis spiritus, dum naturam salis æmulatur, essentialem etiam siue balsamicam eiusdem virtutem retinet; incidit enim, discutit, aperit, mundificat, penetrat, vrinamque potentius vllo alio diuretico promouet.

Vtimur hoc spiritu in obstructionibus venarum, aliorumque subtilium corporis humani vasorum, admiscetur etiam abstersionis ac expulsionis gratia salutariter potionibus vulnerariis: contra renum ac vesicæ calculum ac ad tartaream, viscosam, crassamque, vnde calculus progene-

ratur, incidendam materiam eandemque educendam, excellens est. Item etiam contra triplicem hydropis speciem. Vires præterea in acutissimis & aliis chronicis errantibusque febribus diminutas reuocat. Tandem denique in atrophia quæ obstructionem venæ cauæ est subsecuta, mirabilis est efficaciæ spiritus huius vsus.

Dosis & Vsus.

Spiritus huius offeruntur, 5. 6. 7. 8. 10. 12. & 15. guttulæ cum vino, aquis destillatis, julapiis vel aliis similibus, pro cujuslibet lubitu, medici judicio ac morbi natura.

MYROTHECII SECTIO V.

De hydropicis siue sudoriferis medicaminibus.

1. *Diaphoreticum pretiosum.*

Diaphoreticum hoc singulare est confortatiuum & ratione suæ qualitatatis optimè temperatum bezoardicum in omnibus liquoribus, aquosis salis instar dissolubile magisterium.

Principales eiusdem virtutes consistunt in expellendis per sudorem ac insensibilem transpirationem venenatis & putridis vaporibus pestilentialibusque in corpore dominantibus, facultati vitali maximè nociuis infectionibus, dein id idem etiam cor ac cæteras partes principales egregiè roborat ac confortat.

Singulariter autem eiusdem vsus conducibilis experimento est confirmatus in omnibus periculosissimis etiam ac acutissimis febribus, iisque pestilentialibus, petechiis, variolis & morbilis, pleuritide legitima ac periculosa aliisque à prædictis causis oriundis morbis. Similitèr etiam in tertiana, duplici tertiana, quotidiana, hemitritæa, aliisque intermittentibus, non solum ex humorum crassorum in corporis humani centro, facta putredine ac fermentatione progenitis, verum etiam conjunctâ aliquâ causa nutricula, sanguineæ sc. massæ impuritate suffultis febribus maximè est vtile: In gutta item rosacea; erysipelate, aliisque affectibus per bezoardica diaphoretica humorum putredini ac venenosæ malignitati resistentia ac sanguineam massam mundificantia præsentissimum est remedium.

Dosis.

Exhibetur hoc diaphorèticum viris ac mulieribus indiscriminatim à granis x. ad xij. robustissimis verò à xv. ad xx. pueris verò pro ætatis ac virium diuersitate à granis ij. iij. iiij. vel vj.

Vsus.

Magisterium hoc horis matutinis vel aliis etiam quandocunque necessitatis casus eiusdem vsum exegerit, pręcipuè verò in affectibus periculosissimis, qui nullam patiuntur moram, exhibetur frigidum in vno aut duobus cochlearibus vini Rhenani vel conuenientis liquoris dissolutum, quo sumpto, sudorem bene tectus ægrotus absque tamen virium jactura expectet. Delicatulis verò ac naturâ debilibus maximè conducibilis est potiuncula aliqua brodij gallinæ, aliquot guttulis Elixiris nostri cordialis vel alterius aquę cardiacę alterati, quadrantis aut dimidiæ horulæ spatio post assumptum diaphoreticum tepidè superbibita, quæ non solum sudorem promouebit, verum insimul etiam vires egregiè conseruabit. Hujusq; diaphoretici pro rei exigentia in omnibus complexionibus ac constitutionibus corporis tam in prægnantibus quam infantulis tu-

tissimus est vsus, inprimis verò in iis affectibus, qui calidiora alexipharmaca ac antidota non ferunt, sed ab iisdem potius exacerbantur.

Cautio.

Diaphoreticum hoc in affectibus per diaphoresin expellendis justo & legitimo tempore, quo natura hoc auxilio indiget viresque satis adhuc sunt robustæ, offerendum. Si verò status morbi venæ sectionem vel vomitoria aut cathartica medicamenta primum requirat, diaphoreticum hoc in aliud tempus differendum. Nam quod natura maximè vrgere solet, satisque est commodum, id exhibendum medicamentum, contrarium verò intermittendum.

2. *Bezoardicum chrysocorallinum.*

Bezoardicum hoc chrysocorallinum ex auro & corallis rubris artificiosissimè pulueris instar preparatum est puniceum magisterium, quod præter virtutẽ suam cardiacam egregiè etiam sudorem mouet, omnibusque iis affectibus, quibus diaphoreticum pretiosum est conducibile, vtilis eius vsus esse potest, inprimis verò iis, qui delicatioris sunt naturæ, medicamẽtaque fastidiunt, itemque, quia omnis est expers saporis ac odoris, prægnantibus ac infantulis maximè est proficuum. In specie verò maximoperè subuenit ventriculo, (vbi scilicet iisdem in febribus malignis ac ardentibus, non quidem essentialiter ab aliqua in eo collecta nociua materia, sed per consensum vicinarum partium tantopere ad vomitum excitatur, vt ægrotus ne momento quidem assumpta corroboratiua, vel refectoria nedum alia medicamenta retinere queat) eundem corroborando. In periculosis alui fluxibus, præcipuè verò dysenteria aliis medicamentis bezoardicis omnibus palmam hoc ipsum præripit.

Dosis & Vsus.

Recenter natis g̃ j. exhibetur; in puerulis & aliis ratione ætatis ascenditur ad duo, tria, quatuor vel quinque grana, adultioribus verò habitâ semper, vt suprà monui ætatis ac necessitatis ratione, decem, duodecim vsque ad quindecim in aqua destillata vel alio conueniente liquore pro cujusuis arbitrio ac judicio.

3. *Cornu Cerui per calcinationem præparatum.*

Candidissime hoc vsto ac cum aqua aliqua cordiali in formam tabularum preparato cornu cerui, exoptatissimo successu in plurimis venenosis pestilentialibusque cordi maximè offensis affectibus, quibus inprimis maligna aliqua qualitas ac putredo est conjuncta vtimur; vires ac qualitates cornu cerui non solum Medicis, vero etiam cuilibet patri familiâs sunt notissimæ.

Ast quia hoc ipsum è centro ad circumferentiam corporis nociuam materiam per sudorem expellit, ideoque illud ipsum diaphoreticis associare placuit.

Vsus & dosis.

Huius per calcinationem præparati cornu cerui dosis est, ℈ j. vel etiam ʒ ß. aut ʒ j. habito tamen personarum & necessitatis exigentis respectu, plus minus, ex brodio vel cum aqua aliqua destillata affectui appropriata.

4. *Cornu cerui per macerationem præparatum.*

Est eiusmodi cerui cornu, quod singularis alicuius decocti bezoardici vapore ita quidem læuigatur, vt digitis facilimè possit conteri, qui præparandi

modus ab aliquibus chymicis calcinatio Philosophica vocatur.

Hoc cornu cerui à priori distinguitur ratione substantiæ, quam in se retinet, sulphureæ. Quod manifestissimum, si incendatur, carbonis enim instar ignem concipit, tingiturque primum atro, deinde candidissimo colore, eiusque vsum aliqui è chymicis maximopere extollunt, & vnicornu longè præferunt. Donatum aliàs est manifesta, ac in sensus incurrente omniue, vt terra sigillata & bolus orientalis, carente acrimonia, qualitate, eorumque locum subire potest in miscendis antidotis, idque maximo ægrotorum commodo, quoniam non minus propter vim suam bezoardicam, quam prædicta sudorem etiam mouet. Summè etiam est proficuum in dysenteria aliisque acribus alui fluxibus.

Dosis & Vsus.

Vtēndi exhibendique modus idem est cum superioris cornu cerui calcinati.

5. *Diaphoreticum Antimonij.*

Diaphoreticum hoc Antimoniale est ex antimonio pulueris instar præparatum candidum minerale magisterium, à plurimisque Chymicorum vocatur magisterium bezoardicum minerale, cui maximas adscribunt virtutes.

Singulare est experimentum in pestē & aliis venenosis ac malignis affectibus. Quoniam etiam materiam peccantem insensibiliter per sudorem expellit, ideoque salutaris eiusdem est etiam vsus in illa lue venerea, vbi materia peccans in habitu corporis latitans, scabiei siccæ, herpetis milliaris aliarumque pustularum existit causa.

Dosis.

Exhibetur vnica vice à granis iiij. vj. ad ℈ j. vsque.

Vsus.

Porrigendum ægroto cum liquoribus appropriatis vel sub forma boli conseruæ alicui vel electuario commixtum; absque omni etiam periculo toties, quoties necessitas exegerit, eiusdem vsus repeti potest.

6. *Spiritus nitri correctus.*

Spiritus hic peculiaris est salis nitri ad vsum hominum singulariter præparatus ac correctus spiritus, qui ratione manifestarum suarum qualitatum non multum est dissimilis cæteris spiritibus salinis, excepta sola, quæ fortior in eo est quam in aliis, qualitate ignea: Mouet vrinam, pellit sudorem absumitque omnes hinc inde in corpore oberrantes nociuos vapores. Ad colicam flatulentam, cardialgiam aliosque à flatibus ortos morbos comprobatissimus eiusdem est vsus: Similiter etiam contra anginam ac pleuritidem pestilentialem aliasque febres malignas à sulphureis pestilentialibusue miasmatibus exsuscitatas ac in corpore humano accensas maximopere celebratur.

Dosis & Vsus.

Propinatur hic spiritus cum vino, brodio carnis vel aqua destillata, vt superius de spiritu salis dictum à guttis vj. viij. x. xij. ad xv. vsque.

7. *Aqua Dianæ.*

Aqūa hæc crystalli instar pellucida, sapore

sapore ac odore gratissima egregium est hydroticum, laudatissimus idcirco eius vsus in externorum membrorum lassitudine, podagra, acerbissimisque articulorum à frigidis ac tenuibus per cutis poros non euanescentibus defluxionibus exortis doloribus. Principaliter autem in pruritu, scabie, maculis aliisque ab impuritate sanguinis pronatis deformitatibus ac defœdationibus eius vsus est proficuus.

Dosis & Vsus.

Propinatur plerumque horis matutinis, brodio carnis, vino vel alicui aquæ destillatæ, vtpote veronicæ, carduibenedicti vel fumariæ permixta à ʒ ij. ad ℥ ß. plus minus pro diuersitate subjecti, qua epota sudorem in lecto benè tectus ægrotus expectet. Ii verò, qui in lecto sudare nequeunt, epota hac ipsa moueant sudorem in balneo. Quia etiam nullius nociuæ est particeps qualitatis, ideoque multoties eiusdem vsus tutò reiterari potest. Quod si fortè ægrotus multis scateat impuritatibus, is prius, quo aqua vires suas fœlicius exerere queat, tentandus purgantibus, noxiique humores sunt eliminandi.

8. *Aqua Veronicæ.*

Nobilis & colore subaureo tincta pretiosa veronicæ aqua, eo, quo docui in mea hydrelæologia, modo destillata, maximarum est virium non solum in omnibus viscerum obstructionibus & potionibus vulnerariis, verum etiam admirandæ est qualitatis pro mundificando sanguine, abolenda fœda cutis scabie & vitiligine. In his, qui ad sudorem sunt proni, absq; alterius additamento, eundem mouet. Exoptatissimus etiam eiusdem est vsus in curanda lue venerea, præcipuè in delicatulis quasuis alias potiones abhorrentibus, similiter etiam in morbis acutis, vtpote febribus malignis, pestilentialibus, petechiis, variolis & morbillis, &c.

Dosis & Vsus.

Communis eius dosis est ab ℥ j ß. ℥ ij. ℥ iij. ad ℥ vj. vsque, habito semper personarum respectu consideratoque necessitatis casu, propinatur vero tempore matutino vel alio accommodo. Cum vero acrimoniæ cujusdam sit particeps, ea corrigi conuenienter potest additione sacchari, quod eius operationes nullo modo remorabitur. Imo aquæ huius virtutes multo sunt in medicina excellentiores, quam vt hîc omnes enarrare possim.

9. *Spiritus Tartari.*

Aqueus est è tartaro destillatus liquor, qui aperit, penetrat, sudoremque mouet, quare eiusdem vsus singularis est in his ipsis affectibus, quorum iam in præcedente alio facta mentio, per sudorem scilicet qui veniunt eliminandi, præter enim empyreuma quod redolet, non multum ab eius qualitatibus recedit.

Dosis & Vsus.

Exhibetur è ℈ j. ad ʒ j. cum vino vel aqua aliqua destillata.

10. *Antidotus Cardui Angelici.*

Antidotus hæc nobilis sudorem mouens ac sanguinem purificans & verè bezoardica, sub forma electuarij egregium est medicamentum, quod ratione suarum qualitatum mediocriter calefacit, aperit, detergit, purificat, internæque humorum putredini resistit.

In morbis acutis; vt febribus malignis, pestilentialibus, petechiis, variolis & morbilis, dysenteriis pestilentialibus, vt & aliis febribus vt superius de diaphoretico pretioso diximus, maximarum est virium, singulariter autem est vtile hominibus, constitutionis qui sunt frigidæ, catarrhosis item doloribusque podagricis, chiragricis, ischiadicis, aliisque vitiis à salsis tenuibusque exortis defluxionibus obnoxiis: similiter etiam in curanda apoplexia, membrorum contractura, eo præsertim tempore, vbi pro curatione horum vitiorum, ad præcauenda majora incommoda ac symptomata, præter alia medicamina, necessariò etiam requiruntur sudorifera. Tandem denique grumos etiam sanguinis dissoluit, contusisque aut ab alto delapsis salutaris est medicina, in fractura item ossium ac luxatione membrorum loco potionis vulnerariæ vsurpata admirandus eiusdem est effectus, non minus etiam pro expugnando hausto veneno, vt & sanandis vulneribus siue cæsim, siue punctim factis, præstantissima est medicina.

Dosis & vsus.

Exhibetur infantibus ac pueris cūm aqua aliqua destillata, decocto vel Iulepo, in absentia vero febris, cum vino vel hydromelite à ij. iij. iiij. v. vsque ad x. vel xij. grana, adultioribus vero à ℈ j. ad ʒ j. pro diuersitate ætatis, viriumque & personarum ratione.

II. *Sal diaphoreticus.*

Hujus è vegetabilibus arte eliciti candidi salis virtutes sunt, promouere sudorem, pellere vrinam ac absumere exsiccareq; superfluum ac serosum phlegma. Iis itaque pro mouendo sudore datur, qui nimium sunt catarrhosi abundantque prædicto phlegmate; quoniam etiam vias, in quibus viscosa hujusmodi materia hæret, deobstruit, eandemque discutit & absumit, vaporesque flatulentos supprimit, ideoque conducibilis in hydrope, tympanitide & flatulentia corporis, salutaris etiam est lactantibus, quarum lac nimis est aquosum ac tenue, aliisque, quæ medicamenta exsiccantia requirunt, affectibus ac symptomatibus. Tempore etiam pestis, quando præsertim illa existente anni tempore humido dominatur, maximo cum successu vsurpatur.

Dosis & Vsus.

Dosis eius est ℈ ß. vel ℈ j. plus minūs pro diuersitate subjectorum, daturque tempore matutino cum vino vel conueniente aqua stillatitia bibendus.

MYROTHECII SECTIO VI.

De Mitigantibus siue anodynis.

1. *Laudanum Angelicum.*

Laudatissimæ hujus in forma crassiusculi alicujus extracti præparatæ medicinæ experimentis confirmatæ virtutes sunt præcipuæ hæ sequentes:

1. Defluxiones quascunque, siue frigidæ eæ sint, siue calidæ ac acres à capite ad pectus vel alias corporis partes delabentes alterat, incrassat vel exsiccat, earundemque acrimoniam demulcet; indeq; exorta symptomata mitigat ac corrigit.

2. Intollerabiles ac immanes quoscunque febriles à quacunque causa pronatos calores temperat ac mitigat.

3. Omnis generis acerbissimos etiam non solum à prædictis defluxionibus cau-

ſatos, verùm etiam à calculo, flatibus, vulneribus externis, contuſionibus, oſſium fracturis aut alia quauis cauſa externa à capite ad calcem vſque excitatos nec aliud frænum ferentes dolores mitigat ac ſopit.

4. Periculoſiſſimas dyſenterias vel cum vel ſine ſanguine fluentes, hæmorrhoidum item menſiumque nimium fluxum ſiſtit egregiè.

5. Denique ablatam à ſuperioribus cauſis ægrotorum dulcem requiem maximeque neceſſarium ſomnum reſtituit, diſſipataſque exinde vires reuocando ac recolligendo, Medico ad obtinendum præfixum ſcopum maximopere ſubuenit.

Doſis.

Nobilis hujus anodyni dantur ℥ ij. iij. iiij. v. & robuſtiſſimis ad ſummum vj.

Vſus.

Quando laudano hoc pro incraſſandis catarrhis, (vt ſupra §. j. dictum) cuipiam vti placebit, diſſoluatur illud prius in vno vel altero cochleari ſyrupi violacei, liquiritiæ, jujubarum & vel lenientium aliorũ appropriatis aquis exhibeatur in forma potiunculæ duabus poſt ſolis occaſum horis ſumpta cœna: Quòd ſi verò propter ingratum ſaporem in forma præmemorata cuipiam vſus eiuſdem ſit faſtidioſus, ei ex præſcripta doſi formare pilulas eſto integrum, quas cum aliquo ex modò recenſitis ſyrupis aſperſo prius puluere liquiritiæ deglutiat. In vehementiſſimo febrium æſtu, phrenitide item, mania & inſania ab accenſa bile flaua vel alia ſimili materia productis in emulſione aliqua è ſem. cucum. & cucurb. cum aqua aliqua refrigerante, recentiſſimè extracta ac Syrupo violato dulcorata diſſolutum prædicto tempore adminiſtretur. Et vbi calori p. n. qualitas aliquã maligna, quod in peſte aliiſque febribus malignis euenit, fuerit conjuncta, maximo ægroti commodo ℈ j. plus minuſue ſalis nitri præparati additur.

In omnibus chronicis recidiuantibuſque ſiue externis ſiue internis, itemque vlceribus cancroſis, fiſtulis, noli me tangere, aliiſque ſimilibus ægrotos acerbiſſimè excruciantibus vireſque eorundem iminuentibus vlceribus, pro diuerſitate affectus vel in calido vel frigido aliquo liquore diſſolutum in forma potiunculæ vel pilularum duabus ante dolorum recurſum horis, idque toties, quoties exegerit neceſsitas, exhibetur.

In alui aliiſque cruentis fluxib. exhibetur cum Syrupo cydoniorum, de roſis ſiccis, myrtillorumque aliis, adſtringentibus. Modumque ſi excedat fluxus, vireſq; non omnimodè ſint proſtratæ, bis de die, manè ſcilicet & veſperi exhibere licet, aſt debilitatis ac exhauſtis viribus, dimidia tunc doſis eſt ſufficiens.

Si quem præterea neque à doloribus, neque à manifeſto ac ſenſibili calore productæ, nulliſque externè vſualibus remediis cedentes vigiliæ miſerrimè torquerent, huic abſque vllo periculo Laudanum tempore veſpertino exhiberi & ratione exigentiæ repeti poteſt.

Cautio.

Quoniam verò variæ Laudanorũ extant compoſitiones, ideoque hujuſmodi medicamento vſuro circumſpectè agendum, ſingulariſque aliqua, quæ ſumma ſit præparata diligentia, cordialibuſque temperatis caſtigata compoſitio eſt primùm eligenda.

Dehinc eidem etiam eſt probè obſeruanda doſis exhibendique tempus, ne forte plus juſto nec ſtatim in principio morbi vbi catarrhi, æſtus febriles, dolores ac periculoſi alui fluxus dominantur,

eo, abſoluta tanquam medicina, qua præmemorati affectus omnes curari poſſint, temerè vtatur. Ideoque ſedulò habenda conſideratio præparantium, emeticorum, catharticorum, diureticorum, hydrotichorum, alexipharmacorum, corroborantium, aliorumque neceſſariorum medicamentorum internorum; itemque venæſectionis, cucurbitularum, balneorum, fomentationum, inunctionum, aliorumque externorum pro diuerſitate cauſarum in vſum ducendorum medicaminum, quorum ſingulum ſuo quodque tempore, quando ſcilicet neceſſitatis caſus juſſerit, vſurpandum. Ægroti præterea Laudano hoc vſuri, aluus ſemper ſit lubrica ac libera neceſſe eſt, quæ, ſi non reſpondeat, Clyſteribus humectantibus ſimilique diæta conuenienter eſt ſolicitanda. Sciendum tamen interim, quòd ſi fortè quiſpiam vehementiſſimis ac inſolitis vitæ periculum minitantibus doloribus de repentè corripiatur, ac non demptis prius doloribus ac recollectis viribus impoſſibile prorſus ſit curæ principium, vſum huius Laudani abſque vlla remora non ſolùm eſſe licitè vſurpandum, verùm etiam maximè neceſſarium, & à ſapientioribus Medicis plurimis idcirco encomiis donatum. Ii denique, quorum caput eſt imbecille ac frigidum, ſomnolenti ſunt ac ad lethargum & apoplexiam valdè procliues, itemque epileptici à cauſa frigida facti, natura vel aſthmatici aut phthyſici, ei etiam, qui duras patiuntur viſcerum obſtructiones ac ſcyrrhos, virgines præterea & maritatæ menſium ſuppreſſionibus laborantes, Laudano hoc, niſi ſumma vrgeat neceſſitas non temerè vtantur.

2. *Mixtura Dianepenthes.*

Hæc inſtar duriuſculi alicujus Syrupi præparata mixtura ſingulare eſt anodynum, ac ſimul etiam confortatiuum medicamentum, quod in febribus acutis aliiſque affectibus fortuitis ac repentinis, qui intollerabili calore, malignitate, item, ſæuiſsimis doloribus, delirio, perpetuiſque ſunt ſtipati vigiliis, excellenter in momento quaſi juuat.

Doſis.

Datur adultioribus ad ʒ j. delicatulis verò ac junioribus minus, robuſtiſſimis verò, ſi conſtitutio corporis eius vſum ferre poſsit ad ʒ ß & ʒ ij.

Vſus.

Ægroto exhibetur in forma potiunculæ in aqua aliqua deſtillata vel julepo diſſolutum. Hìc verò notandum, quod ſi hæc mixtura in prædictis febribus in vſum vocetur, hanc ipſam interdum ſudorem aliquem ſolere mouere eundemque vtiliſsimum, nullo modo impediendum.

Cautio.

Hoc medicamentum ſimili cum Laudano Angelico cautione indiget.

3. *Mixtura odontalgica.*

Hæc mixtura vtiliſſima eſt in odontalgia à cauſa frigida ac catarrhis inopinatò excitata.

Vſus.

Hæc mixtura ſi inſtar grani piperis loco dolenti per modicum temporis applicetur rurſuſque ejiciatur, catarrhorum partem extrahit, dolorem ſopit, gingiuamque à catarrho relaxatam firmat ac roborat: Si verò dolores ab excauato per putredinem dente eſſent producti, is erit vel extra-

hendus, vel ſpiritus vitrioli liquor ei inducendus, quod in plurimis obſeruaui perſonis, quorum dentes hoc remedio ſunt ita mortificati, vt licet non fuerint euulſi, nihilominus tamen inpoſterum ab omni ſint facti dolore liberi.

Denique verò ſi dolor non ex enarratis cauſis, ſed ex ſuperflua tenui ac ſeroſa per vniuerſum corpus diffuſa humiditate originem duceret, illis per purgantia ac ſudorifera caputque corroborantia occurrendum. Irritus enim & vanus foret omnis labor, ſi hocce & ſimilibus anodynis aliis dolores huiuſmodi auertere conaremur.

MYROTHECII.

SECTIO VII.

De confortantibus & ſpecificis Medicinis.

I. *Aurum potabile Myſticum,* ſiue *Magiſterium Auri liquidum optimum.*

MEam de auri metallinæ eſſentiæ chymica anatomia eiuſdemque in medicina vſu conceptam opinionem, meumque judicium in variis meis opuſculis dogmaticis, præſertim verò in recenſione ſeptem planetarum terreſtrium ſpagyrica, itemque in aphoriſmis meis ſpagyricis ſiue chymiatricis ac in chryſologia ſiue examine auri chymico candidè aperui, ſyncerè tuli.

Cùm verò reperiantur plurimi, qui hæc mea ſcripta nondum legerunt, cùm tamen de his omnibus ac ſingulis judicium deſideranter expectent, ideoque in compendio quaſi idipſum hîc repetere placuit.

Primùm ſyncerè confiteor, aurum nobiliſſimum, pulcherrimum, puriſſimum, ſolidiſſimum ac in ſuis qualitatibus maximè temperatum, præ reliquis omnibus mineralibus ac ſubterrancis, eſſe corpus, eiuſdemque temperamentum ac conſtantiam neceſſariò prouenire, primùm ex ſiccarum elementarium ſubſtantiarum puritate, perfectione ac conſtantia, ex quibus à natura fuit compoſitum, deinde etiam ex perfectiſſima earundem vnitione, permixtioneque abſolutiſſima, vt etiam in omni tentatione ac probatione tam interna quàm externa vnum ſemper & idem permaneat.

Secundò, plurimis probationibus chymicis veriſſimè comperi, aurum, licet naturale aliquod ſit compoſitum ex diuerſis contrariiſque elementaribus qualitatibus ac ſubſtantiis, vt alia omnia ſub ſole creata, conſtans, exindeque plurimi doctorum argumententur, hoc ipſum à ſua forma qua à natura donatum eſt, perfectè vt alia creata eſſe diſſolubile, quod tamen valentiſſimo igne, fortiſſimiſque corrodentibus factu prorſus eſt impoſſibile, & nihilominus in perfectione ſua, qua per omnipotentiam Creatoris (cuius magnalia ac mirabilia terram cœlumque adimplent) gaudet, conſtantiſſimè perſeuerare. Ex hiſce itaque probationibus, ſubſtantiarum auri diſſolutionem ac ſeparationem non eſſe in humanis poſitam viribus, certò & indubitanter concludere licet. Reperiuntur quidem adhuc aliqui Chymici, qui hanc radicalem, vt vocant, auri ſolutionem vi ignis vel corroſiuorum poſsibilem nobiſcum negant, interim tamen eandem mediante aqua aliqua peculiari, dulciuſcula & prorſus inſipida omniſque acrimoniæ experte (aquam vocant philoſophicam & menſtruū vniuerſale) non eſſe impoſsibilem aſſeuerant. Quàm verò ridicula ſit hæc ſpeculatio vanumque phantaſma, iis facilè, qui in rebus chymicis maximè ſunt exercitati,

ſuper hiſce & ſimilibus vanitatibus ſententiam ferre licet.

Ideoque & tertiò expreſsè affirmo, omnia medicamenta, quæ ſub forma aquæ,olei, ſpiritus ardentis, mellis, ſalis, pulueris vel ſimili alia, hinc inde pro vera ac ſyncera auri ſubſtantia circumferantur venalia, non eſſe talia, quæ huiuſmodi (propriè loquendo) mereantur nomina, circumferentes verò vel peccare ex ignorantia, quippe qui de ſuis propriis laboribus minus dextrè judicent, accidens rei ab ipſa vera ac reali eſſentia nullo modo diſcriminantes; vel (ſi intelligant) oſtentationis potius gratia apud rerum Chymicarum ignaros ſapientiam ſuam prodant, priuatoque ſuo commodo conſulare ſatagant. Sed quàm bene & qua conſcientia Deo & hominibus illudant muſcerdam pro vero pipere venditantes, tandem aliquando maximo ejulatu experientur, vbi impoſturæ præmio remunerabuntur.

Quartò, cùm per Vulcanum chymicum, ne minima quidem particula ab auri ſubſtantia detrahi poſſit, ſed, vt ſupra dictum, idem ſemper ratione eſſentiæ permanet, nullumque ſub ſole reperiatur medicamentum, quod tantos præſtet effectus in medicina generales, vt veteres Philoſophi Hermetici de auro potabili docuêre, ideoque firmiſſimè credo, id puram putamq; eſſe vexationem philoſophicam, aliudque ſub hoc nomine intellexiſſe. Interim tamen is, qui in dubium hanc noſtram ſententiam fuerit vocare auſus, contrariæ aſſertionis in chymia faceret exoptarem experimentum, tunc demum id, quod Thomaſinis oculis videt manibuſque palpat, credet: Parùm enim juuat nuda ſolùm ſpeculatione ac contemplatione rerum naturalium velle aſſequi myſteria, ſed præter hanc requiritur etiam ocularis variis exemplis facta demonſtratio, quæ factum tandem laudabile coronant, quæ ſi deficiant, vana potius æſtimatur delectatio, dulceque habetur, iis præcipuè ſalutare, ſomnium, qui tempus conterere melioribus neſciunt.

Tandem denique ſyncerè confiteor, aurum, licet nullo modo quidpiam de eius ſubſtantia, vt dictum, detrahi, multò minus à calore hominis naturali concoqui & tranſmutari poſſit, id nihilominus tamen mediantibus conuenienter ſingularibus additamentis ita diſponi commodè poſſe, vt notabiles & laude maximè dignas operationes ac virtutes in medicina præſtare poſſit, quod à plurimis ſapientibus chymicis hactenus ſcio obſeruatum, quotidiana id etiam atteſtantur exempla.

Digrediendo nunc ad aurum meum potabile myſticum, hoc nihil eſt aliud, quàm peculiaris quidam liquor medicinalis, in quo ſufficiens auri orientalis quantitas fuit diſſoluta, ac ita quidem attenuata, vt in illo inuiſibilibus atomis, quemadmodum ſal aliquod in aqua ſolutum, debiteſcat. Similique modo, vt ſal ab aqua ſeparatum in priſtinam ſuam formam reduci, ab hoc etiam liquore aurum conuenientiſſimè ſeparari poteſt, quod non ſolum in hoc, verum etiam in aliis omnibus medicamentis quæ aurum ingreditur, eſt poſſibile, in quibus verò medicaminibus nullum reperitur aurum, hæc certè nullum etiam realiter recepiſſe extra omnem eſt controuerſiam: Inueniuntur alias plurima abſque auro præparata medicamenta, quæ propter excellentes, quibus pollent, virtutes, ab auro nonnunquam accipiunt denominationem, &, ſi modo non fiat animo imponendi proximo ſed debita ratione ac judicio, cuilibet Medico licitum eſt imponere medicamentis huiuſmodi ab auro deſumpta nomina.

Licet itaque in hujuſmodi medicamentis, quæ, vt dictum, aurum recipiunt, id idem ſemper tale maneat, non

tamen eorundem vires ab hoc imminuuntur aut debilitantur nec inutiliter etiam iisdem fuit admixtum, omnibus siquidem expertis ac sapientibus chymiatris tam notum est quàm notissimum, menstrua siue additamenta illa, quibus ad aurum, eo, quo dictum, modo disponendum vtimur, per se ipsa nullo modo tales effectus edere posse, quales admixto auro edunt, tunc etiam medicamentum non simpliciter operatur vt aurum, sed recipit quippiam de qualitatibus additamenti pronascitur exinde aliquod tertium, quod non immeritò secundum doctrinam Paracelsi in suis Archidoxis libr. de magisteriis, magisterium auri, vel etiam, quoniam aurum sub forma potabili in eo latitat, aurum potabile vocari potest, cui magisterio, excellentissimas attribuit virtutes, vti in allegato loco videre licet.

Manifestas quod attinet nostri auri potabilis qualitates, earum ratione incidit, attenuat, aperit, penetrat & exsiccat, idque omne sine caliditate, eo fermè modo, quo rectificata ac in aquis dissoluta vegetabilium salia; Ratione verò propriæ suæ essentiæ, ac præmemoratæ compositionis, resistit putredini, excitatas ab interno humorum venenosorum fomite malignitates bezoardica virtute supprimit, præcipuè autem cor & præcordia potentissimè confortat ac corroborat.

Maximarum inprimis est virium in dissoluendis mesenterij aliorumque internorum angustissimorum meatum ac venarum obstructionibus, in melancholia etiam hypochondriaca, inflatione ventriculi, tribus hydropis speciebus, cachexia, sanguinis impuritate, tertiana simplici & duplici, quartana, aliisque chronicicis ex putredine humorum progenitis febribus. Laudabile etiam in paralysi, amissione loquelæ, epilepsia, vteri strangulatū, cordis palpitatione, cardialgia syncope, incubo, itemque in omnibus febribus acutis & pestilentialibus, malignis, variolis & morbillis, peste, & à maligna materia causata pleuritide: insuper omnia periculosa symptomata ac alia accidentia demulcet, quæ hominem maxima cum prostratione virium spirituumque vitalium dissipatione ita quidem inuadunt, vt Medicus typum eorundem ac morem difficulter possit dignoscere, nedum arcere ordinaria curandi methodo nisi prius dempta fuerint symptomata, recuperatæque vires, natura etiam per indubitata ac certa signa, quo tendere velit nesciat, quæue subsidia requirat ac auxilia indicauerit; quo in casu Medicus vnicum suum refugium in hoc excellentissimo, multijugaque experientia confirmatissimo, aliisque similibus subtilibus cardiacis medicamentis ponat necesse est, omnes enim vagabundos cordique maximè infensos vapores ac fuligines discutit, facultatem vitalem roborat, balsamum naturæ conseruat ac tuetur, eundemque à putredine, quantum quidem medicamentis huiusmodi possibile vindicat ac defendit, ideoque præter hoc in aliis etiam affectibus maximè eius vsus esse potest commodus.

Posse autem negamus hoc ipsum (vt quidam pseudochymici de hoc & similibus præparatis ex auro magisteriis impudentissima lingua blaterant, quibus suis mendaciis huiusmodi medicamina si dextrè fuerint vsurpata, maximè quidem vtilia, dehonestant potius ac diffamant, quàm commendant) cœcis restituere visum, surdis auditum, infundere sapientiam stolidis, efficere erectis vt incedant claudicantes pedibus, curare podagram & confirmatum hydropem, leprosis reddere cutis nitorem corporisque restituere puritatem.

ſanare crancros ac fiſtulas, naturâ quæ ſunt ſteriles, jucunda beare prole, hominem denique ad vltimum vſque vitæ terminum in perpetuo nulli ſenectutis etiam calamitatibus obnoxio conſeruare ſanitatis vigore, aut alia ſimilia præſtare miracula; hæc itaque & eiuſmodi alia, quia pura puta ſunt mendacia ac grandiloquia, à me veritatis amantiſſimo procul abſint. Nitatur enim quiſpiam authoritate qualicunque etiam libet, ratiocinetur formetque pro placito diſcurſus, experientia tamen optima harum rerum magiſtra aliud monſtrat, nullum ſcilicet inuentum eſſe medicamentum, quod aliorum maximè neceſſariorum vices ſupplere, multò minus, quod quoſuis naturâ etiam ac proprietate quadam incurabiles morbos perſanare potuerit. Eorundem etiam opinio è directo aduerſatur voluntati, ordinationi & decreto diuino naturæ diuinitus implantatis. Vergit id etiam in contemptum tot millium nobiliſſimorum à Deo multiuariis virtutibus peculiariter coronatorum ſimplicium, hac tandem opinione annihilantur omnes labores, omniaque, quæ impendit homo in acquirenda vera medicina ſtudia, quam vt & alias artes ac ſcientias omnes tantis laboribus propter noſtra peccata Deus noſter ſubjicere voluit: cùm denique ipſa etiam ratio Phyſica non patiatur, Si enim tale aliquod medicamentum inueniretur, quod tot morbos curare poſſet, idipſum certè neceſſe eſt ante omnia corrigat ac alteret malam à parentibus humido radicali implantatam ad hunc vel illum morbum diſpoſitionem, vel poſsit in propria ſua ſubſtantia exulcerata, ſauciata, putrefacta corporis principalia membra, pulmones ſcilicet, hepar, lienem, aliaſque interiores corpori humani partes curare, redintegrare, inque priſtinum ſuum reducere ſtatum, vel alia, à nullo adhuc vnquam ab ipſo mundi principio ad hunc vſque diem medico viſa vel obſeruata præſtare miracula.

Doſis & vſus.

Exhibetur hoc auri magiſterium infantulis à gutt. 1. aſcenditur pro ratione ætatis, virium ac neceſsitatis ad guttas quindecim vel viginti in adultioribus, in vehiculo conueniente, abſente nimirum febrili calore, in vino albo generoſo, vel aliqua aqua appropriata, ſtillatitia, eiuſque vſus certis horis alligatus non eſt, ſed quoties neceſsitatis caſus juſſerit, quauis diei hora tutò aſſumi poteſt.

Cautio.

Cauendum autem hic maximoperè, ne exhibituri hoc magiſterium in patellis, vel cochlearibus argenteis, ſtanneis aut leuiter inauratis permiſceamus, eligenda è contra vaſa vitrea vel ſubtiliſsimè vitro obducta; Siquidem ſi hoc magiſterium in iiſdem paululum relinquatur, ſociam materiam relinquendo, inſtrumentis huiuſmodi è metallo fabrefactis, vt multoties cum eiuſcemodi magiſteriis aureis vel argenteis accedere ſolet, adhæreſcit. Hanc enim habent metalla proprietatem, vt alterum in aqua vel alio liquore diſſolutum ſeparet, ac ad ſe tractum ſocium retineat, quod non ſolum chymicis eſt notum, verum etiam cuilibet aurifabro obuium. Ac ex mea parte exoptarem ego vendere aliquod ex auro vel argento concinnatum magiſterium, à quo beneficio alterius alicuius non poſſet ſeparari, ſeparatumque ad oculum demonſtrari metallum, de quo in ſuperioribus.

2. *Elixir*

2. Elixir Aureum

siue

Magisterium Lapidis bezoar compositum.

Pretiosissimum ac subtile, gratum, Bezoardicum ac verè cardiacum est colore citrino tinctum, ex lapide bezoardico orientali aliisque pretiosis corporibus præparatum magisterium, sortitumque hoc nomen non ab auro, quod eius compositionem non ingreditur, sed à colore citrino siue aureo, præstantissimisque auri non imparibus virtutibus; In omnibus siquidem iis affectibus, quibus superius aurum potabile summè conducibile esse diximus, itemque quibus lapis bezoardicus laudatur salutaris, summa cum vtilitate exhibetur, effectus eius experientiâ sunt confirmati.

Dosis & Vsus.

Propinatur, habito tamen semper personarum respectu, absente febre vel cum vino vel cum aquis appropriatis, borraginis, rubi idæi, buglossi vel similibus, à guttis tredecim, quindecim ad viginti vsque, eiusque dosis pro necessitatis exigentia reiterari potest.

3. Magisterium Perlarum solubile.

Candidum hoc est sapore acidiusculum ex orientalibus perlis in forma pulueris salis instar in aqua dissolubile magisterium, vnde à plurimis chymicis, ast valdè impropriè, perlarum sal vocatur: Cum huiusmodi virtutes à perlis propriè non proueniant, sed à spiritu soluentis siue eo, quo soluuntur menstruo, quo ignis beneficio destillatione separato, insipidus perlarum puluis, non amplius in aqua dissolubilis, fundum vt *Ang. Sala.* aliæ solent perlæ in puluerem redactæ, petit.

Hoc magisterium nobilissimum etiam est cordiale ac in omnibus ex putredine interna ac venenosis vaporibus causatis cordis affectibus, quibus egregiè resistit corpore roborat, apprimè salutare quòd hoc ipsum verò, (vt aliqui chymici existimant) peculiari quadam præditum sit restaurante ac humectante qualitatè, qua præsertim calidam pulmonem possit corrigere intemperiem, & inde excalefactos ac agitatos spiritus vitales refrigerare, phthisicis item & hecticis subuenire, humidumque radicale restaurare, experientiâ nondum edoceri potui. Satis interim sufficienterque mihi est cognitum, exsiccans esse medicamentum sudoremque mouisse ægrotis, quod subjicere hoc loco minus duxi decorum ac prorsus inciuile.

Dosis & Vsus.

Omni tempore exhibetur cum appropriatis aquis vel commixtum julapiis, habito tamen necessitatis ac virium ægroti respectu à granis tribus ad ℈ ß. vsque.

4. Magisterium Corallorum solubile.

Est ex corallis rubris, colore, sapore ac consistentia priori ex perlis concinnato non dissimile præparatum magisterium, nullum ratione formæ externæ inter hæc duo discrimen est, iisque præditum est virtutibus, quibus à chymicis & vulgo extollitur, paribusque pollet facultatibus cum sequente Syrupo de quo paulo post videre licet.

Dosis & vsus.

Dosis est vt prioris, propinaturque

in aquis rubi idæi, fragorum, acetosæ vel aliis stillatitiis modico sacchari edulcoratis.

5. *Syrupus Corallorum.*

Pulcherrimus saporeque gratissimus hic è corallis rubris arte factus syrupus præter proprietatem peculiarem, qua præditus est, cardiacam, moderate etiam refrigerat, exsiccat ac astringit, exindeque ex intemperie aliqua calida ventriculum, hepar aliasque internas corporis nostri partes debilitatas roborat; excitatum à bile fastidium, nauseam & vomitum compescit, egregia est medela contra quamuis hæmorrhagiam, salutaris præcipuè in hæmorrhagia narium & sanguinis ex ore ejectione, dysenteria, diuturno hepatis fluxu, hæmorrhoidibus, nimiisque mensibus, egregius etiam est contra fluorem album, gonorrhæam, ab intemperie calida & facultatis retentricis imbecillitate profectam. Prægnantibus etiam maximo est auxilio, quæ ob affectam malè matricem abortum timent, ac ad destinatum partus tempus fœtum retinere nequeunt. Celeberrimus inprimis eius vsus est in auctissimis ex accensa bile pro natis febribus & in ipsa etiam peste pro corroborandis ægrotis, absumendisque vagabundis interne cordi maximè infestis vaporibus.

Dosis & Vsus.

Communis ac vsitata dosis est, habito tamen subjectorum respectu cochleare vnum plus minusue, quouis necessitatis tempore illum exhibendo, in diuturnis verò ac chronicis hæmorrhagiis itemque in fluore albo & gonorrhæa vsurpandus est ordinariè horis matutinis & quatuor post prandium, eiusdemque ad meliorationem vsq; con.inuandus vsus, in hisce enim morbis melius ac certius medicamentum hoc ipso syrupo haud facilè inuenietur. Interim verò, quo vires suas fœlicius exerere queat, acres ac calidi humores conuenientibus lenitiuis sunt educendi ac euacuandi.

6. *Elixir cordiale vegetabile specificum.*

Maximarum hoc subtile elixir virium, salutare est pro corroboratione cordis ac cerebri, vt & ventriculi, matricis omniumque internarum corporis partium, vtique eo corroborantium (quocunque etiam nomine veniant) aquarum loco fœlicissimè possumus, vires ideoq; ac virtutes eius prolixe nimis hic enarrare ac extendere non necessarium duximus.

Dosis & Vsus.

Exhibetur absente febre cum vino, aut alias tepido carnium brodio, vel aquâ aliqua stillatitia à guttis vj. ix. xv. ad xx. vsque, plus minus pro necessitatis exigentia.

Aqua cordialis aurea.

Aqua hæc cordialis aurea dicitur, non èxinde, ac si aurum eius ingrediatur compositionem, sed quia præ aliis cardiacis aquis, nobilissimis est prædita virtutibus, probatissimis, quas exercet, longoque vsu confirmatis donata operationibus.

Nobilissima hæc aqua cardiaca vtilis ac summe salutaris est in omnibus corporis humani morbis ac symptomatibus, vbi inprimis corroborantibus prospiciendũ, viresque necessario sunt reficiendæ ac resarciendæ; Animum exhilarat, debilem in vtero fœtum corroborat, abortum præcauet.

Dosis.

Pueris exhibentur pro diuersitate ætatis aliquot guttæ, adultioribus verò integrum cochleare.

Vsus.

Bibitur vel sola pauco saccharo dulcorata, inprimis autem ad reficiendas vires commiscetur gallinæ brodio. In acutissimis vero malignis ac pestilentialibus febribus, cum aquis temperatis aliis, vtpote carduibenedicti, borraginis, buglossi vel simili conuenienter permixta exhiberi potest, possunt, & julapia vel aliæ potiunculæ à medicis ægroto præscriptæ eadem ipsa aromatizari, quibus gratissimum conciliabit saporem odoremque.

8. *Elixir Cinamomi.*

Hoc elixir conuenit syncopi aliisque cordis affectibus ac symptomatibus à materiis frigidis ac flatulentis excitatis, frigidam ventriculi intemperiem corrigit, eundemque corroborat, ciborum fastidium, ructus, inflationes ac vomitum à pituitosis cruditatibus prouenientia tollit, naturalem ciborum concoctionem promouet, obstructosque mulierum ac virginum, phlegmaticæ maxime quæ sunt constitutionis, menses reserat.

Dosis & Vsus.

Dosis eadem est vt prioris, vtendique modus eiusdem etiam non dissimilis, vicesque aquæ cinamomi fragrantissimæ supplere conuenientissimè potest.

9. *Essentia croci.*

Nobilis croci essentia mediocriter est calida & sicca, concoquit, digerit ac moderate astringit: singulari etiam proprietate cor roborat ac exhilarat, somnumque conciliat. Accommodatissimus ideoque eius vsus est in ferina tussi, asthmate, infarctuque pulmonum aliisque respirationis à tenui catarrho progenitis vitiis, itemque pleuritide, cardialgia, ac melancholia: ventriculum confortat concoctionemq; ciborum promouet, matricem calefacit, mensesq; ex intemperie frigida ac flatibus restitantes promouet.

Dosis.

Essentia hæc datur infantulis grani milij magnitudine, in paulo majoribus paululum ea ipsa augetur, adultioribus grana (in pondere medicinali vsitata) ij. iij. & ad summum iv. habito tamen semper personarum respectu.

Vsus.

Pro infantulis dissoluitur in lacte muliebri, saccharo cando dulcorata necessitateque exigente iisdem exhibetur; adultioribus vero pro diuersitate affectuum aliis in liquoribus dissoluta porrigitur.

10. *Antidotus Caryophyllata.*

Præstantissimum hoc est cordiale, in forma subtilissimi purpurei electuarij ex rubescentium caryophyllorum essentia & aliis pretiosis cardiacis compositum medicamentum, quod mediocriter calefaciente ac moderatè astringente qualitate est præditum, gratissimoque suo odore ac fragrantia mirabiliter ægrotos recreat.

Inprimis autem singularis hæc est antidotus in corroborando corde ac cerebro, lætificandisque spiritibus vitalibus & animalibus, ad defendendos etiam

eosdem ab infectionē venenosi aëris, internorumq; noxiorum ac venenosorum à maligna putredine humorum pronatorum vaporum injuria, laudabilis.

In syncope, lipothymia, cordis palpitatione, terrore, melancholia, incubo aliisque accidentibus, vbi pretiosissima cordialia celebrantur, vtilissimum etiam hoc est electuarium, non minus item valet præseruationis gratia in peste, iis præcipuè conducibile, qui sunt delicatuli, melancholici ac timidiusculi.

Dosis & vsus.

Assumitur vel per se solum vel in vino, brodio carnium calido, restauratiuo, julapis, aquis stillatitiis dissolutum vel aliis medicamentis permixtum à ℈ ß. ad ℈ j. plus minusue.

11. *Puluis Diachermes.*

Subtilis hic pallido-purpureus excellens est puluis cardiacus, cuius vsus in omnibus his affectibus est celebris, in quibus antidotus caryophyllata, de qua supra.

Appropriatissima autem est medicina in conuulsionibus epilepticis, apoplexia, terrore & incubo puerorum, salutaris item prægnantibus, melancholicis symptomatibus obnoxiis, indeque facile abortientibus, vel ante constitutum tempus parturientibus, vel si legitimo tempore fœtum viuum enitantur, nihilominus tamen paulo post partum acerrimis hisce cordis & cerebri affectibus miserrime excruciantur, &, proh dolor! experientia quotidiana teste, plurimæ emoriuntur.

Dosis.

Exhibetur recens natis à granis iij. ad vj. aliis vero plura. Iuuenibus vero ac adultioribus dantur grana xij. xv. xx. & xxiv.

Vsus.

Recentissimè natis contra prædictos affectus præseruationis ergo exhibetur cum aqua fl. tiliæ, lil. conual. primul. veris, cerasor. nigr. fl. pæon. lil. alb. vel betonic. edulcorata prius saccharo cando, vel lacte tepido offertur ebibendus, eiusque vsus tribus diebus continuis tempore matutino est reiterandus. In hisce etiam aquis quouis necessitatis tempore exhibetur infantibus ac pueris eiusmodi affectibus actu laborantibus. Supra memoratæ vero prægnantes singulis lunæ quadris præscripta huius pulueris dosi vti possunt. Possunt etiam fieri L.A. morsuli, addita scilicet huius pulueris ʒ j. sacchari in aliqua prædictarum aquarum dissoluti ℥ j. quos secum tenere & afflictionis tempore vno aut altero vti commodè possunt. Potest is idem etiam addi conseruis ros. fl. arantiorum, viol. borrag. vel fl. tunicæ, admixtoque aliquo conueniente syrupo ad præscriptos scopos electuarium aliquod confortatiuum præparari.

12. *Puluis beZoardicus smaragdinus.*

Huius viridiusculi in forma subtilissimi pulueris ex pretiosissimis confortantibus præparati magisterij non solum in præmemoratis affectibus, (vt de puluere diachermes dictum fuit:) verum simul etiam in febribus malignis non minor ac ipsius lapidis bezoardici orientalis vsus & fructus esse potest.

Dosis & Vsus.

Quantitas vtendique modus eadem sunt, vt paulo præcedentis pulueris diachermes.

13. *Mixtura diambræ.*

Excellens hoc ſubtiliſſimi extracti inſtar medicamentum confortatiuum maximarum eſt virium in calefaciendis ac roborandis à frigidis humoribus debilitatis nobilioribus totius corporis partibus, inprimis vero corde & cerebro, quibus natura ſua appropriatiſſima eſt medicina. Subtiliſſimo ſuo odore maximè penetratiuum corroborat ſenſus, & exuſcitat, calidum innatum fouet eiuſdemque operationes excitat ac recreat. In vertigine, ſyncope, ſubita lipothymia & virium penuria eſt egregia. Roborat inſuper partes nutritioni dicatas, promouet ciborum concoctionem, refrigeratam matricem, vt & genitales tam virorum quam mulierum partes calefacit, venerem excitat ac conceptionem adjuuat. Et vt plura paucis comprehendam, mixtura hæc vniuerſale eſt confortatiuum calidum in omnibus frigidis affectibus, vtile etiam ſenibus aliiſque qui frigidæ ſunt corporis complexion is.

Doſis & Vſus.

Offertur hæc mixtura vel ſola ſine alterius alicujus additamento, vel in ouo ſorbili aut brodio carnis, vel conſeruis confortantibus addita, horis matutinis, quantitate piſi, majori etiam vel minori, habito perſonarum reſpectu.

Cautio.

Vſum hujus vitent cholerici & ſanguinei, acutoſue qui habent ac calidos ſenſus, & ij quorum vapores calidi colorant faciem itemque maxime qui ſunt ad hæmorrhagiam narium procliues. Inſuper etiam noxia eſt illis, quorum cerebrum valdè eſt debile facillimeque inebriãtur, cæterique omnes ſiue mares, ſiue ſint fœminæ, quæ odorifera, præſertim v. ambram vel moſchum ſua natura ferre non poſſunt, ſibi ab hac mixtura tanquam ſummè detrimentoſa caueant.

14. *Diacinamomum ambratum.*

Fragrantiſſimi hujus pulueris primariæ virtutes cum præcedentis mixturæ conueniunt. Inprimis autem conuenientiſſimè additur confortantibus compoſitis, vt & brodiis corroboratiuis, pulticulis amygdalinis, confecturis aliiſque & ſimilibus cibis analepticis, quibus non ſolum gratiſſimum conciliat ſaporem, verum eorundem etiam vires acuit. Eius item tria vel quatuor grana menſuræ vini optimè prius ſaccharo finiſſimo edulcorati addita, ſapore id & odore reddunt efficaciſſimum, & ita quidem, vt nullum vinum Hippocraticum vel aliud claretum cum eo conferri poſſit, omnia inſuper, ſiue vitrea ſint, ſiue metallina hoc ſemel imbuta, ſeruabunt odorem vaſa diu.

15. *Elæoſaccharum citri.*

Sicca inſtar alicujus pulueris eſt mixtura odore ac ſapore corticum citri fragrantiſſima, vtilis præcipuè in affectibus cordis à flatibus frigidiſque humoribus iiſdemque putrefactis ac malignis, exortis: Calefacit etiam ventriculum, eundem corroborat, diſcutitque & abſumit corporis ventoſitates ſiue flatulentias.

Doſis & Vſus.

Tantũm, quantum cultelli cuſpis capere poteſt, cum vino, brodio carnis calido vel aqua aliqua ſtillatitia porrigitur. Cibis & confecturis verum ac naturalem corticum citri odorem ſaporemquẽ imprimit, & pro aromatizandis potiunculis catharticis, earundemque ingrato odore corrigendo apprimè eſt vtilis: Sin-

gulari autem cum fructu admiscetur julapiis, quæ in febribus malignis ac pestilentialibus ægrotis ebibenda præscribimus, quæque acidiusculâ aliquâ, spiritu scilicet vitrioli, sulphuris vel salis sunt temperata substantia. Parum enim si iisdem hujus pulueris fuerit additum, recentissimè expressi citriorum succi sapore linguam feriunt; non solum ægrotis idcircò maximè grata, verum etiam pro coërcenda febrium malignitate sunt conuenientissima.

16. *Elixir antepilepticum.*

Peculiariter excellens hoc puniceum elixir maximè est conducibile in epilepsia ac suffocatione siue strangulatu vteri.

Dosis & Vsus.

Hoc elixir plerunque à v. ad xv. & xx. guttas vsque, habito tamen semper personarum ac necessitatis respectu, febre absente, vino, præsente verò aquæ alicui stillatitiæ permixtum propinatur, idque quouis indifferenter tempore, vt de aliis elixiriis superius dictum fuit.

17. *Aqua antepileptica temperata.*

Hæc aqua in qualitatibus suis temperatissima singularis est efficaciæ in epilepsia, delicatissimis exinde puerulis, ac ipsis etiam prægnantibus quouis tempore vtilis ac proficua.

Dosis.

Paruulis datur cochleare vnum, natu verò majoribus, paulò plus, adultioribus vero siue maribus siue fœminis, duo vel tria cochlearia.

Vsus.

Vtimur hac aqua vel vehiculi loco cum prædicto elixire vel aliis similibus contra epilepsiam pugnantibus medicaminibus, aut etiam sine vllo alio additamento, ac pro lubitu, sacchari modico sine virium jactura edulcorari potest.

18. *Elixir cephalicum.*

Excellens est cephalicum elixir contra omnes cerebri, neruorum, ligamentorumque affectus singularis efficaciæ ac energiæ, ita quidem, vt nobilissimarum aquarum cephalicarum ac apoplecticarum supplere locum maximo cum commodo possit.

Dosis & Vsus.

Hoc elixir ratione doseos ac vsus interni correspondet non solum cum priori, verum etiam maximè est laudabile vsurpatum, externè naso sc. & venis temporum illitum.

19. *Aqua antapoplectica specifica.*

Hæc aqua in omnibus capitis & neruorum affectibus (vt de balsamo antapoplectico dicitur) singulariter est vtilis ac salutaris.

Dosis & vsus.

Infantibus dantur pro ratione ætatis aliquot guttulæ aliis liquoribus propter nimiam eius caliditatem permixtæ, adultioribus verò ac fortioribus cochleare integrum, edulcorarique, saccharo (vt de aqua antepileptica dictum) commode potest.

Cautio.

Prægnantes ab hujus aquæ vſu arcendæ.

20. *Eſſentia florum hyperici.*

Admiranda hujus eſſentiæ virtus eſt ad curandam melancholiam ac deprauatam imaginationem, vbi ſcilicet homo ex improuiſo optimè valens, nullis prægreſſis cauſis nec internis nec externis, variis torquetur falſiſque impreſſionibus, apparetque à diabolo veluti obſeſſus ac quo ſe vertere debeat anxius hærens mortem ſibi ipſi minitatur, homini eiuſmodi majus præſtat auxilium, quam aliud quoduis, nobiliſſimum ac pretioſiſſimum licet ſit ſub ſole medicamentum, cujus rei ego ipſe in aliquot ægrotis ſum expertus, quibus, diuinâ aſſiſtente gratiâ, hâc eſſentiâ vnice priſtinam reddidi ſanitatem, ſanæque mentis eos rurſus feci compotes; Eadem autem, pro conſequendo meo propoſito ac ſcopo, hoc ſubſequente modo vtor. ℞. aq. ex fol. hyperici deſtillatæ ℔ j. vel in huius defectu ſubſtituatur aqua betonicæ, in hac tepefacta diſſoluantur ʒ ij. huius eſſentiæ ſacchari ℥ j ß. edulcorandæ, traijciatur aqua hæc vſque dum clareſcat & rubicundo tincta colore pulcherrimè niteat, per colatorium, huius aquæ exhibentur ægroto ante ſolis exortum & veſperi ante introitum lecti ij. iij. vel iv. cochlearia, vſuſque eius ad perfectam mentis redintegrationem ſedulò eſt continuandus: ſuccurrendum huiuſmodi malo ſatis tempeſtiuè, quando ſcilicet id item altas nondum egit radices, ratioque omnimodè non ſit abolita ac prorſus corrupta. Aliis etiam affectibus eſſentia hæc, in quibus ſapientiores medici ipſam herbam celebrant, accommodari poteſt.

21. *Balſamum vitæ liquidum.*

Splendidiſſimus hic aureo tinctus colore liquor gratiſſimum ſpirat odorem, & conſiſtentiæ ratione non multum eſt diſſimilis balſamo orientali vel liquidambari.

Qualitates eius generales ſunt calefacere, exſiccare, digerere, purificare, ſanare, roborare, appropriata item eſt capitis medicina, vſus verò eiuſdem ſpecialis eſt excellens in affectibus capitis & neruorum (vt de balſamo antapoplectico dicitur) frigidis, prodeſt item ſummè contra catarrhos frigidos, medicina etiam eſt præſeruatoria illis, quibus natura caput intemperie laborat frigida, exindeque catarrhi frigidi in ſubjecta membra decidui intollerabiles progignunt dolores. Salutare inſuper eſt in affectibus thoracis, aſthmate ſc. diſpnœa à vapore vel ſpiritu excitata, mundificat vlcera pulmonum ac pectoris, ſuccurritque, niſi ſit inueteratum cum febre hectica coniunctum malum, deſperata phthyſi. Simili etiam modo curat vlcera inteſtinorum, matricis, renum & colli veſicæ. Incarceratos flatus diſcutit, ventriculum calefacit, appetitum excitat, anhelitus fœtorem ex cruditate ortum corrigit. Vrinam pellit, tumores hepatis & lienis frigidos abſumit, & veluti Panacæa plurimis ægritudinibus ab humoribus frigidis ac humidis cauſatis egregiè ſuccurrit. Præſeruationis denique E. peſtis tempore vti eo commode poſſumus.

Doſis & Vſus.

Huius balſami ordinariè horis matutinis ægrotis exhibentur iiij. v. vel etiam vj. guttæ, & ſi neceſſitas exegerit x. in vino, hydromelite vel brodio carnis calido, & pro ratione morborum ac ſymptomatum, pro quibus expellendis in vſum accer-

ſitur, commiſcetūr ſyrūpis, conſeruis, electuariis vel linctibus. Ii verò, qui propter capitis catarrhos ex indeque dependentes morbos aut ſymptomata vel in peſte præſeruationis gratia eius vſum per aliquod tempus continuare volunt, recipiant ſacchari finiſſimi puluerisati ℥ j. aut ℥ j ß. cui commiſceant balſami huius ʒ j. fiatque L. A. puluis in pyxide argentea inaurata ad vſum aſſeruandus, cuius ſingulis mane, quantum cuſpis cultri recipit, aſſume, eoque vtere vel ſolo, vel addito conueniente alio, de quo ſuperius prolixius diximus.

22. *Balſamum ſulphuris.*

Balſamum ſulphuris potentius calefacit & exſiccat priori, detergit etiam, mundificat, qualitateque ſingulari præditum eſt aſtringente, quam in præparatione ab excitatâ ſulphuris aciditate acquiſiuit.

Singulare autem eſt pectoris ſpecificum, quod non ſolum à lento ac viſcoſo, organa reſpirationis obſtruente & aſthma producente liberat phlegmate; verum etiam egregie vlcera pulmonum, vicinarumque partium, ſanioſa, mundificat & ad ſanationem promouet. Deinde etiam maximè exoptatus eſt eius vſus in diarrhæa ac dyſenteria tempore præſertim autumnali epidemica. Maximè etiam ab autoribus commendatur ac laudatur contra peſtem. Commixtum in forma linimenti cum oxymelite egregium eſt auxilium in gangræna & ſphacelo; ſuper impoſitum enim hoc linimen, tum loco affecto, carnem viuam à demortua efficaciſſimè ſeparat, vlteriorem corruptionem inhibet, & pro faciliori cura optimum ponit fundamentum. Hoc etiam modo hocce balſamum in forma ſc. linimenti vſurpatum mundificat ac exſiccat inueterata, frigida ac manantia artuum vlcera, eorumdemque ſanationem potentiſſime promouet. Hoc etiam linimentūm approbatiſſimum eſt experimentum ad procidentiam ani & matricis, illitum enim, repoſitas has partes in ſitu ac loco conſeruat. Tandem denique ex cera flaua & hoc balſamo fieri emplaſtrum poteſt, quo non ſolum ad pneumatocelen, verum etiam ad corroborandas extremè refrigeratas externas corporis partes, firmandoſque relaxatos à frigida podagra articulos, maximo cum ſucceſſu vtimur.

Doſis & vſus.

Internus huius balſami vſus & doſis conuenit cum balſami vitæ vtendi modo, daturque cum vehiculis affectui accommodis.

Cautio.

Vbi calor aliquis febrilis vel alia calida p. n. intemperies ſiue externa ſiue interna ea ſit, adeſt, vel cōfirmata eſt phthyſis, lentaque febricula in carnoſis partibus hærens, ſenſim ac ſenſim humidum radicale depaſcit, ab hujus balſami vſu abſtinendum, hujuſque loco diæta potius & cura eſt inſtituenda humectans, quam calida & ſicca in vſum ducenda medicamina, qua propter miſerrimè ij falluntur, qui indiſcriminatim ad omnes pulmonum affectus balſamo hoc tanquam panacæa vtuntur. In calida enim hujus & aliorum viſcerum intemperie oblatum, oleo ignis extinguitur.

23. *Flores ſulphuris benzoinati.*

Eſt ſubtiliſſimi pulueris inſtar cum odorifero gummi benzoin ſublimatum ſulphur ad eoſdem pectoris vitia ad quæ prædictum balſamum ſulphuris apprime vtile. Deinde etiam conuenientiſſimum eſt iis, quorum caput frigida laborat intemperie & exinde catarrhis hujuſmodi

ſun-

sunt obnoxij, calefacit enim illud, exsiccat ac roborat. Contra dolores colicos est singulare, & ad curandam pestem humidam, præsertim verò in ignobilioribus ac rusticis, qui vilioribus saginati cibis, multam in sanguine colligunt humiditatem & idcirco huiusmodi infectioni magis sunt aliis obnoxij, celeberrimum est auxilium.

Dosis.

Datur à ℈ j. ad ʒ j.

Vsus.

Pro sanandis capitis catarrhis ʒ j. huius pulueris miscetur cum ℥ j. sacchari candi, additis iij. vel iiij. guttis ol. fœniculi stillatitij singulis mane vel per se, vel cum conueniente vehiculo quantum cuspis cultri capere poterit, assumitur. Vel fiat ex hoc puluere cum gummi tragacantho in aqua betonicæ dissoluto massa, ex quo formentur rotulæ quouis necessitatis tempore in vsum reuocandæ, hoc modo vsurpatus pectori etiam conducit. Potest etiam pro lubitu commisceri conseruæ rosarum additoque aliquo syrupo in forma electuarij vsurpari. Contra tormina ventris datur cum vino albo calefacto vel brodio carnis calido, contra pestem verò cum modico aceti calefacto saccharoque edulcorato, quo sumpto sudorem ægrotus benè tectus expectet.

24. *Spiritus vitrioli cærulei rectificatus.*

Acidus hic est è vitriolo cæruleo elicitus liquor, cuius præcipuæ virtutes sunt, incidere, discutere, putredini resistere, mundificare, exsiccare, astringere & mediante sua aciditate, sitim restinguere.

Singulariter ideoque eius vsus approbatus est ad conseruandam eorum sanitatem, qui complexionis sunt phlegmaticæ, & contra epilepsiam, cephalalgiam, vertiginem, oculorum caliginem, auditus grauitatem, debilitatam memoriam, à superflua humiditate si fuerint omnia producta egregium est medicamen. Oesophagum pectusque ab omni viscoso phlegmate ac muco liberat, ventriculum purificat, eundemque corroborat, concoctionem promouet, ciborum appetitum excitat, putredinem, vnde anhelitus graueolentia, inhibet, pronatos ex indigestis cibis vermes, necat: Hepar confirmat, hepaticisque gutta rosacea deformatis, vel diarrhœę obnoxiis singulariter subuenit, flatulentum lienis tumorem, vnde plurima scaturiunt mala, absumit: Salutaris etiam est scorbuticis, valet item contra gonorrhæam purulentam & album mulierum fluorem, certissimaque in febribus ardentibus, pestilentialibus ac aliis malignis omnibus est medela. Expertissimum etiam est præseruatiuum pro militibus, naumachiariis & remigibus, aliquot enim guttæ omni mane assumptæ ventriculum mirè corroborant, &, ne damnosi cibi aquæque, vt solent, putridæ potæ noceant, præcauet.

Dosis.

Pro ratione constitutionis personæ dantur iij. iiij. v. vj. ad viij. ad x. vsq; guttę

Vsus.

In affectibus frigidis cum vino generoso, in calidis verò cum aqua aliqua destillata refrigerante, julapiis etiam vel decoctò hordei, in febribus verò acutissimis cum aqua fontana limpidissima. Contra alui profluuium ad corroborandum hepar, itemque gonorrhæam & profluuium vterinum, misceatur cum conserua rosarum ad gratam aciditatem, omnique

Ang. Salæ. Tttt

mane,& veſperi bolus deglutiatur,vel recipitur ℥ ß. roſarum rubrarũ conciſarum, ebulliant in ℥ x. aquæ cichorij deſtillatæ, cui ſi fuerit ſatis tincta ac percolata adduntur ℥ vj. ſacchari finiſſimi ad conſiſtentiam dilutioris ſyrupi, cui admiſcetur tantum ſpiritus vitrioli quantum pro grata aciditate ſyr. de berber. æmula ſufficit. Huius ſyrupi vnum aut duo cochlearia ad præmemoratum ſcopum conueniunt.

Cautio.

Omnẽs illi,qui nẽruorum contracturæ vel ſpaſmo ſunt obnoxij, laborantque intemperie capitis ſicca, itemque à quacunque etiam cauſa, vt cutis oſſibus hæreat, facti extremum macilenti, aliique, qui debilem ac exquiſitiſſimi ſenſus habent ſtomachum, vt & mulieres ac virgines menſium obſtructione laborantes, hi omnes & ſinguli dico ſibi ab huius ſpiritus vitrioli vſu ſedulò caueant.

Cautelæ in repoſitione ac conſeruatione ſpirituum nitri, ſalis & vitrioli probè obſeruandæ.

Primum ſpiritus hi in mundiſſimo vitro cum oblongiuſculo ac anguſtiſſimo collo & orificio,infundibulo non diſſimili, ne quid inter effundendum præterlabatur, aſſeruentur.

2. Occludantur ſubere, & ſi in alia ſunt loca tranſportandi, cera flaua terebinthinæ cypriæ permixta, quò arctius hæreat, ſuper ligatâ veſicâ, vitra contegantur;

3. Inter effundendum, ne quid in veſtimenta decidat, vel digitis ſpiritibus huiuſmodi fortè fortuna irroratis veſtes vel pretioſa linteamina attingantur ſedulò cauendum, corrodunt enim eadem ac exedunt.

4. Aliquot horum guttas Iulapio vel decocto hordei additurus, quia propter grauitatem fundum petunt, circumagitet eaſdem prius, ac, an linguæ grata arrideat acciditas, faciat experimentum, quæ ſi minus, guttularum numerum ad gratiam adauget. Simili modo conſeruis etiam ſunt permiſcendi,obſeruato ſcilicet optumè ſapore.

5. Mixtura verò in nullo alio fiat vaſculo, quàm vitreo patellaue vitrea.

25. *Sal abſinthij vitriolatum.*

Pulcherrimum ac ſummè rectificatum eſt abſinthij ſal, cui tantum ſpiritus vitrioli fuit ſuperfuſum, vt cum eo arte chymica ita coadunitus ac coagulatus, multum eiuſdem ſapor præcellat, ideoque etiam ſub hac forma tractabilior & in itinere magis commodus, quàm ipſe vitrioli ſpiritus. Qualitates eius ac virtutes pleræque conueniunt cum viribus ipſius ſpiritus vitrioli,præſertim autem in frigidis ac humidis ventriculi affectibus, in febribus item putridis præ aliis plurimis eligendum.

Doſis & Vſus.

Dantur huius ſalis ℈ iij. ad vj. habitoque perſonæ reſpectu, aſcenditur deſcenditurue, adminiſtraturque cum iis ipſis liquoribus ac additamentis, vt de ſpiritu vitrioli dictum.

26. *Elixir balſamicum ſtomachale.*

Huius balſamici elixiris principales qualitates ſunt, calefacere, exſiccare,aperire, incidere, purificare ac corpus à putredine defendere.

In ſpecie verò ſingulariter iuuat pectus à frigidis affectibus ac ſymptomatibus morbidum, excellentiſſimum ac exoptatiſſimum eſt auxilium, vbi ventriculus ex diuturna ac chronica febre vel aliis cauſis refrigeratus demandato ſibi mune-

ri non amplius est sufficiens, eundem enim corroborat, abolitum appetitum reuocat, concoctionemque debito modo promouet; frigidas hepatis & lienis oppilationes reserat, cachexiæ, ictero & chlorosi subuenit, menses suppressos ciet, vermes necat, putredinem arcet, & tempore pestis senibus præsertim & natura siue complexione frigidioribus accommodatissimus eiusdem esse vsu potest.

Dosis & Vsus.

Pro ratione subjecti ac necessitatis quouis etiam tempore offerri potest absente febre in vino, vel secus in brodio carnium vel alio simili & affectui appropriato liquore, vt stillatitiis aquis vel julapio dissolutum à gutt. v. xv. ad xx. vsq;.

27. *Balsamum Diambræ.*

Nobilissimi ac pretiosissimi huius in forma linimenti concinnati balsami virtutes sunt, fragrantissimo suo odore spiritus vitales ac animales roborare, purificare, animum exhilarare, refrigerata à frigidis humoribus interna principaliora membra, cor sc. pulmones, hepar, ventriculum, &c. calefacere ac confortare, conceptionem promouere, aliasque peculiares perficere operationes, quales superius mixturæ diambræ ascripsimus.

Vsus.

De modo vtendi dicemus infra sub finem balsamorum.

28. *Balsamum Cephalicum.*

Colore est nigrum fragrantia sua celeberrimum balsamum cephalicum, præparaturque eâ prorsus ratione, vt in omnibus bene constitutis pharmacopæis balsamum solet apoplecticum, virtutes verò cum priori habet correspondentes.

29. *Balsamum apoplecticum specificum.*

Præstantissimum est etiam balsamum cephalicum calefaciens, penetrans, incidens, aperiens, discutiens, exsicccans & roborans, principaliter verò appropriatissima est medicina in hisce sequentibus affectibus, in vertigine sc. tenebricosa, tinnitu aurium, auditusque grauitate, apoplexia, epilepsia, memoria & ratione debilitatis, catalepsi, sopore, spasmo tam vniuersali quàm particulari, capitis tremore, aliisque neruorum affectibus: Itemque in lipothymia & syncope, vteri suffocatione aliisque affectibus, qui à frigidis humoribus, cerebri obstructione, flatibus, putridis ac fœtidis sursum eleuatis vaporibus ortum duxêre. Prægnantes verò huius vsum fugiant.

30. *Balsamum Cordiale.*

Balsamum hoc insignè est medicamentum cardiacum vtile præcipuè in lipothymia, syncope, cordis palpitatione, anxietatibus aliisque cordis à frigore tetris melancholicisque vaporibus vel putredine contagioue pestilentiali natis cruciatibus. Spiritus vitales roborat, cor exhilarat, grassantisque pestis tempore excellentissimum est, si naribus odorandum offeratur, eo præsertim tempore, si crassis tetrisue nebulis aër fœtet, austrinaque prædominatur tempestas, vel visitandæ sint impura sordidaque loca.

31. *Balsamum Stomachale.*

Præstantissimum est contra nauseam, vomitum, inflationes, dolorem, aliaq; stomachi vitia, itemque punctorium lateris sinistri dolorem tumefactumue lienem, quæ omnia ac singula iuuat, quia à frigidis & phlegmaticis humoribus fuêre

causata, ideoque partes affectas siccat, easdemque roborat, concoctionem ciborum promouet, occlusos flatus discutit, refrigeratam matricem vt & intestina calefacit, eademq; confortat ac corroborat.

32. *Balsamum rhodinum moschatum.*

Rosarum ac moschi odore fragrantissimum hoc balsamum egregiè omnes lætificat ac exuscitat sensus, putredini resistit, vtilissimum iis, qui gaudent odoriferis, leuiter enim illitum, totum conclaue suâ fragrantiâ adimplet.

Vsus.

Vtendi horum balsamorum ratio in communi est duplex: Prima est externa, nares scilicet, tempora, pulsus & alia loca illis illinendo: Altera verò interna, quæ in subsequentibus tradetur.

℞. De horum balsamorum aliquo ℥ j. plus minus pro qualitate balsamorum fortiori vel debiliori, hoc cum s. q. sacchari in formam pulueris contritum, exhibetur ægroto cum vino, cereuisia, brodio gallinæ vel alio simili ac conueniente liquore, eodem prorsus modo quo & aliis confortantibus vtimur. Tandem denique hic etiam notandum, quod si necessitas in iis affectibus, quorum sub enarratione qualitatum balsami antapoplectici specifici facta mentio, copiosam colli & capitis, itemq; in apoplexia membri alicuius facti paralytici, requirat inunctionem, in huiusmodi casibus prædicta balsama axungiæ taxi vel vulpis sunt in formam linimenti permiscenda. In magna enim si vsurparentur quantitate, fortiter nimis agerent. Hoc ipsum etiam de balsamo stomachico intellectum volumus, si quis pro inflatione ventriculi torminibus ventris, vel inflatione lienis vti eo voluerit, simili enim modo cum additamento aliquo, vnguento sc. pomato, axungia gallinæ, vel alio appropriato vilioris pretij oleo est miscendum.

33. *Trochisci sublinguales ambrati.*

Hi cum ambra præparati trochisci iis potissimum conueniunt, qui fortè, matutino præcipuè tempore propter oris fœtorem hominum consortium fugiunt; vnicus enim horum trochiscorum si in ore dissoluendus teneatur, gratissimum spirat, ipsum etiam cerebrum penetrantem illudque confortantem odorem. Maximè autem hi trochisci vtiles iis, qui constitutionis sunt frigidioris, de quibus superius sub mixtura diambræ dictum fuit.

34. *Trochisci de xyloaloe compositi pro fumo.*

Odoriferi hi colore nigri trochisci, licet pro fumo principaliter vsurpentur, nihilominus tamen, quia amicabili acidiusculo dulcedine quâdam permixto odore interiora penetrant, cor etiam ac cerebrum spiritusque vitales & animales mirè roborant, confortantibus etiam annumerantur. Maximè itaque vtiles sunt pro fumigandis conclauibus, vestibus capitisque tegumentis.

Vsus.

His trochiscis si quis vti voluerit, non subitò eosdem carbonibus exponat, sed batillo excalefacto vnum vel plures sensim effumandos vt nigra ac sicca non omnimodè ex vsta materia remaneat, superimponat; vel cum aqua rosarum aut fl. arantiorum thuribulo immissi, lentissimoque ignis calore cum aquæ euaporatione fragrantissimum simul spirabunt odorem. Pro corroboratione verò cerebri & exsiccandis catarrhis prior modus præualet.

35. *Mixtura dysenterica.*

Hæc in forma electuarij facta humida mixtura appropriatissima est in dysenteria, aluum enim sistit, excoriataq; intestina curat, majorisque est efficaciæ quàm vllum aliud huic morbo resistens remedium.

Dosis.

Exhibetur à ℈ j. ad ʒ j.

Vsus.

In principio huius morbi, viribus adhuc ægrotorum satis validis, necesse est, vt corpus vel potiuncula aliqua lenitiua de rhabarbaro sc. (vt docebitur in appendice huius libri) ab acri has excoriationes & dysentericum fluxum causante materia per aluum liberetur, vel, si maximam humorum noxiorum copiam in ventriculo latitare certis signis explorauerimus, eadem per vomitum, oxysaccharo sc. vomitiuo vel sale vitrioli ejicienda, in quorum administratione superius traditæ regulæ optimè erunt obseruandæ, quibus præmissis, ægroto de hac mixtura in brodio aliquo analeptico vel alio appropriato liquore, dissoluta, semel vel bis de die bibenda offeratur, continuandusque eius, quàm diu fuerit necessarius, vsus. Si verò per diuturnum fluxum ægroti fuerint prostratæ nimium vires, purgatio est intermittenda, & à mixtura initium faciendum. Insuper etiam notandum, hanc mixturam maximè esse vtilem si infrascriptus clyster consolidans simul applicetur.

36. *Crocus chalybis rubificatus.*

Subtilissimus ex chalybe arte chymica præparatus est puluis, qui ab omnibus expertissimis chymicis ac medicis pro singulariter specifico contra dysenteriam ac alios sanguinis fluxus celebratur.

Dosis.

Datur ab viij. x. & xv. ℥ habita tamen ratione ægroti & morbi.

Vsus.

Datur cum rob cydoniorum, berberorum, ribium, vel sambucino, vel in defectu horum alio conueniente vehiculo. Deglutiri etiam potest conseruæ rosarum rubrarum permixtus, omniue tempore eius vsus est commodus, hâc tamen obseruata conditione ac lege, vt semper, si fieri potest, materia peccans, (vt de superiori mixtura etiam dictum fuit) prius exterminetur eliminetur que.

MYROTHECII.

SECTIO VIII.

De Alexipharmacis.

1. *Alexiterium Regium.*

Hoc in forma electuarij approbatissimum alexiterium illis præsertim præseruationis ergo vtile, qui toxica timent, curationis vero, qui jam dudum eadem hausere vel insicienter diglutiuere.

Dosis.

Communissima huius alexiterij dosis est ʒ ß, ℈ ij. vel etiam ʒ j. aut plus pro diuersitate ægroti, virium, imminentis periculi & violentiæ toxici.

Vsus.

Præseruatiui loco offertur in forma boli ſaccharo cando inuolutum, vel in forma potiunculæ in vino diſſolutum, idque omni lunæ quadra jejuno ſtomacho, vſumque huius ſequatur exercitium. Ad hauſtum verò venenum exturbandum, antequam per ventriculum ad extima corporis eiuſdem malignitas ſerpat, conuenienti vomitorio aliquid huius antidoti permiſcendum. Si verò aſſumptum venenum in ventre inferiore ac inteſtinis hæreat, applicandus eſt aliquis clyſter in quo parum huius antidoti fuerit dilutum, quo applicito, pro delendis perfectè veneni viribus, ſubitò hoc medicamentum in appropriatis vehiculis, habita tamen veneni manifeſtarum, quibus agit, qualitatum ratione, offerendum. Quod ſi verò epotum ante aliquot horas toxicum vires ſuas malignas per vniuerſum corpus exeruiſſet variaque ſymptomata excitaſſet, ex tempore ad hoc alexiterium ſecuriſſimum tanquam aſylum, fugiendum, quod tantum juuabit, quantum alius quiſuis puluis viperinus vel quæuis alia antidotus.

2. *Aqua vitæ Theriacalis.*

Singulare hæc aqua vitæ eſt alexicacum, iis præſertim, qui temperamenti ac conſtitutionis corporis ſunt frigidæ & humidæ tam præſeruationis, quàm curationis ergo contra hauſtum venenum vel graſſantem peſtem maximè vtile. Quoniam ea ipſa aqua vitæ theriacalis ventriculum calefacit & flatus ex humoribus frigidis cauſatos diſcutit, ideoque vſus eiuſdem in torminibus & doloribus infimi ventris exinde progenitis eſt commodiſſimus.

Doſis.

Robuſtioribus plerunque datur cochleare vnum vel etiam plura.

Vſus.

Vel bibitur per ſe ſola ſine aliquo vehiculo, vel aliquo ſyrupo appropriato temperata, aut neceſſitatis tempore vino diluta aſſumitur.

3. *Oleum Theriacale.*

Theriacale hoc praſino tinctum colorē oleum ſingulares contra varia venena habet vſus, eoſque tam internos, quàm externos. Præterea propter calefaciendi, reſoluendi, exſiccandi, attenuandi ac roborandi qualitates, quibus præter virtutem alexiteriam præditum eſt, ſimul etiam conducit cephalææ, mentis hebetudini, ſurditati, epilepſiæ, membrorum tremori, ſpaſmo, flatibus, cruditatibus & ventriculi imbecillitati, paſſioni colicæ, torminibus ventris, matricis doloribus eiuſdemque ſuffocationi aliiſque corporis humani à phlegmate ac ventoſa materia exortis morbis: Tumores inſuper omnes frigidos attenuat, diſſoluitque, contuſa item, contrita ac contorta membra accommodato ſatis tempore vſurpatum, curat. Maxima etiam efficacia frigus ac rigorem febrilem in quartana paroxyſmi prodromum diſcutit ac abſumit. Egregia denique pro exterminandis puerorum aliorumque medicamenta interna faſtidientium vermibus.

Doſis & vſus.

Exhibetur internè contra venenum vino generoſo, hydromeliti vel brodio carnium calido, aut cereuiſiæ, vel ſi corrodens ſit venenum, oleo amygdalorum dul-

cium vel calefacto lacti permixtum à ℈ j. ad ℥ j. vsque pro diuersitate subjecti, reiteraturque duabus vel tribus pro necessitatis exigentia & veneni sufficienter facta expulsione, vicibus. Quod si verò per externum huius olei vsum toxicatum quempiam curare quispiam voluerit, perungenda hoc ipso sunt ægroti tempora, narium pinnæ, pulsus, cordis regio, os stomachi siue fouea illa vbi cernitur cartilago xiphoides, lumbi, præcipuè verò vertebræ dorsi, à ceruice ad os vsque sacrum, repetendaque hæc inunctio prima hora bis aut ter, deinde remittitur paululum ad quintam vel sextam vsque vicem, quoad scilicet causata à veneno symptomata omnimode remiserint, ægrotusque in pristinum sanitatis statum restitutus fuerit. Hac iam recensita ratione ac vtendi modo maximè etiam est conueniens externè inunctum tempore pestis, vbi sc. maxima adest putredo humidaque dominatur intemperies. Contra febris quartanæ rigorem vertebræ dorsi solùm hoc oleo illinendæ, idque dimidiâ ante paroxysmum horâ, factâque illitione ægrotus optimè contegendus, hæcque illitio bis vel ter, non nisi de quarto in quartum die repeti potest. Hoc enim remedio multoties acerrimus cum frigore rigor non solùm fuit eneruatus, verum etiam ipsa febris expulsa ac exterminata.

In vermibus eliminandis vnica per diem cartilaginis nasi, oris stomachi & circa vmbilicum facta de mane inunctio sufficit, repetiq; toties potest, quoad præfixum nobis scopum obtinuerimus. In aliis præmemoratis affectibus loca affecta semel vel bis de die ad meliorationem vsque hoc oleo illinenda. Singulariter verò hîc notandum contra surditatem tinnitumq; aurium ex prædictis progenita causis absque omni periculo duas tresue huius olei guttulas in aures immitti posse. Tandem in acerbissimis colicis aliisque corporis ac matricis doloribus vsus huius olei externus non sufficit, sed clyster ex appropriato concinnatus decocto conuenientibusque præparatus oleis, additis huius olei ij. iij. vel iiij. drachmis, maximo futurus emolumento est applicandus.

Subticere denique hîc nullo modo possum, hoc oleum vnguentis ac emplastris mercurialibus permixtum in cura morbi Gallici pro mouendo sudore ac prouocanda saliuatione excellentissimum esse. In præmemoratis morbis vtilissimum est in forma emplastri vsurpatum, cuius consistentiam cera commodissimè subministrabit.

4. *Mixtura contra vermes.*

Hæc mixtura appropriata contra omnis generis vermes in corpore humano est medicina.

Dosis & Vsus.

Datur in conuenientibus dissoluta vehiculis pueris à gr. viij. xij. & pro diuersitate ætatis ℈ j. Viris verò & mulieribus plerumq; ℥ j. vsusque eiusdem pro necessitatis exigentia multoties repeti potest.

5. *Balsamum pestilentiale.*

Balsami huius croceo colore pulcherrimè splendescentis ac consistentia balsamo vitæ non dissimilis præcipuæ virtutes sunt, putredini & omni veneno indiscriminatim, præcipuè autem astrali ac infectioni pestilentiali, vbi homo ab hac ipsa fuerit inquinatus, specificum tanquam alexiterium pestilentiale potentissimè resistere, malignitatemque expellere, modus verò vtendi hîc subsequitur.

Vsus.

Æger in loco calido optimè contectus assumat balsami huius dosin absente

febre cum vino generoso, præsente verò eadem cum aceto saccharo dulcorato, quâ assumptâ sudorem quietus expectet, cui, si sequatur, omni studio, ne tamen vires collabantur, insistendum, finito verò & deterso probè sudore, indusium cum mundo ac segmentis vel baccis juniperinis optimè perfumigato permutandum, ac prò recollectione virium, brodium aliquod analepticum cum vino vel liquore alio cardiaco alteratum, offerendum, ad reuocandos etiam ac refocillandos spiritus vitales tam inter sudandum, vbi præsertim ægrotus animo incipiet deficere, quàm ad finem eodem perducto, salutaris est cum aceto sambucino, rosaceo vel florum tunicæ aut alio forti satis vini aceto, vel simili corroboratiua aqua stillatitia aut balsamo facta narium irroratio. Quibus omnibus ritè administratis, si ex certis signis liquet, malignitatem pestis esse à natura victrice deuictam, nihil aliud ante recuperatam perfectè sanitatem est tentandum, quàm vires conuenientibus, corroborantibus vel aliis specificis reficere. Quando verò apparuerit contrarium post sudorem euenisse, malignitatem scilicet maximè infensam cordi nondum fuisse debellatam, reiteranda subitò huius balsami dosis, procedendumque vt suprà, quæ in summo periculo, constantibus etiam adhuc ægroti viribus tertia vice repetenda. Obseruandus interim probè sudor an largus sit vel minus, ne si fortè copiosius debito fluat, vires omnimodè exhauriantur. Obtento verò & sic etiam diuina assistente gratia, scopo, procedendum eâ, quâ dictum superius, viâ.

Sciendum præterea, quod si ægrotus proprio naturæ vitio (cuius rei plurima exempla reperiuntur) ad sudorem nullo modo sit procliuis, vel ob internas causas balsamum nostrum per sudorem vires suas exercere nequeat, multis tegumentis ægrotum sollicitandum non esse, sed alios ex hoc ipso fructus expectandos; Potest enim euenire, vt vomitum excitet vel aluum moueat aut vrinam pellat, per insensibilem item transpirationem operetur, vel vt vulnerarium aliquod pestilentiale peccantem materiam per destinata emunctoria à centro ad circumferentiam eliminet, hacque ratione nihilominus prædictam malignitatem tanto cum commodo ac alibi, vbi sudorem mouet, aggrediatur, præfixoque scopo omni modo excellentissimè satisfaciat.

Non solum autem (quod probè notandum) balsami huius ad pestem vsus conueniens est internus, verum etiam externus; si enim eiusdem ʒj. misceatur cum ol. nuc. mosch. express. ℥ ß. additoque aceti fortissimi cochleari dimidio in formam vnguenti redigatur, hocque cartilago nasi, tempora, cordis & ventriculi regio illinantur, tantarum profectò est virium, vt aliud quoduis in peste externè conueniens medicamentum, cuius rei quotidiana experientia infallibilis testis est. Hoc itaque modo in omnibus aliis affectibus ac symptomatibus malignis vti eo fruique licet.

Dosis.

Dantur in junioribus ac naturâ debilibus guttæ iv. vj. vel x. in robustioribus xv. & xx. pro necessitatis disparitate.

Cautio.

Circa vsum huius medicamenti sequentia singulariter sunt notanda.

Primum, si ægrotus siue pestilentiâ infectus febre laboret extremè acuta, sanguis vehementissimè ebulliat, extrema adsint cum perpetuis insomniis, inquietudine ac siti deliria, maxima etiam caliditas ac siccitas per vniuersum corpus appareat, ex tempore eidem venam esse secandam, dein conuenientibus julapiis

ac po

ac potionibus, quæ ſine caliditate putredini ac malignitati reſiſtant, calorem p. n. eſſe alterandum, cui ſcopo non inconueniens eſt doſis mixturæ dianepenthes vel aliqua emulſio refrigerans in qua parum laudani fuit diſſolutum, interim verò ab huius balſami vſu ceſſandum; vel ſi neceſſitas aliquod ſudoriferum neceſſario requirat, in eius locum commodè diaphoreticum pretioſum ſubſtitui commodè poteſt.

Similiter etiam, ſi fortè infectus intollerabili non ab ebullitione ſanguinis, ſed à flaua bile & craſſorum humorum putredine circa præcordia progenito calore febrili, quod in plurimis peſte inquinatis videre ſæpiuſculè licet, miſerrimè excruciëtur, is pro euacuandis huiuſmodi impuritatibus oxyſaccharo vel vomitorio benedicto primum & principaliter ante omnia eſt tentandus, de hinc alterantibus muniendus, &, ſi tunc huius balſami vſus fuerit viſus neceſſarius, maximo cum emolumento tutò hoc ipſo vti licet.

Præterea, vbi natura per aliquot nunc dies à morbo defatigata, penitus fermè videatur jam deuicta ac proſtrata, balſami vſus interne intermittendus, hujuſque loco reficientibus ac confortantibus, quantum poſſibile, ægroto ſuccurrendum; Infantibus etiam ac prægnantibus minimè tuta hoc balſamum eſt medicina.

Tandem denique ſi ad ignobiliora corporis loca natura bubones protrudat peſtilentiales, chirurgica in hiſce requiritur curatio.

Ang. Salæ.

MYROTHECII

SECTIO IX.

De Externis ac chirurgicalibus medicaminibus.

I. *Aqua arthritica.*

PEllucidi, fragrantiſſimi, penetratiui, balſamici & ſpirituoſi huius liquoris præcipuus vſus eſt in artubus ſiue membris externis ex catarrho frigido vel dolentibus vel ſtupore affectis: Valet is idem etiam contra chiragram, gonagram, iſchiadem, & podagram ex prædicta cauſa exortis. Si enim bis vel ter pro neceſſitatis exigentia locus affectus plumâ aliquâ vel ſpongiolâ hoc ipſo liquore imbuta tangatur ſiue madefiat, ipſam cutem ſubitò penetrat, calefacit ac concoquit peccantem materiam, eandemque exterminare annititur, doloremq; ſopit. Simili etiam ratione vſurpatum contuſis externis corporis partibus ſubuenit, reſiſtendo ſcilicet in principio grumeſcenti ſanguini, vel ſi grumoſus fuerit factus, eundem diſſoluendo, læſumque membrum roborando & in priſtinum ſtatum vt redeat, coadjuuando. Tandem præſtantiſſimum eſt medicamen contra gangrænam ac externorum membrorum ſphacelum, ſi enim E. G. eius ℥ß. cum mellis depurati ʒvj. & tot Spiritus Vitrioli in vaſe vitreato abſque igne fuerit commixta, hac vero mixtura filamentis inebriatis, emortua caro, applicitis tamen circumcirca defenſiuis, contegatur, carnem emortuam à ſana ac viuida ſeparat, neue latius malum ſerpat, ſummopere præcauet, fundamentumque fœlicis curationis poſt ſe relinquit. Hoc vero omne intellectum volumus de huiuſmodi mortificatione

ac gangræna, quæ nondum ad ossa vsque penetrauit neruisque sensum ademit, vel calorem naturalem in affecta parte extinxit, in contrario enim casu nulla spes amplius in medicamentis est reliqua, sed membrum, ferro rescindendum.

De modo hunc liquorem conseruandi, scito, quia nimis est subtilis, ideoque in loco frigido optime operculo munitum ne euanescat, quod in calido facile contingere potest, ad vsum esse asseruandum.

2. *Aqua odontalgica.*

Hæc peculiaris est aqua pro mundificandis & dealbandis dentibus, absumenda gingiuarum putredine, flaccidis dentibus confirmandis ac roborandis, relaxatis gingiuis exsiccandis astringendisque.

Vsus.

Modus vtendi alius nullus est, quam vt omni mane jejuno stomacho linteolis in hac aqua madefactis dentes tangantur, deinde saluiæ, rosæ syluestris vel fontana abluantur.

3. *Emplastrum martiale.*

Hoc emplastrum spadiceum in omnibus contusionibus, dislocationibusque membrorum est præstantissimum, singulare item in maximis ossium fracturis, enterocele, pneumatocele aliisque affectibus, qui astringens, corroborans vt & perfectè consolidans, requirunt mediocris temperaturæ emplastrum.

4. *Emplastrum saturninum.*

Excellentissimi huius emplastri laudatissimæ virtutes hæ sunt. Recentia primum vulnera virtute suâ balsamicâ sanat, contusiones carnis ac collisiones vnde sanguis grumosus, dissoluit, affluentemque ad affectam partem humorem, inhibet. In curando herpete serpiginoso ac exedente non inuenitur ei par medicamen; præmissis namque, vt decet, vniuersalibus, idonea scilicet purgatione ac sudore, obseruataque conuenienter diæta, hoc emplastrum tunc demum superimpositum admirandos edit effectus, quos diuersi Medici, quibus eiusdem descriptionem amicè communicaui, experientia teste summè extulerunt. Pro curandis præterea vlceribus manantibus ac cancrosis, doloribusque exinde progenitis singulare est. Ad ambusta, reliqua omnia emplastra longè antecellit, scirrhosoque cum intemperiè præcipuè calida, hepatis ac lienis conjunctos tumores potentissimè dissoluit, discutit ac absumit.

5. *Mixtura vulneraria.*

Hæc in forma subtilis alicuius electuarij præparata mixtura apprimè iis est vtilis, qui à casu vel aliunde etiam aliquam internarum partium læsionem senserint, non minus etiam in variis altè ac profundè penetrantibus vulneribus siue recentia ea sint, siue secus. Omnes siquidem tumores hæc mixtura discutit, dolores sedat, grumos sanguinis dissoluit, putredinem inhibet, affectum locum mundificat, & loca confracta vel concisa ad sanationem promouet.

Dosis & Vsus.

Exhibetur huius mixturæ pro diuersitate subjecti ac vulneris ℈ j. dissoluitur vero in brodio carnium calido, vino, vel alio conueniente ac appropriato liquore, vsusque eiusdem bis de die ad perfectam vsque sanationem, vt aliis etiam potionibus vulnerariis vti solemus, repetitur.

6. *Oleum anodynum.*

Huius odoriferi ac temperatiſſimi olei anodyni vtilitates ſunt ſequentes. Præſtantiſſimum eſt contra eryſipelas, incendium hepatis ac renum nimium, à ſanguine vel flaua bile progenitam pleuritidem, omnes inflammationes quas mirè demulcet, omneſque exinde vel aliunde à ſalſis acribuſque catharris oriundos dolores mitigat, lenit ac ſedat, cunctos etiam tumores calidos, præſertim vero bubones tam in viris quam fœminis, ſi ſint reſolubiles, emollit ac reſoluit, qui vero reſolui nequeunt, ſunt autem ſuppurationi proximi, hoc ipſos maturat. Clyſteribus additum exortos à materia calida ac acri ventris dolores mirè placat, acerbos etiam capitis dolores in febribus acutis impedit, ſomnumque maximè neceſſarium conciliat. Tandem denique vtile etiam eſt ad omnis generis ambuſta, præcipuè verò à puluere pyrio facta, ſi modò non ſint denudata oſſa, quæ olea vel quaſuis alias pinguedines non patiuntur.

Vſus.

Ad inunctiones vtimur eo vel ſolo vel commixto cum mucilagine radicis althææ cum aqua roſarum vel florum ſambuci extracta, in formam linimenti redacto, præſertim verò ſingulare eſt in affectibus pectoris ac notharum coſtarum aliorumque locorum, vbi emollienda ac relaxanda eſt cutis, materiaque digerenda vel ad maturationem ac exonerationem promouenda.

Si eodem, vt non ſolum qualitatibus ſuis profundius penetret, verum etiam ſimul corroboret & defenſiui loco humorum affluxum impediat, vti nobis placet, addendum ſemper eſt acetum. In maximis cancri exulcerati aliorumque malignorum vlcerum doloribus, extrahatur mucilago è ſeminibus cydoniorum cum decocto ſpongiolarum ſambuci ſiue auriculæ Iudæ in aqua plantaginis facto, quæ cum hoc oleo in formam linimenti miſceatur, quod ſingularis eſſe efficaciæ in hiſce affectibus cunctiſque ambuſtionibus ſemper fuit repertum. Aliam aſſumere poteſt formam, pro neceſsitatis ac affectus indigentia.

7. *Oleum aureum.*

Pulcherrimum hoc è vitellis ouorum adjunctis aliis ingredientibus præparatum oleum aureum, efficaciſsime abſtergit, mundificat, emollit ac potentiſsimè ſanat. Inprimis autem vtiliſsimum eſt pro læuiganda cutis aſperitate, itemque manuum, labrorum, oris ac faciei à frigore productis fiſſuris conſolidandis, hujuſce etiam ſalſuginoſis puſtulis extirpandis. Singulariter autem prodeſſe ſciſſuris papillarum in mammis conſolidandis, experientia docuit. Vulnera etiam recentia vt aliud balſamum vulnerarium ſanat, in puncturis verò neruorum melius hoc ipſo nullum fermè habetur: Tumores artuum flatulentos diſcutit, tumorem condylomatum abigit, ac exinde excitatum dolorem mitigat, aliiſque ſcopis chirurgicis eſſe vtile poteſt pluribus, quos breuitatis ſtudioſus, omnes ac ſingulos his enarrare nimis judico futurum tædioſum.

Vſus.

Tepide eo, vt aliis etiam oleis ac vnguentis, locus affectus inungitur, atq; toties, quoties neceſsitatis caſus requiſiuerit.

8. *Oleum balſamicum.*

Oleum hoc balſamicum ac vulnerarium nullam habet acrimoniam aut exceſsiue alterantem calorem, ſed ratione

ſuarum qualitatum ac operationum temperatiſſimum eſt ac maximè moderatum. Salutare ideoque in omnibus carnis vulneribus, ſiue punctim, ſiue cæſim factis, quæ balſamicâ ſuâ virtute breuiſſimo temporis ſpatio abſque vlla ſuppuratione perfectiſſimè ſanat. Horum etiam ac punctorum neruorum periculoſos dolores dum egregiè ſedat, grauiſſimis exinde quæ cauſari poſſent ſymptomatibus, reſiſtit.

Vſus.

Infunditur vulneribus calidiuſculum, ipſumque vulnus eo ipſo circumcirca inungitur, ſi vero vulnera ſint lata ac profunda, tunc emplaſtro nigro neceſſariò contegenda vulnerum labra dehiſcentia arte chirurgica conſulenda, quorum in medio ſeruandum aliquod foraminulum pro infuſione olei ad perfectam vſque ſanationem.

9. *Puluis Ophthalmicus.*

Expertiſſimus hic puluis ophthalmicus refrigerat, ſiccat, moderatiſſime detergit ac mundificat, & mediocriter præter aſtringendo roborat, vtilis præcipue calidis oculorum affectibus, ſi exinde vel lachrymas fundant vel ſanguinei appareant, lentum item illum album craſſumque nonnunquam tunicæ corneæ adhærentem, pupillam contegentem viſumque obſcurantem humorem efficaciſſime remouet. Hoc enim vnico ac ſolo vili licet ac exiguo medicamine plurimi hominum ab hoc & ſimilibus vitiis redditi ſunt liberi ac immunes, priſtinuſque viſus illis reſtitutus.

Vſus.

Inditur parum huius pulueris vel ſolum in oculos affectos mane & veſperi, vel fit ex eo & aqua roſarum, album collyrium, vſurpaturque vt alia etiam medicamenta ophthalmica, quoties neceſsitas eiuſdem vſum exegerit. Sciendum autem, quod ſi patiens fuerit plethoricus, in principio morbi ei venam eſſe ſecandam, copioſiſſimeque ſanguinem emittendum, fugienda omnia calida & acria, vinum præcipue vt & aromata; è contra vero iis qui pterygio, cuius ſupra mentio, laborant, vel qui acerbiſsimis excruciantur à ſalſo phlegmate pronatis doloribus, conuenientibus purgantibus materia peccans educenda.

10. *Sapo medicamentoſus.*

Sapo hic fragrantiſsimus omnibus in affectibus artuum celebratur, in quibus præmemorata aqua celebratur balſamica, vtendi autem modus eſt ſequens.

Vſus.

℞. E. G. Huius ſaponis in ſubtiliſsimas partes conciſi ℥ß. liquefiat lento ignis calore in aquæ, lauendulæ ℥ ij. ſemotis ab igne & refrigeratis additur ac commiſcetur ℥ j. ſpir. Vitrioli, quibus omnibus in formam linimenti redactis loca affecta inunguntur. Quoniam etiam humiditates cerebri ſuperfluas eximiè exſiccat, caput etiam & neruoſum genus mire confortat, ideoque ſumme etiam vtilis in frigida nimium ac humida cerebri conſtitutione, catarrhorum haud ſterili matre.

APPENDIX MYROTHECII,

IN QVA VTILES

VARIORVM MEDICAMENTORVM,

vtpote

SYRVPORVM, MELLVM, POTIONVM, julapiorum, emulſionum, perlarum, brodiorum analepticorum, enematum, oris collutionum ac gargariſmorum, potionum catharticarum, epithematum, cataplaſmatum, fomentationum, ſacculorum medicinalibus herbis repletorum, oleorum, unguentorum aliorumque euporiſtorum, pro curandis variis morbis, præparationes, vſum virtuteſque ac quantitates eorundem, clariſſime edocentur, & demonſtrantur,

Et ita quidem,

VT QVILIBET PATER-AC MATER-FAMILIAS AD priuatum vſum præparare eadem non ſolum facilimo negotio poſſint, verum etiam in abſentia medici cuilibet morbo in neceſſitatis caſu conuenientia applicare medicamenta exquiſitè ſciant.

DE
SYRVPIS AC MELLIBVS.

1. *Syrupus de succo berberorum, itemque syrupus ribium.*

Berberibus optimè maturis ac mundificatis expressus succus per quatriduum in vitro donec deposuerit fæces clarusque euaserit, relinquitur. Huius expressi ac optimè depurati succi sumuntur ℔ iiij. induntur cum sacchari finissimi ℔ ij. in catinum figulinum optimè vitriatum, vel stannum, aut quod longè melius, in vitream vel porcellanam Indorum patinam, hæc patina superimposita ollæ ad dimidium aqua repletæ vices operculi obeat, quâ coopertâ, leuissimo carbonum igne calefieri aqua absque tamen ebullitione ita debet, vsque dum calore aquæ succi humiditate sensim ac sensim absumpta, syrupus crassior factus frigorique in cochleari expositus, lentus satis appareat, & consistentiam mellis clarificati acquisiuerit, qui in vitro optimè munito in loco frigido, vt alij omnes etiam syrupi ad vsum asseruandus.

Hic autem probe obseruandum, durante euaporatione, interdum succum, quò facilius illius humiditas exhalare possit, iustamque acquirat consistentiam, ligneâ spatulâ sæpiusculè esse circumagitandum ac à lateribus patinæ separandum: Præterea, si forte aqua in olla euaporatione euanuerit, patina eleuata aliam in sufficiente quantitate esse affundendam.

Hic syrupus refrigerat, attenuat & peculiari præditus est facultate astringente: bilis æstum ac ebullitionem delet, febribus item variis, affectibusque aliis ex bilis putredine, fermentatione, acribusue calidis vaporibus exortis, singulare est remedium, ægrotorum sitim potentissime compescit, ventriculi etiam nauseam aufert eundemque confortat, salutaris præcipuè biliosis ventris vel aliunde ab æstuantibus humoribus progenitis profluuiis.

Syrupi ribium præparatio cum modo recensita, in omnibusque primariis virtutibus cum eodem ipso conuenit.

2. *Syrupus acetositatis citri.*

℞. Malorum citri q. s. exemptâ pulpâ à cortice exteriore, amoueatur illa tunica alba eandem succingens spatulâ vel ligneâ vel aliquo cultello, deinde etiam semina eorundem ad remanentiam solius pulpæ eximantur, quæ ad sufficientem indigentiam in vitrea patella colligatur. Dehinc manibus mundatis prædictæ pulpæ conquassatæ ac compressæ libris duabus superfundatur ℔ ß. aquæ puræ fontanæ (quæ aquæ superfusio ad extractionem acidæ substantiæ egregiè prodest, viscositatem pulpæ attenuat, succoque claritatem conciliat) quibus simul mixtis per laneum pannum nullo tetro odore inquinatum, in vitrum sensim succus exprimatur, ibidemque tam diu quoad fæces resederint, relinquatur, segregatisque ita fœcibus, per subtile

linteum percoletur, librisque quinque expressi ac percolati succi adduntur libræ duæ & semis optimi sacchari, & fiat prædicto modo exinde syrupus, candidus satis, clarus & acidiusculus. In defectu verò legitimorum malorum citriorum substitui possunt limonia. Syrupus hic refrigerat, incidit, attenuat, aperit, mundificat, vrinamque pellit, sitim sedat, febriumque æstum compescit ac contemperat, cor cœterasque intemperie calida debilitatas partes roborat ac vt alia omnia solent acida, putredini potentissimè resistit ac repugnat, singulari sua proprietate veneno aduersatur, pestilentialibus item febribus ac contagioso aëri, ac denique nephriticis vtilissima est medicina.

3. *Syrupus Acetosus.*

℞. Sacchari finissimi puluerisati ℔ j. dissoluatur in ℔ ß. aq. rof. fragrantissimæ, coquatur in lebete ad consistentiam crassioris syrupi, vt spatulâ eleuatus, tenacissimè adhæreat, nec facilè decidat, cui ab igne remoto ac in patellam vitream effuso, superfundantur aceti vini optimi & clari ℥ xij. ac ligneo cochleari optime donec refrixerint, misceantur. Hoc modo præparatus vlteriori coctione ac euaporatione non indiget, nec situm contrahit, sed sapore est gratissimus.

Hic syrupus humorum crassitiem incidit ac attenuat, membrorum principalium internorum obstructiones aperit viasque mundificat, qualitatum verò suarum ratione valde vt acetum, penetrat, ideoque subtili sua ac penetratiua substantia omnes alios acidos vegetabilium syrupos vincit. Ad aphthas etiam ac repleto à tenaci phlegmate pectori vel infarctæ eodem asperæ arteriæ singulariter est vtilis, hoc namque incidit, tenuat, abstergit & ad expectorationem promouet, efferuescentia insuper bilis flauæ resistit, sitim restinguit, vrinam ciet & interdum sudorem promouet, malignitatemque malignarum febrium ac pestilentis contagij frangit.

4. *Syrupus de Rubo idæo.*

℞. Succi baccarum rubi idæi quantum placet, calefiat ac ad ebullitionem fermè efferuescat, & per vnum aut alterum diem in vitro purissimo, quo ad mucilaginosam suam substantiam deposuerit, asseruetur, dehinc percolati ℔ iij. adde sacchari optimi ℔ j. procedaturque vlterius, vt supra de berberorum syrupo dictum fuit.

Refrigerat & humectat, sitim restinguit, maximeque auxiliatur febribus acutis ac malignis laborantibus, vires enim paroxysmi infringit, cor roborat & à syncope ac lipothymia præseruat, opitulatur etiam dysenteriæ aliisque alui calidis acribusque profluuiis, imbecillitati etiam prægnantium illarumque terrori insigniter est vtilis ac proficuus.

5. *Syrupus de baccis sambuci.*

Ex expresso baccarum sambuci succo simili labore vt præcedentes hic syrupus præparatur.

Vsus huius singularis est ad aphthas, relaxationem ac casum vvulæ, à calidis catarrhis exorta vitia, calido item hepatis aliorumque viscerum tumori est proficuus, comprobatissimus insuper repertus est in diarrhœa, dysenteria aliisque alui fluxibus, tandemque denique aquæ fl. sambuci permixtus egregiè sudorem mouendo erysipelati prodest.

Syrupus de papauere albo excellentissimus Diacodij violati nomine à me insignitus.

℞. Capitum papau. alb. recto ac conueniente collectorum tempore, nec nimis humidorum, nec nimis aridorum sed viribus adhuc integrorum & à caule exemptis seminibus separatorum minutissimeque concisorum ℥ iij. rad. liquiritiæ à cortice prius exteriori liberatæ ac in minutissimas talleolas dissectæ ℥ ij. Hæc duo macerentur per noctem in aquæ fontanæ ℔ iiij. siue mensura j. deinde coquantur ad consumptionem siue euaporationem dimidiæ partis, reliqua verò pars siue remanentia fortissimè factâ expressione per pannum trajecta cum ℔ j. violarum purpurearum à stipitibus liberatarum mittatur in cantharo stanneo sigillo hermetico optimè, ne quid exhalet, obserato in diplomate coquantur dein, simul per integram horam, ac ab igne remota vbi refrixerint, expresso violarum succo addantur quinque quadræ sacchari finissimi, fiat lentissimo igne coctio ad consistentiam mellis, hâc ita peracta vt decet coctione, fiat L. A. cum aquæ rosarum fragrantissimæ ℔ j. medicâ ex sem. papaueris albi emulsio, quæ cum modo dicta in consistentiam mellis percocta substantia permixta lentissimo carbonum igni, cauendo tamen ne ebulliat, exponatur, & cochleari ligneo, quoad syrupi acquisiuerit consistentiam optimè circumagitetur, quem deinde syrupum in vitro optimè obturato ad vsum reserua.

Syrupus hic peregregius est in absumendis calidis, tenuibus ac acribus à capite ad pectus deciduis, gutturis asperitatem, vocis raucedinem, tussim, inquietudinesque nocturnas causantibus defluxionibus; non verò solum in affectibus thoracis, sed etiam pro mitigandis ac leniendis ab acri ac calida materia intestinorum, colli vesicæ aliarumque corporis partium dependentibus læsionibus ac excoriationibus, exindeque progenitis doloribus, æstu ac siti leniendis inexhaustæ est bonitatis nostrum hoc Diacodion violatum, quod multijugorum medicamentorum huic scopo conuenientium locum supplere maximo cum successu potest.

7. *Syrupus cydoniorum.*

℞. Succi cydoniorum optimè depurati ac vt supra de succo citri dictum clarificati ℔ iiij. sacchari optimi ℔ ij. coque in syrupum per vaporem balnei, vt de syrupo de berberibus diximus.

Calidum ventriculum vt & hepar aliasque nutritioni dicatas partes refrigerat corroboratque, à bile vel alia quauis calida materia exortam nauseam stomachiue fastidium tollit, appetitum excitat, ciborumque concoctionem adjuuat, salutaris item in lienteria, diarrhœa, dysenteria, fluxu hepatico, calidis etiam acribus ac biliosis; item in aliis etiam corporis ægritudinibus syrupus hic maximoperè celebratur.

8. *Syrupus rosarum laxatiuus.*

℞. Rof. pallidar. recent. ℔ ij. in cantharo stanneo superfusis aq. rof. ℔ ij. in ahenum aqua calida plenum immisso ac optimè cooperculato macerentur per horam integram, exemptus cãtharus in aqua frigida refrigescat, expressus deinde leuissimè succus cum rosarum recentium pondere, vt prius in cantharum immittatur, laborque vt supra ad nouenam vsque repetatur vicem. Tandem denique succo hoc, qui multum præponderabit aquam rosarum coloreque fuluo erit ac odore fragrantissimo, phiala vitrea strictioris colli ad transuersum digitum ab orificio

repleatur

repleatur superimmisso desuper ad eminentiam digiti modico olei amygd. d. vel oliuarum, papyro cum tenuissimis foraminulis acu factis contecta calori solis aliquatenus tantùm exponatur, ibique donec succus, vel vt Medici dicunt, infusum clarefiat, relinquitur. Separato deinde bombace vel spongiola aliqua ab infusione oleo, clarum super pateram effundatur, singulisque succi libris totidem sacchari additis, coquatur in syrupum.

Qualitates huius syrupi sunt temperatæ, detergit, purificat omnesque calidas adustasq; materias, præsertim verò serum citrinum ex ventriculo, hepatis cauitate, aliisque ventris inferioris locis leniter satis educit ac exterminat. Ideoque ab omnibus experientissimis Medicis non solum in acribus ardentibus malignisq; pestilentialibus febribus, verum in aliis etiam calidis affectibus, principaliumque membrorum inflammationibus, vbi necessitatis casus lenientia, humectantia ac laxantia requirit, calidiora verò ac electiuè purgantia sunt vitanda, maximoperè celebratur. Fragrantissimum etiam propter suum odorem singulari proprietate quasi corroborat ac confortat, vsusque eius infantulis, prægnantibus ac delicatulis tutò satis concedi potest.

Infantulis dantur ʒ ij. adultioribus verò ab ℥ ß. ad ℥ iij. vsque.

9. *Syrupus acetosellæ.*

℞. Succi acetosellæ ℔ iiij. addito albumine oui in vase fictili vitreato ad separationem spumæ coquantur, deinde per manicam Hippocratis, vt auri instar succus splendeat, trajicitur ac percolatur, qui in syrupi formam, vt superius dictum addita sacchari finissimi ℔ ij. coquatur.

Virtutes ac qualitates cum syrupi citriorum correspondent.

Ang. Salæ.

10. *Syrupus violarum.*

℞. viol. purpur. ℔ j. aq. puræ fontan. ℔ ij. cantharo stanneo insimul indita in lebetem aquæ feruentissimæ imponantur, succo expresso alia violarum recentium libra additur, tertioque hæc additio repetitur, denique, vbi in vase vitreato infusum hoc, absque tamen ebullitione fuerit calefactum, ab igne remotum refrigescat, per columque traiecto addantur sacchari optimi ℔ iij. coquantur in syrupum. Hoc modo præparatus colore apparebit summè violaceo, per integrum annum durabili.

Hic syrupus refrigerat, humectat, oblinit ac modicè detergit. Appropriatissima est medicina in acribus & salsis defluxionibus, thoracis ac aliarum partium affectibus, quibus vtilis celebratur syrupus papaueris albi siue diacodium nostrum violatum, humoris melancholici fermentationi resistit ac ad expulsionem commodiorem præparat, symptomata ab atris vaporibus dependentia mitigat, mirè insuper in omnibus febribus, præcipuè autem acutis, ægrotos reficit, sitim extinguit, deperditum per nimium calidorum vaporum ascensum, somnum reuocat, & gratissimo suo sapore corroborat ac reficit. Si infusiones reiterantur, non minorem habet in laxando ac expurgando energiam, quàm præmemoratus syrupus rosarum laxatiuus.

Quod verò hosce syrupos non per coctionem veterum pharmacopœorum more, sed per euaporationem præparandos esse censeam, factum id ideò, ne empyreuma redoleant, humectantem verò ac refrigerantem suam qualitatem, vt & succorum saporem firmius è contra retineant: Secundò, quòd pro illorum præparatione vitrea vasa vel figulina vitreata, non vero cuprea vsurpem, eo ipso tetrũ vaporem, ac nociuas qualitates, quas hu-

jusmodi præcipuè verò acidiusculi syrupi ex talibus instrumentis contrahunt, euito. Ac licet hi syrupi absque coctione, facta sola euaporatione ad justam sint perducti consistentiam, æquè tamen sunt durabiles ac alij per coctionem præparati syrupi. Imò, si pharmacopola quispiam manus suas à laboribus non seduceret, sed aliquot fornacibus aut cum balneo mariæ vel balneo vaporoso arenæ suam officinam muniret, facillimo labore ac exiguis sumptibus, ratione sc. ignis, in ea, quâ indiget pro sua officina quantitate syrupos hosce præparare posset.

11. *Mel betæ.*

℞. Succi betæ albæ expressi ℔ viiij. mellis optimi ℔ iij. coquantur ac clarificentur in consistentiam syrupi.

Maximum hoc mel in clysteribus detergentibus ac purgantibus, vt paulò pòst prolixius edocebimus, vsum habet.

12. *Mel rosatum.*

℞. Ros. pallid. ℔ iij. mittantur in cantharum stanneum qui superfusis aquæ feruentissimæ tribus libris optimè cooperiatur, stent ita in maceratione, donec refrixerint, expressus deinde succus cum mellis aquâ fontanâ prius clarificati ℔ iij. in formam syrupi, vt superius edoctum, redigitur. Hoc mel rosatum abstergit, purificat, & aliquo modo laxat, præcipuus autem eius vsus est in gargarismis, mundificandis sordidis vlceribus, pro concinnandis suppositoriis & clysteribus laxantibus.

13. *Mel de baccis juniperi.*

℞. Granorum siue baccarum juniperi q. pl. contusæ in aheno stanno artificiosissimè obducto cum aqua fontana purissima tam diu, quoad virtus earundem fuerit extracta, coquantur, succus deinde expressus per aliquot dies donec purum ab impuro fuerit separatum, quietus asseruetur, segregatum deinceps in prædicto aheno vel vase figulino vitreato lenissimo igne ad consistentiam mellis eidem etiam non multum ratione dulcedinis dissimile, coquatur.

Mel hoc juniperinum calefacit, concoquit, abstergit, discutit singularique contra venena qualitate pollet. Præcipuè autem salutare est in asthmate, tussi, orthopnœa ex phlegmate tenui causatis; huiusmodi enim materiam concoquit & ad expectorationem promouet, catarrhos exsiccat, caput confortat, vertigini resistit, flatus discutit, à frigida tenacique mucilagine renibus ac vesicæ impacta liberat, stranguriæque medetur, tempore pestis denique pauperibus æquè ac theriaca salutaris eiusdem celebratur vsus.

In prædictis pectoris vitiis assumitur quantitate cultri cuspidis vel solum, vel melli clarificato aut saccharo in forma syrupi crassiusculi permixtum, cuius cochleare integrũ pro vna dosi sufficit. Contra flatus ac ad abstergendos renes cum vino exhibetur vel brodio carnium. Tempore verò pestis horis matutinis præseruationis E. quantitas nucis auellanæ sufficit, infectus verò duplo vel triplo dosin promouendo sudore adaugeat, repetique huius euporisti vsus pro necessitatis exigentia pro lubitu potest.

14. *Mel passularum.*

℞. Passularum corinthiacarum ℔ iij. macerentur in aqua feruêntissima superfusa per integram noctem, manè per setaceum, vt cuticula & arilli in eo relinquantur, trajiciantur, colatura in aquæ fontanæ quartariis tribus dissoluitur, conquassato vno vel altero oui albumine addito, donec in summitate spuma appareat, in aheno stanno obducto coquatur, deinde

per cribrum è setis subtilissimè factum infusum percoletur, cuius color auri instar splendebit, facta ita colaturâ ac percribatione, infusum in patera, vt supra de syrupis dictum fac ad consistentiam pulcherrimi mellis euaporet.

Egregium est in affectibus thoracis, asperitate sc. faucium, raucedine & tussi à serosis calidisque progenitis catarrhis, œsophagum humectat ac illinit sitimque restinguit. Tandem denique lenit, laxat & emollit ventrem, aluumque lubricam reddit.

Quod vero duas has substantias quas alibi essentias voco, hoc in loco mellibus annumerem, hoc non facio solum propter earundem, quibus præditæ sunt, melleam dulcedinem ac consistentiam, verum etiam propter ordinem horum medicaminum, cum & hæc ipsa à pluribus mella vocitentur. Alias in & per se ipsa, vnum æquè vt alterum manet essentia sui principalis à quo fuit desumptum.

SECTIO II.

De potionibus corroborantibus, refrigerantibus, sitim extinguentibus, julapiis, brodiis analepticis, collutionibus item oris ac gargarismis.

IN omnibus ægritudinibus corporis humani, quæ calorem p. n. ac intollerabilem causare solent sitim, præter purgantia medicamenta materiam peccantem, vnde tot symptomata, eliminantia, conuenientes etiam potiunculæ, calorem huiusmodi ac æstum infringentes, sitim restinguentes, humidumque radicale ab exsiccatione quantum possibile, præseruantes, partesque principales ab vlteriore inflammatione munientes, necessariò in vsum ducendæ.

In febribus ardentissimis ac acutissimis, non tamen malignis, sed à bile flaua exortis, omnium optime censetur refrigerare ac humectare aquæ purissimæ, dulcis frigidæ fontanæ potio, quæ à Medicis pro affectuum, corporis constitutionum, temporis anni aliarumque circumstantiarum diuersitate, bibenda permittitur. Ast cum vbique locorum talis aquarum electio non datur, nec omni tempore vsus earundem sit commodus, verendi vero ex continua harum potatione ventris flatus, debilitatio ventriculi, aliaque sint timenda mala, alia ideoque ingrediendum fuit via, taliaque medicamenta, quæ cruditatem aquarum ac nimiam earundem frigiditatem corrigere, sitimque extinguere possent, excogitanda fuere ac inuenienda.

1. *Aqua fontana cum spiritu vitrioli.*

℞. ℥ xx. aquæ fontanæ purissimæ, adde spiritus Vitrioli gutt. x. vel xx. &, vt spiritus optimè cum aqua permisceatur, sæpiuscule transuasentur, vbi vero non fuerit sufficienter facta acida, plus spiritus Vitrioli addendum, similiterque vt suprà procedendum.

Hæc aqua dicto modo correcta vtilis est in prædictis febribus, non tamen, vt aqua simplex, noxia ventriculo & hepati, spiritus enim vitrioli membra hæc corroborat ac confortat.

2. *Hydrorosatum.*

℞. Capitum rosarum exsiccatorum ac subtilissimè concisorum ℥ ij. coquantur in ℔ j. aquæ fontanæ limpidæ, cui si satis fuerit tincta ac in vitrum percolata, affundantur spiritus vitrioli gutt. xx. facta modicè circumagitatione, de-

coctum vel aqua hæc colore apparebit saturato rubescente, cui affundi possunt ℔ iij. aquæ purissimæ & ad gratiam augeri spiritus vitrioli quantitas debet.

Hæc aqua colore simillima rosis pallidis, egregiè sitim sedat, & vt superior, ventriculum ac hepar non facilè offendet.

3. *Oxycratum.*

In Italia aliisque regionibus calidis, vilioris conditionis homines, quibus spiritus vitrioli res est ignota ac incognita, aquæ fontanæ tantum permiscent aceti vini, quantum pro grata aciditate sufficit, qua potione non solum tempore æstiuo, verum etiam in febribus acutis ac ardentibus, pro restinguenda siti summo cùm fructu vtuntur, quod potionis genus in defectu aliarum aquarum non contemnendum est inuentum. Quicunque verò prædictis fuerit munitus syrupis acidiusculis, ille iisdem loco aceti aquam pro lubitu corrigere ac alterare poterit, ratione enim sacchari quod syruporum compositionem ingreditur, nimiumque succorum acorem mitigat ac temperat, ægrotis huiusmodi potiunculæ plurimum, præ aliis, arrident.

4. *Hydrosaccharum clarificatum.*

Sacchari candi dissoluitur in aqua limpidissima fontana tantum, quantum pro grata dulcedine sufficit.

Hæc aqua non minus quam aliæ sitim sedat, acresque in corpore humano humores attemperat; acrimoniam enim eorundem mitigat, ac interdum eosdem per secessum exturbat, cuius rei plurima sunt obuia exempla. Item etiam vires ægrorum reficit, vtilissimaque iis, qui constitutionis sunt melancholicæ, macilénti ac delicatuli.

Hic autem probè vènit notandum, quod, ob prædicta incommoda, quæ ex vsu aquæ fontanæ ita crudæ prouenire solent, decoctum aliquod hordei vel panis subsequente modo præparatum, sit vsurpandum, cui syrupi vel spiritus Vitrioli, vt superius fuit dictum admisceri commodè possint.

5. *Decoctum panis.*

℞. Panis triticei non recentis in minutissima frustula disfracti ℥ j. coquatur lentissimo igne in vase fictili vitreato, cum tanta aquæ quantitate, vt post coctionem mensura vna remaneat, coctioni verò tamdiu insistendum, quoad aqua appareat colore similis sero lactis, quam filtratam referua ad vsum optimè refrigeratam ac clarificatam. Aqua hæc vel sola bibi potest, vel pro iis potiunculis de quibus in præcedentibus dictum vsurpari.

6. *Decoctum hordei simplex.*

Decoctum hordei est multiplex, potissimum tamen vel simplex vel compositum. Facillimus verò præparandi modus est sequens:

℞. Hordei recentissimè excorticati optimè mundati, saporis dulciusculi, in exsiccatione non nimium calefacti ℥ j. cum aquæ fontanæ mensura vna semis in olla optimè vitreata, ac omnis saporis ac odoris tetri experte coquatur lento carbonum igne absque fumo ad consumptionem dimidiæ mensuræ & crepaturam hordei, deinde remanentia subtilissimo colo trajiciatur & ad vsum asseruetur. In defectu conuenientis ac accommodæ ollæ, in lebete stanno obducto coctio fiat. Quod si vero laboris quempiam non tæduerit; decoctum hoc in vitro præparari ita potest. Hordei excorticati ℥ j. indatur cucurbitæ vitreæ vel phialæ oblongi

colli, superfundatur aquæ fontanæ limpidissimæ Mens. j. orificium leuissimè obturetur, ponatur super cineribus calidis, circumcirca vero positis carbonibus ignitis vitrũ cum aqua sensim ac sensim calefiant, quoad ipsa incipiat ebullire ac hordeum crepare, remotis deinde carbonibus, vitrum vbi refrixerit, absoluta erit decocti hordei gustui gratissimi præparatio. Decoctio hæc multo etiam commodius igne arenæ, si quis eo fuerit instructus, fieri potest.

Hoc autem primum probè notandum, hordeum non excorticatum nullo modo pro præparando hoc decocto, vt multi solent, in vsum esse ducendum, cum cortices eiusdem aquæ imprimant qualitatem aliquam astringentem ac exsiccantem, vt exinde ægroto non solum reddatur ingratum valdè, verum etiam sitim adaugeat potius, quam eandem extinguat ac corpus humectet.

2. Quod si fortè aquæ huiusmodi siue decocta non ex voto ob hordei penuriam, albæ satis fierent, ebulliat illud primum in modica aquæ quantitate, vsque dum flauedine quadam aquam tingat, qua effusa, in alia recente, vt superius dictum, decoquendum, hocque modo decoctum reddetur candidissimum ac gustui gratissimum.

3. Liberum relinquo cuilibet, vt si fortiori decocto delectetur, pro lubitu hordei dosin, qualem ego præscripsi, adaugeat.

Vim habet refrigerandi, humectandi, sitim extinguendi, magisque hæc aqua sanitati est commoda, quam cruda: solaque bibi potest vel potiunculæ cum syrupis vel aliis conuenientibus, de quibus superius, ex eadem fieri, quod si forte ex eius vsu, in ventriculo præcipuè debili, flatus sint metuendi, satis vbi ebullierit, corrigi ac alterari commodè potest additione seminis anisi contusi vel cinamomi in petia ligati, & sic quando refrixerit, gustui erit gratissimus potus.

7. *Aliud hordei decoctum omnibus acutè febricitantibus apprimè vtile.*

℞. Decocti hordei simplicis Mens. j. dissoluantur in eo sacchari optimi ac subtilissimè puluerisati ℥ j ß. vel ℥ ij. cui adde secundum proportionem ac dosin aquæ siue decocti hordei, spiritus vitrioli (vt superius de aqua fontana cum spiritu vitrioli monuimus) q. s. pro conciliandа grata aciditate, his deinde admisce elæosacchari citri quantum cultelli cuspide capere potes, decoctum hoc ita alteratum gustui, julapij instar è syr. citri præparati, erit gratissimum, quod si per duas aut tres horas quietum steterit, claritate sua non multum cedet aquæ fontanæ limpidissimæ. In defectu verò elæosacchari citri, aromatizandum cinamomi aquâ, & si ad manus sit mel passularum, de quo superius, eo, loco sacchari vti licet, hac enim ratione præparatum siticulosis magis est vtile meliusque corpus humectat.

8. *Claretum violaceum.*

℞. Syr. viol. purpur. optime clarificati ℥ iij. spiritus vitrioli guttas xxx. vel xxxx. misce hæc duo probè in poculo aliquo vitreo optimè mundato bacillo agitando, colore apparebit saturato purpureo, his ita optime commixtis superfundatur decocti hordei mens. j. probè circumagitentur & si necessarium videatur, spiritus vitrioli dosis augeatur ad gratiam, hoc claretum aromatizari quoque potest aqua cinamomi, alias per se ipsum gratissimum satis est, & ob spiritus vitrioli energiam vlterioris correctionis non indigum, hoc modo claretum habebis amethysti instar splendescens in omnibus calidis affectibus, vt superius decoctum summè vtile.

9. *Serum lactis aluminosum in calidis affectibus vsurpandum.*

℞. Lactis caprini vel vaccini recentissimè emulsi mens. j. coquatur in lebete vel olla figulina vitreata, & cum incipit ebullire affundatur ℔ j. aquæ alicuius refrigerantis vel huius loco fontanæ limpidissimæ, in qua dissoluta sit aluminis ℥ ß. circumagita lac cum affusa aqua cochleari ligneo, subitò substantia caseosa à serosa separabitur, quæ per subtilissimum colatorium transmissa ad vsum asseruetur.

Quod si vero serum hoc non vt aqua fontana pro voto clarum esset ac pellucidum, addendum albumen oui vnius secundaque vice, vsque dum spuma appareat, coquendum & per manicam Hippocratis transcolandum.

Hoc serum egregiè subuenit siticulosis in febribus non solum ardentibus siue acutis, verum etiam in principalium viscerum inflammationibus, præsertim verò in nephritide ac podagra calida; sitim sedat, aluum aliquo modo reddit lubricam, vrinam promouet, majoribusque præditum est virtutibus, quam vt illi, quibus aluminis natura ac proprietates sunt incognitæ, credere possint vel imaginari.

Probè hic notandum, maximam aluminis partem in caseosa subsistere substantia, nec serum tetro ac ingrato sapore exinde inquinari.

10. *Serum tamarindinatum ad præmemoratum scopum vtile.*

Tamarindi fructus sunt acidiusculi, colore subnigri, splendescentes, non multum prunis compactis ac exsiccatis dissimiles, differunt tamen ab iisdem ossiculorum, quæ parua & quadrata habent, ratione, itemque peculiaribus quibus intertexti sunt tenerrimis villis siuè radiculis: Deferuntur ad nos ex India & præ aliis fructibus singulari præditi sunt, linguam maximè feriente aciditate, multoque scatent (vt in mea Tartarologia docui) tartaro, propterque suas virtutes ac vtilitates antiquitùs in medicina in maximo sunt pretio habiti.

Seri autem tamarindinati præparandi modus est sequens:

℞. Tamarindorum selectorum colorē sc. subnigro splendescentium, acidiusculorum, in emporiis apud materialistas vili pretio venalium ℥ ij. conterantur in aq. fragorum vel alius alterius refrigerantis ℔ j. affunditur insimul mens. j. lactis feruentissimi, circumagitentur optimè ad separationem vsque, serum verò, vt suprà, albumine oui probè depuratum flauo colore pulcherrimè splendebit, in quo, si ℥ j ß. Sacchari dissoluta fuerit, gustui gratissima saporis acidiusculi, è syrupo quasi limonum præparata erit potio. Serum hoc maximè est vtile in omnibus, præsertim verò acutis à bile excitatis febribus, cunctisque ad ebullitione sanguinis progenitis affectibus. Sitim efficacissimè sedat, vrinam pellit, potentioresque edit effectus, quàm alia quæuis in huiusmodi affectibus potio.

Cùm verò sciam fructus hosce diutissimè integros posse conseruari, innoxièque absque virium jactura circumferri, ideoque seri huius tamarindinati descriptionem hisce meis opusculis inserere mihi placuit.

11. *Decoctum Scorzoneræ.*

℞. Rad. Scorzoneræ exsiccatæ minutissimasque in particulas concisæ ℥ j. coquatur in olla optimè vitreata cum aq. fontanæ ℔ iij. ad consumptionem tertiæ partis, remanentia per manicam Hippocratis trajiciatur, vt auri instar fulgeat. Hoc decoctum vel per se solum absque

alio additamento, vel Saccharo pro lubitu edulcoratum bibi potest.

Egregiè prodest in variolis, morbillis febribusque pestilentialibus ac malignis, vbi conclusos circa præcordia vapores malignos, subtilemque & noxiam in habitu corporis stabulantem materiam per sudorem ac per insensibilem transpirationem exterminare volumus, cui scopo consequendo apprimè est vtile ac salutare. Cor roborat & singulari sua proprietate prædictæ malignitati potentissimè resistit. Valet item in podagra, si cum calore febrili affligere incipiat, similiter in erysipelate, aliisque similibus potiones huiusmodi refrigerantes exigentibus affectibus.

12. *Decoctum milij in curandis variolis vtile.*

℞. Milij recentissimè excorticati, ficuum minutissimè concisarum ana ℥ j. coquantur in aquæ fontanæ ℔ iij. ad consumptionem tertiæ partis, f. l. a. colatura.

Decoctum hoc peccantem variolarum ac morbillorum materiam concoquit, naturam ad expulsionem eiusdem irritat eandemque adjuuat, huiusmodi itaque ægrotis vtilissimum etiam potionis genus, quod absque omni periculo ab infantibus aliisque qui hoc ipso indigeat, vsurpari potest, offerendum autem in hisce & similibus affectibus tepidum.

In defectu verò milij ad prædictum scopum vtilis quoque est tenuis cereuisia in qua ficus aliquot minutissimè concisæ, pro dulcificanda hac ipsa, maceratæ fuerint. Sunt quidem, qui ficus cum cereuisia coquunt, qui modus, quia exinde cereuisia subtilissima sua substantia priuatur, potio etiam valdè redditur turbida ac ingrata, mihi minimè arridet. Quod si insuper, vt sæpissimè euenire solet, æstus febrilis ac intollerabilis vrgeat ac excruciet ægrotum sitis, loco cereuisiæ non inconueniens fuerit decoctum hordei, ast hac in electione stat sua cuique voluntas.

13. *Decoctum hordei pectorale.*

℞. Hordei decorticati ℥ ij. ficuum, passularum majorum ab acinis liberatarum, corinthiacarum ana ℥ j. dactylos, exemptis nucleis, num. vj. glycyrrhizæ, derasa cortice, in minutas particulas concisæ ʒ ij. aquæ fontan. Mens. ij. vel ℔ viij. coquantur omnia ad crepaturam hordei adjiciendo sem. anis. bene contusi ʒ j. vbi refrixerit, ab igne semotum, percoletur.

Decoctum hoc vtile eis ægrotis, qui præter sitim tussi excruciantur siccâ.

14. *Decoctum hepaticum.*

℞. Hordei excorticati ℥ ij. fol. sic. scolopendr. vulg. siue linguæ ceruinæ, rad. gram. scorzon. cichor. omnium exsiccat. ac concisorum ana ℥ ß. coquantur insimul in aquæ font. ℔ viij. ad crepaturam hordei, hisce adde ʒ ij. ros. rubr. siccat. abjecta inferiori albedine, subtilissimè concisarum, vbi semotum decoctum refrixerit percoletur & albumine oui clarificatum in vitro reponatur addanturque Sacchari ℥ ij. spritus vitrioli rectificati gutt. xxxx. hîc paululum relinquatur ac tandem per manicam Hippocratis trajiciatur.

Decoctum hoc summè est vtile in calidis hepatis affectibus, confortat enim idipsum, obstructiones siue oppilationes eiusdem reserat, materiamque peccantem in cauitate illius hærentem per vrinam expellit.

15. *Iulepus rosatus vulgaris.*

Iulapia in medicina vsitatissimæ sunt potiones Syrupis dilutiores constantque

ex aquis ſtillatitiis vel liquoribus clarioribus ſaccharo dulcoratis, dilutiores autem Syrupis ſunt, quoniam hi præ illis in longius tempus ſunt conſeruandi ideoque craſſioris conſiſtentiæ indigi, julapia verò præſcripta extempore conficiuntur ac præparantur.

Communiſſimus Iulapia conficiendi modus eſt hic:

℞. Aquæ, qualis ad ſcopum eſt neceſſaria, ℔ iij. Sacchari ℔ ij. coque ad debitam conſiſtentiam. Cùm verò coctione ſubtiliſſimæ ac aëreæ liquorum partes non ſolùm exhalent ac euaporent, ſed hac ipſa etiam qualitates refrigerantes ac humectantes ſummopere debilitentur, alius itaque mihi præparandi julapia modus eſt in vſu, vt: ℞. *E. C.* Aq. roſ. fragr. ℥ xx. Sacchari pulueriſ. ℥ xvj. inde in phialam vitream optimè ſubere munitam, pone in aq. cal. circumagita nonnunquam cum vitro materiam, & ſi ſaccharum cum aqua ſufficienter fuerit vnitum, liquorque apparuerit ſatis clarus, fac refrigeſcat, quo colato, habebis paratum Iulapium.

Iulapium hoc cor roborat, ſpiritus vitales recreat, vireſque diſsipatas recolligit.

16. *Iulepus roſatus alius.*

℞. Conſ. roſ. opt. ℔ ß. aq. roſ. fragr. ℥ xx. miſceantur optimè in cantharo probè munito ac obſerato, ponantur in ahenum aqua plenum, quando verò aqua ebullire inceperit, ſubitò extrahantur & refrigeſcant. Infuſum deinde per colum trajiciatur additâque Sacchari ℔ß. in vitro aſſeruetur.

Iulepus hic refrigerat, humectat ac peculiari ſua facultate aſtringente internas corporis partes mirè corroborat, phthiſicis inprimis, hecticis ac inflammatione hepatis laborãtibus ſingulariter eſt vtilis.

17. *Iulepus roſatus colore ſaturato rubeſcens.*

Si priori Iulapio aliquot guttulæ ſpiritus vitrioli adjiciantur probèque agitentur, tunc colore tingitur ſaturato rubeſcente, & ſi rectè procedatur, non ſentietur ſapor ſpiritus Vitrioli, hunc enim in finem ſolius ſcilicet coloris gratia, pauca eiuſdem quantitas ſufficit.

Vtilis hic Iulepus inprimis iis, quorum ventriculus ac hepar laborant intemperie calida, itemque reficit dyſentericos vel fluxui ſanguinis obnoxios.

18. *Iulepus violatus.*

Iulepus hic eo modo, quo primus roſatus conficitur, efficacior autem ſubſequente ratione redditur.

℞. Aq. viol. ſummâ diligentiâ deſtillatæ ℥ xx. diſſoluatur in hiſce ſuc. viol. purpur. ſacchari ana ℔ ß. f. L. A. vt ſupra julepus.

Iulepus hic refrigerat, humectat, læuigat, lenitque, ideoque gutturis fauciumque vitiis ac ſumma raucedini ſalutare remedium, ebullienti humori melancholico æſtuantique mirè ſubuenit, aliis in affectibus, quibus Syrupum violarum conuenire diximus, eſt maximè vtilis.

19. *Iulepus de rubo idæo.*

℞. Aq. è bac. rubi idæi deſtillatæ ℥ xx. Syr. eiuſdem & Sacchari finiſsimi ana ℔ ß. f. L. A. Iulepus.

Huius julapij excellentes virtutes conueniunt cum Syrupi de rubo idæo, cuius ſupra facta mentio.

20. *Iulepus aureus.*

℞. Aq. rubi idæi & roſ. deſtill. ana ℔ ß. tingantur croci orientalis ℈ j. addita ſacchari

facchari optimi ac candidiſſimi ℔ j. mitte in phialam addendo aq. cord. aut n. d. ℥ iv. obſeretur vitrum optumè, fiatque L. A. Iulepus, cui permiſceatur ſpiritus ſalis meliſſæ vel in huius defectu ſpiritus ſalis communis q.ſ. pro grata aciditate.

Facultatem vitalem cordis corroborat, diſſipatas reſtaurat vires, ſpiritus vitales clarificat, eoſdem recreat, putredini reſiſtit, omnibus venenatis vaporibus aduerſatur, ſummè etiam eſt vtilis in febribus malignis ac peſtilentialibus, ægrotos hoc ipſo corroborando ac durante curatione eoſdem reficiendo.

21. *Iulepus ex vino refectorius.*

℞. Aq. rub. idæi ℥ xx. Sacchari finiſſimi ℔ j. ciuilem (quam puto etiam in ſuperioribus) f. vt ſupra Iulepus, qui ſi refrixerit, adde ſpiritus ſubtiliſſimi vini maluatici vel alterius alicuius generoſi optimèque rectificati ℥ iv.

Egregium eſt cordis medicamen, calorem fouet innatum, coctionem ventriculi adjuuat, ac mirè febricitantes recreat, præſertim vbi paroxyſmus præterierit, vireſque eorundem ſummè fuerint debilitatæ, inprimis verò ſenio confectos & qui aſſueti ſunt potione vini.

22. *Iulepus ſtomachalis.*

℞. Aq menthæ criſpæ ℥ viij. Syr. berb. cydon. ana ℥ iiij. mixtis inuicem adde oleum cinamom. gutt. j. aut ij. omniaque rurſus optimè commiſceantur.

Stomachum egregie roborat, nauſeam vomitumque febricitantium corrigit.

23. *Iulepus maſtichinus.*

℞. Maſtich. el. ſplendentis, craſsè contuſi ʒ ij. aq. roſ. menth. criſp. ana ℥ iiij. pone in cantharo optimè, ne quid exhalet, obſcerato in aquam feruentem, inibique per dimidiæ horulæ ſpatium relinquantur. Dein vbi claruerit, percoletur, ac ſine vlteriore infuſionis calefactione diſſoluantur in percolato ℥ iiij. ſacchari ſubtiliſſimè pulueriſati, hac ratione habebis julepum maſtichinum, vt decet, præparatum.

Iulepus hic eſt egregius contra nauſeam ac anorexiam, præſertim verò ſi in febribus peſtilentialibus ac malignis occurrant, ſingulariter ſalutaris.

Secundum præſcriptos modos varij generis Iulapia è talibus aquis ac Syrupis pro lubitu præparari poſſunt.

Prædicta julapia exhibentur à ij. tribus vel etiam pluribus cochlearibus, vel diluta ac commixta aquis deſtillatis vel decocto hordei in gratiam ægroti maximè ſiticuloſi propinantur.

Non neceſſarium inſuper judico, vt julapia pro conſeruandis his ipſis, nimia ſaccheri ingrediatur quantitas, ſed potius melius fore exiſtimo, ſi deſtillatis aquis tunc primùm, quando præſcribuntur extempore debita Sacchari vel Syrupi addatur quantitas, miſceanturque abſque igne, vt talem, qualis arridet, ſaporem ac temperamentum acquirant. Quod apud modernos etiam Medicos eſt vſitatiſſimum.

24. *Emulſio ſiue lac amygdalarum dulcium.*

Lac amygdalinum in medicina notiſſimum eſt ac vſitatiſſimum medicamen, ac, cum quælibet mater familias facillimè hoc præpare ſciat, ideoque præparatio eiuſdem ſingulari artificio non indiget, præcipuum autem quod hîc venit obſeruandum, conſiſtit in electione amygdalarum, quæ requiruntur optimè candidæ, non rancidæ, recentes, ſecus enim ſi ſumantur, contrarios, quàm vt aliàs ſolent, in ægrotis edunt affectus.

Lac amygdalinúm ſimplex ita præparari curo.

℞. Amygdalarum dulcium, recentium non rancidarum & à corticibus repurgatarum ℥ ij. contundantur in mortario lapideo minutiſſimè (irrorentur interdum aq. roſ. ſtillat.) diluantur cum ℔ j. decocti hordei paulò fortioris quàm vt aliàs ordinariè ſolet, coloreque non fuſco, ſed lacteſcente, piſtillo etiam quò oleaginoſa amygdalarum ſubſtantia lactis inſtar cum aqua hordei melius ac perfectius vniatur, optimè miſceantur, tunc per pannum linteum fortiter expreſſo addantur pro lubitu Sacchari puluerisati ℥ ij.

Hæc emulſio refrigerat, humectat, mitigat ac lenit, vſus ideoque eiuſdem eſt commodus in calidis interiorum viſcerum intemperiebus & à materia acri ac ſalſa exortis aſperitatibus ac eroſionibus, pectoris inprimis, renum, inteſtinorum aliarumque partium, præſertim verò ſi adſint acres humores ac maximi vrinæ ardores, ſitim etiam ſedat, vireſque egregiè reficit.

Lac amygdalinum conficitur etiam cum aq. ſimplici fontana, edulcoraturque pro lubitu ſacchari loco Syrupo violaceo vel alio conueniente ſimili.

25. *Emulſio ſem. papau. albi.*

℞. Sem. papau. alb. rec. ℥ ij. contuſis in mortario lapideo affundantur aq. viol. vel fl. nymph. ℥ xx. per mundatum pannum fortiter exprimantur, & vt ſupra, f. emulſio, cui adde Syr. viol. purp. ℥ ij. aq. roſ. fragr. q. pl.

Hæc emulſio refrigerat, humectat, mitigat, ſomnum conciliat, exhibetur ideoque tempore opportuno iis, qui intollerabili excruciantur æſtu, maniaci ſunt ac phrenitici, inſomneſque traducunt noctes. Perutilis item eſt alterandis ac incraſſandis calidis, acribus ac tenuibus in pectus irruentibus continuamque tuſſim ac inquietudinem cauſantibus deſtillationibus, incraſſati enim humores facilius expectorari ac ejici, indeque nata tuſſis ac inquietudo melius poſſunt domari ac mitigari. Tutiſsimus inſuper huius emulſionis vſus in omnibus cuiuſcunque ſint ætatis ſexuſue conditionis, ægrotis, ipſis etiam prægnantibus ac puerperis, neceſsitatis ſc. tempore.

Refrigerantes huiuſmodi emulſiones fiunt interdum è dimidia parte amygdalarum & dimidia ſem. papau. alb. vel ſem. 4. frig. maj. cucum. ſc. cucurb. citrul. & melonum inſimul contuſis, aut ſeorſim vno eorundem, vel pro medici intentione ac ſcopo, aliter. Hæc bina hoc loco exempla ſufficiant.

26. *Lac perlarum, qualitateſque earundem, quænam ſint neceſſariæ.*

Perlæ ſiue margaritæ præparatæ ſæpiſsimè à medicis præſcribuntur & emulſionibus ſem. frig. maj. vel amygd. aut aliis Iulapiis dilutioribus permiſcentur, quæ potiones plerumque à perlis denominationem ſortitæ vocantur lac perlarum. Plurimique exiſtimant ad periculoſiſsima cordis ſymptomata, imò in agone mortis pro reficiendis ægrotis ſummum eſſe hanc emulſionem ſiue lac perlarum arcanum, vnicumque in hiſce & ſimilibus aſylum. Per me id facilè, obſeruatis tamen certis circumſtantiis, licet. Non tamen interim intermittere poſſum, quin huiuſmodi præſcripturus ſedulò ac verè chriſtianè exhorter, vt, ſi nonnulli perlas ratione ſuarum qualitatum, plus aliis cordialibus in huiuſmodi potionibus præſtare poſſe, ſibi firmiter perſuadeant, ſtudiosè ſequentia duo puncta obſeruent.

1. Vt eligantur perlæ colore candidiſſimæ, ſplendeſcentes (ratione magnitudinis, ſi minimæ etiam ſint, nihil intereſt)

duræ, ac satis, quales perlæ orientales esse solent, ponderosæ. Deinde ratione præparationis in mortario vitreo contusæ in porphyrite vel ophite orientalì affusâ aquâ cordiali vel simili cordiali subtilissimè conterantur ac l. a. præparentur. Si enim contrariis sint inquinatæ perlæ qualitatibus, de iis certi quippiam auxilij apud ægrotos nullus polliceri sibi tutò potest. Similiter si in mortariis ex aurichalco contundantur, malignum potius ex his ægrorum ventriculis maximè infensam contrahent qualitatem, quàm cordis corroboratiuam. Insuper, si in marmore, alabastrite vel aliis mollioribus lapidibus conterantur, semper de horum substantia quippiam decedet perlisque permiscebitur, quam pro veris ac legitime præparatis perlis non solùm miseri ægroti caro satis pretio emere, verùm etiam notabili cum corporis detrimento vsurpare coguntur.

Ast scio plurimis cordatis legitimarum harum ac ritè præparatarum perlarum maximam raritatem optimè esse cognitam. Primum namque, quia veræ & qualitatibus suis absolutæ perlæ orientales, carioris sunt pretij, ideoque in earum locum, hodierno præsertim tempore, vbi auaritia omnium corda occupauit, vitiumque factum virtus, peculiare quoddam perlarum genus, quod colore est flauum, obscurum, leuidense ac molle, digitis friabile, cuiusmodi reperitur in conchis in finitimo hoc mari margaritiferis, dolosè substituitur, quod verò perlarum genus nullus approbabit christianus medicus. Deinde etiam constat ex nonaginta nouem vix vnum aut alterum reperiri pharmacopœum, cui hæc perlarum selectio curæ sit, mortariorumue differentias obseruet, conuenientibusque, vt decet, instructus sit pro conterendis in iisdem perlis, lapidibus. Exinde itaque cuilibet colligere facilè licet, quæ, qualis & quanta in huiusmodi perlis sit collocanda spes ac fiducia. Exoptanda quidem huiusmodi & aliorum abusuum sedula esset præcautio, vel potius omnimoda abolitio; ast plurimis ægrotis proh dolor! hæ imposturæ ac fraudes carissimè sunt interea soluendæ. Interim præstantissima perlarum emulsio vel lac subsequente modo præparari potest.

℞. Verar. ac legitimè præparatarum perlarum ʒ ij. sacchari candi ℥ ß. conterantur ac misceantur in mortario vitreo, affunde aq. è succo rubi idæi, rosar. meliss. fragrant. destillat. ana ℥ij. omnia optimè mixta asseruentur in vitro ad vsum.

Datur ægrotis à cochleari vno ad duo, agitando semper prius optimè Vitrum.

Præter has potiones cardiacas ægroti etiam (præcipuè in morbis acutis vbi naturæ continuò cum morbo est pugnandū ventriculusque solidioribus cibis non temerè onerandus) accommodatis brodiis analepticis conueniente tempore, (vbi sc. violentia febris remiserit, quod probè notandum) exhibitis, sunt reficiendi, collapsæque vires instaurandæ. Exoptatissimè autem hisce brodiis semper vnum aut alterum cochleare vini generosissimi Rhenani, vel quippiam de succo cydoniorum, misceretur quò magis facta grata, à ventriculo facilius acceptentur, retineantur ac concoquantur; solis autem julapiis, Syrupis, emulsione perlarum & aliis corroborantibus ægrotorum vires non ita, vt quidam sibi stolidè imaginantur, conseruari possunt, nam, si eò deuentum est, vt brodia huiusmodi analeptica nullum amplius locum inueniāt, actū certè est de ægroto, irrituiq; perlarum, emulsionum ac aliorum cardiacorum vsus.

27. *Cremor hordei.*

℞. Hordei decorticati ℥ iiij. coquantur in olla noua vitreata cum aqua fonta-

na ad mucilaginosam jusculi substãtiam, quæ per cribrum ad vsum trajiciatur.

Iusculum hoc à medicis vocatur cremor hordei, præcipuusque eius vsus est pro cibandis in febribus acutis aliisque validis affectibus, vel peculiari calida pulmonum, hepatis, renum aliarumque partium intemperie ægrotis, mediocriter enim nutrit, facilimèque concoquitur: Refrigerat præterea, humectat ac mitigat, quæ qualitates in affectib. hujusmodi necessariò requiruntur. Si quispiam hoc ipso vti voluerit, addendum parum butyri recentis non saliti vel admiscendum oleum amygdalorum dulcium sine igne recentissimè expressum, vel potest interdum, præsertim in atrocissimis calculi renum paroxysmis, parum de succo citri & saccharo cando addi. Tandem denique si cremore hoc plenius corpus nutrire volumus, loco aquæ fontanæ sc. vsurpandum brodium gallinæ vel caponis.

28. *Panatella.*

Hæc maximè est commoda loco cibi in febribus acutis, veluti de cremore hordei dictum, vsurpata, ventriculum enim non grauat, ægrotosq; vi ac atrocitate febris maximoperè debilitatos ac eneruatos solidioresq; exinde ac concoctu difficiles cibos non ferentes, satis sufficienterque nutrit; eius præparatio est talis: Sumitur medulla siue pulpa panis triticei magnitudine pugni, tyrocneste seu raspâ in minutissimas partes redactæ superfundatur dimidia mensura aquæ fontanæ, coquaturque lentissimo carbonum igne, cauendo ne fumum redoleat, ad formam tenuioris ac dilucidioris brodioli sapore tetro ac ingrato non inquinati, si enim farinam aut aquam sapiat, certissimum est vitiosi panis vel imperfectè cocti brodioli indicium.

Ægroto offertur, modo, quo dictum superius, cum butyro sc. non salito vel oleo amygdalino sine ignẽ expresso, conuenientibus ac accommodis, vt decet horis & tempore. Panatella huiusmodi cum brodio gallinæ vel caponis etiam præparari potest, vel pro necessitatis exigentia ac constitutione ventriculi ægroti vitellum oui eidem addi.

29. *Brodium Gallinæ cardiacum.*

Inter omnia brodia, quibus vt plurimum febricitantes ad minimum ad declinationem vsque morbi, ventriculique rectificationem, viriumque recollectionem cibandi sunt, præcipuum ac principalem locum obtinet, brodium gallinæ, quod ægrotos maximè præ aliis confortat, reficit ac corroborat. Hîc autem non intelligo tale quod est aquosum valdè ac ex pullis & macris gallinis cum additione butyri præparatum brodium, verum tale, cuius præparandi modum hic sum aperturus. ℞. Gallinam veteranam, præpinguem & bene sanam optimèque frumento saginatam, quæ optimè deplumata exenterata & in minutissimas concisa partes, per noctem integram in aqua frigida maceretur, deinde in olla vitreata cum aqua fontana limpidissima lento carbonum igne addita q. s. salis coquatur, despumetur, vsque dum caro ab ossibus separetur, ac brodij mensura vna remaneat: Remota ab igne olla, effundatur brodium in aliam asserueturque probè contecta in loco frigido. Hoc brodium ægroto in patella semota pinguedine calefactum præbeatur bibendum, totiesque per diem, quoties necessitas efflagitauerit, repeti potest, idque vel solum vel addita panis mica, vel admixto olei vitello, aromatizari quoque potest fol. rorismarin. vel saluiæ aut macere, addi insuper eidem potest, habita circumstantiarum ac morbi ratione, administrationis præsertim tempore duo vel tria vini Rhenani optimi cochlearia, succi

item acidiusculi, vt malorum citriorum, cydoniorum, &c.

30. *De succo caponum vel gallinarum Cardiaco.*

Apud plurimos hodierno die vsuuenit, vt probè mundatum, lotum, exenteratum ac minutissimè concisum caponem in cucurbita vitrea vel cantharo optimè munito superfusis prius aliquot aq. borrag. bugloss. acetos. meliss. aliarumque similium cardiacarum vnciis, vel additis interdum, corallis, perlis & auro, in aheno aqua calida repleto ad separationem carnis relinquunt, qua separata, succum per inclinationem separatum filtrant, quo tanquam efficacissimo restauratiuo vtuntur.

Licet verò nutriens carnis caponis substantia in exiguo hoc liquore coarctata hæreat, & satis sit in succo fortis ac efficax; nihilominus tamen strenuus eiusdem sapor patientibus, quod plurimis exemplis confirmare possum, maximè est ingratus, vsumque eiusdem fastidiunt.

Corallia vero, perlæ & aurum cum in sua essentia intacta consistant, nihilque de substantia eorundem brodium participet, prudens quilibet medicus facilè confitebitur, hæc ipsa in hoc brodio vtilitatis nihil habere, sed opinionem potius vtentium juuare ac phantasmati eorundem succurrere. Ego verò supramemoratum brodium huic semper præfero, & si quis breuiori gaudeat, longiori coctione petito suo non frustrabitur. Nullatenus etiam mihi persuadere possum, virtutem carnis, quæ potissimum in tenace hæret substantia, coctione posse euanescere, cum cuilibet sanæ mentis homini optimè constet, longiori carnis coctione maiores ac efficaciores acquirere brodia vires ac energias, saporeue fieri magis grata. Scitu etiam necessarium est, coctione aperta cruditatem carnis melius posse corrigi, spumamque nociuam absumi, quod in occluso vase nullatenus possibile.

Ideo que etiam, si fortè quispiam tali caponum brodio delectetur, illius in gratiam caponem celerrimo igne facerem ebullire, quem despumarem ac exinde exemptum rursus lauarem, mundis linteolis detergerem ac exsiccarem, cumque aquis eo, quo superius dixi, modo procederem.

Quod si verò perlæ vel corallia corroborare debeant, estimo ego, conducibilius fore, si subtilissimè præparata brodiis permixta ægrotis offerantur.

31. *Gelatina in dysenteria.*

℞. Coxam veruecium recentissimum in minutissimas particulas concisum ac optimè lotum, pedes vitulinos à sordibus bene repurgatos, Num. iiij. coquantur cum aqua fontana in olla vitreata, despumentur, idque tamdiu, donec consumpta fermè fuerit caro ac remanserit brodij vel liquoris Mens. j. hinc effundatur liquor in aliud vas, carnisque pinguedo separetur, adjiciantur in petia ligatæ ac in partes concisæ nusces moschatæ Num. ij. olla optimè cooperta frigido aëri exponatur, tunc coagulabitur brodium & splendentis instar gelatinæ concrescet.

Vsus tempore in patella q. placet calefactum dissoluatur, quod ægroto ebibendum toties, quoties exegerit necessitas, offertur, eidem etiam commodè permiscetur cochleare vnum syr. de berberibus, qui syrupus gratissimum dissolutæ gelatinæ conciliat saporem simulque ardores compescit.

32. *Gargarismus abstergens.*

Cùm in febribus aliisque corporis vitiis in faucibus ac ore putredo quædam

ac mucor ægrotis valdè molestus ex ascendentibus è ventriculo vaporibus progignantur, quibus vitiis si in tempore non succurratur, facillimè alia exinde symptomata exurgere possunt. Ideoque præter necessaria vniuersalia, quibus causæ principales extermineniur, remedia, excogitandæ sunt speciales oris collutiones ac gargarismi à sordibus idipsum liberantes, quorum è numero simplicissimus ac tutissimus est sequens:

℞. Aq. scabios. ℥ viij. aceti vini fortissimi, sacchari candi vel mellis ros. ana ℥ ij. M. omnia ad præmemoratum scopum. Impiger sit ægrotus ad colluendum sæpius os necesse est.

33. *Alius in periculosissimis linguæ inflammationibus.*

Accidit interdum vt febricitantes gingiuarum erosione ac putrefactione licet non laborent, nihilominus tamen tantam oris siccitatem ac calorem persentiscant, vt sæpiusculè mortem expetant, huic itaque symptomati vt succurratur mitigeturue, præter præmissam vniuersalem purgationem celebratamque necessariam venæsectionem, quibus primaria inflammationis causa infringitur, vtilissimus erit hic subsequens gargarismus.

℞. Spongiar. sambuc. siue auric. Iudæ minutissimè concis. ʒ ij. aq. plantag. ℔ ß. coquantur reposita in cantharo obturato in aquam feruentem, sinantur ibidem per dimidiam horam, vbi refrixerint ac colata fuerint, addatur succi vel Syrupi viol. ℥ j ß. salis nitri præparati ʒ ß. hoc gargarismo ægroti os multoties eluant.

34. *Mucilago sem. cydoniorum ad prædictum oris vitium.*

℞. Sem. cydon. psyllij ana ʒ ij. extrahatur mucilago cum aq. fragor. ℔ ß. admisceatur Sacchari candi puluerisati ℥ j.

Mucilago hæc egregiè refrigerat ac humectat, offerturque ægroto cum spatula, quando & quoties necessitas exegerit.

35. *Gargarismus scorbuticæ gingiuarum corrosioni vtilis.*

℞. Aq. fontan. salu. ana ℔ ß. alumin. gumm. lac. puluer. ana ʒ j. hæc inuicem in vitro mixta ac paululum in aqua feruente retenta rubini instar splendebunt, quæ mixtura percolata seruetur ad vsum.

Gargarismus hic os refrigerat, mundificat, astringit, putredini resistit, gingiuasque corroborat.

36. *Gargarismus pro curanda laxata vvula & tonsillarum tumore ac inflammatione.*

Sæpissimè euenit vt hominis ex tenuibus ac subtilibus è capite deciduis catarrhis relaxetur vvula elongeturque, quod tædiosum sane ac maximè ærumnosum est vitium. Hocce verò in affectu præter vsitatoria particularia remedia (vtpote, si sale vel zingibere aut aliis pulueribus exsiccatiuis ac adstrictiuis adhibitis, peccans humiditas absorbeatur & impediatur, columella verò dependens subleuetur) exsiccantes astringentesue gargarismi maximè sunt vtiles, inprimis verò, si simul tonsillarum in tempore, ne ad maturationem perueniat discutiendus ac resoluendus, sit conjunctus tumor. Inter alios verò huic scopo accommodos gargarismos subsequens hic optimus est ac maximè securus.

℞. Fl. ros. rubr. minutim concis. rad. tormentil. contus. ana ʒ j. ollulæ optimè vitreatæ inditis superfunde aqu. plantag. feruentissimæ ℔ ß. contegantur vsque

dum refrixerint, percolato deinde liquori adde spiritus Vitrioli gutt. vj. vel viij. vt solum colore tingatur rosarum, non verò fiat acidus, hic est hujus gargarismi præparandi modus.

Refrigerat, exsiccat, astringit, discutit, majorique affluxui resistit ac catarrhos impedit. Creberrimè eo de die vtatur tepido ægrotus. Si verò præter tumorem raucedo vel acrimonia quædam sentiatur, gargarismum temperandum suademus modico Syr. ros. vel viol. vel inter præparandum macerentur cum cœteris supradictis ingredientibus rad. liquir. ℥ ij.

SECTIO III.

De potionibus purgantibus, clysteribus & suppositoriis.

1. *Potio purgans è foliis sena in multis affectibus summè vtilis.*

℞. FOl. senn. s. st. ℥ iij. sem. anisi ℥ ß. aq. fumar. vel agrimon. vel in harum defectu aqu. font. limpidiss. ℥ iiij. coquantur leni ebullitione (longiori siquidem coctione vires fol. senn. debilitantur) vt aq. à fol. senn. flauescat, in percolato adhuc calido dissoluantur mann. cl. ℥ vj. rursus absque coctione propter mannæ depurationem percoletur, his adde acidi tartari ℥ j. hanc potionem horis quatuor ante prandium calidam ægrotus ebibat.

Potiuncula hæc purgans ratione acidi tartari aliquantulum acidiuscula absque omni periculo suam perficit operationem, non solùm verò materiam inprimis tantùm viis hærentem educit, verùm etiam continuationis ratione è longinquis ac longè dissitis corporis locis humorem melancholicum, cui appropriatissima sunt fol. sennæ ex omnium Dogmaticorum medicorum communi sententia, medicina, attrahit eundemque eliminat. Non minori etiam virtute aggreditur flauam bilem, viscosum phlegma, aliosque mixtos humores, mundificat etiam sanguinem, & ita quidem, vt majori cum fructu in variis affectibus siue cum, siue sine febre illi sint, præ cæteris simplicibus purgantibus eo vti liceat. Foliorum sennæ laudes verò, quantum experientia sum edoctus, satis sufficienterque in meo opusculo de essentiis vegetabilium decantaui illaque meritò extuli.

Tandem denique si potiuncula hæc ordinanda fuerit debilitatis valdè vel facilè mobilibus, eo fine vt quantitatem ægrotus magnam non fastidiat, fol. sennæ, acidi tartari ac liquoris dosis minorari pro discretione ac judicio prudentis medici commodè potest.

2. *Potio solutiua de rhabarbaro.*

℞. Rhabar. el. minut. concis. ℈ iiij. spic. nard. ℈ ß. macerentur per integrā noctem in aq. fumar. ℥ iij. manè factæ colaturæ adde syr. ros. sol. ℥ ij. acidi tartari subtillissimè puluerisati ℥ j. offeratur quatuor ante prandium horis. Hæc potio robustæ satis personæ, vbi nimia quantitate bilis peccat, conuenientissima est. Leniorem si desideres, tunc ℥ j. rhabarb. ℥ j. syr. ros. sol. & ℥ ß. acidi tartari pro vnica dosi sufficiunt.

Maximo cum fructu bilem præsertim flauam expurgat ac euacuat.

3. *Potio solutiua de rhabarbaro alia contra dysenteriam.*

Si èx fundamento dysenteriam quispiam curare voluerit, statim in principio peccantes praui humores principales

illius causæ ac noxij fomites, sunt eliminandi. Qui si collecti in ventriculo hæreant, accommodatissimè vomitorio aliquo, vtpote oxysaccharo vomitiuo vel sale Vitrioli (de quibus in myrothecio dictũ) in iis præsertim subjectis, qui sustinere vomitoriorum vsum possunt, educuntur ac exterminantur, sin verò in inferiori ventre, venis scilicet mesaraicis ac ipsis intestinis latitent, nullum excellentius potest sub solè inueniri medicamentum hoc ipso rhabarbaro, idque adeò, quia retentam bilem aliosque acres intestina erodentes ac exulcerantes humores huiusmodi morbos causantes placidissimè expurgat, tormina quoniam secundò non excitat, 3. longè dissitos in corpore humores ad partem affectam (quod hic maximè notandum) non attrahit, & deque 4. quia absoluta sua operatione purgatiua, aliquo modo astringit ac fluxum impedit. Hanc etiam ob causam diuersimodè à medicis pro obtinendo præfixo scopo pro cuiusuis tamen placito præscribitur. Aliâs sequens hæc formula, non rejecta interim aliorum, maximè mihi arridet.

℞. Rhabarb. ʒ j. aut ℈ iiij. fl. rosʃ. rubr. ʒ ß. minutissimè concisa macerentur per noctem in aq. plantag. cal. ℥ iij. factæ manè colaturæ addatur mann. el. ℥ ß. Spiritus Vitrioli gutt. iiij. vel v. potiuncula hæc horis matutinis bibita, blandissimè operabitur. Vtendi autem tempus conueniens est morbi principium cùm scilicet ægrotorum vires nondum sunt valdè debilitatæ, si verò necessitas vrgeat, potiuncula hæc secundo vel tertio die tuto potest reiterari ac repeti. In debilioribus detrahendum quippiam de rhabarbari dosi, quando etiam necessitas huius potiunculæ vsum ex tempore postulat, maceratio specierum nocturna tunc non est necessaria, sed leuis ebullitio ad tincturam liquoris sufficit, cœteraque additamenta eo, quo supra modo possunt adjici, & non minus hac ratione ac præparandi modo vires suas exercet.

4. *Euporistum quidem, ast vtile valdè, refrigerans ac humectans enema.*

Enematum vsus à plurimis licet medicæ artis ignaris summè contemnatur ac maximè abominalibilis judicetur, imò ab aliquibus pro periculosissimis eadem ac lethiferis proclamentur remediis, nihilominus tamen pro curandis illis ægritudinibus ac symptomatibus, quæ vel essentialiter in intestinis, vel accidentaliter per communicationem in aliis corporis latitant ac hærent partibus & locis, vt & aliis pluribus morbis tantæ sunt necessitatis ac energiæ, vt illis ipsis in vsu medico nullo modo carere, excellentesque eorundem vsu breuitatis ducti studio sufficienter ac satis pro merito enarrare possimus.

Præmemorati verò enematis præparandi modus est sequens ℞. decoct. hordei clarific. ℥ xij. syr. viol. purp. ℥ iij. vel ℥ iiij. M. pro Enemate: applicetur more solito, cauendum tamen ne diutius debito ob flatuum metum secum ægrotus retineat.

Enema hoc humectat, émollit fæces alui exsiccatas, mundificat, detergit intestina ac excitat facultatem expultricem ad expulsionem: reiterari eiusdem etiam vsus pro lubitu potest.

5. *Commune humectans ac abstergens enema.*

℞. Seri lactis rec. ℥ xij. facchari non refinati puluerisʃ. ℥ iij. vel iiij. colatur & applicetur dicto modo.

6. *Clyster emolliens.*

℞. Fol. malu. violar. ana M j rad. alth. ℥ ß. coq. in aq. font. ℥ xx. c. colaturæ ℥ xij. addan-

℥ xij. addantur mellis passul. syr. viol. ana ℥ ij. M. pro clystere.

NB. Tribus hisce enematum formulis in febribus acutis, ardentibus, interiorumque viscerum inflammationibus, vbi intestina maximopere à calore p. n. sunt exsiccata, affectus verò hi simplicium calidorum aut oleorum vsum in clysteribus applicandis ne inflammationes adaugeantur, vaporesque in capite excitentur, cum nullatenus concedant, tutissimè vti licet. Testatur namque experientia optima rerum magistra etiam, ex humectantibus ac refrigerantibus simplicibus per infusionem præparatorum oleorum vsum noxium magis semper fuisse quàm proficuum, cum exinde inflammationes in ægrotis accreuerint, clysteresq; intollerabili cum fœtore rejecti fuerint. Attamen cuilibet liberum esto procedere vt lubet. Præterea etiam hic sciendum semina frigida majora cucumeris sc. cucurbitæ, citruli, melonum vel papaueris albi superiorum duorum priorum enematum maximo cum fructu ingredi præparationem, inprimis verò si præsente maximo æstu ex ℥ ß. vel ℥ j. dictorum seminum cum decocto hordei vel sero lactis fiat emulsio.

7. *Enema emolliens ac aluum ducens.*

℞. Decocti hordei aliquo modo à substantia hordei facti mucilaginosi ℥ xij. syr. rosf. sol. cuius superius facta mentio ℥ iij. vel iiij. M. pro enemate ad vsum.

Emollit, humectat, abstergit, & tenaciter adhærentes intestinis viscosos humores attenuat eosdemque educit; Febribus præsertim à flaua bile adusta progenitis, in quibus ægroti de maximis ac intollerabilibus capitis conqueruntur doloribus apprimè est vtile ac valdè salutare, inprimis verò si legitimo tempore necessitatis enematũ laxantiũ vsum exigat.

Ang. Sala.

8. *Enema lenitiuum.*

Cùm sæpissimè clysteribus, necessitate ita jubente, purgantia reliquis ingredientibus sint admiscenda, quibus non solùm materiæ peccantes ipsis intestinis impactæ verùm etiam in longè dissitis locis conclusæ attenuentur ac euacuentur, vel natura ad expellendas easdem irritetur, præsertim vbi ægroti nauseabundi ac delicatuli nimis, omne medicamentum per os assumendum abhorrent, vel diuturnitate aut ferocitate morbi nimis factis debilibus purgantium vsus non sit omnimodè tutus, morbo verò vel febre in declinatione existente, obstructiones cum causa aliqua peccante adsint; maximè proinde vt supradictum cum sint necessaria ac vtilia, ideo medici pro prædictis scopis varios enematum tradidêre formas, ego hoc sequens maximarum existimo virium.

℞. Fol. malu. violar. fl. chamomil. fol. sen. ana ℥ ß. rhabarb. el. ʒ ij. concisa minutim cum ℥ xvj. decocti hordei s. indita cantharo stanneo optimè operculato coq. in aheno aqua repleto; Semoto dein ab igne aheno, decocti refrigerati ℥ xij. addantur syr. rosf. sol. mellis vel essentiæ passularum ana ℥ ij. nitri præparati ʒ j. M. pro enemate.

Hoc clystere tam in febribus quàm aliis etiam morbis, vbi mediocriter purgantia sunt necessaria, vti commodè possumus.

9. *Enema laxatiuum domesticum.*

℞. Fol. malu. fl. chamomil. ana M j. coq. in s. q. aq. colaturæ ℥ viij. adde suc. Mercurial. ℥ iiij. facchari Thomæ j. ℥ iij. butyr. rec. ℥ j ß. M. pro enemate.

Egregiè intestina mundificat, abstergitq; applicari autem iis tutò licet qui alui constipationibus sunt valdè obnoxij.

Tempore hyberno ſi mercurialis copia non detur, ſubſtituere mel eiuſdem commodè licet, & ita quidem, vt intermiſſo ſaccharo ſummatur prædicti decocti ℥ xij. mel. mercurial. ℥ iiij. butyr. rec. ℥ j ß. ad attenuandam autem ac educendam fœlicius viſcoſam materiam addatur ſal. gemm. ʒ ß.

10. *Enema approbatiſſimum pro curando renum calculo.*

℞. Fl. chamomil. verbaſc. melilot. ſambuc. rad. alth. liquirit. ſem. fœnigr. ana ℥ ß. contuſa contundenda, conciſa conſcindenda ac conquaſſata conquaſſanda ſtent infuſa cum aq. chamomil. ℥ xx. in cantharo ſtanneo optimè obſerato per dimidiam horam in aqua feruentiſſima, huius deinde infuſi ℞. ℥ xij. vitellos ouor. rec. n. iij. ol. roſ. fl. lil. alb. & fl. ſambuc. ana ℥ j. mellis paſſular. ℥ ij. M. pro Enemate.

Emollit, lenit, flatus diſcutit, doloreſque potentiſſimè mitigat, ideoq; ſummè vtile iis, qui à calculo renum miſerrimè excruciantur, iſque ſi loco ſolutus, hoſpitium eſt relicturus vel in vreteribus hærens varia ac grauiſſima excitat ſymptomata, ſuppreſſionem ſcilicet vrinę, inflationes ac intollerabiles laterum punctorios dolores, ventris tormina cum alui pigra dejectione, calorem febrilem, &c. cum idipſum qualitatibus ſuis ſit temperatum, indifferenter itaque tam viris quàm mulieribus neceſſitatis tempore vtile.

Sciendum inſuper loco prædictorum trium oleorum ſumi vtiliter etiam poſſe ol. lini rec. expreſſum vel ol. amygd. d. hæc enim potentiſſimè dolores quoque lenire ac mitigare poſſunt.

11. *Enema carminatiuum.*

℞. Fol. malu. alth. ana M j. fl. chamomil. Roman. vel eiuſdem herbæ à caule ſeparatæ, origan. ana ℥ ß ſem. aneth. fœnic. cumin. bac. laur. ana ʒ ij. aq. chamomil. ℥ xx. f. vt ſupra infuſio, huius ℞. ℥ xij. ol. chamomil. ſecundum meam deſcriptionem præparati ℥ iij ß mel. junip. ℥ ß. ſalis comm. ʒ j f. Enema neceſſitatis tempore applicandum.

Flatus egregiè diſcutit præcipuè verò à frigido in inteſtinis hærente phlegmate exortos, & ſi adſint ſigna, hoc ipſum nimis eſſe lentum ac tenax, maceratio poteſt fieri in vino albo & prædictis ſimplicibus addi agarici albiſſimi ʒ ij. vel huius loco rad. mechoac. conciſ. ℥ ß. Maximus eius vſus eſt in colica flatulenta & tympanitide.

12. *Enema conſolidans in dyſenteria.*

℞. Cap. veruec. per medium diuiſum n. j. pedes vitul. n. ij. in ſ. q. aq. font. ad ſeparationem carnis ab oſſibus coq. ad remanentiam M. j. cui effuſæ adjiciunt rad. ſymphyt. maj. exſic. ℥ ß. fl. roſ. rub. hyperic. rad. tormentil. ana ʒ ij. coq. denuò omnia, colaturæ ℥ xij. ſeruantur ad vſum.

Vbi cum dyſenterico eo eſt deuentum, vt inteſtina maximoperè ſint læſa ac exulcerata, ac exinde intollerabiles aluũ exonerantem excrucient inferioris ventris dolores, huiuſmodi ægroto primùm (cùm hoc vitium medicamenta per os ſumpta non facile conſolidare ac curare poſſint) enema ex decocto hordei ac ſaccharo, ſecundum modum ſuperius allegatum, præparatum pro abſtergenda inteſtinis adhærente peccante materia, applicandum. His ita peractis, prædictum decoctum in forma enematis tepidum eſt applicandum, vt verò hoc ipſum diutius retinere poſſit, quietus decumbat, contingit enim interdum vt huiuſmodi enemata, non ſine maximo ægroti leuamine aliquot horis abſ-

que omni tædio in corpore resideant. Quòd si aluum rursus exonerans dolorum aliquam alleuiationem, non autem omnimodam abolitionem sentiat, enema secundò vel tertiò necessitate ita jubente in vsum reuocandum: quicquid enim aliis fieri ac effici, hoc certè enemate potest.

Alias hîc etiam ad varios corporis morbos vtilium enematum formulas proponere quidem possem, ast breuitatis studiosus his supersedebo.

N.B. Notandum hîc, supra memoratam enematum quantitatem sc. ℔ j. adultioribus tam viris quàm mulieribus conuenire. Quando autem iisdem vti quis volet in delicatulis ac junioribus, ingredientium vt & liquoris quantitatem semper esse minorandam & pro diuersitate subjecti à ℔ j. medica ad ℥ ix. vel etiam ℥ vj. descendendum. Pro infantibus verò in minima subsistitur dosi, habito semper ætatis, virium ac necessitatis respectu.

13. *De suppositoriis.*

Suppositoriorum eadem ac enematum est ratio, ac licet ratione formæ externæ vilia maximè ac projecta existimentur medicamina, nihilominus tamen is, qui iisdem indiguit eademque probauit, statuet contrarium.

In communi inseruiunt expultrici intestini recti facultati excitandæ ac stimulandæ, fæcibus in eo contentis expellendis, eorundem v. non solùm in modò memorato scopo, verùm etiam vbi enemata displicent, vsus esse potest. Sunt autem duplicia, simplicia scil. & composita.

Simplicia notissima sunt omnibus. E. G. In casu necessitatis sumitur extremitas candelæ acuminaturque in forma suppositorij, longitudine ac crassitie ægroto accommodi. Alij huius loco accipiunt saponem vulgarem vel venetum, similique forma figurant, quod itidem suppos. facultatem expultricem stimulat. Nonnulli mel ad consistentiam resinæ coquunt ex eoque suppositoria pro lubitu formant. Qui præparandi modi lippis tonsoribusque notissimi, fœminino etiam generi reuelati.

Cùm verò interdum accidat vt magis acutis indigeamus prioribus, peculiaria quædam suppositoria possunt præparari hunc in modum.

℞. Mellis ros.℥ ij. coquuntur sensim ad justam consistentiam cauendo tamen empyreuma, hinc admisceantur aloës subtiliss. puluerisꝫ ij. salis gemmæ ʒ j. f. suppositoria majora vel minora pro diuersitate vtentium.

Quod si vehementiora sint necessaria, pro ʒ ij. aloës sumatur vna saltem, cathartic. verò mei polychresti vel panchymag. Crol. aut extr. catholic. Andernaci similiumue vehementer attrahentium purgantium extractorum ℈ j. aut ℈ j ß.

Huiusmodi suppositoria materiam peccantem ex alto secus quàm priora, ad inferiora trahunt.

Si etiam ægroto alicui nephritide vel colica afflicto, vnum pluraue enemata applicita propter maximam incarceratorum flatuum copiam in intestinis aggerata absque vllo effectu resedissent, suppositoria hæc maximè sunt commoda, facultatem enim expultricem stimulando enematum operationem maximo ægrotorum emolumento promouent. Tandem denique scitu maximè est necessarium, in alumine tantam latitare attrahendi virtutem, vt, si ex eodem formetur vsitato more suppositorium illitumue oleo communi oliuarum vel butyro accommodetur, excellentissimè ex alto delitescentia excrementa ac flatus euocando, operationes suas perficiat, inprimis verò maximè est vtile in febribus acutis, vbi suppositoria vehementiora ac excalefacientia locum non habent

noxiusque est eorundem vsus. Potest etiam alumen subtilissimè puluerisari & cum gummi tragacantho in aq. ros. dissoluto massa concinnari, ex qua varia ac diuersa suppositoria formari ac ad lapidis duritiem ad vsum exsiccari possunt. Vbi acrioribus vti suppositoriis volumus, certissimus necesse est, ægrotos nullo modo inano aut intestino recto vel læsos esse, aut inflammationem tumoremue pati.

SECTIO IV.

De epithematibus, fomentis, sacculis medicamentosis, ac pultibus siue cataplasmatibus.

Oxyrrhodinum refrigerans in atrocissimis capitis doloribus in febribus acutis.

℞. SEm. cydon. psyllij ana ℨ ij. aq. spermat. ranar. ℥ vj. aceti rosar. fortissimi ℥ iiij. hisce extrahatur è seminibus mucilago, cui addantur ol. ros. ℥ ij.

Si necessitas hujus vsum requirat, madefiant in eo linteola fronti applicanda, quæ vbi à calore nimio fuerint exsiccata, denuò madefiant, reiteraturque pro necessitatis exigentia.

Cautio in vsu oxyrrhodinorum refrigerantium probe obseruanda.

Primùm in atrocissimis ac maximè intollerabilibus per accidens ex ebullitione ac fermentatione sanguinis, calidorum putrefactorum humorum aliarumque noxiarum materiarum ortis capitis doloribus, qui sæpissimè in febribus acutis ac periculosis ægrotos excruciant, non ilico hujusmodi oxyrrhodinis, multò minus aliis, quæ opium vel extractum hyoscyami recipiunt, temerè (quod ab aliquibus imprudenter satis factitatum scimus) vtendum. Sed ante omnia eò allaborandum, vt conuenientibus, quarum superius mentio facta, vehemens, humorum ebullitio ac fermentatio inhibeatur, calorque p. n. temperetur, hi ipsi etiam exigente necessitatis casu conueniente vomitorio vel lenitiuè purgantibus vel enematibus educantur ac eliminentur, maximaque inflammatio ac ebullitio sanguinis venæ sectione accommodo & legitimo tempore mitigetur, cui scopo non minus etiam inseruiunt, cucurbitulæ cum & sine scarificatione, frictiones extremorum, epithemata plantis pedum facta aliaque alia quæ materiam ascendentesque humorum peccantium vapores à loco affecto nobili reuellant ac ad ignobiliores partes quantum possibile trahant. Quæ omnia si fuerint obseruata ac facta, dolores tamen ac calor non cessent, præmemorato tunc vel aliis oxyrrhodinis vti tutius licet. Ast probè notandum, hæc non esse applicanda in principio paroxysmorum febrilium, vbi summa ope vapores è præcordiis, & inferiore ventre ad caput eleuantur exitumque quærunt, sed in statu eorundem ac fermè declinationis principio, repercussi enim hujusmodi in principio vapores cordi maximè sunt infesti variaque ac lethalia etiam excitant symptomata.

Secundò sciendum, ex horum oxyrrhodinorum refrigerantium abusu, ægrotum à febre factum immunem ac ab ea liberatum debile ac frigidum variis exinde calamitatibus obnoxium retinere semper cerebrum. Melius itaque actum existimo, si hujusmodi humorum ac inde progenitorum dolorum ferocia laudano aliquo vel dianepenthe (quorum supra in myrothecio feci mentionem) quam particularium eiuscemodi medicamentorum causam dolorum principalem non

aggredientium nec alterantium, vsu, (in quo tamen totus rei cardo hæret) infrænetur potius mitigeturue. Non dubito insuper asseuerare, legitimè præparatum ac ratione suarum qualitatum temperatum laudanum cum discretione legitimo tempore vsurpatum, omnium hoc in casu vsitatorum medicamentorum esse vtilissimum ac approbatissimum.

2. *Excellens ad maniam fomentatio.*

Mania grauissimus est sine febre cerebri affectus à feruore bilis aliarumque humorum, qui suas in cerebro operationes perficiunt, inflammatione ortum ducens, vbi hominis læditur imaginatio ac ratiocinatio, vt variis perturbationibus misserrimè cum ferocia diuexetur excrucieturque, quas omnes ac singulas hîc velle enarrare, superfluum esse existimo.

Morbus hic curationem adhuc admittit, si modò ægrotus in hunc ipsum non fuerit naturâ procliuis, aut malum sit inueteratum altasque egerit radices, vt sensuum etiam functiones ac organa totaliter sint læsa ac omnimodè corrupta, præter humectantem ac refrigerantem diætam, potiones item feruorem materiæ peccantis alterantes ac præparantes, itemque venæ sectionem, purgationes, anodyna somnifera aliaque medicamenta interna, externa etiam vsurpantur, è quibus hoc epithema in hunc finem singulariter præparatum miræ efficaciæ hoc in affectu fuisse sum expertus.

℞. Cap. veruec. mundat. & in 2. part. diuis. N. ij. euulsis linguis coquantur in aqua absque sale tam diu, donec caro ossa reliquerit, mensuraque vna decocti satis efficacis ac candidi remanserit, in colatura rursum calefacta ac optimè contecta macerentur, non verò ebulliant, sequentes sacculi vel potius pileoli vespertino tempore applicandi.

℞. fol. malu. exsiccat. violar. fl. nymph. alb. fol. papaū. ana M. ij. fl. chamomil. ros. rubr. primul. veris, fl. lil. alb. verbasci, ana M. j. concisæ minutim herbæ in duobus diuersis sacculis siue pileolis capiti accōmodatis intersutis discriminentur. Vtendi autem modus talis est. Collocandus est in sella ægrotus aut bonis verbis aut violentia, cauendo, ne cuipiam adstantium damnum ab hoc ipsò inferatur, collocati ita in sella crines ad radices vsque detondeantur, subitoque vnus maceratorum pileolorum capiti superponatur calidus, ibidemque tam diu, donec incipiat refrigescere, relinquatur, quo semoto, substituatur alter etiam calidus, hæcque fomentatio continuetur per dimidiæ horæ spatium. Deinde capite sine frictione detersò, frons illinatur. ol. papau. alb. & fl. Sambuc. recent. express. optimeque permixtorum ana q. s. capite caputio prius probè munito æger in lecto quietus, quātum possibile molliter recumbat, quæ fomentatio aliquot diebus necessitatis casu ita exigente reiterata, non in cassum abibit, sed fructus eius è posteriori ac subsequente operatione colligentur excellentes. Necessaria autem ante hoc particulare vniuersalia remedia. Itemque, vbi ægrotus diuinâ assistente gratia, reconualuerit, vitam viuat quietam, ac sobriam, bonaq; vtatur ac conueniente diætâ: conueniunt insuper temperata cephalica, expurgeturque annuatim tempore præcipuè verno, & si sit plethoricus, vena quoque secetur. Hisce remediis præcauebitur atrocissimi huius morbi insultus vel totaliter aut ad minimum vehementia eiusdem debilitabitur.

3. *Sacculus cephalicus corroborans in affectibus capitis frigidis.*

℞. Fol. rorismar. exsicc. salu. majoran. ros. rubr. ana ℥ ß. ligni aloës electi, caryophyll. rad. irid. nuc. mosch. succin. alb. benzoin. el. styrac. calamith. ana ʒ ij.

F. omnium puluis ex quo concinnetur cucupha (quæ hîc sub sacculi nomine venit) inter duas syndones rubras cum pauca bombace interbastata.

Sacculus hic vel cucupha hæc calefacit, siccat, corroboratque caput, iisque præsertim vtilis, qui intemperie cerebri laborant frigidâ & humida ac ad vertiginem, apoplexiam & epilepsiam aliosq; similes affectus maximè sunt procliues, anni præsertim tempore frigido & humido. Huic verò & similibus externis non absolutè fidendum medicamentis, sed requiruntur & alia interna superfluos capitis humores exterminantia medicamina.

4. *Sacculus alius contra acres ac tenues capitis destillationes.*

℞. Cap. papau. alb. exemptis seminibus exsiccat. rad. nymph. tormentil. ana ℥ß. fl. rof. rubr. myrtil. succin. alb. mastich. el. myrrh. el. oliban. ana ʒ j. M. f. puluis ad vsum asseruandus.

Puluis hic siccat, astringit, incrassat tenues ac acres à capite in pectus irruentes destillationes; temperatissimum etiam infantibus tutò conueniens in forma sacculi vel pileoli medicamen.

5. *Epithema cordiale refrigerans ac humectans.*

Vapores calidi, qui à fermentatione ac putredine bilis aliorumque acriorum humorum oriuntur, vsque adeò exacuunt ac incendunt calidi innati fontem, cor scilicet vitalesque spiritus, vt, sicuti humiditas virescentis ligni exsiccatur igne ac denique consumitur, ita humidum radicale continuo calore ac incendio debilitetur, meliorque corporis humani humiditas ipsa etiam caro ac sanguis sensim exarescant ac consumantur, quod in iis præsertim, qui complexionis sunt calidioris ac siccioris, valdeque macilenti clarissimè apparent. Ideoque prudentes etiam Medici præter vsum vniuersalium medicamentorum, quibus peccantes materias exturbant, maximè sunt soliciti, vt non solum medicante diæta humectante, verum etiam externis remediis huiusmodi incendiis, quantum quidem possibile, occurratur, eademque restinguantur, cui scopo huiusmodi epithema est vtile.

℞. Sem. cucurbit. uel cucum. rec. papau. alb. ana ℥ j ß. ex conquassatis extrahatur cum decocti hord. ℔ j. emulsio; huic adde ol. amygd. d. rec. s. igne express. (vt infra docebitur) ℥ j. In hoc liquore linteamina madefacta tempore, vt de epithematibus capitis dictum, conuenienti, extenduntur supra pectus, quotiesque necessitas requisiuerit, renouantur.

Hoc epithema non solum summè est vtile in febre ardente, verum etiam in hectica & maximis pulmonum inflammationibus siue peripneumonia. Loco prædictæ emulsionis sumere etiam licet decoctum hordei mucilaginosum addito ol. sem. cucurbit. vel papau. alb. recentissimè expresso, quod calorem eiusmodi hecticum potentissimè attemperat ac mitigat.

6. *Sacculus medicamentosus pectus calefaciens.*

℞. fl. chamomil. Roman. exsiccat. fol. hyssop. origan. marrub. sem. fœnic. dulc. bac. junip. rad. helen. ireos nostr. aristoloch. rot. ana ℥ ß. incisa includantur sacculis xylinis, qui intersuantur. Puluis hic pectus egregiè calefacit, crudos ac frigidos in pectore contentos humores digerit, flatus siue inflationes thoracis exinde progenitos discutit, asthmaticisque peculiariter subuenit.

Possunt hi sacculi gestari vel sicci, vel vino maluatico aut hispanico irrorati, lentissimeque in patellis duabus stanneis super ignitabulo excalefacti applicari.

7. *Epithema cordiale in febribus malignis ac pestilentialibus.*

℞. Coral. rubr. præpar. C. C. vsti ac præpar. succin. alb. præpar. ana ℥ ß. in patella vitrea mixta irrorentur q. s. suc. citri vel limonum clarificati, vt consistentiam brodioli acquirant, pone in hypocausto calisio vel alio loco simili vsq; dum exsiccata fuerint, hicque modus secundò cum succis reiteratur, inque priorem pulueris formam rediguntur. His ita peractis, ℞. fl. ros. rubr. exsiccat. caryophyl. hortens. plenor. separata inferiore albedine, fl. bugloss. ana ʒ vj. cort. citri, sem. carduiben. ligni aloës el. (notas eiusdem superius in libro de vegetabilium essentiis tradidi) santal. citrin. ligni rhodij rad. tormentil. bistort. Zedoar. ana ʒ j. croci oriental. ʒ ß. puluerisata omnia ac subtilissime percribrata præparatis addantur, tandem camphoræ opt. gr. xij. in mortariolo cum prædicti pulueris cochleari vno optime conteruntur & si probè fuerint commixta, reliquis admiscentur. Hic puluis ita ad perfectionem perductus in vitro optimè obturato seruetur ad vsum.

Puluis hic ratione suarum qualitatum maximè est temperatus, exsiccat, roborat ac confortat, malignitati resistit, conclusosque vapores cor ferme opprimentes discutit.

Vbi quis hoc ipso, in prædictis febribus pro epithemate, cordi temporibus item ac manuum pulsibus applicando vti voluerit, is pulueris huius cordialis ℞. ℥ ß. aq. ros. fragran. ℥ iij. vini maluat. vel alterius alicuius generosi ℥ ij. in agitatis optimè madefiant linteamina vel peculiares sacculi ad hoc negotium parati, locis prædictis debito modo applicandi. Loco etiam vini sumi potest acetum aliquod florum cord. vel aqua cardiaca aut alius similis, intemperiei corporis, conditioni affectæ partis, symptomatibusque febrium (quorum singulorum peculiarem velle instituere enarrationem, huius loci non est) conueniens ac necessarius liquor. Huiusmodi autem epithemata vsurpari debent legitimo tempore ac cum judicio, non vero indiscriminatim omni die ac hora, vt aliqui obtusi valde ingenij imprudenter solent, qui, si fortè ægrotus in aduentu paroxysmi taciturnus aut aliquantulum consternatus reperiatur, curiosuli hoc, vel simile epithema applicaturi stant in procinctu, subitò horum applicatione liberatum iri ægrotum sibi certissimè persuadentes, cum tamen sæpissimè contrarium euenire soleat, naturæque motus ac vires in pugna contra morbum impediantur ac quasi ligentur, sicque majus exinde exurgat damnum quam feratur commodum naturæ aduersus hostem auxilium. Potest etiam in præmemoratis febribus internè vsurpari à ℈ ß. ad ℈j. habita ætatis ac subjectorum ratione, commixtusque aquis destillatis vel julapiis conuenientibus pro vnica dosi exhiberi. Vel concinnari morsuli, sumendo scilicet sacchari in aq. ros. dissoluti ℥ j. pulueris ʒ j. de iisque sæpiusculè parum deglutiri.

8. *Sacculus calefaciens stomachalis.*

℞. Menth. crispæ, fl. & fol. absynth. thymi, rad. caryophyl. fl. cheyri ana ℥ß. cort. arant, ab interiore candicante cuticula liberato rad. galang. calami aromat. mac. ana ʒ ij. M. f. puluis.

Calefacit, corroborat, vtilisque contra imbecillitatem, nauseam, vitiatam concoctionem, inflationem doloremque ventriculi, orta ex frigiditate vitia. Vsus vero eius est, vt sacculis inclusus accommodetur regioni ventriculi, vel siccus, vel si necessitas exigat cum sacculis vino rubro madefactus.

9. *Cataplasma stomachale in acutis.*

℞. Panis triticei bis cocti ℥ ij. fl. rof. rubr. myrtil. fol. absinth. sysymbrij aquat. ana ℥ ß. rad. tormentil. ligni aloë, sicc. myrobalan, citrin. exemptis nucleis, nuc. moschi ana ʒ ij. M. f. puluis subtilissime triturandus ac per cribrum trajiciendus, dein ℞. cydonior. cond. ʒ iiij. contundendo in mortario adde partem vnam huius pulueris, aceti rosac. ℥ j. f. pulticula, linteaminibus superducenda, quibus necessitatis tempore ventriculus contegatur.

Cataplasma hoc admirandæ est efficaciæ in sistendo continuo vomitu, qui in febribus biliosis, acutis, malignis ac pestilentialibus ægrotos miserrime excruciat, facitque vt tam cibos quã assumpta medicamenta rursus rejiciant, salutare item in singultu ac lienteria.

10. *Cataplasma hepaticum corroboratiuum.*

℞. Fl. rof. rubr. gran. tinct. sem. plantag. santal. rub. ana ℥ ß. f. subtilis puluis, cui adde coral, rubr. præpar. ℥ ß. camphoræ ℈ j. omnia L. A. optimè misceantur.

Puluis hic miscetur cum cydoniis cond. aq. plantagin. à sacharo liberatis, addito pauco aceto rosarum, eo, vt de superiori dictum, procedatur modo pro formando hepatis cataplasmate, eximiarum hoc est virium in corroborando ac confortando à causa calida inflammato ac debilitato hepate.

Cum verò cydonia hisce cataplasmatibus formandis maximè sint vtilia, ideò sciendum, hæc optimè in taleolas vt nostri cum pomis ac pyris solent, posse conscindi, exsiccari ac ad vsum asseruari, quãdo verò in vsum venire debent, frustula hæc in aq. aliqua destillata calefacta macerentur prius, deinde contundantur, hâc ratione asseruata ac præparata longè sunt meliora conditie.

11. *Cataplasma spleneticum.*

℞. Farin. fabar. ℥ iij. pulu. cumin. aristol. rot. rad. asari, ireos ana ℥ j. coq. in lixiuio ciner. ligni fraxini, f. cataplasma addendo ol. rut. ℥ j. anethini ℥ß. Cataplasma hoc inflationes lienis potentissime discutit, tumoresque eiusdem frigidos absumit, imponendum verò est calidum ac pro necessitate reiterandum.

12. *Cataplasma astringens.*

℞. farinæ fabar. tostæ quidem, ast non adustæ ℥ iiij. rad. tormentil. subtilissimè pulueris. gallar. C. C. philosoph. præpar. boli orient. ana ℥ j. M. Deinde coq. in decocto prunor. sylu. satis astringente ad consistentiam pultis.

Egregium est hoc cataplasma in sistendis alvi periculosissimis, siue cum, siue sine sanguine fluant, profluuiis, toti inferiori ventri impositum. Vniuersalia verò præcesserint maximè est necessarium, quæ peccantem materiam conuenienter prius eliminarint, vel natura, sua sponte molestam sibi hydram expulerit, vlterioraque ita non requirantur cathartica.

13. *Sacculus flatus discutiens.*

℞. fl. chamomill. melilot. tanacet. agerat. fol. absinth. ana ℥ ij. sem. aneth. fœnic. cumin. bac. lauri, juniper. ana ʒ j. contusa contundenda ac concisa conscindenda M.

Hæc mixtura calefacit, discutit, maximi est vsus in torminibus ventris siue colica flatulenta, doloribus matricis, laterum, doloribus nephriticis aliisque similibus à frigidis crudisque humoribus ac conclusis flatibus ortis affectibus ac accidentibus.

Applicatur

Applicatur inclusa sacculo intersuto vel sicca, vel vino alioue liquore pro libitu madefacta. Hic autem candidè monere volui, huiusmodi exsiccatas herbas præcipuè illas, quæ odoriferæ sunt valde subtiliumque partium fomentationes ingredientes non necessario esse coquēdas, sed sufficit earundem in olla vitreata vel cantharo inclusarum cum vino, hydromelite, cereuisia vel lacte in aqua calida facta maceratio, cauendum interea ne plus liquoris, quam pro nuda maceratione requiritur, affundatur. Hac siquidem ratione subtilissimæ illarum qualitates coctione alias perituræ conseruantur. Præterea non astrictus est quispiam formulis à me E.G. præscriptis, sed augere vel minuere cuilibet ingredientium vegetabilium aliorumquè dosin pro arbitrio ac necessitatis casu, licet.

14. *De epithematibus, quæ interdum ægrotorum pedum plantis applicantur.*

In calidis capitis in febribus præsertim aliisq; corporis ægrotos miserrimè excruciantibus affectibus, solemus nonnunquã præter alias externè factas medicationes, sc. venæsectionem, cucurbitulas cum & sine scarificatione, extremorum frictiones, quibus materiam à loco affecto reuellimus, plantis pedum vel aliis corporis locis reuulsionis etiam gratia medicamenta applicare materiam ab alto attrahētia.

Hæc autem sunt varia ac multiplicia, potissimum tamen triplicia, lenia, mediocria & vehementia, in vsum namque interdum veniunt vesicatoria, ac inflammatoria, qualia sunt, cantharides, esula, ranunculus, aliaque similia; cum autem hæc non cuiq; arrideant maximaque in eorundem vsu cautione opus sit, hæc silentio inuoluo. Mediocria verò sunt, decorticatus raphanus sale conspersus, vel concisa minutim rutæ folia, fermento, salè ac aceto in forma pulticulæ mixta, aut sem. sinapi hortensis cum fermento panis & pauco sale, hæcq; remedia manè & vesperi pedũ plantis applicantur & pro necessitate plurimis diebus eorundem vsus cõtinuatur.

In hunc etiam finem præter hæc, alia vt dictum vsurpantur, quæ prolixitatis tædio hîc omittimus. Hoc siquidem in passu quilibet pro arbitrio suo experientia magistra comitante progreditur vel subsistit.

SECTIO V.

DE OLEIS ET VNGVENTIS.

PRæter alia, quibus pater vel mater familias medicamentorum præparationi, necessario indigent, instrumenta, maximè vtile etiam est torcular aliquod siue prælum, quo olea ac succi exprimantur, de quacunque autem materia illud sit fabricatum nihil interest, temporeque necessitatis sufficit ligneum, bibliopegæ prelo non dissimile, modò eius cochleæ sint densiores lignumque crassius. Oleum verò ouorum sequente modo præparare soleo. ℞. oua recentia inculpata elixatione indurata N. L. exemptos vitellos ac cochleari ligneo comminutos ac contritos igne mediocri in sartagine asso, vel frixo modico igne, mouendo semper ne vasi adhæreant vel empyreuma redoleant, donec rubescant & inter digitos pressa liquorem incipiant reddere pinguem, post confestim in sacculum lineum massam feruentem injicio, quã inter duo tabulata quercina prælo exprimo, expressum caloris aurei oleum, quod instar butyri coagulatur, excipio & vsui repono. Residuam materiam post expressionem restitantē secundò contero, calefacio, præloque oleum superiori addendum expri-

mo. Si recensiti huius laboris quempiam non tæduerit, odorem vitellorum, diuturnitate tamen temporis tandem aliquando periturum, non alium verò peregrinum, retinebit, hoc etiam oleum non vt alia corrumpitur, quod certissima obseruatione ipse contestor, qui per octennium illud asseruādo, ne minimam quidem odoris ast coloris aliqualem ad albedinem vergentis mutationem sum expertus.

Paratur hoc oleum alia quoque ratione, secundum vsitatum pharmacopolis modum; vitelli nimirum ouorum ad ignem fortem spatulâ in sartagine ferreâ versantur, vsque ad separationem liquaminis pinguiusculi subfusci; quod ipsum tamen ob nidorem, empyreuma & colorem nigricantem, plurimis, delicatis præsertim hominibus admodum aduersatur, & tantum in vnguenta quædam exsiccantia recipi potest, cuius vicem quæuis ferè alia pinguedo facultatis exsiccantis particeps supplere potest, nec enim vitellorum ipsorum temperiem & qualitates obtinet.

Cæterum oleum superius rite præparatum, cutanea vitia, scabritiem, cicatricem ab adustione, serpiginem ac variolarum vestigia extergit, capillos producit, rhagades manuum, pedum, oris, mammarum nec non verendarum partium tollit, molestias hæmorrhoidum placat, tumores articulorum, sugillata & contusa partium carnosarum, neruorum distorsiones & puncturas emendat, horumque dolores tanquam anodynum singulare sopit, & plures in chirurgia effectus præstat.

Oleum amygdalarum dulcium absque igne paratum.

℞. Amygdalarum dulcium electarum ℔ j. harum panno rudi puluerem flauescentem fricando remoueto, massam porrò sine humido quouis admisso contusam & lineo sacculo firmo exceptam, torculari per aliquot horas torquere oportet, licet enim ab initio oleum parua satis copia prodeat, concessa tamen mora guttatim plus extillat, harum enim ℔ j. obseruatis obseruandis facilè ℥ v. olei suppeditat, quem modum etiam imperiti aliqui Pharmacopolæ vix agnoscunt: Ex amygdalis pellicula exutis quoque minutim tamen incisis, ac loco calido resiccatis, ni quis voto suo frustrari velit, oleum exprimi potest.

Oleum ad hunc modum paratum vulgari ex tostis amygdalis confecto præstat, moderatè calefacit, emollit, laxat, nutrit, asperitatem faucium atque respirationis viarum, ab humorum acrimonia productam, cum ipsa tussi mitigat, tabidos restaurat cum jusculis sumptum, semen auget tenerioris constitutionis hominibus, colicam & vteri ac renum dolores sedat, meatus vrinarios lubricando, arenulis & lapidi viam aperit, flatus & distensiones lumborum minuit. Gonorrhæam virulentam, & exulcerationes orificij vesicæ ac consequentem ardorem dolorificum demulcet, partum facilitat & difficultatem accidentiaq; eiusdem lenit, puerulorum morbis, præcipue epilepsiæ, torminibus, & tussi molestæ conuenit, materiam morbificam blandè subducendo, neruorum duritiem, tonsillarum tumorem, scabiem ex salsis & adustis humoribus emendat. Dosis eiusdem cum cereuisia, vino, vel jusculo, syrupo aut linctu, aut etiā scopo restaurandi præsente, cum panatella ad duo vel tria cochlearia ascendit, puerulis vero in tussis grauamine cochleare vnum, cum pauxillo sacchari candi exhibendum eoq; exterius pectus inungendum. In exulceratione vero canalis vrinarij & glandis in pene, non solum per os illud ipsum assumere, sed per syringam injicere juuat, recenter tamen paratum, cum temporis spatio facilè rancescat, ideoque etiam ad talem saporis ingratitu-

dinem euitandam ſemper ſacculi recentes ad hoc opus adhibendi ſunt.

Oleum Carminatiuum.

℞. Amygdalarum amararum contuſarum ℔ j. ſeminis Carui ℔ ß. Mixta & cantharo excepta per quadrantem horæ Balneo Mariæ macerentur, ac mox dum calent, exprimantur, qua ratione & via oleum odoratum & coloris viridis obtinetur.

Hoc oleum ſingulare eſt in tinnitu aurium, colica omnibuſque doloribus & tenſionibus à flatibus concluſis, tympanitide, hepatis & lienis obſtructione à cauſa frigida, ſimul ab aquoſitatis expurgatione ad reliquias diſcutiendas & partes corroborandas plurimum valet, & non tantum exterius, ſed neceſſitate quoque requirente interius, tum per os, tum per clyſterem ad inteſtinorum torſiones dolorificas abolendas eſt congruum.

Oleorum autem ſimplicium infuſione à vetuſtiſſimis authoribus ad nos vſque parandi modus in vſu fuit, quorum tam ſimplicium quam compoſitorum mixtura ad vnguenta & emplaſtra maximè Dioſcoridis aliorumque veterum æuo maximè ſolemnis fuit. Fiunt autem ſequenti modo.

Folia, ſurculi aut apices herbarum aut earundem ſucci in oleo ad ſolem macerantur, ac porrò ad conſumptionem aquoſitatis in herbis contentæ coquuntur, quarum repetita infuſione oleum viribus ſimplicium magis imprægnatur, cui modo ſuum pretium ſit, cum tamen raro in pharmacopoliis olea ſapore & odore ſimplicium qualitatem referentia reperiantur, iiſdemque virtutem quampiam vulgo æſtimatam vix ineſſe credo, atque idcircò modum quendam aliquantum conuenientiorem tradam.

℞. Foliorum Abſinthij, cum gemmis conciſorum & aqua irrigatorum, cucurbita vitrea exceptorum ℔ iij. quibus olei electi ℔ vj. affundantur cum media menſura aquæ communis, atque tota mixtura lento calore aquæ mediocriter calentis viginti quatuor horarum ſpatio maceretur, compreſſa ſubinde herba lignea ſpatula, exinde omnibus ſacculo incluſis maior pars olei ſponte percolari permittitur, reliqua vero prælo exigitur, qui labor infuſione herbæ recentis ſine aſperſione aquæ tamen, & pari maceratione ac expreſſione quatuor vel quinquies repetitur, demumq; hoc oleum cum ſucco conjuncto in vas ſeparatorium tritorij forma effictū, infra foramine quod ſubere, ſtuppa cannabina inuoluto clauſum ſit, transmittitur, & ſuccus, poſtquam in fundo ab oleo ſeparatus eſt, effunditur, oleumque viciſſim peculiari vaſe reconditur.

Secundum hanc viam omnia olea per infuſionem parabilia ſeu ſimplicia ſeu compoſita perficere ſoleo, multiplicata mage quandoq; vt in oleo anodyno, ſeptenâ infuſione repetitâ, florum ſambuci, roſarum, liliorum alborum, camomillæ, verbaſci, quo ſtudio comparatorum vncię vni quandoq; majorem efficaciam quam vulgarium integræ propemodum libræ ineſſe comperi, qui mos à pharmacopæis vt reciperetur certè optandum eſſet, quod facile fieret niſi pertinacia irretiti, aut magis inſania capti, à veſtigiis veterum ne latum vnguem recedendum eſſe exiſtimarent. Notandum quoque eſt herbas ac flores humidiores nullius humoris aſperſione opus habere, cuius ope olea in temperamento debito conſeruentur.

Vnguentum ſambucinum ſingulare.

℞. Lithargyrij aurei in pollinem redacti ℥ ij. Aceti Sambucini ℔ ß. Mixta ſimul per mediam horam in aqua calida foueantur, quo temporis ſpatio acetum aſtrictoriæ facultatis nihilominus particeps dulceſcit. Nunc ℞. huius aceti, &

olei ſambucini ad prius dictum modum parati ana ℥ j. & in patina ſtannea agitando in vnguenti conſiſtentiam redigantur. Vſus huius vnguenti eſt ad dolores capitis à cauſa calida obortos, linteo excepti & applicati, idemq; ad feruorem hepatis & renum eryſipelatem, aduſtionem ab igne, repentinam vteri hæmorrhagiam regioni oſſis ſacri applicatum, in hæmorrhagia narium vero genitalibus, dextro hypochondrio & fronti impoſitum (cauendo loca pectoris & pulmones) præclarè facit.

Vnguentum ſomniferum.

℞. Olei ſambuci ℥ iij. ceræ flauæ ℥ j. fundantur leniſſimo, quantum fieri poteſt, igne, refrigerato vnguento in mortario lapideo miſce olei Anethi recenter deſtillati gut. xx. Camphoræ ℈ vj. Croci ℈ iiij. f. l. a. vnguentum. Ægrotos pervigiliis vexatos ſubleuat & præſente contra indicatione interna ſomnifera exhibendi, inunctione tantummodo temporum & rariorum partium cranij, cuius vim additione 6. vel 7. granorum Laudani augere licet. Plura equidem ſelecta medicamenta huic tractatui inſerere potuiſſem, niſi illa in aliis meis operibus, hydrelæologia nimirum, anatomia eſſentiarum vegetabilium, & tartarologia accuratè conſcripta eſſent: Quocirca anchoram hoc in loco tanquam portu exoptato figo, ſubmiſſis cum votis, ad Diuini Numinis gloriam & proximi vtilitatem cuncta cedant.

FINIS.

PVLVIS ROSÆ VITÆ,

Siue

excellentiſſimarum

PROLIXA; VIRTVTVM PVLVERIS purgantis, roſa vitæ dicti, enarratio, & de ejuſdem vſu clara informatio.

Autore

Excellentiſſimo Philoſopho & Experientiſſimo Medico

D. ANGELO SALA VICENTINO VENETO.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Beneuole Lector, Æternus animæ & corporis noſtri Archiater, vnicus humani generis Redemptor, Matth. 19. quæ hominibus videntur impoſſibilia, dicit, illa ideo Deo non ſunt, ipſi enim cuncta ſunt poſſibilia, quæ verba non tam Theologo quàm etiam Medico probè ſunt perponderanda, cùm homo non tam in ſpiritualibus, quam corporalibus rebus cæcutiat, ac abſque numine nihil ſit in homine, quod æterna Patris ſapientia his verbis, Matth. 5. clariſſimè innuit: Non eſt tibi poſſibile vllum tuorum capillorum reddere album aut nigrum.

Exinde itemque colligere licet, curationem morborum in manibus eſſe Dei, qui in naturalibus potentiam ſuam exercet ſecundum omnibonam ſuam voluntatem, non verò noſtram ſcientiam, experientiam aut artem, ab ipſo enim quicquid tota hæc vniuerſitas in ſe continet, omne eſt creatum, vireſque ab ipſo & non alio, herbis ſunt infuſæ. Cum itaque medicina ſit voluntas Dei, meritò medicus hanc diuinam voluntatem ardentiſſimis precibus ac indefeſſis laboribus addiſcat, repertas in rebus naturalibus virtutes ac operationes neceſſariò magnifaciat, & licet rationem earundem non ſemper, an ſcilicet à caliditate, frigiditate, humiditate vel ſiccitate proueniant, reddere poſſit, virtutibus ta-

men, quod tales sint, contentus, cœlum terramque implentem omnipotentis sapientiam quatuor ne conetur includere complexionibus, namque aliarum rerum naturalium veræ cognitionis fundamentum licet nobis sit per diuinam gratiam reuelatum, principalissima tamen arcana nobis non sunt detecta, cuius rei clarissimum nobis exhibetur speculum in magnete, is solum ferrum, relictis aliis metallis attrahit, huius etiam auxilio nautæ in latissimo mari nil nisi cœlum ac aquas videntes, in quamcunque quatuor mundi partium nauigaturi, pansis velis quærunt vias, nocte dieque, serena etiam sine nubila existente tempestate, vbi locorum hæreant quoue sub polo nauigent, optime callent. Certum interim est, nullum ex omnibus qui hactenus vixere, viuuntque nunc, fuisse repertum aut reperiri posse, qui ex fundamento, non solum huius, sed aliarum etiam in medicina quotidie obuiarum operationum intellectum humanum transcendentium exquisitam reddere rationem potuisset vel possit, ex quibus apparet magnalia Dei esse infinita, magnaque in aliјs etiam in medicina vtilibus latitare occultata arcana, quorum quidem operationes oculis nostris indies videamus manibusque palpemus, causas autem harum ignoremus. Quod etiam in meo puluere sum expertus, qui quidem occultas habet proprietates, manifestas tamen operationes, ac tales quidem, vt omnes corruptos humores vel putrefactos catarrhos homini à vertice capitis ad pedum plantas vsque varijs accidentibus infensos radicitus ac ex fundamento extirpet, corpus ab omni immunditie ac impuritate, veluti sapo pannum, liberet, viribusque naturæ resumptis, bonum ac laudabilem sanguinem de nouo procreet. De possibilitate itaque nemo dubitet, sed sufficiat admiranti eiusdem in aliquot centum hominibus, tam viris quàm mulieribus, fortioribus & debilioribus in 18 etiam mensium infantulis maximo cum fructu comprobata virtus, non complexiones ægrotorum, sed morbos potius purgantibus eliminandos considerando: varia namque morborum sunt genera varijs ac diuersis aggredienda remedijs, quibus peccatorum nostorum pœnis varias constituimus medelas, diaphoretica sc. diuretica, cordialia, anodyna, somnifera siue hypnotica, alexipharmaca, styptica, attractiua, phlebotomiam item, scarificationes, frictiones ac diætam, &c. in summa, quilibet morbus certa methodo ac regulis prudenti medico scitu necessarijs, curandus est ac persanandus. Ideoque non exhibeo puluerem meum in omnibus siue curabilibus siue incurabilibus morbis, sed in iis solum scio eundem futurum proficuum, quorum paulò post prolixus sequetur catalogus, nam; Contra vim mortis non est medicamen in hortis.

PVLVERIS HVIVS ADMIRANDI VIRTVTES.

Rimum ſciendum puluerem hunc omnem bilioſorum ac pituitoſorum noxiam copiam attenuare ac exterminare, quòd deinde ſudorem etiam mouet, ſomnumque naturalem promouet, iis ideoque vtilis, qui deſtillationibus capitis ſunt obnoxij, vnde oriuntur cephalalgia, diminuta memoria, imaginationis ac ratiocinationis deprauatio, auditus grauitas, viſus debilitas, genarum tumores, putrefactio ac eroſio gingiuarum, dentium caſus, pectoris dolores, aſthma, tuſſis, quotidianæ è pectore purulentæ ejectiones, &c. hic enim puluis omnes à catarrhis progenitos curat morbos, nam bis vel ter quotannis modo inferius tradendo vſurpatus catarrhos è corpore eliminat caputque ac ſanguinem cum admiratione mundificat.

Præterea vtilis etiam eſt & quidem excellenter hydropicis aut œdematoſis vbicunque etiam hi hæreant, tumoribus obnoxiis, quoties enim neceſſitas requiſiuerit, naturam à copioſo phlegmate liberat, obſeruetur autem in his lunæ decreſcentia.

Maximæ etiam eſt efficaciæ contra dolores colicos vt & febres, icterum aliaſque à bilis copia exortas ægritudines, aperit enim omnes internas hepatis, lienis, renumque obſtructiones.

Puerulis etiam in infarctu pulmonum & vermibus ab indigeſtis cibis pronatis, ſummo licet in vitæ periculo appareant conſtituti, ac jam ſuffocari quaſi videantur ſummum eſt auxilium, itemque tuſſientibus, febreque catarrhoſa laborantibus, vt & macie corporis phthyſicorum inſtar fermè confectis hic puluis exhibendus, viſcoſum enim ac lentum in pectore contentum phlegma per expectorationem ejicit, vermes per aluum radicitus exturbat, poteſt commodè reiterari, ſed ad minimum tertio à prioris vſu die.

In lue venerea corpus egregiè purgat, ſanguinem mundificat, omnes tumores carnis œdematoſos conſumit, ſanationique vulnerum promouendæ conducit.

Conducibilis quoque mulieribus, quarum matrices copioſo phlegmate ac putrida ſcatent materia, vnde obſtructiones menſium, ſtomachi inuerſio, nauſea, inflationes, atrociſſimi capitis dolores, laſſitudines totius corporis ſpontaneæ, ſyncope, feruor ac ebullitio ſanguinis, flatulentia aliaq; innumera exoriuntur, corpus muliebre excruciantia vitia, vt impoſſibile ſit hos propter affectus mulierem aliqua poſſe gaudere prole, huius verò pulueris primo vel ſecundo vſu, mundificatur cum ipſa matrice totum corpus.

Item ad attenuandam materiam difficulter ejicibilem, ſumatur ſæpius de die qua exhibetur brodium aliquod carnis, quod expectorationem egregiè adjuuabit. Quibus verò huiuſmodi materia in ventriculo impacta hæret & non in pectore, in his nihil ejicitur per aſperam arteriam, ſed materia peccans exterminatur per aluum.

Tandem denique ſummum eſt remedium ac in plurimis mulieribus expertiſſima medicina in ejiciendas mortis periculum minitantes ſecundinas, in debita enim (habita ratione ætatis ac virium) quantitate exhibitus hic noſter puluis breuiſſimis horis poſt illas expellit & cor-

pus ab omni immūnditie absque periculo liberat, interim tamen bene tecta puerpera in loco calido quiescat vtaturque cibo & potu optimè, vt decet corroborantibus, tunc æterni conditoris propter summas terræ huius nascentis virtutes summè admiraberis omnipotentiam. Summatim, qui hâc medicinâ prudente judicio vtitur, is pro summis suis bonis æterno rerum omnium creatori meritas ac debitas habebit occasionem fertilissimam agendi gratias. Ne verò in dosi quippiam peccetur, ac nobilissimum medicamentum, deleterium fiat injustè vsurpatum venenum, quod non solum cum præsente nostro puluere, verum etiam cum aliis purgantibus, vt rhabarbaro, mechoacanna, turpetho, manna, cassia, diagrydio, colocynthide, agarico, fol. sennæ, helleboro, catapútiis, tithymalis, elaterio, &c. euenire potest, cum in omnibus vsus laudetur, crimen verò abusus habeat, omneq; nimium vertatur in vitium. E.G. vbi quis ebiberet eadem quantitate vinum maluaticum, vt cereuisiam, spiritum vini, vt vinum, vtereturque eadem dosi oleis aromatum, cinamomi sc. caryophyllorum, nucis moschatæ, &c. vt ipsis aromatibus puluerisatis, huius certè de vita actum esset, ideoque in subsequentibus verum ac legitimum huius pulueris, habitâ ratione ætatis ac circumstantiarum, vtendi modum edocui.

Quando, quomodo ac quoties puluis hic vsurpandus?

Puluis hic præcipuè tempore vespertino, luna decrescente cum cochleari vini, cereuisiæ, brodio carnium vel conuenientibus syrupis, ægroto decumbenti in lecto exhibetur, maximè verò in necessitatis casu post cœnam. Si veniat reiterandus, ad minimum de tertio die fiat in tertium.

Ad ejiciendas autem secundinas nullum obseruandum statutum tempus, sed quò maturius, eò offertur ille melius, quocunque etiam tempore, siue interdiu siue noctu, ante vel post sumptum cibum, dosis à ij. ad iij. gr. pro ratione virium puerperæ.

Ad præcauendos verò hos omnes hoc in tractatulo recensitos affectus, semel sufficiat in anno sumptus, tempore sc. vel verno vel autumnali.

Dosis.

Infanti octodecim mēnsium gr. ß.

Bimulo verò vel trimulo gr. j.

Quadrimulo, quinquenni ac sexenni ad summum gr. j. ß.

Nouem verò annorum pueris ad decimum vsque quintum annum gr. ij.

Ab anno decimo quinto ad decimum octauum vel vigesimum & vigesimum quartum, si robustæ sat fuerint naturæ, gr. ij ß.

Itemque à vigesimo quarto ad sexagesimum vsque ordinariæ doses sunt gr. iij. tam in viris quàm in mulieribus, robustioribus exhibentur gr. iiij. robustissimis verò gr. v.

Debilitatis verò senioue confectis sufficiunt gr. ij. vel ad summum gr. ij ß.

Nota. Subsistatur semper in minori dosi potius, quàm ascendatur, nihilque interest, si non in omnibus aluum moueat, quod tamen rarissimè euenit, operationes namque suas per sudorem exequitur, &c.

De complexionum differientia.

Faciles ad purgandum sunt ij, qui debiles ac delicatuli, cachectici, macilenti, oculi quorum concaui, tenerrima quibus cutis, subitò frigore subitò etiam læduntur calore, incessu debilitantur, paucos assumunt cibos, multa tamen per aluum ejiciunt; item qui crassi albicantes, similiter quorum corpora tument, manus ac facies pallent, vno verbo

phlegmatici

phlegmatici ad purgandum sunt faciles.

Cholericis verò ac melancholicis, cum durioris sint alui, plus dandum præ alijs.

Sanguinei, qui simul aliquantulum macilenti, difficulter etiam mouentur.

Obesi autem sunt similes phlegmaticis.

Tandem denique à morbis chronicis reconualescentibus vnica dosi, raró reiteratis vicibus, dandum.

De diæta ac aliis in vsu huius pulueris obseruandis.

Medicina hæc requirit, vt ægrotus die vsus in calido loco permaneat, vtaturque cibis ac potu concoctu facilibus. Vinum bibatur pro ratione ægritudinis, præsente enim febre vel alio calore vinum decocto aliquo temperatum vel leuidense aliquod bibendum itemque cereuisia, brodium vel alius conueniens liquor, &c. pro ratione ægritudinis, cuiusque facultatis morumque populi. Summatim, natura debilitata, in totum refocillanda, & quantum possibile cibo ac potu reficienda, corroboranda, sanguisque renouandus ac confortandus. Quàm impossibile enim est lampadem oleo destitutam posse ardere, tam impossibile etiam hominem succo nutritiuo ac bono sanguine priuatum, detractaque naturæ alimoniâ posse vigere aut viuere; temperantia tamen hominis est vita.

Sciendum præterea, quòd si forte quispiam purgatione fuerit factus debilis, illum jusculo aliquo è vino cum vitellis ouorum ac saccharo parato, vel vino maluatico, succo caponum, pane martio, marmeladâ cydoniorum, &c. esse reficiendum. Cui verò curta est domi suppellex, angusti loculi, loco vini maluatici vel alterius generosi vtatur dimidio cochleari spiritus vini saccharo temperati, quo egregiè confortabitur, brodio item calido, vel cereuisia butyro, ouis, macere, cinamomo vel aliis aromatisata.

Cautio, quibus scilicet huius pulueris vsus vitandus.

Infantulis infra decimum octauum mensem constitutis nunquam hunc pulueren exhibui, nec aliis, quantum scio, id concessi.

Prægnantibus item (licet aliquæ curiosæ absque sui aut embryonis noxa eo fuerint vsæ) nisi fortè prudentis alicuius medici judicio summâ vrgente necessitate vsæ sint, summè, vt & alia similia, dissuadeo.

Tandem denique iis etiam huius pulueris vsus non est adeò interdum proficuus, quibus venter tumet, breuioris sunt colli, angustique œsophagi, non quidem, quasi nullum illis sit laturus fructum aut auxilium, sed ideò, quia plerique summo cum nisu euomunt spirandique difficultate laborant.

Horum, quæ circa huius pulueris legitimum vsum necessariò obseruanda duxi, annotatione cuilibet satisfecisse me existimo, benedicat pulueris huius operationibus inposterum etiam vt hactenus is, qui omnibus, cui sit laus & gloria in infinita seculorum secula; Amen.

INDEX RERVM ET VERBORVM.

C.

D.

E.

H.

I.

L.

N.

O.

P.

T.

FINIS.

ANGELI SALAE, VICENTINI, MEDICI SPAGIRICI,

Tractatus Duo:

DE

VARIIS TVM CHYMICORVM, tum Galenistarum erroribus, in præparatione Medicinali commissis.

OPVS ITALICE AB AVCTORE CONSCRIPTVM, jam verò eodem requirente, in Latinam linguam, stylo quàm simplicissimo translatum, labore & conatu M. A. R.

Et nunc primum reliquis A. Salæ operibus adsociatum.

ROTHOMAGI,
Sumptibus, IOANNIS BERTHELIN, Bibliopolæ.

M. DC. L.

VIRO MAGNIFICO, NOBILISSIMO,
Amplißimo atque Prudentißimo,

Dn. IODOCO CHRISTOPHORO Kreſſ von Kreſſenſtein in Rezelſſdorff.

INCLYTÆ ET LIBERÆ REIPUBLICÆ NORIbergenſis Senatori, ac Scholarchæ Eminentiſſimo, Vniuerſitatis Altorfinæ Procuratori grauiſſimo, Eiuſdémque Reipublicæ
ad
Conuentum Oſnabrucenſem ac Monaſterialem iam temporis Legato ſplendidiſſimo, Domino ac Patrono meo ſubmiſsè jugitérque colendo.

DVABVS potißimum inducor cauſis, Vir Magnifice, Nobilißime, Amplißime, ac Prudentißime, Domine ac Patrone perpetuò deuenerande, duabus inquam inducor caußis, quare pagellas haſce illuſtri Tuo nomine condecoratas velim atque inſignitas. Vna eſt, vt publicum hîc de liberali Tuo ergà me, omneſq; bonos affectu ac fauore præberem teſtimonium, quo nullo non tempore me nil tale commerentem adeò complexus es, vt beneficium, alterum beneficium quaſi trudens, in me effundere haud dubitares. Quibus adeò me Tibi deuinctum tenes, vt niſi publicè de ijs verba facerem, (aliud cùm mihi nullum compenſandi genus relictum ſit) ingratitudinis notam ſubire viderer.

Hisce omnibus, Vir Magnifice, effecisti, vt cum illo cogar clamitare; me viuere & mori ingratum. Altera est profunda rerum medicarum, quâ condecoratus es, eruditio, quæ licet à studio tuo ac professione aliquantulùm aliena esse videatur, ea tamen est, quæ doctos quoque Medicos à tergo longo post se relinquat interuallo. Non enim existimes velim, fugitiuam mihi obliuionem illud subduxisse temporis, quod de varijs minùs dextris Medicamentorum præparationibus vulgò vsualibus doctè loquendo, me auditore, traduxisti, varios in illis crassè commissos errores accuratè commonstrando, coarguendoq́. Quâ dexterrimâ rerum dijudicatione, ab acriori tuo judicio, tanquàm à perenni omnis eruditionis fonte profluente, summam in admirationem tractus, sic affectus sum, vt semper puræ electorum medicamentorum elaborationi (absit tamen omnis jactantia) studere contenderim.

Videns igitur verè aureum hunc Candidissimi Chymici Angeli Salæ de varijs Pseudo-Chymicorum & Galenistarum erroribus tractatulum, à reliquis illius Operibus exulare, à multisq́ publici vsus studiosis anxiè desiderari, pro meâ, quam publico debeo, opellâ facere non potui, quin reliquis Angeli Salæ Operibus adsociandum, publiciq́ juris faciendum allaborarem; Vt ita per me non quidem nasceretur, sed renasceretur, & ab interitu ac obliuione vindicaretur. Neque est cur, Te maximo fauente Patrono, triobolarium Chymiæ Osorum sinistra pertimescam judicia, quorum iniqua nobilissimæ rei reprehensio, quid nisi meram coarguit inscitiam? qui, tantùm abest, vt Chymiæ dignitati nugis suis aliquid demere valeant, vt potiùs ignorantiæ tenebris occæcati ad abjecta quædam ac sordida hominum sodalitia se à Natura detrusos esse commonstrent, nec dignos, vt ad hæc admittantur sacra.

Beneuolè igitur accipe leuidense hoc, vt ille ait, munusculum, non vt me arctiùs tibi obstrictum hôcce liberem, sed vt magis me tibi deuinciam, majoraq́ debere ostendam. Cuius rei hoc velut tabulam Confessoriam esse volo. Hisce vale Vir Magnifice Nobilissime, ac tuo me patrocinio complecti nunquam desine. Dabam Noribergæ è Musæo 5. Octobris 1648.

Vestræ Magnificentiæ Nobilit. & Amplitud.

Subiectiss. Cliens

Sebastianus Schroderus
Pharmacopœus.

ANGELI SALAE, Vicentini, MEDICI SPAGIRICI,

De ERRORIBVS PSEVDOCHYMICORVM.

LIBER I.

PROLOQVIVM.

SI quæ in mundo ſcientia,& ars homini vtiliſſima, & maximè neceſſaria ſit, quærere velimus, comperiemus, poſt S.Theologiam,medicam artem primum ſibi locum vendicare, quando etiam poſt cognitionem Dei veram, & ſalutem animarum pretioſior theſaurus, quàm corporis ſanitas in terris non reperitur, vt è qua reliquarum ſcientiarum, & artium ſpeculatio, inuentio & experientia dependet. Homo enim corpore infirmus ad nihil penè eſt idoneus, & ſpiritus eiuſdem ob mutuam vtriuſque ſympathiam afficitur, quamquam nunc maligni aſtutia per praua inſtrumenta tantæ ſcientiæ veritatem obfuſcauerit & obſcurârit.

Etenim quod à benigniſſimo Deo conditum fuerat in ſimplicitate, id quæſiuere mortales ob innatam ſibi auaritiam, ambitionem, ſuperbiam, & inuidiam deterius reddere, & vitiare: ita quidem, vt hodiernâ die nihil magis corruptum, & difficile reperiatur, atque ipſa ars medica, quam ex ſimplici obſeruatione ab hominibus collectam, peruerſitas noſtra ſub veritatis prætextu, in ſpeluncam ſeductionis conuertit, nec non labyrinthum mandragorarum, lolij, opij & aconiti : clamantque alij à partibus ſumus Galeni, alij partes tenemus Paracelſi, mutuas contentiones, & diſſidia ſubinde mouentes, & interim pauciſſimi reperiuntur, qui dicant, ſe à partibus ſtare matris experientiæ, quique in ſynceritate proximo ſuo ſuccurrere contendant, vtcunque iam dictam experientiam à Galeno vel Paracelſo acquiſiuerint; hoc n. nihil intereſt. Scopus enim medicinæ ſuper ea debet fundari, quæ nobis omnium bonarum rerum lucem, & vitam commonſtrant.

Cuius ſemitæ, & viæ, ego quoque inſiſtens, tametſi debile inſtrumentum, eo more omiſſo qui eſt citandi varios autores, in quibus plerunque contradictiones

reperiuntur, relinquens vnumquemque in proprio honore, & dignitate, præsens opus composui, citans duntaxat ipsam experientiam, per quam varij errores in præparatione medicinali tàm à nostra, quàm ab altera secta commissi detegentur. Non quod hîc prætendam de re quauis minima differere, hoc namque mihi foret impossibile: sed præcipua quædam, & vtiliora in veritatis exemplum impræsentiarum depromo: sperans, annuente Dei gratiâ, me primâ occasione oblatâ in lucem emissurum aliud volumen, quod Thesaurum medicorum nuncupabo, in quo id breuiter absque ænigmatum obscuritatibus, & parabolis, quod ad scientiam præparationis medicæ, tùm intrinsecus, tum extrinsecus applicandæ attinet, comprehendetur. Interim benignum lectorem vt exiguum hunc meum laborem æque bonique consulere velit rogans.

Pseudochymici quinam sint.

Pseudochymici sic dicti sunt, quod in suis operibus à vera, & canonica chymia naturali discedant, quorum duæ species reperiuntur: sed pejores & nequiores ij sunt, qui à flatu veniunt Chrysopeico, qui postquàm multis imposuêre hominibus, tùm sublimis, tùm infimi status, eisque persuasere, se velle mari aquam afferre, diuitias augere diuiti, atque è principibus facere Imperatores, tametsi ipsi sint ipsamet miseria aut paupertas, detecta sua astutia & falsitate, omni tùm auxilio, & conditione destituti, artem medicam tentant factitare, miraque in terris se facturos pollicentur, & quemadmodum in prima sua professione fuêre synceri, tales & in hac esse comperiuntur, cum enim careant fundamentis naturalibus, & humano sint amore expoliati, hinc fit vt duntaxat quærant astutè posse ludere atque deludere, quorum etsi nonnulli in discursu Platones esse videantur, reipsa tamen aliud non sunt, quàm inter bonum granum satores Zizaniorum. Altera species est Chymicorum Empiricorum; qui ignoranter, & casu in arte procedunt, caussas & rationes præparationum ac proprietatum rerum reddere nescientes, dosim pariter & applicandi modum, præparationes medicinales ignorantes. Talium impostorum inscitiam vt aliquâ in parte detegerem, primum hunc tractatum composui, qui eorum præcipuos errores manifestabit, ordine, prout hic sequitur.

De Auro.

Quoniam auri præparati vsus magnæ est potentiæ ac efficaciæ in medicinâ, idcircò visum est mihi errores nonnullos commonstrare, qui à pseudochymicis in eo committi solent, vtpotè qui nomina præparationum falsare non erubescant, earumque sensum, suæ autem operationis reddere ratione ignorent. Ac putant illi se aurum in præparationem adeò subtilem, & spiritualem posse reducere, vt non amplius in primam suam formam queat transmutari, & tunc id veram esse volunt medicinam vniuersalem, ad corporum humanorum conseruationem, & omnium morborum eradicationem, efficacissimam. Quibus primò quid circà eiusmodi præparationem, secundò quid circa illius proprietates sentiam, respondebo.

Dubium non est, quin sicut infima quæque non tantùm externa sua apparentia sunt adornata, verùm etiam suis proprietatibus ab æterno Conditore in vsum medicinæ sunt insignita; ita & auri corpus non solùm egregium, ac pulcherrimum efformatum sit, verùm etiam multis, magnísque virtutibus in eiusdem

Medicinæ commodum, condecoratum. Quâ de re cùm multæ extiterint controuersiæ tum affirmatiuas, tum negatiuas partes tenentium, ego stylo meo insistens ordinario, eo de subjecto discurram cum praxi duntaxat, & experientia in manu. Discutiam autem inprimis, num aurum per se solum, an verò additionis medio homini possit esse medicina. Ac vt Pseudochymicorum inscitiæ respondeam, dico aurum esse corpus purum, & perfectum, & ita compactum, vt nulla possit poros illius impuritas subintrare. Et hoc patet, quia nec humidum illud putrefacere, neque calidum consumere valet. Quam etiam ob caussam asseuerandum est, corpus auri ab homine non posse digeri, & per consequens humanas vires ab eo non posse beneficium consequi. Quod autem artis medio ita possit præparari, quemadmodum aiunt Pseudochymici, hoc à me pernegatur, & aurum sine additione impotens esse atque inutile in medicina firmissimis argumentis ab experimento ductis demonstrabo. Etenim sumatur aurum, calcinetur, reuerberetur, dissoluatur, sublimetur, & ponatur in putrefactione cum aqua regis, spiritu salis, spiritu vrinæ, aliaque media innumera adhibeantur, per quæ aurum in liquorem reduci potest, & in formam mellis, solubilem in omnem liquorem, nihilominùs si additionem separes, etsi aurum per decennium in operatione extitisset redibit in corpus sicut fuit primò: Adducam enim ad hoc exemplum notabile, quod experto cuiuis Chymico minimè erit incognitum, nempè quod spatio temporis breuissimo aurum dissolui possit in liquorem transparentissimum, coagulari in crystallum, dissolui iterum in aquam rubeam, & tandem reduci in puluerem subtilissimum, qui sublimatus, & emollitus adeò est diaphoreticus, vt ad pondus duorum, vel trium granorum exhibitus, mirabiles per sudorem effectus pariat, atque à variis infirmitatibus corpora liberet. Qui si apponatur igni, auolat instar mercurij, adeò subtilis est. Et tamen cementatus cum pauxillo sulphuris ad spatium dimidiæ horæ, reuertitur in corpus, de quo si vel libram comederes, nullos amplius producit effectus, & si ignem ipsi fusionis feceris, in metallum redit, sicut fuit primò. Sed quid etiam de argento referam, quod auro inferius est? Ei namque si imbibenda præbeatur quædam aqua lunaris quantam illud imbibere valet, ac deinde in putrefactione ponatur, separetur, rectificetur, coaguletur, nunc cum aqua vna, modò cum alia, postremò redigitur in crystallum, qui ad pondus granorum quinque assumptus, magnoperè per secessum purgat, & quidem citra læsionem & detrimentum, summumque est in hydrope arcanum, & adeò subtilis est, vt in omnem liquorem aquaticum resoluatur: positus verò in crucibulo super carbones accensos, funditur sicut cera, & ipsum crucibulum olei instar penetrat. Item vritur vt sal nitrum, nihil residui post se relinquens. Interim qui negaret eum posse reduci in metallum, falleretur maximè, nam mixtus cum tartaro calcinato ana, & ad lentum ignem in crucibulo positus pariter in metallum vertitur, sicut fuit antè. Itaque dicere haud possumus, aurum posse destrui, & penitùs extra suam formam immutari, sed potiùs quod illud vnà cum additione suas operationes efficiat, postquam nimirum rectè fuerit vnitum, dulcificatum, ad veram præparationem medicinalem redactum: vbi verò separationem vtriusque feceris, metallum iterum habebis inutile.

Reductio ☉ potab. in corpus m[illegible]

Hæc quanquam ita sese habeant, tantâ nihilominùs arrogantiâ efferuntur pseudochymici, vt etiam oleum ex auro se posse educere sibi persuadeant, quod an fieri possit, vel inde liquet, quia licet

aurum ingenti admoueas igni, & diuturno, attamen ei nihil de pondere suo decedit, vnde magna illius fixitas apparet, quæ omni humore liquido, volatili, aut destillatiuo est destituta. Porrò velle aurum reducere in materiam suam primæuam, perinde est ac velle mundum ipsum in suum chaos antiquum conuertere, quodque Deus perfectum fecit, velle reddere imperfectum, cuius destillationi & ordini, non est quod quis tentet cõtraire. Discendum est itáque rerum nomina distinguere, quando enim aurum est dissolutum, non oleum auri id debet appellari, sed solutio auri, & cum in forma est crystalli, ne vocetur sal auri, sed aurum crystallisatum, siquidem tales mutationes ab ipsis additionibus proueniunt. Quamobrem apprehende ô Sophista veritatem, & in illius germana via consiste, fallaciam autem procul abs te rejice, etiámque caue, ne dictis aliorum perperam intellectis falsus, & obfuscatus te in labyrinthos abducas. Dicito autem quæso quî poteris mihi demonstrare, quod philosophi quotiescunque de auro potabili loquuntur, hoc innuant fieri ex auro vulgari? dicentibus illorum plurimis, & aurum nostrum non est aurum vulgi. Etenim si res velimus penitùs indagare, inueniemus species marchasitarum, gemmarum, & salium in se occultum habere verum primum ens auri, & veram influentiam solis, quæ sunt velut amygdalæ cortici suo inclusæ, vbi tantummodò apertio desideratur, & separatio, qua facta visibili, tunc dici potest haberi verum aurum potabile absque additione & naturali vsui ipsius medicinæ, & hominis beneficio accommodatum. Sed non tantùm in creatis prædictis, verùm etiam in nonnullis herbis, & animalibus talis substantia reperitur, ac vera proprietas solaris. Quamquam distinguere sit necesse eorum gradus, & efficaciam, cum sit in illis discrimen: etenim alia est potentia seu gradus in auro compacto, alia in antimonio, alia in marchasita aurea, & sic in granatis, margaritis, vitriolo, ambra, moscho, croco, maci, melissa, antho, chelidonia, & similibus, quæ medici naturalis est scire; sed hæc à pseudochymicis non obseruantur. Atque hæ sunt præcipuæ causæ ob quas miserè falli solent, & ad exitium præcipitari, atque vnà cum ipsis mundus, qui tantâ cum cœcitate rem vnam assumit pro alia, possibile ab impossibili nescius discriminare. Ex his ergò quæ dicta sunt (tametsi alia multa adduci possent) necessariò inferendum, aurum realiter aperiri non posse, neque in primam suam materiam conuerti, reducendo illud in liquorem, aut sal, vt falso arbitrantur: quin etiam aurum per se inutile esse, & mortuum, sed additionis adminiculo præparatum multas exerere præclaras vires, prout in auro diaphoretico videre est, cuius quidem præparatio non est ignari scientia; aurum namque posse aperire, & dissoluere res est minimè difficilis, verùm illud nosse corrigere, temperare & medium lenire in ipso relictum, idque in vsum corporum humanorum qualificare, hoc paucis concessum autumo.

Quod verò aurum potabile vniuersalis medicina esse possit, vt Pseudochymici esse affirmant, hoc ego pernego, & falsum esse duobus potissimum rationibus conabor demonstrare. Etenim Deus O. M. vniuersi sapientissimus creator, qui ordinem & limites certos in rerum natura constituit, is vnaquæq; creata suis certis attributis, & specificis proprietatibus insigniuit, sic vt etiam quæ in hominum conspectu abjectissima videntur ac reputantur, peculiari sua virtute sint exornata, vt hinc appareat Deum omnia sapienter fuisse operatum, cúmque nihil in mundo frustrà extare voluisse. Quod ipsum manifestum faciunt crea-

turæ innumeræ, tùm quæ in cœlis sunt, tùm quæ in terra, quarum singulæ suo modo iuxta sibi inditas dotes, & facultates Deo creatori gloriam, & laudes tribuunt. Quòd si vni corpori vniuersalis medicinæ virtus fuisset indita, si inquam tali benedictione, & proprietate aurum Deus condecorasset, nonnè sequeretur, reliqua inutiliter, & frustrà existere, & in finem inanem ab eo procreata fuisse? Hoc autem absit vt credamus. Nam ab omnibus creaturis vtique vult Deus agnosci, & in singulis earum, quantùmuis minimis glorificari. Et vt aliquo exemplum idipsum quod dico, illustretur, en simplicissima illa herba campi hypericon dicta, potius imperialis nomine digna, cuius tanta est virtus, vt in quibusdam speciebus phrenesis, quas phantasmata appellare solemus, nec non aliis maleficiis, planè admirandas operationes efficiat in eiusmodi morbis expugnandis, & extrudendis, id quod nec aurum potabile, nec tinctura auri, nec magisteria gemmarum, nec quicquid aliud quod dici excellens queat, præstare sunt idonea, vel opportuna. Sed non tantùm in simplicioribus herbis campi, & eiusmodi rebus minimis Dei mirabiliter elucet gloria, verùm etiam in rebus deformibus, sordidis, & penè monstrosis, ceu serpentibus, bufonibus, vermibus, & similibus. Notum est enim viperam medicamentum esse aduersus venenum, bufonem aduersus pestem, scorpionem aduersus morsus animalium venenatos, vermen vnum, alium necare, & complura talia existere particularibus atque occultis virtutibus prædita, quibus aurum neutiquam insignitum est. Et hæc sunt vera magnalia Dei, quantò enim magis per hæc minima & infima operari dignatur, eò maior apparet ipsius gloria & sapientia. Ad hæc si quotidianam quoque experientiam consulere velimus, comperiemus quod varij Principes, & Magnates mundi, podagrâ, aliisquê sæuis infirmitatibus laborantes, auro, & argento non parcerent, si modò tantæ efficaciæ reperiretúr medicamentum. In quibus quidem apparet, quantum Pseudochymici auro suo potabili sophistico præstent, atque proficiant. Verùm his sufficit aurum nosse corradere, & suffurari, vtcunque jam arroganter sibi Dei dona vsurpent, & sanitatem hominibus polliceantur. At dolendum est etiam viros probos, & simplices sæpe deludi, & falli, quos maximè optârim perpendere, quòd ipsa duntaxat medicinæ præparatio hominis sit opus, sanitatis autem restitutio, & benedictio opus solius Dei. Porrò tales impostores etiam ex methodo, quâ vtuntur, apertissima possumus cognitione dignoscere; Nam ecce aliud non norunt quàm quid pro quo, & illud quidem malè præparatum administrare. Vnde non mirum si multis tot importent damna, & exitiabiles inferant ruinas, vt quibus non vereantur vendere, & exhibere sal armoniacum tinctum, aut sal aliud loco sacchari auri, aquam vitæ tinctam pro aqua auri, & nonnulli meram solutionem auri cum aqua regis, pro oleo auri, & id genus alia perpetrare, quæ, quia longum esset referre, taciturnitatis silentio præteribo.

De Antimonio.

Antimonium est marchasita admodùm magisteriosa, è qua sulphur combustibile, argentúm viuum, spiritum arsenicalem, sal minerale, & sulphur incombustibile potes separare, item aurum, cuprum, &c. Summa, chaos est tantoperè harmoniosum, vt in ipso subinde noua aliqua experientia reperiatur: & juxta diuersas præparationes, diuersæ quoque operationes sunt illius, concitat n. verbi gratia vomitum, purgat per

ſedem, prouocat vrinam, ſudorem, ſomnum, &c. Proinde ei qui verus velit eſſe Spagiricus, ſummè eſt neceſſarium, vt ſubſtantiam vnam ab alia, naturas, & proprietates rerum, adeóque medicinam à veneno ſciat diſcriminare. Ad quod examen ſi venerimus, inueniemus Pſeudochymicos in hiſce diſtinctionibus judicio, ſcientiâ, diſcretione, & praxi eſſe deſtitutos. Et hoc ex iis quæ dicturus ſum facilè patefiet. Præparationes antimonij Pſeudochymicas eas intelligo, quæ corpora cum vehementia purgant per vomitum & per ſeceſſum, & qui ſingulas partes ſæpe ſtupefaciunt inſtar alicujus opij, cujus generis ſunt vitra antimonij parata diuerſis modis, flores antimonij flaui, & albi, olea antimonij, ſic ab ipſis falsò nuncupata, quandoquidem ea liquorum, & additionum adminiculo ſunt confecta. Non quod hîc intelligi velim, quaſi operationes purgatiuas culpem, aut narcoticas, quæ in medicina admodum ſunt neceſſariæ, ſed purgatiua, & narcotica inter ſe diſtinguens, reipſa comperio, ea quæ in ſpecie ex antimonio ſunt præparata, eſſe medicamenta brutis potiùs animantibus, quàm humanis corporibus conuenientia. Et hoc hominum infinitus numerus facilè poſſet teſtificari, qui miſerè ab iſtis impoſtoribus fuêre antimoniati, quorum plerique in deliquia, ſyncopas, debilitationes totius corporis, ſtupores membrorum ſunt delapſi, nec non oppreſſiones ſpirituum vitalium, aliáque grauiora mala paſſi ſunt, quæ ipſa mors vt plurimum conſequi ſolet. Quod ſi forte accidat, vt corpus aliquod Samſonicum, ac robuſtum inde beneficium ſentiat, certum eſt tamen aliis millenis damnum, vt dixi, & noxam importari. Et cauſa præcipua hæc eſt, quia in iis præparationibus concurrunt Mercurius (cui ſoli purgationis effectus eſt aſſignandus) nec non ſulphur combuſtibile, & arſenicum: non quod rejiciam Mercurium, & ſulphur, cum fuerint pura, ſed tali cum ſpiritu, hoc eſt, arſenicali fermentata, minimè probare poſſum. Ac quod tres iſtæ ſubſtantiæ tales effectus pariant, in hunc modum oſtendo. Accipe antimonium, & ſepara tres illas ſubſtantias viſibiles more noſtro, de remanenti ſi vel integram libram comedas, amplius non purgabit; & nihilominus ſub eo reſiduo, quod à chymicis Empiricis caput mortuum nominatur, vera pro corporibus humanis deliteſcit medicina, paucis admodum cognita; illi interim arcano relicto, ſtercus eligunt pro balſamo. Tenendum eſt igitur, antimonium donec dictos effectus producit, non eſſe intra humana corpora ſumendum, quandoquidem alia purgantia nobis Deus non denegauit. Atque ex iis quæ adduximus manifeſta ſit Pſeudochymicorum imperitia, qui tamen opinionem ſuam tueri volunt ſententiâ illa philoſophicâ abs ſe non intellectâ, nempe, ſicut antimonium purificat aurum, ſic eadem ratione, ac forma purificat corpus. At non diſtinguunt ignari iſti, quænam ſit auri purificatio, & quæ purificatio microcoſmi, neque diſcrimen faciunt inter vnum corpus & aliud. Neque enim conſiſtit in hoc corporis humani purificatio, vt nimirum ab eo cieatur vomitus, & purgatio per ſeceſſum, verum vt ſanguis rectificetur, aperiantur & mundificentur internè omnia organa microcoſmica, quò ſpiritus vitæ liberam circulationem habeant, & vt corroborentur partes nobiles, expellendo diaphoreticè humiditates ſuperfluas generantes putrefactionem, & quaſi ignis alicujus naturalis inſtar operando; ipſi naturæ amici, adeóque talibus vtendo medicaminibus, quæ etiam quotidiè ſi opus fuerit tutò, & innoxiè intrò aſſumi poſſint. Hac ratione comperi ego ſpecies nonnullas lepræ, nec non alios ſæuiores

morbos

morbos curari, & profligari, quos nunquam deprehensum est expelli eiusmodi perniciosis purgationibus, quæ tollunt duntaxat stercus præparatum in centro, & si quando attrahant vicinos stomachi humores, neutiquam tamen quas dixi operationes efficiunt. Proinde practici in his & experti esse debemus, non ignari ac temerarij, quoniam omne opus medici siue bonum fuerit, siue malum, Deus postremò in judicium adducturus est.

De Talco.

Conatur vltrò, ac tentat Pseudochymica schola oleum elicere ex talco, quod ceu miraculi speciem inferre possit in conseruatione faciei: ac reliqui corporis, sic vt ipso vtens, vix vnquàm senio confectus esse videatur. Circa hoc tenendum est, liquorem nullo modo posse haberi è talco. Quòd verò remedia dentur, quibus carnes conseruari queant, huic sententiæ non contradico. Etenim si natura subministrauit pro cadaueribus balsama, multò magis fuerit illa pro viuentibus prouida. Vbi nunc, & quo in corpore quæri debeant eiusmodi balsama, hîc non explicabo, propositum enim meum duntaxat est, vt inscitiam, & fraudem pseudochymicorum patefaciam. Est igitur talcus materia aridissima, quæ medium tenet inter marchasitam & lapidem, naturæ adeò stypticæ, vt ipsi Marti possit, quoad suam stypticitatem, assimilari. Ejus triplex habetur genus, album, aureum, & rubeum. Sed hîc de albo tantum est quæstio, cujus pariter duæ species reperiuntur. Prima est instar salis gemmæ transparens, quæ potest secari in bracteas crystallo similes. Et inde solent nonnulli efformare laternas, candelâ enim in aliquod latus decidente non vritur; nec illius impedit splendorem. Altera species alba est, & instar lapidis, quæ dum contunditur, argentum ei videtur inesse. Porrò isti seductores juxta syluestrem suam philosophiam somniarunt hoc materiale iis potentiis præditum esse, quæ supra sunt commemoratæ, tametsi cum ad rei effectum deueniunt, se falsos persentiscant. Nec mirum. Experientia enim nobis palàm indicat, quod talcus ita crudus, & solus etiam in diuturno, & vehementi igne positus nullum præbeat liquorem, Quod pariter deprehendentes Pseudochymici, rem aliter aggredi tentant, quippè extructo potentissimo igne illum conantur calcinare, sed adhibitâ aliquâ additione, siquidem difficillimè calcinari potest, (prout ipse aliquando curiositatis gratiâ sum expertus qui licet talcum per quadraginta dies fuissem in fornace vitrea, suam tamen formam nullatenus immutauerat) eo jam calcinato volunt in humidum resoluere, sed tunc laterem lauant: quod quamuis obtinerent, nihil tamen haberent aliud, quàm sal aliquod corrosiuum, quod nullo modo oleum esset appellandum, neque id eorum proposito inseruiret. Verùm vt dixi nunquam resoluitur, nisi addito alterius generis sale, seu tartari & simili: sed tunc solutio eius salis debet nominari, non oleum talci. Quare cùm & illi animaduertant rem nullo modo sortiri effectum, vt tamen peractos labores compensent, sumptis ejusmodi additionibus, Principissas, aut diuites aliquas matronas adeunt, quibus manifestas falsitates, ac mendacia obtrudentes, talem liquorem diuendere non erubescunt. Hæ verò quoniam libros Pseudochymicos eâ de re loquentes fortasse legerunt, qui omnibus fraudum, & mendaciorum generibus solent esse repleti, simpliciter dictis assentientes, liquorem illum ceu pretiosissimam gemmam persoluunt, licet is aliud non sit, quam solutio tartari, vel solutio sublimati Veneti, aut quid simile. Ecce quemadmodum impostores

fraudem ſolent facere qui ſunt in malo acuti, & ſubtiles, perinde vt Diabolus, apparentes hominibus in forma Angelorum lucis: quibus nihilominùs à nonnullis maior adhibetur fides, quam ijs, qui veræ ſunt artis diſcipuli, & ſynceræ veritatis amantes.

De tartaro.

Pſeudochymia à vero oleo tartari diſcedens, oleum audet appellare id, quod non niſi ſal reſolutum eſt. Et hoc ita demonſtro. Si accipiens tartarum crudum ipſum diſtilles, exibit inde aquæ copia cum pinguedine quadam ſupernatante nigra & fœtente, hæc pinguedo ſeparata, & in alembico poſita cum pauxillo ſalis, ſi diſtilletur per arenam emittit oleum rectificatum, quod eſt oleum genuinum, & inſtar auri flauum, quod ſi iterum rectificetur, adhuc reddetur transparentius. Aqua verò ſeu Sp. tartari pariter poteſt rectificari, donec deueniat limpidus: & ambæ hæ ſubſtantiæ ſunt in medicina virtutis admirandæ, tametſi aduſti aliquem retineant odorem. Reſiduum à deſtillatione ſal eſt, ſeu alkali valdè corroſiuum, quod in loco humido poſitum, reſoluitur in liquorem, hoc autem non poteſt appellari oleum, ſed ſolutio ſalis tartari, etenim ſi humiditatem, quam attraxit, exhalare facias, ſal manebit coagulatum, ſicut antea. Ad Pſeudochymicos venio. Hi juxta neſcio quam ſpeculationem verum oleum comburunt, verúmque liquorem conſumunt, poſteà præternaturaliter oleum nominant, quod oleum non eſt: nimirum ſumunt tartarum, & illum in vehementi igne calcinant, & tunc fit, vt prædictæ 2. ſubſtantiæ abſumantur nilque remaneat aliud quàm ſal, quod eſt ſupra reliquos ſales corroſiuum. Et quoniam illi fortè audiuerunt aut legerunt alicubi oleum tartari, vel eiuſdem Spiritum potenter valere intrinſecùs aſſumptùm in hac, vel illa infirmitate, adminiſtrant horum loco ſolutionem ipſius tartari. Ecce quid pro quo, tam in præparatione, quàm in adminiſtratione: Proindè non eſt quòd miremur, ſi vbi languentes curandi eſſent, contorqueri ſoleant, aut enecari. Nam adueniens talis liquor in ſtomachum, & organa, per quæ tranſit, illic coagulatur in ſuum ſal, eumque locum corrodit inſtar alicuius cauſtici. Certum eſt enim inter corroſiua, ea quæ corporalia ſunt magis eſſe periculoſa, diſtillata namque ſine læſione tranſeunt, ſi modo alijs liquoribus fuerint admixta.

De lapidibus Pretioſis, Coralliis & Perlis.

Opinantur inſuper Pſeudochymici educi poſſe olea, & aquas è lapidibus pretioſis, ſed peſſimè falluntur. Etenim tales lapides adeò ſunt in ſuis ſubſtantijs compacti, & humore volatili deſtituti, vt non niſi dementia ſit, ab ijs velle prolectare liquorem. Nihilominus Pſeudochymici, ne ſolitam ſuam doctrinam omni ſubindè fallaciarum genere contaminatam obliuiſcantur, addunt dictis lapidibus liquores, & ita diſtillant, ac quod ex illis additionibus prouenit, oleum, aut aquam, juxta nomen lapidis non verentur appellare. Nonnulli verò ſumunt liquorem deſtillatum, quem tingunt tornâ ſolis, & eum aquam granatorum nominant, vel flore æris eundem tingunt, aut vitriolo Vngarico viridi & talem nuncupant aquam ſmaragdi: item azuro, aut lapide lazuli, & tunc ipſum vocant aquam ſaphyri, pariter roſis, & ſandalis, aliiſque tincturis, eumque appellant aquam rubini. O malitiam Diabolicam, quam dubio procul tanquam flagellum in terris extare diuina juſtitia permittit. Interim non

nego lapides pretiosos, perlas, & corallia solui posse in liquores, ab eisdémque suas posse substantias extrahi, adhibitis nimirum medijs, & additionibus, verùm vbi hæc separantur, redeunt illa in coagulum siccum, & aridissimum: proinde talis liquor, solutio aut extractio illius lapidis est nominandus, non eius oleum aut aqua, vt sic vnaquæque res proprio nomine designetur, ne rerum sensus confundatur. Ad perlas quod attinet, & corallia, idem in eis reperitur abusus: licet enim arbitrentur nonnulli se velle ab ijs extrahere tincturam, vltimò tamen se imbrem in cribrum gerere deprehendunt. Quare sumunt aliqui succum berberorum, quidam tingunt liquorem sandalo, gummi lacca, quem posteà venditant pro tinctura coralliorum. Verum est quidem, quòd si acetum destillatum infundas super corallia calcinata, id per aliquod spatium in arena relictum, sal in se attrahet, ac rubeum fiet subobscurum: sed perperam & falsò id à multis tinctura nominatur: quia si pariter infundas acetum super aliud calcinatum, idem consequetur effectus. Ergò non sic debet nuncupari, sed acetum corallinatum, acetum perlatum: vt hac ratione suus veritati relinquatur locus. Nec inter centenos laborantes, quibuscum conuersatus fui, vnquam vidi eorum aliquem ita expertum, qui realiter potuerit, & syncerè extrahere coralliorum tincturam sine mixtione. Proinde sola experientia rerum magistra dicenda est, quando huius lumine fallacia, quasi nebulæ solis radio euanescunt.

De extractis in genere.

Permultis, ijsque non parui momenti erroribus, etiam in extractorum præparatione impliciti sunt Pseudochymici, ex quo planum fit, eos veræ intelligentiæ lumine esse destitutos. Sibi enim se posse persuadent omnis generis aromatum, herbarum, florum, radicum substantiam elicere aquæ vitæ medio: cuius quidem potentiæ ego non contra venio, sed res in eo est sita, quod illi rerum non norunt naturas distinguere: videre namque est, ab eis parata extracta aromatum, aliarumque herbarum odoriferarum & fragrantium nullius valoris esse. Et hoc inde euenit, quia in exhalatione, & separatione, quæ fit aquâ vitæ à substantia extracta, eleuatur cum ea, & abit subtilior pars essentialis aromatis, aut herbæ, ita vt residuum non sit nisi spissitudo terrestris, omni potentia, & virtute expoliata. Itaque hîc alia requiritur scientia, nempè operæ pretium est, vt scias discernere quæ sint illa, quæ supradicto modo corriguntur, & præparantur, & quæ nam sint ea, quorum potentia debilitatur. Sunt enim exempli gratia scammonium, colocynthis, agaricus, tithymalus, gratiola, elleborus, opium, & huiusmodi complura, quæ cùm aliquid in se habeant spiritus venenati, talis operationis medio veram correctionem, & exhalationem illius noxiæ partis acquirunt. Verùm si eadem ratione in aromatibus procedas, perinde est, atque cùm euolauit auis, caueam claudere. Siquidem consistit aromatum efficacia in ipsorum odore, & gustu, quibus remotis corpus insipidum manet, atque inutile.

De quinta Essentia vini.

Si errantium auctorum numerum qui de hac materia scripsêre referre valem, si varios item modos, quibus volunt procedi, nec non temporis spatium, & instrumenta diuersa, quibus vtuntur, adeoque destillationes, & earundem sine fine repetitiones, haud facilè finem imponerem. Sunt verò in eâ opinione, vt

existimēnt quintam vini essentiam, seu aquam vitæ circulatam pollere vi omnia metalla dissoluendi, & lapides pretiosos. Verùm quînam fieri istud poterit, quando neque saccharum in ea dissoluitur, taceo vt dicam posse in ipsa dissolui metalla. Dicendum est ergò Pseudochymicos verum philosophorum sensum (quibus vt plurimum dicta sua ænigmatum in volucris, & verborum obscuritate placuit obtegere) minimè fuisse assecutos. Varia namque sunt vina, & variæ sunt essentiæ. Quinetiam ab vno vino plura eliciuntur, vt verbi gratia, aqua vitæ rectificata, quæ & sulphur vini potest nuncupari, item essentia phlegmatis vini, essentia tartari, essentia aceti, & tamen illa omnia sunt essentiæ à vino prouenientes, differentibus inter se facultatibus præditæ. Quare non semper, vt autumant Pseudochymici, quinta vini essentia, aqua vitæ destillata est intelligenda. Sed non absimili errore, & cæcitate sunt inuoluti, qui sophisticè, ignis sc. adminiculo coagulare prætendunt aliquam roris Maij partem in crystallum, quém pariter habere vim cuncta metalla dissoluendi arbitrantur. Opinio bestialis quidem, sed ridicula magis, cujus integram tragœdiam, si vellem commemorare, res in volumen excresceret. Constat quidem naturam ob frigus extremum, in summitate montium, niuibus sub horridis crystallum producere, an autem illic subit ignis, ignoro. Verùm etiam si darem talem aquam posse fixam reddi, (quod neutiquam tamen concedo) nihil id perinde prodesset: quoniam vnum fixum non valet aliud fixum persoluere. Et hoc patet in salibus, ceu armoniaco, vitriolo, nitro, & aliis, quorum medio dissoluuntur omnia metalla, qui licet mera sint naturæ coagula, nisi tamen distillentur, & Spirit. eorundem extrahantur, dictam efficere operationem nequeunt, vtcùmque iam eam præstare iis propriè conuēniat, tantùm iam ab erit vt aqua roris Maij tale quid valeat peragere, quæ est materia dulcis, & omni corrosiuitate, ac penetrantia destituta, vt sine quibus operationibus nempè corrosiui, & penetratiui, sophistæ sint quicúnque metalla resolui posse, sentiunt.

De aquis destillatis.

Et in hoc admodum præternaturaliter procedit Pseudochymicorum ratio, quoties aquæ communis sumit s. quantitatem, herbarum & florum manipulos, & destillat in vesica cupri, quódque inde prouenit, tanquam aquam herbarum realem vendere non erubescit.

De oleis destillatis.

Diabolus hostis ille humani generis fallacissimus, lolium suum vbíque serere non desistit, siquidem non desunt qui hâc quoque in parte illius malitiis insistentes, aromatum & herbarum olea impudentissimè audeant adulterare. Quænam verò fraudis eorum ratio? ℞. cinnamomi, aut caryophyllorum lib. I. radicum pini mitim incisarum lib. III. vel circiter, macerentur, & destilla secundum artem. Olei autem quod inde educitur maxima pars, è radicibus illis constat. Hujusmodi Sophismata multa culinam galenicam majorem in modum solent locupletare.

De Balsamis Aromaticis.

Sectatores imposturæ, quos nunquam vlla molestia deterret, aut verecundia, insigne quoque commenti sunt artificium, quo vnguenta fucosa parando, ea pro balsamis norunt distribuere. Et vendunt illa magnatibus pretio auri, quorum pauci sunt in Germania, qui eorum pixidem collo appensam tanquam gemmam

aliquam pretiosam non gerant. Quid verò illud est? nimirum adipis suillæ, ceræ albæ, sacchar. albi, olei amygdalini, aliarumque eiusmodi mixtionum compositum est, cui tot guttulæ olei cariophyllorum, aut cinnamomi admixtę sunt, quod sufficere valent, vt ei odorem aromatis impertiantur: quod posteà colore aliquo exornant aromate etiam ipso minutissimo contuso sæpè ad eundem effectum vtentes. O mundi extremam nequitiam, & quid pro quo Diabolicum, quid enim id est aliud quàm fallacia pro veritate? discedere nimirum à rerum synceró balsamo, quod est ipsarum oleum, & adipem porcinum, atque vnguenta fucata eius loco obtrudere. Non quod inficias eam, aliquam ipsis inesse efficaciam, sed cum vero Balsamo comparata nullius penè valoris illa esse deprehendo. Hæc & eiusmodi alia, si persequi esset animus, comprimis quas circa olea sulphuris, camphoræ, zibetæ, ambræ, moschi, committunt falsitates Pseudochymici, finis non esset. Arbitror autem ea quæ hactenus commemoraui ad impostorum scelera, atque fallacias aliqua saltem ex parte dignoscendas, non parum profutura. Probis autem & honestis nihil hic de suo honore detractum volo, quorum haud dubiè in mundo etiam aliquis existit numerus. Interim exhortor eos qui spagiricæ artis doctrinam, & operationes tanquam rem diabolicam sibilis conscindunt, & maledico dente carpunt, ne incomperta sibi, & nescia, temerariæ vocis loquacitate ex more hallucinantium criminentur. Sed potius vt discussa caligine, & oculis mentis apertis, veritatem propius studeant intueri, adeoque eam à falsitate, verumque rerum vsum ab abusu ipsarum discernere discant. Siquidem iniquum æstimandum est facinus, audere id quod nescit quis improbare, ac rerum momentis non perpensis velle fallaciam insonti veritati præjudicare, quam quisque omni conatu deberet niti, vt intelligeret, intellectamque vt amplecteretur, tanquam Dei donum pretiosissimum mortalibus in terra concessum.

ANGELI SALAE, Vicentini, MEDICI SPAGIRICI, *De* ERRORIBVS GALENISTARVM.

LIBER II.

Pharmacia Galenica cur sic dicta, & quæ sit via ipsius.

Harmaciæ Galenicæ nomine ea intelligitur, quæ omnis generis præparat medicamenta tùm interna, tũ externa iuxt. method. à Gal. eiusdemq; sectatoribus originem trahentem. Et est illa quæ in præcipuis orbis partibus officinas apertas habet, non minus quàm si terrestres essent paradysi, cum tamen vix aliud sint quam vasa immunditiarum. Eadem à veritate & experientia naturali procul abscedens, non quærit horum medio facere medicinam, verum potius vanitatis titulis, & dignitatibus contenta, fallaci sua nixa theoria ægris mortalibus tentat opitulari. Iuxtà quam viam tametsi paucissimos ad salutem reduci comperiat, nihilominus vlterius non est sollicita penetrare, volens potius in sua antiquitate persistere, quàm verum medicinæ scopum, & centrum peruestigare. Ac ei sufficit citare Galenum, Auicennam, Rasem, Mesuem, & innumeros eiusmodi autores Arabes, Græcos atque Latinos, quorum dictis tanquam veritatis columnis innitur, cùm tamen reipsa appareat eorum error, & imperitia. Porrò principales illius operationes aliud non sonant, quàm contundere, cribare, infundere, decoquere, lauare, & incorporare, bonum, æquè ac pernitiosum qua in praxi vel ab ipsis rusticis coarguitur, qui lumini naturæ insistentes, granum à paleis, à furfuribus farinam, & vinum à vinaceis sejungunt, puritatem cum impuritate neutiquam confundentes, quemadmodum faciunt hi qui citra meritum rationales volunt nuncupari, quorum methodus, & via alia non est, quàm purum confundere cum impuro.

Pharmacia Spagirica quænam sit, & quæ sit via ipsius.

Pharmacia spagiricica est illa, quæ vulgò chymica appellatur, & à prædicta differt sicut lux à tenebris, siquidem illius

rationes fundatæ sunt in experientia earum rerum quæ reuera demonstrantur, neque dictis aliorum acquiescit, sed soli experientiæ. Et ignis medio vnum elementum ab alio segregat, vnam substantiam ab alia, balsamum ab immunditie rerum: ex quibus operationibus vera postea addiscitur theoria, vt quis tunc certo asseuerare queat, hanc herbam frigidam esse, illam calidam, &c. Hanc herbam præcipuas suas virtutes habere in sale suo, aliam in sua aqua, aliam in suo oleo vel resina. Etenim dum corpus aliquod aperitur, eius substantiæ segregantur, quarum singulis cùm per se vtimur, in cognitionem venimus quâ in parte sit proprietas vniuscujusque earum. Id quod Galenici nullo modo efficere possunt, qui tamen etsi coquant, reipsa tamen ignorant quid sit in ipso decocto, quid sit in eo, quod effectum producat, num album sit vel nigrum, dulce an salsum. Etsi quando loquantur de acrimonia & salsedine, aut aliis gustibus, verba sunt illa nullius solidæ cognitionis testimonio comprobata, imitantes nimirum aniculas, quæ fabulas suas ex eo confirmant, quod illas ita narrari ab aliis audiuerint. Et sic vult mundus decipi, creditque sese iis hominibus qui se pro rationalibus venditant, cum tamen ignari sint, & valdè imperiti. Via erga Pharmaciæ Spagiricæ est separatio puri ab impuro.

Quæ sint Galenicorum præcipuæ calumniæ aduersus Pharmaciam Spagiricã.

Innumera sunt conuitia, & calumniæ Galenistarum in Pharmaciam Spagiricam, quas hic recensere omnes valde prolixum foret. Proinde septem principales hic duntaxat connotabo subjungens vnicuique earum responsionem conuenientem.

Prima calumnia hæc est, Chymici homines sunt idiotæ, indocti, & rationalis discursus scientiâ destituti.

Responsum. Chymici veri neutiquam sunt idiotæ circa opera lucis naturæ, attinentia, tàm ipsam medicinam, quàm speculationem operum diuinorum, tametsi apud Galenicos velut insipientes æstimentur. Sed hoc veritatem, quæ fucum nunquam sectata est, minimè impedit: quin id semper fuit sapientissimi Dei placitum, vt mysteria, & opera sua mirabilia non tantum spiritualia, verùm etiam temporalia hominibus coram mundo abjectis, & vilibus voluerit reuelari, vt ita juxtà verbum suum æternum humana sapientia confundatur. Quod verè expressit Syrach inquiens, multi sunt excelsi, & gloriosi supra modum, sed mansuetis reuelantur arcana.

Calumnia secunda. Chymia res noua est, & inuentum Sophistarum, contrà, & præter methodum antiquorum medicinæ Principum.

Responsum. Chymia operatio est antiquissima & naturalis, adeò vt illicò à creatione initium suum habuerit: siquidem nulla existit creatura viuens, & cibum comedens, quæ tribus non fungatur muneribus principalibus, nempè cibi præparatione, separatione, & expulsione. Hæ autem operationes scopus sunt, & basis chymiæ naturalis. Ex quo judicari potest num hæc sit inuentio noua. Verum hoc dicemus quod noua sit eam non possidentibus, quorum alij inuidia, aut ambitione moti, alij densis ignorantiæ tenebris ducti, & erroribus infuscati, præclaram hanc scientiam non verentur improbare, eam appellantes nouam, ac si omnipotens, & immensus Deus medicinam in Galeno, & reliquis eiusdem farinæ hominibus terminare constituisset: error quidem admodum intollerabilis. Deus namque infinitus est nec eius sapientia, quæ circumseptam non habet regionem à nostris potest

comprehendi. Sed fingamus ita esse, fingamus inquam chymiam inuentum esse nouum, ac non ita pridem exortum; haud continuò tamen sequetur propterea esse rejiciendum. Quoniam si ita sentiendum foret, pari sequeretur ratione, & reliquas prę̨claras artes, postremis sœculis hominibus patefactas, nec non & cætera inuenta recenter introducta, & excogitata in hominis vsum, & beneficium, eò quod noua sint, pro nihilo putanda, & despicatui esse ducenda. Quod quam absonum sit, & absurdum, nemo est qui non prouideat. Adde quod non præsens sœculum sicut elapsum, nec hodierna dies sicut hesterna. Quemadmodum enim declinat mundus versus finem suum, sic etiam vires hominis declinare non est dubitandum, sic quod præteritis retrò seculis illi fuerat medicina, hodiè nil aliud sit quàm naturæ impedimentum: vt e. g. caules antiquis fuere panacea, at nunc non item. Pariter elleborus Romanis medicamen fuit vniuersale, nobis verò quasi venenum est, & quomodocunque id præparetur, administrari tamen à medico non sine periculo potest. Quod si majoribus nostris ea vis inerat vt eiusmodi medicamenta impuriora digerere possent, talem & nunc inesse nobis re ipsa non comperimus. Quapropter mundi misertus clementissimus Pater, homines vltimis hisce temporibus dignatus est suscitare, quibus veræ curandi cognitionis munera impertiuit, vt hâc ratione discussâ caligine, de tenebrarum profundo in lucem veritatis medicina emergeret, atque huius ope mortales ægri à morbis variis recrearentur.

Calumnia tertia. Chymici vtuntur medicinis corrosiuis, nec non mercurio, antimonio, & eiusmodi rebus venenosis, ac proinde non sunt ab hominibus vllatenus assumendæ.

Resp. Miror D. rationales tantùm in suis scholis non profecisse, vt corrosiuum vnum ab alio corrosiuo, id quod sub gradu est ab eo quod est extra gradum, rem præparatam à non præparata, nec non dosim, & modum res administrandi distinguere non didicerint. Adde quod non chymica medicamina sola, sed & Galenica ipsa in se corrosiuum includunt. Cuius rei veritas apparet non tantùm in mineralibus, verum etiam in saccharo, & melle, è quibus eiusmodi aqua educitur, quæ margaritas dissoluere potest: imò mel solum, si ipso inungas cuprum, hoc ita corrodit, vt inde eliciat viride æris. Sed & oleum oliuarum, terebinthina, multique alij vnctuosi liquores, qui sunt veluti naturæ balsama, eundem producunt effectum. Et sal commune, quo in cibis quotidiè vtimur, (sine quo humana corpora corrumperentur, rectamque coctionem non efficerent, cum sit eorum balsamum, atque etiam reliquarum creaturarum terrestrium, vt experientia testatur iis omnibus inesse sal, quod cum resoluitùr & corrumpitur, creaturæ infirmantur ad mortem, prout in morbis resolutis laborantibus videre est) sal inquam, quod tanti momenti est, vt penè sine eo natura foret imperfecta, corrodit ipsum ferrum, æs, plumbum, stannum, aliáque corpora, hominis corpore solidiora, præcipitat argentum viuum, & nihilominus temperatè administratum, dici potest quodammodo hominem viuificare. Pariter in vino tartarum est adeò corrosiuum, quod non solum cuprum, verùm etiam argentum corrodit, homo verò vino moderatè vtens, fulcimen vitæ acquirit. Quod si iam doctores rationales chalcantho, h.e. vitriolo corporali vti non verentur in theriaca, vt corporibus internis illud administretur, imò etiam in nonnullis collyriis, in quo vitriolo est sal fixum, & valdè corrosiuum, cur iidem sese chymicis opponunt, eosque probris lacerant, qui corpore vitrioli relicto, Spiritu, & balsamo illius duntaxat vtuntur? At

nihilominus

nihilominus Galenici non desinunt simplicioribus persuadere, ajentes, en spiritus vitrioli, oleum vitrioli, oleum sulphuris, spiritus salis &c. sicut ligna exedunt, corium, chartam, &c. sic etiam interna corporum humanorum corrodunt. O boni viri, si vos vitriolum absque discretione, ac malè præparatum exhibetis, quo jure meum ritè paratum, & correctum, & quod tanquam balsamum æstimandum est audetis contemnere, & improbare? Adde quod ingens discrimen est inter corpus viuum & non viuens, & insensibile, pariter discrimen est inter administrationem spiritus vitrioli puri, & inter administrationem eiusdem temperati? volo enim in omnibus certam dosim obseruari, discretionémque, & prudentiam adhiberi. Quod si vos pariter exhiberetis vitriolum, & alumen crudum in majori quantitate quàm soletis, obessent illa sanè corporibus magis, quàm spiritus eorum. Quâ in parte tinctores panni lanei, & serici nigri nos sufficienter condocefaciunt, qui quoties discretionem, & mensuram in tingendo non adhibent, pannum adurunt, & in frusta corrodunt, tametsi vitriolo crudo & non spirituali vtantur. Sed quid opus est pluribus. Nonne videmus potentias corrosiui naturæ arcana esse ad alia expugnanda corrosiua? Manifestum h. e. in corrosiuis quæ sunt in sale tartari, & oleo sulphuris, quæ simul mixta, ambo suam corrosiuitatem deponunt, & mirè corriguntur, ac citra vllum periculum humanis corporibus possunt administrari. Nec solùm emollit sal tartari sulphuris liquorem, verùm quascúnq; corrodentes aquas fortes, aquas regis, & similes. Pariter acetum distillatum adeò potens est, vt vim habeat leniendi omne sal corrosiuum. Veruntamen vrgetis vlterius, ac dicitis chymiam vti rebus venenosis, ceu antimonio, argento viuo &c.

Ad hæc respondeo, propterea non paruam laudem nostram mereri scientiá, quæ venena norit in balsama reducere. Et sanè cum eiusmodi materiæ vt decet, præparantur, medicinæ fiunt longè præstantiores, quàm vestri ellebori, collocynthides, mezerea, scammonia, tithymali, & opia. Sicut experientia me docuit reuerberationis medio, & circulatione cum aceto radicato sic posse corrigi antimonium, vt id non amplius per sedem purget, nec per vomitum, etiamsi quis ea in magna vesceretur dosi, & tunc potentissimum est arcanum aduersus multas infirmitates. Insuper non tantùm corpora à naturâ creata in medicinæ vsum nosse corrigere datum est mihi, verùm etiam extinguere, & omninò tollere è variis venenis partem eorum officientem: sicut e. g. sal nitrum more nostro depuratum ita mitigat arsenicum, vt intrò assumptum amplius non lædat. Et hæc sunt magni Dei opera admiranda quæ apparent in naturæ operibus, sapientibus mundi incognita, iis verò reuelata qui rudes à vobis reputantur, & idiotæ. Quod si jam dictis acquiescere adhuc nolitis, quid potero de vobis referre, qui in principali vestro composito opiato, theriaca nimirum vtimini veneno, sine quo compositio illa verè foret imperfecta? Hoc si fateri os vestrum nôlit, vestra tamen conscientia id cogetur asseuerare. Ergo si data fuit sapientia vobis vt è vipera possitis medicamen conficere, eandem Deus Opt. Max. omnis boni autor, & mihi dedisse potest, quâ ex antimonio medicamenta præstantia, & salutifera valeam præparare, eadémque cum judicio & prudentia ægrotis administrare. Exempla hæc pauca ideò recensere volui, vt præstantia Spagiricæ artis, & vnà vestra inscitia ex parte dignosceretur. Siquidem gloriamini posse vos corrosiua & venena intra humana corpora existentia depellere, cùm tamen ne extrinsecus quidem tale quid præstare possitis.

Quæ ergò in vobis eminentia tanta est, vt vosmetipsos ea in parte laudibus audeatis efferre, cum nec rerum noscatis inimicos, earúmque præparationem & methodum ad rectam dosim requisitam? An autem ignoratis microcosmi anatomiam docere nos anatomiam ipsius microcosmi? & physicæ, ac medicinæ cognitione externa nos informari ad cognitionem internæ? Quæ si vobis sunt incognita, fateamini igitur candidè vestram ignorantiam, ne dùm rationalium nomen vobis arrogatis temerè, vniuerso terrarum orbi sapientiam vestram insipientissimam prodatis.

Calumnia quarta. Chymici medicinæ præparationem, & correctionem ignorant.

Resp. Imò ipsi Galenici quid præparatio, & quid correctio sit, minimè percipiunt. Quod in præparatione diagridij, colocynthidis, aliarumque rerum videre est, vbi purum ab impuro non sejungunt: Ac proinde dementi illi possunt non immeritò comparari, qui cum ventris onus in cubili deposuisset, postmodum odore thuris, styracis, & myrrhæ fœtorem voluit corrigere, stercus interim (auribus honor sit) eodem loco relinquens. Atqui necesse est vt purum ab impuro (hoc enim sæpè dicendum est) separetur, quemadmodum id etiam natura requirit, & tunc medicamina nullâ correctione indigebunt, vtpotè à quibus venenum quod in se continent, ea ratione remouebitur. Et hæc veritas vel à quouis plebejo poterit comprehendi.

Calumnia quinta. Medicamenta Chymicorum præstare quidem aliquid possunt in variis infirmitatibus, quæ incurabiles æstimantur, attamen qui ab illis sanantur vitam non agunt diuturnam.

Responsum. Ægritudo incurabilis apud me æstimatur illa quæ est mortalis, quæque hominem non deserit vsque ad mortem: ita vt dici possit, eum, qui incurabili morbo laborat, non habere vitam, verùm potius versari in continuâ morte. Iam ergò quî fieri potest vt ei, qui à tali infirmitate liberatur, abbreuietur vita, cum potius contrà medicinæ potentiâ & virtute, humanitùs loquendo, è mortis faucibus euaserit. Sane longè major spes vitæ est in eo cuius natura ab hoste suo destructore fuit redempta, quàm quando ab eodem adhuc vexatur, & detinetur. Etenim vbi tunc cibi, & potiones non poterant debilitatam naturam restaurare, neque in bonum chylum conuerti, nunc quia impedimenta remota sunt, id nullo negotio præstare possunt. Vnde apparet liquidò absurdam esse calumniam. Etenim si ita esset, vt inquiunt, sequeretur hominem à morbis per medicamina liberatum & restitutum ruere in deterius debere, & magis ac magis consumi. Quod quàm absurdum sit, nemo non exiguæ humanitatis sensum ferens judicabit.

Calumnia sexta. Medicamenta chymica etsi non vsque adeò sunt improbanda, tamen quia magni sunt pretij, non facilè à quouis possunt comparari: cum n. eorum præparatio maximi sit laboris & molestiæ, sæpe & jacturæ, quinetiam sumptus ingentes ad eam cùm requirantur, velut lignorum, carbonum, vitrorum, variorumque instrumentorum, hinc fit vt illa cariori pretio diuendantur.

Resp. Tantum abesse medicamenta chymica esse magni pretij, vt etiam viliori emantur quam Galenicorum. Quod ex iis quæ subnectam, perspicuum fiet. Quotiescunque infirmus aliquis Galenicâ medicinâ vti constituit, inprimis necesse est, vt medici curæ, & discretioni se subjiciat, pharmacopolæ autem misericordię sese commendet, & hîc primus notatur sumptus. Posteà id quod medicina chymica, breuius, compendiosius, & efficacius in morbi curatione præstare consueuit, contrà Galenica, dùm corpus spissis

ſyrupis,& variis decoctis præparat,& potiones purgantes ægris propinat, longas admodum connectit moras; & tormentis mille patientes affligit. Et quia eiuſmodi medicamina immũda sũt, & impura, hinc fit vt plerumque imber geratur in cribrum, & quod pejus eſt, vbi in vna parte fæces tollunt, in altera gignunt putrefactionem, & prauas reliquias poſt ſe relinquunt in corporibus humanis, ſicut experientia quotidiana miſerorum languentium damno id nimium teſtificatur, quibus ſyrupi non tantum pecuniam, verùm etiam, proh dolor, ipſum ſanguinem ſæpiſſimè perdiderunt. Et vbi chymica medicamenta bona ſequi ſolet corporis conſtitutio, & redintegratio, Galeniſtarum contrà ſtomachi debilitates, flatus, tormina, nauſea, aliaque mala quàmplurima ſubſequuntur. Interim hoc notum eſto, ſi officinæ omnis generis remediorum Chymicorum publicè aperirentur, quæ exitum haberent continuum, hoc certè polliceor quod tunc præberi poſſet doſis auri diaphoretici, pretio doſis putridi alicuius ſyrupi de ligno guaiaco, & emi doſis magiſterij corallorum & margaritarum, pretio quo emitur doſis ſpecierum alicuius confectionis aromaticæ. Id quod à veritatis amantibus facilè ſupputari poteſt.

Calumnia ſeptima. At quomodocunque ſit, inquiunt Galenici, Chymici tamen non omnes infirmitates curare poſſunt.

Reſponſum. Væ mundo, ſi homini medico data eſſet virtus, & poteſtas vt cunctas poſſet mortalium ejicere infirmitates. Notum eſt enim ſapientiſſimum Deum per ipſas ſolere multos peccatores vocare, & deducere ad pœnitentiam: qui cùm experiuntur ſibi non prodeſſe medicinam corporalem poſtquam eius medio fuêre vſi, coguntur tandem recurrere ad cœleſtem medicum, quod ab eis non fieret, ſi pecuniâ poſſent ſanitatem redimere. Quin imò hoc dicam, cum ſtatutum ſit omnibus hominibus vt ſemel moriantur, inciderent plerique in deſperationem, ſi ipſis adhuc ſanis vita cum morte eſſet commutanda, vbi aliàs per infirmitatum occaſionem velut à Deo ipſo præparantur ad diſpoſitionem benè moriendi. Inſuper ſi id foret, ea eſſet medici ſuperbia, & auaritia, vt væ miſeris & pauperibus, ſi argento & auro ſanitas iis comparanda eſſet: auaritia enim extrémâ hâc mundi ſenectâ, ad ſummum redacta eſt, & iniquitas Caini nondum eſt extincta. Ego verò agnoſco medicinæ duntaxat præparationem ſcientiam eſſe & opus medici, ſanationem autem, ac benedictionem proprium eſſe miſericordiæ, & ſapientiæ diuinæ, quæ in omnibus pro ſuo arbitrio, & beneplacito operatur. Nec eam laudem tribuo Chymicis, quod mortuos valeant reſuſcitare, abſit, hoc enim cum opus ſit merè ſupernaturale, ſcientiam tantæ rei noſtram ducimus infirmitatem tranſire, verùm Spagiricæ artis, quæ nunquam ſatis laudari poterit, excellentiam commendo, atque deprædico, quam ſi cum Galenica comparare volemus, illam veluti ſpiritum quendam eſſe, hanc ceu putridum cadauer inueniemus.

Duellum inter Pharmaciam Galenicam & Spagiricam de præparatione & compoſitione medicinali.

Pharm. Gal. quandoquidem perſpexi audaciam eorum orbis ſeductorum qui Chymici appellantur, dignitatem meam labefactare; operæ pretium me facturam arbitrabor, ſi varias præparationes, & compoſitiones medicinales aggrediar declarare, eaſque breuiter comprehenſas ſub aſpectu ponere, vt hâc occaſione impulſa, & incitata pharmacia ſpagirica

cogatur præbere propositis meis responsa, ex responsis autem, illius imperitia deprehendatur. Etenim cum sit illa in studio philosophico minus exercitata, & discursus rationalis spoliata ornamentis, eamque rerum fugiant causæ, fugiant rationes, inducam ipsam haud dubiè in tales labyrinthos, è quibus non facilè poterit emergere, quinetiam vulnerabo illam variis lanceis, adeò vt confusa & superata succumbat. Primò autem adducere ea media incipiam, quibus majorem partem medicamentorum præparare, componere, & conseruare consueui. Sed ecce opportunè pharmaciam spagiricam conspicio aduenientem. Phar. Spag. Loquentem te audiebam è longinquo, & quidem triumphum ante victoriam decantantem. Verùm vt superfluitatem sermonum qui mutuò inter nos possent exoriri, euitemus, rogo te vt propositum aggrediaris, promptam enim me, & paratam ad respondendum cuicumque tuo quæsito es inuentura.

De aqua communi.

Pharm. Gal. Initium igitur faciam ab aqua communi, quæ à te tantoperè solet contemni: ac dico tibi eam inter præcipuas claues medicinæ esse connumerandam, idque propter duos effectus principales. Primus est, quia tanquam corpus liquidum, & apertum, medio decoctionis vel infusionis rerum, vim habet in se rapiendi & attrahendi virtutes illarum. Secundus, quia loco vehiculi inseruit medicinæ, vt earum inferat efficaciam in singulas partes internas corporum.

Pharm. Spag. Omninò assentior tibi aquam esse elementum id mundo perquàm necessarium, verùm quòd sit clauis medicinæ, quodque duabus à te nominatis potentiis imbuta sit, à me non conceditur. Et ratio est, quia basis infirmitatum elementarium in microcosmo est ipsa corruptio; porrò inter omnia elementa aqua est illa quæ maximè est corruptioni obnoxia, quæ etiam absque igne, & aëre penitus periret. Et cum sit talis non potest perfectè attrahere puritatem rerum. Et hoc vel inde liquet, quia si decoctionem aut infusionem consistere aliquandiu sinas, statim vides illas putrefieri, atque corrumpi, & ita quidem vt mucor sæpè, & vermes in eis prædominentur. Vnde est consectarium, quod res quæ in seipsa est tanquam mortua, minimè possit esse vehiculum quo aliis rebus vita & assistentia præbeatur: imò ob rationes prædictas est eis majori impedimento. Aliter autem me docuit experientia attrahere virtutes rerum nempe liquoribus naturæ balsamicæ, & puris in suo esse, qui non tantùm perfectam attractionem efficiunt omnium substantiarum, & corporum, verùm etiam illis sunt adjumento. Et quoniam eiusmodi liquores admodum sunt essentiales ac penetrantes, & ad regeneranda, ac fortificanda corpora, appropriati; hinc fit vt inferant pariter, spiritum medicinæ in omnes partes internas, & indagent centrum morbi, quem cum inuenêre, naturæ humanæ tanquam eius amici assistunt, & opitulantur, vt vnà illius destructorem expellant. Quàm operationem aqua præstare neutiquam potest, imò cùm ea sit viribus hominis inimica, generat vndique flatus & tormina, debilitat stomachum, & extinguit calorem naturalem, sicuti in infœlici operatione tuorum syruporum, julapiorum & aquarum videre est, quas administras in morbis calidis absque discretione, non animaduertens calorem ipsam vitam esse, & frigus, mortem, calorem verò plerunque ob caussam frigidam alterari. Quamobrem ô ignara disce accidens inprimis tollere quod calorem alterat, &

ventum ſtude remouere, qui ignem immoderatè exagitat, ipſum verò ignem noli extinguere, vt ſoles. Quod ſi hæc te lateant arcana, meum accede lyceum, & ego docebo te.

De aquis deſtillatis.

Pharmac. Galen. Quoniam rejicere auſa es mihi aquam communem, miror an etiam aquas meas deſtillatas ſis aſpernatura, quarum mea officina plena eſt; & hæ è variis herbarum generibus ſunt deſtillatæ, eſſentiales, & magnæ efficaciæ, ac omnimodam virtutem in ſe continent earum rerum vnde eductæ ſunt.

Pharm. Spag. Deſtillatio in manu tua perinde eſt atque arſenicum in manibus alicujus infantis, judicio & diſcretione carentis, qui illud à ſaccharo non diſtinguens ori admouet, & ſeipſum occidit. Hoc in eum finem dico, quia eam hic patefacis ſtultitiam, vt velis aquas tuas eſſentiæ, & integræ virtutis rerum vices obtinere, cùm tamen nil ſint aliud quam ſeparatum à corporibus, quod minimam in ſe potentiam includit: & excipe quod aliquem retinet odorem, & guſtum illius herbæ ex qua eductum eſt, prouenientem à minima parte ſulphuris, ſeu olei ipſorum quod in deſtillatione aſcendit, (hoc enim nî eſſet, aqua foret inſipida, nec diſcreparet à communi) nec non correctionem exiguam ab igne acquiſitam, in reliquis nihil eſt aliud quàm aqua, ſicut cæteræ quæ corruptioni, & putrefactioni ſunt obnoxiæ, imò ob ſuam cruditatem etiam congelationi. Quod teſtatur diligentiâ illâ quâ vitra tua recondis, & præſeruas à violentia frigoris tempore hyemali.

Ita vt aqua ſemper ſit aqua, frigida & humida, tametſi diſcrimen ſit inter aquam menthæ, & aquam lactucæ, & dici poſſit aquam menthæ frigidam eſſe & humidam, cum pars eius calefactiua & confortatiua in oleo ſuo remaneat, & pars balſamica in ſuo ſale, quod in tuà deſtillatione non aſcendit. Vnde dignoſci poteſt quid ſit deſtillatio, nempe non aliud quam ſeparatio vnius elementi ab alio, vniuſque ſubſtantiæ ab alia. Sed qui ex aquis aliquod beneficium conſequi volet, iuxta virtutem herbarum, hoc modo procedere debet. Primò deſtilla herbam viridem quantum poteſt, poſtea reitera aquam illam ſuper herbam remanentem, ac rediſtilla, & ſic major pars eius oleo ſitatis cum ipſa aſcendet: deinde reſiduum in cineres adure, & ſuper eos infunde aquam quam deſtillaueris in vaſe vitreo, eamque inſolabis aut in loco alio calido pones vt rectificetur, & tunc attrahet in ſe proprium ſal: poſt hæc ſepara illam per inclinationem aut per chartam in alio vaſe, claram quantum fieri poteſt, & aquam habebis cum ſuo ſpiritu, & balſamo, quæ quidem ad aquas tuas comparata eſſentia dici poteſt, ſiquidem hæc non facilè corrumpitur, neque eſt cruditati ſubjecta ob rationes in proceſſu, contentas, & longè majoris eſt efficaciæ, quàm aquæ illæ tuæ ſecundùm artem præparatæ, vtpotè ℞. herbarum manip. 10. aquæ communis quantitatem, deſtilla per veſicam cupream, nec aliud tibi curæ eſt, quam vt eius magnam copiam elicias, teque poſteà non pudet eiuſmodi aquas appellare eſſentiales, quæ tametſi forent ſyncerè deſtillatæ, non eſſent tamen niſi debilior rerum pars, quin etiam vt te ſtolidam prodas, & præter naturalem dilatas, & diffundis exiguam illam vim, & eſſentialitatem quæ ipſis ineſſe poteſt aquæ communis additione.

De ſaccharo & melle.

Phar. Gal. Velim nunc ex te ſcire, num etiam virtutes, & proprietates vniuerſales rejicere velis, quæ in melle &

saccharo inueniuntur, materialib. à natura tam vtiliter præparatis, & qualitatibus adeò temperatis præditis, vt pro cōdimento & conseruatione inseruire possint omnium specierum, herbarum, fructuum, florum & radicum ad medicinam pertinentium, quin etiam vera sunt illius basis vt videre potes, cum nulla penè fiat præparatio, aut compositum absque mellis & sacchari intermedio, cujusmodi mea sunt electuaria, condita, conseruæ, syrupi, julepi, Looch, & similia medicamenta, quæ eorum medio à corruptione vindicantur, nec non suauissima redduntur in gustu.

Phar. Spag. Amica mea jamdiu est quod tuam methodum damno meo perspectam habeo, cum & ipsa aliquot annos in praxi tua exercenda consumpserim. Ac verùm quidem est, quod absque melle & saccharo tua culina debilis & infirma foret, verùm quod inde sequatur methodum hanc tuam meliorem esse, hoc à me ob sequentes rationes pernegatur. Etenim dubium non est, quod, cum Deus & natura frustrà nihil faciant, per consequens in melle saccharo sua sint reconditæ virtutes, ac proprietates in medicinæ vsum, siquidem ab illis extrahi potest essentia subtilis, & odorifera, quæ ex se valet variis morbis resistere, sed non consequitur inde ipsa esse posse medicinam vniuersalem, eáque nominatas operationes efficere cum talis essentia sit suo cadaueri, & immunditiei colligata, proinde ibi requiritur hyssopus, id est, mundificatio, non sicut tu arbitraris melle nimirum sumpto, & aqua communi, & ouorum albumine, spumentur, & clarificentur secundum artem, &c. sed separatione opus est subtilis à spisso, balsami à stercore, & substantiæ à cadauere: non tamen quod te perpetuò subjicere velim eiusmodi purificationi, & mellis ac sacchari more tuo clarificati improbare ad aliquas operationes vsum, sed vt tibi auri & plumbi differentiam commonstrem. Itaque dilecta soror, admodum falleris cum hoc tuo misce, nam non animaduertis creatorem sacchari, & mellis, rutam pariter, salem & berberos creauisse, variauit ille rerum formas & gustus, & sic earundem proprietates, vt vnum quodque suo tempore suam exereret potentiam, neque enim sua dona Deus in rerum natura imperfecta dedit, quanquam mundus ob peccatum sit corruptus, & homo in cœcitate permanserit, ita vt dementiæ sit summæ, velle id dulcificare, quod in sua debet amaritudine operari. Atque hinc fit quod rustici & mulierculæ empiricæ, quia rebus in earum simplicitate vtuntur, curas faciunt magis laudabiles quàm tu quæ canonica nuncuparis, adde quod rerum virtutes etiam debilitas, aquâ, melle & saccharo, ita vt in sua medicina pars & puritas quæ morbo resistere deberet, boni grani instar suffocetur sub palearum quantitate, quemadmodum passim ex tuis dispensariis potest judicari, vbi syrupi tui sunt mel aut saccharum cum aqua ana. O ignorantiam! num hoc est naturam coadjuuare, an eam potius destruere? Aut quid plura dicam ego? Si hæc tua medicamenta necesse est balsamari, cur ea igitur non nominas merdicamenta? aut quî poterit res corrupta aliam ejicere? Hæc vtique est vetularum quarundam cantilena, quæ inquiunt, *malum malo abigendum* sed falluntur maximè. Quod si conseruare velis aut balsamare succos tuos, infusiones & decocta, &c. id facere debes veris balsamis spiritualibus, & mundis quæ non tantum vt balsama inseruiunt, sed etiam vt vehicula, vt spiritum medicinalem in centrum morbi apportent, coadjuuantia virtutem præparatiuam, separatiuam & expulsiuam stomachi microcosmici. Quod autem per mel & saccharum pharmaca reddantur ma-

gis grata & suauiora, ad hoc respondeo, quod non omnia, est enim e. g. discrimen inter syrupum de succo cidoniorum, & inter syrupum de absinthio, aliasque potiones amaras, aduersus quas saccharum non potest præualere. Prætereà necesse est scire cum talis dulcedo sit necessaria nec ne, nonnullis enim conuenire potest, plerisque verò displicet, vt quib. nauseam, tormina, & deliquia causant, id quod dulces tui, & spissi syrupi efficiunt, qui ipsi Marti tremorem incuterent, si foret infirmus. Proinde qui saccharo vti velit & melle, operæ pretium est vt distinguere sciat, quibus maximè conueniant, & quibus non, adeoque quibus cum gustibus magis possint concordare, coniungendo illa cum substantiis puris, & non cum cadaueribus, siquidem cum balsamis, mel & saccharum balsama sunt, cum corruptibilibus autem corruptibilia. Porrò vera ratio, quâ medicinæ reddi possint suauiores, ea est, quam spagirica docet, cuius adminiculo ad verum efficaciæ gradum reducuntur, quorum vnica drachma plus valet, quam integrum poculum tuarum potionum, nec dubium est, quin quilibet patiens libentius esset assumpturus ad coclearis mensuram, liquorem amarum transparentem, quam dulcem aliquem syrupum. Si nunc subjungas, mel & saccharum lenire corpus, præparare humores, &c. ad hoc respondeo, idem quoque præstare pruna, cerasa dulcia, aliosque fructus in iure vitulino decoctos, ac in cibum paratos, qui majorem habent cum corporibus humanis sympathiam. Deinde non semper est necesse lenire, aut præparare, ac putrefactionem addere, vbi nulla est, sed est duntaxat remouenda materia putrida jam præparata, & si ob ariditatem aut aliud accidens corpus obstructum sit, illic sola aperitiens opus est, non putrefactione & euacuatione per secessum, quemadmodum tu in varijs casibus procedere soles, vbi potius necesse esset humorem addere, quam expellere. Multa alia quæ dicenda essent prætermitto, ea in aliam occasionem seruans. Interim exhortor te, vt veritatem tandem amplecti velis, nec amplius conscientiam tuam à verme ambitionis aduri patiaris.

De conseruatione succorum.

Quoniam arbitraris haud posse quicquam conseruari, quod ad medicinam spectet cum melle, & saccharo; monstrabo iam tibi modum, quo vti consueui ad conseruandos omnis generis succos herbarum, ne corrumpantur: modus verò hic est. Processus.

℞. Herbam, quam voles aut flores, contunde, & inde succum exprime, hunc impone cacabo, & aliquot ebullitionibus ferueat, ac probè despumato, deinde coletur, & sinatur frigefieri: eodem implebis vasa vitrea ad collum vsque cui superaddas oleum oliuarum, idque ad crassitudinem duorum digitorum supernatet: & hoc conseruat succum ne corrumpatur. Quid dices ad hæc?

Phar.Spag. Conseruatio ista tua valdè mirabilis est, attamen hoc miror, quòd quantamcunque in ea diligentiam adhibeas, vix tamen illud consequaris, vt succi tui per annum conseruentur. Cui veritati ipsamet poteris testimonium perhibere, si modò fateri velis, quod cum oleum è vasis cautè vis remouere, existimasque te infusionem tuam, aut succum adhuc integrum & purum reperturam, contrà eum sæpè fœtidum, & vrinæ putridæ instar (vt saluo honore dicam) redolentem inuenis. Quem nihilominus, quoniam tibi pecunia constitit, non vis abjicere, verùm illi potius adjungis mel & saccharum & syrupos secundum artem componis. Nimirum præclara hæc est conseruatio tua. Sed naturalis & vera methodus qua ego vtor longè est à tua differens, quâ nimirum succos ita condio, vt

nonſolum per integrum conſeruentur annum, verùm etiam annorum decades in ſua virtute & efficacia: & hi verius naturæ magiſteria, quam quiduis aliud dici merentur, & hunc modum non in tui gratiam, ſed veritatem amantium declarabo. Proceſſus.

Modus ſuccos herbarum rectificandi, & conſeruandi more Spagirico.

Accipe ſuccum meliſſæ, aut eius herbæ, quam voles, is aliquandiu bulliat, & probè deſpumetur, ac quartam partem humiditatis ſuperfluæ leniter ſinito exhalare, illum deinde percolabis, & vaſi vitreo affundes, addens vnicuique libræ vncias duas cum dimidia Spiritus vini ſine phlegmate, vas interim ritè obturetur, & ponatur ad ſolem, aut alio in loco calido per aliquot dies, & ſuccus reddetur puriſſimus: porrò in fundo vitri relinquet excrementum, quod circa illud adhærebit: tunc colabis ipſum per inclinationem in alio vaſe, quantum fieri poterit clarum. Hic autem vt dixi aſſeruatur in annos citra periculum corruptionis. Atque hic verus eſt ſuccos conſeruandi modus, quo quidem haud ſcio an melior poſſet reperiri, quandoquidem ſpiritus vini ſpiritus eſt vegetabilis, naturæ omnium vegetabilium appropriatus, qui minimè alterat qualitates ipſorum, ſed potius eorum vim & potentiam adauget, & ob incorruptibilem ſuam naturam illa à putrefactione tuetur.

De decoctis in genere.

Phar. Gal. Quoniam medicina manca foret, & quodammodo imperfecta abſque vſu decoctionum, tàm purgantium quàm aliter operantium, vtpote quarum medio ſyrupi componuntur & apozemata; idcircò rationem quâ ſolent præparari ſilentio non prætetibo. Eſt autem hæc. Proceſſus.

Recipe herbas, radices, flores, & fructus, prout erunt illa quæ præparare conſtituiſti, hæc ſuo ordine ſecundum artem decoque in cacabo aquâ repleto, vſque ad conſumptionem partis dimidiæ, deinde filtro tranſmitte decoctum.

Phar. Spagi. Decoctiones tuæ qualeſcunque illæ ſint à me nihili penduntur, & nullius eſſe valoris reputantur, tùm ob cauſas in capite de aqua communi commemoratas, tùm etiam quia in tuis coctionibus duo inſignia menda, & errores committuntur: quorum primus eſt, quod ſubtiliorem partem Mercurialem rerum quas coquis patiaris auolare, vnde in decocto non remanet niſi terreſtris quædam ſubſtantia. Alter eſt quod cum inter varia decocti ingredientia plerumque aliqua reperiantur quæ ſunt ſalſedine aut acore aliquo imbuta, hinc fit vt ab his corrodi poſſit, & attrahi cacabi praua qualitas, quemadmodum multis contigiſſe ſæpius compertum eſt, quos ea ratione medicinam facere exiſtimantes rem virulentam præparaſſe fuit deprehenſum. Porrò etſi decocta apud me non veniant in conſuetudinem, modum nihilominus hic præſcribam, quem tenerem ipſa ſi ijs luberet vti.

Sume herbas, radices, flores & fructus, vt voles, hæc in vitreum alembicum immitte, & illis affunde tantum aquæ communis deſtillatæ, quantum potionis habere deſideras, deinde alembicum probè contectum in balneo maris per ſpatium duarum aut trium horarum collocabis, quod inde deſtillabit excipies; poſteà colabis decoctum, & illi id quod anteà diſtillârat, adjunges. Et hæc vera eſt ratio quâ poſſumus herbarum virtutes conſequi, etiam ne illarum diffundatur efficacia. Quod autem ad illud attinet, vt quæuis herbæ ſuo ordine in decocto collocentur; ſiue fructus, flores aut radices; id iuxta differentiam qualitatis mollis, aut

habito

habito respectu gustus quo præditæ sunt, erit obseruandum.

Decoctum de ligno Guajaco.

Pharm. Gal. In iis quæ hactenus deprompsi, conatu prorsus irrito atque inani videor laborasse: attamen vtcumque de illis senseris, non ambigam tamen impræsentiarum, quin saltem sis laudatura decoctum meum de ligno guajaco, quod est medicina Vniuersalis apta ad exsiccandas superfluas humiditates corporum humanorum; In specie verò ita potens est aduersus gallicam luem remedium, vt pene simile non reperiatur ei. Cujus parandi rationem siquidem nosse cupias, sciendum est tibi illam esse variam: alij namque in eius coctione addunt vinum, alij non addunt, quidam sumunt guajacum cum sarsaparilla, alij addunt illius cortices, nonnulli aromata varia. Proinde simplicem illius percoquendi modum hic duntaxat recensebo. Processus.

℞. Lignum guajacum minutim incisum, nec non cætera ad id requisita ingredientia, affunde iis omnib. quantitatem aquæ & in vase lapideo, aut terreo vitrato ritè operculato ad lentum ignem fac vt bulliant vsque ad certam consistentiam & spissitudinem ac posteà percolabis. Decoctum hoc appellatur syrupus, qui exhibetur in sua dosi, tempore matutino, stomacho jeiuno. Remanenti injicies nouam aquam, quam etiam coques, & hæc est decoctio ordinaria, vini loco, patientibus assumenda: qui non hoc solùm debent abstinere, sed etiam cibis humidis & sale, vtentes vnâ diæta angustiori, dies circiter triginta, aut quadraginta.

Pharm. Spag. Non sine ratione decoctum tuum de ligno guajaco vniuersale quid nuncupandum esse concedo, quando ei vis & proprietas insita est vniuersalis putrefaciendi corpora humana, producendi repletionem superfluæ humiditatis in venis, corrumpendi ipsum sanguinem, nec non alterandi & debilitandi vniuersum corpus. Quod non tantum ex se facit, verum etiam ob additionem caninæ methodi, atque irrationalis obseruationis supradictæ præternaturalis diætæ.

Quare ejusmodi potionem porcis potius, quàm hominibus propinandam esse judico. Dicam autem quæ mea sit methodus circa ligni guajaci præparationem (quamuis alia sint mihi sudorifera excellentiora) vt saltem inde mundus errores tuos & inscitiam valeat coarguere. Processus.

Accipe ligni sancti minutim incisi libras tres, Sarsæ parillæ contusæ libram vnam; zinziberis albi vncias duas, galangæ vnciam dimidiam. His omnibus Aquam vitæ optimam affunde, eamque in loco calido appositè concluso repone, tres aut quatuor dies, hinc exprime totam substantiam & aquam vitæ destilla, donec extractum redactum sit ad consistentiam mellis, postea residuum in cineres adure cujus sal extrahes aquâ communi more Chymico destillata, tandem hoc adjunges dicto extracto, & sic absolutum habebis magisterium.

Volens jam illud administrare, naturâ sum edoctus, vt longè aliam à tua methodum obseruem. Soleo enim vinum concedere patienti, & cibum quantum flagitat necessitas, vt hâc ratione natura in suo vigore persistat. Salis quoque vsum permitto quanto opus est, cum aliud sit balsamum corporum nostrorum, & sine quo effici recta digestio non posset.

Quod si tuæ diætæ præceptis insisterem, nonne sic robur ipsi naturæ detraherem? qua deficiente vires pariter deficiunt medicamenti. Experientiâ autem compertum habeo per rerum necessariarum interdictionem, quibus nimirum homo est assuetus, fieri alterationem naturæ, ex quâ mala plurima posteà conse-

quuntūr. Itaquē ēa ſola prohibenda ſunt, quæ morbum nutrire aut augere poſſunt, minimè vero quæ naturæ eſſe adjumento, eidemque robur afferre debent. Methodus porrò adminiſtrandi extractum hoc meum guajaci; hæc ſolet eſſe, initio exhibeo purgatiuum appropriatum aduerſus ipſum morbum, quo ſtomachi putredines arceantur, dein præbeo dictum guajacum ad doſim vnius drachmæ pro vice cum vino albo generoſo ac nonnihil tepido. Ad hoc æger decumbens lecto, ſudat horam vnam aut alteram, prout fert eius conſtitutio, poſtmodum tradit ſe quieti, ac demum ſurgit.

Tum jubeo eum refici cibis maximè nutrientibus, velut ouis recentibus, aut aliis eſcis quæ vim habeant ſubſtantiuam, cyathum quoque vini vel vltrà prout placuerit non denego. Si tempus ſit æſtiuum, conſulo vt prodeat, & in majori exercitio, major eſt operatio medicinæ.

Vbi ſitiuerit, juſculi è carne vitulina, aut vini albi tenuis vſum præſcribo, ſæpè etiam exhibeo duas aut tres guttulas ſpiritus vitrioli cum vino ad menſuram cochlearis, aut cum aqua ægro conueniente. Hic ſpiritus eâ eſt vi præditus vt ſitim ſedeat, mundificet ſtomachum & vrinam moueat.

Talis curatio continuari ſolet per quindecim aut viginti dierum ſpatium, plus vel minus iuxta neceſſitatem, purgatione ſingulis ſeptem diebus ſi res poſtulauerit non intermiſſa, & ſymptomatibus obſeruatis, quæ ad medici cognitionem ſpectant. Et hoc dictum ſufficiat quoad vſum ligni guajaci.

De infuſionibus.

Pharm. Galen. Ecquid tibi videtur de inuentione & vſu infuſionum, prout in ſpecie, roſarum ſimplicium & ſolutiuarum, quæ ſunt ſyruporum roſatorum & mellis roſati baſes? Illæ ſanè à priſcis ſeculis ad hæc vſquē tēmpora tanquām liquores vtiliſſimi, imò medicinę per quam neceſſarij ſemper in magno pretio fuerunt habitæ. Et vt earum valorem melius cognoſcas, hanc tibi pro forma præparationem deſcribam.

Infuſio roſarum ſimplex.

Recipe florum roſarum libras ſex: horis octo macerentur libris quindecim aquæ calefactæ in vaſe terreo vitreato, orificij ſtrictioris, operculato, poſteà colentur. Eidem aquæ calefactæ roſarum recentium tantundem immittitur, & tamdiu maceratur & colatur, id ſi velis ſeruare oleo affuſo, & eodem vaſe benè operculato dies quadraginta inſola, vocatur id ſaccharum roſarum. Eodem modo proceditur in infuſionibus violarum & florum perſici, aliorumque florum: & ſi velis eas habere ſolutiuas, repetatur infuſio ſuper nouos flores vſque ad ſextam vicem ſeptimam, octauam, & nonam, deinde ſeruetur in vſum.

Pharm. Spag. Effectus ad quem fuerē infuſiones introductæ, non eſt omninò inanis, quantum nimirum attinet ad operationem earum: & majori in pretio apud me ſunt, quàm ipſa decocta, ſiquidem illarum virtus vnita retinetur. Verumtamen eſt diſcrimen inter vnam infuſionem & aliam. Sunt enim aliquæ infuſiones quæ vtiles eſſe poſſunt, aliæ verò inutiles, ac prout ſunt materiæ quas vis infundere, ita & iis appropriatus requiritur liquor, quo illarum attrahatur virtus, & conſeruetur, & vehiculi atque auxilij loco ſit, ac non deſtructiui munere fungatur. Propterea vſus ille tuus qui eſt infundendi ſingulas res in aquam communem (cuius prauas qualitates ſuperius ſufficienter expoſui) à naturâ & à me neutiquam poteſt probari, & in ſpecie roſas, & violas extrahendi, quæ corpora ſunt cruda & putrefactioni maximè obno-

xia, vnde corrũptibile additum corruptibili putrefactionis gignit multiplicationem. Quare non sine causa miseri languentes conqueruntur, eo quod tuarum infusionum operationes proprij sæpe sanguinis pœnâ persoluere cogantur. Quod attinet ad tuas infusiones florum, eas tibi libenter donatas volo; erudiuit namque me experientia earum loco vinis purgantibus vti, vel extractis delicatis, quæ corpus naturaliter euacuant sine læsione & detrimento, quod syrupi tui rosati, aut violati præstare non possunt, qui sanguinem corrumpunt, ventosque & alia mala causantur. Et si fortè dicas remedia à me iam commemorata neutiquam eius esse efficaciæ, cuius sunt rosæ aut violæ, respondeo quod longè majoris, quoniam ob suam vim aperiendi & consolidandi causantur exhalationem vaporum calidorum, calorem naturalem refocillant, & stomachum in statu suo conseruant. Quod iam tales syrupi valeant ad extinguendam sitim, tuam ignorantiam manifestas, tùm quia humorem multùm tollunt à corpore, tùm quia illud magis relinquunt constipatum, quàm anteà fuerit, neque enim vbi de sedanda siti quæstio est, illîc est purgationi vacandum. Ideò vtor ipse in eiusmodi casibus spiritu vitrioli transparenti, crystallo solubili, alabastro fluente, quorum minima dosis quemuis superfluum calorem extinguo, & in febribus ardentibus, cephalalgia, angina, alijsque accidentibus vera sunt naturæ arcana, nec non id efficiunt, quod cunctæ Europæ rosæ aut violæ perficere non possent, suntque medicamenta incorruptibilia; quæ si pariter nosse cupias, veni & vnà cum Vulcano operare.

De julepis.

Pharm. Gal. Iulepi nostri adeò suaues sunt & transparentes, in varijs ægritudinibus vtiles, vt vix credam, te tale quid facilè nosse præparare. Et modus eos conficiendi hic est.

℞. Aquæ rosarum libras quatuor, sacchari clarificati libras duas: fiat cum diligentia secundum artem. Virtus eius. Febrium, thoracis, ventriculi incendium caloremque flammeum extinguit, sitim inextinguibilem sedat.

P. S. Iulepos tuos magni facio in vsum nimirum infantium dum ejulant, sed postmodum væ ventri ob vermes. Item ad vsum ebriorum, qui ob nimiam crapulam siti & calore vexantur, quibus tuum exhibes julepum cum aquis cichorij, borraginis, buglossi &c. Sed posteà væ illis, quoniam posterior ruina ob julepum attracta pejor est prima per vinum accersita, etenim ille repercutit calorem naturalem, eumque opprimit, obstruit hepar, efficit debilitatem stomachi, & alia mala producit. Quare illius vsum non admitto, nisi eidem addatur aliquod incisiuum, mundificatiuum, atque aperitiuum, prout ego facere consueui si quando julepis vti lubet, & hic est modus.

Recip. Iulepi de aqua cichorij, vel hepaticæ, aut alterius herbæ appropriatæ constitutioni corporis eius cui est exhibenda, vncias 6. spiritus vitrioli rectificati scrupulum: de hoc bis aut ter in die singulis vicibus pleno cochleari præbeo in febribus ardentibus & aliis alterationibus calidis, nam aperit, exhalationem caloris promouet, stomachum reconciliat & prouocat vrinam. Sed magis adhuc laudo, vt aqua pura cum spiritu præbeatur, absque saccharo, dummodo corpus non sit flatibus repletum: tunc enim spiritum cum vino albo exhibendum censeo, prout medicus viderit esse necessarium.

De syrupis.

P. G. Accedo nunc ad syrũporũm effi-

cacem compoſitionem, qui ſunt corona officinæ meæ, eamque ſuâ præſentia & vtilitate mirificè adornant. Atque hi ſunt varij generis, etenim nonnulli è ſuccis componuntur, nonnulli è decoctis ex herbis, floribus, fructibus & radicibus, alij vero proprietatem habent purgandi, alij conſtringendi, refrigerandi, calefaciendi, iuxta nimirum eorum compoſitiones diuerſas. Seruantur autem in magna copia à me in vaſis terreis vitreatis, ſtanneis & vitreis. Adde quod ſi quis ingrediatur officinam meam, conſpiciatque inſignem illum quem teneo ordinem ſyruparium, magno ſtupore, & admiratione affici cogetur. Sed & à magnatibus & principibus fuêre ſyrupi magni perpetuò æſtimati, adeóque hac noſtrâ ætate magno adhuc in pretio habentur. Quin imò ipſi reges conati ſunt inſignis alicujus ſyrupicæ compoſitionis eſſe inuentores, prout exemplo nobis eſſe poteſt. Sapor Medorum & Perſarum Rex, cujus ſyrupum hîc tanquam exemplar, & formam quandam vniuerſalem deſcribere decreui. Syrupus autem iſte nomen ſuum acquiſiuit ac retinuit à dicto rege, qui anno à Chriſto nato ducenteſimo ſexageſimo ſubegiſſe dicitur Valerianum Romanorum Imperatorem. Ex quo colligi poteſt ſyrupum hunc jam diu famam obtinuiſſe.

P. S. At quando tandem finem impoſitura es? Equidem videris mihi idem præſtare velle quod prægnans ille mons, qui mundum inuitârat vt ſe parturientem ſpectatum veniret, cum autem acceſſiſſet, res in ridiculi muris partum fuit conuerſa.

Ita planè & tibi nunc arbitror contingere velle, etenim ſic auſpicaris ſermonem ac ſi de lapide aliquo phyſico tractatura eſſes, cum tamen concluſio fortaſſe de pomis futura ſit.

P. G. Adeonè impatiens es, vt ne quidem proceſſum me patiaris abſoluere? ſed nunc propoſitum aggrediar. Proc.

Syrupus ſaporis de pomis.

℞. Succorum pomorum fragrantium ℔ iij.
Bugloſſi & borraginis depuratorum vtriuſque ℔ ij.
Folliculorum ſennæ mund. vnc. quatuor.
Seminis aniſi vnciam dimidiam.
Croci drachmas duas.
Sacchari albi libras tres.

Folliculi ſennæ parum contriti, cum aniſo horis 24. macerentur in ſuccis, deinde ſemel aut bis feruefiant, & collentur, expreſſum, clarificatum, & colatum cum ſaccharo coquatur in ſyrupum. Crocus autem panno lineo ligatus inter coquendum infricetur. Virtus. purgat melancholiam, expellit flatus, materias craſſas incidit, & omnes corporis debilitates vniuerſaliter reſtaurat.

P. Sp. Quoniam video ſyrupos tanti à te fieri, & eos inſtar columnæ medicinalis in officinis haberi: mearum quoque partium erit paulò prolixius reſpondere tibi, ordine prout ſequitur.

Dico autem omnes tuos ſyrupos in genere, quomodocunque à te præparentur, variiſque etiam modis adornentur, nil eſſe aliud quàm ignariſſimorum inuenta, atque inutiliſſima compoſita, vſui potius coquinarum, quàm corporum humanorum deſtinanda. Nam ſi velimus ſequi curſum quem nos docet ſpeculatio philoſophiæ naturalis & operationis chymicæ, diſtinguere debebimus naturam & potentiam rerum medicinalium in tres præcipuos gradus, vt omnis earum ſubſtantia, vt par eſt, ſeparetur. Sed tu hic aliter procedis, & quidem præternaturaliter. Siquidem non diſcernis quâ in parte conſiſtat rerum virtus, juxta earum ſpecies, nam niſi hoc eſſet,

studeres procul dubio medicinam vegetabilium in aliam formam, & eam quidem efficaciorem, corporibusque humanis magis appropriatam & conuenientem reducere, quam quæ est syruporum, ordinem sequendo supradictum, & perpendendo, quod inter tres gradus & naturas in genere omnium creatorum medicinalium terrestrium, quæ distinguuntur in vegetabilia, animalia & mineralia, infimum & maximè imbecillum gradum in sua efficacitate teneant vegetabilia, secundum verò & his potentiorem ipsa animalia, tertium, eumque supremum, mineralia, sub quibus metalla marchasitæ, lapides, sales, &c. comprehenduntur.

His consideratis judicium tunc, & discretio adhibenda sunt, vt abunoquoque creato sua pars pura ad medicinam spectans sciatur separari; quâ in re studendum est non debilitationi ipsius, verùm potius cum diligentia illius exaltationi, & reductioni ad condecentem & ordinatum gradum. Ad hoc autem opus peragendum scias alium requiri modum in vegetabilibus quorum est virtus debilis & volatilis, alium in animalibus, idemque de mineralibus intelligatur, vt sic cum sapientia & methodo naturali procedenter vtamur gradibus caloris, & mediis humidis ad efficiendas attractationes debiles, aut potentes, effectus vnius & alterius prout res est quâ vti constituimus. Etenim alio liquore & gradu caloris separatur substantia herbarum, alio autem medio separatur substantia gummi, alia lignorum, & sic de cæteris gradibus medicinalibus intellige: sicut e. gr. est liquor qui dissoluit perlas, & earum attrahit substantiam, is tamen idem non agit in corallia, imò potius contrarium præstat. Pariter id quod dissoluit aurum non dissoluit argentum, & quod argentum soluit, aurum fixat, & innumera ejusmodi quæ breuitatis gratia reticentur. Iam cum ad syrupos tuos me conuerto, oppositum te facere deprehendo vtpote in vegetabilibus, loco eius, quo ipsorum puritatem deberes extrahere, prout à natura creata sunt, tu cum iis magnam adjicis aquæ quantitatem, & facis decoctum aut infusionem seu potius confusionem, adeò vt minima illius rei efficacia dilatetur & amittatur, non aliter, quàm si vini cantharus in lacum quempiam projiceretur. Neque hoc solo contenta es, verum mel, & saccharum addis & diu coquis, vsque ad syrupi consistentiam. In hac verò ebullitione auolat pars essentialis & inutilis crassitudo reliqua manet. Non est hoc naturam coadjuuare, verùm eam maximè debilitare. Quod jam hi tui syrupi sint corporibus humanis inutiles & noxij, ex dictis rationibus colligo: Cum enim illi adeò pseudonaturaliter à te præparentur, hinc quoque necessariò sequitur quod nullam habere efficaciam possint, imò sint naturæ impedimento & eius viribus maximè resistant, tantùm abest, quod illam à morbo valeant liberare. Adde quod deformissimum quem gerunt colorem, vnà & gustum intemperatum, spissamque ipsorum consistentiam infirmus cùm animaduertit, ab iis illicò abhorrere incipit & tepidus fit animus ipsius, adeoque nauseam concipit incredibilem: proinde eam ob caussam medicus sæpe & pharmacopæus adeunt patientes, vt iis verbis consolatoriis assistant, ac vt potionem hilari animo assumant, persuadeant, promittentes eisdem quod post tàm inutile medicamentum, vitam & sanitatem sint adepturi. Quin imò sæpè vt infantibus, post haustum aliquid dulcis & grati saporis pollicentur. Inter has angustias constitutus æger quid faceret? Miser aliud non videns remedium, cernens vnà Doctoris præsentiam & auctoritatem, patitur sibi id

omne persuaderi & patientiâ armari coactus, pannum prius supponens naso, quo ingratum odorem non sentiat, festinanter haustum facit. Ad hæc quid sequitur? Cùm natura jam sit tanquam repercussa & oppressa, & stomachus debilitatus adueniente in ipsum medicina, passiones oriuntur & tormina, & hoc, quia Pharmacum nullius valoris est, deinde quia natura facta imbecillis, præparare, separare, & expellere non potest. Vnde euenit vt humano corpori venenum fiat, quod debuerat esse medicina.

Postremò tametsi ridicula sit syrupica tua pomorum præparatio à Rege Sapore vt ais excogitata, inde fortè ostentare simplicioribus volens, aut persuadere rem dignam esse & maximè efficacem; Respondeo tibi non Imperatorum nomina aut Regum medicinam facere efficacem, sed veram, & naturalem præparationem, quæ fit Chymiæ adminiculo, dum hæc medicamenta naturalia exaltat vtcunque illa simplicia videantur. Quod verò syrupus ille valeat aduersus melancholiam, aliasque à te nominatas infirmitates, dico, tibi rem ipsam loqui & effectum te coarguere ob infinitam languentium copiam, qui in his ciuitatibus reperiuntur, quos minimè sanare vales, quotquot exhibeas, iis parata poma. Imò si omnes officinæ tuæ syrupos assumerent, semper tamen in eodem versarentur statu. Porrò & si syrupicas compositiones non profitear, haud desinam tamen liquorem propriæ inuentionis præscribere, eius valoris & efficaciæ, cuius tuum esse prædicasti, & is à me vocabitur liquor cardiacus more nostro compositus. Proc.

Liquor cardiacus.

℞. Cinnamomi electi.
Zedoariæ ana ʒ iij.
Macis ℈ j.
Moschi optimi g iiij.
Aquæ vitæ rosmarinatæ.
Aquæ rosarum damasc. ana ℥ iiij.

Prædicta ingredientia crasso modo contunduntur, dictisque aquis infunduntur in vase vitreo probè occluso dies tres, donec illa rerum tincturam extraxerint, postea colantur per chartam, colaturæ adduntur.

Sacchari candidi ℥ ij.
Salis perlarum ʒ j.

Hæc omnia in vas vitreum immittantur ritè operculatum, in aqua tepida donec sal dissoluatur, posteà seruantur. Hic liquor est instar balsami. Dosis est à ℈ j. vsque ad ʒ. pro vice cum vino optimo, jusculo, aut aliis aquis destillatis. Mirabiliter confortat stomachum, corroborat cerebrum, resoluit sanguinem coagulatum & adustum & vaporosa excrementa, sudoris subtilis viâ euacuat, nec non cruditatem internam per vrinam expellit: nam in eiusmodi casibus non intestina purgare, seu per secessum emittere, sed resoluere oportet & confortare, vt harum operationum medio natura restauretur & partes nobiles infectæ, veluti splen, hepar &c. à morbo liberentur, quia sita non est in stercore melancholia. Vsus eius in frigidis & humidis esto drachmarum duarum pro vice, mane, jejuno stomacho, & vbi præualet calor, sumatur vespere à cœna. Iuuat digestionem & vrinam prouocat, aliisque præclaris virtutibus pollet, quæ à quouis naturali facilè cognosci poterunt. Vt plura depromam.

Pharm. Galen. Insignem adducam descriptionem syrupi purgantis, aduersus graues ægritudines valentis. Processus.

Syrupus de epithymo descriptione Mesuæ.

℞. Epithimi ℥ 20.

Myrobalanorum citrinorum.
Myrobala,indorum ana ʒ 15.
Cuſcutæ.
Fumi terræ ana ʒ 10.
Thymi.
Bugloſſi.
Calaminthæ.
Myrth. Emblicorum.
Bellericorum.
Glycyrrhizæ.
Polypodij.
Agarici.
Stœchados ana ʒ 6.
Roſarum.
Fœniculi.
Aniſi ana ʒ 2. & ſemiſ.
Aquæ quantum ſufficit.
Sacchari ℔ 4.
Sapæ ℔ 2.
Coquantur ſecundum artem.

Virtus. Atram bilem & alios humores vſtos vacuat, ob id morbos ex his naſcentes, elephantiam, cancrum, vlcera maligna, fiſtuloſa, pſoram, lepram, præcauet curatque.

Phar. S. Haud exiſtimarem tempus me inutiliter triuiſſe, tecum diſcurrendo, ſi modò vera eſſent quæ de hoc tuo ſyrupo prædicaſti. Sed ea mera inſomnia eſſe reputo. Quæ ſi vera ſunt, quî fit igitur, quod tot noſocomia leproſorum plena non ſtudes emundare, cum opus hoc foret miſericordiæ inſignis? Verùm opera magiſtrum laudant & ipſa effecta duntaxat fabuloſa te narrare demonſtrant.

Relinquens ergo tibi artem ſyrupicam dabo tibi in remunerationem, vini purgantis deſcriptionem, cum me experientia doceat hoc majorem habere vim penetrandi, diſcutiendi, mundificandi & conſolidandi quàm aqua communis. Proc.

Vinum mundificatiuum noſtrum.

℞. Epithymi recentis.
Radicum mechoacæ ana ℥ 2.
Agarici albiſſimi.
Diagridij noſtri ana ʒ 2.
Florum betonicæ manip. 1.
Zingiberis albi.
Galangæ ana ʒ 1.
Vini albi odorati ℥ 40.

Contundantur ingredientia groſſo modo, deinde aſperguntur vnciis tribus aquæ vitæ meliſſinæ, ac dicta materia vino imponitur in vaſe vitreo & per dies tres ita ſinitur, à calore tamen remota. Colatur & rectificatur per chartam, & ſingulis octo vnciis additur ſpiritus vitrioli tranſparentis ℈ 1. & colatum ſeruatur optimè occluſum. Eius doſis eſt ab ℥ 2. vſque ad 3. iuxta occurrentiam.

Mundificat ſtomachum, rectificat ſanguinem, aperit obſtructiones hepatis, aliaſque mirificas proprietates habet, quinetiam cerebrum à ſuperfluis humiditatibus purgat, & eo quiuis citra vllum periculum vti poteſt, habito ætatis reſpectu, conſtitutionis corporis, & cauſſæ morbificæ. Hic autem liquor in multos aſſeruatur annos, abſque ſaccharo aut melle. Hæc pauca volui afferre circa ſyruporum materiam, nam ſingulis ſi reſpondere vellem, tempus & charta me vtique deficerent, ac video tuum Valerium Cordum genera circiter numero 40. recenſere. Mea autem profeſſio eſt conſtringere, medicinam, non tantùm in doſe, verùm etiam in numero compoſitorum. Proinde vlterius perge.

Ph. Gal. Quoniam ſcammonea eſt purgans valde vniuerſale, quod ingredi ſolet varia genera pilularum & electuariorum purgantium, ideò & modum præparationis illius abs re non erit adducere. Proceſſus.

Scammoneæ præparatio.

℞. Scammoneæ optimæ ℥ 4.
Contere in ſubtiliſſimum puluerem.

deinde insperge illi olei violati optimi modicum vt fiat massa, deinde excaua aliquot cytonia mala magna, & in cauitatem eorum impone massam scammoneæ & cooperi foramina cytoniorum, posteà assa in fornace cum pane donec cytonia perfectè sint assata, deinde exime scammoneam & impone sequenti diluto.

℞. Carnium myrobalanorum citrinorum ℥ j.

Succi cytoniorum ℥ iiij.

Conterantur mirobalani & misceantur cum calefacto cytoniorum succo, & stent in infusione horis 24. Deinde leuiter cola, in colatura verò infunde scammoneam & optimè simul misce, vltimò in loco calido exsicca, & exsiccatam repone scammoneam.

Ph. Sp. Mirabar num scammoneæ fuisses oblita, cum ea in cunctis penè pilulis tuis & plerisque præparationibus purgatiuis cantare soleat, prout in tuo dispensionario videre est. Sed nolim te vnà damnum ac noxam dissimulare quam illa corporibus humanis apportat, quamquam existimes te illam corrigere nosse: sed ea correctio non nisi inscitia & abusus est. Proinde ostendam ego tibi alium eius præparandi modum. Processus.

Scammoneæ præparatio more nostro.

Sumito scammoneæ optimæ ℥ iiij.

Aquæ vitæ sine phlegmate vnc. xviij.

Hæc omnia pone in alembico vitreo ad calidos cineres, aut in balneo donec scammonea dissoluatur: Deinde partem dissolutam cola per chartam. Residuum quod nil aliud est quàm materia fœculenta, fœtida sicut stercus, arenis, aliisque excrementis plena abjicitur. Partem colatam impone sartagini terreæ vitreatæ, si rem citò velis expedire & lento igne, sine exhalare aquam vitæ, donec sumens scammoneam in acie cultri illico indurescat sicut pix, lucida & flaua, tunc eam ab igne remoue, & cito manibus tractato, hinc conficies pilulas, quas inunges oleo caryophyllorum & h. e. diagridium nostrum.

Quod si velis parcere aquæ vitæ, talis operatio fieri potest in alembicò vitreo, & fit destillatio, donec materia in dicta consistentia remaneat in ipso vitro, verùm difficulter posteà erui potest. Porrò de hac mea scammonea à 15. ad 20. vsque grana, tutò & absque periculo administro & corpora absque vlla noxa & detrimento purgat. Sed non ob scammoneæ tantummodo tuam correctionem digna es reprehensione, verùm & ob alias præparationes, ceu colocyntidis, squillæ, mercurei, esulæ, & similium quæ breuitatis gratia prætermitto. Sufficiat hoc solùm à me demonstrari te in medicinæ scopo ignaram esse.

De confectionibus aromaticis, ac primà de electuariis purgantibus.

Ph. G. Cum sint electuaria magni momenti & valoris & à variis autoribus ad varios effectus producendos reperta, eaque tùm lenientia, tùm purgantia, vix credam te aduersus illa aliquid responsuram. Depromam autem hic vnum inter cætera quod in Indiis orientalibus inuentum fuit & vsitatum, apud nos verò maximè celebratum est, processus.

Electuarium indum majus D. M.

℞. Turbith opt. drach. 50.

Sacchari Crystallini.

Penidiarum vtriusque drach. 20. & non vnc. 20.

Diagridij drach. 20.

Cinnamomi seu canellæ selectæ.

Caryophyllorum.

Nardi Indicæ.

Rosarum rubrarum.

Cassiæ ligneæ arom. & non purgatricis.

Macis

Macis.
Cyperi, ſingul. drach. 4.
Santali citrini drac. & ſemiſ.
Ligni aloës.
Nucis moſchatæ vtriuſque drach. 2.
Galangæ tenuioris ex China ad nos allatæ.
Heyl, id eſt, cardamomi ma. ex ſerap.
Cardamomi min.
Aſari.
Maſtiches ſingul. drac. 1. & ſemiſ.

Ex arte fiat puluis ol. amygdalarum dulcium confricandus, & ſequenti ſyrupo excipiendus.

℞. Succorum cydoniorum Granatorum Apij & fœniculi depuratorum ſing. lib. ſemiſ.
Mellis optimi deſpumati & cocti triplum, h. e. vnc. 36. ſeu. l. 3.

Virtus. Excrementa humorum maximè pituitoſorum ac putridorum è ventriculo & alijs inſtrumentis educit, craſſos in ijs etiam flatus diſſoluit, malaque hinc nata ſanat, v. gr. inflammationem ventriculi, colicos & renum dolores.

Phar. Sp. Certè electuarij nomen malè admodum à te intellectum fuit. Etenim cùm electuaria compoſitiones ſelectæ & puræ eſſe debeant, vt ſic rei nomen conſonet; ea cùm nil aliud eſſe comperio quàm mixturas impuras & imperfectas. Quanquam autem ipſa floccifaciam, cum ſint mihi alia validiſſima & ſelectiſſima medicamenta purgantia, veluti roſa mineralis, ſanguis mercurij, Cryſtallus Dianæ, cremor tartari & vegetabilium diuerſa extracta, quæ materias putridas & præparatas duntaxat arcent, nouas minimè cumulantia, ſicut tua faciunt pharmaca, quæ audes electa nominare, nihilominus adducam & ego aliquod electuarium, quod licet calendarij more non ſit compoſitum ſicut tuum, eſt tamen maioris virtutis & efficaciæ.

Ang. Salæ.

Diacitonium purgans noſtrum.

℞. Pulpæ cytoniorum cond. vnc. 2.
Sacchari roſati noſtri vnc. 1.
Extr. lapidis vini drac. 2.
Magiſterij galangæ gutt. 10.
Diagridij lucidi vnc. ſemiſ.
Fiat electuariũ ſine igne more noſtro.

Doſis eius à drach. duabus vſque ad drach. tres. Expellit ſine læſione & detrimento materias ſtomachi putridas, incidit, mundificat, diſcutit flatus, & vrinam promouet.

De electuariis cordialibus.

Ph. G. Licet meas compoſitiones pro arbitrio vilipendas, non deſinam tamen in illis depromendis procedere. Præſcribam autem tibi receptam electuarij cordialis, inſignis valoris, quod corona dici poteſt omnium compoſitorum cordialium, prout ex eius compoſitione poteris judicare. Proceſſus.

Confectio alchermes D. M.

℞. Succi pomorum odoriferorũ & aquæ roſarum, vtriuſque libr. 1. & ſemiſſ.
Serici crudi ſucco gran. tinctorum recens tincti lib. 1.

Infundantur ſimul horis 24. deinde pauliſper coquantur donec liquores iſti rubeant. Quos (expreſſo & abjecto ſerico) coque cum ſacch. optimi drach. 150. vel libra vna dimidia, & drach. ſex ad mellis craſſitudinem.

Ab igne depoſitis, & adhùc calentibus miſce, Ambræ crudæ minutim conciſæ, vnc. dimidiam, quâ liquatâ, injice puluerem ſequentem.

℞. ligni aloës crudi optimi, vel ſantali citrini.
Darcheni, i. e. cinnamomi ſelecti vtriuſque dr. 6.

Lapidis Cyanei lazuli, vsti & loti.
Margaritarum albarum vtriusque drach. 2.
Foliorum auri optimi drach. 1.
Moschi orientalis optimi scrup. vnum.

Fiat electuarium vasi vitrato diligenter obturato reponendum.

Ph. Sp. Placet mihi compendium ingredientium quæ hoc tuum compositum intrant, & procul dubio magna erit virtute imbutum, comprimis ob succum pomorum in sua proprietate mirabilem, & ob sericum crudum, quod quanti sit momenti neminem latet, sed deest filum cannabis ad vestitum perficiendum, quod obliuioni tradidisse te puto, fortasse quia nimis vile est, & exigui valoris. Quod attinet ad granum, maioris illud facio, sicut & ambram, lignum aloës, cinamomum, moschum, sine quibus tua ista compositio nullius esset efficaciæ. Sed cùm ad aurum venio, video te valdè hallucinari, cum enim ad eius digestionem faciendam non habet homo struthiocamelinum stomachum, vel humidum aquæ regis in suo corpore, arbitror illud ad deauranda intestina, eaque ab ærugine præseruanda, potius quàm ad aliud quippiam posse inseruire. Margaritas & lapidem lazuli, si naturaliter procedere velles, longè aliter præparares quàm facis, tametsi lapidem lazuli quasi præparare inçœperis, sed eum posteà imperfectum relinquis, non perueniens ad iustum terminum, & hoc inde prouenit, quia spagiricæ non nosti gradus. Nunc liberalitatem tuam compenso. Processus.

Confectio alchermes nostra.

℞. Extracti grani tinctorum dr. 2.
Duritatis margaritarum dr. 1.
Auri cordialis spagirici, id est, ad gradum medicinalem præparati drac. semis.
Ambræ grisæ.
Moschi optimi ana scrūp. semiſ.
Olei cinnamomi puri gutt. 6.
Spiritus vini sine phlegmate dr. 1.
Extracti berberorum dulcium vnc. 1.
Fiat compositum. Eius dosis est à gr. 6. vsque ad scrup. sem.
Estque sudoriferum cordiale, magnæ efficaciæ.

Ph. G. Contemne medicinam meam vt voles, non desinam propterea officinam meam aperire, eiusque ostentare gloriam. Et in signum, ecce tibi aliud electuarium efficacissimum. Processus.

Electuarium lætificans Rhasis.

℞. Seminis melissæ.
Corticum citrei mali.
Caryophyllorum.
Galliæ moschatæ Mesuæ.
Mastiches.
Croci.
Cinnamomi.
Nucis Moschatæ.
Cardamomi maioris.
Neremisch, pro quo potest semen pæoniæ accipi.
Rosæ asininæ.
Been albi.
Been rubei.
Zedoariæ.
Doronici.
Seminis ocymi caryophyllati ana vnc. semis. scrup. 1. gran. 4.
Sacchari albissimi q. s.
Fiat confectio s. a.

Virtus. Confortat omnia membra principalia, ex quibus virtutes manant naturales & animales, iuuat calorem naturalem & spiritum viuificat, compescit malas cogitationes, & bonos mores lætitiam atque gaudium gignit.

Ph. Sp. Placet mihi bona voluntas tua, eamque ego minimè aspernor, ac dico necesse esse hoc tuum electuarium magnæ

esse potentiæ, cùm illud tot materiæ cordiales ingrediantur, comprimis autem ob rosam asininam. Verùm hâc in parte (pace tua dixerim) tui errauere principes, quod ei titulum electuarij asinini non indiderint, nam asinis procul dubio magis conuenisset. Quod verò iis virtutibus sit præditum, quas enarrasti, arbitror in hoc te somniare. Itaque videbo ipsa an possim meæ inuentionis electuario tibi respondere. Processus.

Electuarium lætificans nostrum.

℞. Magisterij melissæ dr. 3.
Magisterij de florib. caryophyllorum od. dr. 2.
Extracti corallorum rutilantium scrupulum 1.
Oleum nucis moschatæ gutt. 8.
Mellis odoriferi albif. vnc. 3.
Corticum malorum citreorum cond. vnc. 1.

Fiat electuarium more nostro absque igne, idque si placet experire, vt vtriusque videas discrimen: hoc enim attuli comparationis causâ, alias namque in officina mea præstantiora istis habeo cordialia, vt sunt aurum essensificatum, Elixir lætificans, oleum croci, liquor cardiacus & similia, quorum minima dosis efficacior est, quàm magna quantitas è tuis *jusculis auenaceis*. Iam velim vt promeres aliquam è tuis confectionibus cordialibus in forma solida.

Ph. G. Lubens obsequar, & quidem talem depromam quæ iudicio meo non tibi displicebit. Processus.

Confectio liberantis.

℞. Radicum tormentillæ.
Seminis acetosæ.
Endiuiæ.
Coriandri præparati.
Citrei mali ana drach. 1. & semis.
Santalorum omnium.
Dictamni albi ana drach. 1.
Boli armeni præparati.
Terræ sigillatæ (loco eius bolus leuanticus. i. e. orientalis sumatur) ana drach. 3.
Margaritarum.
Coralli albi.
Coralli rubei.
Carabæ.
Rasuræ Eboris.
Spodij.
Eboris vsti, de quo in fine.
Ossium de corde cerui.
Been albi.
Been rubei.
Doronici.
Cardamomi.
Cinnamomi.
Macis.
Ligni aloës.
Cassiæ ligneæ, aũt succedani eius.
Croci, zedoariæ ana drach. semis.
Smaragdi (loco eius hyacinthi aut granati.)
Hyacinthi, granati.
Serici crudi torrefacti & incisi an. scr. 1.
Penidi.
Sacchari Candi ana, scrup. 2.
Florum nenupharis i. e. nymphææ.
Buglossæ.
Rosarum ana scrup. 1.
Camphoræ gr. 7.
Moschi.
Ambræ ana gr. 3. Sacchari albissimi.

Virtus. Contra pestem plurimum valet, tutatur corpus ne lædatur à pestifero aëre, & præseruat humores à corruptione.

P. S. Arbitror equidem te aliquando petiisse bellum, quandoquidem corpus hominis mihi videris assimilare magnæ alicui vrbi, in qua sit præsiduum militare. Illîc n. haberi solent milites omnis generis experti, ac ij quidẽ in varias stationes

& classes dispositi, quorum vna pars ad portas excubat, ne eas inuadat hostis, alia in propugnaculo vigilat, alia circumeundo speculatur, alia verò in meditullio vrbis, aliisque partibus adstat, alia denique aliis fungitur officiis, vt ciuitas ab omni hoste tuta esse possit. Quod etiam in hac tua confectione facis, in qua tàm multa ingredientia adhibes, vt hâc ratione existimes eam ab omni mala suspicione tutò posse corpus defendere, aut liberare. Munisti enim arcem tuam hyacinthis, granatis, smaragdis & similibus, quam si vel struthiocamelus quispiam aggrederetur, minimè posset expugnare. Sericum autem adustum quod addis tantæ est efficaciæ, vt qui illud videat non sit cœcus. Præthereà corallia rubra & alba exhibes, sed nigrorum oblita fuisti. Summa; est collectio mirabilium ingredientium quæ corpus præseruant à putrefactione, dum tamen hæc procul absit: sed volo compensare munus quo me affecisti, iuxta simplicem statum meum. Processus.

Antidotum liberantis nostrum.

℞. Magisterij scordij.
Extracti cardui benedicti ana drach. 4.
Spodij dr. 1.
Extracti smaragd.
Spiritus sanguinis cerui ana drac. semiss.
Succi florum solarium scrup. semis.
Olei de radicibus Angelicæ gutt. 15.
Spiritus succini albi gutt. 6.
Fiat compositum. Dosis est à granis 12. vsque ad 15. & 20. pro vice.

Hoc est donum, quo te compensare volui, sciasque illud magni valoris esse, sed arcana alia possideo aduersus pestem maioris momenti, quàm hoc sit, prout sunt aurum philosophicum, Spiritus veneris diaphanus, balsamum benedictum, theriaca nostra, terra gratiæ Dei, aqua draconis dulcif. arcanum vitrioli contra pestem, Laudanum aureatum, Diaphoreticum magnum, & similia, quorum vnicum granum maioris est efficaciæ, quàm integra libra tuæ confectionis, siquidem ista sunt medicamenta quæ ignis examini fuêre subjecta, nec amplius sunt corruptioni obnoxia, sicut tua sunt. Quia verò hæc sunt cibus tibi nimium durus, qui nec docetur coqui in tua officina, ideò hunc tibi apponere volui, quia est tener & infantibus accommodatus. Eius dosis est à scrupulo ad drach. semis. pro vice.

Ph. G. Vlterius pergo, & nunc tibi communico nobilis confectionis receptam, quæ vtique magnæ virtutis est. Processus.

Manus Christi perlata.

℞. Sacchari clarefacti lib. 1.
Aquæ Rosarum lib. semis.
Concoquantur dum aqua rosacea igni euanescat, & saccharum iustam crassitiem consequatur: in fine margaritarum minutissimè tritarum vnc. semis. addatur, ac super marmor aqua rosacea inspersum fiant rotulæ.

Virtus. Medetur deiectis viribus, ardentibus febribus, & imaginationes falsas abolet.

Ph. S. Si vera essent quæ narrasti de tuæ manus Christi virtutibus consulere vellem tibi, vt ipsamet eâ vtereris, ad abolendas falsas imaginationes quas aduersus me temerè concepisti. Sed saluo honore tuo dixerim, nonnisi mera mendacia refers. Ratio est, quia perlæ corporales talem potentiam & vim minimè possunt exerere. Etenim quî vis stomachum hominis perlas posse digerere, quas vix potentissimus ignis potens est calcinare? Hic equidem non paruus est solœcismus: quem non in perlis tantummodò,

verùm etiam inpræparatione coralliorum, gemmarum, aliorumque corporum compactorum committis. Nihilominùs vis nominari rationalis, injuriisque me perpetuò prosequens ais me rerum ignorare pręparationem, Interim tum propriæ tuæ conscientiæ, & mundo imponis, dum etiam folia auri & argenti in variis tuis compositis adhibes, corpora quæ ab igne nequeunt deuorari, & tamen vis ea à debili languentis alicujus stomacho posse digeri. Equidem nosse deberes quod omnia corpora quæ caloris medio naturalis & humoris hominis non aperiuntur & separantur, ea pariter nullum ipsi alimentum aut substantiam præbere possint, sicuti granum donec relinquitur in suis paleis, nutrire quempiam non potest. Cum verò patiens aliquis in extremis laborat, misces aquam rosarum, borraginis aut similem, cùm lacte amygdalino & perlis contritis, ac ejusmodi aquam perlarum nominas, cùm tamen perlæ in aqua illa penitus nihil efficiant. Det tibi Dominus spiritum meliorem quo proximo tuo meliora impertiri scias. Vt autem magis proficias hic tibi datura sum viceuersa receptam quæ si tibi non placuerit, placebit aliis. Processus.

Manus Christi perlata nostra.

℞. Sacchari albissimi vnc. 4.
Liquoris margaritarum drach. 1.
Moschi & ambræ grisæ ana gr. 2.
Fiant rotulæ.

Valet aduersus varias passiones cordis, & cerebri & dosis esto drachma pro vice.

Ph. G. Habeo insuper varij generis species cordiales num. circiter 30. aut 40. è quibus paro confectiones tàm liquidas quàm in forma solida, nec non multos purgantes pulueres suauissimos, si plura audiendi desiderio tenearis, in iis declarandis labori non parcam.

Ph. S. Si vellem subinde aures tuæ garrulitati præbere, sanè ad finem nunquam deueniremus, quandoquidem tua praxis nihil præter horrendum chaos est. Tuas species cordiales non curo quotquot eius habeas genera, etenim duabus duntaxat guttulis essentiæ alicujus cardiacæ plura præstare possum, quàm tu ingenti sacco tuarum specierum. Quod ad pulueres purgantes attinet pariter eos floccifacio, vtens extractis rerum eorum loco. Itaque vt discursus abbreuies, velim aggrediaris confectiones tuas opiatas, ac primo celebratissimam theriacam.

De confectionibus opiatis.

Ph. G. Cum talem mihi exhibeas honorem, vt me adhuc audire non graueris, admirandam theriacæ meæ compositionem in medium afferre non recusabo, cujus autor extitit Andromachus Cretensis præcipuus in doctrina, & experientia medicus temporibus Neronis sexti Romanorum Imperatoris. Hoc compositum tanquam thesaurus in terris æstimatur, & quoties ad eius præparationem accingor, conuentus fit collegij medicorum qui circiter sexaginta quatuor ingredientia absque Vino, & melle, tàm orientalia, quàm alterius generis solent inspicere, ac demùm magna cum harmonia & tinnitu, hoc medicamentum præparatur, cui nullum aliud potest æquiparari. Processus.

Theriaca Andromachi.

℞. Trociscorum scilliticorum drac. 48.
Trociscorum de vipera.
Trociscorum Hedichroi.
Piperis nigri.
Opij Thebaici, ana drach. 24.
Rosarum, Scordij Cretici.
Seminis Buniadis agrestis.
Iridis Illiricæ.
Agarici albi Pōtici, id est, in Pōto nati.

Cinnamomi.
Succi glycyrrhizæ.
Opobalſami, loco eius olei caryophyllorum ana dr. 12.
Myrrhæ Trogloditicæ.
Croci cilicij.
Zingiberis.
Rheupontici id eſt, Rhabarbari.
Radicum quinque folij.
Calaminthæ montanæ.
Marrubij comarum.
Stœchadis comarum.
Coſti recentis, videlicet veri, non adulterini.
Piperis albi.
Piperis longi.
Dictamni Cretici.
Thuris maſculi.
Petroſelini Macedonici.
Schænanthi.
Terebinthinæ Chiæ id eſt, in Chio inſula natæ.
Caſſiæ fiſtulæ, videlicet Caſſiæ lignæ veræ.
Spicænardi Indicæ ana dr. 6.
Gentianæ.
Polij minoris comarum.
Styracis optimæ.
Seſelios Maſilienſis.
Abrotani.
Seminis Thlaſpios.
Ammij.
Chamædryos comarum.
Chamæpithyos comarum.
Hypocyſtidis.
Malobathri.
Nardi Celticæ i. e. ſpicæ Romanæ.
Aniſi Helladici, i.e. aniſi à regione vbi optimum eſt.
Meu Athamantici, fœniculi.
Sigilli lemnij.
Boli armeni.
Chalcitidis ſemi-aſſatæ.
Amomi.
Racemi.
Acori.
Cardamomi, Phu Pontici, accipē verum quod in hortis colitur.
Carpobalſami.
Hyperici comarum.
Acaciæ liquidioris.
Gummi vermiculati.
Dauci cretici.
Galbani puri.
Opopanacis.
Sagapeni Perſici.
Bituminis Iudaici, id eſt, Aſphalti.
Centauri minoris comarum.
Caſtorij.
Ariſtolochiæ tenuis ana dr. 2.

Vini veteris odorati quantum liquoribus & gummis diſſoluendis ſatis erit. Mellis deſpumati optimi triplum. Hoc eſt lib. 14. vn. 6.

Confice ſic. Cinnamomum, crocumque (vt Aetius vult) vnumquodque per ſe terito, & ſi voles, etiam rhabarbarum & Hedichroos trociſcos, miſce deinde inuicem optimè, poſteà reliquas herbas, ac radices, & omnia arida ſimiliter tundito, ſemper ſimilia cum ſuis ſimilibus, aromata per ſe, ac reliqua etiam per ſe ſeorſim. Poſteà (ſi Aetium imitari eſt animus) crocum, caſſiam, cinnamomum & lemniam terram in pila cum vino optimo tere, atque vnito, ac reliqua omnia ſecundum artem addito, & melle deſpumato vniuerſa excipito.

Virtus. Theriaca in omnibus antidotis ob multiplicem vſum potiores partes obtinet, eſt enim famoſa & ſalubris contra genera ægritudinum plurima. Valet enim ad grauiſſimas paſſiones totius corporis humani, epilepticis, catalepticis, apoplecticis, cephalalgicis, ſtomachicis, hæmicranicis prodeſt. Ad raucedinem vocis & conſtrictionem pectoris optima eſt. Arteriacis, aſthmaticis, hæmoptoicis, ictericis, hydropicis, peripneumonicis, ilioſis, & vulnera in inteſtinis habentibus conducit. Nephriticis, calculoſis ſubuenit, menſtrua educit, fœtum mortuum,

expellit, lepras & variolas, & frigus & cæteras passiones inueteratas emendat, præcipuè contra omnia venena & serpentium morsus & reptilium valet. Sed diuersa est eius dosis pro quantitate & qualitate vniuscujusque passionis. Omnem defectionem sensuum, cor, cerebrum, hepar, stomachum confortat, totum corpus incorruptum ducit & custodit.

Ph. S. Heu quàm doleo quod jam vexillum meum experientiæ cogar explicare, & sagitas veritatis aduersus te infligere: Arbitror autem te diu Arithmeticæ frequentasse lyceum, vbi rectè multiplicandi addidiceris rationem, quia in prædicto composito tuo ingredientia numero circiter sexaginta quatuor tàm orientalia, quàm occidentalia (absque vino & melle) adhibuisti. Verùm scire te velim, quòd ob nimiam curiositatem istam scopum medicinæ negligas, quæ neutiquam subjecta est hominum compositioni, nec eorum sophisticæ Theoriæ. Deus enim sapientissimus absque opera tua, veram ipse rerum naturalium fecit compositionem, & illam quidem in simplicitate consistentem, ac vni herbæ indidit virtutem purgatricem, alij virtutem diaphoreticam, tertiæ narcoticam, quartæ cardialem, quintæ resistentem venenis. Itaq; non est quod tu ingenio tuo præclaro existimes posse subjugare naturam, constituasque te veluti Deum illius, inquiens frigus esse expellendum calore, calorem frigore, humidum sicco arcendum, & contrà, addens in vno composito magnam ingredientium copiam, perinde vt adhiberi solent milites multi ad expugnãdam aliquam arcem, ceu Martinus, Iohannes, Huldricus, Wolffgangus, Vlysses, Hercules, &c. vbi discurri solet, inter hos quod vnus perficere non poterit, proculdubio supplebit alter. Non ita se res habet: quin potius quære quibusnam reb. Deus opt. max. specificas proprietates indiderit quæ valeant ejicere morbos, & corpora à venenis tueri: & cum hoc inueneris, enitere, ut rei separes substantiam, eamque ad sublimen suum gradum exaltes. Tunc reperies composita esse longè præstantiora, quàm quæ mortalium vllus posset præparare. Volens autem compositionem aliquam efformare, ne adhibeas centena ingredientia, sed pauca, eaque concordantia & ritè parata. Aliàs enim reipsam subinde caluaberis, ac deciples, & alios vnà in foueam errorum pertrahes, clarum ab obscuro & prudentiam ab ignorantia non discernens. Et certè si aliud studium non apprehenderis, quàm vanæ theoriæ sicut hactenus fecisti; futurum est, vt ab ipsa rudi experientia percutiaris ac condemneris, à quâ non est, quod posteà misericordiam expectes. Animaduertit enim & peruidet quilibet idiota tuam temeritatem & stultitiam, sicut & in hoc tuo pharmaco ea maximè apparet; tam multa enim ingredientia in aliqua compositione, scientiæ & experientiæ incertitudinem denotant. Propterea ajebat quidam etiam fœnum prati hâc ratione mirabilia posse efficere, cum in eo plurimæ herbæ admixtæ reperiantur. Iam verò qualis est curiositas velle tot sumptibus id inuestigare & habere, quod Deus Turcis, Ægyptiis & Barbaris suppeditarit, atque id negligere, & prætermittere quo te domi benignè & largiter donauit? Ac si creator ipse sapientissimus non satis fuisset vnicuiq; genti & nationi prouidus. An autem ignoras medicinam sub pane quotidiano comprehendi? sicut ergò diuina bonitas homini de cibo prouidit, ita & de necessaria medicina. Odorata Iuniperus quæ tuis pedibus conculcatur, & in clibanum mitti solet, ipsa tuam in arte excellentiam manifestat, similiter & Angelica, Imperatoria, Valeriana, Gentiana, Ruta, Rosmarinus, & ejusmodi prætiosæ plantæ, quarum singulę seorsim prępiratę, & ad suam puritatem redactæ, majorem exerunt

potentiam quàm hoc tuum arcanum. Sed quid dicemus de alio quod tuo proprio damno nominas theriacam rusticorum, eò quod per illud à variis venenis soleant liberari. Dicito quæso mihi, quid est illud quod infirmus quærit, num rusticitatem medicamenti aut nobilitatem eius, an verò ipsam sanitatem? Certè hanc quærit ille: quam proculdubio majoris facit Arabia, Ægyptus, Palæstina, Hispania Indiis nouis & aliis mundi partibus: & illud medicamentum quo curatur; id eius vera theriaca est? O malè persuasi homines, qui ad vmbram dormitis somniferæ mandragoræ, expergiscimini tandem ab alto vestro sopore. Sed hoc audire non vultis. Putatis namque si hâc ratione vitam fecerimus longam, & artem breuem, quo deuentura esset gloria nostra? Nonne Academici nostri honores, & nostra stipendia euanescerent? Vbi enim experientiam theoriæ loco tractare vellemus futurum esset, vt à muribus nostræ bibliothecæ corroderentur: Quin etiam calamus quo stylum exercere & ingenium ostentare solemus, quiesceret, à chartis ad carbones descenderemus, recipe nostrum nullum habiturum esset locum, principes viri & magnates nos mæchanicos æstimarent, adeoque rude vulgus viles reputaret. Absit, absit, vt hæc nobis in mentem venire patiamur, quin tela hæc potius procul arceamus à nobis, acuamus calamos, extruamus propugnacula, strenuè nos defendamus, & nauem quantum fieri potest propellamus. O miseri & infœlices, ergòne Dei gloriam & vtilitatem proximi delicatis vestris desideriis, & mundanæ vanitati audetis postponere? Exhortor vos vt resipiscatis, ne fortè quod hac die præstare ambitiosa obstinatione renuitis, redarguat serum tempus, & irreuocabilis pœnitentia castiget.

Porrò quod ad compositionem Theriacæ tuæ attinet, tametsi minima sit in hac virtus, est tamen inscitissimè præparata. Primum, quia materialibus vteris impuris, indigestis & corporalibus, confundisque columnas illius copiâ & superfluitate ingredientium, deinde quia magnâ additione mellis vires eiusdem debilitas. Vt autem amorem in te meum perspectum habeas, donabo tibi descriptionem theriacæ meæ, quæ appellatur Iuniperina, cuî tametsi sophisticè esses contradictura, admirandi tamen illius effectus, illicò tibi os essent occlusuri. Processus.

Theriaca Iuniperina nostra.

℞. Magisterij de ligno juniperino vnc. 1.
Tincturæ Hypericonis drach. 7.
Extracti allij drach. 6.
Succi veronicæ condensati.
Extracti gentianæ an. drach. 5.
Extracti opij dr. 4. & sem.
Cornu ceruini diaphoretici.
Florum sulphuris diaphor. an. vnc. ß.
Croci orientalis.
Spiritus mumiæ veræ.
Spiritus tartari rectificati an. dr. 2.
Camphoræ liquefactæ drach. sem.
Olei rorismarini.
Florum succini albi.
Olei ex radicibus Angeli ana scrup. 1.

Hæc omnia simul incorporantur absque igne in mortario vitreo, sicut pharmacia docet, postea seruatur compositum in vasis aureis, argenteis, vitreis, terreis vitratis, & cum duriusculum deuenerit, etiam in vasis ligni durioris potest reponi. In vasis autem oricalchi, plumbi, stanni minimè seruari debet.

Hæc theriaca resistit omnibus morbis quibus & Andromachi theriaca destinata est, sed efficaciâ longè majori, atque in minori dose exhibetur, prouocatque sudorem & vrinam, præbita in forma pilulæ cum vino aut alio liquore. Eius dosis est à scrupulo dimidio ad grana 15. aut 20. juxta occurrentiam. Hoc verò medici est scire.

Ecce theriacale meum compositum, quod vt melius intelligas, variorum eius ingredientium præparationem breuibus declarabo, deinde aliam theriacam describam adhuc majoris potentię quàm hæc sit, ~~vt videas~~ qualia dona infimis ac simplicibus Deus benignissimus sit elargitus.

Magisterium juniperinum.

Id est Spiritus vini sublimatus & affusus ligno Iuniperino, collecto in vera influentia, qui posteà declinatur & reiteratur infusio toties, donec liquor fiat subniger & talis potentiæ, vt vna aut altera gutta tingere possit cyathum aquæ odore & sapore juniperino.

Tinctura Hypericonis.

Id est succus florum Hypericonis redactus ad consistentiam mellis, sic tamen vt retineat suum colorem rubeum obscurũ.

Extractum allij.

Nempe allium minutim incisum & suæ aquæ per cineres destillatæ affusum, & postquam per tres dies dicta infusio in calore lento fuerit relicta, tunc colatur & non exprimitur, dicta autem colatura redigitur ad consistentiam picis.

Succus veronicæ condensatus.

Intellige sicut de Hypericone, sed hic redigitur ad consistentiã picis & est niger.

Extractum gentianæ.

Intellige eius succum condensatum, si possis habere recentem, aut extractum eius per aquam vitæ.

Extractum opij.

℞. Opium exsiccatum super lamina ferri in puluerem contere, & extrahe succo citriorum destillato, deinde coagula ad consistentiam picis.

Cornu cerui diaphor.

℞. Cornu cerui vsque ad albedinem calcinati dr. 1.
Spiritus vitrioli rectificati dr. 2.
Olei de radicibus Imperatoriæ scr. 1.

Fiat incorporatio in mortario vitreo, & spatio sex horarum per se exsiccetur, ita vt cõfici possit puluis qui seruatur occlusus.

Flores sulphuris diaphor.

℞. Vitrioli vngarici rubificati.
Tartari vsque ad albedinem calcinati an. lib. 1.
Sulphuris flaui lib. 2.

Fit sublimatio more Chymicorum, eaque quinquies reiteretur, sumendo semper recens vitriolum & tartarum. Postea vnicuique vnciæ florum adduntur ambræ griseæ, moschi, ana gr. 10. olei de macis guttulæ 5.

Spiritus mumiæ.

Hoc est mumia vera destillata & liquor circulatus & rectificatus donec fiat rufus.

Solutio camphoræ.

Id est Camph. drag. semis. quæ soluitur in drach. 2. spiritus vini ad aquam tepidam.

Ph. Gal. Quis quæso harum tuarum locutionum poterit esse capax, vtpote extrahendi, coagulandi, sublimandi, &c. Adde quod sumptus magni in ejusmodi præparationibus requiruntur. In præscriptione quidem hujus tuæ theriacæ dulcis ea videbatur sed cum ad effectum compositionis ventum est, re-

peri eam colocynthide amariorem.

Ph. S. Non eſt ignotus rudis ſtylus meus, quando etiam theoria mea ſita eſt in operatione, proinde quod ſcribo, minimè intelligi ab iis poteſt, qui duntaxat chartam & libros tractare ſunt aſſueti, in quorum numero & tu comprehenderis, amans nitidas & mundas conſeruare manus, vt eas nimirum gratioſè porrigere poſſis iis, quos ſoles inuiſere juxta aulicam potiùs, quàm medicam profeſſionem. Sed minus à Pharmacopæis qui nil aliud norunt, quam coquatur & incorporetur ſecundum artem hæc mea praxis intelligetur, iis namque panis conuenit furfuraceus. Sed iam excipe alteram à me promiſſam theriacam, aduerſus quam ſi quid habueris, reſpondebis, ſin minus ad alia enarranda progredieris. Proceſſus.

Theriaca aureata noſtra.

℞. Thiri noſtri ab aquila rapti & à Tartaris liberati.
Auri diaphoretici per lacrymam draconis chymicis præparati.
Tincturæ lapidis granati.
Quintæ eſſentiæ corallorum rutilantium.
Extracti florum lætitiæ.
Lacrymæ cerui repurgatæ.
Tincturæ microcoſmi ana drac. 1.
Extracti libanotidis viridis vnc. 1.
Fiat compoſitum more chymico & ſeruētur in vaſis aureis aut vitreis.

Exhibetur in parua doſe. Sed potentia eius magna eſt: etenim ſingula ingredientia per ſe majore ſunt virtute & efficacia prædita, quàm tota tua theriaca cum vniuerſa officina.

Ph. Gal. Perſpicio me de vno in alium labyrinthum duci, nam neque hæc tua dicta percipio, minus iis reſpondere valeo, nam hujuſmodi compoſita in mea officina minimè ſunt in vſu.

Ph. Sp. In labyrintho quidem verſaris, ſicut ſemper verſata fuiſti. Quoad meorum arcanorum declarationem, cum ſint cibi tibi nimium duri & ſtomacho tuo delicato minus conuenientes, ea in mei ſimilium gratiam conſeruare malo.

Ph. Gal. Vt verum fatear, penè ambigere incipio de principum meorum doctrina: Nihilominus quia majores mei hanc calcarunt ſemitam, eam nec ipſa tranſgrediar. Proinde propoſitum meum continuabo, valeat quantum valere poteſt: & licet theriacam meam improbaueris, non deſinam tamen idcircò afferre compoſitum opiatum potens ad placandos varios dolores internos. Proceſſus.

Aurea Alexandrina ſecundum deſcriptionem. M.

℞. Azari.
Carpobalſami, aut alicujus ſuccedanei.
Seminis hyoſciami albi ana drac. 2. & ſemiſ.
Caryophyllorum.
Opij Thebaici.
Myrrhæ.
Cyperi rotundi an. dracg. 2.
Opobalſami (loco eius olei caryophyl.)
Cinnamomi.
Euphorbij.
Folij (aut ſuccedanei eius) Zedoariæ.
Zinziberis.
Coſti veri.
Coralli.
Caſſiæ ligneæ veræ.
Tragacanthæ.
Thuris maſchuli, Meu.
Styracis calamitæ.
Saliuncæ i. e. ſpicæ celticæ, quæ nunc Romana dicitur.
Cardamomi minoris.
Seſelios.
Seminis napi.

Seminis saxifragiæ.
Anethi.
Anisi ana drac. 1.
Ligni aloës.
Rhabarbari.
Aliptæ moschatæ.
Castorei.
Spicænardi Indicæ.
Galangæ.
Opopanacis.
Anacardij.
Mastiches.
Sulphuris viui.
Radicis pæoniæ.
Eryngij videlicet radicis eius.
Rosarum, Thymi.
Acori veri (siue calami aromatici.
Pulegij.
Aristolochiæ longæ.
Gentianæ.
Corticum radicum mandragoræ.
Chamedryos.
Phu, Baccarum lauri.
Ammij i. e. ammeos.
Dauci cretici, eius loco licet accipere seseli creticum.
Macropiperis.
Leucopiperis.
Xylobalsami aut alicujus succedanei.
Carui.
Amomi.
Petroselini.
Seminis leuistici.
Rutæ.
Sinoni ana drach. semis.
Auri cocti, i. e. omninò igne depurati & synceri.
Argenti meri.
Ambarum margaritarum.
Blattæ Bizantiæ.
Ossiũ de corde cerui ana scrup. 1. gr. 13.
Limaturæ eboris.
Calami aromatici.
Pyretri an. gr. 8.
Mellis despumati triplum.

Virtus. Contra defluxiones capitis frigore conceptas efficax remedium est, oculorũ lachrymas exsiccat, dentium dolores lenit, aduersus capitis crucitatum summopere prodest, illitum fronti comitiales, insanos, vertiginosos & in vniuersum omnem capitis noxam mulcet, tabidis, tussiculosis, humorem à thorace rejicientibus, cardiacis sanguinem excreantibus præsenti est auxilio, Ischiaticis, coli, & renum cruciatibus. Aduersus difficultatem vrinæ & ejusdem stillicidium valet, calculos comminuit, ab omni ventris malo liberat, quotidianis & tertianis febribus circa accessionis initium, sufferuefacta aurea stœchadis jusculo medetur.

Ph. Sp. Quoniam ignorantiam tuam satis per ea detexi, quæ à me fuerunt superius dicta, ita quidem vt veritas à quouis facilè dignosci possit, ideo nunc à multa sermocinatione subsistam, vt qui sciam te non tantum hôc opiatum, verùm & plura alia habere, quibus sæpe soleas omnes penitus leuare dolores & patientes ab hac lacrymarum valle liberatos ad requiem æternam transmittere. Sed & auream meam quam subnectam, perpende, vt videas quantum sit inter vtramque discrimen.

Aurea nostra.

℞. Extracti opij sicut in theriaca junipêrina dictum est.
Extracti rosarum albarum, i. e. succi earum condensati an. dr. 3.
Ignis mineralis in summo gradu redacti.
Extracti myrrhæ.
Croci an. drach. 1.
Materiæ periarum drach. semis.
Olei majoranæ.
Caryophyllorum an. gutt. 6.
Misce & fiat massa. Dosis est à gran. 3. ad 5. pro vice.
Compositum hoc miros effectus fa-

cit, & licet aurum illud non intret tamen verè aureum debet nuncupari, quia eius virtutes cujusuis auri pretio sunt æquiparandæ. Et valet ad sedandos omnes dolores internos corporum humanorum ac tutò præberi potest senibus ac juuenibus, tum mulieribus grauidis, habito respectu dosis, & temporis quo debet administrari. Alia quoque arcana hoc multò potentiora & penè admiranda, eundem parientia effectum mihi liberalissimus Deus non denegauit, vt ipsum perpetuò laudandi mihi nulla occasio desit.

De Trochiscis.

Ph. Gal. Sunt etiam mihi varia genera Trochiscorum non parui momenti: sed ne nimis diu in hac vmbra videar otiari, subjiciam hîc duntaxat compositum Trochiscorum viperinorum quod inter præcipua ingredientia theriacalia connumeratur. Proc.

℞. Carnis viperinæ cum anetho, sale & aqua coctæ dr. 8.
Panis triticei purissimi triti & cribrati vnc. 2.

Formentur Trochisci cum jusculo in quo decoctæ fuerunt carnes viperinæ & inungantur cum opobalsamo aut oleo macis, aut caryophyllorum aut nucis moschatæ, siccentur in loco vmbroso, libero, ventoque exposito.

P. S. Quoad Trochiscorum tuorum præparationem in genere attinet eam minimi facio, quia res est corporalis & minimi valoris. Propterea ego vti soleo extractis, magisteriis & eius generis præparationibus purioribus: tametsi fatear non tantùm Viperæ, sed & aliis serpentibus magnas inesse virtutes. Verùm res tota sita est in præparatione. Quod si eius generis animalibus vti luberet, ea ad longè puriorem, & magis correctam præparationem reducerem quàm tua sit. At quia mirabilis Deus alia multa non absimilis potentiæ creauit: idcircò theriacam meam viperis subjicere nolo, quæ nec vbique reperiuntur. Itaque sumo alias materias quæ & inuentu faciliores & virtute atque efficaciâ sunt præstantiores.

Ph. G. Sed quid jam dictura es aduersus artificiosum pilularum inuentum? Quod quàm sit necessarium apparet, quia vbi compositum eius propter ingredientia futurum erat patientis palato injucundum & minimè gratum, ars docuit illud redigere in pilulas, vt jam facilimè & absque vlla molestia ab eo possit deglutiri. Et vt aliquam eius compositi formulam videas, præsentem descriptionem subjiciam. Proc.

Pilulæ lucis majores, descriptionis Mesuæ.

℞. Rosarum.
Violarum.
Absinthij.
Colocynthidis.
Turbith.
Cubebarum.
Calami aromatici.
Nucis moschatæ.
Spicæ nardi Indicæ.
Epithymi.
Carpobalsami.
Xylobalsami.
Seseleos. aut eorum succedaneorum.
Seminis rutæ.
Schænanthi.
Mastiches.
Azari.
Caryophyllorum.
Cinnamomi.
Anisi.
Fœniculi.
Apij.
Cassiæ ligneæ, videlicet veræ.
Croci.
Macis ana drach. 2.
Myrobalan. Citrinorum.

Chebulorum.
Indorum.
Bellericorum.
Emblicorum.
Rhabarbari ana drach. 4.
Agarici.
Sennæ ana drach. 5.
Euphrasiæ drach. 6.
Aloës succotrinæ ad pondus omnium i. e. vnc. 12. & drach. 2.
Succi fœniculi q. s.
Contunde & fiat massa.

Virtus. Excrementa capitis pituitosa educunt, visumque roborant.

Ph. Sp. Pilularum vsus & forma à me non improbantur, sed tuam compositionem tanquam inutilem & stomacho humano noxiam rejicio, vteris namque in illa ingredientibus corporalibus, ac pulverem duntaxat ex ijs conficis, deinde massam, sub quibus ingredientibus sæpè ligna, & radices duræ, aliaque impura comprehenduntur, quorum concoctio valdè longa est & difficillima, ita vt ægrè corpus inde attrahere puritatem possit & beneficium consequi, imò cùm patientis vires iam sint debilitatæ, sicut plerumque accidit in morbis, fit vt praua medicamenti compositio illius, impediat operationem, adeoque non leue apportet nocumentum. Prętereà cum multas pilulas vna vice soleas exhibere, hinc etiam euenit vt patiens nauseam concipiat, ob quam pariter bonus non potest effectus sequi. Sed ne in longum exeam, mutuum tibi reddere constitui. Processus.

Pilulæ cephalicæ nostræ.

℞. Sennæ mund. vnc. 4.
Epithymi vnc. 3.
Agarici albi vnc. 1.
Aloës epat.
Scammoneæ ana vnc. semis.
Zingiberis albi drach. 2.
Fiat extractio cum aqua lilij conuallij acuta, & reducatur ad consistentiam picis, deinde adde singulis vnc.
Arcani vitrioli acidi scrup. 1.
Moschi electi gr. 4.
Olei amaraci gutt. 3.
Fiat massa.

Dosis harum pilularum est à drach. ß. ad drach. 1. Purgant sine læsione corpus, robur addunt cerebro, confortant stomachum, superfluas humiditates exsiccant, conducunt mirabiliter asthmaticis, flatus discutiunt & vrinam prouocant.

De eclegmatis seu looch in genere.

P. G. Hæc etiam medicamenta non sunt prætermittenda, quarum forma est medium quid inter syrupum & electuarium. Prout e. gr. è præstantioribus vnum hic tibi depromam. Proc.

Looch de papauere descriptionis Mesuæ.

℞. Papaueris albi drach. 25.
Amygdalarum dulcium.
Pinearum.
Gummi Arabici.
Tragacanthæ.
Succi glycyrrhizæ an. dr. 10.
Amili.
Seminis portulacæ.
Seminis lactucæ.
Seminis cydoniorum an. dr. 4.
Croci dr. 1.
Penidiarum albarum vnc. 4.
Syrupi de papauere lib. 3.
Omnia contundantur & incidantur atque cum syrupo excipiantur secundum artem. Porrò iste syrupus de papauere sic confici debet.

℞. Capitum papaueris albi recentium.
Capitum papaueris nigri recentium an. vnc. 6.
Seminis lactucæ.
Florum violarum ana drach. 1.
Aquæ q. s. aut lib. 8. f. decoct. &

colaturæ adde ſacch. lib. 4.
Coquantur ad ſpiſſitudinem.

Virtus. Iuuat tuſſim & gutturis aſperitatem à catarrho calido, tenui (quem ſputum liquidum indicat) cum enim coquit & incraſſat, confert etiam febribus ardentibus, dolenti thoraci, pleuritidi.

Ph. Sp. Non ignorabam ego morem tuum fallacem & phantaſticum qui eſt imponendi nomina tuis arcanis Arabica, Græca aut alia peregrina, nempe vt tali pompa atque apparentia majorem tuæ merces efficaciam habere videantur. Virtus enim non eſt tantummodò in vegetabilibus, animalibus & mineralibus, ſed etiam in verbis, quæ admodum efficacia ſunt, imò ipſa plus faciunt ad culinam tuam pinguefaciendam quam ipſamet medicina, interim ego quoque Looch meum afferam, quod tamen diamargariton liquidum libentius appellarim. Proc.

Looch perlatum noſtrum.

℞. Penidiarum albarum vnc. 4.
Solutionis margaritarum dr. 3.
Cryſtalli Catholici & ſolubilis ſcr. 1.
Olei aniſi gutt. 3.

Penidiæ liquefiunt in mortario vitrêo cum infuſione glycyrrhizæ recentis quantum ſatis, ſic vt conſequantur formam ſyrupi ſpiſſi, poſteà adjicitur ſolutio Margaritarum cum oleo aniſi & in vſum reponitur compoſitum. Valet efficaciter in iis caſibus, quibus tuum ais eſſe deſtinatum. Reſiſtit inſuper paſſionibus cordis & reſtaurat humidum radicale.

Ph. G. En tibi adhuc aliud Looch inſigne ad ſæuiſſimas infirmitates curandas mirificè potens. Proceſſus.

Looch de pulmone vulpis deſcriptionis Meſuæ.

℞. Pulmonis vulpini ſiccati.
Succi glycyrrhizæ.
Seminis aniſi.
Seminis fœniculi.
Capilli veneris ana vnc. 1.
Sacchari clarificati in ſyrupum cocti vnc. 15.

Conterantur omnia tenuiſſimè & cum ſaccharo excipiantur.

Virtus. Abſterget & conſolidat vlcera pectoris & pulmonis & præferendum eſt aliis remediis in phthiſi.

Phar. Sp. Audaciam & temeritatem tuam, certe non poſſum ſatis admirari, verùm tuamet opera te abundè contemnunt atque coarguunt. Quæſo enim te quot Aſthmatici phthiſici tuas incolunt ciuitates, quorum ne vnum quidem es valida reſtaurare? & licet iis cunctos pulmones Polonarum Vulpium præberes comedendos, ſemper tamen eos idem ſtatus maneret, vſqhe dum Looch, ſeu verius *Loch* germanicum ad ſe penitus liberatos recipiat. Quia verò medicamentum hoc tuum tanquam ſummum quoddam arcanum extuliſti, ideò non abs re fuerit, ſi & ego aliquid depromam, cui tuum reſiſtet, ſicut reſiſtere ſolet nix ſoli. Proceſſus.

Fouea id eſt tumulus.

Looch ſulphuratum noſtrum.

℞. Sacchari albiſſimi pulueris.
Mellis optimi clarificati ana vncias 2.
Florum ſulphuris drach. 1.
Elixiris proprietatis, id eſt liquoris ab aloë myrrha & croco extracti ſcr. ß.
Spiritus mumiæ gutt. 12.
Ambræ griſeæ gr. 10.
Fiat Looch in mortario vitrêo ſ. ar.

Hoc medicamen ſeipſum approbat, & experimentum eius laudes canit. Alia autem medicamina eiuſdem valoris habeo, imò multò præſtantiora, veluti balſamum Antimonij diaphoreticum, extractum cranij. Oleum vitriolati aureatum & dulce Oleum tartari verum & non ſal tartari reſolutum (prout hoc ſophiſtæ

oleum solent nominare) illud est instar olei amygdalini vnctuosum; & flauum, sicut aurum, quib. omnibus vti soleo ad necessitatem.

De nonnullis medicamentis applicatiuis, ceu clysteribus, suppositoriis, puluinaribus, nasaliis & similibus.

Ph. Galen. Superest nunc vt discurram de medicaminibus applicatiuis, quæ in variis casibus multiplicem vsum habent.

Ph. Sp. Puderet me bacchantica ista infamia & præternaturalia in medium afferre, & in specie clysteres, ac suppositoria, quibus patientum posteriora (salua reuerentia) soles contemplari, ac si natura aliter non fuisset prouida, & vnctionum atque suffumigationum adminiculo infirmis subueniri non posset. Quot verò tuis clysteribus perdidisti? debilitando vim expulsiuam & naturam illis temerè assuefaciendo. Igitur disce internum vas inprimis mundificare, & causam morbi efficientem tollere, ac demum tibi nomen rationalis vsurpa. Non quod omninò in casibus necessitatis bona remedia quæ ad manus veniunt culpare velim, vt proximo succurratur, sed dico vtendum esse fundamentis naturalibus, & minimè super commentis & fabulis vt tu facis, debet medicina fundari. Sed perge vlterius, & aliquid dicito de fundamento præparationum chirurgicalium deinde finem insulsis tuis natrationibus imponito, quæ igneum veritatis examen ferre vllo modo non possunt.

De medicamentis chirurgicis.

Ph. Galen. Proculdubio optimè nosti quam sim chirurgicis medicamentis instructa, veluti emplastris, ceraris, vnguentis, oleis, & similibus. Quia verò præcipua horum basis sita est in oleis, ideo ab istis auspicans insignem hic descriptionem subnectam. Processus.

Oleum castorei descriptionis Iacobi de Manliis.

℞. Castorij.
Styracis calamitæ.
Galbani.
Euphorbij.
Cassiæ ligneæ veræ.
Croci.
Opopanacis.
Carpobalsami, aut succedanei eius Spicæ nardi Indicæ.
Costi an a dr. 2.
Cyperi.
Schænanthi.
Macropiperis.
Melanopiperis.
Sabinæ.
Pyrethri an. dr. 2. & semis.
Olei lib. 3.
Vini odoriferi lib. 2.

Contusa omnia coque in duplici vase ad vini consumptionem. Cola & serua.

Virtus. Est optimum contrà omnes ægritudines frigidas præsertim neruorum & juncturarum, medetur paralysi, spasmo, tetano, & sedat acerrimos rigores & frigora febrium, si spina dorsi liniatur.

P. S. Formam tuorum emplastrorum ceretorum & vnguentorum non contemno, hoc tamen improbo, quod in iis non vtaris rebus naturæ balsamicæ, extractis, magisteriis, quæ vlcera præseruant à petrefactione, & vim habent efficaciorem penetrandi, abstergendi, mundificandi, incarnandi, cicatrizandi quàm cætera ingredientia corporalia, quæ tu soles adhibere, quorum præstantiam commendant tuæ ciuitates vlceratis plenæ, quibus cuncta tuæ officinæ remedia nequeunt opitulari. Quare non video ad quid tua arcana prosint. Quod autem concernit oleorum præparationem, dico

methodum tuam nullius valoris esse. Ratio est, quia cum exempli gratia vteris oleo oliuæ corporali, hoc vim penetrandi & attrahendi ad se virtutes ingredientium habere non potest. Quinetiam sæpè sumis florum liliorum aut violarum manip. 1. Olei oliuarum poc. dimidium & tàm exiguâ florum copia arbitraris te posse tingere in eorum odore & efficacia olei quantitatem. Atqui hæc est inscitia atque dementia summa, preinde ostendam tibi modum quem ego teneo, circa olei purificationem antequàm ipso vtar.

Rectificatio olei oliuarum.

℞. Olei oliuarum lib. 1.
Cinerum vnc. 4.

Distilletur id omne quod educi potest per retortam. Destillatum in vsum repono. Hoc relinquit post se omnem crassitiem, & infusum herbis aut aromatibus, perfectam attractionem facit substantiæ eorum vnctuosæ. Dices fortasse oleum per destillationem acquirere naturam magis igneam. Ad hoc tibi respondeo ideo præstantius esse, siquidem pleraque olea tùm simplicia, tùm composita in hunc finem ordinata sunt vt calefaciant. Nam quod attinet ad morbos calidos, nosse quidem debes oleum illis esse venenum. Et hoc quotidiana experientia manifestum facit per damnum ab indoctis chirurgis inferri solitum, qui dum ardorem aliquem mitigare autumant, vtpotè erysipelatum aut similium, vtentes oleis rosaceis vel liliaceis, causantur sæpè patientibus spasmum, contracturas & alias eiusmodi apportant noxas, quandoque caussantut febres quæ ægros ad vitæ melioris originem perducunt, & hoc euenit, primò propter olei caliditatem, secundò ob eius crassitiem vnctuosam quæ poros cutis obstruit & intercludit, vnde humor exhalare non potest. Quam etiam ob causam dicendum oleum destillatum adhuc melius esse, quia saltem subtile est & aperitiuum tametsi in eiusmodi occurrentijs alijs remedijs vti satius sit. Sed vt finis tandem nostris discursibus imponatur, conclusionis ergo præsentem subjiciam receptam. Processus.

Oleum ad morbos frigidos inuentione nostra.

℞. Zingiberis albi vnc. 2.
Castorei.
Styracis Calamitæ.
Myrrhæ ana vnc. 1.
Rutæ siccæ manip. 1.
Croci dr. 2.
Olei oliuarum rectif. vnc. 15.
Olei succini albi vnc. 2.

Zingiber, & reliqua contundenda contundantur crasso modo, singula imponantur vasi vitreo ritè operculato, insola dies viginti si tempus sit æstiuum, sin hyemale, in loco calido pones, deinde cola, & habebis oleum rubeum, obscurum, instar balsami, quod intrinsecus & extrinsecus potest administrari aduersus varias infirmitates frigidas. Porrò Pharm. Galen. iter tuum abeas, & tuam ne deseras culinam moneo, ego enim reuertar ad meum laboratorium Chymicum, sperans tempus veritatis amicum veræ artis medicæ sinceritatem extremo hoc æuo mortalibus patefacturum. Æterno & vero Medico, à quo omnis sapientia salus & reliqua bona manant, omnis benedictio, honor, & gloria reddatur in secula. Cæterum si in hoc volumine aliquid minus rectè aut minus appositè dictum reperiatur, id solius hominis imperfectioni attributum esto.

FINIS TRACTATVVM HORVM.

FINIS

